

קובץ
ספרי
שולחן ערוך
אורח חיים
מחבר עם רמ"א

אורח חיים
מחלק לשלשה חדשים
מנקד

ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק
עיה"ק בית שמש תובב"א

3

הוצאת:

**"מפעל העולמי ללימוד שולחן ערוך
אורח חיים מחבר עם רמ"א" שע"י
"חברה מזכ"י הרבנים העולמי"
מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א**

**CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
CIO MIFAL ORACH CHAYIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin**

מצוה גדולה לזכות את הרבים

**לפרסם את הלימוד שו"ע אורח חיים – מחבר עם רמ"א
בבתי כנסיות – בבתי מדרשות – בשמחות – לכל החברים וידידים
ולכל אחד ואחד מישראל – לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא"
ע"י לימוד "הלכה" בכל יום – שהוא תורה לשמה
וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים**

* * *

לקבלת הספרים בחינם:

**להתקשר להרב אברהם ווייס
בבית המדרש "עטרת ישעיה" האלמין
רחוב נחל לכיש 24/3 • רמת בית שמש ארץ ישראל**

**Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/3
Ramat Beth Shemesh 99093, Israel
011-972-548-436-784**

בעזהש"ת

קובץ ספרי
שולחן ערוך
המחבר עם הרמ"א

כרך שלישי

אורח חיים
מחולק לג' חדשים
מנוקד

רבינו יוסף קארו זיע"א
 בעל מחבר ספר "שולחן ערוך"
 נפטר בעיה"ק צפת תובב"א
 י"ג ניסן שנת ה"א של"ה לפ"ג
 ושם מנוחתו כבוד
 (שם אביו ר' אפרים ז"ל)

רבינו משה איסרליש זיע"א
 בעל מחבר ספר "רמ"א"
 נפטר בעיר קראקא יצ"ו
 י"ח אייר שנת ה"א של"ג לפ"ג
 ושם מנוחתו כבוד
 (שם אביו ר' ישראל ז"ל)

כל השנה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא

עושה שמים וארץ

עזרי מעם ה'

מפער
עולמי

ללימוד שו"ע אורח חיים
מחבר עם רמ"א

שו"ע אורח חיים
בתולק לג' חדשים
מנוקד

לימוד שו"ע אורח חיים
המחבר עם רמ"א
לסיימו במעצב ג' חדשים
שלשה עמודים ליום
זיכרה להיות "בן עולם הבא"

נעשה ונשמע
אמרו באחד

כתר תורה

יבאו כולם
בברית יחד

מלך המלכים
של חלכה בלכר
אלא ארבע אמות
מלך המלכים
של חלכה בלכר

פרק ב' מרן הבית יוסף

שורש נשמתו של מרן הבית יוסף

כתב מהר"ח זצ"ל שהיה (מרן הבית יוסף) משורש רבי יהודה ב"ר אלעזר, והוא בכנף אדם הראשון השמאלית, והוא מבחינת אצילות, ובמקום אחר כתב, שהוא משורש רשב"א והר"א והרב המגיד וכמה תנאים ואמוראים וגאונים. (שם הגדולים להחיד"א ז"ל)

זכה למלאך שנגלה אליו

"זכה למגיד המלאך הדובר בו כמפורש בספר מגיד מישרים, ובמאמר הרב החסיד מהר"ש בן אלקבץ במעשה אור לחג השבועות, והביאו הרב שני לוחות הברית. (שם הגדולים להחיד"א ז"ל)

ענוותנותו של הבית יוסף – וכוונת הרמ"א לשם שמים

ג' חכמים היו בדורו של רבי יוסף קארו שנקראו בשם "יוסף", וכל אחד משלושתם היה ראוי לחבר ספר שיקבץ את כל הדינים ויגלה שרשיהם ויסיק שמענתא אליבא דהלכתא דוגמת ה"בית יוסף", והם: רבי יוסף טאיטאצק, רבי יוסף' לב ורבינו, אבל אם כי כל אחד מהם הי' ראוי למלאכה זו, הסכימו מן השמים שתיעשה על ידי רבינו מפני ענוותנותו היתירה, ועל ידי מרן הרמ"א ז"ע שכוונתו אך ורק לשם שמים. (בשם החיד"א).

מגדלותו

בתשובות מהרנ"א נכתב: "בארץ הצבי וארץ מצרים ערי דמשק וארם צובא וערי פרס וגלילות טורקיה וערי המערב קבלו עליהם הוראת מרן".

מדברי המלאך

"וכל אשר עשית והורית עד היום, ה' מצליח בידך, וכן מסכימים במתיבתא דרקיע, חי ה' כי הפסק אמת ויציב, הלכה למשה מסיני, הלכה כוונתך ומטעמך וכן כל מה שתעשה לתורה מכאן והלאה הקדוש ברוך הוא יצליח ויסיים על ידך ניכרים דברי אמת".

מדוע נקרא השם "בית יוסף"?

אמר המגיד למרן בעל המחבר שולחן ערוך, שמצוה לקרוא את שמו "בית יוסף" – כי "זהו ביתך בעולם הזה ובעולם הבא".

דעת הרמ"א על הבית יוסף: "כל החולק עליו כחולק על השכינה"!

כתב הרמ"א באחת מתשובותיו: "באתי להשיב מפני הכבוד לדברי הגאון הגדול מורנו ורבינו יוסף קארו יצ"י אשר מימיו אנו שותים ומקנקנו וכדו, ומה אוסיף בשבחו לכבודו, מאחר דכל מה דאת משבח לי את מגנה במעשה ידו אתפלל אל ה' על העתיד להאריך ימי מורנו ורבינו נשיא אלוקים בתוכינו חלילה להרמות דבר מכבוד תורתו וכל החולק עליו כחולק על השכינה". (סי' מ"ח, ווארשא תרמ"ג, דף מ"ז, א').

מעשה נורא, ה"בית יוסף" זכה מן השמים שיתפשט ספרו בכל העולם כולו!

כאשר יצא לאור הספר "בית יוסף", גזר הרב הגדול מהריב"ל גזירה, שלא ילמדו בו תלמידיו מפני שממעת הבקאות. וכן הי' סדר לימודו, תלמידיו היו לומדים לפניו ספר הטורים, והוא הי' אומר להם מקור נפתח לכל דין מהש"ס, לא אירע שנגעל מהרב מהריב"ל שום מקור דין ברוב בקיאותו, אך אחר שגזר הגזירה קרה יום אחד, שלמדו דין והרב לא מצא דיו ורגליו בבית המדרש, כל בקיאותו נסתלקה ממנו כלא היתה, טרח וחפש חפוש אחר חפוש, פשפש ולא מצא. הודה הרב מהריב"ל: נראה שמן השמים רוצים שספר "בית יוסף" יתפשט בעולם, לכו חזו, הלכו וחפשו ב"בית יוסף" ומצאו איה מקור הדין בש"ס, הלך והתיר להם הגזירה. מפני שראה שהסוגיה היתה ידועה לו,

אך נסתרה מבינתו, והסיק כי מן השמים זכו לו למרן ה"בית יוסף" שיתפשט ספרו בכל העולם כולו.

כל העושה כפסקי מרן, עביד כמאתיים רבנו, ולכן קורין למרן מר"ן סתם, כי הוא ראשי תיבות מ"מאתן ר"בנו נ"סמך

כתב מרן הב"י ז"ל בהקדמת ספרו "בית יוסף": הסכמתי בדעתי כי להיות שלושה עמודי ההוראה אשר בית ישראל נשען עליהם בהוראותיהם, הלא המה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל... והעיד מרן החיד"א ז"ל ששמעו מפיו הרב הגדול מופת הדור מהר"ח אבולעפיא זלה"ה, שקיבל מזקני גאוני הדור שהסכימו בכלל זה דמרן ללכת אחר ג' עמודי הוראה קרוב למאתיים רבנים מדורו כאמור לעיל, וכך היה אומר כי כל אשר יעשה פסק מרן עביד כמאתן רבנו, אלו דבריו ז"ל. ורבנו קדמאי אתנחו סימנא, לכך קורין למרן מר"ן סתם, כי הוא ראשי תיבות מ"מאתן ר"בנו נ"סמך.

פרק ג' מרן הרמ"א

הקדמת רבינו הרמ"א להגהות השולחן ערוך

בהיות כי הגאון המחבר בית יוסף שולחן ערוך שלו חכם עדיף מנביא טבח טבחו ערך שלחנו לא הניח אחריי מקום להתגדר בו לולי ללקט דברי האחרונים ולהורות דרך המנהגים שנהגו במדינות אלו, באתי אחריי לפרוס מפה על שלחן ערוך שחבר ועליה כל פרי מגדים ומטעמים אשר יאהב האדם, ובלא זה השלחן אשר הוא ערך לפני ה' ולא נתנו עדיין לבני אדם אשר במדינות אלו... ואני ראיתי כל דבריו כשלחן ערוך כנתנו משה מפי הגבורה... יושב בסתר עליון הוא ישמרנו ויזכנו לבקשת המשורר שביקש תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויח אך טוב וחסד ירדפונו כל ימי חיי ושבתי בבית ה' לאורך ימים.

הרמ"א מגדלותו

הספידו הגמ"ר שמואל יהודה קאצינעלבוונגן: "גדול הדור שלא הניח כמותו בכל הגלילות ההם".

ממשה עד משה לא קם כמשה

נחרת על מצבתו: "ה"ה נר המערבי הגאון הגדול בדורו, מ' משה רועה אבן ישראל-ל ביום ג'ל לספר בני ישראל-ל, משה היה רועה צאן ישראל, צדקת ד' עשה ומשפטיו לישראל, הרבין תורה לישראל, גלה כבוד מישוראל-ל העמדי תלמידים לרבבות אלפי ישראל-ל, וממשה ועד משה לא קם כמשה בישראל-ל, וזאת תורת החסאת ותורת העולה אשר שם משה לפני בני ישראל שנת שליב לפ"ק".

והאיש משה גדול מאוד

הגאון מהרש"ל אמר עליו: "האיש משה גדול מאוד, אהובי שארי האלופי יניק וחכימא דדרא כי מי גדול ממר שהלכה למשה מסיני".

דברי השל"ה הקדוש על הרמ"א: "זכה מן השמים שיפסקו כמותו"!

כותב בעל השל"ה הקדוש: "הגאון מהר"ש לוריא ז"ל והגאון מהר"ם איסרלן ז"ל וכבר יצא טבעו של הגאון מהרמ"א ז"ל, לילך אחריי ולפסקו כמותו ובוראי מן השמים זכה לזה, כמו שנפסק הלכתא כבית הלל אף על גב דבית שמאי היו חריפין".

ראוי לסמוך על פסקי הרמ"א

רבי אברהם סג"ל הורוויץ (תלמיד הרמ"א אביו של השל"ה) כותב: "אם יש מחלוקת בין הגאונים בעלי השולחן ערוך, ואנחנו יאיש אשכנז ונוהגים כמו מ' כמותר"י משה איסרל"ש זצ"ל, כי זה האיש משה הי' אחרון לאחרונים, וראה וקרא ושנה דברי ראשונים ואחרונים, חדשים וגם ישנים, וידע דעת כולם מקטנם ועד גדולם, דבר ממנו לא נעלם, והסכים אל האמת וכפי המנהג שנהגו המדינות אלו. על כן ראוי לסמוך עליו אפילו שלא בשעת הדחק".

ב"ה
קונטרס
מרן הבית יוסף והרמ"א
והוא מודיק ומורה דרך ללמודי שולחן ערוך
אורח חיים בכל יום, (שהוא לימוד תורה לשמה).

תוכן הקונטרס ומהותו:
פרק א'. לימוד שו"ע – הקדמת מרן המחבר לשו"ע.
חיוב לימוד שו"ע בכל יום, שם הספר "שולחן ערוך". מעלת
הלימוד בשו"ע – דעת הבכש"ט על לימוד השו"ע
בקביעות.
פרק ב'. מרן הבית יוסף: – שורש נשמתו של מרן הב"י
זכה למלאך שנגלה אליו – ענוותנותו של הב"י. וכוונת
הרמ"א לשם שמים – מגדלות – מדברי המלאך – מדוע
נקרא השם "בית יוסף" – דעת הרמ"א על הב"י: "כל
החולק עליו כחולק על השכינה!" – מעשה נורא. הב"י זכה
מן השמים שיתפשט ספרו בכל העולם כולו – כל העושה
כפסקי מרן. עביד כמאתיים רבנו. ולכן קורין למרן מר"ן
סתם. כי הוא ראשי תיבות מ"מאתן ר"בנו נ"סמך.
פרק ג'. מרן הרמ"א: – הקדמת רבינו הרמ"א להגהות
השו"ע – הרמ"א מגדלות – ממשה עד משה לא קם כמשה
– והאיש משה גדול מאוד – דברי השל"ה הקדוש על
הרמ"א: "זכה מן השמים שיפסקו כמותו!" – ראוי לסמוך
על פסקי הרמ"א.
הקונטרס הזה יוצא לאור לראשונה, וכבושם הזה עדיין לא
טרא, טארי עינים, ומעט מן האור ידעת הדין מן החושך אשר
יכסה ארץ, ובעזרת עיורי לבות בני ישראל מתרדמתם,
ויבא תועלת רבה לעם ישראל, יען כי רבתה בה ההזנחה,
והבוראי שחשניו בקונטרס לבו ותעורר להתחלק ולהתאבק
ביתר שאת וביתר עז, לעורר את עצמו ואת הוולת ללימוד
שולחן ערוך בכל יום, ויפלו בכל כוחו ואונן לזכות את הדינים.
י"ח לבקשה ע"י מפעל קולמי לימוד שולחן
ערוך אורח חיים היום – מחבר עם הרמ"א
ירושלים ע"ה"ק תוביא"א שנת תשס"ה לפ"ק

פרק א' לימוד שו"ע

הקדמת מרן המחבר לשולחן ערוך, חיוב לימוד שולחן ערוך בכל יום, שם הספר "שולחן ערוך"

ראיתי אני בלבי כי טוב ללקוט שושני ספירי אמרי בדרך קצרה בלשון צח וכולל יפה ונעים למען תהיה תורת ה' תמימה שגורה בפי כל איש ישראל, כי כאשר ישאלו לת"ח דבר הלכה לא יגמגם בה אלא יאמר לחכמה אחותי את כשם שברור לו שאחותו אסורה לו כך יהיה ברור לו כל מי שישאל עליו הלכה למעשה בהיותו שגור בפיו ספר זה הבנוי לתלפיות תל שהכל פונים בו לחלקו לחלקים שלשים ללמוד בו בכל יום חלק, ונמצא שבכל חודש הוא חוזר תלמודו ויאמר עליו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

זאת ועוד התלמידים הקטנים יגנו בו תמיד וישנונו לשונם על פה ותהיה גירסא דינקותא מסודרת בפיהם מקטנותם הלכה למעשה וגם כי יוקינו לא יסורו ממנה והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע בהניח להם מעצבם ויגיע כפים ישעשעו נפשם בהגותם בספר זה אשר כולו מחמדים הלכה פסוקה באין אומר ואין דברים.

וקראתי שם ספר זה "שולחן ערוך" כי בו ימצא ההוגה כל מיני מטעמים ערוכים בכל ושמורים סדורים וברורים. ומובטח אני בחסד עליון כי על ידי ספר זה תמלא הארץ דעה את ה' הקטנים עם הגדולים תלמיד עם מבין חכם חרשים ונבון לחש.

ובכן אפרוש כפי אל ה' יעזורני על דבר כבוד שמו להיות ממצידיקי הרבים ויזכני להלחל ולגמור להיות מסודר כהלכתו מתוקן ומקובל, וטוב ויפה, והנני מתחיל לעשות כאשר יעצתי, וה' יהיה בעזרי, אמן.

(הקדמת מרן המחבר ז"ל)

דעת הבעל שם טוב ז"ע על לימוד השו"ע בקביעות

מובא ב"כתר שם טוב": שלימוד השולחן ערוך רק המחבר עם רמ"א, הוא כדי שירכוש ידיעה נרחבת בכל חלקי השולחן ערוך, ואם יצטרך האדם לדעת הלכה מסויימת, ידע היכן לחפש זאת, יתעמק בכל נושאי הכלים והפוסקים הדנים בהלכה זו ויוכל לברר היטיב הלכה למעשה.

בהקדשת מספר דקות בכל יום ללימוד הלכה היומית, אתה זוכה להיות בן עולם הבא!

כתר תורה

להורים – למלמדים – מנהלים – רבנים – ראשי ישיבות

בידכם לעשות כל תלמידכם ליהודים הלומדים תורה לשמה והולכים בדרך השולחן ערוך, על ידי שיחזוקם ללמוד בכל יום "אורח חיים היומית" שולחן ערוך מחבר ורמ"א, לסיים כל שו"ע או"ח במשך שנה תמימה, לימוד של 5-10 דקות בלבד בכל יום). ועל ידי זה ידעו האיך להנהיג את ביתם על פי השולחן ערוך.

זכרו נא מה שכתוב בחובת הלבבות שער אהבת ה' וזה לשונו: וכן מי שאינו מתקן אלא את נפשו בלבד תהיה זכותו מעוטה. ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל זכותו כפי זכויות מי שמתקן לאלוקים, עד כאן לשונו.

דעת הבעל שם טוב זי"ע על לימוד השולחן ערוך בקביעות
מובא ב"כתר שם טוב": שלימוד השולחן ערוך רק המחבר עם רמ"א, הוא כדי שירכוש ידיעה נרחבת בכל חלקי השולחן ערוך, ואם יצטרך האדם לדעת הלכה מסוימת, ידע היכן לחפש זאת, יתעמק בכל נושאי הכלים והפוסקים הדנים בהלכה זו ויוכל לברר היטיב הלכה למעשה.

הגאון בעל אבני נזר זצ"ל כותב במכתב:
עליכם רועי ישראל החיוב לאשר ולקיים בכל כנסיה מירא, שבכל עיר ועיר, להיות הרב העומד בראשם, להורות להם הוראת איסור והיתר קובע עת בין מנחה למעריב, ללמוד עם האנשים הסוחרים והפועלים בבית המדרש איזה לימוד הלכה, וכפי אשר יכשר בעיניו לפי המקום, ועל ידי כן יזכו לעשות תורתם קבע וכו' וזו יתקיימו בידם, וידוע שכל השפעת המזונות בא בכח התורה הקדושה.

על ידי לימוד פוסקים ו"שולחן ערוך", זוכין להיות בעל הבית ומושל על הארץ, ועל ידי זה זוכה להקים שערי גן עדן, ולהשיג על ידי זה חכמה עילאה וחכמה תתאה שהוא עיקר תענוג גן עדן. (קיצור דבש ח"א סימן רפ"ז)

רבינו הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע"א מזהיר מאד:
בבקשה מכם אחי ובניי, ממש אין דרשה שאין אני מזהיר אתכם לכל תפלוס אורח חיים ללמוד אותו היטב, שמעו למאמרי, ובפרט הלכות שבת ויום טוב לשמור מועדי ה' כראוי, כי הם מקראי קודש והם המגנינים עלינו. (יערות דבש חלק שני דרוש ב')

בלעדי אורח חיים לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו
והנה לפי זה נראה בעליל, דחלק אורח חיים הוא היותר מוקדם ללימוד לכל, אף שכל ד' חלקי שולחן ערוך הם נצרכים למעשה, מכל מקום חלק זה הוא מוקדם לכל, כי ידיעתו הוא הכרחי בכל יום מימי חייו לקיום התורה, ובלעדו לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו.

ונוכל לומר שזהו כוונת הכתוב ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי שמירה זה המשנה (כמו שפירש רש"י בפרשת אמור), ומה ילמוד האדם מתחלה, "אשר יעשה" וגו', היינו הלימודים הנוגעים למעשה בכל יום מימי חייו. (משנה ברורה בהקדמתו לחלק א')

עיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה!
והנה אף שלימוד התורה הוא, שכל מה שהאדם לומד, אפילו בקדשים ובטהרות, הוא מקיים מצות עשה דתלמוד תורה, מכל מקום עיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה.

ועל כן אמרו חז"ל (ברכות ח) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות שביעקב. ועין ביורה דעה (סימן רמ"ו) בש"ך שם שהביא בשם הפרישה דצריך כל אדם ללמוד הלכות בכל יום כדי שהלימוד יביאנו לידי מעשה, ועל ידי לימוד ההלכות מובטח האדם לידי חיי עולם הבא, אך שיזהר ללמוד בכל יום, כדאיתא בגמרא תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום כו', ואיתא במדרש שוחר טוב: בר קפרא אומר למד אדם תרי הלכות בצפרא ותרי ברמשא, קיים בזה "ובתורתו יגהה יומם ולילה".

(משנה ברורה בהקדמתו לחלק א')

חברך חברא אית לי!!!

הרוצה לפרסם השולחן ערוך אורח חיים היומית הרשות בידו, ואדרבה יזכה את הרבים וזכות הרבים יהיה תלוי בו! דפי השולחן ערוך האלו להשיג בחינם בכל רחבי העולם ומביא בס"ד תועלת גדולה לרבים!!! מצוה על כל אחד לפרסם דפי השולחן ערוך אלו!!!

אורח חיים הוא השער לה' אשר צדיקים יבואו בו
והדיינים מעמיקים בחושן משפט כי לחמם הוא, ובאורח חיים נטו מנהלם ועקבותם לא נודע להם, חבל על דלית ליה מבוא לשער אשר לה' צדיקים יבואו בו, הוא אורח חיים. (יערות דבש ח"ב דרוש ה')

הצטרף לאלי:
אשר משך השנים שעברו קנו ידיעה מקיפה בכל ההלכות של אורח חיים הכולל בו הלכות השייכות לחיי יום יום – מדי שבת בשבת, ומדי מועד במועדו!

החכם עיניו בראשו! – אל תחמיץ הזדמנות יקרה זו!

השנים חולפים ועוברים!

והאם יש לך די להשיב על שאלת הבית דין של מעלה "עסקת בתורה?" – השיעורים לכל יום אינם ארוכים ואפילו מי שיש לו שיעור קבוע, לא יפרענו מלימודו! – בכל יום יש איזה דקות ורגעים, זעיר שם וזעיר שם, אשר הולכים לריק, והפסד גדול הוא אם ברגעים אלו יכולים להיעשות בקי בכל ההלכות הנוגעים דבר יום ביומו, ועל ידי זה תקיים והגית בו יומם ולילה, ובמשך הזמן תרגיש בזה נועם מתיקות התורה, בידעך: – שעל ידי ניצול רגעים אלו משך שנה אחת, קנית כל הלכות אורח חיים מונח בקופסא.

זכור!!!

מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ד' אמות של הלכה בלבד! והיכן מגיע ידיעתך בהלכות הנחוצות לך ביותר!

כבר בא העת לחננה

שגם אתה תהיה בין אלו היודעים את השלחן ערוך!

יגיעת ומצאת תאמיץ!

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו! אין שמחה כשמחת ידיעת התורה!

יהודי היקר!!!

ידוע גודל מעלת הלימוד שולחן ערוך היומית בלשונם הקדוש של המחבר והרמ"א זי"ע שהסכימו עליהם מן השמים! ולשונם מסוגל לישועות גדולות!!! אם עדיין לא הצטרפת ללומדי דף היומית של השולחן ערוך – הצטרף עכשיו –

והנה עסק התורה לשמה הוא, להבין לשמור ולעשות!

(יערות דבש – ח"ב, דרוש ג')

כזהר הרקיע דא הלכה – ואת עלית על כלנה

כזהר הרקיע דא הלכה, דאיהי קבלה למשה מסיני, וכמה עולימאן אית לה דאניון הלכות פטורות, דאתמור בהון ועלמות אין מספר, ואיהי סלקא על כלנה, הדא הוא דכתיב (משלי ל"א) ואת עלית על כלנה, ואיהי עם כלנה, כמה דאוקמוהו הלכה כרבים. (תיקוני זוהר יד)

כל מאן דזכה להלכה חד ירית עלמא חד

כל צדיק וצדיק אית ליה עולם בפני עצמו, וכל מאן דזכה להלכה חד ירית עלמא חד, כל שכן מאן דזכה למסכתא חדא, או לתרי, או לשתי, דאתמור בהון ששים המה מלכות, דכל מסכתא מטרוניתא איהי בגרמה, זכאה איהו מאן דירית לה בהאי עלמא, דהלכה עולימא דמטרוניתא, דאיהי קבלה. (תיקוני זוהר יד)

אשריהם אלו שעוסקים בהלכה שבוה יוצא השכינה מהגלות

זכאין אינן דמשתדלין בשכינתא דאיהי על כלנה בהלכה, לאפקא לה מן גלותא, דאתמור בה ובפשעיהם שולחה אמכם, ולמיזל לה לגבי בעלה, למהוי לה קבלה בדרועי, לקיים בה שמאלו תחת לראשי וכו'. (תיקוני זוהר יד)

חיוב גדול להיות בקי בכל אורה חיים

לקבוע שיעור שו"ע אורה חיים בכל יום

בשולחן ערוך אורה חיים חיוב גדול על כל יודע ספר להיות בקי בכל הלכותיה בתמידות, כי רוב הלכותיה הם תמידיים, כמו ציצית ותפילין, קריאת שמע ותפלה, וכל סדר התפלה, וברכות הנהנין, וכל הברכות, והלכות שבת שהם כהררים התלויים בשערה, והלכות חגים ומועדים, ושאר הלכותיה בקודש, שבדאי המכשלה הזאת תחת ירך תהיה אם לא תתמיד בלימודו.

לכן חיוב גדול כל כל יודע ספר לשמור את דרך עץ החיים, לקבוע שיעור שולחן ערוך אורה חיים בכל יום... לכן יזהר האדם מאד בזה להשלים בכל שנה שולחן ערוך אורה חיים... אף שיעסוק אז בשאר לימודים, יקבע גם כן לימודו בסדר הזה – דף שולחן ערוך בכל יום... הן בעת האכילה, הן בשאר שעות היום...

(יסוד ושורש העבודה שער ו', פרק ב')

מדרשת רבינו הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א!

אוי לי, ווי לי, בחילול שבת, כי כולם בני תורה ואין להם להתנצל כי קצרה שכלם ללמוד, כי הם בעלי דיעה תהלה לאל, ולומדים פשטים ופולפולים מצפצפים כעגור, והלכות שיש בהן חיי נפש מניחין, וימותו בלי חכמה ללמוד אורה חיים, ועוברים על כמה מצוות, ואומרים אין פשע, וביחוד דיני מוקצה, אם יאכל אדם אגוזים ושקדים, וקליפות אינם ראויים למאכל בהמה מניחים על השלחן, אסורה הנגיעה, כי אם לנערם על ידי טבלא, אבל הנגיעה ושלטול אסור, כי הם מוקצה אפילו לר"ש, הואיל ואינם ראויים למאכל בהמה, וכנהג רבים האיטורים בכל דיני מועד וחול המועד, וברכות ונטילת ידים, ברכת המזון, ובעו"ה אין איש שם על לב ללומדם כראוי, והדיינים מעמיקים בחושן משפט כי לחמם הוא, ובאורח חיים נטו מנהלם ועקבותם לא נודע להם, חבל על דלית ליה מבוא לשער אשר לה' צדיקים יבואו בו, הוא אורה חיים. (יערות דבש חלק שני דרוש ה')

כשמו כן הוא, אורה חיים נצחיים

תלמוד בכל יום שיעור אורה חיים, כי כשמו כן הוא, שהוא אורה חיים נצחיים, ובכל מועדות ורגלים תלמוד הלכות חג בחג. (רבי שלמה איג"ר זצ"ל, בספר חוט המשולש עמוד רס"ג)

המלמדים ילמדו עם התלמידים בכל יום ויום

איזהו שיעור משולחן ערוך אורה חיים

המלמדים בכל עיר ועיר יזהרו ללמוד עם התלמידים המתחילים להבין דיני שולחן ערוך, ילמדו עמהם בכל יום ויום איהו שיעור משולחן ערוך אורה חיים דיני קריאת שמע ותפלה וברכות ונטילת ידים וברכת הנהנין ושבת וכדומה דינים הצריכים לכל ישראל שידעו להתנהג על פי התורה וכמאמר הכתוב חנוך לנער על פי דרכו, ויעוררם תמיד בדברי מוסר לקיים הדינים הנ"ל לשמור ולעשות.

(הנהגות רבי יצחק מווארק זצ"ל בספר ליקוטי שושנים)

ללמוד בכל יום שולחן ערוך אורה חיים, וביותר הלכות שבת

ללמוד בלי נדר בכל יום שולחן ערוך אורה חיים, וביותר הלכות שבת. (קבלות והנהגות ר' יצחק בלאור זצ"ל אות ג', בספר כתבי הסבא מקעלם)

מתוך צוואת רבינו יעקב מליסא זצללה"ה

בעל "דרך החיים", "חיות דעת", "נתיבות המשפט", וכו' תלמדו בכל יום דף או עמוד שולחן ערוך אורה חיים, ותראו שתהיו בקיאים בו בהדינים היטב, כי רוב דיני אורה חיים מזדמן לאדם בשעה שאי אפשר לאדם לעיין ולשאול לחכם וכו', וכל מה שתלמדו, תחזרו ותשנו תיכף, כי מלימוד פעם אחת, אי אפשר לזכור, כדאמרינן בעירובין ג"ד וכו', עכ"ל.

קריאת קודש!!!

המפעל העולמי ללימוד שו"ע אורה חיים מחבר עם רמ"א, קורא לכל אחינו בני ישראל בכל מקום שהם, בין בים, ובין ביבשה, בכל מקומות מושבותיהם ובכל קצוות פזורים!

הנגנו בזה בדבר המפעל הגדול שולחן ערוך אורה חיים היומי, אשר המוני הלומדים מכל העולם כולו, מהם רבנים ידועים, מהם לומדים מופלגים, וכן פשוטי עמך אשר צמאה נפשם לדעת דבר ה' זו הלכה, יש לכם עכשיו הזדמנות מצוינת להצטרף ולרכוש ידיעה נרחבת בשולחן ערוך אורה חיים! אנו קוראים לכל אחד ואחד לקבוע בכל יום שיעור ללימוד הלכות אלו, לגמור כל שו"ע או"ח היומי במשך שנה תמימה, שזה לוקח כחמש עד עשר דקות בלבד בכל יום!

וכדאי לזכור ש"כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא"!

למותר לציין גודל חשיבות במה שהוגים בתורת השולחן ערוך, שהרי אמרו חז"ל: "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה".

ראה את אשר לפניך לוח יומי מסודר וערוך על כל סדר השו"ע אורה חיים, בכדי שיוכלו ללמוד ולהשלים את כל השו"ע אורה חיים מחבר עם רמ"א במשך שנה תמימה, והוא דבר השווה לכל נפש, בני תורה – בעלי בתים – בחורים, אשר צמאה נפשם לדבר ה' זו הלכה!

במשך חמש עד עשר דקות בכל יום מסיימים משך השנה כל הלכות אורה חיים הנוגעים בכל יום.

וחובה על כל אחד לידע הלכות אלו על בורים!

ממלא כל שעות הפנאי כמאמר הכתוב: "זהגית בו יומם ולילה!" ההלכות מחולקים לכל יום, ויכולים לחלקם למשך היום, באופן שאינו מפריע שיעורים אחרים!

במשך הזמן מרגישים נועם מתיקות התורה ויערב מנופת צוף וכל טעם! ואם לא עכשיו אימתי?

טעמו וראו כי טוב ה'!

כל מצוה ומצוה תלמדו כל הלכה בזמנה בשו"ע או"ח

וכן כל מצוה ומצוה תלמדו כל הלכה בזמנה בשו"ע אורה חיים למען תדעו כל הדינים בביאור. (בעל דרך החיים וחיות דעת)

חלק אורה חיים לו משפט הבכורה!

(פרי מגדים, אגרת הראשון בתחלתו)

יזהר מאוד להיות שונה הלכות בכל יום

(ישמח משה, בתהלים תפלה למשה)

להיות שונה הלכות באו"ח מדי יום ביומו חוק ולא יעבור

להיות שונה הלכות באורח חיים מדי יום ביומו חוק ולא יעבור.

(הנהגות צדיקים – בעל ערוגת הבושם ר' משה גרינוואלד זצ"ל)

מדברי ה"חזון איש" זצ"ל!

ומה גדלה אשמתו של איש נלבב לאהבת העבודה לפניו יתברך, בשעה שמזניח את לבו מלחפש אחר פרטיה ודקדוקיה של המצוה שנאמרה מפי הגבורה, לשום חובה על כל אחד מישראל, לקיימה דוקא בשלימות הדקדוק, ובחסרו תנאי אחד מתנאי דקדוקיה, לא קיים המצוה, והאיש הזה שהניח תפלין בראשו והפרשיות לא נכתבו כדין, חבר הוא לזה שלא הניח תפלין כלל, וכן בכל מצוה, וכן במצות לא תעשה, אם כי הוא שומר אותה בכללה, עדיין אין שמירתה שמירה בעת שלא שקד על הדינים המסתעפים לחקרה ולדרשם, ואמנם עובר עליה עבירה מספקת בחלקלקות, ומחלל את השבת מתוך נעימות הזמירות לכבוד השבת וקיומה, ונטול ידי דרך החלון הפתוח לרשות הרבים, ונטול ידי דרך החלון הפתוח לגינתו, ורוקק דרך החלון הפתוח לרשות הרבים, ובורר את עצמות הדג מן הקערה, ונושא משא בשבת בהגררו אחר האומרים שהעיר הזאת מתוקנה, ועל הרוב יש בזה מכשולים, וכן הרבה מהלכות השבת הנעלמות ממנו, והוא דש אותם בעקביו, וכן בשאר עבירות, במאכלות אסורות, בנקימה ונטירה, בשנאה וקטטות, בגניבה וגזילה.

(אמונה ובטחון, פרק ד' סימן י"ח)

פיקח מהו אומר:

טיפש אומר: מי יכול ללמוד את התורה נזיקין ל' פרקים בלים ל' פרקים, ופיקח אומר: הריני שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה – טיפש אומר: מי יכול ללמוד תורה שבלבו של חכם, ופיקח אומר: והוא לא מאחר למדה אלא הריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומד את כל התורה כולה – טיפש אומר: מה אני מועיל ללמוד תורה ומשכחה, ופיקח אומר: ולא שכר יגיעה הקב"ה נותן. (מדרש ויקרא רבה פ"ט ב')

בזכות לימוד ההלכה שהוא מסטרא ד"נער", עתיד לקיים בה "וינערו רשעים ממנה", דאינון איסור טמא ופסול סמאל ומשרייתיה!

קום רעיא מהימנא דודאי מאן דאשתדל בהלכה שלא לשמה ורווח הלכה ודאי בתפישה אידי לגביה ועם כל דא אוקמוה לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והאי הלכה מסטרא דנער טוב דאתפרש מאילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה וטהרה כשר ופסול. ועל שם נער אתקריאת אידיה נערה דעתיד לקיים בה וינערו רשעים ממנה (איוב לח, יג) דאינון איסור טמא ופסול סמאל ומשרייתיה. (וזהו רע"מ ח"ג רעז).

לימוד התורה למעשה הוא "תורה לשמה", ומשתלם בזה שם הוי"ה כולו, ואם אינו לומד לקיום המעשה השם תור"ה בו לבטלה

כי שם התורה העצמי הוא המעשה, שהרי היא נקראת תורה לשון הוראה, להורות לאדם כיצד יעשה המצות, ואם אינו עושה נמצא שם תורה בו לבטלה. ועד"ה לשמה הוא לשם ה', והכוונה להביא התורה בקיום המעשה שהיא בה"א אחרונה של שם ונמצא בזה משתלם ידו"ד כלו. (ראשית חכמה בהקדמה)

הקב"ה אין לו חפץ ובחירה בעולמו אלא במין האדם העוסק בהלכה ודרשו רז"ל (ברכות דף ח) אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד כלומר שאין לו חפץ ובחירה בעולמו אלא במין האדם העוסק בהלכה שמקומו ארבע אמות.

(כד הקמח לרבינו בחיי, ערך תורה – ומובא בשמירת הלשון ח"א שער התורה פ"ג)

אוי לי אמי כי ילדתני – אין ישיבת לומדי תורה לשמה – כל למודכם גמרא משניות מדרש של"ה, ואין אחד נותן ללב ללמוד אורח חיים על בורין

אוי לי אמי כי ילדתני, בראותי שפלת הדור בכל חלקי אירופה, ממש אין ישיבת לומדי תורה לשמה ישיבת לומדים מומחים שוקדים על התורה בעומק הלכה של אמת, אלא בעו"ה בפלפול של הבל מבלי הורה על האמת, אין דורש להבין דרכי התורה על בוריה, ואליכם אישים אקרא, זכו לחולקכון שעוסקים בתורה בתמידות מחיל אל חיל ילכו, אבל כל למודכם גמרא משניות מדרש של"ה, ואין אחד נותן ללב ללמוד אורח חיים על בורין לדעת הלכות תפילין, ציצית, תפלה, ברכות, נטילת ידים, וברכת המזון, הלכות שבת והלכות יום טוב על בורים, אשרי איש שימלט ולא ישגה בהן, כי בהן הלכות רבות והידיעה להמונים מעוטה, ובפרט דיני מוקצה, מלאכת שבת ויום טוב וחול המועד, ברכות הנהנין וכדומה. (יערות דבש – ח"א, דרוש ב')

פישור"ן – פי ששונה הלכות

שם האחד פישון פירוש פישון לשון נוטריקון פי שונה הלכות (וזה"ק בראשית) רוצה לומר ששונה הלכות דאין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. (נועם אלימלך, פרשת בראשית)

עיקר תורה לשמה היא התורה שאדם לומד כדי לקיימה!

(ראשית חכמה בהקדמה)

חיוב ותיקון גדול ללימוד "שולחן ערוך"!

על לימוד הפוסקים הזהיר מאוד מאוד ביותר מכל הלימודים, וראוי ללמוד כל הארבעה "שולחן ערוך" כולם מראשם עד סופם בסדר, אם יכול ללמוד כל הארבעה שולחן ערוך עם כל הפירושים הגדולים מה טוב, ואם לאו על כל פנים ללמוד כל הארבעה "שולחן ערוך" הקטנים, והוא תיקון גדול מאוד מאוד, כי על ידי חטאים נתערב טוב ורע, ועל ידי לימוד פוסק שמבשר הכשר והפסול המותר והאסור הטהור והטמא, על ידי זה נתברר ונפרש הטוב מן הרע, וכמבואר במאמר "ראיתי מנורת זהב" ובשאר מאמרים מעלת לימוד הפוסקים. (שיחות הר"ן סימן כ"ט)

לא יעבור יום בלי לימוד "שולחן ערוך"!

ואמר: "שכל איש ישראלי מחויב ללמוד בכל יום ויום פוסקים, ולא יעבור. ואף אם הוא אנוס ואין לו פנאי, ילמוד על כל פנים איזה סעיף "שולחן ערוך" באיזה מקום שהוא, אפילו שלא במקומו שהוא עומד עתה בשולחן ערוך, כי צריך ללמוד איזה דין ב"שולחן ערוך" בכל יום ויום כל ימי חייו, וכשאינו אנוס ילמוד בסדר כל הארבעה "שולחן ערוך" מדי יום ביומו, וכשיגמור ויסיים הארבעה "שולחן ערוך" יחזור ויתחיל ללמוד בסדר, וכן ינהג כל ימי חייו. (שם)

השכינה אינו שורה אלא בד' אמות של הלכה!

כי יקרא קן צפור וגו' (דברים כב, ו), רצה לומר כי יקרא התורה צריך שתהיה קן לצפור, כי צפור היא השכינה ואינו שורה אלא בד' אמות של הלכה, והתורה נקרא קן שלה, וצריך ללמוד לשם זה שיהיה קן צפור, ואז תשרה השכינה, והיא המדרכת את האדם למעלה בקודש. וזה כשתעשה כן, אז "לפניך בדרך", רצה לומר השכינה שהיא לפניך בענין שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים טז, ח), והיא תורה לך הדרך אשר תלך ולא תבשל, ולכן כתיב שויתי רצה לומר שהוא עושה זאת על ידי פעולתו הטובה שיהיה השם לנגדו כאמור. (מאור עינים)

על ידי לימוד פוסקים, עד שידע להורות הוראות על ידי זה גורם פקידה לכמה עקרות

(ספר המדות מערכת בנים, ח"ב אות כ')

כשמעיין בשולחן ערוך שהם רבותיו לידע מקור הדין, אז מובטח לו שהוא בן עולם הבא, להיות לעולם קיים במדריגת קדושה!

וצריך לעיין בפוסקים ובשולחן ערוך שהם רבותיו ולידע מקור הדין זהו עיון הלכה דקאמר (האר"ל), כי אז הליכות עולם לו, אל תיקרי הליכות אלא הליכות, ומובטח לו שהוא בן עולם הבא (סוף נדה), להיות לעולם קיים במדרגת קדוש כדאמרינן. (רבי נפתלי כ"ץ זצ"ל בעל סמיכת חכמים, בצוואתו)

לומד יקר!

דבר בדוק ומנוסה שלא יאמר אלמד היום לכמה ימים, כגון ב' או ג' דפין (או עמודים) ואחר יומיים שלשה נמשיך כמה דפים, כי זה הוא תחילת נפילה, שעל ידי שכל פעם כמה ימים לא ילמד ורק מפעם לפעם ילמד כמה דפים או עמודים אפשר על ידי זה ליפול מכל התכנית.

לכן לומד נכבד! אל תוסף ואל תגרע מהלימוד המוקצב בדיוקא דף אחד או עמוד אחד כפי הנכתב בלוח. חוץ מאם קראך אונס או איזה סיבה המוכרחת המונעת, אזי תשלם למחרת אותו היום, אבל שוב תחזור למסלול דף ליום, או עמוד ליום. (מתוך ספר "דברת בס")

סימנא טבא! להתחיל הסדר ב"איזה יום" שרוצה בקבלה מחדש

להתחילו ולסיימו בעזרת השם יתברך!

והרוצה להתחיל מסכת או לימוד אל יאמר אמתין עד הפסח או עד ראש חודש כי כל הימים ועיתים יפים לתורה ולהתחיל במצות ולעסוק בתורה. (ספר הפליאה – ד"ה ועשה להדביק בדרכיהם הטובים)

הלכה – שהולך בדרך הישר

ההלכה הם דברי תורה שהם באמת כך פירושה לא יטו ימין ושמאל מן האמת ולפיכך נקרא הלכה שההולך בדרך אינו נוטה מן הישר לא לימין ולא לשמאל כך דבר הלכה אינו נוטה מנקודת האמת. (תפארת ישראל למהר"ל מפראג, פרק ע')

הקב"ה אין לו שעשוע ושמחה אחרת זולת לימוד הלכה

וידוע אמרם ז"ל בגמרא (ברכות ה.) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, ואין לו שעשוע ושמחה אחרת זולת זה.

(ישמח משה פרשת בראשית)

אין לו מקום אחר בעולמו

ואין לו להקב"ה בעולמו, ר"ל מקום לשרות בו, אלא ד' אמות של הלכה היא מקומו (ברכות ה.). (ישמח משה פרשת תרומה)

ארבע אמות של הלכה קדוש בקדושת ארץ ישראל

ארבע אמות של הלכה קדוש בקדושת ארץ ישראל שאויר ארץ העמים נפלט מתוכו לגמרי מכל צד על ידי החרב דשתי פיות ונכנס אויר קדוש. (צדקת הצדיק, אות רכ"ג)

ארבע אמות של הלכה זהו משכן הקב"ה שהוא הצלם אלפי

חופף עליו ושוכן בקרב מוחו בהתבוננו בהלכה ותורת ה'

אין להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה זהו משכן הקב"ה שהוא הצלם אלפי חופף עליו ושוכן בקרב מוחו בהתבוננו בהלכה ותורת ה'.

(דובר צדק, נר המצות, מ"ע א')

כשנעשה שלחנו ד' אמות של הלכה אז הוא נעשה דוגמת בית המקדש

משחרב בית המקדש אין להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה וכשנעשה שלחנו ד' אמות של הלכה אז הוא נעשה דוגמת בית המקדש. (פרי צדיק, עת האוכל, אות ו')

כל אדם בכל מקום שהוא יש לו בחינת ארבע אמות להתקרב בהם

לה' יתברך – ואלו הארבע אמות זוכין ע"י הלכות – למצוא לו

מקום בכל מקום שהוא להתקרב על ידו לה' יתברך, עד שידע

היטב שהאדם בכל מקום שהוא יש לו ארבע אמות, דהיינו שיש

שם גם כן מקום ועצה להתקרב לה' יתברך – וזה יקר מאד בעיניו

יתברך, ואין לו בעולמו אלא אלו הארבע אמות של הלכה, כי זה

עיקר גדולתו וכבודו שיתקרבו כל הרחוקים אליו יתברך

מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. הינו שיזכה האדם ע"י ההלכה לילך בו ארבע אמות על כל פנים שזהו שעור מקומו של אדם, כי כל אדם יש לו ארבע אמות שהם נמשכין מארבע אותיות הוי"ה, הינו שכל אדם בכל מקום שהוא יש לו בחינת ארבע אמות להתקרב בהם לה' יתברך – ואלו הארבע אמות זוכין ע"י הלכות, ע"י כח הצדיקים. ועכשו מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא אלו הארבע אמות של הלכה – היינו מי שזוכה ע"י הלכות התורה לבחינת ארבע אמות, דהיינו למצוא לו מקום בכל מקום שהוא להתקרב על ידו לה' יתברך, דהיינו שיגיע לו הארה מהתורה עד שידע היטב שהאדם בכל מקום שהוא יש לו ארבע אמות, דהיינו שיש שם גם כן מקום ועצה להתקרב לה' יתברך – וזה יקר מאד בעיניו יתברך, ואין לו בעולמו אלא אלו הארבע אמות של הלכה, כי זה עיקר גדולתו וכבודו שיתקרבו כל הרחוקים אליו יתברך.

(ליקוטי הלכות, הלכות סעודה, דה, לה)

אין לו לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, הכוונה על

אדם צדיק הלומד תורה לשמה, וכל אדם הוא ד' אמות, והוא

נקרא ד' אמות של הלכה, ועליו שורה שכינה, וזהו שיש

לקב"ה בעולמו – והחי יתן אל לבו עד מתי יעבור קיץ וחורף

ולא נעשה דבר לתקון נשמתו, ועד אנה יהיו לבושו צואים

והנה כמו שיש להתאונן על חורבן בית המקדש בסילוק שכינה, כן יש להתאונן במיתת צדיקים, כי גם בחר ד' אה לשכון עליהם, כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה וברכות ח ע"א על אין לו לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, שהכוונה על אדם צדיק הלומד תורה לשמה, וכל אדם הוא ד' אמות, והוא נקרא ד' אמות של הלכה, ועליו שורה שכינה, וזהו שיש לקב"ה בעולמו... והחי יתן אל לבו עד מתי יעבור קיץ וחורף ולא נעשה דבר לתקון נשמתו, ועד אנה יהיו לבושו צואים. (יערות דבש – ח"ב – דרוש ו')

וזהו שריד שהותיר ה' לנו ברוב רחמיו – אין לה' בעולמו אלא

ד' אמות של הלכה, כי הוא במקום קרבן זוכה ומקטיר קטורת

– וכעת ההוגים בתורה לשמה, זוכים ששריית שכינה שם

וזהו שריד שהותיר ה' לנו ברוב רחמיו, ואין לה' בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, כי הוא במקום קרבן זוכה ומקטיר קטורת, אשר על ידי קטורת וקרבנות,

שכן ה' בין כרובים ובדי ארון, וכעת ההוגים בתורה לשמה, זוכים ששריית שכינה שם. (יערות דבש – ח"ב, דרוש ה')

ד' אמות של הלכה אדמת קודש הוא

כי (ברכות ח.) אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה ונמשך ממילא הברכה לישראל. וז"ש (שמות ג.) כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. ר"ל כי כאשר אתה עומד עליו ובהמקום הזה הוא השראת השכינה הנה ממילא אדמת קדש הוא. (תפארת שלמה מועדים, לשבועות)

אין נמלט לשום איש תירוץ ואמתלא על ביטול תורה,

חזקו בתורה לשמה, כי היא חיינו וקיום הגלות, כי היא

הנותנת חיים לעוסקים בה לשמה, ולמה תרחקו מחיים

אבל באמת אין נמלט לשום איש תירוץ ואמתלא על ביטול תורה, ובכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, שהוא מקום ציה וצלמות, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ואבות ה. ב. ולכן נא חזקו בתורה לשמה, כי היא חיינו וקיום הגלות, ובה עיקר מצב ישראל, כאומרו (דברים ח ג) לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה', והיינו התורה, כי היא הנותנת חיים לעוסקים בה לשמה, ולמה תרחקו מחיים. (יערות דבש – ח"ב, דרוש ט"ז)

הריענו להוי"ה כל הארץ ר"ת הלכה, כי מיום שחרב בהמ"ק אין

להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, והוא פנימיותה הנכלל

בד' אותיות השם, והוא המכוין באמרם, תורה לשמה, אל השם

המתלבש בהלכה ומאיר בתוכו – והני ד' אמות גופייהו, אי

גמירי להו אינשי בהדי הלכה אין, אי לא, לא השלימו מצותן

כתב הרב רבי ישראל טרוג, הריענו לה' כל הארץ, ר"ת הלכה. כי מיום שחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, והוא פנימיותה הנכלל בד' אותיות השם, והוא המכוין באמרם, תורה לשמה, אל השם המתלבש בהלכה ומאיר בתוכו, למי שישים אליו לבו, ואז רוחו ונשמתו אליו יאסוף שיאיר כולם בעינו, אלמא הלכה לבד בלתי הסוד אינה מספקת. והני ד' אמות גופייהו, אי גמירי להו אינשי בהדי הלכה אין, אי לא, לא השלימו מצותן. עוד, ארבע אמות, ג' תש"ך, וכן תמים דרכו עם אותיות הא"ל, הרי שנות' חיים. והנה תש"ך הוא ע"ב דא"א בכללות עשר, והיינו ג' פוס ממלל רברבן, שמדבר בפשט ומכוון לרוי תורה. "של הלכה בג' שמים, דא ז"א, וכן השכינה, ששניהם נכללין בכוננת לשמ"ה, וכן עולה לשמה ע"ה מ"ק. (פרע"ח למהר"ח, שער הזמירות פ"ד)

כשנחרב בית המקדש, כל השלימות בטלה, חוץ מד'

אמות של הלכה – הקב"ה אין לה אלא ד' אמות של

הלכה, שהיא הכל"ה – ובזכותם נזכה במה דכתיב,

הקיצה ליפקוד כל היגוים, ר"ת הכל"ה

עוד ארבע אמות של הלכה, ג' אלף רבתיא בכללות עשר, היינו אלף קי"א, סוד אי"ק מקור האותיות, הכולל כל התורה כולה. וכשם שכל הקרבנות בטלות לעתיד לבא חוץ מן התורה, כן כשנחרב בה"מ, כל השלימות בטלה, חוץ מד"א של הלכה, כדקאמרן שאין בטלות לעולם. וז"ס סמיכות הפסוק זה לתחלתו, שהוא מזמור לתודה. והכוונה, כי אחר חרבן חזרה המלכות אב"א, לד"ס תחתונות שהוא תנה"י, והקב"ה מפורש כאן בסוד מלכות, שאין לה אלא ד' אמות של הלכה, שהיא הכלה. ובזכותם נזכה במה דכתיב, "הקיצה ליפקוד כל היגוים, ר"ת הכלה, וזה הטעם שאסור לילך אחורי אשה בד"א שלה, כי שם מקומה, ותופסת כל שיעור הזה, ואין לגרוס בה דינן ח"ו. עוד, ד' אמות, הם הוי"ה ואהי"ה, שהם ג' אמ"ה ע"ה... (פרע"ח למהר"ח, שער הזמירות פ"ד)

הלומד שלא לשמה לא על מנת לעשות לידע לבוא

מעשה, רק רוצה ללמדה לידע חכמתה וסתריה לבד,

נוח היה לו שלא היה יוצא לאויר העולם

והלומד שלא לשמה ר"ל, לא ע"מ לעשות לידע לבוא מעשה, רק רוצה ללמדה לידע חכמתה וסתריה לבד, א"כ נוח היה לו שלא היה יוצא לאויר העולם, שאז היתה השגתו מרובה מאד אלף אלפים ככה, כמו ששיגי עתה, כאשר נשמתו מלוכשת באף חומרי הזה, אשר הוא מסך מבדיל וגורם חושך להשגת נשמתו, וז"ש "כל המצוה וכו' נשמרון לעשות", שעיקר כונתו יתברך היה במה שהלביש מצוותיו ית' בדברים גשמיים, כדי לגרום חיים נצחיים לעולם הבא גם לנפש ולגוף היסודי, שהוא קישור שמים וארץ ביחד כמ"ש.

(שיח יצחק ח"א, דרוש לסיום הש"ס אות ל"ו)

אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה

אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה מסיר אנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה לפי שאין להקב"ה בעולמו רק ד' אמות של הלכה.

(מגלה עמוקות על התורה, פרשת אחרי)

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון א: - א תשרי - א טבת - א ניסן - א תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

הלכות הנהגת אדם בבוקר

סימן א - דין השכמת הבקר.

ובו ט' סעיפים:

א "יתגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו בש"הא הוא מעורר השחר. הגה ועל כל פנים לא יאחר זמן התפלה שהצבור מתפללין (טור). הגה שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כשיכחו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוכיו כדבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר, אם יסתור איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השם יתברך ובששתו ממנו תמיד (מורה נבוכים חלק ג פרק נ"ב). ולא יתביש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השם יתברך. גם בהצנע לכת ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, ומיד שיעור משנתו יקום בנרצות לעבודת בוראו יתברך ויתעלה (טור):

ב "המשפטים להתחנן לפני בוראו יבון לשעות שמששתנות המשמרות, שהן בשליש הלילה ולסוף שני שלישי הלילה ולסוף הלילה, שהתפלה שיתפלל באותן השעות על החרבן ועל הגלות רצויה:

ג יראוי לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג על חרבן בית המקדש:

ד "טוב מעט תחנונים בכונה מהרבות בלא פונה:

ה יטוב לומר פרשת העקדה ופרשת המן ופרשת הדבורות ופרשת עולה ומנחה ושלמים וחסאת ואשם. הגה ודוקא ביחיד מתר לומר עשרת הדבורות בכל יום, אבל אסור לאמרם בצבור (תשובת הרשב"א סימן קמ"ד):

ו טרשיות הקרבנות לא יאמר אלא ביום (ועין לקמן סימן מ"ז סעיף י"ג):

ז כשיסיים פרשת העולה יאמר יהי רצון מלפניך שיהיה זה חשוב ומקבל כאלו הקרבתי עולה, וכך יאמר אחר פרשת המנחה והשלמים, מפני שהם באים נדבך:

ח יאמר עם הקרבנות פסוק ושחט אותו על ירך המזבח צפנה לפני ה':

ט יבש נוהגין לומר פרשת הפיור, ואחר כך פרשת תרומת הדשן, ואחר כך פרשת התמיד, ואחר כך פרשת מזבח מקטר קטרת, ופרשת סמני הקטרת ועשייתו:

סימן ב - דין לבישת בגדים. ובו ו' סעיפים:

א לא ילבש חלוקי משיב (טור), אלא יקח חלוקי ויכניס בו (ראשו) ונרועותיו בעודנו שוכב, ונמצא כשיקום שהוא מכסה:

ב באל יאמר הנני בחדרי חדרים מי רואני, כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו:

ג ידקדק בחלוקי ללבושו בדרבו, שלא יתפף הפנימי לחוץ:

ד ינעל מנעל זמין תחלה ולא יקשרנו, ואחר כך ינעל של שמאל ויקשרנו, ויחזור ויקשר של ימין. הגה ובמנעלים שלנו שאין להם קשריה, ינעל של ימין תחלה (תוספות פרק במה אשה ד' ס"א):

ה יכשחולץ מנעליו חולץ של שמאל תחלה:

ו יאסור לילך בקומה זקופה. ולא ילך יד' אמות בגלוי הראש (מפני כבוד השכינה,

ויבדק נקביו. הגה ויכסה כל גופו, ולא ילך יחף (אור זרוע). וירגיל עצמו לפנות בקר וערב, שהוא זריות ונקיות (הגהות ממוני פרק ה' מהלכות עדות):

סימן ג - הנהגת בית הכסא. ובו י"ז סעיפים:

א כשיכנס לבית הכסא יאמר התכבדו מכבדים וכו', ינעשו לא נהגו לאמר:

ב יהא צנוע בבית הכסא, ולא יגלה עצמו עד שישב. הגה ולא ילכו שני אנשים ביחד, גם לא ידבר שם, ויסגר הדלת בעדו משום צניעות (אור זרוע):

ג יאם רוצה למשמש בפי טבעת בצרור או בקיסם לפתח נקביו, ימשמש קדם שישב ולא ימשמש אחר שישב, מפני שקשה לכשפים:

ד הלא יגלה עצמו כי אם מלאחריו טפח ומלפניו טפחים, ואשה, מאחריה טפח ומלפניה ולא כלום:

ה יאם נפנה במקום מגלה שאין בו מחצות, יבון שיהיו פניו לדרום ואחוריו לצפון או איפכא, אבל בין מזרח למערב אסור. (ולהטיל מים, בכל ענן שרי) (בית יוסף בשם הרמב"ם):

ו יבן אסור לישן בין מזרח למערב אם אשתו עמו, וינכח להזהר אפלו כשאין אשתו עמו:

ז טהמטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש, מקום שכולים לראות משם הר הבית, ומשם והלאה אין כוללים לראות, רש"י), [לא] ישב ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין:

ח יכשפנה בשדה, אם הוא אחריו הגדר, יפנה מיד, ובבקעה יתרחק עד מקום שלא יוכל חבירו לראות פרוצו:

ע באר הגולה

[סימן א] א טור ב ירושלמי ג רא"ש אהא דברכות ג' ד רא"ש שם ה טור ו שם בטור ז תמיד לב ח תענית כו ומגלה לא כל בו ורא"ש גבי פרשת התמיד י ארחות חיים בשם הר"י בר יקר על פי ויקרא ובה פרשה ו כ שם [סימן ב] א מגמרא דשבת ק"ח ב טור ותענית י"א חגיגה י"ז ג שבת ק"ד ד שם ס"א ה שבת שם ו קדושין ל"א ז שם ח ברכות ט"ו [סימן ג] א שם ס ב בית יוסף ג שם בברכות ס"ב ד שם ה שם כ"ג ו שם ס"א לפרוש ירושלמי והתוספות שם והרא"ש והרשב"א שם ז ברכות ה לפי פרוש התוספות ח בית יוסף לדעת הרמב"ם בפרק ז מהלכות בית הבחירה ט שם בגמרא ס"א ולשון הרמב"ם שם י שם בגמרא ס"ב

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון א - עמוד א]

ט כלא ישב במהרה ובחזק ולא יאנס לדחק עצמו יותר מדאי, שלא ינתק שני הכרפשתא:

י כלא יקנח ביד ימיו:

יא כלא יקנח בחרס, משום כשפים. ולא בעשבים יבשים, שהמקנח בדבר שהאור שולט בו, שני התחנות נזירות. וכל בצור שנקנח בו חבירו, מפני שמביא את האדם לידי תחנותיו. הגה ועקשו שפתי כסאות שלנו אינו בשדה נהגו לקנח (בחרס, וכן נהגו לקנח) בדבר שהאור שולט בו, ואינו מדיק, ופוק חזי מאי עמא דבר (חדושי אגדה פרק המוציא):

יב סיפנה בצניעות בליזה כמו ביום:

יג כלא ישתין מעמד, מפני ניצוצות הנפזין על רגליו, אם לא שיעמד במקום גבוה או שישתין לתוך עפר תחום (פרוש, קרקע שאינה בתולה, אלא כגון של ארץ חרושה):

יד כיזהר שלא יאחז באמה וישתין, אם לא מעטרה ולמטה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה, אלא אם כן הוא נשוי. וזמדת חסידות לזהר אפלו הנשוי:

טו יאפלו מי שאינו נשוי מתר לסייע בביצים:

טז שלא התר לנשוי לאחז באמה אלא להשתין, אבל להתחבף לא:

יז מהמשה נקביו עובר משום כל תשקצו: סימן ד - דיגי נטילת ידים. ובו כ"ג סעיפים:

א אירחץ ידיו ויברך על נטילת ידים. (הגה ויש אומרים גם אשר יצר ואפלו לא עשה צרכיו, וכן נהגו) (אבודרהם). מים הפסולים לנטילת ידים לסעדה (לקמן סימן ק"ס) פשרים לנטילת ידים לתפלה. גמיה יש מי שאומר דלא מברך עליהו:

ב ידקדק לערות עליהן מים ג' פעמים, להעביר רוח רעה ששורה עליהן:

ג כלא יגע בידו קדם נטילה לפה ולא לחטם ולא לאזנים ולא לעינים:

ד יאפלו מי שנטל ידיו לא ימשמש בפי הטבעת תמיד, מפני שמביא את לידי תחנותיו. ולא יגע במקום הקנה, שמשמוש היד מדיק לחבורה:

ה כלא יגע בגגית שר, שמשמוש היד מפסיד השכר:

ו טאין צריך רביעית לנטילת ידים לתפלה:

ז טוב להקפיד בנטילת ידים שחרית בכל הדברים המעכבים בנטילת ידים לסעודה. הגה מיהו אינו מעכב לא כלי ולא כח גברא ושאר הדברים הפוסלים בנטילת הסעדה (מרדכי ריש פרק אלו דברים, תשובת רשב"א סימן קצ"ה):

ח בנטילת ידים שחרית אין נוטלין על גבי קרקע, אלא לתוך כלי:

ט למים של נטילת ידים שחרית אסור להנות מהם, ולא ישפכם בבית ולא במקום שעוברים שם בני אדם:

י כנוטל כלי של מים ביד ימינו ונותנו ליד שמאלו, כדי שיריק מים על ימינו תחלה:

יא כלא יטל ממי שלא נטל ידיו שחרית:

יב כאם שכשך ידיו לתוך כלי של מים, עלתה לו נטילה לקריאת שמע ולתפלה, אלא לא לרוח רעה שעליהן. כאם שכשך ידיו בג' מימות מחלפים, יש להסתפק אם עלתה לו להעביר רוח רעה שעליהן:

יג כאם היה נעור כל הלילה, יש להסתפק אם צריך לטל ידיו שחרית להתפלל ולהעביר רוח רעה מידיו. הגה וישלם בלא ברכה (הרא"ש פ"ב ורשב"א סימן קכ"ג):

יד להשכים קדם עמוד השחר ונטל ידיו, יש להסתפק אם צריך לטל ידיו פעם אחת כשיאור היום להעביר רוח רעה השורה על הידים. (הגה וישלם בלא ברכה):

טו יישן ביום, יש להסתפק אם צריך לערות מים עליהם ג' פעמים (וישלם בלא ברכה):

טז שדוד היה נזהר שלא לישן שתין נשמיין (פרוש, ששים נשימות), כדי שלא יטעם טעם מיתה. (הגה ובגמרא פרק הלשון משמע דדוקא ביום היה נזהר) (דברי עצמו, ועין בבית יוסף):

יז ייש נזהגין לרחץ פיהם שחרית, מפני הרירים שבתוך הפה:

יח כאלו דברים צריכים נטילה במים. הקם מהמשה, והיוצא מבית הפסא ומבית

המרחץ והנוטל צפרניו והחולץ מנעליו, והנוגע ברגליו, והחופף ראשו, כיוש אומרים אף החולף בין המתים, ומי שנגע במת, יומי שמפליא כלי, והמשמש משתו, והנוגע בכנה, והנוגע בגופו בידו. יומי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל אם תלמיד חכם הוא, תלמודו משתפח, ואם אינו תלמיד חכם יוצא מדעתו:

יט מהמקו דם מהתפתים ולא נטל ידיו, מפחד ז' ימים. המגלה ולא נטל ידיו, מפחד ג' ימים. הנוטל צפרניו ולא נטל ידיו, מפחד יום אחד, ואינו יודע ממה מפחד:

כ יהרוחץ פניו ולא נגבם יפה, פניו מתבקעות או עולה בקו שחין, ורפואתו, לרחץ הרבה במי סלקא:

כא יצריך לזהר בתפלה או באכילה (ועין לקמן סימן צ"ב סעיף ו' וסימן קס"ד) שלא לגע בשוק ודרך ובמקומות המכסים באדם, לפי שיש שם מלמולי זעה (מלמולי זעה פרוש, וזמא כעין שעורים קטנים), וכן שלא לחבף בראשו, אבל מקומות המגלים בראשו ובפניו ובמקום המגלה שבזרועותיו אין להקפיד:

כב כאם אין לו מים, יקנח ידיו בצור או בעפר או בכל מידי דמנאי ויברך על נקיות ידים, ויועיל לתפלה אלא לא להעביר רוח רעה שעליהן:

כג כלא תקנו נטילת ידים אלא לקריאת שמע ולתפלה, אבל ברכות דשחרית יכול לברך קדם נטילה. אלא אם כן הוא ישן על משתו ערם, שאז אסור להזכיר את השם עד שינקה אותם:

סימן ה - פונת הברכות. ובו סעיף אחד:

א יכון בברכתו פרוש המלות. כשיזכיר השם יכון פרוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכון בכתבתו ביו"ד ה"א שהיה והיה ויהיה, ויכתוב אלהים יכון שהוא תקיף בעל הכולת ובעל הכחות כלם:

סימן ו - דין ברכת אשר יצר ואליהי נשמה ופרושיו. ובו ד' סעיפים:

א אכשנצא מבית הפסא יברך אשר יצר את האדם בתכמה, שבריאת האדם היא

באר הגולה

כ שבת פ"ב ל ברכות ס"ב מ שבת פ"ב חלץ ק"ה נ ברכות ס"ב ס שם ע נדה י"ג וברכות מ פ נדה שם צ רמב"ם פרק כ"א מהלכות אישות ק רבי יונה בספר היקרא ר שם בגמרא דנדה ש סמ"ג סימן קנ"ו ת מכות ט"ז [סימן ד] א ברכות ס ב הרא"ה ג שם ד שבת ק"ט ה שם קח ו שם בפרוש רש"י ז בית יוסף לדעת רש"י ט ארחות חיים בשם הרמב"ם י תשובת הרשב"א והרד"א וספר הזהר פרשת וישב בשב פסוק ויאמרו איש אל אחיו כ שם בזהר ל שם בזהר מ שם פרשת מקץ על פסוק ויבר יוסף את אחיו נ שם בפרשה וישב ס שם בתשובת הרשב"א ובית יוסף לדעת הטור ע בית יוסף לדעתו פ גס זה שם צ בית יוסף גס לדעת הרא"ש ק ארחות חיים ר בית יוסף ש סבא כ"ז וזהר ריש פרשת וישב ת הרד"א א שם בסוף ספרו והכל בו סימן כ"ג ב מרדכי פרק ח' דברכות ג מהר"א בסימן ז' ד שם ה פסחים ק"ב ו שבת קלג ז תשובת הרשב"א ח ברכות ט"ו ט רא"ש בסוף ברכות י שבת ק"ט ו שם בזהר פרשה וישב כ הרא"ש שם והרשב"א בתשובה ל ס.ס. [סימן ה] א טור [סימן ו] א ברכות שם

בַּחֲכָמָה נִפְלְאָה. יִיָּשׁ מִפְּרָשִׁים, עַל שֵׁם שְׁהוּגָף דּוֹמָה לְנוֹד מְלֵא רוּחַ וְהוּא מְלֵא נִקְבִּים, כְּדִלְקָמֶן בְּסֻמוֹף. יִיָּשׁ מִפְּרָשִׁים בַּחֲכָמָה, שֶׁהִתְקִין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְאַחֵר כֶּף בְּרָאֹו. וְכָרָא בּוֹ נִקְבִּים נִקְבִּים חֲלוּלִים חֲלוּלִים, יִפְרוּשׁ, נִקְבִּים רַבִּים, כְּגוֹן פֶּה וְחֹטֵם וְפִי טַבְעֵת, וְגַם בְּרָא בּוֹ אֲבָרִים רַבִּים חֲלוּלִים, כְּמוֹ לֵב וְכֶרֶס וּמַעֲעִים. שְׁאֵם יִסְתֵּם אֶחָד מֵהֶם, כְּלוֹמֵר, שֶׁבִּנְקָבִים יֵשׁ נִקְבַּ אֶחָד יִשְׁהוּא הִפֵּה, שֶׁכִּשְׁהוּא בְּמַעֲי אִמּוֹ הוּא סְתוּם, וְכִשְׁיִצָּא לְאוּרֵי הָעוֹלָם הוּא נִפְתַּח, וְאֵם כִּשְׁיִצָּא לְאוּרֵי הָעוֹלָם הִיָּה נִשְׁאָר סְתוּם, לֹא הִיָּה אֶפְשָׁר לְהִתְקַנֵּם אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת, וְהָאֲבָרִים הַחֲלוּלִים, אִם הִיָּה נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם, לֹא הִיָּה אֶפְשָׁר לְהִתְקַנֵּם אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת. וְעוֹד יֵשׁ לִפְרֹשׁ, יִשְׁבֹּבֹל יֵשׁ לְאָדָם שִׁיכּוּלִין נִקְבִּיו לְסֵתֵם וְלֹא יָמוּת, וְכִיּוֹן שֶׁעֲבָר אוֹתוֹ הַגְּבוּל אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַנֵּם אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת. וְכִיּוֹן שֶׁכָּלֵל הַנִּקְבִּים הֵם פִּי הַטַּבְעֵת וְפִי הָאֵמָה, וְכָלֵל הָאֲבָרִים הַחֲלוּלִים שְׁאֵם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַנֵּם הֵם כֶּרֶס וּמַעֲעִים, שִׁפִּיר הוּי שִׁכַּח זֶה מַעֲנִין עֲשִׂית צָרְכִּיו. וְאֶפְשָׁר עוֹד, שֶׁמֵּאֲחֵר שְׁאֵם יִצָּא לְנִקְבִּיו בִּיּוֹתֵר עַד שְׁאֵם עֲבַר הַגְּבוּל יָמוּת, כְּכָלֵל שְׁאֵם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם הוּא, וְהוּי שְׁאֵם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם, נִמִּי מַעֲנִין עֲשִׂית צָרְכִּיו מִמֶּשׁ. יִרְפֹּא [חֲלִיל] כָּל בִּשָּׁר, עַל שֵׁם שֶׁהַנִּקְבִּים שֶׁבְּרָא בּוֹ לְהוֹצִיא פִסְלֵת מֵאֲכָלוֹ, אִם יִתְעַפֵּשׂ בְּכֶטֶן יָמוּת, וְהוֹצֵאתוֹ הִיָּה רְפוּאָה. וּמִפְּלִיא לַעֲשׂוֹת, הִמְפְּנִי שְׁאָדָם דּוֹמָה לְנוֹד מְלֵא רוּחַ, וְאֵם יַעֲשֶׂה אָדָם בְּנוֹד נִקְבַּ כְּחֵדָה שֶׁל מַחֲט הָרוּחַ יִצָּא, וְהָאָדָם מְלֵא נִקְבִּים וְרוּחוֹ מִשְׁתַּמֶּרֶת בְּתוֹכוֹ, הָרִי זֶה פֶּלֶא. יִעוֹד יֵשׁ לִפְרֹשׁ, עַל שֵׁם שֶׁבּוֹרֵךְ טוֹב הַמֵּאֲכָל וְדוֹחָה הַפִּסְלֵת. הִגָּה וְעוֹד יֵשׁ לִפְרֹשׁ, שֶׁמִּפְּלִיא לַעֲשׂוֹת בְּמָה שֶׁשׁוּמֵר רוּחַ הָאָדָם בְּקֶרְבוֹ וְקוֹשֶׁר דָּבָר רוּחָנִי בְּדָבָר גִּשְׁמִי, וְהַכֹּל הוּא עַל יְדֵי שֶׁהוּא רֹפֵא כָּל בִּשָּׁר, כִּי אִזּוֹ הָאָדָם בְּקוֹ הַבְּרִיאוֹת וְנִשְׁמָתוֹ מִשְׁתַּמֶּרֶת בְּקֶרְבוֹ (דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ):

ב' יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהַמְתִּין לְכָרֶךְ עַל נְטִילַת יָדִים עַד בּוֹאֵם לְבֵית הַפִּנְסֵת וּמִסְדְּרִים אוֹתוֹ עִם שְׂאָר הַבְּרִכּוֹת, וְכִיּוֹן סִפְרָד לֹא נִהְגָּה בֵּן. וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יִכְרֹךְ ב' פְּעָמִים. וְכִיּוֹן שֶׁמִּבְּרִכְס בְּבִיתוֹ לֹא יִכְרֹךְ בְּבֵית הַפִּנְסֵת, וְכֵן מִי שֶׁמִּבְּרִכְס בְּבֵית הַפִּנְסֵת לֹא יִכְרֹךְ בְּבִיתוֹ (כָּל בּוֹ סִימָן ב'). וְכִיּוֹן שֶׁלּוֹמֵד קֹדֶם שֶׁיִּכְנֵס לְבֵית הַפִּנְסֵת אוֹ מִתְפַּלֵּל קֹדֶם, יִכְרֹכֵם בְּבִיתוֹ וְלֹא יִכְרֹךְ בְּבֵית הַפִּנְסֵת, וְאֶפְלוּ בִּכְהִי גִּוְנָא יֵשׁ נוֹהֲגִין לְסַדֵּר עִם שְׂאָר בְּרִכּוֹת בְּבֵית הַפִּנְסֵת וְאִין מִכְרִכִּין בְּבִיתָם (מֵהַר"ל הַלְכוֹת תְּפִלָּה):

ג' יִכְרַכְתָּ אֱלֹהֵי נִשְׁמָה אֵינָה פּוֹתַחַת בְּכָרוּךְ מִפְּנֵי שֶׁהִיָּה בְּרַכַּת הַהוֹדָאָה, וְכִרְכַּת הַהוֹדָאוֹת אֵין פּוֹתַחַת בְּכָרוּךְ, כְּמוֹ שֶׁמְצִינוּ בְּכִרְכַּת הַגִּשְׁמִים:

ד' יֵשׁ נוֹהֲגִין שְׂאֲחֵר שֶׁבְּרֹךְ אֶחָד בְּרַכַּת הַשְּׁחֵר וְעֵנּוּ אַחֲרָיו אָמֵן, חוֹזֵר אֶחָד מֵהָעוֹנִים אָמֵן וּמִכְרֹךְ וְעוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן, וְכִסְדֵּר הִזֶּה עוֹשִׂין כָּל אוֹתָם שֶׁעֵנּוּ אָמֵן תַּחֲלָה. וְאִין לַעֲרַעַר עֲלֵיהֶם וְלֹאִמֵּר שֶׁכִּכֵּר יִצָּאוּ בְּאָמֵן שֶׁעֵנּוּ תַּחֲלָה, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּכְרֹךְ אֵינוֹ מְכּוּן לְהוֹצִיא אַחֲרִים, וְאֶפְלוּ אִם הִיָּה הַמִּכְרֹךְ מְכּוּן לְהוֹצִיא אַחֲרִים, הֵם מְכּוּנִים שְׁלֵא לַצֵּאת בְּכִרְכָּתוֹ:

סִימָן ז' - דִּין לְכָרֶךְ בְּרַכַּת אֲשֶׁר יִצֵּר כָּל הַיּוֹם אַחֵר הַטִּלַּת מִיּוֹם. וְכִיּוֹן ד' פְּעָמִים:

א' כָּל הַיּוֹם כִּשְׁעוֹשֶׂה צָרְכִּיו, אֵיבִין קִטְנִים בֵּין גְּדוּלִּים, מִכְרֹךְ אֲשֶׁר יִצֵּר וְלֹא עַל נְטִילַת יָדִים, יִצֵּר אִם רוּצָה לְלַמֵּד אוֹ לְהַתְפַּלֵּל מִיָּד. הִגָּה הִיָּה דְּדִין מְלַכְלֹכוֹת, שֶׁשֶּׁפֶּשֶׁף בִּהֶן, אֶפְלוּ הִכִּי אֵינוֹ מִכְרֹךְ עַל נְטִילַת יָדִים (סִמָּ"ג סִימָן כ"ז מ"ע):

ב' הֵטִיל מִים וְלֹא שֶׁפֶּשֶׁף, אִף עַל פִּי שֶׁצָּרִיךְ לְכָרֶךְ אֲשֶׁר יִצֵּר, אֵין צָרִיךְ לְטַל דְּדִין יִצֵּר אֶלָּא מִשׁוּם נְקִיּוֹת אוֹ מִשׁוּם הַכּוֹן:

ג' הֵטִיל מִים וְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִלְּהִטִּיל מִים, וְאַחֵר כֶּף נִמְלָךְ וְהִטִּיל מִים פַּעַם אַחֲרָת, צָרִיךְ לְכָרֶךְ ב' פְּעָמִים אֲשֶׁר יִצֵּר:

ד' אֵין שְׁעוֹר לְהַשְׁתִּין מִים, כִּי אֶפְלוּ לְטַפָּה אַחַת חֵיב לְכָרֶךְ, שְׁאֵם יִסְתֵּם הַנִּקְבַּ

מִלְּהוֹצִיא הַטַּפָּה הִיָּה קֶשֶׁה לוֹ, וְחֵיב לְהוֹדוֹת:

הַלְכוֹת צִיצִית

סִימָן ח' - הַלְכוֹת צִיצִית וְעֲטִיפָתוֹ. וְכִיּוֹן פְּעָמִים:

א' אִתְּעַשְׂתָּ בְּצִיצִית וְיִכְרֹךְ מַעֲמָד:

ב' כִּסְדֵּר עֲטִיפָתוֹ, כְּדָרֶךְ בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּתְכַּפִּים בְּכִסְתָּתָם וְעוֹסְקִים בְּמִלְאכָתָם, פְּעָמִים בְּכִסְיוֹ הָרֵאשׁ פְּעָמִים בְּגָלוּי הָרֵאשׁ. וְכִיּוֹן שֶׁיִּכְסֶּה רֵאשׁוֹ בְּטָלִית:

ג' יִטְלִיתוֹת קִטְנִים שֶׁלָּנוּ שְׁאֵנוּ נוֹהֲגִים לְלַבֵּשׁ, אִף עַל פִּי שְׁאֵין בָּהֶם עֲטוּף יוֹצֵאִין בָּהֶם יְדֵי חוֹבֵת צִיצִית. וְטוֹב לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ עַל רֵאשׁוֹ, רַחֲבּוֹ לְקוֹמָתוֹ, וְלִתְעַשְׂתָּ בּוֹ, וְיַעֲמֵד כֶּף מַעֲטָף לְפָחוֹת כְּדִי הַלּוֹךְ ד' אַמּוֹת, וְאַחֵר כֶּף יִמְשְׁכֵנוּ מֵעַל רֵאשׁוֹ וְיִלְבִּישְׁנוּ:

ד' יִמְחִזִּיר שְׁתֵּי צִיצִית לְפָנָיו וְשְׁתֵּים לְאַחֲרָיו, כְּדִי שִׁיָּה מְסוּכָב בְּמַצּוֹת:

ה' הַמִּכְרֹךְ לְהַתְעַשֵּׂף בְּצִיצִית. יִאֵם שְׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה מִתְעַשְׂפִּים בְּטָלִית בְּאַחַת (פְּרוּשׁ, בְּפַעַם אַחַת), כָּלֵם מְכָרְכִים, וְאֵם רָצוּ, אֶחָד מִכְרֹךְ וְהָאֲחֵרִים יַעֲנּוּ אָמֵן:

ו' יַעַל טָלִית קֶטֶן יָכוֹל לְכָרֶךְ לְהַתְעַשֵּׂף אִף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ מִתְעַשֵּׂף אֶלָּא לִזְבֹּשׁוֹ. הִגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמִּכְרִכִּין עָלָיו עַל מַצּוֹת צִיצִית, וְכֵן נוֹהֲגִין וְאִין לְשֹׁנוֹת (כָּל בּוֹ סִימָן כ"ב ו"ג בַּה"ק ד' פ"ו ע"ב):

ז' הַצָּרִיךְ לְהַפְרִיד חוּטֵי הַצִּיצִית זֶה מִזֶּה:

ח' טִיבּוֹן בְּהַתְעַשְׂפּוֹ, שֶׁצִּנּוּ הַקִּבְ"ה לְהַתְעַשֵּׂף בּוֹ כְּדִי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל מַצּוֹתָיו לַעֲשׂוֹתָם:

ט' יִקְדֵם שִׁיכְרֹךְ יַעֲנֵן בְּחוּטֵי הַצִּיצִית אִם הֵם כְּשֵׁרִים, כְּדִי שְׁלֹא יִכְרֹךְ לְבִטְלָה:

י' יִאֵם לִזְבֹּשׁ טָלִית קֶטֶן בְּעוֹד שְׁאֵין דְּדִין נְקִיּוֹת, יִלְבִּשְׁנוּ בְּלֹא בְּרַכָּה, וְכִשְׁיִטֵּל דְּדִין יִמְשִׁמֵּשׁ בְּצִיצִית וְיִכְרֹךְ עָלָיו, לֹא כִּשְׁיִלְבֹּשׁ טָלִית אַחֵר יִכְרֹךְ עָלָיו וְיִכְנֹן לְפָטוֹר גַּם אֵת זֶה, וְאִין צָרִיךְ לְמַשְׁמֵשׁ בְּצִיצִית שֶׁל רֵאשׁוֹן:

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ב' בְּפִירוּשׁ רִש"י שֵׁם ד' תּוֹסֵפוֹת ד' בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַטּוֹר ה' נִגְדָה ל' בֵּית יוֹסֵף ז' הָרִי דוֹד אֲבוּדָהָם ח' שֵׁם בְּגִמְרָא בְּפִירוּשׁ רִש"י ט' הָרִי"א שֵׁם י' כָּל בּוֹ בְּסִימָן ב' בִּשְׁם הָרִי"מ כ' טוֹר וְתּוֹסֵפוֹת בְּכָרוֹת י"ד מ"ו וּבְפִסְחִים ק"ד ל' הָאֲגוּר בִּשְׁם מֵהָרִי מוֹלִין לְמִנְהַג אֲשֶׁכְּנוּ [סִימָן ז'] א' סִמָּ"ג בִּשְׁם ר"י בְּסִימָן כ"ז וּסִמָּ"ק קע"ט בִּשְׁם ר"פ ב' הָרִי"ב"ן בְּתוֹשִׁבָה קצ"ג מֵהָרִי"א בִּשְׁם הָרִי"ב"א וְרַבְנֵינוּ תָּם ג' שֵׁם בִּסִּמָּ"ג וּסִמָּ"ק ד' הַנְּהוּת מִיּוֹמֵי פֶּקֶד כ"ג מֵהַלְכוֹת שִׁבְיַת עֲשׂוֹר וְסִפְר אֲרָחוֹת חִיִּים ה' שֵׁם בִּשְׁם גִּאוֹן ו' שֵׁם בִּשְׁם גִּאוֹן וְתוֹשִׁבַת הָרֵאשׁ כָּלֵל ד' [סִימָן ח'] א' טוֹר וּסִמָּ"ק סִימָן ב' הָרִי"א וְאַרְחוֹת חִיִּים ב' טוֹר בִּשְׁם בְּעַל הָעֲטוּר ג' תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וּמֵהָרִי"ק קמ"ט וְהָאֲגוּר וּמֵהָרִי"א ד' שֵׁם בְּעַל הָעֲטוּר וְכָרוֹקֶה ה' תּוֹסֵפוֹת פֶּקֶד ב' בְּרִכּוֹת ו' אֲרָחוֹת חִיִּים הָבִיא בֵּית יוֹסֵף בְּסִימָן כ"ב מֵהָרִי" וְאֲגוּר בִּשְׁם מֵהָרִי" מוֹלִין אֲרָחוֹת חִיִּים ז' מִנְחוֹת מ"ב ח' טוֹר ט' רֵאשׁ בְּסוֹף הַלְכוֹת צִיצִית י' תּוֹסֵפוֹת בְּכָרוֹת י"ד וּבְמִנְחוֹת ל"ו כ' טוֹר ל' בֵּית יוֹסֵף

הִנֵּה מוֹבָא כֹּאן סֵפֶר שׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ אֹרַח חַיִּים מִחוּלָק ל'ג' חֲדָשִׁים, ג' עֲמוּדִים לַיּוֹם, כֶּךָ יִגְמוֹר כָּל אֹרַח חַיִּים בְּכָל תְּקוּפַת הַשָּׁנָה שֶׁהִיָּה ג' חֲדָשִׁים, וְיִזְכֶּה לְהִיּוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבֵּא". נֹא לִפְרֹסֵם בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מִדְּרָשׁוֹת, וּבְשִׁמְחוֹת, וּלְכָל הַחֲבָרִים וְיִדִּידִים, לִזְכּוֹת אֶת הָרַבִּים לְהִיּוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבֵּא" עַל יְדֵי לִימוּד "הַלְכָה בְּכָל יוֹם", שֶׁהוּא "תּוֹרַה לְשִׁמְחָה", וְכָל הַמְּזִכָּה אֶת הָרַבִּים זוֹכֵה לְבָנִים צַדִּיקִים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון א - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

רחלים, שהוא חובב ציצית מן התורה בלי פקפוק. הגה ומיהו אם אי אפשר רק בטלית של פשתן, מוטב שיצטעק טלית של פשתן וציצית של פשתן משיתבטל ממצות ציצית (תשובת הרא"ש כלל ב):

סימן י - דיגי בנפות הטלית. וכו' י"ב סעיפים:

א טלית שאין לה ד' בנפות פטורה. יש לה יותר מד' חובת, ועושה לה ארבע ציציות בארבע בנפותיה בהמרחקות זו מזו יותר:

ב יש לה ארבע, וחתך א' באלכסון ועשאהו שנים, הרי נעשית בעלת ד' וחיבת:

ג יכפל קרנות טליתו וקשרם או תפרם, ודומה כאלו קצצו ואין לה בנפות, אף על פי כן לא נפטרה:

ד הטלית של בגד וכןפיה של עור, חובת. היא של עור וכןפיה של בגד, פטורה:

ה יהיו לה ג' בנפות ועשה בהם ג' ציציות, ושוב עשה לה כנה ד' ועשה גם בו ציצית, פסולה משום תעשה ולא מן העשוי:

ו אין כופלין את הטלית ומטילים ציצית על בנפיה כמו שהיא פסולה. (הגה אכל צריך להטיל בד' בנפיה הפשוטים) (בית יוסף) אלא אם כן תפרה בלה, ואפלו מרוח אחת. (הגה ויש אומרים דחובין אפלו בלא תפירה. וטוב לעשות לה ציצית אכל לא לבד צלילה) (הרי"ף והרא"ש והשור): "הטלית ציצית על ציצית, אם נתפון לבטל הראשונה, חותך הראשונה וכשרה, ואם נתפון להוסיף, אף על פי שחתך אחת משתייהן פסולה. (הגה ויש מקשיים בכל ענין, וכן עקר) (טור בשם הרא"ש ורנבו ירחם נתיב י"ח חלק ג). וקדם שחתך הראשונה, פסול בכל ענין (בית יוסף):

קדם שאיר היום (הגהות מימוני בשם ספר התרומה, הסמ"ג וסמ"ק ומרדכי בהלכות תפלין):

יז אנתכסה בכרך שהוא חובב ציצית ולא הטיל בו ציצית, בטל מצות ציצית:

סימן ט - איזה בגדים חובבים ציצית ואיזה פטורים מציצית. וכו' ו' סעיפים:

א אין חובב ציצית מן התורה אלא בגד פשתים או של צמר רחלים, אכל בגדי שאר מינים אין חובבים ציצית אלא מדרבנן. (ויש אומרים דכלהו חובבין מדאורייתא, והכי הלכתא) (תוספות דף ל"ט והרא"ש וסמ"ג ומרדכי):

ב ציצית של פשתים או של צמר רחלים פוטרים בכל מיני בגדים, יחויץ משל פשתים לצמר או של צמר לפשתים בזמן הזה דליכא תכלת, מפני שהם כלאים. הגה ויש אומרים שלא לעשות ציצית של פשתים כלל אפלו בשאר מינים, והכי נהוג. (סמ"ק סימן ל"א):

ג ציצית של שאר מינים אין פוטרים אלא במינם, כגון משי לבגד משי וצמר גפן לצמר גפן, אכל שלא במינם אין פוטריין:

ד האם הטלית בטלית של שאר מינים קצת ציציות ממינו וקצת מצמר או פשתים, יש להסתפק בו:

ה יש אומרים שצריך לעשות הציצית מצבע הטלית, והמדקדקים נוהגים כן. הגה והאשכנזים אין נוהגין לעשות הציצית רק לבנים אף בבגדים צבועים, ואין לשנות (תרומת הדשן סימן מ"ו):

ו יש אומרים שאין לעשות טלית של פשתן, "אף על פי שאין הלכה כן, ירא שמים יצא את כלם ועושה טלית של צמר

המשך הלכות ציצית, סימן ח - הלכות ציצית ועטיפות

יא מעקר מצות טלית קטן ללבוש על בגדיו, כדי שתמיד יראהו ויזכר המצות:

יב יאם יש לו כמה בגדים של ארבע בנפות, כלם חובבים ציצית. ואם לבושם כלם בלא הפסק יתנה דעתו מתחלה על כלם, לא יכרך אלא ברכה א'. אם מפסיק ביניהם, צריך לברך על כל אחת ואחת. והוא הדין אם לא היה בדעתו מתחלה על כלם, הוי כמפסיק ביניהם. הגה וכן אם פשט הראשון קדם שלבש השני, צריך לחזור ולברך (תרומת הדשן סימן מ"ה):

יג הלבוש טלית קטן ומכרך עליו, וכשהולך לבית הכנסת מתעטף בטלית גדול, צריך לברך עליו, דדחליבה מביתו לבית הכנסת חשיבה הפסק. ואם מתפלל בתוך ביתו, אם היה דעתו מתחלה גם על טלית גדול ולא הפסיק בינתיים בשיחה או בדברים אחרים, אינו צריך לחזור ולברך:

יד יאם פשט טליתו, אפלו היה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד, צריך לברך בשיתחזר ויתעטף בו. הגה ויש אומרים שאין מכרכין אם היה דעתו לחזור ולהתעטף בו (אגדה סימן ל"ה). ויש אומרים דקא קשנשאר עליו טלית קטן, והכי נוהגין (שם) (עין לקמן סימן כ"ה סעיף י"ב):

טו יאם נפלה טליתו שלא במתפון וחזור ומתעטף, צריך לברך, והוא שנפלה בלה, אכל אם לא נפלה בלה, יאף על פי שנפלה בלה, אינו צריך לברך:

טז העלן בטליתו בלילה, צריך לברך עליו בבקר אף אם לא פשטו. ויטוב למשמש בו בשעת ברכה. וכן יעשה מי שלובש טליתו

באר הגולה

מ דברי הטור ונמוקי יוסף בשם הריטב"א נ טור ס בית יוסף והאגור בשם הרשב"א ע הרא"ש מההיא דמנחות מ"ג פ בית יוסף לדעת הרא"ש ורנבו ירחם צ בית יוסף ושבלי הלכות והאגור בשם מהר"ק נ נמוקי יוסף בשם הריטב"א בשם רבו ור"י בסוף פרק קמא דברכות ר בית יוסף ש תשובת הרא"ש כלל ב' סימן י"ג מההיא דמנחות מ"ג ת הגהות מימוני מהלכות ציצית א הרמב"ם שם [סימן ט] א מנחות ל"ט וכו' נחמן הרי"ף בהלכות קטנות והרמב"ם שם ב שם בגמרא ג בית יוסף בפרוש הטור וסמ"ק ד שם בגמרא ה תרומת הדשן ו רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ז מנחות מ' פירוש רנבו תם שם בתוספות וסמ"ק וסמ"ק ור"ן בשם הר"ח ח בית יוסף והאגור בשם הר"ר ישעיה מהר"י מולין [סימן י] א מנחות מ"ג ב הרמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ג מנחות לו ד שם ה שם מ"ז כרכא ו שם ז שם כר"ש, ר"מ פרק א מהלכות ציצית ח שם בגמרא לדעת ר"מ שם בפרק א

ז טמלבושים שהם פתוחים מן הצדדין למטה, ויש להם ד' כנפות לצד מטה ולמעלה הם סתומים, אם רבו סתום, פטור, ואם רבו פתוח, חייב. ואם חציו סתום וחציו פתוח, משליל אותו לחמרא וחייב בציצית ואין יוצאין בו בשבת:

ח יקאפ"ה שהיא פתוחה בענן שיש לה ד' כנפות, אם יקבעו בה אשטרינג"ה לעשותה כסתומה כדי לפטרה מציצית, אינו מועיל תקון זה אם לא תהיה קבועה מחצי ארפה ולמטה לכל הפחות, וגם שתהיה קבועה למטה מהחגור, למען יהיה הרב הסתום רב הנראה לעינים, דאם לא כן יאסר משום מראית העין:

ט להכנפים צריך שיהיו מרבעות ולא שיהיו עגולות:

י ממצנפת פטורה, אפלו של ארצות המערב שב' ראשיה משלכים על כתפיהם וגופם, ואף על פי שמתכסה בה ראשו ורבו, פטור, כיון שעקרה לכסות הראש, דכסותה אמר רחמנא ולא כסות הראש:

יא יסודר שנותנין על הצנאר במלכות ארץ ישראל, שנקרא בערבי ש"ד, וכן בוק"א שהיו נותנין בספרד על כתפיהם, פטורים:

יב טמלבושים שבמצרים הנקראים גוחא"ש וכן מינטיג"י ודואלמני"ש וקאפטאני"ש ופידיני"ש שבתגרימה, אף על פי שיש להם ד' כנפים, פטורים. (הגה והוא הדין מלבושים של גלילות בני אשכנז וספרד, הואיל ואין כנפיהם עשויין שיהיו שנים לפניהם ושנים לאחריהם מכונים זו כנגד זו, פטורים). (בית יוסף לפי סברת מהר"ק):

סימן יא - דיגי חוטי הציצית.
ובו ט"ו סעיפים:

א החוטין צריך שיהיו טוויין לשמן (הגה ויש מחמירין אפלו לנפצן לשמן, והמנהג להקל בנפוצין) (מרדכי ואגדה סימן כ"ג), כשיאמר בתחלת הטווי שהוא עושה כן לשם ציצית, או שיאמר לאשה טוי לי ציצית לטלית. גואם לא היו טוויין לשמן, פסולים:

ב טואן נכרי, וישראל עומד על גבו ואומר שיעשה לשמן, להרמב"ם פסול, להרא"ש כשר. הגה ונוהגין שיסיע הישראל מעט, וכדאיתא לקמן סימן ל"ב סעיף ט' וביורה דעה סימן רע"א גבי תפלין וספר תורה. ויצריכין שזירה, ושהיו שזורין לשמן:

ג האם נתפרקו משזירתן ונעשו ט"ז, כשרים, והוא שישתפר בשזור כדי עניבה. (הגה ולכתחלה טוב לקשר החוטין למטה, כדי לקמן בסעיף י"ד בסימן זה) (בית יוסף בשם הרמב"ם):

ד יארף החוטין השמונה אין פחות מד' גודלים, ויש אומרים י"ב גודלים, וכן נוהגין. וילמעלה אין להם שעור. (הגה ואם עשאו ארף יותר מדי יכול לקצרו, ואין בזה משום תעשה ולא מן העשוי) (מרדכי בהלכות קטנות). א' מהחוטין יהיה יותר ארף, כדי שיקרף בו הגדיל. (הגדיל הינו החלק מהציצית שאינו ארוג). (הגה ושעור הנזכר יהיה בציצית לאחר שנקשר מלבד מה שמנח על קרן הבגד). (סברת בית יוסף):

ה אין עושין הציציות מהצמר הנאחז בקוצים כשהצאן רוכצים ביניהם, ולא מהנימין הנחלשים מהבהמה, ולא משוירי שתי שהאורג משייר בסוף הבגד. והטעם, משום בזוי מצוה:

ו לאם עשאם מצמר גזול, פסולים, דכתיב ועשו להם, משלהם. הגה ודקא שגזל החוטין, אבל אם גזל צמר ועשאן חוטין, כשרים, מיהו לכתחלה אסור לעשותן (בית יוסף בשם נמוקי יוסף בהלכות ציצית). (ולענין ברכה עין לקמן ריש סימן תרמ"ט):

ז החוטין שאולין הלוואה היא, דלא הדרה בעיניהו וכדידה דמי:

ח המשתתחה לבהמה, צמרה פסול לציצית. המשתתחה לפשתן נטוע, כשר לציצית, שהרי נשתנה:

ט יעשה נקב בארף השלית לא למעלה מג' אצבעות (הינו גודליו) (פל בו סימן כ"ב ומימוני והנהגות סמ"ק סימן ל"א) מפני שאינו נקרא כנה, וילא למטה מפשעור שיש מקשר גודל עד הצפרן, משום שנאמר על

הכנה, ואם היה למטה ממלא קשר גודל היה תחת הכנה. הגה ומודדין זה בישר ולא באלכסון מן הקרן (בית יוסף):

י אם היה רחוק מהכנה מלא קשר גודל, ונתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר בו פשעור, כשר, כיון שהיה בו פשעור בשעה שהטיל בו ציצית זה. הגה ונוהגין לעשות אמרא סביב הנקב, שלא ינתק שם ויהיה פחות מפשעור, וכן עושין אמרא בשפת הבגד למטה, מהאי טעמא (בית יוסף בשם סמ"ק וכל בו). ויש אומרים שבתוך רחב הבגד אין לו שעור, ויש אומרים, רשדין רחב הבגד כדין הארף. ונראין דבריהם:

יא אם הגדיל שקורין אוריליזא הוא רחב, לא יטיל בו הציצית, ואם הטיל בו, פסול, דעל כנפי בגדיהם כתיב, וזה אינו נחשב מהבגד, האבל עולה הוא לשעור מלא קשר גודל ולהרחקת ג' אצבעות, כיון שהנקב בתוך הבגד. הגה וטוב שימדד שעור קשר גודל בלא הגדיל, ויהיה תוף ג' אצבעות עם הגדיל (בית יוסף בשם רש"י ורשב"א):

יב אמנן חוטי הציציות בכל כנה ארבעה כפולים שהם שמונה, ואם הוסיף פסול. יחתך ראשי החוטין הארבעה ויתחבם בכנה ויכפלים ואז יהיו ח':

יג ייזהר לחתך ראשי החוטין לעשותם ח' קדם שיקרף, שאם כרף אפלו חלית אחד (פרוש, החלק מהציצית שבין קשר לקשר) וקשר אפלו קשר אחד ואחר כך חתכן, פסול משום תעשה ולא מן העשוי, שהרי בפסול עשאם:

יד ייקח ד' חוטין מצד זה וד' מצד זה ויקשר שני פעמים זה על גב זה, ואחר כך יכרף חוט הארף סביב השבעה קצת כריכות, וקושר שני פעמים זה על גב זה, וחוזר וכוורף, וכן יעשה עד שישלם לחמש קשרים כפולים וארבעה אוירים ביניהם מלאים כריכות. אין שעור לכריכות, רק שיהיו כל הכרוך והקשרים רחב ארבעה גודלים והענף שמונה גודלים. הגה ואם הארף הציצית, יראה ששלישיתו יהיה גדיל וב' חלקים ענף

באר הגולה

ט הנהגות מימוני בשם רבנו פרץ ומהר"ק שרש קמ"ט י בית יוסף כ מהר"ק שם ל מהר"א וכן כתב העטור מ מהר"א וכפתור ופרח וארחות חיים נ בית יוסף מפנה טעמים ס בית יוסף [סימן יא] א מנחות מ"ב סכה י"ז כשמאכל הריף והרא"ש ב מרדכי הלכות ציצית ג הרא"ש ד ממשמעות גמרא דערוכין צ"ו והרא"ש בהלכות ציצית בשם ספר ה"רין סוף פרק קמא דיום טוב ו מנחות ל"ט ע"א לפרוש הרא"ש והרמב"ם בפרק א מה"ז ז רבנו תם וסמ"ח הרא"ש ט שם בגמרא י הרא"ש כ מנחות מ"ב סכה ט ל סכה שם מ נמוקי יוסף וכן כתב בעטור ז עבודה זרה מ"ז ס רמב"ם פרק א' מההיא דעבודה זרה מ"ז ע מנחות מ' פ שם מ"ב צ שם ק טור ממשמעות הגמרא שם ר מהר"א בשם סמ"ג ונמוקי יוסף ובעל העטור ורבנו יונה ש טור ת בקא קמא קי"ט א מנחות מ"ב פרב אחא בר יעקב רמב"ם פרק א מהלכות ציצית ונמוקי יוסף ב סכה י"א ג מנחות ל"ח ול"ט ד הרא"ש

(רמב"ם פ"ק א). הַנּוֹהֲגִים לַכֹּרֶךְ בְּאֹרֶךְ רִאשׁוֹן ז' פְּרִיכּוֹת, וּבְשֵׁנִי ט', וּבְשִׁלְשִׁי י"א, וּבְרִבְעִי י"ג שְׁעוּלִים כָּלֶם מ', כְּמִנְיָן ה' אֶחָד שְׁעוּלִים ל"ט, וְעַם הַשֵּׁם הֵם מ'. וְנִהְיָ לַעֲשׂוֹת בְּסוֹף כָּל חוּט קָשֶׁר, כְּדֵי שֶׁיַּעֲמִד בְּשׂוֹזְרָתוֹ:

טו וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים שְׁצִירָךְ לְדַקְדֵּק שְׂתִילָה הַצִּיצִית לְאַרְךָ הַטְּלִית, דְּבַעֲיָנָן שְׂתִילָה נִשְׁתַּפֵּת עַל הַקֶּרֶן (פְּרוּשׁ, תְּלוּי עַל הַקֶּרֶן), וְאִם הִנֵּה בְּרָחֳבוֹ לֹא הִנֵּה נֹטֵף, שְׁהָרִי כִּלְפֵי קֶרֶקֶע הִנֵּה תְּלוּי. וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים שְׁאִין לִתֵּת שׁוּם בְּגָד בְּנִקְבֵי הַטְּלִית שְׁמַכְנִיסִים בָּהּ הַצִּיצִית, וַיֵּשׁ מִתִּירִין, וְכֵן נִהְיָ:

סימן יב - דְּבָרִים הַפּוֹסְלִים בְּצִיצִית. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א אִם נִפְסְקוּ כָּל חוּטֵי הַכֶּנֶף וְנִשְׁתַּמֵּר בָּהֶם כְּדֵי עֲנִיבָת כָּל הַחוּטִים הַפּוֹסְקִים בִּיחַד, כְּשֶׁר, וְאִם לֹא נִשְׁאָר כְּדֵי עֲנִיבָה (פְּרוּשׁ, וַיִּרְכְּסוּ אֶת הַחֹשֶׁן תְּרָגוּם וַיַּעֲבֹדוּ) אֲפֹלוּ בְּחוּט א', שְׁנִפְסַק כָּלוּ, פְּסוּל. יִהְיֶה, כִּיֹּן שָׁכַל א' כָּפוּל לִשְׁנַיִם, אִם נִפְסְקוּ שְׁנֵי רִאשִׁים, פְּסוּל, שְׁמָא נִפְסַק חוּט אֶחָד. וְיִלְפִי מַה שְּׁאֵנוּ נֹהֲגִים לְדַקְדֵּק בַּעֲת עֲשִׂית הַצִּיצִית לִתֵּת סִימָן בְּד' רִאשִׁים, בְּעֵינָן שְׁלֵעוֹלָם הַד' רִאשִׁים הֵם מִצַּד אֶחָד שֶׁל הַקָּשֶׁר וְהַד' רִאשִׁים מִצַּד הָאֲחֵר, אִם נִפְסְקוּ שְׁנֵי רִאשִׁים מִצַּד אֶחָד, כְּשֶׁר, דּוֹדַי שְׁנֵי חוּטִים הֵם, וְהָרִי נִשְׁתַּמֵּר מִכָּל אֶחָד הָרִאשׁ שְׁנֵי הַשְּׁוֹא יוֹתֵר מִכְּדֵי עֲנִיבָה. וְלִרְבֵּנוּ תָּם לֹא מְכַשִּׁירִים אֲלֹא בְּנִשְׁתַּמְרוּ ב' חוּטִין שְׁלֵמִים, דִּהְיָנוּ אֲרָבַע רִאשִׁים שָׁכַל אֶחָד מִהָרִאשִׁים אֲרָךְ י"ב גוּדְלִים, אֲזִי מְכַשִּׁירִים כְּשֶׁנִּפְסְקוּ הַשְּׁנֵי חוּטִין אֲחֵרִים אִם נִשְׁתַּמֵּר בָּהֶם כְּדֵי עֲנִיבָה, אֲכַל אִם נִפְסְקוּ ג' חוּטִין, אִף עַל פִּי שְׁנִשְׁתַּמֵּר בָּהֶם כְּדֵי עֲנִיבָה, פְּסוּלִים. וּמִפְּנֵי כֵן כְּשֶׁנִּחְתְּכוּ שְׁלִשָּׁה רִאשִׁים, אִם לֹא דִקְדַק בַּעֲת עֲשִׂית הַצִּיצִית שִׁיְהִיו נִכְרִים הַד' רִאשִׁים שְׁמַצַּד אֶחָד שֶׁל הַקָּשֶׁר, חִישִׁינָן שְׁמָא כָּל רֹאשׁ הוּא מִחוּט אֲחֵר, וְנִמְצָא שְׁאִין כָּאֵן אֲלֹא חוּט אֶחָד שְׁלֵם, הִלְכָּךְ מִסְפָּקָא פְּסוּל, אֲכַל אִם לֹא נִחְתְּכוּ אֲלֹא שְׁנֵי רִאשִׁים, מְכַשִּׁירֵנָּה כְּדֵי עֲנִיבָה.

וְהִלְכָּה כְּסִבְרָא רִאשׁוֹנָה. מִיְהוּ הִיכָא דְּאִפְשָׁר טוֹב לַחוּשׁ לִסְבֵּרָת רַבְּנֵינוּ תָּם. הִגָּה וְנוֹהֲגִין כְּרַבְּנֵינוּ תָּם (אֲגָדָה סִימָן ט"ו): הִגָּה וְכָל שָׂכֵן אִם דִּקְדַּק שִׁיְהִיו נִכְרִים הַד' רִאשִׁים שְׁבַצַּד א' וְנִפְסְקוּ ג' רִאשִׁים בְּצַד אֶחָד דְּפְסוּל, דָּאָז וְדַאי נִפְסְקוּ ג' חוּטִין. וְאִם נִפְסְקוּ בְּב' צְדִידִין נִמִּי פְּסוּל שְׁמָא ג' חוּטִין הֵם (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם בֵּן חָבִיב):

ב וְהִיכָא דְּצִירָךְ כְּדֵי עֲנִיבָה וּמִתוֹךְ שְׂתִילָה עֲבִים אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲנִיבָם וְאֵלּוּ הֵיוּ דְּקִים הִנֵּה בָּהֶם כְּדֵי עֲנִיבָה, כְּשֶׁר: הִגָּה וּמִשְׁעָרִין בְּחוּטִין בִּינּוּגִים (דְּבָרֵי עֲצָמוֹ):

ג וְכֵי עֲנִיבָה, לְרִשִׁי מִן הַעֲנָף וְלִרִשִׁי אֲפֹלוּ נִחְתַּף כָּל הַעֲנָף וְלֹא נִשְׁאָר כְּדֵי עֲנִיבָה אֲלֹא מִן הַגְּדִיל כְּשֶׁר. וּמִנִּהֵג הַעוֹלָם כְּרִשִׁי, וְהִיכָא דְּלֹא אִפְשָׁר יֵשׁ לִסְמָךְ עַל ר"י:

סימן יג - דִּינֵי צִיצִית בְּשִׁבְתָּ. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א אֲרָבַע צִיצִיּוֹת מַעֲבִינָן זֶה אֶת זֶה, שָׁכַל זְמַן שְׁאִין בָּהּ כָּל הָאֲרָבַע אֵינָה מַצִּיצָת כִּהְלַכְתָּהּ, בִּיהִיוּצָא בָּהּ לְרִשׁוֹת הָרַבִּים בְּשִׁבְתָּ חֵיב חֲטָאָה (וְעֵין לְקַמֵּן סִימָן ש"א סְעִיף ל"ח):

ב יֵאֵם הִיא מַצִּיצָת כִּהְלַכְתָּהּ מִתֵּר לִצֵּאת בָּהּ לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, בֵּין טְלִית קֶטֶן בֵּין טְלִית גָּדוֹל, אֲפֹלוּ בְּזְמַן הַזֶּה שְׁאִין לָנוּ תִּכְלָת. (רַק שְׁלֹא יֵהָא מְנַח לֹו עַל כְּתַפִּיו) (דְּבָרֵי ר"ן וְר"י פֶּרֶק חֲבִית דָּף ק"ח ע"ב) (וּמוֹקְמִינָן לְטִלִית אֲחֻזָּקָתָה שְׁהוּא מַצִּיץ כִּהְלַכְתָּהּ, וְאִין צִירָךְ לְבָדְקוֹ קִדְּם שְׁיִצָּא בּוֹ) (דְּבָרֵי תְּשׁוּבַת הָרֵא"ש כָּל ב' וְתְּשׁוּבַת הָרַמְבַּ"ם סִימָן ר"ט וּבִבְלָ בּוֹ בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ם פֶּרֶק י"ט מִהִלְכוֹת שָׁבָת):

ג יֵאֵם נֹדַע לֹו בְּשִׁבְתָּ כְּשֶׁהוּא בְּכִרְמִלִית שְׂתִילָה שְׁעָלֵיו פְּסוּל, לֹא יִסְרְנוּ מַעֲלִיו עַד שְׁיִגְעֵי לְבִיתוֹ, דְּגָדוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת. הִגָּה וְאֲפֹלוּ טְלִית קֶטֶן שְׂתַּחֲתָה בְּגָדֵיו אִין צִירָךְ לְפָשֵׁט, וְהוּא הִדִּין אִם נִפְסַק אֶחָד מִן הַצִּיצִיּוֹת וּמִתְבַּיֵּשׁ לִישָׁב בְּלֹא טְלִית, דִּיּוּכַל לְלַבְּשׁוֹ בְּלֹא בְּרָכָה מִכֵּן כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתְּשׁוּבָה). וְדוֹקָא בְּשִׁבְתָּ דְּאִסּוּר לַעֲשׂוֹת צִיצִיּוֹת, אֲכַל בְּחַל כִּהָּיָי גּוֹנָא אִסּוּר (מִרְדְּכִי ה"ק דָּף צ"א ע"ב):

— ❧ — בְּאֵר הַגּוֹלָה — ❧ —

סימן יד - דִּינֵי צִיצִית שְׁעָלֵיו אֵינּוּ יְהוּדֵי וְנִשְׁיָם, וְטָלִית שְׁאֻלָּה. וְבוֹ ה' סְעִיפִים:

א צִיצִית שְׁעָלֵיו אֵינּוּ יְהוּדִי, פְּסוּל, דְּכַתִּיב דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֹאֲפֻקִי אֵינּוּ יְהוּדִי. בִּיהִיאָשָׁה כְּשֶׁרָה לַעֲשׂוֹתָן. הִגָּה וַיֵּשׁ מִחְמִירִים לְהַצִּירָךְ אֲנָשִׁים שְׁיַעֲשׂוּ אוֹתָן, וְטוֹב לַעֲשׂוֹת כֵּן לְכַתְחָלָה (מִרְדְּכִי הִלְכוֹת קְטָנוֹת וְהַגְּהוֹת מִיָּמוֹן מִהִלְכוֹת צִיצִית וְתוֹסְפוֹת דָּף מ"ב):

ב גִּהְטִיל יִשְׂרָאֵל צִיצִיּוֹת בְּבִגְדָא בְּלֹא כּוֹנֵה, אִם אִין צִיצִיּוֹת אֲחֵרִים (מַצִּיּוּם) לְהַכְשִׁירוֹ יֵשׁ לִסְמָךְ עַל הָרַמְבַּ"ם שְׁמַכְשִׁיר, אֲכַל לֹא יִכְרַךְ עָלָיו:

ג יִהְיֹוּאֵל מִחְבְּרוֹ טְלִית שְׁאֵינָה מַצִּיצָת פְּטוּר מִלְּהִטִיל בָּהּ צִיצִית כָּל ל' יוֹם, דְּכַתִּיב כְּסוּתָךְ, וְלֹא שֶׁל אֲחֵרִים, אֲכַל אֲחֵר ל' יוֹם חֵיב מִדְּרַבְּנָן, מִפְּנֵי שְׁנִירָאִית כְּשָׁלוּ. הִגָּה וְאִם הַחֲזִירוּ תוֹךְ ל' וְחִסְרוּ וְלִקְחוּ אֵינּוּ מַצִּטְרָה, רַק בְּעֵינָן ל' יוֹם רְצוּפִים (נִמּוּקֵי יוֹסֵף הִלְכוֹת צִיצִיּוֹת). שְׁאֻלָּה כְּשֶׁהָיָא מַצִּיצָת, מְכַרְךָ עָלֶיהָ מִיָּד:

ד וְיִתֵּר לְטַל טְלִית חֲבִירוֹ וְלִכְרַךְ עָלֶיהָ, וּבִלְבָד שִׁיקְפַל אוֹתָהּ אִם מַצָּאָה מְקַפְּלָת. הִגָּה וְהוּא הִדִּין בְּתַפְלִין (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק הַסְּפִינָה, אֲכַל אִסּוּר לְלַמֵּד מִסְפָּרִים שֶׁל חֲבִירוֹ בְּלֹא דַעְתּוֹ דְּחִישִׁינָן שְׁמָא יִקְרַע אוֹתָם בְּלִמּוּדוֹ (נִמּוּקֵי יוֹסֵף הִלְכוֹת קְטָנוֹת):

ה וְטְלִית שֶׁל שְׂתַּפְּיָן חֵיבָת בְּצִיצִית, דְּכַתִּיב עַל כְּנָפֵי בְּגָדֶיךָ:

סימן טו - אִם לְהַתִּיר צִיצִית מִבְּגָד לְבִגְד וְדִין נִקְרַע הַטָּלִית. וְבוֹ ו' סְעִיפִים:

א מִתֵּר לְהַתִּיר צִיצִיּוֹת מִטְּלִית זֶה וְלִתְנֵם בְּטְלִית אֲחֵר, אֲכַל שְׁלֹא לְהַנִּיחָם בְּבִגְד אֲחֵר לֹא: הִגָּה וְדוֹקָא בְּטְלִית שֶׁל בֵּר חִיּוּבָא אֲכַל מִתֵּר לְהַתִּיר הַצִּיצִית מִטְּלִית שֶׁל מִתִּים (מִרְדְּכִי וְתוֹסְפוֹת פֶּרֶק ב"מ דָּף כ"ב):

ב יֵאֵינוּ יָכוֹל לְקַח הַכֶּנֶף כְּמוֹ שְׁהוּא עִם הַצִּיצִיּוֹת וְלִתְפֹּרוֹ בְּבִגְד אֲחֵר, מִשּׁוּם דְּעַל כְּנָפֵי בְּגָדֶיךָ בְּעֵינָן, וְכִנֵּף זֶה לֹא הִנֵּה מִבְּגָד זֶה בְּשַׁעֲתָ עֲשִׂיהָ:

ג וְטְלִית מַצִּיצָת כִּהְלַכְתָּהּ שְׂחִלְקוּהָ לְשִׁתִּים וּבְכָל חֶלֶק יֵשׁ בּוֹ שְׁעוֹר לְהַתְעַטֵּף וְנִשְׁאָר לְכָל אֶחָת מֵהֶם צִיצִית אֶחָת אוֹ שְׁתֵּים אִין בּוֹ מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הַעֲשׂוֹי:

ה בֵּית יוֹסֵף ו נִמּוּקֵי יוֹסֵף וְרוֹקֵחַ ז' כָּל בּוֹ וְאֲרָחוֹת חֲיִים וְהַרְוֵקָה ח אֲגוּר וְאֲרָחוֹת חֲיִים הִבִּיאוּ לִי הַדְּעוֹת [סִימָן יב] א מִנְחוֹת ל"ח לְפָרוּשׁ הָרֵא"ש ב שֵׁם ל"ט ג טוֹר ד בֵּית יוֹסֵף מִדְּבָרֵי מִהְרִ"א ה מִנְחוֹת ל"ח שֵׁם בְּרִשִׁי ו תוֹסְפוֹת ו מִנְחוֹת שֵׁם ז שֵׁם דָּף ל"ט [סִימָן יג] א מִנְחוֹת כ"ח ב שֵׁם ל"ח: ג תְּשׁוּבַת הָרֵא"ש כָּלֶל ב' וְהַמְדְּכִי בְּפֶרֶק כ"ב דְּשִׁבְת ד מִנְחוֹת ל"ז לְדַעַת הָרַב"ד וְהִרְיִטב"א [סִימָן יד] א מִנְחוֹת מ"ב ב תוֹסְפוֹת וְהָרֵא"ש שֵׁם ג הָרֵא"ש בְּהִלְכוֹת צִיצִית פּוֹסֵל וְרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ח' מִהִלְכוֹת צִיצִית מְכַשִּׁיר ד חֲלִין ק"י מִנְחוֹת ל"ו ה תוֹסְפוֹת שֵׁם וְהָרֵא"ש שֵׁם בְּחִלִּין ו הָרֵא"ש שֵׁם בְּחִלִּין וסמ"ק וְרַבְּנֵי יִרְחֵם ז חֲלִין קל"ו [סִימָן טו] א מִנְחוֹת מ"א וְשִׁבְת כ"ב וְכִשְׁמוּאֵל ב תְּתוּמָא ג תְּשׁוּבַת הָרַשְׁב"א

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון ג: - ג תשרי - ג טבת - ג ניסן - ג תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ציציות לפניו ושנים לאחוריו (הגהות ממוני פרק ג) ויודע לאחזו הציצית בידו בשעת קריאת שמע (מדרכי סוף פרק לילב הגזול):
סימן יח - זמן ציצית. ובו ג' סעיפים:

א "לילה לאו זמן ציצית הוא, דאמעית מוראתם אותו. להחמיר"ם, כל מה שלובש בלילה פטור אפלו הוא מיוחד ליום, ומה שלובש ביום חייב אפלו מיוחד ללילה, יולחרא"ש, בסות המיוחד ללילה פטור אפלו לובשו ביום, ובסות המיוחד ליום או ליום ולילה חייב אפלו לובשו בלילה. הגה וספק ברכות להקל, על כן אין לברך עליו אלא כשולבש ביום והוא מיוחד גם בן ליום (הגהות ממוני). ואחר תפלת ערבית אף על פי שעדיין יום הוא אין לברך עליו (פסקי מהרא"י סימן קכ"א). ובלי ליום כפורים יתעטף בעוד יום ויברך עליו (תשב"ץ):

ב יסדינים, אף על פי שאדם ישן בהם בבקר אין מטילין בהם ציצית:

ג "מאמתי מברך על הציצית בשחר, משיפיר בין תכלת שבה ללכן שבה. ואם לבשו מצלות השחר ואילו, יש אומרים דמברך עליו וכן נוהגין (מדרכי פרק ב דמגלה). ואם לבשו קדם לכן, כגון בסליחות, לא יברך עליו, וכשיאיר היום ימשיך בו ויברך (תשב"ץ):

סימן יט - זמן ברפת ציצית. ובו ב' סעיפים:

א "ציצית חובת גברא הוא ולא חובת מנא, שכל זמן שאינו לובש הטלית פטור מציצית. ולפיכך אינו מברך על עשיית הציצית, שאין מצוה אלא בלבישתו:

ב יעשה טלית לצורך תכריכין, גאף על פי שלובשו לפעמים בחייו פטור:

שתופר בחוט שהוא מין הציצית, דחלישין שמה יקח אותו חוט לחוט הציצית (תרומת הדשן סימן מ"ו ובשם הגהות ממוני):

סימן טז - שיעור טלית. ובו סעיף אחד:

א "שיעור טלית שחייב בציצית, שיתפסה בה בארץ וברחב ראשו ורבו של קטן יהמיתהלך לבדו בשוק ואינו צריך אחר לשמרו. הגה ואז חייב בציצית, ודוקא כשהגדול לובשו פעמים צראי יוצא בו לשוק (בית יוסף בשם מהר"י בן חביב ובשם מהר"י אבוהב):

סימן יז - מי הם החובים בציצית. ובו ג' סעיפים:

א "אף על גב דחייב וראיתם אותו, סומא חייב בציצית, מפני שנתרבה מאשר תכסה בה, וקרא דוראתם אותו אצטריך למעט בסות לילה: (עין לקמן סימן י"ח):

ב "נשים ועבדים פטורים, מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. הגה ומכל מקום אם רוצים לעטפו ולברך עליו הרשות בידן כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא (תוספות והרא"ש והר"ן פרק ב דראש השנה ופרק קמא דקדושין). אף מחזי כהרא, ולכן אין להן ללבש ציצית, הואיל ואינו חובת גברא (אגור סימן כ"ז) (פרוש, אינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית. ולקמן בסימן י"ט אמר, כשיש לו טלית מארבע כנפות ולבשו). יטמטום ואנדרוגינוס חייבין מספק, ויתעטפו בלא ברכה (פרוש טמטום, לא נודע אם הוא זכר או נקבה, ואנדרוגינוס יש לו זכרות ונקבות). (הגה ולפי מה שנהגו נשים לברך במצות עשה שהזמן גרמא גם הם יברכו) (דברי עצמו):

ג "קטן היודע להתעטף, אביו צריך לקח לו ציצית לחנכו. הגה ודוקא כשיודע לעטף שני

המשך הלכות ציצית, סימן טו - אם להתיר ציצית מבגד לבגד, ודין נקרה הטלית

ד "נקרה הטלית תוך שלשה אצבעות סמוך לשפת הנפה, אינו ראוי לתפרו, ופרש רש"י, דחלישין שישתמיר מחוט התפירה ויניחנו ויוסיף עליו שבעה חוטין לשם ציצית. "ולטעם זה, אפלו נקרה כל שהוא לא יתפר. ולפי זה טלית של צמר שנקרעת תוך שלשה מטר לתפר, האידנא דאין דרך לתפר בחוטי צמר. וירב צמרם פרש, דטעמא משום דנקרע תוך שלשה לית בה תורת בגד וכמאן דליתה דמי, ואף על גב דתפרה, כמאן דפסיק חשוב, ואי עבד בה ציצית לא פטרה לטלית. וילפרוש זה, אם נקרה ונשתמיר כל שהוא, כשר. "ויש אומרים, דלרב צמרם לא נפסל אלא ציציות שהיו בו בעת שתפרו, אכל אם אחר שתפרו הטלית בו ציציות, כשר. וירא שמים יצא את כלם היכא דאפשר:

ה "אם נקרה מנקה שהציצית תלוי בו ולמטה, אם קדם הטלית ציצית לקרע, שאותו ציצית היה שם בשעת הקרע, כשר. ואם נקרה ונשתמיר ממנו כל שהוא ותפרו ואחר כך הטלית בו ציצית, אם הוא של צמר, כשר לכלי עלמא, ואם הוא של שאר מינים שדרך לתפר בחוטין של אותו המין, לא יתפר לדעת רש"י. ואם נקרע ותפרו ואחר כך הטלית בו ציצית, איכא לספקי:

ו "התופר חתיכת בגד בכנפי הטלית, וכן מה שנוהגים לתפר סביב הנקב שהציצית בו, אם הטלית של משי ותפרו בחוט משי לכן, יש לחש בדבר לדעת רש"י שלא תהא שום תפירה למטה מג' ולמעלה מקשר גודל. הגה והוא הדין בכל מקום

באר הגולה

ד מנחות מ"א וברבי מאיר ה הרא"ש ו שם ז רבנו ירמיה ח נמוקי יוסף וכן נוטין דברי ר"מ בפרק א מהלכות ציצית ט בית יוסף י הגהות ממוני פרק א מהלכות ציצית לפרוש הבית יוסף [סימן טז] א מנחות מ"א ב רמב"ם פרק ג מהלכות ציצית [סימן יז] א מנחות מ"ג ב שם וכו"ש הרי"ף ורא"ש בשם התוספות ג רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ד ספה מ"ב [סימן יח] א מנחות מ"ג וכו' שמעון ב בפרק ג מהלכות ציצית והגהות ממוני בשם רש"י ג בריש הלכות ציצית ד הרא"ש שם בסופו ה רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ממשנה ב' דברכות ט' [סימן יט] א מנחות מ"ב וכתבו הרי"ף והרמב"ם שם והרא"ש ב מנחות מ"א ג נמוקי יוסף הלכות ציצית

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון ג - עמוד א]

סימן כ - דיני לקיחת ומכירת

טלית. ובו ב' סעיפים:

א "הלוקח טלית מציצת מישראל או מתגר אינו יהודי (ואומר שלקחן מישראל נאמן) (נמוקי יוסף הלכות ציצית) פשר, דכין דתגר הוא, חזקה שלקחה מישראל, דלא מרע נפשה, אבל אם לקח מאינו יהודי שאינו תגר, פסולה:

ב "אין מוכרים טלית מציצת לעובד כוכבים, שמא יתלה עם ישראל בדרך ויהרגנו. יאפלו למשכן ולהפקיד טלית מציצת לעובד כוכבים אסור, אלא אם כן הוא לפי שעה דליכא למחש להא:

סימן כא - בדת מה לעשות

בציציות שנפסקו ובטליות

ישנים. ובו ד' סעיפים:

א "חוט ציצית שנפסקו יכול לזרקן לאשפה, מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדשה. אבל כל זמן שהם קבועים בטלית אסור להשתמש בהם, כגון לקשר בהם שום דבר וכיוצא בזה, משום בזוי מצוה: (ויש אומרים דאף לאחר שנפסקו אין לנהג בהן מנהג בדיון לזרקן במקום מגנה, אלא שאין צריכין גניזה (כל בו הלכות שבת), ויש מדיקדיק לגנון, והמחמיר ומדיקדק במצות תבא עליו ברכה) (מהרי"ל הלכות ציצית) (ועין לקמן סימן תרס"ד סעיף ח' ט):

ב בטליות של מצוה שבלו, אדם בודל עצמו מהם, ואינו מתר לקנח עצמו בהם ולא ליחד אותם לתשמיש המגנה, אלא לזרקן והם פלים:

ג ימתר לפנס בציצית לבית הפסא. הגה וכל שפן לשפכ בהן דשרי, ויש שכתבו, שנהגו שלא לשפכ בטלית שיש בו ציצית, גם שלא לתנו לכובס אינו יהודי לכבס, והכל שלא יהיו מצות בזויות עליו. אף נוהגים להקל לשפכ בהם (כל בו):

ד "יש לזהר בשאדם לובש טלית שלא יגדר ציציותיו:

סימן כב - ובו סעיף אחד:

א "קנה טלית ועשה בו ציצית מברך שהחינו, דלא גרע מפלים חדשים. הגה

ואם לא ברך בשעת עשיה מברך בשעת עטוף ראשון (ממוני, נמוקי יוסף):

סימן כג - דיני ציצית בבית

הקברות. ובו ד' סעיפים:

א "מתר לפנס בבית הקברות והוא לבוש ציצית, והוא שלא יהא נגרר על הקברות, אבל אם הוא נגרר על הקברות אסור משום לעג לרש. במה דברים אמורים, במיהם שהיו מטילים ציצית במלבוש שלובשים לצרך עצמם, אבל אנו שאין מכונים בהם אלא לשם מצוה, אסור אפלו אינם נגררים. והני מלי כשהציציות מגלים, אבל אם הם מכסים מתר:

ב "יש נוהגים לקשר שני ציציות שבשני כנפים זה עם זה כשנכנסים לבית הקברות, ו'לא הועילו כלום בתקנתן:

ג "הנכנס תוך ד' אמות של מת או של קבר, דינו כנכנס לבית הקברות:

ד במקום שנוהגים להסיר ציצית מטלית המת בבית, ואם הפתים לובשים ציצית איכא למחש בהו משום לעג לרש:

סימן כד - הנהגת בבישת הציצית ושכרה וענשה. ובו ו' סעיפים:

א "אם אין אדם לובש טלית בת ארבע כנפות אינו חייב בציצית. וטוב לנכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום כדי שיזכר המצות בכל רגע, ועל כן יש בו חמשה קשרים כנגד ה' חמשי תורה, וארבע כנפים, שבכל צד שיפנה יזכר לנכון ללבוש על המלבושים. לפחות יזהר שיהיה לבוש ציצית בשעת התפלה:

ב "מצוה לאחזו הציצית ביד שמאלית כנגד לבו בשעת קריאת שמע. רמז לדבר, והיו הדברים האלה וגו' על לכבד:

ג "טוב להסתפל בציצית בשעת עטיפה בשמברך:

ד "יש נוהגין להסתפל בציצית כשמגיעים לזריאתם אותו, ו'ולתן אותם על העינים, ומנהג יפה הוא וחבובי מצוה. הגה גם נוהגים קצת לנשק הציצית בשעה שרואה בהם, והכל הוא חבוב מצוה (בית יוסף):

ה "כשמסתפל בציצית מסתפל בשני ציציות שלפניו שיש בהם עשרה קשרים, רמז

להיות. טוגם יש בהם ט"ז חוטים ועשרה קשרים, עולה כ"ו פשם הוי"ה:

ו "גדול ענש המבטל מצות ציצית, ועליו נאמר, לאחזו בכנפות הארץ וגו'. והנהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכינה:

הלכות תפלין

סימן כה - דיני תפלין בפרטות.

ובו י"ג סעיפים:

א "אחר שלבש טלית מציץ יניח תפלין, שמעלין בקדש. והמניחין כים התפלין והטלית לתוך כים אחת צריכין לזהר שלא יניחו כים התפלין למעלה, כדי שלא יפגע בהם תחלה ויצטרך להניחם קדם הטלית כדי שלא יעבר על המצוה. הגה מיהו אם תפלין מזמנים בידו ואין לו ציצית, אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפלין, וכשמביאים טלית מעטפו (דברי עזמ):

ב ימי שהוא זהיר בטלית קטן ילבשו ויניח תפלין בביתו, וילך לבוש בציצית ומכמר בתפלין לבית הכנסת ושם יתעטף בטלית גדול. הגה והעולם נהגו להתעטף אף בטלית גדול קדם ולברך עליו, ואחר כך מניח התפלין והולך לבית הכנסת:

ג "הרא"ש היה מסדר הברכות עד עוטר ישראל בתפארה, ואז היה מניח תפלין ומברך עוטר ישראל בתפארה:

ד "צריך שיהיו תפלין עליו בשעת קריאת שמע ותפלה:

ה "יכון בהנחתם, שצונו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו וציצית מצרים, על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח, כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח והממשלה בעולות ובתחתונים לעשות בהם כרצונו וישעבד להקב"ה הנשמה שהיא במח וגם הלב שהוא עקר התאוות והמחשבות, ויבזה יזכר הבורא וימעט הנאותיו. ויניח של יד תחלה ויברך להניח תפלין, ואחר כך יניח של ראש, ו'ולא יברך כי אם ברכה אחת לשתיים. הגה ויש אומרים לברך על של ראש על מצות תפלין, אפלו לא הפסיק

באר הגולה

[סימן כ] א מנחות מ"ו ב פס ג נמוקי יוסף [סימן כא] א מגלה כ"ז לפי השאלות והרמב"ם והר"ן מהא דכסוי הדם חלין פ"ז ז ונר חנכה שבת כ"ב ב הר"ן בפרק י"ג דשבת בשם הראב"ד ג הרמב"ם בפרק ג ובית יוסף בשם גאון מההיא דמנחות מ"ג ד אגור בשם הגהות מרדכי [סימן כב] א מהרי"א לפי השור וכן כתב העשור [סימן כג] א ברכות י"ח ב רבנו יונה שם והרא"ש בשמו ג בית יוסף ותשובת רשב"א ד בית יוסף מההיא דמנחות ל"ז ה בית יוסף ומההיא דברכות ו הרא"ש בהלכות ציצית [סימן כד] א מנחות מ"א ב טור ג בית יוסף סימן ח' ובשם נמוקי יוסף בשם הריטב"א ד הגהות ממוני פ"ק ב בשם שוחר טוב והמרדכי בסוף פ"ק ג דספ"ה ארחות חיים בשם רב משה גאון ו סמ"ק ורבנו יונה וריב"ש בשם רבו ר' פ"ק כהן ז טור בשם בעל העשור ח מהר"ם וריקנטי סוף פרשת שלח לך ט פן שמע הפית יוסף י מנחות מ"ג כ שם בגמרא [סימן כה] א טור ונמוקי יוסף ורבנו יונה ב בית יוסף ג זהר פרשת ואתחנן ד טור ה ברכות י"ד ו רבנו יונה פ"ק ה שם ז מנחות ל"ו ח לפרוש רש"י והר"ף והרמב"ם ותשובת הרשב"א

בִּינְתִים (הרא"ש הלכות תפלין) (וכן פשוט המנהג בבני אשכנז שמברכין שתי ברכות וטוב לומר תמיד אחר הברכה השנייה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) (מהר"י בן חביב, אגור סימן ל"ח):

ו **ט**אם פגע בשל ראש תחלה, צריך להעביר על אותה המצוה ויניח של יד תחלה ואחר כך של ראש:

ז **י**ברך להניח בקמץ תחת הה"א ולא בפתח ובדגש:

ח **כ**ל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן (פרוש, קדם, ויעבר את הכושי פרושו, רץ והקדים לפניו), ללפניך צריך לברך על התפלה של יד אחר הנחה על הקברת קדם קשירתם, שקשירתם זו היא עשייתן. הגה וכן בשל ראש קדם שמהדקן בראשו (טור):

ט **מ**אסור להפסיק בדבור בין תפלה של יד לתפלה של ראש, ואם הפסיק מברך על של ראש על מצות תפלין. הגה ולדידן דנוהגין לברך שתי ברכות אף אם לא הפסיק, צריך לחזור ולברך על של ראש להניח וגם על מצות (דברי עצמו):

י **י**אם סח לצרף תפלין אינו חוזר ומברך. אם שמע קדיש או קדשה בין תפלה של יד לתפלה של ראש לא יפסיק לענות עמיהם, אלא שותק ושומע ומכון למה שאומרים:

יא **פ**אחר שקשר של יד על הזרוע יניח של ראש קדם שיקרף הרצועה סביב הזרוע. יגיש מי שאומר שאסור להוציא תפלה של ראש מהתיק עד שתהא תפלה של יד מונחת. הגה ואף אם שניהם לפניו חוץ לתיק, לא יתקן לפתח התפלה של ראש עד אחר הנחה של יד (מהר"א ומהר"י בן חביב) יש מי שכתב להניח של יד מישב ושל ראש מעמד (אגור בשם הוהר סימן פ"ד) (ובמדינות אלו לא נהגו כן, אלא שתיקן מעמד):

יב **י**אם מניח תפלין כמה פעמים ביום, צריך לברך עליהם בכל פעם. יגשמוטו ממקומם וממשמש בהם להחזירם למקומן, צריך לברך. הגה ואם מחזיר א' מהם יברך כמו

שמניח תפלה אחת, בללקמן סימן כ"ו (דברי עצמו). **ה**זיונים ממקומם אדעתא להחזירם מיד, צריך לברך. הגה ויש אומרים שלא לברך (טור סימן ח' והכי נהוג, וכבר נתבאר לעיל סימן ח' סעיף י"ד). **ה**מי שמניח תפלין של יד וברך, ובתחלת ההדוק נפסק הקשר של יד והצריך לעשות קשר אחר, אמנם לא הסיח דעתו, אינו צריך לחזור ולברך. **י**אם התר של יד קדם הנחת של ראש, מהדקן ואין צריך לחזור ולברך. אבל אם הניח של ראש ואחר כך התר של יד, מהדק ומברך. **י**גמטר לברך על תפלין שאולין ולא על גזולין:

יג **י**נהגו העולם שלא לחליץ תפלין עד אחר קדשת וקא לציון. ויש מי שכתב על צד הקבלה שלא לחליץ עד שאמר בהם שלש קדשות וארבע קדישים, דהנינו לאחר קדיש יתום, והכי נוהגים המדקדקים (פתח עינים ספר המוסר פרק ד). **י**הכיום שיש בו ספר תורה נוהגים שלא לחלצם עד שייחזירו ספר תורה ויניחנהו בהיכל. הגה והנינו במקום שמכניסין התורה לאחר וקא לציון גואל, אבל לפי מנהג מדינות אלו שמכניסים התורה מיד לאחר הקריאה, אין לחלצם רק כמו בשאר ימים (דברי עצמו). **י**הכיום ראש חדש חולצים אותם קדם תפלת מוסף. הגה והוא הדין בחל המועד. ודוקא במקום שאומרים במוסף קדשת פתר, מיהו נוהגים לסלקם קדם מוסף בכל מקום (בית יוסף):

סימן כו - דיין מי שאין לו אלא תפלה אחת. ובו ב' סעיפים:

א **א**ם אין לו אלא תפלה אחת מניח אותה שיש לו ומברך עליה, שכל אחת מצוה בפני עצמה, ויהוא הדין אם יש לו שתייהם, יגיש לו שום אנס שאינו יכול להניח אלא אחת, מניח אותה שיכול:

ב **י**אם אינו מניח אלא של ראש לבד, מברך עליה על מצות תפלין לבד. הגה ולדידן דנוהגים לברך בכל יום שתי ברכות, מברך על של ראש לבד שתי ברכות, ואם מניח של יד לבד מברך להניח לבד (טור):

סימן כז - מקום הנחתן ואין הנחתן. ובו י"א סעיפים:

א **א**מקום הנחתן, של יד בזרוע שמאל, בבשר התפוח שבצד צ"ש בין הקובד"ו ובית השחי. יגושה התפלה מעט לצד הגוף בענין שקשיכף זרועו למטה יהיו כנגד לבו, ונמצא מקנים והיו הדברים האלה על לכת. הגה וצריך להניח בראש העצם הסמוך לקובד"ו אבל לא בחצי העצם שסמוך לשחי (סמ"ק). (גם שאין לו יד רק זרוע יניח בלא ברכה) (תוספות פרק הקומץ פתבו דגם ח"ב, ובאר זרוע פתב דפסטר):

ב **י**המנהג הנכון שיהא היו"ד של קשר תפלה של יד לצד הלב והתפלה עליו לצד חוץ. יש לזהר שלא תזוז יו"ד של הקשר מהתפלה:

ג **י**המנהג הנכון לתקן שהמעפרתא שבה הרצועה עוברת תהא מונחת לצד הכתף והקציצה לצד היד:

ד **י**לא יהא דבר חוצץ בין תפלין לבשרו, לא שגא של יד לא שגא של ראש. הגה ודוקא בתפלין, אבל ברצועות אין להקפיד (רשב"א בתשובה סימן תתכ"ז):

ה **י**אדם שהוא עלול לנזילות, ואם יצטרף להניח תפלה של ראש על בשרו לא יניחם כלל, יש להתיר לו להניח תפלה של ראש על הכובע דק הסמוך לראש, ויכסם מפני הרואים. הגה והמניחים בדרך זה לא יברך על של ראש, רק יברך על של יד להניח (לדעת רשב"א):

ו **י**טאטר יד ימינו, אם עושה כל מלאכתו בשמאל מניח בשמאלו שהוא ימין של כל אדם, ואם שולט בשתי ידיו מניח בשמאל כל אדם. ואם כותב בימינו ושאר כל מעשיו עושה בשמאלו, או כותב בשמאל ושאר כל מעשיו עושה בימין, יש אומרים שניח תפלין ביד שמש כח, דבעינן יד פקה, כ"ש אומרים שהיד שכותב בה היא חשובה ימין לענין זה ומניח תפלין ביד שפנגדה. (הגה והכי נהוג):

❧ באר הגולה ❧

ט תוספות במנחות ל"ה וביומא ל"ג י אגור בשם מהר"י מולין כ מנחות שם ובבבא דוכתי בש"ס ל רמב"ם פרק ד מהלכות תפלין מ מנחות ל"ו ג מרדכי בשם רבנו תם ס הרא"ש והטור ע רש"י יד סוף פרק ג דספד ורבנו תם ור"ן ותוספות בברכות פ טור בשם הרא"ש צ תשובת הר"י גיקטילא ק ספד מ"ו וברכי ר הרא"ש בשם ר"י והטור ש בית יוסף ת שאלה במהר"ק קל"ג א בית יוסף ב ארחות חיים בשם הראב"ד ג ארחות חיים בשם העשור ד בית יוסף ה בית יוסף ו שם בבית יוסף [סימן כז] א מנחות ל"ח ב שם מ"ד סבא בפתא דרב חסדא ג הרא"ש ד רש"י והר"ף והרמב"ם בפרק ד' מהלכות תפלין [סימן כז] א מנחות ל"ו ל"ז ב סמ"ק ג מנחות ל"ז ד שם ל"ה לפרוש הנמקי יוסף והסמט מהר"ן חביב ה בית יוסף ו הרא"ש מההיא דערכין ג ונבחים י"ז ט תשובת הריב"ש לדעת הרשב"א ח בית יוסף ט מנחות ל"ז י הרא"ש בשם בעל התרומה כ טור והגהת סמ"ג והגהת מימוני בשם רבי יחיאל

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ג יהיה רוצה לצאת לדרך בהשקמה, מניחם וכשיגיע זמן ימשמש בהם ויברך, דליכא למחש שמה יישן בהם, כיון שהשנים יוצא לדרך:

ד יהיה בא בדרך ותפלין בראשו וישקעה עליו חמה, או שהיה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום, יניח ידו עליהם עד שיגיע לבית, ואם יש בית קרוב לחומה שמשמרים שם, חולצם ומניחם שם:

ה חיוש מי שאומר שאם התפלל תפלת ערבית מבעוד יום עד שלא הניח תפלין, אין לו להניחם אחר כך:

סימן לא - דין תפלין בשבת
ויום טוב. ובו ב' סעיפים:

א בשבת ויום טוב אסור להניח תפלין, מפני שהם עצמם אות, ואם מניחים בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם:

ב כבחל המועד גם כן אסור להניח תפלין מהטעם הזה בעצמו, שימי חל המועד גם הם אות. הגה ויש אומרים שחל המועד חזי בתפלין (בית יוסף בשם הרא"ש), וכן נוהגין בכל גלילות אלו להניחם במועד ולברך עליהם, אלא שאין מברכים עליהם בקול רם בבית הכנסת כמו שאר ימות השנה:

סימן לב - סדר בתיבת תפלין.
ובו נ"ב סעיפים:

א מצות תפלין שיתכת ארבע פרשיות שהן קדש לי כל כבוד עד למועדה, והיה פי יביאך עד פי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, ופרשת שמע עד ובשעריך, ופרשת והיה אם שמע עד על הארץ. הגה וצריך לכתבם בסדר הזה, לכתב תחלה הקדומת בתורה, ואם שנה פסול. ולכתחלה יכתב של יד קדם של ראש:

דרך ארץ לגלות תפלין בפניו. הגה ובשל יד אין להקפיד אם הם גלויים או מכסים (מרדכי שם) ונראה לי דעכשו שאין מניחים אלא בזמן קריאת שמע ותפלה, אפלו תלמיד לפני רבו יכול לגלות אף בשל ראש, וכן המנהג שלא לזהר (דברי עצמו):

סימן כח - דיני חליצת התפלין
ובו ג' סעיפים:

א חזיב אדם למשמש בתפלין בכל שעה, שלא יסית דעתו מהם. כיומשמש בשל יד תחלה. וכשיאמר וקשרתם לאות על ירך ימשמש בשל יד, וכשיאמר והיו לטטפת בין עיניך ימשמש בשל ראש:

ב תפלין של ראש חולץ תחלה, משום דכתיב והיו לטטפת בין עיניך, כל זמן שבין עיניך יהיו שתיים. הצריך לחלץ תפלין של ראש מעמד, ויניח בתיק של ראש ועליו של יד, כדי שפשיבא להניחם יפגע בשל יד תחלה:

ג ימנהג החכמים לנשק התפלין בשעת הנחתן ובשעת חליצתן:

סימן כט - ובו סעיף אחד:

א אין לברך שום ברכה כשחולץ תפלין, אפלו כשחולצם ערב שבת בין השמשות:

סימן ל - זמן הנחתן. ובו ה' סעיפים:

א זמן הנחתן בבקר משיראא את חברו להרגיל עמו קצת ברחוק ד' אמות ויכריעו:

ב אסור להניח תפלין בלילה, שמה ישבחה ויישן בהם. ואם הניחם קדם שתשקע החמה וחסכה עליו, אפלו הם עליו כל הלילה מתר, ואין מורין בן. ואם לא חלץ תפלין מששקעה חמה מפני שלא היה לו מקום לשמרו ונמצאו עליו כדי לשמרו, מתר ומורין בן:

המשך הלכות תפלין, סימן כז - מקום הנחת ואופן הנחת

ז לאף על פי שיש לאדם מכה במקום הנחת תפלין, יניח תפלין, כי מקום יש ברוצ להניח שתי תפלין, כי העצם הסמוך לבית השחי, מחציו עד הקובד"ו הוא מקום הנחת תפלין:

ח יאריך רצועה של יד כדי שתקיף את הירוע ויקשר ממנה הקשר ותמתח על אצבע אמצעית ויכרך ממנה על אצבעו שלשה פריכות ויקשר. ונוהגין העולם לברך על הירוע ששה או שבעה פריכות. הגה ואין לברך הרצועה על התורה כדי לחזקה על היד (מהר"ל):

ט מקום הנחת תפלה של ראש, מהתחלת עקרי השער ממצחו עד סוף המקום שמחו של תינוק רופס:

י צריך שיהיה הקשר מאחורי הראש למעלה בערך. צריך לכוון הקציצה שתהא באמצע כדי שתהא כנגד בין העינים, וגם הקשר יהיה באמצע הערך ולא יטה לכאן, או לכאן, וצריך שיהא המקום שבקשר שגורא פני דל"ת לצד חוץ: הגה והוא הדין בקשר של יד צריך לזהר שלא יתהפך (מרדכי דף צ"ו):

יא צריך שיהיה השחור שברצועות לצד חוץ ואל יתהפכו, בין של יד בין של ראש. וישלשל הרצועות שיהיו תלויים לפניו ויגיעו עד הטבור או למעלה ממנו מעט. ארחב הרצועות של יד ושל ראש כארץ שעורה לפחות. אם פחת משעור ארץ הרצועות ורחבן, באם אינו מוצא אחרות מניחן כמות שהן עד שימצא אחרות כשעור. ותפלין של ראש טוב להיותם גלויים ונראים, אבל תלמיד בפני רבו אין

✽ באר הגולה ✽

ל בית יוסף מצא כתוב מ ערובין צ"ו נ מנחות ל"ה לדעת הרמב"ם בפרק ג' מהלכות תפלה וסמ"ג בשם הרי"ף ס בית יוסף ע מנחות ל"ו לפרוש הרא"ש פ שם בגמרא ל"ה צ הרמב"ם שם פרק ד ק שם בגמרא בפרוש רש"י ר שם ברש"י לפרוש השני ש מועד קטן כ"ה ת רא"ש בסוף הלכות תפלין ומרדכי וסמ"ג והתרומה בשם הרי"ף א רמב"ם סוף פרק ג וסמ"ג וסמ"ק ב בית יוסף לדעת סמ"ק ורמב"ם ג ספר ארחות חיים בשם רב האי [סימן כח] א מנחות ל"ו ב יומא ל"ג לפרוש התוספות בשם רבי אליהו ג טור בסימן ס"א ד מנחות שם ה מצרכת אלקות ו תוספות מההיא דיומא ז רבנו תם בשם רב האי [סימן כט] א רא"ש בהלכות תפלה בשם ר"ת והתוספות במנחות ל"ו ובכמה דוכתי [סימן ל] א ברכות ט' ב תוספות בשם הירושלמי ג מנחות ל"ו ד הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ורא"ש בפרוש הגמרא ה שם במנחות ל' גרסת הרי"ף ו שם בגמרא ז ביצה ט"ו לפרוש התוספות ח כתבי מהר"ר ישראל סימן קכ"א [סימן לא] א מנחות ל"ו וצורבין צ"ו ב תשובת הרשב"א בשם התוספות והראב"ד ותשובת הרי"ק ורשב"י במדרש הנעלם בשרי השירים וספר העתים בשם גאון [סימן לב] א מנחות ל"ד

ב בשל ראש יכתב כל אחת בקלף לבדה ושל יד כותבן כלם בקלף אחד:

ג יכתבם בדיו שחור, יבין שיש בו מי עפצים בין שלא במי עפצים. הגה ולכתחלה יחמיר לכתב בדיו העשויה מעשן עצים או שמנים שרויים במי עפצים (מהרי"ל סימן קי"ט), וכמו שיתבאר ביונה דעה סימן רע"א. ה"כ אפלו אות א' בשאר מיני צבעונים או בזהב, הרי אלו פסולין. ואם זרק עפרות זהב על האותיות, מעביר הזהב וישאר כתב התחתון וכשר, אבל אם זרק הזהב על אות מאזכרות אין לו תקנה, לפי שאסור להעביר הזהב משום דהוי כמוחק את השם:

ד יצריך שלא תדבק שום אות בכחיתה, אלא כל אות תהיה מקפת גויל. הגה ויכתב כתיבה תמה, שלא יחסר אפלו קוצו של יו"ד, ויהא מתיג כהלכתו (טור ארח חיים). ולכתחלה יכתב כתיבה גסה קצת, שלא יהיו נמחקים מהרה, וכן מצוה ליפותן מבחון ומבפנים (דברי מרדכי):

ה יצריך שיכתב בימינו אפלו אם הוא שולט בשתי ידי. ואם כתב בשמאל פסולים, אם אפשר למצא אחרים כתובים בימין. ואשר יד, שמאל דידה הוי ימין:

ו אין צריך לשרטט לפי אם שיטה עליונה. ואם אינו יודע לישר השיטה בלא שרטוט ישרטט כל השורות. ולא ישרטט בעופרת מפני שמקום השרטוט נשאר צבוע. הגה ויש אומרים שצריך לשרטט תמיד למעלה ולמטה ומן הצדדים אף על פי שיודע לכתב בלא שרטוט, וכן נוהגין (ברוך שאמר ומרדכי וספר תרומה וסמ"ג):

ז יחלכה למשה מסיני, תפלין על הקלף ולא על הדוכסוסטוס ולא על הגויל. כותבין על הקלף במקום בשר, ואם שנה פסול. ומהו קלף ומהו דוכסוסטוס, העור בשעת עבודו חולקין אותו לשנים, וחלק החיצון שהוא לצד השער נקרא קלף, והפנימי הדבוק לבשר נקרא דוכסוסטוס. ולפי זה, כי אמרינן כותבין על הקלף

במקום בשר, הינו, במקום היותר קרוב לבשר, דהינו במקום חבורו כשהוא דבוק לדוכסוסטוס. "וקלפים שלנו שאין חולקים אותם יש להם דין קלף וכותבים עליהם לצד בשר, שמה שמגררים קלפתו העליונה שבמקום שער אינו אלא כדי מה שצריך לתקנו ולהחליקו, ואפלו אם היו חולקים העור לשנים היה צריך לגרר ממנו כף, ומצד הבשר גוררים הרבה עד שאין נשאר אלא הקלף בלבד:

ח יצריך הקלף להיות מעבד בעפצים או פסיד, ויצריך שיטה מעבד לשמו. טוב להוציא בשפתיו בתחלת העבוד שהוא מעבדו לשם תפלין או לשם ספר תורה, האבל אם עבדה לשם מזוזה פסול:

ט אם עבדו אינו יהודי, אלהרמב"ם פסול אפלו אמר לו ישראל לעבד לשמו, יולהרא"ש כשר אם ישראל עומד על גביו וסיעו. (הגה קצת בעבודה) (בית יוסף בשם הרא"ש) וכן נוהגין ועין לעיל (סימן י"א סעיף ב):

י יכשםסמנין הנקבים במרצע בעין אותיות, אף על פי שנקל לאינו יהודי לזיה אין חוששין, משום דמרתת האיני יהודי פן יכיר ישראל בטביעות עין:

יא עור שעבדו שלא לשמו אם יש תקון לחזור לעבדו לשמו, יתבאר בטור יורה דעה סימן רע"א:

יב יהיה הקלף מעור בהמה וניה ועוף הטהורים, אפלו מנבלה וטרפה שלהם, אבל לא מעור בהמה וניה ועוף השמאים, דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך ממין המתיר לפיך. ולא מעור דג אפלו הוא טהור, משום דנפיש וזהמה:

יג יהיה הקלף שלם, שלא יהא בו נקבים שאין הדיו עובר עליו, דהינו שלא תהא האות נראית בו חלוקה לשנים:

יד הסופרים הזרזים עושים שלשה מיני קלפים. העב יותר לכתב בו פרשת שמע שהיא קטנה, והדק ממנו לפרשת ויהיה אם שמע שהיא יותר גדולה, ולפרשת

קדש ולפרשת ויהיה כי יביאך שהם ארבות עושים קלף דק מאד, ובה יתמלאו הכתבים בשורה וזהו נוי לתפלין:

טו ט"א לאחר שנכתב נקב בתוך הה"א או המ"ם, כשר, אפלו נקב כל תוכו, שהנקב ממלא כל החלל. אבל בירושלמי משמע שגם בפנים צריך שייהא מקף קלף. נקב רגל פנימי של ה"א, אפלו לא נשאר ממנו אלא כל שהוא, כשר להרא"ש. הגה אבל שאר פוסקים מצריכין כמלא אות קטנה, והכי הלכתא (בית יוסף). לנקב רגל הימני, אם נשתיר ממנו מלא אות קטנה כשר, ואם לאו פסול:

טז מנפסק אחת מהאותיות הגה הפשוטות כגון וי"ו זי"ן או שנפסק רגל (הנו"ן) וכיוצא בה (מרדכי הלכות קטנות דף צ"ב), אם תינזק שאינו לא חכם ולא טפש יודע לקרותו, כשר, ואם לאו, פסול, ואין צריך לכסות לו שאר אותיות כמו שנוהגים. הגה מיהו אם אנו רואים שלא נשאר צורת האות בתקונו, פסול אף על פי שהתינוק קורא אותו כהלכתו (מרדכי ומהרי"ק שרש ס"ט וריב"ש) י"ה דמכשרינן כשנפסק אות, דוקא כשנכתב בכשרות ואחר כך נפסק, אבל אם מתחלה כשנכתב היה שם נקב ונפסק בו, או אם סרגל הכ"ף הפשוטה או כיוצא בה מגיע לסוף הקלף בלי הקף קלף מתחלתו פסול:

יז אם נפלה טפת דיו לתוך האות ואינה נפרת האות, אין תקנה לגרר הדיו ועל ידי כך יהיה נפר האות, דהוי חק תוכות ופסול, משום דבעינן וכתב ולא חקק. והוא הדין אם טעה וכתב דלי"ת במקום רי"ש או בי"ת במקום כ"ף, אין תקנה למחק התג לתקן האות, משום דהוי כחק תוכות:

יח מ"ם פתוחה שנדבק פתיחתה ונסתמה אין מועיל לגרר הדבק ולפתחה, משום דהוי כחק תוכות. ומה תקנתה, שיגרר כל החתום ותשאר כצורת נו"ן כפופה, ואחר כך יכתב מה שגרר. פרי"ש שעשאה כמין דלי"ת יש להחמיר ולומר

באר הגולה

ב שם ג שבת ק"ג ד רמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה והנהגות מימוני שם והרא"ש ה שם בגמרא ו בית יוסף לפרוש הנמוקי יוסף ז מנחות ל"ד ח שם ל"ז ט ספר התרומה סי' ר"ה והנהגות מימון פ"ב מהלכות תפלין בשם סמ"ק י דעת הבית יוסף כ מנחות ל"ב ל תוספות והרא"ש וספר תרומה מההיא דגיטין ומסכת סופרים מ הרא"ש בהלכות ספר תורה נ שבת ע"ט ומנחות ל"ב ס לפרוש התוספות והמרדכי בשם רש"י והר"ן בשם הערוך והרא"ש בהלכות תפלין והרמב"ם בפרק א' מהלכות תפלין ע תוספות וכל הני וכו' וכו' פ ב"י צ מגלה י"ט ק תוספות שם והרא"ש והר"ן ר גטין ג"ד אפלו לדעת רש"י ש הרא"ש בהלכות ספר תורה בשם ר' ברוך וסמ"ג בסימן כ"ה ת בית יוסף וכדעת רבנו חננאל ורבנו תם דפסלי שלא לשמה א בפרק א' מהלכות תפלין ב בהלכות ספר תורה בשם רבי ברוך ג הנהגות מימון מהלכות תפלין ד הרב השמיטו שם והטור ביונה דעה שם בשם תשובת לגאון מכשיר ה שבת ק"ח ו שם וחלין ק"כ ז הר"י אפסנדרא בסימן ל"ו ח שם ט מנחות כ"ט לפרוש השני ברש"י ולהרמב"ם בפרק א' מהלכות תפלין בפרק קמא דמגלה ה"א כ בהלכות ספר תורה ובפרוש הא' שברש"י שבמנחות ל שם בגמרא דמנחות מ מרדכי בהקדמן נ בית יוסף מדברי הרמב"ם סוף פרק א מהלכות תפלין ס תשובת ר' לוי י' חביב ע הרא"ה פרק ב' דגיטין וספר התרומה סימן ר"ה סמ"ג והנהגות מימוני פרק א' פ תשובת הרא"ש כלל ה' ספר התרומה ומימון וסמ"ג צ מבאר בתשובת הרשב"א המיחסת להרמב"ם סימן רל"ו וכן הורה מהר"ן חביב ומהר"ר לוי בנו ק בית יוסף ממשמעות תשובת הרשב"א

דלא סגי פשיגור הירף לבר או הגג לבר ויחזור ויכתבנו כמין רי"ש, משום דבין הגג ובין הירף נעשו בפסול, הלכך צריך לגרר שניהם. ואם נדבקה אות לאות, בין קדם שתגמר בין אחר שנגמרה, פסול. ואם יגרר והפרידה פשר ולא מקרי חק תוכות, מאחר שהאות עצמה היתה כתובה בתקונה. "אם נגעו רגלי הה"א והקו"ף בגג יגרר הרגל ויחזור ויכתבנו, ואין צריך לגרר כל האות כי הגג בדין נכתב. אם נגע רגל האל"ף בגג האל"ף או פני האל"ף בפנים בגג שתחתיה פסול, ואין תקנה בגרידה להפרידה, דהוי חק תוכות, אלא יגרר כל מה שנעשה בפסול ויחזור ויכתבנו. הגה וכן הדין ביוד"י הש"י"ן והצדי"ק והע"י"ן והפ"א אם נגעו בגוף האות יותר ממקום דבוקם (בית יוסף):

יט יבתחלת הכתיבה יאמר בפיו אני כותב לשם קדשת תפלין. "מלבד זה בכל פעם שכותב אצורה צריך לומר שכותב לשם קדשת השם. הגה ויש אומרים דסגי בשמחשב שכותב האצורות לשמן, הואיל והוציא בתחלת הכתיבה בפיו סגי בקחי (הרא"ש הלכות תפלין וספר תורה וטור יורה דעה וארחות חיים), ויש להקל בדיעבד. וכשבא לנמנם לא יכתב, דאינו כותב אז בכונה (אור זרוע):

כ יצריך לזקק בחסרות ויתרות, שאם חסר או יתר אות אחת פסולים, ונמצאו המניחים אותם מכרכים בכל יום ברכה לבטלה, וגם שרוי בכל יום בלא מצות תפלין, ונמצא ענש הסופר מרבה. לכן צריך להיות מאד ירא שמים וחרד לדבר השם המתעסק בכתיבת תפלין ותקונן:

כא יכל פרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב בכונה ודקדוק פעמים ושלש, ויחזור ויקראנה קדם שיתנגנה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה:

כב יטוב לנסות הקלמוס קדם שיתחיל לכתב הפרשה, שלא יהא עליו דיו יותר מדי ויפסיד. וכן יזהר קדם שיכתב כל שם לקרות כל מה שכתב, כדי שלא יבאו לידי גניזה על ידו:

כג "אם מצא שחסר אות אחת אין לו תקנה, שאם פן היו כתובין שלא בסדרן ופסולין משום דכתיב והיו בתויתן יהו. ואם יתר אות אחת, יש לו תקנה על ידי שיגרר אותה אם היא בסוף תבה או בתחלתה, יאכל אם היא באמצע תבה לא, משום דכשיגרר יהיה נראה בשתי תבות:

כד ימטר לכתב על מקום הגרר ועל מקום המחק אפלו אצורה. "ולא ימחק בעודו לח אלא יבשנו יפה, כי אז יגרר בקל ולא ישאר לו שום רשם:

כה "כל אות שהיא כתובה שלא בתקנה ואין צורתה עליה, כגון נגע רגל האל"ף בגג האל"ף או פני האל"ף בפנים בגג שתחתיה, או שהיה רגל הה"א או רגל הקו"ף נוגעים, או שהיתה אות אחת חלוקה לשתי אותיות, כגון צד"י שכתב יו"ד נו"ן, או שי"ן שכתבה עי"ן יו"ד, או ח"ת שני זיג"ן, ואחר שכתב לפניו חזר ותקנם הוי שלא בסדרן ופסולין. אכל להפריד האותיות הדבוקות אחר שכתב לפניהם שפיר דמי, דכיון שהאות צורתה עליה, כשמפרידה מחברתה לא הוי ככותב. והוא הדין שאם לא היו מקצת יודי"ן שעל האלפ"י"ן והשינ"י"ן והעיני"ן ורגלי התו"ן נוגעין בגוף האות, ותינוק דלא חכים ולא טפש מפירם, שאף על פי שכתב לפניהם יכול לחזור ולתקנם, דכיון דצורת האות היתה נפרת ליכא משום פתבן שלא בסדרן. ויש מי שאומר דהוא הדין אם חוטא דח"ת למעלה אין נוגעין זה לזה אף אין גבר להדיא פרידתן, אף על פי שהתינוק קורא שני זיג"ן מתר להדביקם:

כו "אם אותיות של שם דבוקות יכול להפרידם:

כז יאותיות ותבות שנמחקו קצת, אם רשומן נפר כל כך שתינוק דלא חכים ולא טפש יכול לקרותם, מתר להעביר קלמוס עליהם להטיב הפתב ולחדשו ולא הוי שלא בסדרן:

כח ייש לזהר שלא יפנס ראש הלמ"ד באויר הה"א או החי"ת אפלו בלא נגיעה:

כט "אם אין הפרשיות שגורות בפיו צריך שיכתב מתוך הכתב:

ל יאינו רשאי לכתב אלא אם כן יודע לקרות: לא אם אינו כותב מתוך הכתב, לא יכתב על פה שמקרא אותו אחר, אלא אם כן יחזר הוא ויקרא בפיו:

לב יצריך להניח חלק למעלה כדי גגה של למ"ד. הגה (שיהיו גם הם מקפים גויל) (תשובת מהרי"ל סימן קל"ד וברוך שאמר), ולמטה כשעור כ"ף ונו"ן פשוטה, ובתחלתן וסופן "אין צריך להניח כלל.

הגה מיהו נהגו הסופרים להניח קצת בתחלה וסוף (אגור, רוקח). וצריך להניח בין כל תבה ותבה כמלא אות וכן בין השיטים כמלא שיטה, ובין כל אות כמלא חוט השערה כמו בספר תורה, וכמו שיתבאר בטור יורה דעה. גם צריך להניח מעט חלק בין פסוק לפסוק:

לג ייעשה השורות שוות, שלא תהא אחת גבוהה ואחת יוצאת. ולפחות יזהר שלא יכתב ג' אותיות חוץ לשיטה, ואם כתבם לא פסל:

לד יב' אותיות שהם תבה א' לא יכתב חוץ לשיטה:

לה יאותיות השם צריך שיהיו כלם בתוך הדף ולא יצא מהם כלל חוץ לדף:

לו ייעשה כל פרשיותיה פתוחות חוץ מפרשה אחרונה הכתובה בתורה שהיא ויהי אם שמע שיעשה סתומה, ואם שנה פסול: ויש מכשירים בכלם פתוחות, (מהר"ם פארו"ה סימן ע"ז בשם ארחות חיים ובית יוסף בשם העטור) ובמדינות אלו נוהגים אף פנשת ויהי אם שמע בראש השיטה כשאר הפרשיות. "ולכן נהגו שפרשת קדש לי ויהי כי יבאך ופרשת שמע מתחילין בראש שיטה, ובסוף קדש לי ובסוף ויהי כי יבאך מניחים חלק כדי לכתב ט' אותיות, ובסוף שמע אין מניחים חלק, ואם מניחים, הוא פחות מדי לכתב ט' אותיות, ופרשת ויהי אם שמע מתחילים באמצע שיטה עליונה ומניח לפניה חלק כדי לכתב ט' אותיות. ונמצא ששלושה פרשיות הם פתוחות בין להרמב"ם בין להרא"ש ופרשה אחרונה היא סתומה לדעת הרמב"ם:

» באר הגולה «

ו הרא"ש בהלכות תפלין וספר התרומה והגהות מימוני ש תשובת הרשב"א ות"ה סימן רל"ו ות"ה סימן מ"ח ת הרא"ש בהלכות ספר תורה סמ"ג סימן פ"ה וספר התרומה מהיה דגיטין נ"ד א שם ב הרא"ש בספר תקון תפלין וכתבתם ג ה"ר אבסנדרניא ד שם ה טור בשם מכילתין והרמב"ם פ"ק א' מהלכות תפלין והר"י אבסנדרניא וספר ארחות חיים ו ה"ר אבסנדרניא ז הרמב"ם וספר ארחות חיים בשם רבנו יונה ח ה"ר אבסנדרניא ט הגהות מימוני פ"ק א ופ"ק ב' ומהר"ק בשם ש"ט ותרומת הדשן סימן מ"ח והר"י אבסנדרניא י מרדכי בשם ר"י והרא"ש בתשובה כ תרומת הדשן ל תשובת הריב"ש לדעת הרמב"ם בפ"ק ב דגיטין מ מגלה י"ח מנחות ל"ב ג פ"ק קמא דמסכת סופרים ס ספר התרומה קצ"ח והמרדכי בהלכות קטנות ע סמ"ק והרא"ש פ הרא"ש בסדר תקון תפלין צ הרא"ש שם וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה סימן ר"ה ק סמ"ק והגהות מימוני פ"ק ב מהיה דמנחות ר טור ביו"ד דעה רע"ג ש שם ת הרא"ש שם והמרדכי וארחות חיים והרמב"ם בפ"ק ג' א בית יוסף

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

הקורא, שאם בא לפתח ולקראן יהיו מנחים לפניו כהלכתן (תרימת הדשן ובית יוסף בשם ארחות חיים):

מז "אם כתב כל הארבעה פרשיות בקלף אחד כשרים אפלו אין רוח ביניהם, ובלבד שיהא חוט או משיחה בין כל בית ובית. ישל יד כותב הארבעה פרשיות בקלף א', וגולל אותן מסופן לתחתן, וכורך קלף עליהם ושער עגל ומכניסן בביתם כמו של ראש. 'אם כתבם על ארבעה קלפים והניחם בארבעה בתים יצא, והוא שישלח (פרוש, זכסה) עור על הארבעה בתים שיהיו נראים כבית אחד. הגה והמנהג לדבקם בדבק שיהא הכל בקלף אחד, וינהרו לטל דבק כשר (ברוך שאמר ואגור סימן נ"ז):

מח "אם צפה הבתים בזהב או בעור בהמה טמאה, פסולים:

מט "הלכה למשה מסיני שיהיו תפלין נתפרים בגידי בהמה ונהיה טהורים, 'וטוב לתפור בגידי שור:

נ "אין לקנות גידים מאינו יהודי משום דחישנין שמא של בהמה טמאה הם. למקום שאין גידין מצויים תופרים בטלאי אדור"ש שעושים מן הקלף עד שיודמנו להם גידים:

נא "מתפור שלשה תפירות בכל צד, יחוט התפירה יהיה סובב משתי רוחות, ויעביר חוט התפירה בין כל בית ובית. הגה מיהו אם לא עשה רק י' תפירות או פחות מזה אינו נפסל (מדרכי). "ויש מי שאומר ש"ב תפירות אלו יהיו בחוט אחד:

נב "כניס הרצועה תוך המעברתא ויעשה קשר במין דלי"ת בשל ראש וכמין יו"ד

הגה מיהו אם הפך אינו נפסל (מדרכי וסמ"ק ותוספות פרק הקומץ):

מג "חריץ של שי"ן דהינו הדה למטה יגיע עד מקום התפר: הגה וכן היו"ד שבשי"ן צריך לגע למטה בשולי השי"ן (סמ"ג). ולא ימשך השי"ן הרבה, אלא שגם שולי השי"ן יהא נראה על התפר (ברוך שאמר):

מד "תתורא דתפלין הלכה למשה מסיני, והינו שישים עור למטה לכסות פי הבתים, ונראה כעין דף של גשר הנקרא תתורא. "מעברתא דתפלין הלכה למשה מסיני, והינו שעור התתורא יהא ארוך מצד אחד ויעשה בו המעברתא. כיצד, יתחבנו בשני צדדים שלא תהא רחבה כמו רחב התתורא, כדי שיהא נקר רבוע התתורא, ובאותה מעברתא עוברת הרצועה, ועל שם כך נקראת מעברתא. גם בתפלין של יד יעשה תתורא ומעברתא. "יגלגל כל פרשה מסופה לתחתנה "וכורכם בקלף קטן. "ויש מקפידין מלכרכן אלא בקלף כשר. "והלכה למשה מסיני שייכרך עליה שער בהמה או חיה טהורים. הגה ונוהגין לכרך שער על הפרשה, ואחר כך כורכין עליו קלף כשר וחזורים וכורכים עליו שער (אגור סימן מ"ה). "והנהגו שיהיה שער של עגל, "ואם לא מצא של עגל כורך בשל פרה או של שור, ורוחץ השער היטב בתחלה עד שיהא נקי. "קצת שער זה צריך שיראה חוץ לפתים:

מדה "יתן כל פרשה בבית שלה שתהא זקופה מעמד בביתה:

מו "יהיה הגליון עליון תחלה שנהו שורה עליונה, וגליון תחתון לצד פה הבתים. הגה וראש הפרשה יהיה מנה לצד ימין

המשך הלכות תפלין, סימן לב - סדר כתיבת תפלין

לז יעור הבתים צריך להיות מעור בהמה חיה ועוף טהורים, יאפלו מנבלה או טרפה שלהם. "ורשאי לעשות מקלף או מעור שליל. הגה וכן הרצועות יכול לעשותן מקלף ועור שליל (מדרכי דף צ"ד) "צריך שיהיה מעבד לשמו היבא דאפשר:

לח "יעשה ד' בתים מעור אחד לשל ראש ובית אחד לשל יד:

לט "תפלין בין של ראש בין של יד הלכה למשה מסיני שיהיו מרבעות בתפרן ובאלכסון. דהינו שיהיו רבוען מבין ארפו ברחבו כדי שיהיה להם אותו אלכסון, שאמרו חז"ל כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חמשא באלכסונה. וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים. הגה אבל גבה הבתים אין להקפיד אם הוא יותר מרחבן וארכן (בית יוסף בשם אשרי וסמ"ק ומדרכי ורמב"ם פרק ג). "עשאם מרבעות ואחר זמן נתקלקל רבוען, יש מי שאומר שצריך לרבען. הגה ויעשה כל הד' בתים בשנה, שלא יהא אחד גדול מחברו (ב"ש):

מ "עור הבתים מצוה לעשותו שחר (ועין לקמן סימן ל"ג). "חריץ שבין בית לבית צריך שיגיע עד התפר, "ואם לא הגיע כשרה, והוא שיהיה נקר החריץ כדי שיהיו ד' ראשיה נראין לכל:

מא "ארוך ורחב הבתים וגבהן אין לו שעור:

מב "שי"ן של תפלין הלכה למשה מסיני שיעשה בעור הבתים של ראש כמין שי"ן בולטת מקמטי העור, אחד מימינו ואחד משמאלו, ישל ימין המניח של ג' ראשים ושל שמאל המניח של ארבע ראשים.

❦ באר הגולה ❦

ב שבת כ"ח ג שם ק"ח ד טור בשם ספר התרומה ה שם וסמ"ג והרא"ש בהלכות ספר תורה מצריכין עבוד לשמה והרמב"ם לא מצריך ו מנחות ל"ד ז שם ל"ה ותוספות ורמב"ם בפרק ג ורא"ש ושאר פוסקים ח מצא בשם שמואל רבא בתשובת אשכנזים ט הרא"ש וספר התרומה והמדרכי בשם ר"י מההיא דמנחות ל"ה י שם בגמרא כ הרמב"ם ל העטור בשם הרי"ף וסמ"ג וספר ארחות חיים בשם רב האי גאון מ מנחות ל"ה נ תוספות שם בשם שמואל רבא והרא"ש והנהגה ס מנחות ל"ה לפרוש היש מפרשים שהביא הרא"ש ע שם בגמרא פ שם צ רמב"ם בפרק ב' מהלכות תפלין הרא"ש והמדרכי וספר התרומה מההיא דהקומץ בענין מזונה ק הרא"ש בשם שמואל רבא ר סמ"ק וספר ארחות חיים והנהגה מימוני פרק ג מהלכות תפלין ש שבת כ"ח וקיי"ת שמואל רבא ורמב"ם א הרי"ף אשכנזי ב זהר פרשה בא ג הרא"ש בסדר תקון תפלין והמדרכי לדעת רש"י והרי"ף אשכנזי וספר ארחות חיים ד שם ה מנחות ל"ד ו שם ז שם ח סנהדרין מ"ח ט שבת כ"ח וק"ח י שמואל רבא ונמוקי יוסף וספר התרומה כ אגור בשם מהרי" מולין ל העטור מ שמואל רבא נ הרמב"ם והרא"ש לפרוש השמואל רבא ס תוספות במנחות ל"ד והרא"ש והמדרכי ע הרי"ף אשכנזי פ מנחות ל"ה בפרוש רש"י

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? – אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון ה - עמוד ב]

אָביו לָקֵנוּת לוֹ תַּפְלִין לְחַנְכוֹ. הִגָּה וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים דְּהָא קִטְן דְּקָא שְׁהוּא בִּן י"ג
שָׁנִים יוֹם אֶחָד (פֻּעַל הַעֲשׂוֹר) וְכֵן נִהְגוּ וְאִין
לְשׁוֹנוֹת (דְּבַר עֲצָמוֹ):

**סִימָן ל"ח - דִּין מִי הֵם הַחֲנִיכִים
בַּתַּפְלִין וְהַפְּטוּרִים. וְבוֹ י"ג
סְעִיפִים:**

א "חֹלָה מַעֲמִים פְּטוּר מִתַּפְלִין. הִגָּה אֶפְלוּ אִין
לוֹ צַעַר, אָכֵל שְׁאָר חֹלָה אִם מִצְטַעַר בְּחִלּוֹ
וְאִין דַּעְתּוֹ מִלְּשָׁב עָלָיו פְּטוּר, וְאִם לֹא חֲנִיב
(מְרַדֵּי אֶרְחוֹת חַיִּים וּמִזְמוֹנֵי פֶּרֶק ד')

ב כִּמִּי שִׁבְרִי לוֹ שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַתְפַּלֵּל בְּלֹא
הַפְּחָה, מוּטָב שְׂיַעֲבֹר זְמַן הַתְּפִלָּה מִמָּה
שְׂיִתְפַּלֵּל בְּלֹא גּוֹף נָקִי (וְעֵין לְקַמָּן סִימָן כ').
וְאִם יֵרָאֶה לוֹ שְׂיִיכָל לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ בְּגוֹף
נָקִי בִּשְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע, יֵנִיחַ תַּפְלִין בֵּין
אֲהֲבָה לְקְרִיאַת שְׁמַע וַיִּבְרַךְ:

ג יָנֻשִׁים וְעֲבָדִים פְּטוּרִים מִתַּפְלִין מִפְּנֵי
שְׁהוּא מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְמַן גָּרָמָא. הִגָּה וְאִם
הַנְּשִׂים רוֹצִין לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמָן מוֹחִים בִּדְבָר
(כָּל בּוֹ):

ד יְהֵנִיחַ תַּפְלִין צְרִיף לְזַהַר מִהֲרַהוּר תַּאֲוֹת
אֲשֶׁה. הִגָּה וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלֹא הֲרַהוּרִים,
מוּטָב שְׁלֹא לְהֵנִיחָם (כָּל בּוֹ וְאֶרְחוֹת חַיִּים):

ה יֵאָבֵל בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אָסוּר לְהֵנִיחַ תַּפְלִין,
מִכָּאֵן וְאֵילָף חֲנִיב אֶפְלוּ בְּאוֹ פָּנִים חֲדָשׁוֹת:

ו יִבְתַּשְׁעָה בָּאֵב חֲנִיבִין בַּתַּפְלִין: (וְעֵין לְקַמָּן
סִימָן תַּקְנִי'ה):

ז יִתְקַן וְשׁוֹשְׁבֵינֵינוּ (פְּרוּשׁ, רַעֲיוֹ הַשְּׂמָחִים עִמּוֹ)
וְכָל בְּנֵי חֶפְהָ פְּטוּרִים, מִשּׁוּם דְּשָׂכִיחַ
שְׂכָרוֹת וְקָלוֹת רֹאשׁ:

ח יִפְּוֹתְבֵי תַּפְלִין וּמִזְזוּזוֹת, הֵם וְתַגְרִיחָם
וְתַגְרֵי תַּגְרִיחָם וְכָל הָעוֹסְקִים בְּמִלָּאכַת
שָׁמַיִם, פְּטוּרִים מִמְּהַנְחַת תַּפְלִין כָּל הַיּוֹם
זוֹלַת בִּשְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְּלָה. הִגָּה וְאִם
הָיוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת מִלָּאכְתָּן בִּשְׁעַת קְרִיאַת
שְׁמַע וְתַפְּלָה אִזּוּ פְּטוּרִין מִקְרִיאַת שְׁמַע
וְתַפְּלָה וְתַפְלִין, דְּכָל הָעוֹסֵק בְּמַצּוֹה פְּטוּר
מִמַּצּוֹה אַחֲרָת אִם צְרִיף לְטַרַח אַחֵר
הָאֲחֵרָת, אָכֵל אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׂתִיחָן
בְּאַחַת בְּלֹא טַרַח יַעֲשֵׂה שְׂתִיחָן (הִנֵּהת אֲשֶׁרִי
בְּשֵׁם אוֹר זְרוּע וּר"ן פֶּרֶק ה'שָׁנָה):

ט מִצְטַעַר וּמִי שְׁאִין דַּעְתּוֹ מִשְׁכַּח עָלָיו
וַיִּנְכֹּנָה פְּטוּר, כִּמְפָנִי שְׁאָסוּר לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ
מֵהֶם:

י לְהַקְוֹרֵא בַּתּוֹרָה פְּטוּר מִמְּהַנְחַת תַּפְלִין כָּל
הַיּוֹם, זוֹלַת בִּשְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְּלָה:

יא מִלֹּא יִחְלִץ תַּפְלִין בְּפָנֵי רַבּוֹ, יֵאָלֵא יִפְנֶה
לְצַד אַחֵר מִפְּנֵי אִימָתוֹ וְיִחְלִץ שְׁלֹא בְּפָנָיו:

יב יִהְיֶה צְרִיף לְתַפְלִין וּמִזְזוּזָה וְאִין יָדוֹ מִשְׁנֵת
לְקִנּוּת שְׁנֵיחָם, תַּפְלִין קוֹדְמִים:

יג עֲמֻנְדָּה וּמַצְרַע אָסוּרִים לְהֵנִיחַ תַּפְלִין:

**סִימָן ל"ט - מִי הֵם הַבְּשָׂרִים
לְכַתֵּב תַּפְלִין וְלִקְנֹת מֵהֶם. וְבוֹ י'
סְעִיפִים:**

א תַּפְלִין שֶׁכָּתְבָן עָבֵד אוֹ אִשָּׁה אוֹ קִטְן
בְּאֶפְלוֹ הִגָּעִי לְחֻנוּף יֵאָו כּוֹתִי אוֹ מוֹמֵר
לְעַבְדוּת גְּלוּלִים אוֹ מוֹסֵר לְאַנְשִׁין,
פְּסוּלִים, מִשּׁוּם יִדְבְּכֵיב וּקְשָׁרָתָם וְכַתְבָתָם,
כָּל שְׁאִינוּ בְּקַשְׁיָה אוֹ אִינוּ מֵאֲמִין בָּהּ
אִינוּ בְּכַתִּיבָה:

ב הַכָּל שֶׁפְּסוּל לְכַתֵּב פְּסוּל כָּכֵל תְּקוּן
עֲשִׂיתָן:

ג יִגַּר שְׁחוּר לְדַתוֹ מִחֻמַּת יִרְאָה, כְּשֶׁר לְכַתֵּב
תַּפְלִין:

ד תַּפְלִין שֶׁכָּתְבָם אֶפִּיקוּרוֹס יִשְׂרָפּוּ, חֲוִישׁ
אוֹמְרִים יִגְנוּזוּ:

ה נִמְצָאוּ בְּיַד אֶפִּיקוּרוֹס וְאִין יָדוּעַ מִי
כְּתָבָם, יִגְנוּזוּ:

ו נִמְצָאוּ בְּיַד אִינוּ יְהוּדִי וְאִין יָדוּעַ מִי
כְּתָבָם, כְּשָׂרִים:

ז יֵאִין לֹקְחִין תַּפְלִין וּמִזְזוּזוֹת וּסְפָרִים מִן
הַכּוֹתִים יוֹתֵר מִכְּדִי דְמִיחָן הֲרַבָּה כְּדִי שְׁלֹא
לְהַרְגִיל לְגַנְבוֹ וּלְגַזְלָן:

ח יֵאִין נִקְחִין אֵלֹא מִן הַמִּמְחָה שֶׁבְּקִי
בְּחִסּוּרָת וַיִּתְרוֹת:

ט יִלְקַח מִמִּי שְׁאִינוּ מִמְחָה, צְרִיף לְבִדְקָן.
לְקַח מִמּוֹנֵי מֵאָה קְצִיצוֹת, בּוֹדֵק מֵהֶם
שְׁלֹשָׁה קְצִיצוֹת, שְׁתֵּים שֶׁל רֹאשׁ וְאַחַת שֶׁל
יָד אוֹ שְׁתֵּים שֶׁל יָד וְאַחַת שֶׁל רֹאשׁ, אִם
מַצָּאן כְּשָׂרִים, הַחֲזוֹק זֶה הָאִישׁ וְהָרִי פִלָּם
כְּשָׂרִים וְאִין הַשְּׁאָר צְרִיף בְּדִיקָה. וְאִם
לְקַחן צְבָתִים צְבָתִים, הַחֲזוֹתָם מֵאֲנָשִׁים

הֲרַבָּה הֵם לְקוֹחִים, לְפִיכָף בּוֹדֵק מִכָּל צְבָת
ב', שֶׁל רֹאשׁ וְאַחַד שֶׁל יָד אוֹ ב' שֶׁל יָד וְא'
שֶׁל רֹאשׁ. יִהְיֶה מוֹכֵר תַּפְלִין וְאָמַר שְׁהִיוּ שֶׁל
אָדָם גְּדוֹל, נֶאֱמָן וְאִינוּ צְרִיכִין בְּדִיקָה:

י תַּפְלִין שֶׁהַחֲזוֹק בְּכָשָׁרוֹת אִינוּ צְרִיכִים
בְּדִיקָה לְעוֹלָם, יֵוָאם אִינוּ מִנִּיחָן אֵלֹא
לְפָרְקִים, צְרִיכִים בְּדִיקָה פְּעָמִים בְּשָׁבוּעַ.
הִגָּה וְאִם אִין לוֹ מִי שְׂיִיכָל לְבִדֵּק וְלַחְזוֹר
וּלְתַקֵּן יִנִּיחָם כִּף בְּלֹא בְּדִיקָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
אֶרְחוֹת חַיִּים):

**סִימָן מ - דִּין אִיף לְגַהֵג בְּקִדְשׁ
הַתַּפְלִין. וְבוֹ ח' סְעִיפִים:**

א אָסוּר לְתִלוֹת תַּפְלִין בֵּין בְּכַתִּים בֵּין
בְּרַצְעוֹת, אָכֵל מִתֵּר לְתִלוֹתָן בְּכִסֵּין:

ב כִּבֵּית שֵׁישׁ בּוֹ תַּפְלִין אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בּוֹ
מִשְׁתּוֹ עַד שְׂיוֹצִיאָם אוֹ שְׂנִיחָם בְּכָלִי תוֹף
כָּלִי, וְהוּא שְׁאִין הַשְּׁנִי מִיחַד לָהֶם, שְׁאִם
הוּא מִיחַד אֶפְלוֹ מֵאָה חֲשׁוּבִים כֹּא'. הִגָּה
וְאִם שְׁנֵיחָם אִינוּ מִיחַדִּים לָהֶם, אוֹ שֶׁהַפְּנִימִי
אִינוּ מִיחַד לָהֶם וְהַחֲצוֹן מִיחַד לָהֶם, מִתֵּר
(וְעֵין לְקַמָּן סִימָן ר"מ סְעִיף ו') (בֵּית יוֹסֵף):

ג יֵאָפְלוּ לְהֵנִיחַ בְּכָלִי תוֹף כָּלִי אָסוּר לְהֵנִיחָם
תַּחַת מַרְגְּלוֹתָיו, יֵוָכֵן אָסוּר לְהֵנִיחָם תַּחַת
מַרְאֲשׁוֹתָיו כִּנְגַד רֹאשׁוֹ יֵאָפְלוּ בְּכָלִי תוֹף
כָּלִי, וְאֶפְלוּ אִין אֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ, אָכֵל שְׁלֹא
כִּנְגַד רֹאשׁוֹ אִם אִין אֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ מִתֵּר, וְאִם
אֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ צְרִיף כָּלִי בַּתּוֹף כָּלִי:

ד יֵאֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ בְּמִטָּה וְאִינוּ רוֹצֵה לְשַׁמֵּשׁ,
מִקְרִי אִין אֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ:

ה יֵלְהֵנִיחָם בְּמִטָּה כִּנְגַד צִדּוֹ דִּינָן כַּתְּחַת
מַרְגְּלוֹתָיו:

ו יִשְׁכַּח וְשָׁמַשׁ מִשְׁתּוֹ בַּתַּפְלִין, לֹא יֵאָחַז לֹא
בְּכַתִּים וְלֹא בְּרַצְעוֹת עַד שְׂיִטֵּל יָדָיו, מִפְּנֵי
שְׁהִידִים עֲסָקָנִיּוֹת הֵם וְשָׁמַא נִגְעוּ בְּמִקּוֹם
הַטְּנָפָת:

ז יִשֵּׁן בָּהֶם וְרָאֶה קָרִי, לֹא יֵאָחַז בְּכַתִּים
אֵלֹא יֵאָחַז בְּרַצְעוֹהָ וּמִסִּיר אוֹתָם. הִגָּה עַד
שִׁינָתָם הַקָּרִי מַעֲלִי וַיִּטֵּל יָדָיו (בֵּית יוֹסֵף):

ח יִהְנַכְס לְסַעֲדַת קָבַע חוֹלְצָן וּמִנִּיחָן עַל
הַשְּׁלֶחָן עַד זְמַן בְּרַבָּה וְחוֹזוֹר וּמִנִּיחָן,
יֵאָבֵל לְאֲכִילַת עֲרָאִי אִין צְרִיף לְחַלְצָן:

— ❧ — בְּאֵר הַגּוֹלָה — ❧ —

[סִימָן ל"ח] א חֲלִין ק"י ב תשובת רא"ש כָּלֵל ד' סִימָן ח' ג בְּרָכוֹת כ' ד בֵּית יוֹסֵף בְּפִירוּשׁ הַיְרוּשְׁלָמִי שֶׁמִּבְּיֵא בְּאֶרְחוֹת חַיִּים רָאִיָּה לָמָּה שֶׁכָּתְבוּ בְּשֵׁם הַר"מ ה מ"ק כ"א
וּכְדַעַת הַר"ף שֶׁם ו רֹאשׁ פֶּרֶק ב דַּתְעִנְיָת ז סָפָה כ"ה ח שֶׁם כ"ז ט רַבְּנֵי יִרְחָם בְּשֵׁם ר' נָסִים וְהִנֵּהוּת אֲשֶׁרִי בְּשֵׁם אוֹר זְרוּע וְרַבְּנֵי יוֹנָה י הַרמב"ם בְּפֶרֶק ד מַהְלָכוֹת תַּפְלִין
כ הֵרֵב רַבְּנֵי מִנּוּחַ ל מְכִילָתָא לְפִירוּשׁ רַבְּנֵי יוֹנָה בְּפֶרֶק ב דְּבָרְכוֹת מ בְּשִׁמּוּשָׁא רַבָּא וְסִנְהֶדְרִין ק"א ג רש"י שֶׁם ס יְרוּשְׁלָמִי שְׁלֵהִי מְגִלָּה וּכְרַב הוּנָא כ"כ הַרָאשׁ בְּהִלְכוֹת
תַּפְּלָה ע אִיבְעִיָא בְּמוֹעֵד קִטְן וּבַעֲשׂוֹר אוֹסֵר [סִימָן לט] א גִּטִּין מ"ה ב מְרַדֵּי שֶׁם ג נְמוּקֵי יוֹסֵף ד רש"י שֶׁם ו הַרמב"ם בְּפֶרֶק ג מַהְלָכוֹת תַּפְלִין ה רמב"ם שֶׁם ו גִּטִּין
שֶׁם ז הַרמב"ם בְּפֶרֶק א שֶׁם ח טוֹר וְרַבְּנֵי יִרְחָם ט גִּטִּין שֶׁם י שֶׁם וּכְלָשְׁנָא בְּתֵרָא וְרמב"ם שֶׁם פֶּרֶק א ור"ן כ גִּטִּין שֶׁם ל מִנְחוֹת מ"ב כְּפִירוּשׁ הַחוֹסְפוֹת וְהַרָאשׁ מ עֲרוּבִין
צ"ז וְרמב"ם בְּפֶרֶק ב שֶׁם ג תְּשׁוּבַת הַרָאשׁ ס יְרוּשְׁלָמִי בְּפֶרֶק בְּתֵרָא דְעֲרוּבִין וְרמב"ם בְּפֶרֶק ב ע טוֹר וס"א ח [סִימָן מ] א בְּרָכוֹת כ"ד ב שֶׁם כ"ה ג שֶׁם ד שֶׁם ה רַבְּנֵי
יוֹנָה שֶׁם ו בֵּית יוֹסֵף מִהֵיָא דְבָרְכוֹת כ"ה ז רַבְּנֵי יוֹנָה שֶׁם ח סָפָה כ"ז ט שֶׁם י בְּרָכוֹת כ"ג כ יְרוּשְׁלָמִי שֶׁם פֶּרֶק ב הַרמב"ם בְּפֶרֶק ד מַהְלָכוֹת תַּפְלִין וְהַמְרַדֵּי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפילין

סימן מא - דין הנושא משאוי

איה ונהג בתפילין. ובו סעיף אחד:

א "הנושא משאוי על ראשו חולץ תפילין של ראש עד שסיר המשאוי. ואפלו מטפחתו אסור להניח על הראש שיש בו תפילין. אבל דבר שדרכו לתן בראשו כגון כובע או מצנפת מותר. הגה ואפלו הכי, אם הוא משאוי כבד ד' קבין ותפילין נדחקות, צריך להסירן (בית יוסף):

סימן מב - אם מותר לשנות תפילין שש
יד לשל ראש. ובו ג' סעיפים:

א "אסור לשנות תפילין של ראש לעשותן של יד, באפלו לקח רצועה מהם ולתן בשל יד אסור, ימפני שאין מורידין מקדשה חמורה לקדשה קלה, ושל ראש קדשותו חמורה, ישרבו של שדי בשל ראש, אבל משל יד לשל ראש מותר לשנות. והוא היו חדשים שעדין לא הניחם, מותר לשנות אפלו משל ראש לשל יד, שטולה עליהם מכסה עור אחד ונראים בבית אחד:

ב ואם התנה עליהם מתחלה, אפלו לבשן אדם יכול לשנותם אפלו משל ראש לשל יד:

ג "סודר דאזמנה למצר בה תפילין "לעולם וצר בה תפילין חד זמנא, אסור למצר בה זוי. הגה ואם התנה עליו מתחלה, בכל ענן שרי (בית יוסף בשם רבנו ירחם ומהר"א). וקלף המעבד לשם תפילין אסור לכתב עליו דברי חל, דהזמנה פי האי גונא לגוף הקדשה מלתא היא (ר"ן סוף פרק נגמר הדין): "אזמנה ולא צר בה, או צר בה ולא אזמנה, שרי למצר בה זוי:

סימן מג - דין איה להתנהג

בתפילין בהקנסו לבית הכסא. ובו

ט' סעיפים:

א "אסור לקנס לבית הכסא קבוע להשתין בתפילין שבראשו, גזרה שמא יעשה בהם צרכיו. והוא אוחזן בידו, מותר להשתין בהם בבית הכסא קבוע. הגה והיגו ודקא כשמשתי מישב דליכא למחש לניצוצות, אבל משתי מעמד פשיטא דאסור דלא עדיף מבית הכסא עראי. והוא הדין אם משתי מישב או בעפר תחת דליכא ניצוצות, בבית הכסא עראי נמי שרי. ואין חלוק בין קבע לעראי לענן זה, אלא בבית הכסא קבוע מסתמא עושה צרכיו מישב ובית הכסא עראי מסתמא עושה מעמד הואיל ואינו נפנה לגדולים (בית יוסף בשם נמוקי יוסף ומגדל עז), ובבית הכסא עראי מותר להשתין בהם כשהם בראשו, אבל אם אוחזן בידו אסור להשתין בהם מעמד אפלו אם תופס אותם בבגדו, מפני שצריך לשפשף בידו ניצוצות שברגליו, אלא חולצן ברחוק ד' אמות ונותנם לחברו. "ומדברי הרמב"ם נראה שאסור להשתין כשהם בראשו, בין בבית הכסא קבוע בין בבית הכסא עראי, ויש לחש לדבריו:

ב "בית הכסא קבוע הינו, שיש בו צואה והוא על פני השדה בלא חפירה:

ג "בית הכסא עראי הינו, כגון להשתין מים שאין אדם הולך בשבילים לבית הכסא, והפעם הזאת נעשה המקום הזה בית הכסא תחלה:

ד "אם הם בחיקו וחקור חגורה או בבגדו בידו מותר, בין להשתין בין לפנות:

ה "אם רוצה לקנס לבית הכסא קבוע לעשות צרכיו, חולצן ברחוק ארבע אמות.

הגה ויש אומרים אפלו בלא צרכיו (בית יוסף בשם רב האי) וטוב להחמיר. וגוללן פרצונות שלהן ואוחזן בימינו יוכבגדו כנגד לבו, ליתנה שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח, וכשיצא מרחיק ארבע אמות ומניחן:

ו "היה לבוש בתפילין והצריך לבית הכסא בלילה או סמוך לחשכה, שאין שהות להניחם עוד אחר שיצא, לא יכנס בהם גלולין בבגדו ואפלו להשתין מים בבית הכסא קבוע, אלא כיצד יעשה, חולצן ומניחן בכלי אם היה בו טפח או בכלי שאינו כלין אף על פי שאין בו טפח, יאוחז הכלי בידו ונקנס:

ז "במה דברים אמורים, בבית הכסא שבשדה, אבל בבית הכסא שבבית לא יכניסם כלל, כיון שיכול להניחם במקום המשתמר:

ח "אם שכח תפילין בראשו ועשה בהם צרכיו, מניח ידו עליהן עד שיגמר עמוד הראשון, ויוצא וחולצן וחוזר ונקנס:

ט "מותר לרופא לקח עביט של מי רגלים בידו ותפילין בראשו, ובעל נפש יחמיר לעצמו:

סימן מד - אסור שנה בתפילין.
ובו סעיף אחד:

א "כל זמן שהתפילין בראשו או בזרועו אסור לישן בהם אפלו שנת עראי, אבל אם הניח עליהם סודר יולא היתה עמו אשה לישן בהם שנת עראי. וכיצד הוא עושה, מניח ראשו בין ברקיו והוא יושב וישן. והיו תפילין ברוכין בידו מותר לישן בהם אפלו שנת קבע, והוא אוחזן בידו ואינם ברוכים בידו, אסור לישן בהם אפלו שנת עראי. הגה ודקא כשאחזן בלא נרתקן, אבל בנרתקן בכל ענן שרי (בית יוסף בשם העטור):

באר הגולה

[סימן מא] א בלא מצינא ק"ה וכרב שילא ב רמב"ם בפרק ד מהלכות תפילין והספימו לדבריו רבנו יונה והרא"ש [סימן מב] א מנחות ל"ד ב הרמב"ם בפרק ג מהלכות תפילין ג שם בגמרא ד שם ברש"י ה שם בגמרא ו רבנו ירחם ומהרא"י בשם ספר ארחות חיים ז ברכות כ"ג וסנהדרין מ"ח ח מרדכי פרק בני העיר ט שם ברכות ו שם בסנהדרין [סימן מג] א ברכות כג ב שם ג תוספות שם והרא"ש מהלכות תפילין וסמ"ג וספר התרומה ד שם בגמרא ה בפרק ד מהלכות תפילין ו רש"י שם בגמרא ז שם ברש"י ח ספר התרומה ט שם בגמרא י כן הוא בגמרא שם אבל הבית יוסף כתב ששטור לפי גרסתו שלפניו והרמב"ם והרי"ף והרא"ש לא חלקו בין קבוע לעראי כ כר' עקיבא שם הרמב"ם שם והטור ורבנו יונה ל שם בגמרא מ שם נ רמב"ם שם פרק ד ס ספר התרומה והטור ורבנו ירחם ע שם בגמרא כ"ה פ תשובת הרשב"א [סימן מד] א ברכות כ"ג וספ"ה כ"ז ב שם בגמרא ג לשון הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ד שם לפי פרושו שם בגמרא ה לפי רש"י שם בגמרא

סימן מה - דין תפלין בבית הקברות ובבית המרחץ ובו ב' סעיפים:

א "אסור לנכנס בבית הקברות או בתוך ארבע אמות של מת ותפלין בראשו משום לעג לרש. כיוצא בהם מקשים מותר:

ב בבית המרחץ, בית החיצון שכל העומדים בו הם לבושים, יכולין להניח שם תפלין לכתחלה, ובבית האמצעי שמקצת בני אדם עומדים שם לבושים ומקצתן ערומים, אינו יכול להניחם לכתחלה, ואם היו בראשו אינו צריך לחלצן, ובבית הפנימי שכל העומדים שם ערומים, אפלו היו בראשו צריך לחלצן:

הלכות ברכות השחר וישאר ברכות

סימן מו - דיני ברפת השחר. ובו ט' סעיפים:

א "כשיעור משנתו יאמר אלהי נשמה. כשישמע קול התרנגול יברך הנותן לשכוי בינה. כשלוכד יברך מלביש ערמים. כשיניח ידיו על עיניו יברך פוקח עורים. כשישוב יברך מתיר אסורים. כשזוקף יברך זוקף כפופים. כשיניח רגליו בארץ יברך רוקע הארץ על המים. כשנועל מנעליו יברך שעשה לי כל צרכי. כשהולך יברך המכין מצעדי גב. כשחוגר חגורו יברך אוזר ישראל בגבורה. הגה או לובש האבנט המפסיק בין לבו לערוה (בית יוסף בשם הראב"ד). כשמשים כובע או מצנפת בראשו יברך עוטר ישראל בתפארה. כשיטל ידיו יברך על נטילת ידים. כשירחץ פניו יברך המעביר שנה מעיני וכו', ויהי רצון וכו' עד ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל. אין לענות אמן אחר המעביר שנה מעיני עד שיחתם גומל חסדים טובים לעמו ישראל, שהכל ברכה אחת היא:

ב יעבשו מפני שאין הידים נקיות וגם מפני עמי ארצות שאינם יודעים אותם, נהגו לסדרם בבית הכנסת וענין אמן אחריהם ויוצאים ידי חובתן:

ג יחייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות לפחות:

ד "צריך לברך בכל יום שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, שלא עשני אשה. הגה ואפלו גר (פותחים) הנה יכול לברך כף (דעת עצמו) אבל לא יאמר שלא עשני עכו"ם שגרי הנה עכו"ם מתחלה (אבודרהם). והנשים מברכות שעשני כרצונו:

ה "אם קדם וברך זוקף כפופים קדם שברך מתיר אסורים, לא יברכה:

ו "יש נוהגין לברך הנותן לענף כח, "ואין דבריהם נראין, הגה אף המנהג פשוט בבני האשכנזים לאמרה:

ז "יש נוהגים לברך ברכות אחרות נוספות על אלו וטעות הוא בידם:

ח "כל הברכות האלו אם לא נתחייב באחת מהן, כגון שלא שמע קול תרנגול או שלא הלך או לא לבש או לא חגר, כאומר אותה ברכה בלא הזכרת השם. הגה ויש אומרים דאפלו לא נתחייב בהן מברך אותן, דאין הברכה דוקא על עצמו, אלא מברכין שהקב"ה ברא צרכי העולם, וכן המנהג ואין לשנות (טור ותוספות והרא"ש פרק הירואה והר"ן פרק קמא דפסחים וכל בו):

ט "לא יקרא פסוקים קדם ברפת התורה אף על פי שהוא אומרים דרך תחנונים. מ"נש אומרים שאין לחוש כיוון שאינו אומרים אלא דרך תחנונים, ונכון לחוש לסברא ראשונה. הגה אבל המנהג פסקא אחרונה שהרי בימי הסליחות מתפללים הסליחות ואחר כך מברכין על התורה עם סדר שאר הברכות, וכן בכל יום כשנכנסין לבית הכנסת אומרים כמה פסוקים ותחנונים ואחר כך מברכין על התורה. ונהגו לסדר ברפת התורה מיד אחר ברפת אשר יצר, ואין לשנות (וכן משמע בתוספות ומרדכי פרק קמא דברכות). וטוב לומר בשחרית אחר שמע ישראל וגו' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, פי לפעמים שוהין עם קריאת שמע לקרותה שלא בזמנה ויוצא בזה (טור):

סימן מז - דיני ברפת התורה. ובו י"ד סעיפים:

א "ברפת התורה צריך לזהר בה מאד:

ב "צריך לברך בין למקרא בין למשנה בין לגמרא. הגה בין למדרש (טור):

ג "הפוח בברכי תורה אף על פי שאינו קורא צריך לברך:

ד "המהרהר בברכי תורה אינו צריך לברך: והוא הדין דיוכל לפסק דין בלא נתינת טעם לדבריו (ר"ן פרק קמא דשבת ופרק כל הצלמים כתב דהוי כהרהור):

ה "הברכות התורה אשר קדשנו במצותיו וצונו (* על דברי תורה וזה ערב נא וכו' ואשר פחד בנו:

ו "אומר וזה ערב עם וי"ו. הגה ויש אומרים בלא וי"ו וכן נהגו (רמב"ם פרק ז מהלכות תפלה ורשב"א בשם המאור ואבודרהם). אבל יותר טוב לומר בוי"ו:

ז "ברפת אהבת עולם פוטרת ברפת התורה "אם למד מיד בלי הפסק:

ח "יש להסתפק אי סגי בקורא קריאת שמע סמוך לה מיד בלי הפסק, ולכן יש לזהר לברך ברפת התורה קדם אהבת עולם:

ט "יש אומרים שאם הפסיק בין ברפת התורה ללמודו אין בכה כלום, "והנכון שלא להפסיק ביניהם, וכן נהגו לומר פרישת ברפת כהנים סמוך לברפת התורה:

י "אם הפסיק מללמוד ונתעסק בעסקיו, כיוון שדעתו לחזור ללמוד לא הוי הפסק, והוא הדין לשנה ומרחץ ובית הכסא דלא הוי הפסק:

יא "משנת קבע ביום על משתו הוי הפסק. ויש אומרים דלא הוי הפסק "וכן נהגו:

יב "אף אם למד בפליה, הלילה הולך אחר היום שעבר ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן:

יג "המשכים קדם אור היום ללמוד מברך ברפת התורה ואינו צריך לחזור ולברך כשילך לבית הכנסת. "המשכים קדם אור היום מברך כל סדר הברכות חוץ מברפת הנותן לשכוי בינה ופרישת התמיד (עין לעיל סימן א' סעיף ו) שצמתיין מלאמרה עד שיאור היום. הגה ולכתחלה יטל ידיו קדם שיברך ללמוד. ואם לא היה לו מים יכול ללמוד ולברך בלא נטילה כמו בשאר ברכות שמברך קדם נטילה כדלעיל סימן מ"ו (אגור):

באר הגולה

[סימן מה] א ברכות י"ח ב בית יוסף וכן מצא בתשובת הרשב"א ג שבת י [סימן מו] א ברכות ס' ב לפרוש רמב"ם ג טור ובית יוסף בשם הרא"ש ד מנחות מ"ג ה שם ו בסדורי ר' עמרם ז בסדורי אשכנז ח האגור ט שם באגור ובית יוסף י הרמב"ם בפרק ז מהלכות תפלה כ בית יוסף לדעת רמב"ם ל טור והאגור בשם הראב"ד בסימן ב' וספר ארחות חיים מ אגור בשם מהר"י סימן צ"ה ושבן מנהג אשכנז [סימן מז] א גדרים פרק א ב ברכות י"א ג הרד"א ד האגור ותוספות בפרק ג דברכות ה הרמב"ם בפרק ז מהלכות תפלה * וכתב הרא"ש והטור שיש אומרים לעסק בברכי תורה וכן הוא נסח אשכנז ופלאנא ו תוספות בפרק ו דברכות ובפרק י דפסחים ופרק קמא דכתבות בשם רבנו תם והרא"ש בסוף פרק קמא דברכות ז ברכות י"א ח וירושלמי שם ט בית יוסף לתרוץ שני י נמוקי יונה ורבנו יונה והמרדכי כ בית יוסף מברכי הרמב"ם ל הרא"ש ור"י בשם רבנו תם מ טור בשם תשובת אביו הרא"ש נ אגור בשם אביו ס בית יוסף ע שם פ טור בשם אביו ובתשובות כלל ד' צ שם

יד קנשים מברכות ברפת התורה:

סימן מח - אומרים פרשת התמיד ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פרשת התמיד. ובו סעיה אחר:

הגה ואומרים פרשת התמיד, ויש אומרים סדר המערכה ורובן העולמים אתה צויתנו וכו', ואם אי אפשר לאמרו בצבור יכול לאמרו בביתו ולחזור פרשת התמיד לבד עם הצבור ויכון בפעם השניה פקורא בתורה (טור). ונהגו המדקדקים להתנועע בשעה שקורין בתורה, דגמת התורה שנתנה ברפת, וכן בשעה שמתפללים על שם כל עצמתי תאמרנה יי מי כמוך (אבודרהם):

א "בשבת [ב] אומרים אצל פרשת התמיד פסוקי מוסף דשבת, באכל לא בראש חדש ויום טוב מפני שקורין בתורה בפסוקי מוסף. הגה ויש אומרים שמקבירין גם מוסף ראש חדש, וכן נוהגין כדי לפרסם שהוא ראש חדש, וכן הוא לקמן סימן תכ"א (טור):

סימן מט - שניבול לומר קריאת שמו בעל פה. ובו סעיה אחר:

א "אף על גב דקומא לן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה, כל דבר שרגיל ושיגור בפי הכל כגון קריאת שמו ובכרת כהנים ופרשת התמיד וכיוצא בהן מתר:

סימן נ - טעם למה אומרים משנת איזהו מקומן. ובו סעיה אחר:

א "קבעו לשנות אחר פרשת התמיד פרק איזהו מקומן ובריתא דר' ישמעאל בדי שיעבה כל אדם ללמד בכל יום מקרא משנה וגמרא, דבריתא דר' ישמעאל הוי במקום גמרא, שהמדרש בגמרא:

סימן נא - דיגי תפלה מן ברוך שאמר עד ישתבח. ובו ט' סעיפים:

א "אומרים ברוך שאמר קדם פסוקי דזמרה וישתבח לאחריהם:

ב "אם סים ברוך שאמר קדם ששים הסזן, עונה אחרי אמן:

ג "אחר ישתבח יכול לענות אמן אחר ברפת עצמו (ועין לקמן סימן רט"ו):

ד "צריך לזהר מלהפסיק בדבור משתחיל ברוך שאמר עד סוף י"ח. ואפלו לצרף מצוה אין לדבר בין ברוך שאמר לישתבח (בית יוסף בשם כל בו) (ועין לקמן סימן נ"ג ג"ד):

ה "בין המזמורים האלו שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם, ובאמצע המזמור שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד:

ו "צריך להפסיק בין אלילים ובין וה' שמים עשה:

ז "צריך לכוון בפסוק פותח את ידך, ואם לא כן צריך לחזור ולאמרו פעם אחרת. הגה ואומרים פסוק ואנחנו נברך זה אחר תהלה לדוד (טור וכל בו). וכופלין פסוק כל הנשמה תהלל יה, לפי שהוא סוף פסוקי דזמרה, (טור) וכן פסוק ה' ימלך לעולם ועד (אבודרהם). כשמגיע לזאת ה' אלהינו מודים אנחנו לך או לפסוק וכל קומה לפניך תשתחווה אין לשחות ולהשתחווה שם כדלקמן סימן קי"ג (הרב רבנו יונה סוף פרק אין עומדין ורבנו יחם נחבי י"א) ונהגו לעמוד כשאומרים ברוך שאמר, ויברך דוד וישתבח:

ח "אין אומרים הזמירות במרוצה פי אם בנחת:

ט "מזמור לתודה יש לאמרה בנגינה, שכל השירות עתידות לבטל חוץ ממזמור לתודה. הגה ואין אומרים מזמור לתודה בשבת ויום טוב, (טור) או בימי פסח, שאין תודה קרבה בהם משום חמץ, ולא בערב פסח ועין לקמן סימן תכ"ט ולא בערב יום כפור, ועין לקמן סימן תר"ד, וכן נהגו במדינות אלו. (מנהגים):

סימן נב - דין מי ששיחה לבוא לבית הכנסת עד ישתבח. ובו סעיה אחר:

א "אם בא לבית הכנסת ומצא צבור בסוף פסוקי דזמרה אומר ברוך שאמר עד מהלל בתשבוה, ואחר כך תהלה לדוד עד מעתה ועד עולם הללויה, ואחר כך הללו את יי מן השמים עד לבני ישראל עם קרובי הללויה, ואחר כך הללו אל בקדשו עד כל הנשמה תהלל יה. הגה ואם יש לו שהות יותר יאמר הודו לה' קראו עד והוא רחום, וידלג עד והוא רחום שקדם אשרי, פי בנתיים אינו רק פסוקים מלקטים

(הנחות מימני פרק ז מהלכות תפלה), ואחר כך לישתבח, ואחר כך יוצר וקריאת שמו ובכריותיה, ויתפלל עם הצבור. יואם אין שהות כל כך, ידלג גם מזמור הללו את יי מן השמים. הגה אם עוד אין שהות, לא יאמר רק ברוך שאמר ותהלה לדוד וישתבח (הרא"ש והרב רבנו יונה פרק אין עומדין). יואם כבר התחילו הצבור יוצר ואין שהות לומר פסוקי דזמרה אפלו בדלוג, יקרא קריאת שמו ובכריותיה עם הצבור ויתפלל עמהם, ואחר כך יקרא כל פסוקי דזמרה בלא ברכה שלפניהם ולא של אחריהם. הגה ומכל מקום יאמר כל הבכרות שמחייב לברך בבקר (כל בו ובית יוסף בשם מהר"א כמו שנתבאר סימן מ"ו ומ"ז):

סימן נג - דין הראוי לירד לפגי התבה. ובו כ"ו סעיפים:

א "אומר ש"ץ ישתבח מעמד:

ב "אין לומר ישתבח אלא אם כן אמר ברוך שאמר וקצת פסוקי דזמרה:

ג "אין לברך על עטיפת ציצית בין פסוקי דזמרה לישתבח אלא בין ישתבח ליוצר (ועין לקמן סימן נ"ד סעיה ג'). הגה מיהו הש"צ אם לא היה לו טלית תחלה, יתעטף בציצית קדם שיתחיל ישתבח כדי שיאמר הקדיש מיד אחר ישתבח ולא יפסיק (כל בו סימן ה'). וכן אם אין מנזן בבית הכנסת ימתין הש"צ עם ישתבח וישתק עד שיבא מנזן ויאמר ישתבח וקדיש (מהרי"ל):

ד "יש"ץ צריך שיהיה הגון. ואיזהו הגון, שיהא ריקן מעברות, וישלח יצא עליו שם רע אפלו בילדותו, ושיהיה ענו ומרצה לעם, ויש לו נעימה וקולו ערב, ורגיל לקרות תורה נביאים וכתובים:

ה "אם אין מוצאין מי שיהיה בו כל המדות האלו, יבחרו הטוב שבצבור בהקמה ובמעשים טובים. הגה ואם היה כאן עם הארץ זקן וקולו נעים והעם תפזים בו, וכן י"ג שנה המבין מה שאומר ואין קולו נעים, הקטן הוא קודם (מרדכי סוף פרק קמא דחלין). מי שעבר עברה בשוגג כגון שהרג הנפש בשגגה וחזר בתשובה, מתר להיות ש"צ, אכל אם עשה במיד לא, דמפל מקום יצא עליו שם רע קדם התשובה (תשובת אור זרוע בהלכות ברכות):

באר הגולה

ק אגור בשם מהר"י מולין [סימן מח] א טור ב כל בו [סימן מט] א גשין ס' תמונה י"ד תוספות שם המרדכי שם בגשין [סימן נ] א בסדר רב עמקם ב קדושין ל' וישם בתוספות [סימן נא] א הרי"ף והרא"ש בפרק ה דברכות ב טור ג תוספות בבכרות מ"ה בשם ר"ח ובה"ג והרא"ש בפרק ה דברכות ה טור ו שם ז רבנו יונה בשם הגאונים אהא דברכות ד' ח ספר ארחות חיים בשם ר' נתן ט שם [סימן נב] א הנחות מימני בשם ספר התרומה ב טור בשם ר' נטרנאי ג טור בשם רבנו יונה בשם רבותיו [סימן נג] א טור והנחות מימני פרק ז מהלכות תפלה והכל בו סימן כ"ז ב מהרי"ן חביב ומהרי"א ג בית יוסף ד תענית ט"ז ה טור

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

לאותו יחיד טעם הגון על פי טובי העיר, אבל בלאו הכי אין היחיד יכול למחות בש"צ (מהר"י ווייל סימן ס). ואם הוא שונא יכול למחות בו קדם שהסכים עליו (מהר"ם פדואה סימן ס"ד ומהרי"ק שרש מ"ד). ומי שהוא שונא לש"צ לא יעלה לספר תורה כשקורא התפלה (אור דורע):

כ יאם אחד רוצה לומר תפלה בשביל אביו ואחד רוצה לומר בשביל אחר, מי שירצה הקהל שיאמר התפלה הוא יאמר:

כא יאין למנות ש"צ על פי שר עובד גלולים אף שרב הצבור חפצים בו:

כב ישליח צבור בשכר עדיף טפי מבנדבה. הגה ואין לאדם להתפלל בלא רצון הקהל. וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלמות אין עונין אמן אחר ברכותיו (בגמין זאב סימן קס"ג ואגדה פרק ביצד מברכין):

כג השכר ש"צ פורעים מקפת הקהל, אף על פי שהש"צ מוציא הדל כעשירי מכל מקום אין יד העני משגת כעשירי. הגה ויש אומרים שגובין חצי לפי ממונו וחצי לפי הנפשות, וכן הוא מנהג הקהלות. (מהר"ם פדואה מ"ב):

כד יצבור שצריכין לשכר רב ושליח צבור ואין בידם כדי שכר שניהם, אם הוא רב מבקש וגדול בתורה ובקי בהוראה הוא קודם, ואם לאו ש"צ קודם:

כה יאין מסלקין חזן מאמנותו אלא אם בן נמצא בו פסול. הגה ואין מסלקין אותו משום רנון בעלמא, כגון שיצא עליו שם שנתפס עם הכותית או שמסר אדם, אבל אם באו עליו עדים בזה וכיוצא בזה מעבירין אותו. וש"צ שהוא שוחט ובודק, לא יתפלל

מכון להשמיע קולו ושם בקולו הרי זה מגנה. ומפל מקום כל שמאריך בתפלתו לא טוב עושה מפני טרח הצבור:

יב יאין ממנין מי שקורא לאלפי"ן עיני"ן ולעיני"ן אלפי"ן:

יג יפוחח, והוא מי שבגדו קרוע וזרועותיו מגלים, לא ירד לפני התבה:

יד יסומא יורד לפני התבה, ויבלבד שלא יקרא בתורה, משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה:

טו יש"צ קבוע יורד לפני התבה מעצמו ולא ימתין שיאמרו לו:

טז מי שאינו ש"צ קבוע יצריך לסרב מעט קדם שיירד לפני התבה, ולא יותר מדאי, אלא פעם ראשונה מסרב וכשיאמרו לו פעם שניה, מכין עצמו כמו שרוצה לעמוד, ובפעם שלישית יעמד. ואם האומר לו שיירד הוא אדם גדול, אינו מסרב לו כלל:

יז יאם טעה ש"צ וצריכין להעמיד אחר תחתיו, אותו שמעמידין תחתיו לא יסרב:

יח שהאומר איני יורד לפני התבה מפני שבגדי צבועין או מפני שברגלי סנדל, לא ירד באותה תפלה כלל, מפני שדרך האפיקורסין להקפיד בכך וחישינן שמא אפיקורסות נזרקו בו. (הגה ואפלו אם נותן אמתלא לדבריו לא מהני) (בית יוסף בשם ר' יהונתן):

יט יחש מונעים גר מלהיות ש"צ, ונדהו דבריהם. אפלו יחיד יכול לעכב ולומר איני רוצה שפלוני יהיה חזן, אם לא שכבר הסכים עליו מתחלה. ודוקא שיהיה

המשך הלכות ברכות השחר ושאר ברכות, סימן נג - דין הראוי לירד לפני התבה

ו יאין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו, מפני כבוד הצבור, ואכל באקראי משהביא שתי שערות יוכל לירד לפני התבה, ויבלבד שלא יתמנה מפי הצבור או מפי ש"ן המקנה אותו להקל מעליו להתפלל בעדו לעתים ידועים:

ז יאם אין שם מי שיודע להיות ש"ן כי אם בן י"ג ויום א', מוטב שיהא הוא ש"ן משיבטלו מלשמע קדשה וקדיש:

ח ימי שאינו בעל זקן, כל שנכר בו שהגיע לכלל שנים שראוי להתמלאת זקנו נתמלא זקנו קרינן בה. הלכך בן כ' שנה אף על פי שאין לו זקן ממנין אותו. הגה וכן אם היה לו זקן אפלו מעט, קרינן בה נתמלא זקנו אם הוא מבן י"ח ולמעלה (בית יוסף בשם מסכת סופרים פרק י"ד ונמוקי יוסף פרק הקורא עומד):

ט יסריס יש אומרים שמתר למנותו אם הוא בן עשרים:

י ייש ללמד זכות על מקומות שנוהגים שהקטנים יורדין לפני התבה להתפלל תפלת ערבית במוצאי שבתות. הגה ובמקומות שלא נהגו כן אין לקטן לעבר לפני התבה אפלו בתפלת ערבית, אפלו הגיע לכלל י"ג שנים ביום השבת אין להתפלל ערבית של שבת, דהרי עדן אין לו י"ג שנה (מהרי"ל):

יא יש"צ שמאריך בתפלתו כדי שישמעו קולו ערב, אם הוא מחמת ששמח בלבו על שנותן הודאה להשם יתברך בנעימה, תבא עליו ברכה, והוא שיתפלל בכבוד ראש ועומד באימה וביראה, אבל אם

⌘ באר הגולה ⌘

ו חלין כ"ד ז תשובת הראש"ש כלל ד' ח רשב"א והר"ן ותשובת הראש"ש כלל ד' ט בית יוסף מדברי הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות תפלה ובמסכת סופרים פי"ד י שם במסכת סופרים כ' בית יוסף עין שם תשובת הרשב"א בשם הראב"ד ל תשובת הרשב"א מ מגלה כ"ד נ שם ס שם לענין פריסת שמע ורמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה ותשובת הראש"ש כלל ד' דהוא הדין ליורד לפני התבה ע עין כמה שכתבתי בסיון קל"ט סעיף ג' פ טור צ ברכות ל"ד ק הראש"ש ר שם במשנה ש מגלה כ"ד ת רבנו יונה ור"ן והרמב"ן והרשב"א ורבנו יואל התירו א אגור ומהרי"ק בשם מ"ד ובשם רבי שמחה ב שם ג מרדכי פרק החובל ד תשובת הרשב"א סימן ת"צ ה הרשב"א בתשובה אחרת ו תשובת הראש"ש כלל ז' ז תשובת הרשב"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

בבגדים הצואין ומסריחין. ואם אינו רוצה להחליף בגדיי בשעת התפלה ולהתפלל, מעבירין אותו. ושי"צ המנבל פוי או שמרנן בשירי הנקרים ממחין בידו שלא לעשות כן, ואם אינו שומע מעבירין אותו (כל בו דף קנ"ה ע"ד). שי"צ שהזקין ורוצה למנות בנו לסייעו לפרקים, אף על פי שאין קול בנו ערב פקולו, אם ממלא מקומו בשאר דברים, בנו קודם לכל אדם ואין הצבור יכולין למחות בידו (תשובת רשב"א סימן קנ"ח):

אינן בכלל בית, והעומד עליהם אינו מצטרף
(רפנו ירחם נתיב ג חלק ז):

טו יאם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ ושלח
צבור תוף הפתח, הוא מצרפן:

טז יחצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה,
דהינו שנפרצה קטנה במקום חבורה
לגדולה, ונפל כל אותו כתל שהיה
מפסיק ביניהם, ובגדולה נשארה משארת
כתל זה שנפל פסים (פרוש, מעט כתל ישר
ושוה) מכאן ומכאן, הגדולה כמפלגת מן
הקטנה ואין הקטנה מפלגת מן הגדולה,
אלא הרי היא כקרן זוית שלה, לפיכך
אם תשעה בגדולה ואחד בקטנה,
מצטרפים, שהקטנה נגזרת אחר הגדולה
והרי היא כאלו היא בתוף הגדולה כיון
שהרב בגדולה, אבל אם היו תשעה
בקטנה ואחד בגדולה יאו חמשה בזה
וחמשה בזה, אין מצטרפין:

יז יהיה שליח צבור בקטנה וצבור בגדולה,
מוציאין ידי חובתן, שהוא נגזר אחריהם.
אבל אם היה ש"צ בגדולה וצבור בקטנה,
אינו מוציאין ידי חובתן, ישאין הרב נגזר
אחר היחיד:

יח יאם קצת העשרה בבית הכנסת וקצתם
בעזרה אינם מצטרפים:

יט יש"צ בתבה ותשעה בבית הכנסת
מצטרפין, אף על פי שהיא גבוה י'
ורחבה ד' ויש לה מחצות גבוהות י',
מפני שהיא בטלה לגבי בית הכנסת. ויש
מי שכתב דהני מלי כשאין המחצות
מגיעות לתקרת הגג:

כ יהיו עשרה במקום א' ואומרים קדיש
וקרשה, אפלו מי שאינו עמהם יכול
לענות. כיון אומרים שצריך שלא יהא
מפסיק דבר שאינו נקי או עבודת כוכבים:

כא לעיר שאין בה אלא עשרה ואחד מהם
רוצה לצאת בימים הנוראים, מחיבין אותו
לשאור או להשפיר אחר במקומו. ואם הם
י"א ורוצים לצאת שנים ישפירו שניהם
אחד בשתפות במקומם ושניהם יפרעו
בשורה. ואם אחד עני ואחד עשיר, פורעים
מחציו לפי ממונו וחציו לפי נפשות. ושכר
החזן על היוצאים פעל הנשארים. הגה
ואין חלוק בין אם רוצה לילך זמן ארוך קדם

יום טוב או לא, כל שלא יחזור ביום טוב
(מהרי"ל סימן תכ"ז):

כב ילא היו כופין להשפיר להשלים מנזן כי
אם בימים הנוראים, וכגון שאין חסרים
כי אם אחד או שנים, אלא אם כן מנהג
קבוע ומפרסם בעיר לכף להשפיר אפלו
בחסרון ג' או ד'. יאם יש מנזן מיושבי
העיר, כופין לשכר חזן. הגה וכן במקום
שאין מנזן תמיד בבית הכנסת כופין זה את
זה בקנסות שיבאו תמיד מנזן לבית הכנסת,
שלא יתבטל התמיד (תשובת ריב"ש סימן
תק"ח). ועין לקמן ריש סימן ק"ן אם כופין
זה את זה לבנות בית הכנסת:

**סימן נז - דין ענינת הקדיש על
ידי הקהל. ובו ה' סעיפים:**

א יאיש לכוון בענינת הקדיש. הגה ולא יפסיק
בין יהא שמה רבא למכרף (הגהות אשר"י
בשם אור זרוע כתב דלפרוש ראשון לא
יפסיק בין שמה לרבא, ולפרוש ר"י אין
להפסיק בין רבא למכרף). ילענות אותו
בקול רם, יולהשתדל לרוץ כדי לשמע
קדיש. הגה ויש לעמד בשעונין קדיש וכל
דבר שבקדושה. ומי שבא לבית הכנסת
ושומע הקהל עונין קדיש עונה עמהם אף
על פי שלא שמע שליח צבור שאמר יתגדל
וכו' (הגהות חדשים במדרכי דברכות). וגם
השליח צבור צריך לומר יהא שמה רבא.
וכשמתחיל יתגדל יש לומר ועתה יגדל נא
כח וגו', וזכר רחמיהו וגו':

ב יכששליח צבור אומר יתברך כל העם
עונים אמן, וכן כשאומר בריך הוא וכן
כשאומר ואמרו אמן. ולא נהגו לומר אמן
אחר יתברך ולא אחר בריך הוא. ולא יפסיק
בין בריך הוא לעלא מפל ברכתא וכו':

ג יהעונים עד לעלמי עלמאי בלבד, טועים
הם, כי אסור להפריד בין עלמאי ליתברך:

ד יכשאומר החזן יתגדל כורע, וכן ביהא
שמה רבא וכן בברוך הוא וכן באמן:

ה ילאחר שפסים הקדיש פוסע ג' פסיעות
ינאחר כך אומר עושה שלום וכו':

**סימן נז - דין ברכו וענינתו. ובו
ב' סעיפים:**

א יאומר שליח צבור ברכו את ה' המכרף

ועונים אחריו ברוך ה' המכרף לעולם
ועד, יתחזר ש"צ ואומר ברוך ה' המכרף
לעולם ועד. ונהגו שהש"ץ מאריך בברכו
ותקהל אומרים יתברך וישתבח וכו' בעוד
שהוא מאריך בברכו (טור):

ב ימקום שנהגו לצעוק על חבריהם בין
קדיש וברכו ליוצר אור או לדבר בצרכי
רבים, טועים הם (ועין לעיל סוף סימן נ"ד):

הלכות קריאת שמע

**סימן נח - דיני קריאת שמע
וברכותיה. ובו ז' סעיפים:**

א יזמן קריאת שמע של שחרית משיראה
את חברו הרגיל עמו קצת ברחוק ד' אמות
ויפנינו. ינמשך זמנה עד סוף ג' שעות
שהוא רביע היום. ימנחה מן המכבד
לקרותה בנתיקין (פרוש, תלמידים. ורש"י
פרש אנשים ענוים ומחכמים המצות) שהיו
מכונים לקרותה מעט קדם הנץ החמה
(פרוש, יציאת החמה כמו הנצו הרמונים),
כדי שישים קריאת שמע ובכרותיה עם הנץ
החמה ויסמך התפלה מיד בהנץ החמה.
יומי שייכל לכוון לעשות בן שכרו מרבה
מאד. הגה שעור הנץ החמה הוא כמו שעור
שעה אחת קדם שיעלה כל גוף השמש על
הארץ (מימוני פרק א):

ב יאם לא קרא אותה קדם הנץ החמה יש
לו להקדים לקרותה במהרה כל מה
שיוכל:

ג יומי שהוא אנוס, כגון שהיה משפים
לצאת לדרך במקום גדודי חיה ולסטים,
שלא יוכל לעמד ולא לכוון אפלו פרשה
ראשונה ואפלו עד [על] לבכך, יאו שבני
השירא (קראבאנא בלע"ז) הולכים מהרה
ולא ימתינו לו כלל, יכול לקרותה עם
בכרותיה משעלה עמוד השחר, דכיון
שעלה עמוד השחר שפיר קרינן בה
ובקומך, יגם שפיר מקרי יוצר אור. אבל
אם אינו במקום גדודי חיה ולסטים, וגם
אין בני השירא נחפזים כל כך, אפלו
יוצא לדרך אחר שעלה עמוד השחר אינו
קורא עד שגיע זמנה:

באר הגולה

ב טור בשם אביו הרא"ש ג ערוכין צ"ב ד תוספות והרא"ש שם ה שם בגמרא ו טור ובית יוסף בשם רש"י ז ר"י ח ר"י אבובב והרשב"א בתשובה ט סמ"ק סימן
רפ"ב י טור ותוספות שם בפסחים כ ר"י אבובב בשם הירושלמי ובשם רב אחא וכן כתב בארחות חיים ל הגהות מימוני פרק י"א מהלכות תפלה שכן פסק ר"מ
מ שם דעתו האחרונה ולזה הסכים בית יוסף נ מהרי"ק שרש קי"ג ס כתבי מהר"ר ישראל סימן רמ"ג [סימן נז] א שבת קי"ט לפרוש רש"י שם ורפנו יונה בפרק
ז דברכות ב תוספות שם בשבת על פי הפסיקתא וזהו פרשה תרומה ג שם בזה ד הרמב"ם בסדר התפלות ה תשובת ר' יוסף גיקטיליא ו לשון הכל ב זו בית יוסף
בשם מנהיג ח תרומת הדשן סימן י"ג [סימן נז] א ברכות מ"ט ב רפנו יונה והרא"ש בשם ר"י בראזוני בשם רב סעדיה ג ספר המנהיג [סימן נח] א ברכות ט'
ובאחרים ב שם וברבי ג שם ד שם ה רפנו יונה שם ו שם בגמרא ח' לפרוש הרי"ף והרמב"ם בפרק א מהלכות קריאת שמע והרשב"א ז רפנו יונה ח הרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

רבנו יונה והרא"ש פרק אין עומדין והנהגות מימוני פרק י מהלכות תפלה (טור):

סימן ס - דין ברכות לקריאת שמע ואם צריכים פונה. וכו' ה' סעיפים:

א "ברכה שניה אהבת עולם. (הגה ויש אומרים אהבה רבה וכן נוהגין בכל אשכנז). ביאנה פותחת בברוך מפני שהיא סמוכה לברכת יוצר אור. ואם היא פוטרת ברכת התורה, עין לעיל סימן מ"ז:

ב יקרא קריאת שמע בלא ברכה יצא ידי חובת קריאת שמע, ויחזור וקורא הברכות בלא קריאת שמע. ונראה לי שטוב לחזור ולקרות קריאת שמע עם הברכות:

ג הסדר הברכות אינו מעכב, שאם הקדים שניה לראשונה יצא ידי חובת ברכות:

ד יוש אומרים שאין מצות צריכות פונה ויוש אומרים שצריכות פונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה:

ה "הקורא את שמע ולא פון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל לא יצא ידי חובתו. והשאר אם לא פון לבו, אפילו היה קורא בתורה או מגיד הפרשיות האלו בעונת קריאת שמע, יצא. והוא שפון לבו בפסוק ראשון:

סימן סא - דין כמה צריך לברך ויברך בקריאת שמע, וכו' כ"ו סעיפים:

א "יקרא קריאת שמע בכונה באימה ביראה ברתת וזיע:

ב כאשר אנכי מצוך היום, הנינו לומר, בכל יום יהיו בעיניך בחדשים, ולא כמי שקבר שמע אותו הרבה פעמים שאינו חביב אצלו:

ג יבקריאת שמע יש רמ"ה תבות, וכדי להשלים רמ"ח כנגד איבריו של אדם מסים שליח צבור ה' אלהיכם אמת וחזר

יוצר המאורות, יצא. אבל אם אמר בברוך מעריב ערבים ולא אמר יוצר אור או לא סים יוצר המאורות, לא יצא. ואם אמר יוצר אור ובזרא חשך אשר בברוך מעריב ערבים וגם סים מעריב ערבים, לא יצא. הגה והוא הדין אם לא אמר תחלה רק יוצר אור, אם סים מעריב ערבים לא יצא (דברי עצמו לפרש בן הטור והרא"ש). אבל אם סים יוצר המאורות, פון שפתח יוצר אור יצא אף על פי שהפסיק במעריב ערבים:

ג יוש אומרים שהקדשה שביצור יחיד אומרה לפי שאינה אלא ספור דברים, ויוש אומרים שיחיד מדלגה ואינה נאמרת אלא בצבור, ויוש לחש לדבריהם ולזהר שיחיד יאמרה בנגון וטעמים בקורא בתורה. הגה וכבר פשט המנהג כסבא ראשונה ויחיד אומר אותה. וכשעונין קדשה זאת אומרים אותה בקול רם (הנהגת מימוני בנסח התפלות):

ד "ברכת יוצר וערבית אומר עם השליח צבור בנחת. הגה וימרה לסים קדם שסיים הש"צ ויענה אמן אחר הש"צ (הנהגת מימוני פרק א מהלכות ברכות רוקח סימן רי"ח). ומיהו אם לא אמרה רק שמעה מש"צ יצא, דברכות אלו הש"צ מוציא היחיד אף על פי שהוא בקי, מיהו אין הש"צ מוציא היחיד בפחות מי' (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו). ויאל יענה אמן אחר סיום הבזור בעמו ישראל באהבה משום דהוי הפסק (ועין לקמן סימן ס"א):

ה "אם טעה בברכת יוצר בענין שצריך לעמד אחר תחתי, אם טעה מקדשה ואילך אין השני צריך להתחיל אלא ממקום שפסק: הגה דהנינו שמתחיל מקדשה ואילך, ואם טעה קדם קדשה צריך להתחיל בראש (הרב

המשך הלכות קריאת שמע, סימן נח - דיני קריאת שמע וברכותיה

ד "אם קראה משעלה עמוד השחר אף על פי שלא היה אנוס, יצא בדיעבד. ואם קראה בלא ברכות יחזור לקרותה בזמנה עם הברכות. ועין לקמן סימן ס' (בית יוסף סימן מ"ו):

ה "אם נאנס ולא קרא קריאת שמע ערבית עד שעלה עמוד השחר, פיון שעדין לא הגין החמה קורא קריאת שמע ויוצא בה ידי חובת קריאת שמע ערבית, ונאם היה אנוס באותה שעה לצאת לדרך מקום גדודי חיה ולסטים, לא יקרא אז קריאת שמע פעם שנית לצאת בה ידי חובת קריאת שמע של יום, שמאחר שעשה לאותה שעה לילה אי אפשר לחזור ולעשותה יום:

ו יאף על פי שזמנה נמשך עד סוף השעה הג', אם עברה שעה ג' ולא קראה "קורא אותה בברכותיה כל שעה ד' שהוא שלישי היום, ואין לו שכר בקורא בזמנה. ונאם עברה שעה ד' ולא קראה, קוראה בלא ברכותיה כל היום:

ז אם לא קראה ביום יוש אומרים שיש לה תשלומין בערבית, וכן אם לא קרא קריאת שמע בערבית יש לה תשלומין ביום, ויוש חולקים:

סימן נט - דין ברכה ראשונה

ביוצא. וכו' ה' סעיפים:

א "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם יוצר אור ובזרא חשך, בתקנו להזכיר מדת לילה ביום להוציא מלב האפיקורסים שאומרים שמי שבא אור לא ברא חשך:

ב "אם טעה ואמר אשר בברוך מעריב ערבים ונזכר מיד ואמר יוצר אור וגם סים

» באר הגולה «

ט הרי"ף והרמב"ם שם י שם בגמרא ח' לפרוש הרי"ף והרמב"ם שם כ הרא"ש שם ל ברכות ח' מ שם י' ג שם לדעת רב האי גאון ס כל בו בשם רבנו חיים ע שם [סימן נט] א ברכות י"ב ב תלמיד רבנו יונה שם ג שם לפרוש הרא"ש ד תלמיד רבנו יונה בשם רבני צרפת וקצת הגאונים ורנבם ר"י והרא"ש ותשובת הרמב"ם ובארחות חיים שפנו העיד על אביו שתור בו הלכה למעשה ה הרמב"ם פרק ז מהלכות תפלה והרשב"א ורנבנו ירחם והמהניג וקרב נטורא ורנבי אלעזר מווירא ורנבי ברוך והזהר ו הרשב"א ותורתם הדשן סימן י"ח ובספר הפדס שפן נהגו ז תשובת הרא"ש כלל ד' סימן י"ט ח רבנו יונה בשם ר"מ ורמ"ה ורמב"ן ט וירושלמי ט' ורנבנו יונה והרא"ש [סימן ס] א ברכות י"א וברבנן הרי"ף ב טור ג שם י"ג ובירושלמי דף ד' ד רב האי והרשב"א ממהיא דברכות דף י"ב ה וירושלמי ד' ו תוספות ורנבנו יונה ז בה"ג והרא"ש בפרק ב דראש השנה ח רמב"ם פרק ב מהלכות תפלה ורנבי מאיר שם בפרק י"ג [סימן סא] א טור ורב עמרם ב ויקרא רבה פסקא בחדש השלישי ג זהר סוף פרק ורא אליהו' ובתקונים תקון י"ח

ואמר בקול רם ה' אלהיכם אמת. הגה וכן כל אדם יוצא, הואיל ושומעין מפיו של ש"צ ג' תבות אלו (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואם תחיד ורצה גם כן לאמרם עם השליח צבור, אין אסור בדבר (דברי עצמו): ויאות הוא קורא בחדיד וכן בט"ו ווי"ן שבאמת ויציב שעולים צ', והם כנגד ג' שמות ההויה שכל שם עולה כ"ו וד' אותיותיו הם ל'. הגה ויש עוד טעם אחר בדבר, דט"ו ווי"ן עולין צ', והקריאה נחשבת א', הרי צ"א כמנן השם בקריאתו ובכתיבתו, והי כאלו אמר ה' אדניי אמת (מהרי"ק שרש מ"ב ונאמר). ויש שכתבו דכל הקורא קריאת שמע בחדיד יאמר אל מלך נאמן שמע וגו', כי ג' תבות אלו משלימין המנן של רמ"ח, והוא במקום אמן שיש לענות אחר ברוך הבוחר בעמו ישראל באהבה, וכן נוהגין. ונראה לי מכל מקום כשקורא עם הצבור לא יאמר אל מלך נאמן רק יאמר אמן אחר הש"צ כשמיסים הכרחה, וכן נוהגין ונכון הוא:

ד נוהגין לקרות פסוק ראשון בקול רם כדי לעורר הכוונה:

ה נוהגין לתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון, כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכון:

ו יצריך להאריך בחי"ת של אחד כדי שימליך הקב"ה בשמים ובארץ, השלזה רומז התטוטרט שבאמצע גג החי"ת, ונאריך בדלי"ת של אחד שעור שישחב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם, ולא יאריך יותר מכשעור זה. ויש נוהגים להטות הראש כפי המחשבה מעלה ומטה ולד' רוחות:

ז ידגיש בדלי"ת שלא תהא כרי"ש:

ח לא יחטף בחי"ת ולא יאריך באל"ף:

ט אסור לומר שמע ב' פעמים, בין שכופל התבות שאומר שמע שמע, בין שכופל הפסוק ראשון:

י יבשקורא קריאת שמע על משתו מחר לקרות כל הפרשה ולחזור ולקרותה, ויש מי שאומר שגם כזה יש לזהר מלומר פסוק ראשון (הגה ב' פעמים):

יא האומרים באשמרת בסליחות וביום כפור בתפלת נעילה ב' פעמים פסוק שמע ישראל יש ללמדם שלא יאמרו:

יב פה' הוא האלהים שאומרים אותו ביום כפור בתפלת נעילה ז' פעמים מנהג כשר הוא. הגה יש אומרים שיש לזהר שלא לענות על שום ברכה ב' פעמים אמן (בית יוסף בשם אהל מועד):

יג אחר פסוק ראשון יצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי:

יד יצריך להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבה, כדי להפסיק בין קבלת מלכות שמים לשאר מצות. הגה ויש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל לה' ובין אלהינו לה' השני, כדי שיהא נשמע, שמע ישראל כי ה' שהוא אלהינו הוא ה' אחד (רוקח). ויש להפסיק מעט בין אחד לברוך, כי עקר קבול מלכות שמים הוא פסוק ראשון (אבודרהם):

טו יצריך להפסיק בין היום על לבבך ובין היום לאהבה, שלא יהא נראה היום ולא למחר:

טז יצריך להפסיק בין נשבע לה', כדי להטעים יפה העי"ן שלא תהא נראית כה"א:

יז יצריך להתיז זי"ן של תזכרו דלא לשחמם תשקרו או תשכרו והוי כעבדים המשמשים על מנת לקבל פרס. וכן יצריך להתיז זי"ן של וזכרתם:

יח ידגיש יו"ד של שמע ישראל שלא תכלע ואלא תראה אל"ף, וכן יו"ד דוהיו דלא לשחמם והוא:

יט יצריך לתן רוח בין וחרה לאף דלא לשחמם וחרה:

כ יצריך לתן רוח בין תבה שתחלמה פסוף תבה שלפניה, כגון בכל לבבך, על לבבכם, בכל לבבכם, עשב בשדך, ואבדתם מהרה, הכנף פתיל, אהכם מארץ:

כא יצריך בכל אל"ף שאחר מ"ם להפסיק ביניהם, כגון ולמדחתם אותם, וקשרתם אותם, ושמתם את, ויאתם אותו (ויזכרתם את, ועשיתם את), שלא יהא נראה בקורא מותם מת:

כב האף בפסוקי דזמרה ובתפלה יצריך לדקדק בכך. הגה והוא הדין הקורא בתורה בנביאים ובכתובים יש לזהר (בית יוסף בשם הרד"ק):

כג יצריך לדקדק שלא ירפה החזק ולא יחזק הרפה, ולא יניח הנד ולא יניד הנח:

כד יצריך לקרות קריאת שמע בטעמים כמו שהם בתורה. הגה אבל לא נהגו פן במדינות אלו. ומכל מקום המדקדקים מחמירים בכך:

כה כשיאמר וקשרתם לאות על ירך ומשמש בתפלין של יד, וכשיאמר והיו לטטפת בין עיניך ומשמש בשל ראש, וכשיאמר וראיתם אותו ומשמש בב' ציציות שלפניו (ועין לעיל סימן כ"ד סעיף ה'):

כו יש נוהגים לקרות קריאת שמע בקול רם ויש נוהגים לקרותו בלחש. הגה ומכל מקום יאמרו פסוק ראשון בקול רם וכן נוהגין (כל בו):

סימן סב - מי שלא דקדק בקריאת שמע או לא השמיע לאזניו, וכו' ה' סעיפים:

א אף על פי שמצוה לדקדק באותיותיה, קראה ולא דקדק בהן יצא:

ב יוכל לקרותה בכל לשון. ויזהר מדברי שבוש שבאותו לשון וידקדק בו כמו בלשון הקדש:

ג יצריך להשמיע לאזניו מה שמוציא בפיו. ואם לא השמיע לאזניו יצא, ובלבד שיוציא בשפתיו:

ד האם מחמת חלי או אנס אחר קרא קריאת שמע בלבו יצא. הגה ואף לכתחלה יעשה כן, אם הוא במקום שאינו נקי לגמרי ואינו יכול לנקותו משום אנס יתרה בלבו, ובלבד שלא יהא מקום מטנף לגמרי, דאסור להתרה בדברי תורה במקום הסנפת (בית יוסף סימן פ"ה):

ה יצריך שליח צבור להשמיע קולו בשמע ישראל כדי שישמעו הקהל וימליכו שם שמים יחד:

סימן סג - לישב בשעת קריאת שמע ולא יישן. וכו' ט' סעיפים:

א אקורא אותה מהלך או עומד או שוכב או רוכב על גבי בהמה או יושב, אבל לא פרקדן, דהינו שפניו טוחות בקרקע, או

באר הגולה

ד שם ה טור ו מהא דברכות י"ג לפרוש הרא"ש ז שם בגמרא ח מנחות כ"ט ע"ב ט טור י ירושלמי דברכות שם כ בבלי שם ל הרא"ש מ בבלי ל"ג נ הנהת מימון פרק ב מהלכות קריאת שמע ומהרי"א בשם בה"ג ס שם ע תוספות שם ל"ד והרא"ש פ שם צ פסחים נ"ו ק טור מהא דרבי מאיר שם ר שם בפסחים ש ירושלמי דברכות ת שם בירושלמי א הראב"ד ב הרא"ש שם בפרק ב דברכות ג שם בגמרא ט"ו ד רבנו יונה בספר היצאה וכתוב בהנהגות מימוני פרק ב בהלכות קריאת שמע שכן נהגו ה שם בספר היצאה ו הרמב"ם שם ז רבנו יונה בפרק ב דברכות מההיא דפסחים כ"ו ח תשובת הריב"ש סימן קכ"ז ט תשובת הרשב"א [סימן סב] א ברכות ט"ז וכרבי יוסי ב שם י"ג סוטה ל"ב ג ר"מ פרק ב מהלכות קריאת שמע ד ברכות ט"ו וכתנא קמא ה ספר ארחות חיים לדעת הירושלמי ו כל בו בשם מדרש [סימן סג] א ברכות י' ב שם י"ג לפרוש הרמב"ם

משלף על גבו ופניו למעלה, אכל קורא והוא שוכב על צדו. הגה (מאחר ששכר שוכב ואיפא טרחא לעמד) (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו). וזאת היתה בעל בשר הרבה ואינו יכול להתהפך על צדו יאו שהיה חולה, נוטה מעט לצדו וקורא:

ב מי שרוצה להתחמיר לעמד כשהוא יושב ולקרואה מעמד נקרא עברין:

ג יהיה מהלך בדרך ורצה לקרות קריאת שמע צריך לעמד בפסוק ראשון:

ד יעקר הפונה הוא בפסוק ראשון, הלך אם קרא ולא פון לבו בפסוק ראשון לא יצא ידי חובתו וחוזר וקורא, וזאפלו למאן דאמר מצות אינן צריכות פונה מודה הקא:

ה טאם היה ישן, מצעירים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון והוא יער ממש. מפאן ואילף אין מצעירים אותו כדי שיקרא והוא ער ממש, שאף על פי שהוא קורא מתנגמם יצא. הגה ודין שתי ושכור עין לקמן סימן צ"ט סעיף א':

ו יקורא קריאת שמע לא ירמו בעיניו ולא יקרין בשפתיו ולא יראה באצבעותיו בפרישה ראשונה, שהוא עקר קבלת על מלכות שמים, למפני שגרא פקורא עראי, וכתיב ודברת בם ודרשינן עשה אותם קבע:

ז יהיה עוסק במלאכה ורצה לקרות קריאת שמע, יתבטל ממלאכתו עד שיקרא פרישה ראשונה, כדי שלא יהא פקורא עראי:

ח יתאמין וכן בעל הבית שהיו עושים מלאכה בראש האילן או בראש שורות הבנין קורין קריאת שמע במקומם ואינם צריכים לידר:

ט היתה אף על פי שמשאו על כתפו קורא קריאת שמע, אבל לא יתחיל בשעה שטוען ולא בשעה שפורק מפני שאין לבו מיושב:

סימן סד - דין הפועל בקריאת שמע. ובו ד' סעיפים:

א קראה למפרע לא יצא. בפה דברים אמורים, בסדר הפסוקים, אבל אם הקדים פרישה להתחיל אף על פי שאינו רשאי יצא, לפי שאינה סמוכה לה בתורה:

ב יקרא פרישה וטעה בה, יאם יודע היכן טעה, בגון שקרא פלה אלא שדלג פסוק אחד באמצע, חוזר לראש אותו הפסוק וגומר הפרישה, וזאם אינו יודע היכן טעה, חוזר לראש הפרישה:

ג טעה בין פרישה לפרישה, שהוא יודע שסיים פרישה ואינו יודע אם ראשונה אם שניה, חוזר לפרישה ראשונה ויתחיל והיה אם שמוע:

ד יהיה עומד בוכתבתם ואינו יודע אם בוכתבתם שבפרישה ראשונה אם בוכתבתם שבפרישה שניה, חוזר לוכתבתם שבפרישה. והני מלי שלא התחיל למען ירבו ימיכם, אבל אם התחיל למען ירבו ימיכם אין צריך לחזור, דסרכה נקט וזאת:

סימן סה - הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור קוראין קריאת שמע או שהפסיק בשעת הקריאה. ובו ג' סעיפים:

א קראה סרוגין, דהינו שהתחיל לקרות והפסיק, בין בשתיקה בין בדבור, וחוזר ונמרה, אפלו שהיה כדי לגמור את פלה יצא, אפלו היה הפסק מחמת אנס. הגה ויש אומרים דאם היה אנוס והפסיק כדי לגמור את פלה חוזר לראש, והכי נהוג. ומשערין ענין שהיה לפי הקורא ולא לפי רב בני אדם (רשב"א סוף פרק היה קורא), וכן הוא לקמן סימן ק"ד:

ב יקרא קריאת שמע ונכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקורין קריאת שמע, צריך לקרות עמהם פסוק ראשון, שלא יראה כאלו אינו רוצה לקבל על מלכות שמים עם חבריו. וזהו הדין אם הוא בבית הכנסת ואומר דברי תחנונים או פסוקים במקום שרשאי לפסק, אבל אם הוא עסוק במקום שאינו רשאי לפסק, בגון מבורך שאמר ואילך, לא יפסיק, אלא יאמר התבות שהוא אומר בשעה שהצבור אומרים פסוק ראשון בנגון הצבור, שיהיה נראה כאלו קורא עמהם:

ג יקרא קריאת שמע ונכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקורין קריאת שמע, טוב שיקרא עמהם כל קריאת שמע ויקבל

שכר פקורא בתורה. הגה אבל אינו תיב רק בפסוק ראשון כמו שנתבאר (בית יוסף):

סימן סו - באיזה מקום יבול להפסיק ובאיזה מקום לא יפסיק. ובו י' סעיפים:

א בין הפסקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם, ובאמצע שואל בשלום מי שהוא ירא ממנו, כגון אביו או רבו או מי שהוא גדול ממנו בקבמה, וכל שבן מלך או אנס, ומשיב שלום לאדם נכבד, וזאפלו באמצע הפסוק, וחוץ מפסוק שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שלא יפסיק בהם כלל, יאם לא מפני מי שירא שמא יתרגנו:

ב יאם שכח להניח ציצית ותפלין יכול להפסיק בין הפסקים להניחם, ויברך עליהם: הגה ויש אומרים שלא יברך עליהם עד אחר התפלה, והכי נהוג לענין טלית (בית יוסף):

ג ילקדיש ולקדשה ולברכו מפסיק אפלו באמצע הפסוק, וכן למודים, אבל לא יאמר אלא תבת מודים בלבד. הגה וכן בברכו לא יאמר יתברך וישתבח כו'. ויש אומרים דאמן שזענין אחר ברפת האל הקדוש ואחר שומע תפלה יש לו דין קדשה ויוכל לענות אותם בקריאת שמע, וכן עקר. ולכל הני מלי פוסקים מפל שכן באומר תחנונים (תשובת הרשב"א):

ד כהן שהיה קורא קריאת שמע וקראוהו לקרות בתורה, ויש מי שאומר שפסיק ויש מי שאומר שאינו מפסיק, והלכה כדבריו:

ה ואלו הן בין הפסקים. בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה לשמע, בין שמע ליהיה אם שמע, בין והיה אם שמע לויאמר, אבל בין ויאמר לאמת ויצבי לא יפסיק, כשלא להפסיק בין ה' לאמת, אלא יאמר אני ה' אלהיכם אמת ואז יפסיק כדין באמצע הפרק:

ו יאם פסק מפני היראה או הכבוד אחר שאמר אמת, או שסיים קדם החזן וסמך ה' אלהיכם עם אמת וממתין שיתחיל החזן ושיאמר עמו, אינו צריך לחזור ולומר פעם אחרת אמת:

באר הגולה

ג שם בגמרא ד"מ פרק ב מהלכות קריאת שמע ה שם בגמרא י"ג ברכות י"ג פרב יהודה ז שם וכו' מאיר ח הרשב"א שם י שם י פן היה הראש ורבנו יונה ושפן פתב רב האי כ יומא י"ט ל הרי"ף בפרק ב ברכות מ שם בגמרא ט"ז נ שם ס ירושלמי ה' ע"א [סימן סד] א ברכות טז ב ר"מ פרק ב מהלכות קריאת שמע ג שם בגמרא ד הרא"ש בשם התוספות ורבנו יונה ותוספות ה שם בגמרא ט"ז ו שם ז שם [סימן סה] א ברכות כ"ד לדעת הרי"ף והרמב"ם ב הרא"ש שם בשם בה"ג א תורת הדשן סימן ג' ד רוקח סימן ג' [סימן סו] א ברכות י"ג וכו' ב לפרוש הגאונים והרא"ש ג ירושלמי ד' ע"ב ד פן מצא הרא"ש פתוב ה בית יוסף ו שגלי הלקט ז סמ"ק ורבנו יונה והרא"ש ורב המקשרים ח בעל המנהיג ח הרשב"א בתשובה י ברכות י"ג כ שם י"ד ל שם וברכה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

דברים אלו פסחות מי' משום דהוי דברים שבקדשה. יוצרין לחזר אחר ר' שלא שמעו, דהינו רב העשרה. וואם אינם נמצאים, אפלו בשביל אחד שלא שמעו, ואפלו מי ששמע וכול לפרס על שמע ולעבר לפני התבה בשביל אותו שלא שמע. "ומכל מקום אם אותו שלא שמע בקי לפרס על שמע ולעבור לפני התבה, מוטב שיפרס ויעבר לפני התבה הוא משיפרס ויעבר לפני התבה אחר שפבר שמע. הגה ומי שעובר לפני התבה ואמר ג' הברכות הראשונות ישלים כל התפלה ולא יפסיק אף על פי שפבר התפלה, אבל האחרים יכולין להפסיק אחר כך. וכל שכן שאם לא התפלל הפורס והעובר לפני התבה תחלה שישלים תפלתו, אף על פי שיצטרף לקרות אחר כך קריאת שמע ולא יסמך גאלה לתפלה (בית יוסף בשם מהרי"א). ואסור להפסיק בדברים אלו בין גאלה לתפלה או בקריאת שמע ובברכותיה ולכן אסור לש"צ להפסיק בין קריאת שמע לתפלה או בקריאת שמע ובברכותיה כדי לפרס על שמע לאותן הבאים לבית הכנסת לאחר שהתפללו הקהל קדיש וברכו והתחיל בברכת יוצר אור, אבל בברכת ערבית שהיא רשות יכול להפסיק להוציא אחרים ידי חובתם, ומכל מקום איש אחר יכול לפרס על שמע או להתפלל ביו"ד כל התפלה, אפלו באותו בית הכנסת שפבר התפללו, להוציא אחרים ידי חובתם, רק שלא יעמד החזן השני במקום שעמד הראשון, דזהו נראה גנאי לראשונים, דהוי כאלו לא יצאו בראשונה ידי חובתם (תשובת מהר"י מינץ סימן ט"ו). ונראה לי דוקא שעדין הראשונים בבית

סימן סח - שלא להפסיק

בפיוטין. ובו סעיף אחד:

איש מקומות שמפסיקים בברכות קריאת שמע לומר פיוטים, אנכון למנע מלאמרם משום דהוי הפסק. הגה ויש אומרים דאין אסור בדבר (הרא"ש סוף פרק אין עומדין והרשב"א והשור). וכן נוהגין בכל המקומות לאמרם, והמקל ואינו אומרם לא הפסיד, ומכל מקום לא יעסק בשום דבר אפלו בדברי תורה אסור להפסיק ולעסק כל זמן שהצבור אומר פיוטים, וכל שכן שאסור לדבר שום שיחה בטלה. ומכל מקום מי שלומד על ידי הרהור שרואה בספר ומהרהר לית בה אסורא, דהרהור לאו כדבור דמי, אלא שמתוך כך יבאו לדבר ויבאו לידי הפסק, ועל כן אין לאדם לפרש עצמו מהצבור במקום שנהגו לאמרם ויאמר אותם עמהם. ועין לקמן סימן צ' סעיף י' (מהרי"ל ודרכי משה):

סימן סט - דין פורס על שמע.

ובו ב' סעיפים:

א"א יש בני אדם שהתפללו כל אחד בפני עצמו ביחיד ולא שמעו לא קדיש ולא קדשה, עומד אחד מהם ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה יוצר אור ולא יותר, וזה נקרא פורס על שמע, לשון חתיכה פרוסה, שאין אומרים אלא קצת ממנה. הגה ועכשו לא נהגו לומר כל ברכת יוצר אור, אלא אומרים קדיש וברכו והם עונים אחריה ברוך ה' וכו'. יש אומרים שפורסין בקריאת שמע של ערבית כמו בשחרית (כל בו ובית יוסף בשם הר"ן), ולא נהגו כן משום דליכא קדיש קדם ברכו של ערבית: לאחר שסימו ברכת יוצר אור אומר אבות וגבורות וקדשה ואתה קדוש, וזה נקרא עובר לפני התבה. ואין עושין

המשך הלכות קריאת שמע, סימן סו - באיזה

מקום יכול להפסיק ובאיזה מקום לא יפסיק

ז"אינו אומר אמן אחר גאל ישראל משום דהוי הפסק. הגה ויש אומרים דענין אמן, וכן נוהגין לענות אחר הש"ץ, אבל אם התפלל לבד אין ענין אמן, דדלקמן סימן רט"ו (טור):

ח יצריך לסמך גאלה לתפלה, ולא יפסיק

לאחר שאמר גאל ישראל. ס"ק אם ארעו אנס שלא הניח תפלין ונדמנו לו בין גאלה לתפלה, מניח אז "ולא יברך עליהם עד אחר שיתפלל, אכל טלית לא יניח אז. ואם עד שלא אמר גאל ישראל נדמנו לו טלית ותפלין, מניחם ולא יברך עליהם עד אחר תפלה. הגה ויש אומרים שקדם גאל ישראל יברך על התפלין, והכי נהוג (מרדכי ותוספות והגהות ממוני מהלכות קריאת שמע):

ט אין לענות קדיש וקדשה בין גאלה

לתפלה, וכיצד עושה ממתין בשירה קדשה כדי לענות:

י יכל מי שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובת המצוה בתקנה. הגה מי שהוא אנוס ודחוק ואין לו פנאי להתפלל מיד אחר קריאת שמע, יקרא קריאת שמע עד אמת וימתין לומר שאר הברכה עד שיתפלל, שאז יאמר ויציב ויכון וכו' ויתפלל, כדי שיסמך גאלה לתפלה (בית יוסף בשם רוקח סימן שכ"א):

סימן סז - דין ספק אם קרא

קריאת שמע. ובו סעיף אחד:

א"ספק אם קרא קריאת שמע חזר וקרא ומברך לפניה ולאחריה. אבל אם יודע שקראה אלא שמספק אם ברך לפניה ולאחריה, אינו חוזר ומברך:

⚡ באר הגולה ⚡

מ לדעת ר"ם בפרק א מהלכות ברכות ועל פי הזהר נ ברכות י"ט ס שם י"ד ע שם בתוספות בשם ר"מ מקוצי פ בית יוסף צ תוספות שם יג והמרדכי שם ק מהרי"ק בסימן מ"ב בשם רבנו תם ר ברכות י"ב ש לפרוש הטור [סימן סז] א ברכות כ"א וכו' אליעזר הר"ף ורמב"ם בפרק ב מהלכות קריאת שמע ב שם [סימן סח] א תשובת הרמ"ה ור"מ בפרק א מהלכות קריאת שמע והטור בשם אביו הרא"ש [סימן סט] א מגלה כ"ג לפרוש הר"ן שם ב שם במשנה ג מסכת סופרים ור"מ בפרק א' מהלכות תפלה ד תלמידי רש"י בשמו והאגור בשם סמ"ק ורוקח ומסכת סופרים ה בית יוסף

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

הַכִּנְסָה אֵלָּא שֶׁהַשְּׁלִימוֹ סוֹדָם, אֲבָל אִם יֵצֵאוּ הָרִאשׁוֹנִים יוּכַל לַעֲמֹד הַחֲזָן אֶף בַּמָּקוֹם שֶׁעָמַד הָרִאשׁוֹן:

ב יִסְמָא אֶף עַל פִּי שְׁלֹא רָאָה מְאֻרֹת מִיָּמָיו פֻּרַס עַל שְׁמֵעַ וּמִכְרָף יוֹצֵר הַמְאֻרֹת וְשֶׁהוּא נִהְיָה בְּמְאֻרֹת שְׂרֹאֲרִין אַחֲרֵים שִׁיזְרָהוּ הַדְּרָף אֲשֶׁר זָלַף בָּהּ:

סִימָן ע - מִי הֵם הַפְּטוּרִים מִקְרִיאַת שְׁמֵעַ. וְבוֹ ה' סְעִיפִים:

א אֲנָשִׁים וְעֲבָדִים פְּטוּרִים מִקְרִיאַת שְׁמֵעַ מִפְּנֵי שֶׁהֵיָא מְצֻת עֲשֵׂה שְׁהֲזֵמָן גְּרָמָא. יִנְכֻסוֹן הוּא לְלַמָּד שֶׁיִּקְבְּלוּ עֲלֵיהֶן עַל מַלְכוּת שְׁמִים. הֵגָה וְיִקְרְאוּ לַפְחֹת פְּסוּק רִאשׁוֹן (בֵּית יוֹסֵף בֶּשֶׁם אֶהֱל מוֹדֵעַ):

ב קִטְנִים פְּטוּרִים לְרַבְּנֵנוּ תָם כְּשֶׁלֹא הִגִּיעוּ לַחֲנוּךְ, וְלִרְשׁוֹ אֶפְלוּ הִגִּיעוּ לַחֲנוּךְ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוּ מְצִיז אֲצִלוּ בְּזִמָּן קְרִיאַת שְׁמֵעַ בְּעֶרֶב וְלִשָּׁן הוּא בְּבִקְרָא. וְרִאשׁוֹ לְהֵגָה כְּרַבְּנֵנוּ תָם:

ג הַכּוֹנֵס אֶת הַתְּהוֹלָה פְּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמֵעַ ג' יָמִים אִם לֹא עֲשֵׂה מַעֲשֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טְרוּד טְרֵדַת מַעֲוָה. וְהֵנִי מְלִי בְּזִמָּן הָרִאשׁוֹנִים, אֲבָל עֲכָשׁוּ שָׁגַם שְׂאֵר בְּנֵי אָדָם אֵינֶם מְכֻוֻּנִים כְּרִאשׁוֹ, גַּם הַכּוֹנֵס אֶת הַתְּהוֹלָה קוֹרֵא. הֵגָה וְעֵינִן לִקְמָן סִימָן צ"ט אִם שְׂכֹר יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמֵעַ:

ד יִהְיֶה עוֹסֵק בְּצִרְכֵּי רַבִּים וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמֵעַ, לֹא יִפְסִיק, אֲלֵא יִגְמֹר עֲסָקִיהֶם וְיִקְרָא אִם נִשְׁאָר עַת לַקְרוֹת:

ה הִיָּה עוֹסֵק בְּאֲכִילָה אוֹ שֶׁהִיָּה בְּמִרְחֵץ אוֹ שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּתַסְפֶּרֶת אוֹ שֶׁהִיָּה מְהַפֵּף בְּעוֹרוֹת אוֹ שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּדִין, "לְהַרְמִיב"ם גּוֹמֵר וְאַחֲרֵי כֵן קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמֵעַ, וְאִם הִיָּה מְתִירָא שְׁמָא יַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת וּפְסָק וְקָרָא הִרִי זֶה מִשְׁבַּח, וְלְהַרְבֵּא ד' מִפְּסִיק וְקוֹרֵא אֶף עַל פִּי שִׁישׁ שֶׁהוּא לַקְרוֹת: (וְעֵינִן לִקְמָן סִימָן רל"ה):

סִימָן עא - אֲבָל וְהַעֲוָסְקִים בְּמַת פְּטוּרִים מִקְרִיאַת שְׁמֵעַ. וְבוֹ ז' סְעִיפִים:

א אֲמִי שְׁמַת לוֹ מַת שֶׁהוּא חֵיב לְהִתְאַבֵּל עָלָיו, אֶפְלוּ אֵינוּ מְשַׁל עָלָיו לְקַבְּרוֹ פְּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמֵעַ וּמִתְפַּלֵּה. יִזְאָפְלוּ אִם רוֹצֵה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלַקְרוֹת אֵינוּ רָשָׁא.

יִנָּאם יֵשׁ לוֹ מִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בְּשִׁבְלֵוֹ בְּצִרְכֵּי קְבוּרָה וְרָצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלַקְרוֹת, אֵין מוֹחִין בְּדִדּוֹ (עֵינִן בְּיֹדֶה דְּעָה סִימָן שמ"א):

ב יְבִמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּחֲלִי, אֲבָל בְּשִׁבַּת חֵיב כָּל הַיּוֹם יַעֲד הָעֶרֶב אִם מִחְשִׁיף עַל הַתְּחוּם לְהַתְּעַסֵּק בְּצִרְכֵּי קְבוּרָה, אֲבָל אִם אֵינוּ מִחְשִׁיף עַל הַתְּחוּם חֵיב גַּם לַעֲת עֶרֶב. יוֹיוֹם טוֹב שְׁנֵי דִינֵי כַּחֲלִי (וְעֵינִן סִימָן תקמ"ח סְעִיף ה'). יוֹיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן אִם רוֹצֵה לְקַבְּרוֹ בּוֹ בַּיּוֹם עַל יְדֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דִּינֵי כַּחֲלִי, וְאִם אֵינוּ רוֹצֵה לְקַבְּרוֹ בּוֹ בַּיּוֹם דִּינֵי בְּשִׁבַּת:

ג יְהַמְשִׁמֵּר אֶת הַמַּת, אֶפְלוּ אֵינוּ מַתּוֹ, פְּטוּר:

ד הִיָּה שְׁנֵים מְשִׁמְרִים, זֶה מְשִׁמֵּר זֶה קוֹרֵא, וְאַחֲרֵי כֵן מְשִׁמֵּר זֶה וְקוֹרֵא זֶה:

ה הַחֹפֵר קֶבֶר לְמַת פְּטוּר:

ו הִיָּה ב' אוֹ יוֹתֵר חוֹפְרִים, כָּל הַצְּרִיכִים לְצִרְכֵּי הַחֲפִירָה בְּכַת אַחַת פְּטוּרִין, וְאִם יֵשׁ נוֹסְפִים, נִשְׁמָטִים וְקוֹרִין, וְחוֹזְרִים אֵלָיו וּמִתְּעַסְקִים וְהַאֲחֵרִים נִשְׁמָטִין וְקוֹרִין (עֵינִן בְּיֹדֶה דְּעָה סִימָן שס"ה):

ז יִסְטוֹר לַקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמֵעַ תוֹף אֶרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל מַת אוֹ בְּבֵית הַקְּבֻרֹת, לֹאִם קָרָא לֹא יֵצֵא:

סִימָן עב - דִּין נוֹשְׂאֵי הַמַּטָּה וְהַמְּנַחֲמִים וְהַמְּלָצִים. וְבוֹ ה' סְעִיפִים:

א נוֹשְׂאֵי הַמַּטָּה וְהַלּוּפִיָּה וְהַלּוּפִי חַלּוּפִיָּה, בֵּין אוֹתָם שֶׁהֵם לְפָנֵי הַמַּטָּה יִבִּין אוֹתָם שֶׁהֵם לְאַחֲרֶיהָ, מֵאַחֲרֵי שֶׁלְּמַטָּה צֶרֶף בָּהֶם, פְּטוּרִים, וְשְׂאֵר הַמְּלִיִּין אֶת הַמַּת שְׂאֵין לְמַטָּה צֶרֶף בָּהֶם חֵיבִים:

ב אֵין מוֹצִיאִין אֶת הַמַּת סְמוּךְ לְקְרִיאַת שְׁמֵעַ, שְׂאֵין שֶׁהוּא לְהוֹצִיא וְלִקְבְּרוֹ קֹדֶם שֶׁיִּגְיַע זְמַן קְרִיאַת שְׁמֵעַ. וְאִם הִתְחִילוּ לְהוֹצִיא אֵין מִפְּסִיקִין כְּדִי לַקְרוֹת:

ג הֵנָּע הַעוֹסְקִים בְּהַסְפֵּד, בְּזִמָּן שֶׁהַמַּת מְשַׁל לְפָנֵיהֶם נִשְׁמָטִים אַחֲדָא וְלִקְבְּרוֹ קֹדֶם וּמִתְפַּלֵּין, אֵין הַמַּת מְשַׁל לְפָנֵיהֶם, הֵם קוֹרִין וּמִתְפַּלֵּין וְהַאֲוֵן יוֹשֵׁב וְדוֹמֵם:

ד יִקְבְּרוּ אֶת הַמַּת וְחֲזָרוּ הָאֲבָלִים לְקַבֵּל תְּנַחֲמוּמִין, וְכָל הָעָם הוֹלְכִין אַחֲרֵיהֶם מִמָּקוֹם הַקֶּבֶר לְמָקוֹם שְׁעוֹמְדִים שֶׁם הָאֲבָלִים לַעֲשׂוֹת שׁוֹרָה לְקַבֵּל תְּנַחֲמוּמִין, אִם

יְכוּלִים הָעָם לְהַתְחִיל "וְלִגְמֹר אֶפְלוּ פְּסוּק אַחֲדָא קֹדֶם שֶׁיִּגְיַעוּ לְשׁוֹרָה וְתַחֲלִילוּ, וְאִם לֹא לֹא תַחֲלִילוּ. הֵגָה אִם יֵשׁ שֶׁהוּא בַּיּוֹם לַקְרוֹת אַחֲרֵי כֵן (בֵּית יוֹסֵף בֶּשֶׁם הַרְמִיב"ם):

ה הַעוֹמְדִים בְּשׁוֹרָה לְנַחְמָה, הַפְּנִימִים שְׂרֹאֲרִים פְּנֵי הָאֲבָל פְּטוּרִים, וְהַחֲצִיזוֹנִים שְׂאֵינֶם רֹאִים פְּנֵי הָאֲבָל חֵיבִים:

סִימָן עג - הֵיָשֵׁן עִם אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו אֵיף יִתְנַהֵג. וְבוֹ ד' סְעִיפִים:

א אֲנָשִׁים שֶׁהִיָּו יִשְׁנִים בְּטָלִית א' וּבִשְׂרֵי שְׁנֵיהֶם נוֹגְעִים זֶה בְּזֶה, לֹא יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמֵעַ אֲלֵא אִם כֵּן הִתְהַלְּטִית מִפְּסָקָת בְּנֵיהֶם בְּמִתְנַהֲגֵיהֶם וְלִמְשָׁה:

ב אִם הִיָּה יֵשֵׁן עִם אִשְׁתּוֹ, קוֹרֵא בְּחֲזָרַת פְּנִים לְצַד אַחֲרֵי וְאֶפְלוּ בְּלֹא הַפְּסָקָת טָלִית, מִשּׁוּם דְּחִשְׁבָּא כְּגוֹפּוֹ. יוֹשֵׁן מִי שְׂאִסְר וְנִכְוֹן לְחוּשׁ לְדַבְּרוֹ:

ג אִם הִיָּה יֵשֵׁן עִם בְּנָיו, בְּעוֹדֵם קִטְנִים מִתֵּר לַקְרוֹת בְּחֲזָרַת פְּנִים בְּלֹא הַפְּסָקָת טָלִית, וְאִם הֵם גְּדוּלִים צָרִיף לְהַפְּסָקָת טָלִית:

ד יַעֲד כְּמָה הֵם חֲשׁוּבִים קִטְנִים, הַתִּינוּק עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ י"ב שָׁנִים וְהַתִּינוּק עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ י"א שָׁנִים, וְאֶפְלוּ הַבִּיָּאוּ ב' שְׁעֻרוֹת מִתֵּר, וּבְשִׁנַּת י"ג לְתִינוּק וּי"ב לְתִינוּקָת אִם הַבִּיָּאוּ ב' שְׁעֻרוֹת אִסּוּר בְּלֹא הַפְּסָקָת וְאִם לֹא הַבִּיָּאוּ ב' שְׁעֻרוֹת מִתֵּר, וְהַמְּשַׁנָּה י"ג וְאֵילָף לְתִינוּק וּי"ב לְתִינוּקָת אֶפְלוּ לֹא הַבִּיָּאוּ ב' שְׁעֻרוֹת אִסּוּר:

סִימָן עד - שְׂלֹא לְבָרָךְ כְּשֶׁאֲבָרִיו רֹאִים אֶת הָעֲרֻה. וְבוֹ ו' סְעִיפִים:

א הִיָּה יֵשֵׁן עִם בְּטָלִיתוֹ, צָרִיף לַחֲץ בְּטָלִית עַל לְבוֹ וְאֵז יִקְרָא, מִשּׁוּם דְּלְבוֹ רֹאָה אֶת הָעֲרֻה אִסּוּר. הֵגָה וְהוּא הִדִּין אִם לְבוֹ רֹאָה עֲרוֹת חֲבָרוֹ אִסּוּר (טוֹר):

ב בְּהִרְחֹץ עִם בְּמִים צְלוּלִים וְרוֹצֵה לְשִׁתּוֹת, יִכְסֶּה בְּכֶגֶד מַמְטָה לְלְבוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה לְבוֹ רֹאָה אֶת הָעֲרֻה כְּשֶׁיִּבְרָךְ. יוֹדוּקָא בְּכֶגֶד אֲבָל בְּיָדִים לֹא הִיָּי כְּסוּי. הֵגָה וְהוּא הִדִּין אִם מְכַסֶּה רִאשׁוֹ בְּיָדָיו לֹא מְקַרִי כְּסוּי הָרִאשׁ. וְעֵינִן לִקְמָן סִימָן צ"א (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן בֶּשֶׁם אוֹר זָרוּעַ). יוֹאִם הִיָּה הַמִּים עֲכוּרִים שְׂאֵין אֵיבְרֵי נְרָאִים בָּהֶן, מִתֵּר לַקְרוֹת יוֹהוּא בְּתוֹכָן, וְהוּא שְׁלֹא יִהְיֶה רִיחָן רַע

» בְּאֵר הַגּוֹלָה «

וּמִגְלָה כ"ד ז' כְּתָנָא קָמָא שֶׁם בְּגָמְרָא [סִימָן ע] א בְּכֻכּוֹת כְּתָב ב' אֶהֱל מוֹדֵעַ ג' שֶׁם בְּתוֹסְפוֹת ד' שֶׁם בְּפִרוּשׁ רִשׁוֹ ה' שֶׁם בְּמִשְׁנֵה דָף ט"ז ו' תוֹסְפוֹת שֶׁם בְּסוֹף הַפֶּרֶק וְהָרִים מְרוֹטְנֶבֶרֶג ז' יְרוּשְׁלָמִי שֶׁם ח' ע"ד לְפִרוּשׁ ר"מ בְּפֶרֶק ב' מִהֲלָכוֹת קְרִיאַת שְׁמֵעַ ח' שֶׁם ט' בְּהַשְׁגָּת הַרְבֵּא"ד וּפְלִגְמִתְהוּ בְּהָא דְּשִׁבַּת ט"ז וְסָפָה ל"ט [סִימָן עא] א בְּכֻכּוֹת י"ח ב' תוֹסְפוֹת וְרַבְּנֵי יוֹנָה וְהָרִאשׁוֹ מִהֲיִירוּשְׁלָמִי ה' ע"ב ג' רַבִּינָה ד' בְּכָלִי שֶׁם וּבְמִוְעֵד קֶטֶן כ"ג ה' שֶׁם בְּתוֹסְפוֹת וְהָרִאשׁוֹ שֶׁם בְּמִוְעֵד קֶטֶן ו' שֶׁם ז' בְּכֻכּוֹת י"ח ח' שֶׁם ט' שֶׁם י"ד י' לְפִרוּשׁ הַרְמִיב"ן בְּסִפְרֵי תוֹרַת אָדָם כ' בְּכֻכּוֹת י"ח סוֹטָה מ"ב ל' רַבִּינָם בְּפֶרֶק ג' מִהֲלָכוֹת קְרִיאַת שְׁמֵעַ [סִימָן עב] א בְּכֻכּוֹת י"ז ב' לְפִרוּשׁ הַרְמִיב"ם שֶׁם וְהָטוֹר ג' שֶׁם בְּגָמְרָא י"ח ד' רַבְּנֵי יוֹנָה וְהָרִאשׁוֹ עַל פִּי הִירוּשְׁלָמִי ה' שֶׁם בְּגָמְרָא ו' רַבְּנֵי יוֹנָה שֶׁם ז' שֶׁם י"ז ו"ט ח' מְהִרָּא אֲבוּהָב ט' שֶׁם י"ז ו"ט וְכְתָנָא קָמָא [סִימָן עג] א בְּכֻכּוֹת כ"ד וְכֶרֶב יוֹסֵף ב' הַרְמִיב"ם בְּפֶרֶק ג' מִהֲלָכוֹת קְרִיאַת שְׁמֵעַ ג' שֶׁם בְּגָמְרָא הִרְיָף וְהַרְמִיב"ם ד' הָרִאשׁוֹ בֶּשֶׁם ר"י ה' שֶׁם בְּגָמְרָא ו' שֶׁם וְכִלְשָׁנָא בְּתָרָא הִרְיָף וְהַרְמִיב"ם וְהָרִאשׁוֹ ז' ר' יוֹנָה וְהָרִאשׁוֹ ח' שֶׁם וְרַבִּינָם שֶׁם [סִימָן עד] א בְּכֻכּוֹת כ"ד ע"ב וְכִלְשָׁנָא אֲמוּרִים הִרְיָף וְהַרְמִיב"ם וְשְׂאֵר פּוֹסְקִים ב' הָרִאשׁוֹ בֶּשֶׁם רַבְּנֵי תָם מִקָּא דְּבְּכֻכּוֹת כ"ב וְכ"ה וְכִלְשָׁנָא אֲמוּרִים ג' תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן י' בֶּשֶׁם אוֹר זָרוּעַ ד' שֶׁם בְּגָמְרָא כ"ה

(ואם אין לבו בתוך המים רק למעלה מן המים, אף בצלולים שרי) (דברי עצמו):

ג ואם האדם מחבק גופו בזרועותיו דינין לה כהפסקה:

ד יוש מי שאומר שהנשים יכולות לברך ולהתפלל כשהן לבושות החלוק אף על פי שאינן מפסיקות למטה מהלב. הגה ואם הן צרמות צריך שתהא ערוה שלהן טוחות בקרקע או שיושבות על שאר דבר, דאז אין לכן רואה ערוה שלהן, מה שאין פן באיש (בית יוסף בשם א"ח, ועין לקמן סימן ר"ו סעיף ג):

ה השאר אבריו רואים את הערוה, מותר, אבל אם טאחה מאבריו נוגע בין בערותו בין בערות חבירו, אסור לקרות קריאת שמע או להתפלל. ונכוחותי שהערוה שוכבת עליהן, צריך להפסיקן בבגד או להרחיקן בענין שלא יגע בהגיד בהם:

ו היתה טליתו חגורה על מתניו לכסותו ממתניו ולמטה, אף על פי שממתניו ולמעלה הוא ערום מותר לקרות קריאת שמע, אבל להתפלל אסור עד שיכסה לבו:

סימן עה - להזהר מגלוי שער וקול אשה בשעת קריאת שמע, וכן שלא לקרותה בגג הערוה. וכו' סעיפים:

א אטפח מגלה באשה במקום שדרכה לכסותו, אפלו היא אשתו, אסור לקרות קריאת שמע בגגה. הגה ויש אומרים דוקא באשתו, אבל באשה אחרת אפלו פחות מטפח הוי ערוה (הגהות מימוני פרק ג). ונראה מדברי הרא"ש דטפח באשה ערוה אפלו לאשה אחרת, רק שבעצמה יכולה לקרות אף על פי שהיא ערומה, כדלעיל סימן ע"ד:

ב בשער של אשה שדרכה לכסותו, אסור לקרות בגגו. הגה אפלו אשתו, אבל בתולות שדרכן לילך פרועות הראש מותר. הגה והוא הדין השערות של נשים שרגילין לצאת מחוץ לצמתן (בית יוסף בשם הרשב"א), וכל שכן שער נקריא אפלו דרכה לכסות. (הגהת אלפסי התדשים):

ג ייש לזהר משמיעת קול זמר אשה בשעת קריאת שמע. הגה ואפלו באשתו, אבל קול

הרגיל בו אינו ערוה (בית יוסף בשם אהל מועד והגהות מימוני):

ד אסור לקרות כנגד ערוה אפלו של עובד גלולים וכן כנגד ערות קטן אסור. ויש מתירין נגד ערות קטן כל זמן שאינו ראוי לכיאה (רבנו ירחם והרא"ש פרק מי שמתו ומהר"א מפראג) וכן עקר (עין ביוה דעה סימן רס"ה):

ה יערוה בעששית ורואה אותה דרך דפנותיה אסור לקרות כנגדה, דכתיב ולא יראה בך ערות דבר והא מתחזא:

ו היתה ערוה כנגדו והחזיר פניו ממנה או שעצם עינו או שהוא בלילה או שהוא סימא, מותר לקרות, דבראיה תלה רחמנא והא לא חזי לה:

סימן עו - להזהר מצואה בשעת קריאת שמע וכו' ח' סעיפים:

א צואה בעששית, מותר לקרות כנגדה אף על פי שרואה אותה דרך דפנותיה, משום דבכסוי תלה רחמנא, דכתיב וכסית את צאתה, והא מתפסא:

ב צואה בגמא, מניח סנדלו עליה וקורא, דחשיבא כמכסה. וכיון שאין ריח רע מגיע לו מותר. והוא שלא יהא סנדלו נוגע בה: והעבירו צואה לפניו, אסור לקרות כנגדה. ופי חזיר צואה עוברת דמי, אפלו עולה מן הנקרה אין הרחיצה מועלת לו, דהוי בגרף של רעי:

ד היתה צואה על בשרו ומכסה בכגדיו, או שהכניס ידיו בבית הכסא דרך חור ואינו מריח ריח רע, יוש מתירים לקרות ויש אוסרים. ויש אומרים שלא התיר המתיר בצואה על בשרו אלא במקום שהיא נכסה מאליה בלא מלבוש, כגון אצילי ידיו, ונכון לעשות כדברי המחמיר. הגה ושכבת זרע על בשרו דינו בצואה (מהרי"ל הלכות יום כפור):

ה צואה פני טבעת, אפלו היא מכסה אסור לקרות לדברי הכל, אפלו אינה נראית כשהוא עומד ונראית כשהוא יושב:

ו הנה לפניו מעט צואה, יכול לבטלה ברק שיקר בה ויקרא כנגדה, והוא שיהא הרק עבה. ואין הבטול מועיל אלא לפי

שעה, אבל אם לא יקרא מיד והרק נמוח ונבלע בה, לא בטלה:

ז כספק אם צואה בפית, מותר לקרות, דחזקת בית שאין בה צואה. ספק אם צואה באשפה, אסור, משום דחזקת אשפה שיש בה צואה. ספק מי רגלים אפלו באשפה מותר, משום דלא אסרה תורה לקרות כנגד מי רגלים אלא כנגד עמוד של קלית, ואחר שנפל לא מתסר אלא מדרכו ובספקו לא גזרו:

ח לקרא במקום שראוי להסתפק בצואה ומצאה אחר כך, צריך לחזור ולקרות. אבל אם אין המקום ראוי להסתפק בו, אין צריך לחזור ולקרות. וימי רגלים, אפלו מצאן במקום שראוי להסתפק אין צריך לחזור ולקרות:

סימן עז - שלא לקרות כנגד מי רגלים. וכו' ב' סעיפים:

א אסור לקרות כנגד מי רגלים עד שישל לתוכן רביעית מים ואז מותר, ולא שנא על גבי קרקע לא שנא בכלי, כובכד שלא יהא עבית המיוחד להם (ודיו עבית עין לקמן סימן פ"ו). גלא שנא היו הם בפלי תחלה ונותן עליהם מים, לא שנא היו המים בפלי תחלה:

ב ירביעית שאמרו, למי רגלים של פעם אחת, ולשל שני פעמים שתי רביעיות ולשל שלש שלשה. (הגה וכן לעולם):

סימן עח - מי שגזרף להטיל מים בשעת קריאה. וכו' סעיף אחד:

א הנה קורא והתחילו מי רגליו שותתין על ברקיו, פוסק עד שיכלו המים וחוזר לקרות, אפלו אם נפלו על בגדיו ויש בהם טופח על מנת להטפוח, כיון שהם מכסים כבגדו. ונאם נפלו מי רגלים בארץ, מרחיק מהם ד' אמות. הגה או כשעור שיתבאר לקמן סימן פ"ב או ממתין עד שיבלעו בקרקע (הרב רבנו יונה פ"ג דברכות): ונאפלו שהה כדי לגמור את פלה, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. הגה ויש אומרים דאם שהה כדי לגמור את פלה חוזר לראש, וכן עקר, וכמו שכתבתי לעיל סימן ס"ה, ומשערין לפי הקורא:

באר הגולה

ה שם במשנה ו רבנו יונה בשם רבני צרפת ז בספר ארחות חיים ח שם בגמרא כ"ה ט לפרוש הרב רבנו יונה והרא"ש ונארחות חיים בשם הראב"ד י רבנו ירחם כ בית יוסף ל שם בגמרא כ"ד וכו' (סימן עה) א ברכות כ"ד ב שם בגמרא ג הרא"ש והמדרכי והגהות מימוני ד מרדכי בשם רבנו האי וישא פוסקים ה שם בגמרא כ"ה ו שם ז רמב"ם (סימן עז) א ברכות כה ב שם ג שם ד שם לפרוש הרא"ש ה הרי"ף והרא"ש ורבנו יונה וברב הונא ו רבנו חננאל ואור ורוע וברב חסדא ז הרא"ש ורבנו יונה שם בשם יש אומרים ח יומא ל' ט ברכות כ"ה י וירושלמי ו' ע"ב הביאו הרא"ש והרשב"א בשם הראב"ד כ שם בבבלי וכלשנא בתרא ל שם כ" לפרוש התוספות ורבנו יונה והרא"ש מ תוספות (סימן עז) א ברכות כ"ב וכו' וברבי יצאי ב טור והרשב"א ג שם בגמרא ד הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע (סימן עח) א ברכות כ"ב ב תוספות שם ורבנו יונה והרא"ש ג הגהות מימוני בפרק ד מהלכות תפלה ד שם בגמרא לדעת הרי"ף ורמב"ם בפרק ב מהלכות קריאת שמע

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות קריאת שמע

סימן עט - מי שגזרמן לו צוואה

בשעת קריאתה. ובו ט' סעיפים:

א "היתה צוואת אדם מאחריו, צריך להרחיק ד' אמות ממקום שפלה הריח. באפלו אם יש לו חלי שאינו מריח, צריך להרחיק ד' אמות ממקום שפלה הריח למי שמריח. ומלפניו צריך להרחיק מלא עיניו. באפלו בלילה או שהוא סומא (תשובת הרשב"א סימן קס"ח ובית יוסף בשם הרב רבנו יונה) שאינו רואה אותה, צריך להרחיק עד מקום שאינו יכול לראות ביום. ואם הוא מצדו דינו כמלאחריו. הג"ה ש"ץ המתפלל, וצוואה בבית הנקנס או בבית שמתפלל שם, אפלו הוא לאחריו, בכל הבית צריך לשתק עד שיציאנה, מאחר שמוציא רבים ידי חובתן, ואי אפשר שלא יהא מן הקהל בתוך ד' אמות של הצוואה (הנהגות מרדכי החדשים פרק תפלת השחר) ועין לקמן סוף סימן צ' (ועין לקמן סימן פ"ז בדין צוואה בבית):

ב "היתה במקום גבוה עשרה טפחים או נמוך עשרה, ואו שהיתה בבית אחד והוא בבית אחר, אפלו הפתח פתוח ויושב בצדה ורואה אותה, אם אין לה ריח יכול לקרות, דכיון שהיא ברשות אחרת קרינן בה שפיר ונהיה מחניף קדוש להראש, אבל להרשב"א דוקא בשאינו רואה אותה. ואם יש לה ריח לא מהני הפסקה ולא שנוי רשות. ויש אומרים, דכי היכי דהפסקה מועלת לצוואה עצמה הכי נמי מועלת לריח רע שלה:

ג "חצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה והגדולה עודפת עליה מן הצדדים, קטנה לא חשיבא כבית בפני עצמה, כיון שנפרצה במלואה לגדולה, אבל הגדולה כיון שפתליה עודפים על של קטנה מצד

זה ומצד זה, חשיבא כבית בפני עצמה. הלכך אם צוואה בגדולה, אסור לקרות בקטנה עד שירחיק פשעור, ואם צוואה בקטנה, מותר לקרות בגדולה בלא הרחקה אם אין מגיע לו ריח רע:

ד "צוואת פלג וחזיר, אם נתן בהם עורות, מרחיקים מהם כמו מצוואת אדם, ואם לאו, דינם כדין צוואת שאר בהמה חיה ועוף שאין צריך להרחיק מהם. ואם אין בהם ריח רע. ואם יש בהם ריח רע דינם כצוואת אדם:

ה "צוואת חמור הרבה לאחר שבא מהדרך וצוואת חתול ונמיה ונבלה מסרחת דינם כצוואת אדם. ומהחולץ בדרך, אף על פי שרואה צוואת בהמה כנגדו, אם אין הריח בא לו אינו חושש למעוט לתלותה בשל חמור, יובסמוף לעיר יש אומרים שיש לחש, לפי שרוב הבהמות המצויות שם הם חמורים. הגה במקום דשכיחי חמורים:

ו "בירושלמי אסור לקרות כנגד מי רגלי חמור הבא מן הדרך וכנגד צוואת תרנגולים "אדמה:

ז "צוואת תרנגולים ההולכים בבית דינה כצוואת בהמה חיה ועוף, אבל הלול שלהם יש בו סכחון ודינו כצוואת אדם:

ח "אסור לקרות כנגד אשפה שריחה רע:

ט "יצא ממנו ריח מלמטה, אסור בדברי תורה עד שיכלה הריח. ואם יצא מחברו מותר בדברי תורה, משום דאי אפשר, שהתלמידים קצתם גורסים וקצתם יושנים ומפיחים בתוך השנה. ואכל לקרות קריאת שמע אסור עד שיכלה הריח:

סימן פ - מי שאינו יכול להשכר מהפיה. ובו סעיף אחד:

א "מי שפרי לו שאינו יכול לעמוד על עצמו מלהפיה עד שיגמר קריאת שמע ותפלה,

מוטב שיעבר זמן קריאת שמע ותפלה ולא יתפלל ממה שיתפלל בלא גוף נקי, ואם עבר זמן תפלה, אנוס הוא ומתפלל מנחה שמים. ואם יראה לו שיכול לעמוד על עצמו בשעת קריאת שמע, יניח תפלין בין אהבה לקריאת שמע. הגה ומכרף עליהם (טור):

סימן פא - דין צוואת קטן. ובו ב' סעיפים:

א "קטן שהגיע לכלל שאחר פיוצא בו יכול לאכל פזית דגן בכדי שיוכל גדול לאכל אכילת פס, מרחיקין מצוואתו או ממנימי רגליו:

ב "היה קורא וראה צוואה כנגדו, ילך כדי שיזרקנה מאחריו ארבע אמות. ואם אי אפשר, כגון שיש לפניו נהר או דבר אחר המעכב, ילך כדי שיעינה לעדדין ד' אמות, ויאין צריך לחזור אלא למקום שפסק. וזה הרב רבנו יונה, אם היה במקום שהיה לו לתת אל לבו שיש שם צוואה, צריך לחזור לראש: (ועין לעיל סימן ע"ו סעיף ח):

סימן פב - דין צוואה יבשה. ובו ב' סעיפים:

א "צוואה יבשה כל כך שאם יזרקנה תתפרד, הרי היא כעפר ומותר לקרות כנגדה, והוא שלא יהיה בה ריח רע: הגה ויש אומרים דלא הוי כעפר רק אם נפרכת על ידי גלילה בלא זריקה וכן עקר (רש"י והרא"ש פרק מי שמתו) (טור):

ב ימי רגלים שנבלעו בקרקע, אם היו מרטיבין היד אסור לקרות כנגדם: ויש אומרים דאינו אסור רק בטופח על מנת להטפח, ויש לסמוך על זה:

באר הגולה

[סימן עט] א ברכות כ"ה וכרב חסדא הרי"ף ורבנו יונה והרא"ש והרשב"א ב הרא"ש מהא דירושלמי אפלו בלילה ג ירושלמי ו' ע"ד ד רמב"ם פרק ג מהלכות קריאת שמע ה בבלי שם ו הרא"ש שם ח רבנו יונה והרא"ש בשם רבני צפת ט ערוכין צ"ב י ברכות כ"ה כ טור מירושלמי לקמן ל ירושלמי ו' ע"ד והביאו הרא"ש ורבנו יונה מ טור בשם רבי יחיאל אחיו ורבנו יונה נ שם ברבנו יונה ס שם ע יש מפרשים תרגומים אדמים ויש מפרשים צוואה אדמה פ שם בבבלי בתוספות והרא"ש והמרדכי שם צ שם בגמרא ק שם לפרוש רש"י והרא"ש בתשובה כלל ד' סעיף א ר שם בגמרא [סימן פ] א תשובת הרא"ש כלל ד' סימן א' [סימן פא] א סכה מ"ב לפרוש הפית יוסף לדעת הפוסקים ב ברכות כ"ב ג הרשב"א שם ד שם [סימן פב] א ברכות כ"ה ב רבנו מנחם ג שם בגמרא לדעת הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע

סימן פג - דיני בית הכסא

בקריתא שמוע. ובו ה' סעיפים:

א "אסור לקרות כנגד בית הכסא וישן אפלו פנו ממנו הצואה. וינראה לי דהנין בשאין לו מחצות, אבל אם יש לו מחצות אף על פי שיש בו צואה קורא כנגדו בסמוך ואינו חושש, אם אין מגיע לו ריח רע:

ב והזמינו לבית הכסא ועדין לא נשתמש בו, מתר לקרות כנגדו אבל לא בתוכו:

ג יאמר בית זה יהא לבית הכסא ואמר על בית אחר וגם זה, דינן שוה. ואם אמר על השני ובית זה ולא אמר וגם זה, הרי השני ספק אם הזמינו לכך אם לאו, "לפיכך אין קורין בו לבתחלה, ואם קרא בו יצא:

ד 'בית הכסא שהוא בחפירה, ופיו יכרחוק ד' אמות מן הגמא, והוא עשוי במדרון בענין שהרעי מתגלגל ונופל מיד למרחוק, וכן המי רגלים יורדים מיד לגמא, כסתום דמי ומתר לקרות בו, "אם אין בו ריח רע וגם אין משתינין בו חוץ לגמא. הגה אבל אם משתינין בהם לפעמים, אסור להרהר בהם בדברי תורה, כל שכן לקרות קריאת שמוע (הגהות מימוני):

ה "בני אדם שיש להם ספסל נקוב ונפנין עליו, מתר לקרות קריאת שמוע כנגדו, כיון שאין הצואה על הנקב וגם אין הגרף תחת הנקב, ועוד שהנקב תמיד מכסה בדרך (וכל מי שקורא במקום שאין קורין חוזר וקורא) (מימוני פרק ג):

סימן פד - אם מתר לקרות

במרחץ. ובו סעיף אחד:

א "מרחץ חדש שלא רחצו בו מתר לקרות בו, ובשן, בבית החיצון שכל העומדין שם לבושים מתר, ובאמצעי שקצת העומדין שם לבושים וקצת ערמים, יש שם שאילת שלום אבל לא קריאת שמוע ותפלה. הגה ומתר להרהר שם בדברי תורה (ר"ן בפרק קמא דשבת ופרק כל הצלמים). ובפנימי שכלם עומדים שם ערמים, אפלו שאלת שלום אסור. (ואסור לענות אמן בבית המרחץ) (ר"ן פרק בירה):

סימן פה - באיזה מקומות אסור לקרות

קריאת שמוע. ובו ב' סעיפים:

א "לא ילך אדם במבואות המטנפות ויניח ידו על פיו ויקרא קריאת שמוע, ואפלו אם הנה קורא וקא צריך להפסיק בשניע למבוי המטנף וכשיצא משם. יאפלו שקה כדי לגמר את בלה אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. הגה ויש אומרים שחוזר לראש וכן עקר (ועין לעיל סימן ס"ה):

ב יאפלו להרהר בדברי תורה אסור בבית הכסא ובבית המרחץ, ויבמקום הטנפת, והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים. הגה ואפלו הלכות המרחץ אסור ללמד במרחץ (ר"ן פרק בירה ובית יוסף בשם ארחות חיים). "דברים של חל מתר לאמרם שם בלשון הקדש. וכן הפנויים כגון רחום, גאמן, וכיוצא בהם מתר לאמרם שם, אבל השמות שאינם נחקקין אסור להזכירם שם. ואם נזדמן לו שם להפריש מדבר האסור מפריש, ואפלו בלשון הקדש ובעניני קדש: הגה ובמקום שמתר להרהר בו בדברי תורה מתר לפסק דין, ובכלבד שלא יאמר טעמו של דבר (ר"ן פרק קמא דשבת ובפרק כל הצלמים):

סימן פו - שצריך להרחיק מן

מים רוחיים. ובו סעיף אחד:

א "מים רוחיים או מי משה ששורין בהם פשתן או קנבוס צריך להרחיק מהם כמו מן הצואה:

סימן פז - כמה צריך להרחיק

בשעת קריאת שמוע מן גרף של

רעי. ובו ג' סעיפים:

א "גרף של רעי ועביט של מי רגלים של חרס או של עץ, צריך להרחיק מהם כמו מצואה אפלו הטיל בהם מים. יאכל אם הן של מתכת או של זכוכית או של חרס מצופה, מתר אם הם רחוצים יפה:

ב גרף ועביט של חרס או של עץ שפפאו על פיו, ייש מתירין ויש אוסרין, ויהלכה בדברי האוסרים:

ג "מתר לקרות קריאת שמוע בבית שיש בו צואה ומי רגלים או גרף ועביט כיון שהרחיק מהם כשעור שנתבאר בסימן

ע"ט. וכן אם כפה עליהם כלי, אף על פי שהם עמו בבית הרי אלו כקבורים ומתר לקרות כנגדו:

סימן פח - בעל קרי מתר

בקריאת שמוע. ובו סעיף אחד:

א "כל השמאים קורין בתורה וקורין קריאת שמוע ומתפללין יחוץ מבבל קרי, שהוציאו עזרא מפל השמאים ואסרו בין בדברי תורה בין בקריאת שמוע ותפלה עד שיטביל, כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן בתרגולין, יואחר כך בטלו אותה תקנה והעמידו הדבר על הדין, שאף בעל קרי מתר בדברי תורה ובקריאת שמוע ובתפלה בלא טבילה ובלא רחיצה דתשעה קבין, וכן פשט המנהג. הגה יש שכתבו שאין לאשה גדה בימי ראיתה לנכנס לבית הכנסת או להתפלל או להזכיר השם או לגע בספר (הגהות מימוני פרק ד), ויש אומרים שמתרת בכל וכן עקר (רש"י הלכות נדה). אבל המנהג במדינות אלו כסבא ראשונה. ובימי לבון נהגו החר. ואפלו במקום שנהגו להחמיר, בימים נוראים וכהאי גוונא שרבים מתאספים לילך לבית הכנסת, מתירין לילך לבית הכנסת כשאר נשים, כי הוא להן עצבון גדול שיהכל מתאספים והן יצמדו חוץ (פסקי מהרא"י סימן קל"ב):

הלכות תפלה

סימן פט - הלכות תפלה וזמנה.

ובו ח' סעיפים:

א "זמן תפלת השחר מצותה שיתחיל עם הנץ החמה, בדכתיב, "ויראוך עם שמש. באם התפלל משעלה צמוד השחר והאיר פני המזרח יצא. ונמשך זמנה עד סוף ד' שעות שהוא שליש היום. ואם טעה או עבר והתפלל אחר ד' שעות עד חצות, אף על פי שאין לו שחר בתפלה בזמנה, שחר תפלה מיקא איכא. הגה ואחר חצות אסור להתפלל תפלת שחרית (בית יוסף בשם הרשב"א פרק תפלת השחר). ועין לעיל ריש סימן ק"ח:

ב "כיון שהגיע זמן תפלה אסור לאדם להקדים לפתח חדרו לתן לו שלום, משום

❦ באר הגולה ❦

[סימן פג] א ברכות כ"ו ב בית יוסף ממשמעות הגמרא שם ג שם בגמרא ד נדרים ז' ה הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמוע ו שם בגמרא ז טור בשם רש"י ח טור ורבנו ירחם ט מרדכי שם [סימן פד] א שבת י' והביאו הר"ף ורא"ש בסוף פרק מי שמתו [סימן פה] א ברכות כ"ד ב לדעת הר"ף ורמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמוע ג שבת י' ד הרמב"ם שם ה שם בגמרא ו שם י' ז שם מ' [סימן פז] א ברכות כ"ב [סימן פז] א ממשמעות הגמרא דברכות כ"ה לדעת התוספות ושאר פוסקים ב שם בתוספות ורבנו יונה בשם רבגי צרפת ג טור בשם אבי העזרי ומרדכי בשם ראב"ה ד טור ושם במרדכי ה ברכות כ"ה וכו' שמעון בן גמליאל ו הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמוע [סימן פח] א הר"ף והרא"ש מהא דברכות כ"ו ב שם ובדף כ"ב ובבבא קמא דף פ"ב ג ברכות כ"ב וחזון קל"ו [סימן פט] א ברכות כ"ו ב הרא"ש שם ג שם במשנה וכו' יהודה ד שם בגמרא ה שם י"ד ו רבנו יונה שם ורבנו ירחם בשם גאון

ידשמו של הקב"ה שלום, אבל מתר לומר לו צפרא דמרי טב. ואפלו זה אינו מתר אלא כשהצריך ללכת לראות איזה עסק, אבל אם אינו הולך אלא להקביל פניו קדם תפלה, אפלו זה הלשון אסור, וכן אסור לכרע לו כשמשקים לפתחו. וי"ש אומרים דכריעה אסורה אפלו בלא משקים לפתחו. ואם התחיל לברך הברכות, (אחר כך) אין לחוש כל כך. ואם אינו משקים לפתחו אלא שפגע בו בדרך, מתר לתן שלום. וי"ש אומרים שאפלו במוצא חבירו בשוק לא יאמר לו אלא צפרא דמרי טב, כדי שיתן לב שהוא אסור להתעסק בדברים אחרים כלל עד שיתפלה:

ג אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלה תפלת (וי"ש מקלין לאחר שאמרו מקצת ברכות קדם שאמרו ברוך שאמר, וטוב להחמיר בזה) (תרימת הדשן סימן י"ח), ו"ל לאכל ולא לשתות, אבל ימים מתר לשתות קדם תפלה, בין בחל ובין בשבת ויום טוב, וכן אכלים ומשקין לרפואה מתר:

ד להצמא והרעב הרי הם בכלל החולים, אם יש בו וכלת לכונן דעתו יתפלה, ואם לאו, אם רצה אל יתפלה עד שיאכל וישתה:

ה וואם התחיל לאכל קדם עלות השחר צריך להפסיק, וי"ש אומרים שאין צריך להפסיק:

ו אפלו ללמד אסור משיגיע זמן תפלה, והיגו, מי שרגיל להתפלל בבית מדרשו ואינו רגיל לילך לבית הכנסת, דאיכא למחש דלמא מטריד בגרסה ויעבר זמן קריאת שמע ותפלה, אבל מי שרגיל לילך לבית הכנסת מתר. ואם הוא מלמד לאחרים, אפלו אם אינו רגיל לילך לבית הכנסת מתר "ביון שהשעה עוברת, דזכות הרבים דבר גדול הוא, ואם לא ילמדו עכשו יתבטלו ולא יוכל ללמד (עין לקמן סימן ק"ו):

ז מתר להסתפר ולקנס למרחץ, שלא גזרו אלא סמוך למנחה, שהוא דבר המצוי:

ח כבשעת הדחק, כגון שצריך להשכים לדרך, יכול להתפלל משעלה עמוד השחר, וימתין מלקרות קריאת שמע עד שיגיע זמנה (אם אפשר לו לקרות קריאת שמע על הדרך, דהיגו שיתפון בפסוק ראשון, וכמו שנתבאר לעיל סימן נ"ח) (בית יוסף בשם הרשב"א), ואף על פי שאינו סומך גאולה לתפלה, הכי צדיף טפי שיתפלל בביתו מעמד ממה שיתפלל בזמנה והוא מהלך ויסמוך גאולה לתפלה: סימן צ - מקום הראוי להתפלה עם הצבור ודין ההולך בדרך. ובו כ"ו עיניפים:

א מהתפלל לא יעמד על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל (ואפלו אינן גבוהין ג', בית יוסף בשם מהרי"א) ולא על גבי מקום גבוה, באלא אם כן היה זקן או חולה או שהיה כוננו להשמיע לצבור:

ב ישעור מקום גבוה שאמרו, ג' טפחים. היה גבוה ג' ויש בו ד' אמות על ד' אמות, הרי הוא בעליה ומתר להתפלל בו, וכן אם היה מקף מחצות אף על פי שאין בו ד' על ד' מתר להתפלל בו, שאין גובהו נכר, כיון שחלק רשות:

ג ואמנין שעושין מלאכה לבעל הבית יכולין להתפלל בראש הית ובראש התאנה, ואין בזה משום לא יעמד על גבי מקום גבוה ויתפלל, דכיון שעלו לעשות מלאכתם הוי כמו שעלה לעליה, ובשאר אילנות צריכים לירד. והטעם שנשתנה זית ותאנה משאר אילנות, מפני שיש להם ענפים הרבה יותר משאר אילנות ויש טרח גדול בעלייתם ובירידתם, ויתבטלו ממלאכתם, ולפיכך אמרו שיתפללו שם, אבל שאר אילנות דליכא בטול, ירדו. ובעל הבית, אפלו מראש הית והתאנה צריך לירד להתפלל, דהא אינו משעבד למלאכה, שהוא ברשות עצמו, ואם הקלו אצל פועלים מפני בטול מלאכה לא הקלו אצל בעל הבית:

ד הצריך לפתח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב חלונות:

ה כלא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה, מפני שקשהו במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר:

ו לולא בחרבה מפני חשד ומפני המפלת ומפני המזיקים:

ז מילא אחורי בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחורי בית הכנסת הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך יחצד שפונים אליו הקהל כשמתפללים. ויש מפרשים (* בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם כשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכנס שמחזיר אחוריו לבית הכנסת, אבל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו כנגד ארץ ישראל כראוי ואחוריו לכתל ביתו שהוא כתל בית הכנסת, מתר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

ח אסור לעבר חוץ לבית הכנסת בצד שהפתח פתוח בו בשעה שהצבור מתפללים, מפני שגראה ככופר כיון שאינו נכנס להתפלל. ואם נושא משאו או שלבוש תפלין או שיש בית הכנסת אחר בעיר או שיש לבית הכנסת זה פתח אחר (או שרוכב על הכהמה) מתר:

ט ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הצבור. וואם הוא אנוס שאינו יכול לבא לבית הכנסת, יכון להתפלל בשעה שהצבור מתפללים (והוא הדין בני אדם הדרים ביישובים ואין להם מגן, מכל מקום יתפללו שחרית וערבית בזמן שהצבור מתפללים, סמ"ג). וכן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הצבור והוא מתפלל בידו, אף על פי כן יתפלל בבית הכנסת:

י תפשוט עם הצבור, אסור לו להקדים תפלתו לתפלת צבור, אלא אם כן השעה עוברת ואין הצבור מתפללין לפי שמאריכין בפיוטים או לסבה אחרת (אבל בלא שעה עוברת יתפלל הפיוטים והתחנות עם הצבור ולא יפרש מן הצבור אפלו לעסק בדברי תורה. ועין לקמן סימן מ"ח):

באר הגולה

ז ארחות חיים ח הראב"ד והרשב"א ט ברכות י"ד י שם י כ טור בשם אבי העזרי ושאור פוסקים ל הרמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה מ רמב"ם שם לגרסת הבית יוסף ג הרא"ש בשם ר"י ושאור פוסקים ס ברכות ה' לפרוש רש"י והרא"ש ע רבנו יונה שם פ רמב"ם פ"ק ו מהלכות תפלה צ ברכות ל' ונאבדה דשמואל ולוי [סימן צ] א ברכות י" ב תוספות שם פ"ק ג וארחות חיים ושאור פוסקים ג רמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה ד ברכות ט"ו ה הרא"ש שם ו רבנו יונה שם ז שם כמקרא ח שם ל"ד ט רמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה י זהר פ"ק פקודי ב ברכות ל"ד ל ברכות ג' מ שם ו' לפרוש רש"י ג רבנו יונה הנהו מימוני (*) פירוש אחורי כתל מזרחי ואחוריו אל הכתל ס רבנו יונה ע בית יוסף בשם תשובת רמב"ם פ ברכות ח' צ בית יוסף בשם ר' ירמיה ק שם ו' ר שם דף ז' ש רבנו יונה בשם הגאונים ת ברכות כ"ח א רבנו יונה והרא"ש

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

ג'ליון י"א: - יא תשרי - יא טבת - יא ניסן - יא תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

כב אינש מי שאומר שיש לזהר מלהתפלל אחורי שום אדם, וטוב לחוש לדבריו:

כג בהבגדים המצירים, אף על פי שאינם בולטות אין נכון להתפלל כנגדם. ואם יקרה לו להתפלל כנגד בגד או כתר מציר, יעלים עיניו. הגה ולכן אסור גם כן לציר ציורים בספרים שמתפללין בהם שלא תתבטל הפננה (מקדכי ריש פרק כל העלמים), אכל בגדים שמציר עליהם דברי תפלות אפלו לישוב עליהם בבית הכנסת אסור (תשובת הרא"ש סימן ב' כלל ה').

כד גלא יתפלל בצד רבו ולא אחורי רבו ולא לפניו (יש אומרים דכל זה לא מירי אלא להתפלל ביחיד, אכל בצבור אם כן הוא סדר ישיבתו אין לחש אם מתפלל לפניו) או אחריו (בית יוסף בשם מהרי"א ואהל מועד) (ואף על פי שטוב להחמיר, המנהג להקל). ואם הרחיק ד' אמות מתר. (ועין ביוה דעה סימן רמ"ב סעיף ט"ז).

כה התלמיד חבר מתר להתפלל אחורי רבו:
כו יכל מקום שאין קורין בו קריאת שמע אין מתפללים בו. וכשם שמרחיקים מצוזה ומי רגלים וריח רע ומן המת ומראית העורה לקריאת שמע, כן מרחיקים לתפלה:

כז היה עומד בתפלה ויהשתין תינוק בבית הכנסת, ישתק עד שיביאו מים להטיל על המי רגלים, או יחלף לפניו ד' אמות או לצדדיו, או יצא מבית הכנסת ויגמר תפלתו. הגה ויותר טוב לילף למקום אחר ולא לשתק, שמא ישקה כדי לגמר את פלה ויצטרף לחזר לראש (בית יוסף בשם רוקח סימן רכ"ז ועין לעיל סימן ע"ט):

אומרים דאפלו בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודוקא מי שתורתו אמונתו ואינו מתבטל בלאו הכי (הרב רבנו יונה פרק קמא דברכות). ואפלו הכי לא ירגיל עצמו לעשות כן, שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבית הכנסת (תשובת הרא"ש כלל ד' והטור). וכל שכן שלא יעסק בתורה בבית הכנסת בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחנונות (הגהות אלפסי החדשים):

יט יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך. ואין די ב"מה שיקבע לו בית הכנסת להתפלל, אלא גם בבית הכנסת שקבעו בה צריך שיהיה לו מקום קבוע:

כ "יבנס שעור שני פתחים ואחר כך יתפלל. יש מפרשים ששעור שני פתחים דהינו ח' טפחים יבנס לפניו, שלא ישב אצל הפתח שגראה כמשאוי ישיבת בית הכנסת, ולפי זה אם יש לו מקום מיוחד אצל הפתח, אין בכך כלום. וינש מפרשים שהטעם, מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכוון. ולפי זה, אם אינו פתוח לרשות הרבים אין בכך כלום. וינש מפרשים, שלא ימהר להתפלל מיד כשנכנס, אלא ישהה שעור שני פתחים. ונכון לחש לכל הפרושים:

כא שצריך שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר. ודבר קבוע כגון ארון ותבה אינם חוצצים (ולא חשיב מחצה רק בדבר גדול שגבהו י' ורחבו ד', אכל דבר קטן לא חשיב הפסק) (אבודרהם וארחות חיים בשם הראב"ד). וכן בעלי חיים אינם חוצצים. אפלו האדם אינו חוצץ. הגה ולי נראה דבעלי חיים חוצצים ואדם אינו חוצץ, וכן נראה סברת הפוסקים, ואפשר דנפל טעות בספרים:

המשך הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור, ודין ההולך בדרך
יא ימי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס בו להתפלל נקרא שכן רע, וגורם גלות לו ולבניו:

יב ימצוה לרוץ כשהולך לבית הכנסת וכן לכל דבר מצוה, אפלו בשבת שאסור לפסע פסיעה גסה. אכל כשיצא מבית הכנסת אסור לרוץ:

יג ימטר לרק בבית הכנסת, ודורסו ברגליו האו מכסהו בגמי:

יד יישבים אדם לבית הכנסת כדי שימנה עם היו"ד הראשונים:

טו ואם נשאר אדם יחידי מתפלל בבית הכנסת שבשדות או אפלו בבית הכנסת שבעיר, אם היא תפלת ערבית (שמתפללים בלילה), חייב חברו להמתין לו עד שייסיים תפלתו, כדי שלא יתבלבל בתפלתו (ויש מחמירין אפלו ביום ובבית הכנסת שלנו שהם בעיר) (הטור ומקדכי בשם ר"י והרב רבנו יונה פרק קמא דברכות). וואם מאריך בבקשות ותחנונים, אינו חייב להמתין לו:

טז ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים ב', צריך לילף שם, ולאחריו צריך לחזר עד מיל כדי להתפלל ב'.

יז ינש מי שאומר, שמכל שכן שלא ישיבים אדם לילף מעיר שמתפללים בה ב' אם יכול לבא למחוז חפצו בעוד היום גדול, ושללא יהא צריך ללכת יחידי אחר התפלה:

יח לבית המדרש קבוע קדוש יותר מבית הכנסת ומצוה להתפלל בו יותר מבית הכנסת, והוא שיתפלל ב'. הגה ויש

באר הגולה

ב ברכות כ"ח ג ברכות שם ד שם ס"ב ה ירושלמי שם סוף פרק ה ורבנו יונה ו ברכות מ"ז ז שם ה' ח רי"ף ורבנו תם ט רבנו יונה י פסחים מ"ו לפרוש רש"י כ אגדה ל ברכות דף מ' מ רמב"ם פרק ח מהלכות תפלה נ ברכות נ' ס הרא"ש בשם הירושלמי ע ברכות ח' פ ירושלמי וארחות חיים צ רבנו יונה ק טור בשם ר"מ מרשנבוך ר הרא"ש הביאו שם ש ברכות ה' ת מקדכי ומהר" אבובא א ספר הפליאה ב אבודרהם בשם תשובת הרמב"ם ג ברכות כ"ז ד רבנו יונה והרא"ש ה שם בגמרא ו רמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ז ורוקח

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [ג'ליון יא - עמוד א]

סימן צא - שינוי מנהג ויכסא
ראשו בשעת תפילה. וכו' ו'
סעיפים:

א "היתה טלית חגורה על מתניו לכסותו ממתניו ולמשה, אסור להתפלל עד שיכסה לבו. וי"א לא כסה את לבו או שנאנס ואין לו במה ויכסה, הואיל וכסה ערותו והתפלל יצא:

ב יצריך לאזור אזור בשעת התפילה, אפלו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכן. ואכל שאר ברכות מתר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים. הגה ואין לבו רואה את הערוה (ר"ן פרק קמא דשבת והראש"ש פרק היראה והנהגות מימוני פרק ה מהלכות תפלה):

ג "יש אומרים שאסור להוציא אצבע מפיו בראש מגלה, ויש אומרים שיש למחות שלא לכנס בבית הכנסת בגלוי הראש:

ד "כובעים (קאפיל"ה בלע"ז) הקלועים מקש חשיבא כסוי, אבל הנחת יד על הראש לא חשיבא כסוי. וי"א אחר מניית ידו על ראשו של זה, משמע דחשיבא כסוי:

ה טלא יעמד באפגדתו (טאסק"ה בלע"ז) ולא בראש מגלה ולא ברגלים מגלים, אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים:

ו דרך החכמים ותלמידיהם, שלא יתפללו אלא כשהם עטופים. הגה ובעת זמן ש לחבק הידים בשעת התפלה פעבדא קמה מארה ובעת שלום יש להתקשט בבגדים נאים להתפלל (טור):

סימן צב - הנצרך לנקביו ודין רחיצה לתפילה, ושאר הנגזות לתפילה. וכו' ו' סעיפים:

א "היה צריך לנקביו, אל יתפלל, וי"א התפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל. והני מלי שאינו יכול להעמיד עצמו שעור הלוח פרסה, אבל אם יכול להעמיד עצמו שעור פרסה יצא בדיעבד. אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדק עצמו תחלה יפה. הגה וכל הנצרך לנקביו אסור אפלו בדברי תורה, כל זמן שגופו משקץ מן הנקבים (הנהגות מימוני פרק ד מהלכות תפלה):

ב י"אם באמצע תפלתו נתעורר לו תאנה, יעמיד עצמו עד שיגמר ולא יפסיק. וי"א בשעת קריאת שמע ובכרונותיה נתעורר בין לקטנים בין לגדולים, קורא בדרך. הגה ודוקא שאינו מתאנה כל כך דאית בה משום בל תשקצו אבל בלאו הכי יותר טוב להפסיק (תשובת הרשב"א סימן קל"א פסק דמותר, ותרומת הדשן סימן ט"ז פסק דאסור, וצריך לסלק כך). ואם נצח להרחיק ולהטיל מים, עושה:

ג "צריך קדם תפלה להסיר כיחו וניעו וכל דבר הטורדו:

ד "צריך לרחץ ידיו במים אם יש לו, ואם אין לו צריך לחזור אחריהם עד פרסה. והני מלי כשהוא הולך בדרך והמים נמצאים לפניו, אבל י"א צריך לחזור לאחוריו למקום מים, עד מיל חוזר, יותר ממיל אינו חוזר. וי"א מתירא שיעבר זמן התפלה, ינקה ידיו בצרור או בעפר או בכל מירי דמנקי (ועין לקמן סימן רל"ג):

ה "יחזץ ידיו שחרית והסית דעתו, צריכים נטילה לתפלה אם יש לו מים, אף על פי שאינו יודע להם שום בללוח, ולא יברך. ואם אין לו מים מזמנים אין צריך לחזור ולטל. הגה ואפלו היו ידיו מלכלכות ונוטלן לתפלה אינו מברך, וכדלעיל סימן ו':

ו "העומד בתפלה ונזכר שנגע במקום מטנף, די בנקיון עפר או צורות או מחפץ ידיו בכחל:

ז במקום מטנף, הינו מקומות המכסין באדם, לפי שיש בהם מלמולי זעה, וכן אם חפץ הראש. הגה ולכן אסור לגע במקומות אלו בשעה שעומדים בתפלה או עוסק בתורה (כל בו), וכן בצואת האזן והאף, כי אם על ידי בגד (מהרי"ל):

ח להמשתין, לא יתפלל עד שישקה כדי הלוח ד' אמות, משום ניצוצות. והמתפלל לא ישתין עד שישקה כדי הלוח ד' אמות, שכל ד' אמות תפלתו שגורה בפיו ורחושי מרחשין שפנותה:

ט "הרוקק, לא יתפלל עד שישקה ד' אמות. המתפלל, לא ירק עד שישקה ד' אמות. ודוקא לרצונו, אבל אם נדמן לו רק מתר (ועין לקמן סימן צ"ז):

י יטוב לתן צדקה קדם תפלה:

סימן צג - קדם שיתפלל צריך לשחות. וכו' ד' סעיפים:

א "יששה שעה אחת קדם שיקום להתפלל כדי שיכונן לבו למקום, ושעה אחת אחר התפלה, שלא תהא נראית עליו כמשאוי שממחר לצאת ממנה:

ב בלא יעמד להתפלל אלא באימה והכנעה, לא מתוך שחוק וקלות ראש ודברים בטלים ולא מתוך בעס, אלא מתוך שמחה, כגון דברי תנחומין של תורה, סמוך לגאלת מצרים או סמוך לתהלה לדוד שכתוב בו רצון יראי יעשה, שומר ה' את כל אהביו:

ג יאין עומדים להתפלל מתוך דין ולא מתוך הלכה, שלא יהא לבו טרוד בה, אלא מתוך הלכה פסוקה. הגה והינו נמי כמו מתוך שמחה, כי פקודי ה' ישרים משמחי לב (טור):

ד יהעוסק בצרכי צבור בעוסק בתורה דמי, פרוש, לענין לעמד מתוכו להתפלל, שגם זו שמחה היא לו שעוסק בצרכי צבור. וי"א מפרשים דהינו לענין דאינו צריך לפסק להתפלל:

סימן צד - צריך לבנו נגד ארץ ישראל, ודין הרובב או יושב בספינה. וכו' ט' סעיפים:

א "בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל, בויכונ גם ליירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בארץ ישראל, יחזיר פניו כנגד ירושלים, ויכונ גם למקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בירושלים, יחזיר פניו למקדש, ויכונ גם כן לבית קדשי הקדשים. היה עומד אחורי הכפרת, מחזיר פניו לכפרת:

ב יאם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ, וליירושלים אם הוא בארץ ישראל, ולמקדש אם הוא בירושלים: הגה ואנו שמחזירין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערכה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור וסמ"ג). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש מש כן זהו

ס' באר הגולה

[סימן צא] א ברכות כ"ד וכו"ה ב הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ג שבת ט' ו' כל בו בשם הרי"ף ז תרומת הדשן ח בית יוסף לדעת ת"ה ט רמב"ם פרק ה מהלכות תפלה י שם [סימן צב] א ברכות כ"ג ב מימוני שם ג שם בגמרא כגסרת הרמב"ם והראש"ש ורבנו יונה ד תשובת הרשב"א ה מימוני שם ו ברכות מ"ז ז שם בגמרא לגרסת הרמב"ם ח שם ממשמעות המימוני פרק ד מהלכות תפלה טור ואבי"ה י תשובת הרמב"ם קצ"ה כ שם ל מגלה כ"ז מ ירושלמי שם נ בבא בתרא [סימן צג] א ברכות ל' ב שם ל"ב ורש"י ג שם ל"א ד ירושלמי שם ה טור ובית יוסף בשם הרמב"ם וסמ"ק [סימן צד] א ברכות ל' ב רבנו יונה שם ג מוהרי" אבובא וסמ"ג

דָּרָךְ הַמִּינִים, רַק מְכֻנִּים נִגְדָּ אֲמָצֵעַ הַיּוֹם
(הַגְּהוֹת אֶלְפִּי הַחֲדָשִׁים). וּמִי שְׂרֹוּצָה לְקִיָּם
אֲמָרֵם הַרְוּצָה לְהַעֲשִׂיר יִצְפִּין אוֹ לְהַחֲפִים
יָדִים, מִכָּל מְקוֹם יֵצֵדֵד פְּנִי לְמוֹזָרָח:

ג דְּמִי שְׂאֵינוֹ יָכוֹל לִכְוֹן הָרוּחוֹת, יִכְוֹן לְבֹ
לְאָבִיו שְׁבַשְׁמִים:

ד הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמֹר אֵין צָרִיךְ לִירֹד
וּלְהַתְפַּלֵּל אֲפֹלוּ אִם יֵשׁ לוֹ מִי שְׁתּוֹפֵס
חֲמֹרוֹ, אֲלֹא מִתְפַּלֵּל דֶּרֶךְ הַלֹּכוֹ. וְכֵן אִם
הָיָה בִסְפִינָה אוֹ עַל גְּבֵי קָרוֹן, אִם יִכּוֹל
לַעֲמֹד עוֹמֵד, וְאִם לֹא יוֹשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ
וּמִתְפַּלֵּל. 'אוֹ אִם הָיָה הוֹלֵךְ בְּרַגְלָיו,
מִתְפַּלֵּל דֶּרֶךְ הַלֹּכוֹ אִף אִם אֵין פְּנִיּוֹ כִּנְגֵד
יְרוּשָׁלַיִם, אֲפֹלוּ שְׁלֹא בְּמִקְוֶם סִפְנָה, כִּי
'אִם יַעֲמֵד וַיִּתְפַּלֵּל יִקְשֶׁה בְּעֵינָיו אַחֲרֵי
דֶּרֶכוֹ וַיִּשְׁרֹד לְבֹו וְלֹא יוֹכֵל לִכְנֹן. "וְהִכַּל
לְפִי הַדֶּרֶךְ וּלְפִי הַמִּקְוֶם וּלְפִי יִרְאָתוֹ
וַיִּשׁוּב דַּעְתּוֹ. וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין לַעֲמֹד בְּאַבּוֹת,
וְרֹאיוֹ לַחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם אִם הוּא שְׁלֹא
בְּמִקְוֶם סִפְנָה:

ח **ט**היה יושב בספינה או בעגלה, אם יכול לעמוד במקום הכריעות עומד, כדי שיהא פורע מעמד ופוסע ג' פסיעות. הגה אף על פי שיושב בכל התפלה, מכל מקום אם אפשר לו לעמוד יעמד כדי לקיים הכריעות והפסיעות בדרךן (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואם אי אפשר לו, כגון שרוכב על בהמה, יחזיר הבהמה שלשה פסיעות לאחריה, ועולה לו כאלו פוסע בעצמו (הגהות אלפסי החדשים סוף פרק תפלת השחר):

ו' יְחֻלָּה מִתְפַּלֵּל אֶפְלו שׁוֹכֵב עַל צְדוֹ, וְהוּא שׂוֹכֵל לְכוּן דַּעְתּוֹ (וְאִם אֵי אֶפְשֵׁר לוֹ לְהִתְפַּלֵּל, מִכָּל מְקוֹם יִהְיֶה רַב לָבוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר אֲמָרוּ בְּלִבְכֶּם עַל מִשְׁפָּכְכֶם) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם אֲרָחוֹת חַיִּים וּפְסִיקָמָא):

ז כמי שֶׁהָיוּ לוֹ אֲנָסִים מִכָּאן וּמִכָּאן וּמִתִּירָא
שָׁמָּה יִפְסִיקוּהוּ תַּפְלָתוֹ אוֹ יִפְסִידוּ מִקְחוֹ,
יָשֵׁב בְּמִקְוֵמוֹ וַיִּתְּפֹלֵל, לִפְנֵי שְׂאֵין דַּעְתּוֹ
מִיִּשְׁבַּת עָלָיו, וְאַף עַל פִּי שֶׁצָּרָרָה לַעֲשׂוֹת
שְׁלֵשָׁה פְּסִיעוֹת בְּסוּף הַתַּפְלָה יוֹשֵׁב
וּמִתְּפַלֵּל וְכוּרַע :

ח לִישׁ לְזָהָר שֶׁלֹא לְסִמֵּךְ עֲצָמוֹ לְעִמּוּד אוֹ
לְחִבְרוֹ בַּשָּׁעָת תַּפְּלָה:

ט ממי שהכרח להתפצל מישב, כשיוכל צריך לחזור ולהתפצל מעמד, ינאינו צריך להוסיף בה דבר: הגה ומי שכא בדרך והוא סמוך למלון, אם יכול להסתלק מן הדרך במקום שלא נפסיקוהו עובדי דרכים, יסתלק שם ולא יתפצל במלון של עובדי פוכבים, שלא יבלוהו בני הבית, אבל אם אי אפשר לו להסתלק מן הדרך במקום שלא נפסיקוהו, יתפצל במלון באיזה קרן וזית (תרימת הדשן סימן ר')

סִימָן צֶה - פּוֹזֵן אֵיבָרָיו בְּשֶׁנֶת
תַּפְּלָה. וְבוֹ ד' סְעִיפִים:

אִיכּוֹן רַגְלֵיוֹ זֶה אֶצֶל זֶה בְּכוּוֹן כְּאֵלוֹ אֵינֶם
אֶלָּא א', לְהַדְמוֹת לְמַלְאָכִים דְּכְתִיב בְּהֵן
וּרְגִלֵיהֶם רִגְלֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלוֹמֵר רַגְלֵיהֶם
נִרְאִים כְּרִגְלֵי אֶחָד: (יֵשׁ אוֹמְרִים כְּשֶׁעוֹמֵד
לְהַתְפַּלֵּל לֵךְ לִפְנֵי ג' פְּסִיעוֹת, דֶּרֶךְ קְרוֹב
וְהַגָּשָׁה לְדָבָר שְׂצָרִיד לַעֲשׂוֹת) (רוקח):

ב בָּצִירָה שְׂיִכְף רָאשׁוּ מַעֲט, שְׂיָהּוּ עֵינָיו
לְמַטָּה לְאָרֶץ, וַיַּחֲשֹׁב כָּאֱלוֹ עוֹמֵד בְּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ, וּבִלְבוֹ יִבּוֹן לְמַעְלָה לְשָׁמַיִם:

ג. יִמְנִיחַ יָדָיו עַל לְבוֹ כְּפוֹתָיו (פְּרוּשׁ, כְּקִשּׁוּרֵי) הַיְמָנִית עַל הַשְּׂמָאלִית, וְיַעֲמֹד כְּעֹבֵד לִפְנֵי רַבּוֹ בְּאִימָה בִּירְאָה וּבַפְחַד. וְלֹא יִנִּיחַ יָדָיו עַל חֻלְצֵי מַפְּנֵי שֶׁהוּא דֹרֵךְ יָרֵא. (וְעַיֵן לְקַמֵּן רִישׁ סִימָן צ"ו):

ד' הטוב לכוון רגליו גם בשעה שאומר קדשה
עם ש"צ:

**סימן צו - שימנע כל הפרדות
כדי שיכונ. וכו' ב' סעיפים:**

אֲכַשְׁהוּא מִתְפַּלֵּל לֹא יֵאָחַז בְּיָדוֹ תַּפְלִין וְלֹא סֵפֶר מִפְתֵּי הַקֶּדֶשׁ וְלֹא קַעֲרָה מְלֵאָה וְלֹא סִבִּין וּמַעוֹת וְכֶכֶר, מִפְּנֵי שְׁלֻבּוֹ עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִפְּלוּ, וְיִטְרַד וְתִתְבַּטֵּל כּוֹנֵנּוֹ. וְלִזְלֹב בְּזַמְנוֹ מִתֵּר לֵאחֹז בְּיָדוֹ, כִּינּוֹ שֶׁהֵאֱחִיזָהּ בְּיָדוֹ הִיא מַצָּה אֵינוֹ נִטְרָד בְּשִׁבְלֵיוֹ:

ב ימָתֵר לֵאחֹז מַחְזֹר תַּפְלוֹת בְּיָדוֹ בְּשִׁעָה
שֶׁמִּתְפַּלֵּל, הוֹאִיל וְתוֹפֵס לְצַרְף תַּפְלָה
עֲצָמָה לֹא טָרִיד, דְּמִיָּא דְלוּלָב דְּמִשּׁוּם
דְּלִקְחָתוּ מִצְוָה לֹא טָרִיד. הֵגֶה וּמִכָּל מָקוֹם
אִם לֹא הָיָה בְּיָדוֹ קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לֹא יִחְזֹר
אַחֲרָיו בַּתַּפְלָה לְשׁוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה

בְּמָקוֹם מֵיָחַד שֶׁהוּא מוֹכֵן, אֲזַי מֵתָר לְטָלוֹ
אֶפְלוּ בְּתוֹךְ הַתַּפְּלָה כְּדֵי לְהַתְפִּיל מֵתוֹכוֹ
(הָרֵב רַבְנוּ יוֹנָה פֶּרֶק מִי שְׁמָתוֹ):

**סימן צו - שש ונהק ושש
ופהק בשעת התפלה. וכו' ה'
סעיפים:**

א ^אלֹא יִגְהַק (מוֹצִיא מִגּוֹפוֹ לְפִי נִפְתָּח מִתּוֹךְ שִׁבְעוֹ, רִיטוּי"ר בִּלְע"ז) וְלֹא יִפְהַק (פּוֹתַח פִּי לְהוֹצִיא רוּחַ הַפֶּה). וְאִם צְרִיךְ לִפְהַק מִתּוֹךְ אָנֹכּ, יִנִּיחַ יָדוֹ עַל פִּי שְׁלֹא תִרְאֶה פְתִיחַתוֹ (וְיִזְהַר שְׁלֹא יִנִּיחַ יָדוֹ עַל סִנְטְרוֹ בִּשְׁעַת הַתַּפְלָה, דְּהוּי דְּרַךְ גְּסוֹת הַרוּחַ) (טור וְהַר"י"ב):

ב כְּאִסּוּר לֹא לָרֶק. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לּוֹ שְׁלֹא
לָרֶק, מִבְּלִיעוֹ בְּכִסּוּתוֹ בַּעֲנֵן שְׁלֹא יִהְיֶה
נִרְאָה. וְאִם הוּא אֶסְטֵטִים (פְּרוּשׁ, שְׁאִינוֹ יָכוֹל
לְרֹאוֹת דָּבָר מֵאוֹס) וְאִינוֹ יָכוֹל לְהַבְלִיעוֹ
בְּכִסּוּתוֹ, וּזְרִקוֹ לְאַחֲרָיו. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר
לְזֻרְקוֹ לְאַחֲרָיו וּזְרִיקוֹ לְשִׁמְאֻלוֹ, אָבָל לֹא
לִימִינוֹ, וְכֵן שָׁפָן לִפְנֵי דָּאִסּוּר (הֶרֶב רִבְנוּ יוֹנָה
פָּרַק מִי שְׁמֵתוֹ). וְהָא דִּלְקָמֶן בְּרִישׁ סִימָן קכ"ג
שְׁהוּפָה פְּנֵי לְצַד שְׁמֵאל תַּחֲלָה שְׁהוּא יָמִין
שֶׁל הַקֶּב"ה, יֵשׁ לִזְמַר דֶּה־שַׁעַם בֵּין שְׁמֻעֹלָם
לֹא יֵרְדָה הַשְׂכִּינָה לְמִטָּה מִי, אִם בֶּן אֵין
הַשְׂכִּינָה כִּנְגָד הַמַּתְפָּלֵל, וּלְפִיכָף חִלְקוֹ כְּבוֹד
לְיָמִין דִּידָה בְּרַקִּיקָה שְׁהִיא בַּשַּׁעַת תַּפְּלָה,
אָבָל כְּשׁוֹפּוּס שְׁלֹשָׁה פְּסִיעוֹת, הָאָדָם מֵרַחֵק
עֲצָמוֹ מִמָּקוֹם תַּפְּלוֹתוֹ, וְהוּא כִּנְגָד הַשְׂכִּינָה,
וּלְפִיכָף נוֹתֵן שְׁלוֹם לְשִׁמְאֻלוֹ, שְׁאֵז הוּא כִּנְגָד
יָמִינוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם אֲבִיו) :

ג. **גַּם כִּנָּה עֹקְצָתוֹ, יִמְשָׁשׁ בְּבִגְדָיו**
לְחִסְרֵיהָ שְׁלֵא תִתְבַּשֵּׁל בּוֹנֵתוֹ, אָבֵל לֹא
יִסְרֶנָּה בִּידָּהּ. הגה ודוקא בשעת התפלה,
 אָבֵל שְׁלֵא בַשְּׁעַת הַתְּפִלָּה יִכּוֹל לִטֵּל כִּנָּה
 וּלְזַרְקָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (אוֹר וְרוּעַ) (וְעֵינַי לְעִיל
 סִימָן ד' סַעִיר י"ח):

ד' ואם נשמט טליתו ממקומו יכול למשמש בו ולהחזירו, אבל אם נפל פלו אינו יכול לחזור ולהתעטף בו, דהוי הפסק:

ה' הַנוֹשֵׂא מִשְׁאוּי עַל כְּתִפּוֹ וְהַגִּיעַ זְמַן
תְּפִלָּה, פָּחוֹת מִד' קָבִין מִפְּשִׁילוֹ לְאַחֲרָיו
וּמִתְפַּלֵּל, ד' קָבִין, מִגִּיחָם עַל גְּבִי קֶרֶקַע
וּמִתְפַּלֵּל :

❖ פאר הגולה ❖

ד שם ל' ה שם ו תוספות שם ז רבנו ירחם ח אהל מועד ט ספר ארחות חיים י מפרק ה מהלכות תפלה כ ספר ארחות חיים בשם רש"י ל הגהות מימוני פקק ה מ ברכות שם ל' ג בית יוסף ממשקמעות התוספות [סימן צה] א ברכות י' ב יבמות ק"ה ג מפרק ה מהלכות תפלה ד פקק קמא דשבת ה תרומת הדשן [סימן צו] א ברכות כ"ג ה תרומת הדשן ורבנו יונה [סימן צז] א ברכות כ"ד ב שם ג שם בפרוש רש"י ד שם בתוספות ה בבא מציעא קה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? – אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יא - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפלה

סימן צח - צריך שיהיה לו בונה בתפלתו. ובו ה' סעיפים:

א "המתפלל צריך שיכונן בלבו פרוש המלות שמוציא בשפתיו, ויחשב באלו שכינה יכנגדו, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכונתו וזה בתפלתו. (ויחשב)" באלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומבין בהם ופה לכל יפשל, קל וחמור לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות. וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוננים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיית ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה. ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישחק עד שתתבטל המחשבה. וצריך שיחשב בדברים המכניעים הלב ומכוננים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשב בדברים שיש בהם קלות ראש. הגה ויחשב קדם התפלה מרוממות האל תעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגי האדם מלבו (הרב רבנו יונה ריש פרק אין עומדין). ואסור לאדם לנשק בניו הקטנים בבית הכנסת, כדי לקבץ בלבו שאין אהבה כאהבת המקום (בנזמין זאב סימן קס"ג ואגדה פרק ביצד מברכין):

ב ילא יתפלל במקום שיש דבר שמבטל פונתו ולא בשעה המבטלת פונתו (טור בשם ר"מ מרוטנברג והגהות מיומני פרק ד מהלכות תפלה) ועכשו אין אנו נוהגין בכל זה מפני שאין אנו מכוננים כל כך בתפלה:

ג יתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח ובכחת, ושלא תראה עליו כממשא ומבקש לפטר ממנה:

ד יתפלל הוא במקום הקרוב, ולכך צריך לזהר שתהא דגמת הקרבן בפונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים. ומעמד דמנא דעבודתה, וקביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמו. ושלל יחץ דבר בינו לקיר, דמנא דקרובן שהחציצה פוסלת בינו לכלי. וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהנה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה. ומפל מקום טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות:

ה יאל יחשב, ראוי הוא שיעשה הקב"ה בקשתי כיון שפונתי בתפילתי, כי "אדרבה זה מזכיר צונותיו של אדם (שעל ידי כך מפשפשין במעשיו לומר בטוח הוא בזכיותו), אלא יחשב שיעשה הקב"ה בחסדו, ויאמר בלבו, מי אני דל ונבזה כא לבקש מאת מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אם לא מרב חסדיו שהוא מתנהג בהם עם בריותיו:

סימן צט - דין שתוי ושביר לתפלה. ובו ג' סעיפים:

א "שתה יין כדי רביעית אל יתפלל עד שיסיר יינו. ואם שתה יותר, אם הוא יכול לדבר לפני המלך, אם התפלל תפלתו תפלה, כיון אינו יכול לדבר לפני המלך, אם התפלל תפלתו תועבה, וצריך לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו. יאפלו אם עבר זמן התפלה, משלים אותה בתפלה שאחריה דין שוגג. הגה ודין קריאת שמע דין תפלה, אבל שאר ברכות יכול לברך אף על פי שהוא שכור (מרכי ריש פרק הדר נהגות מיומני פרק ד מהלכות תפלה):

ב ידרך מיל ושנה כל שהוא מפיגין את

היין. והני מלי בששתה רביעית, אבל אם שתה יותר, כל שכן ששנה משפרתו ודרך טורדתו. והני מלי במהלך ברגליו, אבל רוכב, ודאי דרך מפיגה היין:

ג יכל אחד שהוא שתוי סגי לה לפי מה שמרגיש בנפשו שפיג יינו. הגה ולכן אין נוהגין ביינות שלנו שאין חזקין, שמתפללין אף על פי ששתה רביעית יותר (תרומת הדשן סימן מ"ב). וכל שכן אם מתפללים מתוך סדור שקידו שאין חוששין לשכרות מעט (כן נראה לי):

סימן ק - תפלת המועד צריך לסדר. ובו סעיף אחד:

א "תפלות של מועדות ושל ראשי חדשים צריך להסדיר תפלתו קדם שיתפלל כדי שתהא שגורה בפיו. (הגה ויש אומרים דוקא כשמתפללים על פה, אבל כשמתפללין מתוך הסדור מחר, דהא רואה מה שמתפלל, וכן נוהגין) (בית יוסף בשם הר"ר מנחם):

סימן קא - שצריך לבנו בכל הברכות ושיכול להתפלל בכל לשון. ובו ד' סעיפים:

א "המתפלל צריך שיכונן בכל הברכות. ואם אינו יכול לבנו בכלם, לפחות יכונן באבות. ואם לא כונן באבות, באף על פי שכוון בכל השאר יחזור ויתפלל. הגה והאידנא אין חוזרין בשביל חסרון פונה, שאף בחזרה קרוב הוא שלא יכונן, אם כן למה יחזור (טור):

ב ילא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש, ולא ישמיע קולו. ויאו אם אינו יכול לבנו בלחש, מחר להגביה קולו. והני מלי בינו לבין עצמו, אבל בעבור אסור דאיתי למטרד צבורא. הגה ואם משמיע קולו

באר הגולה

[סימן צח] א ברכות ל' ב סמ"ק והטור (*) צריך לומר, כי אלו, כן איתא בר"א [מאמר מרדכי]: ג ספר ארחות חיים ד ערוכין ס"ד ה ברכות כ"ט ו סמנתי לעיל סימן צ' ז טור וסמ"ק ח ראש השנה י"ג [סימן צט] א ערוכין ס"ד ב שם ג סמ"ק סימן י"א ד ערוכין ס"ד ה אהל מועד [סימן ק] א ראש השנה ל"ה [סימן קא] א ברכות ל"ד ב שם ברא"ש ג שם ל"א ד שם כ"ד

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? – אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יב - עמוד ב]

עדין להתפלל ולקרא קריאת שמע, אינו פוסק כלל (בית יוסף בשם הר"ן):

סימן קז - המספק אם התפלה ודין תפלת נדבה. ובו ד' סעיפים:

א "אם הוא מספק אם התפלה, חוזר ומתפלל, ואינו צריך לחדש שום דבר. אבל אם ברי לו שהתפלה, אינו חוזר ומתפלל בנדבה כל הפעמים שירצה, חוץ מתפלת מוסף שאין מתפללים אותה בנדבה. ובשבת ויום טוב אינו מתפלל תפלת נדבה כלל. ואם התחיל להתפלל על דעת שלא התפלה ונזכר שפסוק התפלה, פוסק גאפלו באמצע ברכה אפלו יכול לחדש בה דבר:

ב "חדוש זה שאמרנו הוא שיחדש דבר בכל ברכה מהאמצעות מעין הברכה, ואם חדש אפלו בברכה אחת דיו כדי להודיע שהיא נדבה ולא חובה. הגה (נש אומרים) דלא מקרי חדוש אלא אם נתחדש אצלו דבר שלא היה צריך אליו קדם (לכן) (טור בשם הרא"ש):

ג "אין צבור מתפללין תפלת נדבה כלל:

ד "הרצה להתפלל תפלת נדבה, צריך שיהא מכיר את עצמו וריו וזהיר ואמיד בדעתו שיוכל לכוון בתפלתו מראש ועד סוף, אבל אם אינו יכול לכוון יפה, קרינן בה למה לי רב זבחיכם, והלואי שיוכל לכוון בג' תפלות הקבועות ליום:

סימן קח - מי שלא התפלל לסבת טעות או אגס או במזיד. ובו י"ב סעיפים:

א "טעה או נאגס ולא התפלל שחרית, מתפלל מנחה שמים, הראשונה מנחה והשניה לתשלומין. ואם הפך לא יצא ידי תפלה שהיא תשלומין, וצריך לחזור ולהתפלל אותה. וכן הדין בכל מקום שצריך להתפלל תפלה לתשלומין:

ב "טעה ולא התפלל מנחה, מתפלל ערבית שמים, הראשונה ערבית והשניה לתשלומין. טעה ולא התפלל ערבית, מתפלל שחרית שמים, הראשונה שחרית

והב' לתשלומין, ג' לאחר שאומר יוצר וי"ח ברכות יאמר אשרי אחר כך יתפלל י"ח לתשלומי ערבית (וכן כשמתפלל ערבית שמים משום שלא התפלל מנחה יאמר אשרי בין תפלה לתפלה) (סמ"ק וריב"ש סימן ק"מ):

ג "הא דמשלים התפלה שהפסיד דוקא בזמן תפלה אבל בשעה שאין זמן תפלה לא:

ד "אין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה בלבד, שאם טעה ולא התפלל שחרית ולא מנחה, מתפלל ערבית שמים, אחרונה לתשלומי מנחה, אבל שחרית אין לה תשלומין, וכן בשאר תפלות:

ה "אף על פי שאין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה לאותה תפלה, ותפלות (אחרות) שהפסיד אין להם תשלומין, אם רצה להתפלל אותה נדבה ושיחדש בה שום דבר הרשות בידו, וכן לעשות כן:

ו "עבר כל היום ולא התפלל מוסף, אין לה תשלומין:

ז "הזיד ולא התפלל תפלה אחת, אין לה תשלומין אפלו בתפלה הסמוכה לה. וי"אם רצה יתפלל אותה נדבה, ואינו צריך חדוש אם מתפלל אותה בתפלה הסמוכה לה:

ח "מי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל מפני שפסיד שצדק ישאר לו זמן אחר שיגמר אותו עסק שהוא מתעסק בו, ויבין כך ויבין כך עברה לו השעה, וכן מי שהיה טרוד בצורך ממונו שלא יבא לידי הפסד ועל ידי כך הפסיד מלהתפלל, וכן מי שהוא שכור ולא התפלל, כלם חשובים אנוסים ויש להם תשלומין. הגה מיהו לכתחלה לא יעבר זמן תפלה משום הפסד ממון (תרומת הדשן סימן ה):

ט "טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת, מתפלל ערבית שמים של שבת, הראשונה לערבית והשניה לתשלומין. הגה והוא הדין אם לא התפלל מנחה בערב ראש חדש מתפלל של ראש חדש שמים ואם לא הזכיר יעלה ויבא בראשונה והזכיר בשניה, צריך לחזור ולהתפלל. אבל אם לא הזכיר

בשתיקה, או הזכיר בראשונה ולא בשניה, אין צריך לחזור (כל בו, חוץ ממה שכתב של ראש חדש שמים):

י "לטעה ולא התפלל מנחה בשבת, מתפלל במוצאי שבת (שמים של חל), מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה. ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשניה, שניה עלתה לו, ראשונה לא עלתה לו. ואם הבדיל בשתיקה או לא הבדיל בשתיקה, יצא:

יא "טעה במנחה של שבת והתפלל שמונה עשרה ולא הזכיר של שבת, מתפלל במוצאי שבת שמים ואינו מבדיל בשניה, ויתפלל אותה בתורת נדבה, ואינו צריך לחדש בה דבר. והוא הדין אם לא הזכיר יעלה ויבא במנחה של ראש חדש:

יב "הטועה ומזכיר מארע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה לא הוי הפסקה. הגה מיהו, אם נזכר שטעה פוסק אפלו באמצע הברכה (אור ירוע מסכת ברכות):

סימן קט - דין איך יתנהג הנחיד לבנו בתפלתו עם הצבור. ובו ג' סעיפים:

א "הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור מתפללין, אם יכול להתחיל ולגמור קדם שיגיע ש"צ לקדשה או לקדיש, יתפלל, והוא הדין אמן דהאל הקדוש ושומע תפלה דינן בקדיש וקדשה (תוספות והרא"ש ומרדכי פרק מי שמתו ותרומת הדשן סימן י"א), ואם לאו אל יתפלל באם אין השעה עוברת. וי"אם נכנס אחר קדשה, אם יכול להתחיל ולגמור קדם שיגיע ש"צ למודים, יתפלל, ואם לאו אל יתפלל. והוא הדין אם יכול להגיע למודים או לאחת מהברכות ששוחים בהם כשיגיע שליח צבור למודים, יתפלל. ואם צריך להתחיל כדי לסמוך גאעלה לתפלה, ונזדמן לו שמיגיע ש"צ למודים פשהא באחת מהברכות (באמצעה), ישחה עמו, אבל אם הוא בתחלתה או בסופה לא ישחה, שאין שוחין בתחלת ברכה או בסופה, אלא באבות ובהודאה:

באר הגולה

[סימן קז] א ברכות כ"א ב טור בשם הר"ף ורמב"ם בשם הגאונים פסק א מהלכות תפלה ג גמרא שם ותוספות ד רמב"ם פסק א מהלכות תפלה ה הר"ף שם ו תשובת הרא"ש פל ד' [סימן קח] א ברכות כ"ו ב שם ג סמ"ק ד רשב"א ה רמב"ם פסק א מהלכות תפלה ו רשב"א ו הרא"ש ו הרב רבנו יונה שם ז תוספות שם ח בגמרא שם ט הרא"ש ו הרשב"א י הרמב"ם פסק א מהלכות תפלה נמוקי יוסף ותרומת הדשן כ שם בגמרא ל שם מ טור בסמ"ק רצ"ב בשם רבנו יונה ג סמ"ק בשם רבנו יונה [סימן קט] א ברכות כ"א ב סמ"ק ונהגות אשרי ג תוספות שם ונהגות מימוני

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יב - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

אָבֶל פָּחוֹת מִפֶּרֶסָה לֹא יִחְתָּם בְּכֻרָוּךְ (ולכתחלה יאמר אותה בפרסה ראשונה) (רש"י והרב רבנו יונה). ואם שכח מלאמרה, יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך, ובלבד שלא הגיע תוף פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה, ומשם ואילך יאמר אותה בלא ברכה:

ח מִהֲנִכְנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ יִתְפַּלֵּל יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁלֹא אֶשְׁכַּח בְּדִבְרֵי הַלְכָה וְכו', וּבִיצִיאתוֹ יֹאמֶר מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁמֹתָ חֲלָקֵי מִיִּשְׂרָאֵל בֵּית הַמִּדְרָשׁ:

סימן קיא - דין סמיכות גאולה לתפלה. ובו ג' סעיפים:

א אֲצִרֶיךָ לְסִמְךָ גְּאֻלָּה לְתַפְלָה, וְלֹא יִפְסִיק בִּינֵיהֶם כְּאִפְלוּ בְּאֶמֶן אַחֵר גְּאֻלָּה יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּשׁוּם פְּסוּק, יִחוּץ מִה' שְׁפָתַי תִּפְתָּח. הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂמֵרָה לַעֲנוּת אֶמֶן עַל גְּאֻלָּה יִשְׂרָאֵל וְכֵן נוֹהֲגִין (טור). וְיֵשׁ אוֹמְרִים, הָא דְצִרְיָךְ לְסִמְךָ גְּאֻלָּה לְתַפְלָה, הֵינּוּ, דְּנֻקָּא בְּחַל אוֹ בְּיוֹם טוֹב אֲבָל בְּשַׁבָּת אֵין צִרְיָךְ (פרוש), דְּטַעֲמָא דְּבַעֲיָנָן לְמַסְמַךְ גְּאֻלָּה לְתַפְלָה דְּכַתִּיב יַעֲנֶךָ ה' בְּיוֹם צָרָה וְסִמְךָ לָהּ יִהְיֶה לְרְצוֹן אִמְרֵי פִי וְגו', וְגֻלְגָּלִי, וְשַׁבָּת לֹא זְמַן צָרָה. וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתֵי נִרְאָה דְּמָה שָׂאִין בֵּן בְּיוֹם טוֹב הוּא מְשׁוּם שְׁהֵם יְמֵי הַדִּין, כְּדִתְנֵן בְּמִשְׁנֵה ב' פָּרָק קָמָא דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה וְכו' (הַגָּהָת אֲשֶׁר"י פָּרָק קָמָא דְּבִרְכּוֹת וְכָל בּוֹ הַלְכוֹת שַׁבָּת וּמֵהֲרִי"ל הַלְכוֹת יוֹם טוֹב). וְטוֹב לְהַחֲמִיר, אִם לֹא בְּמָקוֹם שְׁצִרְיָךְ לְכָךְ (טור):

ב יִהְיֶה צִוּוֹן בְּשִׁמְתַּחֲתִיל י"ח בְּקוֹל רֶם חוֹזֵר וְאֹמֵר ה' שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד וְגו':

ג הָאם עַד שְׁלֹא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע מִצָּא צָבוּר מִתְפַּלְלִין, לֹא יִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם, אֲלֹא

מִתְפַּלֵּל הַבֵּינָנוּ בִּימֹת הַגִּשְׁמִים וְלֹא בְּמִצְוֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב:

ב יִפְּוֹעֵלִים שְׁעוֹשִׁין מְלָאכָה אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת, אִם אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם שְׂכָר חוּץ מִסְּעֻדָתָן, מִתְפַּלְלִין י"ח, אֲבָל אֵין יוֹרְדִין לְפָנֵי הַתְּכָה וְאֵין נוֹשְׂאִין כַּפֵּיהֶם, וְאִם נוֹתֵן לָהֶם שְׂכָר, מִתְפַּלְלִין הַבֵּינָנוּ. יוֹהֵאֲדִינָא אֵין דֶּרֶךְ לְהַקְפִּיד בְּכָךְ וּמִסְתַּמָּא אֲדַעְתָּא דְּהָכִי מִשְׁפִּירִין אוֹתָם שִׁתְּפַלְלוּ י"ח:

ג יִהְיֶהוּלָךְ בְּמָקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִסְטִים מִתְפַּלֵּל צָרִיךְ עִמָּךְ מְרַבִּים וְכו', וְאֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לִג' רִאשׁוֹנוֹת וְלֹא לִג' אַחֲרוֹנוֹת, וּמִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בְּדֶרֶךְ כְּשֶׁהוּא מְהֵלָךְ, וְאִם יָכוֹל לַעֲמֹד עוֹמֵד. וְכִשְׁיִגִיעַ לְיִשׁוּב וְתִתְקַרֵּר דַּעְתּוֹ חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת י"ח בְּרְכוּת. (וְאִם לֹא חוֹזֵר לְהַתְפַּלֵּל, הֵי כְּאִלּוּ שָׂכַח לְהַתְפַּלֵּל לְגַמְרִי, וְנִתְבָּאֵר לַעֲלֵי סִמֵּן ק"ח) (פֶּן מִשְׁמַע בְּבֵית יוֹסֵף):

ד יִהְיֶהוּלָךְ לְדֶרֶךְ יִתְפַּלֵּל יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁתּוֹלִיכְנוּ לְשָׁלוֹם וְכו', וְצִרְיָךְ לְאִמְרָה בְּלִשׁוֹן רַבִּים. וְאִם אֲפָשֶׁר יַעֲמֹד מְלִילָךְ כְּשִׁיאִמְרָנָה. "וְאִם הֵינָה רוֹכֵב אֵין צִרְיָךְ לִירֵד:

ה טֵאֵין צִרְיָךְ לֹמֵר אוֹתָהּ אֲלֹא פַעַם אַחַת בְּיוֹם, אֲפִלּוּ אִם יִנּוּחַ בְּעִיר בְּאִמְצַע הַיּוֹם, אֲבָל אִם דַּעְתּוֹ לִלּוֹן בְּעִיר וְאַחֵר כֶּךָ נִמְלָךְ וְיִצָּא מִמֶּנָּה לְעֵבֶר חוּצָה לָהּ אוֹ לְשׁוּב לְבֵיתוֹ, צִרְיָךְ לְחֹזֵר וּלְהַתְפַּלֵּל אוֹתָהּ פַּעַם אַחֲרָת:

ו הֲר"מ מְרוֹטְנֶבְרֵג כְּשֶׁהִיָּה יוֹצֵא לְדֶרֶךְ בְּבֹקֶר הֵינָה אוֹמְרָה אַחֵר יְהִי רְצוֹן, כְּדִי לְהַסְמִיכָה לְכִרְכַּת הַגּוֹמֵל חֲסִדִּים וְתַהֲיָה בְּרָכָה הַסְמוּכָה לְחִבְרָתָהּ:

ז יֹאמֵר אוֹתָהּ אַחֵר שְׁהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ. וְאֵין לְאִמְרָה לְאֵלָּא אִם בֵּן יֵשׁ לוֹ לִילָךְ פֶּרֶסָה,

הַמִּשְׁךְ הַלְכוֹת תְּפִלָּה, סִמֵּן קט - דִּין אֵין יִתְנַהֵג הַיַּחֲדָד לְכוּיִן בְּתַפְלָתוֹ עִם הַצָּבוּר

ב יֵאֵם מִתְחִיל לְהַתְפַּלֵּל עִם ש"צ, כְּשִׁיִּגִיעַ עִם ש"צ לְנִקְדִּישׁ יֹאמֵר עִמּוֹ מְלָה בְּמִלָּה כֹּל הַקְדָּשָׁה כְּמוֹ שְׁהוּא אוֹמֵר, וְכֵן יֹאמֵר עִמּוֹ מְלָה בְּמִלָּה הַכְּרַת הָאֵל הַקְדוֹשׁ וּכְרַת שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, וְגַם יָכוֹן כְּשִׁיִּגִיעַ ש"צ לְמוֹדִים יִגִיעַ גַּם הוּא לְמוֹדִים אוֹ לְהַטוֹב שְׁמָךְ וְלָךְ נָאָה לְהוֹדוֹת כְּדִי שִׁישְׁקָה עִם הַש"צ בְּמוֹדִים. הַגָּה אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לֹא יִתְחִיל עַד אַחֵר שְׁאֵמֵר קְדָשָׁה וְהָאֵל הַקְדוֹשׁ, אֲלֹא שְׁאֵם הַצָּרֵךְ לְהַתְחִיל מִכַּח שֶׁהִשְׁעָה עוֹבְרָת אוֹ כְּדִי לְסַמֵּךְ גְּאֻלָּה לְתַפְלָה, דִּינָא חָכִי (טור וְדַבְרֵי עֲצֻמוֹ):

ג יִיחִיד הַעוֹמֵד בְּתַפְלָה, וְכִשְׁיִגִיעַ לְמָקוֹם קְדָשָׁה הֵי הַצָּבוּר אוֹמְרִים קְדָשָׁה דְּסִדְרָא, אֵינוֹ אוֹמֵר קְדוֹשׁ עִמָּהֶם, שָׂאִין הַקְדָּשׁוֹת שְׁוֹת. וְנִרְאָה דְּהוּא הֵדִין אִם הֵי הַצָּבוּר אוֹמְרִים כְּתֵר שָׂאִינוֹ אוֹמֵר עִמָּהֶם קְדוֹשׁ, אֲלֹא יִשְׁתַּק וְיָכוֹן לְמָה שְׁאוֹמְרִים, דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה. הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּקְדָּשָׁת כְּתֵר דְּהֵינּוּ קְדָשָׁת מוֹסָף, וְהַיַּחֲדָד מִתְפַּלֵּל שְׁחֲרִית, יוֹכֵל לֹמֵר עִמָּהֶם, דְּשִׁנִּיָּהֶם קְדָשָׁת י"ח וְקְדָשָׁתֵן שְׁנָה, וְכֵן נִרְאָה לִי עָקֵר (וְלֹא פְּלִיג רַשְׁב"א הַגְּאוֹנִים שֶׁהִבִּיא בֵּית יוֹסֵף):

סימן קי - הַיּוֹצֵא לְדֶרֶךְ וּפּוֹעֵלִים מִה וּתְפַלְלוּ וְסִדְר תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ וּבִהַמ"ד. וְכו' ח' סְעִיפִים:

א אֲבִשְׁעַת הַדָּחֵק, כְּגוֹן שְׁהוּא בְּדֶרֶךְ אוֹ שְׁהִיָּה עוֹמֵד בְּמָקוֹם שְׁהוּא טְרוּד, וְנִרְאָ שִׁיפְסִיקוּהוּ אוֹ שְׁלֹא יוֹכֵל לְהַתְפַּלֵּל בְּכוֹנֵנָה תְּפִלָּה אֲרָכָה, מִתְפַּלֵּל אַחֵר ג' רִאשׁוֹנוֹת הַבֵּינָנוּ, וְאֹמֵר אַחֲרֵיהָ ג' אַחֲרוֹנוֹת. וְצִרְיָךְ לְאִמְרָה מְעַמֵּד. וְכִשְׁיִגִיעַ לְבֵיתוֹ אֵין צִרְיָךְ לְחֹזֵר וּלְהַתְפַּלֵּל. וְאֵינוֹ

על באר הגולה

ד הרמב"ם פָּרָק י מה"ה ה תרומת הדשן סימן י"ח ו תשובת הרשב"א [סימן קין] א טור ב ברכות כ"ח וכ"ט ג שם ט"ז ד הנהגת ממוני פָּרָק א מהלכות ברכות ה ברכות כ"ט ול' ו הרמב"ם פָּרָק ד מהל' תפלה ז ברכות כט ול' ח רבנו יונה ט כל בו בסימן פ"ו י טור בשמו ב ברכות ל' ל טור בשמו מ ברכות כ"ח [סימן קיא] א ברכות ט' ב בית יוסף על פי הנהגת ג ברכות ט ד כתבי הר"ר איסקרלס ק"י ה הרשב"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

קורא קריאת שמע ואחר כך יתפלל, דמסמך גאלה לתפלה עדיף:

סימן קיב - שלא להפסיק לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות. ובו ב' סעיפים:

א אל ישאל אדם צרכיו בג' ראשונות ולא בג' אחרונות. ודוקא צרכי יחיד, אבל צרכי צבור שרי:

ב אין לומר פיוטים ולא קרובין (פרוש, קרובין ליוצר) (ויש אומרים שהוא ראשי תבות קול רנה וישועה באהלי צדיקים) בתפלה. הגה ויש מתירין הואיל וצרכי רבים הם (הרא"ש והתוספות והר"י והר"ן ריש פרק בתרא דראש השנה והגהות מימוני פרק י טור), וכן נוהגים בכל מקום לאמרו:

סימן קיג - דיגי הבריעות בי"ח ברכות. ובו ט' סעיפים:

א אלו ברכות ששוחין בהם, באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף. ואם בא לשחות בסוף כל ברכה או בתחלתה, מלמדין אותו שלא ישחה, אבל באמצעיתן יכול לשחות:

ב הנוהגים לשחות בראש השנה ויום כפור בשאומרים זכרנו ומי כמוך צריכים לזקף בשמגינים לסוף הברכה. הגה ואף על גב דבאבות פורע בסוף הברכה, מכל מקום צריך לזקף מעט בסוף זכרנו כדי שיהא נראה שחזר וכו' וכורע משום חייב (דברי עצמו לפרוש הטור):

ג הכורע בוכל קומה לפניך תשתחוה או בולף לבדך אנהנו מודים או בהודאה דהלל וברכת המזון, הרי זה מגנה (פרוש, שאין לזרע אלא במקום שתקנו חכמים):

ד המתפלל צריך שיקרע עד שיתפקקו כל חליות שבשדרה. ולא יזרע באמצע מתניו וראשו ושאר זקוף, אלא יגם ראשו יכה באגמון:

ה ולא ישחה כל כך עד שיהיה פיו כנגד חגור של מכנסים. ואם הוא זקן או חולה ואינו יכול לשחות עד שיתפקקו, פיון שהרבי (פרוש, שהשפיל) ראשו דיו, מאחר שגבר שהוא חפץ לזרע אלא שמצער עצמו:

ו כשהוא כורע יזרע במהירות בפעם אחת, וכשהוא זקף יזקף בנחת, ראשו תחלה ואחר כך גופו, שלא תהא עליו כמשאוי:

ז כשכורע פורע בברוך וכשזקף זקף בשם:

ח המתפלל ובא כנגדו 'עכו"ם ויש לו תמונת שתי וערב בידו, והגיע למקום ששוחין בו, לא ישחה אף על פי שלבו לשמים:

ט אין להוסיף על תארי של הקב"ה יותר מהאל הגדול הגבור והנורא. ודוקא לתפלה מפני שאין לשנות ממטבע שטבעו חכמים, אבל בתחנונים או בקשות ושבתים שאדם אומר מעצמו לית לן בה. יומפל מקום נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום שיאמר אותו בפסוקים:

סימן קיד - דין הזכרת הרוח וגשם וט"ו. ובו ט' סעיפים:

א מתחילין לומר בברכה שניה משיב הרוח ומוריד הגשם בתפלת מוסף של יום טוב האחרון של חג, ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יום טוב הראשון של פסח:

ב באסור להזכיר הגשם עד שיכריז הש"צ. (ויש אומרים שקדם שמתחילין מוסף מכריז השמש משיב הרוח וכו') כדי שהצבור יזכירו בתפלתן, וכן נוהגין (מרדכי ריש פרק קמא דתענית). יחלקך אף אם הוא חולה או אנוס לא יקדים תפלתו לתפלת הצבור, לפי שאסור להזכיר עד שיאמר ש"צ. אבל אם יודע שהכריז ש"צ, אף על פי שהוא לא שמע מזכיר. ומטעם זה, הבא לבית הכנסת והצבור התחילו להתפלל, יתפלל ויזכיר אף על פי שהוא לא שמע מש"צ:

ג אם אומר משיב הרוח (בימות החמה) או לא אומר בימות הגשמים, אין מחזירין אותו. וכן בטל, אם הזכירו בימות הגשמים או לא הזכירו בימות החמה, אין מחזירין אותו. הגה ואנו בני אשכנז לא מזכירין טל לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, רק אומרים בימות החמה ורב להושיע מכלכל חיים וכו' (טור). יש אומרים שש"צ פוסק להזכיר בתפלת מוסף יום טוב הראשון של פסח, אבל הקהל מזכירין ואינן

פוסקין עד מנחה, ששמעו כבר מש"צ שפסק בתפלת המוסף, וכן נוהגין:

ד אם אומר מוריד הגשם בימות החמה, מחזירין אותו וחוזר לראש הברכה. ואם סיים הברכה חוזר לראש התפלה. ואפלו במקום שצריכים גשם בימות החמה, אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו (וכן אם הזכיר גשם וטל, נמי מחזירין אותו) (בית יוסף בשם הרמב"ם והרא"ש והטור):

ה בימות הגשמים אם לא אומר מוריד הגשם מחזירין אותו. טוהגי מלי שלא הזכיר טל, אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו:

ו במה דברים אמורים שמתחילין אותו, כשלא אומר בימות הגשמים מוריד הגשם, הינו כששים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה ואז חוזר לראש התפלה, אבל אם נזכר קדם ששים הברכה, יאמר במקום שזכר. ואפלו אם סיים הברכה ונזכר קדם שהתחיל אתה קדוש אין צריך לחזור, אלא אומר משיב הרוח ומוריד הגשם בלא חתימה. הגה שלשה ברכות הראשונות חשוכות באחת, ובכל מקום ששעה בהם חוזר לראש, בין שהוא יחיד בין שהוא צבור (טור):

ז לכל מקום שאנו אומרים חוזר לברכה ששעה בה, הני מלי ששעה בשוגג, אבל במזיד ומתבונן חוזר לראש:

ח בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא, עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור. הגה והוא הדין לדין דאין מזכירין טל בימות החמה, אם נסתפק לו אם אומר מוריד הגשם בימות הגשמים, כל ל' יום חוזר, ודאי אומר כמו שרגיל, ודאי לא הזכיר לא טל ולא גשם. לאחר ל' יום אינו חוזר (ד"ע):

ט אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום, משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם ואינו צריך לחזור. הגה וכן לדין אם אומר עד מכלכל חיים בלא משיב הרוח ומוריד הגשם

» < באר הגולה »

[סימן קיב] א ברכות ל"ד ב תוספות ורא"ש ג ר"מ ור' שמחה [סימן קיג] א ברכות ל"ד ב טור ותוספות ג שם במקרא ורבענו יונה ד ברכות כ"ח ה הרשב"א ו הגהות אשר"י ז ברכות כ"ח ח שם י"ב ט שם י הגהות אשר"י בשם אור זרוע כ ברכות ל"ג ל טור בשם ר"י מ רבנו יונה [סימן קיד] א ברכות לג ותענית ב' ב טור בשם הירושלמי והראב"ד ג טור בשם אבי העזרי ד תענית ג' ה תענית ו הרא"ש והמרדכי בשם ראב"ה ז תענית שם ח שם ט טור בשם ירושלמי והיר"ף י טור בשם הרא"ש כ טור בשם אבי העזרי הגהות מימוני בפרק י מהתורה והסמ"ק ל טור בשם אבי העזרי מ ירושלמי פרק קמא דתענית ג טור בשם הר"מ מרוטנברג

שְׁמוֹנִידִין בִּימֹת הַגְּשָׁמִים, וְכֵן אִם אָמַר בְּשִׁמְנֵי עֲצָרָת צ' פְּעָמִים אֶתָּה גָּבוּר עַד מוֹרִיד הַגְּשָׁם, אִם נִסְתַּפֵּק אַחֵר כֶּף אִם הִזְכִּיר אוֹ לֹא, תְּזַקֶּה, שֶׁהִזְכִּירוֹ. (דְּבָרֵי עֲצָמוֹ):

סִימָן קטו - טַעַם בְּרַבְת אֶתָּה חוֹנֵן. וְבוֹ סֵעִיף אֶחָד:

א "מִפְּנֵי שְׁמוֹת הָאֲדָם מִן הַבְּהֵמָה הִיא הַבֵּינָה וְהַשְׁכָּל, קָבְעוּ בְּרַבְת אֶתָּה חוֹנֵן רֹאשׁ לְאֻמָּצִיעוּת, כִּשְׁאֵם אֵין בֵּינָה אֵין תְּפִלָּה: **סִימָן קטו - פְּרוּשׁ בְּרַבְת רָפָאנוּ.**

וְבוֹ סֵעִיף אֶחָד:

א רָפָאנוּ ה' וְנִרְפָּא, אֵף עַל גַּב "דְּהַכְתוּב לְיַחֲדִיד אֵין מְכַנֵּין אוֹתוֹ לְרַבִּים, הֵנִי מְלִי בְּזִמָּן שְׁמִתְפַּנֵּן לְקִרּוֹת, אֲכַל כִּשְׁאוֹמֵר אוֹתוֹ דְּרַף תְּפִלָּה וּבִקְשָׁה מִתָּר. וּמִכָּל מְקוֹם אִם אוֹמֵר מְזֻמָּר שְׁלָם אֲסוּר לְשִׁנוֹת מִלְשׁוֹן יַחֲדִיד לְרַבִּים אוֹ לְהַפֵּךְ (טוֹר וְהִרָא"ש פֶּרֶק הַקּוֹרֵא עוֹמֵד בְּשֵׁם הָרֵב רַבְנֵי יוֹנָה):

סִימָן קיז - דִּיגֵי בְּרַבְת הַשְּׁנִיִּים.

וְבוֹ ה' סֵעִיפִים:

א "בְּרַבְת הַשְּׁנִיִּים צָרִיף לֹמֵר בַּה בִּימֹת הַגְּשָׁמִים וְתֵן טַל וּמָטָר. בִּימִתְחִילִין לִשְׁאֹל מָטָר בְּחוּצָה לְאַרְצָא גִּתְּתַפְּלָת עַרְבִית שֶׁל יוֹם ס' אַחֵר תְּקוּפַת תַּשְׁרִי (יּוֹם הַתְּקוּפָה הוּא בְּכֻלָּל הַס'), (הַגְּהוֹת מִזְמוֹנֵי פֶּרֶק ב). יוֹבְאָרְץ יִשְׂרָאֵל מִתְחִילִין לִשְׁאֹל מִלִּיל ז' בְּמִרְחָשׁוֹן. וְשׁוֹאֲלִין עַד תְּפִלַּת הַמַּנְהֵגָה שֶׁל עַרְב יוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וּמִשָּׁם וְאֵילָף פּוֹסְקִין מִלְשָׁאֵל:

ב "יַחֲדִידִים הַצְּרִיכִים לְמָטָר בִּימֹת הַחֲמָה אֵין שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ בְּבִרְכַּת הַשְּׁנִיִּים אֲלֹא בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. וְאֶפְלוּ עִיר גְּדוּלָּה כְּנֻנָּה אוֹ אֶרֶץ אַחַת בְּלָה, כְּמוֹ סִפְרָד בְּכֻלָּהּ אוֹ אֲשָׁכְנֵי בְּכֻלָּהּ, כִּיחֲדִידִים דְּמוּ, בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. וְיִמִּיהוּ אִם בְּאַרְץ אַחַת בְּלָה הַצְּרִיכִים מָטָר בִּימֹת הַחֲמָה טַעַם בַּה יַחֲדִיד וְשָׁאֵל מָטָר בְּבִרְכַּת הַשְּׁנִיִּים, (אִם רוּצָה) חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נִדְבָה בְּלֹא שְׁאֵלָה בְּבִרְכַּת הַשְּׁנִיִּים

(אֲכַל אֵינוֹ מְחַיֵּב לְחֹזֵר כְּלָל) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מַהֲרִ"א וְהַרְמַב"ן וְהַר"ן סְבִירִי לְהוֹ כַּהֲרַא"ש): **ג** יֵאָמַר שְׁאֵל מָטָר בִּימֹת הַחֲמָה מִחֲזִירִין אוֹתוֹ:

ד "אִם לֹא שְׁאֵל מָטָר בִּימֹת הַגְּשָׁמִים מִחֲזִירִין אוֹתוֹ אֵף עַל פִּי שְׁשָׁאֵל טַל, אֲכַל אִם שְׁאֵל מָטָר וְלֹא טַל אֵין מִחֲזִירִין אוֹתוֹ:

ה "אִם לֹא שְׁאֵל מָטָר וְנִזְכַּר קֶדֶם שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֵין מִחֲזִירִין אוֹתוֹ וְשׁוֹאֵל בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. (וְאִם הָיָה לוֹ תַּעֲנִית וְצָרִיף לֹמֵר עֲנֵנוּ, יֹאמֵר הַשְּׁאֵלָה קֶדֶם עֲנֵנוּ) (אֲבוֹדָרָה). וְאִם לֹא נִזְכַּר עַד אַחֵר שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, "אִם לֹא עָקַר רִגְלֵי חוֹזֵר לְבִרְכַּת הַשְּׁנִיִּים, וְאִם עָקַר רִגְלֵי חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה. וְאִם הַשְּׁלִים תְּפִלָּתוֹ וְאֵינוֹ רִגְלִי לֹמֵר תַּחֲנוּנִים אַחֵר תְּפִלָּתוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁעִידִין לֹא עָקַר רִגְלֵי כַּעֲקוּרִים דְּמִי. וְאִם נִזְכַּר אַחֵר שְׁחַתָּם שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה קֶדֶם שֶׁהִתְחִיל רָצָה, נִרְאֶה שְׁאוֹמֵר וְתֵן טַל וּמָטָר וְאַחֵר כֶּף אוֹמֵר רָצָה:

סִימָן קיח - חֲתִימַת בְּרַבְת

הַשְּׁיָבָה. וְבוֹ סֵעִיף אֶחָד:

א "הַשְּׁיָבָה שׁוֹפְטִינוּ חוֹתָם בַּה מֶלֶךְ אוֹהֵב צִדְקָה וּמִשְׁפָּט, וּמִרְאֵשׁ הַשְּׁנָה וְעַד יוֹם הַכַּפּוּרִים חוֹתָם הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט. הִגָּה מִיָּהוּ, אִם אָמַר מֶלֶךְ אוֹהֵב צִדְקָה וּמִשְׁפָּט אֵין צָרִיף לְחֹזֵר, וְלֹא אָמְרוּ שֶׁיִּחְזוֹר אֲלֹא בְּמְקוֹם שֶׁכָּל הַשְּׁנָה אוֹמְרִים הָאֵל אוֹהֵב צִדְקָה וּמִשְׁפָּט (הָרֵב רַבְנֵי יוֹנָה סוֹף פֶּרֶק קָמָא דְּבִרְכּוֹת וְטוֹר וְהַגְּהוֹת מְנַהֲגִים). וְעֵינֵן לְקַמֵּן סִימָן תַּקפ"ב:

סִימָן קיט - דִּין הַרוּצָה לְהוֹסִיף

בְּבִרְכּוֹת. וְבוֹ ד' סֵעִיפִים:

א "אִם רָצָה לְהוֹסִיף בְּכָל בְּרַכָּה מִהֶאֱמָצִיעוּת מֵעֵין הַבְּרַכָּה מוֹסִיף. כִּיִּצֵּר, הֵינָה לוֹ חוּלָּה, מִבְּקֵשׁ עָלָיו רַחֲמִים בְּבִרְכַּת רָפָאנוּ. הֵינָה צָרִיף פְּרֻנְסָה, מִבְּקֵשׁ עָלֶיהָ בְּבִרְכַּת הַשְּׁנִיִּים. הִגָּה וּכְשֶׁהוּא מוֹסִיף יִתְחִיל בְּבִרְכָּה וְאַחֵר כֶּף מוֹסִיף, אֲכַל לֹא יוֹסִיף וְאַחֵר כֶּף יִתְחִיל הַבְּרַכָּה (טוֹר סִימָן תַּקס"ו). וּבְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה

יְכוּל לִשְׁאֹל כָּל צָרְכָּיו, שֶׁהִיא כּוֹלָלָת כָּל הַבְּקָשׁוֹת. יוֹלְהָרֵב רַבְנֵי יוֹנָה, כִּשְׁמוֹסִיף בְּבִרְכָּה מֵעֵין אוֹתָהּ בְּרַכָּה, אִם מוֹסִיף אוֹתָהּ בְּשִׁבְלִי כָּל יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר אוֹתָהּ בְּלִשׁוֹן רַבִּים וְלֹא בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד, וְלֹא יוֹסִיף אֲלֹא בְּסוֹף הַבְּרַכָּה וְלֹא בְּאֻמָּצִיעַ, וְאִם שׁוֹאֵל צָרְכָּיו מִמֶּשׁ, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוּלָּה בְּתוֹף בֵּיתוֹ אוֹ שֶׁהוּא צָרִיף לְפִרְנֶסָה, יְכוּל לִשְׁאֹל אֶפְלוּ בְּאֻמָּצִיעַ הַבְּרַכָּה, וְהוּא שִׁישָׁאֵל בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד וְלֹא בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וּבְבִרְכַּת שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְכֵן בְּסוֹף הַתְּפִלָּה, בֵּין קֶדֶם יִהְיֶה לְרָצוֹן בֵּין אַחֲרָיו, יְכוּל לִשְׁאֹל בֵּין בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד בֵּין בְּלִשׁוֹן רַבִּים, בֵּין צָרְכָּיו מִמֶּשׁ בֵּין צָרְכֵי רַבִּים:

ב יֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר, שִׁכְשְׁמוֹסִיף בְּבִרְכָּה לְצָרֶף יַחֲדִיד לֹא יִצְרִיף:

ג יֵאָמַר דְּלָג אוֹ טַעַם בְּבִרְכָּה אַחַת מִהֶאֱמָצִיעוּת, אֵינוֹ צָרִיף לְחֹזֵר אֲלֹא לְרֹאשׁ הַבְּרַכָּה שְׁטַעַם אוֹ שְׁדִלָּג, וּמִשָּׁם וְאֵילָף יִחְזוֹר עַל הַסֵּדֶר:

ד הַשְּׁלִיחַ צָבוּר שֶׁשָּׁכַח וְלֹא אָמַר עֲנֵנוּ לֹא יִחְזוֹר אֶפְלוּ אִם עֵדִין לֹא גָמַר רַק רָפָאנוּ, וְאִם חֹזֵר, בְּרַכָּה לְבִשְׁלָה הִיא (אֲלֹא יֹאמֵר עֲנֵנוּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה כִּיחֲדִיד):

סִימָן קכ - שְׁרָאוּי לֹמֵר רָצָה בְּכָל תְּפִלָּה. וְבוֹ סֵעִיף אֶחָד:

א "אוֹמְרִים רָצָה בְּכָל הַתְּפִלּוֹת, וְדִלָּא כְּאוֹתָם שְׁנוֹתֵהֶם שְׁלֹא לְאָמְרוּ בְּמַנְהָה:

סִימָן קכא - דִּיגֵי מוֹדִים. וְבוֹ ג' סֵעִיפִים:

א "שׁוֹחֵין בְּמוֹדִים תְּחִלָּה וְסוֹף:

ב כִּהְאוֹמֵר מוֹדִים מוֹדִים, מִשְׁתַּקִּים אוֹתוֹ:

ג יַיְחֲדִיד אֵין לוֹ לֹמֵר בְּרַבְת כְּהֵנִים. הִגָּה וְכֵן עָקַר, וְכֵן נִרְאֶה לִי לְנַהֵג, אֲכַל הַמַּנְהֵג הַפְּשוּט אֵינוֹ כֵּן, רַק אֶפְלוּ יַחֲדִיד אוֹמֵר אוֹתוֹ כָּל זְמַן שְׁרָאוּי לְנִשְׁאִיאוֹת כְּפִים וְאֵינוֹ נִרְאֶה. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַמַּנְהֵג):

❧ בְּאֵר הַגּוֹלָה ❧

[סִימָן קטו] א מְגִלָּה דף י"ז ב ירושלמי [סִימָן קטז] א תוספתא הביאז הרי"ף ורא"ש [סִימָן קיז] א ברכות ל"ג ב תענית י' ג טור בשם הרא"ש ד שם בגמרא ה סוף פרק קמא דתענית ו בית יוסף ז תענית ג' ח ברכות ל"ג תענית שם ט שם י טור בשם הרמב"ם בפרק י מהלכות תפלה וברא"ש [סִימָן קיח] א ברכות י"ב [סִימָן קיט] א עבודה זרה ח' והרי"ף בפרק ה דברכות ב שם ממשמעות הגמרא ג מרדכי שם ד ברכות ל"ד ח תוספות שם [סִימָן קכ] א טור לדעתו וכתב הבית יוסף שפן המנהג [סִימָן קכא] א ברכות ל"ד ב שם ל"ג ג אבודרהם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון י"ד: - יד תשרי - יד טבת - יד ניסן - יד תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפלה

סימן קכב - דינים השונים בין

י"ח ליהיו לרצון. ובו ג' סעיפים:

א "אם בא להפסיק ולענות קדיש וקדשה בין י"ח ליהיו לרצון אינו פוסק, שיהיו לרצון מפלל התפלה הוא, אבל בין יהיו לרצון לשאר תחנונים שפיר דמי. הגה ודקא במקום שנהגין לומר יהיו לרצון מיד אחר התפלה, אבל במקום שנהגין לומר תחנונים קדם יהיו לרצון, מפסיק גם בן לקדיש וקדשה, ובמקומות אלו נוהגים להפסיק באלהי נצר קדם יהיו לרצון לכן מפסיקין גם בן לקדשה ולקדיש ולברכה. (ד"ע לפרש רשב"א שהביא הבית יוסף). יומיהו, הרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו, אם התחיל הש"צ לסדר תפלתו והגיע לקדיש או לקדשה, מקצר ועולה, ואם לא קצר יכול להפסיק בדרך שמפסיק בברכה של קריאת שמע אפלו באמצע:

ב יאין נכון לומר תחנונים קדם יהיו לרצון, אלא אחר סיום י"ח מיד יאמר יהיו לרצון, ואם בא לחזור ולאמר פעם אחרת אחר התחנונים הרשות בידו:

ג הרגיל לומר ד' דברים אלו זוכה ומקבל פני שכינה עשה למען שמך, עשה למען ימינך, עשה למען תורתך, עשה למען קדשתך:

סימן קכג - דיני הבריעות

בסיום י"ח ברכות. ובו ו' סעיפים:

א "כורע ופוסע ג' פסיעות לאחריו בכריעה אחת, ואחר שפסע ג' פסיעות בעודו כורע, קדם שזיקף כשיאמר עושה שלום במרומי, הופך פניו לצד שמאלו, וכשיאמר הוא יעשה שלום עלינו הופך

פניו לצד ימינו, ואחר כך ישתחוה לפניו כעבד הנפטר מרבו. הגה ונהגו לומר אחר כך יהי רצון שיבנה בית המקדש כו', כי התפלה במקום העבודה, ולכן מבקשים על המקדש שנוכל לעשות עבודה ממש (ד"ע):

ב במקום שפלו ג' פסיעות יעמד, ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש"צ לקדשה, ולפחות עד שיתחיל שליח צבור להתפלל בקול רם. הגה והש"ץ יעמד כדי הלוך ד' אמות קדם שיחזור למקומו להתפלל בקול רם (תשובת הרשב"א סימן תל"ו). וכן יחיד המתפלל יעמד במקום שפלו פסיעותיו כשעור זה קדם שיחזור למקומו (בית יוסף בשם רבנו ירחם וירושלמי). יחיד שמתפלל בצבור וס"ס תפלתו קדם לש"צ, אסור להחזיר פניו לצבור עד שישלים ש"צ תפלתו (בית יוסף בשם שבלי הלכות):

ג יכשפוסע, עוקר רגל שמאל תחלה. ושעור פסיעות אלו לכל הפחות הוא כדי שיתן גודל בצד עקב. (ולכתחלה לא יפסיע פסיעות גסות יותר מזה. בית יוסף בשם ארחות חיים ודברי עצמו לפי השעם שקבת בית יוסף לג' פסיעות בשם רב האי):

ד ימי שמוסיף על ג' פסיעות הוי יתרא:

ה הגם ש"צ צריך לפסע ג' פסיעות כשמתפלל בלחש, וכשיחזור התפלה בקול רם אין צריך לחזור לפסע ג' פסיעות. (אם לא התפלל בלחש רק בקול רם, פוסע ג' פסיעות אחר תפלתו שבקול רם, אבודרהם):

ו יכשיחזור ש"צ התפלה יאמר גם כן ה' שפתי תפתח (אבל אינו אומר בסוף התפלה יהיו לרצון) (דברי עצמו ובית יוסף בשם אהל מועד).

סימן קכד - דין הנקנת ש"צ

בי"ח הברכות ודין עניית אמן. ובו

י"ב סעיפים:

א "לאחר שסימו הצבור תפלתו יחזור ש"צ התפלה, שאם יש מי שאינו יודע להתפלל יבון למה שהוא אומר ויוצא בו. יוצריה אותו שיוצא בתפלת ש"צ לבון לכל מה שאומר ש"צ מראש ועד סוף, ואינו מפסיק ואינו משיח, ופוסע ג' פסיעות לאחריו כאדם שמתפלל לעצמו:

ב יש"ץ שנקנס לבית הכנסת ומצא צבור שהתפללו בלחש והוא צריך לעמוד לפני התבה לאלתר, יורד לפני התבה ומתפלל בקול רם לצבור, ואין צריך לחזור ולהתפלל בלחש. הגה וכן אם הוא שעת הדחק, כגון שיצא שיעבר זמן התפלה, יוכל להתפלל מיד בקול רם והצבור מתפללין עמו מלה במלה בלחש עד לאחר האל הקדוש, וטוב שיהיה אחד לכל הפחות שיענה אמן אחר הש"צ (מהרי"ל):

ג יקהל להתפללו וכלם בקיאים בתפלה אף על פי כן יורד ש"צ וחוזר להתפלל, כדי לקיים תקנת חכמים. הגה ואם יש יחידים בקהל שמאריכין בתפלתן, אין לש"צ להמתין עליהם אפלו היו חשוכי העיר. וכן אם היה מנזן בבית הכנסת אין להמתין על אדם חשוב או גדול שעדין לא בא (בנימין זאב סימן קס"ח):

ד הכש"צ חוזר התפלה, הקהל יש להם לשחק ולבון לברכות שמברך החזן ולענות אמן. ואם אין ט' מכוונים לברכותיו, קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאלו אין ט' וזלתו ויבון לברכת החזן. (יש אומרים

באר הגולה

[סימן קכב] א תשובת הרשב"א ב שם ג שם ורבנו יונה פסק ד דברכות ד טור בשם הגדה [סימן קכג] א יומא נ"ג ומביאו הר"ף והרא"ש בסוף פרק ה דברכות, מרדכי שם ב הר"ף שם והרא"ש ג הגהות מימוני פרק ה מהלכות תפלה אהל מועד ד שבלי הלכות רמב"ם פרק ט מהלכות תפלה ותירומת הדשן סימן י"ג ו כתבי מוה"ר ר' ישראל [סימן קכד] א ראש השנה ל"ג ב טור בשם הגאונים ג כל בו כ"ז ד הרד"א בשם תשובת הרמב"ם ה טור בשם תשובת אביו הרא"ש כלל ו'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יד - עמוד א]

שְׁכַל הָעַם יַעֲמֵדוּ כְּשׁוֹזֵר הַש"צ הַתַּפְּלָה (הַגְּהוֹת מִנְהִיגִים):

ה יַעַל כָּל בְּרָכָה שְׁאֵדָם שׁוֹמֵעַ בְּכָל מְקוֹם אוֹמֵר בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ:

ו יוֹנֵעֵנו אֲמֵן אַחֵר כָּל בְּרָכָה, בֵּין אוֹתָם שִׁינְאוּ וְדִי תַפְּלָה בֵּין אוֹתָם שְׁלֵא יֵצְאוּ, וּבְכֻנָּה, שִׁיכּוֹן בְּלִבּוֹ, אֲמֵת הִיא הַבְּרָכָה שֶׁבֶרֶךְ הַמְּבָרָךְ וְאֵנִי מֵאֲמִין בָּהּ:

ז חֲלָא יְשִׁיחַ שִׁיחַת חֲלִין בְּשַׁעַה שִׁש"צ חוֹזֵר הַתַּפְּלָה. וְאֵם שָׁח, הוּא חוּטָא, וְגִדּוּל עוֹנוֹ מִנְשׂוּא וְגוֹעֲרִים בּוֹ. הִגָּה וְיִלְמַד בְּנֵי הַקְּטָנִים שִׁינְעֵנו אֲמֵן, כִּי מִיָּד שֶׁהִתְיַנּוֹק עוֹנָה אֲמֵן יֵשׁ לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא (פֶּל בּו):

ח חֲלָא יַעֲנָה אֲמֵן חֲטוּפָה, דְּהִינּוּ כְּאֵלוּ הָאֵלֶף נִקְדָּה בַּחֲטָף, וְכֵן שְׁלֵא יַחֲטֹף וַיִּמְהַר לְעֲנֹת אוֹתוֹ קֹדֶם שִׁינְסִים הַמְּבָרָךְ. וְכֵן לֹא יַעֲנָה אֲמֵן קְטוּפָה, דְּהִינּוּ שֶׁמַּחֲסֵר קְרִיאַת הַנּוֹר"ן וְאֵינִי מוֹצִיאָה בִּפְהָ שֶׁתְּהֵא נִפְתָּר (גַּם לֹא יִפְסִיק בְּאֲמִצָּע הַמֶּלֶךְ) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַעֲרוֹף). וְלֹא יַעֲנָה אֲמֵן יְתוּמָה, דְּהִינּוּ שֶׁהוּא חֲבִיב בְּכֻרָה אַחַת, וּש"צ מְבָרָךְ אוֹתָהּ וְזֶה אֵינִי שׁוֹמֵעָה, אֵף עַל פִּי שִׂידֵעַ אִיזוֹ בְּרָכָה מְבָרָךְ הַש"צ, מֵאֲחֵר שְׁלֵא שְׁמַעָה לֹא יַעֲנָה אַחֲרָיו אֲמֵן, דְּהוּי אֲמֵן יְתוּמָה. הִגָּה וְיֵשׁ מִחֲמִירִין דְּאֶפְלוּ אֵינִי מְחִיב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה לֹא יַעֲנָה אֲמֵן אִם אֵינִי יוֹדֵעַ בְּאִיזָה בְּרָכָה קֹאֵי ש"צ, דְּזֶה נִמְי מְקָרִי אֲמֵן יְתוּמָה (טוֹר בְּשֵׁם * תַּשְׁבִּי"ץ). וְלֹא יִמְתִּין עִם עֲנִית הָאֲמֵן, אֲלֵא מִיָּד שֶׁפְּלָה הַבְּרָכָה יַעֲנָה אֲמֵן (אֲבוּדְרָהִם): כִּי לֹא יַעֲנָה אֲמֵן קֶצֶר אֲלֵא אֶרְכָּה קֶצֶת לְבִדִּי שִׁיכּוֹל לֹמֵר אֶל מֶלֶךְ נֶאֱמֵן. וְלֹא יִצְרִיף בָּהּ יוֹתֵר מִדְּאִי, לְפִי מִשְׁאִין קְרִיאַת הַתְּכָה נִשְׁמַעַת כְּשֶׁמִּצְרִיף יוֹתֵר מִדְּאִי:

ט יֵאֵם יֵשׁ קֶצֶת מִהַעוֹנִים שֶׁמִּצְרִיכִין יוֹתֵר מִדְּאִי, אֵין צְרִיף הַמְּבָרָךְ לְהִמְתִּין לָהֶם:

י יִמִּי שֶׁשָּׁכַח וְלֹא אָמַר יַעֲלָה וְיָבֵא בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ אוֹ בְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד אוֹ בְּכָל דְּבַר שִׁצְרִיף לְחֹזֵר בְּשִׁבְלֵוֹ, יְכּוֹן דַּעְתּוֹ וְיִשְׁמַע מִש"צ כָּל י"ח בְּרָכוֹת מִרֵּאשׁ וְעַד סוֹף כְּאֵדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל לְעַצְמוֹ, וְלֹא יִפְסִיק וְלֹא יִשְׁיחַ, וְיִפְסֹעַ ג' פְּסִיעוֹת לְאַחֲרָיו, דְּכִינּוּן

שֶׁכָּבֵר הַתַּפְּלָל אֲלֵא שֶׁשָּׁכַח וְלֹא הִזְכִּיר, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּקִי ש"צ מוֹצִיאֻ:

יא יֵאֵם בַּעֲדֵי הָאָדָם מִתְפַּלֵּל סִיִּם ש"צ בְּרָכָה, וְקֹדֶם שֶׁפְּלָתָה עֲנִית אֲמֵן מִפִּי רַב הַצְּבוּר סִיִּם זֶה תַפְּלָתוֹ, עוֹנָה עִמָּהֶם אֲמֵן. הִגָּה וְאֶפְלוּ אִם לֹא שָׁמַע הַבְּרָכָה כָּלֵל, רַק שׁוֹמֵעַ צְבוּר עוֹנִין אֲמֵן וְיוֹדֵעַ עַל אִיזָה בְּרָכָה קֹאֵי, יַעֲנָה עִמָּהֶם, וְכֵן בְּקִדִּישׁ וְקִדְשָׁה וּבְרָכוֹ:

יב יֵאֵהוּנָה אֲמֵן לֹא יִגְבִּיהַ קוֹלוֹ יוֹתֵר מִהַמְּבָרָךְ:

סִימָן קַבָּה - דִּינִי קִדְשָׁה. וְבוֹ ב' סְעִיפִים:

א "אֵין הַצְּבוּר אוֹמְרִים עִם ש"ץ נִקְדִּישֶׁךְ אֲלֵא שׁוֹתְקִין וּמְכַנְּנִין לָמָּה שִׁש"צ אוֹמֵר עַד שְׁמַיִעַ לְקִדְשָׁה, וְאֵז עוֹנִים הַצְּבוּר קִדּוּשׁ:

ב כִּיטוֹב לְכוֹן רַגְלֵיו בְּשַׁעַה שְׁאוֹמֵר קִדְשָׁה עִם שְׁלִיחַ צְבוּר. הִגָּה וְיֵשׁ לִשְׂא הַעֲיִנִּים לְמִרוֹם בְּשַׁעַה שְׁאוֹמְרִים קִדְשָׁה, וְכֵן מִנְעֻנְעִים גּוֹפֵן וְנוֹשְׂאִין אוֹתוֹ מִן הָעֶרֶץ (טוֹר וְשִׁבְלֵי לְקֹט). וְאֵין לְדַבֵּר בְּאֲמִצָּע הַקִּדְשָׁה (מַהֲרִ"ל וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם מַהֲרִ"א וְדָרָךְ אֶרֶץ זֹטָא). וְיִמִּי שְׁאֵמֵר סֵדֵר קִדְשָׁה וְכֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמִצָּא צְבוּר עוֹנִין קִדְשָׁה, חוֹזֵר וְעוֹנָה עִמָּהֶם (תַּשְׁבִּיב הַרְשָׁב"א סִימָן רמ"ט):

סִימָן קַבּוֹ - דִּין ש"צ שְׁמַעָה. וְבוֹ ד' סְעִיפִים:

א אִש"צ שֶׁשַּׁעָה וְדִלֵּג אַחַת מִכָּל הַבְּרָכוֹת וּכְשֶׁמִּצְרִיכִין אוֹתוֹ יוֹדֵעַ לְחֹזֵר לְמִקוּמוֹ, אֵין מְסַלְקִין אוֹתוֹ, אֲבָל אִם דִּלֵּג בְּרַפְתַּי הַמְּלִשְׁינִים מְסַלְקִין אוֹתוֹ מִיָּד שְׁמֵא אֶפִּיקוּרוֹס הוּא. וְאֵם הַתַּחֲלִיל בָּהּ וְטַעָה, אֵין מְסַלְקִין אוֹתוֹ:

ב כִּש"צ שֶׁשַּׁעָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְחֹזֵר לְמִקוּמוֹ יַעֲמֵד אַחֵר תַּחֲתָיו (בְּדָרָךְ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל סִימָן נ"ג), וּמִתַּחֲלִיל מִתַּחֲלַת הַבְּרָכָה שֶׁשַּׁעָה זֶה אִם הִיָּה הַטַּעוֹת בְּאֲמִצָּעוֹת. וְאֵם הִיָּה בְּג' רֵאשׁוֹנוֹת מִתַּחֲלִיל בְּרֵאשׁ, וְאֵם בְּג' אַחֲרוֹנוֹת מִתַּחֲלִיל רַצָּה:

ג יִכָּל מְקוֹם שֶׁהִתְיַחֵד חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל, ש"צ חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל אִם טַעָה כְּמוֹתוֹ, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֵם חוּץ מִשְׁחֲרִית שֶׁל רֵאשׁ חֲדָשׁ, יִשְׁאֵם שָׁכַח ש"צ וְלֹא הִזְכִּיר יַעֲלָה וְיָבֵא עַד שֶׁהִשְׁלִים תַּפְּלָתוֹ, אֵין מְחַזְרִין אוֹתוֹ,

מִפְּנֵי טַרַח הַצְּבוּר, שֶׁהִרִי תַפְּלָת הַמוֹסָפִין לְפָנָיו שֶׁהוּא מְזַכֵּיר בָּהּ רֵאשׁ חֲדָשׁ. אֲבָל יֵאֵם נִזְכָּר קֹדֶם שֶׁהִשְׁלִים תַּפְּלָתוֹ חוֹזֵר לְרַצָּה וְאֵין בָּהּ טַרַח צְבוּר. הִגָּה יֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִם טַעָה בְּשַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת יוֹם טוֹב דִּינוּ כְּמוֹ בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ, וְהִכִּי נִהְיָה (טוֹר וְסמ"ק):

ד יֵאֵם טַעָה ש"ץ כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל בְּלַחֲשׁ, לְעוֹלָם אֵינִי חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל שְׁנִית, מִפְּנֵי טַרַח הַצְּבוּר, אֲלֵא סוֹמֵךְ עַל הַתַּפְּלָה שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֵם. וְהוּא שְׁלֵא טַעָה בְּג' רֵאשׁוֹנוֹת, שְׁאֵם טַעָה בָּהֶם לְעוֹלָם חוֹזֵר כְּמוֹ שֶׁהִתְיַחֵד חוֹזֵר:

סִימָן קַבּוֹ - דִּין מוֹדִים דְּרַבָּנָן. וְבוֹ ב' סְעִיפִים:

א "כְּשִׁנְיָעַי שְׁלִיחַ צְבוּר לְמוֹדִים שׁוֹחִין עִמּוֹ הַצְּבוּר, וְלֹא יִשְׁחֹ וְיוֹתֵר מִדְּאִי, כִּיאוֹמְרִים מוֹדִים אֲנִיחֵנו לָךְ שְׁאֲתָה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר כו', וְחוֹתָם בְּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת יִכְבֵּל הַזְכָּרַת הַשֵּׁם. וְיֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר יִשְׁצְרִיף לְשַׁחוֹת גַּם בְּסוֹף, וְטוֹב לְחַשׁ לְדְּבָרָיו. יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁאוֹמֵר הַכָּל בְּשַׁחֲתָה אַחַת, וְכֵן הַמְּנַהֵג (פְּסָקִי מַהֲרִ"א):

ב יֵאֵם אֵין שֵׁם כְּהֵנִים אוֹמֵר ש"צ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּרַכְנוּ בְּבְרָכָה הַמְּשַׁלֶּשֶׁת וְכו', וְאֵנִי אֲבָרְכֶם, 'וְאֵין הַצְּבוּר עוֹנִין אַחֲרָיו אֲמֵן אֲלֵא בֵּן יְהִי רַצּוֹן. הִגָּה וְאֵין אוֹמְרִים אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וְכו' רַק בְּזִמָּן שְׂרָאוֹי לְבִרְכַּת כְּהֵנִים וְלִשְׂא פְּסִים. וְנִהְיָה לֹמֵר בְּשַׁחֲרִית שִׁים שְׁלוֹם, וְכֵן כָּל זִמָּן שְׁאוֹמֵר אֱלֹהֵינוּ כו', אֲבָל בְּלֵאוֹ הִכִּי מִתַּחֲלִילִין שְׁלוֹם רַב. וְיֵשׁ מִתַּחֲלִילִין שִׁים שְׁלוֹם בְּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת, הוּאִיל וְכִתִּיב בָּהּ בְּאוֹר פְּנִיךָ נִתַּת לָנוּ שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שְׁקוּרִין בְּמִנְחָה בְּשַׁבָּת (הַגְּהוֹת מִיּוֹנִי פֶּרֶק ח מִהֲלָכוֹת תַּפְּלָה):

הֲלָכוֹת נְשִׂאֵת כַּפִּים

סִימָן קַבָּה - דִּינִי נְשִׂאֵת כַּפִּים וְאִיזָה דְּבָרִים הַפּוֹסְלִים בִּכְהֵן. וְבוֹ מ"ה סְעִיפִים:

א "אֵין נְשִׂאֵת כַּפִּים בְּפָחוֹת מַעֲשָׂה, וְהַכְּהֵנִים מִהַמְּנִיָּן. (וְאֵין לָזֵר לִשְׂא כַּפָּיו אֶפְלוּ עִם כְּהֵנִים אַחֲרִים) (בְּפֶרֶק ב' דְּכֻתּוֹת,

— סִימָן קַבָּה הַגּוֹלָה —

ו טוֹר בְּשֵׁם אֲבִיו הַרֵאשׁ ז טוֹר וְהַרֵד"א ח אֶרְחוֹת חִיִּים בְּשֵׁם דְּבַנּוּ יוֹנָה ט בְּרָכוֹת מ"ז י טוֹר בְּשֵׁם ר"י * צ"ל רכ"ץ וְהוּא ר"ת רַב פֶּהֶן צֶדֶק כ בְּרָכוֹת מ"ז ל בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת מִיּוֹנִי בְּפֶרֶק א מִהֲלָכוֹת בְּרָכוֹת בְּשֵׁם הַירוֹשְׁלָמִי מ תוֹסֵפוֹת שֵׁם נ סא"ח ס בה"ג וְתוֹסֵפוֹת בְּרָכוֹת כ"ט ע בֵּית יוֹסֵף פ פִּתְבִּי מַהֲר"ר יִשְׂרָאֵל צ בְּרָכוֹת מ"ה [סִימָן קַבָּה] א הַרֵאשׁ בְּתַשְׁבּוּהָ כָּלֵל ד' וּבֵית יוֹסֵף ב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן [סִימָן קַבּוֹ] א בְּרָכוֹת כ"ט ב שֵׁם ל"ד ג שֵׁם דָּף ל ד בה"ג וְרַמְבַּם בְּפֶרֶק י מִהֲלָכוֹת תַּפְּלָה וְטוֹר ה רש"י בְּתַשְׁבּוּהָ וּר' שְׁמִתָּה ו טוֹר בְּשֵׁם הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק י מִהֲלָכוֹת תַּפְּלָה [סִימָן קַבּוֹ] א טוֹר בְּשֵׁם הַירוֹשְׁלָמִי פֶּרֶק קָמָא דְּבְרָכוֹת ב סוֹטָה הִבִּיאֻ הַרֵי"ף וְהַרֵאשׁ בְּפֶרֶק ה דְּבְרָכוֹת ג רַמְבַּם בְּפֶרֶק ט מִהֲלָכוֹת תַּפְּלָה וְרַבֵּנוּ יוֹנָה ד רַשְׁב"א ה רַמְבַּם בְּסוֹף הֲלָכוֹת תַּפְּלָה ו רד"א [סִימָן קַבָּה] א מְגַלָּה כ"ג

דָּוָר עוֹבֵר בְּעֶשֶׂה, וְתוֹסֵפוֹת פֶּרֶק כֵּל כְּתָבִי, לֹא יָדַע רַ"י מֵה אֲסוּר יֵשׁ בְּזֵר הַעוֹלָה, וְאֶפְשָׁר עִם כִּהְנִים אַחֲרֵים שְׂרִי, וְצָרִיף עֵינָיו):

ב כֵּל כֶּהֱן שָׂאִין בּוֹ אֶחָד מֵהַדְּבָרִים הַמְעַכְבִּים, אִם אֵינוֹ עוֹלָה לְדוּכָן, אָף עַל פִּי שֶׁבִטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת הָרִי יִזְהַר כְּעוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה עֲשֵׂה, אִם הָיָה בְּבֵית הַכֹּהֲנִים שֶׁקֹּרָא כִּהְנִים יֵאָדָם אִם אִמְרוּ לוֹ לַעֲלוֹת אוֹ לִטֵּל יָדָיו:

ג הֵאֵם עָלָה פַּעַם אַחַת בְּיוֹם זֶה, שׁוֹב אֵינוֹ עוֹבֵר אֶפְלוֹ אִמְרוּ לוֹ עָלָה:

ד יִכְשַׁהֲכֶהֱנִים אֵינָם רוֹצִים לַעֲלוֹת לְדוּכָן, אֵינָם צָרִיכִים לְשִׁהוֹת חוּץ מִבֵּית הַכֹּהֲנִים אֲלֹא בְּעֶשֶׂה שֶׁקֹּרָא הַחֲזוֹן כִּהְנִים. אֲכָל כִּדִּי שֶׁלֹא יֵאֲמְרוּ שֶׁהֵם פְּגוּמִים, נִהְגוּ שֶׁלֹא לִכְנֹס לְבֵית הַכֹּהֲנִים עַד שִׁיִּגְמְרוּ בִּרְכַּת כִּהְנִים:

ה וְלֹא יַעֲלוּ הַכִּהְנִים לְדוּכָן בְּמִנְעָלִים, אֲכָל חֲבִבְתִּי שׁוֹקִים שְׂרִי. וְיֵשׁ מַחְמִירִין אִם הֵם שֶׁל עוֹר (אֲגִידָה פֶּרֶק הַקּוֹרָא אֶת הַמְּגִלָּה) (וְנִהְגוּ לְהִקָּל בַּקָּצֵת מִקּוֹמוֹת):

ו טָאף עַל פִּי שֶׁנִּטְלוּ הַכִּהְנִים יָדֵיהֶם שְׁחִירָת, חוֹזְרִים וְנוֹטְלִים יָדֵיהֶם עַד הַפֶּרֶק שֶׁהוּא חֲבוּר הֵיזַר וְהַזְרוּעַ. יִהְיֶה לָיוּ יוֹצֵק מִים עַל יָדֵיהֶם, וְקֹדֶם לָכֵן יִטֵּל הַלּוֹי יָדָיו. וְלֹא נִהְגוּ הַלּוֹיִים לִטֵּל יָדֵיהֶם תַּחֲלָה, רַק סָמְכוּ עַל נְטִילַת שְׁחִירָת:

ז אִם נָטַל הַכֶּהֱן יָדָיו שְׁחִירָת וּבִרְךָ עַל נְטִילַת יָדָיו, לֹא יִחְזֹר לְבִרְךָ בְּשִׁנּוּטֵל יָדָיו לְנִשְׂיָאת פָּפִים:

ח מִכְּשֶׁמִּתְחִיל שׁ"צ רָצָה, כָּל כֶּהֱן שֶׁבְּבֵית הַכֹּהֲנִים נִצְטָר מִמָּקוֹמוֹ לַעֲלוֹת לְדוּכָן, וְאָף אִם לֹא יִגִּיעַ שָׁם עַד שִׁסְסִים שׁ"צ רָצָה, שְׂפִיר דְּמִי. אֲכָל אִם לֹא עָקַר רִגְלָיו בְּרָצָה שׁוֹב לֹא יַעֲלָה:

ט יִכְשַׁעוֹקְרִים (רש"י וְתוֹסֵפוֹת ור"ן כְּתָבוּ דְּלֹא יֵאֲמָר אוֹתוֹ עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הַתִּבָּה, וְכֵן כְּתָב הַבֵּית יוֹסֵף). כִּהְנִים רִגְלֵיהֶם לַעֲלוֹת לְדוּכָן

אוֹמְרִים יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שֶׁתִּהְיֶה בְּרָכָה זוֹ שְׂצוּיִתְנוּ לְבָרְךָ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּבִרְכָּה שְׁלֵמָה וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ מִכְשׁוֹל וְעוֹן מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. וּמֵאִירִכִּים בַּתְּפִלָּה זוֹ עַד שִׁיִּכְלָה אָמֵן שֶׁל הוֹדָאָה מִפִּי הַצִּבּוּר:

י "עוֹמְדִים בְּדוּכָן פְּנִיָּהם כְּלָפִי הַהִיכָל וְאַחֲרֵיהֶם כְּלָפִי הָעַם וְאַצְבָּעוֹתֵיהֶם כְּפּוֹפִים לְתוֹךְ פְּנִיָּהם עַד שִׁסְסִים מוֹדִים, וְאֵזָא אִם הֵם שְׁנִים קוֹרָא לָהֶם (הש"צ) כִּהְנִים. הֵגָה וְלֹא יֵאֲמָר אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי כּוֹהֵן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּלִחַשׁ עַד מֵלֶת כִּהְנִים וְאֵזָא יֵאֲמְרוּ בְּקוֹל רֶם (טוֹר בִּשְׁם ר"י ור"מ מְרוֹטְנִבּוּרָג) וְחֹזֵר וְאוֹמֵר עִם קְדוּשָׁה כְּאִמּוֹר בְּלִחַשׁ (וְכֵן נִהְגִּין בְּמִדְּיוֹת אֶלּוּ). וּמִחֲזִירִים פְּנִיָּהם כְּלָפִי הָעַם וְאִם הוּא אֶחָד אֵינוֹ קוֹרָא לוֹ, אֲלֹא הוּא מַעֲצָמוֹ מִחֲזִיר פָּנָיו:

יא יִכְשַׁמְחֲזִירִין פְּנִיָּהם כְּלָפִי הָעַם מִבְּרַכִּין אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אֶהְרֹן וְעוֹנֵנוּ לְבָרְךָ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

יב מִכְּבִיָּהִים יָדֵיהֶם כְּנִגְדַּת כְּתוּבָתֵיהֶם, וּמִגְבִּיָּהִים יָד יְמִינִית קָצֵת לְמַעֲלָה מִהַשְׁמָאֵלִית, וּפּוֹשְׁטִים יָדֵיהֶם יְחוּלְקִים אֲצָבָעוֹתֵיהֶם, וּמִכְוִנִים לַעֲשׂוֹת ה' אֲוִירִים, בֵּין ב' אֲצָבָעוֹת לִב' אֲצָבָעוֹת אֲוִיר אֶחָד וּבֵין אֲצָבָע לַגּוֹדֵל וּבֵין גּוֹדֵל לַגּוֹדֵל, וּפּוֹרְשִׁים פְּנִיָּהם, כִּדִּי שִׁיָּהָא תוֹךְ פְּנִיָּהם כְּנִגְדַּת הָאֶרֶץ וְאַחֲרֵי יָדֵיהֶם כְּנִגְדַּת הַשָּׁמַיִם:

יג שֶׁמִּתְחִילִין הַכִּהְנִים לִזְמֹר יִבְרַכֶּה. הֵגָה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שָׁם מֵלֶת יִבְרַכֶּה יִקְרָא אוֹתוֹ שׁ"צ תַּחֲלָה (טוֹר ור"ן פֶּרֶק הַקּוֹרָא וְהַגָּהוֹת מִיְּמֵנוּ), וְכֵן נִהְגִּים בְּכָל מִדְּיוֹת אֶלּוּ. וְאַחֲרַיִם כֶּךָ מִקְרָא אוֹתָם שׁ"צ מִלָּה בְּמִלָּה וְהֵם עוֹנִים אַחֲרָיו עַל כָּל מִלָּה עַד שִׁסְסִימוּ פִּסּוּק רֵאשׁוֹן, וְאֵזָא עוֹנִים הַצִּבּוּר אָמֵן, וְכֵן אַחֲרַיִם פִּסּוּק ב' וְכֵן אַחֲרַיִם פִּסּוּק ג':

יד הֵאֵין מִבְּרַכִּין אֲלֹא בְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, וּבְעִמְדָה וּבְנִשְׂיָאת פָּפִים, וּבְקוֹל רֶם:

טו וְאַחֲרַיִם כֶּךָ מִתְחִיל שׁ"צ שִׁים שְׁלֹם, וְאֵזָא הַכִּהְנִים מִחֲזִירִים פְּנִיָּהם לְהִיכָל וְאוֹמְרִים רַבּוֹן הָעוֹלָמִים עֲשֵׂנוּ מֵה שְׁגוּרָת עֲלֵינוּ עֲשֵׂה אִתָּה מֵה שֶׁהַבְּטָחָתְנוּ הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קִדְּשָׁךְ מִן הַשָּׁמַיִם וּבְרַךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל. הֵגָה וְיֵאֲרִיכוּ בַּתְּפִלָּה זוֹ עַד שִׁסְסִים שׁ"צ שִׁים שְׁלֹם, וְשִׁנְעוּ הַצִּבּוּר אָמֵן עַל שְׁנֵיהֶם. וְאִם אֵינָם יְכוֹלִים לְהִזְרִיף כָּל כֶּךָ יֵאֲמְרוּ אֲדִיר בְּפָרוֹם וְכו' כְּדִלְקָמֵן סִימֵן ק"ל (רש"י פֶּרֶק אֶלּוּ נֶאֱמָרִין וְהַגָּהוֹת מִיְּמֵנוּ):

טז הֵאֵין הַכִּהְנִים רִשְׁאִים לְהַחֲזִיר פְּנִיָּהם עַד שִׁתְּחִיל שׁ"צ שִׁים שְׁלֹם, וְאֵינָם רִשְׁאִים לְכָף אֲצָבָעוֹתֵיהֶם עַד שִׁתְּחִירוּ פְּנִיָּהם, וְעוֹמְדִים שָׁם, וְאֵינָם רִשְׁאִים לַעֲקֹר מִשָּׁם עַד שִׁסְסִים שׁ"צ שִׁים שְׁלֹם. וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂצָרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שִׁסְסִימוּ הַצִּבּוּר לַעֲנוֹת אָמֵן אַחֲרַיִם בְּרַכַּת שִׁים שְׁלֹם (וְכֵן הַמְּנַהֵג):

יז יִכְשַׁמְחֲזִירִין פְּנִיָּהם, בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בְּסוֹף, לֹא יִחְזִירוּ אֲלֹא דֶרֶךְ יְמִין. הֵגָה כְּשִׁיזְרִידִין מִן הַדּוּכָן לֹא יִגְעוּ בְּמִנְעָלֵיהֶם הַמְטָנְפִים, וְאִם נִהְגִּים יִשְׁלוּ יָדֵיהֶם לְתַפִּלָּה שִׁתְּפִלְלוּ אַחֲרַיִם כֶּךָ (אֲגִידָה פֶּרֶק הֵיזַר קוֹרָא):

יח הֵאֵין הַמְקַרָּא שֶׁקֹּרָא כִּהְנִים רִשְׁאִי לְקִרּוֹת כִּהְנִים עַד שִׁיִּכְלָה מִפִּי הַצִּבּוּר אָמֵן שְׁעוֹנִים אַחֲרַיִם בְּרַכַּת מוֹדִים, וְאֵינָם הַכִּהְנִים רִשְׁאִים לְהַתְחִיל בְּרַכַּת אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אֶהְרֹן עַד שִׁיִּכְלָה דְּבוּר קְרִיאַת כִּהְנִים מִפִּי הַקּוֹרָא. וְאַחֲרַיִם שֶׁבְּרַכּוֹ הַכִּהְנִים אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אֶהְרֹן אֵינָם רִשְׁאִים לְהַתְחִיל וּבְרַכֶּה עַד שִׁיִּכְלָה מִפִּי כָּל הַצִּבּוּר אָמֵן שְׁעוֹנִים אַחֲרַיִם בְּרַכַּת אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אֶהְרֹן, וְכֵן אֵינָם רִשְׁאִים לְהַתְחִיל בַּתִּבָּה עַד שִׁתְּכִלָּה הַתִּבָּה מִפִּי הַמְקַרָּא, וְאֵינָם הַצִּבּוּר עוֹנִין אָמֵן עַד שִׁתְּכִלָּה בְּרַכָּה מִפִּי הַכִּהְנִים. הֵגָה וְלֹא יִתְחִילוּ הַכִּהְנִים רַבּוֹן הָעוֹלָמִים כּו' עַד שִׁיִּכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצִּבּוּר (בֵּית יוֹסֵף):

יט הֵאֵין שׁ"צ רִשְׁאִי לַעֲנוֹת אָמֵן אַחֲרַיִם בְּרַכָּה שֶׁל כִּהְנִים:

⦿ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⦿

ב סוֹטָה ל"ח ג רמב"ם סוֹף הַלְכוֹת תַּפְלָה ד מְרַכְבִּי ה הִגָּה מִיְּמֵנוּ פֶּרֶק י"ד מֵהַלְכוֹת תַּפְלָה ו כְּתָבִי הֵר"ר יִשְׂרָאֵל סִימֵן ק"ג ז סוֹטָה דף מ' ח הִגָּהוֹת מִיְּמֵנוּ בְּסוֹף הַלְכוֹת תַּפְלָה ט סוֹטָה ל"ח לְפִי פְּרוּשׁ רש"י י טוֹר בִּשְׁם הַרמב"ם כ בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם הַזֵּהר פֶּרֶשׁת נִשְׂא ל בֵּית יוֹסֵף מ סוֹטָה ל"ח נ שֶׁם ל"ט ס נִסְח רמב"ם בְּפֶרֶק י"ד מֵהַלְכוֹת תַּפְלָה וְהַטּוֹר פ סוֹטָה לט ז שֶׁם ק שֶׁם ל"ח הִגָּהוֹת מִיְּמֵנוּ שֶׁם פֶּרֶק י"ד ר רֵאשׁוֹן עַל פִּי הַמְּדַרְשׁ ש בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם רמב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה ט סוֹטָה ל"ח א שֶׁם ב שֶׁם ג כְּתָבִי הֵר"ר יִשְׂרָאֵל סִימֵן ק"ט ד סוֹטָה ט"ו יוֹמָא י"ז ה סוֹטָה ל"ט ו שֶׁם לְדַעַת הַרמב"ם פֶּרֶק י"ד מֵהַלְכוֹת תַּפְלָה ז שֶׁם לְדַעַת הַטּוֹר ח בְּרַכּוֹת ל"ד

הֵגָה מוֹבָא בְּאֵן סִפְר שׁוֹלְחַן עֲרוֹךְ אֹרַח חַיִּים מַחֲלוֹק ל'ג' חֲדָשִׁים, ג' עֲמוּדִים לְיוֹם, כֶּךָ יִגְמֹר כָּל אֹרַח חַיִּים בְּכָל תַּקּוּפַת הַשָּׁנָה שֶׁהִיא ג' חֲדָשִׁים, וְיִזְכֹּר לַהֲיוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבֹּא". נָא לִפְרֹסֵם בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מִדְּרָשׁוֹת, וּבְשִׁמְחוֹת, וּלְכָל הַחֲבָרִים וְיָדִידִים, לִזְכּוֹת אֶת הָרַבִּים לַהֲיוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבֹּא" עַל יְדֵי לִימוּד "הַלְכָה בְּכָל יוֹם", שֶׁהוּא "תוֹרָה לְשִׁמְחָה", וְכָל הַמְּזֻכָּר אֶת הָרַבִּים וּזְכֹּר לְבָנִים צָדִיקִים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יד - עמוד ג]

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון ט"ו: - טו תשרי - טו טבת - טו ניסן - טו תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

מסתכלין בו. והוא הדין למי שיש מומין ברגליו, במקום שעולים לדוכן בלא בתי שוקנים, וכן מי שרירי יורד על זקנו או שעניו זולפות דמעה, וכן סומא באחד מעיניו לא ישא את פפיו. ואם היה דש בעירו, דהינו שהם רגילים בו ומפירים הכל שיש בו אותו מום, ישא פפיו ואפלו הוא סומא בשתי עיניו. ויכל ששקה בעיר ל' יום מקרי דש בעירו. ודוקא בעירו, אבל אם הולך באקראי לעיר אחרת ושהה שם ל' יום, לא. ואפלו לא בא לדור שם להיות מבני העיר אלא בא להיות שם מלמד או סופר או משרת שנה או חצי שנה, חשוב דש בעירו בל' יום:

לא האם מנהג המקום לשלשל הפהנים טלית על פניהם, אפלו יש בפניו ובגדיו כמה מומין, ישא את פפיו. הגה ודוקא אם היו ידיו בפנים מן הטלית, אבל אם הם מבחוץ לא מהני הטלית לגדיו:

לב יהיו ידיו צבועות אסטים ופואה (אסטים ופואה, פרוש, מיני צבעים) לא ישא את פפיו מפני שהעם מסתכלין בהם, ואם רב העיר מלאכתן בכך, ישא את פפיו, וכן אם הוא דש בעירו ישא את פפיו:

לג ימי שאינו יודע לחתך האותיות, כגון שאומר לאלפין עייניו ולעייניו אלפין וכו' צא צדה, לא ישא את פפיו:

לד חקטן שלא הביא שתי שעירות אינו נושא את פפיו בפני עצמו כלל, אבל עם כהנים שהם גדולים נושא, ללמד ולהתחנך. ומי שהביא שתי שעירות נושא את פפיו אפלו בפני עצמו. ומיהו, דוקא באקראי בעלמא ולא בקביעות, עד שישתמלא זקנו, שאז יכול לשא פפיו אפלו יחידי בקבע. ויכל שהגיע לשנים שראוי להתמלאות זקנו,

כד יעם שאחורי הפהנים אינם בכלל ברכה, אבל מלפניהם ובעדיהם אפלו מחצה של ברזל אינה מפסקת. ולאחריהם נמי אם הם אנוסים, כגון עם שבשדות שהם טרודים במלאכתן ואינם יכולים לכוא הם בכלל הברכה:

כה רבית הפנסת שפלה כהנים, אם אין שם אלא עשרה כלם עולים לדוכן. למי מברכין, לאחיהם שבשדות, ומי עונה אחריהם אמן, הנשים והטף. ואם יש שם יותר מעשרה, היתרים מעשרה יעלו ויברכו והעשרה עונים אחריהם אמן:

כו ששעה שמברכין אין לומר שום פסוק, אלא ישתקו ויכוננו לברכה. הגה ומכל מקום עכשיו שהפהנים מאריכין הרבה כגוננים נהגו גם כן לומר פסוקים, וכמו שנתבאר לעיל סימן נ"ז לענין ברכו, אך יותר טוב שלא לאמרם (דעת עצמו):

כז יכהן אינו רשאי להוסיף מדעתו יותר על השלשה פסוקים של ברכת כהנים, ואם הוסיף עובר על כל תוסף:

כח יכהן שנשא פפיו, ואחר כך הלך לבית הפנסת אחר ומצא צבור שלא הגיעו לברכת כהנים יכול לשא את פפיו פעם אחרת:

כט יכהן שלא התפלל עדין ומצא צבור מתפללין, נושא פפיו ואין התפלה מעפכתו:

ל ימי שיש לו מום בפניו או בגדיו, כגון שהם בזהקניות או עקמות או עקושות (בזהקניות, פרוש, מין נגע לכן, ורש"י פרש, לינטלי"ש בלעז. עקמות כפופות. עקושות לצדדיהן. והר"ן פרש, עקמות, שנתעקמה ידו אחורנית, עקושות, שאינו יכול לחלק אצבעותיו), לא ישא את פפיו מפני שהעם

המשך הלכות נשיאת כפים, סימן קכח - דיני נשיאת כפים ואיזה דברים הפוסלים בכהן

כ ט"א שליח ציבור כהן, אם יש שם כהנים אחרים לא ישא את פפיו. (ולא יאמרו לו לעלות או לטל ידיו, אבל אם אמרו לו צריך לעלות, דהא עובר בעשה אם אינו עולה) (מרדכי פרק הקורא עומד והנהות מימני פרק ט"ו דתפלה ואגור). ואפלו אין שם כהן אלא הוא לא ישא את פפיו, אלא אם כן מקטח לו שיחזר לתפלתו בלא טרוף דעת, שאם הוא מקטח בכך, כיון שאין שם כהן אלא הוא, ישא את פפיו כדי שלא תתבטל נשיאת כפים. ויכיצד יעשה, יעקר רגליו מעט בעבודה ויאמר עד ולך נאה להודות, ויעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים, ויקרא לו אחר, לומסים החזן שים שלום. מ"אם המקרא כון לתפלת ש"צ מתחלה ועד סוף, עדיף טפי שישים המקרא שים שלום:

כא יאין הפהנים רשאים לנגן בברכת כהנים שנים או שלשה גוננים, משום דאיכא למחש לטרוף הדעת, ואין לנגן אלא נגון אחד מתחלה ועד סוף:

כב ממשדלין שיהא המקרא ישראל. וכשהחזן כהן, יעמד ישראל אצלו ויקרא כהנים ויקרא אותם, והחזן עומד ושותק:

כג בפשעה שהפהנים מברכים העם לא יביטו ולא יסיחו דעתם, אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמו שעומד בתפלה, והעם יכוננו לברכה, ויהיו פניהם כנגד פני הפהנים ולא יסתכלו בהם: הגה וגם הפהנים לא יסתכלו בידיהם על כן נהגו לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית, ויש מקומות שנהגו שידיהם בפנים מן הטלית, שלא יסתכלו העם בהם (בית יוסף):

ע"פ באר הגולה

ט שם ורמב"ם י שם במקרא כ הנהות מימני ל רש"י שם מ אגור לדעת רש"י ומהר"ם נ תרומת הדשן ס טור בשם הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה פ סוטה ל"ט צ תגיגה ט"ז ק סוטה שם ר שם ש שם ת ראש השנה כ"ח א שם ב הנהות מימני ורד"א ג מגלה כ"ד ד תרומת הדשן ה בית יוסף ו מגלה כ"ד ז שם ח שם ל פרוש התוספות ט סוף פרק קמא דחלין י בית יוסף

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון טו - עמוד א]

אף על פי שלא נתמלא קרינן בה נתמלא זקנו (ועין לעיל סימן נ"ג סעיף ח):

לה ככהן שהרג את הנפש אפלו בשוגג לא ישא את כפיו אפלו עשה תשובה. הגה ויש אומרים דאם עשה תשובה נושא כפיו. ויש להקל על בעלי תשובה, שלא לנעל דלת בפניהם, והכי נהוג ד"ע דלא גרע ממומר וכ"מ מהגה"מ (טור ורש"י והרבה פוסקים אגור ובית יוסף):

לו למל תינוק ומת, נושא את כפיו. ואם העם מרגנים אחריו שהוא שופך דמים, כיון שלא נתפטר הדבר ישא את כפיו:

לז ימורר לעבודת אלילים לא ישא את כפיו. ויש אומרים שאם עשה תשובה נושא כפיו (וכן עקר). ואם נאנס, לדברי הפל נושא כפיו:

לח עשה רביעית יין בבת אחת, לא ישא את כפיו. שתאו בשני פעמים או שנתן לתוכו מעט מים, מותר. ואם שתה יותר מרביעית, אף על פי שהוא מזוג, ואפלו שתאו בכמה פעמים, לא ישא את כפיו עד שיסיר יינו מעליו:

לט לא היו בו אחד מהדברים המונעים נשיאת כפיים, אף על פי שאינו מדקדק במצות וכל העם מרגנים אחריו, נושא את כפיו (שאין שאר עבירות מונעין נשיאת כפיים):

מ ככהן שנשא גרושה לא ישא כפיו, וואין נזהגין בו קדשה אפלו לקרות בתורה ראשון. ואפלו גרשה או מתה פסול, עד שידר הנאה על דעת רבים מהנשים שהוא אסור בהם:

מא ינטמא למת שאינו משבעה מתי מצוה, פסול מן הדיוכן ומפל מצלות הבהנה עד שישוב ויקבל שלא יטמא עוד למתים. (ויש אומרים דמי שיש לו בת שהמירה לעבודת פוככים או שזנתה, אין מחיבין עוד לקדשו כי אביה היא מחללת) (מרדכי פרק נגמר הדין):

מב שהחלל אינו נושא את כפיו:

מג יאחר שבעת ימי אבילות נושא כפיו ובתוך שבעת ימי אבילות יצא מבית הכנסת בשעה שקורא כהנים. הגה ויש אומרים

דכל זמן האבילות אפלו עד י"ב חדש על אביו ועל אמו אינו נושא את כפיו (מרדכי סוף פרק הקורא עומד ונהגות ממוני), וכן נזהגין במדינות אלו:

מוד אכהן אף על פי שהוא פגוי נושא את כפיו. הגה ויש אומרים דאינו נושא כפיו, דהשרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה והמכרך יש לו להיות בשמחה (מרדכי פרק הקורא עומד). ונהגו שנושא כפיו אף על פי שאינו נשוי, ומפל מקום הרועה שלא לשא כפיו אין מוחין בידו, רק שלא יהא בבית הכנסת בשעה שקורין כהנים או אומרים להם לטל ידיהם. נהגו בכל מדינות אלו שאין נושאים כפיים אלא ביום טוב, משום שאז שרויים בשמחת יום טוב, וטוב לב הוא יכרה, מה שאין כן בשאר ימים, אפלו בשבתות השנה, ששרוידים בהרהורים על מחיתם ועל בטול מלאכתם ואפלו ביום טוב אין נושאים כפיים אלא בתפלת מוסף, שיוצאים אז מבית הכנסת וישמחו בשמחת יום טוב (דעת עצמו). וכל שחרית ומוסף שאין נושאים בו כפיים אומר הש"צ אלהינו ואלהי אבותינו וכו', כדלעיל סוף סימן קכ"ו. ויום הכפורים נושאים בו כפיים כמו ביום טוב ויש מקומות שנושאים בו כפיים בנעילה, ויש מקומות אפלו בשחרית:

מדה יאלו תבות שהכהנים הופכים בהם לדרום ולצפון. ויכרה, וישמרך, אליך, אליך, ויחנך, לך, שלום. הגה ונהגין שמאריכין בנגון אלו תבות, כי כל אחת מהן הוא סוף ברכה בפני עצמה, ואומרים רבון, כמו שמפרש בסימן ק"ל, ובשעה שמאריכין בנגון התבות שבסוף הפסוקים. דהינו וישמרך, ויחנך, שלום. והמקרא לא יאמר רבון וכו' (תשובת מהר"ל סימן קמ"ח) אסור להשתמש בכהן אפלו בזמן הזה, דהוי כמועל בהקדש, אם לא מחל על כך (מרדכי בהנהגות דגשין):

סימן קכט - באיזה תפילות נושאים כפיים. ובו ב' סעיפים:

א אין נשיאת כפיים אלא בשחרית ומוסף ובנעילה ביום שיש בו נעילה כמו ביום הכפורים, אכל לא במנחה, משום דשכיחא שכרות באותה שעה שמא יהא ככהן שכור, וגזרו במנחה של תענית אטו

מנחת שאר ימים. אכל בתענית שאין בו נעילה, הואיל ותפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה, היא דומה לתפלת נעילה ואינה מתחלפת במנחה של שאר ימים, הלכך יש בה נשיאת כפיים. (והמנהג שלנו כפר נתפאר לעיל סימן קכ"ח):

ב ככהן שעבר ועלה לדוכן ביום הכפורים במנחה, כיון שהדבר ידוע שאין שם שכרות הרי זה נושא את כפיו ואין מורידין אותו, מפני החשד שלא יאמרו פסול הוא ולכך הורידוהו. הגה ולכן אומרים במנחה ביום כפורים אלהינו ואלהי אבותינו, אף על גב דאין ראוי לנשיאת כפיים, מפל מקום הואיל ואם עלה לא ירד מקרי קצת ראוי (הנהגות ממוני), וכן נזהגין במדינות אלו אף על פי שיש חולקים:

סימן קל - רבוננו של עולם שאומרים בשעת נשיאת כפיים. ובו סעיף אחד:

א מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא, יקום קמה כהני בשעה שעולים לדוכן ונימא הכי, רבוננו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך וכו', ויכוון דלסיים גם בהדי כהני, דעני צבורא אמן. ואי לא, לימא הכי, אדיר בפרום שוכן בגבורה, אתה שלום ושמך שלום, יהי רצון שתשים עלינו שלום. הגה ובמקום שאין עולין לדוכן יאמר כל זה בשעה שהשליח צבור אומר שים שלום ויסיים בהדי שליח צבור שיענו הקהל אמן. (הר"ן הר"י פרק הירואה):

הלכות נפילת אפים

סימן קלא - דיני נפילת אפים. ובו ח' סעיפים:

א אין לדבר בין תפלה לנפילת אפים. כשנופל על פניו נהגו להטות על צד שמאל. הגה ויש אומרים דיש להטות על צד ימין. והעקר, להטות (ריב"ש סימן תי"ב ובית יוסף בשם הרמב"ם) בשחרית כשיש לו תפלין בשמאלו על צד ימין משום כבוד תפלין, ובערבית או כשאין לו תפלין בשמאלו יטה על צד שמאל (מנהגים). ולאחר שנפל על פניו יגביה ראשו ויתחנן מעט מישב, וכל מקום ומקום לפי מנהגו.

» < באר הגולה »

כ ברכות ל"ב ל מרדכי פרק הקורא את המגלה ושאר פוסקים מ פן מוקי רמב"ם להיא דירושלמי נ מנחות נ"ט ס רש"י ורובנו גרשון ע לשון הרמב"ם פרק יד מהלכות תפלה משמעות הגמרא דכריתות פ שם רמב"ם על פי ירושלמי דגשין מ"ז צ בכורות מ"ה ק רשב"א ומהר"י אבובא מסוגיא דכורות ר ר"י אבובא בשם דבר שמואל ש רמב"ם ת בית יוסף א משמעות תשובת הרשב"א ב רוקח [סימן קכט] א תענית כ"ו ב רמב"ם פרק י"ד מהלכות תפלה [סימן קל] א ברכות נ"ה [סימן קלא] א תלמידי הרשב"א בשמו ושאר פוסקים

ומנהג פשוט לומר ואנחנו לא נדע כו' וחצי קדיש, אשרי, למנצח (טור), ואפלו ב'מים שאין אומרים תחנון אומרים למנצח, מלבד בראש חודש ותנפה ופורים וערב פסח וערב יום כפור וט' באב (מנהגים), ועין לקמן סימן תקנ"ט):

ב נפילת אפים, מושב ולא מעמד. הגה יש אומרים דאין נפילת אפים אלא במקום שיש ארון וספר תורה בתוכו, אבל בלא זה אומרים תנפה בלא כסוי פנים, וכן נוהגים (בית יוסף בשם רוקח סימן שכ"ד). ונחצר בית הכנסת הפתוח לבית הכנסת (מהרי"ל) או בשעה שהצבור מתפללין, אז אפלו יחיד בביתו אומר תנפה בנפילת אפים (ד"ע פרוש אגור):

ג יאין נפילת אפים בליילה. ובילי אשמרת נוהגים לפל על פניהם. שהוא קרוב ליום:

ד ינהגו שלא לפל על פניהם. לא בבית האבל ולא בבית החתן ולא בבית הכנסת ביום מילה ולא בפיש שם חתן. הגה ודוקא שהמילה או החתן באותו בית הכנסת, אבל אם אין המילה בבית הכנסת, אף על פי שהיא בבית הכנסת האחרת אומרים תחנון (פסקי מהרי"א סימן פ"א). וביום המילה שאין אומרים תחנון, דוקא שחרית שפלין אז התינוק, אבל במנחה אף על פי שמתפללין אצל התינוק הנמול אומרים תחנון, מה שאין כן בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן (הגהות ממוני פרק ה מהלכות תפלה) ולא מקרי חתן אלא ביום שנקנס לחפה:

ה יאם חלה מילה בתענית צבור, מתפללים סליחות ואומרים ודוי, ואין נופלין על פניהם ואין אומרים והוא רחום בשחרית, אפלו במקום שנהגו לאמרו בלא זה:

ו ינהגו שלא לפל על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט ולא בראש חודש ולא במנחה שלפניו, ולא בחנפה, ויש אומרים גם במנחה שלפניו (וכן נוהגין). בפורים אין נופלין על פניהם (בל"ג בעמר אין נופלין, בערב יום כפור אין נופלין וכן בערב ראש השנה אפלו שחרית, מנהגים):

ז יומנהג פשוט שלא לפל על פניהם בכל חודש גיסן ולא בט' באב ולא בין יום כפור לסוכות (ולא מתחלת ראש חודש סיון עד אחר שבועות):

ח יאין אדם חשוב רשאי לפל על פניו כשמתפלל על הצבור, אלא אם כן הוא בטוח שיענה ביהושע בן נון. הגה וכן אסור לכל אדם לפל על פניו בפשוט ידים ורגלים אפלו אם אין שם אכן משפית (הגהות אשרי סוף פרק תפלת השחר וריב"ש סימן תי"ב), אבל אם נוטה קצת על צדו מתר אם אין שם אכן משפית, וכן יצשו ביום כפור כשנופלין על פניהם אם יציעו שם עשבים כדי להפסיק בין הקרקע, וכן נוהגין (מרדכי):

סימן קל"ב - דיני קדשת ובא יציזן. ובו ב' סעיפים:

א מתקדשין קדשת ובא יציזן. וצריך לזהר יבו מאד לאמרו בכונה. הגה ולענין אם יחיד אומרה דינה כדין קדשה שביצור. ועין לעיל סימן נ"ט. ובקדשה שבתרגום, יחיד אומרה ולא שנים, ואין לאמרה בקול רם (בית יוסף סימן נ"ט):

ב יאסור לאדם לצאת מבית הכנסת קדם קדשה וסדרא. הגה ואומרים אחר סיום התפלה עלינו לשבח מעמד (כל בו), ויזהר לאמרו בכונה. וכשמגיע אל אל לא יושע יפסיק מעט קדם שיאמר ואנחנו כורעים וכו' (טור). ואומרים קדיש יתום אחר עלינו. ואפלו אין יתום בבית הכנסת, יאמר אותו מי שאין לו אב ואם. ואפלו מי שיש לו אב ואם יכול לאמרו אם אין אביו ואמו מקפידין (אגור ותשב"ץ ותשובת מהרי"ל סימן ס"ד). ויש לומר פטום הקטרת ערב ובקר אחר התפלה, ואומרים תחלה אין באלהינו וכו'. ואומרים השיר שהלויים היו אומרים במקדש שחרית לכד (טור). ויש שכתבו לזהר לומר פטום הקטרת מתוך הכתב ולא בעל פה, משום שהאמירה במקום ההקטרה, וחישינן שמא ידלג (בית יוסף בשם מהרי"א וארחות חיים) אחד מסממניה, ואמרין שהוא חזב מיתה אם חסר אחת מסממניה, ולכן נהגו שלא לאמרו בחל, שממרין למלאכתן וחישינן שמא ידלג. וכשיצא מבית הכנסת אומר ה' נחני וגו' (כל בו) ומשתתפה ויצא (מהרי"ל):

סימן קל"ג - דין ברכו בשבת. ובו סעיף אחד:

א בשבת ויום טוב אין אומרים ברכו

אחר קדיש בתרא. הגה אפלו במקום שנהגו לאמרו בימות החל שמא לא היו יחידים בבית הכנסת כשאמרו ברכו מפל מקום בשבת ויום טוב אין לאמרו דהפל באין לבית הכנסת קדם ברכו (בית יוסף בשם ריב"ש):

סימן קל"ד - סדר והוא רחום והגבהת התורה. ובו ב' סעיפים:

א (הגה נוהגין להרבות בתחנונים בשני ובחמישי ואומרים) (טור) והוא רחום ואומרים אותו בקול רם ואם לא אמרו מעמד עובר על התקנה ונקרא פורץ גדר. הגה וכן נוהגין לאמרו מעמד אבל אומרים אותו בלחש. ומה שנוהגים להרבות בתחנונים בשני ובחמישי, משום שהם ימי רצון, ולכן נוהגין גם כן להתענות בהם (טור):

ב ימראה פני כתיבת ספר תורה לעם העומדים לימינו ולשמאלו, ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרע ולומר וזאת התורה וגו' תורת ה' תמימה וגו'. הגה ונהגו לעשות כן אחר שקראו בתורה אבל כשמוציאין אותו אומר הש"צ גדלו והקלה אומרים וקמנו כו', אב הרחמים הוא ירחם עם צמוסים וכו' ויש אומרים לומר על הכל יתגדל (מסכת סופרים פרק י"ד וטור ומהרי"ל), וכן נוהגים ביום טוב ובשבת. ויש להחזיק התורה בימין (מהרי"ל). וכשעולה הראשון לקרות אומרים ברוך שנתן תורה כו' (כל בו):

הלכות קריאת התורה

סימן קל"ה - סדר קריאת התורה ביום ב' וד'. ובו י"ד סעיפים:

א בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה, אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם, ואין מפטירין בנביא. הגה ואם היו ב' חתנים בבית הכנסת והם ישראלים מתר להוסיף לקרות ד', דלדידהו הוי ביום טוב שמתר להוסיף (מרדכי פרק הקורא עומד הגהות ממוני פרק י"ב מהלכות תפלה) ונראה שהוא הדין לשני בעלי ברית, ביום טוב שלקחם הוא כדלקמן סימן תקנ"ט (ודין שבת ויום טוב עין לקמן ריש סימן רפ"ב לענין הוספה):

ע - באר הגולה - ע

ב בית יוסף בשם חכמי הקבלה ג מהרי"א אבותב בשם ספר צורות ד שכלי הלכה ה שם בשם ר"י בר יהודה ו בית יוסף ז שם ח מגלה כ"ב [סימן קל"ב] א סוטה מ"ט ב טור ג רב עמרם גאון [סימן קל"ג] א תשובת הריב"ש [סימן קל"ד] א ר"י אבותב בשם גאונים ב מסכת סופרים והרמב"ן בפרוש התורה בפרשת פי תבוא [סימן קל"ה] א מגלה כ"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון 10 - עמוד 11]

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון ט"ז: - מז תשרי - מז טבת - מז ניסן - מז תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות קריאת ספר תורה, סימן קלה

- סדר קריאת התורה ביום ב' וה'

ב במקום שמפסיקין בשבת בשחרית, שם קורין במנחה ובשני וחמישי ובשבת הבאה. הגה אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת (אור זרוע) (ועין לקמן סימן רפ"ב):

ג יכהן קורא בתורה ראשון, ואחריו לוי ואחריו ישראל:

ד יהמנהג הפשוט, שאפלו כהן עם הארץ קודם לקרות לפני חכם גדול ישראל, והוא שהכהן יודע לקרות (ומיהו, אם יוכל לקרות עם הש"צ מלה במלה סגי בך, כדלקמן סימן קל"ט (אבודרהם), שאם אינו יודע לקרות היאך יברך על התורה:

ה ואם הספר תורה פתוח והכהן קורא את שמע, אינו ראוי להפסיק, וקוראים ישראל במקומו. הגה וכן בתענית שאחר פסח וסוכות שקורין ויחל, אם אין הכהן מתענה קורין לישראל, וטוב שילך הכהן מבית הכנסת (מהרי"ק ש"ש ט):

ו ואם נכנס הכהן לבית הכנסת אחר שהתחיל הישראל לברך ברכת התורה אינו פוסק, אבל ברכו לא הוי התחלה, ועומד הישראל בתבה עד שישלימו כהן ולוי ואז יקרא. ואם אין כהן בבית הכנסת, קורא ישראל במקום כהן, ולא יעלה אחריו לוי. הגה אבל ראשון יוכל לעלות (בית יוסף מהרי"ל בשם ר' ירחם נתיב ב בחלק ג) ובשקורין אותו אומרים במקום כהן, שלא יטעו לומר שזהו כהן (טור):

ז ואם היו כהן ולוי בבית הכנסת וקרא הכהן וסבור שאין שם לוי, והתחיל לברך ברכת התורה שנית, אין מפסיקין אותו:

ח אם אין לוי בבית הכנסת, כהן שקרא ראשון מברך שנית וקורא במקום לוי, אבל לא כהן אחר, כדי שלא יאמרו שהראשון פגום:

ט יכון לא יעלו שני לויים זה אחר זה כדי שלא יאמרו שאחד מהם פגום:

י לנהגו לקרות כהן אחר כהן בהפסק ישראל ביניהם, ואומר החזן לשקורא לשני. אף על פי שהוא כהן, וכיוצא בזה נוהגים בלוי אחר לוי. הג"ה ולכן מותר לעלות גם כן למפסיד כבי האי גונא. ואם קורא מפסיד סתם אין לחוש לפגמו, דהרי לא מזכיר שמו. ויש אומרים דאין לקרות כהן או לוי למנן שבקה, אבל לאחר שנשלם המנן יכולים לקרות כהן או לוי (אגור בשם מהרי"ו ומרדכי פרק הנזקין ובית יוסף בשם ר' ירחם), וכן נוהגין במדינות אלו. ומיהו, במקום צרף ודחק יש לסמוך אסבא ראשונה:

יא ייש מי שאומר שאם קרא החזן כהן או לוי ואינו שם, לא יקרא לאחר בשם משום פגמו של ראשון, אלא אחר יעלה מעצמו (וכן נהגו. ש"צ שהוא כהן יכול לקרא כהן אחר לתורה) (מרדכי פרק הקורא עומד ואגור):

יב יעיר שפלה כהנים, אם יש ישראל אחד ביניהם, אותו ישראל קורא ראשון מפני דרכי שלום. יוכל שאין בהם ישראל כדי ספוקם או שאין שם ישראל כלל, קורא כהן אחר כהן, שאין שם משום פגם, שהכל יודעים שאין שם אלא כהנים, והוא הדין לעיר שפלה לויים:

יג אם קטן קורא בתורה בצבור, בסימן רפ"ב. אם אין כהן אלא סומא או שאינו בקי, בסימן קל"ט:

יד יבני אדם החבושין בבית האסורין, אין מביאין אצלם ספר תורה אפלו בראש השנה ויום הכפורים. הגה והינן, דוקא בשעת הקריאה לבד, אבל אם מכינים לו ספר תורה יום או ימים קדם, מותר (אור זרוע הנהגות אשרי פרק קמא דברכות). ואם הוא אדם חשוב, בכל ענין שרי (שם):

סימן קל"ו - מי הם הנקראים לספר תורה בשבת. ובו סעיה אחר:

א אבשבת ויום טוב ויום הכפורים קורים אחר הלוי תלמידי חכמים הממנים על הצבור, ואחריהם תלמידי חכמים הראויים למנותם פונסים על הצבור (ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר), ואחר כך בני תלמידי חכמים שאבותיהם ממנים על הצבור, ואחר כך ראשי כנסיות וכל העם:

סימן קל"ז - כמה פסוקים צריכים לקרא לפני אחר. ובו ו' סעיפים:

א אביום שקורין ג' אין קורין פחות מי' פסוקים, וידבר עולה מן המנן. ואי סליק ענינא בכציר מי' פסוקים, יבגון פרשת עמלק שאין בה אלא ט' פסוקים, שפיר דמי:

ב יאין קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים, שנים קורין ג' ג' ואחד קורא ד'. ואיזה מהם שקורא ד' הרי זה משבח:

ג יאם דלג פסוק אחר ולא קראו, אם הוא במנחה בשבת או בב' וה' וקרא יו"ד פסוקים בלא פסוק המדלג אינו חוזר, ואם לאו חוזר. אבל בשבת אפלו דלג פסוק אחד חוזר וקורא, ואפלו אחר שהחזיר את התורה ואמר קדיש חוזר וקורא הוא ושנים עמו, ואפלו הפסיד והתפסל מוסף חוזר וקורא. הפ"שיות

עג באר הגולה

ב שם ל"א ג יטין נ"ט ד רב עמרם ורב נטרנאי ה רשב"א ו מהרי"א בשם תשובת הרשב"א ז מהרי"א בשם ארחות חיים ובשם הרי"ף ג יטין נ"ט ט מהרי"א בשם ארחות חיים י שם בגמרא כ שם ל הרד"א בשם רב עמרם ורב סעדיה מ הגהות ממוני בשם ר"מ נ ירושלמי פרק ה דגטין ס הרשב"א ע מרדכי פרק קמא דראש השנה [סימן קל"ז] א יטין נ"ט [סימן קל"ז] א מגלה כ"א ב תוספות והרא"ש ג שם בגמרא ד הגהות ממוני פרק י"ב מהלכות תפלה ה תרומת הדשן סימן כ"ד

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון מז - עמוד א]

המועדים (דינים) כמו מנחה בשבת ושני וחמישי, לפי שפכר קראו הפרשיות בשבתות שלהן:

ד' ואם קרא אחד ב' פסוקים צריך לחזור ולקרות. ואם לא קראו בין שלשתן אלא ט' פסוקים, ג' לכל אחד, אינם צריכים לחזור ולקרות וראיה לדבר פרשת צמלק. אבל אם קראו פחות מט', צריכים לחזור ולקרות:

ה' ואם קרא פרשת פרה ופסק בולגר הגר בתוכם וגלל ספר תורה, חוזר ופותר ומתחיל מראש הפרשה עד תטמא עד הערב ומכבד לפניה ולאחריה:

ו' והקורא בתורה ראשון וקרא השני מה שקרא הראשון, אם הוסיף על מה שקרא הראשון ג' פסוקים או אפילו שנים במקום דלא אפשר, אותו שני עולה מן המנין, ואם לאו אינו עולה מן המנין, חוץ מפרי החג משום דלא אפשר:

סימן קלח - שפא דשני בפרישה פחות מג' פסוקים. ובו סעיף אחד:

א' והקורא בתורה לא ישיר בפרישה פחות מג' פסוקים, מפני היוצאים אז מבית הכנסת שיאמרו העולה אחרינו לא יקרא אלא שני פסוקים הנשארים. וכן לא יתחיל בה פחות מג' פסוקים, מפני הנכנסים אז בבית הכנסת שיאמרו שלא קרא הראשון אלא ב' פסוקים. הגה ואין חלוק בין פרישה פתוחה לסתומה. ופרשה שאינה רק ב' פסוקים מתר לשיר בתחלה ולהפסיק שם (תרומת הדשן סימן כ"ב) ויכון שיתחיל תמיד לקרא בדבר טוב ויסים בדבר טוב (אור ורוע ומינוי פרק י"ג מהלכות תפלה). ועין לקמן סימן תכ"ח:

סימן קלט - סדר קריאת התורה וברכותיה. ובו י"א סעיפים:

א' במקום שנהגו שהעולה עצמו קורא בקול רם, אם לא סדר תחלה בהפרשה פעמים ושלש בינו לבין עצמו לא יעלה. ובמקום שהסגן קורא הוא צריך לסדר תחלה (בית יוסף):

ב' ימי שאינו יודע לקרות, צריך למחות בידו שלא יעלה לספר תורה. ואם צריכים לזה

שאינו יודע לקרות לפי שהוא כהן או לוי ואין שם אחר זולתו, אם שפיקרא לו ש"צ מלה במלה יודע לאמרה ולקרותה מן הכתב יכול לעלות, ואם לאו לא יעלה:

ג' ואפילו ראש הכנסת או חזן לא יקרא עד שיאמרו לו קרא, ונהגו שש"ץ בפרישה מכבד וקורא בלי נטילת רשות, משום דהוי כאלו משעה שמנוהו לש"ץ הרשוהו על כך. הגה ובמדינות אלו אין נוהגין כן, ואין חזן עולה רק כשהסגן אומר לו לעלות, אבל אין קורין לו בשמו כמו שאר העולים שקוראים אותם בשמם פלוני בר פלוני. ומי שאביו מומר לעבודת פוכבים קורין אותו בשם אבי אביו, אבל לא בשמו לבד, שלא לבישו ברבים (תרומת הדשן סימן נ"א וס"ח). ודוקא שלא עלה מימיו בשם אביו, אבל אם הוא גדול והרגל באותה העיר לעלות בשם אביו והמיר אביו לעבודת פוכבים, קוראים אותו בשם אביו כמו שהרגל, שלא לבישו ברבים, וכן אם איכא למחש לאיבת המומר (מהר"ם פדואה סימן פ"ז). ואסופי ושתוקי קורין אותו בשם אבי אמו, ואם אינו יודע, קורין אותו בשם אברהם כמו לגר (ד"ע). וסומא אינו קורא לפי שאסור לקרות אפילו אות אחת שלא מן הכתב (ומהר"ל כתב דעכשו קורא סומא, כמו שאנו מקרין בתורה לעם הארץ):

ד' כל הקורין מכרכים לפניה ולאחריה. ופותר הספר קדם שיכבד ורואה הפסוק שצריך להתחיל בו ויאהר כך יכבד, ולאחר שקרא גולל ומכבד. (הגה ובפשיעה שמכבד ברכה ראשונה יתפס פניו על הצד שלא יהא נראה כמכבד מן התורה (כל בו), ונראה לי דיתפס פניו לצד שמאלו):

ה' טהגו לכסות הכתב בסודר בין גברא לגברא. (ובמדינות אלו נהגו שיהא מגוללת בין גברא לגברא, וכן עקר):

ו' אומר ברכו, והברכות בקול רם. והאומרם בלחש טועה, כיון שאומרים שצריך לחזור ולכבד בקול רם. הגה כדי שישמעו העם ויענו ברוך ה' המכבד לעולם ועד (טור). ואם לא שמעו הצבור את

המכבד, אף על פי ששמעו החזן עונה לא יענו עמו, אלא עונין אמן על דברי החזן (בית יוסף בשם הר"י ואחרות חיים וכל בו):

ז' לאחר שענו העם ברוך ה' המכבד לעולם ועד חוזר המכבד ואומר ברוך ה' המכבד לעולם ועד, כדי לכלל המכבד עצמו בכלל המכבדים:

ח' ואפילו ברוך ברכת התורה לעצמו ותכף קראוהו לקרות בתורה, צריך לחזור ולכבד אשר בחר בנו כשקורא בתורה, דמשום כבוד התורה נתקנה כשקורא בצבור:

ט' ואם קראוהו לקרות בתורה קדם שיכבד ברכת התורה לעצמו, כבר נפטר מלכבד ברכת אשר בחר בנו, דלא גרע ממי שנפטר באהבה רבה:

י' ברכה אחרונה אשר נתן לנו תורת אמת יזו תורה שבכתב, וחי העולם נטע בתוכנו הוא תורה שבעל פה:

יא' הקורא בתורה צריך לאחז בספר תורה בפשיעת ברכה. הגה וסמכו מנהג זה על מה שגאמר ביהושע, לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, חזק ואמץ. ומזה נהגו לומר למסים לקרות בתורה בכל פעם חזק (בית יוסף בשם אחרות חיים):

סימן קמ - דיני הפסק בברכת התורה. ובו ג' סעיפים:

א' והקורא בתורה ונשתתף, העומד יתחיל במקום שהתחיל הראשון ויכבד בתחלה ובסוף, כולהרמב"ם לא יכבד בתחלה. הגה ואפילו בזמן הנהגת שש"ץ קורא, דינא הכי (הר"י פרק אין עומדין):

ב' העומד לקרות בתורה וברך ברכה שלפניה וקרא מקצת פסוקים ודבר דברי תורה או דברי חל, לא הוי הפסק ואינו צריך לחזור ולכבד:

ג' העולה לקרות בתורה והראו לו מקום שצריך לקרות, וברך על התורה והתחיל לקרות, או לא התחיל, והזכירוהו שפרשה אחרת צריך לקרות, וגלל הספר תורה למקום שצריך לקרות בו, יש אומרים ישאנו צריך לחזור ולכבד, ויש אומרים שצריך:

באר הגולה

ו שכלי הלכות ומהר"ק בש"ש קע"ז ז כל בו בשם רבו ח הר"א בשם תשובת הגאונים [סימן קלח] א מגלה כא [סימן קלט] א בית יוסף ב טור בשם מדרש רבה ופתחומא פרישה יתרו ג הר"ד אבןדרם ממשמעות המדרש ד שם בשם רבי סעדיה ה תוספתא הביאו הר"ף והרא"ש ו בית יוסף בסימן קמ"א לדעת כמה פוסקים ז מגלה כ"א ח שם ל"ב ט מדרכי שם י טור והנהגות מימוני בפרק י"ב מהלכות תפלה כ רבנו יונה ל ר' יונה והרא"ש בפרק ז דברכות בשם ר"י ברצלוני ורבי סעדיה מ טור בשם הרא"ש וסמ"ג בעשין י"ט ותוספות בשלהי ראש השנה נ טור ס טור [סימן קמ] א וירושלמי וביאו הר"ף והרא"ש בפרק ג דמגלה ב בפרק י"ב מהלכות תפלה ג מדרכי שם בשם רבנו אפרים ד הר"א ה בית יוסף

סימן קמא - דיני קורא והמקרא.

ובו ח' סעיפים.

א "צריך לקרות מעמד, ואפלו לסמך עצמו לכתל באו לעמוד אסור, אלא אם כן הוא בעל יפשו. הגה וכן הסוּן הקורא צריך לעמד עם הקורא (מרכי הלכות קטנות):

ב ילא יקראו שנים, אלא העולה קורא וש"צ שותק, "או שלח ציבור קורא והעולה לא יקרא בקול רם. ומכל מקום צריך הוא לקרות עם הש"צ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, אלא שצריך לקרות בנחת שלא ישמיע לאזניו. (ואפלו משמיע לאזניו ליכא למחש, דלא צדיף מתפלה כדלעיל סימן ק"א) (דעת עצמו):

ג יושב נוהגים להעמיד מי שמקרא לעולה מלה במלה ואחר שגומר המקרא המלה אומרה העולה:

ד "אם שלח ציבור וצוה לברך לעצמו ולקרות צריך שיעמד אחר אצלו, שפשם שנתנה תורה על ידי סרסור כך אנו צריכים לנהוג בה על ידי סרסור:

ה "אין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור:

ו "כולים לקרות ב' אחים זה אחר זה, והבן אחר האב, ואין מניחים אלא בשביל עין הרע. ואפלו אם א' הוא השביעי וא' הוא המפטיר לא יקראו השני בשמו משום עין הרע (מהרי"ל):

ז "העולה למגדל עולה בפתח שהוא לו בדרך קצרה ממקומו, ויורד מהמגדל בדרך אחר שהוא לו בדרך ארצה עד מקומו. וואם ב' הדרכים שוים, עולה בפתח שהוא לו בדרך זמן ויורד בפתח שנגדו. (ולא יורד עד שעלה כבר הראוי לקרות אחריו) (מרכי הגדול):

ח "כל תבה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבת כמו שהיא בתורה ונקרית בענין אחר. ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה בפני גדולי הדור, הרבנים ה"ר יצחק אבנהב והר"ר אברהם

ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתירו בו שיקרא כפי המסורה ולא רצה, ונדוהו והורידוהו מהתבה:

סימן קמב - דין מי שקרא וטעה, ובמקום שאין שם מי שידע לקרות בדיוק. ובו ב' סעיפים:

א "קרא וטעה אפלו בדקדוק אות אחת, מחזירין אותו. הגה וכן דין הסוּן הקורא. ודוקא בשנוי שמשפנה על ידי זה הענין, אבל אם טעה בנגינת הטעם או בנקוד אין מחזירין אותו, אבל גוצרין בו (בית יוסף ופסקי מהרי"א סימן קפ"א)

ב "יושב שיש שם מנין ואין מי שידע לקרות בתורה כהלכתה בדקדוק ובטעמים, אפלו הכי יקרא בתורה בברכה כהלכתה. ומפטירין בנביא. ועין בסמוך ריש סימן קמ"ד):

סימן קמג - דין אם נמצא ספר

תורה מטעה ויתר דיני הספר.

ובו ח' סעיפים:

א "אין קורין בתורה בפחות מעשרה גדולים בני חורין. ואם בהתחילו בעשרה ויצאו מקצתן, גומרים:

ב "אם כתבו כל חמש לבדו יאפלו בגלילה כספר תורה אין קורין בו, עד שיהיו כל חמשה חמשים תפורים ביחד. הגה והם כתובים בגלילה כספר תורה, אבל בחמשים שלנו, אפלו כל ה' ספרים ביחד אין לברך עליהם (מרכי סוף פרק הנזקין וסוף פרק הקומץ ותשובת הרמב"ן סימן קפ"ז וקצ"ט ורבי ירחם נתיב ב חלק ג ואגור בשם שבלי הלקט ומהרי"ק שרש ס"ח והפל בו ומ"ע פרק ט מהלכות ספר תורה). ובמקום שיש ספר תורה ואין ש"ץ הבקי בנגינה בעל פה, ראיתי נוהגים שהש"ץ קורא מן החמש בנקוד והעולה קורא אחריו מן הספר תורה הפשוט: **ג** "אפלו בכפרים שאין נמצא להם ספר תורה פשוט, אין מברכין עליו:

ד "אם נמצא טעות בספר תורה בפשע קריאה, מוציאים ספר תורה אחרת 'ומתחילין' במקום שנמצא הטעות ומשלימין הקורים על אותם שקראו

במטעה. ואם נמצא טעות באמצע קריאת הקורא, גומר קריאתו בספר הפשוט ומברך לאחריה ואינו חוזר לברך לפניו. הגה ואם כבר קראו עמו ג' פסוקים ואפשר להפסיק, פוסקים שם ומברך אחריה, ומשלימים המנין בספר תורה האחרת שמוציאין (מרכי פרק ב דמגלה). והא דמוציאין אחרת, דוקא שנמצא טעות גמור, אבל משום חסרות ויתרות אין להוציא אחרת, שאין ספרי התורה שלנו מדקקים כל כך שנאמר שהאחרת יהיה יותר פשוט (אגור ופסקי מהרי"א סימן פ. ורי"א"ז). ומהרי"ל פסק דאין להביא ספר תורה אחרת, ובית יוסף פסק דצריך להוציא ספר תורה אחרת. (לכן צריך לחלק כך). ובשעת הדחק שאין לצבור רק ספר תורה פסול ואין שם מי שיכול לתקנו, יש אומרים דיש לקרות בו בצבור ולברך עליו (כל בו ואבודרהם). ויש פוסלין (תשובת הרשב"א תפ"ז ותת"ה ומינוי פרק י מהלכות ספר תורה). ואם חמש אחד שלם בלא טעות יש להקל לקרות באותו חמש אף על פי אף על פי שיש טעות באחרים (ר"ן): **ה** "בית הכנסת שאין בהם מי שידע לקרות אלא אחד, יברך ויקרא קצת פסוקים ויברך לאחריהם, וחוזר לברך תחלה וקורא קצת פסוקים ומברך לאחריהם, וכן יעשה כמה פעמים כמספר העולים של אותו היום:

סימן קמד - שאל דלג בתורה מענין לענין ודיני ההפטרות ובו ד' סעיפים

א "מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה מפרשה זו לפרשה אחרת. והני מלי בשני ענינים, דחישנין שמא תתבלבל דעת השומעים, אבל בחד ענינא, כגון אחרי מות ואף כעשור שכהן גדול קורא ביום הכפורים, מדלגין והוא שלא יקרא על פה, שאסור לקרות שלא מן הכתב אפלו תבה אחת. ובנביא מדלגין אפלו בשני ענינים, והוא שלא ישהה בדלוג בענין שיעמדו הצבור בשתיקה, והני מלי בנביא אחד, אבל מנביא לנביא אין מדלגין. ובתרי עשר מדלגין מנביא לנביא, ובכלד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו:

❧ באר הגולה ❧

סימן קמא א מגלה כ"א ב ירושלמי שם ג ירושלמי שם פק קמא דברכות ד מגלה כא ה טור בשם הר"מ ו תוספות סוף פרק קמא דבבא בתרא והרא"ש ז רש"י פרק קמא דשבת ח ירושלמי הביאוי הרי"ף והרא"ש פק קמא דברכות ט סוטה ל"ט י כל בו סימן כ' ומרכי בהלכות קטנות כ כתבי ר' ישאל ק"ט ל בית יוסף מ רשב"א [סימן קמב] א רמב"ם פרק י"ב מהלכות תפלה ב כתבי מהר"ר ישאל [סימן קמג] א מגלה כ"ד ב ירושלמי שם ג גטין נ"ט ד רש"י שם ה תשובת הרשב"א והרא"ש ו בית יוסף בשם רבנו מהר"י בי רב ז תוספתא מגלה והביאוי הרי"ף והרא"ש והטור [סימן קמד] א מגלה כ"ד יומא ס"ט

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון מז - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

כתבי קדש (אגדה ותוספות פרק קמא דשבת), ולא נהגו כן, וטוב להתמיר אם לא נטל ידיו, ובספר תורה אפלו בכהאי גוונא אסור (ד"ע אגדה). בגדול שבאותם שקראו בתורה גוללו. יורגילים לקנותו בדמים יקרים לחבב המצוה. הגה יש אומרים אם המעיל בצד אחד פשתן ובצד אחד משי, צריך להפך המשי לצד הספר ולגלל (מרדכי סוף מגלה), ולא נהגו כן (בית יוסף סימן קנ"ג). ואין לגלל במפה הקרועה אם יש לו אחרת (מהרי"ל). ואין לעשות מפות לספר תורה מדברים ישנים שנעשו בהם דבר אחר לצורך הדין. ועין לקמן סימן קנ"ג (אגדה מסכת מנחות ותשובת מהרי"ל סימן קי"ד ובית יוסף ורשב"ץ):

ב יוכל מי שירצה לקנות להושיט המעילין לגולל ואין הגולל יכול למחות בו, כי אף על פי שקנה הגלילה לא קנה לקח המעילים (וכן במקומות שנוהגין לקנות הוצאה והכנסה אין הש"ץ יכול למחות, כי אין זה שיער לחננים) (מרדכי סוף מגלה וא"י):

ג י"הגולל ספר תורה יעמידנו כנגד התפר, כדי שאם יקרע, יקרע התפר:

ד י"הגולל ספר תורה גולל מבחוץ, וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים. הגה פרוש, כשהספר עומד לפניו יהיה הפתח נגד פניו ויתחיל לגלל מבחוץ, ואחר שגמר הגלילה יהדק סוף המטפחת בפנים, שפשטת לקרות בו ימצא ההדוק בפנים ולא יצטרף להפך הספר תורה (טור והרא"ש סוף פרק בני העיר). ונראה דכל זה מירי פשאחד עושה כל הגלילה, אבל עכשיו שנוהגים שהאחד מגביה ואחד גולל, הפתח יהיה נגד המגביה, וכן נוהגים, כי הוא עקר הגולל והאוחז הספר תורה:

ב יקטן מתרגם על ידי גדול, אבל אינו כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן:

ג י"האינדא לא נהגו לתרגם, משום דמה תועלת בתרגום כיון שאין מבינים אותו: סימן קמו - שלא לדבר בשעת הקריאה. וכו' ד' סעיפים:

א "אסור לצאת ולהניח ספר תורה כשהוא פתוח, אבל בין גברא לגברא שפיר דמי:

ב כיון שהתחיל הקורא לקרות בספר תורה אסור לספר אפלו בדברי תורה אפלו בין גברא לגברא, יוצא אפלו אם השלים הוא הפעשה. ויש מתירים לגרס (פרוש ללמד) בלחש. ויש אומרים שאם יש י' הדצייתי (פרוש שמשמין לבם) לספר תורה מתר

לספר (בדברי תורה) (בית יוסף בשם מהרי"א). ויש מתירים למי שתורתו אמונתו. ויש מתירים למי שקדם שנפתח ספר תורה מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמע ספר תורה אלא לקרות, ומתחיל לקרות. "ולקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה שרי. וכל זה אינו ענין לפרשת זכור ופרשת פרה שהם בעשרה מדאורייתא שצריך לכוון ולשמעם מפי הקורא. והנכון, שפכל הפרשיות ראוי למדקדק בדבריו לכוון דעתו ולשמעם מפי הקורא:

ג "אסור לספר כשהמפטר קורא בנביא עד שישלים, כמו בספר תורה:

ד י"אין צריך לעמד מעמד בעת שקורין בתורה. (ויש מחמירין ועומדין וכן עשה מהר"ם) (מרדכי פרק רבי אליעזר דמילה):

סימן קמו - דיני גלילת ספר תורה. וכו' ח' סעיפים:

א "אסור לאחז ספר תורה ערם בלא מטפחת. הגה ויש אומרים דהוא הדין שאר

המשך הלכות קריאת ספר תורה, סימן קמד - שלא לדלג בתורה מענין לענין, ודיני ההפטרות

ב י"נוהגין בשבת שיש בו חתן לומר אחר הפטרת (הפטרה, יש אומרים שהוא מלשון אין מפטירין אחר הפסח שענינו סליק, כלומר סליק תפלת שחרית) השבוע שנים או שלשה פסוקים מהפטרת שיש אש"ש. וכשחל ראש חדש בשבת וביום א', אחר שמפטירין ההפטרה בשבת אומרים פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן מחר חדש, ואין למחות בידם (ועין לקמן סימן תכ"ה סעיף ב' ובסוף סימן תכ"ח האיר נהגין):

ג י"אין גוללין ספר תורה בצבור מפני כבוד הצבור. וי"אם אין להם אלא ספר תורה אחד והם צריכים לקרות בשני ענינים, גוללין, וידחה כבוד הצבור:

ד י"אין קורין לאדם אחד בשני ספרי תורה משום פגמו (פרוש, שנגאח כפוגם ומטיל דפי בראשון), של ראשון, אבל שלשה גברי בשלשה ספרים, כגון ראש חדש טבת שחל להיות בשבת ליפא משום פגם:

סימן קמה - דיני המתרגמין. וכו' ג' סעיפים:

א "בימי חכמי הגמרא היו נוהגים לתרגם כדי שבינו העם. אין הקורא רשאי לקרות לתרגמן יותר מפסוק אחד, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיקלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיקלה התרגום מפי המתרגם. ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מהמתרגם ולא המתרגם יותר מהקורא. ואין הקורא רשאי לסייע למתרגם, שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה:

ס"ט באר הגולה

ב בית יוסף והשעם מבאר שם ג יומא ס"ט ד הריטב"א שם ובהנהות מרדכי דגשין ה יומא שם [סימן קמה] א מגלה כ"ג ב שם ג תוספות במגלה שם והביאם הטור [סימן קמו] א ברכות ח ב סוטה ל"ט ג הרשב"א בתשובה ד רש"י שם ה בעל ה"ג ו הרי"ף שם והביאו הטור ז תלמידי רבנו יונה ח מרדכי והנהות אשרי ומנהג ר' יהודה חסיד ט תוספות ריש פרק ג דמגלה והרא"ש והסמ"ג י רבי ירחם נתיב ב' כ טור בשם רב שר שלום [סימן קמו] א מגלה לב ב שם ג טור בשם מנהג אשכנז ד מרדכי שם ה שם בגמרא לפרוש הרי"ף ו שם

הנה מובא באן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכר את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

ה' ימוטב תגלל המטפחת סביב הספר תורה ולא יגלל הספר תורה כשכורכו במטפחת:

ו' "הגולל ספר תורה בתוך התיק טועה:

ז' "אין המפטיר מתחיל עד שיגמרו לגלל הספר תורה, כדי שלא יהא הגולל טרוד ויוכל לשמץ ההפטר:

ח' "ביום שיש בו ב' ספרי תורה לא יפתחו הב' ולא יסירו המפה עד שיגללו הראשון. הגה ואין מסלקין הראשונה עד שכבר הניחו השניה על השלחן, שלא יסירו דעתן מן המצות. ומוציאין ב' הספרים כאחת, ותופסין השניה עד אחר שקראו בראשונה (אור זרוע בשם הירושלמי):

סימן קמח - ש"א יפשיטו ש"ח ציבור התבה. ובו סעיה אחר:

א' "אין שליח ציבור רשאי להפשיט התבה בצבור כל זמן שהם בבית הכנסת. (פרוש רש"י, שהיו רגילים להביא ספר תורה מבית אחר שהיא משתמרת בו וכו', עד שטרח צבור הוא להתעכב שם. ועין בפנים בארח חיים):

סימן קמט - שהציבור לא יצאו מבית הכנסת עד שיצניעו ספר תורה. ובו סעיה אחר:

א' "אין הציבור רשאים לצאת מבית הכנסת עד שיצניעו ספר תורה. הגה מיהו, אם אינם יוצאים רק יחיד לית לן בה (בית יוסף בשם הר"י בחדושי מגלה). ואם מצניעים הספר תורה בבית אחר, אם אין לבית הכנסת אלא פתח א' צריכין להתעכב עד שיצא הספר תורה וילכו אחריו למקום שמצניעים אותו שם ואם יש לבית הכנסת שני פתחים, יכולים לצאת בפתח אחד קדם שיצא הספר תורה בפתח האחר, ובלבד שילכו אחר הספר תורה וילווחו למקום שמצניעין אותו שם. הגה ובמקומות שמצניעין אותו בהיכל שהוא הארון בבית הכנסת, מצוה לכל מי שעוברת לפניו ללוותה עד לפני הארון שמכניסין אותה שם (דעת עצמו ומהר"ל). וכן הגולל ילך אחר הספר תורה עד לפני הארון, ועומד שם עד שיחזירו הספר תורה למקומה (הנהגות מימוני פרק י"ב מהלכות תפלה), וכן נוהגין במגביה הספר תורה כי הוא עקר הגולל, וכמו שנתבאר סימן קמ"ז סעיה ד.

ויש שכתבו שמביאים התינוקות לנשק התורה כדי לחנכם ולזרזם במצות, וכן נוהגין (אור זרוע):

הלכות בית הכנסת

סימן קנ - בגין בית הכנסת ושיהיה גבוה. ובו ה' סעיפים:

א' "כופין בני העיר זה את זה לבנות בית הכנסת ולקנות להם תורה נביאים וכתובים. (ועין לעיל סימן נ"ה סעיה כ"ב אם כופין זה את זה לשכר להם מנין):

ב' "אין בונים בית הכנסת אלא בגבהה של עיר. וימגיבהין אותו עד שיהיה גבוה מכל בתי העיר שמשמשים בהם לאפוקי בירניות (פרוש, בגנים העשויים לנוי, תרגום שכיות החמדה בירניות שפירן) ומגדלים שאין משמשים בהם. וגם שהוא משפע ואינו ראוי לתשמיש, משערין עד המקום שהוא ראוי לתשמיש, דהינו שאם יש עליה תחת הגג לא תהא גבוה יותר מבית הכנסת. הגה ובשעת הדחק, או שיש אימת מלכות שאינן רשאים לבנות בית הכנסת כדינו, מתר להתפלל בבית אף על פי שדרין בעליה על גביו, ובלבד שינהגו בעליה שעליו בנקיית, כמו שיתבאר סוף סימן קנ"א (בית יוסף סימן קנ"ד בשם מהר"י בן חביב):

ג' "מי שהגביה ביתו יותר מבית הכנסת, יש אומרים שכופין אותו להשפילו. (ואם עשה בננו גבוה יותר בקרן אחד מבית הכנסת סגי בקד) (הנהגות מימוני פרק י"א מהלכות תפלה שפן היה מעשה):

ד' "הבונה כנגד חלון בית הכנסת אין מספיק לו בהרחקת ד' אמות, לפי שהוא צריך אור גדול:

ה' "אין פותחין פתח בית הכנסת אלא כנגד הצד שמתפללין בו באותה העיר, שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח כדי שישתחוו מן הפתח נגד הארון שהוא ברוח שמתפללין נגדו. הגה ועושין בימה באמצע בית הכנסת, שיעמד עליה הקורא בתורה וישמעו כלם. וכשמתפלל השליח צבור, פניו כלפי הקדש. וסדר הישיבה כך היא, הזקנים יושבים פניהם כלפי העם, ושאר העם כלם יושבים שורות שורות, פניהם כלפי הקדש ופני הזקנים (טור):

ע' באר הגולה

סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת. ובו י"ב סעיפים:

א' "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטלה, ואין אוכלים ושותים בהם, ולא מתקשטין בהם ולא מטילין בהם, ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. ונתלמיד חכמים ותלמידיהם מתרים לאכל ולשתות בהם מדיחוק. ויש אומרים דבבית המדרש אפלו שלא מדחק שרי (ר"ן פרק בני העיר). ו'אין מחשבים בהם חשבונות אלא אם כן הם של מצוה, כגון קפה של צדקה ופדיון שבויים. ו'אין מספידים בהם, אלא אם כן יהיה ההספד לאחד מגדולי העיר שכל בני העיר מתקבצים וקאים להספידו. ואם צריך לנכנס בהם לצרכו, כגון לקרא לאדם, יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועז ואחר כך יקראנו, כדי שלא יהא נראה כאלו נכנס לצרכו. ואם אינו יודע לא לקרות ולא לשנות, יאמר לאחד מהתינוקות קרא לי פסוק שאתה קורא בו, או ישהא מעט ואחר כך יצא, שהישיבה בהם מצוה, שנאמר אשרי יושבי ביתך. (שעור הישיבה כדי הלוקח ב' פתחים) (לדעת ה"ש מפרשים בסימן צ' סוף סעיה כ מרדכי ריש פרק השותפות):

ב' "יש אומרים, שמה ששינינו בקדשת בתי מדרשות, רוצה לומר, של רבים דמיא דבית הכנסת, אבל יחיד הקובע מדרש בביתו לצרכו, אין לו קדשה כל כך:

ג' "אין ישנים בבית הכנסת אפלו שנת עראי, אבל בבית המדרש מתר:

ד' "לצורך בית הכנסת מתר לאכל ולישן בתוכו. ומשעם זה ישנים בליל יום הכפורים בבית הכנסת. ואפלו לצורך מצוה אחרת, כגון כשנזקקים לעבר השנה בבית הכנסת, מתר לאכל שם:

ה' "היו לבית הכנסת שני פתחים, לא יכנס בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני לקצר דרכו. ואם היה הדרך עובר קדם שנכנה בית הכנסת, מתר. וכן אם לא נכנס בו תחלה כדי לקצר דרכו, מתר לעשותו דרך. וכשנכנס בו להתפלל מתר למי שנכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר:

ז' שם ח' ריב"ש בתשובה ט סוטה ל"ט י' מרדכי בסוף הלכות קטנות [סימן קמח] א סוטה ל"ט [סימן קנא] א סוטה ל"ט לפרוש הגאון הביאו הטור [סימן קנ] א תוספתא פתובה הרי"ף והרא"ש בריש פרק קמא דבבא בתרא ב תוספתא פרק ג דמגלה ג שבת י"א ד טור לדעת הרא"ש ה הרא"ש שם והטור ו אגדה בפרק קמא דבבא בתרא ז תוספתא לפרוש התוספות וכתובה הרי"ף והרא"ש בפרק קמא דמגלה [סימן קנא] א מגלה דף כ"ט ב רמב"ם פרק י"א מהלכות תפלה ממשמעות הגמרא שם ג שם בגמרא ד הרמב"ם שם ה שם בגמרא ו הרי"ף בן חביב ובית יוסף ז שם ח הנהגות מימוני פרק י"א מהלכות תפלה מירושלמי פרק קמא דפסחים ט מגלה כ"ט וברכות ס"ב

ו' מִתֵּר לָכֵּן בְּבֵית הַכִּנְסָת בְּמִקְלוֹ וּבִתְרַמְלִי וּבִאֲפִנְדוֹ (פְּרוּשׁ, מִינֵי פִסִּים, תַּרְגוּם וּבִיבְלָקוּט וּבִתְרַמְלִי). כִּי־שׁ אוֹסְרִים לָכֵּן בּוֹ בְּסִינִי אַרְף אוֹ בְּרֹאשׁ מִגְלָה:

ז' לִיכּוֹל לָרֶק בּוֹ, וּבִלְבָד שִׁישְׁפִּשְׁפִּנוּ בְּרַגְלֵיוֹ, אוֹ שִׁיחֶיהָ שֶׁם גָּמִי שֶׁאֵם יָרָק לְתוֹכוֹ לֹא יִהְיֶה נֶרְאָה:

ח' מִטִּיט שֶׁעַל רַגְלָיו רָאוּי לְקַנְחוֹ קִדְם שִׁיכְנֵם לְהַתְפַּלֵּל, וְרָאוּי שְׁלֹא יִהְיֶה עָלָיו וְלֹא עַל בְּגָדָיו שׁוֹם לְכֻלּוֹ:

ט' יִנְהַגִּים בָּהֶם כְּבוֹד לְכַבֵּד וּלְרַבֵּץ (פְּרוּשׁ כְּבוֹד, נְקוּי הַבֵּית, רַבּוּץ, וְרִיקַת הַמַּיִם עַל פְּנֵי הַקֶּרֶעַ). וְיִנְהַגִּין לְהַדְלִיק בָּהֶם גִּירוֹת לְכַבֵּד:

י' אֲפִלּוֹ לְאַחַר שֶׁחִרְבוּ עֲדִין הֵן בְּקִדְשָׁתָן, וְכִשֶּׁם שֶׁנִּהְיָגִים בָּהֶם כְּבוֹד בִּישׁוּבָן כֶּף נִהְיָגִים בְּחֻרְבָּנָם, חוּץ מִכְּבוֹד וְרַבּוּץ. וְאֵם עָלוּ בָּהֶם עֲשׂוּכִים, תּוֹלָשִׁים אוֹתָם וּמִנְחִיחִים אוֹתָם בְּמִקְוֶמֶן מִשׁוֹם עֲגַמַת נֶפֶשׁ, כְּדִי שִׁירָאוּ הָעַם וְתַעִיר רוּחָם וְיִשְׁתַּדְּלוּ לְכַוְנָתָם:

יא' אֵם בִּשְׁעַת בְּנִין בֵּית הַכִּנְסָת הִתְנוּ עָלָיו לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, מִתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּחֻרְבָּנוֹ, אֲבָל בִּישׁוּבוֹ לֹא מִהֵנִי תֵּנְאִי, וְאֲפִלּוֹ בְּחֻרְבָּנוֹ, לְתַשְׁמִישׁ מִגְּנָה כְּגוֹן זְרִיעָה וְחֻשְׁבוֹנוֹת שֶׁל רִבִּים לֹא מִהֵנִי תִנָּאֵה. בְּמַה דְּכָרִים אֲמֹרִים, בְּכַתִּי כְּנִסִּיּוֹת שֶׁבְּחֻצָּה לְאַרְץ, אֲבָל בְּכַתִּי כְּנִסִּיּוֹת שֶׁבְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל לֹא מִהֵנִי שׁוֹם תֵּנְאִי:

יב' יֵשׁ לְזַהֵר מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּעֲלִיָּה שֶׁעַל גְּבִי בֵּית הַכִּנְסָת תַּשְׁמִישׁ קְבוּעַ שֶׁל גִּנְאִי, כְּגוֹן לְשִׁכְבַּ שֶׁם, וְשֶׁאֵר תַּשְׁמִישִׁים יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אֵם מִתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ שֶׁם. הֵגֵה וְכָל זֶה דִּןֶקָא בְּבֵית הַכִּנְסָת קְבוּעַ שֶׁנִּבְנָה מִתְחַלָּה לְכָן, אֲבָל בֵּית שִׁיחָדוֹ לְאַחַר שֶׁנִּבְנָה, לְבֵית הַכִּנְסָת מִתֵּר לְשִׁכְבַּ עָלָיו (פִּסְקֵי מַהֲרִ"ו):

סִימָן קִנְב - שֶׁאֵל רִסְתֵּר שׁוֹם

בֵּית הַכִּנְסָת. וְבוֹ סִינִי אַחֲד:

א' אֵין סוֹתְרִין בֵּית הַכִּנְסָת כְּדִי לְכַוְנָת בֵּית הַכִּנְסָת אַחֵר, שֶׁמָּא יֵאָרַע לָהֶם אֲנֵם שְׁלֹא יִכְנוּ הָאֲחֵר, אֲלֹא בּוֹנִים הָאֲחֵר תְּחִלָּה וְאַחֵר כֶּף סוֹתְרִים הִישָׁן (וְאֲפִלּוֹ לֹא רָצוּ לְסִתֵּר רַק מִחֻצָּה א' לְהַחֲיבוֹ, נִמִּי דִּינָא

הַכִּי) (רַבְּנֵי יְרֵחָם נִתְּבִי ג' ח"ה וּבֵית יוֹסֵף בְּשֶׁם הַרְמְב"ם). כִּי־הֵנִי מְלִי שֶׁהִיָּה הָרֹאשׁוֹן חִזָּק, אֲבָל אֵם חִרְבוּ יִסּוּדוֹתָיו אוֹ נָטוּ כְּתָלָיו לְפָל, סוֹתְרִים אוֹתוֹ מִדֵּי יוֹמֵתְחִילִין לְכַוְנָת בְּמַהֲרָה בַּיּוֹם וּבַלֵּילָה, שֶׁמָּא תִדְחַק הַשְּׁעָה וְיִשְׁאָר חֲרָב. הֵגֵה וְאֲסוּר לְקַח אֲבָנִים מִבֵּית הַכִּנְסָת הִישָׁנָה כְּדִי לְכַוְנָת חֲדָשָׁה (הַגְהוֹת אֲשֶׁר"י פָּרָק בְּנֵי הַעִיר). וְאֲסוּר לְסִתֵּר דְּכָר מִבֵּית הַכִּנְסָת אֲלֹא אֵם כֵּן עוֹשֶׂה עַל מִנָּה לְכַוְנָת (מִרְדְּכִי פָּרָק בְּנֵי הַעִיר):

סִימָן קִנְג - דִּינִי בְּנִין בֵּית הַכִּנְסָת. וְבוֹ כ"ב סִינִי פִסִּים:

א' מִתֵּר לַעֲשׂוֹת מִבֵּית הַכִּנְסָת בֵּית הַמִּדְרָשׁ, אֲבָל לֹא מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ בֵּית הַכִּנְסָת:

ב' כְּבִנֵּי הַעִיר שֶׁמְכָרוּ בֵּית הַכִּנְסָת וְכוֹלִים לְקַח בְּדָמָיו תְּבָה, דִּהְיָנוּ הֵיכָל שֶׁמִּנְחִין בּוֹ סִפְרֵי תוֹרָה אוֹ לוח שֶׁמַּעֲמִידִין עָלָיו סִפְרֵי תוֹרָה. מְכָרוּ תְּבָה, וְכוֹלִים לְקַח בְּדָמָיו מִטְּפַחַת שֶׁל סִפְרֵי תוֹרָה. מְכָרוּ מִטְּפַחַת, לוֹקְחִין בְּדָמֶיהָ סִפְרִים, דִּהְיָנוּ שֶׁכְּתוּב כָּל חֶמֶשׁ לְכָדוֹ, וְכֵן נִבְיָאִים וְכְתוּבִים. מְכָרוּ סִפְרִים, לוֹקְחִין בְּדָמֶיהֶן סִפְרֵי תוֹרָה אֲבָל אִיפְכָּא, לְהוֹרִידֵן מִקְדָּשָׁתָן, אֲסוּר. וְאֲפִלּוֹ אֵם קִנּוּ בְּקִצַּת הַמַּעֲוֹת דְּכָר שֶׁקִּדְשָׁתוּ חֲמוּנָה, אֵין יְכוֹלִין לְשַׁנוֹת הַמוֹתֵר לְקִדְשָׁה קֵלָה:

ג' סִפְרֵי תוֹרָה שֶׁנִּמְצָא בּוֹ טַעוֹת דִּינוּ כְּחֻמְשִׁים (וְעֵין לְעִיל סִימָן קמ"ג):

ד' אֵם מִתֵּר לְקַנּוֹת בְּדָמֵי קִדְשָׁה אַחַת קִדְשָׁה אַחֲרָת כִּיּוּצָא בָּהּ, יֵשׁ אוֹסְרִים יוֹשׁ מִתִּירִים:

ה' יֵאֵם גְּבוּ מַעֲוֹת לְכַוְנָת בֵּית הַכִּנְסָת אוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ אוֹ לְקַנּוֹת תְּבָה אוֹ מִטְּפַחַת אוֹ סִפְרֵי תוֹרָה, וְרָצוּ לְשַׁנוֹתוֹ מִלְּצִרְף מַה שֶּׁגָּבוּ אוֹתָם, אֵין מִשְׁנִין אֲלֹא מִקְדָּשָׁה קֵלָה לְחֲמוּנָה, אֲבָל אֵם עָשׂוּ בָּהֶם הַדְּכָר שֶׁגָּבוּ אוֹתָם בְּשִׁבְלוֹ, מִשְׁנִין הַמוֹתֵר לְכָל מַה שִׁירָצוּ. וְאֵם כְּשֶׁגָּבוּ הַמַּעֲוֹת הִתְנוּ לַעֲשׂוֹת חֶפְצִם מִמוֹתֵר הַדָּמִים, אֲפִלּוֹ קִנּוּ וּמְכָרוּ וְחִזְרוּ וְקִנּוּ קִדְשָׁה בְּמִקְצַת הַדָּמִים מִתֵּר לְהוֹרִיד הַמוֹתֵר, אֲבָל אֵם לֹא הִתְנוּ כְּשֶׁגָּבוּ אֲלֹא כְּשֶׁמְכָרוּ הִתְנוּ, אֲסוּר לְהוֹרִידֵם. הֵגֵה וְאֵם קִנּוּ בְּמִקְצַת דָּמִים אֵלוֹ שֶׁגָּבוּ עֲצִים וְאֲבָנִים, חֲלָה קִדְשַׁת הַדָּמִים עַל הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים וְאֲסוּר לְשַׁנוֹתֵן רַק לְקִדְשָׁה

— סִימָן קִנְג —

חֲמוּנָה. וְאֵם הִבְיָאוּ עֲצִים וְאֲבָנִים לְצִרְף בְּנִין בֵּית הַכִּנְסָת, אֵם כָּאוּ לִיד גְּבָאִי אֲסוּר לְשַׁנוֹתֵן רַק לְקִדְשָׁה חֲמוּנָה, וְקִדְם שֶׁכָּאוּ לִידֵי גְבָאִי מִתֵּר לְשַׁנוֹתֵן, אֲבָל מִכָּל מְקוֹם לֹא יִכָּל לְחַזֵּר בּוֹ (בֵּית יוֹסֵף וְכֵן מִשְׁמַע בְּמִרְדְּכִי רִישׁ פָּרָק בְּנֵי הַעִיר):

ו' מְוִכְרִים בֵּית הַכִּנְסָת וְכֵן שֶׁאֵר דְּכָרִים שֶׁבְּקִדְשָׁה, וְאֲפִלּוֹ סִפְרֵי תוֹרָה, לְהִסְפֵּקַת תַּלְמִידִים אוֹ לְהִשְׂאִי יְתוּמִים בְּדָמָיו:

ז' הִיָּהָה דְּבֵית הַכִּנְסָת נִמְכָּר, הֵנִי מְלִי שֶׁל כְּפָרִים שֶׁאֵין בָּאִים אֲנָשִׁים מִמִּקְוֹמוֹת אַחֲרִים, שְׁלֹא נַעֲשִׂית אֲלֹא לְכַנֵּי הַכְּפָרִים לְכָדֵם (וְאֲפִלּוֹ בְּנֵי אוֹתָהּ מִשָּׁל אַחֲרִים) (מִרְדְּכִי יֵשׁן בְּשֶׁם רַבִּינ"ה), וְלָכֵן יְכוֹלִים לְמְכָרוֹ וּמִכָּל מְקוֹם הַמַּעֲוֹת נִשְׁאָרִים בְּקִדְשָׁתָן וְאֵינָם רִשָּׁאִים לְהוֹרִידֵן מִקְדָּשָׁתָן, וְהֵנִי כְּשֶׁמְכָרוּ בְּנֵי הַעִיר שְׁלֹא מִדַּעַת פְּרִנְסִיָּה, וְהוּא הִדִּין אֵם מְכָרוּ ז' טוֹבֵי הַעִיר שְׁלֹא בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הַעִיר, אֲבָל אֵם הַסְפִּימוֹ ז' טוֹבֵי הַעִיר בְּאוֹתוֹ מְכָר וְהִיוּ בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הַעִיר, רִשָּׁאִים לְהוֹצִיא הַמַּעֲוֹת לְכָל מַה שִׁירָצוּ. וְאֵם קָבְלוּ עָלֵיהֶם בְּנֵי הַעִיר בְּפִירוּשׁ בְּמִכָּר זֶה כָּל מַה שִׁיעֲשֶׂה אֲפִלּוֹ יַחֲדִי, מַה שִׁיעֲשֶׂה עֲשׂוֹי. הֵגֵה וְכָל שׁוֹ טוֹבֵי הַעִיר מְוִכְרִים בְּפָרְסוֹם, מְקָרִי בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הַעִיר וְאֵין צָרִיכִין לִזְמֵר הֵן אוֹ לֹא (מִרְדְּכִי). אֲבָל שֶׁל כְּרִכִּים שֶׁבָּאִים שֶׁם מִמִּקְוֹמוֹת אַחֲרִים, אֲפִלּוֹ בְּנֵי אוֹתוֹ מִשְׁלָהֶם אֵינוֹ נִמְכָּר, אֲלֹא אֵם כֵּן תָּלוּ אוֹתוֹ בְּדַעַת הַיַּחֲדִי, שֶׁאֵזַע יַעֲשֶׂה בּוֹ הַיַּחֲדִי מַה שִׁירָצָה בְּהִסְפֵּמַת הַצְּבִיר. וְהוּא הִדִּין לְכָל דְּכָרִי קִדְשָׁה שֶׁנִּזְכָּרוּ כָּאוּ, דְּכָלְהוּ גְרִירִי בְּתֵר בֵּית הַכִּנְסָת. הֵגֵה יַחֲדִי שֶׁבְּנָה בֵּית הַכִּנְסָת וְנִתְּנָה לְקַהֵל, דִּינָה כְּבֵית הַכִּנְסָת שֶׁל קֵהֶל, אֲבָל אֵם שִׁיר לַעֲצָמוֹ בָּהּ שׁוֹם כֶּח, אֵין לָהּ מְכָר כִּי אֵם עַל פִּי הַקֵּהֶל וְעַל פִּי אוֹ יוֹרְשָׁיו (אוֹרֵי וְרֹעַ וְהַגְהוֹת אֲשֶׁר"י פָּרָק בְּנֵי הַעִיר), וְכָל זֶה לֹא מִרִּי אֲלֹא כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם בֵּית הַכִּנְסָת אַחֲרָת, אֲבָל אֵם אֵין לָהֶם רַק בֵּית הַכִּנְסָת אַחַת אֲסוּר לְמְכָרוֹ דִּקָּא אֲפִלּוֹ לְסִתְרָו אֲסוּר עַד שִׁיכְנוּ אַחֲרָת (רַבְּנֵי יְרֵחָם נִתְּבִי ב' חֲלָק ה). כָּל דְּכָר שֶׁבְּקִדְשָׁה שֶׁנִּמְכָּר וּמִתֵּר לְשַׁנוֹתוֹ, נִמְכָּר בְּלֹא הַכְרָזָה וְאֵין בּוֹ אוֹנָאָה אֲבָל דְּכָר שֶׁאֲסוּר לְשַׁנוֹתוֹ לְקִדְשָׁה קֵלָה צָרִיף הַכְרָזָה (רַשְׁב"א סִימָן תרי"ד):

י' וְכֵן מִשְׁמַע שֶׁם בְּכֻרְכּוֹת כ' אֲרָחוֹת חַיִּים בְּשֶׁם מַהֲר"ם ל' שֶׁם בְּגִמְרָא וְשֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי מ' מַהֲר"י כֵּן חֲבִיב נ' מִגְלָה כ"ח ס' טוֹר ע' שֶׁם בְּגִמְרָא פ' שֶׁם צ' מִרְדְּכִי פָּרָק קמ"א דְּשִׁבְתָּ וּמַהֲר"ק בְּסִימָן קס"א [סִימָן קנ"ב] א' מִגְלָה כ"ו וּבְרִישׁ בְּתָרָא ג' הַרְמְב"ם בְּפָרָק י"א מִהִלְכוֹת תְּפִלָּה [סִימָן קנ"ג] א' מִגְלָה כ"ו וְכ"ז ב' שֶׁם ג' הַרְשֵׁב"א ד' ר"ן ה' מַהֲרִ"א לְדַעַת הַטּוֹר ו' שֶׁם בְּגִמְרָא ז' הַרְשֵׁב"א בְּתַשׁבּוּחַ ח' שֶׁם בְּגִמְרָא ט' שֶׁם בְּגִמְרָא י' בֵּית יוֹסֵף בְּשֶׁם מִרְדְּכִי יֵשׁן כ' שֶׁם בְּגִמְרָא

הֵנָּה מוּבָא בְּכָן סִפְרֵי שׁוֹלְחָן עֶרֶךְ אֹרַח חַיִּים מְחולֵק ל' חֲדָשִׁים, ג' עֲמוּדִים לַיּוֹם, כָּךְ יִגְמור כָּל אֹרַח חַיִּים בְּכָל תְּקוּפַת הַשָּׁנָה שֶׁהִיא ג' חֲדָשִׁים, וְיִזְכֹּר לַהֲיוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבֵּא". נָא לְפָרְסֵם בְּבֵית כְּנִסְיוֹת וּבְבֵית מִדְרָשׁוֹת, וּבִשְׁמֻחוֹת, וּלְכָל הַחֲבָרִים וְיִידִידִים, לִזְכּוֹת אֶת הָרַבִּים לַהֲיוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבֵּא" עַל יְדֵי לִימוּד "הַלְכָּה בְּכָל יוֹם", שֶׁהוּא "תוֹרָה לְשִׁמְחָה", וְכָל הַמְּזֻכָּר אֶת הָרַבִּים וְזוֹכֵה לְבָנִים צְדִיקִים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יז - עמוד ג]

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון י"ח: - יח תשרי - יח טבת - יח ניסן - יח תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים ואהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

אין יכולים להוציא לחלין ולמכרם, והקהל יכולים לתפושם שישארו בחזקת הקדש אחר מיתת המקדיש:

יט י"ש מי שאומר, שאם נמצא אחר מיתת אדם כתב כתוב שהקדיש כלים, ואין עליו עדים, ולא מסרו לקהל, אפלו הכי הוי הקדש:

כ י"ש מי שאומר, שספר תורה שהחזק שהיה של אבותיו של ראובן אין הצבור יכולים להחזיק בו:

כא י"אין לקנות מעילים שנשתמש בהם הדיוט, לתשמיש קדשה. הגה אסור לעשות מאתן זונה או מחיר כלב דבר של מצוה כגון בית הכנסת או ספר תורה. ודוקא מהאתן עצמה, אבל אם נתנו לה מעות באתן, מותר לקנות בהן דבר מצוה. ולא מקרי זונה אלא אסור ערוה, אבל אלו הפנויות הקדשות שמקדישות דבר מותר לקבל מהן (רמב"ם י"ח ט"ז א):

כב י"אדם שהוא רגיל בשום מצוה, כגון גלילה, וארעו אנס או עני ונתנו הקהל המצוה לאחר, ואחר כך העשיר ורצה שיחזירו לו המצוה, אם בשעה שנתנו הקהל המצוה לשני היה ספוק ביד הראשון לתת מה שהיה נותן בכל שנה ולא חפץ בה, ונתתה הוא עם שאר הקהל לתת לאחר, אבד זכותו, אבל אם כשנתנו לשני לא היה ביד הראשון ספוק לתת מה שהיה נותן, ועתה שיש בידו רוצה לזכות במצותו ולחזור ולתן מה שהיה נותן תחלה חוזר למצותו:

סימן קנד - דיני תשמיש קדשה וגרות בית הכנסת. וכו' ט"ז סעיפים:

א רחבה של עיר, אף על פי שמתפללין בה בתעניות אין בה משום קדשה, מפני שהיא צראי. יוכן בתים וחדרות

יג קצבו מעות לבנין בית הכנסת ובהם דבר מצוה, מוציאין בה המעות. קנו אבנים וקורות, לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים, אף על פי שהביאו האבנים וגדרו ואת הקורות ופסלום והתקינו הכל לבנין בית הכנסת, מוכרים הכל לפדיון שבויים בלבד, אבל אם בנו וגמרו לא ימכרו בית הכנסת, אלא יגבו לפדיון מן הצבור:

יד י"ראובן שאמר קרקע זו אני נותן לבנות עליה בית הכנסת, ולא רצו עובדי כוכבים להניח לבנות בית הכנסת, והקהל אומרים לבנות עליה בית לתלמוד תורה, וראובן אומר אדעתא דהכי לא נדרי, לא מצי ראובן דר בה, ואם ראובן לא היה דר שם היו יכולים לשנותה, ואם הוא מבני אותה העיר אינם רשאים לשנותה אם הוא עומד וצוח (פרוש, וצוה) אלא אם כן יש שם חבר עיר, דכל מאן דאתי אדעתא דידה אתי. (ו) טובי העיר דינם כחבר עיר) (מרכ"י ריש בני העיר):

טו ש"אין אדם יכול לאסור חלקו מבית הכנסת ולא מהספרים ואם אסר אינו כלום:

טז י"מי שהשאל ביתו לבית הכנסת ויש לו מריבה עם אחד מהקהל, אינו יכול לאסרה אלא אם כן יאסרנה לכל הקהל באחד. הגה ודוקא שהשאל תחלה סתם, אבל אם התנה מתחלה שכל זמן שירצה למחות יהא בידו למחות, או שלא השאל להם בפרוש אלא הניחם לכנס לביתו, הקשות בידו למחות במי שירצה (מהר"ם פאדואה סימן פ"ה):

יז י"מי שהיה בביתו בית הכנסת ימים רבים אין הצבור רשאים לשנותו בבית אחר:

יח י"ש מי שאומר, שפלי הקדש של כסף שנהגו להביאם תמיד לבית הכנסת בחגים

המשך הלכות בית הכנסת, סימן קנג - דיני בנין בית הכנסת

ח לבנו בית סתם והקדישוהו אחר כך לבית הכנסת, דינו כבית הכנסת, אבל אינו קדוש עד שיתפללו בו אפלו אם בנאוהו לשם בית הכנסת, וכיון שהתפללו בו אפלו אורחים לפי שעה כיון שהיה מיוחד לתפלה, קדוש. יואם לפי שעה הקדישו, הכל כפי מה שאמרו:

ט י"בשמוכרים אנשי הכפר בית הכנסת יכולים למכרו ממכר עולם והלוקח יעשה בו מה שירצה, חוץ ממרחץ וברסקי ובית טבילה ובית הכסא. ואם מכרוהו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, יעשה הלוקח אפלו אלו הארבעה דברים:

י י"ש אומרים דיוחיד בשלו אפלו ספר תורה מותר למכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה, כל שלא הקדישו לקרות ברבים. יויש מי שאסור, אלא אם כן ללמוד תורה או לשא אשה:

יא י"בבית הכנסת או לבנים ועצים מבית הכנסת ישן שסתרו, יכולים לתן במתנה, דאי לאו דהיה להו הנאה מנה לא הוי יחבי לה, הדר הוי לה כמכר. וכן יכולים להחליפן באחרים והם יוצאים לחלין, אבל אסור למשכנן או להשפירן או להשאלין אפלו על ידי ז' טובי העיר, שעדין נשארים בקדשתן, שאין כאן דבר אחר שתחול קדשתן עליו. הגה ודוקא בדרך שמודין מקדשתן, אבל מותר להשאל אפלו ספר תורה לקרות בה, אפלו משל רבים ליחיד (בית יוסף בשם ארחות חיים):

יב י"מי שיש לו תנאי עם הקהל שלא יוכל לבנות בית הכנסת כי אם הוא וזרעו, אינו יכול למכר זכותו לאחר:

— ❦ — באר הגולה — ❦ —

ל ירושלמי וקביאו הרא"ש שם מ מרכ"י שם נ מגלה כ"ז ס הרא"ש ונמוקי יוסף וספר ארחות חיים ע הרמב"ם בפרק ו מהלכות תפלה פ מגלה כז צ מרכ"י בסוף פרק החובל ק בבא בתרא דף ג' לשון הרמב"ם בפרק ח מהלכות מתנות עניים ר מרכ"י שם פרק בני העיר ש ספר ארחות חיים בשם הראב"ד וכל חכמי דורו ת שם א מהר"י קולון קי"ג ב שם סימן קס"א ג שם ד שם סימן ע' ה תשובת מהרי"ל בשם אגדה ו מרכ"י בפרק ג' דבבא בתרא [סימן קנד] א מגלה כ"ז ב טור

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יח - עמוד א]

שמתקבצין בהם להתפלל באקראי (פרוש,
דרך מקרה והזדמנות לא דרך קביעות) אין
בהם שום קדשה:

ב יהשוכרים בית ומתפללין בו, אין לו דין
בית הכנסת:

ג יתשמישי קדשה, כגון תיק של ספרים
ומזוזות, ורצועות תפלין, וארגז שנותנין
בו ספר תורה או חמש וכסא שנותנין
עליו ספר תורה, וזילון שתולין לפני
ההיכל, יש בהן קדשה וצריך לגנוז. הגה
ודקא הדבר שמניחין בהן דבר הקדשה
בעצמו לפעמים או שנעשית לכבוד, כגון
המכסה שעל הקרשים של הספרים, אבל
אותו מכסה שהוא לשמר אותו מכסה שעל
הקרשים לא מקרי תשמיש, דהרי תשמיש
דתשמיש, וכל פיוצא בזה. הגה יש אומרים
דלא מקרי ארון הקדש אלא אם הוא כמין
ארגז שאינו עשוי רק לכבוד התורה, אבל
ארון הבנוי בחומה שנעשה לשמירה לא
מקרי תשמישי קדשה, וכל שפן אם הספרים
מתקלקלים בו דמטר לשלן משם (מדיכ
והנהות אשרי פרק בני העיר). אסור לכבס
מטפחת של ספר תורה במי רגלים מפני
הכבוד (רמב"ם ורמ"א נתיב ב ח"ו, ר"ן מדיכ פרק
ג דמועד קטן):

ד המטפחות ספר תורה שפלו יכולים
לעשות מהם תכריכין למת מצוה, וזו היא
גניזתן:

ה יספר תורה שפלה, מניחין אותו בכלי
חרס וגונזין אותו בקבר תלמיד חכם,
אפלו אינו אלא שונה הלכות ולא שמש
תלמיד חכם:

ו אין עושין מתבה כסא לספר תורה, אבל
מתר לעשות מתבה גדולה, קטנה, וכן
מתר לעשות מכסא גדול כסא קטן, אבל
אסור לעשות ממנו שרפרף (פרוש, כסא
קטן) לכסא. וכן מתר לעשות מוילון גדול
וילון קטן או לעשות ממנו כיס לספר
תורה אבל לעשות ממנו כיס לחמש
אסור. הגה ופרכת שאנחנו תולין לפני
הארון אין לו קדשת ארון רק קדשת בית

הכנסת, וכן הכלונסאות שבו תולין הפרכת,
ומכל מקום אסור לעשות מהם העצים
שמשמנים בו הקריאה לחובת היום, שאינן
קדושים כמו הם (פסקי מהרא"י סימן רכ"ה):

ז ההבימה (פרוש, מקום גבוה), כגון בימה
שהיו עושים למלך, אין בה קדשת ארון
אלא קדשת בית הכנסת:

ח הארון וכל מה שעושים לספר תורה
מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר
תשמיש אפלו דחל. הגה ונהגו להנות
בכמה הנאות מדברי קדשה, כגון מטפחות
של ספרים ושלחן שבבית הכנסת ומעילים
של ספר תורה, וכתבו השעם, משום דכיון
שנהגו כן ואי אפשר לזהר, לב בית דין
מתנה עליהם מעקרא כדי שלא יבאו בני
אדם לידי תקלה, ואף על גב דלא התנו
כאלו התנו דמי (תרומת הדשן סימן רע"ג ובית
יוסף):

ט המתנדבים ספר תורה ומניחים מטפחות
בבית הכנסת, מתר להשתמש בהן כל ספר
וספר, שלדעת כלן הקדשו. אבל המניחים
בביתם ואחר כך מקדישין, כיון שעל דעת
אותו ספר נעשה ונשתמש בו אותו ספר,
אסור להניחו בספר תורה אחר, ויש
מתירים (וכן נוהגין עכשיו, משום לב בית
דין מתנה עליהם לנהוג כף):

י ינהוגים להניח עטרת ספר תורה בראש
הקורא בסיום התורה אין מוחין בידם,
אבל המניחים אותם בראשי חתנים
דעלמא מוחין בידם:

יא גירות של שעה שנתנם פותי לעבודת
אלילים, וכפן שמשן ונתנם או מכרן
לישראל, אסור להדליקם בבית הכנסת:
הגה אף על פי שממרים להדיט. מומר
עובד כוכבים שנתן שעה או נר לבית
הכנסת אסור להדליקו (פסקי מהרי"ו סימן
ס"ד) ועין ביורה דעה סימן קל"ט ורנ"ד
בדינים אלו:

יב מעבד שנמצא בשמן של בית הכנסת אם
הוא מאוס אסור להדליקו בבית הכנסת:

יג יגר של בית הכנסת מתר לקרות לאורו:

❧ באר הגולה ❧

יד אין מדליקין נר של הדיוט מנר בית
הכנסת "ויש מי שאומר דהני מלי בעוד
שדולקין למצותן אבל פשעריף לכבותן
מתר: הגה מיהו לא נהגו לזהר בכף
ומדליקין בהן נר שהוא לצרף גדול ואפשר
גם פן שדעת בית דין מתנה בכף וכן בכל
הדברים שנהגו להקל בדברים כאלו הוא
מהאי טעמא (פסקי מהרא"י סימן רכ"ה):

טו פני כרף שקנו ספר תורה והתנו שאם
יצא אחד מהכרף שהנשארים יתנו לו
חלקו והוקרו הספרים, אם יצא אחד מהם
אין נותנין לו אלא מה שנתן בלבד:

**סימן קנה - לילף מבית הכנסת
לביית המדרש. ובו ב' סעיפים:**

א אחר שצא מבית הכנסת ללך לבית
המדרש ויקבע עת ללמד וצריך שאותו
עת יהיה קבוע שלא יעבירונו אף אם הוא
סבור להרויח הרבה. הגה ואף מי שאינו
יודע ללמד ללך לבית המדרש ושכר הליכה
בידו. או יקבע לו מקום וילמוד מעט כמה
שיוצא, ויחשב בעניניו, ויכניס בלבו יראת
שמים (הרב רבינו יונה פרק קמא דברכות):

ב יקדם שילף לבית המדרש יוכל לאכל
פת שחרית אם הוא רגיל בו, וטוב
שירגיל בו:

הלכות משא ומתן

**סימן קנו - סדר משא ומתן. ובו
סעיף אחד:**

א אחר כך ילף לעסקיו, דכל תורה שאין
עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון, פי
העני יעבירונו על דעת קונו. ומכל מקום
לא יעשה מלאכתו עקר אלא עראי,
ותורתו קבע, וזה וזה יתקיים בידו. וישא
ויתן באמונה. ויזהר מלהזכיר שם שמים
לכטלה, שפכל מקום ישחזקת השם
מצויה מיתה מצויה. ויזהר מלשבע אפלו
באמת, שאלף עירות היו לינאי המלך
וכלם נחרבו בשביל שהיו נשבעים
שבועות אף על פי שהיו מקימים אותם.
ויזהר מלהשתתף עם הפותים, שמא
יתחייב לו שבועה ועובר משום לא ישמע

ג מהר"י בן חביב ד מגלה כ"ו ה שם בגמרא ו שם ז שם ח מגלה סוף פרק ד ובירושלמי שם ט וירושלמי שם י והביאו הרא"ש שם י הרשב"א כ שם מהירושלמי
ל רבנו ירחם בנתיב ט"ו נ שם בנתיב ב ס כל בו ע נמוקי יוסף בהלכות ציצית פ תשובת ר' יצחק בר יודא [סימן קנה] א טור משמעות גמרא
דשבת ל"א ב טור מגמרא דספה ט"ו [סימן קנו] א טור משנה ב' בפרק ב דאבות ב ברכות לה ג שבת לא ד נדרים ז ה סנהדרין ס"ג והר"ף סוף פרק קמא
דעבודת כוכבים

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים,
ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם
הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יח - עמוד ב]

על פיך. הגה ויש מקלין בעשיית שתפות עם הכותים בזמן הזה משום שאין הכותים בזמן הזה נשבעים בעבודת אלילים, ואף על גב דמזכירין העבודה זרה, מכל מקום כוננתם לעשה שמים וארץ אלא שמשפתין שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור לא תתן מכשל דברי אינם מזהירין על השתוף (ר"ן סוף פרק קמא דעבודה זרה דעל זה ורבינו ירחם נתיב י"ז חלק ה ותוספות ריש פרק קמא דעבודה זרה). ולשאת ולתת עמקם בלא שתפות, לכלי עלמא שרי בלא יום חגיגתם (הגהות ממוני פרק קמא מהלכות עבודה זרה) (ועין ביוזא דעה בהלכות עבודת אלילים סימן קמ"ז):

הלכות נטילת ידים

סימן קנז - דיני זמן קביעות סעודה.
ובו סעיף אחר:

א "כשיגיע שעה רביעית יקבע סעדתו. ואם הוא תלמיד חכם ועוסק בלמודו, ימתין עד שעה ו'. ולא יאחר יותר, דהוי פזורה אבן לחמת אם לא טעם מידי בצפרא:

סימן קנח - דיני נטילת ידים
לסעודה. ובו י"ג סעיפים:

א "כשיבא לאכל פת בשמברכין עליו המוציא יטל ידיו, אפלו אינו יודע להם שום טמאה, ויברך על נטילת ידים. יאכל לפת שאין מברכין עליו המוציא, כגון לחמניות (פרוש, סטורט"י בלעז) דקות או פת הבאה בכיסנין (פרוש, פת עשויה עם צוקארו ושקדים וזאגוזים) ואינו קובע סעדו עליהם, אין צריך נטילת ידים:

ב "יש מי שאומר, שאם אינו אוכל אלא פחות מכביצה יטל ידיו ולא יברך:

ג "אם אוכל פחות מפזית יש מי שאומר שאין צריך נטילה:

ד "אם אוכל דבר שטבולו באחד משבעה משקין, שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיני, י"ן דבש שמן חלב טל דם מים), ולא נתגב, ואפלו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה. הגה ואפלו אינו מטביל רק ראש הירק או הפרי אפלו הכי יטל בלא ברכה (בית יוסף):

ה "הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח. הגה ודוקא שנוטל בתורת חיוב, אבל אם נוטל משום נקיות שלא היו ידיו נקיות מתר (הגהת סמ"ק). "ובשר צלי, יש מי שנוראה מדבריו אף על פי שמהל טופח עליו דינו כפירות. 'ותבשיל מחטים והם נגובים דינו כפירות:

ו "השותה, אין צריך לטל אפלו ידו אחת (ועין לקמן סימן ק"ע):

ז "נטל ידיו לדבר שטבולו במשקה ואחר כך רוצה לאכל לחם, יש מי שנוראה מדבריו שאין אותה נטילה עולה לו, ואין צריך לומר אם נטל ידיו שלא לאכל ואחר כך נמלך ואכל. הגה ואם לא הסיח דעתו יטל בלא ברכה (ד"ע). אם נגע באכילתו במקומות המטונפות בגופו, יחזור ויטל ידיו. תשובת רשב"א סימן קצ"ב וקצ"א, ועין לקמן סימן קס"ד (כפול לקמן, ושם נתבאר דצריך גם כן לחזור ולברך):

ח "מי שהיה במדבר או במקום סכנה ואין לו מים, פטור מנטילת ידים:

ט "צריך לזהר בנטילת ידים, שכל המזלזל בנטילת ידים יחייב נדוי ונכא לידי עניות "ונעקר מן העולם:

י "אף על פי ששעורם ברביעית (פרוש, רביעית הלג דהנין שעור ביצה וחצי) יוסיף לטל בשפע, דאמר רב חסדא, אגא משאי מלא חפני מא, ויהבו לי מלא חפני טיבומא:

יא "מברך קדם נטילה, שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן. ונהגו שלא לברך עד אחר נטילה משום דפעמים שאין ידיו נקיות, ומפני כך מברכין עליהם אחר יששפשף ידיו שפבר ידיו נקיות, קדם שיטיל עליהם מים שניים. הגה גם יכול לברך עליהם קדם נגוב, שגם הנגוב מן המצוה, ומקרי עובר לעשייתן (הגהות אשרי פרק קמא). ואם שכח לברך עד אחר נגוב, מברך אחר כך:

יב "וינגבם היטב קדם שביצע, שהאוכל בלי נגוב ידים פאלו אוכל לחם טמא:

יג "המטביל ידיו, יכול לאכל בלא נגוב, "והוא הדין לנוטל ידיו בבת אחת ושופך עליהם רביעית מים בבת אחת או שנטל ידו אחת ושפך עליה רביעית וכן שפך על חברתה:

סימן קנט - באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד ובאו המים לידיו.
ובו כ' סעיפים:

א "אין נוטלים לידים אלא בכלי. יכול הכלים בשרים, אפלו כלי גללים (פרוש, פלים עשויים מרפש בקר ועפר) וכלי אבנים וכלי אדמה. יוצרף שיהא מחזיק רביעית, ואם נקב בכונס משקה, דהנינו שאם ישימו אותו על משקים ופנסו בתוכו דרך הנקב, והוא יגדול מנקב שהמשקים שבתוך הכלי יוצאים בו, אז בטל מתורת כלי ואין נוטלים ממנו לידים, "ואפלו אם הוא מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה:

ב "יהני מלי שנוטל דרך פיו למעלה, שמה שממנו מן הנקב ולמעלה אינו חשוב ככלי ונמצא שאין המים באים על ידיו מהכלי, אבל אם נוטל דרך הנקב, שרי, פיון שמחזיק רביעית ממנו ולמטה:

ג "כלי שמחזיק רביעית כשסומכים אותו, ואם לא יסמכוהו ישפכו המים ולא ישאר בו רביעית, אינו כלי. הלכך מגופה של חבית שהיא חדה ואינה מקבלת רביעית שלא מסמכת, אין נוטלים ממנה. ואם הרחיבה למטה עד שמקבלת רביעית כשהיא יושבת שלא מסמכת, נוטלים ממנה:

ד "חמת וכפישא שהם מיני נאדות של עור, שתקנו ועשה להם בית מושב, נוטלים מהם, אבל שק וקפה שהתקינו לשבת בלא סמיכה וזפתן בזפת עד שהם מקבלים משקים, אין נוטלים מהם לידים, לפי שאינם עשויין לקבל משקים, "והוא הדין לכוכעים של לבדים (פרוש, בגד קשה, פילטר"ו בלעז) אפלו כשהם קשים כל כך שמקבלים מים ואינם זכים מהם, מכל מקום אינם עשויים לקבל מים. ומכל מקום על ידי הדחק מתירים, שעוברי דרכים רגילים לשתות בהם:

באר הגולה

וסימן קנז א פסחים דף י"ב ושבת דף י' [סימן קנח] א חלין ק"ה ב הרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ג ממשמעות רמב"ם ור"ש בפרק קמא דחלה ד רוקח ה שם ו פסחים קט"ז א בית יוסף ח חלין ק"ט ט מדברי הרשב"א שם י מרדכי פרק קמא דברכות כ ר"ן פרק ערכי פסחים ל תוספות בפסחים קט"ו מ ספר ארחות חיים ממשנה סוף פרק קמא דערוכין נ עזית פ"ה ס שבת ס"ב ע סוטה ד' פ שבת ס"ב צ בית יוסף בפרוש דברי הטור ק תוספות בברכות נ"א ובפסחים ז' והרא"ש שם ר רבנו ירחם ש סוטה ד' ת מרדכי פרק ח דברכות א בית יוסף [סימן קנט] א חלין ק"ז ב פרק קמא דמסכת ידים ג חלין ק"ז ד נדה מ"ט ה הרא"ש שם פ חלין ו הרא"ש שם ז חלין ק"ז ל פרוש התוספות ח חלין שם ט סמ"ק

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

י כאם השה חבית מלאה מים והלך ונשב לו, והחבית שופכת מים כל היום מחמת הטיט, ונטל ידיו ממנו, עלתה לו נטילה: **יא** יהבל פשרים לתן מים לידים, אפלו חרש שוטה וקטן עובד גלולים ונדה (ואיפא מאן דאמר דקטן פחות מכן ששה דינו כקוף) (הנהות אשרי פרק ב דברכות):

יב אם הקוף (פרוש, מין חיה, סימא"ה בלע"ז) נותן מים לידים, יוש פוסלים יוש מכשירים, ונראים דבריהם (ומכל מקום יש להחמיר):

יג וילכתחלה יכון הנוטל לנטילה המכשרת לאכילה. (וכונת נותן נמי מועיל אפלו לכתחלה, אפלו שלא כון הנוטל כלל) (רשב"א סימן תק"י):

יד יהטביל ידיו במי מעין אפלו אין בו מ' סאה עלתה לו טבילה, כל שמתפסין ידיו בהם בבת אחת. ואם הטבילם במי מקוה, יוש אומרים שדינו כמעין, יוש אומרים שצריך מ' סאה, ונקטינן דרבנן המקל. (יש להחמיר לכתחלה):

טו מי גשמים שהם זוחלים (פרוש, נמשכים והולכים, שאינם מכנסים) יוש בהם מ' סאה, יש להסתפק אם טובל בהם ידיו:

טז מ' סאה מים שאובים שנקרקע, להרמב"ם כאין מטבילין בהם את הידים ולהראב"ד מטבילין. ושאובה שהמשיכוה פלה, גם להרמב"ם מטבילין בהם הידים:

יז מלא יטל מהנהר מים בידו אחת ויתן על ידו השנית, לפי שאין כאן לא נטילה ולא טבילה:

יח ידו אחת בנטילה וידו אחת בטבילה, ידיו טהורות:

ס'הני מלי בדולה ששופך ונותן לתוך הצנור עצמו, אבל אם נותן אותם חוץ לצנור וממשיך אותם לצנור, והטביל בו ידיו טהורות ושואבים שהמשיכוה פשרה. ואפלו דולה ונותן לתוך החרין עצמו, אם הדלי נקוב מאחוריו ככונס משקה ובעוד ששופך דרך פיו לצנור מקלח מאחוריו ליאור, מטביל בו את הידים וטהורות, דחשיבי כאלו הטביל ביאור, דנצוק זה מחבר הפלי ליאור וחשיבי מים שבצנור מחברים למימי הציור, אף על גב דנצוק בזה לא חשיבי חבור לענין טבילה. יוש חולקין בזה ואומרים דגם לנטילת ידים לא חשיבי חבור. הגה אין לטל ידיו מאותן אבנים הקבועים לכתל ועשה להם בית קבול וברזא, אבל אם היו כלי תחלה וחרס לכתל, נוטלין ממנו (אגדה פרק המוכר בית): **ח** אם הכניס ידיו לתוך כלי של מים ושכשך ידיו בהם, אם הפלי מחבר לקרקע לא עלתה לו נטילה, ואם אינו מחבר לקרקע, יוש אומרים שעלתה לו נטילה יוש אומרים שלא עלתה לו. ושבשעת הדחק יכול לסמוך על דברי המתירים. ואם אחר כך נודמן לו לטל בדרך נטילה, נוטל בלא ברכה:

ט החבית שיש בה מים, מניחה על ברכיו ונוטל ממנה לידים. ואם היתה מטה בארץ והמים מקלחים ממנה או שעומדת והמים יוצאים דרך נקב שבה, ונתן ידיו שם, לא עלתה לו נטילה. ואם היתה ברזא (פרוש, דבר סותם הנקב, ספי"ה בלע"ז) בנקב והסירה וקבל המים על ידיו, חשיבי שפיר כח גברא, וצריך להחזירה ולהסירה בכל שפיקה ושפיקה:

המשך הלכות נטילת ידים, סימן קנט - באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד יבואו המים לידי **ה** הפלי שתחלת תקונו כך שאינו יכול לעמד בלא סמיכה ואין משתמשין בו אלא על ידי סמיכה, חשוב שפיר כלי. לפיכך כלי שהוא מלא נקבים מתחתיו ופיו צר למעלה, וכשמניח אדם אצבעו עליו אין המים יוצאים וכשמסירו המים יוצאים, מתר לטל ממנו אף על פי שאינו מחזיק כלום, כיון שעשוי לקבלה בענין זה וזה עקר תשמישו, נקרא כלי. הגה וכל שפן כלי שיש בו ברזא למטה, הואיל ומתחלה נעשה לקבל על ידי כך (טור ובית יוסף):

ו לא יתן מים לחברו בחפציו, שאין נוטלים אלא מן הפלי. והוא הדין אם נטל ידו אחת מהפלי ושפך ממנה לידו אחרת דאינו כלום. ורבנו תם מתיר בזו, כיון שתחלת נטילה לידו אחת היתה מן הפלי, והוא שהיתה ידו הראשונה טהורה, כגון ששפך עליה רביעית בבת אחת. הגה ונהגו להקל בדברי רבנו תם, אבל הסביר הראשונה היא עקר ולכן יש להחמיר לכתחלה:

ז יצריך שביאו המים מכח נותן. לפיכך צנור שדולה מים מן הציור ושופך בו, ונמשכים ממנו המים להשקות השדה, אינו יכול לתן ידיו לתוכו כדי שיקלחו המים עליהן, מפני שאינם באים מכח אדם, שפך פסק כח השופך. ואם משים ידיו קרוב למקום השפיקה, אף על פי שאינו משים אותה תחת השפיקה ממש עלתה לו נטילה, דכל זמן שהם קרובים למקום השפיקה עדין מכחו הם באים. ואם הטביל ידיו לתוך הצנור הזה, אינם טהורות מכח טבילה מפני שהם שאובים.

ע"פ באר הגולה

י טור כ הרא"ש ל פרק קמא דידים מ מרדכי פרק ח דברכות נ חלין ק"ו ס הרא"ה ע שם בגמרא פ הרי"ף לגרסתו והרמב"ם צ הרשב"א בשם הרמב"ן ק הלכות גדולות ר טור והנהות מ'מני סמ"ק ש בית יוסף ת סוף פרק קמא דידים ג שם ד תוספות והרא"ש ה הרמב"ן והרשב"א ו חגיגה י"ח ז מ'מני פרק ט מהלכות מקואות והראב"ד ח רבנו יונה והרשב"א ט רש"י ומרדכי פרק ח דברכות י לדעת רש"י והרשב"א ולהרמב"ם פשיטא דאין טובלין כ בפרק ו מהלכות ברכות ל פרק ד מהלכות מקואות מ הרשב"א ותירומת הדשן נ שם בתירומת הדשן

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכר את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

יט המטביל ידיו אין צריך שתי פעמים ולא נגוב ולא להגבית ידיו:

כ "המטביל ידיו אינו מברך על טבילת ידים אלא על נטילת ידים. ויש אומרים דמברכין על טבילת ידים או על שטיפת ידים, וכן עקר (טור ומרדכי פרק אלו דברים וסמ"ג ואגור):

סימן קם - איזו מים בשרים ואיזו פסולים לנטילה. ובו ט"ו סעיפים:

א "מים שגשתנו מראיהן, בין מחמת עצמן בין מחמת דבר שנפל לתוכן כבין מחמת מקומם, פסולים:

ב יעשה במים מלאכה או ששרה בהם פתו, אפלו נחפון לשרות בכלי זה ונפל לשני, פסולים. וואם צנן יין במים, פסולים. וואם הדיח בהם פלים, פסולים. וואם פלים מודחים או חדשים, בשרים. וואם הטביל בהם הנחתום הגלסקין (פרוש, פירות לחם), פסולים. ואכל אם טבל ידיו במים וטח פני הגלסקין, או שחפן מהם בחפניו, המים הנשארים לא נעשה בהם מלאכה ולפיכך בשרים אם לא נשתנו מראיהן. (והוא הדין מים שהנחתום מדיח ידיו בהם מן הצצק הדבק בידיו) (בית יוסף בשם ר' ירמיה):

ג ימים שלפני הנפח, אף על פי שלא נשתנו מראיהם פסולים, מפני שבדודע שנעשה בהם מלאכה דהינו שכבה בהם הברזל, ושלפני הספר, אם נשתנו מראיהם פסולים, ואם לאו בשרים:

ד "מים ששתו מהם התרגולים או שלקק (פרוש, שתיית הפלג נקרא לקיקה) מהם הפלג, יש מי שפוסל, וואין דבריו נראין, אלא בין באלו בין בכל שאר בהמה חיה ועוף יש להכשיר:

ה "אין מלאכה פוסלת אלא במים שאובים, בין שהם בכלי בין שהם בקרקע, אבל לא במי מקנה או מעין בעודם מחברים:

ו "חמי האור, נוטלים מהם לידים אפלו הן חמין שהיד סולדת (פרוש, שכל שברסו של תינוק נכה הימנו) בהם:

ז "חמי טבריה, יכול להטביל בהם את הידים, אבל לטל מהם בכלי לא. ואם המשיר אותן בארץ דרך חריץ חוץ למקומם והפסיקן מהמעין הנובע (חם), אם יש בהם שעור מקנה מטבילין בהם הידים, ואם אין בהם שעור מקנה לא. ואם חריץ זה מימיו מחברים למי המעין הנובע חם, לרש"י והרשב"א אין מטבילין בו את הידים, ולהרב רבנו יונה מטבילין בו את הידים:

ח מטעם פסול חמי טבריה לנטילה, מפני שהן מרים ואינם ראויין לשתיית הפלג, אבל אם ימצאו מים חמין נובעין שהן ראויין לשתיית הפלג נוטלים מהם לידים:

ט ימים מלוחים או סרוחים או מרים שאין הפלג יכול לשותות מהם, פסולים לנטילת ידים, אף על פי שפשרים למי מקנה לטבילה וואם הם עכורים מחמת טיט שנתערב בהם, אם הפלג יכול לשותות מהם בשרים בין לנטילת ידים בין למקנה, ואם אינו יכול לשותות מהם פסולים לשניהם:

י "נוטלים לידים בכל דבר שתחתו מן המים, כגון יבחושים (פרוש, תולעים) אדמים או שמן דג. ונראה דוקא אם רסקן דלא עדיף משלג וכו':

יא פ מים שיש לו ספק אם נעשה בהם מלאכה או לאו, או שיש לו ספק אם יש בהם פשעור אם לאו או אם הם טמאים או טהורים, או ספק אם נטל ידיו או לאו, טהור (וכל ספק טהרה בידי טהור) (טור). ויש מי שאומר, שעל כל זאת, אם יש לו מים אחרים יטל ידיו ויציא עצמו מן הספק. הגה מי שלא נטל ידיו ונגע במים, לא נפסלו אותן מים לנטילה ולא מקרי מים טמאים, אבל אסור לרחץ ידיו ממים שננטל בהם חבירו ככר (תרומת הדשן סימן רנ"ט):

יב יהשלג והכרד והכפור והגליד (פרוש, המים הנקפים מרב הקר) והמלח אם רסקן עד שנעשו מים, נוטלין מהם וטובלין בהם אם יש בהם פשעור (עין ביורה דעה

סימן ר"א סעיף ל). ויש מי שאומר שאין נטילת מים ראשונים אלא במים בלבד, ויש אומרים שהיין פשר לנטילת ידים, בין נתן לתוכו מים בין לא נתן לתוכו מים, אלא שאסור לעשות כן לכתחלה כדי שלא יהא כמזלזל בדבר חשוב שנשתנה לעלוי (פרוש, לשבח) עד שקובע ברכה לעצמו. ויש אומרים דוקא יין לבן, אבל אדם לא) (מרדכי פרק אלו דברים). ויש מי שאומר, שכל מי פרות ראויים לנטילת ידים בשעת הדחק. (וכל שכן דמטר לטל ידים בשעת הדחק בשכר או במי דבש המבשלין, דעקנן מים) (הגהות אשר"י):

יג יצרף שיהא במים רביעית. והני מלי לאחד, אבל לשנים שבאו לטל כאחד, האחרון אין צריך, ואפלו בזה אחר זה, יוכלבד שלא יפסיק הקלוח. כיצד, היה רביעית מים בכלי ופשט אחד ידיו ואחר יוצק על ידיו, ובא שני ופשט ידיו למשה ממנו סמוך ליד הראשון, וקלוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמשה ממנו, ידי שניהם טהורות, אף על פי שפחת שעור הרביעית כשהם מגיעים לידיו של שני, ידיו טהורות, מפני שהם באים משיורי טהרה ויש מתירים אפלו כשנוטלים זה אחר זה הואיל ובשעה שהתחיל האחד לטל מהם היה בהם רביעית, גם לשני זה עולים מפני שבאו משיורי טהרה, ויעל דרך זה נוטלים מחצי לג לג' ולד' ומלג לכמה בני אדם, כל זמן שמספיקים המים לשפף כל אחד על ידיו ג' פעמים, (והוא הדין) שיכולים להניח ד' וה' ידיהם זה בצד זה או זה על גב זה ולטל כאחד, ובלבד שירפו ידיהם בענין שיגיעו המים לכל אחד:

יד יצרף שיהא רביעית מכנס במקום א', שאם נטל משמינית וחזר ונטל משמינית, ידיו טמאות כשהיו:

טו "רביעית שאמר, בין לידיו של גדול בין לידיו של קטן. טעמו ב' בני אדם זה ידו אחת וזה ידו אחת, ואחר כך חזר השני ונטל ידו השניה, הרי אלו כג' בני אדם, ולפיכך אם היה בכלי חצי לג ידיו

❦ באר הגולה ❦

ס תוספתא פרק ב דמסכת ידים ומרדכי פרק ח דברכות ע הרשב"א ורבנו יונה [סימן קם] א בפרק קמא דמסכת ידים ב הרמב"ם פרק ו מהלכות ברכות ג שם בפרק קמא דידים ד הרא"ש בפרוש מסכת ידים ה משנה א' שם בפרק קמא ו ר"ש בפרוש המשנה ז תוספתא ושם בפרוש הר"ש ח רש"י ואור זרוע ט בית יוסף י בית יוסף מלשון הרמב"ם פרק ז מהלכות ברכות כ חלין ק"ז ל שם מ רמב"ם ורשב"א ורבנו יונה נ פרק קמא דמסכת ידים והר"ף בפרק ח' דברכות ס נבחים כ"ב ע הגהות אשרי פרק ב דברכות פ פרק ב דמסכת ידים צ רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות והטור ק ראב"ד שם ר הרמב"ם שם ובסוף הלכות מקנאות ש הראב"ד ת הרשב"א א רש"י בברכות נ' ב ריש פרק קמא דידים וחלין ק"ו ר רשב"א ורמב"ם ד כן פתב רשב"א ה שם בריש פרק קמא דידים לפרוש הרא"ש ו הר"ש ו שם פרק ב ז ספר ארחות חיים בשם הרשב"א ח תוספתא הביאו הר"ש שם ט הרשב"א בתורת הבית

טהורות, ואם לאו אין ידו השניה טהורה, שאין נוטלין בפחות מחצי לג יותר משני בני אדם:

סימן קסא - דיני חציצה בנטיילת. ובו ד' סעיפים:

א "צריך לזהר מחציצה, שכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטיילה, כגון בצואה שמתחת הצפרן שלא כנגד הבשר, וכצק שמתחת הצפרן אפילו כנגד הבשר, ורטיה שעל בשרו וטיט הנון וטיט היוצרים. אבל במעוטו שאינו מקפיד אין לחוש. הגה ומשום הכי לא נהגו לנקר הטיט שמתחת הצפרנים לנטיילה משום דהוי כמעוטו שאין מקפיד, כי אין מקפידין על זה לנטיילה (הנהגות סמ"ק ונהגות אשרי פרק אלו דברים), אבל אם היה מקפיד, הוא צריך לנקרן, וכן עקר. ואפשר שנהגו להקל בחציצה לענין נטילה, כי יש אומרים שאין שם חציצה לנטיילה, אבל העקר כסבא הראשונה:

ב יכל דבר שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. היה דרכו של זה להקפיד וזה אין דרכו להקפיד, למי שדרכו להקפיד חוצץ, למי שאין דרכו להקפיד אינו חוצץ. ביצה, היה אחד צבע והיו ידיו צבועות, אין הצבע חוצץ על ידיו אף על פי שיש על ידיו ממשות של צבעונים. לא היה צבע, אם היו ידיו צבועות ויש ממש הצבע על ידיו, הרי זה חוצץ, שהדיו היבש חוצץ והלח אינו חוצץ. וכן הנשים שדרכן לצבע ידיהן לנוי וכיוצא בזה, אין אותו צבע חוצץ. (גלדי מפה שעל ידיו, אם אינו מקפיד עליו אינן חוצצין, ספר התרומה):

ג "צריך להסיר הטבעת מעל ידו בשעת נטילת ידים ואפילו הוא רפוי (בית יוסף), ואפילו אינו מקפיד עליו בשעת נטילה, הואיל ומקפיד עליו בשעה שעושה מלאכה שלא ישנפו (הרא"ש פרק תיגות). ונהגו קצת להקל אם הוא רפוי, אבל יש להחמיר, כי אין אנו בקיאים איתו מקרי רפוי:

ד ישעור נטילת ידים, כל היד עד הקנה של זרוע, ויש אומרים עד מקום חבור האצבעות לכף היד, וראוי לנהג בידעת הראשון:

סימן קסב - הגבחה ופששוף הידים בנטיילת. ובו י' סעיפים:

א "הנוטל צריך להגביה ידיו (דהינו ראשי אצבעותיו) למעלה, שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים. הגה והוא הדין אם משפילן מתחלת הנטילה עד סופה דשפיר דמי, רק שיזהר שלא יגביה תחלה ראשי אצבעותיו ואחר כך ישפילם, דאז יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו הידים (בית יוסף בשם מהר"י בן חביב). ונהינו כשאנו נוטל כל היד עד מקום חבור היד עם הזרוע, אבל אם נוטל עד שם אין צריך להגביה ידיו (ויש חולקים בזה). וכן אם שפף על שתי ידיו רביעית בפעם אחת, כיון דאין שם מים טמאים כלל אין צריך להגביה ידיו. וכן המטביל ידיו אין צריך להגביה ידיו (יש אומרים דאם שופף על ידיו ג' פעמים אין צריך לזהר בכל זה, וכן נהגו להקל) (אגור בשם אור נרוע ונהגות אשרי פרק כל הבשר):

ב "הנוטל ידיו שופף עליהם קצת מהרביעית להסיר מהם הלכלוך וכל דבר שחוצץ, ואחר כך שופף עליהם פעם שנית, וגם אלו המים הם טמאים, ואחר כך שופף עליהם פעם שלישית לטהר המים שעל גבי הידים ואם אין בידיהם לכלוף ודבר החוצץ, שופף על שתי ידיו רביעית בבת אחת ואין צריך מים שניים. הגה והוא הדין אם היו לו מים רבים, ורוחץ תחלה מעט כדי להסיר הלכלוף ואחר כך שופף רביעית כאחד ואין צריך מים שלישים. הנוטל ידיו, צריך לשפשפשם זו בזו (מזמוני פרק י"א מהלכות מקואות וכל בו וסמ"ג והרא"ש פרק כל הבשר):

ג ינטל מקצת ידו ויחזור והוסיף ונטל הנשאר מיידו, הרי ידו טמאה כמו שהיתה, דאין נטילה לחצאין. ואם עדין יש על מקצת היד שנטל בתחלה טופח על מנת להטפית, הרי זו טהורה. במה דברים אמורים במים ראשונים, אבל בשניים, נוטל מקצת ידיו ויחזור ומוסיף על מקצתו:

ד "שפף מים על ידו אחת ושפשפה בחברתה, לא עלתה לו נטילה ואפילו שפף באחרונה על שתי ידיו, לפי שהמים

ששפף על ידו אחת נטמאו, וכששפשפה נטמאת חברתה, ואין מים שניים מטהרים אלא המים שנטמאו מחמת היד עצמה ולא הבאים מחמת היד האחרת. הלכך השופף מהכלי על ידו אחת ושפשף בחברתה, צריך לנגב ידיו ולחזור ולטלם כראוי, לפיכך הנוטל ידיו צריך שישפף לו אחר עליהם. ואם אין לו אחר, יאחז הכלי בראשי אצבעותיו ושפף על שתי ידיו כאחד, או ישפף על כל אחת רביעית, ואחר כך ישפשפם, שהשופף רביעית כאחד אין צריך מים שניים לטהרם, שעשו רביעית בבת אחת כמו טבילה שאין צריך שטיפה ב' פעמים. אם נגע בהם אחר שלא נטל ידיו בעודן לחות מן המים, צריך לנגבם ולחזור ולטל, שהרי זה טמאם על ידי המים שעליהם. לכך צריך לזהר כששופף מים שלישית שהם שניים לבד מהראשונים שלא יגע יד בחברתה עד שישפף גם זה על השניה, או שישפף מתחלה על שתייהן כאחד. ואם נטל כל יד מרביעית אין צריך לכל זה:

ה "מתוך מה שפיתבנו יתבאר לך, דהא דיד נטמא בשפשוף חברתה, דוקא בנוטל ידו אחת ואחר כך שפשפה בחברתה, אבל אם רצה לטל בתחלה שתי ידיו כאחת נוטל, דשתייהן נחשבות כיד אחת ואינן מטמאות זו את זו, ואפילו ד' או ה' שהניחו ידיהם זה בצד זה או זה על גב זה, כיד אחת חשיבי ואינן מטמאות זו את זו:

ו ינטל שתי ידיו זו לעצמה וזו לעצמה ונמלץ (פרוש, נתניעץ) כשנטל המים השניים, והגיע ידיו זו לזו ושפף על שתייהן כאחת, ידיו טמאות, מפני ששפצצו ידיו זו לזו לקבל המים השניים נטמאו ידיו בנגיעתם זו לזו, דמים שעל גב יד זו מטמאים מים שעל גבי חברתה וגם את היד, וכשנטל את השניים לא טהרו את הראשונים כיון שנטמאת מחמת חברתה, אלא אדרבה, גם השניים נטמאו בהן, וצריך לנגב ידיו ולטל שתייהן כאחת. הגה וכל שכן לזהר שלא יגע בידו ששפף עליה פעם אחת לידו השנית ששפף עליה שתי פעמים (מרדכי פרק אלו דברים):

» באר הגולה «

סימן קסא א חלין ק"ו ב בפרק ט דמקואות ובתוספתא שם ג ערובין ד' ד הרשב"א בתורת הבית ה הנהת אשרי פרק ח דברכות ו הרי"ף בפרק ח דברכות על ה היא דחלין ק"ו ז לפרוש הרא"ש שם בחלין (סימן קסב) א סוטה ד' ב האגור בשם ר' אביגדור כהן ג בית יוסף ד תוספות ותמרדכי ה טור ותוספות והרא"ש שם בחלין ו ריש פרק קמא דידים לפרוש הרא"ש והר"ש ז רמב"ם בפרק י"א מהלכות מקואות מסוגיא דגטין ט"ו ח בפרק ב דידים ט הרא"ש שם בחלין י הר"ש והרא"ש בפרק ב דמסכת ידים והרמב"ם בפרק י"א מהלכות מקואות כ בפרק ב דידים לפרוש התוספתא הביאה הרא"ש

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון כ: - כ תשרי - כ טבת - כ ניסן - כ תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

אשר יצר, ואחר כך בשעת נגוב יברך על נטילת ידים:

ב יאם רבים מסבין בסעדה, הגדול נוטל קדיו תחלה. והראש הזה רגיל לטל באחרונה, שלא להפסיק ושלל לדבר:

הלכות בציצת הפת

סימן קסו - דין הפסקה בין בציצת לנטילה. ובו סעיף אחד:

א איש אומרים שאין צריך לזהר מלהפסיק בין נטילה להמוציא, בינש אומרים שצריך לזהר. וטוב לזהר. ואם שהה כדי הלוח כ"ב אמה מקרי הפסק (תוספות פרק אלו נאמרים):

סימן קסז - מקום וזמן הציצת ומי הוא המוציא. ובו כ' סעיפים:

א אכיצע בפת במקום שנאפה היטב (ובפת דידן יש לבצע בצד הפת, ויחתך מעט מצד העליון והתחתון) (הגהות מיומני פרק ז מהלכות ברכות). בינחתך פרוסת הציצת, וצריך לחתך מעט, לשאם יאחז בפרוסה יעלה שאר כפר עמו, שאם לא פן חשוב בפרוסה, ויניחנה מחברת לפת ויתחיל לברך, ואחר שסיים הברכה יפרידנה כדי שתכלה הברכה בעוד שהפת שלם. הלא יבצע פרוסה קטנה מפני שנראה כצר עין, ו'לא פרוסה יותר מפביצה מפני שנראה כרעבתן. הגה ובשבת לא יחתך בכפר עד אחר הברכה, כדי שיהיו הפירות שלמות (תוספות ומרדכי פרק כיצד מברכין). ומפל מקום אם שכח וחתך כמו בחל, אינו מדיק (מרדכי), ונראה, הא דלא יבצע יותר מפביצה, הינו דוקא, בחל ואוכל לבדו, אבל בשבת, או שאוכל עם הרבה בני אדם וצריך

במפה ואוכל פת או דבר שטבולו במשקה (או אוכל על ידי כף):

ב בהמאכיל לאחרים אינו צריך נטילת ידים, והאוכל צריך נטילת ידים אף על פי שאחר נותן לתוך פיו ואינו נוגע במאכל, והוא הדין לאוכל במגרפה (פרוש, כלי שיש לו שנים, פיר"ק בלעז) שצריך נטילת ידים. (ואסור להאכיל למי שלא נטל ידיו משום לפני עור לא תתן מכשול) (הר"י סוף פרק אלו דברים):

סימן קסד - דין שוכח להתנות על הנטילה. ובו ב' סעיפים:

א נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום אפלו שלא בשעת הדחק, יוכל לבד שלא יסיח דעתו מהם (ולא יטנפם) (טור). ו'אם מים מצויים לו, טוב שיחזור ויטל ידיו, אבל לא יברך. הגה והא דמהני תנאי, דוקא בנטילה שאינה צריך אכילה דמיא דנטילת שחרית, אבל אם נוטל לצורך אכילה לא מהני תנאי באותה נטילה (בית יוסף בשם הרבנו יונה):

ב ימי שעומד בסעדה ונזכר שנגע בשוק ויברך ומקומות המכסים באדם או שחפך בראשו, וכל פיצא בזה. (ובמקומות המטנפים שיש בהם מלמולי זעה) (תשובת הרמב"ן סימן קנ"ה), צריך לחזור ולטל ידיו ויברך על נטילת ידים:

סימן קסה - דין העושה צרכיו ורוצה לאכל. ובו ב' סעיפים:

א אהעושה צרכיו ורוצה לאכל, יטל ב' פעמים. על הראשונה מברך אשר יצר, ועל השנייה מברך על נטילת ידים. ו'אם אינו רוצה לטל אלא פעם אחת, לאחר ששפף פעם אחת על ידיו ומשפף יברך

המשך הלכות נטילת ידים, סימן קסב - הגבהה ושפשוף הידים בנטילה

ז לאם שפשף ידיו זו בזו, יזהר שלא יגע חוץ ממקום שנטלו בו מים, מפני שהן מטמאות זו את זו:

ח מנטל ידו אחת ושפשפה בראשו (פרוש, כדי לנגבה, ולפיכך לא נטמא ידו, מה שאין פן בסימן קס"ד סעיף ב' שחפך בראשו) או בכחל, ואחר כך חזר ונגע באותן מים שבאו מידו על הראש ועל הכחל, טמאה, שאותם מים טמאים חזרו וטמאו את היד שנגע בהם, אף על גב דכל כמה דלא שפשף מטהרים בשפשוף, השתא דחזר ונגע גרע. וכבר נתבאר שהשפוף רביעית כאחת אינו בכלל כל אלו, דאין שם מים טמאים כלל:

ט יכששופך מים ראשונים על ידיו צריך לזהר שלא ישאר על ידו צרור או קיסם או שום דבר אחר, שאין מים מטהרין אלא מים שעל גבי היד ולא המים שעל הצרור. ו'אם שופך רביעית מים כאחת על ידו אין צריך לזהר בכך:

י עמי שיש לו מכה בידו ורטיה (פרוש, אינגונט"ו בלע"ז) עליה, די לו שיטל שאר היד שלא במקום הרטיה, וצריך לזהר שלא יגע ברטיה, שלא יחזרו המים שעל הרטיה ויטמאו היד, או ישפף רביעית על היד כאחת שאז לא נטמאו המים. נוטלים מים ראשונים בין על גבי כלי בין על גבי קרקע (טור):

סימן קסג - דין מי שאין לו מים, והמאכיל לאחרים. ובו ב' סעיפים:

א אם אין מים מצויים לפניו ברחוק יותר מארבעה מילין ולאחריו מיל, יטל ידיו

סג באר הגולה

ל כל בו בשם הראב"ד מ פרק ב דידים ושם בפרוש הר"ש נ שם משנה ב' ס שם בפרוש הר"ש והרא"ש ע טור בשם הרא"ש שם בחלין ק"ו [סימן קסג] א רמב"ם בפרק ו' מהלכות ברכות ב חלין ק"ז א הרב רבנו יונה סוף פרק ח דברכות [סימן קסד] א חלין ק"ו ב טור בשם הרמב"ם ג סמ"ג ד תשובת הרמב"ן סימן קנ"ה ותשובת הרשב"א [סימן קסה] א טור בשם רש"י בשם ר"י בר ר' יקר והגהות מיומני פרק ו מהלכות ברכות ב תשובת הרא"ש כלל ד' והטור ג ברכות מ"ו [סימן קסז] א טור בשם הר"ף והרמב"ם ב טור מהירושלמי פרק ו דברכות (ולענין דעמי הוא גם כן בבבלי דף נ"ב ע"ב) [סימן קסז] א סנהדרין ק"ב ב ברכות ל"ט ג רא"ש ממשנה א' פרק ג דטבול יום ד תוספות והרא"ש והמרדכי שם ה הרמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ו טור ממשמעות גמרא דשבת קי"ז

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון כ - עמוד א]

לפני מן הפרוסה לכל אחד פזית, מתר לבצע כפי מה שצריך לו, וענין לקמן סימן רע"ד: **ב** יברך המוציא לחם מן הארץ. (ואם רבים מסבים, יכנונו לפס לשמע ברכה ויענו אמן, והמברך יכנון לאמן שאומרים) (אור זרוע). "יתן רוח בין לחם ובין מן:

ג טאין לברך קדם שיתפס הלחם: **ד** "יתן שתי ידיו על הפת בשעת ברכה, שיש בהן י' אצבעות, כנגד י' מצות התלויות בפת, ולברך יש י' תבות בברכת המוציא, וי' תבות בפסוק מצמיח חציר לבהמה, וי' תבות בפסוק עיני כל אליך ישברו, וי' תבות בפסוק ארץ חשה ושעורה, וי' תבות בפסוק ויתן לך:

ה כלא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או לפתן (פרש רש"י, כל דבר הנאכל עם הפת) ללפת בו פרוסת הבציעה. ואם היא נקיה או שהיא מתבלת בתבלין או במלח כעין שלנו, לא שנתפון לאכל פת חרבה, אינו צריך להתמית: הגה ומפל מקום מצוה להביא על כל שלחן מלח קדם שיבצע, כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן, ונאמר על כל קרבן תקריב מלח (בית יוסף בשם שבלי הלקט), והוא מגן מן הפרעניות (תוספות והנהגות אשירי פרק ביצד מברכין. וענין לקמן סוף סימן ק"ע):

ו מיאכל מזיד, ולא ישיח בין ברכה לאכילה. ואם שח, צריך לחזור ולברך, אלא אם כן היתה השיחה בדברים מענין דברים שמברכין עליו, כגון שברך על הפת, וקדם שאכל אמר הביאו מלח או לפתן, תנו לפלוני לאכל, תנו מאכל לבהמה, וכיוצא באלו, אין צריך לברך. הגה ומפל מקום להתחלה לא יפסיק כלל (כל בו). והא דאם שח דברים בטלים צריך לחזור ולברך, הינו דוקא ששח קדם שאכל הבוצע, אבל אחר כך לא הוי שיחה הפסק, אף על פי שעדיין לא אכלו אחרים המסבים, כבר יצאו כלם באכילת הבוצע, כי אין צריכים כלם לאכל מן פרוסת הבוצע, רק שעושין כן לחבוב מצוה (רוקח ואור זרוע):

ז יראובן שהיה נוטל ידיו לאכילה, ויעקב היה מברך המוציא ונתפון להוציא השומעים, ואחר כך נגב ראובן ידיו וברך על נטילת ידים, לא הוי הפסק, ויוצא

בברכת יעקב ואין צריך לחזור ולברך ברכת המוציא:

ח ששח ואכל ולא ברך המוציא, אם נזכר בתוך הסעודה מברך, ואם לא נזכר עד שגמר סעדו אינו מברך:

ט "אם הוא מספק אם ברך המוציא אם לאו, אינו חוזר ומברך:

י "אם במקום ברכת המוציא ברך שהכל נהיה בדברו, או שאמר בריך רחמנא מלכא מארה דהאי פתא, יצא:

יא "אם היו שנים או רבים, אחד מברך לכלם. ודוקא הסבו שהוא דרך קבע (או בעל הבית עם בני ביתו, דהיינו כהסביו) (טור), אבל אם היו יושבים בלא הסבה, כיון שאינם נקבעים יחד, כל אחד מברך לעצמו. ואם אמרו נאכל כאן או במקום פלוני, כיון שהכינו מקום לאכילתן הוי קבע, ואפלו בלא הסבה. ויהאידנא שאין אנו רגילים בהסבה, ושיבה דידן בשלחן אחד, או בלא שלחן במפה אחת, הוי קביעות, ואפלו לכני חבורה בהסבה דידהו דמי. ולדידן אפלו קבעו מקום לאכילתן או בעל הבית עם בני ביתו, לא מהני, אלא אם כן ישבו בשלחן אחד או במפה אחת:

יב ש"אם היו רוכבים ואמרו נאכל, אף על פי שכל אחד אוכל מפכרו שלא ירדו מהבהמות, מצטרפין, כיון שעמדו במקום אחד, אבל אם היו אוכלים והולכים, לא. ואם היו אוכלים בשדה מפזרים ומפזרים, אף על פי שאוכלים כלם בשעה אחת ומפכר אחד, כיון שלא קבעו מקום ואוכלים מפזרים אינם מצטרפין:

יג יהיבא דלא קבעו מקום דאמרינן שכל אחד מברך לעצמו, אם כון המברך להוציאם והם נתפנו לצאת, יצאו:

יד "אם המסבים רבים, גדול שבכלם בוצע. הגה ואם הם שרים ואחד מהן כהן, מצוה להקדימו. ואם הכהן עם הארץ, תלמיד חכם קודם לו, ואם הכהן גם כן תלמיד חכם אלא שהוא פחות מן השני, טוב להקדימו אבל אין חיוב בדרך. וענין לקמן סימן ר"א (מרדכי פרק בני העיר, בית יוסף סימן קל"ה בשם רשב"א) ואם יש עמהם בעל הבית, יהוא בוצע, ואפלו אם האורח גדול, (והמברך

יאמר תחלה ברושות מורי ורבותי) (אור זרוע ובית יוסף בשם שבלי הלקט):

טו גאין המסבין רשאים לטעם עד שיטעם הבוצע (אכל מטר לתת לכל אחד חלקו קדם שיאכל הוא, והם ימתינו עד שיאכל הוא) (תוספות ומרדכי פרק שלשה שאכלו). "ואם כל אחד אוכל מפכרו ואין כלם זקוקים לפכר שביד הבוצע, רשאים לטעם קדם. "ואם הוא שבת, צריך שיהא לפני המסבים לחם משנה חוץ ממה שלפני הבוצע, ואז יהיו רשאים לטעם קדם הבוצע:

טז ואין הבוצע רשאי לבצע עד שיכלה אמן מפי רב העונים:

יז יהבוצע פושט ידו תחלה לקערה לאכל. ואם בא לחלק כבוד למי שגדול ממנו, רשאי:

יח "הבוצע נותן פרוסה לפני כל אחד, והאחד נוטל פרוסה בידו, ואין הבוצע נותן ביד האוכל אלא אם כן היה אבל. (פרשה ציון בגדיה רמז לפרוסת המוציא שנותנין בידו בשעת אכלות) (בית יוסף ואבודרהם בשם רמב"ם פרק ז מהלכות ברכות ותשובות הרשב"א):

יט טמי שאינו אוכל אינו יכול לברך ברכת המוציא להוציא האוכלים, אבל לקטנים יכול לברך אף על פי שאינו אוכל עמהם, כדי לחונכם במצות:

כ כאפלו בשבת שהוא חייב לאכל פת, לא יברך לו חברו ברכת המוציא אם אינו אוכל. "ולא שרי לברך לאחרים אף על פי שאינו טועם, אלא ברכת המוציא דמצוה בליל ראשון של פסח וברכת היין דקדוש, בין של לילה בין של יום. הגה ויש לאכל הפרוסה שבצע עליה קדם שיאכל פת אחר, שתהא נאכלת לתאבון, והוא משום חבוב מצוה (אגור ובית יוסף בשם שבלי הלקט):

סימן קסח - על איזה מין פת מברכין. ובו י"ו סעיפים:

א "היו לפניו חתיכות של פת ופת שלם הכל ממין אחד, מברך על השהלם, אפלו הוא פת קבר (פרוש, לחם שאינו נקי) וקטן והחתיכות פת נקיה וגדולה, אבל אם השלם משעורים והחתיכות מחטים, אפלו

❧ באר הגולה ❧

ז ברכות לח ח טור מהירושלמי שם ט רוקח י טור וכל בו וברוקח בשם הירושלמי פרק קמא דתחלה כ ברכות מ' ל רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות מ ברכות שם נ ספר ארחות חיים ס ברכות נ"א ע טור וסמ"ג ורמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות לפי נסחאות שלנו פ ברכות מ' צ שם מ"ב ק תוספות שם והרא"ש ור"י והרא"ה ר בית יוסף וילצת הטור בסימן קע"ד ש ר"י שם ת רוקח א רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ותוספות שם בברכות מ"ו ב שם בגמרא ג שם ד ירושלמי שם וכן כתב התוספות שם דף מ"ו והר"ר יונה והרא"ש ה הרא"ש שם ו שם בבבלי ז שם ח רמב"ם בפרק ו מהלכות ברכות ט ראש השנה כ"ט י כן דקדק הבית יוסף משם כ מרדכי בפרק ו' דפסחים ל שם בראש השנה (סימן קסח) א ברכות ל"ט ב תוספות והרא"ש והמרדכי

היא קטנה מניח הפרוסה תחת השלמה יובוצע משתיקת יחד. הגה וכל זה פשוטה לאכל משניהם, אבל אם אינו רוצה לאכל אלא מאחד יבצע עליו, ואין לחוש לשני אף על פי שחשוב או חביב עליו (תרומת הדשן סימן ל"ב):

ב ואם ב' שלמות ממין אחד, אחת גדולה ואחת קטנה, מברך על הגדולה. "אם יש לאדם שני חצאי לחם ואין לו לחם שלם, יחברם יחד בעץ או בשום דבר שלא יהא נראה ודינו כדין שלם, ואפלו בשבת יכול לחברם:

ג ישני גלסקאות הדבוקים יחד שנאפו, ונחתם מן האחת והשניה נשארה שלמה, טוב להפריד החתיכה מהשלמה כדי שתהא נראית שלמה ממה שיניחנה דבוק בה אף על פי שנראית יותר גדולה. הגה ולא יבצע ממנה במקום שהיתה דבוקה בחברתה, ששם נראית כפרוסה, אלא יבצע במקום השלם שבה (מהרי"ל):

ד יפת שעורין ופת פסמין, מברך על של שעורים כיון שהוא ממין ז', אף על פי שהפסמין יפים. פת נקיה ופת קרה, מברך על הנקיה, "ואם שתיקן נקיות וזו לבנה יותר מזו, מברך על הלבנה יותר:

ה "פת עובד כוכבים נקיה ופת קרה של ישראל, אם אינו נזהר מפת עובד כוכבים, מברך על איזה מהם שיצאה, "ואם הוא נזהר מפת עובד כוכבים, מסלק פת נקי של עובד כוכבים מעל השלחן עד לאחר ברפת המוציא. "ואם בעל הבית אינו נזהר מפת עובד כוכבים, ואין דעתו לאכל כל הסעודה רק פת עובד כוכבים כי היא נקיה, אבל בני ביתו אוכלים מפת שאינו נקי של ישראל, ושתי הלחם מנחים על השלחן, צריך לבצע על פת נקיה של עובד כוכבים, הואיל והוא הבוצע ואין דעתו לאכל אלא מאותו פת. "ואם בעל הבית נזהר מפת עובד כוכבים וישראל שאינו נזהר כן מסב עמו על השלחן, כיון דמצוה משלת על בעל הבית, יבצע

מן היפה של עובד כוכבים, וכיון שהתר לבצע התר לכל הסעודה. הגה ודוקא שחביב עליו אותו פת, אבל אם אינו חביב עליו בלא אסור פת של עובד כוכבים אינו צריך להקדימו (תרומת הדשן סימן ל"ב):

ו "פת הבאה בכיסנין מברך עליו בורא מיני מזונות ולאחריו ברכה אחת ימעין שלש. ואם אכל ממנו שעור שאחרים רגילים לקבץ עליו, אף על פי שהוא לא שבע ממנו מברך עליו המוציא וברכת המזון. "ואם מתחלה היה בדעתו לאכל ממנו מעט וברך בורא מיני מזונות, ואחר כך אכל שעור שאחרים קובעים עליו, יברך עליו ברכת המזון אף על פי שלא ברח המוציא תחלה. "ואם אכל שעור שאחרים אין קובעים עליו, אף על פי שהוא קובע עליו אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, דבטלה דעתו אצל כל אדם:

ז פת הבאה בכיסנין, "יש מפרשים פת שפשוטו כמין כיסים שממלאים אותם דבש או סקר ואגוזים ושקדים ותבלין, והם הנקראים רישקולא"ש ריאלחש"ו, "יש אומרים שהיא עסה שערב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, "והוא שיהיה טעם תערובת המי פרות או התבלין נפר בעסה. (ויש אומרים שזה נקרא פת גמור, אלא אם כן יש בהם הרבה תבלין או דבש כמיני מתקה שקורין לעיקר, שפמעט הדבש והתבלין הם עקר, וכן נהגים) (רש"י וערוך, וכן יש לפרש דעת רמב"ם). "ויש מפרשים שהוא פת, בין מתבטל בין שאינה מתבטלת, שעושים אותם פעמים יבשים וכוססין אותם, והם הנקראים בישקוני"ש. והלכה כדברי פלם, שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכיסנין:

ח "לחמניות אותן שביללתן עבה שקורין אוכליא"ש לחם גמור הוא ומברך עליו המוציא וברכת המזון, "ואותן שביללתן רכה ודקים מאד שקורין גיבלא"ש, מברך עליהם בורא מיני מזונות וברכה אחת

מעין שלש. "ואם קבע סעדו עליהם, מברך המוציא וברכת המזון. ואי אכיל להו בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה, טעונים ברכה לפניהם ולא לאחריהם. אבל אותם רקיקים דקים שנותנים מרקחת עליהם, הם טפלים לגבי המרקחת וברכת המרקחת פוטרמן:

ט יפת גמור אפלו פחות מפזית מברך עליו המוציא, אבל לאחריו אינו מברך כלום כל שלא אכל פזית:

י "יחביצ"א, דהינו פרורי לחם שנדבקים יחד על ידי מרק "אם נתבשל, אם יש בהם פזית, אף על פי שאין בו תאר לחם מברך המוציא וברכת המזון, ואם אין בהם פזית, אף על פי שגראה שיש בו תאר לחם אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ואם אינו מבשל אלא שהוא מחבר על ידי דבש או מרק. אם יש בפרוסות פזית, מברך עליו המוציא אפלו אין לו תאר לחם, ואם אין בהם פזית אם יש בהם תאר לחם, דהינו שהוא נפר וידוע שהוא לחם, מברך עליו המוציא וברכת המזון, ואם אין בהם תאר לחם מברך, בורא מיני מזונות. וברכה אחת מעין שלש. ואם אינו לא מבשל ולא מחבר אלא מפך דק דק, אף על פי שאין בו פזית ולא תאר לחם מברך עליו המוציא וברכת המזון (ועין לעיל סימן קפ"ד כמה שעור אכילה לברך עליה ברכת המזון):

יא "יש מי שאומר דפרורין שנותנין במים והמים מתלבנים מחמת הפרורין, אצל לה תוריתא (פרוש, כאלו אמר תאריטא כלומר תאר הלחם) דנהמא, ואין מברך עליה אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש:

יב "יש מי שאומר שפת השרוי כיון (אדם) אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ונראה שאין דבריו אמורים אלא בפרורין או בפרוסות שאין בכל אחת פזית:

❧ באר הגולה ❧

ג רש"י ללשון שני והרמב"ם בפ"ק ד' מהלכות ברכות ד מרדכי והגהות מיומני פ"ק ז ה וקח ו כתבי מהר"ר ישראל סימן ק"ו ז ירושלמי פ"ק ו' דברכות וכתבוה שם התוספות והרא"ש והרשב"א ח בית יוסף מדברי התוספות ט תוספות ורא"ש והמר' מהיר' שם י תוספות בשם ר"ש כ תרומת הדשן ל מרדכי בפ"ק ב דעבדה ורה בשם ראב"ה מהירושלמי מ ברכות מ"ב נ הרא"ש והרשב"א ס הרא"ש לדעת הרמב"ם ע שם ורבנו יונה פ פרוש רבנו חננאל והערוך והטור והרשב"א צ רמב"ם פ"ק ג מהלכות ברכות ק כן דקדק בית יוסף מדבריו ר ערוך בשם רב האי ש ברכות מ"ב לפרוש התוספות והרא"ש ט שם תוספות והרא"ש א שם בגמרא ב בית יוסף והכל בו ג הרשב"א לדעת הרי"ף והרמב"ם בפ"ק ג מהלכות ברכות וטור ובית יוסף לדעת הרא"ש ד ברכות ל"ז ה טור בשם רבנו יונה ו תוספות והמרדכי שם ז שם במרדכי

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרטם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות בציעת הפת, סימן קסח - על

איזה מיני פת מברכין

יג. ואפלו דבר שבליטתו (פרוש, לישת הקמח במים) עבה, אם בשלה או טגנה אין מברך עליה המוציא אפלו שיש עליה תוריתא דנהמא, ואפלו נתחבבה בחלה, דברפת המוציא אינו הולך אלא אחר שעת אפייה. טי"ש חולקין ואומרים דכל שתחלת העסה עבה, אפלו רכה אחר כך במים וצפא ספגנין (פרוש, עסה שלשה וצפא ספגנין) ובשלה במים או טגנה בשמן, מברך עליה המוציא, (ונתגו להקל). וירא שמים יצא ידי שניהם ולא יאכל אלא על ידי שיקרף על לחם אחר תחלה. (הגה וכל זה לא מירי אלא בדאית בה לאחר אפייה תאר לחם (לשון הטור והפוסקים), אבל אי לית בה תאר לחם, כגון לאקשיין שקורין ורומזליך, לכלי עלמא אין מברכין עליהם המוציא ולא ג' ברכות, דלא מקרי לחם, אבל פשטי"א וקרעפליין מקרי תאר לחם (מרדכי פרק כל שעה) ואין לאכלם אלא אם כן ברוך על שאר הפת תחלה. וכל זה לא מירי אלא בעסה שאין בה שמן ודבש וכיוצא בו אלא שמטגן בהן, אבל אם נלוש בהן, כבר נתבאר דינו אצל פת הבאה בכיסנין):

יד. תלוט (פרוש, כמין פת חולטין אותו ברותחין) שאחר כך אפאו בתנור פת גמור הוא ומברך עליו המוציא. הגה וכן דבר שבליטתו רכה שאפאו בתנור בלא משקה, דינו כפת ומברך עליו המוציא ושלש ברכות, וכן אם אפאו באלפס בלא משקה (תוספות והרא"ש והר"ן פרק כל שעה ורמב"ם פרק מהלכות חלה ושאלות וטור). ומעט משקה שמושחין בו האלפס שלא ישרף העסה לא מקרי משקה (הגהות מיימוני פרק ג

מהלכות ברכות). אבל דבר שבליטתו רכה וטגנו במשקה, לכלי עלמא לאו לחם הוא (תוספות והרא"ש והר"ן ור"י פרק ביצר מברכין):

טו. כטרונגין, דהינו שעושין גמא בכירה ונותנים בה קמח ומים מערבין בה ונאפה שם, מברך עליו בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש. ואם קבע סעדו עליו מברך המוציא וברכת המזון אבל טריתא דהינו שלוקחין קמח ומים ומערכים אותם ושופכים על הכירה והוא מתפשט ונאפה, אין עליו תורת לחם כלל ואין מברכים עליו אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ואפלו קבע סעדו עליו:

טז. לנהמא דהנדקא, והוא לחם שאופין בשפור ומושחין אותו בשמן או במי ביצים, וכן לחם העשוי לבתח, שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה, מברך עליו בורא מיני מזונות:

יז. פשטי"א הנאפה בתנור בכשר או בדגים או בגבינה מברך עליו המוציא וברכת המזון. הגה ונדקא שאפאו בתנור בלא משקה, אבל אם אפאו במחבת במשקה אין לברך עליו, ואין לאכלו רק תוף הסעדה, כמו שנתבאר (דעת עצמו):

הלכות דברים הנוהגים בסעודה

סימן קסח - דין שמש הסעדה.
ובו ג' סעיפים:

א. אכל דבר שמביאין לפני האדם שיש לו ריח והאדם תאב לו, צריך לתן ממנו לשמש מיד. ומדת חסידות הוא לתן לו מיד מפל מין ומין. בלא יתן לו כל זמן שהפוס בידו או ביד בעל הבית (ונדקא לשמש, אבל לאחר שבסעדה מותר לתן בכי

האי גנא) (הר"י סוף פרק אלו דברים). ונאסור לתן לו פרוסת פת אלא אם כן יודע בו שנטל ידיו:

ב. ילא יתן לאכל אלא למי שידע בו שיקרף. ויש מקלין אם נותן לעני בתורת צדקה (הר"י סוף פרק אלו דברים):

ג. השמש מברך בורא פרי הגפן על (כל) כוס וכוס שיתנו לו, לפי שהוא כנמלך, וברכה אחרונה אינו מברך אלא לבסוף. ואינו צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה אם יש אדם חשוב בסעדה, שידע שיתנו לו כל צרכו מפת, ואם אין אדם חשוב בסעדה, צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה כמו על היין. הגה שנים שהיו אוכלין ביחד, השמש אוכל עמהם בלא נטילת רשות כדי שיצטרפו לזמון. [ועין לקמן סימן ק"ע סעיף כ"א]:

סימן קע - דברי מוסר שינהג אדם בסעדה. ובו כ"ב סעיפים:

א. אין משיחין בסעדה שמא יקדים קנה לו שט אפלו מי שנתעטש (פרוש שטארנדאר"י בלע"ז) בסעדה אסור לומר לו אסותא יהיו מסבין בסעדה ויצא אחד מהם להטיל מים נוטל ידו אחת ששפף בה, ואינו נוטל אלא בפני כלם, שלא יחשדוהו שלא נוטל. הגה (*) ואם לא שפף אינו נוטל כלל אם לא נגע במקום טנפת, אבל אם עשה צרכיו ודאי צריך נטילה (הגהות אשירי פ"ב דברכות). והני מלי לשותות, אבל לאכל נוטל אפלו בחוץ, דמידע ידעי דאנינא דעתה (פרוש, שמתטרפת ומתבלבלת דעתו) ולא אבל בלא נטילה. ואם דבר עם חברו והפליג, נוטל שתי ידי ביון שהסיח דעתו. הגה וקא דבעינן נטילה לשתיה הינו בתוף

— ס' באר הגולה —

ח רבנו יונה ורבנו ירחם בשם רבי שמשון והרמב"ם ט רבנו תם בפסחים ל"ז בתוספות ובברכות ל"ז בית יוסף מסנא דיימות מ' כ ברכות ל"ז ל שם בגמרא מ אגור ושבלי הלקט בשם רבי ישעיה [סימן קסח] א קתבות ס"א ב חלין ק"ז א שם ד רבנו יונה בסוף פרק ח דברכות בשם יש אומרים ח חלין ק"ז [סימן קע] א תענית ה' ב וירשלימי פרק ו' דברכות ג יומא ל' * (נראה לעניות דעתי דכאן אגרי ביושב לבדו בסעדה וכן משמע ל' הנהת אשירי, ואם כן לא שייך לומר שישטל משום חשדא)

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

הסעדה דחישין שמה יאכל, אבל בלאו הכי אין צריך נטילה לשתייה (הר"י סוף פרק אלו דברים ורש"י פרק אמר להם הממנה):

ב ישנים ממתינים זה את זה בקערה, שפשהאחד מסלק ידו מן הקערה לשותות חברו מפסיק מלאכל עד שיגמור השתייה, אבל אם הם שלשה אין השנים פוסקין בשביל האחד:

ג המשיירין פאה בקערה כל אחד מהאוכלים והוא מאכל השמש, אבל כשהשמש מערה מן האלפס לתוך הקערה, אין דרך להניח באלפס כלום לצרכו:

ד אין מסתכלין בפני האוכל ולא במנתו, שלא לבשו:

ה הנכנס לבית, כל מה שיאמר לו בעל הבית יעשה:

ו לא יהא אדם קפדן (פרוש, פסען או רגזן) בסעדו:

ז לא יאכל אדם פרוסה בביצה, ואם אכל (הרי) זה גרגרן:

ח לא ישתה כוסו בבת אחת, ואם שתה הרי זה גרגרן. שנים, דרך ארץ, שלשה, הרי זה מגסי הרוח. הגה מיהו, כוס קטן מאד מתר לשותו בבת אחת (בית יוסף), וכן גדול מאד בשלשה או ארבעה פעמים (דעת עצמו):

ט לא יאכל שום או בצל מראשו אלא מעליו, ואם אכל הרי זה רעבתן. הגה ולא יאכל דרך רעבתנות. ולא יאחו המאכל בידו אחת ויתלש ממנו בידו השניה (טור):

י לא ישך פרוסה ויניחנה על גבי השלחן:

יא מלא ישתה אדם שני כוסות בבת אחת בתוך סעדו ויברך ברפת המזון, מפני שנראה כגרגרן:

יב ישנים שיושבין על השלחן, הגדול פושט ידו תחלה. והשולח ידו בפני מי שגדול ממנו הרי זה גרגרן:

יג הנכנס לבית לא יאמר תנו לי לאכל, עד שיאמרו הם. הגה לא יאמר אדם לחברו בא ואכל עמי מה שהאכלתני, דהוי כפורע לו חובו ונראה כאלו הלך לו, ויש לחוש

שיאכילהו יותר ואית בה משום רבית. אבל מתר לומר לו בא ואכל עמי ואאכל עמך בפעם אחרת, ומתר לאכל עמו אחר כך אפלו בסעדה יותר גדולה (ד"ע לפרוש הטור):

יד לא יפרס אדם פרוסה על גבי הקערה, אבל מקנח הקערה בפרוסה:

טו לא ילקט פרורין ויניח על גבי השלחן, מפני שהוא ממחה (פרוש, מטריד) דעתו של חברו. ולא ישך פרוסה ויתננה לפני חברו או לתוך הקערה, לפי שאין דעת כל הפריות שזה:

טז לא ישתה מהכוס ויתן לחברו, מפני סכנת נפשות:

יז קולא ישתה כוס ויניחנה על השלחן, אלא יאחזנה בידו עד שיבא השמש ויתננה לו:

יח הנכנס לסעדה לא יקח חלקו ויתננו לשמש, שמה יארע דבר קלקול בסעדה, אלא יקחנו ויניחנה ואחר כך יתננו לו:

יט שורחים הנכנסין אצל בעל הבית אינם רשאים לטל מלפניהם ולתן לבנו או לעבדו של בעל הבית, אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית:

כ תיקני הדעת שבירושלים לא היו מסבין בסעדה אלא אם כן יודעים מי מסב עמהם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישב אצל עם הארץ בסעדה:

כא השמש שהיה משמש על שנים, הרי זה אוכל עמהם אף על פי שלא נתנו לו רשות. הנה משמש על שלשה, אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות:

כב אחר ששתית ונשאר יין בכוס לשתיית חברך, קנח מקום נשיקת הפה משום מאוס, ולא תשפך משום כל תשחית, אבל אחר שתיית מים שפך מהם דרך שם. הגה אחר כל אכילתך אכל מלח ולאחר שתייתך שתה מים, וכמו שיתבאר לקמן סימן קע"ט. ונראה לי, דוקא שלא היה מלח בפת או במאכלים שאכל וכן שלא שתה משקה שיש בו מים, אבל בלאו הכי ליפא למחש, וכן נוהגין שלא לזהר באכילת מלח ושתיית מים אחר הסעדה מטעם שנתבאר:

ס' באר הגולה

סימן קנא - שלא לנהג בזיון באכילין. ובו ה' סעיפים:

א "עושה אדם צרכיו בפת. והני מלי דלא ממאס בה, אבל מידי דממאס בה לא. הלכך אין מניחין עליו בשר חי, ואין מעבירין עליו כוס מלא, ואין סומכין בו הקערה אם היא מלאה דבר שאם יפל על הפת ימאס. ואין נוטלין הידים ביין, בין חי ובין מזוג, אפלו נטילה שאינה צריך אכילה. ואין זורקין הפת משום בזיון אכלים. וכשם שאין זורקין את הפת כך אין זורקין אכלין הנמאסים על ידי זריקה, אבל מידי דלא ממאס, כגון אגוזים ורמונים וחבושים, שרי:

ב בלא ישב אדם על קפה מלאה תאנים וגרוגרות, אבל יושב הוא על עגול של דבלה או על קפה מלאה קטניות:

ג ימתר לאכל דיסא (פרוש, החטה הנקלפת ומבשלת) בפת במקום כף, והוא שיאכל הפת אחר כך. והמקדקים אוכלים בכל פעם שמכניסים לתוך פיהם מעט מן הפת עם הדיסא. הגה והנשאר מן הפת אחר כך אוכלים אותו (בית יוסף):

ד הממשיכין יין בצנורות לפני חתן וכלה, והוא שיקבלנו בכלי כפי הצנור. וזורקין לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה שאינם נמאסים, אבל לא בימות הגשמים מפני שנמאסים, אבל לא גלסקאות לעולם:

ה יהזיקים חטים לפני חתנים, צריך לזהר שלא יזרקו אלא במקום נקי, וגם יכבדו אותו משם כדי שלא ידרסו עליהם:

סימן קעב - מי שהכניס אכילין ומשקין לפיו בלא ברכה. ובו ב' סעיפים:

א "שכח והכניס משקין לתוך פיו בלא ברכה, בולען ויאינו מברך עליהם ברכה ראשונה: הגה ויש אומרים דמברך עליהם וכן נראה עקר (הרשב"א בשם הראב"ד והרא"ש פרק ג' שאכלו וכן דברי הרמב"ם פרק ח מהלכות ברכות):

ב ישכח והכניס אכלין לתוך פיו בלא ברכה, אם הוא דבר שאינו נמאס אם יפלטנו, ויפלטנו ויברך עליו, ואם הוא דבר שנמאס, מסלקו לצד אחר ומברך:

ד ברכות מ"ו ה ערובין נ"ג ו רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ז מסכת דרך ארץ רבה פרק ד' ח שם ט שם * (פרוש לא יאחו פרוסה בביצה בידו) י שם ובפסחים פ"ו וביצה כ"ה כ ביצה שם ומסכת דרך ארץ רבה פרק ח' ח שם פ"ק ו ע פרק ז פ שם צ שם ק שם ר שם ש ו חלין צ"ד ת סנהדרין כ"ג א ברכות מ"ה ב אחרות חיים מגמרא דמסכת תמיד (סימן קנא) א ברכות ב' ב טור בשם מסכת סופרים ג תוספות בברכות ג' ורא"ש שם ד תוספות שם והטור בשם אביו הרא"ש ה ברכות ג' ו תוספות שם והנהגות ממוני פרק ז מהלכות ברכות (סימן קעב) א שם בגמרא ג' ב רש"י ור"ח והרמב"ם פרק ח מהלכות ברכות לדעת הבית יוסף ג שם בגמרא

סימן קעג - דין מים אמצעיים.

ובו ג' סעיפים:

א "מים אמצעיים רשות. והני מלי בין תבשיל לתבשיל, אבל בין תבשיל לגבינה חובה (עין ביוזק דעה סימן פ"ט):

ב "בין בשר לדגים חובה לטל, משום דקשה לדבר אחר, וחמירא סכנתא מאסורא (ועין יורה דעה סימן קט"ז):

ג "כל הדברים הנוהגים באחרונים נוהגים באמצעיים, בין להקל בין להחמיר, חוץ מהסח הדעת שפוסל באמצעיים מפני שעדין רוצה לאכל וידין צריכים שמור, וחיוץ מנגוב הידים שאמצעיים צריכים נגוב בראשונים. הגה ויש שאמרו שאמצעיים צריכים דוקא מים, מה שאין כן באחרונים, כדלקמן סימן קפ"א (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן קעד - דין ברפת היין

בסעודה. ובו ח' סעיפים:

א "יין שבתוף הסעודה מברך עליו בורא פרי הגפן, ואין הפת פוטר:

ב "יין פוטר כל מיני משקין: הגה אפלו מברכה ראשונה (הר"י פרק פיצד מברכין וביט יוסף בשם הפוסקים):

ג "אם אין לו אלא כוס אחד, מניחו עד לאחר המזון ומברך עליו:

ד "אם קבע לשותות לפני המזון אין צריך לברך על יין שבתוף המזון, דיין שלפני המזון פוטר. וכן "יין של קדוש פוטר יין שבתוף המזון, וכן המבדיל על השלחן פוטר היין שבתוף המזון. ויש אומרים שאין ברפת יין הבדלה פוטר אלא אם כן נטל ידיו קדם הבדלה, והלכך המבדיל קדם נטילה יכול שלא להוציא יין (ועין לקמן סימן רצ"ט סעיף ז) שבתוף הסעודה, ובדיעבד שלא כון כן פוטר יין שבתוף הסעודה, דספק ברכות דרבנן להקל:

ה "כל מה ששותה בתוף הסעודה די לו בברכה אחת, ס'אלא אם כן כשברך לא היה דעתו לשותות אלא אותו הכוס ונמלך

לשותות אחר. הגה וכן מי שברך לסעודה ומושיטין לו הרבה כוסות מברך על כל אחד ואחד, דהיי נמלך (פל בו). ועין לקמן סימן קע"ט. וכן מי שברך על כוס ברפת נשואין ואינו יודע להיכן יגיע הכוס, כל אחד צריך לברך, דמקרי נמלך (אגדה פרק ערבי פסחים ועין לקמן סימן ק"צ):

ו "אין לברך אחר יין שבסעודה, דברפת המזון פוטרות, וכן כפותות יין שלפני המזון ואפלו [לא] היה לו יין בתוף המזון (ועין לקמן סוף סימן רע"ב). ולענין יין של הבדלה שלפני המזון (עין לקמן סימן רצ"ט סעיף ח):

ז "לאם אין לו יין ושותה מים או שאר משקה, אין לברך עליהם, דחשיבי כבאים מחמת הסעודה, לפי שאין דרך לאכל בלא שתיה. ואף יין לא היה צריך ברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב, קובע ברכה לעצמו, אבל מים או שאר משקים לא חשיבי ואינם טעונים ברכה, מ'אפלו אם היה צמא קדם סעודה, כיון שלא רצה לשותות אז כדי שלא יזיקו לו המים, נמצא כי שתית המים בסבת הפת היא ופת פוטרותם. ויש אומרים לברך על המים שבסעודה, ויש מחמירין עוד לברך עליהם בכל פעם, דסתמא נמלך הוא בכל פעם. וי'הרצח להסתלק מן הספק, יושב קדם נטילה במקום סעדתו ויברך על דעת לשותות בתוף סעדתו. הגה והמנהג פסקא הראשונה:

ח "על יין שבתוף המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אפלו הסבו יחד. הגה דלא יכולין לענות אמן (טור), משום דח'ישינן שמא יקדים קנה לו'שט. הגה ויש אומרים דאם אמר להם סברי רבותי, וישמעו ויכוננו לברכה ולא יאכלו אז ויענו אמן, אחד מברך לכלם, וכן נוהגין (הגהת מימוני פרק ז מהלכות ברכות ומדכי סוף פרק פיצד מברכין וטור בשם רש"י). ויאמר סברי רבותי, רוצה לומר, סוברים אתם לצאת בברכה זו, ולא יאמר בךשות רבותי, וכן כל מקום שמברכין על היין משום ברפת היין שבתוף הסעודה אין

אומרים בךשות אלא סברי, מטעם שנתבאר (בית יוסף סימן קס"ז בשם שגלי הל'קט):

סימן קעה - דיני ברפת הטוב

והמטיב על היין. ובו ו' סעיפים:

א "הביאו להם יין אחר אינו מברך בורא פרי הגפן, אבל מברך עליו הטוב והמטיב. הגה אף על גב שאין לו עוד מן הראשון (בית יוסף). ולא דוקא הביאו להם מתדש, אלא הוא הדין אם היה להם מתחלה שתי יינות, מברכין על הב' הטוב והמטיב. הגה ודוקא שלא היו לפניו יחד כשברך בורא פרי הגפן, אבל היו ביחד אין צריך לברך אלא בורא פרי הגפן, כמו שיתבאר סעיף ג' (ד"ע להשוות הטור עם מרדכי פרק ה'רואה) (בית יוסף):

ב "מברכין הטוב והמטיב על כל שנוי יין מן הסתם, אפלו אינו יודע שהשנוי משבח מהראשון, כל שאינו יודע שהוא גרוע ממנו. הגה ואין חלוק בין שניהם חדשים או אחד חדש ואחד ישן (בית יוסף בשם תוספות פרק ה'רואה וטור ותרומת הדשן סימן ל"ד), ואפלו שתה ממנו תוף שלשים יום. יש אומרים דאם שתה תחלה יין אדם והביאו לו יין לכן, אף על פי שהוא יותר גרוע מברך הטוב והמטיב, לפי שהוא בריא לגוף יותר מן האדם (מרדכי פרק ערבי פסחים):

ג "הביאו לו יין רע ויין טוב כאחד, וברך מיד בורא פרי הגפן על הטוב ופוטר את הרע, ולא יברך על הרע תחלה בורא פרי הגפן, כדי לברך אחריו הטוב והמטיב, כי לעולם יש לברך על העקר ועל החביב תחלה:

ד "אין לברך הטוב והמטיב אלא אם כן יש אחר עמו, דהכי משמע הטוב לו והמטיב לחברו, והוא הדין אם אשתו ובניו עמו, אבל אם הוא יחידי לא:

ה "אם רבים מסבים בסעודה, כל אחד מברך לעצמו הטוב והמטיב, ולא יברך אחד לכלם, דח'ישינן שמא יקדימו קנה לו'שט כשיענו אמן. הגה אבל אם היו מסבים לשותות בלא אכילה, אחד מברך לכלם (ועין לעיל סוף סימן קע"ד):

❧ באר הגולה ❧

וסימן קעג] א חלין קה ב טור בשם הרא"ש מגמרא דפסחים ע"ו ג ארחות חיים בשם הראב"ד [סימן קעד] א ברכות מ"א ב שם ג שם נ"א ע"ב ד שם מ' ה הרא"ש שם ו תוספות שם ז בית יוסף ח פסחים ק"ג וברכות מ"א ט שם פסחים ובאמרי י שם בגמרא וישם כ הרא"ש פסק י דפסחים ל ברכות מ"א לדעת רש"י ורבנו תם וגדולי הערפתים מ רבנו יונה נ הרשב"א בשם הראב"ד לדעת יש מפ'שים ס הרא"ש שם ובתשובות כלל ד' והגהות מימוני פרק ד מהלכות ברכות ע ברכות מ"ב [סימן קעה] א ברכות נ"ט ב שם בתוספות ג מרדכי שם בשם אבי העזרי ד שם בגמרא ה התוספות שם והרשב"א ו טור ורא"ש והמרדכי שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרטם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גיליון כא - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

דעתו על הדורון, אפלו מדברים שדרכן לבא ללפת את הפת, צריך לברך עלהן כדין נמלך. (הגה ולא ראיתי נזקרים בזה, ואפשר דטעמא דסתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה. ועין לקמן סימן ר"ו):

סימן קעח - איזה דברים קרויים

הפסק בסעודה. וכו' ו' סעיפים:

א "היה אוכל בבית זה ופסק סעדו והלך לבית אחר, או בשהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו ויצא לו לפתח ביתו וחזר, הואיל ושהה מקומו צריך לברך למפרע על מה שאכל, וחזר ומברך בתחלה המוציא ואחר כך יגמר סעדו. יאכל אם דבר עמו בתוך הבית, אף על פי ששהה מקומו מפנה לפנה אין צריך לברך. הגה (ועין לקמן סימן רע"ג. אם היה דעתו לאכל במקום אחר לא מקרי שנוי מקום, והוא שיהיו שני המקומות בבית א'. ועין לקמן סימן קפ"ד):

ב יחברים שהיו יושבין לאכל ויצאו לקראת חתן או לקראת כלה, אם הניחו שם מקצתן, חוזרים למקומם וגומרין סעדתן ואינם צריכין לברך שניה, ואם לא הניחו שם אדם, כשהם יוצאים צריכים ברכה למפרע וכשהם חוזרים צריכים ברכה לכתחלה, וכן אם היו מסבין לשותות או לאכל פרות, שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו, ולפיכך מברך למפרע על מה שאכל וחזר ומברך שנית על מה שהוא צריך לאכל. והמשנה מקומו מפנה לפנה בבית אחד אינו צריך לחזר ולברך. "אכל" (במזרחא של תאנה זו ובא לאכל במערבה, צריך לברך. הגה ויש חולקים בכל מה שכתוב בסימן זה, רק סוברים ששנוי מקום אינו אלא כהפסח הדעת, ולכן

טעונים ברכה לאחריהם, דכיון שבאו בתוך הסעודה ברכת המזון פוטרתן. ואם יכתחלת אכילתו אכל הפרות (עם פת) ובסוף אכל עמהם פת, אפלו אם ביניהם אכל מהם בלא פת אינם טעונים ברכה אף לפנייהם:

ב יודברים הבאים לאחר סעודה קדם ברכת המזון, שהיה מנהג בימי חכמי הגמרא שבסוף הסעודה היו מושכים ידיהם מן הפת ומסירים אותו וקובעים עצמם לאכל פרות ולשתות כל מה שמביאים אז לפנייהם, בין דברים הבאים מחמת הסעודה בין דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, טעונים ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם, והמוציא וברכת המזון אין פוטרין אלא מה שנאכל תוך עקר הסעודה. ודין זה האחרון אינו מצוי בינינו, לפי שאין אנו רגילין למשך ידינו מן הפת עד ברכת המזון:

ג ואם קובע לפתן סעדו על הפרות, הוא לה הפרות בדברים הבאים מחמת הסעודה, ואפלו אם אוכל מהפרות בתחלת סעדו בלא פת אינו מברך לא לפנייהם ולא לאחריהם. "ויש חולקין. ולכן טוב שיאכל בתחלה מהפרות עם פת, ואז אפלו אם אחר כך יאכל מהם בלא פת אינם טעונים ברכה כלל. הגה ואף על פי שאינו חוזר לבסוף לאכל עמהם פת, מאחר שעקר קביעות היה עליהו (בית יוסף בשם הר"י):

ד יאף על פי שלא היו הפרות לפניו בשעה שברך על הפת, כיון דללפת את הפת הם באים, אינם טעונים ברכה כלל:

ה ואם אחר שברך על הפת שלחו לו מבית אחרים, שאינו סמוך עליהם ולא היה

המשך הלכות דברים הנוהגים בסעודה, סימן קעח - דיני ברכת הטוב והמטיב על היין ויין של שתי חביות והפל ממין אחד, אם בתוך מ' יום לבצירתו שמוהו בשני בלים, חשיבי כשני מינים ומברכין עליו הטוב והמטיב, ואם לאחר ארבעים יום חלקוהו אין מברכין עליו, הואיל והפל ממין אחד:

סימן קעז - שהפת פוטר את

הפרפרת. וכו' סעיף אחר:

א "ברך על הפת פוטר את הפרפרת, דהינו בפרורי פת דק דק שדקקם עם מרק או דבש. יברך על הפרפרת, לא פטר את הפת: הגה ברך על הפרפרת פוטר מעשה קדרה, שהוא דיסא וכיוצא בו, וכן אם ברך על מעשה קדרה פוטר את הפרפרת (גמרא פרק פיצד מברכין ורמב"ם בפרוש המשנה):

סימן קעז - דברים הבאים בתוך

הסעודה ואחר הסעודה מה דינם.

וכו' ה' סעיפים:

א "דברים הבאים בתוך הסעודה, אם הם דברים הבאים מחמת הסעודה, דהינו דברים שדרך לקבוע סעודה עליהם ללפת בהם את הפת, כגון בשר ודגים וביצים וירקות וגבינה ודיסא ומיני מליחים, אפלו אוכלם בלא פת אין טעונין ברכה לפנייהם, דברכת המוציא פוטרתן, ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרתן, ואם הם דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, דהינו, שאין דרך לקבוע סעודה עליהם ללפת בהם את הפת, כגון תאנים וענבים וכל מיני פרות, (ועין לעיל סימן קס"ח סעיף ח) אם אוכל אותם בלא פת טעונין ברכה לפנייהם, דברכת המוציא אינה פוטרתן דלאו מעקר סעודה הם, ואינם

❧ באר הגולה ❧

ז רבי פרץ בשם רבותיו: [סימן קעז] א ברכות מ"ב ב רבנו יונה ג שם בגמרא [סימן קעז] א ברכות מ"א לפרוש התוספות והרא"ש וכן לבצע הלכות גדולות ב הרא"ש לדעת הירושלמי שם ג שם בגמרא לפרוש התוספות והרא"ש ד טור בשם הרא"ש ה סמ"ג והגהת מימוני פרק ד מהלכות ברכות ו הרשב"א בשם הר"ר וזתניהו ז בית יוסף וכן מצא בספר הפרדס [סימן קעח] א פסחים ק"א ב לשון הרמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות ג בית יוסף מלשון הרמב"ם ד פסחים שם ולשון הרמב"ם שם ה שם והוא מהירושלמי * (והוא שלא היה דעתו מתחלה לכתב הראב"ד ויבדל לקמן סעיף ג)

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אם שנה מקומו למקום אחר אין צריך לברך אלא לפני מה שרוצה לאכל אבל לא על מה שפבר אכל (תוספות ורשב"ם והרא"ש ומהר"ם פ"ק ע"ב פסחים וטור). ודוקא שלא הניח מקצת חברים בסעודה ואכל מדברים שאינם צריכים ברכה במקומם, אבל אם הניח מקצת חברים, או אפילו לא הניח ואכל דברים שצריכין ברכה במקומם, אפילו מה שרוצה לאכל אחר כך אין צריך לברך (סמ"ק ואור זריע). ולכן מי שפסק סעדתו והלך לבית אחר, או שהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו אפילו לפתח ביתו או למקום אחר, כשחזור לסעודה אין צריך לברך כלל, דהא פת צריך ברכה במקומו לכלי עלמא, מיהו אם הסיח דעתו, כשחזור ודאי צריך לברך על מה שרוצה לאכל אחר כך (בית יוסף ורשב"א). ואין חלוק בין חזר למקום שאכל כבר ובין סים סעדתו במקום אחר (רמב"ם פ"ק ד"ור"ן), וכן נוהגין במדינות אלו. מפל מקום לכתחלה לא יעקר ממקומו בלא ברכה, דחישנין שמא ישפח מלחור ולאכל (הר"ר מנחם ור"ן). מיהו, לצורך מצוה עוברת, כגון שהגיע זמן תפלה, מתר (כל בו הלכות פסח). ועין סימן קפ"ד:

ג יוש מי שאומר שאם היה בגן ורוצה לאכל מפרות כל אילן ואילן, כיון שברך על אילן אחר אין צריך לברך על האחרים, והוא שבשעה שברך היה דעתו לאכל מאותם האחרים. אבל מגן לגן צריך לברך אפילו אם הם סמוכים, ואפילו אם שברך תחלה היה דעתו על הכל:

ד ואם אכל פת במקום אחד וחזר ואכל במקום אחר, אינו מברך ברכת המזון אלא במקום השני, כמו שנהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הלוקים ויושבים ומברכין במקום סיום אכילתם:

ה יוש אומרים ששבעת המינים טעונים ברכה לאחריהם במקומם, ט"יש אומרים ודוקא מיני דגן. הגה יוש אומרים דוקא פת לבד (בית יוסף סימן קפ"ד בשם רשב"א הגהות ממוני פ"ק ד):

ו מי שנוצר בתוך הסעודה שלא התפלל ועמד והתפלל, אפילו אם אין שהות לגמור

סעדתו ולהתפלל, שחייב להפסיק ואי אפשר לו לאכל עד שיתפלל, עם כל זה לא הוי הפסק:

ז יאדם שישן בתוך סעדתו שנת עראי לא הוי הפסק. הגה וכן אם הפסיק בשאר דברי רשות, כגון שהצטרף לנאמרי וכיוצא בזה:

סימן קעט - אינה דברים קרויים הסח הדעת בסעודה שצריך לחזור ולברך. וכו' ו' סעיפים:

א אגמר סעדתו ונטל ידיו מים אחרונים, אינו יכול לאכל ולא לשנות עד שיתברך ברכת המזון. ואם אמר הב לן ונברך הוי הסח הדעת, כיוןסור לו לשנות אלא אם כן יברך עליו תחלה. ואכילה דינה בשתייה להרא"ש, אבל להרב רבנו יונה והר"ן אכילה שאני, שאף על פי שסלק ידו מלאכל, ואפילו סלקו השלחן, אם רצה לחזור לאכילתו אין צריך לברך פעם אחרת, שכל שלא נטל ידיו לא נסתלק לבגרי מאכילה:

ב ימי שסומך על שלחן אחרים, אפילו אמר הב לן ונברך לא הוי הסח הדעת עד שיאמר בעל הבית:

ג יאם לא אמר הב לן ונברך וגם לא נטל ידיו, משנטל הכוס לברך הוי הסח הדעת:

ד כשאדם נכנס לבית חברו ויש שם חבורת הרבה שאוכלים וכל אחד מושיט לו כוס, ייש מי שאומר שמברך על כל אחד בורא פרי הגפן, כי בכל פעם הוא נמלך:

ה יתקראים בבית בעל הבית לאכל מיני פרות ומביאין להם בזה אחר זה, אינם צריכים לברך אלא על הראשון:

ו יאכל כל מאכל ולא אכל מלח, שתה כל משקה ולא שתה מים, ביום ידאג מפני ריח הפה, ובלילה מפני ריח הפה ומפני אסכרה (פרוש, חלי חונק). ויהאוכל מלח אחר אכילתו לא יאכל בגודל (גודל הוא האצבע הגס, אצבע הוא קרוב לגס, אמה הארך, קמיצה הוא הסמוך לקטן, זרת הוא הקטן). דקשה לקבר בגנים, ולא בוצת

דקשה לעניות, ולא באצבע דקשה לש"ד אלא באמה ובקמיצה (ועין לעיל סימן ק"ע למה אין אנו נוהגין באכילת מלח ושתיית מים):

סימן קפ - דיני פרוורי הפת. וכו' ה' סעיפים:

א אין להסיר המפה והלחם עד אחר ברכת המזון:

ב יכל מי שאינו משיר פת על שלחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם. אבל לא יביא פת שלמה ויתנונה על השלחן, ואם עשה כן, מחזי דלשם עבודת כוכבים עביר, שנאמר הערכים לגד שלחן:

ג יקדם שיטל ידיו יכבד הבית, שלא ישארו שם פרוורין וימאסו במים של נטילה, אף על פי שמתר לאבד פרוורין שאין בהם בזית, שמא יהא השמש עם הארץ, שמתר להשתמש בשמש עם הארץ, ויניח גם פרוורין שיש בהם בזית שאסור לאבדן ביד, לכך יכבד תחלה. יועכשו אין אנו נוהגים כך מפני שאין אנו מסלקין השלחן, ואנו נוטלים הידים חוץ לשלחן במקום שאין שם פרוורים, וליכא למחש למידי:

ד יאף על פי שמתר לאבד פרוורין שאין בהם בזית, מפל מקום קשה לעניות:

ה ינוהגים לכסות הספין בשעת ברכת המזון ונהגו שלא לכסותו בשבת ויום טוב:

הלכות מים אחרונים

סימן קפא - דין מים אחרונים. וכו' ו' סעיפים:

א מים אחרונים חובה:

ב ימים אחרונים אין נוטלים על גבי קרקע אלא בכלי, מפני רוח רעה ששורה עליהם. ואם אין לו כלי, נוטל על גבי עצים דקים וכיוצא בהן:

ג יאין נוטלין בחמין שהיז נבית בהם, מפני שמפפועין (פרוש, מבעבעין, מלשון שחין אבעבעת) את הידים ואין מעבירין את ההמה:

באר הגולה

ו ארחות חיים ז סמ"ק בסימן קי"ט ח הרמב"ם בפ"ק ד וברצת הרשב"א ט הרשב"ם י תוספות ורא"ש שם ובפ"ק פסוי הדם כ הרא"ש בפ"ק קמא דתענית בשם הראב"ד [סימן קעט] א ברכות מ"ב ב פסחים ק"ג ג תוספות שם ברכות ד בית יוסף מדברי רבנו ירמיה ה כל בו בשם הר"ם ו בית יוסף בשם הר"ף ז ברכות מ' ח שבלי הל"ק [סימן קפ] א הרא"ש והמהר"ם שם ב סנהדרין צ"ב ג ברכות נ"א ונ"ב ד הרב רבנו יונה שם ה תוספות שם ברכות ובהל"ק ק"ה ו רוקח והר"א ושבלי הל"ק [סימן קפא] א הל"ק קה ובהיאו הר"ף ורא"ש בפ"ק ח דרכות ב שם בגמרא ג שם בגמרא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גיליון כב - עמוד ב]

ד יאין צריך לטל אלא עד פֿרק שני של אָפּבעות:

ה יצריך שישפיל ראשי אָפּבעותיו כדי שתרד הזהמא:

ו אם המסבין רבים, עד חמשה מתחילין מן המכר, ואם הם יותר מתחילין מן הקטן, ונוטלין דרך ישיבתו, ואין מכבדין זה את זה לטל, עד שמגיעין לחמשה האחרונים, וכיון שלא נשארו אלא חמשה שלא נטלו מתחילין מן המכר:

ז יאין מכרכין שום ברכה על מים האחרונים:

ח ייש אומרים שמים אחרונים אינם צריכים נגוב, ולהרמב"ם מנגב ואחר כך מכר:

ט מים אחרונים נוטלים בכל מיני משקים:

י ייש שאין נוהגים לטל מים אחרונים. ואפלו לנוהגים כן, אדם שהוא אסטניס ורגיל לטל גידיו אחר הסעדה, לדידה הוו ידים מזהמות וצריך לטל גידיו קדם ברפת המזון:

הלכות ברכת המזון

סימן קפב - דין כוס ברכת המזון וישא יהא פגום. ובו ז' סעיפים:

א ייש שאומרים שברפת המזון טעונה כוס אפלו בפיח וצריך לחזר עליו, ולא יאכל אם אין לו כוס לברך עליו אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו, אפלו אם צריך לעבר זמן אכילה אחת. וולפי זה אם שנים אוכלים יחד צריך לקחת כל אחד כוס לברכת המזון. ייש אומרים שאינה טעונה כוס אלא בשלשה. ויש אומרים שאינה טעונה כוס כלל אפלו בשלשה. הגה ומכל מקום מצוה מן המבחר לברך על הכוס (ר"ן פֿרק ערבי פֿסחים):

ב הכוס ברכת המזון אינו אלא של יין, ולא משאר משקים אפלו קבע סעדו עליהם. ואם אין יין מצוי באותו מקום והשכר או שאר משקין הוו חמר מדינה מכרכין

עליהם, חוץ מן המים. הגה ומה שנוהגין במדינות אלו לברך על השכר אין למחות, דהא יש אומרים דאינו טעון כוס כלל. ועוד, דהא עקר חמר מדינה הוא שכר, וקובעין הסעדה עליו, ואף על גב דזיין נמצא בעיר מכל מקום לא מקרי מצוי לדרבן זה, שהוא ביקר, ואי אפשר לקנות יין בכל סעדה לברך עליו. אמנם המצוה מן המבחר לברך על יין (ד"ע). ויש מדקדקין בשמכרכין בפיחיד על היין שלא לאחו הכוס בינם רק מניחין אותו על השלחן לפניהם, ונכון מנהג זה על דרך הקבלה (בית יוסף):

ג יצריך שלא יהא פגום שאם שתה ממנו פגמו. "אכל אם שפך ממנו לתוך ידו או כלי, אין בך כלום. ואפלו שתה מהמכר או מחבית קטנה הוי פגום, אכל אם שתה מחבית של עץ גדולה אין להקפיד. ייש מי שאומר שאפלו מים פגומים פסולים למזג בהם כוס של ברכה:

ד לאם היו כוסות המסבין פגומים צריך לתת מכוס הברכה לתוכם, מייש מי שאומר שאין צריך (עין לקמן סימן ק"ץ וסימן רע"א):

ה יאם החזיר יין של כוס פגום לקנקן, היין שבקנקן פשר, משום דקמא קמא בטיל:

ו סיכולין לתקן כוס פגום על ידי שיוסיפו מעט יין, ואפלו על ידי שיוסיפו עליו מים מתקן:

ז עבשעת הדחק מכרכין על כוס פגום:

סימן קפג - המכרף איך יתנהג בכוס של ברכת המזון. ובו י"ב סעיפים:

א כוס של ברכה טעון הדחה מבפנים ושטיפה מבחוץ. ואם הוא נקי ואין בו שיוירי כוסות אין צריך:

ב ייתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לברכת הארץ ואז מוזגו להודיע שבת הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למזגו (טור), וכן נוהגין באלו הארצות.

באר הגולה

ויוציאנו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלדין שאין לנו הרבה יין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו היין לשם ברכה, וחבית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה מלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

ג יצריך לחזר אחר כוס שלם:

ד המקבלי בשתי ידי, וכשמתחיל לברך נוטלו בימינו ולא יסיע בשמאל. הגה ותינו דוקא שלא תגע השמאל בכוס, אכל אם נותן השמאל תחת הימין לסיעה מפר (בית יוסף בשם שבלי הלכות). ומגביהו מהקרקע טפה אם הוא יושב על גבי קרקע, ואם הוא מסב בשלחן מגביהו מעל השלחן טפה, ונותן בו עיניו שלא נסית דעתו. הגה ועל כן אין לוקחין כוס שפיו צר שקורין גלוק גלא"ז, לברך עליו. והמשגרו לאשתו שתשתה ממנו:

ה ייש מי שאומר שאם המכרף אשר (בלעז, מנצי"נו) אוהז הכוס בימינו שהוא שמאל כל אדם:

ו משנתנו לו כוס לברך לא ישיח המכרף. ויהמסבין אין להם להשיח משהתחיל המכרף, לא מבעיא בשעת שהוא מכרף שצריכין לשמע ולהבין מה שאומר המכרף, אלא אפלו בין ברכה לברכה אין להם להשיח. ואם עברו ושחו בין ברכה לברכה בשעה שהמכרף שותק מעט, יצאו. (הגה אפלו אם שח המכרף עצמו), לאכל אם שחו בשעה שהוא מכרף לא יצאו:

ז מנכון הדבר שכל אחד מהמסבין יאמר בלחש עם המכרף כל ברכה וברכה ואפלו החתימות. הגה ונקדים לסים קצת קדם המכרף כדי שיענה אמן, כדלעיל סימן נ"ט. אין נותנין כוס של ברכה אלא לטוב עין (במרא פֿרק אלו נאמרין):

ח ילענין לשאל בברכת המזון מפני היראה או מפני הכבוד, יש מי שאומר שדינה כתפלה:

ד טור והרשב"א ה סוטה ד' ו ברכות מ"ו ז טור בשם בה"ג ורב עמרם ח ממשמעות דברי רשב"א בתורת הכות והכל בו בשם הראב"ד י תוספות שם בברכות נ"ג [סימן קפב] א פסחים ק"ה לדיעת התוספות שם והטור ב כל בו ג במדנש רות הנעלם ד הרי"ף ורמב"ם בפֿרק ו ה פסחים ק"ו ו הרא"ש שם ז פסחים ק"ו ח ברכות נ"ב ט שם פסחים י הרשב"ם שם כ ארחות חיים בשם רב האי גאון ל אהל מועד מ הרא"ה נ ארחות חיים ס הרא"ש שם בפסחים על פי הירושלמי ע הרמב"ם ור"מ מרובנבורג [סימן קפג] א ברכות נ"א ב תוספות והר"ר יונה ג שם בגמרא לפרוש הרי"ף ד טור בשם יש מפרשים ה שם בגמרא ו טור וכן הוא בירושלמי ז שם בגמרא ח שם ט שבלי הלכות י שם בגמרא כ שם בתוספות ורבנו יונה ורא"ש ל שם מ שבלי הלכות וארחות חיים בשם רבנו פרץ נ שם בארחות חיים

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גיליון כב - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחנא שליט בשם כל ישראל.

**סימן קפו - אם נשים וקטנים
חכים בברכת המזון. ובו ב'**
סעיפים:

א *נשים חובות בברכת המזון. וספק הוא אם הן חובות מדאורייתא ומציאות את האנשים, או אם אינן חובות אלא מדרבנן ואינן מציאות אלא למי שאין חיובו אלא מדרבנן (ועין לקמן סימן קצ"ט בענין זמון שלהם):

ב *קטן חוב מדרבנן כדי לחנכו. וההיא דבן מברך לאביו, כשלא אכל האב כדי שביעה שאינו חוב אלא מדרבנן:

סימן קפו - דיוקים בגספח ברכת המזון. ובו ד' סעיפים:

א *יש אומרים ברוך משביע לרעבים, ואין לאמר, והמוסיף גורע. ואם באמר במקום ברכת הון בריך רחמנא מלפא מארה דהאי פתא יצא. *יש אומרים שצריך שיחתם בריך רחמנא דון כלא:

ב בברכת הארץ, להרא"ש לא יאמר שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה וכו' ברית ותורה, שהרי אומר על בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדנו, ודי בפעם אחד, והרמב"ם חולק (הגה ודברי הרא"ש הם עקרי):

ג יאם לא הזכיר בברכת הארץ ברית ותורה, אפלו אם לא חסר אלא אחד מהם מחזירין אותו. הגה ונשים ועבדים לא יאמרו ברית ותורה, דנשים לאו בני ברית גינהו ועבדים לאו בני תורה גינהו (כל בו):

ד יאם לא הזכיר בבונה ירושלים מלכות בית דוד, מחזירין אותו. הגה ואומרים על הנסים בבונה ובפורים קדם ועל הכל וכו', ואם לא אמרו אין מחזירין אותו (טור). ועין לקמן סימן תרפ"ב. ומכל מקום יוכל לאמר:

ג *יש אומרים שכל שבעת המינים טעונים ברכה לאחריהם במקומם, *יש אומרים דחמשת מיני דגן דוקא (ועין לעיל סימן קע"ח סעיף ה):

ד *אכל ואינו יודע אם ברוך ברכת המזון אם לאו, צריך לברך מספק מפני שהיא מן התורה:

ה יעד אימתי יכול לברך, עד שיתעפל המזון שבמעיו. וכמה שעורו, כל זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה. *ומשעה שהתחיל להיות רעב, אף על פי שלא נתעפל עדין לגמרי כנתעפל לגמרי דינינן לה. *וכן נמי לענין אכילת פרות ושתיית יין, אם אינו רעב ולא צמא ותאב לאותם פרות, יברך אם אינו יודע לשער אם נתעפל:

ו *שעור אכילה לברך עליה ברכת המזון בכזית:

סימן קפה - לברך ברכת המזון בקול רם, ויתר פירוט בברכת המזון. ובו ה' סעיפים:

א *ברכת המזון נאמרה בכל לשון:

ב *צריך שישמע לאזניו מה שמוציא בשפתיו. ואם לא השמיע לאזניו יצא, *ויכלבד שיוציא בשפתיו:

ג *יש מי שאומר דבעל הבית עם בניו ואשתו צריך לברך בקול רם כדי שישמעו בברכתו:

ד *אפלו נשתפר כל כך עד שאינו יכול לדבר כראוי, יכול לברך ברכת המזון:

ה יאם ברוך והיתה צואה כנגדו או שהיה שפור (פרוש, לגמרי) נסתפקו התוספות והרא"ש אם צריך לחזור ולברך. ומשום מי רגלים פשיטא שאינו חוזר לברך:

המשך הלכות ברכת המזון. סימן קפג - המברך איך יתנהג בכוס של ברכת המזון

ט *צריך לישב בשעה שמברך, בין אם היה הולך בביתו כשאכל או עומד או מסב, כשמגיע לברך צריך לישב כדי שיוכל לכוון יותר. וגם לא יהא מסב, שהוא דרך גאונה, אלא יושב באימה. הגה נראה לי דלאו דוקא המברך, אלא הוא הדין כל המסבין לא יושבו בקלות ראש אלא באימה. מיהו, אם לא עשה כן, אפלו ברוך מהלך, בדיעבד יצא (רמב"ם פרק ד):

י *יש אומרים שגם ברכת מעין שלש צריך לאמרה מושב:

יא *אם היה מהלך בדרך ואוכל אין צריך לישב ולברך, לפי שאין דעתו מישבת עליו:

יב *אסור לברך והוא עוסק במלאכתו:
סימן קפד - לקבוע ברכה במקום סגור, ועד כמה יכול לברך, ומי שישב וכל ברוך. ובו ו' סעיפים:

א *מי שאכל במקום אחד, צריך לברך קדם שיעקר ממקומו: (הגה ועין לעיל סימן קע"ח) ואם יצא ממקומו ולא ברוך, אם היה במזיד יחזור למקומו ויברך, ואם ברוך במקום שנוצר יצא. הגה ודוקא לדעת הרמב"ם, אכל לדעת הרא"ש דסבירא לה דאף בשוגג יחזור למקומו, לכתחלה במזיד אף בדיעבד לא יצא (טור), ואם היה בשוגג, להרמב"ם יברך במקום שנוצר, ולהר"ב רבנו יונה והרא"ש גם הוא יחזור למקומו ויברך:

ב *כמה דברים אמורים, כשאין לו פת עוד, אכל אם יש לו פת עוד, יאכל במקום השני מעט ויברך, רק שלא יהא רעב מאכילה ראשונה:

© באר הגולה ©

ס שם בגמרא ע בית יוסף לדעת הרמב"ם והמקדכי פ הרא"ש שם וכל בו צ ירושלמי שם [סימן קפד] א ברכות נ"א ב טור בשם רבנו פרץ ג הרמב"ם פרק ד מהלכות ברכות ד הרא"ש ה טור ורמב"ם פרק ג מהא דברכות כ"א ו שם נ"א ז רבנו יונה ח טור והרא"ש שם ט ברכות מ"ה וכתנא קמא [סימן קפה] א סוטה ל"ב ב ברכות ט"ו ג לפרוש רש"י ולפרוש רבנו יונה שם והרא"ש ד כל בו ה טור בשם ירושלמי פרק קמא דתרומו ו צריבין ס"ד [סימן קפז] א ברכות כ' בענין ולא אפשטא לדעת הרמב"ם והרא"ש ב שם בגמרא [סימן קפז] א טור ב ברכות מ' ג הרשב"א שם ד שם מ"ח ה שם בגמרא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

בתוך שאר הרחמן, ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו', והכי נהוג (כל בו):

סימן קפח - גפח ברכה ג', ודיני ברכת המזון בשבת, והטעם בברכת המזון. וכו' י' סעיפים:

א אחר שחתם בונה ירושלים יענה אמן אחר ברכת עצמו, מפני שהיא סיום הברכות דאורייתא, דהטוב והמטיב אינה דאורייתא:

ב יאמן זה יאמרנו בלחש, כדי שלא ירגישו שברכת הטוב והמטיב אינה דאורייתא ויזלזלו בה. הגה ונראה דזקא בשמכר לבדו ואין ענין אמן אחר שאר ברכות, אבל כשמזמנין ענין עליו כשאמר אמן שענין על ברכות הראשונות, ואף על גב דהמכר עונה גם כן מכל מקום אינו נכר כל כך הואיל ואחרים עונין גם כן עמו. וכן המנהג במדינות אלו לאמר בקול גם אפלו המכר עצמו כשמזמנין, ואולי הוא מהאי טעמא:

ג יצריך להזכיר בברכה שלישית מלכות בית דוד, ואין להזכיר בה שום מלכות אחר. ויהאומר ומלכותך ומלכות בית דוד משיחך טועה, שאין להשוות מלכותא דארעא עם מלכותא דשמא. וכן אין לומר בה אבינו מלכנו. הגה ויש אומרים דאף כשאומר יעלה ויבא לא יסים מלך חנון ורחום אלא ידלג מלת מלך (אבודרהם), וסבא נכונה היא, אבל לא ראיתי נוהגין כן:

ד הנסח ברכה זו פותח בה רחם ה' אלהינו או נחמנו ה' אלהינו, וחותם בה בונה ירושלים או מנחם ציון בבנין ירושלים. ואין לשנות הנסח משבת לחל, דבין בשבת בין בחל אומר נסחא אחת. הגה ויש אומרים דאמרים בונה ברחמי ירושלים, וכן נוהגין (מרדכי סוף ברכות):

ה בשבת אומר בה רצה והחליצנו, ובראש חדש ויום טוב וחלו של מועד אומר יעלה ויבא. ואם חל אחד מהם בשבת, אומר רצה והחליצנו ואחר כך יעלה ויבא, ואינו מזכיר של שבת ביצלה ויבא ולא של יום טוב וחלו של מועד וראש חדש ברצה והחליצנו:

ו יטעה ולא הזכיר של שבת, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן שבתות

למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית, ברוך אתה ה' מקדש השבת. ואם טעה ולא הזכיר של יום טוב אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג פלוני הזה, ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים, ואם חל יום טוב בשבת, אומר, שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לששון ולשמחה את יום חג פלוני הזה, ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים. וכל ברכות הללו בשם ומלכות. והא דסגי בהך ברכה, דזקא כשנזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אבל אם לא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב צריך לחזור לראש ברכת המזון:

ז אם טעה ולא הזכיר בה של ראש חדש בין ביום בין בלילה, אומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון, ויאינו חותם בה, והוא שנזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אבל אם לא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב אינו חוזר, מפני שאינו חייב לאכל פת כדי שיתחיל לברך ברכת המזון. כן חל המועד דינו בראש חדש. הגה ואפשר דמכל מקום יש לאמרו בתוך שאר הרחמן, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפ"ז גבי על הנסים. ואולי יש לחלק, כי ביצלה ויבא יש בו הזכרת שמות ואין לאמרו לבשלה, כן נראה לי וכן נוהגין. ואם חל ראש חדש בשבת והזכיר של שבת ולא הזכיר של ראש חדש, ולא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב, אינו חוזר. ואם שכח [גם] של שבת ונזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, כולל ראש חדש עם שבת ואומר שנתן שבתות למנוחה וראשי חדשים לזכרון. ואם פתח בהטוב והמטיב, חוזר לראש ברכת המזון ומזכיר של שבת ושל ראש חדש. ויש מי שאומר שאם שכח של שבת וראש חדש ונזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אומר שנתן שבתות למנוחה וראשי חדשים לזכרון, וחותם בשל שבת ואינו חותם בשל ראש חדש:

ח מסעדה שלישית בשבת דינה בראש חדש:

ט יג' שאכלו בשבתות ויום טוב ושכחו להזכיר מעין המאדע והם צריכים לחזור לראש ברכת המזון, יברך כל אחד בפני עצמו, כי מידי זמן כבר יצאו:

י ס"ה אכל ויצא שבת, מזכיר של שבת בברכת המזון, דאזלינן בטר התחלת הסעדה, והוא הדין לראש חדש ופורים וחנוכה:

סימן קפט - גפח ברכה רביעית ודיניה. וכו' ב' סעיפים:

א אברהם רביעית לא יאמר תתברך ולא יאמר בה החי, כי אם בבית האכל. ויאומר בה שלשה מלכיות ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו כו' המלך הטוב, וג' הטבות הוא הטוב לנו הוא מטיב לנו הוא גומלנו הוא יגמלנו:

ב יבבית האכל אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו בוראנו גואלנו קדושנו קדוש יעקב, המלך החי הטוב והמטיב, אל אמת דין אמת וכו' (ועין ביוה"ד דעה סימן שע"ט):

סימן קצ - שתית הנין אחר הברכה ודיניה. וכו' ה' סעיפים:

א אחר שסיים ברכת המזון מברך בורא פרי הגפן, ויטעם המכר (ואם הפסיק בין הברכה לטעימה, עין לקמן סימן רע"א סעיף ט"ו) בואחר כך יטעמו האחרים. אם כלם זקוקים לכוס אחד ונותן המכר מכוסו לכוס ריקן שבידם, לא יטעמו עד שיטעם הוא, אבל אם אינם זקוקים לכוסו, יכולים לטעם קדם שיטעם הוא. אין צריך המכר לשפך מכוסו לכוס המסבין אלא אם כן כוס המסבין פגום. (עין לעיל סימן קפ"ב וסוף סימן רע"א):

ב יאחר ששתה כוס של ברכת המזון יברך ברכה אחת מעין שלש:

ג ישעור שתית יין להתחיל בברכה אחרונה, יש ספק אם די בכזית או ברכייעית, ולכך יזהר לשתות או פחות מכזית או רביעית כדי להסתלק מן הספק. והכא אי אפשר לשתות פחות מכזית, דכל דבר שצריך כוס צריך

— בָּאֵר הַגּוֹלָה —

[סימן קפח] א ברכות מ"ה ב שם בגמרא קרב אשי ג שם מ"ח ד מרדכי בשם התוספות ורשב"א ה שם בגמרא בפרוש רש"י ותוספות ו טור וסמ"ג ז שם בגמרא מ"ט ח שם בגמרא ט הרי"ף שם ורמב"ם בפרק ב י שם בגמרא כ סמ"ג וכל בו ורשב"א יחם נתיב א' חלק ב ל טור בשם ר' יוסף והמרדכי והגהות מרדכי בפרק ב דשבת מ טור בשם אחיו הרב ר' חיהאל ג כל בו ס אחרות חיים בשם התוספות [סימן קפט] א טור והרד"א ב ברכות מ"ט ג שם מ"ו [סימן קצ] א פסחים ק"ג וכמר זוטרא ב דין המוציא ומוציא הדינים מצנינים שם לעיל בסימן קס"ג ג פסחים שם ד טור בשם ר"י בתוספות בספק כ"ו וביקא ע"ט וברא"ש בפרק ו דברכות ה טור

לשנות ממנו כמלא לגמיו שהוא רב רביעית, הלכך ישתה רביעית שלם:

ד ואם המכרף אינו רוצה לטעם יטעם אחד מהמסבין כשעור, ואין שתית שנים מצטרפת. ומכל מקום מצוה מן המכרף שיטעמו כלם (ועין לקמן סימן קע"א סעיף י"ד):

ה יבש מסבין בסעדה גדולה ואין יודעים עד היכן יגיע כוס של ברפת המזון, כל אחד מהמסבקים אם יגיע לו צריך לברך בורא פרי הגפן. (ועין לעיל סימן קע"ד סעיף ה' בהג"ה):

סימן קצא - אם הפועלים מחיבים לברך. ובו ג' סעיפים:

א הפועלים העושים מלאכה אצל בעל הבית מקצירין בברפת המזון כדי שלא לבטל מלאכת בעל הבית. כיצד, ברכה ראשונה בתקנה, ושניה פותח בברפת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותם בברפת הארץ, ואין אומרים ברכת הטוב והמטיב כלל. במה דברים אמורים, בשנותלים שכר על מלאכתו מלבד הסעדה, אבל אם אין נותלים שכר אלא הסעדה שאוכלים לבד, מברכין כל ד' ברכות בתקנה, וכן אם בעל הבית מסב עמהם, אף על פי שנותלים שכר מלבד הסעדה מברכין כל ד' ברכות:

ב והאידנא לעולם מברכים כל ארבע ברכות, שאין דרך בני אדם עכשו להקפיד בכך ומסתמא אדעתא דהכי שוכרים פועלים שיכרכו כל ארבע ברכות בתקנם:

ג יאסור לעשות מלאכה בעודו מברך. (וכן הוא לעיל סוף סימן קפ"ג):

סימן קצב - ברפת זמון בג' או בעשרה. ובו ב' סעיפים:

א יהיו המסבין ג' חזבים בזמון, שאומר אחד מהם נברך שאכלנו משלו, והם עונים ואומרים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, והוא חוזר ואומר ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם הן את העולם וכו'. ויאהם הם ארבעה יכול לומר ברכו

שאכלנו משלו, יאכל יותר טוב לומר נברך שלא להוציא עצמו מן הכלל. והאם הם עשרה צריך להזכיר את ה', שאומר נברך אלהינו וכו' והם עונים ואומרים ברוך אלהינו וכו'. ואין לומר נברך לאלהינו בלמ"ד. ויבין שיהיו עשרה או מאה או אף או רבוא, כך הם מברכים. ויכל המושג מזה הנסח, כגון שאומר נברך על המזון שאכלנו, או שאומר למי שאכלנו משלו, או שאומר במקום ובטובו ובטובו או במקום חיינו אומר חיים, הרי זה בור. וכשהם עשרה, כיון שמופירים את השם יכול לומר נברך אלהינו על המזון שאכלנו משלו:

ב ט"א טעה המזמן בעשרה והעונים ולא הזכירו אלהינו אינם יכולים לחזור, אבל אם עדין לא ענו אחריי יחזור ויזמן בשם:

סימן קצג - אם מצטרפין לזמון אם לאו. ובו ו' סעיפים:

א אשנים שאכלו, אף על פי שבברפת המוציא פוטר אחד את חברו, מצוה לחלק שיכרך כל אחד ברפת המזון לעצמו. במה דברים אמורים כשהיו שניהם יודעין לברך ברפת המזון אבל אם אחד יודע והשני אינו יודע, מברך היודע ויוצא השני יאם מבין לשון הקדש אלא שאינו יודע לברך, יוצריף לכוון מלה במלה לכל מה שיאמר. הגה וצריך המכרף שיכרך להוציא (מרדכי ריש פרק ג' שאכלו ובית יוסף בשם סמ"ג). יאכל אם אינו מבין אינו יוצא בשמיעה. יאכל ג' שאכלו, אינם רשאים לחלק. ושנים שאכלו, מצוה שיחזרו אחד שלישי שיצטרף עמהם לזמון. והכן ארבעה או חמשה אסור להם לחלק, שכלם נחתיבו בזמון. ששה נחלקים, כיון שישאר זמון לכל חבריה, עד עשרה, ואז אין נחלקים עד שיהיו עשרים כיון שנתחייבו בהזכרת השם. (הגה דאז יכולים לחלק אם יצאו ונראה לי דהוא הדין בששה אינן מחיבים לחלק, רק אם יצאו נחלקים), ומצוה לחזור

אחר עשרה. ומיהו, אם היו רבים מסבין יחד ואינם יכולים לשמע ברפת הזמון מפי המכרף, ואינם רשאים לחלק לחבורות של עשרה עשרה מפני שיצטרכו לברך בקול רם וישמע בעל הבית ויקפיד עליהם, יכולים לחלק לחבורות של שלשה שלשה ולברך בנחת כדי שלא ישמע בעל הבית, וזה טוב להם ממה שלא יצאו ידי חובת ברכת זמון, שהרי אינם יכולים לשמע מפי המכרף:

ב יאפלו לא הקבעו מתחלה כלם לאכל יחד, אלא שהשנים קבעו ואחר כך בא השלישי וקבע עמהם, או שאחד קבע תחלה ואחר כך קבעו השנים עמו, אינם רשאים לחלק כיון שהם קבועים יחד בגמר האכילה, ומכל מקום אם יאכל עמהם בלא קבע רשאים לחלק, אלא אם כן הוא שמש. הגה ומכל מקום, אפלו כל מקום שרשאים לחלק, עדיף טפי לזמן משום דברב עם הדרת מלך (בית יוסף):

ג יאם היו רוכבים ואמרו נאכל, אף על פי שכל אחד אוכל מפרקו ולא ירדו מהבהמות מצטרפין, כיון שעמדו במקום אחד, אבל אם היו הולכים ואוכלים, לא. ואם היו אוכלים בשדה מפזרים ומפזרים, אף על פי שאוכלים כלם בשעה אחת ומפזר אחד, כיון שלא קבעו מקום לאכל אינם מצטרפין. הגה המנהג שלא לזמן בבית עובד פוכבים. ונראה לי הטעם, משום דלא יוכלו לקבע עצמן בבית עובד פוכבים, משום נראת העובד פוכבים והיו כאלו אכלו בלא קבע, ולכן מתחלה לא קבעו עצמן רק לברך כל א' לבדו, ולכן אין לשנות המנהג. ואף אם לא היה טעמים אלו מספקים זה מספיק, מפל מקום מאחר דברך נהגו כך הרי כאלו לא קבעו עצמן ביחד:

ד ישלשה שישבו לאכל וברכו ברכת המוציא, אפלו כל אחד אוכל מפרקו ואפלו לא אכל עדין פזית פת, אינם רשאים לחלק:

באר הגולה

ו טור בסימן קע"א ז אגדה בפרק ח' מפסחים [סימן קצא] א ברכות ט"ז ב הנהות ממוני ג ירושלמי שם [סימן קצב] א ברכות מ"ה ב שם לפרוש הרי"ף ג שם מ"ט ד שם ו שם בתוספות ז שם במשנה ח שם ג' ט ארחות חיים [סימן קצג] א ברכות מ"ה לפרוש התוספות והרא"ש והרשב"י והמרדכי ורובנו יונה ב שם בגמרא ג תוספות והרא"ש ורובנו יונה והמרדכי ד מרדכי בשם ר"מ ה טור ו שם בגמרא ז הרא"ש שם ממשמעות הגמרא ומהיה דחלין ק"ו ח שם בברכות ט הנהות ממוני פרק ה מהיה דברכות י' בברכות שם כ הרא"ש שם ל הרא"ש שם ורובנו יונה מ רבנו יונה נ בברכות שם לפרוש הרא"ש ועל פי הירושלמי

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון כ"ד: - כד תשרי - כד טבת - כד ניסן - כד תמוז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ב יאכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית, אם המכרף יושב על מפתן הבית הוא מצרפן:

ג הכל היכא שמצטרפות שתי חבורות, צריך שישמעו שתייהן דברי המכרף ברפת זמן בבאור. הגה ושאר ברפת המזון יכרף כל אחד לעצמו. אבל אם ירצו שהמזון יוציא כלם צריכים שישמעו כל ברפת המזון, דבלא זה לא יצאו כלל (ד"ע):

סימן קצו - מי שאכל דבר אסור, אם מצטרף לזמון. ובו ד' סעיפים:

א אכל דבר אסור, באף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן, אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו לא בתחלה ג' ולא בסוף:

ב יאם אכל דבר אסור במקום סכנה, מברכים עליו (ועין לקמן סימן ר"ד):

ג השלשה שאכלו כאחד, אחד נזהר מפת עובד כוכבים ואחד אינו נזהר, או אחד מהן כהן ואוכל חלות, אף על פי שאותו שזהר אינו יכול לאכל עם אותו שאינו נזהר ולא ישאל עם הפה, פיון שאותו שאינו נזהר יכול לאכל עם הנזהר והפיהן עם הישראל, מצטרפין. אבל אם היו כהנים וזר אוכלים כאחד, והכהנים אוכלים חלה ונזהרים מפת של עובד כוכבים וזהר אוכל פת של עובד כוכבים, אינם מצטרפין. והוא הדין לשלשה שמדרים הנאה זה מזה, שאינם מצטרפים לזמון. הגה ודוקא כשכל אחד אוכל מפרו, אבל אם אוכלים מפרו בעל הבית, מצטרפין, דהא אוכלים מפרו אחד (אור זרוע):

ד אין מזמנין על מי שאכל פחות מפזית:

השלישי אף על פי שקבר ברוך יכול לומר ברוך שאכלנו משלו, והם יוצאים ידי חובת זמון והוא אינו יוצא ידי זמון, שאין זמון למפרע. הגה ואם האחד זמן עם אחרים, אף שנים הנשארים אינן יכולים לזמן (בית יוסף בשם רשב"א):

ב השלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק, קוראים אותו ומודיעים לו שרוצים לזמן כדי שיכון ויצטרף עמהם ויענה עמהם ברפת זמן, ויוצאים ידי חובתן אף על פי שאינו בא ויושב עמהם. והני מלי בג', אבל בעשרה, כיון שצריכים להזכיר את השם אינם מצטרפין עד שיבא וישב עמהם (ועין לקמן סימן ר' עד היכן ברפת הזמון):

ג יג' שאכלו כאחד ואין אחד מהם יודע כל ברפת המזון אלא אחד יודע ברכה ראשונה ואחד השניה ואחד השלישית, חכים בזמון, וכל אחד יכרף הברכה שידע, ואף על פי שאין בהם מי שידע ברכה רביעית אין כרף כלום, ואכל לחצאין אין לברך אם האחד אינו יודע כי אם חצי הברכה, שאין ברכה אחת מתחלקת לשתיים:

סימן קצה - חבורות שאוכלים בהרבה מקומות מה דינם. ובו ג' סעיפים:

א אשתי חבורות שאוכלות בבית אחד או בבשני בתים, אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזמון, ואם לאו אינם מצטרפות. ואם יש שמש אחד לשתייהן הוא מצרפן, וכגון שנקנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד. ג'יש מי שאומר, שאם רשות הרבים מפסקת בין שני הבתים אינם מצטרפין בשום ענין:

המשך הלכות ברכת המזון, סימן קצג - אם מצטרפין לזמון אם לאו

ה ג' שבאו מג' חבורות של שלשה שלשה בני אדם ונתחברו אלו השלשה, ואם זמנו עליהם במקומם, כגון שהפסיקו כל אחד לשנים עד שאמרו הן, שוב אינם יכולים לזמן אפילו אכלו אחד כף יחד ונמרו סעדתן, ואם לא זמנו עליהם במקומם, חכים לזמן ואינם רשאים לחלק, ופאפלו לא אכלו אלו הג' ביחד משנתחברו:

ו השלש חבורות שהיו בכל אחת ארבעה ופרש אחד מכל חבורה ונצטרפו לחבורה אחת, וזמנו הג' הנשארים, פרח זמון מניהו כיון שחבריהם זמנו. והוא הדין אם לא היו בכל חבורה אלא ג', והלך אחד מכל חבורה קדם זמון, ונתחברו אלו הג', וכא א' לכל חבורה ונצטרף עם ב' הראשונים וזמנו יחד, פרח זמון מאלו הג' כיון שקבר זמנו חבורתם, אף על פי שלא זמנו עמהם. הגה שלש חבורות שאכלו ובכל חבורה ג' בני אדם, אסור לכל א' לפרד מכל חבורה ולזמן ביחד, דהרי הב' הנשארים בכל חבורה אינן יכולים לזמן אחר כף. אבל אם היה בכל חבורה ד' מפרד לפרד א' מכל חבורה ולזמן ביחד, והנשארים זמנו כל חבורה במקומם (בית יוסף בשם הרשב"א):

סימן קצד - שלשה שאכלו כאחד ונפרדו לענין הזמון מה דינם. ובו ג' סעיפים:

א השלשה שאכלו כאחד ושכחו וברך כל אחד לעצמו, בטל מהם הזמון ואין יכולים לחזור ולזמן למפרע, יוכן אם ברכו שנים מהם. יאכל אם שכח אחד מהם וברך, השנים יכולים לזמן עם

באר הגולה

ס שם ע שם בתוספות פ שם ברש"י צ כן פרוש רש"י והביאו הרא"ש שם ורבנו יונה ק רבנו יונה שם [סימן קצד] א ברכות מ"ה ב הרא"ש והרשב"א ג שם בגמרא ד הרא"ש שם ה שם בגמרא ו שם מ"ו לפרוש הר"ף וכן הסכימו הרא"ש ורבנו יונה והתוספות ז שם בתוספות [סימן קצה] א ברכות ג' ב תוספות ורבנו חננאל ורא"ש והרב רבנו יונה והרשב"א וכן הוא בירושלמי שם ג רבנו יונה שם ד טור מהירושלמי דלעיל ה תוספות שם ע"ב [סימן קצו] א ברכות מ"ה ב שם מ"ז ג הרמב"ם והרשב"א ד רבנו ירחם בשם הרמ"ה ה טור בשם הרמב"ם ושאר פוסקים מהיה צרכין ג' ו טור בשם ר"י מהא דרשב"ם ז ברכות מ"ה וכתנא קמא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון כד - עמוד א]

סימן קצו - דין צדקה לזמן ג'

או עשרה. ובו ד' סעיפים:

א *שנים שאכלו באחד וגמרו ובא שלישי, כל היכא דאי מיתי להו מידי מצו למיכל מנה, מצטרף בהדיהו, בוחבים לתן לו לאכל כדי שיצטרף עמהם. והוא שבא עד שלא אמרו הב לן ונברך, אבל אם אמרו הב לן ונברך ואחר כך בא השלישי, אינו מצטרף עמהם: הגה ונטילת מים אחרונים כהב לן ונברך דמי (מרדכי פרק ג' שאכלו). ועין לעיל סימן קע"ט:

ב *יתעשה שאכלו דגן ואחד אכל פזית נרק, מצטרפין להזכיר השם, ואפלו לא טבל עמהם אלא בציר או לא שתה עמהם אלא כוס אחד שיש בו רביעית מקל משקה חוץ מן המים, מצטרף עמהם, והוא שיהיה המברך אחד מאכלי הפת. והאפלו שבעה אכלו דגן וג' נרק מצטרפין, אבל ששה לא, דרבא דמנכר בעינן:

ג *המצטרף צריך לברך ברכה אחרונה על מה שאכל ואינו נסטר בברכת המזון של אלו. במה דברים אמורים דסגי בכל מאכל, להצטרף לעשרה. ואכל לג', אינו מצטרף עד שיאכל פזית פת. והיש אומרים דבכזית דגן מהני אפלו אינו פת. ויש אומרים דבזכיר ובכל מאכל מהני. הלכך שנים שאכלו ובא שלישי, אם יכולים להזקיקו שיאכל פזית פת מוטב, ואם אינו רוצה לא יתנו לו לשותות ולא מאכל אחר, ואם ארע שנתנו לו לשותות או מאכל אחר, זמנו עמו אף על פי שאינו רוצה לאכל פת:

ד *חברים שאכלו באחד, קצתם אכלו כדי שביעה וקצתם לא אכלו אלא פזית, אם פלם יודעים לברך, מצוה שיברך אותו שאכל כדי שביעה ויוציא את האחרים, ואם אין יודעים פלם לברך, מי שאכל פזית יכול להוציא אף אותם שאכלו כדי שביעה. הגה יש אומרים שאינו חייב לברך מדאורייתא אם לא שתה והוא תאב לשותות (מרדכי פרק ג' שאכלו ובית יוסף בשם כל בו ושבלי לקט). וטוב לזהר לכתחלה אם מקצתן שתו ומקצתן לא שתו, שיברך מי ששתה (דברי עצמו):

סימן קצח - אחד נכנס אצל

שלישה שאכלו. ובו סעיף אחד:

א *שלישה שאכלו והם מברכין ונכנס אחד שלא אכל, אם נכנס בשאמר המברך נברך שאכלנו משלו, עונה אחריו ברוך ומברך בשמו תמיד לעולם ועד, ואם נכנס בשאחרים עונים ברוך שאכלנו משלו עונה אחריהם אמן. הגה וכן בכל הברכות שאדם שומע חייב לענות אמן (טור בבית יוסף בשם בה"ג וסמ"ג). ואם הם עשרה אומר ברוך אלהינו ומברך שמו תמיד לעולם ועד. והוא הדין אם היה שם כשגמרו מלאכל ולא אכל עמהם, כך הוא עונה אחר המברך ואחר העונים:

סימן קצט - על מי מזמנים ועל

מי אין מזמנים. ובו י"א סעיפים:

א *השמש שאכל פזית מזמנין עליו:

ב *כותי בזמן הזה, הרי הוא כעובד עבודת אלילים ואין מזמנין עליו:

ג *עם הארץ גמור מזמנין עליו בזמן הזה: עובד כוכבים אין מזמנים עליו. והאפלו גר שמל ולא טבל אין מזמנין עליו, אבל גר גמור מזמנין עליו, ויכול לברך ברכת המזון והלומר על שהנחלת לאבותינו:

ה *אונן בחל שהוא פטור מלברך, אין מזמנין עליו:

ו *נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם, אבל מזמנין לעצמן. ולא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מזמנין יחד, משום פריצותא דעבדים, אלא נשים לעצמם ועבדים לעצמם, "ובלבד שלא זמנו בשם":

ז *נשים מזמנות לעצמן רשות, אבל כשאוכלות עם האנשים חובות, ויוציאות בזמון שלנו. הגה אף על פי שאין מבינות (הרא"ש ומרדכי ריש פרק ג' שאכלו בשם רש"י):

ח *אנדוגגוס מזמן למינו, ואינו מזמן לא לאנשים ולא לנשים:

ט *טמטום אינו מזמן פלל:

י *לקטן שהגיע לעונת הפעוטות ויודע למי מברכין, מזמנין עליו ומצטרף בין לשלישה "בין לעשרה. הגה ויש אומרים

דאין מצטרפין אותו כלל עד שיהא בן שלש עשרה שנה, דאז מחזקין לה כגדול שהביא ב' שערות (הרא"ש ותרדכי פרק ג' שאכלו וטור), וכן נוהגין ואין לשנות. וחרש ושטה, אם מקונים ומבינים מצטרפין לזמן, אף על פי שאין חרש שומע הברכה (מהרי"ל):

יא *מי שנדוהו על עברה [בזמן שהתר מצד השורה] 1) אין מזמנין עליו:

סימן ר - דין המפסיק כדי

לברך. ובו ב' סעיפים:

א *שלישה שאכלו באחד, אחד מפסיק על פרחו לשנים ועונה עמהם ברכת זמן, ואפלו לא רצה להפסיק מזמנין עליו בין עונה בין אינו עונה, כל שהוא עומד שם, אבל שנים אין חייבים להפסיק לאחד, והלכך אין חייב זמן חל עד שיתרצו להפסיק לאחד ולברך. ואם לא רצו להפסיק וזמן הוא עליהם, לא עשה כלום. ואם לא רצו להפסיק, אף הוא אינו רשאי לברך ולצאת לשוק עד שיגמרו השנים ויזמן עליהם, שהרי כבר נתחייב הוא בזמן והיאך יברך בלא זמן:

ב *אינו צריך להפסיק אלא עד שיאמר ברוך שאכלנו משלו, וחוזר וגומר סעדתו בלא ברכה בתחלה. הגה ויש אומרים שצריך להפסיק עד שיאמר הן את הכל, וכן נוהגין (הרא"ש ותוספות והר"י בשם בה"ג וטור). ואם היה דעתו לחזור ולאכל פת, אף על פי שלא אכל אחר כן, כשרוצה לברך מברך מתחלה ברכת הן, וכל שכן אם חזר ואכל (תרפנו יונה פרק ג' שאכלו) (טור):

סימן רא - מי הוא המברך. ובו

ד' סעיפים:

א *גדול מברך אפלו בא בסוף. כן אם רצה לתן רשות לקטן לברך, רשאי. והני מלי כשאין שם אורח, אבל אם יש שם אורח הוא מברך אפלו אם בעל הבית גדול ממנו, כדי שיברך לבעל הבית. ומה ברכה מברכו, יהי רצון שלא יבוש ולא יפלם בעל הבית הזה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ויצליח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מצלחים וקרובים לעיר, ולא ישלט שטן במעשה ידיו ולא יזדקק לפניו שום דבר חטא והרהור עון מעתה ועד עולם.

❧ באר הגולה ❧

וסימן קצו] א ברכות מ"ז ב תשובת הרשב"א מהיה דחלין ק"ז ג שם בברכות ד שם מ"ח ה שם לפרוש הפוסקים ו ר' יחיאל בשם אביו הרא"ש ז ר"מ פרק ה מהלכות ברכות ח הרי"ף והרשב"א על פי הירושלמי ט תוספות ורא"ש ורפנו יונה י בהגהת מימוני שם בשם רפנו מאיר כ הרא"ש ויכדת רבי ירחם [סימן קצח] א ברכות מ"ה ב תוספות ורפנו יונה והרא"ש בשם בה"ג ג שם ובסמ"ג [סימן קצט] א ברכות מ"ה והרי"ף ב והרא"ש שם מפרק קמא דחלין ג תוספות שם בברכות מ"ז והרא"ש ד שם בגמרא ה תוספות בשם ר"י בבא בתרא וכן הסקמת הפוסקים ו ברכות י"ח ומועד קטן כ"ג ז ברכות מ"ה ח רמב"ם פרק ה מהלכות ברכות ט סמ"ג בשם ר"י מהיה דצרכין ב' י מהיה דראש השנה כ"ט לענין שופר כ שם ל ברכות מ"ח מ רמב"ם שם נ הריב"ש בתשובה ושאר פוסקים עין בסימן נ"ה [סימן ר] א ברכות מ"ה לפרוש הרשב"א שם ב שם מ"ו וקרב נחמן הרי"ף והרמב"ם [סימן רא] א ברכות מ"ז ב תוספות מעבדא דרב ור' חזי שם ג שם מ"ה

יואם בעל הבית רוצה לומר (פרוש, שאינו רוצה להקפיד) על ברכתו ולברך ברכת המזון בעצמו, רשאי. הגה והוא הדין שיכול לתן לברך למי שירצה (בית יוסף בשם אהל מועד):

ב הלא יקדים חכם ישראל לכהן עם הארץ לברך לפניו ודרך חק ומשפט בהונה אכל לתת לו החכם רשות שיברך, אין בכה כלום. ואכל כהן תלמיד חכם מצוה להקדימו, שנאמר וקדשתו, לפתח ראשון ולברך ראשון (ועין לעיל סימן קס"ז סעיף י"ד):

ג מי שנותנים לו לברך ואינו מברך, מקצור זמיו:

ד יצריך לחזור שיתנו לו כוס של ברכה לברך:

הלכות ברכת הפירות

סימן רב - דיני ברכת פירות האילן. וכו' י"ח סעיפים:

א אע"פ כל פירות האילן מברך בתחלה בורא פרי העץ, חוץ מהזין שמברך עליו בורא פרי הגפן, בין חי בין מבשל, בין שהוא עשוי קונדיטון, דהיינו שנותנין בו דבש ופלפלין. הגה ואם נתערב זין בשכר, אוליין אחר הרב אם הרב זין מברך בורא פרי הגפן ואם הרב שכר מברך שהכל (בית יוסף בשם התשב"ץ):

ב יחבסר, כל זמן שלא הגיע לכפול הלכן מברך עליו בורא פרי האדמה, ומשהוא כפול הלכן ואילף מברך עליו בורא פרי העץ. ומתוך שלא נודע לנו שעור פול הלכן, לעולם מברך בורא פרי האדמה עד שיהיה גדול ביותר. וישאר כל האילן, משויצאו פרי מברכין עליו בורא פרי העץ, ויבלבד שלא יהא מר או עפוז ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפלו על ידי הדחק, דאז אין מברכין עליו כלל. הגה ויש אומרים דעל חרובין אינו מברך בורא פרי העץ עד שינאה בהן כמין שרשראות של חרובין, וכן בזיתים עד שיגדל הגז סביבם, וקדם לכן מברך בורא פרי האדמה, וכן עקר (טור):

ג יגרעיני הפרות, אם הם מתוקים מברך עליהם בורא פרי העץ, ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל, וואם מתקן על ידי האור מברך עליהם שהכל:

ד טשמן זית, אם שתאו כמות שהוא אינו מברך עליו כלל, משום דאזיקי מזיק לה, ואם אכלו עם פת אינו מברך עליו, דפת עקר, ומברך על העקר ופטר את הטפלה. וואם שתאו מערב עם מי סלק"א (הנקרא אניגרונ) שאז אינו מזיק, אדרבה, הוא מועיל לגרון אם הוא חושש בגרונו, הנה לה שמן עקר, ומברך עליו בורא פרי העץ. וואם אינו מתכוון לרפואה אלא לאכילה, הנה לה אניגרונ עקר ואינו מברך אלא על האניגרונ (שהכל):

ה לשקדים המרים, כשהם קטנים מברך בורא פרי העץ, גדולים, ולא כלום, דאזיקי מזיק. וטעמא דמלתא, דכשהם קטנים עקר אכילתם היא הקלפה ואינה מנה, וכשהם גדולים עקר אכילתם מה שבפנים והוא מר. וואם מתקן על ידי האור או דבר אחר, מברך בורא פרי העץ:

ו יצלף (פרוש צלף, מין אילן שעליו שלו ראויים לאכילה ויש בעליו כמין תמרים. אביונות הוא הפרי מהצלף, וקפרסין הן קלפה שסביב הפרי, כקלפות האגוזים), על העליו ועל התמרות ועל הקפרסין בורא פרי האדמה, ועל האביונות שהם עקר הפרי בורא פרי העץ:

ז תמרים שמעכן ביד ונעשה מהם עסה והוציא מהם גרעיניהם, אפלו הכי לא נשתנית ברכתן, ומברך עליהם בורא פרי העץ ולכסוף ברכה מעין שלש. הגה ולפי זה הוא הדין בלטונעין הנקרא פאוידל"א מברכין עליהם בורא פרי העץ. ויש אומרים לברך עליהם שהכל (תרוימת הדשן סימן כ"ט ובית יוסף בשם הטור), וטוב לחוש לכתחלה לברך שהכל, אכל אם בנה בורא פרי העץ יצא, כי כן נראה עקר:

ח ידבש הזב מהתמרים מברך עליו שהכל. וכן על משקין היוצאין מכל מיני פירות חוץ מזיתים וענבים מברך שהכל:

ט יסופי ענבים שאין מתבשלין לעולם, וכן על יהנוכלות, שהם תמרים שבשולם ושרפם החם ויבשו, מברך שהכל:

י שפרות ששראן או בשלן במים, אף על פי שנכנס טעם הפרי במים אינו מברך על אותם המים אלא שהכל. ויהרא"ש כתב דאפשר שאם נכנס טעם הפרי במים מברך בורא פרי העץ:

יא ימי שרית צמוקים ותאנים או מי בשולם מברך עליהם שהכל ויוצא גם להרא"ש, אכל בברכה שלאחריהם יש להסתפק אם מברך בורא נפשות או אם מברך ברכה אחת מעין שלש כהרא"ש. ולכן ירא שמים לא ישתה אלא בתוך הסעודה, או יאכל פרי מז' מינים וגם ישתה מים כדי שיצטרף לברך ברכה אחת מעין שלש ובורא נפשות. וואם משך המים והבדילם מהצמוקים, הנה לה זין ומברך עליו בורא פרי הגפן וברכה אחת מעין שלש, והוא שיהיו צמוקים שיהיה בהם לחלוחית שאם ירדף אותם יצא מהן דבשן, אכל אם כשיעצרו אותם לא יצא מהם שום לחלוחית דבש, לא:

יב יכל הפרות שטובים חיים ומבשלים, כגון תפוחים ואגסים, בין חיים בין מבשלים מברך בורא פרי העץ. ואם אין דרך לאכלם חיים אלא מבשלים, אכלם כשהם חיים מברך שהכל, כשהם מבשלים בורא פרי העץ:

יג יאגוז גמור המטגן בדבש ונקרא נואינד"ו (רוצה לומר, נויא"ט) מברך עליו בורא פרי העץ:

יד יאגוז רך שמבשלים בדבש וקורין לו נוס מושקאד"ה מברך עליו שהכל. הגה וכן אותם אגוזים שמבשלים בדבש בעודם ירקים, מברכים שהכל (רפנו ירחם נתיב י"ז חלק ב ובית יוסף):

טו יעל הסוקא"ר מברך שהכל, וכן המוצץ קנים מתוקות שהכל:

טז יעל פלפל וזנגביל יבשים ויעל הקלאוו של גיופולי (רוצה לומר, נעגלי"ך) וכל פיצא בזה, שאין דרך לאכלם אלא על ידי תערובות, אין מברך עליהם כלום:

באר הגולה

ד הרא"ש שם ה מגלה כ"א ו מרדכי שם ז גטין נ"ט ח ברכות נ"ה ט שם נ"ג לפרוש רש"י [סימן רב] א ברכות ל"ה ב תוספות והרא"ש כבא בתרא צ"ז מירושלמי דשקלים ופסחים ג ברכות לו בתוספות והרא"ש ד הרא"ש שם ה שם בגמרא ממשנה בסוף פרק ג דשביעית ו רמב"ם ז שם בתוספות והרא"ש ח הרשב"א ט ברכות ל"ה י הרמב"ם בפרק ח מהלכות ברכות כ שם ל רפנו יונה והרא"ש שם ב רפנו יונה והרא"ש נ ברכות ל"ו וכו' עקיבא ס שם ל"ח ע לשון הרמב"ם בפרק ב מהלכות ברכות פ שם בגמרא ל"ח צ תוספות שם ושאר פוסקים ק שם בגמרא ר שם וכתבא קמא ש הרשב"א שם ת שם א בית יוסף לדעת הרא"ש שם ב שם בבית יוסף ג ברכות ל"ח ו שם בתוספות ורב הפוסקים ד שם בתוספות ור"י והרא"ש לפרוש הבית יוסף ה שם ו רמב"ם פרק ח מהלכות ברכות ז ברכות ז ברכות מ"ז ח שם בתוספות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ברכת הפירות, סימן רב - דיני

ברכת פירות האילן

יז טעל אגוז מושקא"ט בורא פרי העץ, על קניל"ה (רוצה לומר, צימרינ"ד) בורא פרי האדמה:

יח על פלפל וזנגביל כשהם רטבים, בורא פרי האדמה. הגה כל הפירות שיודע בהם שהם עקר הפרי, מברך עליהם בורא פרי העץ, ושאין עקר הפרי, בורא פרי האדמה, ואם הוא מספק בו אם הוא עקר הפרי או לא, בורא פרי האדמה, ואם אינו יודע מה הוא, מברך שהכל (טור):

סימן רג - דיני ברפת פרות

הארץ. ובו ח' סעיפים:

א על פרות הארץ מברך בורא פרי האדמה:

ב יעל התותים הגדלים בסנה, בורא פרי האדמה. הגה* דלא מקרי עץ אלא שמוציא עליו מעצו, אבל מה שמוציא עליו משרשיו לא מקרי עץ, והני כיון דכלה עצי לגמרי בחורף והדר פרח משרשיו, מברכין עליו בורא פרי האדמה (טור ומרדכי בשם תשובת הגאונים):

ג יעל המאוזי"ש, בורא פרי האדמה:

ד יעל פרות שמוציאין אילגי סרק, שהכל: ה יבני אסא, אף על גב דבשלן והיון כפרות אינו מברך אלא שהכל:

ו יעל זנגביל שמרקחים אותו כשהוא רטב, בורא פרי האדמה. ונראה דהוא הדין אם מרקחים אותו יבש, כיון שעל ידי כך הוא ראוי לאכילה, הזנגביל עקר ומברך עליו בורא פרי האדמה:

ז יבשמים שחוקים ומערכים עם סוקר, הבשמים עקר ומברך עליהם כדין ברפת אותם בשמים:

ח צנון, מברך עליו בורא פרי האדמה*:

סימן רד - דיני הברכות ליתר

מאכלים. ובו י"ג סעיפים:

א על דבר שאין גדולו מן הארץ, כגון בשר בהמה חיה ועוף, דגים ביצים חלב גבינה, ופת שעפשה, ותבשיל שנשתנה צורתו בינתקלקל, ונובלות, שהם תמרים שבשלים ושרפם החם ויבשו, ועל הגוכאי, ועל המלח ועל מי מלח, ועל המרק, ועל כמהין ופטריות, ועל קורא הגה שהוא הרף הנתוסף* באילן בכל שנה, שקורין (פלמיטו) (טור), ועל לולבי גפנים ועל שקדים מתוקים שאוכלים אותם כשהם רכים בקלפיהם, ועל חזיו, והוא שחת, ועל קרא חיה, ועל קמחא דשערי, ועל שכר תמרים ושכר שעורים, ועל מי שעורים שמבשלים, לחולה ועל עשבי דברא שאינם נזרעים, ועל שבת שקורין אניט"ו (רוצה לומר, אניס) ועל כמון וכספור (דלטעמא עבדי ולא לאכילה), ועל החמץ שערכו במים עד שראוי לשותת, מברך שהכל:

ב על החמץ לבדו יאינו מברך כלום מפני שהוא מזיקו:

ג הריחה חלא (פרוש, חמץ) וטעמה חמרא, חמרא הוא ומברך עליו בורא פרי הגפן:

ד וכל שבני אדם נמנעים לשותתו מפני חמיצותו אין מברכין עליו בורא פרי הגפן (אלא שהכל):

ה ישמרי יין מברך עליהם בורא פרי הגפן. נתן בהם מים, אם נתן שלשה מדות מים ומצא ארבעה הנה לה כיון מזוג ומברך בורא פרי הגפן, ואם מצא פחות, אף על פי שיש בו טעם יין, קיוהא בעלמא הוא. ואינו מברך אלא שהכל. והיינו ביינות

שלהם שהיו חזקים, אבל יינות שלנו שאינן חזקים כל כך, אפילו רמא תלתא ואתא ארבעה אינו מברך עליו בורא פרי הגפן. ונראה שמשערים בשעור שמוזגים יין שבאותו מקום. הגה ובלבד שלא יהא היין אחד מששה במים, כי אז ודאי בטל (אגור):

ו סתמד שעושים מחרצנים שנותנים עליהם מים, דינם כשמרים. והני מלי כשנעצרו בקורה, אבל אם לא נדרכו אלא ברגל, אפילו נתן שלשה מדות מים ולא מצא אלא שלשה או פחות מברכין עליו בורא פרי הגפן, שיון הוא, והמים נבלעים בנזים, ובמה שיצא יש בו יין מרבה. הגה זגים שנתנו עליהם תאנים לחזק כח היין, אף על פי שהזגין הרב מכל מקום כל כח התאנים במשקה ואין לברך בורא פרי הגפן (בית יוסף בשם התשב"ץ):

ז יהשותה מים לצמא מברך שהכל, ולאחריו בורא נפשות רבות, לאכל אם חנקתה אימצא ושתה מים להעביר האומצא, אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו:

ח מכל האכלין והמשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה, אם טעמם טוב והחף נהנה מהם מברך עליהם תחלה וסוף. הגה אם אנסוהו לאכל או לשותת, אף על גב דהחף נהנה ממנו אינו מברך עליו, הואיל ונאנס על כך (בית יוסף בשם אהל מועד והרא"ה):

ט יאכל מאכל או משקה של אסור מפני הסכנה, מברך עליו תחלה וסוף:

י סדבש דבורים הרי הוא כשאר דבש ואינו מברך עליו אלא שהכל:

סג באר הגולה

ט שם י שם בגמרא [סימן רג] א ברכות לה ב שם מ' ובתוספות על פי הירושלמי דמסכת כלאים אף על פי שהעץ מתקנים משנה לשנה* (ונראה לעניות דעתי שהגהת רמ"א שיהא אחר סעיף ג' וכן הוא בתשובת הגאונים שהביא הבית יוסף) ג בתשובת הגאונים ד שבלי הלכט בשם תשובת הגאונים א שם ו ברכות ל"ו ויומא פ"א ושמם בפרוש רש"י ז טור בשם ר"מ מרזבנבורג ח ברכות ל"ו* (אף על גב דסופו אם אינו תולשו בעתו הוא מתקשה עצץ) [סימן רד] א ברכות מ' משנה ובריתא ב ולא לגמרי בית יוסף* (הטור פתב בענפי הדקל וכן הוא בפרוש רש"י שם ל"ו) ג שם במשנה לפרוש הרא"ש ד הרא"ש מההיא דיומא פ"א ה בבא בתרא צ"ו ועבודת נה ס"ו ו שבלי הלכט בשם ספר התרומה ז בבא בתרא נ"ו וכתבא קמא לפרוש התוספות ח רבנו יונה שם ט רבנו ירמיה בשם התוספות י רמב"ן כ ברכות מ"ד וכתבא קמא ל שם בגמרא ובתוספות מ שם בתוספות מההיא דשמן זית באגריגין ל"ו וכן פתבו שאר הפוסקים נ הרא"ש והגהת מ"מני ובית יוסף אפילו לדעת הרמב"ם ס טור

יא חבושים או גינדא"ש או ורדים ושאר מיני פרות ועשבים שמרקחים בדבש, הפרות והעשבים הם עקר והדבש טפל אפלו הם כתושים ביותר הלכך מברך על חבושים וגינדא"ש בורא פרי העץ ועל עשבים בורא פרי האדמה ועל של ירדים בורא פרי האדמה. הגה וכל מרקחת שאין בריאים רגילין בו אלא לרפואה מברכין עליו שהכל (בית יוסף בשם הרא"ש):

יב כל שהוא עקר ועמו טפלה, מברך על העקר ופטר את הטפלה. וכל דבר שמערבין אותו לדבק או כדי לתן ריח או כדי לצבוע התבשיל, הרי זה טפלה. אבל אם ערב כדי לתן טעם בתערובות הרי הוא עקר. לפיכך, מיני דבש שמבשלים אותם ונותנים בהם חלב חשה כדי לדבק ועושים מהם מיני מתקה, אינו מברך בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העקר. הגה ונראה דהא דאם ערב כדי לתת טעם בתערובות שהוא עקר, הינו, ונקא שיש שם ממשות מן הדבר הנותן טעם ודבר חשוב, אבל בשמים שנותנין לתוך המרקחת, אף על פי שהם לנתינת טעם אין מברכין עליהם, דבטלין במעוטן אף על פי שנותנין טעם, לכן נוהגין שלא לברך רק על המרקחת ולא על הבשמים שבהן:

יג כל דבר שהוא מספק בברכתו יברך שהכל:

סימן רה - ברכות ורקות. וכו' ה' סעיפים:

א "על הירקות מברך בורא פרי האדמה, יואפלו בשלם. וכן כל פרות וקטניות שטובים חיים ומבשלים, מברך עליהם לאחר בשולם בברכתם הראויה להם קדם שבשל. אבל קרא וסלקא וקרוי וכיוצא בהם שטובים מבשלים יותר מחיים, כשהם חיים מברך שהכל ולאחר בשולם בורא פרי האדמה, ותומי (פרוש, שומים) וכרתי (פרוש, פורט בלע"ז), כשהם חיים בורא פרי האדמה, לאחר שבשולם שהכל. הגה דמחשבי נשתנו לגריעותא, ואפלו בשלם עם בשר ונשתבחו, אין השבח מצד עצמן אלא מחמת הבשר שבהם (הרבנו יונה פרק ביצד מברכין):

ב יעל המים שבשלו בהם ירקות מברך הברכה עצמה שמברך על הירקות עצמן, אף על פי שאין בהם אלא טעם הירק. והני מלי כשבשולם בלא בשר, יאכל אם בשלם עם בשר מברך עליו שהכל:

ג "אם סחטן אינו מברך על אותם משקין אלא שהכל:

ד "חתכן לחתיכות קטנות לא נשתנית ברכתן מפני כך:

ה "הלפת כשהוא חי מברך עליו שהכל, אבל אם הוא מבשל או כבוש בחמץ או בחרדל, בורא פרי האדמה:

סימן רו - דיני הפסק וטעות בברכת הפרות. וכו' ו' סעיפים:

א "ברך על פרות האילן בורא פרי האדמה, יצא, אבל אם ברך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. "הלכך אם הוא מספק בפרי אם הוא פרי העץ או פרי האדמה, מברך בורא פרי האדמה. ועל הכל אם אמר שהכל יצא, ואפלו על פת וזין:

ב יהיו לפניו פרי האדמה ופרי העץ, וברך על פרי האדמה ונתפנו לפטר את פרי העץ, יצא:

ג "כל אלו הברכות צריך שלא יפסיק בין ברכה לאכילה. הגה יותר מכדי דבור (בית יוסף בשם שבלי לקט). "וצריך להשמיע לאזניו, ואם לא השמיע לאזניו יצא, ובכלבד שיוציא בשפתיו. ונאמרים בכל לשון. "ולא יברך ערם עד שיכסה ערותו. במה דברים אמורים באיש, אבל אשה יושבת ופניה של מטה טוחות בקרקע, כי בזה מתפסה ערותה (וענין לעיל סימן ע"ד סעיף ד). ואפלו אם אינו ערם, אם לבו רואה את הערוה או שראשו מגלה אסור לברך:

ד "כל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו צריך לאחזו בימינו כשהוא מברך:

ה "אין מברכין לא על אכל ולא על משקה עד שיביאווהו לפניו. "ברך ואחר כך הביאווהו לפניו צריך לברך פעם אחרת, אבל מי שברך על פרות שלפניו ואחר כך הביאו לו יותר מאותו המין או ממין אחר

שמברכתו בברכת הראשון, אין צריך לברך. וטוב לזהר לכתחלה להיות דעתו על כל מה שיביאו לו (בית יוסף טור יורה דעה סימן י"ט):

ו נטל בידו פרי לאכלו וברך עליו ונפל מידו ונאבד או נמאס, צריך לחזור ולברך אף על פי שהיה מאותו מין לפניו יותר משהברך על הראשון. הגה רק שלא היה עליו דעתו לאוכלו (הגהות ממוני פרק ד וכל בו ואבודיהם ותשובת מהר"ל סימן צ"ב). וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על שהוציא שם שמים לבטלה. "ואם אמר כשנפל ברוך אתה ה' ולא אמר אלהינו, יסים ויאמר למדני חקיד שיהא נראה כקורא פסוק, ואין כאן מוציא שם שמים לבטלה, לאכל העומד על אמת המים מברך ושותה, אף על פי שהמים ששותה לא היו לפניו כשהברך, מפני שלכך נתפנו תחלה. הגה וענין לקמן סימן ר"ט סעיף א' אם ברך בטעות מה דינו:

סימן רז - דין ברכה אחרונה על הפרות. וכו' סעיף אחר:

א "פרות האילן חוץ מחמשת המינים, וכל פרות אדמה וירקות וכל דבר שאין גדולו מן הארץ, ברכה אחרונה שלהם בורא נפשות רבות. ואם אכל מכל מינים אלו, מברך לאחר פלם ברכה אחת, בברכה זו חותם בה בלא שם, שיחתם כך, ברוך חי העולמים:

סימן רח - דין ברכה מעין ג' אחר ה' מיני פרות וכו' מיני דגן.

ובו י"ח סעיפים:

א "על חמשת המינים, שהם גפן ותאנה ורמון וזית ותמרה, מברך לאחריהם ברכה אחת מעין שלש:

ב "חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדרה הריפות וגרש פרמל ודיסא, יאפלו ערב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולכסוף על המחיה. יאכל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבקו ולהקפותו, בטל בתבשיל:

— ❦ — באר הגולה —

ע טור בשם תבניו ובשל דעתו מפני דעתם פ שהנרע שלו הוא העקר והעלים הם הפרחים כל בו צ לשון רמב"ם בפרק ג מהלכות ברכות ק הגהות ממוני פרק ח בשם התוספות (סימן רה) א ברכות ל"ה וכתנא קמא ב שם ל"ה ג שם ל"ט ד טור בשם אביו הרא"ש ה שם לדעתו ו שם בגמרא ז טור בשם רב האי (סימן רז) א ברכות מ' וכו' יהודה ב טור ג רבנו יונה אהא דאין ברכותיהם שוות ברוך מ"א ד מהא דטל בריך שם ה צינתינו בסימן קפ"ה ו גם זה בסימן ע"ד ז ברכות מ"ג ח רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות מהירושלמי ט טור מההיא דירושלמי בסוף הסימן י טור והרא"ש מההיא דירושלמי ע"א ושאר פוסקים כ שם ל שם בירושלמי (סימן רז) א ברכות מ"ד ב רבנו ירחם בשם תשובת הרשב"א ונתלמידו רבנו יונה בשם רבם (סימן רה) א ברכות מ"ד ב שם ל"ט ג הרא"ש שם ד הרשב"א וןשם ל"ט

ג. הפשנותנים קמח לתוף שקדים שעושים לחולה, אם עושים כן כדי שישעור הלב מברך בורא מיני מזונות, ואם לדבק בעלמא אינו מברך בורא מיני מזונות. וטוב להחמיר ולקמעו בתוף הסעדה לאחר ברכת המוציא, ופטרור ממנה:

ד. יאכל דגן חי או עשוי יקליות או שלוק והגרעינין שלמים, אינו מברך אלא בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות. הגה והא דמברך לפניו בורא פרי האדמה, הינו, באוכל חטין וכיוצא בהן דראויין לאכל קף, אבל האוכל שעורים שלמים, אפלו קלויין באש, אינן ראויין לאכל רק על ידי הדחק, ואין מברך לפנייהם רק שהכל (פל בו, וכן משמע מדברי רשב"א, שמה שהשוה חטין לשעורים, לברכה אחרונה משמע ולא לראשונה). והתוספות נסתפקו אם יברך לאחריו ברכה מעין שלש, ולכך כתבו שנכון שלא לאכלו אלא בתוף הסעדה ויפטרנו ברכת המזון:

ה. טקמח אפלו של חטים מברך עליו שהכל ואחריו בורא נפשות. 'לא שנא נטחן דק דק, לא שנא נטחן קצת ועדין יש בו טעם של חטים, לא שנא קמח של קליות:

ו. כקמח של אחד מחמשת מיני דגן ששלקו (פרוש, בשלו הרבה) וערכו במים או בשאר משקין, אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללעסו (פרוש, לטחן אותו בפה), מברך בורא מיני מזונות ואחריו על המחיה, ואם היה רך כדי שיהא ראוי לשתייה, מברך עליו שהכל ואחריו בורא נפשות:

ז. להכוסס (פרוש, האוכל) את הארז, מברך עליו בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות. ואם בשלו הגה עד שנתמצץ (בית יוסף בשם הרא"ש והרב רבנו יונה) או ששחטנו ועשה ממנו פת, מברך עליו בורא מיני מזונות ואחריו בורא נפשות, והוא שלא יהא מערב עם דבר אחר אלא ארז לבדו, ואם ערב ממנו בתבשיל אחר והתבשיל

האחר הוא יהרב, מברך עליו בברכת אותו תבשיל:

ח. יעל פת דחן ופליז"ו או של שאר מיני קטניות מברך שהכל ולאחריו בורא נפשות. הגה העושה תבשיל משאר מיני קטניות, אם נשאריו שלמים וטובים מבשלים כמו חזין מברך בורא פרי האדמה, ואם נתמצעו לגמרי, או שאינן טובים מבשלין כחזין, מברך שהכל (וכן פרש הבית יוסף דברי הטור):

ט. יערב קמח דחן ושאר מיני קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן ובשלו בקדרה, מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה. ואם עשה ממנו פת מברך המוציא וברכת המזון, ידווקא שיש באותו קמח מחמשת מינים כדי שיהא ממנו פזית דגן בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה השעור מחמשת המינים אינו מברך לבסוף ברכת המזון, אלא בתחלה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן אף על פי שאין בו פזית בכדי אכילת פרס, ולבסוף על המחיה. ואם בשלו בקדרה, מברך תחלה בורא מיני מזונות ואחריו בורא נפשות:

י. בבכרה אחת מעין שלש של פרות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה. ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

יא. בבכרה מעין ג' דיין יאינו חותם על הגפן ועל פרי הגפן אלא על הארץ ועל פרי הגפן או על הארץ ועל הפרות:

יב. שזכירין בה מעין המאנע בשבת ויום טוב וראש חדש, אבל לא בחגגה ופורים. האם אכל פרות מז' מינים ואכל מיני מזונות ושתה יין, יכלל הכל בבכרה אחת, ויקדים המחיה ואחר כך הגפן ואחר כך העץ, ויאמר על המחיה ועל הפלפלה ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ, וחותרם על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן ועל הפרות:

יג. האם אכל פרות מז' המינים ואכל תפוחים אין צריך לברך על התפוחים בורא נפשות, שגם הם בכלל ברכת על העץ, שגם הם פרי העץ הם, באכל אם אכל תפוחים ושתה יין צריך לברך בורא נפשות על התפוחים. וכל שכן אם אכל בשר או פרי האדמה ושתה יין או אכל מז' המינים, שצריך לברך על כל אחת ואחת. והוא הדין אם אכל בשר ודגים ואכל מחמשת מינים, אין ברכת על המחיה פוטרת את הבשר ואת הדגים:

יד. ישתה יין וברך בורא פרי הגפן ואכל ענבים, צריך לברך עליהם בורא פרי העץ, וכן בבכרה אחרונה צריך להזכיר על העץ ועל פרי העץ:

טו. יאם בדיעבד ברך על הענבים בורא פרי הגפן או אחריהם על הגפן, יצא:

טז. ישתה יין וזמם, אין לו לברך על המים בורא נפשות, שברכת היין פוטרתו, כשם שבבכרה ראשונה יין פוטר כל מיני משקים:

יז. ברכת ג' יאינה פוטרת מעין שלש, שאם אכל דיסא אין ברכת המזון פוטרותו, אבל ביין ברכת שלשה פוטרותו, שאם ברך על היין ברכת המזון במקום על הגפן, יצא. והוא הדין אם ברך על התמרים ברכת המזון במקום על העץ, יצא, ואפלו לא אמר אלא ברכת הין, בין על היין בין על התמרים, יצא. ואם נזכר עד שלא חתם ברכת הין, יתחיל, ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסים ברכה דמעין שלש:

יח. חלא יכלל על הספק שום תוספת בבכרה מעין שלש אף על פי שאינו מוסיף שם ומלכות (פרוש, כגון ששתה משקה שספק אם ברכתו על הגפן וכו' או בורא נפשות רבות וכו') לא יאכל דבר שברכתו בורא נפשות ודבר שברכתו על העץ ויכלל עמו גם כן על הגפן ועל פרי הגפן כו' מספק) (תרימת הדשן וכן משמע במדכ"י פרק כיצד מברכין) (ועין לעיל סעיף ט"ז):

— באר הגולה —

ה תוספות ו ברכות ל"ז ז מדברי תוספות והרא"ש והרמב"ם פרק ג מהלכות ברכות ח שם בשם הירושלמי ושאר פוסקים ט ברכות ל"ו וברב נחמן י הרא"ש שם לדעת הר"ף כ שם ל"ח ובאוקימא דרב חסדא ל שם ל"ז וכתבם מ הר"ף וברב ושמואל שם נ הרא"ש שם ס הר"ף שם והרמב"ם בפרק ג ממשמעות הגמרא שם ע אחרות חיים והר"א פ רבנו יונה צ ברכות מ"ד ק הרשב"א שם ר רבנו יונה והרא"ש והרמב"ם ש תוספות בבכרות מ"ד בשם ספר המינוח והירושלמי וכן כתבו הרב רבנו יונה והרא"ש ושאר פוסקים ת רמב"ם פרק ח ורבנו יונה ורא"ש והרשב"א שם בשם ר"ח א רמב"ם שם והרא"ש שם ב טור בשם אביו הרא"ש ג שם בשם ר' יחיאל אביו בשם אביו הרא"ש ד שם ח שם ו בית יוסף בשם רבנו יונה ז הרא"ש ח תרימת הדשן

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ברכת הפירות

סימן רט - דין טענות וספק

בברכת הניזון. ובו ג' סעיפים:

א "לקח כוס של שכר או של מים ופתח ואמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, על דעת לומר שהכל, וטעם ואמר בורא פרי הגפן, אין מחזירין אותו, מפני שבשעה שהזכיר שם ומלכות שהם עקר הברכה לא נתפסו אלא לברכה הראויה לאותו המין. כיון שאמרים שאם לקח כוס שכר או מים וסבור שהוא של זין, ופתח ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם על דעת לומר בורא פרי הגפן, ונזכר שהוא שכר או מים וסים שהכל, יצא. הגה וכל שפן אם היה בידו זין וסבור שהוא מים, ופתח אדעתא לומר שהכל ונזכר וברך בורא פרי הגפן שיצא, שהרי אף אם סים שהכל יצא (טור):

ב "לקח כוס של שכר או מים וברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן, ותוף כדי דבור נזכר שטעם, ואמר שהכל נהיה בדברו, וכך היתה אמירתו, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן שהכל נהיה בדברו, יצא. הגה ואם היו אחרים שותים גם כן וזין לפניהם, ודעתו גם כן על זין שהיה סבור שבכוסו זין, וברך בורא פרי הגפן, ונמצא אחר כך שבכוסו מים או שכר, כשחזר ושותה אחר כך זין אין צריך לחזור ולברך, ויוצא בברכה שברך על כוסו אף על פי שהיתה בטעות, דהא דעתו היה לשתות גם כן שאר זין, גם הוציא האחרים ששותין שם, ולכן ברכתו ברכה (תשובת מהרי"ל סימן צ"ב בית יוסף סוף סימן ר"ו):

ג "כל הברכות אם נסתפק אם ברוך אם לאו, אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון, מפני שהוא של תורה:

סימן רי - האוכל פחות מפיז

א "האכל פחות מפיז בין מפת בין משאר אכלים, והשוותה פחות מרביעית בין מין בין משאר משקים, מברך תחלה ברכה הראויה לאותו המין ולאחריו אינו מברך כלל כיון שסתפקים לומר שעל דבר שהוא בכריתו, כגון גרגר של ענב או של רמון, שמברכין לאחריו אף על פי שאין בו פיזת, לכך נכון לזהר שלא לאכל בריה פחות מפיז. הגה ולא מקרי בריה אלא אם אכלו כמות שהוא, אבל אם לקח הגרעין ממנו לא מקרי בריה (הרבנו יונה פרק ביצד מברכין ובית יוסף בשם רשב"א). יו"ש מסתפקים עוד בברכה אחרונה של זין אם מברכין אותה על פיזת, ולכן טוב לזהר שלא לשתות (אלא) פחות מפיז, או רביעית:

ב הטועם את התבשיל "אין צריך לברך עד רביעית, ויאכלו אם הוא בולעו. ויש אומרים שאם הוא בולעו טעון ברכה, ולא פטרו את הטועם אלא כשחזר ופולט, ואז אפלו על הרבה אין צריך ברכה. הגה וספק ברכות להקל:

סימן ריא - דיני קדימה בברכת הפרות. ובו ו' סעיפים:

א "היו לפניו מיני פרות, הרבה אם ברכותיהם שוות ויש ביניהם ממין שבעה, מקדים מין שבעה אף על פי שאינו חביב כמו המין האחר, ואם אין ביניהם ממין

שבעה מקדים החביב. ינאם אין ברכותיהם שוות, אפלו יש בהן ממין ז', כגון צנון וזית, איזה מהם שירצה יקדים ויאכלו אינו חביב. יו"ש אומרים שגם בזה צריך להקדים החביב. ונקרא חביב, המין שרגיל להיות חביב עליו, אפלו אם עתה חפץ במין השני:

ב יולהרמב"ם אם היה מין אחד חביב לו יותר, בין שברכותיהם שוות בין שאינם שוות, בין שיש בהם ממין שבעה בין שאין בהם ממין שבעה, מקדים החביב לו אז באותה שעה. ואם אינו רוצה בזה יותר מזה, אם יש ביניהם משבעת המינים מברך עליו תחלה:

ג "הביאו לפניו דבר שברכתו בורא פרי העץ ודבר שברכתו שהכל, בורא פרי העץ קודמת, שהיא חשובה שאינה פוסלת אלא דבר אחד, וכן בורא פרי האדמה ושהכל, בורא פרי האדמה קודמת. ואם הביאו לפניו פרי העץ ופרי האדמה, "איזה מהם שירצה יקדים, כיון שיש אומרים שבורא פרי העץ קודם:

ד "כל הקודם בפסוק ארץ חטה ושעורה קודם לברכה, וארץ בתרא הפסיק הענין, וכל הסמוך לו חשוב מהמאחר ממנו לארץ קמא. הלכך תמרים קודמים לענבים, שזה שני לארץ בתרא וזה ג' לארץ קמא. הגה ודוקא שאוכל ענבים כמות שהם, אבל אם עשה מהם זין שקובע ברכה לעצמו, בורא פרי הגפן חשובה והיא קודמת לברך עליו תחלה, אבל מעשה קדשה מחמשת מיני דגן היא חשובה יותר מברכת הניזון. כל הנאמר סמוך לארץ קמא קודם

באר הגולה

[סימן רט] א ברכות י"ב לפרוש הרמב"ם בפרק ט מהלכות ברכות ב רש"י ותוספות שם ושאר פוסקים ג הרי"ף לפי פרוש הרא"ש וכן כתב המרדכי בשם ר"מ ד הרמב"ם שם [סימן רין] א תוספות ברכות ריש ל"ט ורמב"ם פרק ג מהלכות ברכות והרא"ש והרשב"א שם ב תוספות שם והרא"ש ורובנו יונה להשוות הירושלמי עם התלמוד שלנו ג תוספות בספ"ה כ"ו וביקומא ע"ט ד הרא"ש בפרק ו דברכות ה שם י"ד ו משמעות הרי"ף והרמב"ם פרק א מהלכות ברכות ז תוספות בשם רבנו חננאל ושאר פוסקים [סימן ריא] א ברכות מ' מ"א וכו' והנה בה"ג ורובנו יונה והרשב"א בשם התוספות וראב"ד ושאר פוסקים ב תוספות והרא"ש שם ג שם בגמרא ד הרי"ף ורמב"ם שם והרא"ש שם ה תוספות ורובנו יונה והרשב"א בשם רב האי וסמ"ק ו שם בפרק ח מהלכות ברכות וכתבם ז ברכות ל"ח בעקבא דבר קפא פרוש רש"י ותוספות שם ח רש"י והרי"ף ט הרא"ש בשם בה"ג י ברכות מ"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

למה שנאמר סמוך לארץ בתרא, לאחר ששנה לו בסמיכה לארץ (טור):

ה כהא דחטה ושעורה קודמים, דוקא כשעשה מהם תבשיל או פת, אבל הכוסס חטה, שברכתו בורא פרי האדמה, אינה קודמת לברכת בורא פרי העץ. הגה ברפת המוציא קודמת לברכת בורא מיני מזונות וכל שפן לשאר ברכות (אגור), ואף על פי שהדבר השני חשוב או חביב עליו (וכן יש לדקדק מדברי הגהות מיומני פרק ט, ומסמ"ק שהביא הטור וכל בו ובית יוסף בשם רמב"ם), וכל הא דאמרין דאחד קודם לחברו, הינו, שרוצה לאכל משניהם, לכן יש להקדים החביב או החשוב, אבל אם אינו רוצה לאכל משניהם אינו מברך רק על זה שרוצה לאכל, אף על פי שגם השני מנח לפניו (תרומת הדשן סימן ל"ג). וכל זה דצריך להקדים הינו דוקא לכתחלה, אבל אם עבר וברך על השני, אם הברכות שוות יוצא ואין צריך לחזור ולברך על זה שהיה לו להקדים, ובלבד שיהא דעתו גם כן עליו בברכתו (בית יוסף סימן ר"ו ובהוה הסימן בשם רשב"א):

ו יהיה לפניו תבשיל מקמח בסמין ושבילת שועל ושפון וגפן ותאנה ורמון, כיון דמברך על התבשיל בורא מיני מזונות ברכתו קודמת, אף על גב דהנה ממין ז' ואיהו לאו ממין ז', מפל מקום כיון דחשיבי, דעבדי מניהו פת ומברך עליהו המוציא וברכת המזון, קודמת אף על גב דלא עבדינהו פת:

סימן ריב - שהעקר פוטור הטפלה. ובו ב' סעיפים:

א "כל שהוא עקר ועמו טפלה (פרוש, דבר בלתי נחשב), מברך על העקר ופוטור את הטפלה, בין מברכה שלפניה בין מברכה שלאחריה, לא מבטיא אם העקר מערב עם הטפל, כאלא אפלו כל אחד לבדו. יואפלו פת שהוא חשוב מכל, אם הוא טפל כגון שאוכל דג מליח ואוכל פת עמו כדי שלא יזיקנו בגרונו, מברך על הדג ופוטור הפת כיון שהוא טפל. הגה ויש אומרים, אם הטפל חביב עליו, מברך עליו ואחר כך מברך על העקר [אגור בשם אור זרוע]. הא דמברכין על העקר ופוטור את הטפלה, הינו, שאוכלן ביחד או שאוכל

העקר תחלה, אבל אם אוכל הטפל תחלה, כגון שרוצה לשתות, ורוצה לאכל תחלה כדי שלא ישתה אלבא ויקנא, או שאוכל גרעיני גרגרניות למתק השתיה, מברך על האוכל תחלה אף על פי שהוא טפל לשתיה, ואינו מברך עליו רק שהפל הואיל והוא טפל לדבר אחר (תרומת הדשן סימן ל"ה):

ב ימרחת שמניחין על רקיקין דקים, אותם רקיקין הוו טפלה למרחת, שהדבר ידוע שאין מתכוננים לאכל להם:

סימן ריג - מי שיצא עם מוציא אחרים. ובו ג' סעיפים:

א "על כל פרות ושאר דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר אחד פוטור את חברו אפלו בלא הסבה, ומיהו, ישיבה מיהא בעי, בדדוקא פת ויין בעי הסבה. יולדידן הוי ישיבה כמו הסבה לדידהו. יולפי זה, לדידן דלית לן הסבה, אין חלוק בין פת ויין לשאר דברים, דבישיבה אפלו פת ויין אחד מברך לכלם, ושללא בישיבה, בשאר דברים נמי כל אחד מברך לעצמו. והא דאמרין דאחד מברך לכלם בשאר דברים חוץ מן הפת, הני מלי בברכה ראשונה, "אבל בברכה אחרונה צריכין לחלק וכל אחד מברך לעצמו, דאין זמון לפרות. הגה ויש אומרים, דבכל הדברים חוץ מפת ויין לא מהני הסבה, והוא הדין ישיבה לדידן (בית יוסף סימן קע"ד בשם הראב"ד), ולכן נהגו עכשו בפרות שפל אחד מברך לעצמו:

ב "אין המברך מוציא אחרים אלא אם כן יאכל וישתה עמהם, ואז יוצאים בשמיעתן שמכונים אליו, ואפלו לא יענו אמן:

ג "אין יוצא ידי חובתו בשמיעת הברכה אפלו יענה אמן, אלא אם כן ששמעה מתחלתה ועד סופה ונתפנה לצאת בה ידי חובתו, והמברך נתפנה גם כן להוציא ידי חובתו:

סימן ריד - בכלל ברכה צריך להיות שם ומלכות. ובו סעיף אחד:

א "כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות, אינה ברכה. ואם דלג שם או מלכות,

יחזור ויברך. יואפלו לא דלג אלא תבת העולם לבד צריך לחזור ולברך, דמלך לבד אינה מלכות:

סימן רטו - עניית אמן אחר הברכות. ובו ד' סעיפים:

א "אין עונה אמן אחר ברכותיו, אלא אחר שתי ברכות או יותר שהם סוף ברכות. ונהגו לענות אמן אחר יהללוך ואחר ישתבח. הגה ויש אומרים שאין עונין אמן רק אחר ברכת בונה ירושלים בברכת המזון, וכן המנהג פשוט במדינות אלו ואין לשנות (תוספות ומרדכי ריש פרק שלשה שאכלו ומהרי"ק שרש ע"ב). ובמקומות שנהגו לענות אמן אחר יהללוך וישתבח יענה גם כן אחר ברכת שומר עמו ישראל לעד (בית יוסף סימן נ"א):

ב כהשומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות, אף על פי שלא שמע בלה מתחלתה ועד סופה, יאף על פי שאינו חייב באותה ברכה, חייב לענות אחריו אמן. אבל אם היה המברך אפיקורוס או פותי או יתינוק, או היה גדול ושנה ממטבע הברכות, אין עונין אחריו אמן. הגה ועונין אמן אחר עובד כוכבים אם שמע כל הברכה מפיו (הרבנו יונה פרק אלו דברים):

ג "הוא דאין עונין אמן אחר תינוק, דוקא בשעה שלומד הברכות לפניו רבו, ישמטר ללמד לתינוקות הברכות בתקנו ואף על פי שהם מברכין לבטלה בשעת הלמוד, אבל בשעה שהם מברכין לפטור את עצמן, כיון דכני חנוף הם עונים אחריהם אמן, "וכן בשעה שאומרים ההפסטה בבית הכנסת:

ד טל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא, והרי הוא כנשבע לשוא ואסור לענות אחריו אמן:

הלכות ברכת הבשמים

סימן רטז - דיגי ברכת הרים. ובו י"ד סעיפים:

א "אסור להנות מריח טוב עד שיקבר קדם שריח, אבל לאחריו אין צריך לברך כלום:

~*~ באר הגולה ~*~

כ טור בשם בה"ג ושאר פוסקים ל שם [סימן ריב] א ברכות מ"ד ב הרא"ש שם ג שם במשנה ד כל בו [סימן ריג] א ברכות מ"ג כלשנא קמא וכו' יתכן כן דעת רב הפוסקים ב שם מ"ב במשנה ג תוספות שם ושאר פוסקים ד ר"י ה חלין ק"ו ו ראש השנה כ"ט ז רמב"ם בפרק א מהלכות ברכות ושאר פוסקים מההיא דסבה ל"ח וברכות מ"ה דשומע כעונה ח שם מההיא דסוף פרק ח דברכות ט שם ובראש השנה כ"ט כמאן דאמר מצות צריכות פנה י בית יוסף לדעת רמב"ם [סימן ריד] א ברכות מ' וברבי יוחנן הרי"ף ורמב"ם שם ב תוספות שם והרא"ש [סימן רטו] א ברכות מ"ה לפרוש הרי"ף והרמב"ם ו הרבנו יונה והרא"ש והרשב"א ב שם נ"א ג שם נ"ג ד הרמב"ם פרק א מהלכות ברכות ח שם בגמרא ו רמב"ם שם ז טור בשם פרוש הראב"ד ח רש"י שם ט רמב"ם שם [סימן רטז] א ברכות מ"ג ב שם מ"ד ונהג נ"א

ב יאם זה שיוצא ממנו הריח עץ או מין עץ
מכרף בורא עצי בשמים, ואם הוא עשב
מכרף בורא עשבי בשמים, ואם אינו לא
מין עץ ולא מין עשב, כמו המוסק*,
מכרף בורא מיני בשמים. ואם היה פרי
ראוי לאכילה מכרף הנותן ריח טוב
בפרות. והני מלי בשנטלו להריח בו או
לאכלו ולהריח בו, ואכל אם נטלו לאכלו
ולא נתפנו להריח בו, אף על פי שהוא
מעלה ריח טוב אינו מכרף. ועל כלם אם
אמר בורא מיני בשמים יצא, והלכך על
כל דבר שהוא מספק בו מכרף בורא מיני
בשמים. ועל אגוז מוסקאט* ועל
קנייל* וקלא* וכל בשמים שהם
לאכילה, מכרף שנותן ריח טוב בפרות:

ג העל הורד ועל הקנמון, שהוא עור הנדי,
ועל מי הורד ועל הלבונה והמצטיפי
וכיוצא בהם, בורא עצי בשמים:

ד טעל שמן אפרסמון מכרף בורא שמן ערב:

ה שמן זית שכתשו או טחנו עד שחזר ריחו
נודף, מכרף עליו בורא עצי בשמים:

ו כשמן שבשמו כמו שמן המשחה, אם
בעצי בשמים, מכרף בורא עצי בשמים,
ואם בעשבי בשמים, מכרף בורא עשבי
בשמים, ואם היו בו עצים ובשמים, מכרף
בורא מיני בשמים. ואם סגנו והוציא
ממנו הבשמים, ויש אומרים שמכרף
בורא שמן ערב, ויש אומרים שאינו
מכרף עליו כלל, דהני ריח שאין לו עקר,
ובין שספק הוא, ויש נסחא שכתוב
ועשבים נכון לזהר מלהריח בו:

ז יסימלק וחלפי דימא, מכרף בורא עצי
בשמים. סימלק, ויש מפרשים
רוסמארין*, ויש מפרשים יאסמין*,
ויש מפרשים שהוא עשב שיש לו שלש
שורות של עלין זו למעלה מזו ולכל
שורה שלש עלין. וחלפי דימא הוא
שבלת גרד שקורין אישפיק:

ח סיגלי, והם ויאול"ש, בורא עשבי
בשמים:

ט פנגיס, והוא יחבצלת, ויש אומרים
שהוא לירייו*, ואם גדל בגנה מכרף

בורא עצי בשמים, ואם הוא גדל בשדה
מכרף בורא עשבי בשמים:

י והיו לפניו עצי בשמים ועשבי בשמים
ומיני בשמים, מכרף על כל אחד ברכה
הראויה לו. הגה ואם ברך על כלם מיני
בשמים יצא (טור ריש הסימן). ואם צריך
להקדים של עץ לשל עשבי בשמים, עין
לעיל סימן ר"א:

יא הכביאו לפניו הדס ושמן להריח בהם, אם
ברכותיהן שוות מכרף על ההדס ופטר
השמן, ואם אינם שוות מכרף על ההדס
תחלה:

יב מכרכין על המגמר (פרוש, בשמים
שמשמים על הגחלים להריח בהם),
משיעלה קיטור עשנו קדם שניגיע לו הריח,
אכל לא יכרף קדם שיעלה קיטור העשן:

יג המגמר, אם הוא של עץ, מכרף בורא
עצי בשמים, ואם של עשב, בורא עשבי
בשמים, ואם של שאר מינים, בורא מיני
בשמים:

יד המריח באתרוג של מצוה ומכרף עליו,
ויש אומרים שאינו מכרף, לכך נכון
שלא להריח בו. הגה יש אומרים דהמריח
בפת חס יש לו לכרף שנותן ריח טוב בפת
(אבודרהם ובית יוסף סימן רצ"ו בשם ארחות
חיים), ויש אומרים דאין לכרף עליו (בית
יוסף), לכך אין להריח בו:

סימן ריו - ברכת הבשמים
והמגמר. ובו ח' סעיפים:

א אהננס לחנותו של בושם שיש בו מיני
בשמים, מכרף בורא מיני בשמים. ויש
שם כל היום, אינו מכרף אלא אחת. נכנס
ויוצא נכנס ויוצא מכרף על כל פעם
ידדקא שלא היה דעתו לחזור, אכל היה
דעתו לחזור לא יכרף:

ב אין מכרכין על הריח אלא אם כן נעשה
להריח. והלכך אין מכרכין על בשמים
של מתים והנתונים למעלה מהמטה,
שאינם אלא להעביר סרוחוננו של מת, אכל
נתונים למטה מכרכין, שאני אומר לכבוד
החיים הם עשויים. והכן אין מכרכין על
בשמים של בית הפסא ולא על שמן
העשוי להעביר את ההמא:

ג ומגמר שמגמרין בו את הפלים אין מכרכין
עליו, לפי שלא נעשה להריח בעצמו של
מגמר אלא כדי לתן ריח בפלים. והכן
המריח בפלים שהם מגמרים אינו מכרף,
לפי שאין עקר, אלא ריח בלא עקר:

ד בשמים של ערוה, כגון טקפה של
בשמים תלוי בצנורה או אוהזת בידה או
בפיה, אין מכרכים עליהם, לפי שאסור
להריח בהם שמא יבא ליד הרגל נשיקה
או קרוב בשר:

ה בשמים של עבודת כוכבים אין מכרכין
עליהם, לפי שאסור להריח בהם:

ו כמסכה של עובדי כוכבים אין מכרכים על
בשמים שלהם, דסתם מסכתן לעבודת
כוכבים:

ז להניח הולך חוץ לכרך והריח ריח טוב,
אם רב העיר עובדי כוכבים אינו מכרף,
ואם רב ישראל מכרף:

ח מנתערב ריח שמכרכין עליו בריח שאין
מכרכין עליו, הולכים אחר הרב:

הלכות ברכת הנמים

**סימן ריח - ברכות הנעשים על
הנמים. ובו ט' סעיפים:**

א אהרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל,
כגון מעברות הים ומעברות הירדן
ומעברות נחלי ארנון, ואבני אלגביש של
בית חורון, ואבן שבקש עוג לזרק על
ישראל, ואבן שישב עליה משה בעת
מלחמת עמלק, וחומת יריחו, מכרף
שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. ויבין
ברכה זו ויבין שאר ברכות הראיה הרי הם
כשאר ברכות וכלם בהזכרת שם ומלכות:

ב יעל נס שנעשה לקצת ישראל, כל זמן
שלא נעשה לכל ישראל או רבן, ואפלו
נעשה לקצת שבטים, אין מכרכין עליו:

ג הכל אלו הדברים אינם אלא כשרואה
אותם משלשים לשלשים יום, ואז הם
חובה כמו בפעם ראשונה:

ד אהרואה מקום שנעשה נס ליחיד אינו
מכרף, אכל הוא עצמו מכרף שעשה לי
נס במקום הזה, והכן אין מכרכין על
מכרכין שעשה נס לאבי במקום הזה:

— < באר הגולה > —

ג ברכות מ"ג * (שקורין בפאלגיא פיו"ם) ד שם ה הרמב"ם בפך ט מהלכות ברכות ורא"ש והטור ו תוספות שם בעמוד א' ורמב"ם שם ז מרדכי בשם ר"מ מרונבנורג והרא"ש ח רמב"ם שם ט ברכות מ"ג וכו' יתכן י שם וכן הנהדעא כ לדעת הרמב"ם שם והרא"ש שם ל טור בשם יש אומרים מ שם נ שם בגמרא ס רבנו יונה ע רבנו ירמיה פ רש"י שם צ שם בגמרא ק שם ר רש"י בשם בה"ג ש נמוקי יוסף ת שם בגמרא א רמב"ם שם ורב עמרם ב שם בגמרא לגרסת הר"ף ג שם לגרסת הרא"ש ד שם בגמרא ה שם לפרוש הטור ו טור בשם אבי העזרי ז שם בשם ר' שמחה (סימן ריו) א ברכות נג ב טור והמרדכי בשם ר"מ מרונבנורג ג שם במשנה נ"א ד ירושלמי שם ה שם בכלי נ"ג ו מהא דטבריא וציפורי שם ז רמב"ם סוף פרק ט מהלכות ברכות ח שם ט הרד"א י שם נ"א במשנה כ שם נ"ב ל שם נ"ג מ טור בשם הרמ"ה ורמב"ם שם (סימן ריח) א ברכות נ"ד ב שם בגמרא ג שם תוספות בשם ר' שמעון והרמב"ם בפך י מהלכות ברכות ורבנו יונה והרא"ש והרשב"א בשם הירושלמי ד שם בגמרא לפרוש רבנו יונה ה הרא"ש שם ו שם בגמרא לגרסת הר"ף ורב האי והרמב"ם שם ז טור בשם יש מפרשים והרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

מפרסה אינו מברך, ואם הוא מקום מחזק בספנה ביותר, אפלו בפחות מפרסה:

ח סבכל חלי צריך לברך, אפלו אינו חלי של ספנה ולא מפה של חלל, אלא כל שעלה למטה וירד, מפני שדומה כמי שהעלוהו לגדרום (פרוש, מצלות שעושין דינים לשבת כשדינין) לידן. ואין הפרש בין שיש לו מחוש קבוע וקא מזמן לזמן ובין שאינו קבוע. הגה ויש אומרים דאינו מברך רק על חלי שיש בו ספנה, כגון מפה של חלל (טור בשם הראב"ד והר"ר יוסף, וכן נוהגין באשכנז):

ט הני ארבעה לאו דוקא דהוא הדין למי ששעשה לו נס, כגון שפגל עליו כחל, או נצול מדריסת שור ונגיחותיו, או שעמד עליו בעיר אריה לטרפו, או אם גנבים באו לו אם שודדי לילה ונצול מהם, וכל פיוצא בזה, כלם צריכים לברך הגומל. ויש אומרים שאין מברכין הגומל אלא הני ארבעה דוקא, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות:

סימן רב - הטבת חלום ותעניתו. ובו ב' סעיפים:

א אהרואה חלום ונפשו עגומה עליו, ייטיבנו באפי תלתא דרחימו לה (פרוש, שאוהבים אותו) ולימא באפיהו, חלמא טבא חזאי, ולימרו אנהו, טבא הוא וטבא להוי וכו':

ב ייבא תענית לבטל חלום רע כאש לנערת. הגה ודוקא בו ביום ואפלו בשבת. ועין לקמן סימן רפ"ח:

סימן רכא - ברפת הודאית הגשמים. ובו ב' סעיפים:

א אם היו בצער מחמת עצירת גשמים וירדו גשמים, מברכים עליהם אף על פי

שהיה חבוש בבית האסורים ונצא. וסימנך, וכל החיים יודוך סלה "ח"ב"ש "י"סורים "מ"דבר:

ב יומה מברך, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם הגומל לחיבים טובות שגמלני כל טוב, והשומעים אומרים מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה:

ג יצריך לברך ברכה זו בפני עשרה, ותרי מניהו רבנן, דכתיב וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים ויהללוהו. וי"א לא שכיחי רבנן, לא נתיב מלברך. ונוהגו לברך אחר קריאת התורה, לפי שיש שם עשרה. ואם ברך בפחות מעשרה, יש אומרים שצא ויש אומרים שלא יצא, וטוב לחזור ולברך בפני עשרה בלא הזכרת שם ומלכות:

ד אם ברך אחר ואמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר גמלך כל טוב, וענה אמן, יצא, וכן אם אמר ברוך רחמנא מלכא דעלמא דיהיבך לן, וענה אמן, יצא. הגה ואין זה ברכה לבטלה מן המברך אף על פי שלא נתחייב בברכה זו, הואיל ואינו מברך רק דרך שבח והודאה על טובת חברו ששמח בה (טור):

ה אם ברך אחד הגומל לעצמו ונתפון להוציא את חברו, ושמע חברו וכוון לצאת, יצא אפלו בלא ענית אמן (כיון שהמברך גם כן חיב, יצא האחר בלא ענית אמן) (טור):

ו אם אחר, יש לו תשלומין לברך כל זמן שצריך, כןכון שלא לאחר שלשה ימים:

ז באשכנז וצרפת אין מברכין כשהולכין מעיר לעיר, שלא חיבו אלא בהולכי מדברות דשכיחי בה חיות רעות ולסטים, ובספרד נוהגין לברך, מפני שכל הדרכים בתזקת ספנה. יומיהו, בפחות

המשך הלכות ברכת הנסים, סימן ריח - ברכות הנעשה על הנסים

ה מי ששעשה לו נסים הרבה, בהגיעו לאחד מקל המקומות ששעשה לו נס צריך להזכיר כל שאר המקומות, ויכלל כלם בברכה אחת:

ו טעל נס של רבו צריך לברך בשם שהוא מברך על נס של אביו. הגה יש אומרים דהוא הדין אם רואה האדם ששעשה לו נס, מברך עליו כמו שמברך על המקום ששעשה בו הנס (אבודרהם):

ז על נס של אדם מסים, כיוצא בן צרויה וחבריו, וכן על נס של אדם שנתקדש בו שם שמים, כגון דניאל וחבריו, מברך. לפיכך הרואה גב אריות של דניאל וכבשן האש של חנניה מישאל ועזריה, מברך שעשה נס לצדיקים במקום הזה:

ח כהרואה אשתו של לוט מברך שמים, עליה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם דין האמת, ועל לוט אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם זוכר הצדיקים:

ט יש אומרים שאינו מברך על נס אלא בנס שהוא יצא ממנהג העולם, אבל נס שהוא מנהג העולם ותולדותו, כגון שבאו גנבים כלילה וקא לידי ספנה ונצול, וכיוצא בזה, אינו חיב לברך, ויש חולק, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות:

הלכות ברכת הודאית

סימן ריט - ברפת הודאית הניחיד. ובו ט' סעיפים:

א ארבעה צריכים להודות. יורדי הים כשעלו ממנה, והולכי מדבריות כשאיגעו לישוב, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי

באר הגולה

ח הרא"ש מעבדא דמר ברה דרבינא שם ט ירושלמי לדברי הרא"ש והרמב"ן בספר תורת האדם י שם ו' שם כ שם בבבלי נ"ד ל הרד"א בשם הרא"ש מלוניל וסימן ריט"א ברכות נ"ד ב שם לפי גרסת הר"ף והרמב"ם והרא"ש ג שם ד תוספות שם והרמב"ם ה שם בתוספות וארחות חיים ו טור מלשנא דגמרא ז רבנו יונה ח שם בגמרא ט טור י שם כ לדעת הארחות חיים בשם הרמב"ן מהא דערוכין ס"ה ל טור מ הרמב"ן והרד"א נ שם לדעת בה"ג ס טור בשם הירושלמי ולגרסא שמצא הבית יוסף ע שבת ל"ב פ תשובת הריב"ש צ הרד"א בשם רבי גרשון וארחות חיים בשם י"ש אומרים ובשם ר' שם טוב וכל בו בשם התוספות וסימן רכ"א ברכות נ"ה ב שבת י"א וסימן רכא"א בית יוסף מדברי הקל בו

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

הלכות פרכות

סימן רכד - דיני פרכות

פרכות. וכו' י"ג סעיפים:

א "הרואה מקווליס באו שאר עבודת כוכבים אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן ארץ אפים לעוברי רצונו, ויבא רואה אותה בתוך שלשים יום אינו חוזר ומכרה. הגה והאידנא אין מכרכים זאת הפרכה: שהרי אנו מגודלים בניהם ורואים אותו תמיד

ב "הרואה מקום שנעקרה עבודת כוכבים, האם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת כוכבים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה, ואומר בפשיתו, כשם שעקרת אותה מהמקום הזה בן מעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנוה במקום אחר, מכרה על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים ועל מקום שנתנוה לשם שנתן ארץ אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

ג "הרואה בכל הרשעה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחריב בכל הרשעה. ראה ביתו של נבוכדנצר אומר, ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע. ראה גב אריות או כבשן האש, אומר ברוך שעשה נסים לצדיקים במקום הזה (ועין לעיל סימן ר"ח סעיף ז):

ד "ראה מקום שיש בבבל, שכל בהמה שמתעבר עליו אינה יכולה לזווג משם אם לא יתנו עליה מעפר המקום ההוא, והוא סימן קללה לה, דכתיב וטאטאטיה במטאטא (פרוש, מכבדות הבית, שקוב"י בלעז) השמד, אומר, ברוך אומר ועושה ברוך גזור ומקנים:

ה "הרואה ששים רבוא מישראל ביחד, אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם חכם הרזים, ואם הם עובדי כוכבים ומזלות, אומר, וכו':

ו "הרואה חכמי ישראל, אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שחלק מתקמתו ליהודי:

ז "הרואה חכמי אמות העולם עובדי

מטה אשתו בלדתה מכרה שהחנינו, דהא ליכא הטבה לאחריו, וכן אם מת האב קדם שילדתו, היא מכרכת שהחנינו (פן נראה לי לישב הרשב"א סימן רמ"ה). ויש שכתבו שנהגו להקל בפרכה זו שאינה חובה אלא רשות, ומזה נחפשו שרבים מקלים באלו הפרכות:

ב ימת אביו, מכרה דין האמת. היה לו ממון שירשו, אם אין לו אחים מכרה גם כן שהחנינו, ואם יש לו אחים, במקום שהחנינו מכרה הטוב והמטיב. הגה שאין מכרכין הטוב והמטיב אלא אם כן יש לו שתפות באותה טובה (טור):

ג יבנה בית חדש או קנה פלים חדשים, אפלו היה לו כיוצא באלו תחלה, או קנה וחזר וקנה, מכרה על כל פעם שהחנינו. ולאו דוקא חדשים, דהוא הדין לישנים אם הם חדשים לו שלא היו אלו שלו מעולם, וילא אמרו חדשים אלא לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן:

ד "בשעת הקנין יש לו לברך אף על פי שעדין לא נשתמש בהם, שאין הפרכה אלא על ידי שמחת הלב שהוא שמח בקניתו, וכשילבשם ימכרה מלביש ערמים:

ה "קנה פלים שמשממשין בהם הוא ובני ביתו, מכרה הטוב והמטיב. "אם נתנו לו במתנה, מכרה הטוב והמטיב, שהיא טובה לו ולנותן:

ו "על דבר שאינו חשוב כל כך, כגון חלוק או מנעלים ואנפלאות (פרוש, מנעלים קטנים שחופין רב הרגל), אין לברך עליהם. "ואם הוא עני ושמח בהם, יברך. הגה ויש אומרים דאפלו עני אינו מכרה על חלוק ומנעלים וכדומה, וכן נוהגין (טור בשם תוספות ותרומת הדשן סימן ל"ו). המנהג לומר למי שלובש בגד חדש, תבילה ותתחדש ויש מי שכתב שאין לומר כן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של בהמה, דאם כן היו צריכים להמית בהמה אחרת תחלה שיחדש ממנה בגד אחר, וכתוב ורחמיו על כל מצשיו (מהרי"ו בפסקיו). והנה הטעם חלוש מאד ואינו נראה, מכל מקום רבים מקפידים על זה שלא לאמרו:

שלא ירדו עדין כדי רביעה, במשירדו כל כך שרבו על הארץ, גשיעלו (עליהם) אבעבעת מן המטר וילכו זה לקראת זה. הגה ומה שאין אנו נוהגים בזמן הזה בפרכת הגשמים, משום דמדינות אלו תדירים בגשמים ואינן נעצרים כל כך (סמ"ג ואגור וכל בו):

ב יומה מכרה. אם אין לו שדה, אומר, מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו, ואלו פינו מלא שירה פים וכו', עד הן הם יודו ויברכו את שמך מלפנו, וחותם ברוך אתה ה', אל רב ההודאות. ואם יש לו שדה בשתפות עם אחר, מכרה הטוב והמטיב, ואם אין לו שתף בשדה מכרה שהחנינו. הגה יש אומרים דהשומע שירדו גשמים מכרה הטוב והמטיב (רשב"א):

סימן רכב - פרכת הודאות הטוב

והרע. וכו' ד' סעיפים:

א "על שמועות שהן טובות לו לבדו מכרה שהחנינו, ואם הן טובות לו ולאחרים מכרה הטוב והמטיב:

ב "על שמועות רעות מכרה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, דין האמת:

ג יחבי אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה בדרך שמכרה בשמחה על הטובה, יפי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם, נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובר את השם, שהיא שמחה לו:

ד "מכרה על הטובה הטוב והמטיב אף על פי שירא שמא יבא לו רעה ממנו, כגון שמצא מציאה וירא שמא ישמע למלך ויקח כל אשר לו וכו' וכן מכרה על הרעה ברוך דין האמת, אף על פי שיבא לו טובה ממנו, כגון שבא לו שטף על שדהו, אף על פי שפשיעבר השטף היא טובה לו שהשקה שדהו:

סימן רכג - מי שילדה אשתו,

ומת מורישו, וקנה בית חדש, וקנה פלים חדשים, מה מכרה.

וכו' ו' סעיפים:

א "ילדה אשתו זכר מכרה הטוב והמטיב, כיגם היא צריכה לברך כן. הגה ואם

א - באר הגולה

ב פרכות נ"ט ותענית ו' ג לפרוש רמב"ם בפרק י מהלכות פרכות והר"ד ד שם בפרכות ו' ג שם ג שם נ"ד ד טור ה שם נ"ד וס' [סימן רכג] א פרכות נ"ט ב הנהגות מימיו פרק ד בשם סמ"ק ג שם בגמרא ד שם וכתבי יתנו וכלשנא בתרא ה הרשב"א בשם הראב"ד ו רא"ש והרשב"א מירושלמי ז ירושלמי שם וכתבוהו התוספות והרא"ש ח טור בשם סמ"ק ט שם בשם הירושלמי י שם בשם התוספות כ בשם הרא"ש שם [סימן רכד] א פרכות נ"ז ב רבנו יונה שם בשם יש מפרשים וטור ג מהא דריש פרק הרואה ד שם נ"ד ה ירושלמי שם ו שם וכרשב"א ז שם ח שם וכפרוש רש"י ט שם נ"ח י שם כ שם

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון כז - עמוד ב]

כוכבים לשחקמים בחכמות העולם, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן מחכמתו לכשר ודם:

ח "על [מלכי ישראל] אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שחלק מכבודו ליראיו, ועל מלכי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מכבודו לכשר ודם:

ט ימצוה להשתדל לראות מלכים, ואפלו מלכי עובדי כוכבים]:

י "הרואה בתי ישראל בישובו, כגון [בישוב] בית שני, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם מציב גבול אלמנה. [הרואה] בחרבנו אומר, ברוך דין האמת:

יא "הרואה בתי עובדי כוכבים בישובו אומר [בית גאים יסח ה'. בחרבנו אומר אל נקמות ה']:

יב "הרואה קברי ישראל אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר יצר אתכם בדין וכו', ועל קברי עובדי כוכבים אומר [בושה אמכם וגו']:

יג "כל ברכות הראיה, אם חזר וראה אותו דבר בתוך ל' יום אינו חוזר ומברך:

סימן רכה - דיני ברפת שהחנינו. וכו' "סעיפים:

א "הרואה את חברו לאחר שלשים יום אומר שהחנינו, ואחר י"ב חדש מברך מחיה המתים, והוא שחביב עליו הרבה ושמו בראתו:

ב ימי שלא ראה את חברו מעולם ושלח לו כתבים, אף על פי שהוא נהנה בראיתו אינו מברך על ראיתו. הגה יש אומרים מי שנעשה בנו בר מצוה יברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שפטרני מענשו של זה (מהרי"ל בשם מרדכי ובראשית רבה פרשת תולדות). וטוב לברך בלא שם ומלכות (דעת עצמו):

ג "הרואה פרי חדש מתחדש משנה לשנה מברך שהחנינו, ואפלו רואהו ביד חברו או על האילן. ונהנה שלא לברך עד שעת אכילה. הגה ומי שברך בשעת ראיה לא הפסיד (טור). ואין לברך עד שנגמר תשלום

גדול הפרי (תשובת רשב"א סימן ר"ן וכל בו). ואם לא ברך בראיה ראשונה יכול לברך בראיה שניה (אגור):

ד "אם ברך שהחנינו על שירזא"ש כשיאכל גינדא"ש חוזר ומברך שהחנינו. הגה והם כשני מיני גידגדניות, כגון ווינקשי"ל וקירש"ן וכל פיוצא בזה:

ה "אם ברך שהחנינו על ענבים, כשישתה יין חדש אינו חוזר ומברך:

ו "פרי שאינו מתחדש משנה לשנה, אפלו אם יש ימים רבים שלא אכל ממנו אינו מברך שהחנינו. הגה פרי שמתחדש ב' פעמים בשנה מברכין עליו שהחנינו (בית יוסף). אבל שאין לו זמן קבוע לגדולו אין מברכין עליו (בית יוסף בשם הרב ר' מנחם). לכן אין מברכין שהחנינו על ירק חדש. דעומד כל השנה בקרקע (מהרי"ו):

ז "אינו מברך שהחנינו על הבסר אלא כשהבשילו האשכולות ענבים, וכן בכל פרי אחר גמרו:

ח להרואה פושי, וגיחור, דהינו שהוא אדם הרבה, והלוקן, דהינו שהוא לכן הרבה, והקפח, דהינו שבטנו גדול ומתוך עביו נראית קומתו מקפחת, והננס, והדרקונה, דהינו, מי שהוא מלא יבלת, ופתווי הראש, שכל שערוותיו דבוקות זה בזה, ואת הפיל ואת הקוף, מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם משנה הבריות:

ט "הרואה את החגר ואת הקטע ואת הסומא, ומכה שחין, והבהקנין, והוא מי שמנמר בנקודות דקות, אם הם ממעי אדם מברך משנה הבריות, ואם נשתנה אחר כך מברך דין האמת. וי"ש מי שאומר דדוקא על מי שמצטער עליו, אבל על עובד כוכבים אינו מברך. ואינו מברך אלא פעם ראשונה שהשנוי עליו גדול מאד. הגה ויש אומרים משלשים יום לשלשים יום (טור):

י "הרואה אילנות טובות ובריות נאות, ואפלו עובד כוכבים או בהמה, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, ששכח

לו בעולמו. ויאינו מברך עליהם אלא פעם ראשונה ולא יותר, לא עליהם ולא על אחרים, אלא אם כן היו נאים מהם:

סימן רכו - הרואה פרחי האיץ מזה מברך. וכו' סעיף אחר:

א "היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שלא חסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להנות בהם בני אדם. ויאינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה ושנה. ואם אחר לברך עד אחר שגדלו הפרות, לא יברך עוד:

סימן רכו - ברכת הזיקים. וכו' ג' סעיפים:

א "על הזיקים, והוא כמין כוכב היוצא בחץ בארץ השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשכט, ועל רעדת הארץ, ועל הברקים ועל הרעמים כעל רוחות שנשבו בזעף, על כל אחד מאלו אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, עושה מעשה בראשית. וי"א ירצה יאמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שכחו וגבורתו מלא עולם:

ב יכל זמן שלא נתפזרו העבים, נפטר בברכה אחת. נתפזרו בין ברק לברק ובין רעם לרעם, צריך לחזור ולברך:

ג "היה יושב בבית הפסא ושמע קול רעם או ראה ברק, אם יכול לצאת ולברך תוף כדי דבור יצא, ואם לאו לא יצא:

סימן רכח - ברכת ימים ונהרות, הרים וגבעות. וכו' ג' סעיפים:

א "על ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית. כעל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול:

ב ילא על כל הנהרות מברך, אלא על ארבע נהרות דכתיבי בקרא, כמו חזקל ופרת, והוא שראה אותם במקום שלא נשתנה מהלכם על ידי אדם:

❧ באר הגולה ❧

ל סמ"ק מ שם נ"ח נ שם ס שם ע רש"י שם פ שם צ שם ק ממשנה דריש פרק הרואה ובגמרא נ"ט [סימן רכה] א ברכות נ"ח ב תוספות שם ורפנו יונה והרא"ש ג הרשב"א בתשובה ד ערובין מ' ה רש"י שם ורמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ו רש"י שם רפנו מנחם ז הרא"ש שם ח תרומת תדשן ט האגור לדעת מהרי"י מולין י טור וסמ"ג בשם רב שרינא גאון כ הרשב"א בתשובת שאלה ל ברכות נ"ח מ שם נ טור בשם הראב"ד ס ברכות מ"ג ונ"ח ע ירושלמי שם פ טור בשם הראב"ד [סימן רכו] א ברכות מ"ג ב מרדכי שם הגהות ממנו [סימן רכו] א ברכות נ"ד ונ"ח ב תוספות בשם הירושלמי א שם נ"ט באוקימתא דרבא בפרוש התוספות והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ד ירושלמי שם לפרוש ר"י בשם ר"ח והרא"ש ה ירושלמי שם וכתבו הרא"ש ויהטור [סימן רכה] א ברכות נ"ד ב שם וכו' והנה והרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ג תוספות שם והמרדכי ד משמעות הגמרא נ"ט

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ביום יותר משנת הסוס שהוא שתין גשמי. יראף בזה המעט לא תהא פגנתו להנאת גופו, אלא להתחזק גופו לעבודת השם יתברך, וכן בכל מה שיהנה בעולם הזה לא יכון להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך, בדרכיב בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפלו דברים של רשות כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיכה והקיקה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כלם לעבודת בוראך או לדבר הגורם עבודתו, שאפלו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משבח, אלא יתפון שיאכל וישתה כפי חיותו לעבד את בוראו. וכן אפלו לישב בסוד ישרים ולעמד במקום צדיקים ולילך בעצת תמימים, אם עשה להנאת עצמו להשלים חפצו ותאותו אינו משבח, אלא אם בן עשה לשם שמים. וכן בשיכבה, אין צריך לומר שבזמן שיכול לעסוק בתורה ובמצוות לא יתגרה בשנה לענג עצמו, אלא אפלו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנות מיגיעתו, אם עשה להנאת גופו אינו משבח, אלא יתפון לתת שנה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך הקריאות, שלא תשרף דעתו בתורה מחמת מניעת השנה. וכן בתשמיש אפלו בעונה האמורה בתורה, אם עשה להשלים תאותו או להנאת גופו הרי זה מגנה, ואפלו אם נתפון כדי שיהיו לו בנים שישמשו אותו וימלאו מקומו אינו משבח, אלא יתפון שיהיו לו בנים לעבודת בוראו, או שיתפון לקיים מצות עונה כאדם הפורע חובו. וכן בשיחה, אפלו לספר בדברי חכמה צריך שתהיה פגנתו לעבודת הבורא או לדבר המביא לעבודתו. כללו של דבר, חוב

שהנכנסתני לדרך הזה לשלום. בקש לצאת אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתוציאני מדרך זה לשלום. יצא בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מדרך זה לשלום, וכשם שהוצאתני לשלום בן תולכני לשלום וכו', עד ברוך אתה ה' שומע תפלה וזו היא תפלת הדרך שנתתה היא וכל דיניה בסימן ק"י:

הנכנס למד את גרנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשלח ברכה בפרי הזה. התחיל למד אומר ברוך השולח ברכה בפרי הזה. מדד ואחר כך ברוך הרי זו תפלת שוא, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי (פרוש, הנעלם ואינו נראה) מן העין:

הנכנס למרחץ אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום, ותצילני מהאור הזה וכיוצא בו לעתיד לבא. יצא בשלום אומר, מודה אני לפניך ה' אלהי שהצלתני מהאור הזה:

הנכנס לחקו דם אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה. ולאחר שהקו יאמר, ברוך רופא חולים:

ה' לעולם יהא אדם רגיל לומר, כל מה דעבד רחמנא לטב עבד:

סימן רל"א - שכל בנותיו יהיו לשם שמים. ובז' סעיה אחר:

אם אי אפשר לו ללמד בלא שנת צהרים, יישן. הגה וכשנעור משנתו אין צריך לברך אלהי נשמה (בית יוסף). ויש אומרים שיקרא קדם שישן ויהי נעם (כל בו). ויבליבד שלא יאריך בה, שאסור לישן

המשך הלכות ברכות, סימן רכח - ברכת ימים ונהרות הרים וגבעות

ג' יולא על כל הרים וגבעות מברך, אלא דוקא על הרים וגבעות המשגים ונפרת גבורת הבורא בהם:

סימן רכט - ברכת הקשת וחמה בתקופתה. ובז' ב' סעיפים:

א' ה'רואה הקשת אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, זוכר הברית בנאמן בקריתו וקיים במאמרו. יאסור להסתכל בו ביותר:

ב' ה'רואה חמה בתקופתה. והוא מכ"ח לכ"ח שנה, והתקופה בתחלת ליל ד', כשרואה אותה ביום ד' בבקר, אומר ברוך עושה [מעשה] בראשית. וכן מברך גם בן כשרואה לבנה בטירתה וכוכבים במשמרותם ומזלות בעתם, ה'הינו כשתחזיר הלכנה בתחלת מזל טלה בתחלת החדש ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן כשיחזרו כל כוכב מחמשה הנשאים לתחלת מזל טלה ולא יהא נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן בכל עת שיראה מזל טלה עולה מקצות המזרח:

סימן רל - דין קצת ברכות פריטיות. ובז' ה' סעיפים:

א' המתפלל על מה שעבר, כגון שנכנס לעיר ושמע קול צווחה בעיר ואמר יהי רצון שלא יהא קול זה בתוך ביתי, או שהיתה אשתו מעברת אחר ארבעים יום לעבורה ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זה תפלת שוא. ב'אלא יתפלל אדם על העתיד לבא ויתן הודאה על שעבר, כגון הנכנס לדרך אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתכניסני לדרך הזה לשלום. נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהינו

✽ באר הגולה ✽

ה'הר"א בשם רבנו שמשון [סימן רכט] א ברכות נ"ט ב הרי"ף והרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ג חגיגה ט"ו לפרוש הרא"ש וטור ד ברכות נ"ט ה לשון הרמב"ם שם [סימן רל] א ברכות נ"ד וס' ב שם ח' תענית ח' ב'א מציעא מ"ב ד ברכות ס' לגרסת הרי"ף והרמב"ם ה שם (*) ברכה זו וכל שאר ברכות צריך להזכיר שם ומלכות כגון ריש סימן ר"ח בית יוסף ו שם בגמרא [סימן רל"א] א' ל' הטור ב סנה כ"ו ג טור בשם רבנו יונה בפרקי אבות

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אדם לשום ענינו ולבו על דרכיו ולשקל כל מעשיו במאזני שכלו, וכשרואה דבר שכיאי לידי עבודת הבורא יתברך יעשהו ואם לאו לא יעשהו, ומי שנוהג בן עובד את בוראו תמיד:

הלכות תפלת המנחה

סימן רלב - דברים האסורים לעשות בשעת המנחה. ובו ג' סעיפים:

א "אם השעה דחוקה יתפללו בלחש, ואחר כך יאמר שליח צבור מגן ומחיה ויענה קדשה ומסים האל הקדוש, אם אין שהות ביום לגמר י"ח ברכות. הגה ויש אומרים שיתפלל הש"ץ עם הקהל בקול רם, וכן נוהגין. ועין לעיל סימן ככ"ד סעיף ב'.

ב בלא ישוב אדם להסתפר סמוך למנחה עד שיתפלל, ולא יבגס למרחץ ולא לברסקי (מקום שמעבדין שם העורות) ולא לדין ולא לאכל גאפלו סעדה קטנה סמוך למנחה גדולה. ואם התחיל באחת מכל אלו אינו מפסיק אף על פי שהתחיל באסור, ויהא שיהא שהות ביום להתפלל אחר שיגמר סעדו או מלאכתו, אבל אם אין שהות להתפלל אחר כך צריך להפסיק מיד. והמאימתי התחלת הספרת משניית סודר של ספרים על ברקיה, והתחלת מרחץ, משיפשט לבושו העליון, והתחלת ברסקי, משיקשר בגד בין כתפיו כדרך הברסקים, והתחלת דין, אם היו עסוקים בו משיתחילו בעלי דינים לטען, ואם לא היו עסוקים בו משיחשטפו הדינים, ולידידן משישבו אדעתא לדון. והתחלת אכילה, משיטל ידיו. הגה ויש חולקים וסבירא להו דסעדה קטנה מתר, ואינו אסור רק בסעדת נשואין או מילה (טור בשם רבנו תם) ויש אומרים דאפלו סעדה גדולה סמוך למנחה גדולה שרי (בעל המאור והנהגות מרדכי פרק קמא דשבת). ויש אומרים דסעדה קטנה אפלו סמוך למנחה קטנה שרי (טור בשם ר"י). ונהגו להקל בשתי הסברות, דהינו בסעדה גדולה סמוך למנחה גדולה ובסעדה קטנה סמוך למנחה קטנה, ואפשר הטעם, משום דעקשו קורין לבית הכנסת לא חישינן דלמא יפסע ולא יתפלל (אגדה פרק קמא דשבת) (ועין לעיל סימן פ"ט). מיהו,

בסעדה גדולה יש להחמיר אפלו סמוך למנחה גדולה, ואפלו אם התחיל קדם לכן, כשמגיע מנחה קטנה והשעה עוברת צריך לקום ולהתפלל (טור ובית יוסף בשם הפוסקים):

ג ויהא דאסור לאכל סעדה קטנה הינו כשקובע לסעדה, אבל לטעם דהינו אכילת פרות מתר, והוא הדין לאכל פת כביצה כדרך שאדם אוכל בלא קבע, מתר:

סימן רלג - זמן תפלת המנחה. ובו ב' סעיפים:

א מי שהתפלל תפלת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה יצא. ועקר זמנה מט' שעות ומחצה, ולמעלה יעד הלילה לרבנו, ולר' יהודה עד פלג המנחה, שהוא עד סוף י"א שעות חסר רביע. הגה ומשערינן שעות אלו לפי ענין היום, ואף אם היום ארץ משערינן ליי"ב שעות, והם נקראות שעות זמניות, וכן כל מקום ששערו חכמים בשעות משערינן בשעות אלו (רמב"ם בפרוש המשנה בפרק קמא דברכות). ויאסקנא, דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, והוא שיעשה לעולם כחד מנהו, שאם עושה כרבנו ומתפלל מנחה עד הלילה שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה ואם עושה כרבי יהודה ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה צריך לזהר שלא יתפלל מנחה באותה שעה יעקביו שנהגו להתפלל תפלת מנחה עד הלילה אין להתפלל תפלת ערבית קדם שקיעת החמה ואם בדיעבד התפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה יצא ובשעת הדחק יכול להתפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה: הגה ולדידן במדינות אלו שנוהגין להתפלל ערבית מפלג המנחה אין לו להתפלל מנחה אחר כך ובדיעבד או בשעת הדחק יצא (בית יוסף בשם אהל מועד ורשב"א) אם מתפלל מנחה עד הלילה דהינו עד צאת הכוכבים:

ב "אם יש לו מים צריך לטל ידיו כדי להתפלל אף על פי שאינו יודע להם שום לבלוף, ולא יברך (ועין לעיל סימן צ"ב סעיף ה). הגה ואפלו עומד מלמוד יטל ידיו לתפלה (מנהגים). ואם אין לו מים מזמנים אין צריך לטל:

סימן רלד - הרוצה להתפלל מנחה גדולה ומנחה קטנה. ובו ב' סעיפים:

א "הרוצה להתפלל מנחה גדולה ומנחה קטנה, אין ראוי לו להתפלל רשות אלא הגדולה, ואם יתפלל הגדולה חובה, לא יתפלל הקטנה כי אם רשות. אבל אין ראוי להתפלל תפלת רשות אלא אם כן מפיר בעצמו שהוא זהיר וזריז ואמיד בדעתו לכוון בתפלתו מראש ועד סוף בלא הסח הדעת, אבל אם אינו מכוון בה יפה קרינן בה למה לי רב זכתיכם. הגה אין לומר אשרי שקדם מנחה אלא כשיש מנין בבית הכנסת, כדי שיאמרו עליו הקדיש שלפני תפלת המנחה (הנהגת סמ"ק וכל בו). יש שכתבו שנוהגין לומר פרשת התמיד קדם אשרי של תפלת המנחה, נגד תמיד של בין הערבים, ומנהג יפה הוא (אבודרהם בשם הרבנו יונה ובית יוסף):

ב "אם שכח ולא התפלל מנחה, מתפלל ערבית שמים, ואומר אשרי קדם תפלה שהיא תשלומין לתפלת המנחה (ועין לעיל סימן ק"ח):

הלכות קריאת שמע ותפלה של ערבית

סימן רלה - זמן קריאת שמע של ערבית. ובו ד' סעיפים:

א "זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת כשלושה כוכבים גטנים. ואם הוא יום מעטן זמתינ עד שיצא הספק מלבו, ואם קראה קדם לכן, יחזור וקורא אותה בלא ברכות. והאם הצבור מקדימים לקרות קריאת שמע מבעוד יום, יקרא עמהם קריאת שמע ובכרוביה ויתפלל עמהם, וכשיגיע זמן, קורא קריאת שמע בלא ברכות. הגה ומיהו, לא יחזור ויתפלל בלילה אף על פי שהצבור מקדימים הרבה לפני הלילה, אלא אם כן הוא רגיל בשאר פרישות ובסידות, דאז לא מתחזי כהורא מה שייחזר ויתפלל (מרדכי ריש ברכות והנהגות מימוני פרק ג' מהלכות תפלה ותרומת הדשן סימן י"א):

ב "אסור להתחיל לאכל חצי שעה סמוך לזמן קריאת שמע של ערבית. והאם התחיל לאכל אחר שהגיע זמנה, מפסיק

ס' באר הגולה

[סימן רלב] א שגלי הקלט בשם רבנו אפרים בשם רב האי ב שבת ט' ג שם וכרב אחא בר יעקב דלשנא בתרא הוא והר"ף שם ורמב"ם בפרק י מהלכות תפלה והנהגות מימוני שכן היה נוהג רבנו מאיר ד תוספות ורא"ש והר"ן משמעות הגמרא שם ובסנה ל"ח ה שם בגמרא י' ו רבנו ירחם ז ברכות כח ח טור [סימן רלג] א בית יוסף לדעת הרמב"ם בפרק ג מהלכות תפלה ב ברכות כ"ו א שם כ"ז ד רבנו יונה שם ה לשון הטור בסיון צ"ב ושם צינתי מוצא הדינן [סימן רלד] א תשובת הרא"ש פלל ד' סימן ס' ב כתבי מהר"ר ישראל סימן נ"ט [סימן רלה] א ברכות ב' ב שבת ל"ה ג רבנו יונה שם בברכות ד בן העלה בית יוסף להלכה ה שם ו בית יוסף לדעת רבנו יונה והרשב"א אהא דאיתא שם בגמרא ד' ז מרדכי בפרק קמא דשבת והר"ן שם מהא דמפסיקין לקריאת שמע ומהא דספק ל"ח

וקורא קריאת שמע בלא ברכותיה וגומר סעדתו, ואחר כך קורא אותה בברכותיה ומתפלל. הגה אכל אין צריך להפסיק לתפלה הואיל והתחיל לאכל, אכל אם לא התחיל לאכל, אף על פי שנטל ידיו צריך להפסיק (ר"ן פרק קמא דשבת) ואם אין שהות להתפלל, מפסיק אף לתפלה (הראב"ד בהגהות פרק ב מהלכות קריאת שמע):

ג. "לכתחלה צריך לקרות קריאת שמע מיד בצאת הכוכבים, ט"ז מנה עד חצי הלילה. ואם עבר ואחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר, יצא ידי חובתו:

ד. "הקורא קריאת שמע של ערבית אחר שעלה עמוד השחר קדם הגין החמה (פרוש, יציאת החמה, מענין הנצו הרמונים), לא יצא ידי חובתו, אלא אם כן היה אנוס, כגון שפור או חולה וכיוצא בהן. וְאִנּוּס שֶׁקָרָא אֶזְלָא יֵאמָר הַשְּׂפִיבֵנוּ, דְּכִינּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר אֵינוֹ זָמֵן שְׂכִיבָהּ. הגה אכל שאר הברכות, דהיינו, שמים שלפני קריאת שמע וברכת אמת ואמונה עד השפיבנו, ואמר (טור) ומרדכי והגהות מימוני. ועין לעיל סימן נ"ח סעיף ה):

סימן רל"ו - ברכות קריאת שמע

ש"ל ערבית. וכו' ד' סעיפים:

א. "בערב מברך שמים לפני קריאת שמע ושמים לאחריה:

ב. "אין לספר בין גאלה דערבית לתפלה. יואף הנוהגין לומר י"ח פסוקים ויראו עינינו, אין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה. דומיהו, מה שמכריז שליח ציבור ראש חדש בין קדיש לתפלת ערבית לא הוי הפסק פיון שהוא צריך התפלה, "וכן יכול לומר ברכו להוציא מי שלא שמע ולא הוי הפסק. הגה ועין לעיל סימן ס"ט. ראיתי מרדקקים נהגו לעמוד כשאומרים הי"ח פסוקים של ברוך ה' לעולם וכו', ומנהג יפה הוא כי נתקנו במקום תפלת י"ח, ועל כן ראוי לעמוד בהן כמו בתפלה:

ג. ימצא צבור שקראו קריאת שמע ורוצים

לעמוד בתפלה, יתפלל עמהם, ואחר כך יקרא קריאת שמע עם ברכותיה:

ד. "אחר שומר עמו ישראל ואמר אמן אחר ברכת עצמו, ולא יענה אמן אחר ברכת המלך בכבודו (ועין לעיל סימן רט"ו):

סימן רל"ז - סדר תפלת ערבית.

ובו סעיף אחד:

א. "אין שליח צבור חוזר התפלה בתפלת ערבית (ואין נופלין על פניהם לאחר ערבית):

סימן רל"ח - לקבוע עתים לתורה

בפ"ק. וכו' ב' סעיפים:

א. "צריך לזהר בלמוד הלילה יותר מבשל יום, והמבטלו ענשו מרבה:

ב. "כאם יש לו חק קבוע ללמוד כך וכך ליום והיה טרוד ביום ולא השלימו, ישלימו בלילה מיד:

סימן רל"ט - דין קריאת שמע על

מטתו. וכו' ב' סעיפים:

א. "קורא על מטתו פרשה ראשונה של שמע ומברך המפיל חבלי שנה על עיני וכו'. הגה ויקרא קריאת שמע סמוך למטתו. ואין אוכלים ושותים ולא מדברים אחר קריאת שמע שעל מטתו אלא יישן מיד, שנאמר אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה (כל בו ורוקח ורבנו ירחם נתיב ב חלק ב). ועין לעיל סימן ס"ג אי מתר לקרות כשהוא שוכב. ואם קרא קריאת שמע ולא יוכל לישן מיד, אז חוזר וקורא כמה פעמים זה אחר זה עד שישתקע בשנה, ושיהיה קריאתו סמוך לשנתו (הגהות מימוני פרק ז). ואין מברכין על קריאת שמע שעל מטתו (הגהות מימוני פרק ז ובית יוסף בשם תוספות פרק כל הבשר). "ואומר יושב בסתר עליון. ואומר ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה. ואומר ג' ברוך ה' ביום ברוך ה' בלילה ברוך ה' בשכבנו ברוך ה' בקומנו, ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן וגו', ה' שמרך וגו' מעתה ועד עולם, בך אפקיד רוחי וגו', בך ה' וגו' עד וישם לך שלום. ואומר יהשפיבנו עד סמוך לתחיתיה:

ב. "השפיט חלוקו לא יחכנו ממטה למעלה, שאם כן נמצא גופו ערם, אלא יפשוטו דרך ראשו וכסה עצמו בסדינו מתחת ויכנס במטתו:

הלכות צניעות

סימן רמ - איך יתנהג האדם

בתשמיש מטתו. וכו' י"ז סעיפים:

א. "אם היה נשוי לא יחא רגיל ביותר עם אשתו אלא יבעונה האמורה בתורה. הטילים שפרנסתו מצויה להם ואין פורעין מס, עונתן בכל יום. הפועלים שעושים מלאכה בעיר אחרת ולגין בכל לילה בבתיהם, פעם אחת בשבוע. ואם עושים מלאכה בעירם, פעמים בשבוע. החמרים, אחת בשבוע. הגמלים, אחת לשלשים יום. הספנים, אחת לששה חדשים. ועונת תלמידי חכמים מליל שבת לליל שבת. יוכל אדם צריך לפקד את אשתו בליל טבילתה, ויבשעה שיוצא לדרך אם אינו הולך לדבר מצוה. וכן אם אשתו מניקה "והוא מכיר בה שהיא משדלתו ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה, חייב לפקדה. ויאהר כשהוא מצוי אצלה לא יכון להנאתו, אלא כאדם שפורע חובו שהוא חייב בעונתה וילקיים מצות בוראו שיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימי מצות בישאל. וכן אם מכון לתקון הולד, שבשעה חדשים אחרונים יפה לו שמתוך כך יצא מלכך ומרדכי, שפיר דמי. ואם הוא מכון לגדר עצמו בה כדי שלא יתאנה לעברה, כי רואה יצרו גובר ומתאנה אל הדבר ההוא. הגה גם כזה יש קבול שכן, אף (טור) יותר טוב היה לו לדחות את יצרו ולכבש אותו, כי הענין הזה, מרעיבו שבע משביעו רעב. אכל מי שאינו צריך לדבר אלא שמעורר תאוותו כדי למלאות תאוותו זו, היא עצת יצר הרע, ומן ההתר וסיתנו אל האסור, ועל זה "אמרו רז"ל, המקשה עצמו לדעת יחא בנדי:

באר הגולה

ח רבנו יונה שם לדעת פלה תנאי דריש פרק קמא דברכות ט שם וכתבתי י שם ט' וכרש"י משום ר"ע כ שם בנאמן [סימן רל"ז] א ברכות י"א ב שם ד' וכו' יוחנן ג הרא"ש שם ובתשובת ד הרשב"א בתשובה ה אגור בשם רב עמרם ו בית יוסף אפלו לדעת התוספות והרא"ש וכן פתב הכל בו והרשב"א שם ז הרמב"ם בפרק ח מהלכות ברכות [סימן רל"ז] א הרמב"ם בפרק ט מהלכות תפלה והטור ורשב"א [סימן רל"ח] א ערובין י"ח ב שם [סימן רל"ט] א ברכות ד' ודף ס' ב שבעות ט"ו ג טור בשם רב עמרם ד שם בשם אביו הרא"ש ה שבת קי"ח [סימן רפ] א טור מהא דברכות כ"ב דהוא הדין בכל אדם ב כתבות ס"א ג ממשמעות מיקרא דרב הונא ברה דרב יוסף בברכות כ"ד ד כתבות ס"ב ה פסחים ע"ב ובפרוש רש"י וצורבין ק' ונדרים כ' ו טור ז שם בשם הראב"ד ח נדה י"ג

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גיליון כח - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחנהו שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות צניעות, סימן רמ - איך יתנהג

האדם בתשמיש מטתו

ב לא ישתה אדם ככוס זה ויתן עיניו ככוס אחר, ואפלו שתיקה נשיו:

ג וברותי מכם המרדדים והפושעים בי, אלו בני ט' מדות. בני אנוסה, בני שנואה, בני נדוי, בני תמורה, בני מורדת, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוניא, בני חצופה:

ד יאסור להסתפל באותו מקום, לשפל המסתפל שם אין לו בשת פנים, ועובר על, והצנע לכת, ומעביר הבושה מעל פניו, שפל המתפיש אינו חוטא, דכתיב, ובעבור תהיה יראתו על פניכם, זו הבושה, לבלתי תחטאו, ועוד דקא מגלה יצר הרע בנפשה. וכל שכן הנושק שם שעובר על כל אלה, ועוד שעובר על כל תשקצו את נפשותיכם:

ה יהוא למטה והיא למעלה, זו דרך עזות. שמשו שניהם כאחד, זו דרך עקש:

ו יאסור לשמש מטתו בפני כל אדם אם הוא נעור, ויפלו על ידי הפסק מחיצה עשרה. ויבפני תינוק שאין יודע לדבר, מחר. פית שיש בו ספר תורה או חמשים העשויים בגלילה אסור לשמש בו עד שיהיה בפניו מחיצה (ולענין לעשותה בשבת, עין לקמן ריש סימן שט"ו). ויאם יש לו בית אחר, אסור עד שיוציאנה. ואם יש בו תפלין או ספרים, אפלו של גמרא, אסור עד שיתנם בכלי בתוך בלי, והוא שלא יהא השני מיחד להם (ועין לעיל סימן מ' סעיף ב), אבל אם הוא מיחד להם, אפלו מאה כחד חשיבי. ואם פרש טלית על גבי ארגו, חשוב בכלי בתוך בלי:

ז שלא ישמש בתחלת הלילה ולא בסופה, כדי שלא ישמע קול בני אדם ויבא לחשב באשה אחרת, אלא באמצע הלילה:

ח וישמש באימה וביראה, כמו שאמרו על ר' אליעזר שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שפכא שד, פרוש, באימה וביראה כאלו כפאו שד. ויש מפרשים מגלה טפח ומכסה טפח, שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו, ודומה כמי שפכא שד, שעושה הדבר באנס. ויש מפרשים, מגלה טפח שבאשה, כלומר עכשו מגלה אותה לצורך תשמיש ועכשו מכסה אותה, כלומר שלא היה מאריך באותה מעשה, ודומה לו כמו שבעתו השד ונבעת והניח המעשה, כל כך היה מקצר בתשמיש. ויש מפרשים, מגלה טפח על הסגר שהיתה חוגרת בו, שאף בשעת תשמיש היה מצריכה לחגרה, ומגלה רק טפח ממנה ומכסה מיד כדי למעט הנאתו. וכלהו פרושי איתנהו וצריך בעל נפש לזהר בהם:

ט ילא יספר עמה בדברים שאינם מענייני התשמיש, לא בשעת תשמיש ולא קדם לכן, שלא יתן דעתו באשה אחרת. ואם ספר עמה ושמש, אמרו עליו מגיד לאדם מה שחו, אפלו שיתח קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין:

י האם היה לו פעם עמה אסור לשמש עד שיפסקנה, ויכול לספר עמה קדם תשמיש כדי לרצותה:

יא יאסור לשמש לאור הנר אף על פי שמשאפיל בטליתו. הגה אכל אם עושה מחיצה גבוה עשרה לפני הנר (הנהות מימוני פרק ד מהלכות יום טוב), אף על פי שהאור נראה דרך המחיצה, כגון שהפסיק בסדין,

שרי (פנ נראה לי מדברי רש"י בפרק ב דמסקת ביצה). גם אמרנו התם דשרי כשכופה כלי על הנר. ואם מחר לעשות מחיצה זו בשבת, עין לקמן ריש סימן שט"ו. וכן אסור לשמש ביום, אלא אם כן הוא בית אפל. הגה ותלמיד חכם מאפיל בטליתו ושרי (טור):

יב יאסור לשמש מטתו בשני רעבון אלא לחשובי בנים (פרוש, מי שאין לו בנים). הגה ועין לקמן סימן תקע"ד סעיף ד, והוא הדין בשאר צרות שהם כרעבון (ירושלמי דתענית):

יג יאכנסאי אסור לשמש. ויאם יחדו לו ולאשתו בית, מחר, ובלבד שלא יישן בטליתו של בעל הבית:

יד משכבת הנרע הוא כח הגוף ומאור העינים, וכל זמן שתצא ביותר, הגוף פלה וחייו אובדים. וכל השטוף בבעילה, זקנה קופצת עליו וכחו תשש ועיניו כהות וריח רע נודף מפיו, ושער ראשו וגבות עיניו וריסי עיניו נושרים, ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רכה, ושניו נושרות, והרבה כאבים חוץ מאלו באים עליו. אמרו חכמי הרופאים, אחד מאלף מת משאר חללים והאלף מרב תשמיש, לפיכך צריך אדם לזהר:

טו ילא יבעל והוא שבע או רעב, אלא כשיחזק המזון שבמעיו. וילא יבעל מעמד ולא מישוב, ולא בבית המרחץ ולא ביום שנקנס למרחץ, ולא ביום הקזה ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך, ולא לפניהם ולא לאחריהם. (והא דבריש הסימן שחייב לפקדה, איירי כשהוא רוכב או יושב בקרון, וכאן איירי במהלך) (מהרש"ל):

❧ באר הגולה ❧

ט נדרים כ' י שם כ שם ל הראב"ד בשער הקדשה מ טור בשם מסכת פלה נ גה י"ו ס טור ע שם וראב"ד מהא דפסחים ק"ב פ ברכות כ"ה וישם בתוספות צ שם ק תוספות והרא"ש והראב"ד ר שם בגמרא ש נדרים כ' מאמא שלום ת שם א טור בשם הראב"ד בשם יש מפרשים ב שם הראב"ד ג שם ד חגיגה ה' ה נדרים כ' ו מהא דברכות ס"ב וסוטה כ' וחגיגה ה' לפרוש הר"ן והראב"ד ז נה י"ז ח תוספות שם והראב"ד ט שם בגמרא י תענית י"א כ כהבות בסוף פרק אף על פי ל בספר בעלי הנפש מ לשון הרמב"ם בפרק ד מהלכות דעות נ שם ס גיטין ע'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

ו ט' יהודי הקונה מכס ומשפיר לו אינו יהודי לקבל מכס בשבת, מותר אם הוא בקבלתו, דהינו שאומר לו לכשתגבה מאה דינרים אתן לך כף וכף. הגה וכן יוכל להשפיר המכס לכל השבתות לאינו יהודי, והאינו יהודי יקח הרוח של שבתות לעצמו, ולא חוששין שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה, דבמקום פסידא כהאי גוונא לא חששו (בית יוסף). וישראל הממנה על מטבע של מלך, דינו כדין הממנה על המכס, ואף על פי שמשמיעים קול בשבת בהקצאת המטבע (הגהות מימוני פרק ו' ועין לקמן סימן רנ"ב). ויזהר שלא לשב ישראל אצל האיני יהודי בשבת בשעוסק במלאכתו במטבע או בקבלת המכס (מרדכי פרק קמא דשבת):

סימן רמה - וישראל ואינו יהודי שתפין איה ויתנהגו בשבת. וכו' סעיפים:

א *וישראל ואינו יהודי שיש להם שדה או תנור או מרחץ או בריחים של מים בשתפות, או שהם שתפין בחנות בסחורה, אם התנו מתחלה בשעה שבאו להשתתף שיהיה שכן השבת לאינו יהודי לבדו אם מעט ואם הרבה, ושכן יום אחד כנגד יום השבת לישראל לבדו, מותר, ואם לא התנו בתחלה, כשיבאו לחלק נוטל אינו יהודי שכן השבתות כלם והשאור חולקים אותו. וואם לא היה שכן השבת ידוע, יטל האיני יהודי לבדו שביעית השכר וחולקים השאור. הגה ויש מתירין השכר בדיעבד אפלו לא התנו וחלקו סתם (הרא"ש פרק קמא דעבודת אלילים ורבנו ירחם חלק י"ב), ונראה לי דבהפסד גדול יש לסמוך עליהו. ויש אומרים שכל זה לא מירי אלא בשתפות שכל אחד עוסק ביומו (בית יוסף), אבל כששניהם עוסקים ביחד כל ימי החל ובשבת עוסק האיני יהודי

לבדו, מותר לחלק עמו כל השכר, דאינו יהודי אדעתה דנפשה קא עביד ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת, כיון שאין המלאכה מטלת עליו לעשות. ומכל מקום לא יטל שכן שבת אלא בהכלצה עם שאר הימים (ר"ן פרק קמא דעבודת אלילים וסוף פרק כל כתבי):

ב *היכא שהתנו בתחלה, אם אחר כף בשעת חלקה נתרצה האיני יהודי לחלק בשנה, מותר:

ג *היכא שלא התנו בתחלה, יש תקון על ידי שיחזיר המוכר להם דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר, ויחזרו ויקנוהו בשתפות ויתנו בשעת הקניה. ואם נשתתפו בחנות ולא התנו, יחזר כל אחד ויטל חלקו ויבטלו השתפות ואחר כף יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. ואם קבלו הקרקע לעשות בו מלאכה בשתפות, יבטלו השתוף וימחלו זה לזה ואחר כף יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. הגה ואם ירצה להשפיר לאינו יהודי חלקו בשבת או לשכרו בקבלת, שרי, וכמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד לענין מכס ומטבע דשרי, וכל שכן כאן דשרי עם שתפות האיני יהודי:

ד *יכול ישראל לתן לאינו יהודי מעות להתעסק בהם, ואף על פי שהאיני יהודי נושא ונותן בהם בשבת, חולק עמו כל השכר בשנה, מפני שאין מלאכה זו מטלת על ישראל לעשותה שנאמר שהאיני יהודי עושה שליחותו, וכן אין העסק נכר ממי הוא. הגה ודוקא בכהאי גוונא שהאיני יהודי נושא ונותן לחוד עם המעות, אבל אם כל א' עוסק ביומו וישראל צריך לעסק נגד מה שעסק האיני יהודי בשבת, אסור (בית יוסף בשם גאון). וישראל שיש לו משכון מן האיני יהודי, עין לקמן סימן שכ"ה סעיף ב' וג':

ה *מותר לישראל לתן סחורה לאינו יהודי למכור אם קצץ לו שכן, ובלבד שלא יאמר לו מכר בשבת. *תנור שלקחו ישראל משכון מאינו יהודי, וקבל עליו האיני יהודי שמה שיעלה שכן התנור יתן לישראל ברבית (קצוצה) מעותיו, מותר לטל שכן שבת, לפי שהוא ברשות האיני יהודי ואין לישראל חלק בו, וגם אין הישראל אומר לו לעסק בשבת, ואינו יהודי כי קא טרח בנפשה טרח לקיים תנאו:

ו *אם אפו אינם יהודים בתנורו של ישראל בשבת על כרחו ונתנו לו פת בשכר התנור, אסור להנות ממנו:

סימן רמו - דיני השאלה והשכרה לאינו יהודי בשבת. וכו' ה' סעיפים:

א *מותר להשאיל ולהשכיר כליו לאינו יהודי, ואף על פי שהוא עושה בהם מלאכה בשבת, מפני שאין אנו מצוים על שביתת כלים. *ויש אומרים, דכלים שעושין בהם מלאכה, כגון מחרשה וכיוצא בה, אסור להשכיר לאינו יהודי בערב שבת, וביום חמישי מותר להשכיר לו, ובלבד שלא יטל שכן שבת אלא בהכלצה, כגון שישכיר לו לחדש או לשבוע. *והשאיל לו מותר אפלו בערב שבת. הגה וכן עקר פסקא האחרונה. ומותר להשאיל לו בערב שבת (טור וסמ"ג וסמ"ק ותוספות פרק קמא דשבת) אף על גב שמתנה שהאיני יהודי יחזר ויטל שכן שבת, ולא אמרינן בכהאי גוונא דהוי פשכירות (הגהות מימוני פרק ו'):

ב *אסור להשאיל שום כלי לאינו יהודי בשבת, *ואפלו בערב שבת אם הוא סמוך לחשכה, כל שאין שהות להוציאו מפתח ביתו של המשאיל קדם חשכה, *מפני שהרואה סבור שישאל צוהו להוציאו:

» באר הגולה «

ט מרדכי פרק קמא דשבת בשם רבנו מאיר [סימן רמה] א עבודת גלולים כ"ב ונשם בתוספות ב הרא"ש שם ג הרמב"ם שם בפרק ו ד מהר"י אבוהב לדרבי הפוסקים לחקרא ה בית יוסף מדברי התוספות דעבודת גלולים כ"ג ו הרמב"ם שם פרק ו ותשובת רב שרירא גאון ז שם בתשובת הגאון ומרדכי פרק קמא דשבת בשם סמ"ג ח תוספות ורא"ש בסוף פרק קמא דשבת [סימן רמ"ו] א רמב"ם פרק ו מהלכות שבת וכדעת הרי"ף ב הרא"ש בשם רבנו יונה אהא דשבת י"ט וכן נראה מפרוש רש"י שם ג שם בתוספות והרא"ש והר"ה ושאר פוסקים ד סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והגהות מימוני פרק ו בשם התוספות ה שם ושבת י"ח ו כרפי עקיבא אלכא דבית הלל ז סמ"ג והתרומה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים!"

גליון ל': - ל תשרי - ל ניסן

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!

(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקיים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ח.) "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

ב אם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ, ולירושלים אם הוא בארץ ישראל, ולמקדש אם הוא בירושלים: הגה ואנו שמחזירין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערכה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור וסמ"ג). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש כי זהו דרך המינים, רק מכונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי החדשים). ומי שרוצה לקים אקראם הרוצה להעשיר יצפין או להחכים נדרים, מפל מקום יצדד פניו למזרח:

ג מי שאינו יכול לכון הרוחות, יכון לבו לאביו שבשמים:

ד היה רוכב על החמור אין צריך לירד ולהתפלל אפלו אם יש לו מי שתופס חמורו, אלא מתפלל דרך הלכו. וכן אם היה בספינה או על גבי קרון, אם יכול לעמד עומד, ואם לא יושב במקומו ומתפלל. או אם היה הולך ברגליו, מתפלל דרך הלכו אף אם אין פניו בנגד ירושלים, אפלו שלא במקום סנה, כי אם יעמד ויתפלל יקשה בעיניו אחור דרכו וישרד לבו ולא יוכל לכון. והכל

הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל בשמתפללים. ויש מפרשים בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם כשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכר שמחזיר אחריו לבית הכנסת, אכל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו בנגד ארץ ישראל בראוי ואחריו לכתל ביתו שהוא כתל בית הכנסת, מתר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

הלכות תפלה, סימן צד - צריך לכון נגד ארץ ישראל, ודין הרוכב או יושב בספינה, סעיפים: א, ב, ג, ד

א בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ וחזיר פניו בנגד ארץ ישראל, ויכון גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בארץ ישראל, וחזיר פניו בנגד ירושלים, ויכון גם למקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בירושלים, וחזיר פניו למקדש, ויכון גם בן לבית קדשי הקדשים. היה עומד אחריו הכפרת, מחזיר פניו לכפרת:

הלכות ארץ ישראל

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן א - דין השקמת הבקר, סעיף ג

ג ראוי לכל ירא שמים שיהא מצד ודואג על חרבן בית המקדש:

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן ג - הנהגת בית הכסא, סעיף ז

ז המטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש, מקום ש יכולים לראות משם הר הבית, ומשם והלאה אין יכולים לראות, רש"י), [לא] ישב ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין:

הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור ודין ההולך בדרך, סעיפים: ד, ז

ד צריך לפתח פתחים או חלונות בנגד ירושלים כדי להתפלל בנגדו, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב חלונות:

ז ולא אחריו בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחריו בית הכנסת

לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו. ויש מחמירין לעמד באבות, וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

הלכות תפלה, סימן צה - כוון איבריו בשעת תפלה, סעיף ב

ב צריך שיכף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב באלו עומד בבית המקדש, וכלבו יכון למעלה לשמים:

הלכות תפלה, סימן קיז - דיני ברכת השנים, סעיף א

א ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר. ומתחילין לשאל מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחר תקופת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל ה'ס'), (הגהות ממוני פרק ב). ובארץ ישראל מתחילין לשאל מליל ו' במרחשוון. וישאלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומשם ואילך פוסקין מלשאל:

הלכות בית הכנסת, סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת, סעיף יא

יא אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו, מותר להשתמש בו בחרבנו, אבל בישבו לא מהני תנאי, ואפלו בחרבנו, להשמיש מגנה כגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

הלכות דברים הנהגים בסעודה, סימן קע - דברי מוסר שיהג אדם בסעודה, סעיף ב

ב נקני הדעת שבידו שלם לא היו מסבין בסעודה אלא אם כן יודעים מי מסב עמם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישוב אצל עם הארץ בסעודה:

הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המכרף איך יתנהג בכוס של ברכת המזון, סעיף ב

ב יתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לברכת הארץ ואז מוזגו להודיע שבת הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למזגו (טור), וכן נוהגין באלו הארצות. ויוציאו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלדידן שאין לנו הרבה זין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו

היין לשם ברכה, וחבית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה ומלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

הלכות ברכת הפרות, סימן רח - דין ברכה מעין ג' אחר חמשת מיני פרות וחמשת מיני דגן, סעיף י

י בברכה אחת מעין שלש של פרות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה, ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

הלכות ברכות, סימן רכז - דיני ברכות פרטיות, סעיף ב

ב הרוצה מקום שנעקרה עבודת כוכבים, אם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת כוכבים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה, ואומר בשמיהו, בשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנוה במקום אחר, מכרף על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים ועל מקום שנתנוה לשם שנתן ארף אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

הלכות ברכות, סימן רכה - ברכת ימים ונהרות, הרים וגבעות, סעיף א

א על ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית. ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול:

הלכות שבת, סימן רמח - דין המפליג בספינה והחולף בשניא בשבת, סעיף ד

ד היוצאים בשניא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, כי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, ובים ראשון ובשני ובשלישי מותר לצאת, ואם אחר כך יאירע לו סכנה ויצטרך לחלל שבת מפני פקוח נפש, מותר ואין כאן חלול. והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שניא אפלו בערב שבת, בין דרכו מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמם

לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו יכול ללכת עמם חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחחו מחוץ לעיר ורוצה לבגס לעיר מחר, דבין דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה יש אומרים, כל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הפל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספירות והליכת שניא תוך ג' ימים, כי חושבים הפל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שסמכו:

הלכות שבת, סימן רס - דיני הכנסת שבת, סעיף ב

ב כשיהיה סמוך לחשכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה, ויאמר להם הדליקו את הנר. ובמקום שאין מעשרין אין צריך לומר עשרתם (טור):

הלכות שבת, סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת, סעיף א

א ספק חשכה, והוא בין השמשות (והינו, כדי שעור הלילה ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה (טור בסימן רצ"ג וכדלקמן סוף סימן ב), ושעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים), אין מעשרין את הנר, ואין מטבילין את הכלים, ואין מדליקין את הנרות, ואין מערבין ערובי תחומין (ועין לקמן סימן תט"ו סעיף ב), אבל מעשרין את הדמאי, וטומנין את החמין, ומערבין ערובי תחומין (ועין לקמן סימן שצ"ג). ומתיר לומר לאינו יהודי בין השמשות להדליק נר לצורך שבת, וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לצורך מצוה או שהוא טרוד ונחפז עליה. הגה וכן מי שקבל עליו שבת שעה או שנים קדם חשכה, יכול לומר לאינו יהודי להדליק הנר וישאר דברים שצריך (מהר"י סימן ק"י). (ועין לקמן סימן שמ"ב):

הלכות שבת, סימן רסט - דין הקדוש בבית הכנסת, ובו סעיף אחד:

א נוהגין לקדש בבית הכנסת. ואין למקדש לטעם מין הקדוש אלא מטעמו לקטן, דאין קדוש אלא במקום סעדה (ועין לקמן סימן רע"ג). ומעקרא לא נתקן אלא

בשכיל אורחים דאכלי ונשתי כבי כנישתא להוציאם ידי חובתם, ועכשו אף על גב דלא אכלי אורחים כבי כנישתא לא בטלה התקנה, זהו טעם המקומות שנהגו לקדש בבית הכנסת, אבל יותר טוב להנהיג שלא לקדש בבית הכנסת, וכן מנהג ארץ ישראל: הגה ונהגו לעמוד בשעה שמקדשין בבית הכנסת:

הלכות שבת, סימן שו - באיזה חפצים מתר לדבר בשבת, סעיף יא

יא מתר לקנות בית בארץ ישראל מן האיני יהודי בשבת, וחותם ומעלה בערבאות. הגה שלהם, בבית שלהם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו (אור ורע):

הלכות שבת, סימן שלט - במה דינים פרטיים הנהגין בשבת, סעיף ד

ד אין דינין. הגה ולכן היה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענש כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו כלום (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שבלי הל"קט). ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה וכנים (רבנו תם), ואפשר דהוא הדין הנניסה לחפה שרי (סמ"ג). ואף על גב דלא קניא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הדינא ביום ו' עד הלילה דעושין חפה והקדשין כליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולגשואין והיו ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס אז. ומפל מקום לכתחלה יש להזהר שלא יבא לידי כף (ועין בטור אכן העור סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מנבמין, ואין כונסין, ולא מקדשין ולא מעריכין ולא מתרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, ואין פודין הבן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דחקיף לה עלמא). וכלם אם נעשו, שונגין או מודין או ממעין, מה שעשו עשוי:

הלכות שבת, סימן שפ - דיני שתוי בערוב, סעיף ח

ח משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לגזיר פנין ולישראל בתרומה. וכן (הנודר) מאכל זה

או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהינו דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו, אבל אם נדר או נשבע שלא ינה ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף בה) (טור):

הלכות ערובי תחומין, סימן תט - דין מקום נתינת הערוב, סעיף ו

ו אבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד' אמות, או שהיתה תרומה ונממאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשכה הרי זה ערוב, שקנתה הערוב בין השמשות אם ספק, כשר, שספק הערוב כשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, אבל אם לא היה חזקת פשרות, כגון ספק אם הניח שם אם לאו, לא:

הלכות ראש חדש, סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש חדש, סעיף ב

ב וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברוך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין ושבלי ל"קט) ולבסוף יהללנו, והיחיד אין מברך עליו. ויש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורבנו תם), וכן נהגין במדינות אלו. ומפל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דכשניחיד קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שוחר טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

הלכות פסח, סימן תפס - סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העמר, סעיף י

י אסור לאכל חדש אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין פרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן, ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

הלכות יום טוב, סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלויות, סעיף ג

ג בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ,

אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לשוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדיין לא הקבע להיות במוותו, אבל אם הגיע לשוב ואין דעתו לחזור, נעשה במוותו ואסור בין במדבר בין בשוב, וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חמרי מקום שהלך לשם:

הלכות יום טוב, סימן תקד - דין התבלין ביום טוב, סעיף ג

ג אין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיון שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל: הגה ומתר לגרר גבינה ביום טוב על הפלי שהוא מורג חרוץ, מיהו צריך שנוי מעט כמו דרכת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

הלכות יום טוב, סימן תקכד - במה דברים האסורים ביום טוב, סעיף א

א אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על גרף, ולא מטפחין להכות כף על כף, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מנבמים, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדשין, ולא מתרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הגה ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב. ועין לעיל סימן של"ט סעיף ד:

הלכות חול המועד, סימן תקלא - דיני גלות בחל המועד, סעיף ד

ד ואלו מנלחין במועד, מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפלו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנדה שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחל המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שעות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטיל:

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רמו - דיני השאלה והשכרה לאינו יהודי בשבת

ג. "אסור להשפיר או להשאיל בהמתו לאינו יהודי כדי שיעשה בה מלאכה בשבת, שאדם מצוה על שביית בהמתו. הגה אכל יכול להשפירה או להשאילה ולהתנות שיחזירה לו קדם השבת, אכל לא מהני אם מתנה עם האיני יהודי שתנח בשבת, פי אין האיני יהודי נאמן על כך (סמ"ג וספר התרומה ומדכ"י פרק קמא דשבת). "ואם השאילה או השפירה לאינו יהודי והתנה עמו להחזירה לו קדם השבת ועכבה בשבת, יפקדינה בינו לבין עצמו קדם השבת, 'או יאמר בהמתי קנויה לאינו יהודי, כדי שינצל מאסורא דאורייתא. הגה ואם רוצה, יכול להפקירה לפני שלשה בני אדם כדין שאר הפקר, ואפלו הכי אין שום אדם יכול לזכות בה, דודאי אין פונתו רק כדי להפקיע מעליו אסור שבת (טור). ודוקא בשבת, אכל ביום טוב, אין אדם מצוה על שביית בהמתו ביום טוב (בית יוסף סימן ש"ה בשם שפלי הל'ט):

ד. "ישאיל שהשפיר שוורים לאינו יהודי לחרש בהם וחרש בהם, יש מתירים אם קבל עליו האיני יהודי אחריות מיתה וגזלה וגנבה וקרא וזלא. ויש אומרים, דכיון שאין האיני יהודי יכול למכרה אם ירצה, נקראת בהמת ישראל. (ועין למטה בסימן זה):

ה. "אם ישאיל ואינו יהודי שתפין בהמה מתר לעשות בה אינו יהודי מלאכה בשבת על ידי שיתנה עם האיני יהודי בתחלה כשקנו אותה שיטל האיני יהודי בשבת וישאיל ביום חל. ואם לא התנו מתחלה, אסור, אף על פי שהתנו אחר

כך. "ואם ילנה אותה לאינו יהודי בהלנאה גמורה, שיהא רשות בידו להוציאה אם ירצה שלא ברשות ישראל, ויזקק הדמים על האיני יהודי ואחריות השוורים על האיני יהודי, מתר. ויש מתירים אפלו לא יהא רשות ביד האיני יהודי להוציאה, על ידי שיזקק הדמים על האיני יהודי במלוה ויחזר האיני יהודי ויעשה אפותיקי (פרוש, אפו תהא קאי, כלומר, לא יהיה לך פרעון אלא מנה) לישאיל או ירהנם (פרוש, משכון בלשון ישמעאל רהן) אצלו, ובלבד שלא יאמר לו מעכשיו. "ויש מתירים על ידי שיחזיר ישאיל את האיני יהודי שלא יעשה בה מלאכה בשבת, ואם יעבר ויעשה, תהיה אחריות עליו ואפלו מהאגנסים, ויכתב בן בערפאותיהם, דהשתא אם בא לעשות בה מלאכה בשבת אינה בהמת ישראל, שהרי קנאה האיני יהודי להתחייב באגסיה. הגה וכל צדדי התרים אלו הלכתא ניהו ויכול לעשות אינה מהן שירצה, ואפלו אם הבהמה פלה של ישראל דינו כאלו היה בשתפות האיני יהודי, רק שפרסם שעשה דרך התר:

סימן רמו - דין אינם יהודים המביאים בתבים בשבת. ובו ו' סעיפים:

א. "שולח אדם אגרת ביד איני יהודי ואפלו בערב שבת עם חשכה, והוא שקצץ לו דמים, ובלבד שלא יאמר לו שילף בשבת. ואם לא קצץ, אי לא קביע בי דאר (פרוש, איש ידוע שקל כתב אליו יוכל והוא משלחו למי ששלוח אליו) במתא אסור לשלח אפלו מיום ראשון, ואי קביע בי דאר במתא משלחן אפלו

בערב שבת, והוא שיהא שהות ביום כדי שיוכל להגיע לבית הסמוך לחומה. הגה ויש מתירין אפלו לא קצץ, ואפלו לא קביע בי דאר במתא, אם משלחו ביום חמישי או קדם לכן, ויש לסמוך עליהם אם צריכים לכך:

ב. "אם התנה עמו שיתן לו שכרו, אף על פי שלא פרש כמה יתן לו, דינו כקוצץ, דסמכא דעתה דאיני יהודי ובדידה קא טרח, אכל בסתם, אף על פי שיש בדעתו שיתן לו שכר, אסור, דלא סמכא דעתה ובדישאיל קא טרח:

ג. "אם שכרו לימים, דבר קצוב בכל יום בהליכתו ובחזרתו, אלא שאינו מקפיד עמו מתי ילף, אם הוא בערב שבת, אסור, דכשיצא בשבת נראה כאלו התנה עמו כך:

ד. "אם האיני יהודי מוליך הפתח בחנם, אפלו נתנה לו בערב שבת, מתר שהרי האיני יהודי מאליו הוא עושה זה, ואינו אלא להחזיק טובה לישאיל מפני מה שקבל ממנו, והוי לה כאלו קצץ. הגה ויש חולקים וסבירא להו דכל שעושה בחנם אסור, וטוב להחמיר. אכל במקום שהאיני יהודי מתחיל עם הישראל לומר שילף לו בחנם, ודאי דעתו על הטובה שקבל ממנו ושרי (בית יוסף):

ה. "אם האיני יהודי הולף מעצמו למקום אחר וישאיל נותן לו אגרת, מתר בכל גונא:

ו. "מי שיש לו שכיר איני יהודי לשנה או יותר, אסור לשלחו ערב שבת באגרת. הגה ומיהו, אם לא שכרו רק לשליחות אגרת, יש מתירין, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ד:

באר הגולה

ח טור ו'שם ט הריב"ש בתשובה י הנהות מדכ"י פרק קמא דשבת והאגור כ הנהות מימוני פרק ו בשם סמ"ק וסמ"ג והתרומה בסימן קמ"ח ל הריב"ש בתשובה מ תשובת רשב"א נ שם ס בית יוסף בשם רבו כבוד הר"ר יעקב בי רב [סימן רמז] א שבת י"ט הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפרק ו מהלכות שבת ב לפרוש הרמב"ם שם ג הרשב"א בתשובותיו ד שם בגמרא לפרוש הר"ן שם ה מהר"י אבהו ו שם ז שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

א "מתר להפליג בספינה אפלו בערב שבת אם הולך לדבר מצוה, ופוסק עמו שישבת, ואם אחר כך לא ישבת אין בכך כלום. אכל לדבר הרשות אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת. הגה אכל קדם שלשה ימים שרי אפלו בספינה שמושכים אותה על ידי בהמות, אפלו אין בגבה המים "טפחים (מהרי"ק שרש מ"ה) ואפלו במקום שיצטרף הישראל לעשות אחר כך מלאכה בשבת להוליד הספינה (ריב"ש סימן קנ"ב). וואם הוא דרך מועט, כמו מצור לצידון שאין ביניהם פי אם מהלך יום אחד, מתר להפליג בערב שבת בבקר, מפני שאפשר שגיע שם קדם השבת. והמקום שנהגו שלא להפליג בערב שבת כלל, אפלו דרך מועט אין מפליגין:

ב ו' הא דאין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת, הטעם משום ענג שבת, שכל ג' ימים הראשונים יש להם צער ובלבול. וידוקא למפליגים בימים המלוחים, אכל בנהרות אין שום צער למפליגים בהם, ולפיכך מתר להפליג בהם אפלו בערב שבת. והוא שלא יהא ידוע לנו שאין בעמקם עשרה טפחים, טאכל במקום שיידוע לנו שמקרקע הספינה לקרקע הנהר פחות מעשרה טפחים, אסור (לצאת חוץ לתחום) משום אסור תחומין. וכן בספינה שיצטרף הישראל לבא לידי מלאכה בשבת, אסור לקנס בה ג' ימים קדם השבת, אפלו הם נהרות הנובעים והיא למעלה מעשרה (ריב"ש סימן קנ"ב מהרי"ק). אכל אין אסור במה שהבהמות מושכות הספינה בשפת הנהר, ולא דמי להליכה בקרון שאסור (מהרי"ק):

ג והיא דמתר להפליג מערב שבת, אם נכנס בספינה מערב שבת וקנה בה שבייתה, אף על פי שמפלט בשבת, מתר, והוא שלא יצא מהספינה מעת שקנה שבייתה. הגה ויש אומרים דאפלו יצא מן הספינה שרי, דמאחר שקנה בה שבייתה מערב שבת מתר אחר כך לקנס בה בשבת

ולהפליג. ויש אומרים שעושין קדוש בספינה, ואחר כך חוזרים לביתם ולנים שם, ולמחר חוזרין לספינה ומפליגין, וכן נהגו בקצת מקומות, ואין למחות (ר"ן פרק קמא דשבת וריב"ש סימן י"ז ק"א קנ"ב). וצין לקמן סעיף סימן של"ט ות"ד:

ד להוציאם בשנא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, כי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, וביום ראשון ובשני ובשלישי מתר לצאת, ואם אחר כך יאירע לו סכנה ויצטרף לחלל שבת מפני פקוח נפש, מתר ואין כאן חילול. והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שנא אפלו בערב שבת, כיון דדבר מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמם להשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו להשבת עמו יכול ללכת עמם חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחהו מחוץ לעיר ורצה לקנס לעיר מתר, דכיון דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה ויש אומרים, כל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטיל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שנא תוך ג' ימים, כי חושבים הכל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שיסמכו:

סימן רמח - דינים השוכים לערב שבת. ובו ד' סעיפים:

א "אין הולכים בערב שבת יותר משלש פרסאות כדי שגיע לביתו בעוד היום גדול ויוכל להכין צרכי סעודה לשבת, בין שהולך לבית אחרים בין שהולך לביתו. והנה מלי כשהוא בשוב במקום שיוכל להכין צרכי שבת, אכל אם במקום שהוא שם אי אפשר לו להכין צרכי שבת, או שאינו מקום ישוב בטוח, מתר לילך אפלו במה פרסאות. ואם שלח להודיעם שהוא הולך שם לשבת, מתר לילך במה פרסאות בכל גווא:

ב ואסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי החל, ואפלו היא סעדת

ארוסין, מפני כבוד השבת, שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכל. וכל היום בכלל האסור: הגה וסעודה שדמנה בערב שבת, כגון ברית מילה או פדיון הבן, מתר, כן נראה לי וכן המנהג פשוט: ולאכל ולשתות בלי קביעות סעודה, אפלו סעודה שרגיל בה בחל, כל היום מתר להתחיל מן הדין, אכל מצוה להמנע מלקבוע סעודה שנהוג בה בחל מתשע שעות ולמעלה:

ג ידריך אנשי מעשה להתענות בכל ערב שבת:

ד ואם קבל עליו להתענות בערב שבת, צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אם לא שפרש בשעת קבלת התענית עד שישלימו הצבור תפלתו: הגה ויש אומרים דלא ישלים, אלא מיד שיוצאים מבית הכנסת יאכל (טור מרדכי סוף פרק בכל מערבין בשם הר"מ, והנהגות מימוני פרק א' מהלכות תענית) לכן בתענית יחיד לא ישלים, וטוב לפרש כן בשעת קבלת התענית, ובתענית צבור ישלים, והכי נהוג (מהרי"ל). והוא הוא תענית חלום, צריך להתענות עד צאת הכוכבים:

סימן רנ - הכנת הסעודות לשבת. ובו ב' סעיפים:

א "ישכים בבקר ביום ששי להכין צרכי שבת. ואפלו יש לו כמה עבדים לשמשו, ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק, ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים, ורבי זירא היה מדליק האש, ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החל. וימחם ולמד כל אדם, ולא יאמר לא אפגם כבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת. הגה ויש להשחיו הסכין בערב שבת, כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו ובית יוסף בשם ספר חיי עולם):

ב ירצה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו:

סימן רנא - שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ומעצה. ובו ב' סעיפים:

א "העושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, אינו רואה סימן ברכה. ויש

[סימן רמח] א שבת י"ט ב שם וכתנא קמא רמב"ם בפרק כ"ד ורבנו ירמיה ג שם ופ"ד שם ה הרמב"ם פרק ל' מהא דבני בישן פסחים דף ג' ו הרי"ף והרמב"ם שם והרא"ש ז הרמב"ם בתשובה ח בתשובת הרמב"ם ט בית יוסף גס לדעת הרי"ף והרא"ש י טור בשם בעל הלכות גדולות כ תוספות בערוכין מ"ג והרא"ש שם וגם בתשובה והרשב"א בתשובה ל הריב"ש בתשובה ופרוש הרו"ה שם מ רשב"ץ בתשובה [סימן רמט] א ספ"ה וקאיא דאמר, הרי"ף והרמב"ם בפרק ל' ב בית יוסף ג מדברי הרמב"ם שם ורבנו ירמיה חלק ו ד מהא דגשין ל"ו ה תרב המגיד ברמב"ם פרק ל' ו טור מהא דערוכין מ' וקבאר בירושלמי פרק ב דתענית ז תענית י"ח לדעת הרא"ש שם וכן כתב הטור ח טור והנהגות מימוני פרק א מהלכות תענית [סימן רנ] א טור ושבלי לקט מהא דרב חסדא שבת קי"ז ב שם קי"ט ג לשון הטור ד מדברי הרמב"ם פרק ל' מהלכות שבת [סימן רנא] א פסחים ג' ב טור וסמךדי בשם רבנו מאיר

מִפְרָשִׁים מִנְחָה גְדוֹלָה יְיֹושׁ מִפְרָשִׁים
מִנְחָה קֹטֶנָה. הגה וְדוֹקָא כְּשֶׁעוֹשֶׂה
המלאכה דרך קבע, אֲבָל אִם עוֹשֶׂה אוֹתָהּ
דרך עֲרָאִי לִפִּי שְׁעָה וְלֹא קָבַע עָלֶיהָ, שְׂרִי
(בית יוסף בשם אור זרוע). וְלֹכֵן מִתֵּר לְכַתֵּב
אֲגָרֹת שְׁלוּמִים וְכָל כִּיּוּצָא בְּזֶה (דעת
עצמו):

ב י' לִתְקַן בְּגָדָיו וְכִלְיוֹ לְצִרְף שִׁבְתָּ מִתֵּר כָּל
הַיּוֹם. הגה והוא הדין בְּגָדֵי חֲבֵרוֹ אִם הוּא
לְצִרְף שִׁבְתָּ וְאִינוּ נוֹטֵל עָלָיו שָׂכָר (בית
יוסף). "וְהוּא הִדִּין לָמִי שְׁכֻתָּב סְפָרִים
לְעַצְמוֹ דֶּרֶךְ לַמּוּדוֹ. הגה אֲבָל אֲסוּר לְכַתֵּב
לְחֲבֵרוֹ בְּשָׂכָר (מַרְדְּכִי פָּרָק מְקוֹם שְׁנֵהֲגוֹ).
וּמִסְתַּפְּרִין כָּל הַיּוֹם אֶפְלוֹ מִסְפֵּר יִשְׂרָאֵל (כֹּל
בו וּבֵית יוֹסֵף). וְיֵשׁ לְאָדָם לְמַעַט קָצֵת
בְּלַמּוּדוֹ בְּעֶרֶב שִׁבְתָּ כְּדִי שְׂיָכִין צָרְכֵי שִׁבְתָּ
(שְׁלִטִי גִבּוֹרִים פָּרָק י"ו דְּשִׁבְתָּ וְרוֹשְׁלֵמִי פָּרָק
קָמָא דְתַעֲנִיָּת):

סִימָן רֵנָב - דִּין מַלְאכּוֹת
הַמְתָּרִים וְהַאֲסוּרִים לְהַתְחִיל
בְּעֶרֶב שִׁבְתָּ כְּדִי שְׂיָהִיו נִגְמָרִים
בְּשִׁבְתָּ. וְבוֹ ז' סְעִיפִים:

א "מִתֵּר לְהַתְחִיל בְּמַלְאכָה בְּעֶרֶב שִׁבְתָּ
סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ יָכוֹל
לְגַמְרָהּ מִבְּעוֹד יוֹם וְהִיא נִגְמָרֶת מֵאֵלֶיהָ
בְּשִׁבְתָּ, כְּגוֹן לְשִׁרּוֹת דִּיּוֹ וְסַמְמָנִים בְּמִים
וְהֵם נִשְׂרִים כָּל הַשִּׁבְתָּ, וְלִתֵּת אוֹנִין
(פְּרוּשׁ, אֲגָדוֹת) שֶׁל פֶּשֶׁתָּן לְתַנּוּר כְּדִי
שְׂיִתְלַבְּנוּ, וְלִתֵּת צֶמֶר לְתוֹךְ הַיּוֹרֶה
כִּשְׂאִינָה עַל הָאֵשׁ וְהִיא טוּחָה בְּטִיט,
שְׂאֵם הִיא עַל הָאֵשׁ אֲסוּר שְׂמָא יִחְתָּה
(פְּרוּשׁ, יְגִלָּה וְיַעֲרִי הַנֶּחֱלִים בְּמַחְתָּה).
וְאֶפְלוֹ אִינָה עַל הָאֵשׁ, אִם אִינָה טוּחָה
בְּטִיט אֲסוּר שְׂמָא יִגִּיס בָּהּ כִּכְף, יִהְיֶה מְגִיס
בְּקִדְרָה אֶפְלוֹ אִינָה עַל הָאֵשׁ חֵיב מִשּׁוּם
מִבְּשָׁל. וְיִמְתֵּר לְפָרֶס מְצוּדוֹת חִיָּה
וְעוֹפּוֹת וְדָגִים וְהֵם נְצוּדִים בְּשִׁבְתָּ. וּמִתֵּר
לְמַכֵּר לֵאֲנוּ יְהוּדִי וְלַחֲטַעֲנוּ סְמוּךְ
לַחֲשֻׁכָה וּבִלְבָד הַשְׂעִיָּא מִפְּתַח בֵּיתוֹ

מִבְּעוֹד יוֹם: הגה וְיֵשׁ מִתְּרִין שְׂעִיָּא
הָאִינוּ יְהוּדִי בְּשִׁבְתָּ אִם יָחַד לוֹ הָאִינוּ יְהוּדִי
מְקוֹם מִבְּעוֹד יוֹם בְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ
לְהַחֲמִיר (מַרְדְּכִי פָּרָק קָמָא דְשִׁבְתָּ) וְעַיִן לְקַמָּן
סִימָן ש"כ":

ב י' וּמִתֵּר לְתַן בְּגָדָיו לְכוֹבֵס אִינוּ יְהוּדִי
וְעוֹרוֹת לְעַבְדָּן (פְּרוּשׁ הָאֲמָן שְׁמַעְבַּד וּמִתְקַן
הַעוֹרוֹת) סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה יֵאָסֵר קִצְצֵן לוֹ דְּמִים
אוֹ שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּטוּבַת הַנָּהָה, "וְהוּא
שְׂלֹא יֹאמֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבְתָּ, טֹנָג
שְׂעִיָּעֶשֶׂה הָאִינוּ יְהוּדִי הַמְלָאכָה בְּבֵיתוֹ.
הגה וְאִם לֹא קִצְצֵן, אֲסוּר בְּעֶרֶב שִׁבְתָּ. וְעַיִן
לְעִיל סִימָן רמ"ז דִּישׁ חוֹלְקִין אִם עוֹשֶׂה לוֹ
בַּחֲנֹם דְּהִינוּ בְּטוּבַת הַנָּהָה. "וְאִם רָאָהּ
עוֹשֶׂה מְלָאכְתּוֹ בְּשִׁבְתָּ אִם הִיא עוֹשֶׂה
בְּטוּבַת הַנָּהָה, צְרִיף לֹאמַר לוֹ שְׂלֹא יַעֲשֶׂה
בָּהּ בְּשִׁבְתָּ. הגה וְאֶפְלוֹ נִתְּנָם לוֹ כְּמָה יָמִים
לְכַנִּי שִׁבְתָּ:

ג י' וְאִם הִיתָה מְלָאכָה מִפְּרָסְמַת וְיִדְוֶע שְׂהִיא
שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּמְקוֹם מִפְּרָס,
טוֹב לְהַחֲמִיר וְלֹאסֵר:

ד לְכָל שְׂקָצֵץ, אִף עַל פִּי שְׂעִיָּעֶשֶׂה הָאִינוּ
יְהוּדִי מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּ, מִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לְלַבֵּשׁ
הַכֹּלִי בְּשִׁבְתָּ עַצְמָהּ, דְּכָל שְׂקָצֵץ אֲדַעְתָּהּ
דְּנִפְשָׁה קָא עֲבִיד. הגה וְיֵשׁ אוֹסְרִין לְלַבֵּשׁוֹ,
כָּל שְׂרָדִיעַ שְׂהָאִינוּ יְהוּדִי גְמָרוֹ בְּשִׁבְתָּ (הַגְּהוֹת
אֲשֶׁרִי פָּרָק קָמָא דְשִׁבְתָּ וּמַהֲרִ"ל וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם
רוֹקַח), וְצְרִיף לְהַמְתִּין בְּמוֹצָאֵי שִׁבְתָּ בְּכִדִי
שְׂעִיָּעֶשֶׂה (אוֹר זִרְעוֹ), וְהָכִי נִהוּג לְכַתְּחֵלָה, אִם
לֹא שְׂצָרִיף אֵלָיו בְּשִׁבְתָּ, שְׂאָז יֵשׁ לְהַקֵּל. וְאִם
יֵשׁ לְתַלּוֹת שְׁנִגְמָר בְּעֶרֶב שִׁבְתָּ, מִתֵּר בְּכָל
עֲנָן (הַגְּהוֹת אֶלְפִּסִּי). וְדוֹקָא אִם שָׁגַר לוֹ הָאִינוּ
יְהוּדִי לְבִיתוֹ, אֲבָל אֲסוּר לְקַח כֹּלִים מִבֵּית
הָאֲמָן בְּשִׁבְתָּ וְיֹוֹם טוֹב (מַרְדְּכִי פָּרָק קָמָא דִּיּוֹם
טוֹב וְאוֹר זִרְעוֹ וְהַגְּהוֹת מִמּוֹנֵי פָּרָק בִּמְהֻלְכוֹת
יוֹם טוֹב וְהַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי פָּרָק אֵין צִדִּין). וְכָל זֶה
בְּכֹלִים שְׂעִיָּעֶשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל (בֵּית יוֹסֵף) אֲבָל אִינוּ
יְהוּדִי שְׂעוֹשֶׂה מְנַעֲלִים עַל הַמַּקָּח, מִתֵּר

לְיִשְׂרָאֵל הַמְכִּירוֹ לִילָף וְלִקַּח מִמֶּנּוּ בְּשִׁבְתָּ
וְלִנְעָלָם, וּבִלְבָד שְׂלֹא יִקְצֵץ עִמּוֹ דְּמֵי הַמַּקָּח
(הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי פָּרָק אֵין צִדִּין):

ה י' וּמִתֵּר לְפַתַּח מִים לְגִנָּה וְהֵם נִמְשָׁכִים
וְהוֹלְכִים בְּכָל הַשִּׁבְתָּ וְלַהֲנִיחַ קִילּוֹר (סֵם)
שֶׁל רְפוּאָה שְׁנוֹתָנִין עַל הַעֵין) עֲבָה עַל
הַעֵין אִף עַל פִּי שְׂאֲסוּר לְהַנִּיחוֹ בְּשִׁבְתָּ,
וְלִתֵּת מְגָמֵר תַּחַת הַכֹּלִים וְהֵם מְתַגְמָרִים
מֵאֵלֶיהֶם כָּל הַשִּׁבְתָּ, וְאֶפְלוֹ מְגָמֵר מִנָּח
בְּכֹלִי, דְּאֵין אָדָם מְצָה עַל שְׁבִיתָת
כֹּלִים, וְלִתֵּת שְׁעוֹרִים בְּגִיטָה לְשִׁרּוֹתָן.
יְטוּעֵנִין בְּקוֹרֹת בֵּית הַבַּד וְהִנֵּה מִבְּעוֹד
יוֹם עַל זֵיתִים וְעִנְבִּים, וְהַשְׂמָן וְהַיֵּין
חִיּוּצָא מֵהֶם מִתֵּר (וְעַיִן לְעִיל סִימָן ש"כ
סְעִיף ב'). וְכֵן בְּסֵר וּמְלִילּוֹת שְׂרָסְקָן
מִבְּעוֹד יוֹם, מְתָרִים הַמְשָׁקִים הַיּוּצָאִים
מֵהֶם. י' וּמִתֵּר לְתַת חֲטִים לְתוֹךְ רַחֲיִים שֶׁל
מִים סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה. הגה וְלֹא חִישִׁינָן
לְהַשְׁמַעַת קוֹל שְׂאִימָרוֹ רַחֲיִים שֶׁל פְּלוּנִי
טוֹחֲנוֹת בְּשִׁבְתָּ. וְיֵשׁ אוֹסְרִים בְּרַחֲיִים וּבְכָל
מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ לַחֵשׁ לְהַשְׁמַעַת קוֹל (טוֹר
וְתוֹסְפוֹת וְהַרָא"ש פָּרָק קָמָא דְשִׁבְתָּ וּסמ"ג
וּסמ"ק וְסִפְר הַתְּרוּמָה וְהַגְּהוֹת מִמּוֹנֵי פָּרָק ו
וְהַשּׁוֹבֵת מַהֲרִי"ו סִימָן ק"ל וְאֲגוּר), וְהָכִי נִהוּג
לְכַתְּחֵלָה, מִיָּהוּ בְּמְקוֹם פְּסִידָא יֵשׁ לְהַקֵּל,
כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל סוֹף סִימָן רמ"ד. וּמִתֵּר
לְהַעֲמִיד כָּלִי מְשַׁקֵּלֶת שְׁקוּרִין זִיגְעִ"ר מְעֶרֶב
שִׁבְתָּ, אִף עַל פִּי שְׂמִשְׁמִיעַ קוֹל לְהוֹדִיעַ
הַשְּׁעוֹת בְּשִׁבְתָּ, כִּי הַכֹּל יוֹדְעִים שְׂדִרְכָּן
לְהַעֲמִידוֹ מֵאֲתָמוּל (טוֹר אֲגוּר). וְעַיִן לְקַמָּן
סִימָן ש"ל"ח):

ו י' לֹא יֵצֵא אָדָם עֶרֶב שִׁבְתָּ סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה
בְּמַחְטוֹ פְּבִידוֹ וְלֹא בְּקִלְמוֹסוֹ, שְׂמָא יִשְׁכַּח
וְיִוְצִיא. אֲבָל מִתֵּר לְצִאת בְּתַפְלִין סְמוּךְ
לַחֲשֻׁכָה לִפִּי שְׂאִינוּ שׁוֹכְחִין:

ז י' מְצָה לְמִשְׁמַשׁ אָדָם בְּכִלְיוֹ בְּעֶרֶב שִׁבְתָּ
סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה, שְׂלֹא יִהְיֶה בָּהֶם דְּבָר
שְׂאֲסוּר לְצִאת בּוֹ בְּשִׁבְתָּ:

⌘ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⌘

ג רש"י שֵׁם בְּגִמְרָא לְגִרְסַת ר' אֵלִיהוּ מִזְנִיחַ ד טוֹר בְּשֵׁם אָבִי הַעוֹרִי וּשְׂאָר פּוֹסְקִים ה שֵׁם בְּשֵׁם אָבִיו הַרָא"ש [סִימָן רֵנָב] א שִׁבְתָּ י"ז ב שֵׁם בְּגִמְרָא י"ח ג לְפָרוּשׁ
רש"י שֵׁם ד שֵׁם בְּגִמְרָא ה שֵׁם וּכְרַבִּי עֲקִיבָא אֶלְבָּא דְּבֵית הֵלֵל ו שֵׁם י"ז ז שֵׁם תּוֹסְפוֹת שֵׁם י"ט וְהַרָא"ש וְהַרְמְב"ם בְּפָרָק ו' מִהֻלְכוֹת שִׁבְתָּ ח רַמְב"ם שֵׁם וּסמ"ג
וְהַתְּרוּמָה וּשְׂאָר פּוֹסְקִים ט צִנְתִּי לְעִיל סִימָן רמ"ד סְעִיף ה' י רֹקַח בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלָמִי סוֹף פָּרָק קָמָא דְשִׁבְתָּ כ גִּם זֶה צִנְתִּי שֵׁם בְּסְעִיף ד' ל ה"רן אָהָא דְשִׁבְתָּ י"ט
מ שִׁבְתָּ י"ח נ שֵׁם י"ט מִשְׁנֵה ו' פָּרָק ב דְּעִדְיֹות וּכְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל ס שֵׁם וּכְרַבָּה, רַבְּנוּ תַנְחֵל וְהַסְפַּמַת הַתּוֹסְפוֹת וְהַרָא"ש סמ"ק וּסמ"ג וּשְׂאָר פּוֹסְקִים ע שֵׁם י"א
פ לְפָרוּשׁ הַרְמְב"ם בְּסוֹף פָּרָק י"ט מִהֻלְכוֹת שִׁבְתָּ. וְכַתֵּב הַבֵּית יוֹסֵף וְאֶפְשָׁר שְׂזָה הִיא דַּעַת הַרִיף וְהַרָא"ש

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן רנג - דין פירה ותנור לתן
עליהן הקדרות בערב שבת. ובו
ח' סעיפים:

א "פירה" שהיא עשויה בקדרה ושופתין על פיה קדרה למעלה, ויש בה מקום שפיתת שתי קדרות, אם הסקה בגפת שהוא פסלת של זיתים או בעצים, אסור לתן עליה תבשיל מבעוד יום בלשהותו עליה, אלא אם כן נתבשל כל צרכו והוא מצטמק (פרוש, הולך וחסר) ורע לו, דליכא למחש שמא יחתה, או שהוא חי שלא נתבשל כלל, דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנה עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חתוי. אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו, ואפלו נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו, חישינן שמא יחתה, ואסור להשהותו עליה אלא אם כן גרף, דהינו שהוציא ממנו כל הגחלים, או קטם, דהינו שפסח הגחלים באפר למעט חמם. ואם נתן בה חתיכה חיה, מתר באלו היתה בלה חיה, דעל ידי כך מסיח דעתו ממנה. ואפלו אינה גרופה (פרוש, שמשך הגחלים מהתנור) וקטומה (פרוש, שפסח הגחלים באפר) מתר לסמך לה קדרה בסמוך חוצה לה. ואם הסקה בקש או בגבבא, מתר לשהות עליה אפלו אינה לא גרופה ולא קטומה. הגה שתי פירות המתאימות זו אצל זו ודפן של חרס ביניהם, האחת גרופה וקטומה והשניה אינה גרופה וקטומה, מתר לשהות על הגרופה וקטומה אף על פי שמוסיף הבל משאינה גרופה וקטומה (גמרא פרק פירה). ותנור, אפלו הסק בקש וגבבא, אסור אפלו לסמך לו ואפלו אם

הוא גרוף וקטום. הגה כל זמן שהיך סולדת בו (הגהות מרדכי), וכל שכן שאסור לשהות בתוכו או על גבו. "וכופח, שהוא מקום שפיתת קדרה אחת, אם הסק בקש או גבבא דינו כפירה, בגפת או בעצים דינו כתנור. (והתנורים שלנו דינם כפירה) (ר"ן) ריש פרק פירה וכל בו, וכן משמע מפרוש רש"י. ט"אם שכח ושהה, אם הוא תבשיל שבשל כל צרכו, מתר אפלו הוא מצטמק ויפה לו, ואם הוא תבשיל שהתחיל להתבשל ולא בשל כל צרכו, אסור עד מוצאי שבת. ואם עבר ושהה, אסור בשניהם. הגה עד בכדי שיעשו (הגהות אשרי ורמב"ם) ואם התזירה אינו יהודי בשבת, דינו כשכח ושהה (הגהות אשרי). ואם התזירו ישראל, דינו כעבר ושהה (הגהות מרדכי). ואם מצטמק ורע לו, מתר, שהרי לא נהנה מן האסור (בית יוסף. ועין לקמן ריש סימן רנ"ז). ויש אומרים, שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי (פרוש, שם אדם שהיה אוכל מאכלו שלא נתבשל כל צרכו), או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, מתר להשהותו על גבי פירה. הגה או אפלו על גבי תנור (המגיד פרק ג והגהות מרדכי ומימוני פרק ג וריש פרק פירה ובית יוסף) אפלו הסק בגפת ועצים, אפלו אינה גרופה וקטומה, ולא הזקרה גרופה וקטומה והסק בקש וגבבא אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, וכן לענין אם נטל הקדרה מעליה ובה להתזירה עליה בשבת. ואם שכח ושהה תבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, אסור, ואין צריך לומר אם עבר ושהה. הגה ונהגו להקל כסברא האחרונה. יוכל זה בענין

שהיה, שהקדרה יושבת על כסא של ברזל או על גבי אבנים ואינה נוגעת בגחלים, אבל הטמנה על גבי גחלים, לדברי הכל אסור. הגה ויש אומרים דאפלו אם הקדרה עומדת על גבי האש ממש, כל זמן שהיא מגלה למעלה לא מקרי הטמנה ושרי, וכן המנהג, רק שזוהרים לנתקן קצת קדם השבת מן האש כדי שיוכל ישראל להסירו ממש, ואם לא נחקן מן האש ונמצאו על גבי האש בשבת, יש להסירו ממש על ידי אינו יהודי, ואם ליכא אינו יהודי מתר לישראל להסירו ממש, ויזהר שיקחנו ממש בנחת ולא ינענע הגחלים, ואז אף אם ינענע קצת, דבר שאין מתכונן הוא ושרי (מרדכי ריש פרק פירה והגהות מימוני פרק ו):

ב לפירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדרה מעליה ואפלו בשבת, מתר להתזירה יכל זמן שהיא רותחת. הגה ויעודה בידי (טור) ולא הניחה על גבי קרקע. הגה ודעתו להתזירה (טור) ודוקא על גבה, אבל לתוכה אסור. ובתנור אסור להתזיר אפלו הוא גרוף וקטום, והוא הדין לכופח אם הסיקו בגפת ועצים. הגה ודוקא שהתבשיל מבשל כל צרכו (בית יוסף), ואז מתר להתזיר ואפלו לכירה אחרת, אבל אם לא נתבשל כל צרכו אסור אפלו לאותה פירה (מימוני פרק ג). ויש אומרים דכל זה אינו אסור רק כשנטלו מן הפירה מבעוד יום ולא התזירו עד שחשכה, אבל אם לקחו ממש משחשכה, אפלו הניחו על גבי קרקע מתר (ר"ן פרק פירה וכל בו). וכן נוהגים להקל בתנורין שלנו שיש להם דין פירה, וסומכים עצמם על דברי המקליו, וטוב להחמיר. מיהו, אם נצטנן, לכלי עלמא

באר הגולה

ויסמן רנג] א שבת ל"ו ב רבי הושעיא ורבה בר בר חנה לדעת הר"ף שם וכן דעת השאלתות והר"י ברצלוני והרמב"ם בפרק ג מהלכות שבת ג שם י"ח ד שם ל"ז שם ו שם ל"ח ז ממשמעות הגמרא שם לדעת כל הפוסקים ח שם ט שם לפרוש הר"ף והרמב"ם י לפרוש רש"י ור"י כ טור ורא"ש שם והר"ן בשם הגאונים והמגיד בפרק ג מהלכות שבת לדעת הרמב"ם והגהות שם וספר התרומה וספר המצות ל שם ל"ז מ שם ל"ח נ טור ורבנו ירחם בחלק ג בשם הרב רבנו יונה ס שם וכלשנא קמא דחזקיה משמה דאב"י ע שם ל"ז פ טור והרמב"ם בפרק ג מהלכות שבת ושאר פוסקים

הנה מובא באן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אסור (בית יוסף). ויש אומרים דאם הוציא מאכל מן התנור בשבת, אסור להניחו בכרים ובכסות (הגהות מיומי פרק ד). יש אומרים, דכל שהוא סמוך לחשכה או סמוך לכרכו, שהוא קבלת שבת לדידן (הגהות מרדכי), אם הוא סמוך כל כך שאם נצטנן הקדרה אי אפשר להתיתקה מבעוד יום, דינו כמו בשבת עצמו. ויש מקלין בזה. והמנהג להקל, אף טוב להחמיר במקום שאין צורך כל כך. ודוקא על גבי כירה ממש, אבל לסמך, אפלו סמוך לאש במקום שהיד סולדת בו שרי, אפלו סמוך לחשכה (הגהות מרדכי והגהות מיומי). ובתנור אין חלוק בין להחזיר עליו או לסמך אצלו, ודוקא במקום שהיד סולדת בו, אבל אין היד סולדת שם שרי אפלו בשבת, כמו שיתבאר לקמן סימן שי"ח:

ג *המשכים בבקר וראה שהקדיתה תבשילו ונרא פן יקדיח יותר, יכול להסיר ולהניח קדרה ישנה ריקנית על פי הכירה, ואז ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה ריקנית. ויזהר שלא ישים קדרתו על גבי קרקע, ושתייה רותחת (ויכבר נתבאר שנהגים להקל אף אם נתנה על גבי קרקע):

ד *יש למחות ביד הנוהגים להטמין מבעוד יום קמקום של מים חמין ונותנים אותם לתוך הקדרה בשבת כשהתבשיל מצטמק (ועין לקמן סימן שי"ח):

ה *מתר לתת על פי קדרת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו, כגון פאנדי"ש¹) וכיוצא בהן, לחממן, לפי שאין דרך בשול בכך. אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים על גבי המחס, ודאי אסור. הגה והוא הדין שאסור להניחו על גבי כירה אפלו גרופה וקטומה, דלא התירו אלא חזרה וכדרך שנתבאר. ויש מתירין לתן לתוך תנור שאפו בו מבעוד יום, דמאחר שלא הטמינו בו רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הכל מעט ואין לחש לבשול (כל בו), ובלבד שלא נצטנן לגמרי, ויש מחמירין בזה, ואם החם כל כך בתנור שהיד סולדת בו, אסור. ועין לקמן סימן שי"ח. וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לאינו יהודי לעשות, לכן אסור לומר לאינו יהודי להחם הקדרה אם נצטנן, ואם עשה כן אסור לאכלו אפלו צונן

(בית יוסף והרשב"א בתשובה). אמנם אם לא נצטנן כל כך, שעדין ראויים לאכל, אם חממו אותו האנים יהודים, מתירין לאכל. לכן נוהגין שהאנים יהודים מוציאים הקדרות מן התנורים שמטמינים בהן ומושיבין אותן אצל תנור בית החרף או עליו, ומבערת השפחה אחר כך התנור שהוא ועל ידי זה הקדרות חוזרים ונרתחים, אבל על ידי ישראל אסור בכי האי גוונא (תרומת הדשן). אבל אם הקדרות צדין חמין, מתר להעמידן אצל תנור בית החרף, מאחר שנתבאר דתנורים שלנו יש להם דין כירה, וסמיכה בכירה שאינה גרופה וקטומה כדין גרופה וקטומה לענין נתינה עליה. וכבר נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת אפלו הניחה על גבי קרקע, והוא הדין לסמך לתנור שאינו גרופ וקטום, הואיל והקדרה צדין חם ומבשל כל צרכו, וכן המנהג פשוט להתיר. ועין לקמן סימן שי"ח:

סימן רנד - דיני תבשילין המוכנים מערב שבת כדי להגמיר בשבת. ובו ט' סעיפים:

א *אף על פי שבשר חי מתר להשהותו, הני מלי בקדרה, אבל בצלי שאצל האש אסור להניחו סמוך לחשכה, שממחה להתבשל ואתי לחתווי, והני מלי בבשר שור או עז, אבל בשר גדי ועוף שהם מנתחים לאכרים מתר, דלא חישינן לחתוי, ישאם יחתה בגחלים יתחרף (פרוש, יצא מגדר הצלי ונכנס בגדר הנשרף) הבשר, שאינו צריך אלא חמימות האש בלבד. ואם הוא בתנור וטח פיו בטיט, בין גדי ועוף שלמים בין בשר שור או עז, מתר, דלא חישינן לחתוי, ישאם בא לפתח התנור ולחתות תכנס הרוח ויצטנן התנור ויתקשה הבשר ויפסיד. הגה ואין חלוק בזה אם הוא חי לגמרי או שנתבשל קצת (בית יוסף). וכל זמן שחלל הגוף שלם, אף על פי שאין עליו ראשו וקרעיו, מקרי שלם (הגהות מרדכי). ויש מחמירין וסוברין דבתנור טוח בטיט הכל שרי, ועל גבי האש שהוא מגלה הכל אסור, ובתנור שפיו מכסה אלא שאינו טוח בטיט, אז יש לחלק בין גדי ועוף לשאר בשר כדרך שנתבאר, והכי נהוג פסקא זז. (טור והגהות אשרי ובית יוסף בשם רש"י וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה):

באר הגולה

ב *אין צולין בצל וביצה או בשר על גבי גחלים אלא כדי שיצלה מבעוד יום ומשני צדדיו כמאכל כן דרוסאי שהוא חצי בשולו, אפלו הוא בשר גדי, דכיון שהניח על גבי גחלים אינו חושש אלא שיצלה מהרה ואף על פי שיתחרף, הלכך חישינן שמא יחתה, אבל כשנצלה כמאכל כן דרוסאי, לא חישינן דלמא אתי לחתוי אפלו אם הוא בשר שור, שמאחר שהוא ראוי לאכילה למה יחתה להפסידו:

ג *אם עבר או שכח ונצלה בשבת באסור, אסור:

ד *פרות שנאכלין חיין, מתר לתנן סביב הקדרה, אף על פי שאי אפשר שיצולו קדם חשכה. ומיהו, צריך לזהר שלא יחזיר הכסוי אם נתגלה משהחשכה ושלל להוסיף עליו עד שיצולו, מפני שממחה לגמור בשולם בשבת:

ה *אין נוהגין סמוך לחשכה פת לתנור אלא כדי שיקרמו (פרוש, שיצלה על פני הלחם קרום וקלפה מחמת האש) פניה המדבקים בתנור, ולא תררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה שפנגד האש. הגה וכל שפוסקה ואין החוטין נמשכין קרוי קרימת פנים (הגהות מיומי פרק ג) ופשטיד"א או פלאדי"ן, צריך שיקרמו פניה למעלה ולמטה ויתבשל מה שבתוכה כמאכל כן דרוסאי (בית יוסף בשם סמ"ג והגהות מיומי). ואם נתן אותם סמוך לחשכה ולא קרמו פניהם, אם במזיד, אסור עד מוצאי שבת בכדי שיעשו, ואם בשוגג, מאם אין לו מה יאכל מתר לו לרדות ממנו מזון שלש סעדות ואומר לאחרים שאין להם מה יאכלו, באו ורדו לכם מזון שלש סעדות. וכשהוא רודה לא ירדה במרדה (פרוש, ברכת ובמזנה, תרגום מרדה פאל"ה בלע"י) אלא בסכין וכיוצא בו, שלא יעשה כדרך שעושה בחל, ואם אי אפשר לרדות בשנוי, ירדה במרדה. ואם נתנה בכדי שיקרמו פניה, כיון דלא עבד אסורא וצריך שבת הוא, ורדה כדרכו, ושלל לצרף היום אסור אפלו בשנוי. הגה וכל זה בתנור שאינו טוח בטיט (הגהות אשרי), אבל אם הוא טוח בטיט, או שאינו אופה לצרף שבת, רק למוצאי שבת דיש לו זמן לאפותו, מתר דלא גזרינן בכהאי גוונא שמא יחתה (כל בו):

ז הגהות מרדכי שם ק נמוקי יוסף ריש פרק ב דבכא בתרא בשם ר"י ר הר"ן פרק ג דשבת בשם הרשב"א [סימן רנד] א שבת י"ח ב שם כלשנא בתרא ויכר ירמיה, הר"ן והרשב"ם בפרק ג והתוספות ג לפרוש הרשב"ם שם ד שם בגמרא ה לפרוש הרשב"ם שם ו שם ז בית יוסף מהא דמנחות צ"ו ומהמב"ם פ"ה דשבת ח הר"ן ותרב המגיד שם בפרק ג דשבת ט הגהות אשרי"י סוף פרק קמא דשבת י טור בסימן רנ"ז בשם רמב"ם והתוספות והרא"ש בריש פרק ד דשבת כ שם ויכרבי אליעזר ל רמב"ם בפרק ג מהלכות שבת מדין צסיסיות ותרמוסים י"ח מ שבת קי"ז ב הר"ן ריש פרק קמא דשבת

ו וְאִם נָתַנוּ בַשַּׁבָּת אֶפְלוּ בַמַּיִד, מִתֵּר לוֹ לְרִדּוֹת קָדָם שִׁנְאָפָה כְּדִי שְׁלֹא יָבֹא לִיְדֵי אֲסוּר סְקִילָה:

ז עֲבֻתָּוִים שְׁלָנוּ, שְׁאִין בָּהֶם רִדְיָה, מִתֵּר לְהוֹצִיא יוֹתֵר מִשְׁלֹש סְעֻדוֹת בְּסָכִין אוֹ בְשׁוּם דָּבָר שִׁיתַּחֲבֹב בּוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם לֹא יוֹצִיא בְרַחַת, מִשׁוּם דְּמֻחְזִי כְעֻבְדִּין דְּחַל:

ח לֹא יִמְלֹא אָדָם קִדְרָה עֲסָסִית (פְּרוּשׁ, מִיָּנִי קִטְנִית הַגְּדֻלוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בִבְבֶל) וְתַרְמוּסִין וְיִתֵּן לְתוֹף הַתַּנּוּר עֶרֶב שַׁבָּת סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה, צִמְּנֵי שְׂדֵבָרִים אֵלוֹ אֵינֶם צָרִיכִים בְּשׁוּל רֹב וְרַעְתּוֹ עֲלֵיהֶם לְאַכְלָם לְאַלְתֵּר, וּמִפְּנֵי כֵן אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְבַּשְׁלוּ כָּל עֶקֶר הָרִי הֵם כִּשְׁאֵר תִּבְשִׁיל שֶׁהַתַּחֲלִיל לְהַתְבַּשֵּׁל וְלֹא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צֶרְכּוֹ שֶׁאֲסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ, וְהוּא הָדִין לְכִידָה וְכּוֹפֶת. הֵגֵה כְּשֶׁאֵינֶן גְּרוּפִים וְקִטְמוּמִים וְאֶפְשָׁר לְחַתּוֹת (בֵּית יוֹסֵף וּמַגִּיד מִשְׁנֵה פֶּרֶק ג). וְאִם עָשָׂה כֵן אֶפְלוּ בַשּׁוּגֵג, אֲסוּרִים לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת עַד כְּדִי שִׁיעֲשׂוּ:

ט שִׁפּוּצָא בּוֹ, לֹא יִמְלֹא חֲבִית שֶׁל מִים וְיִתֵּן לְתוֹף הַתַּנּוּר עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֻׁכָה, וְאִם עָשָׂה כֵן, אֲסוּרִים לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּכִידֵי שִׁיעֲשׂוּ:

סִימָן רִנָּה - הַכְּנַת הָאֵשׁ קָדָם הַכְּנַסַת שַׁבָּת. וְכו' ג' סְעִיפִים:

א "אֵין עוֹשִׂין מְדוּרָה מַעֲצִים סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה, עַד שִׁיעִית בָּהֶן הָאוּר בַּעֲנֵן שֶׁתֵּהָא הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה בְּבִלִי סִיעַ עֲצִים אַחֲרִים, וְאִם הוּא עֵץ יְחִידִי יִצְרִיף שִׁיֵּאֲחֹז הָאוּר בְּרֹב עֲבִיּוֹ וּבְרֹב הַקֶּפֶז. וְאִם לֹא הִדְלָקָה כָּל כֹּף, אֲסוּר לְהַנּוֹת בָּהּ בַּשַּׁבָּת, גּוֹרֵה שְׁמָא יִתְחַהּ בָּהּ וְיִנָּיד הַעֲצִים כְּדִי שֶׁתַּעֲלֶה הַשְּׁלֵהֶבֶת. וְכִשְׁהִדְלָקָה בַּשַּׁעוֹר "יִכּוֹל לְהַתְחַמֵּם כִּנְגֻדָה בַּשַּׁבָּת וְלֹא שֶׁתִּשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה, בֵּין אִם הוּא עַל גְּבִי קֶרֶק ע אוֹ עַל גְּבִי הַמְּנוֹרָה, וְאֶפְלוּ הֵיא מְדֻבָּרִים שְׁאִין עוֹשִׂין מִהֶם פְּתִילָה לְשַׁבָּת:

ב יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁבִּפְתָּחִין אֶפְלוּ לֹא אֲחֹז בָּהֶם הָאוּר אֲלֹא כָּל שְׁהוּא, שְׂרִי, מִפְּנֵי שֶׁהֵם דּוֹלְקִים וְהוֹלְכִים:

ג מְדוּרָה שֶׁל זֶפֶת וְשֶׁל גִּפְרִית וְשֶׁל קֶשׁ וְגִבְבָּא, אֶפְלוּ לֹא אֲחֹז בָּהֶם הָאוּר אֲלֹא כָּל שְׁהוּא, שְׂרִי, וְכֵן מְדוּרָה שֶׁל קָנִים וְשֶׁל גִּרְעִינֵי תַמְרִים "כִּשְׁהֵם מְפֻזְרִים, אֲבָל אִם הַקָּנִים אֲגֻדּוֹת וְהַגִּרְעִינִים בִּפְסֵל צְרִיכִים שִׁיעִית בָּהֶם הָאוּר עַד שֶׁתֵּהָא הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה. וְיֵישׁ אוֹמְרִים בַּהֶפֶךְ:

סִימָן רִנּו - שֵׁשׁ תַּקִּיעוֹת שֶׁהֵיוּ תוֹקֻעִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֵׁשׁ תַּקִּיעוֹת כְּדִי לְהַבְדִּיל אֶת הַעֵם מִן הַמְּלָאכָה. הֵגֵה וְנִהְיָ בְּקִהְלוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, שֶׁכָּל שְׁהוּא סְמוּךְ לַשַּׁבָּת כְּחֻצִי שָׁעָה אוֹ שְׁעָה, שֶׁמִּכְרִיז שְׁלִיחַ צְבוּר לְהַכִּין עֲצֻמָּן לַשַּׁבָּת, וְהוּא בְּמָקוֹם הַתַּקִּיעוֹת בְּיָמֵיהֶם, וְכֵן רְאוּי לְנַהֵג בְּכָל מָקוֹם:

א "כִּשְׁהֵיוּ יִשְׂרָאֵל בְּיָשׁוּבָן הֵיוּ תוֹקֻעִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֵׁשׁ תַּקִּיעוֹת כְּדִי לְהַבְדִּיל אֶת הַעֵם מִן הַמְּלָאכָה. הֵגֵה וְנִהְיָ בְּקִהְלוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, שֶׁכָּל שְׁהוּא סְמוּךְ לַשַּׁבָּת כְּחֻצִי שָׁעָה אוֹ שְׁעָה, שֶׁמִּכְרִיז שְׁלִיחַ צְבוּר לְהַכִּין עֲצֻמָּן לַשַּׁבָּת, וְהוּא בְּמָקוֹם הַתַּקִּיעוֹת בְּיָמֵיהֶם, וְכֵן רְאוּי לְנַהֵג בְּכָל מָקוֹם:

סִימָן רִנּו - דִּיגֵי הַטְּמִנָּת חֲמִיּוֹן. וְכו' ח' סְעִיפִים:

א "אֵין טוֹמְנִין בַּשַּׁבָּת אֶפְלוּ בְּדָבָר שְׁאִין מוֹסִיף הֵבֵל, בְּאֶבֶל בְּסַפֵּק חֲשֻׁכָה טוֹמְנִין בּוֹ. וְאֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֵבֵל אֶפְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם. וְאִם הַטְּמִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֵבֵל, הַתְּבַשִּׁיל אֲסוּר אֶפְלוּ בְּדִיעֵבֶד. וְיִדּוּקָא בְּצוּנָן שֶׁנִּתְחַמֵּם אוֹ שֶׁנִּצְטַמַּק וְיִפָּה לוֹ, אֲבָל בְּעוֹמֵד בְּחִמְיָמוֹתוֹ כְּשֶׁעָשָׂה רֵאשׁוּנָה מִתֵּר. הֵגֵה יֵישׁ אוֹמְרִים דָּאֵם שִׁכַּח וְהַטְּמִין בַּשּׁוּגֵג בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֵבֵל שְׂרִי לְאַכֵּל (הַנְּהוּת מְדֻבָּר), וְיֵישׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֹא כְּשֶׁעוֹשֶׂה לְצַרֵּף לְזֵלָה, אֲבָל כְּשֶׁמִּטְמִין לְצַרֵּף מִתֵּר מִתֵּר לְהַטְמִין מִבְּעוֹד יוֹם בְּדָבָר שֶׁמוֹסִיף הֵבֵל (מְדֻבָּרִי רִישׁ פֶּרֶק פִּינְיָה וּבֵית יוֹסֵף סוּף סִימָן רִנ"ג בְּשֵׁם שְׁבִלִי לִקְט). וְכִדְיעֵבֶד יֵישׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיֶה רִגְלִי לַעֲשׂוֹת כֵּן):

ב "אֶפְלוּ תִבְשִׁיל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כָּל צֶרְכּוֹ אֲסוּר לְהַטְמִין בַּשַּׁבָּת אֶפְלוּ בְּדָבָר שְׁאִינוֹ מוֹסִיף הֵבֵל. וּמִכָּל מָקוֹם לְשׁוּם בָּלִים עַל הַתְּבַשִּׁיל כְּדִי לְשַׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבָרִים אוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִתְטַנֵּף בְּעַפְרוּרִית, שְׂרִי, שְׁאִין זֶה בְּמִטְמִין לְהַחֵם אֲלֹא כְּשׁוֹמֵר וְנוֹתֵן כִּסּוּי עַל הַקְּדֻרָה (וְעֵין לְעִיל סִימָן רִנ"ג):

ג וְאֵלוֹ הֵם דְּבָרִים הַמוֹסִיפִים הֵבֵל: פְּסִלַת שֶׁל זֵיתִים וְאוֹ שֶׁל שְׁמִשְׁמִין, וְזָבֵל וְמִלַּח, וְסִיד וְחֹלֶל, בֵּין לְחִים בֵּין יְבֻשִׁים, וְחֶבֶן וְזָגִין, וְמוֹכִינִין, וְעֻשְׁבִּים, בְּזִמְן שֶׁשִּׁלְשַׁתָּם לְחִין. וְאֵלוֹ דְּבָרִים שְׁאִינֶם מוֹסִיפִים הֵבֵל: כִּסּוֹת, וּפְרוֹת, וְכֹפֶי יוֹנָה (אוֹ שְׂאֵר נֻצּוֹת, מִהֶרֶר"א בַּהֲנֻחוֹת), וְנִעְרַת שֶׁל פֶּשֶׁתָּן, וְנִסְתָּר שֶׁל חֲרָשִׁין (פְּרוּשׁ, הַקֶּשׁ הַדֵּק הַנוֹפֵל מִן הַעֵץ כְּשֶׁמִּגְרָרִים אוֹתוֹ בַּמְּגֵרָה). הֵגֵה יֵישׁ אוֹמְרִים דְּמִתֵּר לְהַטְמִין בְּסֻלְעִים אֵף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין הֵבֵל, דְּמִלְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא לֹא גָזְרוּ בָּהּ רַבָּנָן (תּוֹסֵפוֹת וּמְדֻבָּרִי רִישׁ פֶּרֶק לֹא יִתְפַּר):

ד טָאף עַל פִּי שְׁאִין טוֹמְנִין בַּשַּׁבָּת אֶפְלוּ בְּדָבָר שְׁאִין מוֹסִיף הֵבֵל, אִם טְמָן בּוֹ מִבְּעוֹד יוֹם וְנִתְגַּלָּה מִשְׁחֻשְׁכָה, מִתֵּר לְחֹזֵר וּלְכֻסּוֹתוֹ. וְכֵן אִם רָצָה לְהוֹסִיף עֲלָיו בַּשַּׁבָּת מוֹסִיף, וְכֵן אִם רוּצֶה לְטָלוֹ כָּל וְלִתֵּת אַחֵר בְּמָקוֹמוֹ, בֵּין שֶׁהִרְאִשׁוֹן חֵם יוֹתֵר מִהַשְׁנִי בֵּין שֶׁהַשְׁנִי חֵם יוֹתֵר מִהִרְאִשׁוֹן, אֶפְלוּ לֹא הֵיָה מְכֻסָּה אֲלֹא בְּסִידִין, וְכֹל לְטָלוֹ לְכֻסּוֹתוֹ בְּגִלּוּפִיקְרִין, לְוִהוּא שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה הַקְּדֻרָה כָּל צֶרְכָּה, אֲבָל אִם אֵינָה מְבַשֵּׁלָת כָּל צֶרְכָּה, אֶפְלוּ לְהוֹסִיף עַל הַכִּסּוּי אֲסוּר, שֶׁתּוֹסַפֶּת זֶה גּוֹרֵם לָהּ לְהַתְבַּשֵּׁל:

ה "אִם פָּנָה הַתְּבַשִּׁיל בַּשַּׁבָּת מִקְדֻרָּה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ לְקֻדְרָה אַחֲרָת, מִתֵּר לְהַטְמִינוּ לְבְּדָבָר שְׁאִינוֹ מוֹסִיף הֵבֵל:

ו מִתֵּר לְהַטְמִין בַּשַּׁבָּת דָּבָר צוּנָן בְּדָבָר שְׁאִינוֹ מוֹסִיף הֵבֵל כְּדִי שְׁלֹא יִצְטַנֵּן בְּיוֹתֵר אוֹ כְּדִי שֶׁתִּפְגֵּי צֻנָּתוֹ, "אֲבָל בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֵבֵל, אֶפְלוּ לְהַטְמִין צוּנָן גָּמוּר וְאֶפְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם נְמִי אֲסוּר:

ז כָּל הֵיכָא דְאֶסְרִינָן הַטְּמִנָּה, אֶפְלוּ בְּקֻדְרָה מְבַשֵּׁלָת כָּל צֶרְכָּה אֶסְרִינָן, וְאֶפְלוּ מִצְטַמַּק וְרַע לוֹ: הֵגֵה וְכֵן עֶקֶר. וְיֵישׁ מְקַלֵּין וְאוֹמְרִים, דְּכָל שְׁהוּא חִי לְגִמְרִי אוֹ נִתְבַּשֵּׁל כָּל צֶרְכּוֹ מִתֵּר בְּהַטְמִנָּה כְּמוֹ בְּשֶׁהוּי, וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבַּאֵר לְעִיל סִימָן רִנ"ג. וּבְמָקוֹם שֶׁנִּהְיָ לְהַקֵּל עַל פִּי סְבָרָא זֶה אֵין לְמַחוֹת בִּינָם, אֲבָל אֵין לְנַהֵג כֵּן בְּשְׂאֵר מְקוֹמוֹת:

סִימָן רִנָּה - בְּאֵר הַגּוֹלָה

ס שֶׁם בְּגִמְרָא ע רַבִּינוּ יִרְחֵם בְּחֵלֶק ג פ שַׁבָּת י"ח צ לְפָרוּשׁ רַמְב"ם בְּפֶרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבָּת ק הַמַּגִּיד שֶׁם וּבֵית יוֹסֵף ר וְיִסּוֹף מִשְׁמַעוֹת הַבְּרִיתָא שֶׁם ש שֶׁם [סִימָן רִנָּה] א שַׁבָּת י"ט ב שֶׁם כ' וְכִשְׁמוּאֵל ג שֶׁם וְכַרְבְּנֵי תָם ד רַמְב"ם פֶּרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבָּת ה שַׁבָּת כ"א ו טוֹר וְרַבִּינוּ יִרְחֵם בְּחֵלֶק ג וְכַרְבִּי יְהוּדָה שֶׁם כ' ז שֶׁם ח לְגִרְסַת הֶרֶ"ף שֶׁם וְרַמְב"ם פֶּרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבָּת ט לְגִרְסַת הֶרֶ"א שֶׁם וְהַטּוֹר [סִימָן רִנָּה] א שַׁבָּת ל"ה [סִימָן רִנָּה] א שַׁבָּת ל"ז ב לְגִרְסַת רִש"י וְכֵן כְּתוּב הֶר"ן וְהֶרֶ"א שֶׁם ר"ן מִסְּלִוֵן דָּאנְשִׁי טְבִירָה שֶׁם ל"ח ד רַמְב"ן ה הֶר"ן שֶׁם ו שֶׁם מ"ז ז שֶׁם לְדַעַת הַטּוֹר וְהֶר"ן וְרַבִּינוּ יִרְחֵם בְּחֵלֶק ג וְכֵן נִרְאֶה מְדֻבָּרִי רַמְב"ם בְּפֶרֶק ג ח לְדַעַת הַרַמְב"ם שֶׁם ט שַׁבָּת נ"א י שֶׁם בְּגִמְרָא כ שֶׁם כְּרָבָן שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָאֵל ל טוֹר וְסַמ"ק וְהַתְרוּמָה מ שֶׁם כְּרָבָן שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָאֵל ג טוֹר וְרַמְב"ם בְּפֶרֶק ד מֵהַלְכוֹת שַׁבָּת ס שֶׁם בְּמִשְׁנֵה לְפָרוּשׁ רַמְב"ם שֶׁם וְהֶר"ן וְכַשֵּׁם הַגְּאֹנִים ע ר"ן מִסְּלִוֵן דָּאנְשִׁי טְבִירָה שֶׁם ל"ח פ סַמ"ג וְהַתְרוּמָה לְדָבָרֵי ר"ח שֶׁם בְּמִשְׁנֵה מ"ז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רנז - דיני הטמנת חמין

ח אף על פי שמתר להשהות קדרה על גבי פירה שיש בה גחלים על פי הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג אם הוא מכסה בכגדים, אף על פי שהכגדים אינם מוסיפים הכל מחמת עצמן, מכל מקום מחמת אש שתחיתיהם מוסיף הכל (ואסור). וזמיהו, כל שהוא בענין שאין הכגדים נוגעים בקדרה, אף על פי שיש אש תחיתה, כיון שאין עושה דרך הטמנה שרי. הלכך היכא שמעמיד קדרה על גבי פירה או כופה שיש בהם גחלים ואין שולי הקדרה נוגעים בגחלים, שהיו מקרי ומתר על פי הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג. ונאם נתן על הקדרה כלי רחב שאינו נוגע בצדי הקדרה ונתן בגדים על אותו כלי רחב, מתר, דכיון שאין הכגדים נתונים אלא על אותו כלי רחב שאינו נוגע בצדי קדרה, אין כאן הטמנה וכן מתר להניח הקדרה בתנורים שלנו על ידי שיתן בתוכה חתיכה חמה, והוא שלא תהא הקדרה נוגעת בגחלים, ואף על פי שמכסה פי התנור בכגדים, כיון שאין הכגדים נוגעים בקדרה לאו הטמנה היא ושרי. הגה"ה והטמנה שעושין במדינות אלו שמטמינים בתנור וטחין פי התנור בטיט, שרי לכלי עלמא (אור זרוע ותרומת הדשן סימן ס"ט ואגור) וכמו שנתבאר לעיל סימן רנ"ד ויתבאר לקמן סוף סימן רנ"ט. ומצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין בשבת, כי זהו מפקוד וענג שבת. וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואסור אכילת חמין בשבת, חושנין שמא אפיקורוס הוא (הר"ן פרק במה טומנין וכל בו):

סימן רנח - שמתר להשים ערב שבת דבר קר על קדרה חמה. ובו סעיף אחר: א "מתר להניח מבעוד יום כלי שיש בו דבר

קר על גבי קדרה חמה, שאין זה בטומן בדבר המוסיף הכל:

סימן רנט - במה דיני הטמנה ומטמנים. ובו ז' סעיפים

א "מוכין (פרוש, כל דבר דף קרוי מוכין, כגון צמר גפן ותלישי צמר דף של בהמה וגרירת בגדים בלויים) ששמן בהם דרך מקרה אסור לטלטלן, באלא מנער הפסוי והן נופלות, וכגון שמקצתן מגלה, שאין זה טלטול אלא מצדו. ואם יחדן לך, מתר לטלטלן. אבל אם טמן בגדי צמר, אפלו לא יחדן לך מתר לטלטלן. והני מלי סתם גזין שאין עומדין לסחורה, אבל אם נתנם לאוצר לסחורה, צריכין יחוד, ואם טמן בהם בלא יחוד, מנער הפסוי והן נופלות, ודיחיו לומר שנוטל כסוי הקדרה שיש תורת כלי עליה, ואף על פי שהם עליה לא אכפת לו, דלא נעשית בסיס להן:

ב "הנותנים אכנים ולבנים סביב הקדרה צריך שיחדם לך לעולם, שהרי כל זמן שלא יחדן אינם חשוכים לו ומשליכין, הלכך אסור לטלטלן אם לא שצניעם ומיחדן לך:

ג "הטומן בקפה מלאה גזי צמר שאסור לטלטל, והוציא הקדרה, כל זמן שלא נתקלקלה הגמא יכול להחזירה, ואם נתקלקלה לא יחזירה, ואפלו לכתחלה יכול להוציא על דעת להחזירה אם לא תתקלקל, ולא חושנין שמא יחזירה אף אם תתקלקל. ויש אומרים שאפלו טמן בדבר שמתר לטלטל, אם נתקלקל הגמא לא יחזיר, מפני שתצטרף הקדרה לעשות לעצמה מקום כשמתחזרה, ונמצא כמי שטומן בשבת:

ד "טמן בדבר שאינו נטל וכסה פיה בדבר הנטל, מגלה הפסוי ואוחז בקדרה ומוציאה:

ה "טמן וכסה בדבר שאינו נטל, אם מקצת הקדרה מגלה נטל ומחזיר, ואם לאו אינו נטל:

ו יום טוב שחל להיות בערב שבת, יש מי שאוסר להטמין באכנים משום דהוי כמו בגין, ויש מתירים:

ז לתנור שמניחים בו החמין וסותמין פיו בדף ושורקין (פרוש, מחליקין) אותו בטיט, מתר לסתר אותה סתימה כדי להוציא החמין, ולחזור ולקטמו. ואם יש בו גחלים לוחשות, מתר על ידי אינו יהודי. הגה ויש מחמירין שלא לסתר סתימת התנור הטוח בטיט על ידי ישראל אם אפשר לעשות על ידי אינו יהודי, וכן אם אפשר לעשותו על ידי ישראל קטן לא יעשה ישראל גדול. ואם אי אפשר, יעשה גדול על ידי שנוי קצת, והכי נהג (תרומת הדשן סימן ס"ה ואגור). ונראה לי, הא דמתר לחזר לסתם התנור, הינו ביום, דכבר כל הקדרות מבשלות כל צרכן, אבל בלילה סמוך להטמנתו, דיש לספק שמא הקדרות עדין אינן מבשלות כל צרכן, אסור לסתם התנור, דגורם בשול, כמו שנתבאר סימן רנ"ז סעיף ד', ואפלו על ידי אינו יהודי אסור, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רנ"ג. (ושאר דיני חזרה בשבת, עין לקמן סימן ש"ח):

סימן רס - דיני הכנסת שבת. ובו ב' סעיפים:

א "מצוה לרחץ הגה כל גופו, ואם אי אפשר לו ירחץ (טור) פניו וידי ורגליו בחמין בערב שבת. ומצוה לחף הראש ויגלח הצפרנים בערב שבת. הגה ואם היו שערות ראשו גדולות, מצוה לגלחן (אור זרוע פרק אלו מגלחין). וכשנוטל צפרניו לא יטל אותן כסדרן, ויתחיל בשמאל בקמיצה ויגמין באצבע, וסימן לזה, דבהג"א בשמאלו ובדאג"ה בגמין (אבודרהם וספר המוסר):

סג באר הגולה

צ טור ושאר פוסקים ק טור לדעת הרא"ש והר"ן שם ר ר"ן לדעת רבנו יונה והרשב"א ש מדברי הרא"ש שם [סימן רנח] א שבת נ"א לגרסת הר"ף והרא"ש [סימן רנט] א שבת מ"ח כאב"י ב שם מ"ט ג שם וברבא וכאוקימתא דרבנא, תוספות והרא"ש וטור והר"ן ושאר פוסקים ד בפרוש רש"י שם ה טור ורשב"א בתשובה ו שם במשנה וכדמפרש לה רב באמרא נ' ז לדעת הרמב"ם בפרוש המשנה שם וכתב הבית יוסף שכן נראה מחבורו ח שם נ"א ט שם י שבלי הלקט בשם ר"י בר נתן כ שם בשם ר' בנימין ל תרומת הדשן והאגור בשם מהר"י מולין בשם תוספות [סימן רכ] א שבת כ"ה מהא דרבי יהודה בר אלעאי ב מרדכי שם ושבלי הלקט ג כל בו וספר חיי עולם

ב יִכְשִׁיחַהּ סְמוּךְ לַחֲשֶׁכָה יִשְׁאֵל לֹאנְשִׁי בֵּיתוֹ בְּלִשׁוֹן רָבָה עֲשׂוּתָם, עֲרֻכָתָם, הַפְּרִשְׁתָּם חֻלָּה, וַיֹּאמֶר לָהֶם הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר. וּבִמְקוֹם שֶׁאֵין מַעֲשִׂיין אֵין צְרִיךְ לומר עֲשׂוּתָם (טור):

סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת. ובו ד' סעיפים:

א "ספק חשכה, והוא בין השמשות (והינו, כְּדִי שְׁעוֹר הַלּוּחַ ג' רַבְעִי מִלְּאֶחָר שְׂקִיעַת הַחֲמָה (טור בסימן רצ"ג וּבְדִלְקַמֶּן סוֹף סִימָן ב), וְשְׁעוֹר מִלְּאֶחָר שְׂקִיעַת פְּחוֹת חֶלֶק שְׁלִישׁ שָׁעָה שְׁלִישׁ, אֵין מַעֲשִׂיין אֶת הַנֵּר, וְאֵין מְטַבִּילִין אֶת הַנֵּר, וְאֵין מְדַלִּיקִין אֶת הַנֵּר, וְאֵין מְעַרְבִין עֲרוּבֵי תַחֲנוּמִין (וְעֵין לְקַמְן סִימָן טט"ו סעיף ב), אֲבָל מַעֲשִׂיין אֶת הַנֵּר, וְטוֹמְנִין אֶת הַחֲמִין, וּמַעֲרָבִין עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת (וְעֵין לְקַמְן סִימָן שצ"ג). וְיִמָּתֵר לומר לֹאנְשִׁי יְהוּדֵי בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת לַהֲדָלִיק גֵּר לְצִרְף שַׁבָּת, יִבְנֶה לומר לוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכָה שֶׁהִיא לְצִרְף מְצוּהָ אוֹ שֶׁהִיא טְרוּד וְנִחְפָּז עָלֶיהָ. הַגֵּה וְכֵן מִי שֶׁקָּבַל עָלָיו שַׁבָּת שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם קֹדֶם חֲשֶׁכָה, כֹּחַ לומר לֹאנְשִׁי יְהוּדֵי לַהֲדָלִיק הַנֵּר וּשְׁאֵר דְּבָרִים שֶׁצְרִיךְ (מַהרִ"ו סִימָן קי"ו). (וְעֵין לְקַמְן סִימָן ש"ב):

ב יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁצְרִיךְ לְהוֹסִיף מַחֲלָל עַל הַקֹּדֶשׁ. וְיִזְמֶן תּוֹסֶפֶת זֶה הוּא מַתְחַלֵּל הַשְּׂקִיעָה שֶׁאֵין הַשֶּׁמֶשׁ נִרְאֶה עַל הָאָרֶץ עַד זְמַן בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת, וְהַזְמַן הַזֶּה שֶׁהוּא שְׁלֹשָׁה מִלִּין וְרַבְעִי, רָצָה לַעֲשׂוֹתוֹ כְּלוֹ תּוֹסֶפֶת עוֹשֶׂה רָצָה לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מַקְצֵת עוֹשֶׂה, וּבִלְבָד שִׁיּוֹסִיף אֵיזָה זְמַן שִׁיְהִיָּה וְדַאי יוֹם מַחֲלָל עַל הַקֹּדֶשׁ. וְשְׁעוֹר זְמַן בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת הוּא ג' רַבְעִי מִלְּאֶחָר שְׂקִיעַת הַחֲמָה וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֲמוֹת קֹדֶם הַלְלִילָה. הַגֵּה וְאֵם רוֹצֶה לְהַקְדִּים וּלְקַבֵּל עָלָיו הַשַּׁבָּת מִפְּלַג הַמִּנְחָה וְאֵילָף, הַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ (טור וְאִגוֹר בְּשֵׁם תּוֹסֶפֶת פֶּרֶק תַּפְּלַת הַשֶּׁחֶר). (וְעֵין לְקַמְן סִימָן רס"ז):

ג יְמֵי שְׁאִינוֹ בָּקִי בְּשְׁעוֹר זֶה, יִדְלִיק בְּעוֹד שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ הָאֵילָנוֹת. וְאֵם הוּא יוֹם הַמַּעֲנֵן, יִדְלִיק בְּשֶׁהַתְּרַנְגּוּלִין יוֹשְׁבִים עַל הַקּוֹרָה מִבְּעוֹד יוֹם. וְאֵם הוּא בְּשָׂדֶה שֶׁאֵין

שֵׁם תְּרַנְגּוּלִים, יִדְלִיק בְּשֶׁהַעוֹרְכִים יוֹשְׁבִים מִבְּעוֹד יוֹם:

ד "אַחֲרַי עֲנִית בְּרַכּוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין יוֹם הוּא, אֵין מַעֲרָבִין וְאֵין טוֹמְנִין, מִשּׁוּם דְּהָא קָבֵלָה לַשַּׁבָּת עָלֶיהָ. טוֹלְדִין הוּא אֲמִירַת מִזְמוֹר שִׁיר לַיוֹם הַשַּׁבָּת כְּעִנִּית בְּרַכּוֹ לְדִידְהוּ:

סימן רסב - לְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת בְּשִׁלְחָן עֲרוּף וּבִבְסוּת נִקְיָה. ובו ג' סעיפים:

א "סִדֵּר שְׁלַחְנוּ וְיִצְעֵי הַמִּשּׁוֹת וּתְקַנְנֵן כָּל עֲנִינֵי הַבֵּית, כְּדִי שִׁימְצָאנוּ עֲרוּף וּמִסְדֵּר בְּבֹאוֹ מִבֵּית הַבְּנִסָּת. הַגֵּה וְיִהְיֶה שְׁלַחְנוּ עֲרוּף כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת, וְכֵן הַמִּנְהָג, וְאֵין לַשַּׁבָּת. (טור סוֹף סִימָן רפ"ט וּמִדְּכִי סוֹף פֶּרֶק כָּל בְּתִי וְהַגְהוֹת מִמִּנְי פֶּרֶק כ"ט דְּשַׁבָּת):

ב בִּישְׁתַּדֵּל שִׁיְהִי לוֹ בְּגָדִים נְאִים לַשַּׁבָּת. וְאֵם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ, לְפָחוֹת יִשְׁלָשׁ (פְּרוּשׁ יִשְׁלָשׁ כְּלָפִי מִטָּה שִׁיְהִי אֲרָכִים כְּמִדַּת הַעֲשִׂירִים הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵיתָם. רש"י שם) בְּגָדָיו לַמִּטָּה דֶּרֶךְ כְּבוֹד:

ג יִלְבַּשׁ בְּגָדָיו הַנָּאִים, וְיִשְׁמַח בְּבִיאַת שַׁבָּת כְּיוֹצֵא לְקִרְאָת הַמֶּלֶךְ וְכִיוֹצֵא לְקִרְאָת חֲתָן וְכֹלָה, דְּרַבִּי חֲנִינָא מַעֲטָף וְקָאִי בְּפָנָא דְּמַעֲלִי שַׁבָּתָא וְאָמַר בָּאוּ וְנִצָּא לְקִרְאָת שַׁבָּת מִלְּפָנָא. רַבִּי יִנְאִי אוֹמֵר בּוֹאִי כָּלָה בּוֹאִי כָּלָה. הַגֵּה וְיִלְבִּישׁ עֲצָמוֹ בְּבִגְדֵי שַׁבָּת מִיַּד אַחֲרֵי שֶׁחָזַץ עֲצָמוֹ, וְזֶהוּ כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. וְעַל כֵּן לֹא יִרְחֹץ לַשַּׁבָּת אֲלָא סְמוּךְ לְעֶרֶב, שֶׁלְּבִישׁ עֲצָמוֹ מִיַּד (הַגְהוֹת מִדְּכִי הַחֲדָשִׁים):

סימן רסג - מִי וְמִי הַפְּדִילִין, וְאֵם טַעַם בְּיוֹם הַמַּעֲנֵן. ובו י"ז סעיפים:

א "הִיא זִהִיר לַעֲשׂוֹת גֵּר יָפֵה. בְּיוֹם מְכֻנָּה לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי פְתִילוֹת, אֶחָד כְּנָגֵד זָכוֹר וְאֶחָד כְּנָגֵד שְׂמֹר. הַגֵּה וּכְלוּלִין לְהוֹסִיף וּלְהַדְלִיק ג' אוֹ ד' נְרוֹת, וְכֵן נִהְגָּה. הָאִשָּׁה שֶׁשִּׁכְחָה פֶּעַם אַחַת לְהַדְלִיק, מְדַלֶּקֶת כָּל יְמֵיהָ ג' נְרוֹת (מַהרִ"ל), כִּי כְּלוּלִין לְהוֹסִיף עַל דְּבַר הַמְּכַנֵּן נֶגֶד דְּבַר אַחֲרֵי, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת (אֲשֶׁר"י וּמִדְּכִי מִסְכַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה רִישׁ פֶּרֶק יוֹם טוֹב):

ב יִאָּחֵד הָאֲנָשִׁים וְאֶחָד הַנָּשִׁים חֲתָנִים לְהִיּוֹת בְּבִתְהֵם גֵּר דְּלוּק בְּשַׁבָּת. אֶפְלוֹ אֵין לוֹ מַה יֵּאָכֵל, שׂוֹאֵל עַל הַפְּתָחוֹת וְלוֹקֵחַ שְׂמֵן

וּמִדְּלִיק אֶת הַנֵּר, שָׂדֶה בְּכָלֵל עֲנָג שַׁבָּת הוּא:

ג יְהַנְּשִׁים מִן הַנְּרוֹת בּוֹ יוֹתֵר, הַמִּפְנֵי שֶׁמַּעֲשִׂיּוֹת בְּבֵית וְעוֹסְקוֹת בְּצִרְכֵי הַבֵּית. וְאֵם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת לְקִנּוֹת גֵּר לַשַּׁבָּת וּלְקִדּוּשׁ הַיּוֹם, גֵּר שַׁבָּת קוֹדֶם. וְכֵן אֵם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת לְקִנּוֹת גֵּר לַשַּׁבָּת וְגֵר לַחֲנֻכָּה, גֵּר שַׁבָּת קוֹדֶם מִשּׁוּם שֶׁלּוֹם הַבֵּית, דְּאֵין שְׁלוֹם בְּבֵית בְּלֹא גֵר (וְאֵם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת לְקִנּוֹת יָנִין לְקִדּוּשׁ וּלְקִנּוֹת גֵּר חֲנֻכָּה, עֵין לְקַמְן סִימָן תרע"ח):

ד יֵלֵא יְקָדִים לְמַהֵר לְהַדְלִיקוּ בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל, שֶׁאֵין אֵינוֹ נִכְרָ שֶׁמִּדְּלִיקוּ לְכַבּוֹד שַׁבָּת. וְגַם לֹא יֵאָחֵר, "וְאֵם רוֹצֶה לְהַדְלִיק גֵּר בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל וּלְקַבֵּל עָלָיו שַׁבָּת מִיָּד, רִשְׁאִי, כִּי בֵּין שֶׁמִּקְבֵּל עָלָיו שַׁבָּת מִיָּד אֵין זֶה הַקְדָּמָה, וּבִלְבָד שֶׁהִיא מִפְּלַג הַמִּנְחָה וְלִמְעַלָּה, שֶׁהוּא שָׁעָה וְרַבְעִי קֹדֶם הַלְלִילָה. הַגֵּה וְעֵין לְקַמְן סִימָן רס"ז. וְאֵם הִנֵּה הַנֵּר דְּלוּק מִבְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל, יִכְבְּנוּ וְיִחְזֹר וְיִדְלִיקוּ לְצִרְף שַׁבָּת (טור):

ה טַעַם לְדִילִיק יִכְרֹךְ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק גֵּר שַׁבָּת, אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה. גַּם בְּיוֹם טוֹב צְרִיךְ לְכַרֵּךְ לְהַדְלִיק גֵּר שַׁבָּת יוֹם טוֹב. וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּלֹא שַׁבָּת יֵישׁ מִי שֶׁאֲמַר שֶׁלֹּא יִכְרֹךְ, וְעֵין לְקַמְן סִימָן תר"י. הַגֵּה יֵישׁ מִי שֶׁאֲמַר שֶׁמִּבְּרַכִּין קֹדֶם הַהַדְלָקָה, וְיֵישׁ מִי שֶׁאֲמַר שֶׁמִּבְּרַךְ אַחֲרֵי הַהַדְלָקָה (מִדְּכִי סוֹף בְּמָה מְדַלִּיקִין). וְכִדִּי שֶׁהִיא עוֹבֵר לַעֲשִׂיתוֹ, לֹא יִהְיֶה מְמַנֶּה עַד לְאַחֲרֵי הַבְּרָכָה, וּמִשְׁמִינֵי הֵיךְ לִפְנֵי הַנֵּר אַחֲרֵי הַהַדְלָקָה וּמִבְּרַכִּין, וְאַחֲרֵי כֵן מְסַלְּקִין הֵיךְ, וְזֶה מִקְרִי עוֹבֵר לַעֲשִׂיהָ, וְכֵן הַמִּנְהָג (מַהרִ"ו):

ו לְבַחוּרִים הַהוֹלְכִים לְלַמֵּד חוּץ לְבֵיתָם, צְרִיכִים לְהַדְלִיק גֵּר שַׁבָּת בְּחֻדְרָם, וּלְכַרֵּךְ עָלָיו, אֲבָל מִי שֶׁהוּא אֶצֶל אִשְׁתּוֹ אֵין צְרִיךְ לְהַדְלִיק בְּחֻדְרוֹ וּלְכַרֵּךְ עָלָיו, לִפִּי שֶׁאִשְׁתּוֹ מְבָרַכָת בְּשִׁבְלָיו:

ז יִאֲוִרֵחַ שֶׁאֵין לוֹ חֲדָר מִיָּחָד וְגַם אֵין מְדַלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ, צְרִיךְ לְהַשְׁתַּתֵּף בְּפִירוּשָׁה:

ח יֵב' אוֹ ג' בְּעָלֵי בָתִּים אוֹכְלִים בְּמִקוֹם אֶחָד, יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל אֶחָד מִבְּרַךְ עַל

❦ בְּאֵר הַגּוֹלָה ❦

ד שַׁבָּת ל"ד [סימן רסא] א שַׁבָּת ל"ד ב ר"י ג הרמב"ם בְּפֶרֶק ד מַהֲלָכוֹת שַׁבָּת הִבְיָאוּ הַטּוֹר וְהַבֵּית יוֹסֵף סִימָן ש"ב ד הרי"ף וְרַא"ש וְהַר"ן וְהַמַּגִּיד בְּפֶרֶק ה בְּשֵׁם הַרְמַב"ן מִקָּדָשׁ דְּיוֹמָא פ"א ה הַמַּגִּיד שֵׁם ו שַׁבָּת ל"ד וְכַרְבִּי יְהוֹדָה וּבְדַמְפָּרֵשׁ לָהּ בָּא ז שֵׁם ל"ה ח מִדְּכִי ט בֵּית יוֹסֵף [סימן רסב] א מִקָּדָשׁ דְּרַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא שַׁבָּת קי"ט ב שַׁבָּת קי"ג ג שֵׁם קי"ח [סימן רסג] א טוֹר מִקָּדָשׁ דְּרַב הוֹנָא שַׁבָּת כ"ג ב טוֹר וְהֶלֶל בּוֹ בְּסִימָן כ"ד ג לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ה מַהֲלָכוֹת שַׁבָּת מִקָּדָשׁ דְּרַב שַׁבָּת כ"ה ד שַׁבָּת ל"א ה הַרְמַב"ם שֵׁם ו שַׁבָּת כ"ד ז שֵׁם ח תּוֹסֶפֶת וְהַרַא"ש וְהַמִּדְּכִי מִקָּדָשׁ דְּרַב בְּרַב עֲרָב שַׁבָּת בְּרַבְרָה כ"ז ט תּוֹסֶפֶת בְּשַׁבָּת כ"ה וְהַרַא"ש שֵׁם וְהַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ה וּשְׁאֵר פּוֹסְקִים וְהַר"ן וְהַמִּדְּכִי וְרַב עֲמֶרֶם וּסְמ"ק וְרַבְנֵי יְהוֹשֻׁעַ י מִדְּכִי וְהַגְהוֹת מִמִּנְי בְּשֵׁם הַיְרֹשְׁלָמִי כ שֵׁם בְּתוֹסֶפֶת וְטוֹר בְּשֵׁם יֵישׁ אוֹמְרִים ל מִדְּכִי שֵׁם מ בְּהַגְהוֹת מִדְּכִי ג מִצָּא בְּתוֹכָהּ אֲשֶׁכְּנוּסִים

מנוחה שלו, ויגיש מגמגם בדבר, וינכון לזהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד. הגה אכל אנו אין נוהגין כן:

ט מהמדיקין בנזירות הפית ואוכלים בחצר, אם אין הנרות ארכות שדולקות עד הלילה, הוי ברכה לבטלה:

י לבעל הלכות גדולות, כיון שהדליק גר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה. ויעל פי זה נוהגות קצת נשים, שאחר שברכו והדליקו הנרות, משליכות לארץ הפתילה שבגידן שהדליקו בה ואין מכבות אותה. ויגיש אומרים שאם תתנה קדם שהדליקה שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו מועיל, ויגיש אומרים שאינו מועיל לה. ויגיש חולקים על בעל הלכות גדולות ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הנר אלא בתפלת ערבית, שפיון שאמר החזן ברכו הכל פורשין ממלאכתם. ולדידן, כיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי בברכו לדידהו. הגה והמנהג שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקה, אם לא שתתנה תחלה, ואפלו תנאי בלב סגי (מרדכי). אבל שאר בני הבית מתרין במלאכה עד ברכו. ועקר הדלקה תלוי בהנרות שמדליקין על השלחן, אבל לא בשאר הנרות שבבית (אור נרע) וצריך להניח הנרות במקום שמדליקין, לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר (מרדכי פרק במה מדליקין):

יא יאף על פי שלא התפללו הקהל עדן, אם קדם היחיד והתפלל של שבת מבעוד יום, חל עליו קבלת שבת ואסור בעשיית מלאכה, ואפלו אם אומר שאינו רוצה לקבל שבת:

יב אם רב הקהל קבלו עליהם שבת, המעוט נמשכים אחריהם על ברחם:

יג יאדם שאב לעיר בערב שבת ויכבד קבלו אנשי העיר עליהם שבת, אף על פי שעדין היום גדול, אם היו עליו מעות או שום חפץ, מניחו לפל:

יד יאם ביום המעצן טעו צבור וחשבו שחשכה והדליקו נרות והתפללו תפלת

ערבית של שבת, ואחר כך נתפזרו העבים וזרחת חמה, אינם צריכים לחזור ולהתפלל ערבית יאם כשהתפללו היה מפלג המנחה ולמעלה. ואם יחיד הוא ששעה בכך, צריך הוא לחזור ולהתפלל תפלת ערבית. ויולענין עשיית מלאכה, בין צבור בין יחיד מתרים, דקבלת שבת היתה בטעות. ויגיש אומרים שאותם שהדליקו נרות אסורים בעשיית מלאכה ושאר אנשי הבית מתרין. ויגיש אומרים, שאותו גר שהדליק לשם שבת אסור לגע בו ולהוסיף בו שמן, ואפלו אם ככה אסור לטלטלו:

טו מי ששקה להתפלל מנחה בערב שבת עד שקבלו הקהל שבת, לא יתפלל מנחה באותו בית הכנסת, אלא ילך חוץ לאותו בית הכנסת ויתפלל תפלה של חל. ויהא שלא קבל שבת עמהם, אבל אם ענה וקבל שבת עמהם אינו יכול להתפלל תפלת חל, אלא יתפלל ערבית שמים:

טז אם בא לבית הכנסת סמוך לקבלת הצבור שבת, מתחיל להתפלל מנחה, ואף על פי שבעודו מתפלל יקבלו הצבור שבת אין בכך פלוס, הואיל והתחיל בהתר:

יז יגיש אומרים, שמי שקבל עליו שבת קדם שחשכה מתר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה. הגה ומתר להנות מאותה המלאכה בשבת, וכל שכן במוצאי שבת. מי שמאחר להתפלל במוצאי שבת, או שממשיך סעודתו בלילה, מתר לומר לחברו ישראל שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו, ומתר להנות ולאכל ממלאכתו, כן נראה לי:

סימן רסד - דיני הפתיחה והשמן. וכו' י' סעיפים:

א אין עושין פתיחה לגר של שבת, כיון גר שעל השלחן בין כל גר שמדליק בבית, ימדבר שהאור אינו נאחז בו אלא נסרף סביביו והשלהבת קופצת, כגון צמר ושער וכיוצא בהם, אלא ימדבר שהאור נתלה בו, כגון פשתן נפוצה וקגד שש ורצמר גפן וקנבוס וכיוצא בהן. הגה ואם הדליק בדברים האסורים, אסור להשתמש לאורו (תשובת הרשב"א סימן קע"א). ויגיש אומרים

דאם יש גר אחד מדברים המתרים מתר להשתמש לאור האחרים, וכן דבר שאפשר בלא גר מתר לעשות אפלו אצל נרות האחרים, ולצרף שבת יש להקל בדיעבד (הנהגות מרדכי פרק קמא ופרק ב דשבת):

ב יברך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו, אם נתפנו להעבות (פרוש, לעשותה עבה) הפתילה יבדי להוסיף אורה אסור, ואם נתפנו להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשלשל למטה מתר. ומטעם זה מתר לברך דבר שמדליקין בו על גבי גמזי או קש כדי לתן הפתילה בעששית. הגה נוהגין גרגיר של מלח וגרים של פול על פי הנר בערב שבת כדי שיהא דולק יפה בשבת (מימוני פרק ה וטור):

ג אין מדליקין גר לשבת אלא משמן הנמשך אחר הפתילה. ולפיכך אין מדליקין בזפת ולא בשעור ולא בשמן העשוי ממצר גפן ולא באלה ולא בחלב, וכן אין מדליקין בעטרן, מפני שריחו רע ויניחנו ויצא, ולא בצרי מפני שריחו נודף, שמא יסתפק ממנו ונמצא מתחייב משום מכבה:

ד אפלו נתן מעט שמן זית בשמנים אלו שאינם נמשכים ואז נמשכין, אין מדליקין בהם:

ה יחלב מהתך וקרבי דגים אין מדליקין בהם. ואם נתן בהם מעט מאחת משמנים שמדליקין בהם, מתר להדליק בהם:

ו ישאר כל השמנים חוץ מאלו, מדליקים בהם, וימכל מקום שמן זית מצוה מן המבחר:

ז יברך זפת או שעורה או חלב סביב הפתילה, מדליקין בהם:

ח מהמדליק צריך שידליק רב מה שיוצא מן הפתילה מהגר:

ט אין צריך להבהב הפתילה (פרוש, ענין הבהב יפל על דבר שאינו נשרף לגמרי וגם לא קנים לגמרי) (אל תאכלו ממנו נא, תרגום יונתן, מהבהב). הגה ומכל מקום נהגו להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהיה מתחבת ויאחז בה האור יפה (טור):

— 8 — באר הגולה —

ס אור נרוע ע דעת עצמו פ אגדה צ שבלי הלקט ק הנהגת מימוני בפרק ה בשם רבנו מאיר והמרדכי בפרק ב דשבת ר כל בו בשם הרי"ף ש תוספות והרא"ש פרק ב דשבת ורבנו ירמיה בחקל ב והמגיד בשם הרמב"ן והרשב"א ת בית יוסף מדברי השור א מרדכי סוף פרק ב דשבת וריב"ש ב שבלי הלקט ג ברכות כ"ז ד בית יוסף ושבן נראה מדברי רבנו יונה ה הרא"ש שם והרשב"א שם ומלמידי רבנו יונה שם ור"י ו מרדכי סוף פרק ב דשבת בשם הגאונים ז שבלי לקט בשם הגאונים ח תרומת הדשן סימן ד ובכתביו סימן קנ"ג שמוצא בתשובה וכן הורו כמה גדולים ט מרדכי סוף פרק ב דשבת והנהגות מימוני פרק ה ושם בתרומת הדשן י שם בתרומת הדשן ובכתביו סימן קנ"ג כ רשב"א בשם התוספות [סימן רסד] א שבת כ' ב טור והרא"ש והמרדכי ורב הפוסקים וכל גדולי צרפת ג שם כ"א ד שם כ' ה תוספות שם כ"ז ורא"ש פרק ב והר"ן שם והרמב"ם בפרק ה ושאר פוסקים ו שם כ"א ז המגיד שם פרק ה לגרסת הרי"ף והרמב"ם שם ח שבת כ' וכו' ט שבת כ"ד וכו' י שם כ"א בענין ונפשטה כ שם וקפירוש הרי"ף והרמב"ם בפרק ה ל שם כ"ד ובכתבים מ שם בתוספות נ שם כ' וקפירוש רש"י והרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים ס שם ע שם כ"ח וברבי עקיבא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם ברחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רסד - דיני הפתילה והשמן

י אין מדליקין בסמרטוטין אפילו מחרכין:
סימן רסה - דין בליים הנפתים

תחת הגר. ובו ד' סעיפים:

א אין נותנין כלי מגב מלא שמן על פי הנר כדי שיהא נוטף בתוכו, גזרה שמא יסתפק ממנו ויתחייב משום מכבה. ואם חברו לו בסיד או בחרסית מחר, דכיון שהוא כלי אחד בדיל מנה משום אסור שבת:

ב לא ימלא קערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת, גזרה שמא יסתפק ממנו:

ג אין נותנין כלי בשבת תחת הנר לקבל שמן הנוטף, מפני שהוא מבטל כלי מהיכנו. ומחר לתנו מבועד יום, והשמן הנוטף אסור להסתפק ממנו בשבת. הגה ואסור לגע בנר דולק כשהוא תלוי, אף על פי שאינו מטלטלו ואין בו משום מקצה בנגיעה בעלמא. מכל מקום אסור פן יתנגד קצת מנגיעתו ונשה (אור ורע):

ד ינותנים כלי תחת הנר לקבל ניצוצות, מפני שאין בהם ממש ואין כאן בטול כלי מהיכנו, אבל לא יתן לתוכו מים אפילו מבועד יום מפני שמקרב זמן כבוי הניצוצות. והמכל מקום מחר לתן מים בעששית שמדליקים בה בערב שבת, כיון שאינו מתכוון לכבוי אלא להגביה השמן. הגה ויש אומרים, אפילו מתכוון לכבוי שרי, מאחר שאין המים בעין אלא תחת השמן, לא הוי אלא גרם כבוי, וכן נהגין (סמ"ג):

סימן רסו - דין מי שהחשיך לו בדרך. ובו י"ג סעיפים:

א מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום והיה עמו מעות, ויש לו חמורו וגם יש

עמו אינו יהודי, לא יניח פיסו על חמורו, מפני שהוא מצוה על שביתתו, אלא נותן פיסו לאינו יהודי להוליכו לו ולמציא שבת לזכותו ממנו, ואפילו לא נתן לו שכר על זה, ואף על פי שנתנו לו משחשכה, מחר. אבל אם מצא מציאה, אינו יכול לתנה לאינו יהודי אלא אם כן באה לידו מבועד יום, דהשתא הויא כפיסו:

ב אם אין עמו אינו יהודי, מניחו על חמורו, וכדי שלא יהא חייב משום מחמר (פרוש, מנהיג את החמור) אי אכא עקירה והנחה, ימניחו לאחר שעקרה יד ורגל ללכת, דלאו עקירה היא, וכשהיא עומדת נוטל הימנה, ולאחר שתחזור ותעקר רגלה יניחנה. ויש אומרים שצריך לנהר מלהנהיגה בקול רם כל זמן שהפס עליו. הגה והוא לא ירכב על החמור אלא ילך ברגליו. ואם הוא צריך לצאת חוץ לתחום מפני שמתירא מן הלסטים או שאר סכנה, ואפילו הוא תוף התחום, יכול לישב על החמור ולרכב (ריב"ש ובית יוסף בשם תשב"ץ):

ג הנה עמו חמורו וחרש שוטה וקטן, יניחנו על החמור ולא יתננה לאחד מאלו:

ד הנה עמו חרש ושוטה ויתנו לשוטה, לפי שאין לו דעת כלל:

ה שוטה וקטן, יתנו לשוטה, שהקטן יבא לכלל דעת. וחרש וקטן, יתנו למי שירצה:

ו יש אומרים, שכשנותנו לאחר מאלו, מניחו עליו כשהוא מהלך ונוטלו ממנו כשהוא עומד. הגה ודוקא כשנותן להם משחשכה, אבל כשנותן להם מבועד יום מחר בכל ענין:

ז אם אין עמו שום אחד מכל אלו, יטלטלנו פחות פחות מארבע אמות. ודוקא פיסו או מציאה שבאה לידו, אבל אם לא באה לידו לא:

ח יש אומרים ודוקא מי שהחשיך לו בדרך, שהיה סבור שצדין יש שהות ביום, אבל מי שצא מביתו סמוך לחשכה ושכח והוציא לרשות הרבים, לא התירו לו בשום אחד מהדרכים האלו:

ט מהגיע לחצר החיצונה המשמרת, נוטל מעל החמור פלים הנטלים, ושאינם נטלים, מתיר את החבלים והשקים נופלים. ואם היתה טעונה כלי זכוכית שאסור לטלטלם, כגון שהם כוסות של מקיני דם שאין ראויים בשבת לכלום לפי שהם מאוסים, ואם יפלו לארץ ישברו, מניח תחתיהם כרים וכסתות. ודוקא במשאות קטנים שיכול לשמטן מתחתיהן, אבל אם הם גדולים שאינו יכול לשמט הכרים מתחתיהן, אסור להניחם תחתיהן, מפני שמבטל כלי מהיכנו (פרוש, מהתשמיש שהיה מוכן לו), אלא פורקן בנחת שלא ישברו, ולא יניחם על הבהמה משום צער בעלי חיים:

י חשכה לו בדרך ותפלין בראשו, או שיושב בבית המדרש בשדה וחשכה לו, מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו. ואם יש בית סמוך לחומה שנשמרים בתוכו, מניחן שם:

יא היתה חבילתו מנחת על כתפו וקדש עליו היום, רץ תחתיה עד ביתו. ודוקא רץ, אבל לילך לאט לא, כיון דלית הפרא אתי למעבד עקירה והנחה, דזמנין קאי ולא אדעתה, אבל רץ אית לה הפרא. וכי מטי לביתה, כי היכי דלא קאי פרתא

על באר הגולה

פ רבנו ירחם חלק ב בשם התוספות [סימן רסה] א שבת כ"ח וכתבא קמא ב שם ג שם מ"ב ד שם מ"ז ה תשובת הגאונים בשם רב נטוראי גאון [סימן רסו] א שבת קנ"ג ב רמב"ם פרק ו מהלכות שבת ג שם והר"ש ורבנו ירחם בשם התוספות ד שם בגמרא וכלשנא קמא ה שם במשנה ו שם בגמרא ז הרמב"ם פרק כ' ח שם בגמרא ט שם י שם כ שם בענין ולא אפסקא הלכתא בהדיא ופסק הר"ף והרא"ש דעביד כמר עביד ל המגיד בשם הרשב"א והרמב"ן ושאר מפרשים מ שם בגמרא נ רבנו ירחם חלק א בשם יש מפרשים ס שם במשנה ע שם קנ"ד פ ביצה ט"ו צ שבת קנ"ג

הנה מובא באן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

וְאֶשְׁתַּכַּח דָּקָא מְעִיל מַרְשֻׁת הָרַבִּים
לְרִשְׁוֹת הַיְּחִיד, זֹרֶק לָהּ בְּלֹאֲחֶר יָד, דְּהֵינּוּ
שְׂלָא כְּדֶרֶךְ זְרִיקָה, כְּגוֹן מִכְתָּפִי
וּלְאַחֲרָיו:

יב יִישׁ אֹמְרִים דְּדוֹקָא בְּחִבְלָה הַתִּירו
לְעִשְׂוֹת כֵּן אָבֵל לֹא בְּכִיסוֹ, יִוֵּשׁ אֹמְרִים
דְּהוּא הִדִּין לְכִיסוֹ. הִגָּה וּמִי שֶׁשָּׂכַח כִּיסוֹ
עָלָיו בְּשִׁבְתָּ, אִם הוּא בְּבִיתוֹ יְכוּל לִילָךְ עִמּוֹ
לְחֶדֶר לְהַתִּיר חֲגוּרוֹ וּלְפַל שָׁם לְהַצְנִיעוֹ, וְאִם
הוּא בְּשׁוּק, אָסוּר לְהִבְיֹאוֹ לְבִיתוֹ, רַק מִתִּיר
חֲגוּרוֹ בְּשׁוּק וְהוּא נֹפֵל, וְאֹמֵר לְאִינוּ יְהוּדִי
לְשִׁמְרוֹ, וְאִם מְבִיאוֹ אֵין לַחֲשׁ (אֲגִידָה מִסְכָּת
בִּיצָה, בֵּית יוֹסֵף סִימָן ש"ט). וְעֵינִי לְקַמֵּן סִימָן
ש"י, אִם הַכִּיס תְּפוּר בְּכָדוֹ מִה דִּינוֹ:

יג סִימָן אֲרֻנְקִי בְּשִׁבְתָּ אָסוּר לְשָׂלוֹ, אָף עַל
פִּי שִׁירָא פֶּן יִקְדָּמֵנוּ אַחֵר:

סִימָן רסז - דִּינֵי הַתַּפְּלָה בְּעֶרְבַּב

שִׁבְתָּ. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א בְּתַפְּלַת הַמִּנְחָה בְּעֶרְבַּב שִׁבְתָּ אֵין נֹפֵלִין
עַל פְּנֵיהֶם:

ב מִקְדָּמִין לְהַתַּפְּלָה עֶרְבִית יוֹתֵר מִבֵּימוֹת
הַחֹל יִבְכְּפֹל הַמִּנְחָה יְכוּל לְהִדְלִיק וּלְקַבֵּל
שִׁבְתָּ בְּתַפְּלַת עֶרְבִית וְלֹאֲכַל מִיָּד (וְעֵינִי
לְעִיל סִימָן רל"ג בִּיצֵד מִשְׁעָרִין שְׁעוֹר פֶּלַג
הַמִּנְחָה):

ג בְּכַרְכַּת הַשְּׂכִיבֵנו אִינוּ חוֹתֵם בָּהּ שׁוֹמֵר
עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא בִּינוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְיִבְכָּל
כְּנִפְיָהּ תִּסְתַּיְרֵנוּ אֹמֵר וּפָרַס סֶכֶת שְׁלוֹם
עָלֵינוּ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָהּ, בְּרוּךְ אַתָּה ה'
הַפּוֹרֵס סֶכֶת שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם:

סִימָן רסח - דִּין הַטּוֹעָה

בְּתַפְּלַת הַשִּׁבְתָּ. וְבוֹ י"ג סְעִיפִים:

א אֹמֵר וְיִכְלוּ בְּתַפְּלַת עֶרְבִית:

ב אִם טָעָה וְהִתְחִיל תַּפְּלַת הַחֹל, גּוֹמֵר
אוֹתָהּ בְּרַכָּה שְׁנוֹכַר בָּהּ שִׁטְעָה וּמִתְחִיל
שֶׁל שִׁבְתָּ, לֹא שָׁנָא נִזְכָּר בְּכַרְכַּת אַתָּה
חוֹנֵן, לֹא שָׁנָא נִזְכָּר בְּכַרְכַּת אַחַת מִשְׁאָר
הַבְּרָכוֹת, בֵּין בְּעֶרְבִית בֵּין בְּשַׁחֲרִית מוֹסֵף
וּמִנְחָה. יִוֵּשׁ אֹמְרִים דְּבִמּוֹסֵף פּוֹסֵק
אֶפְלוּ בְּאַמְצֵעַ בְּרַכָּה:

ג אִם הָיָה סְבוּר שֶׁהוּא חָל וְהִתְחִיל אֲדַעְתָּא
דְּחַל, וּמִיָּד בְּשִׁטְמָר תִּיבַת אַתָּה נִזְכָּר, קִדָּם
שִׁטְמָר חוֹנֵן, הָיָה לָהּ הִתְחִיל בְּשָׁל חַל,
וְגוֹמֵר אוֹתָהּ בְּרַכָּה. אָבֵל אִם הָיָה יוֹדֵעַ
שֶׁהוּא שִׁבְתָּ, וְשִׁלָּא בְּכֻנְהָ הִתְחִיל תִּיבַת
אַתָּה, אֶפְלוּ אִם הוּא בְּתַפְּלַת שַׁחֲרִית
שִׁטְמָר פּוֹתַחַת בְּאַתָּה אִינוּ גּוֹמֵר בְּרַכַּת
אַתָּה חוֹנֵן, דְּחִשְׁבִּינָן לָהּ כְּטָעָה בְּתַפְּלַת
שִׁבְתָּ בֵּין זו לְזוֹ. הִגָּה דְּהָרִי יְכוּל לִזְמַר אַתָּה
קִדְשָׁתָּ אוֹ אַתָּה אֶחָד (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן י"ד):

ד יְמִי שֶׁהִתְפַּלֵּל תַּפְּלָה שֶׁל חַל בְּשִׁבְתָּ וְלֹא
הַזְכִּיר שֶׁל שִׁבְתָּ, לֹא יִצָּא. וְאִם הַזְכִּיר שֶׁל
שִׁבְתָּ בְּחוּף י"ח, אָף עַל פִּי שְׂלָא קָבַע
בְּרַכָּה לְשִׁבְתָּ, יִצָּא. הִגָּה בְּמוֹסֵף אֶפְלוּ לֹא
אָמַר רַק וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת חוֹבוֹתֵינוּ בְּתַמִּידִי
יוֹם וּבְקָרְבָן מוֹסֵף, יִצָּא. (בֵּית יוֹסֵף סִימָן רפ"ו
בְּשֵׁם הָרַא"ש פֶּרֶק מִי שִׁמְתוּ):

ה טָעָה וְהִתְפַּלֵּל שֶׁל חַל בְּשִׁבְתָּ וְלֹא הַזְכִּיר
שֶׁל שִׁבְתָּ, אִם עָקַר רִגְלָיו חוֹזֵר לְרֹאשׁ,
וְאִם לֹא עָקַר רִגְלָיו, אָף עַל פִּי שְׁסִים
תַּפְּלָתוֹ, אִינוּ חוֹזֵר אֲלָא לְשֶׁל שִׁבְתָּ. (וּש"צ
שִׁשְׁכַּח שֶׁל שִׁבְתָּ בְּשַׁחֲרִית עֵין לְעִיל סִימָן
קכ"ו):

ו טִהַטְּעָה בְּתַפְּלַת שִׁבְתָּ וְהִחְלִיף שֶׁל זו בְּזוֹ,
אִינוּ חוֹזֵר. יִוֵּשׁ אֹמְרִים שֶׁאִם הִחְלִיף שֶׁל
מוֹסֵף בְּאַחֲרֵת אוֹ אַחֲרֵת בְּשָׁל מוֹסֵף,
חוֹזֵר:

ז בְּחוֹזְרִים לִזְמַר וְיִכְלוּ, מִשּׁוּם יוֹם טוֹב
שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ שִׁטְמָר אֹמְרִים אוֹתוֹ
בְּתַפְּלָה, וְגַם לְהוֹצִיא לְמִי שִׁטְמָר יוֹדֵעַ.
וְאֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל רֶם וּמַעֲמֵד:

ח לְאֹמֵר ש"צ בְּרַכָּה אַחַת מִעֵין שְׁבַע,
יִוֵּשׁ אֵין יְיָחִיד אֹמֵר אוֹתָהּ. הִגָּה מִיָּהוּ, אִם
יְיָחִיד רוֹצֶה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ, יְכוּל לְאַמְרָה
בְּלֹא פְתִיחָה וּבְלֹא חֲתִימָה, וְכֵן נוֹהֲגִין
הַצְּבוּר לְאַמְרָה עִם ש"צ בְּלֹא פְתִיחָה
וְחֲתִימָה (אֲבִידוֹתָם וְכָל בּוֹ):

ט יוֹם טוֹב שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ אִינוּ מְזַכִּיר
שֶׁל יוֹם טוֹב בְּכַרְכַּה מִעֵין שְׁבַע (פְּרוּשׁ,
אֵל עֲלִיּוֹן קוֹנֶה וְכוּ):

י סִימָן אֹמְרִים בְּרַכָּה מִעֵין שְׁבַע בְּבִית
חֲתָנִים וְאֲבָלִים, דְּלִיכָא טַעְמָא דְּמִאֲחֲרִין
לְבֹא שְׂיָהּוּ נְזוּקִין:

יא עָאף בְּשִׁבְתָּ שִׁטְמָר יוֹם טוֹב אֹמְרִים בְּרַכָּה
מִעֵין שְׁבַע:

יב סִימָן לְדַבֵּר בְּשִׁטְמָר שִׁטְמָרִים וְיִכְלוּ וְלֹא
בְּשִׁטְמָר שִׁטְמָר ש"צ בְּרַכָּה מִעֵין שְׁבַע:

יג אִם הִתְפַּלֵּל שֶׁל חַל וְלֹא הַזְכִּיר שֶׁל שִׁבְתָּ
אוֹ שְׂלָא הִתְפַּלֵּל כָּלֵל, וְשָׁמַע מִש"ץ בְּרַכָּה
מִעֵין שְׁבַע מִרָאשׁ וְעַד סוּף, יִצָּא:

סִימָן רסט - דִּין הַקְדוּשָׁה בְּבִית

הַכְּנֶסֶת. וְבוֹ סְעִיפָה אֶחָד:

א אֲנוֹהֲגִין לְקַדֵּשׁ בְּבִית הַכְּנֶסֶת. וְאֵין לְמַקְדֵּשׁ
לְטַעַם מִיּוֹן הַקְדוּשָׁה אֲלֹא מִטַּעְמֵינוּ לְקַטֵּן,
יְדָאִין קְדוּשָׁה אֲלֹא בְּמָקוֹם סַעֲדָה (וְעֵינִי
לְקַמֵּן סִימָן רע"ג). וּמַעֲקָרָא לֹא נִתְקַן אֲלֹא
בְּשִׁבְלִי אוֹרְחִים דְּאֲכָלִי וְשִׁתִּי כְּבִי כְּנִישְׁתָּא
לְהוֹצִיאָם יְדֵי חוֹבְתָם, יִנְעֲכָשׁוּ אָף עַל גִּב
דְּלֹא אֲכָלִי אוֹרְחִים כְּבִי כְּנִישְׁתָּא לֹא
בְּטָלָה הַתְּקֵנָה, זֶהוּ טַעַם הַמַּקְוִמוֹת שֶׁנִּהְיָ
לְקַדֵּשׁ בְּבִית הַכְּנֶסֶת, יִבְכְּל יוֹתֵר טוֹב
לְהַנְהִיג שְׂלָא לְקַדֵּשׁ בְּבִית הַכְּנֶסֶת, וְכֵן
מִנְהַג אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: הִגָּה וְנִהְיָ לְעַמֵּד
בְּשִׁטְמָר שִׁמְקֵדְשִׁין בְּבִית הַכְּנֶסֶת:

סִימָן ער - לִזְמַר מִשְׁנֵת בְּמָה

מְדִלִיקִין. וְבוֹ ב' סְעִיפִים:

א אֲנוֹהֲגִים לִזְמַר פֶּרֶק בְּמָה מְדִלִיקִין.
יְהִסְפָּרְדִּים אֹמְרִים אוֹתוֹ קִדָּם תַּפְּלַת
עֶרְבִית, וְהוּא הַנְּכוּן:

ב יִישׁ שִׁטְמָר אֹמְרִים אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל
לְהִיּוֹת בְּעֶרְבַּב שִׁבְתָּ, יִוֵּשׁ שִׁטְמָר אֹמְרִים
אוֹתוֹ בְּשִׁבְתָּ שֶׁל חֲנֻכָּה. הִגָּה וְאֵין נוֹהֲגִין
כֵּן בְּחֻנְכָּה. וּבְשִׁבְתָּ שֶׁל חַל הַמוֹעֵד אֵין
אֹמְרִים אוֹתוֹ (מִנְהֲגִים), וְכֵן בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל
לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ אֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ (מִהֲרִ"ל
הַלְכוֹת סֵפֶה):

סִימָן רעא - דִּינֵי קְדוּשָׁה עַל הַיּוֹן.

וְבוֹ י"ז סְעִיפִים:

א כְּשִׁנְיָב לְבִיתוֹ יִמָּהַר לְאַכֵּל מִיָּד:

ב בְּנִשְׁיִם חֲתִיבוֹת בְּקְדוּשָׁה אָף עַל פִּי שֶׁהוּא
מִצְוֹת עֲשֶׂה שֶׁחֲזָמָן גֶּרְמָא (פְּרוּשׁ, מִצְוֹת

❦ בְּאֵר הַגּוֹלָה ❦

ק הָרִ"ן שֶׁם הַרְמַב"ן ר' הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק י"ג בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְהִגָּהוֹת בְּפֶרֶק ב' בְּשֵׁם סמ"ק וְכֵן כְּתִבַּת בְּסמ"ג וְרַבְּנּוּ יִרְחֵם הַבֵּיא לְשׁוֹן ב' הַסְּבָרוֹת וְלֹא הַכְרִיעַ ש' הָרַא"ש
וְהָרִ"ן בְּפֶרֶק קָמָא דְּמִצְעָא וְשִׁטְמָר פּוֹסֵקִים [סִימָן רסז] א טוֹר ב' שֶׁם מְהָא דר' יוֹסִי שִׁבְתָּ קי"ח א שֶׁם בְּשֵׁם תּוֹסְפוֹת וְהָרַא"ש מְהָא דְּרַב צְלִי שֶׁל שִׁבְתָּ בְּעֶרְבַב שִׁבְתָּ בְּרָכוֹת
כ"ז ד טוֹר עַל פִּי הַמְּדַרְשׁ וְשִׁטְמָר אֵיתָא בִּירוּשָׁלַיִם [סִימָן רסח] א שִׁבְתָּ קי"ט ב' בְּרָכוֹת כ"א ג הָרַא"ש ור"י שֶׁם ד ר' יוֹנָה וְהַרְמַב"ם בְּפֶרֶק י' מִהַלְכוֹת תַּפְּלָה וּסמ"ג
בְּסִימָן י"ט ה תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן י"ד ו רַמְב"ם בְּפֶרֶק י' מִהַלְכוֹת תַּפְּלָה וּסמ"ג סִימָן י"ט מְהָא דר' אוֹשְׁעָנָא שִׁבְתָּ כ"ז ז בֵּית יוֹסֵף ח סמ"ק סִימָן י"א וְהִגָּהוֹת מִמְּוִנֵי
בְּפֶרֶק י' מִהַלְכוֹת תַּפְּלָה ט שְׁבָלִי הִלָּקַט בְּשֵׁם ר' בְּנִימִין י' שֶׁם כ תּוֹסְפוֹת וְהָרַא"ש בְּפֶרֶק עֶרְבִי פְּסָחִים וְהַמְּדַרְכִּי שֶׁם וּבְפֶרֶק ט"ז דְּשִׁבְתָּ וְהַתְּרוּמָה ל טוֹר מְהָא דְּשִׁבְתָּ
כ"ד מ שֶׁם בְּשֵׁם אֲבִי הַעֲזָרִי וְהַמְּדַרְכִּי פֶרֶק ב' דְּשִׁבְתָּ וּסמ"ג בְּסִימָן י"ט בְּשֵׁם ר"י נ שִׁבְתָּ כ"ז ס מִהֲר"י אֲבוּהָב בְּשֵׁם סִפְר הַמִּנְהֲגִים ע רִיב"ש בְּתַשׁוּבָה וּבְשֵׁם סִפְר
הַמִּנְהֲגִים פ טוֹר עַל פִּי מַעֲשֶׂה מִסְפָּר חֲסִידִים צ טוֹר בְּשֵׁם רַב מִשֶּׁה גָּאוֹן [סִימָן רסט] א טוֹר ב' פְּסָחִים ק"א ג ר"ן וְרַמְב"ם בְּתַשׁוּבָה וְהַמַּגִּיד בְּפֶרֶק כ"ט וְהַרְשֵׁב"א
בְּתַשׁוּבָה ד בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהָרַא"ש שֶׁם בְּפְסָחִים וְהַטּוֹר וְרַבְּנּוּ יִרְחֵם [סִימָן ער] א טוֹר ב' בֵּית יוֹסֵף ג טוֹר ד מִהֲר"י אֲבוּהָב בְּשֵׁם הָאֲרָחוֹת חֲתִים בְּשֵׁם יֵשׁ
אֹמְרִים [סִימָן רעא] א טוֹר מְהָא דְּנִזְכָּרוֹ עַל הַיּוֹן כו' בְּפְסָחִים ק"ו וְהַרְמַב"ם בְּפֶרֶק כ"ט וְהָרַא"ש מְהָא דְּבְרָכוֹת כ"ז ב' בְּרָכוֹת כ'

עשה המלויה בזמן, משום דאתקש וכו' לשמור, והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה אתנהו בזכירה. ומוציאות את האנשים, הואיל וחיבות מן התורה כמותם:

ג. יאם אין ידו משגת לקנות זין לקדוש ולהכין צרכי סעדה לכבוד הלילה ולכבוד היום ולקדוש היום, מוטב שיקנה זין לקדוש הלילה ממה שייכין צרכי הסעדה או ממה שיקנה זין לצורך היום. והא דתניא כבוד יום קודם לכבוד לילה, הינו, דוקא בשאר צרכי סעדה, אבל אם אין לו אלא כוס אחד לקדוש, כבוד לילה קודם לכבוד יום:

ד. יאסור לטעם כלום קדם שיקדש, האפלו מים, ואפלו אם התחיל מבעוד יום יצריך להפסיק, שפורס מפה ומקדש. יאם היו שותים זין תחלה, אינו אומר אלא קדוש בלבד בלא ברפת היין, ואחר כך מברך ברפת המוציא. יאם אין לו זין ומקדש על הפת אינו מברך המוציא. ייש אומרים שאף בשמקדש על היין אינו מברך המוציא:

ה. כשנים שהיו שותים ואמרו באו ונקדש קדוש היום, נאסר עליהם לשותות עד שיקדשו. ואם רצו לחזור ולשתות קדם שיקדשו, אף על פי שאינם רשאים, צריכים לחזור ולברך תחלה בורא פרי הגפן ואחר כך ישתו. הגה אדם ששכח לקדש עד לאחר שברך ברפת המוציא ונזכר קדם שאכל, קדש על הפת ואחר כך יאכל, אבל בהבדלה יאכל תחלה, דהרי אין מבדילין על הפת (הגהות אלפסי ומרדכי פרק במה מדלילין):

ו. יאם גמר סעדתו וקדש היום קדם שברך ברפת המזון, מברך ברפת המזון על כוס ראשון ואחר כך אומר קדוש היום על כוס שני, ויצריך להזכיר של שבת בברפת המזון אף על פי שמברך קדם קדוש. הגה ויש אומרים דאינו מזכיר של שבת, דאזלינן בתר תחלת הסעדה, וכן עקר, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפח. ויש מחלקת אם יטעם מכוס של ברפת המזון קדם שיקדש, גם אם צריך לאכל מעט אחר הקדוש כדי

שיהא הקדוש במקום סעדה ויש אומרים דאף בגמר סעדתו אינו מברך ברפת המזון תחלה, אלא פורס מפה ומקדש ומברך המוציא ואוכל מעט ואחר כך מברך ברפת המזון. הגה והכי נהוג, להוציא את נפשו מפלגת סבא ראשונה:

ז. אף על פי שאסור לו לטעם קדם קדוש, יאם טעם מקדש:

ח. יאם לא קדש בלילה, בין בשוגג בין במזיד, יש לו תשלומין למחר כל היום: הגה ואומר כל הקדוש של לילה (בית יוסף) מלבד ויכלו (ארחות חיים בשם תוספות):

ט. יצריך שתהיה מפה על השלחן תחת הפת, ומפה אחרת פרוסה על גביו:

י. ימקדש על כוס מלא זין, שלא יהיה פגום. יוטעון כל מה שטעון כוס של ברפת המזון. יאומר ויכלו מעמד, ואחר כך אומר בורא פרי הגפן ואחר כך קדוש. הגה ויכול לעמד בשעת הקדוש, ויותר טוב לישב (כל בו). ונהגים לישב אף בשעה שאומר ויכלו רק בשמתחילין עומדין קצת לכבוד השם, כי מתחילין יום הששי ויכלו השמים ונרמז השם בראשי תבות. ויקשמתחיל יתן עיניו בנרות (מהרי"ל ושכל טוב), ובשעת הקדוש בכוס של ברכה, וכן נראה לי עין לעיל סימן קפ"ג סעיף ד':

יא. יאם אין לו אלא כוס אחד, מקדש בו בלילה ואינו טועם ממנו, שלא יפגימו, האלא שופך ממנו לכוס אחר וטועם זין של קדוש מהכוס השני, ולמחר מקדש במה שנשאר בכוס ראשון. יאם לא היה בו אלא רביעית לצמצום ונחסר ממנו בלילה, מוזגו למחר להשלימו לרביעית. והינו, דוקא כשיש לו כוס אחר להבדלה, שאם לא כן מוטב שייחנה להבדלה שאי אפשר בפת, משיקדש עליו ולא יהא לו זין להבדלה. ואם יש לו שני כוסות מצמצמים אחר מזה, יקדש בלילה באחד ויבדיל על השני, ולא יקדש ביום, דקדוש הלילה עדיף:

יב. יאחר שקדש על הכוס נוטל ידיו ומברך על נטילת ידים. ואם נוטל ידיו קדם קדוש,

גלי דעתה דרפתא חביבא לה, ולא יקדש על היין אלא על הפת. הגה ויש אומרים דלכתחלה יש לטל ידיו קדם הקדוש ולקדש על היין (הרא"ש ומרדכי פרק ערכי פסחים ורשב"א ונהגות מימני פרק כ"ט ונהגות), וכן המנהג פשוט במדינות אלו, ואין לשנות רק בליל פסח, כמו שיתבאר סימן תע"ג:

יג. יצריך לשותות מכוס של קדוש כמלא לגמיו, דהינו כל שישלקנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לגמיו, והוא רבו של רביעית:

יד. יאם לא טעם המקדש, וטעם אחד מהמסבין כמלא לגמיו (פרוש, מלא פיו), יצא. ואין שתיית שנים מצטרפת למלא לגמיו. ומכל מקום מצוה מן המבחר שישטעמו כלם. ויש אומרים, דכיון שבין כלם טעמו כמלא לגמיו, יצאו, דשתיית כלם מצטרפת לכשעור. ונהגונים סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא, וראוי לחש לדבריהם. ודוקא בקדוש, אבל בשאר דברים הטעונים כוס מודים הגאונים דסגי בטעימת אחר:

טו. יקדש, וקדם שטעם הפסיק בדבור, חוזר ומברך בורא פרי הגפן ואין צריך לחזור ולקדש. יוהוא הדין אם נשפך הכוס קדם שישטעם ממנו, יביא כוס אחר ומברך עליו בורא פרי הגפן ואין צריך לחזור ולקדש:

טז. ילא יטעמו המסבין קדם שישטעם המקדש, אם הם זקוקים לכוסו, ששופך ממנו לכוסות שבנדם ריקנים או פגומים, אבל אם היו להם כוסות זין שאינם פגומים, רשאים לשותות קדם שישתה המקדש:

יז. יאין צריך לשפך מכוס המקדש לכוסות זין שלפני המסבין אלא אם כן היו פגומים, שאז צריך לשפך לכל כוס וכוס כדי שישתו כלם מכוס שאינו פגום:

סימן ערב - על איזה זין מקדשים. ובו י' סעיפים:

א. יאין מקדשין על זין שריחו רע, אף על גב דריחה וטעמה חמרא, ולא על זין מגלה, באפלו האידנא דלא קפדינן אגלוי. הגה ואין מקדשין על היין דריחה חמרא וטעמה חלא (טור):

באר הגולה

ג פסחים ק"ה ד שם ק"ו ה טור ורשב"א ונהגות בשם ר"י ו שם ק' וברב יהודה אמר שמואל ז טור בשם הירושלמי וכן פסק הרי"ף גיאת ח הרי"ף והרא"ש ט טור לדברי הרא"ש י שם בשם הרי"ף גיאת כ רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות ל טור בשם הרי"ף מהא דפסחים ק"ב וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת מ הרא"ש שם ג טור בשם יש אומרים והרא"ש ס פסחים ק"ז ע שם פ בשם בתוספות וכן כתב ספר התרומה והטור צ הרי"ף מהא דפסחים ק"ו וכן כתב רמב"ם בפרק כ"ט ותוספות בברכות נ"ב ק רמב"ם שם ר בית יוסף לדעת הרמב"ם ש רבנו ירחם בחלק א ת שם ורא"ש בפרק ה דברכות בשם הירושלמי א בית יוסף לדעת הטור בסימן רצ"ו ב טור בשם רב עמרם והר"ן בפרוש דברי הרי"ף מהא דפסחים ק"ו והרמב"ם בפרק כ"ט (פן צריך לומר, דהטור אינו מסכים בזה לדעת אביו) ג פסחים ק"ו ד תוספות והרא"ש מהא דיומא פ' ה הרא"ש שם בפסחים ו הרישב"א בפרק ו דעירובין בשם תוספות ז טור בשם ח שם בשם הגאונים ט דברי עצמו לפי טעמו בבית יוסף י תוספות והרא"ש שם בפסחים ובפרק ז' דברכות ובשם הירושלמי כ שם [סימן ערב] א בבא בתרא צ"ח ב טור בשם הרי"ף גאות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רעב - על איזה יין

מקדשים

ב יין מגתו, מקדשין עליו. וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קדוש היום:

ג ימקדשין על יין שבפי החבית אף על פי שיש בו קמחין. הגה יוש אוסרין לקדש עליו אלא יסגנו תחלה להעביר הקמחין (הגהות מרדכי פרק המוכר פרות ובית יוסף בשם ארחות חיים ותוספות), ועל יין שבשולי החבית אף על פי שיש בו שמרים ועל יין שחר, ועל יין מתוק, ועל יין דריחה חלא וטעמה חמרא. ומכל מקום מצוה לברך יין טוב לקדש עליו:

ד ימקדשין על יין לבן, והרמב"ן פוסלו לקדוש אפלו בדיעבד, אבל מבדילין עליו. ומנהג העולם כסברא ראשונה:

ה ייין חי, אפלו אם הוא חזק דדרי (פרוש, שראוי למזג) על חד תלת מיא, מקדשין עליו. ומכל מקום יותר טוב למזגו, ובלבד שיהא מזוג כראוי. הגה ויינות שילנו יותר טובים הם בלא מדיגה (טור):

ו ייין צמוקים מקדשין עליו (והוא שיש בהן לחלוחית קצת בלא שריה) (טור):

ז השמרי יין או טרצנים שנתן עליהם מים, אם ראוי לברך עליהם בורא פרי הגפן מקדשין עליו (ועין לעיל סימן ר"ד סעיף ה):

ח ימקדשין על יין מבשל ועל יין שיש בו דבש, יניש אומרים שאין מקדשין עליהם. הגה והמנהג לקדש עליו אפלו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבשל או שיש בו דבש (אגור):

ט לבמקום שאין יין מצוי, יש אומרים שמקדשין על שכר ושאר משקין חוץ מן

המים, יניש אומרים שאין מקדשין. ויולהרא"ש, בלילה לא יקדש על השכר אלא על הפת, ובבקר יותר טוב לקדש על השכר, שיברך עליו שהכל, קדם ברפת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שנוי, ודברי טעם הם. הגה וכן המנהג פשוט בדברי הרא"ש. ואם יין בעיר, לא יקדש על הפת. ומי שאינו שותה יין משום נדר יכול לקדש עליו וישתה אחרים המסבין עמו. ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, או ישמע קדוש מאחרים (הגהות ממוני פרק כ"ט דמחור אחר יין, ותשובת ממוני סוף הפלגה סימן ד' דיקדש על הפת, לכן צריך לומר החלוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים):

י סברכת יין של קדוש פוטרת יין שבתוך הסעדה. יראינו טעון ברכה לאחריו, דברכת המזון פוטרתו, בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (ועין לעיל סימן קע"ד סעיף ו):

סימן רעג - שיהיה הקדוש במקום סעדה. ובו ז' סעיפים:

א אין קדוש אלא במקום סעדה. ובבית אחד מפנה לפנה בשוב מקום אחד, שאם קדש לאכל בפנה זו ונמלך לאכל בפנה אחרת, אפלו הוא טרקלין גדול, אין צריך לחזור ולקדש: הגה ומבית לספה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פרק ערבי פסחים). יניש אומרים, שכל שרואה מקומו, אפלו מבית לחצר אין צריך לחזור ולקדש. יניש אומרים, שאם קדש במקום אחד על דעת לאכל במקום אחר, שפיר דמי (ועין לעיל ריש סימן קע"ח), והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד, כגון מחדר לחדר

או מאגרא לארעא (וכן עקר):

ב יאם קדש בבית אחד על מנת לאכל שם ואחר כך נמלך לאכל במקום אחר, צריך לחזור ולקדש במקום שרוצה לאכל שם:

ג יאם קדש ולא סעד, אף ידי קדוש לא יצא. הגה וצריך לאכל במקום קדוש לא לתור או שיהא בדעתו לאכל שם מיד, אבל בלאו הכי אפלו אכל במקום קדוש אינו יוצא (מהר"י מולין). ואם היה בדעתו שלא לאכל שם מיד ונמלך ואכל, יצא (בית יוסף סוף הסימן):

ד יכול אדם לקדש לאחרים אף על פי שאינו אוכל עמהם, דלדידהו הוי מקום סעדה. ונאף על גב דבברכת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה עמהם, כיון דהאי בורא פרי הגפן הוא חובה לקדוש, בקדוש היום דמי, ויכול להוציאם אף על פי שאינו נהנה. הגה ואפלו בקדוש של יום בשחרית בשבת מותר לעשות כן (רבנו ירחם ובית יוסף בשם הר"ף והרא"ש והשור סימן תפ"ד). והוא שאינם יודעים. ואם עדין לא קדש לעצמו, יזהר שלא יטעם עמהם, שאסור לו לטעם עד שיקדש במקום סעדתו:

ה ככתבו הגאונים, הא דאין קדוש אלא במקום סעדה, אפלו אכל דבר מועט או שתה כוס יין שחיב עליו ברכה, יצא ידי קדוש במקום סעדה וגומר סעדתו במקום אחר. ודוקא אכל לחם או שתה יין, אבל אכל פרות לא. הגה ולפי זה היה מותר למוהל ולסנדק לשתות מכוס של מילה בשבת בשחרית אם שותין כשעור (בית יוסף), אבל נהגו לתן לתינוק (הגהות ממוני פרק כ"ט):

— באר הגולה —

ג שם ד שם ה טור והריטב"א ותוספות שם שכן נראה דעת הר"ף והרא"ש והרמב"ם ו טור בשם בה"ג מהא דברכות נ"א ז בבא בתרא צ"ו ח שם ט הרא"ש שם ושאר פוסקים י טור בשם בעל העטור על פי הירושלמי והרא"ש ותוספות שם בבא בתרא והר"ן ושאר פוסקים כ ה"ר שמעיה בשם רבנו שלמה ורי"ן גיאת ורב האי והרמב"ם ל הרא"ש לדעת הר"י בשם הראב"ן ושכן הסכימו רב הגאונים מהא דפסחים ק"ג מ רמב"ם בפרק כ"ט והמגיד בשם הר"י"ן גאות ושכן עקר והגהות בשם רשב"ם והגאונים והלכות גדולות ואלפסי וראב"ה והר"מ והמרדכי בשם רבנו תם נ שם בפסחים ס טור ותוספות בפרק ז דברכות ובפרק י דפסחים והרא"ש שם בראש הפרק ע שם בשם אביו הרא"ש ריש פרק ערבי פסחים [סימן רעג] א פסחים ק"א וכשמואל הר"ף והרא"ש ותוספות והרמב"ם בפרק כ"ט ב שם לגרסת הרא"ש ותוספות והרמב"ם שם ג טור בשם רב שר שלום ד טור והמגיד שם בשם הגאונים ה לפרוש התוספות והרא"ש ו בית יוסף מהא דרב הונא שם בשם רבנו נסים דף ק"א ז בית יוסף מהא דאב"י שם ח הרא"ש בריש פרק ערבי פסחים ט ר"ה כ"ט י הרא"ש ריש פרק ערבי פסחים ורבנו ירחם בחלק א והגהות ממוני בפרק כ"ט כ טור בשםם ובית יוסף אפלו לדעת תוספות והרא"ש

ו יואם קדש בביתו ושמע שכנו ושלחנו
ערוף לפניו, יוצא בו, דשפיר הוי מקום
סעדה, ויכגון שנתפון השומע לצאת
ומשמיע להוציא:

ז ייש אומרים שאין מקדשין אלא לאור
הנר, ויש אומרים שאין הקדוש תלוי בנר,
ואם הוא נהנה בחצר יותר מפני האויר, או
מפני הזבובים, מקדש בחצר ואוכל שם
אף על פי שאינו רואה הנר, שהנרות לענג
נצטוו ולא לצער, והכי מסתברא:

סימן רעד - דיני בציצית הפת
בשבת. ובו ד' סעיפים:

א "בוצע על שתי פירות (שלמות), שאוחז
שתייהן בידו ובוצע בהתחתונה. הגה ודוקא
בלילי שבת (דעת עצמו), אכל ביום השבת
או בלילי יום טוב בוצע על העלינה (כל בו
והגהות מימוני פרק ח מהלכות חמץ ומצה),
והטעם הוא על דרך הקבלה:

ב ימצוה לבצע בשבת פרוסה גדולה
שמתספיק לו לכל הסעדה (ועין לעיל סימן
קס"ו):

ג יאין המסבין רשאים לטעם עד שיטעם
הבוצע. ויאם יש לפני כל אחד לחם
משנה, יכולים לטעם אף על פי שעדין
לא טעם הוא:

ד יסעדה זו ושל שחרית אי אפשר לעשותה
בלא פת:

סימן ערה - דברים האסורים לעשות
לאור הנר בשבת. ובו י"ב סעיפים:

א "אין פולין (פרוש, לבצר את הכנים
מהבגדים. תרגום בערתי הקדש, פליתי) ואין
קורין בספר לאור הנר, ויאפלו אינו
מוציא בפיו, שמא יטה, ויאפלו הוא
גבוה עשר קומות שאינו יכול לגע אליו,
שלא חלקו חכמים בדרך. וימטעם זה יש
לאסור אפלו הוא בעששית או קבוע בחור
שבכתל, וכן בנר של שעה:

ב ידוקא אחד, אכל שנים קורין ביחד,
שאם בא האחד להטות (פרוש, להטות
הנר כדי שיגיע השמן לפתילה) ויפירונו
חברו. והוא שקורין בענין אחד, שאז
ישגיח האחד במה שיעשה חברו, אכל

בשני ענינים לא. הגה ויש אומרים דבשני
ספרים אפלו בענין אחד אסור (בית יוסף),
ולכן אסור לומר פיוטים בליל יום טוב שחל
להיות בשבת בבית הכנסת, וכן נהגו (מרדכי
וספר התרומה וסמ"ג ומהגהות):

ג יאפש אחר עמו אפלו אינו קורא, ואומר לו
תן דעתך עלי שלא אשה, מתר, והוא
הדין אם אומר בן לאשתו:

ד יאדם חשוב שאין דרכו בחל להטות,
מתר בכל גונא:

ה יבמדורה אפלו עשרה פאחד אין קורין,
'משום דהואיל ויושבים רחוקים זה מזה,
ועוד, שזנבות האודים סמוכים להם, אין
זה מכיר בשבא חברו להכעיר ולחמות:

ו יתינוקות של בית רבן קורין לאור הנר,
מפני שאימת רבן עליהם:

ז למת לקרות במה מדליקין לאור הנר,
שהרי הוא מזכיר אסור שבת ואיך ישכח:

ח ינוהגים לקרות בליל יום כפורים
במחזורים, מפני שאימת יום הכפורים
עליהם:

ט יליל פסח שחל להיות בשבת, מתר
לקרות ההגדה בספר, משום דהוי כעין
ראשי פרקים דאין עם הארץ שלא תהא
שגורה בפיו קצת:

י יתרב יכול לראות לאור הנר מהיכן יקראו
התינוקות ולסדר ראשי הפרשיות בפיו
בספר, וקורא כל שאר הפרשה על פה.
וראשי פרשיות לאו דוקא, אלא כל שידע
הפרשה על פה ובקצת צריך לראות בספר,
שרי, שמאחר שאינו מענין בספר תמיד
אית לה הפנא ולא אתי להטויי:

יא יכלים הדומים זה לזה וצריך עיון
להבחין ביניהם אסור לבדקן לאור הנר
ואפלו להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אם
הם דומים אסור לבדק:

יב ישמש שאינו קבוע אסור לו לבדק כוסות
וקערות לאור הנר מפני שאינו מכירן, בין
בנר שמן זית בין בנר של נפט (פרוש, מין
זפת לבן וריחו רע) שאורו רב. הגה ויש
מתירין בשל נפט אפלו בשמש שאינו קבוע
(טור ובית יוסף בשם הפוסקים). אכל שמש

קבוע מתר לו לבדק לאור הנר כוסות, מפני
שאין צריך עיון הרבה. ואם היה נר של
שמן זית, אין מורין לו לבדק ואף על פי
שהוא מתר, גזירה שמא יסתפק ממנו. הגה
נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערמים בפני
הנרות משום בויי מצוה, וכן כתב הרמב"ם:

סימן רעו - דיני גר שהדליק אינו
יהודי בשבת. ובו ה' סעיפים:

א יאינו יהודי שהדליק את הנר בשביל
ישראל, אסור לכל, באפלו למי שלא
הדלק בשבילו. הגה ואין חלוק בזה בין
קצב לו שקר או לא קצב, או שעשאו
בקבלנות או בשכירות, דהואיל וישראל
נהנה ממלאכה עצמה בשבת, אסור בכל
ענין (הגהות אשרי פרק קמא דשבת ובית יוסף
בשם סמ"ג וספר התרומה). יאכל אם הדליקו
לצרכו יאו לצורך חולה ישראל אפלו אין
בו סכנה. הגה או לצורך קטנים דהוא
כחולה שאין בו סכנה (מרדכי פרק קמא
דשבת), מתר לכל ישראל להשתמש
לאורו. והוא הדין לעושה מדורה לצרכו
או לצורך חולה. ויש אסורים במדורה,
משום דגזרינן שמא ירבה בשבילו. הגה
מיהו אם עשה אינו יהודי בבית ישראל
מדעתו, אין הישראל צריך לצאת אף על פי
שנהנה מן הנר או המדורה (טור):

ב יישראל ואינו יהודי שהסכו יחד והדליק
אינו יהודי נר, אם רב אינם יהודים מתר
להשתמש לאורו, ואם רב ישראל, או
אפלו מחצה על מחצה, אסור. ויאם יש
הוכחה שלצורך אינו יהודי מדליקה, כגון
שאנו רואים שהוא משתמש לאורה, אף
על פי שרב ישראל מתר. הגה יש אומרים
דמתר לומר לאינו יהודי להדליק לו נר
לסעדת שבת, משום דסבירא לה דמתר
אמריה לאינו יהודי אפלו במלאכה גמורה
במקום מצוה (ר"ן סוף פרק ר' אליעזר דמילה
בשם העטור), שעל פי זה נהגו רבים להקל
בדבר לצוות לאינו יהודי להדליק גרות
לצורך סעדה, בפרט בסעדת חתונה או מילה,
ואין מוחה בידם. ויש להחמיר במקום שאין
צורך גדול, דהא רב הפוסקים חולקים על
סבא זו. ועין לקמן סימן ש"ז:

ע באר הגולה

ל טור ורבנו ירחם חלק א וסמ"ק והגהות מימוני פרק כ"ט מ שם מהא דראש השנה כ"ט נ רא"ש בריש פרק ערכי פסחים בשם יש אומרים ומרדכי מהא דאב"י
ק"א ס טור בשם גאון ומרדכי בשם רבי שמחה וכן כתב הגהות פרק ה [סימן עדר] א שבת קי"ז קרב פהנא פפרוש רש"י ורמב"ם בפרק ו מהלכות ברכות ב כל
בו בשם יש נוהגים והבית יוסף בשם גדולים ושפן נכון ג שם וכו' זירא לפי פרוש רש"י ובכרכות ל"ט ד בכרכות מ"ז ה רבנו יונה והרא"ש שם ובריש פרק
ערכי פסחים והתוספות שם ו התוספות והרא"ש שם מהא דאב"י ק"א [סימן ערה] א שבת י"א ב בית יוסף מהא דהגהות אשרי ג שם י"ב ד טור בשם רבנו פרץ
וסמ"ק ה בית יוסף ו שם בגמרא ז טור שגלי הלקט ח שם בגמרא ט שם י רש"י שם כ שם י"א וי"ב ל טור בשם ספר המצות והינו סמ"ק מ שם בשם בעל
התרומות נ שגלי הלקט בשם ר' בנימין ס שבת י"א וי"ב ע בית יוסף מפרוש רש"י ושפן נראה מדברי הפוסקים פ שם בגמרא י"ב צ שם לדעת רמב"ם בפרק
ה לפי גרסתו בגמרא כמו שכתב המגיד שם והספך משנה והבית יוסף [סימן רעו] א שבת קכ"ב ב תוספות ורא"ש והר"ן שם ג שם במשנה ד סמ"ג והתרומה
והגהות פרק ו ה טור ושגלי הלקט בשם רבנו תם והמרדכי בפרק קמא ו שם בבריתא ז מעבדא דשמואל

ג **ח**אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר, אף על פי שגם הם צריכים לו, אין זה לצרף האיננו יהודי, כיון שעקר ההליכה בשביל ישראל. הגה ומתר לומר לאינו יהודי לילך עמו לטל נר דלוק ככר, הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא (רבנו ירמיה נתיב י"ב חלק ב' והגהות מרדכי פרק קמא דשבת והגהות מימוני פרק ו'):

ד **ט**אם יש נר בבית ישראל ובא אינו יהודי והדליק נר אחר, מותר להשתמש לאורו בעוד נר ראשון דולק, אבל לאחר שניכבה הראשון אסור להשתמש לאור השני, וכן אם נתן שמן בנר הדולק מותר להשתמש עד כדי שניכלה השמן שהיה בו ככר ואחר כך אסור. הגה ומתר למחות באינו יהודי שבא להדליק נר או להוסיף שמן (טור):

ה **ה**באצרות קרות מותר לאינו יהודי לעשות מדורה בשביל הקטנים ומתירין הגדולים להתחמם בו ואפלו בשביל הגדולים מותר אם הקר גדול, שהכל חולים אצל הקר, ולא באותם שנוהגים התר אף על פי שאין הקר גדול כיום ההוא:

סימן רעז - שלא לגרם בבוץ הנר. ובו ה' סעיפים:

א **א**נר שמנח אחורי הדלת, אסור לפתח הדלת (בדרכי) (רמב"ם פרק ה' ומרדכי פרק כל כתבי ובית יוסף בשם סמ"ג) שמא יכבדו הרוח, אבל לנצל הדלת כנגדו מותר (תרוימת הדשן סימן נ"ט) והוא הדין בחלון שפגג הנר שעל השלחן (מרדכי פרק כל כתבי ובית יוסף בשם תוספות וטור). בואם הוא קבוע בפתל שאחורי הדלת, אסור לפתח הדלת ולנעלו בדרך, שמא תהא הדלת נוקשת עליו ותכבדו, אלא פותח ונוצל בנחת. יאם הוא קבוע בדלת עצמו, שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו, אסור לפתחו ולנעלו. הגה ובנר של שעה מותר לפתח ולנעל אף על פי שהוא קבוע בדלת (בית יוסף):

ב **י**אסור לפתח הדלת כנגד המדורה שהיא קרובה קצת אל הדלת, ואפלו אין שם אלא רוח מצויה, אבל אם היה פתוח כנגדה מותר לסגור ואין בו משום מכבה:

ג **י**שכח נר על הטבלא, מנער את הטבלא והוא נופל אפלו אם הוא דולק, רק שלא

יכון לכבותו. הגה וטוב לעשותו על ידי אינו יהודי במקום שאין צריך כל כך (כל בו). ויכלבד שהיה נר של שעה וכיוצא בו או שלא יהא בו שמן, אבל אם יש בו שמן, אי אפשר שלא יקרבנו אל הפתילה, ונמצא מבעיר. וואם הניחו עליה מדעת, אסור לנערה, שהרי הטבלא היא בסיס (פרוש), דבר הנושא דבר אחר. תרגום ואת כנו, וית בסיסה) לדבר האסור. הגה ומפל מקום מותר לגע בטבלא הואיל ואינו מטלטל הנר, והוא הדין שמותר לגע במנורה שבבית הכנסת והנרות דולקות עליו, ויכלבד שלא ינענע (מרדכי פרק כל כתבי):

ד **ט**מותר להניח נר של שבת מבעוד יום על גבי אילן וידלק שם בשבת, דליכא למחש דלכשיכבה לשקלה מנה ונמצא משתמש במחבר. אבל אין מניחין נר של יום טוב על גבי אילן, דשקיל ומנח לה ונמצא משתמש באילן:

ה **ה**מותר לכפות קערה על גבי הנר בשבת כדי שלא יאחז האור בקורה:

סימן רעז - שניכול לכבות הנר בשביל החולצה. ובו סעיף אחד:

א **א**מותר לכבות הנר בשביל שיישן החולצה שיש בו סכנה:

סימן רעז - דיני טלטול הנר בשבת ובו ז' סעיפים:

א **א**נר שהדליקו בו באותה שבת, אף על פי שפכה, אסור לטלטלו, וכן מותר השמן שבנר שהדליקו בו באותה שבת, אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו באותה שבת:

ב **ב**נר זה שאמרנו שאסור לטלטלו, אפלו לצרף גופו ולצרף מקומו אסור. ויש מי שהתיר, ולא נראה דבריו. הגה ויש אומרים, דמי שהוא אסונים והנר מאיס עליו, מותר להוציאו, דהוי לדידה כגוף של רעי. והמחמיר לא הפסיד (מרדכי ריש ביצה):

ג **ג**הלטלטל נר על ידי שנותניו עליו לחם בשבת, אסור. ואם נתן עליו לחם מבעוד יום, ויש מי שמתיר לטלטלו בשבת על ידי לחם זה, ואין לסמוך עליו:

ד **ד**אם התנה מערב שבת על נר זה שיטלטלנו משיכבה, מותר לטלטלו אחר שפכה. הגה ויש אומרים דלא מהני תנאי,

וכן נוהגין במדינות אלו. ודין התנאי, עין לקמן סימן תרל"ח (הגהות אשרי פרק פירה ורבנו ירמיה חלק ב' כל בו). ונוהגין לטלטלו על ידי אינו יהודי, ואין בזה משום אסור אמירה לאינו יהודי, הואיל והמנהג כן הוי כאלו התנה עליו מתחלה ושרי, כן נראה לי:

ה **ה**נר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה, וילדה החיה ונתרפא החולה, מותר לטלטלו אם פכה. והוא הדין למדליק בשבת בשוגג וכבה שמותר לטלטלו:

ו **ו**נר שלא הדליקו בו באותה שבת, אפלו הוא של חרס דמאס ואפלו הוא של גפץ דמסריח, מותר לטלטלו, דמקצה מחמת מאוס מותר:

ז **ז**כמנורה, בין גדולה בין קטנה, אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה, דחיישינן שמא תפל ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי לואפלו אם אינה של פרקים, אלא יש בה חריצים סביב ודומה לשל פרקים, אסור לטלטלה:

סימן רפ - תשמיש המטה בשבת. ובו ב' סעיפים:

א **א**תשמיש המטה מתענגי שבת הוא, לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים מליל שבת לליל שבת:

ב **ב**מותר לבעל לכתחלה בתולה בשבת, ואין בו משום חובל ולא משום צער לה:

סימן רפא - שלא יכרע בדרך אנהגו מודים. ובו סעיף אחד:

א **א**אין לשחות בולף לדרך אנהגו מודים, שאין לשחות אלא במקומות שאמרו חכמים. הגה ונוהגים שפשפת מאחרין יותר לבא לבית הכנסת מבחל, משום דבתמיר של ימות החל נאמר בבקר, ואצל שבת נאמר וביום השבת דמשמע אחר (מרדכי פרק כל כתבי). ונוהגין להרבות בזמירות של שבת, כל מקום לפי מנהגו. ובכל דבר אם לא אמרו אין מחזירין אותו, מלבד אם לא אמר לאל אשר שבת וכו', מחזירין אותו. ויש להאריך ולהנעים בזמירות. ואין למחות במאריך בהם אף על פי שהמוחה מכין משום בטול תורה (אור זרוע). ומפל מקום בשבת ויום טוב לא יאריך יותר מדי, כדי שיאכלו קדם שעה ששית, כדלקמן סימן רפ"ח:

❧ באר הגולה ❧

ח טור והגהות מימוני בפרק ו ט שם והתרוימה והמרדכי בפרק קמא י הגהות מרדכי בשם תשובת רבי ישראל והגהות מימוני פרק ו ובשם ר' יום טוב ושאר פוסקים וסימן רעז א שבת ק"כ וקרב לפרוש רש"י ב הרא"ש בשם פרוש רבנו חננאל וכן כתב רמב"ם בפרק ה ג שם בשם ר"י ותוספות שם ד שם במקרא ובאפי"ה שם בתוספות ו שם במקרא ז תוספות והרא"ש והר"ן שם והמגיד בפרק י"ב ח שם במקרא ט שבת מ"ה י שם במשנה קכ"א [סימן רעז] א שבת כ"ט ול' [סימן רעז] א שבת מ"ד וקרב מאיר הר"ף ורא"ש שם ורמב"ם פרק כ"ה ב שם וכתבא קמא רמב"ם פרק ה ג וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק כ"ה ומדברי רבנו ירמיה חלק ב' ומדברי הרא"ש והגהות אשרי פרק ג דשבת ד מרדכי שם והאגור בשם רבי ישעיה ה הרא"ש שם בפרק כ"א דשבת ורבנו ירמיה ו כל בו בשם חכמי צרפת והריב"ש בתשובה ז הר"ן בפרק פירה והרמב"ם על פי הירושלמי והרשב"א בתשובה ח הרשב"א בתשובה ט שבת מ"ד וקרב מאיר י שם קנ"ז וכו' שמעון כ שם מ"ה ומ"ו וכו' יחנן לדעת הרא"ש והתוספות שם ל שם מ"ז [סימן רפ] א טור בשם הרמב"ם פרק ל' מהא דכתבות ס"ב ב שם ז' [סימן רפא] א רבנו יונה בסוף פרק ה דברכות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן רפב - קריאת התורה

המפטיר בשבת. ובו ו' סעיפים:

א "מוציאין ספר תורה וקורין בו שבעה, ואם רצה להוסיף מוסיף. הגה והוא הדין ביום טוב מתר להוסיף על מנן הקוראים (רמב"ם פרק י"ב מהלכות תפלה ותשובת מהר"ם ובית יוסף). ויש אומרים דביום טוב אין להוסיף (ר"ן פרק הקורא), וכן נהגו במדינות אלו, מלבד בשמחת תורה שמוסיפין הרבה. גם בכל יום טוב אין המפטירין ממנן הקוראים, כדלקמן:

ב ימתר לקרות עולים הרבה, אף על פי שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך, אין בקף כלום. הגה ויש אוסרים (מרדכי סוף מגלה), וכן נהגו במדינות אלו, חוץ מבשמחת תורה שנהגו להרבות בקוראים ונהגו פסבא הראשונה:

ג יהפל עולים למנן שבעה, אפלו אשה וקטן שיוצא למי מברכין, אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור. הגה ואלו דוקא מצטרפים למנן הקוראים, אבל לא שיהיו כלם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש). ודין עבד כנעני דדין אשה, אבל אם אמו מישראל מתר לעלות (הגהות מימוני פרק י"ב מהלכות תפלה). ואסור לקרות בראש מגלה. ואין אסור לקרות עם הארץ נכבד עשיר וגדול הדור לפני תלמיד חכם, כי אין זה בזיון לתלמיד חכם רק כבוד לתורה שמתפבדת באנשים גדולים (אור ורש). וממזר מתר לעלות לספר תורה (מהר"א מפראג). ועין לעיל סימן קל"ו מסדר הקוראים:

ד ינוהגים לקרות שבעה ולגמור עמהם הפרשה, ואומר קדיש, וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי. הגה וכן נוהגים ביום טוב שאין מפטיר ממנן הקוראים, אבל בחל שאסור להוסיף על מנן

הקוראים, השלישי הוא מפטיר. וביום שמוציאין ב' ספרים או ג', המפטיר קורא באחרונה. וקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בד' פרשיות שמוסיפין באדר, וכן נוהגים (ר"ן ומרדכי פרק ב' דמגלה) אף על פי שיש חולקים. ואומרים קדיש קדם שעולה המפטיר, ואין חלוק בזה בין הוסיפו על מנן הקוראים או לא ובין מוציאין ספר תורה א' או ג' (בית יוסף בשם הר"ר ישעיה והרא"ש ורמב"ם ורמב"ם):

ה יאם לא נמצא מי שיוצא להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה, וכבר אמר ש"צ קדיש אחר קריאת הפרשה, זה שרוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות, ויברך על קריאתו תחלה וסוף. הגה אבל אם לא אמר קדיש, יפטיר מי שעלה לשביעי אם יודע, ואם יש אחרים שיוצאים להפטיר לא יפטיר מי שעלה כבר (אור ורש):

ו יאם טעה ש"צ וסיים הפרשה עם הששי ואמר קדיש, אין צריך לקרות עוד אחר, אלא יקרא עם המפטיר מה שקרא עם הששי, דקומא לן מפטיר עולה למנן שבעה:

ז יקרא הפרשה בתפלת שחרית בשבת ודלג פסוק אחד, חוזר וקורא הוא ושנים עמו, ואפלו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא:

סימן רפג - למה אין מוציאין שני ספרי תורה בשבת. ובו סעיף אחד:

א "מה שאין מוציאין בשבת ספר שני לקרות פרשת המוספים, מפני שאין בה אלא שני פסוקים:

סימן רפד - דיני הפטירה ובכריתיה. ובו ו' סעיפים:

א "מפטירין בנביא מענינה של פרשה. ואין פוחתין מכ"א פסוקים, אלא אם כן סליק ענינא בבציר מהכי, כגון עלותיכם ספו על זבחיכם. הגה ודוקא בשבת בעיני כ"א פסוקים, ג' פסוקים לכל א' מן הקוראים,

אבל ביום טוב שקורין ה', סגי בט"ו פסוקים (מהר"ם פאדוא"ה). ולא נתקנה ההפטרה רק בצבור אחר שקראו בתורה (תשובת הרמב"ן סימן קצ"ט), אבל בלאו הכי אסור לקרות עם הבכרות שלפניה ולאחריה, אבל בלא ברכה, שרי (בית יוסף):

ב יאם חל ראש חדש בשבת אין המפטיר מזכיר של ראש חדש כלל. ויש אומרים שאף על פי שאינו מזכיר בתחילה של ראש חדש מזכירין אותו בתוך הברכה, שאומר את יום המנוח הזה ואת יום ראש החדש הזה. והמנהג פסבא הראשונה:

ג יצריך לכוון לברכות הקוראים בתורה ולברכות המפטיר ויענה אחריהם אמן, ויעלו לו להשלים מנן מאה ברכות שחסר מנינם בשבת:

ד יקטן יכול להפטיר. הגה ואם קראו למפטיר מי שאינו יודע לומר ההפטרה, יכול אחר לאמרה, אבל לכתחלה אסור לעשות כן:

ה יאם נשתתק המפטיר באמצע ההפטרה, הבא לסיימה לא יתחיל ממקום שפסק הראשון, אלא צריך לחזור להתחיל ממקום שהתחיל הראשון כמו בספר תורה. הגה ושנים לא יאמרו ההפטרה בפעם אחת, דתרי קלי לא משתמעי (ריב"ש סימן ל"ו מגלה דף כ"א):

ו יאין המפטיר מפטיר עד שיגמור הגולל לגלל הספר תורה:

ז "בשבת שהפרשיות מחברות מפטירין בהפטרת פרשה שניה. הגה ועין לקמן סימן תכ"ח. ונהגו להזכיר אחר קריאת התורה נשמות המתים ולברך העוסקים בצרכי צבור, כל מקום לפי מנהגו (שבלי הלקט והגהות מרדכי פרק קמא דשבת). ונהגין לומר יקום פרקן ואין בזה משום אסור תחנה בשבת. וגם כן נוהגין לומר אב הרחמים, ובכל יום שאין אומרים בו צדקתך

אם באר הגולה

[סימן רפב] א מגלה פרק ב' ב הריב"ש בתשובה ג שם בגמרא ד טור ואתי שפיר בין למאן דאמר מפטיר עולה ובין למאן דאמר אינו עולה שם במגלה ה ריב"ש בתשובה ו טור בשם הר"מ מרובנובוג ושאר פוסקים והשבלי לקט בשם מסכת סופרים ז הגהות מימוני פרק י"ב מהלכות תפלה מהא דמסכת סופרים פרק י"א [סימן רפג] א תוספות ורא"ש בפרק הקורא את המגלה עומד ומרדכי והר"ן בפרק בני העיר [סימן רפד] א מגלה כ"ג ב שבת כ"ד וכבר גדל, תוספות ג הרא"ש והר"ן בשם ר"ד ד הרא"ש בסוף ברכות ה מגלה כ"ג ו תשובת הריב"ש ז סוטה ל"ט ח הרמב"ם בסוף סדר התפלות והמרדכי פרק בני העיר והגהות מימוני בפרק י"ג מהלכות תפלה ושבלי הלקט

וְצִדְקָתָהּ אֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ, וְכֵן כְּשִׁישׁ חֲתָנָה אוֹ מִילָה. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שָׁאִין אֹמְרִים אוֹתוֹ כְּשֶׁמְכַרְכִּין הַחֹדֶשׁ מִלְכָּד בִּימֵי הַסְפִּירָה, וְהוֹלְכִים בְּכָל זֶה אַחֵר הַמִּנְהָג:

סִימָן רַפָּה - לְקַרְא הַפֶּרֶשָׁה שְׁנִים מְקַרְא וְאַחֵד תַּרְגוּם. וְבוֹ ו' סְעִיפִים:

א אָף עַל פִּי שְׁאֵדָם שׁוֹמֵעַ כָּל הַתּוֹרָה בְּלֶה כָּל שָׁבַת בְּצַבּוֹר, חֵיב לְקִרְוֹת לַעֲצֻמוֹ בְּכָל שָׁבוּעַ פֶּרֶשֶׁת אוֹתוֹ הַשְּׁבוּעָה שְׁנִים מְקַרְא וְאַחֵד תַּרְגוּם, אֲפִלוּ עֲטֻרוֹת וְדִבְיָן:

ב אִם לְמַד הַפֶּרֶשָׁה בְּפֶרוּשׁ רִשׁ"י, חֲשׁוֹב כְּמוֹ תַּרְגוּם. וְיִירָא שְׁמִים יְקַרְא תַּרְגוּם וְגַם פֶּרוּשׁ רִשׁ"י:

ג יָמִים רַאשׁוֹן וְאֵילָף חֲשׁוֹב עִם הַצַּבּוֹר:

ד הַמְצִיָּה מִן הַמְבַּחֵר שִׁישְׁלִים אוֹתָהּ קֹדֶם שִׁיאֲכַל בְּשָׁבַת. וְאִם לֹא הַשְּׁלִים קֹדֶם אֲכִילָה יִשְׁלִים אַחֵר אֲכִילָה, עַד הַמִּנְהָג, וְיֵשׁ אֹמְרִים עַד רְבִיעִי בְּשָׁבַת, וְיֵשׁ אֹמְרִים עַד שְׁמִינִי עֲצָרָה (דְּהֵינּוּ בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה שְׁאֵז מִשְׁלִימִים הַצַּבּוֹר):

ה יִכּוֹל לְקִרְוֹת הַפֶּרֶשָׁה שְׁנִים מְקַרְא וְאַחֵד תַּרְגוּם בְּשַׁעַת קְרִיאַת הַתּוֹרָה (וְעֵין לְעִיל סִימָן קמ"ו):

ו מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת אֵינָם צָרִיכִים לְחֹזֵר וּלְקִרְוֹת הַפֶּרֶשָׁה בְּשָׁבַת:

ז אֵין צָרִיף לְקִרְוֹת פֶּרֶשֶׁת יוֹם טוֹב. הֵגָה וְכֵן אֵין צָרִיף לְקִרְוֹת הַסְּפֻטוֹת (מְרַדְכִי הַלְכוֹת קְטַנוֹת), וּמִכָּל מְקוֹם נִהְיָה לְקִרְוֹת הַסְּפֻטָּה, וּבְשָׁבַת שֶׁל חֲתָנָה יְקַרְא הַסְּפֻטָּה שֶׁל שָׁבַת וְלֹא שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ (פֶּסְקִי מֵהֶרָא"ל סִימָן ק"א):

סִימָן רַפּוֹ - דִּינֵי תַפְסֻלַּת מוֹסָף בְּשָׁבַת. וְבוֹ ה' סְעִיפִים:

א אֲזַמֵּן תַּפְסֻלַּת מוֹסָף מִיָּד אַחֵר תַּפְסֻלַּת הַשַּׁחַר, יִזְאִין לְאַחֲרָה יוֹתֵר מֵעַד סוֹף ז' שְׁעוֹת. וְאִם הַתַּפְסֻלַּת אוֹתָהּ אַחֵר שָׁבַע שְׁעוֹת נִקְרָא פּוֹשֵׁעַ, וְאָף עַל פִּי כֵן יֵצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ, מִפְּנֵי שְׁזַמְנָה כָּל הַיּוֹם. וְאִם שָׁכַח וְלֹא הַתַּפְסֻלַּת עַד שֶׁעֲבָר כָּל זְמַנָּה, אֵין לָהּ תַּשְׁלוּמִין. וְיֵשׁ בָּהּ נִשְׁיֵאת פְּסִים. הֵגָה וְאִם הַתַּפְסֻלַּת אוֹתָהּ קֹדֶם תַּפְסֻלַּת שַׁחֲרִית, יֵצֵא (אֶהֱל) מוֹעֵד בְּשֶׁם הַרְשָׁב"א וּר"י פֶּרֶק תַּפְסֻלַּת הַשַּׁחַר:

ב הַכֹּל יַחֲדֵד חֵיב לְהַתַּפְסֵל תַּפְסֻלַּת הַמוֹסָפִין, בֵּין אִם יֵשׁ צַבּוֹר בְּעִיר אוֹ לֹא. הֵגָה וְאַחֵר כֶּף חֹזֵר הַשְּׁלִיחַ צַבּוֹר הַתַּפְסֻלָּה כְּמוֹ בְּשֶׁאֵר תַּפְסֻלוֹת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֶׁם שְׁבָלִי לָקָט):

ג יִמְתֵּר לְטַעַם קֹדֶם תַּפְסֻלַּת הַמוֹסָפִין, דְּהֵינּוּ אֲכִילַת פְּרוֹת אוֹ אֲפִלוּ פֶת מוֹעֵט, אֲפִלוּ טַעֲמָה שִׁישׁ בָּהּ כְּדֵי לְסַעַד הַלֵּב, אֲבָל סַעֲדָה אֲסוּר:

ד יִהְיֶה לְפָנָיו שְׁתֵּי תַפְסֻלוֹת אַחַת שֶׁל מִנְחָה וְאַחַת שֶׁל מוֹסָפִין, כְּגוֹן שְׁאֵחֵר מִלְּהַתַּפְסֵל תַּפְסֻלַּת מוֹסָף עַד ו' שְׁעוֹת (וּמִחֲצָה, טוֹר) שֶׁהוּא זְמַן תַּפְסֻלַּת מִנְחָה, צָרִיף לְהַתַּפְסֵל שֶׁל מִנְחָה תַּחֲלָה וְאַחֵר כֶּף שֶׁל מוֹסָף. הֵגָה וּמִיָּהוּ, אִם הַקָּדִים שֶׁל מוֹסָף, יֵצֵא (בֵּית יוֹסֵף בְּשֶׁם הַרְשָׁב"א). וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּהֵינּוּ דוֹקָא שְׁצָרִיף עִתָּה לְהַתַּפְסֵל שְׁתֵּינֶה, כְּגוֹן שְׁרוּצָה לְאֲכַל וְאֲסוּר לוֹ לְאֲכַל עַד שִׁיתַּפְסֵל מִנְחָה, אֲבָל אִם אֵין צָרִיף עִתָּה לְהַתַּפְסֵל מִנְחָה יִכּוֹל לְהַקְדִּים שֶׁל מוֹסָף. הֵגָה וּמִיָּהוּ, אִם הִגִּיעַ מִנְחָה קְטַנָּה, יִתַּפְסֵל מִנְחָה תַּחֲלָה (הַר"י וְהַרַ"שׁ בְּשֶׁם יְרוּשָׁלַּיִם). טוֹיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שְׁאֵין עוֹשִׂים כֵּן בְּצַבּוֹר לְהַקְדִּים תַּפְסֻלַּת מִנְחָה לְתַפְסֻלַּת מוֹסָף, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעוּ:

ה בְּשָׁבַת וְיוֹם טוֹב אֵין אֹמְרִים בְּרַכּוֹ אַחֵר קִדִּישׁ בְּתַרָּא (וְעֵין לְעִיל סִימָן קל"ג):

סִימָן רַפּוֹ - נַחוּם אֲבֵלִים וּבִקּוֹר חוֹלָים בְּשָׁבַת. וְבוֹ סְעִיף אֶחָד:

א אֵיכּוֹלִים לְנַחֵם אֲבֵלִים בְּשָׁבַת, וְכֵן יְכוֹלִים לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלָה. יִכּוֹל אִמָּר לוֹ כְּדִרְךָ שְׁאוּמֵר לוֹ בַּחַל, אֲלֹא אוֹמֵר לוֹ, שָׁבַת הִיא מְלֻזָּק וּרְפוּאָה קְרוּבָה לְבֹא יִגְרַחְמִיו מְרַבִּים וְשִׁכְתּוֹ בְּשָׁלוֹם. הֵגָה וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּאֵין צָרִיף לוֹמַר וְרַחֲמִיו מְרַבִּים וְכו', וְכֵן נִהְיָה (רַמְבַּם פֶּרֶק כ"ד):

סִימָן רַפּוֹח - דִּין תַּעֲנִית. וְדִין תַּעֲנִית חָלָים בְּשָׁבַת. וְבוֹ ו' סְעִיפִים:

א אֲסוּר לְהַתַּעֲנוּת בְּשָׁבַת עַד ו' שְׁעוֹת. הֵגָה וְאֲפִלוּ לוֹמַד וּמִתַּפְסֵל אֲסוּר (מְרַדְכִי פֶּרֶק קמ"א דְּשַׁבַּת):

ב יֵישׁ אֹמְרִים שְׁאֵדָם שְׁמִיזִיק לוֹ הָאֲכִילָה, דְּאֵז עֲגָב הוּא לוֹ שֶׁלֹּא לְאֲכַל, לֹא יֵאֲכַל. הֵגָה וְכֵן מִי שִׁישׁ לוֹ עֲגָב אִם יִכְבֶּה כְּדֵי שֶׁלֹּא

הַצֵּעַר מִלְכּוֹ, מִתֵּר לְכַכּוֹת בְּשָׁבַת (אֲגוּר בְּשֶׁם שְׁבָלִי לָקָט):

ג יֵאָדָם הַמַּתַּעֲנֶה בְּכָל יוֹם וְאֲכִילָה בְּשָׁבַת צָעַר הוּא לוֹ מִפְּנֵי שְׁנֵי נִסִּים (פֶּרוּשׁ, דְּבַר קַבּוּצִי), יֵישׁ אֹמְרִים שְׁרָאוּ כְּמָה חֲסִידִים וְאִנְשֵׁי מַעֲשֵׂה שֶׁהַתַּעֲנוּת בְּשָׁבַת מִטַּעַם זֶה, וְכֵן אָמְרוּ שְׁכָף הֵינָה עוֹשֶׂה הָרֵב ר' יְהוּדָה הַחֲסִיד ז"ל:

ד יִמְתֵּר לְהַתַּעֲנוּת בּוֹ תַּעֲנִית חָלוֹם כְּדֵי שִׁיִּקְרַע גִּזְרֵי דֵינּוּ, וְיִצְרִיף לְהַתַּעֲנוּת בְּיוֹם רַאשׁוֹן כְּדֵי שִׁיתַּכְפֹּר לוֹ מִהַ שְׁבַטֵּל עֲגָב שָׁבַת. וְאִם תִּשָּׁשׁ כָּחוֹ וְאֵינּוּ יְכוֹל לְהַתַּעֲנוּת שְׁנֵי יָמִים רְצוּפִים, לֹא יִתַּעֲנֶה בְּיוֹם א' וְיִתַּעֲנֶה אַחֵר כֶּף. הֵגָה וְכֵן שְׁכָן אִם הֵינָה בְּיוֹם א' חֲנֻכָּה אוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ פּוּרִים אוֹ יוֹם טוֹב, אֲפִלוּ יוֹם טוֹב שְׁנֵי שָׁל גְּלִילוֹת, שְׁאֵין לְהַתַּעֲנוּת עַד אַחֵר כֶּף. וְיֵישׁ אֹמְרִים מִי שִׁישָׁן שְׁנַת צִהָרִים וְחֵלֶם לוֹ חָלוֹם רָע, יִתַּעֲנֶה מִחֲצֵי הַיּוֹם עַד חֲצֵי הַלַּיְלָה וְאֵז יְבַדִּיל, וּבְיוֹם הַרַאשׁוֹן יִתַּעֲנֶה כָּאִלוּ הַתַּעֲנֶה כָּל יוֹם הַשָּׁבַת (מ"כ):

ה יֵישׁ אֹמְרִים שְׁאֵין לְהַתַּעֲנוּת תַּעֲנִית חָלוֹם בְּשָׁבַת אֲלֹא עַל חָלוֹם שְׁרָאָהוּ תֵּלֶת זִמְנֵי. וְיֵישׁ אֹמְרִים שֶׁבְּזְמַן הַזֶּה אֵין לְהַתַּעֲנוּת תַּעֲנִית חָלוֹם בְּשָׁבַת, שְׁאֵין אֲנִי בְּקִרְאִים בְּפִתְרוֹן חָלוֹמוֹת לִידַע אֵיזָה טוֹב וְאֵיזָה רָע. וְיִהְיֶהוֹלֵם אֹמְרִים שְׁנִמְצָא בְּסִפְרִים קְדָמוֹנִים, שֶׁעַל שְׁלֹשָׁה חָלוֹמוֹת מַתַּעֲנִים בְּשָׁבַת, וְאִלוּ הֵן: הַרְוָאָה סִפְר תּוֹרָה שְׁנִשְׁרָף, אוֹ יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּשַׁעַת נַעֲלָה, אוֹ קוֹרוֹת בֵּיתוֹ אוֹ שְׁנֵי שְׁנִפְלוּ, וְיֵישׁ אֹמְרִים הַרְוָאָה יוֹם הַכַּפּוּרִים אֲפִלוּ שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת נַעֲלָה, וְיֵישׁ אֹמְרִים הַרְוָאָה שְׁקוּרָא בַּתּוֹרָה, וְיֵישׁ אֹמְרִים הַרְוָאָה שְׁנִשְׁאָא אִשָּׁה. וְהָא דְּרוּאָה שְׁנֵי שְׁנִפְלוּ, דוֹקָא שְׁנֵי, אֲבָל הַרְוָאָה לְחִיּוֹ שְׁנִשְׁרוּ, חָלוֹם טוֹב הוּא, דְּמִתּוֹ הִיוּעֲצִים עֲלָיו רָעָה. וְנִרְאָה לִי שֶׁהַחָלוֹמוֹת שְׁאֵמְרוּ בְּפֶרֶק הַרְוָאָה שֶׁהֵם רַעִים, גַּם עֲלֵיהֶם מַתַּעֲנִין בְּשָׁבַת:

ו הַמַּתַּעֲנֶה בְּשָׁבַת אוֹמֵר עֲגָב אַחֵר סִיּוּם תַּפְסֻלָּתוֹ, בְּלֹא חֲתִימָה, וְכוֹלְלוּ בְּאַלְהִי נָצוֹר. הֵגָה וְיֵאֵמַר אַחֵר תַּפְסֻלָּתוֹ רַבּוֹן

בְּאֵר הַגּוֹלָה

[סִימָן רַפָּה] א בְּרַכּוֹת ח' ב' הַרַא"שׁ שֶׁם וּסְמִי"ג וּמְרַדְכִי שֶׁם ג' בֵּית יוֹסֵף ד' שֶׁם הַתּוֹסֵפוֹת וְהַרַא"שׁ ה' שֶׁם עַל פִּי מְרַדְשׁ ו' כָּל בּוֹ בְּשֶׁם וְבִנּוּ פֶּרֶץ ז' הִנְהוּת בְּפֶרֶק י"ג מֵהַלְכוֹת תַּפְסֻלָּה בְּשֶׁם הַרַא"שׁ ח' הִנְהוּת בְּשֶׁם ר' שְׁמִתָּה (וְסִים) שֶׁם שְׁהַעוֹשִׂים כֵּן צָרִיכִים לְחֹזֵר שְׁנִים מְקַרְא וְאַחֵד תַּרְגוּם וְכַתֵּב הַבֵּית יוֹסֵף שֶׁשְּׁשׁוּט הוּא) ט מְרַדְכִי בְּשֶׁם אוֹר זָרוּעַ שְׁרָאָה כֵּן מְרַבּוֹ ר' יְהוּדָה הַחֲסִיד וְהַרַא"שׁ אֲבָרְקָה י' שֶׁם וְהִנְהוּת בְּפֶרֶק י"ג מֵהַלְכוֹת תַּפְסֻלָּה בְּשֶׁם אוֹר זָרוּעַ כ' כַּתְּבֵי הַרַא"שׁ סִימָן ק"ע וְהַרְוֵמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן כ"ג **[סִימָן רַפּוֹ] א** תּוֹסֵפוֹת וְהַרַא"שׁ וְבִנּוּ יוֹנָה רפ"ד דְּבַרְכוֹת וּרְמַב"ם בְּפֶרֶק ג' מֵהַלְכוֹת תַּפְסֻלָּה ב' בְּרַכּוֹת כ"ח כְּרַבִּי יוֹחָנָן וְכַרְבִּי הוֹשִׁיעַ כֵּן לוי ג טוֹר בְּשֶׁם רַשְׁב"ם וְתוֹסֵפוֹת וְהַרַא"שׁ וְבִנּוּ יוֹנָה בְּפֶרֶק ד' דְּבַרְכוֹת ד' תַּעֲנִית כ"ז ה' בְּרַכּוֹת ג' ו' שֶׁם כ"ח וְדָלָא כְּרַב הוֹנָא ז' שֶׁם וְכַתְנָא קָמָא ח' תּוֹסֵפוֹת וְהַרַא"שׁ שֶׁם בְּשֶׁם הַרַא"שׁ וְבִנּוּ יוֹנָה וְהַרְשָׁב"א ט טוֹר בְּשֶׁם הַרְמַב"ם פֶּרֶק ג' מֵהַלְכוֹת תַּפְסֻלָּה י' רִיב"ש בְּתַשׁבּוּהָ **[סִימָן רַפּוֹ] א** שָׁבַת י"ב וּבְכִית הֵלֶל ב' שֶׁם ג טוֹר וְכַשְׁבָּנָא אִישׁ יְרוּשָׁלַּיִם שֶׁם שָׁבַת לְפָרֶשׁ דְּבָרֵי הַתַּנָּא קָמָא בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַטּוֹר **[סִימָן רַפּוֹ] א** יְרוּשָׁלַּיִם בְּפֶרֶק ג' דְּתַעֲנִית וְהַרַא"שׁ כַּתְּבוּהָ בְּפֶרֶק קָמָא דְּשַׁבַּת ב' אֲגוּר בְּשֶׁם שְׁבָלִי לָקָט עַל פִּי אֲגוּרָה דר' עֲקִיבָא שְׁהֵינָה בּוֹכָה ג הִנְהוּת מְמוֹנִי בְּפֶרֶק א' מֵהַלְכוֹת תַּפְסֻלָּה ד' בְּרַכּוֹת ל"א ה' שֶׁם וְהַרְשָׁב"א ז' מְרַדְכִי סוֹף פֶּרֶק קָמָא דְּשַׁבַּת בְּשֶׁם מַהוּ"ם ח טוֹר סִימָן תַּקס"ח בְּשֶׁם רַב עֲמֵרָם וְבִנּוּ קְלִימּוֹס וְשָׁכַן כַּתֵּב אֲבִי הַעֲזָרִי ט בֵּית יוֹסֵף י' טוֹר בְּסִימָן ר"כ בְּשֶׁם בַּה"ג וְאֲבִי הַרַא"שׁ

העולמים גלוי וכו' כמו בחל (אור זרוע הלכות תענית):

ז **אם הקדימה לאכל הוא ענג לו, כגון שנתעכלה סעדת הלילה, יקדים, ואם האחר ענג לו, כגון שעדין לא נתעכל, יאחר.** הגה וכן מי שיש לו סעדות כל יום כמו בשבת, ישנה בשבת להקדים או לאחר (גמרא פרק כל פתאי וטור):

ח **לאין מתענין על שום צרה מהצרות כלל: ט אין צועקים ולא מתריעין בו על שום צרה, י חוץ מצרות המזונות שצועקים עליה בפה בשבת ולא בשופר. וכן יעיר שהקיפוה אנסין או נהר, וספינה המטרפת בים, יואפלו על יחיד הנרדף מפני אנסין או לסטים או רוח רעה, יזועקין ומתחננים בתפלות בשבת אבל אין תוקעין, יא לא אלא אם כן תוקעין לקבץ העם לעזר לאחיהם ולהצילם (ועין לקמן סימן תקע"ו סעיף י"ג): יי ינרדף מפני רוח רעה שאמרו, לא דוקא, דהוא הדין לכל חולה שיש בו סכנת חיים, זועקים ומתחננים, וכן נהגו לומר, מצלאים בשבת על חולים המסכנים סכנת חיים. הגה וכן מתר לברך החולה המסכן בו ביום (לקוטי מהרי"ר ברי"ן ובית יוסף בשם הר"ן פרק ג דתענית):**

סימן רפ"ו - סדר סעדת שחרית של שבת. וכו' ב' סעיפים:

א **ייהיה שלחנו ערוך ומשה מצעת יפה ומפה פרוסה כמו בסעדת הלילה, יוכרר על היין בורא פרי הגפן והוא נקרא קדושא רבא, יאחר כך יטל ידיו (ועין לעיל סימן רע"א סעיף י"ב בהג"ה), ייבצע על לחם משנה כמו בלילה ויסעד. יג וזה הקדוש צריך שיהיה במקום סעדה, ושלם יטעם קדם לו כלום כמו בקדוש הלילה. יד ומיהו, לשותות מים בבקר קדם תפלה מתר, מפני שעדין לא חל עליו חובת קדוש. הגה ועין לעיל כל דיני קדוש סימן רע"א ער"ב רע"ג: ב **במקום שאין יין מצוי, הוי שכר ושאר משקין חוץ מן המים חמר מדינה ומקדשין עליו. וואם אין לו שכר ושאר משקין, אוכל בלא קדוש:****

סימן רצ - בשבת ישלים מאה ברכות בפרות. וכו' ב' סעיפים:

א **יכרה בפרות ומגדים ומיני ריח, כדי להשלים מנין מאה ברכות. הגה ואם רגיל בשנת צהרים אל יבטלנו, כי ענג הוא לו (טור):**

ב **יאחר סעדת שחרית קובעים מדרש לקרות בנביאים ולדרש בדברי אגדה, יואסור לקבץ סעדה באותה שעה. הגה ופועלים ובעלי בתים שאינן עוסקים בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי השבוע, והתלמידי חכמים ימשיכו יותר בענג אכילה ושתיה קצת, דהרי הם מתענגים בלמודם כל ימי השבוע (בית יוסף סימן רפ"ח בשם ירושלמי):**

סימן רצ"א - דין שלש סעדות. וכו' ו' סעיפים:

א **ייהא זהיר מאד לקיים סעדה שלישית. יואף אם הוא שבע יכול לקיים אותה בכפיצה, יואם אי אפשר לו כלל לאכל אינו חייב לצער את עצמו. יד והחכם עיניו בראשו, שלא ימלא בטנו בסעדת הבקר כדי לתן מקום לסעדה שלישית. הגה ומי שלא אכל בליל שבת יאכל שלש סעדות ביום השבת (הרא"ש פרק ערבי פסחים):**

ב **יזמנה, משיגיע זמן המנחה, דהינו משש שעות ומחצה ולמעלה, ואם עשאה קדם לכן לא קיים מצות סעדה שלישית. הגה יש אומרים דאסור לשתות מים בין מנחה למערב בשבת, דאז חזירות הנשמות לגיהנם, ועל כן אין לאכל סעדה שלישית בין מנחה למערב, אלא יאכל אותה קדם מנחה (תוספות והרא"ש ומרדכי פרק ערבי פסחים). ויש אומרים דיותר טוב להתפלל מנחה תחלה (רמב"ם וטור והגהות מרדכי והגהות מימוני פרק ל' ואגור), וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו. ומכל מקום אין לשתות מים מן הנזירות, אכל בבית שרי, וכל שכן שאר משקין דשרי (הגהות מימוני פרק ל'). ויש אומרים דאין אסור אלא תוך י"ב חדש על אביו ואמו (אגדה ומרדכי פרק**

ערבי פסחים). ויש אומרים דאסור זה של שתיית מים אינו רק בערב שבת (תוספות והרא"ש ומרדכי בשם ר' משולם והגהות מימוני): ג **ואם נמשכה סעדת הבקר עד שהגיע זמן המנחה, יפסיק הסעדה ויכרר ברכת המזון ויטל ידיו ויכרר ברכת המוציא ויסעד, ונכון הדבר, שאם לא היה עושה כן, מאחר שנמשכה סעדת הבקר עד אותה שעה לא היה יכול לאכל אחר כך אלא אכילה גסה. הגה אבל מי שידע שאפשר לאכל אחר שיתפלל מנחה עם הצבור לא יעשה סעדה שלישית קדם מנחה, מיהו אם עשאה יצא:**

ד **י' אין צריך לקדש בסעדה שלישית, יאכל צריך לבצע על שתי בפרות. הגה ואם סועד הרבה פעמים בשבת, צריך לכל סעדה ב' בפרות (אבודרהם ומימוני). ולפחות לא יהיה לו בסעדה שלישית פחות מכפר אחד שלם (טור ומרדכי פרק כל פתאי). ומזה פשט המנהג להקל לבצע בסעדה שלישית רק בכפר א' שלם, אבל יש להחמיר לקח שנים: ח **י' צריך לעשותה בפת. י'יש אומרים שיכל לעשותה בכל מאכל העשוי מאחד מתמשת מיני דגן. י'יש אומרים שיכול לעשותה בדברים שמלפתים בהם הפת, ככשר ודגים, אבל לא בפרות. י'יש אומרים דאפלו בפרות יכול לעשותה. וסבא ראשונה עקר שצריך לעשותה בפת, אלא אם כן הוא שבע ביותר. הגה או במקום שאי אפשר לו לאכל פת, כגון בערב פסח שחל להיות בשבת שאסור לו לאכל פת לאחר מנחה, כדלקמן בהלכות פסח (מהרי"ל הלכות פסח):****

ו **י' נשים חייבות בסעדה שלישית: סימן רצ"ב - דין תפילת מנחה בשבת. וכו' ב' סעיפים:**

א **י' במנחה (אומרים אשרי וכו' לציון ויאני תפילתי וגו') (טור) י'ומציאין ספר תורה וקורין שלשה אנשים עשרה פסוקים מפרשה הבאה. י'ואפלו חל יום טוב להיות בשבת קורין בפרשה הבאה ולא בשל יום טוב:**

באר הגולה

כ טור לישב הא דרב ושמאל בלהקדים או לאחר שבת קיי"ט דלא פליגי ל טור וכתב הבית יוסף שאולי כן היה לפניו נסחתו בהרמב"ם וישנה היא מ בבא בתרא צ"א והביאו הטור בסימן תקע"ו נ תענית י"ט ס שם כ"ב ע שם י"ד פ שם כרבי יוסי דתנא קמא נמי לא פליג בהא, בית יוסף בסימן תקע"ו צ הר"ן אהא דתענית דף י"ט **סימן רפ"ט** א טור ב פסחים ק"ו בעבדא דרב אשי ג רמב"ם בפרק כ"ט ד שבת קי"ז ה רמב"ם שם ו טור בשם אביו הרא"ש ז צניתינו לעיל בסימן רע"א ח המגיד שם והרא"ש בתשובה **סימן רצ** א מנחות מ"ג ב מהא דאיתא במדרש תנחומא פרשת ויקהל ג גטין ל"ח **סימן רצ"א** א שבת קי"ח ב טור והר"ן בשם בה"ג ג רמב"ם בפרק ל מהלכות שבת ד טור ח תוספות והרא"ש והמרדכי שם והגהות בפרק כ"ט ו טור בשם אביו הרא"ש וכן כתב בתשובה ז שם בשם אביו הרא"ש ורובנו ירחם בחלק א בשם הרמ"ה והמרדכי בפרק ט"ו דשבת ובתשובה להרמב"ן סימן ר"י ורובנו יונה ח טור בשם אביו הרא"ש והרמב"ם בפרק ל' והגהות שם והמרדכי פרק ט"ו דשבת ורובנו ירחם בחלק א ותשובה לרמב"ן בסימן ר"י והמגיד בשם גאון ט טור בשם ר"י תוספות ביומא ע"ט וספק כ"ו וסמ"ג י טור בשם הרא"ש שם בספק בשם התוספות והגהות פרק ל' כ שם בתוספות ל הר"ן בפרק י"ז דשבת בשם יש אומרים ורובנו יונה בפרק ז דברכות ושגלי הלגט בשם ר"י בר' יהודה מ הר"ן והמרדכי בפרק ט"ז דשבת בשם רבנו תם **סימן רצ"ב** א טור על פי המדרש ושגלי הלגט בשם רש"י ב בבא קמא דף פ"ב ומגלה ל"א ג וקח סימן ש"כ מהא דרב גדל שבת כ"ד

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ומכבין בו הנר, ורוחצים בו עינינו משום חבוב המצוה:

ב יאין מבדילין על הפת, יאכל על השכר מבדילין אם הוא חמר מדינה, והוא הדין לשאר משקין, חוץ מן המים. הגה וטוב יותר להבדיל על כוס פגום של יין מעל שכר (אבודרהם). ונהגו להבדיל במוצאי פסח על שכר ולא על יין, משום דחביב עליה. וכיום טוב שחל להיות במוצאי שבת שיש בו קדוש שהוא נאמר על הפת, ייש אומרים שאגב הקדוש מבדילין גם כן עליו, ויש אומרים שיותר טוב לומר הקדוש והבדלה שניהם על השכר. (הגה והסברא ראשונה עקר):

ג אם אין לו יין ולא שכר ושאר משקין, ייש אומרים שמתר לו לאכל. ויש אומרים שאם מצפה שיהיה לו למחר, לא יאכל עד למחר שיבדיל. ויאם אין לו אלא כוס אחד ואינו מצפה שיהיה לו למחר, מוטב שיאכל קדם שיבדיל, ויברך עליו ברפת המזון ואחר כך יבדיל עליו, ממה שיברך ברפת המזון בלא כוס, לדברי האומרים דברפת המזון טעונה כוס, ולדברי האומרים דאינה טעונה כוס, לא יאכל עד שיבדיל. ומירי שפוס זה לא היה בו אלא רביעית בעצמו וכבר היה מזוג כדינו, שאם היה משים בו מים יותר לא היה ראוי לשתייה, שאם לא כן, לדברי הכל מבדיל תחלה ושותה ממנו מעט, ומוסיף עליו להשלימו לרביעית ומברך עליו ברפת המזון:

ד כמי שאין ידו משגת לקנות יין לקדוש ולהבדלה יקנה להבדלה, משום דקדוש אפשר בפת:

ה יאם אין ידו משגת לקנות שמן לגר חנכה ויין להבדלה, גר חנכה קודם:

ולהתפלל, כיון שמבדיל על הכוס במוצאי תשעה באב:

ד במקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל, מיד כשסים הברכה אין לו לחזור אף על פי שלא פתח בברכה שלאחריה:

ה במקום שאמרו שאינו חוזר, אם רצה להתמיר על עצמו, יאם סים תפלתו רשאי, אכל אם עדין לא סים תפלתו אינו רשאי לחזור:

סימן רצה - הבדלה שעושה ש"צ. ובו סעריף אחר:

הגה ואומרים ויהי נעם וסדר קדשה באריכות כדי לאחר סדר קדשה, שאז חוזרים ורשעים לגיהנם (טור). ובזמן שאין אומרים ויהי נעם, כגון שחל יום טוב בשבוע, אין אומרים סדר קדשה, אכל אומרים וימן לך (פל בו):

א מבדיל שליח עבור כדי להוציא מי שאין לו יין. הגה ונהגו לומר ולהזכיר אליהו הנביא במוצאי שבת, להתפלל שיבא ויבשרנו הגאולה (טור):

סימן רצו - דיני הבדלה על הניין. ובו ח' סעיפים:

א סדר הבדלה, יין בשמים גר הבדלה, וסימנה יבנה. ויצריך לזהר שלא יהא הכוס פגום. הגה ונהגו לומר קדם הבדלה שעושים בבית, הנה אל ישועתי וגו', כוס ישועות אשא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', לסימן טוב. ובשעת הבדלה יתנו עיניהם בכוס ובנר. ונהגין לשפף מכוס של יין על הארץ קדם שסים בורא פרי הגפן, כדי שלא יהיה הכוס פגום. וטעם השפיקה, דאמרינן כל בית שלא נשפף בו יין פמים אין בו סימן ברכה, ועושין כן לסימן טוב בתחלת השבוע. גם שופכין מן הכוס לאחר הבדלה

המשך הלכות שבת, סימן רצב - דין תפלת מנחה בשבת

ב יאומרים צדקתך. ויאם חל בו יום שאלו היה חל לא היו אומרים בו במנחה נפילת אפים, אין אומרים צדקתך. הגה ונהגו שלא לקבץ מדרש בין מנחה למעריב (טור), אכל אומרים פרקי אבות בקיץ ושיר המעלות בחורף, וכל מקום לפי מנהגו:

סימן רצג - דיני ערבית במוצאי שבת. ובו ג' סעיפים:

א מאחרין תפלת ערבית כדי להוסיף מחל על הקדש:

ב יצריך לזהר מלעשות מלאכה עד שיצאו ג' כוכבים קטנים, ואל יהיו מפזרים אלא רצופים. ויאם הוא יום מעונן, ימתין עד שיצא הספק מלבו:

ג ימי שהוא אגוס, כגון שצריך להתחשיף על התחום לדבר מצוה, יכול להתפלל של מוצאי שבת מפלג המנחה ולמעלה ולהבדיל מיד, יאכל לא יברך על הנר, וכן אסור בעשיית מלאכה עד צאת הכוכבים. הגה ונהגים לומר והוא רחום וברכו באריכות נעם, כדי להוסיף מחל על הקדש (אור ורוע):

סימן רצד - דיני הבדלה בתפלה. ובו ח' סעיפים:

א יאומרים הבדלה בחוץ הדעת. ויאם טעה ולא הבדיל, משלים תפלתו ואינו חוזר, מפני שצריך להבדיל על הכוס. ויאם טעם קדם שהבדיל על הכוס צריך לחזור ולהבדיל בתפלה:

ב יטעה ולא הבדיל בתפלה ואין לו כוס בלילה וסובר שאף למחר לא יהיה לו, צריך לחזור ולהתפלל:

ג יתשעה באב שחל להיות באחד בשבת, טעה ולא הבדיל בתפלה אין צריך לחזור

— באר הגולה —

ד טור ובשם רב שר שלום ה שם בשם מנהג אשכנז [סימן רצג] א מהא דרבי יוסי שבת קי"ח ב רבנו יונה בתחלת ברכות מהא דשבת ל"ה ג הר"ן שם בשבת על פי הירושלמי ד ברכות כ"ז לפרוש הטור בשם רב האי ונתוספות ורא"ש והמרדכי שם ה טור [סימן רצד] א ברכות ל"ג ופסחים קי"ב ב טור בשם הר"י ג שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה טור וכדעת רבנו תם ו שם וכדעת אביו הרא"ש [סימן רצה] א טור [סימן רצו] א ברכות ג"ב וכו' והנהגה אלא דבית הלל ב פסחים ק"ה בענין כוס של ברכה והוא הדין להבדלה ועין בסימן קפ"ב מדיני כוס פגום ג טור בשם רב עמרם ונתוספות ד פסחים ק"ז בעקבא דאמימר ה טור בשם הגאונים ו שם בשם אביו הרא"ש ז תוספות בברכות נ"ג לתד תרוצא הא דאמימר פסחים ק"ז ורבנו יונה בפרק ד דברכות והאגור בשם שבלי הלכות ח הרא"ש בשם ר"י ובתוספות שם נ"ב ור"י לדעת הגאונים ט פסחים ק"ה לתרוץ ר"י הביאו הרא"ש שם י הרא"ש ריש פרק ח דברכות כ טור ל מהא דשבת כ"ז לענין קדוש היום

ו "אומר הבדלה מישב. הגה ויש אומרים מעמד (אגדה וכל בו ואגור) וכן נוהגין במדינות אלו. ונאמרו חז"ל בזמן ויהדס בשמאל ומברך על חז"ל, ושוב נוטל יהדס בזמן והזין בשמאל ומברך על יהדס, ומחזיר חז"ל לימינו:

ז "אפלו שמעו כל בני הבית הבדלה בבית הקנסת, אם נתפנונו שלא לצאת, מבדילים בבית:

ח "נשים חובות בהבדלה בשם שחובות בקדוש, ויש מי שחולק. הגה על פן לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן האנשים:

סימן רצו - דיני בשמים להבדלה. ובו ה' סעיפים:

א "מברך על הבשמים אם יש לו, וואם אין לו אין צריך לחזור אחריהם:

ב "אין מברכין על בשמים של בית הפסא ולא על של מתי, (וידוק) הנתונים למעלה ממשתו של מת, ולא על בשמים שבמסבות עובדי כוכבים, דסתם מסבתן לעבודת כוכבים. הגה ואם ברך על בשמים אלו לא יצא, וצריך לחזור ולברך על אחרים (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ג "ישקים מלאים בשמים שמשימים האינם יהודים תוף קנקני חז"ל, אף על פי שמתר להריח בהם, אין מבדילים עליהם:

ד "נהגו לברך על יהדס כל היכא דאפשר. הגה ויש אומרים דאין לברך על הדס הכבש, דאינו מריח, רק על שאר בשמים (טור בשם הר"ר אפרים והר"א מפראג). וכן נהגו במדינות אלו. ונראה לי דיש להניח גם הדס עם הבשמים, דאז עושין ככלי עצמא:

ה "מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אלא אם כן נתפנו להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחנוכה או להוציא מי שאינו יודע:

סימן רצח - דיני גר הבדלה. ובו ט"ו סעיפים:

א "מברך על הגר בורא מאורי האש אם יש לו, ויזין צריך לחזור אחרי. והני מלי במוצאי שבת יאכל במוצאי יום הכפורים

יש אומרים שמחזור אחריו. הגה מי שאין לו כוס להבדיל, כשרואה האש מברך עליו, וכן הבשמים (טור):

ב "מצוה מן המבחר לברך על אבוקה, ויש מי שאומר, שאם אין לו אבוקה צריך להדליק גר אחר לצורך הבדלה חוץ מהגר המיוחד להאיר בבית. הגה וגר שיש לו שתי פתילות מקרי אבוקה (אגדה):

ג "נוהגים להסתפל בכפות הידים ובצפרניים. הגה ויש לראות בצפרני יד זמן ולאחז הכוס ביד שמאל, ויש לכפף האצבעות לתוף היד, שאז רואה בצפרנים עם הכפות בבת אחת, ולא יראה פני האצבעות שבפנים (זהר פרשת בראשית ובפרשת ויקהל):

ד "אין מברכין על הגר עד שיאיתו לאורו, ויהינה שיהיה סמוך לו בכדי שיוכל להפיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת:

ה "אין מברכין על הגר שלא שבת ממלאכת עברה, לאפוקי אור שהדלק לחיה ולחולה, שפיון שלא הדלק לעברה מברכין עליו. אבל אם הדליקו אינו יהודי בשבת, כיון שאם היה מדליקו ישראל היה עובר, לא שבת ממלאכת עברה מקרי. ואין מברכין על אור של עבודת גלולים (טור):

ו "אינו יהודי שהדליק במוצאי שבת מישראל או ישראל מאינו יהודי מברכין עליו, אבל אינו יהודי שהדליק מאינו יהודי אין מברכין עליו. ומוצאי יום הכפורים אין מברכין על גר שהדליק ישראל מאינו יהודי (ועין לקמן סימן תרכ"ד סעיף ה):

ז "היה הולך חוץ לברך וראה אור אם רבן אינם יהודים אין מברכין עליו, ואם רבן ישראל, או אפלו מחצה על מחצה, מברכין עליו:

ח "אור היוצא מהעצים ומהאבנים מברכין עליו, אבל במוצאי יום הכפורים אין מברכין עליו:

ט "גחלים הבוערות כל כך שאילו מכניס קיסם ביניהם הוא נדלק, מברכין עליהם, והוא שעשויים להאיר:

י "אור של כבשן, בתחלת שרפת הלבנים אין מברכין עליו, שאז אינו עשוי להאיר, ואחר שנשרפו, אז עשוי להאיר ומברכין עליו:

יא גר בית הקנסת "אם יש שם אדם חשוב מברכין עליו, ואם לאו אין מברכין עליו. ויש אומרים בהפך. "ואם יש שמש שאוכל שם מברכין עליו, והוא שלא תהא לבנה זורחת שם:

יב "אין מברכין על גר של מתי, שאינו עשוי להאיר. הלכך, מת שהיו מוליכין לפניו גר אלו הוציאוהו ביום, והוציאוהו בלילה בגר, אין מברכין עליו:

יג "סומא אינו מברך:

יד "שהיו יושבים בבית המדרש והביאו להם אור, אחד מברך לכלם:

טו "גר בתוך חיקו או בתוך פנס (פרוש, כלי שנותן בו הגר שלא תכבה) או בתוך אספקלריא, רואה את השלהבת ואינו משתמש לאורה, משתמש לאורה ואינו רואה את השלהבת, אין מברכין עליו, עד שיהא רואה את השלהבת ומשתמש לאורה:

סימן רצט - שלא לאכל ולא לעשות שום מלאכה קדם שובדיל. ובו ו' סעיפים:

א "אסור לאכל שום דבר או אפלו לשנות זין או שאר משקין, חוץ ממים משתחשף עד שיבדיל, אבל אם היה יושב ואוכל מבטור יום וחשכה לו, אין צריך להפסיק (אפלו משתיה) (בית יוסף). ואם היה יושב ושותה וחשכה לו, צריך להפסיק, ויש אומרים דהני מלי בספק חשכה, אבל בודאי חשכה, אפלו היה יושב ואוכל, פורס מפה ומבדיל וגומר סעדו. הגה והמנהג פשוט כסבא הראשונה:

ב "היו שותים ואמרו באו ונבדיל, אם רצו לחזור ולשתות קדם הבדלה אין צריך לחזור ולברך, ויש מי שחולק בדבר:

ג "כשמפסיק להבדיל "אין צריך לברך בורא פרי הגפן על כוס של הבדלה, ויש אומרים שצריך:

❧ באר הגולה ❧

מ תוספות בברכות מ"ג נ מרדכי בשם ראב"ה מהא דברכות מ"ג וכבית הלל ס בית יוסף לדעת הר"ן בסוף פרק ג דראש השנה ע ר"י פ ספר ארחות חיים (סימן רצו) א ברכות נ' ב הרא"ש מהא דאור שם נ"ג ושאר פוסקים ג שם נ' ונ"ב ונ"ג ד הרשב"א בתשובה ה טור ו שם לדעתו ושבן הורה לו אביו הרא"ש (סימן רצח) א ברכות נ' ב שם נ"ג ג הרשב"א בשם הראב"ד והמגיד פרק כ"ט ד פסחים ק"ג ה ספר ארחות חיים בשם התוספות ו טור בשם פרקי ר' אליעזר ורב עמרם ושאר פוסקים ז ברכות נ' ח שם נ"ג ט שם נ"ב ונ"ג י שם כ המגיד בשם הרמב"ן בפרק כ"ט מהלכות שבת ל שם בגמרא נ"ג מ פסחים נ"ד נ ברכות נ"ג ס שם ע שם לפרוש התוספות בשם רבנו חננאל פ לפרוש רש"י שם צ שם בגמרא ק שם נ' ונ"ג ר טור בשם אבי העזרי ושא"ר פוסקים ש שם בגמרא נ"ג בבית הלל ת ירושלמי שם (סימן רצט) א פסחים ק"ה ב סמ"ג מ"ע סימן נ"ט לדעת הר"ף ומהר"י קולון בש"ש צ"ו ג רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות ד מהר"ק לדעת הר"ף וסמ"ג ואפלו לדברי התוספות ה לדעת הטור בסימן רע"א והרא"ש אפלו לדעת הר"ף ו לדעת מהר"ק

ד פֿשהיה אוכל וחֶשְׁכָה, שְׁאִמְרָנוּ שְׁאִין צִרִיף לִהְפָּסִיק, אָגוּר סֶעֱדָתוֹ וּמִכְרָף בִּרְפֹת הַמְּזוֹן עַל הַכּוֹס וְאַחֵר כִּף מִבְדִּיל עָלָיו. וְיֵאָמֵר יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי כּוֹסוֹת, מִכְרָף בִּרְפֹת הַמְּזוֹן עַל אֶחָד וּמִבְדִּיל עַל אֶחָד: **ה** טֵעָה וְאָכַל קֹדֶם שֶׁהִבְדִּיל, יָכוֹל לִהְבְדִּיל אַחֵר כִּף:

ו יִשְׁכַּח וְלֹא הִבְדִּיל בְּמוֹצָאֵי שְׁבֹת, מִבְדִּיל עַד סוֹף יוֹם ג'. כִּינֵשׁ אוֹמְרִים שְׁאִינוּ מִבְדִּיל אֶלָּא כָּל יוֹם רִאשׁוֹן וְלֹא יוֹתֵר. וְדוֹקָא בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן וְהַמִּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל, אָכַל עַל הַגֶּר וּבְשָׂמִים לֹאִינוּ מִכְרָף אֶלָּא בְּמוֹצָאֵי שְׁבֹת. כִּינֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר דִּהָא דְקֻזְמָא לֹן טַעַם מִבְדִּיל, הִנֵּי מְלִי הֵיכָא דִּהִבְדִּיל בְּלִיל מוֹצָאֵי שְׁבֹת, אָכַל אִם לֹא הִבְדִּיל בְּלִילָהּ, כִּינֵן שְׂטַעַם שׁוֹב אִינוּ מִבְדִּיל. הִגָּה וְהַעֲקָר פֶּסְקָרָה רִאשׁוֹנָה. וּמִי שֶׁמִּתְעַנֶּה ג' יָמִים וּג' לֵילוֹת יִשְׁמַע הִבְדִּלָהּ מֵאַחֲרִים. וְאִם אֵין אַחֲרִים אֲצִלוֹ, יָכוֹל לִהְבְדִּיל בְּשֹׁבֶת מִבְּעוֹד יוֹם וּלְשֹׁתוֹת וּלְקַבֵּל אַחֵר כִּף הַתְּעַנִּית עָלָיו (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן קנ"ד):

ז יִהְיֶה מִבְדִּיל עַל הַיַּיִן עַל שֶׁלֹּחְנוּ, אֶפְלוּ הִבְדִּיל קֹדֶם שֶׁנִּטַּל יָדָיו פֹּטֵר הַיַּיִן שֶׁבִּתּוֹף הַמְּזוֹן, שְׁאִין צִרִיף לִכְרֹף עָלָיו. כִּינֵשׁ אוֹמְרִים דִּלָּא פֹטֵר אֶלָּא אִם כֵּן נִטַּל יָדָיו קֹדֶם שֶׁהִבְדִּיל. הִגָּה וְאִם הִבְדִּיל תְּחִלָּה, צִרִיף לִכְרֹף אַחֲרָיו בִּרְכָה מִעֵין ג' (תּוֹסֵפוֹת וּמִרְדְּכִי פֶרֶק פִּיצֵד מִכְרָכִין):

ח כִּשְׁפוֹטֵר הַיַּיִן שֶׁבִּתּוֹף הַמְּזוֹן שְׁאִין צִרִיף לִכְרֹף עָלָיו, עָגַם אֵין צִרִיף לִכְרֹף בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה עַל כּוֹס שֶׁל הִבְדִּלָהּ. וְאִם אֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד וְסָבּוּר שֶׁיָּבִיאוּ לוֹ יֵין יוֹתֵר, וְהִבְדִּיל עַל אוֹתוֹ כּוֹס וְאַחֵר כִּף לֹא הִבִּיאוּ לוֹ יוֹתֵר, וּבִרְכָה בִּרְפֹת הַמְּזוֹן בְּלֹא כּוֹס, כִּינֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר שְׁצִרִיף לִכְרֹף בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה עַל כּוֹס שֶׁל הִבְדִּלָהּ:

ט יֵאָמֵר רוֹצֵה לְסַעַד תִּכְף לִהְבְדִּלָהּ, צִרִיף לְזַהֵר שֶׁלֹּא יָבִיא לְחֵם לְשִׁלְחָן קֹדֶם הִבְדִּלָהּ. וְאִם הִבִּיא פּוֹרֵס עָלָיו מִפֶּה וּמִכְסָּנוֹ, לִפִּי שֶׁהוּא מְקַדֵּם בְּפֶסֶק וְצִרִיף לִהְקַדִּימוֹ אִם לֹא יִכְסָּנוֹ:

י קָאָסוּר לַעֲשׂוֹת שׁוֹם מְלֹאכָה קֹדֶם שֶׁיִּבְדִּיל. וְיֵאָמֵר הִבְדִּיל בְּתַפְלָה מִתֵּר אֶף

עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא הִבְדִּיל עַל הַכּוֹס. וְאִם צִרִיף לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה קֹדֶם שֶׁהִבְדִּיל בְּתַפְלָה, שְׁאוֹמֵר הַמִּבְדִּיל (בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל) בְּלֹא בִּרְכָה וְעוֹשֶׂה מְלֹאכָה. הִגָּה וְכֵן נִשִּׁים שְׁאִינֵן מִבְדִּילִין בְּתַפְלָה, יֵשׁ לְלַמְּדֵן שֶׁיֵּאָמְרוּ הַמִּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל קֹדֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ מְלֹאכָה (כָּל בּוֹ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה בְּמְלֹאכָה גְּמוּרָה כְּגוֹן כּוֹתֵב וְאוֹרֵג, אָכַל הַדִּלְקָת הַגֶּר בְּעֶלְמָא אוֹ הוֹצָאָה מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת אֵין צִרִיף לְזַהֵר (רַבְנֵי יְרֵחָם נִתִּיב י"ב חֶלֶק י"ט), וּמִזָּה נִתְפַּשֵּׁט הַמִּנְהֵג לְהַקֵּל שְׁמִדְלִיקִים גְּרוֹת מִיָּד שְׁאִמְרוּ הַקֵּהל בְּרָכוּ, אָכַל הַעֲקָר כְּסָבְרָא רִאשׁוֹנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְחֹלוֹת מִים בְּכָל מוֹצָאֵי שְׁבֹת, כִּי בִּאֲרָה שֶׁל מִיָּם סוֹבֵב כָּל מוֹצָאֵי שְׁבֹת כָּל הַבְּאֵרוֹת, וּמִי שֶׁפּוֹגֵעַ בּוֹ וְיִשְׁתָּה מִמֶּנּוּ יִתְּרַפָּא מִכָּל תַּחֲלוּתָיו (כָּל בּוֹ). וְלֹא רִאִיתִי לְמַנְהֵג זֶה. וְעֵינִי לְעֵיל סִימָן רס"ג, מִי שֶׁמוֹסִיף מַחֵל עַל הַקֹּדֶשׁ אִם מִתֵּר לֹאֵר לְאַחֵר שֶׁהִבְדִּיל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלֹאכָה:

סִימָן ש - שְׁוִסְדֵּר שֶׁלֹּחְנוּ בְּמוֹצָאֵי שְׁבֹת. וּבִי סֵעִיף אֶחָד:
א "לְעוֹלָם יִסְדֵּר אָדָם שֶׁלֹּחְנוּ בְּמוֹצָאֵי שְׁבֹת כְּדִי לְלוֹוֹת אֶת הַשְּׁבֹת, אֶפְלוּ אִינוּ צִרִיף אֶלָּא לְכַוֵּנָה:

סִימָן שא - בְּאִיזָה בָּלִים מִתֵּר לְצִאָת בְּשִׁבֹת וְאִיזָה מִהֵם אֲסוּרִים. וּבִי נ"א סֵעִיפִים:

א "אֵין לְרוֹץ בְּשִׁבֹת בְּאֶלָּא אִם כֵּן הוּא לְדַבֵּר מַצֹּה, כְּגוֹן לְבֵית הַכֶּנֶסֶת אוֹ פִּיּוּצָא בּוֹ. הִגָּה וְאָסוּר לְפַסֵּעַ יוֹתֵר מֵאַמָּה בְּפִסְיַעָה אַחַת אִם אֶפְשָׁר לוֹ בְּפִחוֹת (אוֹר זָרוֹעַ וְהַגְּהוֹת אֶשְׁרֵי פֶרֶק מִי שֶׁהוֹצִיאָהוּ):

ב יִבְחוּרִים הַמִּתְעַנְּגִים בְּקִפְצָתָם וּמְרוּצָתָם, מִתֵּר, וְכֵן לְרִאוֹת כָּל דָּבָר שֶׁמִּתְעַנְּגִים בּוֹ (וְכֵן מִתֵּר לְטִיֵּל, בֵּית יוֹסֵף):

ג יִהְיֶה הוֹלֵף וְהַגִּיעַ לְאַמַּת הַמַּיִם, יָכוֹל לְדַלְגּוֹ וּלְקַפֵּץ עָלֶיהָ אֶפְלוּ אִם הִיא רַחֲבָה שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַנִּיחַ רַגְלוֹ רִאשׁוֹנָה קֹדֶם שֶׁיַּעֲקֹר שְׁנִיָּה, וּמוֹטֵב שֶׁיִּדְלַג מִמָּה שֶׁיִּקְיַפְנָה, מִפְּנֵי שֶׁמִּרְבָּה בְּהוֹלֵף. וְאָסוּר לַעֲבֹר בָּהּ, שֶׁלֹּא יָבִא לִידֵי סַחֲיָה:

ד יִהְיֶה הוֹלֵף לְדַבֵּר מַצֹּה, כְּגוֹן לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ אוֹ פְּנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּתַכְמָה, יָכוֹל לַעֲבֹר בָּהּ, וּבְלִבֵּד שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁנוּי, כְּגוֹן שֶׁלֹּא יוֹצִיא יָדוֹ מִתַּחַת שְׁפֹת חִלּוּקוֹ, יָכֵדִי שֶׁיִּזְכּוֹר וְלֹא יָבִא לִידֵי סַחֲיָה (וְעֵינִי לְקַמֵּן סִימָן תר"ג סֵעִיף ה' וּבְסֵעִיף ח בַּהֲג"ה) וְאָסוּר לַעֲבֹר בְּסִנְדֵּלוֹ, דְּכִינֵן דְּאִינוּ יָכוֹל לְהַדְקוֹ לְקִשְׁרוֹ יָפֶה חִישִׁינֵן דְּלִמָּא נָפֵל וְאִתִּי לְאַתּוּי, אָכַל בְּמַנְעֵלוֹ מִתֵּר:

ה יִהְיֶה הוֹלֵף לְדַבֵּר מַצֹּה מִתֵּר לַעֲבֹר בְּמִים אֶף בַּחֲזָרָה, כְּדִי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מִכְשִׁילוֹ לַעֲתִיד לְבֹא:

ז יִהְיֶה הוֹלֵף לְשִׁמּוֹר פְּרוּתָיו, מִתֵּר לוֹ לַעֲבֹר בְּמִים בְּהִלִּיכָה אָכַל לֹא בַּחֲזָרָה:

ז כָּל הַיּוֹצֵא בְּדָבָר שְׁאִינוּ תִּכְשִׁיט וְאִינוּ דֶּרֶךְ מִלְּבוּשׁ, וְהוֹצִיאוּ דֶּרֶךְ שְׁרָגִילִין לְהוֹצִיא אוֹתוֹ דָּבָר, חֲזִיב. וְכָל תִּכְשִׁיט שֶׁהוּא רַפּוּי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ כָּקַל לְפַל, אָסוּר לְצִאָת בּוֹ, וְאִם יָצָא פְּטוּר. וְאִשָּׁה לֹא תִצָּא בְּתַכְשִׁיטִים שֶׁדִּרְבָּה לְשִׁלְפָם (פְּרוּשׁ, לְהַסִּירָם מֵעֲלֶיהָ) וְלִהְיָרָאוּתָם. הִגָּה וְעֵינִי לְקַמֵּן סִימָן ש"ג סֵעִיף י"ח אִם אָסוּר אֶפְלוּ בַּחֲצֵר אוֹ בְּבֵית. לְהִלְכָּהּ, לֹא יָצָא אִישׁ לֹא בְּסִיף וְלֹא בְּקִשְׁתָּה וְלֹא בְּתָרִים (פְּרוּשׁ, מִגֵּן) וְלֹא בְּאֶלָה וְלֹא בְּרִמָּח וְלֹא בְּכָלִים שְׁאִינֵם תִּכְשִׁיט, וְאִם יָצָא חֲזִיב חֲטָאֵת, וְלֹא בְּשִׁרְיֹן וְלֹא בְּקִסְדָּא (פְּרוּשׁ, כּוֹבֵעַ שֶׁל בְּרוֹל) וְלֹא בְּמַנְפִּים (פְּרוּשׁ, אֲנַפִּילָאוֹת שֶׁל בְּרוֹל), וְאִם יָצָא פְּטוּר שֶׁהֵם דֶּרֶךְ מִלְּבוּשׁ. וְלֹא יָצָא בְּתַפְלִין מִפְּנֵי שְׁצִרִיף לְהַסִּירָם בְּשִׁינְפָּנֵס לְבֵית הַכֶּסֶּא, יָכֵל יָצָא קֻטָּן בְּמַנְעֵל גָּדוֹל, דְּלִמָּא נָפֵל וְאִתִּי לְאַתּוּי, אָכַל יוֹצֵא הוּא בְּחִלּוּק גָּדוֹל. וְלֹא יָצָא בְּמַנְעֵל אֶחָד אִם אֵין לוֹ מִפֶּה בְּרַגְלוֹ, דְּלִמָּא מִחֲכִיב עָלָה וְאִתִּי לְאַתּוּי, אָכַל אִם יֵשׁ לוֹ מִפֶּה בְּרַגְלוֹ יָצָא בְּאוֹתוֹ שְׁאִין בּוֹ מִפֶּה:

ח יֵלֵא יָצָא בְּמַחַט הַתַּחֲבֹכָה לוֹ בְּכַבְדּוֹ, בֵּין נְקוּבָה בֵּין שְׁאִינָה נְקוּבָה, יֵאָמֵר יָצָא בְּנְקוּבָה חֲזִיב וּבְשְׁאִינָה נְקוּבָה פְּטוּר. כִּינֵשׁ אוֹמְרִים בְּהַפֵּךְ:

סֵעִיף בְּאֵר הַגּוֹלָה

ז הרמב"ם בפ"ק כ"ט ח הרב המגיד שם ט פסחים ק"ה י שם ק"ו כרכא לגרסת התוספות והרא"ש כ הרי"ף והגאונים לפי גרסתם ל שם לענין אור ומפל שפן לבשמים מ טור בשם בה"ג נ הרא"ש בפ"ק ז דברכות וריש פ"ק י דפסחים ס תוספות שם מ"ב ע הרא"ש בריש פ"ק ערכי פסחים פ טור צ שם בשם ר"מ מרשבנבורג ק שבת ק"ן ר טור בשם רב עמרם ורש"י שם ור"ב המגיד בשם הגאונים ושפן הסכימו האחרונים ושאר פוסקים ש שם בגמרא לפרוש רש"י [סימן ש] א שבת קי"ט [סימן שא] א שבת קי"ג ב ברכות ו' ג טור בשם ספר התרומה ד שבת קי"ג ה יומא ע"ז ו לפרוש הרא"ש והר"ן ז שם בגמרא ח שם ט שם י טור בסימן תרי"ג כ לשון הרמב"ם בפ"ק י"ט מהלכות שבת מתוך דברי הגמרא פ"ק ו דשבת ל שבת ס"ג מ שבת ס' וס"א נ שם קמ"א ס שם ס' ע שם סע"ף א וכתבא בר רב, הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפ"ק י"ט פ שם י"א צ הרי"ף ורמב"ם שם ק רש"י ורא"ש

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

יט מי שהוא אסור וכבלים (פרוש, קעין טבעות גדולים שסוגרים בהם הרגלים) ברגליו, ימחר לצאת בהם:

כ אין יוצאים ב'באנקטמין', והוא כמין חמור שעושים הליצנים ונראה כרוכב עליו, והוא נושא ויהולף ברגליו, ולא בקשרים, והם עצים גבוהים שיש בהם מושב לכף הרגל והולכים בהם בשיט, ולא בפרמי, והם כמין צורת פרצוף שנותנים על הפנים להפחיד התינוקות:

כא אין יוצאים בתבה וקפה ומחצלת, אבל יוצאים בשק ויריעה וחמילה (פרוש, בגדים גסים):

כב יוצאים במוף וספוג שעל המפה, לפי שהם מרפאים הלפף הוי כמו תכשיט, וכן בקלפת שום ובצל או באספגלנית ומלוגמה ורטיה שעליה. ואם נפלו מעליה לא יחזירם, וכל שפן שלא יתנם בתחלה. אבל אסור לברוך חוט או משיחה על המפה לצאת בו, דכיון שאינם מרפאים הוי משוי, אבל באגוד שכורף על הרטיה שלא תפל מעליו יכול לילך בו, וקושרו ומתירו:

כג שהבנים יוצאים בזגין (פרוש, כמין פעמונים קטנים) תהארוגים להם בכסותם, אבל אם אינם ארוגים לא. הגה ולא מהני הא דמחבר לקסות רק בדבר שדרכו להיות מחבר שם, אבל אם חבר שם דבר שאין דרכו בכף, אסור (הנהגות מימוני פרק י"ט ובית יוסף בשם תשובת רשב"א ומרדכי פרק במה אשה) ואותן עגולים ירקים שגזרה המלכות שכל יהודי ישא אחד מהן בכסותו, מחר לצאת בהן אפלו אינו תפור בכסותו רק מחבר שם קצת (אור זרוע) וכן מחר לצאת במטפחת שמקנחין בו האף, שקורין פצול"ט, אם מחבר לקסות. והא דמחר לצאת בזגין הארוגין, דוקא שאין בהם ענבל

לצאת בו בשבת. הגה ולכן מחר ללבש בגד מפני הגשמים או כובע על ראשו, אבל אסור לאשה לתן בגד על צעיפה מפני הגשמים, דאין זה דרך מלבוש (הנהגות מימוני):

טו אין הקטע יוצא בקב שלו, דהינו שעושה כמין דפוס של רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו, "ואינו עושה זה להלך בו, שעל כל פנים צריך הוא למקלו, אלא כונתו כדי שלא יראה חסר רגל אלא נכה רגל, כיון דאינו צריך הלכו אסור:

טז קטע שאינו יכול לילך כלל על שוקיו אלא יושב על ספסא, וכשצריך ממקומו נסמך על ידיו ועל שוקיו ונדרחף לפניו, ועושה סמוכות של עור או עץ לראשי שוקיו או רגליו התלויים, וכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם על רגליו קצת, אין יוצאים בהם בשבת, דאידי דתלויים ולא מנחי ארצא, זמנין דמשתלפי, אבל בכסא וספסלים הקטנים שבנידיו מחר לצאת. קטע בשתי רגליו ומהלך על שוקיו ועל ארבעותיו ועושה סמוכות של עור לשוקיו, יוצא בהם בשבת. הגה וכן מחר לצאת במנעל של עץ שהרגל נכנס בו, וליכא למיחש שיפל (רבנו ירחם חלק ה), וכן בפנטני"ש דמשתלפי במהרה וממילא (רשב"א סימן תר"ו), ויש מחמירים ואוסרים (אגור) ולא ילך אדם יחף בשבת במקום שאין דרך לילך יחף. ולא יצא אדם בשבת כמו שהוא יוצא בחל בלתי דבר אחר שיזכר על ידו שהוא שבת ולא יבא לחללו (כל בו):

יז לחגר שאינו יכול לילך בלא מקל, מחר לילך בו אפלו אינו קשור בו, אבל אם אפשר לו לילך זולתו, ואינו נוטלו אלא להחזיק עצמו, אסור (וחולה שעמד מחליו דינו כחגר):

יח סומא אסור לו לצאת במקל:

המשך הלכות שבת, סימן שא - באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים

ט ילא יצא בטבעת שאין עליה חותם, ואם יצא חיב. ואם יש עליה חותם, לרש"י פטור, ולרבנו תם ולהרמב"ם מחר, שדאינו תכשיט אלא לאיש, אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה, אסור גם לאיש (ועין לקמן סימן ש"ג סעיף י"ח):

י הטבעת שקבוע בה אבן, וכן אם כתובים בה אותיות, אין עליה חותם מקרי, שלא נקרא חותם אלא אם כן חקוקים בה אותיות או צורות:

יא אדבר העשוי לתכשיט ולהשתמש בו, כגון מפתחות נאות של כסף כמין תכשיט, אסור, שהרואה אומר שלצורך תשמיש מוציא. כיון שמתירים אם הוא של כסף. הגה ומכל מקום אסור לצאת בתיק של פתי עינים שקורין בריל"ן אף על פי שהתיק הוא של כסף, דהבתי עינים בעצמם הם משוי (בית יוסף). ואם המפתח של נחשת וברזל, אפלו מחבר וקבוע בחגורה אסור (מרדכי פרק במה אשה ובית יוסף בשם תשובת הרשב"א). ויש שכתבו שגזגזין בזה להחמיר (בית יוסף בשם תשובת אשכנזית הר"ף והאגדה וכן משמע באור זרוע):

יב ילא יצא החיט במחט התחובה לו בכגדו, ולא נגר בקיסם שבאזנו ולא סורק במשיחה שבצוארו, ואם יצא פטור:

יג ילא יצא הזב בכיס שעושה להצילו מזיכתו שלא יטנף בה, וכן אשה נדה שקושרת בגד לפניה שלא תתלכלך בדם נדותה, האסורה לצאת בו אם לא יהא סגר עשוי קעין מלבוש, אבל אם קושרתו כדי שלא יכאב לה הדם ולא תצטער מחר לצאת בו:

יד ידבר שהוא דרך מלבוש, אפלו אם אינו לובשו אלא משום אצולני טנוף, מחר

— באר הגולה —

ר שם ס"ב ובעולא ש ירושלמי לדעת הר"ה ורא"ש ושאר פוסקים ת כל בו א טור לדעת יש מפרשים הירושלמי כך והביאו הרא"ש שם ב שם בשם הר"מ וכן כתבו הרא"ש וסמ"ג וסמ"ק ושאר פוסקים ג שבת י"א ובר"מ רמב"ם פרק י"ט ד שם ה שם ס"ד לפרוש התוספות שם ו טור ז שם ס"ה וברבי יוסי ח פן באור רבנו ירחם בחלק ה ט שם במשנה ס"ז וכפי פרוש רש"י י תוספות והרא"ש ור"י וכן משמע מדברי רש"י שם כ שם במשנה וכפי פרוש רש"י ל תוספות שם וכן כתבו הרא"ש והר"ן והמרדכי ושאר פוסקים מ ביצה כ"ה נ טור והמרדכי וסמ"ג ושאר פוסקים ס שבת ס"ו במשנה ע פרוש רבי אבהו שם בגמרא פ לפרוש רבא בר פפא שם וכפרש רש"י צ לפרוש רבא בר רב הונא שם ק תוספתא, כתובה הר"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפרק י"ט ר שם ושם ש שבת ס"ו ת שם ס"ז וברכא שם

ואין משיעין קול (הגהות אלפסי סוף פרק במה אשה):

כד יוצאים במיני עשבים שקושרים אותם בקשרים ותולין אותם לרפואה:

כה אין יוצאין בקמיע שאינו ממחה, ואם הוא ממחה יוצאין בו, לא שנא יאתמחי גברא ולא קמיע, כגון שכתב לחש אחד בשלש אגרות ורפאו שלשתם שלשה בני אדם, שאתמחי גברא לאותו לחש בכל פעם שיכתבנו יאכל לא לשאר לחשים, וגם אין הקמיע ממחה אם יכתבנו אחר, לא שנא אתמחי קמיע ולא גברא, כגון שכתב לחש אחד באגרת אחת ורפא בו שלשה פעמים, שאותה אגרת ממחה לכל אדם, וכל שפן אי אתמחי גברא וקמיע, יכגון שכתב לחש אחד בשלשה אגרות וכל אחת הועילה לשלשה אנשים או לאדם אחד שלשה פעמים, אתמחי גברא ללחש זה בכל אגרת שיכתבנו ואתמחו אגרות הללו לכל אדם. הגה ודוקא שבאו שתי המחאות ביחד, אבל אם אתמחי גברא תחלה ואחר כך עשה קמיע ורפא שלשה פעמים, לא תלינן בהמחאת הקמיע רק בהמחאת הגברא שכתב אתחזק (הגהות אשרי, וכן משמע מתוספות מהבאר שכתב בית יוסף), יאכל אם כתב שלשה קמיעים לאדם אחד ורפאו שלשה פעמים, לא אתמחי לא גברא ולא קמיע. ומתר לצאת בקמיע ממחה, לא שנא הוא של כתב או של עקרים בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה שאין בו סכנה, ולא שנקפה כבר ותולוהו לרפואה, אלא אפלו לא אחזו החלי אלא שהוא ממשפחת נכפין, ותולוהו שלא יאחזנו, שרי, וקושרו ומתירו ברשות הרבים, ובלבד שלא יקשרנו בשיר או בטבעת ויצא בו לרשות הרבים, שאז יאמרו שיוצא בו לשם תכשיט, וזה אסור דלאו תכשיט הוא:

כו הנאמן לומר הרופא על עצמו שהוא ממחה:

כז מיוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב, בין בחל בין בשבת, ואין

בו משום דרכי האמרי, וכן בכל דבר שהוא משום רפואה, אבל אם עושה מעשה ואין נכר בו שהוא משום רפואה, אסור משום דרכי האמרי. אבל כל לחש מותר, ללא אסרו אלא באותם שבדקן ואינם מועילים. ויש מי שחשש בכל קמיע שאינו ממחה משום דרכי האמרי: **כח** מי שיש לו מכה בפסת רגלו וקושר עליה מטבע להגן שלא יגנף ברגלו וגם הוא מרפא מותר לצאת בו:

כט מיוצא בטלית מקפלת על כתפיו, דהינו שלאחר שנתנה על ראשו מגביה שוליה על כתפיו, חייב חטאת, אבל אם אינה מקפלת על כתפיו אלא משלשלת ברחבה למטה מכתפיו, שרי, ששאחר שהוא מתעטף בטליתו ומתפסה בה כתפו וגופו, אף על פי שמתקצר קצת מלמטה, מותר. ונעל פי זה מותר להתעטף בטליתו תחת הגלימא ולהביאו לבית הכנסת:

ל מותר לצאת ברשות הרבים בטלית סביב הצנורא. הגה אף על פי שמניח צד ימין על כתפו של שמאל, דדרך ללבוש כן ולא הוי אלא להתנאות ושרי (בית יוסף):

לא מיוצא מעטף בטליתו וקפלה מכאן ומכאן בידו או על כתפו, אם נתפון לקבץ כנפיו כדי שלא יקרעו או כדי שלא יתלכלכו, אסור, ואם קבצם להתנאות בה כמנהג אנשי המקום במלבושן, מותר. ויהי מלי בטליתות שלהם שהיו יריעה אחת מרבעת, אבל מלבושים ידין, כשהוא לבוש בהם ומוציא ידיו מתוכם, מותר לתפס קצתם בידו ולהגביהם כדי שלא יתלכלכו שוליו בטיט או כדי שלא יעכבוהו ללכת:

לב מיוצא במעוה הצרורים לו בסדינו חייב. הגה אבל בבית מדרס אסור צריך לו, ואפלו אינן צרורים רק שהם מגקבים:

לג אסור לצאת בשבת במעוה או בכסף וזהב התפורים בבגדו. הגה ויש מתירים במקום פסידא, שירא שיגנולו ממנו אם יניחם בבית וילך מהם (אגור ואסור והתר הארץ), וכן נוהגין להקל אם צריך לצאת,

באר הגולה

אבל אם יוכל להיות יושב בבית ולא לצאת לא צא, ובמקום שאין צריך לו ויוכל להניחם בבית יש להחמיר:

לד מיוצא אדם בסודר המקפל על כתפיו אף על פי שאין נימא ברכה לו על אצבעו. ונאם אין הסודר חופה ראשו ורבו, אסור לצאת בו, אלא אם כן קשר שני ראשו למטה מכתפיו זה עם זה:

לה ילכדים הקשים אסור להביאם ברשות הרבים או בכרמלית כשהוא מעטף בהם, ואם אינם קשים הרבה מותר:

לו מותר לצאת בשבת בשני מלבושים זה על גבי זה, בין לצרכו בין לצורך חברו, בין שהם שני חלוקים בין שהם שני סרבלים (פרוש סרבל, כסות העליון) בין שהם שתי חגורות זו על גבי זו, ואפלו אין מלבוש מפסיק ביניהם. הגה ויש אוסרים שתי חגורות זה על זה, אלא אם כן מלבוש מפסיק ביניהם (אור ורע ותוספות ומרדכי פרק במה אשה), וכן ראוי לנהג. ומתר ללבש שני כובעים זה על זה (אור ורע) וכן שני אנפילאות (אגור):

לז מותר לצאת בשבת בכתי ידים הנקראים גואנטי"ש. ויש מי שמחמיר להצריך שיתפורם מערב שבת בכתי ידים של מלבושיו או שיקשרם בהם בקשר של קניא יפה, וראוי לחש לדבריו:

לח מיוצא בשבת בטלית שאינה מציצת כהלכתה חייב, למפני שאותם החוטים חשוכים הם אצלו, ודעתו עליהם עד שישלים ויעשהו ציצית. ונאם היא מציצת כהלכתה, אף על פי שאין בה תכלת, מותר לצאת בה בשבת (ועין לעיל סימן י"ג):

לט יכלה (פרוש, יריעה כעין אהל) שיש בה רצועות שמוחתין אותה בהם, מותר להתעטף בה ולצאת לרשות הרבים, ואין הרצועות חשוכות כמשאוי, שמכשלות אגבה. והלכך מותר לצאת ברצועות התלויות באבנט אף על פי שאין המנעלים קשורים בהם, דלא חשיבי ובטלי אגב האבנט, אבל אם הם של משי, חשיבי ולא בטלי ואסור אם אין

א שם ס"ו במשנה ב שם ס' ג שם ס"א וכרב פפא ד שם בתוספות ורא"ש ור"ן ה שם בגמרא ו שם בעין דרב פפא ולא אפשטא ז שם בגמרא ח ירושלמי שם וכתבוהו הרא"ש והר"ן והמרדכי ט שם ס"ז וכרבי מאיר לנרסה שגורסין ברישא ר' מאיר י שם כאבני ורבא כ הרא"ש ל ר"ן שם והרשב"א שפן נראה מהתוספות מ שם בשם ר"ן נ שבת ס"ה ס שם קמ"ז ע שבלי הלקט בשם רבנו תם פ רוקח * (ונראה לעניות דעתי שבאן שפן הגה שלאחר סעיף זה וכן הוא בבית יוסף) צ תשובת הרשב"א ק שם בגמרא לפרוש רמב"ם בפרק י"ט ר כן פרש הבית יוסף לדעת כל הפרושים שהביא ש שם בגמרא ת בית יוסף וכן מצא אחר כך בתשובת מהר"ם א שם בגמרא וכתבתי ב רמב"ם פרק י"ט מדין תפליין כר' חזא בר אבא אמר ר' יוחנן שם ג מהא דבי סדיא בעבדא דרב קמ"ז ד טור ה רוקח ו בית יוסף ממה שכתבו התוספות והרא"ש גבי סכנתא קמ"ז ע"ב ז טור בשם ספר המצות ושאר פוסקים ח בית יוסף לדעת הר"ן והרמב"ם ט שבלי הלקט בתחלתו י שם בסופו מחמיר וכן כתב האגור כ שבת קמ"ז ל לפרוש התוספות ורמב"ם פרק י"ט מ צינתי לעיל בסמן י"ג נ שבת קל"ט ס שם בתוספות והרא"ש ע הרא"ש שם ורבנו ירמיה בחלק ה

המנעלים קשורים בהם. והוא הדין לכל דבר שנפסק מן הכדור וראשו אחד מחבר, כגון לולאות, ואינו חשוב, מתר לצאת בו, ואם חשוב הוא, אסור לצאת בו:

מו ככובע שהוא מתפשט להלך מראשו טפח, אסור להניחו בראשו אפלו בבית, משום אהל:

מא לצאת בשבת בכובע שבראשו העשוי להגן מפני החמה, יוש מי שאסור משום דחישנין שגיבהנו הרוח מראשו ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים, אלא אם כן הוא מהדק בראשו, יאו שהוא עמק, שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול להפרידו מראשו, שאו שהוא קשור ברצועה תחת גרונו, דבהכי ליכא למחש למידי:

מב מהמוצא תפלין בשבת בבזיון במקום שאין משתמין, אם יש סכנה, שגזרו שלא להניח תפלין, מבסן והולך לו, ואם אין סכנה, אם יש בהם רצועות, שבהן נגר שהם תפלין ולא קמיעות, והן קשורות שיכול ללכשן, מכניסן זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסן פלן. יואם היו רבים שלא יספיק ללכשן ולהכניסן זוג זוג, יחשיף עליהם עד הלילה ויביאם, ואם ירא להחשיף מפני לסטים, מוליכם פחות פחות מד' אמות, או נוהגם לחברו וחברו לחברו עד שמגיע לחצר החיצונה:

מג מהמוצא ספר תורה בשדה, אם אינו שעת סכנה, יושב ומשמרו ומחשיף עליו (לשון הרמב"ם: ובסכנה מניחו והולך לו). ואם היו גשמים יורדים, מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו ונכנס בו:

מד יהא להציל פליו מפני הדלקה לובש כל מה שיכול ללכש ועוטף כל מה שיכול לעטף ופושט, וחוזר ולובש ומוציא:

מו מהמי שגזרו פליו במים, הולך בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה. ולא ישטחם לנגבם, מפני מראית העין, שלא יחשדוהו שבהם בשבת, ואפלו בחרי חדרים שאין שם רואים אסור. ואלא אסור

אלא לשטחן בשבת, אבל אם שטח מערב שבת פלים המכבסים, אינו חייב לסלקן בשבת:

מו הגדים השרויים במים אסור לנגבם סמוך לאש. הגה ואסור לטלטלם, שמא יבא לידי סחיטה, והוא שמקפיד על מימיו (מרדכי פרק חבית). ואסור לילך בשבת במקום שיוכל להחליק ולפל במים, שמא ישרו פליו ויבא לידי סחיטה:

מז טלא ישטח אדם את פליו בשבת אפלו מן הזעה:

מח מסתפג אדם באלונטית (פרוש, בגד שמסתפגין בו לאחר שרוחצין) ומביאה בידו ולא חישנין שמא יבא לסחט. יולא ימסר לפלגים שהם חשודים על הסחיטה:

מו למתן לרחץ ידיו בנהר בשבת, ובלבד שלא יוציאם עם המים שעליהם חוץ לנהר ד' אמות:

נ מוצאים בפשתן סרוק וצמר מנפץ שבראשי בעלי חטטין (פרוש, בעלי נגעים). אימתי, בזמן שצבען ויכרן או שיצא בהם שעה אחת מבעוד יום:

נא ימתר לצאת במצנפת שתולים בצנאר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, וכן בסמרטוטין (פרוש, חתיכות בגד פלוי) הפרוכים על היד או על האצבע שיש בו מכה:

סימן שב - דיני נקוי וקפול הגגדים בשבת. ובו י"ג עיפיים:

א מהמנער טלית חדשה שחיה ימן הטל שעליה, חייב, שהנעור יפה לה כמו בבוס, והוא שמקפיד עליה שלא ללכשו בלא נעור. הגה וכל שפן שאסור לנער בגד שגזר במים או שירדו עליו גשמים. ודוקא בבגד חדש שמקפיד עליו (כל בו). יש אומרים דאסור לנער בגד מן האבק שעליו אם מקפיד עליו, וטוב לחש לךבריו (רש"י ואור זרוע) אכל מתר להסיר הנוצות מן הכדור בשבת (אור זרוע). ועין לקמן סימן של"ז:

ב יהלוקט יבולות שעל גבי בגדים, יכגון אלו היבולות שבבבלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה, חייב משום מכה בפטיש. והוא שיקפיד עליהם, אכל אם הסירם דרך עסק, פטור:

ג ימקפלים פלים בשבת לצורך שבת ללכשם בו ביום, ודוקא באדם (אחד), ובחדשים שעדיין לא נתכבסו, ולכנים, ואין לו להחליף, ואם חסר אחת מאלו התנאים, אסור. יוש מי שאומר דלקפלו שלא כסדר קפולו הראשון מתר בכל ענין, ונראין דבריו:

ד מוכבש (הוא כלי שפוכשין בו בגדים אחר הכביסה, והם שפתי לוחות זה על זה והבגדים ביניהם) של בעל הבית, מתירין אותו לטל ממנו בגדים לצורך השבת, ושל אמן אסור, מפני שהוא תחוב בחזקה והתרתו דומה לסתירה:

ה טחלוק לאחר כביסה הוא מתקשה ומשפשפים אותו בידים לרככו, מתר לעשותו בשבת, שאינו מתכוון אלא לרככו, אכל סודר אסור, מפני שמתכוון לצחצחו ויהי כמלפן. הגה וכוכעים ושאר כלי פשתן דינן כסודר (בית יוסף בשם שגלי לקט):

ו טיט שעל רגלו (או על מנעליו) בית יוסף ורבנו ירחם חלק י"ג) מקנחו בכתל, אכל לא בקרקע, דלמא אתי לאשוויי גמות. יוש מי שאסור אף בכתל. הגה ויש מי שמתיר בשניהם (הרא"ש). והוא הדין דמתר להסירו במעט (חרס הראוי לטלטל) (רבנו ירחם חלק י"ג):

ז לטיט שעל בגדו, משפשפו מבפנים, דלא מוכחא מלתא לאתחזוויי כמלפן, אכל לא בחוץ, דדמי למלפן. ומגררו בצפרן. יוש מפרשים דהני מלי לח, אכל יבש אסור דהני טוחן:

ח יאין מגרדין (בסכין או בצפרן) מנעל, בין חדש בין ישן, מפני שקולף העור והיו ממחק:

באר הגולה

פ טור בשם ספר המצות צ שם קל"ח וערובין ק"ב לגרסת רבנו תם וכן כתבו התוספות בשם רבנו חננאל והרמב"ם בפרק כ"ט וכן כתב הרב המגיד שכן עקר (ופרשו בתוספות בשם רבנו חננאל בכובע חזק שאינו נקפף) ק שם לגרסת רש"י וכן כתב הר"ן ר הנהות פרק כ"ב בשם אור זרוע ש תוספות שם בערובין ת ערובין צ"ה א שם צ"ז וכרבי יהודה באוקימתא דרבא ותני אביה דשמואל הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק י"ט ב שם במשנה צ"ה ובגמרא צ"ז וכן שמעון ג הרמב"ם שם פרק י"ט וכן כתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא פרק ח ד שבת ק"כ וכתבא קמא הר"ף ורא"ש ורמב"ם ה שם קמ"ו ו שם כר' אליעזר ור' שמעון בבריתא הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ב ושאר פוסקים ז הרשב"א בתשובה ח מרדכי סוף פרק כ דשבת ט תוספתא פרק ז י שבת קמ"ז רבי חזא בר אבא אמר ר' יוחנן הר"ף והרא"ש והרמב"ם כ שם בבריתא ל רבנו ירחם בחלק י"ד מ שבת נ' ג כל בו בשם הראב"ד וכתב ובלבד שיצא שעה אחת מבעוד יום [סימן שב] א שבת קמ"ז ב לפרוש התוספות והרא"ש והר"ן ושאר פוסקים בשם רבנו תם ג שם ע"ה ד לשון הרמב"ם בפרק י ה שם לפרוש הגמרא ו שם קי"ז ז מרדכי שם ועוד כתב הבית יוסף בשם הכל בו טעם למקום שנהגו התר ועין שם ח שם קמ"א וכתבא קמא ט שם קמ"י י שם קמ"א וכרבי הר"ף בשם בה"ג ורמב"ם בפרק כ"א כ הר"ף בשם יש אומרים ל שם מ טור בשם רבנו פרץ שהביא תוספות נ שם בגמרא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שב - דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת

ט מתוך לתן מים על גבי מנעל לשכשכו, אבל לכבסו, דהינו שמשפשף צדו זה על זה, אסור. אבל בגד שיש עליו לכלוף אסור אפילו לשכשכו, דזהו כבוסו, אלא מקנהו בסמרטוט פקל ולא ברחק, פן יסחט. הגה ובגד שאין עליו לכלוף, מותר לתת עליו מים מועטים ולא מרבים, שמא יסחט (בית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והרא"ש פרק קמא דיומא) ויש אוסרים בכל ענין (בית יוסף בשם הטור סימן של"ד וסימן ש"ט ותוספות פרק כל כתבי והגהות פרק כ"ב):

י הרוחץ ידיו, טוב לנגבם בכח זה בזה ולהסיר מהם המים כפי יכלותו קדם שיקנחם במפה. הגה ויש שכתבו דאין לחש לזה, דלא אמרין שרית בגד זהו כבוסו כפי האי גונא, דאין זה רק דרך לכלוף, וכן נוהגין (טור ובית יוסף ואגור). ולכן מותר לנגב ידיו בכגד שהטיל בו תינוק מי רגלים כדי לבטלם, שאין זה רק דרך לכלוף בעלמא (טור), אבל אסור לתן מים ממש על המי רגלים כדי לבטלם (הגהות מיימוני פרק כ"ב ותוספות פרק שמונה שרצים):

יא מי שנתלכלכה ידו בטיט, מקנחה בנב הסוס ונבנה הפרה ובמפה הקשה העשויה לאחזו בה קוצים, אבל לא במפה שמקנחים בה ידים שלא יעשה בדרך שהוא עשה בחל ויבא לכבס המפה:

יב יאסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין במפה, משום דאחי לידי סחיטה:

יג שאין מסתפקין בשבת במראה של מתכת שהיא חריפה כאזמל (פרוש), כעין סכין קטן חד וחריף, דחשיבין שמא ישיר בה נימין המדלדלין, ואפילו אם היא קבועה

בכתל. ואכל מותר להסתפל במראה שאין בה חשש זה אפילו אינה קבועה:

סימן שג - דיני תכשיטי אשה. ובו כ"ז עיפויים:

א לא תצא אשה בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה, מפני שצריכה להסירם בשעת טבילה, חשיבין שמא תליכם ד' אמות ברשות הרבים כיוצא בהם קלועות בשערה מחר יוש מי שאוסר. ויאותם הם מעשה אריגה, מותר, שאינה צריכה להסירם בשעת טבילה. הגה ובלבד שלא יהיו מטנפות או מזקבים, דאז מסירן כדי שלא יתטנפו במים (טור והרא"ש וסמ"ג):

ב מותר לצאת בחוטיין שבעצמא שהם רפויים ואינה צריכה להסירם בשעת טבילה, ואכל בקטלא שבעצמא אסור, מפני שצריכה להסירה בשעת הטבילה, לפי שהיא מהדקת אותה כדי שתראה בעצת בשר, וחשיבין דלמא אחי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים. ואלא תצא בטוטפת, והוא כמין ציץ ומגיע מאזן לאזן, ולא בשרביטין, והוא גם כן ציץ ואינו מגיע אלא עד לחייה שפזריתו על ראשה ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן, והוא שאינם תפורים בשבכה, דחשיבין דלמא שלפא לאתוויי ואחי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים, אבל אם תפורים ליכא למיחש להכי ומותר. הגה ויש אומרים דבתולה שאינה חוששת לגלוי ראשה, אפילו תפורה בשבכה אסור, דחשיבין שמא תסירה עם השבכה ואחי לאתוויי (אור זרוע):

ג לא תצא בכפה של צמר, דהינו חוטי דעמר' דגדילין ועבדי כי הוצא (פרוש), ככלים העשויים מעלי לולבי הדקלים שהם באריגה, מה שאין כן אצטמא העשויה כמין

לכד, כדאיתא בגמרא (שם) ורחבים כשתי אצבעות כשעור ציץ, כולא באצטמא, דהינו מטלית שתולין בו חוטיין של צבעונים, ותולין אותו לכלה להפריח ממנה הזכוכים:

ד לא תצא בעיר של זהב, ופרש רש"י שהוא תכשיט עגל ומצריין בו כמין עיר ויש באמצע לשון שמחברים אותו למלבוש. וירבנו תם פרש, שהוא כעין עטרה לראש:

ה יכלילא, והוא תכשיט שמניחתו על פדחתה מאזן לאזן וקושרתו ברצועות התלויות, מתרת לצאת בו, בין שהיא עשויה מחתיכות של זהב חרוזות בחוט, בין שאותן חתיכות קבועות במטלית:

ו כוסקיא דהינו חתיכת מעיל רחבה, אם יש בה רצועות קצרות תלויות בה לקשרן בהם ולהדקן סביבותיה דמהדק, שרי, ואם אין לו רצועות, אסור:

ז לא תצא בקטלא, דהינו בגד שיש לו שניצנים כעין מכנסים, ומכניסים בו רצועה רחבה וקושרה סביב צוארה, והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומציר בזהב:

ח לא תצא בנזמי האף, אבל יוצאה בנזמי האזן. הגה מפני שאזניה מכסות. ובמקום שנוהגין לגלות האזנים, אסור לצאת בנזמים שבאזן היכא דדרך להוציאם ממש (אור זרוע):

ט לא תצא במחט נקובה, ואם יצאה חבת, ושאניה נקובה, ואם מעמדת בה קשוירה מתרת לצאת בו, ואם אינה מעמדת בה קשוירה אסור:

י לא תצא בטבעת שיש עליה חותם, ואם יצאה חבת. ויחשבוין עליה חותם לא תצא, ואם יצאה פטורה:

יא לא תצא בכולנאר והוא תכשיט שקושרת

באר הגולה

ס זכרים צ"ד וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בסוף פרק תולין ע שבת קמ"ב פ הגהות פרק כ"ב בשם סמ"ק צ מרדכי פרק ט"ו דשבת בשם הר"מ ושגלי הלקט בשם ספר יראים ק רמב"ם בפרק כ"ב וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא ר תשב"ץ בשם הר"מ ורבנו ירוחם בחלק י"ג ש שבת קמ"ט וכתנא קמא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"ב ושאר פוסקים ת שם בפוסקים הג"ל [סימן שג] א שבת נ"ז במשנה ובגמרא ב טור בשם רבנו תם ורא"ש והר"ן שם ג רש"י שם ד שם בגמרא ה שם כרב יוסף אלפא דרב הונא ו שם במשנה ובדפוס לה רבינא שם ז שם במשנה ובדפוס לה רבי אבהו שם ח שם ס"ד במשנה ט שם נ"ז במשנה כבול ובדפוס לה רבי אבהו י הרי"ף שם ח שם כ"ג ל שם במשנה מ שם נ"ט שם בשמאל וכתב אשי דמתני לקלא ס שם בגמרא ובפרוש רש"י ע שם במשנה נ"ז ובגמרא נ"ט וכלשון א' שבפרוש רש"י פ שם ויש צ רש"י שם והתוספות ורא"ש ושאר פוסקים ק שם ס"ב ר הרא"ש וכתב אדא שם ס' ש שם ס"ב ת שם נ"ז א שם ס"ב

בו מפתחי חלוקה, ולא בכובלת, והוא קשר שקשור בה בשם שריחו טוב:

יב כֹּאם חסר אחת משניה ומשימה אחר במקומו, כֹּאם הוא של זהב לא תצא בו, דכיון שמשנה במראה משאר שנים, דלמא מבזו לה ושללה לה וממטיא, יאכל של כסף שדומה לשאר שנים מתר וכל שכן שן דאדם:

יג הלא תצא במנעל הקרוע למעלה, דמחכו עליה ואתיא לאתויי, ולא במנעל חדש, שמה לא יבא למדתה, אלא אם כן נסתה ללכת בו מאתמול שהוא למדתה, אבל איש מתר, שאין מקפיד כל כך: הגה ובשאר מלבושים אין לחש אפלו באשה (כל בו):

יד יוצאת בחוטי שער, בין שהם עשויים משערה או משער חכרתה ואפלו משער בהמה ויבלבד שלא תצא וקנה בשל ילדה ולא ילדה בשל זקנה:

טו יוצאת בקשר שעושין לרפואת קטוף עין הרע שלא ישלט, ויבמוך הקשור ומהדק באזנה ובמוך שבסנדלה הקשור בסנדלה ויבסנדל ומנעל הסתומים מכל צד, אפלו אינו קשור מתר, ויבמוך שהתקינה לנדתה. הגה שלא יפל דם עליה ויצענה (בית יוסף בשם הפוסקים) לאפלו אינו קשור דכיון שהוא מאוס לא חישנין דלמא שקלה לה, אפלו יש לו בית יד, ויבפלפל ובגרגיר מלח ויבכל בשם שתתן לתוף פיה, ויבלבד שלא תתנם לכתחלה בשבת, ואם נפל לא תחזיר, ויבבתי שוקים שקושרים במשיחה סביב שוקיה אף על פי שאין המשיחה קשורה בהם, ולא חישנין שמה שמתלשלו למשה. ויוצאה באצעדה שמניחין בזרוע או בשוק, והוא שתהא דבוקה לבשר ולא תשקט. וינש מי שאוסר בשל זרוע:

טז בכל מה שיכולה לצאת יכולה להתירו ברשות הרבים, ולא חישנין דלמא מתניא לה:

יז יש אוסרים להביא מפתח אפלו בחצר הבית כי אם בידו, אבל לא בחגורתו שמה ישבח ויוציאנה לרשות הרבים:

יח כל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר שאינה מערבת, חוץ מכוכל ופאה נכרית, דהינו קליעת שער שקלעה בתוף שער. וינש אומרים, דכל שאסרו לצאת בו, אפלו להמקשט בו בבית אסור, וכל שכן לצאת בו לחצר המערבת, חוץ מכוכל ופאה נכרית. וינש אומרים, שהכל מתר לצאת בו בחצר אפלו אינה מערבת. והואידנא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין, וינש שאמרו דמדינא אסורות, אלא שפיון שלא ישמעו, מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות, וינש שלמדו עליהם זכות לומר שהן נוהגות כן על פי סברא אחרונה שכתבתי, שלא אסרו לצאת בתכשיטין לחצר שאינה מערבת, והשתא דלית לן רשות הרבים גמור הנה לה כל רשות הרבים שלנו פרמלית, ודינו בחצר שאינה מערבת ומתח. הגה ויש אומרים עוד טעם להתיר, דעכשו שכיחי תכשיטין ויוצאין בהם אף בחל, וליכא למחש דלמא שלפא ומחוי כמו בימיהם שלא היו רגילים לצאת בהן רק בשבת ולא הוו שכיחי (תוספות פרק כ"ב והגהות אלפסי פרק במה אשה). גומיהו, טבעת שיש עליה חותם לאשה ושאין עליה חותם לאיש, דתנן בה חייב חטאת, אף בכרמלית אסור אפלו לדידן, והוא הדין לכל מאי דאתמר בה חייב חטאת. וינש מי שאומר, שבזמן הזה שנהגו האנשים לצאת בטבעת שאין עליה חותם, הרי זה להם כתכשיט ושרי, ולפי זה אפשר דכיון שנהגו עכשו הנשים לצאת בטבעת שיש עליה חותם, הרי הוא להן כתכשיט ושרי. והמפל מקום צריך להזהיר לנשים שלא תצאנה אלא במקחים שהן צריכות להעמיד קשוריהן ולא יותר, כי בזה שאין להן תועלת בו ישמעו לנו:

יט צריך להזהיר לנשים שלא יטלטלו מחט שנשל חדה או עקצה לשום בצעיפים אלא אם כן נשל מערב שבת חדה ועקצה (ויחדה) לשם כך (ועין לקמן סימן ש"ח סעיף י"א):

— בַּאֲר הַגּוֹלָה —

כ והבנות קטנות שנוקבים אזניהם כדי לתת בהם נזמים כשיגדלו, וכדי שלא יסתמו הנקבים נותנים בהם קסמים, מתר לצאת בהם, והוא הדין אם נותנין חוטים באותם נקבים, שמתר לצאת בהם אם אינם צבועים, ואכל אם הם צבועים אסור:

כא יוצאת אשה רעולה, והוא שמעטפת כל ראשה חוץ מהפנים:

כב פורפת (פרוש, קורשרת) בשבת על האגוז ועל האבן שיחדתו לכך ויוצאת בו, אבל על המטבע אסור לפרף בשבת, דלאו בר טלטול הוא ולא מהני בה יחוד. וואם פרפה עליו מערב שבת, מתר לצאת בו בשבת:

כג אם היתה צריכה להוציא אגוז לבנה ופרפה עליו כדי להוציאו, אם לרשות הרבים אסור, ואם לכרמלית מתר:

כד יוצאה באבן תקומה (פרוש, הערוף, אבן ידועה שקשהיא על אשה לא תפיל) ובמשקל ששקלו כנגדו שלא תפיל, ואפלו לא נחעברה עדין:

כה אסור לאשה שמתעביר בשבת סרק על פניה, משום צובע. ומטעם זה אסורה לטוח ללחל בשבת, ומטעם זה אסורה לטוח על פניה בצק, דכשנוטלתו מאדים הבשר:

כו אסור לקלע האשה שער בשבת וולא להתיר קליעתה. יאכל יכולה לחלק שער. הגה ויש אוסרים לחלק שער, דהינו לעשות השייט"ל (רש"י ואור זרוע), וכן נהגו לאסר לעשות על ידי כלי, אבל באצבע בעלמא נהגו להקל:

כז אסור לסרק במסרק בשבת, ואפלו אותו שעושים משער חזיר שאי אפשר שלא יעקרו שערות. אבל מתר לחף ולפספס ביד (בית יוסף):

סימן דש - על איזה עבד מצוה על שביתתו. ובו ג' סעיפים:

א אדם מצוה על שביתת עבדו שמל וטבל לשם עבדות וקבל עליו מצות הנוהגות בעבד, אבל אם לא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצות בני נח, הרי הוא כגור תושב ומתיר לעשות מלאכה בשבת לעצמו

אָבֵל לֹא לָרֶבּוּ, וְאֶסּוּר לְכָל יִשְׂרָאֵל לֹמֵר לוֹ
לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בַּשַּׁבָּת לְצַרֵּךְ יִשְׂרָאֵל,
בְּוֹאֲפֵלוֹ מִי שְׂאִינוֹ רֶבּוּ. וְאִם לֹא קִבֵּל עָלָיו
שׁוֹם מַצָּה אֲלֵא עֵדֶיךָ הוּא כּוֹתֵי גָמּוּר, דִּינוּ
שׁוֹה לְקַבֵּל עָלָיו שְׁבַע מִצְוֹת. יוֹלְפִי זֶה,
צָרְכִי חוֹלָה שְׂאִין בּוֹ סִפְנָה דְקִימָא לָן אוֹמֵר
לֵאִינוּ יְהוּדֵי וְעוֹשָׂה, וְכֵן מֵת בְּיוֹם טוֹב
רֵאשׁוֹן דְקִימָא לָן יִתְעַסְקוּ בּוֹ עֲמֻמִּין, אֶסּוּר
לֹמֵר לַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אֲפֵלוֹ הוּא עוֹבֵד עֲבוֹדַת
גִּלּוּלִים, דְּכִינֵן דְּמִלְאכְתָּהּ הַעֲבָד אֶסְנוּהָ מִן
הַתּוֹרָה לֹא הִתְרָה בְּדָבָר שְׂאִין בּוֹ פְקוּחַ
נַפְשׁ. יוֹשֵׁ חוֹלָקִים וּמִתִּירִים בְּזֶה. יוֹמֵמֵכָל
מְקוֹם אִם הִנֵּה עוֹשָׂה מְלָאכְתָּהּ רֶבּוּ שְׂלֵא
מִדַּעְתּוֹ וְנִכְר שְׂאִינוֹ עוֹשָׂה לְדַעְתּוֹ, מִתֵּר
וְאִין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁוֹ (אֲפֵלוֹ קִבֵּל עָלָיו שְׁבַע
מִצְוֹת), וְלִישְׂרָאֵל אַחֵר שְׂאִינוֹ רֶבּוּ, אֲפֵלוֹ
עוֹשָׂה לְדַעְתָּהּ יִשְׂרָאֵל מִתֵּר, כֹּל שְׂאִין שֶׁם
אֲמִירַת יִשְׂרָאֵל, וְכִלְכֵּד שְׂלֵא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל
בַּשַּׁבָּת מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה. יוֹשֵׁ אוֹמְרִים שְׂכַל
שְׂלֵא קִבֵּל עָלָיו ז' מִצְוֹת בְּנֵי נֹחַ, כִּינֵן דֵּאִינוּ
יְהוּדֵי גָמּוּר הוּא אִין רֶבּוּ מְזַהֵר עָלָיו, וְלִפִּי
זֶה צָרְכִי חוֹלָה שְׂאִין בּוֹ סִפְנָה וְכֵן צָרְכִי מֵת
בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן מִתֵּר לֹמֵר לְהַעֲשׂוֹת.
הִגָּה וְכָל עֲבָד שְׂמַצָּה עַל שְׁבִיתָתוֹ אֶסּוּר
לְצַאת בַּחוּתָם שְׁעָשָׂה לוֹ רֶבּוּ לְהִרְאוֹת בּוֹ
שֶׁהוּא עֲבָדוֹ, וְאִם הוּא שֶׁל טִיט מִתֵּר לְצַאת
בּוֹ כְּשִׁתְּלוֹ בְּצוֹאָרוֹ אָבֵל לֹא בְּכִסּוּתוֹ, וְכִשְׁל
מִתְכַּת כָּכָל עֲנִין אֶסּוּר (טוֹר), וְאִם הַעֲבָד עָשָׂה
הַחוּתָם לַעֲצֻמוֹ, אֲפֵלוֹ בְּשֶׁל טִיט כָּכָל עֲנִין
אֶסּוּר (הַמְּגִיד פֶּרֶק י"ט):

ב יוֹהִיכָא דְמִתֵּר הַעֲבָד לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה
לַעֲצֻמוֹ, אִם אָמַר לוֹ הָאֶדוֹן שְׁיַעֲשֶׂה
לַעֲצֻמוֹ וְיִזוֹן עֲצֻמוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, כִּינֵן
שֶׁהִתְנָה עִמּוֹ מִכְּעוֹד יוֹם, עוֹשָׂה הוּא
לְצָרְכִי מְזוֹנוֹתָיו, וְכִלְכֵּד בְּצֻנְיָהּ שְׂלֵא יִהְיֶה
בְּדָבָר חֲשֵׁשׁ רוֹאִים:

ג יֵאִינוּ יְהוּדֵי גָמּוּר שֶׁהוּא שְׂכִיר, אִין רֶבּוּ
מַצָּה עַל שְׁבִיתָתוֹ:

סימן ש"ה - בְּמָה בְּהִמָּה יוֹצֵאָה
בַּשַּׁבָּת. וְכֹ"ג סְעִיפִים:

א בְּהִמָּה יוֹצֵאָה בְּמָה שְׂמִשְׁתַּמֶּרֶת בּוֹ, אָבֵל
אִם אֵינָה מִשְׁתַּמֶּרֶת בּוֹ אִזּוֹ הוּי נִטְרִיתָא

יִתְרַתָּא בְּיוֹתֵר וְהוּי מִשְׂאוֹי. יוֹכֵן כֹּל דְּבָר
שֶׁהוּא לְנוֹי וְלֹא לְשִׁמּוּר לֹא תַצָּא בּוֹ.
הַלְכָּה, גִּנְאָקָה יוֹצֵאָה בְּזִמְמָא דְּפִרְזָלָא,
שֶׁהוּא טַבְעַת שֶׁל בְּרִזָּל, וְנוֹקֵב חֲטָמוֹ
וּמְכַנִּיסוֹ בּוֹ, וְחִמְרָא לֹבָא בְּפִנָּה דְּפִרְזָלָא,
דְּהִינוּ בְּרִיג"א, וְהַגְמֵל בְּאַפְסָר שֶׁהוּא
קְבִישְׁטֵר"ו, יוֹפְרָד וְחִמּוּר וְסוֹס יוֹצֵאִים
בְּאַפְסָר אוֹ בְּרִסָּן שֶׁהוּא פְרִינ"ו, אָבֵל לֹא
בַּשְּׁנִינָה. יוֹמִתֵר לְכֹרֶךְ חֲבֵל הַאֲפָסָר סְכִיב
צוֹאָרָה וְתַצָּא בּוֹ, יוֹמִתֵר לְטִלְטֵל הַאֲפָסָר
וְלִתְנוֹ עָלֶיהָ, וְכִלְכֵּד שְׂלֵא יִשְׁעֵן עָלֶיהָ:

ב אִם קָשָׁר חֲבֵל כְּפִי הַסּוֹס הִרִי זֶה מִשְׂאוֹי,
לְפִי שְׂאִינוֹ מִשְׁתַּמֶּר בּוֹ:

ג לְצַאת חִמּוּר בְּפִרְמָבִּיא (פְּרוּשׁ, רִסָּן שֶׁל
בְּרִזָּל) אֶסּוּר:

ד כֹּל בְּהֵמָה שֶׁעֲסָקֶיהָ רָעִים, אָף עַל פִּי
שְׂאִין בְּנוֹת מִינָה צְרִיכוֹת לְאוֹתָהּ שְׂמִירָה
וְהִיא צְרִיכָה, מִתֵּר לְצַאת בָּהּ:

ה כִּבְעָלִי הַשִּׁיר, כְּגוֹן כְּלָבִים שֶׁל צִידִים
וְחִיּוֹת קִטְנוֹת שִׁישׁ לְהֵם כְּמִין אֲצַעְדָּה
סְכִיב צוֹאָרָן, וְטַבְעַת קְבוּעָה בָּהּ וּמְכַנִּיסִין
בָּהּ רִצּוּעָה וּמוֹשְׁכִין אוֹתָם בָּהּ, מִתֵּר
שְׁיַצְאוּ בְּשִׁיר הַכְּרוּךְ עַל צוֹאָרָן, וְיִכּוּלִים
לְמַשְׁכֵּם בָּהֶם:

ו לְאִילִים יוֹצֵאִים לְבוֹכִים, וְהוּא עוֹר
שְׁקוּשְׁרִים לְהֵם תַּחַת זְכֻרוֹתָם שְׂלֵא יַעֲלוּ עַל
הַנְּקֻבוֹת, וְהַרְחִלוֹת יוֹצֵאָה שְׁחֻזוֹת, וְהוּא
שְׁקוּשְׁרִין אֵלֵינוּ כְּלָפִי מַעֲלָה כְּדִי שְׁיַעֲלוּ
עָלֵינוּ הַזְּכָרִים, וְיוֹצֵאָה כְּבוֹנוֹת, וְהוּא
שְׁקוּשְׁרִים כְּגַד סְכִיבֵן לְשִׁמּוּר הַצָּמֵר שִׁיחִיָּה
נָקִי, וְהַעֲזִים צְרוּרוֹת, וְהוּא שְׁקוּשְׁרִים
רֵאשִׁי דִּידֵיהֶן. יוֹדוּקָא כְּשִׁקוּשְׁרִים אוֹתָם
כְּדִי שְׁיַצְטְמְקוּ דִּידֵיהֶן וְלֹא יַחֲלֹבוּ, דְּאִזּוֹ
מִתְדַּק שְׂפִיר, אָבֵל אִם קָשָׁר כְּדִי לְשִׁמּוּר
חֲלָכָן שְׂלֵא יִפֹּל לְאַרְצָן אֶסּוּר, דְּלֹא מִתְדַּק
שְׂפִיר וְהִישִׁינֵן דְּלִמָּא נָפֹל וְאִתִּי לְאֶתְוִי:

ז יִחְמוּר יוֹצָא בְּמִרְדַּעַת (פְּרוּשׁ, כְּמִין אָפֶךְ קִטָּן
שְׂמִינִחִין עַל הַחִמּוּר כֹּל הַיּוֹם כְּלוֹ כְּדִי
שִׁתְּחַמֵּם), וְהוּא שִׁתְּהָא קְשׁוּרָה לּוֹ מִעֵרֵב
שַׁבָּת וְשָׂאָר כֹּל הַבְּהֵמוֹת אֶסְנוּרוֹת. יוֹלֵא יֵצֵא
בְּאַפֶּךְ אָף עַל פִּי שְׁקָשׁוּר לּוֹ מִעֵרֵב שַׁבָּת:

ח יִתְרַתָּא לְתֵן מִרְדַּעַת עַל הַחִמּוּר מִפְּנֵי הַצָּנָה
וְכִלְכֵּד שְׂלֵא יִקְשְׁרֵנוּ בּוֹ, מִפְּנֵי שְׁשִׁקוּשְׁרִי
צָרִיךְ לְקָרֵב אֵלָיו וְנִמְצָא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכַעֲלִי
חִיִּים. אָבֵל עַל הַסּוֹס כִּינֵן דְּלִית לָהּ צִעֵר
צָנָה, אֶסּוּר לְתֵן עָלָיו מִרְדַּעַת כָּלָל.
יוֹלְחִסִּיר מִרְדַּעַת בַּשַּׁבָּת, כִּינֵן מִן הַחִמּוּר
וּכִינֵן מִן הַסּוֹס, אֶסּוּר, כִּינֵן דְּלִית לָהּ צִעֵר
אִם לֹא יִסְרִינָהּ. וְאַפֶּךְ אֶסּוּר, כִּינֵן לִטֵּל בֵּין
לְהַנִּיחַ, כִּינֵן לְחִמּוּר בֵּין לְסוֹס:

ט אָפֶךְ שְׂעַל גְּבִי הַחִמּוּר שְׂבָא מִן הַדָּרָךְ
וְנִתְיַגֵּעַ וְצָרִיךְ לְחִסְרוֹ לְצַנְנוֹ, לֹא יִטְלֹנוּ
כִּידוֹ, אֲלֵא יִמְתִּיר הַחֲבֵל מִתַּחְתּוֹ וּמוֹלִיכּוֹ
וּמִבִּיאוֹ בְּחֻצָּר וְהוּא נּוֹפֵל מֵאֵלָיו:

י שְׂאִין תּוֹלִין לְחִמּוּר טְרַסְקֵל (פְּרוּשׁ, כָּלִי
שֶׁל עֲרֵבָה קְלוּפָה וּמְכֻסָּה בְּעוֹר) בְּצוֹאָרוֹ
לְתֵן מֵאָכָל בְּתוֹכּוֹ שְׂיֵאכֵל מִשֵּׁם, יוֹאָבֵל
עֲגָלִים וְסִינְחִים שְׂצוֹאָרָן קִטָּן וּמִצְטַעְרִים
לְאָכֵל עַל גְּבִי קִרְקַע, שְׂרִי בְּחֻצָּר, אָבֵל
אִין יוֹצֵאִים בּוֹ:

יא יֵצֵא הַסּוֹס בְּזָנֵב שׁוֹעֵל שְׁתּוֹלִין בֵּין
עֵינָיו שְׂלֵא תַשְׁלֵט בּוֹ עֵינֵי הָרַע, וְלֹא
בְּזִהוּרִית שְׁעוֹשִׂים לוֹ לְנוֹי, וְלֹא עוֹזִים בְּכִיס
שְׁבִידֵיהֶם שְׁקוּשְׁרִים אוֹתָם יוֹשְׁלֵא יוֹשְׁטוֹ
דִּידֵיהֶם בְּקוֹצִים, וְלֹא פִרָּה בְּחִסּוֹם בַּשַּׁפְיָה
שְׁחוֹסְמִים פִּיָּה שְׂלֵא תִרְעָה בַּשְּׂדוֹת
אַחֲרִים, וְלֹא כֹל בְּהֵמָה בְּסִנְדֵּל שְׁנוּעֵלִים
בְּרַגְלֶיהָ שְׂלֵא תִגָּף, אָבֵל יוֹצֵאָה בְּאֶגֶד
שְׂעַל גְּבִי מִכָּה, *וּכְקִשְׁקִישִׁים שְׂעַל גְּבִי
הַשִּׁכָּר, וְהֵם לִוְחוֹת שְׁקוּשְׁרִים לְהֵם סְכִיב
הַעֲצֵם הַנִּשְׁכָּר בָּהֶן, וּבְשִׁלְיָא שְׂיַצְאָה
מִקְצָתָהּ וְתִלְוִיָּה בָּהּ. וּפּוֹקֵק זֹגֵג שְׂבִצוֹאָרָה
וּמִטִּיל בָּהּ בְּחֻצָּר, אָבֵל לֹא תַצָּא בּוֹ לְרִשּׁוֹת
הַרְבִּים אָף עַל פִּי שֶׁהוּא פְּקוּק, יִכִּין אִם
הוּא בְּצוֹאָרָה בֵּין אִם הוּא בְּכִסּוּתָהּ:

יב יֵלֵא תַצָּא בַּחוּתָם, כִּינֵן שֶׁהוּא בְּצוֹאָרָה בֵּין
שֶׁהוּא בְּכִסּוּתָהּ:

יג יֵאִין הַגְּמֵל יוֹצָא בְּמִטְלָטְלָת, וְהוּא כְּמִין
כֹּר קִטָּן שְׁנוֹתֵנִים תַּחַת זָנְבוֹ, יוֹאָפֵלוֹ הִיא
קְשׁוּרָה לוֹ בְּזָנְבוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן הִיתָה
קְשׁוּרָה בְּזָנְבוֹ וּבְחִטּוּרָתָהּ אוֹ בְּשִׁלְיָתָהּ:

⚡ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⚡

ב הָרֵב הַמְּגִיד שֶׁם וּמַהֲרִי"ל בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ג' הַמְּגִיד בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א וְכֵן נִרְאֶה מִדְּבָרֵי הַסֵּמ"ג וְהַתְרוּמָה וְהַגְּהָנוֹת מִימֹנֵי בִּפְרָק קָמָא דְּשַׁבָּת וְטוֹר לְדַעְתָּהּ הַבֵּית יוֹסֵף
ד הַרְמב"ם וְהַרְמב"ן וְהָרֵב הַמְּגִיד לְדַעְתָּהּ הַבֵּית יוֹסֵף ה' הַרְשֵׁב"א בְּתַשְׁבּוּבָה ו' הַרְמב"ם וְהַרְמב"ן לְדַעְתָּהּ מַהֲרִי"א ז' נִמְקוּי יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א וְהַרְמ"ה בִּפְרָק ד' דִּיכְמוֹת
ח בֵּית יוֹסֵף מִדְּבָרֵי מַהֲרִי"א וּמִדְּבָרֵי הַגְּהָנוֹת מִרְדְּכִי פֶּרֶק י"ד [יִפְסֵן שֶׁה'] א' שַׁבָּת ג"א בְּמַשְׁנֵה וְרִשִׁי שֶׁם ב' שֶׁם ג"ב וְכָרֵב ג' שֶׁם בְּמַשְׁנֵה וּבִגְמָרָא ג"א ד' שֶׁם ה' ג"ב ה' שֶׁם
וְכָרֵב הוֹנָא ו' תּוֹסְפּוֹת שֶׁם וְהַר"א ז' הַרְשֵׁב"א שֶׁם ח' רַמְב"ם בִּפְרָק ב' מִהֲלָכוֹת שַׁבָּת ט סמ"ג וְהַתְרוּמָה וּבֵית יוֹסֵף לְדַעְתָּהּ כֹּל הַפּוֹסְקִים י' הָרֵב הַמְּגִיד בִּפְרָק כ' כְּאוֹקִימָתָא
דְּרַבִּינָא ג"ב כ' שֶׁם ג"א בְּמַשְׁנֵה וּכְפָרוֹשׁ רִשִׁי שֶׁם ל' שֶׁם נ"ג מ' כר' יְהוּדָה בְּמַשְׁנֵה וְכָרֵב שֶׁם נ"ד הַרְשֵׁב"א וְהַרְמב"ם נ' שֶׁם בְּמַשְׁנֵה וּבִגְמָרָא נ"ג ס' שֶׁם בְּכִרְיָתָא וּכְתָנָא
קָמָא ע' שֶׁם לְכָלְהוּ אֲמוּרָאֵי פ' הַרְשֵׁב"א בְּשֵׁם הִירוֹשְׁלָמִי צ' בֵּית יוֹסֵף מִמְשַׁמְעוֹת הַגְּמָרָא נ"ד וְכְדִבְרֵי הַסֵּמ"ג שֶׁהִבֵּיא הַטּוֹר ק' שֶׁם נ"ה ר' הַגְּהָנוֹת פֶּרֶק כ"ב בְּשֵׁם סמ"ק
ש' שֶׁם בְּגִמְרָא וְכִשְׁמוּאֵל תּוֹסְפּוֹת וְהַרְשֵׁב"א וְשָׂאָר פּוֹסְקִים ת' שֶׁם בְּגִמְרָא א' שֶׁם בְּכִרְיָתָא ב' כְּפָרוֹשׁ הַשְּׁנִי שְׁבִרִשִׁי * (נִרְסֵת הַגְּמָרָא וְרֵב הַפּוֹסְקִים: קְשִׁישִׁין) ג' שֶׁם נ"ח
ד' שֶׁם ה' שֶׁם נ"ד בְּמַשְׁנֵה וּכְפָרוֹשׁ רִשִׁי"ו שֶׁם בְּגִמְרָא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

בדבר מועט, שלא יהא נראה כחולב לציף ישראל:

כא הגבירות שעושות השפחות מעצמן מחלב של ישראל מחר, כיון שאינו אומר להן שיעשו:

כב ימי שיש לו נער אינו יהודי ורוכב על הבהמה בשבת כשמוליכה להשקותה, אין צריך למנעו, שהחי נושא את עצמו, אבל צריך למנעו שלא יתן עליה בגדיו ולא שום דבר:

כג ימחר למסר סוס או פרד או חמור לרועה אינו יהודי ואף על פי שהאינו יהודי משתמש בהם בשבת אין בכך כלום, כיון דשלא מדעת ישראל הוא עושה ואינו ממתיך לשכירות ממנו. ואם רואהו משתמש בה בשבת, מוחה בידו. הגה וכל שכן דאין לחש שהרועה יוציא אותם חוץ לתחום, דהא תחומין דרפנן (הגהות מרדכי דקדושין):

סימן שו - באיזה חפצים מותר לדרבן בשבת. וכו' י"ד סעיפים:

א ממזוא חפצו, חפציו אסורים באפלו בדבר שאינו עושה שום מלאכה, כגון שמעין נכסיו לראות מה צריך למחר, או לילך לפתח המדינה כדי שימחר לצאת בלילה למרחץ, וכן אין מחשיכים על התחום לשכר פועלים. הגה והוא הדין דאסור לטיל למצא סוס או ספינה או קרון לצאת בו (מרדכי סוף פרק מי שהחשיך), אבל מחשיך על התחום להביא בהמתו. ה"ש אומרים שאם אין הבהמה יכולה לילך ברגלים, כגון שהוא טלה קטן, אינו רשאי להחשיך, דאינו רשאי להביא, דאסור לטלטל בעלי חיים, שהם מקצים ביהמה בהמתו עומדת חוץ לתחום, יכול לקרות לה כדי שתבא:

שבראשיהם, ולא העגל בעל קטן שנותנים על צוארה, ולא בזמם שמונחים בחטמו של עגל כדי שלא יינק, ולא פרה בעור שנותנים על דדיה שלא יינקו השרצים, ולא ברצועה שבין קרניה, בין אם היא לשמור בין אם היא לנוי. ולא תצא פרה או שור בקבל שבצוארה, לפי שאינה צריכה שמירה, אבל עגלים מתרים לפי שהם מורדים בקל. הגה הבהמה יוצאה בקמיע ממחה לבהמה, אבל לא בשאינה ממחה אף על פי שהיא ממחה לאדם (בית יוסף ורבנו ירמיה חלק י ורמב"ם פרק כ):

יח אין רוכבין על גבי בהמה ו'לא נתלים עליה, ו'אפלו בצדה אסור להשתמש, אבל צדי צדין, כגון שדבר אחד מנח על צדה והוא משתמש בו, מותר. ו'אם עלה עליה אפלו במזיד ירד, משום צער בעלי חיים. ה'ומטעם זה פורקין משאוי ש'עליה. פיצד עושה, מכניס ראשו תחת המשאוי ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו. הגה ואסור לישב על קרון שהאינו יהודי מנהיגו בשבת משום שמשתמש בבהמה, גם שמא יחתך זמורה (תוספות והרא"ש ריש פרק מי שהוציאוהו, ומרדכי פרק קמא דשבת, והגהות ערוכין, ובית יוסף בשם סמ"ג):

יט בהמה שנפלה לאמת המים, אם המים עמוקים ומפני כך אינו יכול לפרנסם במקומם, מביא כרים וכסתות ונותן תחתיה משום צער בעלי חיים, אף על פי שמכבט כלי מהיכנו*. דין קרוד בהמה בשבת, כמו ביום טוב (מרדכי פרק ב דביצה) (ועין לקמן סימן תקכ"ג סעיף ב):

כ ימחר לומר לאינו יהודי לחלב בהמתו בשבת משום צער בעלי חיים, שהחלב מציעה, ו'החלב אסור בו ביום. ה'יש אומרים שצריך לקנותו מן האיני יהודי

המשך הלכות שבת, סימן ש - במה בהמה

יוצאת בשבת

יד י'לא תצא שום בהמה לא עקוד ולא רגול. ה'פרוש עקוד, שקושר ידה אחת עם רגלה, ורגול הינו, שקושר אחת מרגליה כלפי מעלה שלא תלך אלא על ג' רגלים: **טו** י'לא יקשר גמלים זה אחר זה והוא תופס באפסר הראשון וכלם נמשכים על ידו, אבל אם תופס כמה אפסרי גמלים בידו מותר. ה'יש מי שאוסר גם בזה, ולא התיר אלא להוציא בהמה אחת לבדה והוא מושקה בקבל:

טז המוציא בהמה והוא מושקה באפסר, י'צריך לזהר שלא יצא ראש החבל מתחת ידו טפח למטה, דדמי כמו שנושאה בידו ולא מתחזין מאפסר הבהמה, מ'וגם לא יניח הרבה מן החבל בין ידו לבהמה, כדי שלא יכביד עד שלא יגיע בטפח הסמוך לארץ, ו'אם הוא ארץ, יכרך אותו סביב צוארה:

יז אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו מערב שבת, ולא בזוג ואף על פי שהוא פקוק, ולא בסלם שבצוארו, והן לוחות שקושרים סביב צוארו שלא יחפף מכתו, ולא ברצועה שברגלו, והוא כמין טבעת עבה שעושים מקש וקושרים ברגלי הבהמה שפסיעותיה קצרות ומכה ברגליה זו בזו, ועושים לה זה להגן שלא תכה זו בזו. ואין התרגולים יוצאים בחוטים שקושרים ברגליהם לסימן, ולא ברצועה שקושרים ברגליהם כדי שלא ישברו הפלים. ואין האילים יוצאים בעגלה שתחת אליותיהם, שעושים להם בן כדי שלא תהא האליה נגררת בארץ. ואין העזים יוצאות בעץ ידוע שנותנים בחטמיהם כדי שיתעטשו ויפלו תולעים

~*~ באר הגולה ~*~

ז שם במשנה ח שם בגמרא ט שם במשנה י כן נראה מדברי הר"ן ורבנו ירמיה נתיב י"ב חלק י' והרמב"ם בפרק כ כ כן נראה מדברי הטור ל שם בשמואל מ שם בבביתא נ טור מדין פריכת חבל האפסר בסעיף א' ושם צינתינו ס שם במשנה ע שם בגמרא פרב פ מהא דעגל בי רב הונא נ"ב צ ביצה ל"ו במשנה ק מהא דערוכין ק' לענין אילן ר שבת קל"ה ש רמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ת שבת קנ"ד א שם קכ"ח * (שזהו מדרבנן וצער בעלי חיים דאורייתא) ב רא"ש ומרדכי שם ושאר פוסקים ג טור וכל בו בשם הגהות הרבנו פרץ ד שם בשם רבנו יונה ור"מ מרשטנבורג והגהות מרדכי דקדושין בשם התוספות ה הגהות מימוני בשם הר"מ והוא הדין בחלב ו טור ומרדכי פרק קמא דשבת ז שבלי הלקט בשם רב האי גאון [סימן שו] א שבת קין ב ערוכין ל"ח ל"ט ג שבת שם במשנה ד שם בבביתא קנ"א ה שם בתוספות לגרסת הספרים שהביאו התוספות שם ו שם בבביתא לישב גרסת התוספות דאין מחשיכין

ג ימחשיבין על התחום לעשות צרכי כלה או צרכי מת להביא לו ארון ותכריכין, ויכול לומר לחברו שיחשיף כדי שביא לו. ויכול לומר לו לך למקום פלוני למחר, ואם לא מצאת במקום פלוני לך למקום פלוני, לא מצאת במנה קח במאתים, ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח, כלומר, 'שלא יאמר לו סך ידוע שלא להוסיף עליו, וכן אם לקח ממנו בשמונה, לא יאמר תן לי עוד בשנים ואהיה חייב לך עשרה. הגה ואם אי אפשר לו אלא אם כן יזכיר לו סכום מקח, מחר בכל ענין, דהא צרכי מצוה הוא (הגהת מרדכי פרק ה). ויש אוסרים בכל ענין, וכן עקר (בית יוסף בשם הר"ן ומרדכי פרק בירה והגהות ממוני פרק א ופרק כ"ו):

ד להשובר את הפועל לשמר זרעים או דברים אחרים אינו נותן לו שכר שבת, לפיכך אין אחריות שבת עליו. היה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע, נותן לו שכר שבת, לפיכך אחריות שבת עליו. ואלא יאמר תן לי של שבת, אלא אומר תן לי שכר השבוע או החדש (ואם שכרו לחדש והתנה לשלם לו כל יום כף וכף מקרי שכיר יום) (ר"ן סוף פרק אף על פי), או יאמר לו תן לי שכר עשרה ימים:

ה יאסור לשכר חזנים להתפלל בשבת, ויש מי שמתיר. הגה ואם שכרו לשנה או לחדש, לכלי עלמא שרי (ד"ע):

ו "חפצי שמים מתר לדבר בהם, כגון חשבונות של מצוה, ולפסק צדקה, ולפסק על עסקי רבים, ולשדך התינוק לארס, וללמדו ספר או אמנות. וידוקא לדבר אם רוצה להשתפר, אבל לשכרו ולהזכיר לו סכום מעות אסור. הגה יש אומרים דבמקום שנוהגין לתן לקורא בתורה מי שברך ונודר לצדקה או לחנן, דאסור בשבת לפסק כמה יתן (אור זרוע), והמנהג להקל דהא מתר לפסק צדקה:

ז מתר למדד בשבת מדידה של מצוה, כגון למדד אם יש במקוה מ' סאה.

ו למדד אזור מי שהוא חולה וללחש עליו כמו שנוהגות הנשים, מחר, דהיינו מדידה של מצוה:

ח יהרהור בעסקיו מחר. ומכל מקום משום ענג שבת, מצוה שלא יחשב בהם כלל, ויהא בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה:

ט יאסור לומר לאינו יהודי שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי המת שיבאו להספידו, אבל חולה דתקיף לה עלמא ואמר שישלחו בעד קרוביו, ודאי שרי:

י "להחליף משכון לאינו יהודי בשבת מחר אם הוא מלבוש, ויוציאו האיני יהודי דרך מלבושו (ועין לקמן סימן שכ"ה):

יא במת לקנות בית בארץ ישראל מן האיני יהודי בשבת, וחותם ומעלה בערקאות. הגה שלחם, בכתב שלהם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו (אור זרוע):

יב ימתר להכריז בשבת על אבדה אפלו היא דבר שאסור לטלטלו. הגה ומתו להתיר חרמי צבור בשבת אף על פי שאינו לצורך שבת, הואיל והוא יום כנופיא לרבים הוי בעסקי רבים דשרי לדבר בהם (אגור), אבל אין מתרימין בשבת כי אם מדבר שהוא לצורך שבת (אגדה פרק כ"ג):

יג ילהכריז בשבת על קרקע הנמכר, שכל מי שיש לו זכות עליו ויבא ויגיד ואם לאו יאבד זכותו אסור. הגה וכן אסור להכריז זין בשבת, דהיינו כמקח וממכר (מהרי"ל):

יד המי שישלחו לו שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל, מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה, ויוצא אפלו חוץ לשלש פרסאות, ואי לא בעי, בית דין גוזרין עליו (ועין לקמן סימן שכ"ח סעיף י):

סימן שז - דיני שבת התלויים בדבור. ובו כ"ב סעיפים:

א ינדבר דבר, שלא יהא דבורך של שבת בדבורך של חל. בהלכך אסור לומר דבר פלוני אעשה למחר או סוחרה פלונית

אקנה למחר, ויאפלו בשית דברים בטלים אסור להרבות. הגה וכני אדם שספור שמועות ודברי חדושים הוא ענג להם, מחר לספרם בשבת כמו בחל, אבל מי שאינו מתענג אסור לאמרם כדי שיתענג בהם (תרומת הדשן סימן ס"א):

ב יאסור לשכר פועלים, ואלא לומר לאינו יהודי לשכר לו פועלים בשבת, ואף על פי שאין הישראל צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת, שכל מה שהוא אסור לעשותו אסור לומר לאינו יהודי לעשותו ויאפלו לומר לו קדם השבת לעשותו בשבת אסור. אבל מחר לומר לו אחר השבת למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר, אף על פי שמכין מתוך דבריו שרצונו שיעשה בשבת הבאה:

ג יאסור לתן לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו בשבת, אבל יכול לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר השבת:

ד ימתר לתת לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו, ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת. הגה וכן מתר לתן לו בגדים למכר, ובלבד שלא יאמר לו למכרן בשבת (בית יוסף בשם סמ"ג). מי ששכר אינו יהודי להוליך סחורתו ובא האיני יהודי ולקחה מבית ישראל בשבת, אסור, והיו עונשין העושה (רבנו ירמיה חלק י"ב):

ה ידבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות, מתר לישראל לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חלי או יהיה צריך לדבר צרך הרבה או מפני מצוה. ביצד, אומר ישראל לאינו יהודי בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקע תקיעת מצוה, או להביא מים דרך חצר שלא ערכו לרחץ בו המצטער. ויש אוסרים. הגה ולקמן סימן תקפ"ו פסק להתיר, ועין לעיל סימן רע"ו דיש מקלין אפלו במלאכה דאורייתא, ועין שם סעיף ב:

באר הגולה

ז שם במשנה ח שם בברייתא ט שם וכו' יוסי וכו' יהודה דלא פליגי י לפרוש הרב המגיד בפרק כ"ד מהלכות שבת כ לפרוש הר"ן ל בבבא מציעא נ"ח מ הרי"ף והרא"ש פרק כ"ג דשבת ורמב"ם סוף פרק ז ושאר פוסקים נ מרדכי סוף פרק אף על פי בשם ר' ברוך והטור בסימן תקפ"ה ס שם מרדכי בשם רבנו שמואל והבית יוסף מהא דפסחים נ"ד אין בו סימן ברכה, הא אסנא ליכא ע שבת ק"נ וכתבות ה' פ טור בשם הר"ם מרוטנבורג ושאר פוסקים צ טור בשם אבי העזרי ומהר"ם מרוטנבורג ק שם בשם מהר"ם ר שם בגמרא ש טור ורבנו יונה באגרת התשובה על פי המכילתא ת מרדכי פרק ג דשבת ושאר פוסקים א רבנו ירמיה בחלק י"ב בשם המפרשים ב בבא קמא פ' גיטין ח' ג הרשב"א בתשובה ד תשובת הריב"ש והסכים הר"ן ה בית יוסף מדברי התוספות בשבת ד' וצורבין ל"ט וגטין מ"א ובשאר מקומות דלתרועא בתרא מצוה רבה שאני (סימן שז) א שבת קי"ג ב טור ג טור בשם הירושלמי ותוספות שם ד שם במשנה ק"ג ה מהא דאינו יהודי שבת לבכות וכו' קכ"א ו רמב"ם בפרק ז' ז הרא"ש בפרק ז דבבא מציעא והר"ן בשם רבנו סעדיה ורמב"ם בפרק ו ושאר פוסקים ח סמ"ק וסמ"ג והגהות ממוני בפרק ו ט רא"ש שם ורבנו ירמיה חלק י"ב ושאר פוסקים י הגהות מרדכי פרק קמא דשבת והגהות ממוני פרק ו כ מרדכי פרק קמא דשבת בשם סמ"ג וסמ"ק ל טור בשם רמב"ם בפרק ו מהלכות שבת וקרב המגיד שנה מסקם מהגאונים והגהות מרדכי בשם רבי"ה מ שם בשם התוספות בגטין ח' ובבא קמא פ'

ו יאסור לחשב חשבונות אפלו אם עברו, כגון כף וכן הוצאתי על דבר פלוני. ודוקא שעדין שבר הפועלים אצלו, אבל אם פרעם כבר, מתר:

ז מתר לומר לחברו הנראה בעיניו שתוכל לעמד עמי לערב, אף על פי שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשכרו, "אבל לא יאמר לו, הנה נכון עמי לערב:

ח יכול לומר לחברו, לפרך פלוני אני הולך למחר, "וכן מתר לומר לו, לך עמי לפרך פלוני למחר, כיון שהיום יכול לילך על ידי ברגנין, "וכן כל פיוצא בזה שיש בו צד התר לעשותו היום יכול לומר לחברו שיעשנו למחר, ויכלבד שלא יזכיר לו שכירות, אבל בדבר שאין בו צד התר לעשותו היום, אפלו אם אין בו אלא אסור דרבנן, כגון שיש לו חוץ לתחום פרות מקצים, כיון שאי אפשר לו להביאם היום, אסור לומר לחברו שייביאם לו למחר, "וכן אסור לו להחשיף בסוף התחום כדי שימחר הלילה לילך שם להביאם. הגה וכן לא יאמר אעשה דבר פלוני למחר (הרא"ש פרק השואל, ועין לעיל ריש הסימן), אבל יכול להחשיף בסוף התחום כדי למחר לילך שם לשמרם, שאפלו היום היה יכול לשמרם אם הם היו בתוך התחום. ואם לא בן להחשיף אלא לשמרם, יכול אף להביאם:

ט מתר להחשיף לתלש פרות ועשבים מגנתו וחרבתו שבתוך התחום, ולא אסור להחשיף אלא בסוף התחום משום דמנקרא מלתא:

י מתר לומר לחברו, שמר לי פרות שבתחומי ואני אשמר פרותיך שבתחומי:

יא בהשואל דבר מחברו לא יאמר לו הלוי, דמשמע לזמן מרבה ואיכא למחש שמא יכתב, אלא יאמר לו השאילני. ויכלשון לעז שאין חלוק בין הלוי להשאיילני, צריך שיאמר תן לי. הגה ויכלשה בשבת ואינו רוצה להאמינו יניח משכון אצלו, אבל לא יאמר לו הילך משכון, דהוי כעבדא דחל (בית יוסף בשם ארחות חיים).

בשם שאין לוין בשבת כף אין פורעין בשבת (ריב"ש סימן קט"ו):

יב יזמן אורחים והכין להם מיני מגדים, וכתב בכתב כמה זמן וכמה מגדים הכין להם, אסור לקרותו בשבת האפלו אם הוא כתוב על גבי כתל גבוה הרבה, משום גזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות, דהינו שטרי חובות וחשבונות, ואפלו לעין בהם בלא קריאה אסור (הרא"ש ור"ן פרק השואל וטור) "אבל אם חקק בכתל חקיקה שוקעת, מתר, "אבל בטבלא ופנקס, אפלו אם הוא חקוק אסור לקרותו:

יג שטרי הדיוטות, דהינו, שטרי חובות וחשבונות, ואגרות של שאלת שלום, אסור לקרותם, ואפלו לעין בהם בלא קריאה אסור:

יד טלקרות באגרת השלוחה לו אם אינו יודע מה כתוב בה, מתר, ולא יקרא בפיו אלא יעין בה. ואם הובאה בשבילו מחוץ לתחום, טוב לזהר שלא יגע בה:

טו כתל או וילון שיש בו צורות חיות משנות או דיוקנאות של בני אדם של מעשים, כגון מלחמות דוד וגלית, וכותבים זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני, אסור לקרות בו בשבת:

טז ימליצות ומשלים של שיחת חלין, ודברי חשק כגון ספר עמנואל, וכן ספרי מלחמות, אסור לקרות בהם בשבת, ואף בחל אסור משום מושב לצים, ועובר משום אל תפנו אל האלילים, לא תפנו אל מדעתכם, ובדברי חשק איכא תו משום מגרה יצר הרע. ומי שחברן ומי שהעתיקן ואין צריך לומר המדפיסן, מחטאים את הרבים. הגה ונראה לדקדק, הא דאסור לקרות בשיחת חלין וספורי מלחמות, הינו דוקא אם כתובים בלשון לעז, אבל בלשון הקדש שרי (כן נראה לי מלשון שכתבו התוספות פרק כל כתבי, וכן נהגו להקל בזה):

יז לאסור ללמד בשבת ויום טוב זולת בדברי תורה, ואפלו בספרי חכמות אסור. מיוש מי שמתיר. יוצל פי סברתו מתר להביט

באצטרלו"ב בשבת (וילהפכה וטלטלה, כדלקמן סימן ש"ח):

יח ילשאל מן השד, מה שמתר בחל מתר בשבת:

יט סחורה הנפסדת בשבת על ידי גשמים או דבר אחר, או אתי בידקא (פרוש, נחל או אגם מים) "דמיא ומפסיד ממונו, או שנתרועעה חבית של יין והולך לאבוד, מתר לקרות אינו יהודי אף על פי שיודאי יודע שהאינו יהודי יציל הממון. (ולכפות סחורה או פרות או דבר אחר מפני הגשמים, עין לקמן סימן של"ח סיף ז), וכן מתר לומר לאינו יהודי כל המציל אינו מפסיד, כמו בדלקה שהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. מיוש מי שאומר שלא התירו אלא בדלקה דוקא (ועין לקמן סימן של"ד):

כ יישראל שאמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, מתר לו להנות בה לערב בכדי שיעשו:

כא אסור לומר לאינו יהודי בשבת הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך, ואפלו אין מזונותיו עליו. הגה אבל מתר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו (הנחות מרדכי פרק ה ורמב"ן פרשת בא אל פרעה):

כב יכל שבות דרבנן מתר בין השמשות לצרך מצוה, כגון לומר לאינו יהודי שלהדליק לו נר בין השמשות, "ואו אם היה טרוד והצריך לעשר בין השמשות. הגה כל דבר שאסור לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת אסור לרמוז לו לעשותו, אבל מתר לרמוז לו לעשות מלאכה אחר שבת (אור זרוע). אינם יהודים המביאים תבואה בשבת לישראל שחייבים להם, והישראל נותן לו מפתחו לאוצרו והאינו יהודי נותנו לשם ומודדים ומונים, יש מי שמתיר משום דאינו יהודי במלאכת עצמו עוסק, ואינו של ישראל עד אחר המדידה ושיחשב עמו אחר כך, וכן אינם יהודים העושים גבינות בשבת והישראל רואה וינקנה אותם ממנו, דמכל מקום האינו יהודי אדעתא דנפשה קעביד, ואף על פי שהישראל עומד בעד חדש או חדשים, ואדעתא למכרם לישראל קא עביד, שרי:

- 8 - באר הגולה -

נ שבת ק"ן ש שם רב אשי בפרוש המשנה ע רמב"ם בפרק כ"ד פ שבת שם צ שם בתוספות ושאר פוסקים ק טור ורש"י שם ר שם והרא"ש שם ש שם במשנה ת הרב המגיד בפרק כ"ד בשם התוספות א גמרא שם קנ"א ב שם במשנה קמ"ח ג הר"ן בשם התוספות וסמ"ג (*) (דין הלואת יום טוב ושבת אם נתנה לתבע בסימן תכ"ח) ד שם במשנה ה שם בגמרא קמ"ט ו רבנו ירמיה בחלק ז ז הרי"ף והרא"ש שם ח בפרוש רש"י שם וקט"ז ט תוספות שם שכן משמע בירושלמי והמדרכי פרק קמא דשבת וסמ"ג ושאר פוסקים י שבת קמ"ט ו בפרוש רש"י כ הרא"ש שם בשם רבנו יונה ותוספות בשם ר"י קט"ז ל רמב"ם בפרוש המשנה בפרק שואל מ רמב"ן ורשב"א נ רשב"א ס רבנו ירמיה בחלק ה מהא דסנהדרין ק"א ע בעל הג"ג וכן היא הסקמת הרא"ש בפרק כ וכן הסכים הבית יוסף כיון דאסורא דרבנן הוא פ הרשב"א בתשובה וסמ"ג ותירומה צ הרמב"ם בפרק י ק הרא"ש בפרק י דבבא מציעא ר טור בסימן שמ"ב מהא דערויבין ל"ב והרמב"ם בפרק ו מהלכות ערובין ש שם בשם ר"י ת שם ברמב"ם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

**סימן שח - דברים המתירים והאסורים
למלאכת בשבת. ובו ג' סעיפים:**

א כל הכלים נטלים בשבת חוץ ממקצה מחמת חסרון כוונה, כגון כספין של שחיטה או של מילה, ואזמל של ספרים, וספין של ספרים שמתקנים בהם הקולמוסים, כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר, אסור לטלטלו בשבת ואפילו לצורך מקומו או לצורך גופו. הגה ואפילו תחובים בנזן עם שאר ספינים, אסור לטלטלו (מהרי"ל). והוא הדין לקרנא של בשמים שמקפידים עליו שלא יתלכלך. הגה והוא הדין פלים המיחדים לסחורה ומקפיד עליהם (בית יוסף בשם ממוני פרק כ"ה והמגיד פרק טו):

ב הכל כלי אפילו הוא גדול וכבד הרבה, לא נתבטל שם כלי ממנו, לא מפני גדלו ולא מפני כבדו:

ג וכלי שמלאכתו לאסור, מתיר לטלטלו (ואם נשתמש לאסור בבין השמשות, כגון נר שהדלק, עין לעיל סימן רע"ט) בין לצורך גופו, כגון לקרנא של זכבים או נפחים לפצע בו אגוזים, קרדס לחתוך בו דבילה, בין לצורך מקומו, דחינו, שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם. והמתיר לו לטל משם ולהניחו באיזה מקום שירצה, אכל מחמה לצל, דחינו, שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שראוי שישבר או יגנב שם, אסור. הגה כל מקצה אינו אסור אלא בטלטולו, אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו שרי, ולכן מתיר לגע במנוחה שבבית הכנסת שגרות דולקות עליו או בתנור שדולק בו אש, וכן מתיר לקח דבר מתיר המונח על דבר מקצה (מרדכי פרק כל

הכלים וריש ביצה ורבנו ירמיה חלק י"ג והמגיד פרק כ"ה ותרומת הדשן סימן ס"ז וכל בו סוף דיני שבת), וכן מתיר לטלטל דבר מקצה על ידי נפוח דלא הוי טלטול אלא בלאחר יד ולא מקרי טלטול (תשובת מהרי"ל):

ד כלי שמלאכתו להתיר, מתיר לטלטלו אפילו אינו אלא לצורך הכלי שמא ישבר או יגנב, אכל שלא לצורך כלל, אסור לטלטלו. וכתבי הקדש ואכלין מתיר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל. הגה ותפלין אין לטלטלם כי אם לצורך (תרומת הדשן, ועין בבית יוסף, ושופר אסור לטלטלו כי אם לצורך גופו או מקומו (הגהות אשרי סוף פרק במה מדליקין):

ה מוש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאסור אפילו מחמה לצל על ידי כפר או תינוק:

ו יכל הכלים שנשברו אפילו בשבת, מתיר לטלטל שבריהם, ובכלבד שיהיו ראויים לשום מלאכה, כגון שברי ערבה לכסות בה החבית ושברי זכוכית לכסות בה פי הפך, אבל אם אינם ראויים לשום מלאכה לא. הגה ואם נשברו במקום שיכולים להזיק, כגון זכוכית שנשברה על השולחן או במקום שהולכין, מתיר לטלטל השברים כדי לפנותן שלא יזקו בהם (כל בו והגהות מרדכי ובית יוסף בשם ארחות חיים):

ז חתיכת חרס שנשברה בבית מכלי וראויה לכסות בה כלי, מתיר לטלטלה אפילו במקום שאין כלים מצויים שם לכסותם בה. ואם זרקו לאשפה מבעוד יום אסור לטלטלה, כיון שבטלה מהיות עוד כלי. הגה ואפילו חזי לעני, הואיל והקצוהו בעצלים שלו אף על פי שהם עשירים, דמקצה לעשיר הוי מקצה לעני, כמו שיתבאר סוף הסימן (ר"ן פרק במה

אשה). ודוקא חתיכת חרס משום דאמאי משכרי כלי, אכל דבר שאין בו שיכות כלי, כגון צורות או אבנים, אף על פי שראויים לכסות בהם כלי אסור לטלטלם. הגה וכל דבר שאינו כלי כלל אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו, כל שכן לצורך מקומו (מרדכי פרק קמא דיום טוב):

ח יכל הכלים הנטלים בשבת, דלתותיהן שנתפרקו מהם נטלים, בין נתפרקו בחל בין נתפרקו בשבת:

ט שדלת של שדה תבה ומגדל יכולים לטלה מהם, ואסור להחזירה, גזרה שמא יתקע. ושל לול של תרנגולים אסור, בין לטל בין להחזיר, דכיון דמחבר לקרקע אית בה בנזן וסחירה:

י תפסוי בור ודות אין נטלים אלא אם כן יש להם בית אחיזה, דאז מוכח שהוא כלי, ושל פלים, אפילו הם מחברים בטיט יכולים לטלם, אפילו אין להם בית אחיזה, והוא שתקנם ועשה בהם מעשה והכינם לכף או שנשתמש בהם מבעוד יום. וכסוי חביות הקבורות בקרקע לגמרי צריכות בית אחיזה:

יא מחט שלמה מתיר לטלטלה לטל בה את הקוץ. כנטל חדה או חור שלה, אסור, יחדשה שלא נקבה עדין, מתיר:

יב ישירי מחצלאות מתיר לטלטלם, דחזו לכסות בהו טנופא. ואם זרקן לאשפה מבעוד יום, אסור לטלטלם:

יג ישירי מטלניות שבלו, אם יש בהם ג' אצבעות על ג' אצבעות מתיר לטלטלן, ואם לאו אסור. ויש מתירין אפילו אין להם ג' על ג', ובכלבד שלא יהיו טליות של מצוה:

— ❧ — באר הגולה — ❧ —

[סימן שח] א שבת שם קכ"ג משנה וגמרא ב לפרוש תוספות שם ג הרא"ש שם ד הרא"ש בתשובה וכן נראה מדברי הטור ורמב"ם בפרק כ"ה ה ערובין ק"ב ו שבת קכ"ד במשנה בדמפרש לה רבא ז שם במשנה בדמפרש לה רבי חי'א אמר ר' יוחנן קכ"ג ח הרב המגיד בפרק כ"ה בשם המפרשים ט שבת קכ"ד י שם כ הרב המגיד לדעת הרמב"ם בשם הרשב"א בפרק כ"ה ל הר"ן פרק כל הכלים מ רא"ש בתשובה וכן נראה לראב"ן ג שבת קכ"ד במשנה וכתנא קמא ס שם ע שם בתוספות פ שם וברבא צ שם ק הרמב"ם בפרק כ"ה מרדכי בפרק קמא דיום טוב וכן נראה מדברי הטור ר שבת קכ"ב במשנה ובגמרא ש שם בגמרא ת שם קכ"ו במשנה ובגמרא וכתנא קמא לפרוש הר"ן לדעת הר"ף והרמב"ם בפרק כ"ה והרב המגיד שם בשם הרשב"א א שם במשנה קכ"ב ב שם קכ"ג וברב ג שם ד שם קכ"ח ה הרב המגיד בפרק כ"ו בשם הרמב"ם ו שם בגמרא ולפרוש רמב"ם בפרק כ"ו ז הרב המגיד שם בשם הראב"ד וקצת מפרשים והר"ן בשם ראב"ד

יד חֲמִנְעַל חֲדָשׁ מִתֵּר לְשִׁמְטוֹ מֵעַל הַדְּפּוּס
אֶף עַל פִּי שְׁמֵלֶאכְתּוֹ וְלֹאסוֹר, בִּינּוֹן דָּשֵׁם
כְּלִי עָלָיו ט מִתֵּר לְטִלְטְלוֹ לְצִרְף מְקוֹמוֹ:
טו סְנַדְל שְׁנַפְסָקָה רְצוּעָה הַפְּגִימִית, עֲדִין
תּוֹרֵת כְּלִי עָלָיו וּמִתֵּר לְטִלְטְלוֹ. נַפְסָקָה
הַחִיצוֹנָה, בְּטֵל מִתּוֹרֵת כְּלִי וְאִסוֹר
לְטִלְטְלוֹ. כֹּאֵם הוּא בְּכַרְמְלִית, מִתֵּר לְכַרְף
עָלָיו גְּמִי לֹחַ שֶׁהוּא מֵאֵכֶל בְּהֵמָה לְתַקְנֹה
שֶׁלֹּא יַפְל מְרַגְלוֹ, לְיֹבֶחָצֵר שֶׁהוּא נִשְׁמֵר
שֵׁם אִסוֹר:

עֲלֵיהֶם, או יֵאָמַר חָשַׁב עֲלֵיהֶם מִבְּעוֹד יוֹם
לִישֵׁב עֲלֵיהֶם אֶפְלוּ בְּחֹל׃
בא שׁאָבֵל נִדְבָךְ שֶׁל אֲבָנִים, אֵף עַל פִּי שֶׁחָשַׁב
עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם אֲסוּר לִישֵׁב (עֲלֵיהֶם)
אֵלָא אִם כֵּן לְמִדּוּם (פְּרוּשׁ, סְדֵרוּם). הַגָּה
וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדִין אֲבָנִים כְּדִין תְּרִיּוֹת וְכֵן
עֶקֶר (מְרַדְּכִי פֶרֶק בִּמָּה טוֹמְנִין וְהַמְגִיד פֶּרֶק כ"ה
בְּשֵׁם הַר"ף וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ הָרַא"ש):

מִבְּעוֹד יוֹם לִתֵּן עֲלֵיהֶם פֶּת לְאוֹרְחִים אוֹ
תִּשְׁמִישׁ אַחֵר:

❖ פאר הגולה ❖

אסור להוציאם. ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה, מתר לכפות עליה בלי: לה יאף על פי שמתר להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אסור להחזירם אלא אם כן נתן לתוכם מים:

לו יאין עושיין גרף של רעי לכתחלה, דהינו להביא דבר שעתיד למאס כדי להוציאו לכשימאס, וואם עבר ועשאו, מתר להוציאו:

לו יבמקום דאיכא פסידא, מתר להכניס מטתו אצל גרף של רעי ולקבע ישיבתו שם כדי להוציאו:

לח ימכניס אדם מבעוד יום מלא קפתו עפר ומיחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת, כגון לטל ממנו טכסות צואה או רק וכיוצא בזה, אבל אם לא יחד לו קרן זוית, בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו. הגה ולכן מתר לקח פרות הטמונים בחול, כי אין אותו עפר מקצה (בית יוסף סוף סימן ש"א בשם שבלי לקט):

לט אסור לטלטל בהמה חיה ועוף, ואף על פי כן ימתר לכפות את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו ויחדו בו, לובעודם עליו אסור לטלטלו:

מו כל בהמה חיה ועוף מדדים אותם בחצר, דהינו שאוחז בצוארם ובצדדים ומוליכן, אם צריכין הפעלי חיים לכך, ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ, דמקצין הם ואסור לטלטלן, חוץ מתרנגולת, שאין מדדין אותה, מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל, אבל דוחים אותה מאחוריה בידים כדי שתכנס:

מא יאשה מדדה את בנה אפלו ברשות הרבים, ובלבד שלא תגררהו, אלא יהא מגביה רגלו אחת ויניח השניה על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו שהגביה, שנמצא לעולם הוא נשען על רגלו האחת:

מב דבר שהוא מקצה מתר לגע בו, ובלבד שלא יהא מנענע אפלו מקצתו (וכבר נתבאר סעיף ג):

מג ימתר לטלטל מקצה על ידי נפיקה (וכבר נתבאר ריש סימן זה):

מוד שכלי שנתרועע, לא ישלו ממנו חרס לכסות בו או לסמך בו:

מוד יאסור לשחוק בשבת ויום טוב בכדור. הגה ויש מתירין, ונהגו להקל (תוספות פרק קמא דביצה):

מוז אסור לשאת תחת אציליו זרע התולעים שעושיין המשי, מפני שאסור בטלטול, ועוד, שהוא מוליד בחמו:

מוז ייש אוסרים לטלטל בגד שעטנו ויש מתירים:

מוח ימתר לטלטל מניפה בשבת להכריח הנוכחים:

מוט ימכדות שמכבדים בהם הקרקע מתר לטלטלם:

נ הרשב"א מתיר לטלטל (*) האצטרלו"ב בשבת וכן ספרי החקמות, וילדעת הרמב"ם יש להסתפק בדבר:

נא חמה שמורה על השעות שקורין רילו"ו, בין שהוא של חול בין שהוא של מין אחר, יש להסתפק אם מתר לטלטלו (וכבר פשט המנהג לאסור):

נב טמקצה לעשירים הוי מקצה, ואפלו עניים אין מטלטלין:

סימן טז - טמטול על ידי דבר אחר אם מתר בשבת. ובו ה' סעיפים:

א אנוטל אדם את בנו והאבן בידו ולא חשיב מטלטל לאבן, והוא שיש לו געגועין (פרוש, שיש לו עצבון כשאינו עם אביו) עליו, שאם לא ישלנו יחלה, אבל אם אין לו געגועין עליו לא. ואפלו כשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן, אבל אם דינר בידו, אפלו לאחז התינוק בידו והוא מהלך ברגליו, אסור, דחיושינן דלמא נפיל ואתי אבוקה לאתווי. ויש אומרים שלא אסרו אלא כשהוא נושא התינוק עם דינר בידו, אבל לאחז התינוק בידו, אף על פי שדינר ביד התינוק, אין בכך בלוס:

ג כלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן, מתר לטלטלה, שהרי נעשה דפנה. וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכבידה למלאת בה מים, אם הוא קשור יפה שאינו נופל מתר למלאת בה, שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגבה, ואם לאו אסור:

ג יכלכלה מלאה פרות ואבן בתוכה, אם הם פרות רטבים כגון תאנים וענבים, יטל אותה כמו שהיא, שאם ינער הפרות מתוכה יפסדו, אבל אם הם פרות שאינם נפסדים, ינערם, וינער גם האבן עמהם ולא ישלנה עמהם, ויהני מלי כשאינו צריך אלא לפרות או לכלכלה, אבל אם היה צריך למקום הכלכלה, מטלטלה כמות שהיא:

ד ישכח אבן על פי חבית או מעות על הכר, משה חבית על צדה והאבן נופלת ומנער הכר והמעות נופלים. ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה, יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפיל מעליה. ואם הניחם עליהם מדעתו על דעת שישארו שם בכניסת השבת, יאסור להטות ולנער טווש אומרים, דאפלו הניחם שם על דעת שישארו שם בכניסת השבת כדי שישלם בשבת, מתר להטות ולנער בשבת, ולא אסרו אלא במניחם על דעת שישארו שם כל השבת. הגה ואז אפלו נטל האסור משם אסור לטלטל הפלי, דמאחר שנעשה בסיס לדבר האסור למקצת השבת, אסור כל השבת בלה, וכן בכל מקצה, וכן איתא לקמן סימן ש"י. אם אדם הניח דבר מקצה על של חברו לא אמרינן דנעשה בסיס לדבר האסור, דאין אדם אוסר של חברו שלא מדעתו (אור זרוע):

ה יא דלא שרי אלא להטות ולנער, דוקא בצריך לגוף החבית והכר, אבל אם צריך למקום החבית והכר ולא הספיק לו ההטות והנער, יכול לטלטלם עם האבן ועם המעות שעליהם לפנות מקומם. (וכן הוא לקמן סימן ש"י):

באר הגולה

ד טור מהא דביצה ט"ו ה שם כ"א ו הרמב"ם בפרק כ"ה ז שם בעבדא דאבני ונכרא וקפרוש התוספות והרב המגיד בפרק כ"ה ח שבת ג' ט שם ברש"י י הרב המגיד בפרק כ"ה מהא דשבת קכ"ח בפרקא כ שם במשנה ל שם בגמ' מ"ג מ שם קכ"ח במשנה ובגמרא נ באבני שם וקפרוש רש"י ס שם במשנה ע שם במשנה פ שם בפרקא צ ר"ן שם ורבנו ירחם נתיב נ"א חלק א ק הר"ן בסוף פרק כ"ב בשם הרמב"ם ר מהר"ל בתשובתו ש רמב"ם בפרק כ"ו מהא דמגופת החבית שבת קכ"ד ת אגור בשם שבלי הלגט א תשובת הרשב"א ב רבנו ירחם בחלק י"ג והמדרכי בשם אור זרוע ז שם ד כל בו ה רמב"ם שם ו כן כתב בתשובה (*) פרוש כלי העשוי להכין מתוכו חקמת התכונה ז צינתי בסימן ש"ז ח תשובת מהר"ל בשם מהר"ר פייביש ט הר"ן מהא דקרטין בי רבי שבת מ"ז (סימן שט) א משנה שבת קמ"א וגמרא שם וקפרוש רש"י שם ב הר"ן בשם הרמב"ן ג משנה שם וגמרא אוקימתא דרב שם קמ"ב ד שם קכ"ח במשנה ושם בגמרא ה שם קמ"ב בגמרא אוקימתא דר' יוחנן וקגרסת הרמב"ם שם בפרק כ"ה והרב המגיד שם ו בית יוסף ממשמעות הגמרא ז משנה שם ובגמרא ח קפרוש רש"י בשבת נ"א ט שם בתוספות א שם בגמרא קמ"ב י שם בגמרא קמ"ב

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו – כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קוֹדֶם הַלִּימוּד יֵאמָר: הֲנִי רוֹצֵה לִלְמוֹד, כִּי שׁוֹבִיבֵאֲנִי הַתִּלְמוּד לִידֵי מַעֲשֶׂה, וְלִידֵי דִיעַת הַתּוֹרָה. וְהִינֵנִי עוֹשֶׂה לְשֵׁם יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׂכִינָתָהּ בְּשֵׁם יְהוָה וּבְשֵׁם אֲדֹנָי מַתִּיחָדִים יֵאֱהָרֹנָה"י עַל יְדֵי הַנַּעֲלָם בְּרַחֲלֵנוּ וּרְחִימוּ בִּיחֻדָּא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל.

המשך הלכות שבת

סימן שי - דיני מקצה בשבת.

וְבוֹ מ' מְעִיפִים:

א "עץ שתולין בו דגים, אף על פי שהוא מאוס מתר לטלטלו, דקומא לן במקצה מחמת מאוס פרבי שמעון דשרי:

ב באין שום אכל תלוש הראוי לאכילה
מקצה לשבת, ותמרים ושקדים ושאר
פרות העומדים לסחורה מתר לאכל מהם
בשבת, ואפלו חטים שזרעם בקרקע
ועדין לא השרישו, וביצים שתחת
התרנגולת, מתר לטלטלן, וכן תמרים
הלקוטים קדם בשולן. וכוונסין אותם
בסלים והם מתבשלים מאליהן מתר
לאכל מהם קדם בשולן, אבל גרוגרות
וצמוקים שמניחים אותם במקצה ליבשן
אסורין בשבת משום מקצה, שהן
מסריחות קדם שיתבשו, דכיון שיודע
שיסריחו הסיח דעתו מהם, והכיון דאיכא
תרתי, דחינהו בידים ולא חזו, הוי
מקצה: הגה יש אומרים דאין הקנה שני
בשל אינו יהודי, ואפלו גרוגרות וצמוקים
שבידו מתרים. (כל בו סימן ל"ה וכן משמע
בהר"ן סוף פקק כ"ב וירושלמי):

ג. וּבֵין בָּאִסּוּר אֲכִילָה בֵּין בָּאִסּוּר טָטְלוּל, כָּל דָּבָר שֶׁהִיָּה רָאוּי בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת, אִם אָרַע בּוֹ דָּבָר שֶׁנִּתְקַלְקַל בּוֹ בַּיּוֹם וְחִזַּר וְנִתְקַן בּוֹ בַּיּוֹם, חִזַּר לְהִתְרוֹ, אֲבָל דָּבָר שֶׁהִקְצָה בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת אִסּוּר כָּל הַיּוֹם:

ד' יְגוּרָרוֹת וְצִמּוּקִים שֶׁהֵיוּ מְקַצִּים,
וּכְשֶׁהֲגִיעַ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת כָּבֵד נִתְיַבְּשׁוּ וְהֵם
רְאוּיִים לֵאכֹלָה, אָף עַל פִּי שְׁלֹא יֵדְעוּ
הַבְּעָלִים בְּאוֹתָהּ שַׁעֲהָ שֶׁנִּתְיַבְּשׁוּ וְאַחֵר כִּף
נֹדַע לָהֶם שֶׁבֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת כָּבֵד הָיוּ
יֹבָשִׁים, מִתָּר:

ה גרונגרות וצמוקים דחזו ולא חזו, דאיפא

אִינְשֵׁי דְאָכְלִי לָהּ וְאִיבָא דְלֹא אָכְלִי לָהּ,
אִי אֲזֻמְנָה נְפִיק לָהּ מִתּוֹרַת מִקְצָה, וְאִי לֹא
לֹא. אָבֵל אִם אֵינָם רְאוּיִים וְהִזְמִינָם,
הִזְמָנָה לֹא מִלְתָּא הִיא:

ו טָל דָּבָר שְׁאֵסוֹר לְטַלְטֵלוֹ, אֲסוֹר לְתֵן
תַּחְתּוֹתָיו כְּלֵי כֶּדִי שִׁיפֵל לְתוֹכוֹ, מִפְּנֵי
שְׁאֵסוֹר הַכְּלִי בְּטַלְטוֹל וְנִמְצָא מִבְּטֵל כְּלֵי
מִהְיֵכְנוּ, אָבָל מִתֵּר לְכַפּוֹת עָלָיו כְּלֵי,
וְיִבְלָד שְׁלֹא יֵגַע בּוֹ :

ז כִּמְטָה שֵׁשׁ עָלֶיהָ מְעוֹת, או אֶפְלוּ אֵין
עָלֶיהָ עֵתָה וְהִיא עָלֶיהָ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת,
אֲסוּר לְטַלְטֵלָהּ, דִּמְגוּ דְאַתְקַצְאֵי לְבֵין
הַשְּׁמֻשׁוֹת אֲתַקַּצְאֵי לְכָלִי יוֹמָא. הֵגָה וְאֶפְלוּ
לְצֶרֶךְ גּוֹפּוּ אוֹ לְצֶרֶךְ מְקוֹמוֹ (בֵּית יוֹסֵף). וְהוּא
הַדִּין לְכָל דְּבַר הַתֵּר שֶׁמִּנָּח עָלָיו אֲסוּר.
אָבֵל אִם אֵין עָלֶיהָ עֵתָה מְעוֹת וְגַם לֹא
הִיא עָלֶיהָ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, מִתֵּר לְטַלְטֵלָהּ
אֶפְלוּ יַחַדָּהּ לְמְעוֹת וְהַנִּיחָם עָלֶיהָ מִבְּעוֹד
יוֹם, בֵּין שְׁסָלְקָן קֹדֶם בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת. הֵגָה
וְיֵשׁ אוֹסְרִין בִּיחַד לְכָף וְהַנִּיחַ בָּהֶם אֵף עַל
פִּי שְׁסָלְקָן מִבְּעוֹד יוֹם (טוֹר בִּשְׁם רַבְּנֵי תַּם),
וְלִכְּנָן אֲסוּר לְטַלְטֵל כִּיס שֶׁל מְעוֹת אֵף עַל פִּי
שְׁהוּצֵיא הַמְּעוֹת מִמֶּנּוּ מִבְּעוֹד יוֹם, אֲלֵא אִם
כֵּן עָשָׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה שִׁפְתָּחוּ מִלְּמַטָּה וְסָלְקוּ
מִן הַיַּחֲדוּד, וְכֵן גִּזְהִיגִין (הַגְּהוֹז מִיּוֹמֵי פֶּרֶק
כ"ה), מִיָּהוּ, לְצֶרֶךְ גּוֹפּוּ אוֹ לְצֶרֶךְ מְקוֹמוֹ
מִתֵּר. וְכֵן בְּכִיס הַתַּפּוּר בִּבְגָד, הוּאִיל וְעַקֵּר
הַבְּגָד עוֹמֵד לְבִשׁ, אִם הוּצֵיא הַמְּעוֹת מִשָּׁם
מִתֵּר לְבִשׁ הַבְּגָד, דְּהַכִּיס בְּטֵל אֲצִלוֹ, אָבֵל
אִם שָׁכַח בּוֹ מְעוֹת מִתֵּר לְטַלְטֵל הַבְּגָד, דְּלֹא
אֲמַרְיִין דְּכָל הַבְּגָד נַעֲשֶׂה בְּסִיס לְמְעוֹת,
הוּאִיל וְאֵין הַמְּעוֹת עַל עֵקֶר הַבְּגָד, אָבֵל אֵין
לְלַבְּשׁוֹ בְּשִׁבְתּוֹ, דְּחִישִׁינָן שָׁמָּה יֵצֵא בּוֹ,
כְּדִלְעִיל סִימָן ש"א סִיפֵי ל"ג (בֵּית יוֹסֵף סִימָן
ש"ט). וְעַיֵן לְעִיל סִימָן רס"ו אִם שָׁכַח כִּיסוֹ
אֲצִלוֹ בְּשִׁבְתּוֹ מִה דִּינוֹ (בֵּית יוֹסֵף):

לְכָלִי שֵׁשׁ עָלָיו דָּבָר הָאָסוּר וְדָבָר הַמֵּת, מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ, כְּגוֹן מַחְתָּה שֵׁשׁ עָלֶיהָ מִבְּעוֹד יוֹם אַפֵּר שְׂמִיתוֹ לְטַלְטְלוֹ לְכַסּוֹת בּוֹ רֵק אוֹ צוּאָה, וְיֵשׁ עָלֶיהָ גַם בֵּן שִׁבְרֵי עֲצִים שֶׁהֵם אָסוּרִים בְּטַלְטוֹל, מִתֵּר לְטַלְטֵל הַמַּחְתָּה כְּמוֹ שֶׁהִיא, מִיּוֹכְגוֹן שֶׁדָּבָר הַמֵּת, חֲשׁוֹב מִדָּבָר הָאָסוּר, אֲבָל אִם דָּבָר הָאָסוּר חֲשׁוֹב יוֹתֵר מִדָּבָר הַמֵּת, בְּטֵל אֲצִלוֹ וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ. יוֹטֵעַם הֵתֵר טַלְטוֹל זֶה, מִשּׁוּם דֹּלָא אֲפָשֵׁר לְמִנְקֻט קִטְמָא לְחוּדְהָ אֲפִלוֹ אִי שְׂדִי לֵה מִהַמַּחְתָּה אוֹ אִם צָרִיד לְמָקוֹם הַמַּחְתָּה (כְּמוֹ שְׁנִתְּבָאֵר לְעִיל סִימֵן ש"ט). וְאִם אֵינּוּ צָרִיד אֲלֵא לְגוֹף הַמַּחְתָּה לֹא יְטַלְטְלֶנָּה כְּמוֹ שֶׁהִיא, אֲלֵא יַנְעֵר הָאֲפֵר וְשִׁבְרֵי הָעֲצִים בְּמָקוֹמָם וְיִטֵּל הַמַּחְתָּה. הֵגַה וְכֵן אִם יוֹכֵל לְנַעַר הָאָסוּר לְחוּד, יַנְעֲרֵנוּ וְלֹא יְטַלְטְלֵנוּ עִם הֵתֵר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֵא"ש). וְכֵל זֶה לֹא מִיָּד אֲלֵא שֶׁהִיא הֵתֵר עִם הָאָסוּר מִבְּעוֹד יוֹם, אֲבָל אִם הִיא הָאָסוּר עָלָיו לְבַד, לֹא מֵהֵנִי מֵה שֶׁהֵנִיתִי אֲצִלוֹ הֵתֵר בְּשִׁבְתָּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֵש"ב א):

ט ^ותָּבֹה שְׂיֵשׁ בָּהּ דְּבַר הַמֶּתֶר לְטַלֵּל
וּמַעוֹת, אִם הַמַּעוֹת אֵינָם עָקֵר, מִתֵּר
לְטַלֵּלָהּ כִּמּוֹ שְׁהִיא עַל פִּי הַתְּנָאִים
שְׁנֵת־בְּאֵרוֹ בְּמַחְתָּה :

**סימן שיא - דיני מת בשבת ושאר
מלואי מן העד. וכו' ט' סעיפים:**

אֲמַת שְׁמִטָּה בַּמָּקוֹם שֶׁיֵּרָא עָלָיו מִפְּנֵי
הַדִּלְקָה, אִם יֵשׁ כֶּכֶר אוֹ תִּינוֹק, מְטַלְטְלוּ
עַל יְדֵיהֶם, וְאִם אֵין לוֹ כֶּכֶר אוֹ תִּינוֹק,
בְּאִם יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי מִטּוֹת מְטַלְטְלוּ עַל יְדֵי
שְׁתֵּיפָכְנָיו מִמֶּשֶׁה לְמֶשֶׁה דְּהוּי טַלְטוּל מִן
הַצֵּד, וְאִם אֵין לוֹ לֹא זֶה וְלֹא זֶה
מְטַלְטְלוּ טַלְטוּל גָּמוּר, וְכֵן זֶה בְּאוֹתוֹ
רְשׁוֹת. וְעַתָּה הַמִּטָּה בַּחֲמֵה, מְטַלְטְלוּ

❖ בְּאֵר הַגּוֹלָה ❖

סימן שין א שבת ק"מ ב שם מ"ה ג שם בעי'א ונפ'טה ד שם בעי'א ונפ'טה ה כפרוש רש"י שם וכן כתבו הר"ף ורא"ש ורמב"ם כפרק כ"ו ו ביצה כ"ו בעי'א ונפ'טה ו להתר קלשנא בתרא וכן פסקו הרא"ש והר"ן והרשב"א ז שם כפרמא ח שם כפרמא ט שבת מ"ג י טור (ואף על גב דמתר לגע במקצה הכא אביצה קאי וכן הוא בירושלמי ובלבד שלא יגע בביצה וזכבאו הראב"ד בהשגות כפרק כ"ה והרא"ש כפרק קמא דביצה עין בית יוסף מה שכתב בשם הרב המגיד ותרימת הדשן בסימן ש"ז) כ שבת מ"ד ודלא קרב, הר"ף ורמב"ם וכן כתב רבנו ירמ' בחלק ג שפן עקר ל שם מ"ז מ טור מהא דאבי' שם וכפרוש התוספות שם בשם רבנו תם נ רא"ש בתשובה ס גהות פרק כ"ו בשם הר"ם מהא דשבת מ"ז (אם מתר לכסות פרות או לבנים מפני הדלף או לתן כלי תחת הדלף עין לעיל סימן של"ח ותקכ"ה)

סימן שיןא א שבת מ"ג ב שם וכו' יהודה בן לקיש ג נאה מדברי רש"י שם ומדברי רמב"ם כפרק כ"ו והר"ן והרא"ש ד שם

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? – אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליזין מב - עמוד א]

מחמה לצל באותו רשות על ידי כפר או תינוק. ואם אין לו כפר או תינוק, הלא יטלטלונו כלל, אפלו להפכו ממטה למטה, ידטלטול מן הצד שמה טלטול (ועין לקמן בסימן זה סעיף ו מאי תקנתה):

ב ימת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו הגה ויש אומרים דאפלו לא הסריח עדין אלא שקרוב להסריח (בית יוסף בשם טור ורש"י ור"ן), מתר להוציאו לכרמלית. ואם היה להם מקום לצאת בו אין מוציאים אותו, אלא מניחים אותו במקומו ויוצאים הם. ויש אומרים שלא התירו להוציאו לכרמלית אלא על ידי כפר או תינוק. ויש מי שאומר, שכל שמוציאו לכרמלית מוטב להוציאו שלא בכפר ותינוק כדי למעט בהוצאתו. ויש מי שמתיר להוציאו אף לרשות הרבים על ידי תינוק אבל לא על ידי כפר. והוא הדין אם הוא בבזיון אחר, כגון שהיה בספינה והיו האנשים יהודים מתאספים שם, וכן כל כיוצא בזה. הגה והוא הדין דמתירים לומר לאינו יהודי לטלטלו כמו על ידי כפר ותינוק (מרדכי ובית יוסף בשם שג"י לקט). ואסור לטלטל מת על ידי כפר ותינוק לצורך כהנים או דבר אחר, אבל על ידי אינו יהודי יש מתירין (טור ויר"ד דעה סימן שע"ב והשו"ב מהרי"ל סימן ס"ה), (וכן ראיתי נוהגים לצורך מצוה או חתונה):

ג ייש מי שאומר שאם נתן על המת אחד מפלים שהוא לבוש, חשוב כנותן כפר או תינוק:

ד ייש מי שאומר שלא הצריכו כפר או תינוק אלא למת ערם, אבל אם הוא בכסותו אין צריך כפר או תינוק:

ה יאם צריך למקום המת או לדבר שהמת מנח עליו, מתר לטלטלו מן הצד, דהיינו שהופכו ממטה למטה, פיון דלצורך דבר המת הוא. הלא התירו לטלטל על ידי כפר או תינוק אלא במת בלבד, אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל:

ו ימת המטל בחמה ויאיין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו,

באין שני בני אדם ויושבים משני צדדיו, חם להם מלמטה, זה מביא מטהו ויושב עליה וזה מביא מטהו ויושב עליה, חם להם מלמעלה, זה מביא מחצלת ופורס על גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו, זה זוקף מטהו ונשקט והולך לו וזה זוקף מטהו ונשקט והולך לו, נמצאת מחצה עשויה מאליה, שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גביהן סמוכות זו לזו ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת:

ז ימתר לסוף המת (ולהדיחו) ולשקט הכר מתחתיו כדי שלא יסריח, ובלבד שלא יזיז בו שום אבר, ואם היה פיו נפתח והולך, קושר את הלחי בענן שלא יוסיף להפתח, אבל לא כדי שישגר מה שנפתח או קצתו, שאם פן היה מזיז אבר. ומשעם זה אין מעצימין עיניו של מת בשבת:

ח יטלטול מן הצד לצורך דבר המת, מתר. הלכך, יצנון ששמן בארץ ומקצת עליו מגלים, וילא השריש וגם לא נתפון לזריעה, נוטלו, האף על פי שבנטילתו מזיז עפר ממקומו, האף על פי שהוסיף מחמת לחות הקרקע, מתר. הגה ואפלו הניחו שם מבעוד יום להיות שם כל השבת, דאין באכלין משום בסיס לדבר האסור (כל בו). יוטלטול בגופו אפלו לצורך דבר האסור, מתר. הלכך יקש שעל המטה דסתמו מקצה להסקה, מנענעו בגופו, ואם הניח עליו מבעוד יום כר או כסת מנענעו אפלו בידו, שהרי הכינו מבעוד יום לשכב עליו (וכן אם חשב לשכב עליו) (ר"ן סוף פרק במה טומנין):

ט יתפרות הטמונין בתוך או בקש המקצים, יכול לתחב בהם מחט או פוש ונוטלם, והקש ננער מאליו. הגה ואם טמונים בחל ובכפר, עין לעיל סימן ש"ח סעיף ל"ח:

סימן שיב - הנצרך לנקביו במה מקנה בשבת. ובו י' סעיפים:

א ימשום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנה, באפלו להעלותם לגג עמו, דהוי טרחא ותרע, מתר. יומי שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא יכול להכניס עמו אבנים לקנה מלא היד, ואם אין לו

מקום קבוע מכניס עמו כשעור בוכנא קטנה. ואם נפר בארץ שקנחו בו, מתר להכניסו אפלו הוא גדול הרבה, או אפלו הם הרבה ממלא היד מתר לטל כלן, דכיון שקנחו בהן הוכנו לכך. הגה יש אומרים, דוקא בתצר מתר לטלטל אבנים (רש"י סוף פרק המוציא יין ור' ירחם נתיב י"ב חלק י"ו), ויש אומרים דאפלו מפרמלית לרשות היחיד נמי שרי, דהא נמי אינו רק אסור דרבנן ומשום כבוד הבריות התירוהו (תוספות פרק לולב הגזול והנהות מרדכי פרק הזורק):

ב יאם ירדו גשמים על האבנים וננטעו, אם רשומן נפר, מתר לשלן כדי לקנה, ויאיין בזה משום סותר ולא משום טוחן:

ג יצורו שעלו בו עשבים מתר לקנה בו, ולא חישינן שמא יתלשו דאף אם יתלשו ליכא אסורא, דדבר שאין מתפון הוא:

ד ילא יטלטל רגב אדמה לקנה בו, מפני שאינה ראויה לקניוח לפי שהיא נפרכת. ואסור לקנה בחרס אפלו בחל משום סכנה, שלא ינתק שני הכרפשתא (פרוש, המעין התלויים בפי טבעת):

ה יהיו לפניו בשבת צרור ואזני חרס חלקים, דכיון דחלקים הם ליכא משום סכנה, מקנה באזני החרס, שהוא ראוי לכסות בו פי הכלי. וצורר ועשבים, יקנה בעשבים אם הם לחים, אבל ביבשים אין מקנחין מפני שהם חדים ומחתכין את הבשר:

ו ימקנחין בשבת בעשבים לחים אפלו הם מחברים, ובלבד שלא יזיזם, ומשום משתמש במקור ליכא, ידלא אמרו אלא באילן אבל לא בירק:

ז יהיה צריך לנקביו ואינו יכול לפנות, שרפואתו למשמש בפי הטבעת, שממשמש שם בצרור והנקב נפתח, לא ימשמש בשבת בדרך שממשמש בחל, דהיינו, שאוחז הצרור בכל היד, משום השרת נימין, אלא ממשמש בלאחר יד, דהיינו שיאחז הצרור בבי אצבעותיו וממשמש:

ע - באר הגולה

ה שם וקרב ו תוספות והרי"ף ורא"ש (ועין לקמן סעיף ח) ז רמב"ם פרק כ"ו ח טור וכן כתב הרמב"ן וכתב בספר תורת האדם שכן נראה מדברי הרמב"ם פרק כ"ו י שם בשם הרמב"ן כ מרדכי בפרק ג דשבת ל הרמב"ן שם מ מרדכי בפרק ג דשבת בשם רבי אביגדור נ רבנו ירחם בנתיב כ"א חלק א ס שבת קמ"ב וקרב אשי ע שם מ"ג פ לשון הרמב"ם בפרק כ"ו צ שם קנ"א במשנה ק תוספות שם מ"ג ור"ף והרא"ש שם ר כלאים פרק א' ש תוספות שם בשבת נ' ת שם בגמרא ולא כהנך רבנן דאסרי שם א שם בתוספות ב הרא"ש שם ג שם קמ"א משנה וכפרוש רש"י ד שם קכ"ג [סימן שיב] א שבת פ"א ב שם בנ"א ונפשטה ג שם כר' ינאי ד שם כרב ששט וכמו שפרשו התוספות והרי"ף והרא"ש ה שם בעין ונפשטה וכפרוש הרי"ף וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ו ח הרי"ף ז שם כריש לקיש ח רש"י שם דהלכה כר' שמעון ט שם וקרב יהודה י שם כ שם ע"ב וקרב הונא הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ו ל שם פלגמא דאמוראי ופסק הרא"ש כמאן דאמר בעשבים וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ו מ בית יוסף ממשמעות פרוש רש"י שם ורבנו ירחם בחלק י"ג נ צרובין ל"ד ס שבת פ"א מימרא דרבא ע שם בפרוש רש"י

ח פִּלְמִשְׁמֶשׁ בְּכִרְזָא בְּפִי הַטְּבַעַת דִּינָה כְּצֹרֹר, שְׁלֵא יִאֲחֻזְנָה אֱלָא בְּבִי אֲצַבְעוֹתֶיהּ. וְאִסּוּר לְצִאת בְּכִרְזָא אֶפְלו תְּחֻבְכָּה כְּלָה בְּגוּף:

ט אִסּוּר לִפְנוֹת בְּשֶׁדָּה נִיר בְּשֶׁבֶת, שְׁמָא יָבֵא לְאִשְׁוּיָא גְמוּת. וְאִם הִיָּה שְׁדָּה חֲבֵרוֹ, אֶפְלו בְּחַל אִסּוּר, מִפְּנֵי שְׁדֵּשׁ נִירוֹ וּמִקְלָקֵל:

י שְׂאֲבָנִים גְּדוּלוֹת שְׁמַצְדִּין אוֹתָן בְּמִין מוֹשֵׁב חֲלוּל וְיוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם בְּשִׁדּוֹת בְּמָקוֹם הַמִּיחָד לְבֵית הַפֶּסֶא, מִתֵּר לְצַדֵּדוֹ, וְאִף עַל גַּב דְּבָנִין עֲרָא הוּא לֹא גָזְרוּ בָּהּ רַבָּנָן, מִשּׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת:

סִימָן שִׁיג - מַלְטוּלָה דְּלֵת וְחֲלוּן וְהַמְנַעוּלָה בְּשֶׁבֶת. וְבוֹ י' סְעִיפִים:

א אֶפְקֵק הַחֲלוּן, כְּגוֹן לֹחַ אוֹ שְׁאֵר כָּל דְּבַר שְׁטוּתְמִין בּוֹ הַחֲלוּן, וְכוּלִים לְסַתְּמוּ אֶפְלו אִם אִינוּ קָשׁוּר, וְלֹא אִמְרִינוּ דְּהִי כְּמוֹסִיף עַל הַבִּנְיָן, וְהוּא שִׁיחֻשׁב עָלָיו מַעֲרַב שֶׁבֶת לְסַתְּמוּ בּוֹ. וְיִקְנָה שְׁהִתְקִינוּ לְהִיּוֹת נוֹעַל בּוֹ אִין צְרִיף שִׁיקְשֻׁרְנוּ בְּדֵלֶת, וְיִמְכֹּל מְקוֹם דְּמִי לְבָנִין יוֹתֵר מִפְּקֵק הַחֲלוּן, וְלֹא סָגִי בְּמַחֲשָׁבָה שִׁיחֻשׁב עָלָיו מֵאֲתָמוּל, וְצִרִיף שִׁיתְקַנְנוּ לָכֵךְ. "לִרְשִׁי, הִינֵנוּ, שִׁיתְקַנְנוּ לְשֵׁם כָּלִי שִׁיָּהָא רָאוּי לְשׁוּם תְּשֻׁמִּישׁ, שִׁיָּהָא רָאוּי לְהַפֵּךְ בּוֹ זֵיתִים אוֹ לְפַצֵּעַ בּוֹ אֲגוּזִים, וְלִרְבֵּנוּ תָּם י' אִין צְרִיף שִׁיָּהָא רָאוּי לְדַבֵּר אַחֵר, אֱלֹא פִּינּוּ שְׁתַּקְּנוּ וְעָשָׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה וְהִכִּינוּ לָכֵךְ, סָגִי. הִגָּה וּמִקְרִי עַל יְדֵי כָף כָּלִי שְׁמַלְאֲכָתוֹ לְהִתֵּר וּמִתֵּר לְטַלְטְלוֹ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל סִימָן ש"ח סְעִיף ד' (בֵּית יוֹסֵף וְהַרְמַב"ם). וְיִנָּגֵר, שְׁהוּא יִתֵּד שְׁנוּעֵלִים בּוֹ וְתוֹחֲבִין אוֹתוֹ בְּאַסְקָפָה לְמַטָּה, וְדוּמָה טָפִי לְבָנִין, לֹא סָגִי בְּהִכְלִי, וְאִין נוֹעֵלִים בּוֹ אֱלֹא אִם בֵּן יֵהָא קָשׁוּר. וְכִיצַד יֵהָא קָשׁוּר, אִם יֵשׁ בְּרֵאשׁוֹ גְּלוּסְטָרָא, דְּהִינּוּ שְׁהוּא עֵב בְּאַחַד מִהֲרָאשִׁים וְרָאוּי לְכַתֵּשׁ בּוֹ, שְׁדוּמָה לְכָלִי, סָגִי אֶפְלו אִם קָשׁוּר בְּחֻבֵּל דֵּק שְׁאִינוּ רָאוּי לְהִיּוֹת נָשֵׁל בּוֹ, וְאֶפְלוּ אִם אִינוּ

קָשׁוּר בְּדֵלֶת עֲצָמוּ אֱלֹא בְּכָרִית הַדֵּלֶת, וְאֶפְלוּ אִם הַחֻבֵּל אֲרֵף וְאִינוּ תְּלִיז כָּלִי בְּאִיר אֱלֹא כְּלוּ מִנָּח בְּאַרְץ, וְאִם אִין בְּרֵאשׁוֹ גְּלוּסְטָרָא אִם הוּא קָשׁוּר בְּדֵלֶת עֲצָמָה סָגִי אֶפְלוּ בְּחֻבֵּל דֵּק שְׁאִינוּ רָאוּי לְנָשֵׁל בּוֹ, וְאֶפְלוּ כְּלוּ מִנָּח בְּאַרְץ, וְאִם אִינוּ קָשׁוּר בְּדֵלֶת אֱלֹא בְּכָרִית, צְרִיף שִׁיָּהָא הַקָּשֶׁר אֲמִיץ שִׁיָּהָא רָאוּי לְנָשֵׁל בּוֹ, וְאֶפְלוּ הִכִּי אִין צְרִיף שִׁיָּהָא תְּלִיז, אֱלֹא אֶפְלו כְּלוּ מִנָּח בְּאַרְץ מִתֵּר, שְׁאִין אִסּוּר אֱלֹא כְּשִׁשׁוּמָטוֹ וּמִיחָיו בְּקֶרֶן זֵיתִ:

ב כִּבְל נִגְר שְׁאֲמַרְנוּ מִיָּרִי שְׁהַאֲסָקָפָה גְבוּהָ וּכְשִׁנּוּעֵץ אוֹתוֹ בְּמַפְתָּן אִינוּ נוֹקֵב בְּאַרְץ, אֲבָל אִם נִפְתַּחַתָּה הַאֲסָקָפָה בַּעֲנִין שְׁכִשְׁמַכְנִים הַנִּגְר בַּחוּר נוֹקֵב תַּחְתּוֹ בְּאַרְץ, הוּי בָּנִין וְאִסּוּר לְנַעַל בּוֹ:

ג לְרַחֲבָה שְׁאֲחוּרֵי הַבָּתִּים שְׁאִין נִכְנָסִים וְיִוצְאִים בָּהּ תִּדִיר, אִם עָשָׂה דֵּלֶת לְפִתְחָהּ אוֹ שְׁתוּלָה בָּהּ מִחֻצָּלָתָהּ שֶׁל קִנִּים, וְכֵן פִּרְצָה שְׁדִּירָה בְּקוֹצִים פְּעִין דֵּלֶת, מֵאִם יֵשׁ לָהֶם צִיר (פְּרוּשׁ צִיר, נוֹקֵבִין הַדֵּלֶת וְקוֹבְעִים בּוֹ עֵץ חַד כְּדִי לְהַכְנִיסוֹ בְּאַרְץ לְחוּר לְכָאן וּלְכָאן). אוֹ אֶפְלוּ אִין לָהֶם עֵתָה צִיר אֱלֹא שְׁהִיָּה לָהֶם צִיר, נוֹעֵלִים בָּהֶם אֶפְלוּ הֵם נִגְרָרִים בְּאַרְץ רַק שְׁקֻשְׁרָם וְתִלְאָם לְנַעַל בָּהֶם, וְלֹא חֲשִׁיב כְּבוֹנָה, שְׁנִפְרָ בָּהֶם שְׁהוּא דֵּלֶת פִּינּוּ שְׁהִיָּה לָהֶם צִיר. הִגָּה וְכָל שֶׁפֵּן אִם יֵשׁ לָהֶם צִיר עֲדִין, וּבְלִבְדָּה שְׁלֹא יִחְזִיר הַצִּיר לְמָקוֹמוֹ, כְּדִרְךָ שִׁיתְבָּאָר לְקַמָּן סִימָן תְּקִי"ט (בֵּית יוֹסֵף). אֲבָל אִם אִין לָהֶם צִיר וְלֹא הִיָּה לָהֶם צִיר, אִין נוֹעֵלִים בָּהֶם יֵאָלֵא אִם בֵּן הִיּוּ גְבוּהִים מִן הָאָרֶץ. וְיִפְתַּח הָעֲשׂוּי לְכַנְסִיָּה וְיִצְאָהּ תִּדִיר, נוֹעֵלִים בּוֹ אֶפְלוּ לֹא הִיָּה לוֹ צִיר מַעוֹלָם וְהוּא נִגְרָר:

ד עֲדֵלֶת הָעֲשׂוּי מְלוּחַ אֶחָד אוֹ שְׁאִין לָהּ אֲסָקָפָה הַתַּחְתּוֹנָה וּכְשִׁפּוֹתָחִים שׁוּמְטִין אוֹתָהּ וְעוֹקְרִים אוֹתָהּ, אִין נוֹעֵלִים בָּהּ וְאֶפְלוּ יֵשׁ לָהּ צִיר. הִגָּה אֲבָל דֵּלֶת הָעֲשׂוּיָה מִקְרָשִׁים הִרְבָּה שְׂרִי אִף עַל פִּי שְׁשׁוּמְטִים

אוֹתָהּ כְּשִׁפּוֹתָחָהּ, אִם יֵשׁ לָהּ אֲסָקָפָה, וְהוּא הַדִּין בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵלִים בְּקָרְשִׁים הִרְבָּה וְיֵשׁ חֻקִּיקָה לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה שְׁמַכְנִים בָּהֶם הַקְרָשִׁים שְׂדִינִים בְּדֵלֶת, הוּאִיל וְאִין לֹחַ אֶחָד בְּכָל הַדֵּלֶת (בֵּית יוֹסֵף):

ה יֵשְׁדָּה תְּכָה וּמִגְדֵּל שְׁפִתְחִיהֶן מִן הַצֵּד וְיֵשׁ לָהֶם שְׁנֵי צִירִים אֶחָד לְמַעֲלָה וְאֶחָד לְמַטָּה, אִם יֵצֵא הַתַּחְתּוֹן כְּלוּ מִמָּקוֹמוֹ אִסּוּר לְהַחְזִירוֹ שְׁמָא יִתְקַע, אֲבָל אִם יֵצֵא מִקְצָתוֹ, דוּחִקּוֹ עַד שְׁמַחְזִירוֹ לְמָקוֹמוֹ, פִּינּוּ שְׁהִעֲלִין נִשְׂאָר בְּמָקוֹמוֹ, בְּקָל יָכוֹל לְהַחְזִיר הַתַּחְתּוֹן, וְאֲבָל כְּשִׁיָּצֵא הָעֲלִיּוֹן אִסּוּר אֶפְלוּ לְדַחֲקוֹ וּלְהַחְזִירוֹ לְמָקוֹמוֹ:

ו יִמְטָה שֶׁל פְּרָקִים אִסּוּר לְהַחְזִירוֹהָ וּלְהַדְקָהּ, וְאִם תִּקַּע חֲזִיב חֲטָאָה, וְאִם הִיא (דְּרָפָה לְהִיּוֹת) רְפוּיָה, מִתֵּר לְכַתְּחָלָהּ (וּבְלִבְדָּה שְׁלֹא יִהְיֶה) וְיִכּוּס שֶׁל פְּרָקִים, מִתֵּר לְפָרְקוֹ וּלְהַחְזִירוֹ בְּשֶׁבֶת. וְיֵשׁ מִי שְׁאִמְרָא שְׂדִין הַכּוּס כְּדִין הַמַּטָּה. הִגָּה וְאִם דִּרְכוֹ לְהִיּוֹת מְהֵדֵק, אִף עַל גַּב דְּעַכְשׁוֹ רְפוּי, אִסּוּר (מִמְּוִנִי פֶּרֶק כ"ב וְהַגְהוֹת אִשִּׁיר"י וְכָל בּוֹ וְכֵן נִרְאָה דְּבָרֵי הַטּוֹר):

ז כְּיוֹנָה שְׁנִשְׁבְּרָה מִתֵּר לְסַמְכָהּ בְּאַרְבּוֹת הַמַּטָּה, שְׁהֵם כָּלִי, לֹא כְּדִי שְׁתַּעֲלָהּ, דָּאִם בֵּן הוּי לָהּ בּוֹנָה, אֱלֹא כְּדִי שְׁלֹא תִרְדּוּ יוֹתֵר, וְיִהְיֶה שִׁיָּהִיו רְפוּיִים שְׁיִוְכַל לְטַלֵּם כְּשִׁירְצָה, אֲבָל אִם מִהֲדָקָם שֵׁם, אִסּוּר:

ח יִסְפָּסֵל שְׁנִשְׁמַט אֶחָד מִרְגְּלָיו, אִסּוּר לְהַחְזִירוֹ לְמָקוֹמוֹ. וְלִהְיִיתָ אוֹתוֹ צַד הַשְּׁמוּט עַל סִפְסָל אַחֵר, וְיֵשׁ מִי שְׁמַחְמִיר לְאַסֵּר (וְעֵין לְעִיל סִימָן ש"ח):

ט יִהְיֶה תִּקְעָה עֵץ בַּעֲץ, בֵּין שְׁתַּקַּע בְּמִסְמַר בֵּין שְׁתַּקַּע בַּעֲץ עֲצָמוּ עַד שְׁנִתְאַחַד, הִרִי זֶה תוֹלָדֶת בּוֹנָה:

י יִחְצֹר שְׁנִתְקַלְקְלָה בְּמִימֵי גְשָׁמִים יָכוֹל לְזוֹרוֹת בָּהּ תִּכְּן, וְלֹא חֲשִׁיב כְּמוֹסִיף עַל הַבִּנְיָן, וּבְלִבְדָּה שִׁישְׁנָה, שְׁלֹא יִזְרָה, לֹא בָּסֵל וְלֹא בְּקָפָה אֱלֹא בְּשׁוּלֵי הַקָּפָה, וְשִׁישְׁפִּכְנָה וְיִבְיֵא תִכְּן עַל שׁוּלִיָּה דְּהִינּוּ עַל יְדֵי שְׁנוּי, אֲבָל כְּדִי אִסּוּר:

בְּבֵרֵית הַגּוֹלָה

פ טוֹר בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַר"מ מְרוֹטְנִבוּרְגַּ צִי שֵׁם ק"ב בְּבֵרֵיתָא ק שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ לָהּ רָבָא שֵׁם כ שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם ק"א בְּמִשְׁנָה וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ לָהּ רָבָא שֵׁם כ שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם ק"א בְּמִשְׁנָה וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ לָהּ רָבָא שֵׁם כ שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם ק"א בְּמִשְׁנָה וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ לָהּ רָבָא שֵׁם כ שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם ק"א בְּמִשְׁנָה וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ לָהּ רָבָא שֵׁם כ שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם ק"א בְּמִשְׁנָה וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ לָהּ רָבָא שֵׁם כ שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם ק"א בְּמִשְׁנָה וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ לָהּ רָבָא שֵׁם כ שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם ק"א בְּמִשְׁנָה וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ לָהּ רָבָא שֵׁם כ שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם ק"א בְּמִשְׁנָה וְכַדְמַפְרֵשׁ ל שֵׁם מִימְרָא דְּרַב הוּנָא ר שֵׁם בְּמִקְרָא ש בִּיצָה ל"ב מִימְרָא דְּרַב נַחְמָן [סִימָן שִׁיג] א שֶׁבֶת קכ"ה בְּמִשְׁנָה וּכְדַמְפְּרֵשׁ לָהּ ר' אָבָא שֵׁם קכ"ו ב תּוֹסְפוֹת שֵׁם וְהִרְבַּ הַמְּגִיד בְּסוּף פֶּרֶק ב ג שֵׁם בְּבֵרֵיתָא וְכר' שְׁמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ד' שֵׁם וְכר' יוֹחָנָן ה שֵׁם בְּפִירוּשׁ רש"י ו שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ז עֲרוּבִין ק"א בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְרֵשׁ שֵׁם בְּמִקְרָא ק"ב הַרִי"ף וְכַמּוֹ שֶׁבֶת הַרָא"ש שֵׁם ח שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ט טוֹר י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יוֹסִי וְכַדְמַפְר

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שיד - דברים האסורים מ'שום ב'נין וסתירה בשבת. ובו י"ב סעיפים:
א "אין ב'נין וסתירה בכלים. י'היג' מלי שאינו ב'נין ממש, י'בגון חבית הגה שאינה מתוקת ארבעים ס'ה (תרומת הדשן סימן ס"ה) שגשברה ודבק שבריה בזפת, וכול לשברה לקח מה שבתוכה, ויכלכד שלא יבון לנקה נקב יפה שיהיה לה לפתח, דאם בן הנה לה מתקן מנא, אבל אם היא שלמה אסור לשברה אפלו בענין שאינו עושה כלי, וי'אפלו נקב בעלמא אסור לנקב בה מחדש, וי'אפלו יש בה נקב חדש, אם להרחיבו אסור. הגה ויכלכד שיתפון לך (מרדכי פרק חבית). וי'ואם היה ספין תקוע מערב שבת בחבית, מתר להוציאו ולהכניסו, שהרי אינו מתפון להוסיף. הגה וי'דוקא שהוציאו גם בן פעם אחת מבעוד יום, אבל אם לא הוציאו מבעוד יום אסור, דהוי פסיק רישא, דעושה נקב ופתח לחבית (תרומת הדשן סימן ס"ד). כלי שנתרועע אם מתר לטל ממנו חרס, עין לעיל סימן ש"ח סעיף מ"ד:

ב "היה בה נקב ונסתם, אם הוא למשה מן השמרים אסור לפתחו, דכיון שהוא למשה וכל כבד היין עליו צריך סתימה מעליא, וחשיב כפותח מחדש, למעלה מן השמרים, מתר לפתחו:

ג "במקום נקב ישן נוקבין אפלו במקדח (פרוש, כלי מיוחד לנקב), בגון שגשברה הפרזא. וי'יש אומרים דלא שרי לנקב נקב ישן אלא בחבית של חרס שאין הסתימה מהדקת יפה, אבל בחבית של עץ, שמתדקים מאד העץ שסותמים בו הנקב וחותכים ראשו על דעת שלא להוציאו,

ודאי נראה שזה נקב חדש ואסור:
ד י'ברזא שפחבית ואין אדם יכול להוציאה, מתר לקח ברזא אחרת ולהפוך אותה ברזא לצרף לשמות יין בשבת. הגה ויכלכד שלא יהיה הברזא הראשון נגד השמרים, כמו שכתב סעיף ב (בית יוסף בשם שגלי לקט):
ה י'מתר לתן קנה חלול (בחבית או ברזא) להוציא יין אף על פי שלא היה בו מעולם, מ'אכל לתן עלה של הדס בנקב שפחבית, שהעלה עשוי כמרזב והיין זב דרך שם, לא, דג'ורנין שלא יתקן מרזב לינו שיפל היין לתוכו וילף למרחוק, דכשלווקח העלה ומקפלו כעין מרזב נראה כעושה מרזב, ולא דמי לברזא או קנה שאינו עושה בו שום מעשה. הגה וי'יש מתירים אפלו בעלה של הדס, במקום שיש לו הרבה קטומים ואין לחש שמא יקטם (הרא"ש סוף פרק חבית וטור):

ו י'מתר להתיר ראש החבית כסיף, דלאו לפתח מכון, כיון שמסיר ראשה, מ'אכל לנקבה בצדה, בין של חבית בין של מגופה, אסור אפלו ברמח שעושה נקב גדול ואינו דומה לפתח, דכיון דהוי מצדה, ודאי לפתח מכון. וי'לקב המגופה למעלה מתר, דלאו לפתח מכון, שאין דרך לעשות פתח למעלה אלא נוטל כל המגופה:

ז י'חותמות שפכלים, בגון שזה תבה ומגדל, שהפסוי שלהם קשור בהם בחבל, יכול להתירו או לחתכו בספין או להתיר קליעתו. וי'דוקא כעין קשירת חבל וכיוצא בו. אבל פותחת של עץ ושל מתכת אסור להפקיע ולשבר, דבכלים נמי שייך ב'נין גמור וסתירה גמורה. וי'ומטעם זה אסור להסיר הצירים, שקורים

גונזי"ש, שאחורי התבות אם נאבד המפתח, וי'יש מתירים כזו. וישבירת פותחות של תבות, יש מתיר וי'יש אוסר, וי'יש להתיר על ידי אינו יהודי:

ח י'חותלות (פרוש, מיני כלים) של תמרים וגרונרות, אם הפסוי קשור בחבל, מתיר וסותר ששירות החבל וחותף אפלו בספין, וי'אפלו גופן של חותלות, שכל זה כמו ששובר אגוזים או שקדים כדי לטל האכל שבהם:

ט י'מתר להפקיע ולחתך קשרי השפוד שקושרים בטלה או בעוף הצלויים:

י י'חותמות שפכרעק, בגון דלת של בור שקשור בו חבל, יכול להתירו, דלאו קשר של קנמא הוא שהרי עומד להתיר, אבל לא מפקיע וחותף משום סתירה, וי'דוקא כשעשוי לקים על מנת שלא להסירו בשבת, אבל אם אינו עשוי לקים כלל, מתר. וי'ומטעם זה מתר להתיר דף שמשימין אותו לפני התנור ושוורקין אותו בטיט, שאינו עשוי לקיום (ועין לעיל סימן רנ"ט):

יא י'אסור לתן שעה או שמן עב בנקב החבית לסתמו, מפני שהוא ממרח (פרש הערוך, סיכה משיחה טיחה מריחה שיעה, ענין אחד הוא), מ'אכל בשאר דברים דלית בה משום מרוח (הואיל ואין היין יוצא אז) (בית יוסף) מתר. וי'ואם היה היין יוצא דרך הנקב אסור לסתמו, וי'אפלו לתן בו שום בדרך הערמה לומר שאינו מכון אלא להצניעו שם. ואם הוא תלמיד חכם, מתר לו להצרים בכך:

יב י'ספין שהוא תחוב ככתל של עץ מבעוד יום אסור להוציאו בשבת, כיון שהוא

— באר הגולה —

וסימן שיד א שם קכ"ב וי'ברא ב הרא"ש כערוכין אהא דרב ושמואל ל"ה ג שבת קמ"ז במשנה ד הכי מוקי לה כביצה ל"ה שבת שם במשנה וי'פרוש רש"י ו שם בברייתא כיש אומרים ז מרדכי שם ח שם בברייתא וי'דמפרש לה דבה ט מרדכי שם י כל בו בשם יש אומרים כ תשובה אשכנזית בשם ר' אביגדור ל שגלי הל'ט בשם ה"ר יוסף מ שבת קמ"ו מימרא דשמואל נ שם בברייתא ס שם וי'ברא ששית וי'פרוש רש"י שם ע שם במשנה וי'דמפרש לה רב הונא הרי"ף והרא"ש פ ביצה ל"ה ול"ב מימרא דשמואל צ טור בשם אביו הרא"ש שם בערוכין אמתניתין דנתנו במגדל וי'בגמרא ל"ה וכן כתבו התוספות שם ושאר פוסקים ק מרדכי שם בשם רבנו פרץ ר שם בשם הרב ר' יעקב מקנוש טור בשם סמ"ק בשם ה"ר אליעזר ת בשם הרי"א שם ב שבת קמ"ז כפרוש רש"י ג כל בו ד מרדכי פרק ב דף י"ט בשם אבי העזרי וי'שפן ראה שעשה בן הר"מ וי'תמיו רבי יואל מפריה ביצה ל"ה ול"ב ו (מרדכי בפרק חבית ותרומת הדשן סימן ס"ה) ז שבת קמ"ו במשנה ח שם כרב דאסר הרי"ף והרא"ש ט בית יוסף מדברי רש"י בפרוש סתימת השום לקמן י שם קל"ט בעבדא דצורבא מרבנן ורב הונא שמה כ תרומת הדשן סימן ס"ד

דבר מחבר, אבל אם הוא תחוב בספסל וכן בכל דבר תלוש מתר להוציאו. הגה ואם דצה ושלפה מבעוד יום אפלו בכתל, שרי (בית יוסף):

סימן שמו - דברים האסורים משום אהל בשבת. ובו י"ג סעיפים:

א אסור לעשות אהל בשבת ויום טוב אפלו הוא עראי. ב"דוקא גג, אבל מחצות מתר, ואין מחצה אסורה אלא אם פנ נעשית להתיר ספה או להתיר טלטול. הגה אבל מחצה הנעשית לצניעות בעלמא שרי (טור), ולכן מתר לתלות וילון לפני הפתח אף על פי שקבוע שם (אור זרוע, בית יוסף), וכן פרכת לפני ארון הקדש, ובלבד שלא יעשה אהל בגג טפח (בית יוסף וכל בו), וכן מתר לעשות מחצה לפני החמה או הצנה או בפני הנרות שלא יכבה אותן הרוח (מרדכי ריש פרק פירה), אבל אסור לעשות מחצה בפני אור הנר כדי שישמש מטתו (דעת עצמו), וכן לפני ספרים כדי לשמש או לעשות צרכיו, אם לא שהיה מבעוד יום טפח, שאז מתר להוסיף עליה בשבת (מרדכי ריש פרק פירה):

ב יעצים שתוקעין ראשן האחד בדפן הספינה וכופפין ראשן השני בדפן השני של הספינה ופורסין מחצלת עליהם לצל, אם יש ברחקן טפח, או אפלו אין ברחקן טפח, אם אין בין זה לזה ג' טפחים, חשיבי כאהל ומתר לפרס עליהם בשבת המחצלת, דהוי לה תוספת אהל עראי ושרי. ומטעם זה, מחצלת פרוסה כדי טפח, מתר לפרס שאר המחצלת בשבת, וטפח שאמרו, חוץ מן הכריכה:

ג ימטה בשמעמידים אותה, אסור להניח הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים, אלא ישים הקרשים תחלה באויר ואחר כך הרגלים תחתיהם. ויהי מלי בשנהרגלים הם דפים מחברים כמו דפני התבה, אבל רגלים של מטות שלנו וכן רגלי השלחן מתר בכל גווא:

ד ימטה שהיא מסרגת (פרוש, נארגת) בחבלים, אם יש בין חבל לחבל ג' טפחים אסור לפרס עליהם סדין משום

דעבד אהל, וכן אסור לסלק בגד התחתון מעליה משום דקא סתר אהל. ואם היה עליה בר או כסת או בגד פרוס מערב שבת כשעור טפח, מתר לפרס בשבת על כל המטה:

ה כסא העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח, וכשמשירים אותו סוגרים אותו והעור נכסל, מתר לפתחו לכתחלה:

ו יכשמשדורים חביות זו על גבי זו אחת על גבי שתיים, או חזו בידו העליונה ויסדר התחתונה תחתיה, אבל לא יסדר התחתונה תחלה ויניח העליונה עליהן:

ז למתר להניח ספר אחד מקאן ואחד מקאן וא' על גביהן. הגה הואיל ואין צריך לאויר שתחתיהן (טור ור"ן ריש פרק תולין והמגיד פרק כ"ב):

ח יכל אהל משפע שאין בגגו טפח, ולא בפחות מג' סמוך לגגו רחב טפח, הרי זה אהל עראי והעושה אותו לכתחלה בשבת פטור:

ט ימסמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לסנן ומותחין פיה לכל צד, חשוב עשית אהל ואסור לנטותה:

י יטלית כפולה שהיו עליה חוטין שהיתה תלויה בהם מערב שבת, מתר לנטותה ומתר לפרקה, וכן הפרכת:

יא יכלת חתנים שאין בגגה טפח, ולא בפחות מג' סמוך לגגה רחב טפח, הואיל שהיא מתקנת לכך מתר לנטותה ומתר לפרקה, והוא שלא תהא משלשלת מעל המטה טפח:

יב יחנטה פרכת וכיוצא בה, צריך לזהר שלא יעשה אהל בשעה שנוטה, לפיכך אם היא פרכת גדולה תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם היתה כלה שיש לה גג, אין מותחין אותה ואפלו עשרה, שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ ותעשה אהל עראי:

יג יבגד ששוטחין על פי החבית לכסות, לא ישטחנו על פני כלו משום אהל, אלא יניח קצת ממנו מגלה. ויהי מלי כשהכבא

(פרוש, כלי) חסרה טפח, אבל אם אינה חסרה טפח מתר, דאין כאן אהל: **סימן שמו - צידה האסורה ומתרת בשבת.** ובו י"ב סעיפים:

א יחצד צפור דרור למגדל שהוא נצוד בו, וישאר צפרים וצבי לבית או לביכר שהם נצודים בו, חיב, ואם אינו נצוד בו, פטור אבל אסור:

ב יחצד צבי ישן או סומא, חיב, חגר או חולה או זקן, פטור. הגה המששה כלב אחר חיה בשבת הוי צידה (כל בו). ויש אומרים אף בחל אסור לצוד בכלבים משום מושב לצים (אור זרוע):

ג יכל שבמינו נצוד חיב עליו, אין במינו נצוד, פטור אבל אסור. הלכך, זבובים אף על פי שאין במינו נצוד אסור לצודן. הגה ולכן יש לזהר שלא לסגר תבה קטנה או לסתם כלים שזבובים בו בשבת, דהוי פסיק רישה שיעצודו שם (בעל התרומה ומרדכי סוף פרק פירה ואגור), ויש מקלין במקום שאם יפתח הכלי לטלם משם יכרחו (טור):

ד יפורסין מחצלת על גבי הפננת (מקום שמתפנסים בו הדבורים לעשות דבש), ובלבד שלא יכון לצוד, ונגם הוא בענין שאינו מכרח שיהיו נצודים, כי היכי דלא להוי פסיק רישה:

ה יצבי שנכנס לתוך הבית ונעל אחד בפניו, חיב, נעלו שנים פטורים. אין אחד יכול לנעל ונעלו שנים חביבים. הגה ואם הפתח כבר מגפף מתר לנעלה במנעול (ר"ן פרק האונג והמגיד פרק י'):

ו יישב אחד על הפתח ומלאו, יכול השני לישב בצדו, ואפלו אם עמד הראשון והלך לו, השני פטור ומותר והראשון חיב:

ז יחצד נחשים בשבת או שאר רמשים המזיקים, אם לרפואה חיב, ואם בשביל שלא לשכנו מתר:

ח ישמונה שרצים האמורים בתורה, הצדן חיב, והחובל בהם, אף על פי שלא יצא מהם דם אלא נצרר תחת העור, חיב. וישאר שרצים אינו חיב החובל בהם, אלא אם פנ יצא מהם דם, והצדן לצרף חיב,

» באר הגולה «

[סימן שמו] א שבת קכ"ה מימרא דר' יוחנן ב כפרוש רש"י שם ג שם בתוספות בשם רבנו תם הרא"ש והר"ן ושא"ר פוסקים ד ערובין ק"ב משמה דרב אשי וכתבו הר"ף בפרק י"ז דשבת ה שם גס משמה דרב ו הריטב"א בשם התוספות שדקדקו מלשון רש"י ז שבת קל"ח ברייתא דאנקיט אפי' מהא דגוד ח טור בשם התוספות שם ט הר"ן והרב המגיד בשם הרשב"א י שם בשבת מהא דטרסקל כ ביצה ל"ג ל טור בשם הרשב"א בשם התוספות והר"ן בשם פ' ביצה מ שבת קל"ח רמב"ם בפרק כ"ב ג שם קל"ז במשנה אפלו לר' אליעזר ס שם קל"ח והרמב"ם שם וכפרוש הר"ף ע שם ובערובין ק"ב והרמב"ם שם פ והרמב"ם שם וצין כמה שכתב הרב המגיד שם בשם הרשב"א והביאו הבית יוסף צ לשון הרמב"ם שם לפי פרושו הא דגוד בשבת שם ק שם קל"ט והרמב"ם שם ר ר"ן שם והרב המגיד בשם הרשב"א [סימן שטז] א שבת ק"ו שם במשנה ב שם בגמרא ג שם בבריתא ד שם בבריתא ובתקמים וכן כתב הרמב"ם בפרק י (*) (נראה לצניות דעתי שמקום הג"ה זו שוף לאחר סעוד ד' כי מדין המחצה וכו' למדו דין זה) ה שם מ"ג ו מרדכי שם והתוספות ובעל התרומה והרב המגיד בפרק כ"ה ז שבת ק"ו במשנה ח שם במשנה ט שם בגמרא ק"ז י משנה בפרק ב דעניות וכדמפרש לה שמואל בשבת ק"ז כ שם בשבת במשנה

לשלא לצרף או סתם, פטור אבל אסור, מולחמב"ם ח"ב:

ט פירוש הנקרא ברגו"ת בלשון ערב ואסור לצודו סאלא אם כן הוא על פשוט ועוקצו, וואסור להרגו. הגה ואף לא ימללנו בידו שמא ינהגנו, אלא ישלנו בידו ויזרקנו (ר' ירחם נתיב י"ב חלק י'), אכל כנה מתר להרגה. והמפלה בגדיו מכנים לא ינהגם אלא מוללן בידו ויזרקו, אכל המפלה ראשו מתר להרגם:

י כל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים ודאי, ונהרגים בשבת אפלו אין רצין אחריו. ושאור מזיקין, כגון נחש ועקרב, מקום שאינם ממיתין, אם רצין אחריו מתר להרגם, ואם לאו אסור, שאכל מתר לדרסם לפי תמו ואפלו במתכונ, אלא שמראה עצמו כאלו אינו מכונ:

יא הלא ישפשוף ברגליו רק על גבי קרקע, משום משה גמול, אבל מתר לדרסו לפי תמו שאינו מתכונ למרח ולהשוות גמול, ואף על גב דממלא מקרח הוא, כי לא מכונ שרי משום מאיסותא:

יב חיה ועוף שברשותו מתר לצודו, והוא שלא ימרדו, אבל אם הם מורדים אסור לתפסם ואפלו בחצר, אם החצר גדול שאם לא גדול בין בני אדם היו צריכים מצודה. הגה ויש אומרים דאסור לצוד חיה ועוף שברשותו, ואם צדן פטור (הגהות אלפסי), אבל פרה וסוס וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו, אם צדן ח"ב חטאת, וכן עקר (המגיד פרק י'). חתול דינה כשאר חיה ואסור לתפסה בשבת (הגהות אלפסי):

סימן שיז - דין קשירה וענייה בשבת. ובו ז' סעיפים:

א הקושר קשר של קנמא והוא מעשה אמן, ח"ב, כגון קשר הגמלים וקשר הספנים וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרים הרצוענים בשעת עשייתן וכן כל פיוצא כזה, אבל הקושר קשר של קנמא ואינו מעשה אמן, כפטור. הגה ויש חולקים שסבירא להו דכל קשר של קנמא אפלו של הדייט חביב עלי (רש"י והרא"ש ור' ירחם וטור). ויש אומרים שקל קשר

שאינו עשוי להחיר באותו יום עצמו מקרי של קנמא (כל בו והגהות ממוני פרק י'). ויש מקלין לומר דעד שבועה ימים לא מקרי של קנמא (טור ומרדכי) (ועין לעיל סימן שי"ד סעיף י'). וקשר שאינו של קנמא ואינו מעשה אמן, מתר לקשרו לכתחלה. הגה וכן לענין התרתו דינו כמו לענין קשירתו (טור). ופיוצא, נפסקה לו רצועה וקשרה, נפסק החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בהמה, הרי זה פטור, וכן כל פיוצא באלו הקשרים שהם מעשה הדייט וכל אדם קושר אותם לקנמא. וכל קשר שאינו של קנמא, אם קשרו קשר אמן, הרי זה אסור. וילצרך מצוה, כגון שקושר למדד אחד משעורי התורה, מתר לקשר וקשר שאינו של קנמא. הגה ויש אומרים דיש לזהר שלא להחיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה, דאין אנו בקיאים איזה מקרי קשר של אמן ואפלו בשאינו של קנמא אסור לקשרו והוא הדין להחירו, וכן נוהגין (הגהות אלפסי פרק אלו קשרים). ומכל מקום נראה דבמקום צערא אין לחש ויתר להחירו, דאינו אלא אסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו. והא דבעינן ב' קשרים זה על זה היינו כשקושר ב' דברים ביחד, אבל אם עשה קשר בראש אחד של חוט או משיחה דינו כשני קשרים (סמ"ג):

ב ונשטמו לו רצועות מנעל וסנדל או שנשטמו רב הרגל, מתר להחזיר הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשר. הגה ודוקא שייכל להחזירו בלא טרח, אבל אם צריך טרח לזה, אסור, דחישנין שמא יקשר (תוספות והרא"ש פרק במה טומנין):

ג מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס, שאינו קשר של קנמא, אבל אין פותחין אותו מחדש, דמתקן מנא הוא. הגה אפלו כבר נפתח, רק שחזר האמן וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאמנים עושין (ר' ירחם חלק י"ד). ולכן אסור לנתק או לחתך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שהאמנים עושין אף על גב דהתפירה אינה של קנמא, דאין חלוק בתפירה בין של קנמא לאינה של קנמא (הגהות מרדכי פרק במה טומנין). ויש

מתירין בתפירה שאינה של קנמא, ואין להחיר בפני עם הארץ (בית יוסף):

ד טושרין דלי במשיחה או באכנט וכיוצא בו אבל לא בחבל. והני מלי בדליים הקבועים בבור, אכל דליים שלנו שאינם קבועים בבור אינו קשר של קנמא:

ה לעניבה מתר, דלאו קשר הוא. הגה ואפלו אם עשה קשר אחד למטה נוהגין בו התר (אגור):

ו מקושרים חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא ואפלו בשני ראשי הפתח, ולא חישינן שמא יתיר ראש האחד ויוציאה דרך שם ויניח ראש השני קשור:

ז מטלטלין חבל של גרדי (פרוש, אורג) לקשרו באבוס ובפרה, ולא חישינן שמא יתיר ראש האחד ויניח ראש השני קנס, אבל חבל דעלמא לא. והני מלי לקשרו באבוס ופרה, אכל אם היה קשור באבוס ורועה לקשרו בפרה, או אם היה קשור בפרה ורועה לקשרו באבוס, מתר בכל חבל:

סימן שיח - דין המבשיל בשבת. ובו י"ט סעיפים:

א המבשיל בשבת (או שפשה אחת משאר מלאכות) (טור) במזיד, אסור לו לעולם, ולאחרים מתר למוציא שבת מיד, ובשוגג, אסור בו ביום גם לאחרים, ולערב מתר גם לו מיד (ואם אמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, עין לעיל סימן שי"ז סעיף כ):

ב יהשוחט בשבת לחולה, בין שחלה מאתמול בין שחלה היום, מתר הכריא לאכל ממנו חי (בשבת), אבל המבשיל (או עשה שאר מלאכה) לחולה, אסור (בשבת) לכריא או לחולה שאין בו סכנה, דחישינן שמא ירבה בשבילו. הגה ואפלו בשל על ידי אינו יהודי אסור בשבת (תוספות פרק קמא דגשין ור"ן פרק אין מעמידן). ואם קצץ פרות מן המחקר לחולה בשבת, אפלו היה חולה מבעוד יום, אסור לכריא בשבת, משום שגדל והולך בשבת ויש בו משום מקצה (בית יוסף בשם ארחות חיים):

8 < באר הגולה >

ל שם בתוספות מ שם בפרק י וכתב הר"ן דלטעמה אזיל דפסק בפרק א דמלאכה שאינה צריכה לגופה ח"ב דלא כר' שמעון נ שבת ק"ז בברייתא וקרי' יהושע ס שם במשנה ע טור מהא דרב אשי שם פ שם בברייתא וכתב הלל צ שם בברייתא וכתב קמא ק טור ר שם קכ"א וכו' יהושע בן לוי וקפדושת התוספות ש שם בגמרא ת שם א שם ק"ז במשנה ב גמרא שם לעיל מנה ג הרב המגיד בפרק י מהלכות שבת בשם הירושלמי וכן פסק הרשב"א ד שם בהגהות בשם ר' ברוך [סימן שיז] א שבת קי"א במשנה ובגמרא קי"ב ב הרי"ף שם וכן כתב הרמב"ם בפרק י ג שם בגמרא ד לשון הרמב"ם שם ה שבת קנ"ו ו שם במשנה ושם בפרוש רש"י ז רמב"ם פרק י וכתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא ח שבת מ"ח ט שם קי"ג במשנה י כלשנא בתרא דתוספות וכן כתב רמב"ם בפרק י כ הרב המגיד שם בשם הרשב"א בשם התוספות ל שם בברייתא פתקים תוספות בערוכין צ"ז והרמב"ם בפרק י ושאור פוסקים מ שם קי"ג במשנה נ שם בגמרא קי"ב ס מיתר דר' יוחנן שם קי"ג וקפדושת הרמב"ם שם בפרק י ע שם בגמרא [סימן שיח] א חלין ט"ו וכתבות ל"ד ובבא קמא ע"א וכו' והנה הרי"ף והגאונים ורמב"ם בפרק ו' והרא"ש ושאר פוסקים ב חלין ט"ו וקרב דמי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שיח - דין המבשל בשבת

ג. יבשם שאסור לבשל באור כף אסור לבשל בתולדת האור, כגון לתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה. ואפלו בתולדת חמה, כגון בסודר שהוחם בחמה, אסור, גזירה אטו תולדת האור, וכן אסור להטמינה בחול או באבק דרכים שהוחמו מכח חמה, יאכל בחמה עצמה, כגון לתן ביצה בחמה או לתן ימים בחמה כדי שיחמו, מתר:

ד. יתבשל שנתבשל כל צרכו יש בו משום בשול אם נצטנן. הגה ויש אומרים דוקא אם מצטמק ויפה לו (רבנו ירחם חלק ג). ואם לא נתבשל כל צרכו, ואפלו נתבשל כמאכל בן דרוסאי, שניף בו בשול אפלו בעודו רותח. והני מלי שיש בו בשול אחר בשול, בתבשיל שיש בו מרק, יאכל דבר שנתבשל בכר והוא יבש, מתר לשרותו בחמין בשבת. ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת, טאין שורין אותו בחמין בשבת, אכל מדיחים אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הלישן ומן הדג שנקרא קוליס האספנין, שאינם צריכים בשול אלא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן. הגה והוא הדין כל דבר קשה שאינו ראוי לאכל כלל בלא שריה דאסור לשרותו בשבת, דהוי גמר מלאכה (הנהגות מרדכי):

ה. יש מי שאומר, דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אחר כף במשקה, יש בו משום בשול, ואסור לתן פת אפלו בכלי שני שהיך סולדת בו, כיוש מתירין. הגה בכלי שני, ויש מקלין אפלו בכלי ראשון, ונהגו

לזהר לכתחלה שלא לתן פת אפלו בכלי שני כל זמן שהיך סולדת בו:

ו. לכלי שיש בו דבר חם שהיך סולדת בו, מתר להניחו בשבת על גבי קדרה הטמונה כדי שישמר חמו ולא יצטנן, ויכול לטות פיו בכצק אם יש לו בצק שגלוש מאתמול, אכל אין מניחין כלי שיש בו דבר שאינו חם כל כף על גבי קדרה שהיא חמה כל כף, שהעליון יכול להתחמם מחמה עד שתהא היך סולדת בו:

ז. מיש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חם על גבי קדרה הטמונה, אפלו כלי התחתון על האש שרי, ויש מפרשים שאם כלי התחתון על האש, לעולם אסור:

ח. להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מחם שעל האש, ויש אומרים שדינו כמפניחו כנגד המדורה, וכל דבר שמתר להניחו כנגד המדורה במקום שהיך סולדת בו כגון שיעבש מתר להניחו על גבי מחם שעל גבי האש, ויש אומרים דהוי כמניח על גבי פינה לכתחלה ואסור אפלו אם נתבשל כל צרכו, ואפלו אם מצטמק ורע לו, ואפלו אם נותנו שם לשמר חמו, וראשון נראה עקר. "ומכל מקום אם הוא תבשיל שיש בו רטב ומצטמק ויפה לו, אסור לדברי הכל:

ט. בכלי ראשון (פרוש, הכלי שמשפמש בו על האש), אפלו לאחר שהעבירוהו מעל האש מבשל כל זמן שהיך סולדת בו, לפיכך אסור לתן לתוכו תבלין, יאכל מלח מתר לתן לתוכו פיון שהעבירו מעל האש, דצריכא מלחא בשולא כבשרא דתורא. ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה בשר

מלוח אפלו הוא של שור. הגה ונראה לי דכלא מלוח נמי אסור, אלא דנקט מלוח דכלאו הכי אסור משום דם שבו. ויש אוסרים לתת מלח אפלו בכלי שני כל זמן שהיך סולדת בו, והמחמיר תבא עליו ברכה (תוספות ומרדכי פרק פירה). ואם עבר ונתן מלח אפלו בכלי ראשון, אפלו הוא על האש שעבר אסורא, מתר המאכל, דהמלח בטל על גבי המאכל (בית יוסף בשם שגלי הלכות):

יא. שאמבטי (פרוש, כלי שרוחץ בו) של מרחץ שהיא מלאה מים חמין, (אף על פי שהיא כלי שני) (תוספות ורא"ש וטור) אין נותנין לה מים צונן, שהרי מחממן הרבה, אכל נותן הוא ממים חמין שפדה האמבטי לתוך אמבטי אחר של צונן:

יב. מחם שפנה ממנו מים חמין, מתר לתן לתוכו מים צונן (מרבים) כדי להפשירן. ומתר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך חמין, והוא שלא יהיו ככלי ראשון, מפני שמתחממן הרבה. הגה ואם המים מרבים כל כף שאי אפשר שיתבשלו רק שפיגו צנן, אפלו בכלי ראשון שרי, רק שלא יהיה על האש (טור):

יג. ימתר לתן קיתון של מים או של שאר משקים בכלי שני שיש בו מים חמין, אכל בכלי ראשון אסור:

יד. ימתר לתן קיתון של מים או שאר משקים כנגד האש להפיג צנתן, ובלבד שיתנם רחוק מהאש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתהא היך סולדת (פרוש, מתחממת ונקוית) בו, דהינו מקום שפירסו של תינוק נכוית בו, אכל אסור לקרבו אל האש למקום שיכול להתחמם

באר הגולה

ג שבת ל"ח במשנה כתנא קמא דר' יהודה הרי"ף ורמב"ם פרק ט ד שם ל"ט ה שם קמ"ז במשנה ו טור והרא"ש מדברי רש"י בפרוש שמא ירתית ל"ד ז לרעת הטור, וכן משמע מדברי רמב"ם בפרק ט ח שם קמ"ה במשנה ומפרש לה בגמרא כגון תרנגולתא דר' אבהו ט שם במשנה י טור בשם ר' אליעזר ממיין והסמ"ג מהא דקמא לן שאין יוצאין במבשל אחר אפיה בפסחים מ"א כ מרדכי בפרק ג דשבת בשם ראבי"ה ל שבת ג"א ברייתא רמב"ם בסוף פרק ד מהלכות שבת וכפי שפשו הרב המגיד שם והביאו הבית יוסף בסימן רנ"ג מ רבנו ירחם בחלק ג הביא לשתי הדעות ולא הכריע ג שם בשם הגדולים שכן כתב הרא"ש ס שם ע שם פ שבת מ"ב משנה ובגמרא שם צ שם בגמרא ויבשלנא בתרא הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק כ"ב ונתוספות ק טור ונתוספות כתבו המחמיר תבא עליו ברכה ר רבנו תם וכן נוטין דברי הרא"ש וכן דעת הרב המגיד בפרק כ"ב ש שבת מ"ב בברייתא וכתבו הרמב"ם בפרק כ"ב ת שם מ"א במשנה ובגמרא א שם פתוספות ב שבת מ' בעבדא דר' יצחק בר אבדימי ג שם מ' בברייתא ד שם בגמרא

שתהא היד סולדת בו, ונאפלו להניח בו שעה קטנה שתפיג צנתו אסור, כיון שיכול להתבשל שם. הגה והוא הדין בפרות או שאר דברים הנאכלים כמות שהן חיינ (מרדכי פרק פירה, וצין לעיל סוף סימן רנ"ד):

טו ידבר שנתבשל כל צרכו והוא יבש, שאין בו מרק, מתר להניחו כנגד המדורה אפלו במקום שהיד סולדת בו. הגה ואפלו נצטנן כבר, אבל אם הוא רותח, אפלו בדבר שיש בו מרק מתר. ויש מקלין לומר, דכל שאין נותנו על גבי האש או הפירה ממש רק סמוך לו אפלו נצטנן מתר (המגיד פרק כ"ב), ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי, וכמו שכתבתי לעיל סימן רנ"ג:

טז ימתר לתן אינפאנדא כנגד האש במקום שהיד סולדת, ואף על פי שהשמן שבה שנקרש חוזר ונמוח. הגה וכל שכן קדרה שיש בה רטב שנקרש, שכשהשמן נמוח אינו בעין, דשרי (רבנו ירחם חלק ג), ויש מחמירין (ר"ן פרק במה טומנין), ונהגו להתמיר, מיהו, במקום צרף יש לסמוך אסקרא ראשונה:

יז האסור לתן צונן (על המחם) אפלו להפשיר, כל שהמחם חם כל כך שאילו היה מניחו שם הרבה היה בא לידי בשול, דהיינו שיהיה יד סולדת בו, שדין מניח על גבי מחם קדין מניח כנגד המדורה. ואם אינו חם כל כך, מתר:

יח והאלפס והקדרה שהעבירן מרתחין מעל גבי האור, אם לא נתבשל כל צרכו אין מוציאין בכף מהם, שנמצא מגיס ואיכא משום מבשל, ואם נתבשל כל צרכו, מתר, אבל צמר ליונה, אף על פי שקלט העין, אסור להגיס בו (פרוש, לנענע אותו בכף). הגה ולכתחלה יש לזהר אף בקדרה בכל ענין (פסקי מהרי"ו):

יט אסור לטוח שמן ושום על הצלי בעודו כנגד המדורה אפלו נצלה הצלי מבעוד יום, דמכל מקום יתבשל השום והשמן: **סימן שיט - דין הבוור בשבת.**

וב' י"ו סעיפים:

א הבוור אכל מתוך פסלת, או שהיה לפניו שני מיני אכלים ובוור מין ממין אחר

בנפה ובכברה חלב, כקנון ובתמחוי פטור אבל אסור. ואם ברר בבידו כדי לאכל לאתרו מתר. הגה וכל מה שבוור לצרף אותה סעדה שמסב בה מיד מקרי לאתרו (המגיד פרק ח ורבנו ירחם נתיב י"ב חלק ח ובית יוסף וטור ורא"ש), ונאפלו אחרים אוכלים עמו שרי (תוספות פרק כלל גדול). ולכן מתר לבדו הצדק שקורין שלאטין מן העלין המעפשים שבו, כל מה שצריך לאכל באותה סעדה (בית יוסף סימן שכ"א):

ב הבוור אכל מתוך הפסלת בידו להניחו אפלו לבו ביום, נעשה כבוור לאוצר וחיב:

ג היה לפניו שני מיני אכלים מערבים בוור אחד מאחד ומניח (השני כדי) לאכל מיד. הגה ושני מיני דגים מקרי שני מיני אכלים, ואסור לבדו אחד מחברו אלא בידו כדי לאכלן מיד, אף על פי שהתיכות גדולות וכל אחת נפרת בפני עצמה, אבל כל שהוא מין א', אף על פי שבוור התיכות גדולות מתוך קטנות, לא מקרי בריה, ואפלו היו שני מינים ובוור משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להפך, שרי, הואיל ואינו בוור מין אחד מתוך חברו (תרומת הדשן סימן נ"ו). ואם ברר והניח לאחר זמן, אפלו לבו ביום, כגון שבוור שחרית לאכל בין הערבים, חיב:

ד הבוור פסלת מתוך אכל אפלו בידו אחת חיב. הגה ואפלו האכל מרבה ויש יותר טורח בקרינת האכל, אפלו הכי לא יבדל הפסלת אפלו כדי לאכל לאתרו (בית יוסף):

ה הבוור תורמוסין מתוך פסלת שלהם חיב, מפני שהפסלת שלהם ממתקת אותם כשישלקו אותו עמהם, ונמצא כבוור פסלת מתוך אכל וחיב:

ו אין מוללין מלילות אלא מולל בשנוי מעט בראשי אצבעותיו. הגה ואף על פי שמפרק האכל מתוך השבלים, הואיל ואינו מפרק רק בלאחר יד כדי לאכל, שרי, ויש מחמירין (מרדכי ור"ן פרק קמא דיום טוב). ולכן אסור לפרק האגוזים לזים או אגוזים גדולים מתוך קלפתן הירקה (מהרי"ל), וטוב להתמיר מאחר דיוכל לאכלן כך בלא פרוק:

באר הגולה

ז היה לו מלילות מערב שבת, לא ינפה כקנון (פרש רש"י, כלי שראשו אחד רחב והשני צר כמין מרוב, ונותנין הקטניות בראשו הרחב ומנענע האכל ומתגלגל דרך המרוב והפסלת נשאר בפלי), ותמחוי (פרוש, קערה גדולה) ולא בשתי ידיו, אלא מנפה בידו אחת בכל כחו:

ח אין שורין את הפרשינים (פרש הערוף, ויצ"ה בלע"ז), דהיינו שמצייף מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסלת, ולא שפין אותן ביד כדי להסיר הפסלת, דהוה לה כבוור, אבל נותנין בכברה אף על פי שנופל הפסלת דרך נקבי הכברה:

ט כמשמרת, אפלו תלויה מערב שבת, אסור לתן בה שמרים, לאכל אם נתן בה שמרים מערב שבת, מתר לתן עליהם מים כדי שיצטוו צלולים לזוב:

י מין או מים שהם צלולים, מתר לסנן במשמרת. הגה ואף על פי שיש בו קסמין דקין, הואיל וראויין לשותות בלאו הכי (סמ"ג). יאכל בסודר, מים אסור משום לבון ויין ושאר משקין מתר. ואם הם עכורים, בין מים בין יין אסור לסנן. סוללהרמב"ם, במשמרת אסור ואפלו מים ויין צלולים, ואפלו בסודרים לא התירו אלא בצלולין אבל לא בעכורים. ויין מגתו, כל זמן שהוא תוסס (פרוש, שגראה ברותח), טורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודר:

יא כשמשננין היין בסודר צריך לזהר שלא נעשה גמא (בסודר) לקבל היין, משום שנוי:

יב כל מקום שמתר לסנן יין בסודר, מתר לסננו בכפיפה מצרית (פרוש, קפה שעושין מן הגמא וממיני ערבה), ויזהר שלא יגביה הכפיפה משולי הכלי טפח, משום שנוי:

יג שפלי שמצריין (פרוש, שמריקין) בו יין מהחבית לא יתן בפיו קשין וקסמין בחזקה, שאין לה מסננת גדולה מזה:

יד מתר לערות בנחת מקלי לחברו, ובלבד שיזהר שפשיפסק הקלות ומתחילים לירד ניצוצות קטנות הנשופות באחרונה מתוך הפסלת נפסק ויניחם עם השמרים, שאם

הה"ר"ן שם בשם הירושלמי ובשם ר"י ושאר פוסקים ו הסכמת כל הפוסקים אפלו להמחמירין בדבר שיש בו מרק ז רמב"ן וסמ"ג וסמ"ק ורבנו ירחם וכן כתב הרב המגיד בפרק כ"א לדברי הרשב"א ח תוספות בשבת מ"ח אעבדא דרבה ורבי יצרא בבי ריש גלותא והר"ן שם ט ה"ר"ן בפרק קמא דשבת י"ח אאוקימתא דיונה עקונה וטותה י כל בו [סימן שיט] א שבת ע"ד והרמב"ם בפרק ח ב תוספות וכן כתבו רבנו חננאל והרמב"ם שם ג שם אוקימתא דאב"י ד רמב"ם שם ח רמב"ם פרק ח מהלכות שבת ו שבת מיקרא דחזקיה ופרוש רמב"ם בפרק ח ז ביצה י"ב ובשבת קכ"ח וכתבמים ח שם ו שם ט ק"מ במשנה י שם בפרוש רש"י כ שם קל"ז במשנה ל שם קל"ט במשנה ופרוש רש"י שם מ שם מיקרא דזעירי נ טור ודברי הרשב"ם שקתבו תוספות בשבת ק"כ ס טור בשם הרמב"ם פרק ח ע שם אוקימתא דזעירי לברייתא דר' שמעון בן גמליאל פ רמב"ם שם וכתב הבית יוסף דסבירא לה דמשמרת שאמרו שם לאו משמרת ממש אלא מתר לשמרו קאמר צ שם בגמרא ק שם במשנה ר שם ובגמרא ש שם ט שם

לא יעשה כן, הני ניצוצות מוכחי שהוא בורר. מתר להגביה הקבית על איזה דבר כדי שיקלח ממנו היין היטב (רוקח הלכות יום טוב ובית יוסף):

טו אסנגנת שנתן בה חרדל לסגנו, מתר לתן בה ביצה, אף על פי שהחלמון יורד למטה עם החרדל והחלבון נשאר למעלה:

טז במים שיש בהם תולעים מתר לשותותן על ידי מפה בשבת, דלא שני בורר ומשמר אלא במתקן הענין קדם אכילה או שתיה, אבל אם בשעת שתיה מעבב את הפסלת שלא יכנס לתוך פיו, אין זה מעין מלאכה ומתר:

יז להמחבץ (פרוש, שמוציא חמאה מן החלב), תולדת בורר הוא, לפיכך אף על פי שנותנים שמשימים ואגוזים לדבש לא יחבצם בידו (עין לקמן סימן ש"מ סעיף י"א). הגה הרקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרק חב בשום זורה (מהרי"ל בשם אור זרוע וירושלמי פרק כלל גדול):

סימן שכ - דיני חגיגה בשבת.
ובו כ' סעיפים:

א יזיתים וענבים אסור לסחטן (עין לעיל סימן רנ"ב סעיף ה), ואם יצאו מעצמן אסורים, אפלו לא היו עומדים אלא לאכילה. וזיתים ורמונים אסור לסחטן, ואם יצאו מעצמן, ואם עומדים לאכילה מותר, ואם עומדים למשקים אסור. ושאר כל הפירות מותר לסחטן. הגה ובמקום שנהגו לסחט איזה פרות לשותות מימיו מחמת צמא או תענוג דינו כותותים ורמונים, אבל אם נהגו לסחטו לרפואה לבדו אין לחש (בית יוסף). וכל זה דוקא לסחט אסור, אבל מותר למצץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן, וכל שכן בשאר דברים (בית יוסף בשם שבלי לקט). ויש אוסרין למצץ בפה מענבים וכיוצא בהם (הגהות מימוני פרק כ"א):

ב יזיתים וענבים שנתרסקו מערב שבת, משקין היוצאין מהם מותרין. ואפלו אם לא נתרסקו מערב שבת, ואם יש יין

בגגית שהענבים בתוכה, אף על פי שהענבים מתפצעים בשבת בגגית מותר לשותותן בשבת, שכל יין היוצא מהענבים מתבטל ביין שבגגית:

ג חרצנים וזגים שנתן עליהם מים לעשות תמר, מותר למשך מהם ולשתותם. ואפלו לא נתן מים והיין מתמצה וזב מאליו, מותר לשותותו:

ד מותר לסחט אשכול ענבים לתוך קדרה שיש בה תבשיל כדי לתקן האכל, דהנה לה משקה הבא לאכל וכאכל דמי, אבל אם אין בה תבשיל אסור:

ה יש מי שאומר דהוא הדין לבסר שמתר לסחטו לתוך האכל, יורבנו תם אוסר בבסר (הואיל ואינו ראוי לאכל) (טור):

למותר לסחט לימוני"ש:

ז לסחט כבשים (פרוש, פרות ומיני ירקות המנחים בחמץ ובמלח כדי שלא ירקבו) ושלקות אם לגופם, שאין צריך למים ואינו סוחטן אלא לתקנם לאכילה, אפלו סוחט לתוך קערה שאין בה אכל, מותר, ואם צריך למימיהן מותר לסחט לתוך קדרה שיש בה אכל, אבל אם אין בה אכל יאסור. ולרבנו חננאל ס"ל שהוא צריך למימיהן חב חטאת, אפלו סחט לקדרה שיש בה אכל (ולדבריו, הסוחט אשכול לקדרה נמי אסור) (טור):

ח הסוחט דג לצירו, דינו כסוחט כבשים ושלקות למימיהן:

ט השהלג והברד אין מרסקין אותם, דהינו לשברם לחתיכות דקות כדי שיוזבו מימיו, אבל נותן הוא לתוך כוס של יין או מים והוא נמוח מאליו ואינו חושש, וכן אם הניחם בחמה או בנגד המדורה ונפשרו מותרים:

י מותר לשבר הקרח כדי לטל מים מתחתיו:

יא יצריך לזהר בהרף שלא יטול ידיו במים שיש בהם שלג או ברד, ואם יטל יזהר שלא ידחכם בין ידיו, שלא יהא מרסק:

❦ באר הגולה ❦

יב שיש לזהר שלא ישפוף ידיו במלח:
יג תדורס שלג ברגליו ואינו חושש:
יד אהר"מ מרוטנבורג מתיר להטיל מי רגלים בשלג, כוהר"א"ש היה נזהר:

טו יאסור לפרס סודר על פי החבית ולתן על גביו הכלי שדולים בו שמא יבא לידי סחיטה, אבל בגד העשוי לפרס עליו מותר, שאינו חושש עליו לסחטו:

טז יאסור להדק מוכין בפי פה שיש בו משקין, משום סחיטה:

יז הספוג אין מקנחין בו אלא אם כן יש בו בית אחיזה, גזירה שמא יסחט:

יח חבית שפקקו בפקק של פשתן לסתם נקב שבדפנה שמוציאין בו היין, יש מי שמתיר אף על פי שאי אפשר שלא יסחט, והוא שלא יהא תחתיו כלי, דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו הרי פסיק רישא (פרוש, אסור נמשך בהכרח מדבר מה, כמו המות הנמשך בהכרח מהתנות הראש) דלא ניתא לה ומתר, ויחלקו עליו ואמרו, דאף על גב דלא ניתא לה, כיון דפסיק רישא הוא, אסור. והעולם נוהגים החר בדבר, ויניש ללמד עליהם זכות, דכיון שהפנא ארבה חוץ לנערת ואין יד מגעת לנערת, מותר, מידי דהוי אספוג (פרש הערוך, ספוג הוא על ראש דג אחד גדול שבים, ובשעה שמרים ראשו להסתכל בעולם יורד אותו הספוג על עיניו ואינו רואה כלום, ולולי זה לא היתה ספינה נצלת מפניו) שיש לו בית אחיזה. ולפי שאין טענה זו חזקה ויש לגמגם בה, טוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת החבית בשעה שפוקקים הנקב (ועין לעיל סימן ש"א עוד מדיני סחיטה):

יט ליתן פרסם בתבשיל מותר, ואין לחש לו משום צובע, דאין צביעה באכלין:

כ יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פרות הצובעים צריך לזהר שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה משום צובע, אבל אם צובע פתו במשקה הפרות לית לן בה, דאין צביעה באכלין:

א שם במשנה וכפרוש הראשון שברש"י ב הרא"ש בתשובה ג רמב"ם פרק ח וכתב הרב המגיד שהוא מתוספתא [סימן שכ] א שבת קמ"ג במשנה ובגמרא ב שם ג שם באוקימתא דשמואל דמוזה ר' יהודה בהא ד שם ברייתא בדברי הכל וכן כתבו הר"ף ורא"ש והרמב"ם בפרק כ"ח וסמ"ג ה שם וכו', יהודה וכדמפרש לה שם בגמרא קמ"ד ו צינתי לעיל בסימן רנ"ב סעיף ה' ז טור בשם בעל התרומות וכן כתבו הסמ"ג וסמ"ק שאסור שלא היה נכר מעולם כמו הקא מתבטל אפלו בדבר שיש לו מתידין ח שם שבת קמ"ה קרב, הר"ף ורמב"ם בפרק ח והתוספות שם י טור בשם ר' יוסף כ שם והמרדכי וסמ"ג לא הביאו אלא דברי רבנו תם ל תשובת הרא"ש ורבנו ירחם בחלק ה מ שבת קמ"ה ג שם כשמואל הר"ף ורמב"ם בפרק כ"א ס הר"ף כשמואל וכו' יוחנן ע בית יוסף ממשמעות הגמרא שם פ שבת נ"א ברייתא צ הר"ן שם ורב הפוסקים ק טור בשם אבי העזרי וכן כתבו תוספות והרא"ש שם ש שם בעל התרומות ט טור בשם הר"ם מרוטנבורג א טור בשמו ב שם ג שבת מ"ח בעקבא דבי ריש גלותא וכפרוש רש"י וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ב ד שם קמ"א ה שם קמ"ג במשנה ו טור בשם הערוך וכן הסכים רבנו ירחם בחלק ד אהא דשבת קי"ח ז תוספות קי"ג ורא"ש שם והמרדכי בפרק כ דשבת בשם ר"י וסמ"ג והתרומות ח בית יוסף ממשמעות דברי הכל בו ט שבלי הלקט בשם בעל יראים י שם בבצל יראים

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתנחלים ואהרונה על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שכא - דיני תולש בשבת

ורין טוחן ודיני תקוני מאכל או
מנעבד וליש. ובו י"ט סעיפים:

א "חבילי פיאח אזור וקורנית (פרוש, מין עשב), הכניסן לעצים אין מסתפקין מהם, הכניסן למאכל בהמה קוטם ואוכל ביד אכל לא בכלי, ומולל בראשי אצבעותיו:

ב "אין עושין מי מלח הרבה ביחד לתת לתוף הפכים משום דדמי לעבוד, אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוף התבשיל. ואם נתן לתוכו שני שלישי מלח אסור לעשות ממנו אפלו מעט:

ג "אסור למלח חתיכות צנון ד' או ה' ביחד "מפני שנראה ככובש כבשים, והפוכש אסור מפני שהוא מבשיל, ואלא מטביל כל אחת לבדה ואוכלה, ואכל ביצים מתר למלחן:

ד "יש מי שכתב שמתר לטביל כמה חתיכות צנון אחת אחת לבדה ולהניחם יחד לפניו כדי לאכלם מיד זו אחר זו:

ה "אסור למלח בשר מבשל או ביצה מבשלת להניחה:

ו "אין למלח ביחד הרבה פולים ועדשים שנתבשלו בקלפתן:

ז "מתר לזרוץ פלפלין אפלו הרבה יחד והוא שידוכם בקמח של ספין ובקערה:

ח "אין כותתין מלח במדוך של עץ, אבל מרסק הוא ביד של ספין ובצעץ הפוריר ואינו חושש. הגה ודוקא מלח הגס, אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה פתיתין, מתר לחתכו בספין כמו שחותף הפת (כל בו):

ט "מתר לחתף בשר מבשל או צלי דק דק בספין. הגה אבל אסור לחתף דק דק בשר

חי לפני העופות, דהואיל ואינן יכולין לאכלו בלא חתף קמשוי לה אכל (תרומת הדשן סימן נ"ו ועין לקמן סימן שכ"ד):

י "אסור לגרר הגבינה בשבת במורג חרוץ בעל פיפיות שקורין ראלי":

יא "מתר להשקות את התלוש כדי שלא יכמש:

יב "המתחף הניק דק דק, חייב משום טוחן. הגה והוא הדין דאסור לחתף גרונרות וחרובים לפני זקנים (בית יוסף בשם תוספתא). ודוקא פרות וכדומה לזה אסור, אבל מתר לפרר לחם לפני התנגגולים, דהואיל וכבר נטחן אין לחש, דאין טוחן אחר טוחן (הגהות מיומני פרק כ"א וימרדכי ור"ן פרק כלל גדול וסמ"ג) וכל זה לא מורי אלא בחותף ומניח, אבל אם לאכלו מיד הכל שרי, מידי דהוי אבורר לאכל מיד דשרי (תשובת הרשב"א והר"ן פרק כלל גדול) בדלעיל סימן שי"ט:

יג "אסור לרדות חלות דבש מהבונרת (פרוש, הקן שהדבורים עושים בו הדבש) מפני שדומה לתולש. הגה ודוקא אם דבוקין בבונרת (המגיד פרק כ"א), אבל אם נתלשו מבוער יום או שנתרסקו מבוער יום והדבש צף בבונרת, מתר לרדותו בשבת (בית יוסף):

יד "אין מגבלין (פרוש, נתינת מים בקמח נקרא גבול) קמח קלי הרבה שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי, ומתר לגבול את הקלי מעט מעט. ואכל תבואה שלא הביאה שלישי, שקלו אותה ואחר כך טחנו אותה טחינה גסה, שהרי היא כחול והיא הנקראת שתימא, מתר לגבול ממנה בחמץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת, והוא שיהיה רך, אבל קשה אסור מפני שנראה בלש, (ואפלו ברוך) צריך לשנות, ביצר,

נותן את השתימא ואחר כך נותן את החמץ:

טו יחרדל שלשו מערב שבת, למחר יכול לערבו, הן ביד הן בכלי, ונותן לתוכו דבש, ולא יטרף לערבו בכך, אלא מערבו מעט מעט:

טז "שחלים (פרוש, שחלים בערבי תכ"א לשאר, ובלעז קרישין) שדכן מערב שבת, למחר נותן זין וחמץ, ולא יטרף אלא מערב, וכן שום שדכו מערב שבת, למחר נותן פול וגריסין, ולא יטרף אלא מערב. הגה ויש אומרים דלא יערב בכך אלא ביד (אור זרוע וימרדכי סוף פרק תולין). "ויש אומרים דהא דשרי לערב משקה בחרדל, דוקא שנתנו מבוער יום, אבל בשבת אסור לתת משקה בחרדל או בשום הפתושים, משום לש. הגה ואם נותן האכל תחלה ואחר כך החמץ או הזין ומערבו באצבעו שרי, דהוי שנוי, כמו בשתימא דלעיל, וכן נוהגין להתיר על ידי שנוי, ומקום שדרכו לעשות כך בחל, יתן בשבת החמץ תחלה ואחר כך האכל:

יז "מתר לעשות יינומלין, שהוא זין לישן דבש ופלפלין, מפני שהוא לשתייה. בראין עושין אלוניתית שהוא זין לישן ומים צלולים ושמן אפרסמון שהוא לרפואה:

יח "אין שורין את החלתית לא בפושרין ולא בצונגין, שדרך לשרותו לרפואה, אבל נותנו לתוף החמץ ומטביל בו פתו. היה שריי מאתמול, מתר לשרותו בשבת. ואם שתה ממנו יום חמישי ויום ששי וצריך לשותות גם בשבת, ימתר, שקף הוא דרך רפואתו לשותותו שבעה ימים זה אחר זה, הלכך מתר לשרותו בצונג ולתן בחמה, מפני שהוא סכנה אם לא ישתה ממנו:

באר הגולה

וסימן שכא א צינתי בסימן שי"ט סעיף ו ב שבת ק"ח במשנה וכתנא קמא ויכדמפרש לה שמואל שם בגמרא ג שם ד שם ה רמב"ם בפרק כ"ב ו שם בגמרא ז שם כחזקיה משמה דאביי ח תרומת הדשן ובשם אור זרוע וכן כתב משמו ההגהות בפרק ב' ושהביא ראיה מירושלמי ט שכלי הלגט בשם הגאונים י טור בשם הרב רבנו פרץ כ שבת קמ"ח וברבא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ל הרב המגיד שם בשם תוספתא מ תוספות ע"ד ג הריב"ש בתשובתו ס הרשב"א בתשובה ע שבת ע"ד ופרוש הרשב"ם הביא הנהגות בפרק כ"א וסמ"ג והר"ן וימרדכי שם פ שם ל"ה בריתא וכתבקים צ שם קכ"ה בריתא וכו' יוסי בר' יהודה הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"א ק שם ברמב"ם לפי גרסתו ר שם ק"מ מסקנא דגמרא ש שם ת טור בשם בעל התרומות א שבת קל"ט משנה ואם מתר לסנן עין סוף סימן שי"ט ב שם ק"מ בריתא ג שם בריתא וכתנא קמא ומתניתין יחידא היא רבי יוסי ד שם בגמרא

יט השום ובסר ומלילות שרסקן מערב שבת, אם מחסרים דיכה אסור לגמר דיקתן בשבת, ואם אין מחסרים אלא שחיקה מתר לגמר בשבת, לפיכך מתר לגמר שחיקת הריפות בעץ פרור בקדירה בשבת אחר שמורידין אותה מעל האש. הגה ומתר להחליק האכל בשבת ולא הוי בזה משום ממחק, הואיל ואפשר לאכלו בלא זה, ומכל מקום המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך, תבא עליו ברכה (מרדכי ריש פרק כלל גדול). אסור לקלף שומרים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכל לאילתר שרי (ועין לעיל סימן שי"ט) (סמ"ג והגהות מיומני פרק כ"ב ובית יוסף בשם סמ"ק ותורמת הדשן ורבנו ירחם):

סימן שכב - דין נוזל בשבת. ובו ו' סעיפים:

א ביצה שנוזלה בשבת אסורה אפלו לטלטלה, ואפלו נתערבה באלף בלן אסורות. ויכול לכף עליה כלי שלא תשבר, יוכלבד שלא יגע בה:

ב גשבת שלאחר יום טוב או לפני נולדה בזה אסורה בזה:

ג יפרות שגשרו מן האילן בשבת אסורים בו ביום, ולערב מתרים מיד:

ד האכלי בהמה אין בהם משום תקון כלי, לפיכך מתר לקטם אפלו בספיך קש או תבן ולחצץ בו שני, אבל קיסם שאינו אכל בהמה, אפלו לשלו כדי לחצץ בו שניו אסור:

ה ימתר לטלטל עצי בשמים להריח בהם ולהניף בהם לחולה, ומוללו להריח בו, אחד קשים ואחד רפים:

ו המחלק לבני ביתו מנות בשבת יכול להטיל גורל, לומר למי שיצא גורל פלוני יהיה חלק פלוני שלו, טהורא שיהיו החלקים שוים ואינו עושה אלא כדי להשוותם שלא להטיל קנאה ביניהם, אבל עם אחרים אסור, כיון שמקפידין זה על זה ובאו לידי מדה ומשקל. אבל לתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהם, אפלו בני ביתו ובחל אסור

משום קוביא. כיוש אומרים דעם בני ובני ביתו מתר להטיל גורל אפלו על מנה גדולה כנגד קטנה, מפני שאין מקפידים. הגה ואסור להטיל גורל בשבת אפלו על ידי אינו יהודי (מהרי"ל):

סימן שכג - דיני השאצה וקנין צרכי שבת והדחת הכלים ותקונן וטבילתן בשבת. ובו ו' סעיפים:

א ימתר לומר לחברו מלא לי כלי זה, אפלו הוא מיחד למדה. כוהני מלי כשנוטל הלוקח מדה של מוכר ומוליכו לביתו, ואין צריך לומר אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומר לו מלא לי כלי זה, אבל למדד בכלי המיוחד למדה ולשפף לתוך כליו של לוקח אסור. הגה ויש מקלין לומר דכל שאינו מכון למדה לגמרי, שממעט או מוסיף מעט, שרי והגהות אשרי ומרדכי פרק אין צדין, וכן המנהג פשוט למדד בכלי המיוחד למדה ולשפף לכליו של לוקח, ועוד יתבאר לה בסמוך טעם המקלין. דין הלזאת שבת דינו כמו ביום טוב, ועין לקמן סימן תקכ"ה ולעיל סימן ש"ז סעיף י"א:

ב ימתר לומר לחברו מלא לי כלי זה ולמחר נמדד אותו (אבל לא יאמר תן לי מדה פלוני) (טור):

ג ימתר לומר לחברו תן לי ביצים ואגוזים במנין:

ד ימתר לומר לחנוני תן לי ד' ביצים וה' רמונים, ויכלבד שלא יזכיר לו שם דמים ולא סכום מדה ולא סכום מנין, לומר הרי שיש לה בידי חמשים אגוזים, תן לי חמשים אחרים והרי יש לה בידי מאה.

הגה וכן בסכום דמים אינו אסור אלא בכהאי גוונא שאומר תן לי בכך וכך, דמים ויהיה לה בידי, כך וכך אבל בלאו הכי שרי. וכן בסכום מדה, דוקא בכהאי גוונא אסור אבל בלאו הכי שרי. ואף על גב דאסור להזכיר דמים כלל, הנינו, בדבר שאין מקחו ידוע, אבל בדבר שידוע, רק שאומר לו כמה צריך, שרי, אם לא שמזכיר לו סכום (אור ירוש והגהות אשרי פרק אין צדין), ואף על גב

שיש מחמירין בדבר זה, כבר פשט המנהג במדינות אלו להקל, וכסבא הנזכרת:

ה ימביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקפה כדרך חל, אלא יביאם לפניו או על כתפו וכיוצא בזה שישנה מדרך חל, אפלו אין בשנוי קלות במשא. וואם אי אפשר לו לשנות, כגון שזמן אורחים הרבה וצריך למהר להביא לפניהם, מתר טוהש אומרים דלמעט בהלוף עדיף, ויותר טוב להביאם בסל ובקפה בפעם אחת מלהביאם כל אחת ואחת בפני עצמה:

ו מדיחים כלים לערך היום, כגון שגשאר לו עדין סעדה לאכל, אבל לאחר סעדה שלישית אין מדיחין. וכלי שתיה מדיחין כל היום שקל היום ראוי לשתייה:

ז ימתר להטביל כלי חדש השעון טבילה ליוש אסורים. יורא שמים יצא את כלם, ויתן הכלי לאינו יהודי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו ואין צריך טבילה. הגה ואם הוא כלי שראוי למלאת בו מים ימלאנו מים מן המקנה ועלתה לו טבילה (המגיד פרק ד מהלכות יום טוב והגהות מיומני פרק כ"ג מהלכות שבת):

ח יכוס ששתה בו אינו יהודי מתר להדיחו לדברי הכל:

ט ימתר לשפשף הכלים בכל דבר, חוץ מכלי כסף בגרמקן, שהוא שמרי יין כשנתיבשו ונתקשו, מפני שהוא ממחק לכלי כסף שהוא רף:

י אין חופפין כלים במלח, לפי שהמלח נמחה כשחופף בחזקה:

סימן שכד - דיני הכנת מאכל לבהמה בשבת. ובו ט"ו סעיפים:

א אין כוכרין התבן בכברה שיפול המוץ לארץ, ולא יניחנו במקום גבוה כדי שיער המוץ, אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האכוס, אף על פי שהמוץ נופל מאליו מתר כיון שאינו מכון:

ב ילא ימדד אדם שעורים לתת לפני בהמתו, אלא משער באמד דעתו:

ג יאין גובלין מרסן לבהמה או לתרנגולים, אבל נותנים בו מים ומעביר בו תרוד או

באר הגולה

ה צינתיו לעיל בסימן רנ"ב ו טור בשם הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת וכן כתב בתשובה [סימן שכב] א ביצה ג' ברייתא ב צינתיו לעיל בסימן ש"י סעיף ד' ועין שם ג ביצה ד' מימרא ד' שם ב' ה' שם ל"ג מימרא דרב יהודה ו' שם ברייתא ז שם בגמרא אלקא דחכמים ח שבת קמח משנה ט הרי"ף והרא"ש ודלא כרב י שם בגמרא כ רמב"ם בפרק כ"ג וכן הכריע שם הרב המגיד [סימן שכג] א ביצה כ"ט משנה וכתנא קמא וכדמפרש לה רבא שם ב ר"ן שם ושפן נראין דברי רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ג הרב המגיד בפרק ט מהלכות יום טוב בשם הירושלמי ד ביצה כ"ט משנה ה שם בברייתא ו פלגתא דתנא קמא ורשב"א ויש שם חלופי גרסאות וכתב הרא"ש שיש לזהר בשניהם וכן כתב הרמב"ם שם ז שם במשנה ח שם בגמרא ל' ט תוספות שם י שבת קי"ח ברייתא כ פן הוכיח הרא"ש מדברי הרי"ף וכן משמע מדברי רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ל רא"ש והרב המגיד שם בשם הרשב"א מ בית יוסף נ רבנו ירחם בחלק ח ס שבת דף ג' בברייתא ע שם ופרש רש"י מפני שהוא פסיק וישא דמודה בה ר"ש פ מרדכי בשם ספר המצות [סימן שכד] א שבת ק"מ במשנה ב ביצה כ"ט ג פן פרש הרי"ף קודר הנאמר שם וכן כתב רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ד שבת קנ"ה משנה שם וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"א ה שם קנ"ו כאב"י

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

והארון על גביו, שהכל יודעים שנעשה לפלוני ישראל, אבל אם הוא בצנעה, מתר לקבר בו לערב בכדי שיעשו, ואפלו כשהוא בפרהסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל שנעשה בשבילו, אבל לישראל אחר מתר, והוא שימתין בכדי שיעשו:

טו סאינו יהודי שהביא בשבת חלילין (פרוש, כלי כגון חלילים שקולם מעורר הבכי) לספד בהם ישראל, לא יספד בהם לא הוא ולא אחרים עד שימתין לערב בכדי שיבאו ממקום קרוב. ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאם בשבת, ימתין לערב כדי שיבאו מאותו מקום, ואחר כך מתרים בין לו ובין לאחרים. והני מלי כשהביאם דרך רשות הרבים, אבל אם לא הביאם אלא דרך פרמלית, כיון שלא נעשה בהם אסור תורה אין צריך להמתין כדי שיבאו אלא מתרים לערב מיד:

טז ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחום, חוששין שמא מחוץ לתחום הובאו:

סימן שכו - דיני רחיצה בשבת.
ובו יג עיפיים:

א אסור לרחץ כל גופו, אפלו כל אבר ואבר לבד, אפלו במים שהוחמו מערב שבת, בין אם הם בכלי בין אם הם בקרקע, ואפלו לשפף המים על גופו ולהשתטף אסור, אבל מתר לרחץ בהם פניו וידיו ורגליו. הגה או שאר אברים, כל שאינו רוחץ כל גופו (בית יוסף בשם הרא"ש פרק תינקה) והני מלי בחמי האור, אבל בחמי טבריא מתר לרחץ אפלו כל גופו יחד, ואין צריך לומר בצוננין. והא דשרי בחמי טבריא, דוקא בקרקע, אבל בכלי לא, דאיתי לאחלופי בחמי האור:

מלא בשבילו. הגה ויש מקלין ואומרים דאף אם הובא דרך רשות הרבים לצורך ישראל מתר לאדם לשנות מהם, הואיל ואפשר לילך שם ולשנות (טור בשם רבנו תם), ויש מתירין אף לכתחלה (כל בו), וכן נהגו התר לומר אף לכתחלה לאינו יהודי להביא שכו או שאר דברים דרך פרמלית או בלא ערוב. ואף על פי שיש להחמיר בדבר, מכל מקום אין למחות ביד המקלין לצורך שבת ובשעת הדחק, דהא יש להקל באמירה לאינו יהודי לצורך, כמו שנתבאר סימן ש"ז, וכל שכן בכהאי גוונא:

יא ולקט אינו יהודי עשבים לצורך בהמתו, אם אינו מפירו מאכיל אחריו ישראל, השעומד בפניה בענין שלא תוכל לנטות אלא דרך שם, דאלו להעמידם עליהן אסור, דחישנין שמא יטל בידו ויאכילנה, והם מקצים, אבל אם מפירו אסור, וכן בכל דבר דאיכא למחש שמא ירבה בשבילו. סאכל בדבר דליכא למחש שמא ירבה בשבילו, כגון שהדליק גר לעצמו או עשה כבש לירד בו, שבגור אחד ובכבש אחד יספיק לכל, אפלו מפירו מתר:

יב יאף על פי שאינו מפירו, אם אומר בפרוש שלצורך ישראל הוא עושה, או אפלו אם אינו אומר כן, אם מעשיו מוכיחים שלצורך ישראל עושה, כגון שהדליק גר בבית שישאל בו והלך לו האיני יהודי, אסור:

יג אם לקט אינו יהודי והאכיל לבהמת ישראל אין צריך למחות בידו לפי שעה, אבל אם רגיל בכך צריך למחות:

יד לעשה אינו יהודי בשבת ארון או קבר לעצמו, מתר לישראל לקבר בו, ואם עשאו בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית. ודוקא שהקבר בפרהסיא

המשך הלכות שבת, סימן שכה - אינו יהודי שעשה מלאכה בעד ישראל

ח דבר שאין בו חשש צידה ומחבר אלא שהובא מחוץ לתחום, אם הביאו האיני יהודי לעצמו מתר אפלו בו ביום, ואם הביאו בשביל ישראל, מתר לטלטל אפלו מי שהובא בשבילו, אבל לאכל אסור בו ביום למי שהובא בשבילו, וילעזב בכדי שיעשו. הגה ויש אומרים דאין הלילה עולה מן החשבון, רק צריך להמתין ביום ראשון בכדי שיעשו (סמ"ק ומרדכי סוף פרק כל כתבי), ולאחרים מתר בו ביום. ויש אומרים דלמי שהובא בשבילו מתר לערב מיד, והא דשרי לישראל לטלטל אפלו כשהביאו האיני יהודי לעצמו, דוקא בתוך ד' אמות או בתוך העיר אם היא מקפת חומה, והוא שתהא מקפות לדירה, דהינו שישבה ולכסוף הקפה, וסתם עירות מקפת לדירה, וסתם מבצרים אינם מקפים לדירה (ועין לקמן סימן ת"א):

ט אם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום, אסור. ודוקא באינו יהודי שאינו שרוי עמו בעיר, אבל אינו יהודי השרוי עמו בעיר ופרות המצויים בעיר, אין לחש מספק. ואפלו אם יש לאינו יהודי שני בתים ואחד מהם בתוך התחום, תולין להקל ומתיר לאכל אפלו למי שהובא בשבילו:

י אינו יהודי שמלא מים לבהמתו מבור שהוא רשות היחיד לרשות הרבים, מתר לישראל להשקות מהם בהמתו, והוא שאין האיני יהודי מפירו, דליכא למחש שמא ירבה בשבילו. ואם מלא לצורך בהמת ישראל, אסור בכל מיני תשמיש אפלו ישראל אחר. ואם מלא מבור רשות היחיד לבהמתו, מתר לאחר שלא

— באר הגולה —

צ מהא דביצה כ"ה וערובין מ' ק' שם ר הרי"ף והר"ן וסמ"ג ומהרדכי ושאר פוסקים ש ר"י, וכן פסק הרא"ש ת ר"ן א רא"ש פרק ד דערוכין ב הרשב"א לשיטת הרי"ף והגאונים וכן כתבו הר"ן בפרק ב דביצה ובפרק כ"ב דשבת והרב המגיד בפרק ב מהלכות יום טוב ג שבת קכ"ב משנה ד שם ברייתא ה הרי"ן בפרק ג דביצה ובמסקנת התוספות והרא"ש ו תוספות שם כ"ה וכן כתבו מהרדכי בפרק כ"ב ושאר פוסקים ז שבת שם ברייתא ח שם בגמרא ט שם וברבא י הגהות מרדכי פרק י"ד בשם רבנו תם כ הרא"ש וכן כתבו הטור ושאר פוסקים ל שבת קנ"א מ שם וכפרוש הר"ן בשם הגאונים ורמב"ם בפרק ג ז רמב"ם שם ס שם משנה ע הספמת רב הפוסקים פ טור כפרוש תוספות שם וכן דעת הרי"ף והרא"ש וכן כתבו הרמב"ם בפרק ו ושאר פוסקים צ טור והרמב"ם שם ק הרי"ף ורמב"ם שם (סימן שכו) א שבת ל"ט ברייתא וכו' יהודה ב מימרא שם וכשמואל שם ג שם ד שם בברייתא ה שם מ' ו טור בשם סמ"ג וכן כתב בספר התרומה

ב יֵשׁ אֹמְרִים דָּהָא דְשָׂרִי בְחַמֵּי טְבָרְיָא, דְּוָקָא בְּשִׁאֲרֵי הַמָּקוֹם מְקָרְהָ, אָבֵל אִם הַמָּקוֹם מְקָרְהָ אֲסוּר, מִשּׁוּם דְּאֵתִי לִידֵי זַעַה וְאֲסוּר. "וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּמִתָּר לְהִזְיַע בְּחַמֵּי טְבָרְיָה:

ג טֵאמַת הַמֵּיִם שְׁהִיא חֲמָה, אֲסוּר לְהַמְשִׁיךְ לְתוֹכָהּ אֶפְלוּ מִעֲרֵב שֶׁבֶת סִילוֹן (פְּרוּשׁ), צְנוּר, מְרֻב וְסִילוֹן דְּכָר אֶחָד הֵם) שֶׁל צוֹנָן, וּפִי הַסִּילוֹן יוֹצֵא חוּץ לְאֵמָה וּמִיָּמִיו נִשְׁפָּכִים לְעוֹקָא (פְּרוּשׁ, גָּמָא) שֶׁבְּקִרְקַע. וְאִם הַמְשִׁיכִי, אֲסוּרִים אֶפְלוּ הַמֵּיִם שֶׁנִּכְסְוּ לֹה מִעֲרֵב שֶׁבֶת בְּרַחֲמִיָּה וּבִשְׁתִּיָּה כֹאֲלוּ הוֹחֲמוּ בְּשֶׁבֶת. כֵּן אִם הִבִּיא סִילוֹן שֶׁל מֵיִם מִעֲרֵב יוֹם טוֹב, כִּיּוֹם טוֹב בְּחַמֵּין שְׁהוֹחֲמוּ כִּיּוֹם טוֹב וְאֲסוּרִין בְּרַחֲמִיָּה וּמִתְרִין בִּשְׁתִּיָּה:

ד לֹא יִשְׁתַּטֵּף אָדָם בְּצוֹנָן כֹּל גּוֹפּוֹ וְיִתְחַמֵּם כִּנְגַד הַמְדוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁמִּפְשִׁיר מֵיִם שֶׁעָלִיו וְנִמְצָא בְּרוֹחוֹן כֹּל גּוֹפּוֹ בְּחַמֵּין, אָבֵל מִתָּר לְהִשְׁתַּטֵּף בְּצוֹנָן אַחֵר שֶׁנִּתְחַמֵּם אֶצֶל הָאֵשׁ:

ה יֵשׁ אֹמְרִים שֶׁצָּרִיף לְזַהֵר שֶׁלֹּא לְחַמֵּם יָדָיו אֶצֶל הָאֵשׁ אַחֵר נְטִילָה אִם לֹא יִגָּבֵם תַּחֲלָה יָפָה:

ו יֵאָסוּר לָתֵן עַל גְּבִי בִטְנוֹ כְּלִי שֵׁשׁ בּוֹ מֵיִם חַמֵּין, וְאֶפְלוּ בַּחֲלֵל מִפְּנֵי הַסִּפְּנָה, שֶׁפְּעָמִים שֶׁהֵם רִיתְחִים (אָבֵל מִתָּר לְחַמֵּם כִּנְגַד וְלִתְנוֹ עַל בִּטְנוֹ) (טוֹר):

ז הַרוֹחוֹן בְּהָרֵי צָרִיף שֶׁיִּגָּבֵם גּוֹפּוֹ יָפָה כְּשֶׁעוֹלֶה מִהֶנָּה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִשְׁאָרוּ הַמֵּיִם עָלָיו וְיִטְלָטְלוּ ד' אֲמוֹת בְּכַרְמִלִית, "לִפִּי שֶׁהַעוֹלָה מִן הַרְחִיפָה יֵשׁ רַבּוּי מֵיִם עַל גּוֹפּוֹ. אָבֵל הַהוּלָף בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים וּמִתָּר סוֹחֵף עַל רֹאשׁוֹ וְעַל לְבוּשׁוֹ לֹא הַקְפִּידוּ בּוֹ:

ח אָדָם מִתָּר לְטַבֵּל מִשְׁמַאֲתוֹ בְּשֶׁבֶת:

ט מִתָּר לְרַחוֹץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו בְּדִבְרֵים שֶׁאֵינֶם מְשִׁירִים: שֶׁעַר מְעַרְבִים עִם דְּבָרִים הַמְשִׁירִים, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה הָרֹב מְדַבֵּר הַמְשִׁיר:

י מִתָּר לְרַחוֹץ יָדָיו בְּמַרְסָן. הֵגַה דְּגַבּוּל כֹּלְאֲחֵר יָד שָׂרִי, וְאֲסוּר לְרַחוֹץ יָדָיו בְּמִלַּח

(אָגוּר), וְכָל שָׂכָן בְּבֵרִית שְׁקוּרִין זִי"ף בִּלְשׁוֹן אֲשֶׁכְּנוּ (בְּנִזְמִין זָאב סִימָן רַע"ח) אוֹ בְּשִׁאֲרֵי חֲלָב, שֶׁנִּמְצָא עַל יָדָיו וְהוּי נוֹלָד (מְדַכֵּי פֶרֶק בְּמָה בְּהֵמָה וּסְמ"ג וְהִנְהוּת מִזְמוֹנִי פֶרֶק כ"א טוֹר סִימָן ש"א):

יא יִמְרָחוֹץ שֶׁשְׁתֵּמוּ נִקְבִּי מִעֲרֵב שֶׁבֶת, לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת רֹחוֹץ בּוֹ מִיָּד. שֶׁאָבֵל אִם לֹא סִתְמוּ נִקְבִּי, אָף עַל פִּי שֶׁמֵּאֲלוּ הוֹחֵם בְּשֶׁבֶת, צָרִיף לְהִתְמִית לְעֲרֵב בְּכָדִי שֶׁיַּעֲשֶׂה, לִפִּי שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִתְהַה בְּגָחִילִים:

יב יֵאָסוּר לְכַנֵּס לְמִרְחָץ אֶפְלוּ לְהִזְיַע. (וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּאֶפְלוּ לְעֵבֶר בְּמִרְחָץ בְּמָקוֹם שֶׁיִּכּוֹל לְהִזְיַע אֲסוּר) (רַשִּׁי טוֹר):

יג אֵינִי שֶׁיִּשְׁרָאֵל וְאֵינֶם יְהוּדִים דְּרִים בֵּה וְיֵשׁ בֵּה מִרְחָץ רֹחוֹצֵת בְּשֶׁבֶת, אִם רַב אֵינֶם יְהוּדִים מִתָּר לְרַחוֹץ בֵּה בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת מִיָּד, וְאִם רַב יִשְׂרָאֵל אוֹ אֶפְלוּ מִחֲצָה עַל מִחֲצָה, אֲסוּר לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת עַד כְּדֵי שְׁיוּחֵם:

סִימָן שֶׁכּוֹ - דִּיגִי סִיכָה בְּשֶׁבֶת. וְכּוֹ ד' סְעִיפִים:

א אֶהְיוֹשֶׁשׁ בְּמִתְנִי לֹא יִסּוֹף שֶׁמֶן וְחִמֶּץ, אָבֵל סָף הוּא שֶׁמֶן לְבָדוֹ, אָבֵל לֹא בְּשֶׁמֶן וָרֵד, מִשּׁוּם דְּמוֹקְחָא מְלֵתָא דְּלִרְפוּאָה קָא עֲבִיד. כֵּן הוּא מָקוֹם שֶׁמֶץ בּוֹ שֶׁמֶן וָרֵד וְדָרְךָ בְּנֵי אָדָם לְסוּכּוֹ אֶפְלוּ בְּלֹא רְפוּאָה מִתָּר. הֵגַה וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין נִזְהָגִין לְסוֹף בְּשֶׁמֶן כִּי אִם לְרְפוּאָה, בְּכָל שֶׁמֶן אֲסוּר (בֵּית יוֹסֵף):

ב יִסְכִּין וּמִשְׁמֵשִׁין לְהִנְאֹתוֹ יָעַל יָדֵי שְׁנוּי, דְּהִינּוּ שֶׁסָּף וּמִשְׁמֵשׁ בִּיחָד, וְלֹא יִשְׁמֵשׁ בְּכַח אֶלָּא בְּרַפְיוֹן יָדִים:

ג אֵין מְגִרְדִּין בְּכָלִי הַעֲשׂוֹי לָכֵף, אֶלָּא אִם כֵּן הִיּוּ יָדָיו אוֹ רַגְלָיו מְטֻנְפוֹת בְּטִיט וְצוּאָה:

ד יֹא יִסּוֹף רַגְלוֹ בְּשֶׁמֶן וְהוּא בְּתוֹךְ הַמִּנְעֵל אוֹ הַסַּנְדָּל (הַחֲדָשִׁים) (מִזְמוֹנִי פֶרֶק כ"א), מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹר מִתְרַבֵּף וְדָמִי לְעֵבֶד, יֹא אָבֵל סָף רַגְלוֹ וּמִנְחִיו בְּמִנְעָל, וְסָף כֹּל גּוֹפּוֹ וּמִתְעַגֵּל עַל גִּבּוֹ הַעוֹר, "וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשֶׁמֶן הַנִּשּׁוּף בְּגוֹפּוֹ שְׁעוֹר כְּדֵי לְעֵבֶד, אֶפְלוּ יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְצַחֲצְחוֹ מִתָּר, וְהוּא שֶׁלֹּא יִכְנֶן אֶפְלוּ לְצַחֲצְחוֹ:

סִימָן שֶׁכּוֹ - דִּיגִי סִיכָה בְּשֶׁבֶת.

סִימָן שֶׁכּוֹ - דִּין חוֹלָה בְּשֶׁבֶת.

וְכּוֹ מ"ט סְעִיפִים:

א אִם יֵשׁ לוֹ מַחֲשׁ בְּעֵלְמָא וְהוּא מִתְחַזֵּק וְהוּלָף בְּכָרְיָא, אֲסוּר לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם רְפוּאָה וְאֶפְלוּ עַל יָדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, גְּזֵרָה מִשּׁוּם שְׁחִיקַת סְמָנִים:

ב כִּי יֵשׁ לוֹ חֲלִי שֶׁל סִפְנָה, מִצְוָה לְחַלֵּל עָלָיו אֶת הַשֶּׁבֶת, וְהִזְרִיזוּ הָרִי זֶה מִשְׁבַּח, גְּזֵרָה שֶׁוֹאֵל, הָרִי זֶה שׁוֹפֵף דָּמִים:

ג יִכַּל מִכָּה שֶׁל חֲלָל, דְּהִינּוּ, מִהַשְׁנִים וְלִפְנֵים, וְשְׁנִים עֲצָמָם בְּכָלִל, מִחֲלָלִין עָלֶיהָ אֶת הַשֶּׁבֶת. "וְדוּקָא שְׁנִתְקַלְקַל אֶחָד מִהַאֲבָרִים הַפְּנִימִיִּים מִחֲמַת מִכָּה אוֹ בּוֹעֵה וְכִיּוֹצֵא בָּזָה, אָבֵל מַחֲוִשִׁים אֵין נִקְרָאִים מִכָּה. הֵגַה מִיָּהוּ, מִי שֶׁחֲוָשֶׁשׁ בְּשִׁנּוֹ וּמִצְטַעַר עָלָיו לְהוֹצִיא, אוֹמֵר לֹאֵינוֹ יְהוּדִי לְהוֹצִיא (בֵּית יוֹסֵף בְּשֶׁם אֲרָחוֹת חַיִּים וְאֲסוּר וְהִתֵּר הָעָרוֹף):

ד יִמְכָּה שֶׁל חֲלָל אֵין צָרִיף אִמֵּד, יִשְׁאָפְלוּ אֵין שֶׁם בְּקִיאִים וְחוֹלָה אֵינוֹ אוֹמֵר כְּלוֹם, עוֹשִׂים לוֹ כֹּל שְׂרָגִילִים לַעֲשׂוֹת לוֹ בַּחֲלֵל. אָבֵל כְּשִׁינְדָעִים וּמִכִּירִים בְּאוֹתוֹ חֲלִי שֶׁמִּתְמִין וְאֵין צָרִיף חֲלוּל, אֲסוּר לְחַלֵּל עָלָיו אָף עַל פִּי שְׁהִיא מִכָּה שֶׁל חֲלָל:

ה יִמְכָּה שְׁאִינָה שֶׁל חֲלָל, נִשְׁאָלִין בְּכָקִי וּבַחֲלוּלָה, וְאֵין מִחֲלָלִין עָלָיו שֶׁבֶת עַד שִׁיאֲמַר אֶחָד מֵהֶם שְׁהוּא צָרִיף לְחֲלוּל, אוֹ שִׁיעֲשֶׂה אֶצֶל אֶחָד מֵהֶם סִפְנָה נִפְשׁוֹת (וְעֵין לְקַמֵּן סִימָן תר"ח):

ו יִמְכָּה שֶׁעַל גִּבּוֹ הִיָּד וְגַב הָרֵגֶל, וְכֵן מִי שֶׁבָּלַע עֲלוּקָה, "וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁכּוּ כְּלָב שׁוֹטָה כֹּא אֶחָד מִזִּזְלֵי עֶפֶר הַמִּמִּיתִים, אֶפְלוּ סָפֵק אִם מִמִּית אִם לֹא, הָרִי הֵם בְּמִכָּה שֶׁל חֲלָל:

ז לְמִחֲלָלִין שֶׁבֶת עַל כֹּל מִכָּה שֶׁנַּעֲשִׂית מִחֲמַת "בְּרָזֶל, וְעַל שְׁחִין הֵבֵא יִפְסִי הַשְּׁבַעַת, וְעַל "סִימָטָא וְהוּא הַנִּקְרָא פְּלוֹנְקֵר"וֹ בְּלַעַז, "וְעַל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קִדְחַת חֵם בְּיוֹתֵר אוֹ עִם סְמוּר:

ח כִּי יִשְׁאָחֲזוּ דָם, מִקִּיּוֹן אוֹתוֹ אֶפְלוּ הוּלָף עַל רַגְלָיו וְאֶפְלוּ כִּיּוֹם הָרֹאשׁוֹן:

ז הַרִי"ף בְּפֶרֶק כ"ב דְּשֶׁבֶת וּרְמַב"ם בְּפֶרֶק כ"ו וְהָרֵב הַמַּגִּיד שֶׁם בְּשֶׁם הָאֲוִנִים ח ר"ן וּר"י וּרְמַב"ן וְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים ט שֶׁבֶת ל"ח מִשְׁנֵה וּכְפֻרֵשׁ הַתּוֹסֵפוֹת בְּשֶׁם ר"י וְהַר"ן י טוֹר לְפֻרֹשׁ הַתּוֹסֵפוֹת וְכַמוֹ שֶׁבֶת הַבֵּית יוֹסֵף כ שֶׁם בֵּית יוֹסֵף ל שֶׁם מ' בְּרִיתָא מ טוֹר וְכֵן בְּרִיתָא שֶׁם הַר"א וְהַמְדַּכֵּי ג שֶׁם בְּרִיתָא ס שֶׁם קמ"א מִימָרָא דְרַב יְהוֹדָה ע הַר"א שֶׁם פ בִּיצָה י"ז מִשְׁנֵה וְכַבִּית הֵלֵל צ שֶׁבֶת ג' וְכ"ר נִחְמִיָּה ק מְדַכֵּי שֶׁם ר שֶׁבֶת מ' בְּרִיתָא ש הַר"ן שֶׁם ת שֶׁם בְּגִמְרָא א מִשְׁנֵה בְּמִסְכַּת מִכְשִׁירִין פֶּרֶק ב' וְכַתְּנָא קמָא רמב"ם פֶּרֶק ו וְשֶׁכֵּן נִרְאָה דַּעַת הַרִי"ף כִּמוֹ שֶׁבֶת הַר"ן [סִימָן שֶׁכּוֹ] א שֶׁבֶת קמ"א מִשְׁנֵה ב שֶׁם מִימָרָא דְרַב וְכֵן פֶּסְקוֹ הַרִי"ף וּרְמַב"ם בְּפֶרֶק כ"א ג שֶׁם בְּמִשְׁנֵה ד שֶׁם בְּרִיתָא וּכְדִמְפָּרֵשׁ לֵה ר' יוֹחָנָן וְכֵן פֶּסְקוֹ הַפּוֹסְקִים ה שֶׁם בְּרִיתָא כ"ר שֶׁמֶעוֹן בֵּן גְּמִלְיָאֵל וְכֵן פֶּסְקוֹ הַפּוֹסְקִים ו שֶׁם קמ"א בְּרִיתָא ז רמב"ם בְּפֶרֶק כ"ג וְשֶׁם כְּתָב אָף עַל פִּי שֶׁהֵם חֲדָשִׁים ח שֶׁם בְּגִמְרָא [סִימָן שֶׁכּוֹ] א הָרֵב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק ב מִהֲלָכוֹת שֶׁבֶת וְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים וְכֵן פֶּרֶשׁ הַבֵּית יוֹסֵף דְּבָרֵי הַטּוֹר ב שֶׁבֶת ק"ט וְיוֹמָא פ"ד וְהַרמב"ם בְּפֶרֶק ב ג טוֹר וְהָרֵב הַמַּגִּיד שֶׁם בְּשֶׁם הַרְיוּשְׁלָמִי ד עֲבוּדַת גְּלוּלִים כ"ה הַר"ן בְּפֶרֶק י"ד דְּשֶׁבֶת בְּשֶׁם רַבְנֵי יוֹנָה וְהַרְשֵׁב"א ו שֶׁם עֲבוּדַת גְּלוּלִים ז רמב"ן בְּסִפְּרֵי תוֹרַת הָאֲדָם ח שֶׁם ט שֶׁבֶת קנ"ט וְעֲבוּדַת גְּלוּלִים כ"ה י יוֹמָא פ"ד כ שֶׁבֶת פֶּרֶק כ"א ל עֲבוּדַת גְּלוּלִים כ"א מ כְּפֻרֹשׁ רַשִּׁי וּר"ן נ כְּפֻרֹשֶׁם שֶׁם ס שֶׁם הַר"ן ע פְּסָחִים כ"ה פ סֶפֶר אֲרָחוֹת חַיִּים וְכֵן כְּתָב הַר"ר שֶׁם טוֹב

ט י' החושש בעיניו או בעינו ויש בו ציר או שהיו שותתות ממנו דמעות מחמת הפאב, או שהיה שותת דם, או שהיה בו רירא ותחלת אובלא (פרוש, תחלת חלי), מחללין עליו את השבת:

י י' קבל חלי שהרופאים אומרים שהוא סכנה, אף על פי שהוא על הפשר מבחוי, מחללין עליו את השבת. ואם רופא אחד אומר צריך רופא אחד אומר אינו צריך, מחללין. ויש מי שאומר שאין צריך ממחה, דכל בני אדם חשוכים ממחין קצת, וספק נפשות להקל. הגה ויש אומרים דוקא ישראלים, אבל סתם אינם יהודים שאינם רופאים לא מחזקין אותם כבקריאים (אסור והתר הארץ). מי שרוצים לאנסו שיעבר עברה גדולה, אין מחללין עליו השבת כדי להצילו (עין לעיל סימן ש"ו) (בית יוסף בשם הרשב"א):

יא י' חולה שיש בו סכנה, שאמדהו ביום שבת שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת חלול שבת שמונה ימים, אין אומרים נמתינ עד הליילה ונמצא שלא לחלל עליו אלא שבת אחת, אלא יעשו מיד אף על פי שמחללין עליו שתי שבתות. ולכבוד הנר בשביל שיש, עין לעיל סימן רע"ח:

יב י' הכשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנה, משתדלין שלא לעשות על ידי אינם יהודים וקטנים ונשים, אלא על ידי ישראל גדולים אובני דעת. הגה ויש אומרים דאם אפשר לעשות בלא דחוי ובלא אחר על ידי שנוי, עושה על ידי שנוי, ואם אפשר לעשות על ידי אינו יהודי בלא אחר כלל, עושין על ידי אינו יהודי (אור זרוע), וכן נוהגים, אבל במקום דיש לחש שיתעצל האיני יהודי, אין לעשות על ידי אינו יהודי (תוספות ור"ן):

יג י' ככל הנזירי לחלל שבת בדבר שיש בו סכנה הרי זה משבח, אפלו אם מתקן עמו דבר אחר, כגון שפרש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים, וכן כל כיוצא בזה:

יד י' הנה חולה שיש בו סכנה צריך בשר, שוחטים לו, ואין אומרים נאכילנו נבלה,

אבל אם היה החולה צריך לאכילה לאלתר והנבלה מוכנת מיד והשחיטה מתאחרת לו, מאכילין אותו הנבלה:

טו י' אמדהו (פרוש, התבוננו במחלתו ושרפו) הרופאים שצריך גורגרת אחת, ורצו עשרה והביאו לו כל אחד גורגרת, כלם פטורים, ויש להם שכר טוב מאת ה', אפלו הבריא בראשונה:

טז י' אמדהו לשתי גורגרות ולא מצאו אלא שתי גורגרות בשני עקצין וג' בעקץ אחד, כורתים העקץ שיש בו ג', ואם היו ב' בעקץ אחד וג' בעקץ אחד, לא יכרתו אלא העקץ שיש בו שנים. הגה ואם הדבר כהול אין מדקדקין בכך, שלא יבא לידי דחוי ועכוב (הנהות מרדכי פרק מפנין):

יז י' חולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה. הגה או שיש לו מחוש שמצטער וקלה ממנו כל גופו, שאז אף על פי שהולך, כנפל למשכב דמי (המגיד פרק ב), אומרים לאינו יהודי לעשות לו רפואה, אבל אין מחללין עליו את השבת באסור דאורייתא אפלו יש בו סכנת אבר. ולחלל עליו ישראל באסור דרבנן בידים, ויש מתירים אפלו אין בו סכנת אבר. ויש אומרים שאם יש בו סכנת אבר עושין ואם אין בו סכנת אבר אין עושין. ויש אומרים שאם אין בו סכנת אבר עושין בשנוי, ואם יש בו סכנת אבר עושין בלא שנוי. ויש אומרים אפלו יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שהוא נסמך למלאכה דאורייתא, ודברים שאין בהם סמך למלאכה עושין אפלו אין בו סכנת אבר. ודברי הסברא השלישית נראין. הגה מתר לומר לאינו יהודי לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכל, דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי (רבנו ירמיה נתיב י"ב חלק ט ורמב"ן ורשב"א). וכל שאסור לעשות על ידי ישראל, אפלו על ידי החולה בעצמו אסור, אבל כשעושה לו האיני יהודי מתר לחולה לסיעו קצת, דמסיע אין בו ממש (בית יוסף):

יח י' להקזי דם ונצטנן, עושים לו מדורה אפלו בתקופת תמוז:

יט י' חולה שאין בו סכנה, מתר בכשולי אינם יהודים:

כ י' אין נותנין יין לתוך העין. ולתנו על גביו, אם פותח וסוגר העין אסור, ואם אינו פותח וסוגר מתר. ויורק תפל אפלו על גביו אסור, דמוכחא מלתא דלרפואה עבדי:

כא י' שורה אדם קילורין בערב שבת ונותן על גבי העין בשבת, שאינו נראה אלא כרוחץ, והוא דלא עמיץ ופתח, ויולא חישנין משום שחיקת סממנים, דכיון שלא התירו לו לשרותן אלא מערב שבת איכא הפרא:

כב י' מעבירין גלדי המכה וסכין אותה בשמן, שאכל לא בחלב מפני שהוא נמוח, ונאפלו בגמר מכה דליכא אלא צערא שרי, אכל אין נותנין עליה שמן וחמין מערבים יחד, ויולא על גבי מוך לתנו עליה, אבל נותן הוא חוץ למכה ושותת ויורד לתוכה:

כג י' נותנין ספוג וחתכות בגדים יבשים ויחדשים שאינם לרפואה אלא כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה, אבל לא ישנים, שהם מרפאים. והני מלי ישנים שלא נתנו מעולם על המכה, אבל אם היו כבר על המכה, אפלו ישנים שרי, דשוב אינם מרפאים:

כד י' נותנים עלה על גבי מכה בשבת, שאינו אלא כמשמרה, חוץ מעלי גפנים שהם לרפואה. (ואין נותנין גמי על המכה, שהוא מרפא) (טור):

כה י' רטיה שנפלה מעל גבי המכה על גבי קרקע לא יחזירנה, נפלה על גבי כלי, יחזירנה. ויולא ידי אינו יהודי מתר להניחה אפלו בתחלה. הגה ומתיר לומר לאינו יהודי לעשות רטיה על מכה או חבורה (אסור והתר הארץ), ואסור לתן עליה אפר מקלה, דמרפא, כי אם על ידי אינו יהודי (מרדכי פרק שמנה שרצים):

כו י' סמגלה קצת רטיה ומקנח פי המכה, וחוזר ומגלה קצתה הב' ומקנחה, ורטיה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח:

כז י' מכה שנתרפאה נותנין עליה רטיה, שאינה אלא כמשמרה:

סדר באר הגולה

צ עבודת גלולים כ"ח ק יומא פ"ד ברייתא לענין שבת ר"י ש שם בגמרא בפרוש המשנה וברייתא ת שם בברייתא א הרמב"ם בפרק ב ב יומא שם ג ר"ש ביומא והשוכה כלל כ"ז ד מנחות ס"ד מימרא דרבא ה שם בעיא דנפשה ו כן פרש הר"ן בפרק י"ד דשבת מימרא דרב המנוגא דבר שאין בו סכנה וכו' בשבת קכ"ט ז טור וכן כתב הרא"ש בפרק ב דעבודת גלולים והר"ן בפרק י"ד דשבת י טור בשם הרמב"ם כ שם בשם הרמב"ם בפרק ב דשבת ל שבת קכ"ט ז ר"י בשם רמב"ם ממה שכתב בפרק כ"א והר"ן בפרק ב דעבודת גלולים נ שבת קכ"ח ט טור מהא דקילורין דלקמן מדברי רש"י שם ע שם בגמרא פ שם צ שם ק טור ושם בפרוש רש"י ר שבת נ"ג ברייתא ש טור והמרדכי שם ת שם בגמרא א שם קל"ד וכשמואל וכפרוש התוספות ב שם ברייתא ג שם ברייתא ד שם בגמרא וכפרוש הר"ן וכפרוש רש"י לפרוש הרא"ש ה שם בפרוש רש"י ו סמ"ג בשם הירושלמי פרק ו דשבת ז ערובין ק"ב ברייתא וכתנא קמא וכן כתב הר"ן שם בגמרא וידן ובפרק י"ט דשבת ח רמב"ם בפרק ב ט ערובין שם י סמ"ג בשם הירושלמי פרק ו דשבת

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שכח - דין חולה בשבת

כח י"המפסי שחין בשבת כדי להרחיב פי המכה בדרך שהרופאים עושים, שהם מתכוונים ברפואה להרחיב פי המכה, הרי זה חלב משום מכה בפטיש, שזו היא מלאכת הרופא. ואם הפיסה כדי להוציא ממנה הלחה שבה, להרי זה מותר:

כט י"מי שנגפה ידו או רגלו, צומתה בינו כדי להעמיד הדם, אבל לא בחמץ מפני שהוא חזק ויש בו משום רפואה, ואם הוא מענג, אף היין לו כמו החמץ ואסור:

ל י"מי שנגמטה פרק ידו או רגלו ממקומו לא ישפשפנה הרבה בצונן, שזהו רפואתו, אלא רוחץ בדרבו, ואם נתרפא נתרפא:

לא י"צפרן שפרשה, וציצין, שהן כמין רצועות דקות, שפרשו מעור האצבע סביב הצפרן, אם פרשו רבן כלפי מעלה ומצערות אותו, להסירן ביד מותר, בכלי פטור אבל אסור, לא פרושו רבן, ביד פטור אבל אסור, בכלי חלב חטאת. ופרש רש"י כלפי מעלה כלפי ראשי אצבעותיו, ורובנו תם פרש דהינו כלפי הגוף, וצריך לחש לשני הפרושים:

לב י"החושש בשניו לא יגמע בהם חמץ ויפלט, אבל מגמע ויבולע או מטבל בו בדרבו. והחושש בגרונו לא יערענו בשמן, אבל בולע הוא שמן, ואם נתרפא נתרפא:

לג י"הגנח, מותר לינק חלב מהבהמה, דבמקום צערא לא גזור רבנן. ה"יש אומרים שאם אין לו אלא צער של רעב אסור לינק מהבהמה בשבת:

לד י"לא תקל אשה חלב מדדיה לתוך הכוס או לתוך הקדרה ותניק את בנה:

לה י"מותר לאשה לקלח מהחלב כדי שיאחזו התינוק הדד ויניק. הגה אבל אסור להתיז מחלבה על מי שנשף בו רוח רעה, דלית בו סכנה (בית יוסף בשם שג"י לקט):

לו י"אין לועסין מצטיפי (עין סימן ר"ו סעיף י"ג פרושו) ולא שפין בו השנים לרפואה, ואם משום ריח הפה מותר:

לז י"כל אכלים ומשקים שהם מאכל בריאים מותר לאכלן ולשתותן אף על פי שהם קשים לקצת בריאים ומוכחא מלתא דלרפואה עבדי, אפלו הכי שרי, וכל שאינו מאכל ומשקה בריאים אסור לאכלו ולשתותו לרפואה. ודוקא מי שיש לו מחוש בעלמא והוא מתחזק והולך בבריאי, האכל אם אין לו שום מחוש מותר. הגה וכן אם נפל למשכב שרי (בית יוסף):

לח י"מותר לאכל שרפים מתוקים ולגמע ביצה חיה כדי להנעים הקול:

לט י"אין עושין אפיקטויזין (פרש הערוך, אפיק טפי זון, כלומר, להוציא ערך המזון). דהינו, גרמת קיא, אפלו בחל, משום הפסד אכלים. "ואם מצטער מרב מאכל, בחל מותר אפלו בסם, ובשבת אסור בסם ומותר ביד:

מ י"החושש במצויו מותר לתן עליהם כוס שערט ממנו חמין אף על פי שעדין יש בו חלב:

מא י"מי שנשתכר, שרפואתו לסוך פפות ידיו ורגליו בשמן (ומלח), מותר לסוכם בשבת:

מב י"אין מתעמלין, הינו, שדורס על הגוף בכח כדי שייגע ויזיע. ואסור לדחוק פרסו של תינוק כדי להוציא הרעי:

מג י"מותר לכפות כוס חם על השבור ולהעלותו, ולהעלות אוננים בין ביד בין בכלי (*), ולהעלות אונקלי, דהינו תנוף שפנגד חלב שנקפף לצד פנים, ששפל אחד מאלו אין עושים בסמנים כדי שנחש לשחיקה, ויש לו צער מהם:

מד י"רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי טבריה ובמים היפים שבים הגדול אף על פי שהם מלוחים, שכן דרך לרחץ בהם וליכא הוכחה דלרפואה קא עבדי, אבל לא במים הרעים שבים הגדול ובמי משרה, שהם מאוסין ואין דרך לרחץ בהם אלא לרפואה. ודוקא ששואה בהם, אבל אם אינו שואה בהם מותר, שאינו נראה אלא כמקור:

מה י"לוחשים על נחשים ועקרבים בשביל שלא יזיקו, ואין בכך משום צידה:

מו י"נותנין כלי על גבי העין להקר, והוא שיהא כלי הנשל בשבת:

מז י"שעצם שיצא ממקומו מחזירין אותו:

מח י"אסור להניח בגד על מכה שיצא ממנו דם מפני שהדם יצבע אותו. ואסור להוציא דם מהמכה. לכה יש לרחץ המכה במים או ביין תחלה להעביר דם שבמכה. "ויש אומרים שכורך קורי עקביש על המכה ומכסה בהם כל הדם וכל החבורה ואחר כך כורך עליו סמרטוט:

מט י"אסור לשום פתילה בפי הטבעת בדרך שנוהגים לעשות למי שהוא עצור, אלא אם כן ישים אותה בשנוי, שיאחזנה בשתי אצבעותיו ויניחנה בנחת:

ג' באר הגולה

כ משנה פרק ב דעדיית ולשון הרמב"ם בפרק י מהלכות שבת ל שם בדמפרש לה שמואל שבת ק"ז מ שם ק"ט נ שם קמ"ז משנה ס שם צ"ד ברייתא ע שם בגמרא פ שם צ שם ק ק"א משנה וקדמפרש לה אביי ר ברכות ל"ז ברייתא וקפרוש הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ש כתבות ס' והביאו הר"ף בפרק כ"ב דשבת ת תוספות ביבמות ק"ג בשם רבנו תם וסמ"א א שג"י לקט בשם תוספתא ב רבנו בגמרא ג תוספתא פתבוהו הר"ף והרא"ש פרק י"ד דשבת רמב"ם בפרק כ"א ד שבת ק"ט משנה וגמרא ה טור ממשמעות הגמרא ולרעבו ולצמא דנקט לאו דוקא ו מרדכי שם ז שבת קמ"ז ח הר"ף ורא"ש שם ט שם ס"ז י שם כ שם קמ"ז וקפרוש הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ל שם ברמב"ם מ אב שטפא מלי דרמב"ם חזר ושנאו פאן ונתבאר בסעיף מ נ עבודת גלולים כ"ח ופרש רש"י גידי האזן שפעמים יורדים למטה ומתפרקים הלתיים (*) שם כ"ט ס הרמב"ם בפרק כא ע שבת כ"ט ברייתא וגמרא פ שם בגמרא וכן כתב רמב"ם בפרק כא ושאר פוסקים צ חלק ק"א ברייתא ק רש"י שם ר שם ברייתא ש שבת קמ"ח ובגמרא ודלא פסתם משנה ת שג"י לקט בשם ספר גראים א כל בו ב בית יוסף

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? – אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון מז - עמוד ב]

לעשותם, אם הוא דבר שאם עשהו
ישראל אין בו אסור אלא מדברבן, אומר
לאינו יהודי ועושהו, ואם הוא דבר
שאסור לישראל לעשותו מן התורה, לא
יאמר לאינו יהודי לעשותו (וענין לעיל
סימן ש"ו):

ז לא היה לו כמון שחוק מערב שבת לא
ישחקנו אלא לועס בשניו. אם לא ערב
מאתמול יין ושמן לתן עליה, לא יערכם
היום, אלא יתן כל אחד לבדו:

ח יאין עושין לה חלוק, אלא כורך עליה
סמרטוט. ואם אין לו כורך על אצבעו
דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחל
ומביא דרך חצר אחרת אפילו לא נשתתפו
יחד:

ט בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים
את הולד לפני המילה ולאחר המילה
וביום שלישי למילה במים חמין היה
מסכן, לפיכך נזקקו לכתב משפטו כשחל
להיות בשבת, והאידנא לא נהגו ברחיצה
כלל, ודינו לרחץ בשבת אם רצו בדין
רחיצת כל אדם. הגה ובמדינות אלו נוהגים
לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו
מאתמול ולאחר המילה במוצאי שבת, וכן
אם היה יום ג' למילתו בשבת ורואים שיש
צרך לרחצו, מכינים חמין מבעוד יום
ורוחצים אותו בשבת. וכל זה מן הסתם,
אבל אם רואים שיש לחש לסכנה אם לא
ירחצו אותו אחר המילה בודאי מתר לרחצו
ולחלל עליו שבת, מידי דהוי אשאר חולה
שיש בו סכנה:

י אדם שלא מל מעולם לא ימול בשבת
אבל אם מל כבר פעם אחת מתר למול
בשבת אפילו אם הוא אבי הבן. הגה וענין
עוד דיני מילה בטור יורה דעה סימן רס"ו:

סימן ש"ב - ש"א לילד בהמה

בשבת. ובו ד' סעיפים:

א אין מילדין את בהמה בשבת:

ב אין מפרכסין לבהמה גלדי מפה ולא
סכין אותה בשמן. והני מלי בגמר מפה
דליכא אלא משום תענוג, אבל בתחלת
מפה דאיכא צערא, שרי:

ג יאם אכלה פרשינין הרבה ומצטערת יכול
להריצה בחצר כדי שתגיע ותתרפא:
ד יאם אחזה דם, יכול להצמידה במים כדי
שתצטנן. יאם הוא ספק שאם לא יקויו
לה דם תמות, מתר לומר לאינו יהודי
להקנייה:

סימן ש"ג - ש"א לפנות אוצר

בשבת. ובו ג' סעיפים:

א "אוצר של תבואה או של כדי יין, אף
על פי שמתר להסתפק ממנו, אסור
להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה,
כגון שפנהו להכנסת אורחים או לקבע
בו בית המדרש. וכיצד מפנהו, אם היה
האוצר גדול מפנה ממנו חמש קפות
(שכלל קפה ג' סאים) (הנהגות מרדכי ור"ן
פרק מפניו), לא היה בו אלא חמש קפות,
מפנה מהם ארבע קפות, אבל כלו לא
יפנה שמא יבא להשוות גמול. הגה וכל
שבות שהתירו משום צרך מצוה, מתר גם
כן לצרך אורחים. ולא מקרי אורחים אלא
שנתארחו אצלו בביתו או שזמן אורחים
שנתארחו אצל אחרים (תרומת הדשן סימן
ע"ב), אבל כשזמן חבירו לסעד אצלו לא
מקרי אורחים, ואינו סעדת מצוה רק סעדת
רשות (בית יוסף):

ב יכשמשנה אלו ד' או ה' קפות לא יחלקם
בקפות קטנות להוליכם בהרבה פעמים
כדי להקל המשאוי, מפני שמרבה בהלוח
ואושא מלתא טפי:

ג דאלו ד' או ה' קפות שמשפנה, הינו,
לאורח אחד, ואם באו לו הרבה מפנה
בשעור הזה לכל אורח ואורח, ויכלכד
שלא יפנה אחד לכלם, דאיכא טרחא
יתירה, אלא כל אחד יפנה לעצמו יאו
אחר יפנה בעדו. הגה חביות של יין
שהובאו על עגלה אסור להורידן בשבת, אם
לא לכבוד אורחים או לצרך מצוה דהוי
כמפנה האוצר:

סימן ש"ד - דיני דלקה בשבת.

ובו כ"ז סעיפים:

א "נפלה דלקה בשבת, אם הוא בלילה קדם
סעדה יכול להציל כדי מזון שלש סעדות,
הראוי לאדם, לאדם, והראוי לבהמה,

לבהמה, ובשחרית מזון שתי סעדות,
ובמנחה מזון סעדה אחת. יודוקא בני
הבית שהדלקה בו לא יצילו יותר משום
דאיכא למחש שמתוך שטרודים בהצלה
ישקחו השבת וככו, אבל בתים הקרובים
ויראים שתגיע להם הדלקה יכולים
להציל כל מה שירצו:

ב גיש מתירים לטלטל מעות ודברים
המקצים כדי להצילם מפני הדלקה או
מאנסים הבאים לגזלם, דבמקום פסידא
אין לחש לאסור מקצה, יגיש אוסרים.
ואפלו לומר לאינו יהודי לטלטל סחורה
הנפסדת מחמת גשמים יגיש מי שאוסר
(וענין לעיל סימן ש"ו סעיף י"ט):

ג יהציל פת נקיה לא יציל פת הדראה
(פרוש, פת שנטל הדרה דהינו, פת סבין),
אבל איפכא שרי:

ד ימצילין מיום הכפורים לשבת, אבל לא
משבת ליום הכפורים ויום טוב ולא
לשבת הבאה, אלא מיום הכפורים
למוצאי יום הכפורים מצילין מזון סעדה
אחת:

ה ימצילין לחולה ולזקן ולרעבתן, כבינוני:

ו יהא דאין מצילין אלא מזון ג' סעדות,
הינו, דוקא בשני פלים, אבל בכלי א'
מצילין אפלו יש בו מאה סעדות, יאפלו
פרש טליתו וקפל והביא לתוכו ויחזר
וקפל והביא לתוכו מתר, כיון שמוציא
הכל בפעם אחת:

ז למתר להציל כלי תשמישו יחצריכים לו
לאותו היום, כגון כוסות וקיתוניות:

ח ילובש כל מה שיכול ללבוש ומוציא
ופושט, ויחזר ולובש ומוציא ופושט.
יגיש מי שאומר שאינו לובש ומוציא
אלא פעם אחת בלבד:

ט יאומר לאחרים באו והצילו לכם כל
אחד מזון שלש סעדות. ויכולים ללבוש
כל מה שיוכלו ללבוש. ואם רוצים זוכים
בו מן ההפקר כיון שאמר הצילו לכם,
ואם אינם רוצים לזכות אלא רוצים
להחזירו לקבל שכר על הצלתם, הרשות
בידם ולא הוי שכר שבת:

— 8 — באר הגולה —

מ שם קל"ג משנה נ שם במשנה ס דברי עצמו ע מרדכי בפרק ג' דחלין בשם רבנו שמחה ותרומת הדשן שם [סימן ש"ב] א שבת קכ"ח משנה ב שם נ"ג ברייתא
וגמרא ג שם ברייתא וכו' יאשהי ד ולא כההיא ברייתא שם אלא כר' יאשהי הרי"ף והרא"ש ה מרדכי שם [סימן ש"ג] א לשון רמב"ם בפרק כ"ז מבריתא שבת קכ"ז
ב שם קכ"ו משנה וגמרא קכ"ז א שם קכ"ז בענין ולא אפשטא ה שם בענין ולא אפשטא ו בית יוסף [סימן ש"ד] א שבת
קט"ז משנה ב תוספות ורא"ש והר"ן בשם רבנו תם ושאר פוסקים ג תוספות וטור בשם בעל התרומה וכן כתב הר"ן ד טור לדעתו וכן כתב הרב המגיד בפרק ו
בשם רמב"ן ורשב"א ה בית יוסף ממשמעות דברי הרשב"א ו שם ברייתא ז שם ח הר"ן ממשמעות הגמרא ובשם הירושלמי והרב המגיד בפרק כ"ג בשם הרשב"א
ט הרב המגיד שם בשם הירושלמי י שבת ק"כ במשנה כ שם בענין ונפשטא ל שם משנה מ שם ברש"י נ שם במשנה וסבירא לה דדברי הכל הוא טור והתרומה
וסמ"ג ס בית יוסף לדעת רמב"ם וסבירא לה דדברי רבי יוסי הם ותנא קמא פליג עלה והלכה כתנא קמא ע שם במשנה וגמרא פ פרש רש"י שם

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון מ"ח: - יח חשוון - יח שבט - יח אייר - יח אב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

של גדי מצדה האחר שלא תשרף, ועושים מחצה בכל הכלים להפסיק בין הדלקה, ואפלו כלי חרס חדשים מלאים מים שודאי יתבקעו כשתגיע להם הדלקה, דגרים כבוי מותר. הגה במקום פסידא (מרדכי פרק כל כתבי):

כג אטלית שאחז בה האור, פושטה ומתכסה בה ואינו חושש אם תכבה. יוש מי שאומר שצריך שלא יתבונן לכך. הגה מותר לכפות קערה על הנר שלא תאחז בקורה (טור). וענין לעיל סימן רע"ז סעיף ה):

כד יוש אומרים שאין יכול לתן עליו משקין כדי שיכבה כשיגיע להם, יוש אומרים שמותר לעשות כן בשאר משקים חוץ מן המים, משום כבוס, יוש מתיירים אפלו במים, ודברי סבא שנית נראים:

כה יאנו יהודי שפא לכבות אין צריך למחות בידו, אבל קטן שפא לכבות צריך למחות בידו:

כו יכול לומר בפני אינו יהודי כל המכבה אינו מפסיד, ואף אם אינו מזמן כאן יכול לקרותו שיבא, אף על פי שודאי יכבה כשיבא, וכן כל פיוצא בזה בהזק הבא פתאם, כגון אם נתרוצצה חבית של יין יכול לקרא אינו יהודי אף על פי שודאי יתקננה כשיבא. הגה וכל הדינים הנזכרים בדיני הדלקה הני מלי בימיהם, אבל בזמן שאנו שרויין בין אינם יהודים, כתבו הראשונים והאחרונים ז"ל שמותר לכבות דלקה בשבת משום דיש בה סכנת נפשות, ונתירו הרי זה משבח. ומכל מקום הכל לפי הענין, דאם היו בטוחים ודאי שאין שום סכנה בדבר אסור לכבות, אבל בחשש סכנת ספק מותר לכבות אפלו הדלקה בביתו של אינו יהודי, וכן נוהגין (תרומת

יד' הקמיעין שיש בהם פסוקים אין מצילים אותם מפני הדלקה, יוש אומרים שמצילים:

טז מצילים תיק הספר עם הספר ותיק התפלין עם התפלין אף על פי שיש בתוכם מעות, והוא הדין לשאר כתבי הקדש:

טז אם הניח תפלין בארנקי (פרוש, כיס) מלא מעות, יכול להצילו מפני הדלקה או מפני הגנבים והגזלנים למקום שיכול להציל התפלין. יוש מי שאומר דהינו דוקא כשהניחם שם מערב שבת:

יז יוש מתיירים להציל דסקיא מלאה מעות על ידי כפר או תינוק מן הדלקה או מן הגנבים והגזלנים, יודוקא לרשות היחיד אבל לא לחצר שאינה מערכת (מצילין הספרים אפלו לחצר שאינה מערכת) ולמבוי (פרוש, מקום שנכנסים מהם לחצרות) שלא נשתתפו בו, ויכלבד שיהיו בו שלש מחצות ולחי:

יח כתבו משם גאון, שמותר לומר לאינו יהודי להציל ספרים מן הדלקה אפלו דרך רשות הרבים:

יט כל מה שמותר להציל מפני הדלקה, מותר להציל ממנו ומשאר דברים המאבדים:

כ והגליונים שלמעלה ושלמטה ושבין פרשה לפרשה ושבין דף לדף ושבתיחלת הספר ושבסוף הספר, אין מצילין אותם:

כא והאפיקורסים, דהינו, האדוקים בעבודת פוגבים, וכן מומרים לעבודת פוגבים שכתבו להם כתבי הקדש, אין מצילים אותם, ואף בחל שורפן עם האזכרות שבהן:

כב כתב שאחז בה האור, יכול לפרס עור

המשך הלכות שבת, סימן שלד - דין דליקה בשבת

י כל הצלה שאמרנו אינה אלא לחצר אחת המערכת, אבל לא לשאינה מערכת. הגה ויש מקלין אף לשאינה מערכת (סמ"ג והנהרות מרדכי):

יא יוש אומרים דכל הצלה שאמרנו היא לחצר ומבוי הסמוכים לרשות הרבים, וגם אינם מקרים דדמי לרשות הרבים, ומשום הכי אין מתירין להציל אלא מזון שלש סעודות וכלים הצריכים, אבל לבית אחר שערב עמו יכול להוציא כל מה שירצה, ואף לחצר לא אמרו אלא לחצר חברו, אבל לחצר שלו שאין צריך ערוב יכול להוציא כל מה שירצה, יוש אומרים שאין חלוק:

יב כל כתבי הקדש מצילין האידנא מפני הדלקה וקורין בהם אפלו כתובים בכל לשון, ואפלו כתובים בסם ובסקרא (פרוש, מיני צבעונים) ובכל דבר. וכן מטבע ברכות ששטבעו חכמים, מצילין אותם מן הדלקה ומכל מקום התרפה (פרוש, מקום מגלה והפקר). וכן תרגום שכתבו עברי כגון יגר שהדוּתא, וכדנא תאמרין להוּם, ועברי שכתבו תרגום או בלשון אחר שאותו העם בקיאים בו, וכן ספר תורה שיש בו ללקט פ"ה אותיות מתוך תבות שלמות או שיש בו אזכרה, מצילין אותה:

יג יוש מי שאומר דמגלת אסתר הואיל ואין בה אזכרות, אם אינה כתובה כמשפטה אשורית על העור ובדיו, אין בה קדשה להצילה מפני הדלקה:

— באר הגולה —

צ שם במשנה וכתנא קמא וכן פסק רמב"ם בפרק כ"ג ק טור בשם בעל התרומה ר גס זה שם בעל התרומה ש טור לדעתו וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ן ת שבת קט"ו א תוספות והרא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ב שם בעיא ונפשטה ג הרא"ש והמרדכי והר"ן שם ושאר פוסקים ד ברייתא שם ה שם מסקנת הגמרא ו המרדכי ז הרשב"א בתשובה ח טור ט משנה שם קט"ו י בעל התרומה וסמ"ג כ שם בעל התרומה ל סמ"ג והמרדכי מ טור בשם הסמ"ג ובשם הירושלמי וכן כתבו שאר פוסקים נ משנה שם קי"א ס שבלי לקט בשם ר' ישעיה ע שם במשנה וגמרא וכתנא קמא פ שבלי לקט צ ר"י בחלק ג ק שם בעיא ולא נפשטה ופסקו הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ג לחומרא ר ברייתא שם ש משנה שם ק"כ ת שם וברבי שמעון בן גס א ברייתא שם ומשמעות פמה פוסקים ב בית יוסף ממשמעות הטור ג הר"ף וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ב בשם הראב"ד והרמב"ן ודלא כר"י שם וכן נראה דעת הרא"ש ד תוספות שם בשם הרשב"ם, וכן כתב הטור ה הרמב"ם בפרק י"ב ו הרב המגיד בשם הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן ומשנה שם קכ"א ז שם בגמרא ח הרא"ש שם

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון מח - עמוד א]

הדשן סימן נ"ח והנהות אשרי פרק מי שהוציאוהו בשם אור ורוע). ודוקא לכבות הדלקה דהרי מלאכה שאינה צריכה לגופה ויש סכנה אם לא יכבה, אבל אסור לחלל שבת כדי להציל (ממוז), ואם עבר וחלל צריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי, ולא ישתה וזן ולא יאכל בשר, ויתן במקום חטאת י"ח פשיטין לצדקה, ואם ירצה לפדות התענית יתן בעד כל יום שנים עשר פשיטין לצדקה (פסקי מהרא"י סימן ס') ועין בטור יורה דעה מהלכות נדה סימן קפ"ה:

בז טהלת המנחת במקום שרבים נזוקים בה יכול לכבותה בין אם היא של מתכת בין אם היא של עץ, כוהרמב"ם אוסר בשל עץ:

סימן ש"ה - דין חבית שנשברה. ובו ה' סעיפים:

א חבית שנשברה, מצילין ממנה מזון של סעודות אפלו בכלים הרבה, דאלו בכלי אחד אפלו מחזיק מאה סעודות מציל, ואומר לאחרים באו והצילו לכם, ובלבד שלא יספג, דהינו שלא ישים הספג במקום היין לחזר ולהטיפו, גזרה שמא יסחט, ונאפלו אם יש לו בית אחיזה דליכא חשש סחיטה אסור, שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחל. וילא יטפח בשמן להכניס ידו ולקנחה בשפת הכלי. הגה ויש אומרים, דוקא חבית שנשברה, שבהול, ואם יציל חישנין שיתקננה, אבל אם נסדק ועביד טיף טיף שאינו בהול כל כך, מתר להציל בכלים, לקלט ולצרף (הנהות מרדכי ותוספות פרק כל כתבי והנהות מימוני פרק כ"ב). ויש אומרים דכל זה לא מירי אלא להציל מחצר לחצר, אבל לבית אחד שערב עמו מצילין בכל ענין, כמו שנתבאר לעיל גבי דלקה (פסקי מהרא"י סימן קצ"ו):

ב האם נשברה חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה, ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלט לקבל מן הקלות באויר לאחר שיירד מן הגג, ולא יביא כלי אחר ויצרף אותו לראש הגג. ואם מציל בכלי א', מציל אפלו קולט או מצרף:

ג נזדמנו לו אורחים, מביא כלי א' וקולט כלי א' ויצרף, ולא יקלט ויצרף ואחר כך יזמין האורחים, ולא יצרים לזמן אורחים שאינם צריכים לאכל. הגה ומיהו, אם עבר ועשה, שקלט ואחר כך זמן אורחים, מתר (רמב"ן ותמגיד פרק כ"ב):

ד האם יזוב תירוש מגיגית של ענבים שעדין לא נדרכו, שנמצא אותו הדלף אינו ראוי שהרי המשקין שזבו אסורים, ואינו ראוי לשום כלי תחתיו מפני שמבטלו מהיכנו, כיצד יעשה, יניח שם משתו או שלחננו, ואז יהיה אותו הדלף לפניו גרף של רעי, ויוכל להניח שם כלי לקבל הדלף כדי שלא יעשה שם טיט וכשיתמלא הכלי לא יזרקנו בכלי אחר, שלא יבטלנו מהיכנו, אלא מריקו בתוך הגיגית שזבו המשקים ממנו, שהיא מבטלת מהיכנה על ידי משקים שבה משום משקין שזבו:

ה נתפזרו לו פרות בחצר אחד הנה ואחד הנה, מלקט מעט מעט ואוכל, ולא יתן לתוף הסל ולא לתוף הקפה. ואם נפלו במקום אחד נותן אפלו לתוף הסל, אלא אם כן נפלו לתוף צרורות ועפרוריות שבחצר, שאז מלקט אחד אחד ואוכל, ולא יתן לתוף הסל ולא לתוף הקפה (ועין לעיל סימן שי"ט):

סימן ש"ו - אם מתר לילף על גבי העשבים וכן באילן. ובו י"ג סעיפים:

א אין עולים באילן בין לח בין יבש, ואין נתלים בו, ואין משתמשין במחבר לקרקע כלל, גזרה שמא יעלה ויתלש. עלה באילן בשבת, בשוגג מתר לירד, כבמזיד אסור לירד. ואם עלה מבעוד יום, בכל גוני מתר לירד משחשכה. ויש אומרים דהני מלי כשהיה דעתו לירד מבעוד יום, אבל אם לא היה דעתו לירד מבעוד יום לא ירד משחשכה, כיון שהיה דעתו לישב שם באסור. הגה ודוקא אדם שעלה שם, אבל אם הניח שם חפץ מבעוד יום אסור לטלו משם בשבת (המגיד פרק כ"א). וכל זה באילן וכיוצא בו, אבל קנים הרפים כדקמ"ר להשתמש בהם אף על פי

שמחברים בקרקע, דאין אסור להשתמש בקרקע (הנהות אשרי פרק ככל מערבין בשם אור ורוע ובית יוסף):

ב השרשי אילן הגבוהים מן הארץ ג' טפחים אסור להשתמש בהם, פחות מכאן מתר להשתמש בהם, דכקרקע חשיבי, ואם באים מלמעלה ויורדים למטה, במקום שגבוהים שלשה אסורים ויבמקום שאין גבוהים שלשה מתרים. והיו גבוהים ג' וחלל תחתיהם, אף על פי שמצד אחד אין חלל תחתיהם והרי הן שוים לארץ, אסור לישב אפלו על צד השנה לארץ:

ג מתר לילף על גבי עשבים, בין לחים בין יבשים, כיון שאינו מתכוון לתלש. אבל האוכלים בגנות אסורים לטל ידיהם על העשבים, שמשקים אותם, אף על פי שאינם מכונים פסיק רישה הוא, אבל מתר להטיל בהם מי רגלים או שאר משקים שאינם מצמיחין. הגה ולכן טוב להחמיר שלא לאכל בגנות אם ישתמש שם עם מים, דבקשיש לז לזהר שלא יפלו שם מים (בית יוסף בשם ספר התרומה):

ד יש לזהר מלהשליך זרעים במקום ירידת גשמים, שסופן להצמיח. ואם ישליף לתרגולים, לא ישליף אלא כשעור שיאכלו בו ביום או ליומים, ואם הוא במקום דריסת רגלי אדם מתר, שאין סופו לצמח:

ה מעשבים שעלו על און הכלי מלחות הכלי חשבים כמחברים לקרקע והתולשן חייב:

ו יעשבים שתחבן בעפר מבעוד יום כדי שיהיו לחים, מתר לאחזו בעלים ולהוציאן, וזהו שלא השרישו, וגם צריך שאינו רוצה בהשרשתן, אבל אם נתכוון לזריעה אסור:

ז אסור לתלש אפלו מעציץ שאינו נקוב:

ח פעיץ (פרוש, חצי פד שזורעים שם עשבים) (ערוב) אפלו אינו נקוב, יש לזהר מלטלו מעל גבי קרקע ולהניחו על גבי יתדות או איפכא, בין שהוא של עץ בין של חרס. הגה יחור של אילן שנופשו מערב שבת מן האילן ובו פרות, מתר לתלש הפרות ממנו בשבת (רמב"ן ורמ"ב חלק ב):

❧ באר הגולה ❧

ט שם מ"ב י דלא כר' יהודה שם אלא כר' שמעון טור ושאר פוסקים כ בקרבן י"ב [סימן ש"ה] א משנה שבת קמ"ג ב בפרוש רש"י שם ג שם בתוספות ד ברייתא שם ה ברייתא שם קי"ג ו שם ז שם וכתנא קמא וכפרוש רש"י שם ח כל בו בהלכות יום טוב ט ברייתא שם קמ"ב י הר"ן בשם רבנו יונה מהא דכלקלה שבת קמ"א והרב המגיד בקרבן כ"א בשם הרשב"א כ שם בשם הרמב"ן [סימן ש"ו] א ערובין ק' ברייתא ב שם בגמרא לתרוצא חדא (ולא נראה כן מהבית יוסף אלא הם דברי הרמב"ם פרק כ"א מהלכות שבת) ג שם לתרוץ השני ד הרב המגיד בקרבן כ"א מהלכות שבת לתרוץ הגמרא ה משנה שם צ"ט ו שם בגמרא ק' וכרבה ז ברייתא שם ח מסקנת הגמרא שם וכרבי שמעון ט סמ"ג וסמ"ק והתרומה ושאר פוסקים ובשם הגאונים וכן פסק הטור י שם בפוסקים כ הנהות מרדכי והנהות מימוני פרק ח ל שם בהנהות מימוני מ שבת קי"ז וק"ח נ שם ג' ס תוספות והר"ן שם ע משנה שם צ"ה דפטור אבל אסור ככל פטורי דשבת חוץ מ' צניתיי בסימן שכ"ח סוף סעיף כ"ח פ מדברי הנהות אשרי שכתב על פרוש רש"י בהא דפרפיסא שם פ"א

ט יצנור המקלח מים מן הגג שעלו בו קשים ועשבים שפוטמים ומעבבים קלוחו, ומימיו יוצאים ומתפשטים בגג ודולפים לבית, ממעכן בגגולו בצנעה, דכיון דמתקן על ידי שנוי הוא, שאינו עושה אלא בגגולו, במקום פסידא לא גזרו רבנן:

י י'הדס מחבר מחר להריח בו, אבל אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחבר, שמא יקץ אותו לאכלו: יא י'השורה חטים ושעורים וכיוצא בהם במים הרי זה תולדת זורע, וחייב בכל שהוא. הגה ומחר להעמיד ענפי אילנות במים בשבת וכלבד שלא יהיו בהם פרחים ושושנים שהם נפתחים מלחלוחית המים (מהרי"ל). ועין לקמן סימן תרנ"ד:

יב י'תאנים שיכשו באביהן וכן אילן שיכשו פרותיו בו, התולש מהם בשבת חייב, אף על פי שהם פעקורים לענין טמאה:

יג י'אסור להשתמש בצדדי האילן, אבל בצדי צדדין מחר. "לפיכך אסור לסמוך הסלם לצדי האילן, דכי סליק בה משתמש בצדדין, אבל אם יש יתד תקועה בצדי האילן מחר לסמוך סלם עליו, דהוה לה יתד צדדין וסלם צדי צדדין. ואם נעץ בו יתד ותולה בו בלפלה, היתד נקרא צדדין והפלפלה בצדי צדדין. הגה ומחר לגע באילן, וכלבד שלא ינידנו (בית יוסף בשם ארחות חיים). בור עמק אפלו מאה אמות מחר לירד ולעלות, ומטפס ויורד ומטפס ועולה, ולא חושנין שמא יצקו קרקע בירידתו ועלייתו (טור):

סימן של"ז - דין פבור הבית ודבר שאינו מתפון. ובו ד' סעיפים:

א "דבר שאין מתפון מחר, והוא שלא יהא פסיק רישה. כ'הלפך גורר אדם משה כסא וספסל, בין גדולים בין קטנים, וכלבד שלא יתפון לעשות חריץ, וימחר לרפץ הבית פיון שאינו מתפון להשוות גמות אלא שלא יעלה האבק:

ב י'אסור לכבד הבית אלא אם כן הקרקע מרצף, וי'וש מתירין אפלו אינו מרצף: הגה ויש מחמירין אפלו במרצף (טור בשם ר"י ומרדכי ריש פרק כל הפלים ורבנו ירחם

חלק י"ג וסמ"ג וספר התרומה) וכן נוהגין ואין לשנות, מיהו על ידי אינו יהודי מחר (רבנו ירחם חלק י"ג), וכן על ידי בגד או מטלית או כנף או הקלים ואינו משנה גמות (אגור). ואסור לכבד הבגדים על ידי מכבדות העשויים מקסמים, שלא לשפתרו קיסמיהם (הגהות אלפסי פרק הזורק):

ג י'אין סכין את הקרקע ולא מדיחים אותה אפלו הוא מרצף:

ד י'אסור לעדד חבית על הארץ, דכיון שהיא כבדה יבא להשוות גמות ודאי והוי פסיק רישה:

סימן של"ח - דברים האסורים בשבת משום השמעת קול. ובו ח' סעיפים:

א "השמעת קול בכלי שיר אסור, אבל להקיש על הדלת וכיוצא בזה בשאינו דרך שיר מחר. הגה וכן אם לא עביד מעשה שרי. ולכן אלו שקורין להבריהם ומצפצפים בפניהם כמו צפור, מחר לעשותו בשבת (הגהות אלפסי). ואסור להכות בשבת על הדלת בטבעת הקבוע בדלת, אף על פי שאינו מכון לשיר, מפל מקום הואיל והכלי מיחד לכך אסור. ולכן אסור לשמש להכות על הדלת לקרא לבית הנכנס על ידי הכלי המיוחד לכך אלא מפה בידו על הדלת (אגור ובית יוסף בשם פסקי תוספות דערוכין):

ב י'יש מתירין לומר לאינו יהודי לנגן בכלי שיר בחפזות. הגה ואפלו לומר לאינו יהודי לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן וכלה, אבל בלאו הכי אסור (מרדכי פרק משליח). ומיהו, בזמן הזה נהגו להקל משעם שיתבאר בסימן שאחר זה לענין טפות ורקוד:

ג זוג המקשקש לשעות עשוי על ידי משקלות, ימחר לערכו ולהכינו מבעוד יום כדי שילף ויקשקש כל השבת:

ד המשמר פרותיו וזרעיו מפני חיה ועוף, לא יספק כף אל כף ולא יטפח בפיו על ירכו ולא ירקד להבריהם, גזרה שמא יטל צרור ויזרק להם:

ה י'אין שוחקים באגוזים ו'לא בתפוחים וכיוצא בו משום אשוויי גמות. הגה ודוקא על גבי קרקע, אבל על גבי שלחן שרי, דליכא למגזר שם משום גמות (רבנו

ירחם חלק ז). ומחר לשחוק בעצמות שקורין טשי"ך אף על פי שמשמיעים קול, הואיל ואינן מכונין לשיר (הגהות אלפסי סוף ערוכין). וכל זה בשחוק דרך צחוק בעלמא (בית יוסף), אבל בשחוק כדי להרויח אסור אפלו שחוק בתם ובחסר דהוי כמקח וממכר (אגור ורמב"ם פרק כ"ג). ומפל מקום אין למחות בנשים וקטנים, דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (תוספות וסמ"ג והגהות מימוני פרק כ"א). ולשחוק בכדור, עין לעיל סימן ש"ח סעיף מ"ה:

ו י'אסור לשאב מים בגלגל, גזרה שמא ימלא לגנתו וחרבתו או למשרה של פשתן, "לפיכך אם לא היה שם לא גזרה ולא חרבה ולא ברכה לשרות בה פשתן מחר. וי'וש אומרים שלא אסור אלא בגלגל גדול שמוציא מים הרבה ביחד בלא טרח, והם גלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב, אבל גלגלים שלנו שאין ממלאים בהם אלא מעט, מחר, דליכא למחש למידי:

ז י'מי שיש לו פרות בראש הגג ורואה מטר שבא, אסור לשלשלם בשבת דרך ארבה שבגג, אבל מחר לכסותן, ו'אפלו לבנים שהם מקצים מחר לכסותן מפני הדלף:

ח י'מחר לתן כלי תחת הדלף בשבת, ו'אם נתמלא, שופכו ומחזירו למקומו, והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה, ס'אבל אם אינו ראוי אסור משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה מחר לטלטלו במים המאוסים שבו:

סימן של"ט - פמה דינים פריטיים הנוהגין בשבת. ובו ז' סעיפים:

א "אין רוכבין על גבי בהמה (ועין לעיל סימן ש"ה סעיף י"ח מדין הליכת קרוין):

ב י'אין שטיין על פני המים אפלו בברכה שבפחצר, מפני ש'כשהמים נעקרים ויוצאים חוץ לברכה דמי לנהר. ואם יש לה שפה סביב מחר, דכיון דאפלו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם, הוי לה ככלי וליכא למגזר בה שמא יעשה חבית של שיטין:

❧ באר הגולה ❧

צ כתבות ס' ברייתא וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בפרק כ"ב דשבת ק ס"ה ל"ו כגוסת הרי"ף והרא"ש וכן כתב הרמב"ם שם בפרק כ"א ר רמב"ם בפרק ח וכתב הרב המגיד שהוא מסוגיא דנבחים פרק דם חסאת ש שם מהא דחלין קכ"ז שבת קנ"ד א הר"ן [סימן של"ז] א מסקנא דגמרא שבת כ"ב ובכמה דוכי' ב שם ג מסקנא דגמרא שבת צ"ה ד טור בשם הרמב"ם בפרק א שם בשם בה"ג וכן כתבו התוספות צ"ה בשמו וכן פסק הרי"ף בפרק כל הפלים וכתב הר"ן שכתב בתשובה דהא דתנן בפרק ב דביצה דתקמים אוקרים לכבד בין המטות ר"י היא ולא קמיא לן כותה ו רמב"ם בפרק כ"א ממעשה דתלמידו של ר"מ שבת מ' ובחוספתא פרק י"ז שבת קמ"א [סימן של"ח] א ערוכין ק"ד ב טור בשם אבי העזרי ג אגור בשם תשובת אביו ד ערוכין ק"ד ברייתא וגמרא שם ה טור בשם רבנו חננאל והרי"ף ו לפרוש הרי"ף ולפי מה שכתב הבית יוסף גם לדברי רבנו חננאל א ערוכין ק"ד ח טור בשם הרמב"ם בפרק כ"א וכתב הרב המגיד שם שהוא מדברי אמיר שם ט הרא"ש שם בשם רבנו תם י משנה בביצה ל"ה כ לפרוש רבנו יונה והביאו הטור והרא"ש שם ל שם בגמרא מ משנה שם נ ברייתא שם ס רמב"ם בפרק כ"ה [סימן של"ט] א משנה בביצה ל"ו ב משנה שם ג ברייתא שבת מ' ד וכן פרש הר"ן לפי גרסת הרי"ף שם וכן כתב רמב"ם בפרק כ"ג

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שלט - כמה דינים

פרטיים הנוהגין בשבת

ג. "אין מטפחין להכות כף אל כף ולא מספקין להכות כף על גוף ולא מרקדין, גזרה שמא יתקן כלי שיר. ואפלו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת כנגד אחת בדרך המשוררים, או לקשקש באגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישחק, כל זה וכיוצא בו אסור, גזרה שמא יתקן כלי שיר. ולספק בלאחר יד מטר. הגה והא דמספקין ומרקדין האידנא ולא מחינן בהו, משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. ויש אומרים דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר וליכא למגור שמא יתקן כלי שיר, דמלתא דלא שכיח הוא, ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל (תוספות סוף פרק המביא כדי יין):

ד. "אין דנין. הגה ולכן היה אסור לתפס ולהכניס לבית הספר מי שנתחייב איזה ענש כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו כלום (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שבלי הלקט). ולא מקדשין. הגה ויש מתיירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (רמב"ם), ואפשר דהוא הדין הכניסה לחפה שרי (סמ"ג). ואף על גב דלא קומא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדונא ביום ו' עד הלילה דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והיו ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס אז. ומפל מקום לכתחלה יש לזהר שלא יבא לידי כף (ועין בטור אכן העזר סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מיבמין, ואין כונסין, ולא מקדישין ולא מעריכין ולא

מחרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, ואין פודין הפן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דחקין לה עלמא). יוכלם אם נעשו, שוגגין או מזידין או מטעין, מה שעשו עשו:

ה. להכנס את האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא ביום טוב (ועין לעיל סימן ר"פ):

ו. אסור לאדם להשיט במים דבר להוליכו מאצלו או להביאו אצלו, יולכן קיסמים שעל פני המים אסור להפצילן לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהיו יפים:

ז. ספינה, אם היא יושבת בקרקע הים ואינה שטה כלל מטר לכנס בה, "ואם היא קשורה במנהג הספינות העומדות בנמל, אף על פי שהיא שטה על פני המים מטר לכנס בה:

סימן שמ - בפה דינין מודברים האסורים בשבת בשני תולדות מאבות. ובו י"ד סעיפים:

א. אסור לטל שערו או צפרניו, בין ביד בין בכלי, בין לעצמו בין לאחרים. יוחיב על שתי שערות. וימלקט לבנות מתוך שחורות, אפלו באחת חלב. ודבר זה אפלו בחל אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה. הגה ועין לעיל סוף סימן ש"ג דין סריקה וחפיפה:

ב. אסור לחתך יבלת מגופו, בין ביד בין בכלי, בין לו בין לאחר:

ג. המוחק דיו שעל הקלף או שעה שעל הפנקס, אם יש במקומו כדי לכתב בו אותיות חלב. הגה אסור לשבר עוגה שקבת עליה כמין אותיות אף על פי שאינו מכון רק לאכילה, דהוי מוחק (מירכ"ב פרק כלל גדול):

— באר הגולה —

ד. יש לזהר שלא לכתב באצבעו במשקין על השולחן או באפר. אכל מטר לרשם באויר כמין אותיות (תרומת הדשן סימן ס"ג):

ה. מטר לרשם בצפרן על הספר כמו שרשמיין לסימן, שאין זה דבר המתקנים:

ו. חוט של תפירה שנפתח אסור למתחו משום תופר:

ז. אותם שמחזקים הבגדים סביב זרועותיהם על ידי החוט שמוחתין אותו ומתהדק אסור למתחו אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת ומתקנים בתפירה בעגול:

ח. כמוכין שנפלו מן הכסת מטר להחזירם, אכל אסור לתנם בתחלה בכסת:

ט. לאסור לקבץ מלח ממשרפות המלח, שדומה למעמר, וכן אסור לקבץ כל דבר ממקום גדול:

י. המקבץ דבלה ועשה ממנה עגול, או שנקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקצו גוף אחד, הרי זה תולדת מעמר וחלב, וכן כל כיוצא בזה:

יא. יאף על פי שנותנים שמשמיין ואגוזים לדבש, לא יחבצם בידו:

יב. הנותן זרע פשתן או שמשמיין וכיוצא בהם במים, חלב משום לש, מפני שמתערבים ונתלים זה בזה:

יג. אין שוברים התרס ואין קורעין הנזר, מפני שהוא כמתקן כלי:

יד. המדבק גזרות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו, הרי זה תולדת תופר וחלב, וכן המפרק גזרות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתפון לקלקל בלבד, הרי זה תולדת קורע וחלב:

ה משנה בביצה ל"ו וישם בגמרא ורמב"ם בפרק כ"ב ז רמב"ם שם מהא דירושלמי בשם רבנו יונה שם ח משנה ביצה ל"ו ט ריב"ש בתשובה וכתבי מהר"ר ישראל והר"ן שם י גטין ע"ז כ וירושלמי וכתבוהו הר"ף ורא"ש בפרק ה דביצה ל הר"ן שם בשם הירושלמי מ מירכ"ב בפרק ה דביצה בשם הירושלמי ג שם בהגה"ה ס האגור בשם ר' אביגדור ע בית יוסף וישן נראה מדברי הכל בו (סימן שמו) א שבת צ"ד ב שם בגמרא ג ברייתא שם וכתנא קמא ונראה לעניות דעתי שצריך לפרש דאנטל בכלי קאי וכן כתבו הר"ף והרא"ש והרמב"ם והטור ושאר פוסקים ומה שקבת הר"ן בשם רבנו גננאל שהוא מסכים לדברי ר' אליעזר דחה הרב בית יוסף ועין שם ד שם בגמרא ה רמב"ם בפרק ט מוסגיא דערוכין ק"ג ו ברייתא שבת ע"ה ז תרומת הדשן סימן ס"ג בשם אור זרוע ח טור ט שבת ע"ה י טור בשם ר' פרץ ומירכ"ב פרק ז דשבת והנהגות מימוני פרק י ושאר פוסקים כ ברייתא שם מ"ח ל שם עבודת גלולים ואסנא איכא אף לאפני דפליג שם כיון דאינה גדולי קרקע בית יוסף מ רמב"ם פרק ח ח הרמב"ם בפרק כ"א וכתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא פרק י"ב ס טור והרמב"ם בפרק ח' מהא דזבחים צ"ד ע רמב"ם בפכ"ג פ רמב"ם בפרק י'

סימן שמה - התר נדרים

בשבת. ובו ג' סעיפים:

א "מתירים נדרים בשבת אם הם לצורך השבת, כגון שנדר שלא לאכל או שלא לשנות, באף על פי שהיה לו פנאי להתירם קדם השבת. גאכל הבעל יכול להפר נדרי אשתו ואפלו שאינם לצורך השבת, מפני שאם לא יפר לה היום לא יוכל עוד להפירם:

ב "מי שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו זמן, ואותו יום בא בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו, נשאלין אפלו בשבת:

ג "נהגו להתיר חרמי הקהל בשבת אף על פי שאינם לצורך השבת (ועין לעיל סוף סימן ש"ו):

סימן שמב - בין השמשות מתר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזירה. ובו סעיף אחד:

א "כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם בין השמשות (ועין לעיל סימן רס"א וסוף סימן ש"ו). כיהוא שיהא שם דבר מצוה או דחק. ביצר, מתר לו בין השמשות לעלות באילן או לישוט על פני המים להביא לולב או שופר, וכן מוריד מהאילן או מוציא מהכרמלית ערוב שעשה, וכן אם היה טרוד ונחפו לדבר שהוא משום שבות, מתר בין השמשות, ומטעם זה מתר לומר בין השמשות לאינו יהודי להדליק לו נר בשבת:

סימן שמג - דיני קטן בשבת.

ובו סעיף אחד:

א "קטן אוכל נבלות אין בית דין מצוין להפרישו, באכל אביו מצוה לגער בו להפרישו (מאסור דאורייתא). גלהאכילו בידים אסור אפלו דברים שאסורים מדברי סופרים, וכן אסור להרגילו בחלול שבת ומועד ואפלו בדברים שהם משום שבות. הגה ויש אומרים דכל זה בקטן דלא הגיע לחנוף, אבל הגיע לחנוף צריכים להפרישו (תוספות פרק כל כתבי), ויש אומרים דלא

שנך חנוף לבית דין אלא לאב בלבד (בית יוסף). וקטן שהקה את אביו או עבר שאר עברות בקטנותו, אף על פי שאין צריך תשובה כשיגדל, מכל מקום טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אף על פי שעבר קדם שנעשה בו עונשין:

סימן שדמו - דין ההולך במדבר

בשבת. ובו ב' סעיפים:

א "ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבועה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו, ומקדש השביעי בקדוש והבדלה, כיון שיש לו ממה להתפרנס אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו, ואז יעשה מלאכה בכל יום, אפלו ביום שמקדש בו, כדי פריסתו גממממממ. וימתר לילך בו בכל יום, אפלו ביום שמקדש בו:

ב "היה יודע מנן יום שיצא בו, כגון שיודע שהיום יום רביעי או יום חמישי ליציאתו אבל אינו יודע באיזה יום יצא, מתר לעשות מלאכה כל מה שירצה ביום שמיני ליציאתו שביום כזה יצא מביתו, דברדאי לא יצא בשבת, וכן ביום ט"ו וביום כ"ב וכן לעולם:

סימן שמה - דין ארבע רשיות

בשבת. ובו י"ט סעיפים:

א "ארבע רשיות לשבת, רשות היחיד, ורשות הרבים, פרמלית (פרוש, רף מל, לא לח ולא יבש אלא בינוני, הכי נמי לא רשות היחיד לפי שאין לו מחצות, לא רשות הרבים, שאינו דומה לדגלי מדבר, דלאו להלוקא דרבים עבידא. רש"י) ומקום פטור:

ב "איזהו רשות היחיד, מקום המקף מחצות גבוהות עשרה טפחים ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר, וכן חריץ עמק עשרה ורחב ד' על ד', וכן תל גבוה עשרה ורחב ד' על ד'. הגה יש אומרים דבעינן באלו ארבעה על ארבעה, הן ואלכסונן, וכמו שיתבאר לקמן סימן שמ"ע (הגהות אשרי פרק קמא דשבת ותוספות ערוכין דף נ"א):

ג "בתלים המקיפים רשות היחיד, על גביהם רשות היחיד אפלו אינם רחבים ד':

ד "חורים שבבתלי רשות היחיד שכלפי רשות היחיד, הם רשות היחיד. הגה ואם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי פנים, נדונים לפי גבהן ורחבן, כמו שיתבאר סימן זה סעיף י"ג (בית יוסף בשם הרשב"א והמגיד):

ה "אור רשות היחיד הוא רשות היחיד עד לרקיע:

ו "אפלו כלי, כגון תבה או מגדל או פורת, אם יש לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה הוי רשות היחיד:

ז "איזהו רשות הרבים, רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקרים "ואין להם חומה, ואפלו יש להם חומה, אם הם מפלשים משער לשער (ואין דלתותיו נעולות בלילה) (טור) הוי רשות הרבים. ט"ז אומרים, שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים:

ח "מבואות הרחבים ט"ז אמה ומתקצרים בקצתן ואין בהם ט"ז אמה, יש אומרים שאם ארבע לארבע רשות הרבים, הרי הם רשות הרבים:

ט "מבואות הרחבים י"ג אמות ושליש ושני ראשיהם מפלשים לרשות הרבים שהוא רחב ט"ז, יש אומרים שהוא רשות הרבים:

י "כל דבר שהוא ברשות הרבים, אם אינו גבוה (שלישה) טפחים, אפלו הם קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהם, חשובים בקרקע והוי רשות הרבים, ואם הוא גבוה שלישה, ומשלשה עד תשעה ולא תשעה בכלל, אם הוא רחב ארבע על ארבע הוי פרמלית, ואם אינו רחב ארבע על ארבע הוי מקום פטור. "ואם הוא גבוה ט' טפחים גמממממ ורבים מכתפים עליו, הוי רשות הרבים אפלו אינו רחב ארבעה. "ויש מי שאומר דהוא הדין לגבוה מתשעה ועד עשרה ורבים מכתפים עליו, הוי רשות הרבים אפלו אינו רחב ארבעה. "ומעשרה ולמעלה, אם הוא רחב ארבעה הוי רשות היחיד, ואם לא הוי מקום פטור אפלו יש בו מקום כדי לחק להשלימו לארבעה:

באר הגולה

סימן שמה א משנה בשבת קנ"ז ב שם בעיא ונפשטה ג משנה שם ד שם בעיא ונפשטה ה תשובת הרשב"א ו הרשב"א בתשובה **סימן שמב** א ערוכין י"ג אוקמינן מתניתין ברבי דסבידא לה הכי ב טור מהא דערוכין דאין מערבין תחומין אלא לדבר מצוה וכן כתב הרב המגיד בפרק כ"ד בשם המפרשים ג ערוכין שם ד הרמב"ם שם **סימן שמג** א טור וסמ"ג ובעל התרומה מעבדא דאיכסי מפתחות וכו' וקמית ק"ג וק"ד וצ"ע בבית יוסף שפרשו גם פן לזכרי ר"מ בפרק כ"ד על דרך זה ב סמוגיא דנקמות, והאריך הבית יוסף בזה ג רמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות **סימן שדמו** א שבת ס"ט מימנא ובריתא ב שם ממשמעות הגמרא ג הר"ן שם ד שם וכן כתבו תוספות והרא"ש בפרק דרבא שם **סימן שמה** א בריתא שבת ו' ב שם בבריתא ובכמה דוכתי ג שם צ"ט בעיא ונפשט ד שם ו' ה שם ז' ו שם ח' בשמעטא דכורת ז שם צ"ט ח בריתא ערוכין בפרוש רש"י ט רש"י שם וכן נראה דעת הרא"ש בפרק קמא דערוכין ובפרק ג' דביצה וסמ"ג וסמ"ק ותוספת התרומה והרומק בסימן קמ"ה ותוספות בפרק א דשבת שמשמע קצת פן וכן כתב בפרק י דשבת אכל הרמב"ם לא הזכיר תנאי זה בפרק י"ד וכן כתב הרב המגיד בשם רמב"ן ורשב"א הסכים עמהם וכן כתב בהגהות מרדכי ממסכת שבת שבסוף ערוכין וכן כתב הר"ן בסוף פרק במה אשה והריב"ש בשו"י שאף שאין ס' רבוא עורכין בו הוי רשות הרבים י הרב המגיד בפרק י"ד בשם הרשב"א כ הראש בפרק ג דערוכין בשם ר"י ל שבת ז' מ שם ח' נ רמב"ם בפרק י"ד ס הרא"ש שם וכן כתב הטור ע שם בגמרא ז'

יא ^אגמא ברשות הרבים, אם אינה עמקה שלש הוי רשות הרבים, משלש עד עשרה, אם רחבה ארבעה הוי פרמלית, ואם לאו הוי מקום פטור, ואם היא עמקה עשרה הוי רשות היחיד, והוא שמתא רחבה ארבעה:

יב ^ארשות הרבים אינה תופסת אלא עד עשרה, אכל למעלה מעשרה הוי מקום פטור:

יג ^אחורים שבכתלים כלפי רשות הרבים, אם הם גבוהים למעלה משלשה אינם פרשות הרבים, אלא נדונים לפי מדותיהם:

יד ^אריוזה הוא פרמלית, מקום שאין הלוח לרבים, כגון ים וביקעה, ואצטונות ואצטבא (פרוש אצטונות, מקום שלפני החניות שיושבים שם הסוחרים, ואצטבא הוא מקום שמניחים עליו פרקמטיא), שלפני העמודים ברשות הרבים והיא הרחבה ארבעה וגבוה משלשה ועד עשרה, ^אוקרן זוית הסמוכה לרשות הרבים כגון מבואות שיש להן ג' מחצות ואין להם לחי או קורה ברכיעות (טור), ^ב ורשות הרבים שהיא מקרה, יותל שיש בו ד' על ד' ואינו גבוה עשרה וכן חריץ שהוא ד' על ד' ואינו עמק עשרה:

טו ^אבית שאין תוכו עשרה וקרויו משלימו לעשרה ויש בו ד' על ד', תוכו פרמלית ועל גבו רשות היחיד. ^אואם חוקק בו ד' על ד' אפלו באמצע רחוק מן הכתלים, נעשה פלו רשות היחיד:

טז ^איג הבולט על מחצות הבית בענין שאין מחצות הבית נפרות לעומד על הגג, הוי פרמלית ואפלו הוא גבוה ורחב הרבה, ואם חלון פתוח לו מן הבית הוי פרשות היחיד. ^אוכן זיזין הבולטים מן הכתל ויש בהם ד' על ד', הוי פרמלית, ^אאלא אם כן חלון הבית פתוח להם:

יז ^אחורי פרמלית אינם כפרמלית, אלא הם נדונים לפי גבהם ורחבם:

יח ^אגדר פרמלית, שלא יהא פחות מד' על ד' ואינה תופסת אלא עד עשרה ולמעלה מעשרה הוי מקום פטור. ^אוימים ונחלים,

ממציא משחינו, הלכך הנוטל מהם מעל פני המים, עד עשרה באויר הוי פרמלית, למעלה מי' באויר הוי מקום פטור. הגה בור העומד בכרמלית אפלו עמק מאה אמה הוי פרמלית, אלא אם כן הוא רחב ד' על ד', דאין מקום פטור בכרמלית, כמו שנתבאר בסמוך:

יט ^אמקום פטור הוא מקום שאין בו ד' על ד' וגבוה משלשה ולמעלה עד לרקיע, יאו חריץ שאין בו ד' על ד' ועמק יותר משלשה, ^אוכן המחצות הגבוהות מג' ולמעלה ואין ביניהם ד' על ד'. הגה וכל זה דוקא בעומד ברשות הרבים, אכל בכרמלית אמרינן מצא מין את מינו ונעזר ודינו בכרמלית (ר"ן פרק פיצד משתתפין ונהגות מרדכי פרק ט"ו דשבת) (טור ובית יוסף בשם רמב"ם). ויש חולקים ואומרים דאין חלוק בין רשות הרבים לכרמלית (רש"י והמגיד פרק י"ד בשם רשב"א), אכל אם עומד ברשות היחיד, לכלי עלמא דינו ברשות היחיד (בית יוסף):

סימן שמו - דיגי ערובין מן התורה. ובו ג' סעיפים:

א ^אמן התורה אין חיב אלא במוציא ומכניס וזורק ומושיט מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד, וחקמים אסרו מפרמלית לרשות היחיד או לרשות הרבים או מהם לכרמלית, ^אאכל מקום פטור מתר להוציא ולהכניס ממנו לרשות היחיד ולרשות הרבים ומהם לתוכו. ^אאכל העומד ברשות היחיד ומוציא או מכניס או מושיט וזורק לרשות הרבים דרך מקום פטור או איפקא, חיב. ^אוכן לא יעמד אדם על מקום פטור ויקח חפץ מיד מי שעומד ברשות הרבים ויתננו למי שעומד ברשות היחיד או איפקא. ולהחליף דרך מקום פטור ברשות דרבנן, ^איש אוסרים ויש מתירים (עין לעיל סימן שע"ב סעיף ו').

ב ^אמן התורה אין חיב אלא במעביר ד' אמות ברשות הרבים, וחקמים אסרו להעביר ד' אמות בכרמלית. וים וביקעה תרי גוגי פרמלית נינהו, ומתר לטלטל מזו לזו תוך ד' אמות:

✽ באר הגולה ✽

ג ^אקרפף (פרוש, מקום שמקף מחצות בלא קרוי כמו חצר) יותר מבית סאתים שלא הקף לדירה, אסרו חכמים לטלטל בו ^אאלא תוך ארבע אמות, ^אומתר להוציא ממנו לכרמלית אחר כגון בקעה העוברת לפניו. הגה ולכן מתר לקח מפתח מפרמלית שלפני גנה לפתח ולנעל ולהחזיר המפתח אליו (טור), ובלבד שלא יהא ביניהם אסקפא שהיא רשות היחיד, כגון שהיא גבוה עשרה ורחבה ארבעה, או שיש לה שתי מחצות מן הצדדים שהם רחבים ארבע ומשקוף עליה רחבה ארבע, דאז הוי רשות היחיד אף על פי שאינה גבוה עשרה. מיהו, אסור להכניס מאסקפה לרשות היחיד או איפקא, דחוישין שמא לא יהיה התקרה ארבע, ואז אם אין האסקפה גבוה שלש יש לה הדין שלפניה, ואפלו אם גבוה שלש, מאחר שכל רשיות שלנו הם פרמלית אמרינן מצא מין את מינו ונעזר, כמו שנתבאר סימן שמ"ה. וכן אם התקרה רחבה הרבה ואין לה מחצות מן הצדדים, דינה פרשות שלפניה, וכן כגגין שלנו הבולטין לפני הבתים, דינה פרשות שלפניהם (הנהגות מרדכי פרק קמא דשבת):

סימן שמו - על איזה הוצאה חיב מן התורה. ובו סעיף אחד:

א ^אמן התורה אינו חיב אלא כשעוקר חפץ מהר"י והניחו ברשות הרבים או איפקא, אכל פשט ידו לפניו וחפץ בידו ונטלו חברו העומד בפנים, או שפשט ידו לחוץ וחפץ בידו ונטלו חברו העומד בחוץ, שזה עקר וזה הניח, שניהם פטורים, ^אאכל אסור לעשות כן מדרבנן. ואם פשט ידו לפניו וחפץ בידו והניחו לתוך יד חברו העומד בפנים, או שפשט ידו לפניו ונטל חפץ מתוך יד חברו העומד בפנים והוציאו לחוץ, שנמצא שהעומד בחוץ לבדו עקר והניח, הוא חיב וחברו פטור אכל אסור. ^אואפלו אם העומד בחוץ הוא אינו יהודי, אסור, מפני שהוא כנותנו על מנת להוציא. והוא הדין להוציא ידו לחוץ והניחו ביד חברו העומד בחוץ או שנטל מיד חברו העומד בחוץ והכניס בפנים, שהעומד בפנים חיב, שהוא עקר והניח, והעומד בחוץ פטור אכל אסור:

פ שם ויכרבא וכן כתב הרא"ש שם צ משנה שם ק' ובגמרא ז' פפרוש רש"י שם ק שם ז' ויכרבא ר הר"ן שם ש בריתא שם ז' ת שם בפרוש רש"י א שם בגמרא ובפרוש רש"י קרן זוית שנקנס בו בית לתוכו והניח מקרקעו לרשות הרבים והפרוש שכתוב בטור והביאו הרב רמ"א הוא דעת הרמב"ם בפרק י"ד, ויכרבא כתב הרב המגיד שיש חולקין עליו ב שם ג הרמב"ם בפרק י"ד ד שם בגמרא ה שם ו ערובין צ"ב ז הרא"ש שם ח טור ט ערובין פרק ג י טור והרב המגיד כ שבת ז' ל שם ק' ויכרבא חסדא ויכרבא הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק י"ד מ שם ז' ג רמב"ם בפרק י"ד ס שם [סימן שמו] א שבת ו' וצ"ו ב בריתא שם ו' וי' ג בריתא שם ה' וכתנא קמא הרא"ש והר"ן והרמב"ם בפרק י"ד ורבנן יונה ד בריתא שם ז' וי' ה הרא"ש בשם הר"ז והראב"ד והספיק עמהם מהא דערובין פ"ו וכן כתב הרשב"א ו הר"ף שם ורמב"ם בפרק י"ד כמו שכתב הרב המגיד שם ושפן הורו גדולי המורים ז שבת ו' ח שבת ז' וערובין ס"ז דרשות היחיד גמור הוא ט ערובין שם וכ"י י שם ס"ז [סימן שמו] א פשוט בריש שבת במשנה ובגמרא ב כן כתבו התוספות והרא"ש והר"ן מפני שמכשיל את חברו ג שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחט לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שמח - דין המושיט

מ'רשות לרשות. ובו סעיף אחד:

א "היה עומד ברשות היחיד והוציא ידו מלאה פרות לרשות הרבים בתוך עשרה, בשוגג מ'ר להחזירה לאותו חצר ואסור להושיטה לחצר אחרת, ואם במזיד, אסור אפילו להחזירה לאותו חצר. י'וש אומרים דהני מלי כשהוציאה מבעוד יום, אבל אם הוציאה משקשקה מ'ר להחזירה, ש'מא ישליכם מידו ויבא לידי חיוב חטאת, י'במה דברים אמורים כשהוציאה לרשות הרבים, אבל אם הוציאה לכרמלית, בכל גונא מ'ר להחזירה:

סימן שמט - דין ארבע אמות

בר'רשות הרבים. ובו ה' סעיפים:

א "כל אדם יש לו ד' אמות ברשות הרבים שיכול לטלטל בהם, ב'ומודדים לו באמה שלו, ואם אמתו קטנה, נותנים לו ד' אמות בינוניות של כל אדם, ש'כל אחת מהן ששה טפחים (ועין לקמן סימן שצ"ו):

ב יד' אמות שאמרו, הן ואלכסונן, שנמצא שהם חמש אמות ושלשה חמשים. י'וש מי שאומר, שמד' אמות עד חמש ושלשה חמשים פטור אבל אסור:

ג י'מ'ר לו לאדם לעקר חפץ מ'רשות הרבים ולתנו להברו שאצלו בתוך ארבע אמותיו וחברו י'לחברו שאצלו, אף על פי שהחפץ הולך במה מילין ברשות הרבים, ובלבד שלא יוציאנו חוץ מתחום שלו. י'וש מי שאוסר (ועין לעיל סימן ש"א סעיף מ"ב):

ד י'היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה, כגון שיש ביניהם ו'

אמות, מביאין ואוכלין באמצע, ובלבד שלא יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חברו. היו שלשה והאמצעי מכלע ביניהם, כגון שפני שנים החיצונים שמונה אמות, האמצעי מ'ר עם כל אחד מהחיצונים במה שארבע אמותיו מכלעים בתוך שלו, ושנים החיצונים אסורים זה עם זה:

ה ט'אסור להוליך חפץ פחות פחות מארבע אמות, ו'אפלו בין השמשות, ו'אפלו בכרמלית:

סימן שנ - דין המוציא ראשו ור'רשות לרשות. ובו ג' סעיפים:

א "עומד אדם ברשות היחיד ומוציא ידו לרשות הרבים וטלטל שם חפצים בשאינם צריכים לו במקום שהוא עומד, שנוטלן מכאן ומניחן כאן ובלבד שלא יעבירם ארבע אמות, ולא ישינן ש'מא יביאם אליו פיון שאינם צריכים לו במקום שהוא עומד שם. הלכך מ'ר לעמד ברשות הרבים לטל מפתח ברשות היחיד ולפתח שם, וכן מ'רשות היחיד לרשות הרבים. י'אכל לא י'עמד ברשות היחיד ויוציא ראשו לרשות הרבים וישתה שם או איפכא, אלא אם כן יכניס ראשו ור'רבו למקום שהוא שותה, דכיון שהוא צריך לאלו המים ח'שינן ש'מא יביאם אליו. י'אכל מ'ר לעמד ברשות היחיד או ברשות הרבים ולשתות בכרמלית או איפכא. י'וש מפרשים, דחפצים הצריכים לו הינו כלים נאים שהוא צריך להם, אבל אם הם כלים שאינם נאים, מ'ר לשתות בהם אף על פי שלא הוציא ראשו ור'רבו אלא שהושיט צוארו לכד. ו'ושאר טלטולים חוץ משתיה, אפלו כלים נאים

מ'ר לטלטל, שלא גזרו אלא בכלים נאים ובשתות בהם, שהוא מקרבן לפיו:

ב י'לא י'עמד אדם ברשות הרבים וישתין או ירק ברשות היחיד ט'או בכרמלית או איפכא, אפלו אם הוציא פיו ואמתו לחוץ:

ג י'רקו שנתלש בפיו ומוכן לזרקו, כ'יש מי שאומר שלא ילך ד' אמות ברשות הרבים עד שירק:

סימן שנא - דין המושיט ידו לצנור ברשות הרבים לרשות. ובו סעיף אחד:

א "לא י'עמד אדם ברשות הרבים ויחבר ידו למזחילה, שהוא צנור ארץ מנה לארץ הגג בתוך ג' טפחים סמוך לגג, ולקבל המים ממנה, שפיון שהוא בתוך ג' סמוך לגג חשוב כגג ואסור בין אם הוא למעלה מעשרה או למטה מעשרה, אבל מ'ר לקלט מן הצנור אפלו אם ידו תוף ג' למזחילה. י'היתה מזחילה בולטת ג' מן הגג, וכן סתם צנור שבולט ג', יכול לחבר ידו אליהם ולקבל המים, וכגון שאין בהן ד' על ד', והן למטה מעשרה, י'אכל אם יש בהן ד' על ד', או י'אפלו אין בהם ד' על ד', והן למעלה מעשרה, אסור:

סימן שנב - הקורא בספר ונתגלגל מ'רשות לרשות. ובו ב' סעיפים:

א "הקורא בספר על האסקפה ונתגלגל ראש האחד מהספר מידו ונשאר ראש השני בידו, גוללו אצלו אפלו נתגלגל חוץ לד' אמות, י'אפלו ברשות הרבים והאסקפה ברשות היחיד, משום בזיון כתבי הקדש התיירו. הגה דרבים דרסי על האסקפה. ודוקא כתבי הקדש, אבל בשאר דברים אסור אסור לא נפלו אלא לכרמלית (המגיד פרק ט"ו ורשב"א):

באר הגולה

[סימן שמח] א שבת ג' ב ממשמעות הגמרא וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ג ג' הר"ן בשם התוספות והוא הדין בשם הרמב"ן והרשב"א ד בית יוסף [סימן שמט] א פשוט בערוכין מ"ח ב שם מסקנת הגמרא א שם נ"א וכפ'רש"י וכן כתב התוספות והרא"ש שם בשם רבנו תם ורמב"ם בפרק י"ב ד הרב המגיד בשם הראב"ד ה משנה שם נ"ה וכו' והנה רמב"ם בפירוק י"ג מהלכות שבת ו והוא הדין בשם הראב"ד והר"ן וכן כתב הראש בשם ז' הר"ף לדעת הר"ן ו הרב המגיד שם בפרק י"ב בשם הרמב"ן ח משנה שם מ"ה ט ר"י בח"ו בשם מ'ר שר שלום והכל בו מהא דקוץ ברשות הרבים שבת מ"ב ומקא דגדשו סאח שם קנ"ג י תוספות והמדרש בפרק ג' בערוכין [סימן שנו] א משנה ערוכין צח וכתנא קמא ב שם צט בגמרא משנה דלא י'עמד וכו' ג שם במשנה ד משנה שם צ"ט ח שם בגמרא ויכר'א ו הרב המגיד בפרק ט"ו בשם יש מפרשים וזה דעת הרמב"ם שם ז' הרב המגיד לדברי הרמב"ם שם ח משנה שם צ"ח ט הרא"ש בפרק ו' דשבת לכלי עלמא י שם בענין ולא נפשטא וכתבו התוספות שם בערוכין צ"ג דאסור להוציא כ טור וכו' והנה במשנה שם צ"ח דמשמע שלא פליג תנא קמא אהא [סימן שנא] א משנה בערוכין צ"ט ובגמרא שם וקשיטת רש"י טור ב שם פשוט בגמרא ג ברייתא שם ד שם בפרוש רש"י כפי שיטתו [סימן שנב] א משנה בערוכין צ"ו ב באוקימתא דרב שם בגמרא צ"ח וכן כתב הר"ף ברא"ש

ב יִהְיֶה קוֹרָא בּוּ עַל הַגָּג וְנִתְגַּלְגַּל רֹאשׁוֹ הָאֶחָד מִיָּדוֹ, עַד שְׁלֹא הִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה טַפְחִים הַתַּחְתּוֹנִים הַקְּרוֹבִים לָאָרֶץ גּוֹלְלוֹ אֲצִלוֹ, הִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה טַפְחִים הַתַּחְתּוֹנִים, אִם הִכְתָּל מִשְׁפָּע בַּעֲנָן שָׁנָה עָלָיו, אֲסוּר לְגוֹלְלוֹ אֲצִלוֹ, וְכִדִּי שְׁלֹא יַעֲמֵד בְּבִזְיוֹן הוֹפְכָה עַל הַכֶּתֶב, וְאִם אֵינוֹ מִשְׁפָּע, כָּל זֶה שְׁלֹא הִגִּיעַ לָאָרֶץ גּוֹלְלוֹ אֲצִלוֹ:

סִימָן שֵׁנִי - דִּינֵי זִיזוֹן בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים. וְבוּ ב' סְעִיפִים:

א ^אשְׁנֵי בָתִּים בְּשְׁנֵי צְדֵי רִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים וְהֵם שֶׁל אֲדָם אֶחָד אוֹ שֶׁל ב' וְעָרְבוּ, אִם שְׁנֵיהֶם שׁוּיִם מֵתָר לְזֶרֶק מִזֶּה לָזֶה, כִּי אִם אֶחָד גְּבוּהָ מִחֲבֵרוֹ אֲסוּר לְזֶרֶק מִזֶּה לָזֶה, יֵאָלֵא אִם בֵּין הֵם כָּלִי חֶרֶס וְכִיּוּצָא בָּהֶם שְׂאֵם יָפְלוּ יִשְׁכְּרוּ. ^בבְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים, בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים עוֹבְרַת בִּינְיָהֶם, אֲבָל אִם הִיתָה בְּרִמְלִית עוֹבְרַת בִּינְיָהֶם מֵתָר בְּכָל גִּוָּנָא:

ב ^הזִיזוֹ, דְּהִינוּ דָּף הַבּוֹלֵט מִן הַכְּתָל יִלְרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים, לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה יוֹנֵשׁ בּוּ ד' עַל ד' וְחִלּוֹן הַבֵּית פְּתוּחַ לוֹ מִשְׁתַּמְשִׁין עָלָיו. אִם הָיוּ שְׁנֵי זִיזִים זֶה לְמִשְׁה מִזֶּה וְהֵם שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים, אִף עַל פִּי שְׁשִׁנְיָהֶם לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה, אִם יֵשׁ בִּזְיוֹ הַעֲלִיּוֹן שֶׁלִּפְנֵי טִיחֵלּוֹן רַחֲב ד' עַל ד' אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִשּׁוֹת בְּפִנֵּי עֲצוּמוֹ וְהִזְיוֹ שִׁתְּחַתּוֹ רִשּׁוֹת אַחֲרָת וְאוֹסְרִין זֶה עַל זֶה, וְאִם אֵין בְּעֲלִיּוֹן ד' וְגַם אֵין בַּתַּחְתּוֹן ד', מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשִׁנְיָהֶם וּבְכָל הַכְּתָל עַד עֲשָׂרָה טַפְחִים הַתַּחְתּוֹנִים. הִנֵּה בַּתַּחְתּוֹן ד' וּבְעֲלִיּוֹן אֵין בּוּ אַרְבָּעָה, אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּעֲלִיּוֹן אֲלֵא כִּגְגֵד חִלּוֹנוֹ בְּלִבָּד, אֲבָל בִּשְׂאֵר הִזְיוֹ שְׁבִשְׁנֵי צְדָדֵי הַחִלּוֹן אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ מִפְּנֵי זֶה שִׁתְּחַתּוֹ שִׁחֲלַק רִשּׁוֹת לַעֲצָמוֹ:

ג ^גכָּל זִיז הַיּוֹצֵא עַל אוֹרֵי רִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים שִׁמְתָר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עָלָיו, כִּשְׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ אֵין נִוְתָנִין עָלָיו וְאֵין נִטְטָלִים מִמֶּנּוּ אֲלֵא כָּלִי חֶרֶס וְזִכּוּכִית וְכִיּוּצָא בָּהֶם שְׂאֵם יָפְלוּ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים יִשְׁכְּרוּ, אֲבָל שְׂאֵר כָּלִים אֲסוּרִים שְׂמָא יָפְלוּ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים וְיִבְיֵאֵם. הִגָּה וְדוּקָא זִיז וְכִיּוּצָא בּוּ, אֲבָל אִם הוּא דְּכָר

רַחֲב כִּגָּג, שֶׁהַשְׁתַּמֵּשׁ עוֹמֵד שָׁם עִם הַכָּלִי, מֵתָר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָף הַכָּלִים (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם הַרִּשְׁבָּ"א). כִּי אִם הִנֵּה זִיז אֶחָד לְבִדּוֹ יוֹצֵא עַל אוֹרֵי בְּרִמְלִית, כָּל שֶׁהוּא גְּבוּהָ י' לְעוֹלָם מֵתָר, בֵּין רַחֲב בֵּין קָצֵר, וְאִפְלוּ כָּלִים שְׂאֵין מִשְׁתַּבְּרִין, שְׁלֹא גָזְרוּ בְּכַרְמְלִית:

סִימָן שֵׁנִי - דִּינֵי בּוֹר וְאֲשָׁפָה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים. וְבוּ ב' סְעִיפִים:

א ^אבּוֹר בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים וְחִלְיָא סְבִיבּוֹ, אִם עוֹמֵד בְּתוֹךְ אַרְבָּעָה טַפְחִים לְרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד, מֵתָר לְמִלְאֵת מִמֶּנּוּ לְרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד אִפְלוּ אֵין הַחִלְיָא גְּבוּהָ י', וְאִם הוּא רַחֲוֹק ד' מִרִּשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד, אֵין מִמְּלֵא מִמֶּנּוּ אֲלֵא אִם בֵּין תֵּהָא הַחִלְיָא גְּבוּהָ ד':

ב ^באֲשָׁפָה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים שְׁגוּבָה י' וְרַחֲבָה ד', אִם הִיא שֶׁל רַבִּים מֵתָר לְזֶרֶק לָהּ מִרִּשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד הַקְּרוֹב לָהּ. הִגָּה וְלֹא חִישְׁנִין שְׂמָא יִתְגַּלְגַּל מִן הָאֲשָׁפָה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים וְאֵתִי לְאֵתִי, דִּאֵין דְּרָךְ לְזֶרֶק לְאֲשָׁפָה אֲלֵא דְּכָרִים מְאוּסִים (הַמְּגִיד פֶּרֶק ט בִּשְׁם הַרִּשְׁבָּ"א) וְאִם הִיא שֶׁל יַחֲדִיד, אֲסוּר מִשּׁוּם דִּיחִיד עֲשׂוּי לְפָנֹת אֲשָׁפָה שְׁלֹו וְיִבְאֹו לְשַׁפֵּךְ שָׁם בְּדִרְכָּן וְנִמְצְאוּ שׁוֹפְכִים בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים:

סִימָן שֵׁנִי - דִּינֵי גִזְזוּמָרָא וְבֵית הַכֶּסֶּא. וְבוּ ד' סְעִיפִים:

א ^אגִּזְזוּמָרָא (פְּרוּשׁ, דָּף אוֹ בִּנְיָן בּוֹלֵט מִתּוֹךְ הַבָּתִּים חוּצָה) שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מִן הַמַּיִם וְחִלּוֹן פְּתוּחַ לָהּ מִן הַבֵּית, אֵין מְמַלְאִין מִמֶּנּוּ אֲלֵא אִם בֵּין עֲשָׂה לָהּ מַחֲצָה כָּל סְבִיבָה, אוֹ יַעֲשֶׂה הַמַּחֲצָה סְבִיב הַגָּב שְׁדוּלִים דְּרָךְ שָׁם, כִּי הוּא שִׁיחָא בּוּ ד' עַל ד', וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִם יַעֲשֶׂה לְמִשְׁה מַחֲבֵרָת לָהּ אִם יַעֲשֶׂה עַל גְּבֵה, וְכִינֵן שְׁעֵשֶׂה מַחֲצָה מִתְרִין גִּגֵּם לְשַׁפֵּךְ מִמֶּנָּה. יוֹכֵן הַחֹלֶף בְּסַפִּינָה, אֵינוֹ יָכוֹל לְמַלְאוֹת אֲאֵם בֵּין יַעֲשֶׂה לָהּ דָּף ד' עַל ד' וְעוֹשֶׂה בּוּ נֶקֶב וּמִמְּלֵא דְרָךְ שָׁם, ^הוְאֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ מַחֲצוֹת, אֲלֵא אֲמַרִּינֵן כִּף הַצִּדִּים וְגוֹד אַחִית מַחֲצָתָא, שֶׁהִקְלֹו בְּסַפִּינָה מִפְּנֵי שְׂאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שָׁם מַה שִׁיעֲשֶׂה בַּבֵּית. יוֹהֲנִי מַלִּי כִּשְׁהוּא בְּתוֹךְ י' טַפְחִים, אֲבָל אִם דְּפָנֵי הַסַּפִּינָה גְּבוּהִים עֲשָׂרָה מַעַל הַמַּיִם, מוֹצִיא זִיז כָּל שֶׁהוּא

וְעוֹשֶׂה בּוּ נֶקֶב וּמִמְּלֵא דְרָךְ שָׁם, שֶׁהִרִי דְרָךְ אוֹרֵי מְקוֹם פְּטוּר הוּא מִמְּלֵא וְסָגִי בַּהֲבֵר זִיז. יוֹמִימִי יָכוֹל לְשַׁפֵּךְ עַל דְּפָנֵי הַסַּפִּינָה וְהֵם יוֹרִידִים לָיִם, דְּכִינֵן דִּלֹּא זֶרֶק לָהּ לְהִדְיָא לָיִם אֲלֵא מִכּוּחַ הֵם בָּאִים, כּוּחוֹ בְּכַרְמְלִית לֹא גָזְרוּ. הִגָּה וְעִנֵּן לְקַמֵּן סוּף סִימָן שֵׁנִי. ב' סַפִּינוֹת זֹו אֲצִל זֹו, אֲסוּר לְטַטֵּל מִזֹּו לְזֹו אֲלֵא אִם בֵּין קְשׁוּרוֹת זֹו בְּזוֹ אוֹ אֲלֵא אִם בֵּין הֵם גְּבוּהִים מִן הַמַּיִם יוֹ"ד, וְצָרִיכִים לַעֲרֹב בִּיחָד אִם הֵם שֶׁל ב' בְּנֵי אָדָם (מְרַדְכִי פֶּרֶק הַזֹּרוֹק):

ב ^בבֵּית הַכֶּסֶּא שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם, מֵתָר עַל יְדֵי מַחֲצָה תְלוּיָה, וּבְלִבָּד שִׁתְּהָא עֲשׂוּיָה לְהַתִּיר, אֲבָל הָעֲשׂוּיָה לַעֲנִיעוֹת בֵּית הַכֶּסֶּא בְּלִבָּד לֹא מֵהֵנִי, ^הוְאִם עֲשֶׂה דָּף 'אוֹ קִנָּה פְחוֹת מִג' שִׁתְּפַל הַצּוּאָה עָלָיו קִדְם שִׁתְּפַל לְמַיִם, אֵין צָרִיךְ מַחֲצוֹת, דְּהִנּוּ לָהּ כּוּחוֹ בְּכַרְמְלִית וְשָׂרִי, כִּי הוּא הִדִּין אִם בֵּית הַכֶּסֶּא עֲשׂוּי כִּף שֶׁהַצּוּאָה נּוֹפֵל עַל צְדֵי הַכְּתָל וְאַחֲרֵי כֵן מִתְגַּלְגַּל וְנוֹפֵל לְמִשְׁה בְּכַרְמְלִית. לִי אִם נִשְׁכָּר הַדָּף בְּשִׁבְתָּ, מֵתָר, מִשּׁוּם דְּגִדּוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת:

ג ^גאִם בֵּית הַכֶּסֶּא בּוֹלֵט חוּץ לְחוֹמַת הָעִיר וְצוּאָה נּוֹפֵלָת בַּחֲפִירָה שֶׁסְּבִיב הָעִיר, שִׁישׁ כֶּה יוֹתֵר מִבֵּית סַתְּמִים שֶׁהוּא בְּרִמְלִית מֵאֵינוֹ מֵתָר עַל יְדֵי מַחֲצָה תְלוּיָה, שְׁלֹא הִתִּירוּ אוֹתָהּ אֲלֵא בְּמַיִם, אֲבָל עַל יְדֵי דָּף שָׂרִי, דְּכּוּחוֹ שָׂרִי בְּכָל בְּרִמְלִית. הִגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דָּאֵם בֵּית הַכֶּסֶּא לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה, שָׂרִי בְּכָל עֲנָן, דְּהָא מוֹצִיא מִרִּשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד לְכַרְמְלִית דְּרָךְ מְקוֹם פְּטוּר. (וְעִנֵּן לְעִיל סִימָן שְׁמ"ו דִּישׁ חוֹלְקִים). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאֵם הִנֵּה שָׁם צוּאָה מִבְּעוֹד יוֹם, שָׂרִי בְּכָל עֲנָן, דְּהָא הַצּוּאָה הוּא מְקוֹם פְּטוּר, דִּלֹּא דְרָסִי כֶּה רַבִּים (מְרַדְכִי פֶּרֶק הַזֹּרוֹק). וְעִנֵּן לְעִיל סִימָן שְׁמ"ה דִּישׁ חוֹלְקִין וְסָבִירָא לָהּ דִּאֵין מְקוֹם פְּטוּר בְּכַרְמְלִית. וְלִפִּי מַה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל סִימָן שְׁמ"ה דִּאֵין מְקוֹם פְּטוּר בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד לְכָלִי עֲלָמָא, בֵּית הַכֶּסֶּא הָעוֹמֵד בֵּין שְׁנֵי בָתִּים, אֲסוּר לְפָנֹת שָׁם אִם לֹא עָרְבוּ יַחַד וְלֹא עָשׂוּ תְקוּן מִבְּעוֹד יוֹם, כִּמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר סְעִיף ב', דָּאֵן שָׂרִי, דִּלֹּא הָרִי אֲלֵא כִּמּוֹ חֲצֵר שְׂאִינָה מְעַרְבָת, כְּדִלְקַמֵּן סִימָן שֵׁנִי. וְעִנֵּן

סִימָן שֵׁנִי - בְּאֵר הַגּוֹלָה

ג מִשְׁנָה וְכַאֲדִיקְמָתָא דְּגִמְרָא שָׁם דְּמִתְנִיתִין כֶּלָּה ר' יְהוֹנָדָה הִיא [סִימָן שֵׁנִי] א שֶׁבֶת צ"ו וְכַעֲרוֹבִין פ"ח ב שָׁם וְכַרְב ג הרמב"ם בְּפֶרֶק ט"ו ד הֵרֵב הַמְּגִיד שָׁם בִּשְׁם הַרִּשְׁבָּ"א ה מִשְׁנָה עֲרוּבִין צ"ח ו שָׁם בְּגִמְרָא וְכַרְבָּא ז תּוֹסֵפּוֹת שָׁם וְהַרָא"ש קכ"ח מִשְׁמַעְמַעוֹת דְּכָרִי רש"י ח שָׁם בְּמִשְׁנָה וְכַרְבָּא ט שָׁם בְּכַרְבָּא וְעַד סוֹף הַסִּמָּן הוּא לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ט"ו לִפִּי גֵרְסַתּוֹ בְּגִמְרָא וּפְרוּשׁוֹ כִּמּוֹ שֶׁכֶּתֶב הֵרֵב הַמְּגִיד שָׁם י שָׁם אֲדִיקְמָתָא דְּאֲבִי כ הֵרֵב הַמְּגִיד בִּשְׁם הַרִּשְׁבָּ"א וְשִׁבְנָה יוֹדָה הַרְמַב"ם וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹסֵפּוֹת צ"ה [סִימָן שֵׁנִי] א מִשְׁנָה בְּעֲרוּבִין ג"ט וְכַאֲדִיקְמָתָא דְּרַב הוֹנָא ב מִשְׁנָה וְגִמְרָא שָׁם [סִימָן שֵׁנִי] א מִשְׁנָה בְּעֲרוּבִין פ"ו וְכַפְרוֹשׁ רש"י שָׁם ב רש"י פֶּרֶק ו וְהַתּוֹסֵפּוֹת שָׁם בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק ג שָׁם פֶּרֶק ח אִיבָא תְרִי לִשְׁנֵי וּפְסֵק הִרִיף וְרָא"ש כִּלְשָׁנָא בְּתָרָא דְשָׂרִי ד שֶׁבֶת ק' וְכַרְב חֲסָדָא וְרַבָּה פֶּר רַב הוֹנָא ה הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ט"ו, וְכֵן כְּתָב הֵרֵב הַמְּגִיד שָׁם בִּשְׁם רַב תַּאי וְהִרָן בְּפֶרֶק י"א דְשֶׁבֶת ו רַמְב"ם שָׁם ז שֶׁבֶת ק' ח כֵּן כְּתָבוּ הַתּוֹסֵפּוֹת וְהַרָא"ש עַל הָא דְתָנִן בּוֹר שְׁבִין ב' חֲצֵרוֹת כו' בְּעֲרוּבִין פ"ו ט מְרַדְכִי בְּפֶרֶק י"ט דְשֶׁבֶת וְהַגְהוֹת בְּפֶרֶק ט"ו מִהֲלֻכוֹת שֶׁבֶת י שָׁם בְּמְרַדְכִי כ שָׁם ל הַגְהוֹת מְרַדְכִי פֶּרֶק י מ טוֹר מְדָלָא כְּרַב דִּמִּי

לקמן סימן שע"ו סעיף ד (דעת עצמו). וכל זה דוקא לכתחלה אבל, בדיעבד ששכחו ולא ערכו, מתר דגדול כבוד הבריות (הגהות מרדכי ודעת עצמו). (הולכי ספינות נהגו לעשות צרכיהן מן המשוטה לס, והואיל והמשוטה אינו גבוה י', אף על פי שרחקה ד', אינה אלא פרמלית, ומוציא מפרמלית לכרמלית. (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ד ימים שאין עמקים י' טפחים, אין להם דין מים להחזיר לשפך בהם במחצה תלויה. הג"ה וכל שכן אם יבשו המים, אף על פי שהיו שם עמקים עשרה (מרדכי):

ה יהיו שתי גזוזטראות זו למעלה מזו, משוכה זו מפגגה זו מעט ואינה רחוקה מפגגה ד' טפחים, בין אם עומדת תוך עשרה זו לזו בין י"ש ביניהם יותר מגבה עשר אמות, עשו לעליונה מחצה בשתפות משל שניהם ולא עשו לתחתונה כלל, שתייהן אסורות בה עד שיערכו, וכל שכן אם עשו שתייהן לתחתונה ששתייהן אסורות עד שיערכו, אבל כל אחת מהן שעשתה לבדה בשלה, אין האחרת אוסרת עליה אפלו לא עשתה האחרת בשלה, וכן אם עשו בשתייהן בשתפות משל שניהם, אין אחת אוסרת על חברתה:

סימן שנו - דין אמת המים העוברת בחצר. ובו ב' סעיפים:

א אמת המים העוברת בחצר, עמקה י' ורחבה ד', אין ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחצה גבוה עשרה בכניסתה וביציאתה ביהיה טפח ממנה משקע במים. וואם היתה המחצה בלה יורדת בתוך המים, צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים. ואם התחיל לעשות המחצה אצל השפה מכל צד ולא חבר אותה באמצע כדי שיהיו המים נכנסים ויוצאים דרך י"ש, אם אין ביניהם ג' טפחים שרי, דאמרין לבדו, יש ביניהם ג' טפחים אסור. הגה ואם

הנקבים שהאמה נכנס ויוצא בהם אינם רחבים ג', אפלו מחצה אין צריך (בית יוסף בשם ריטב"א):

ב החצר שנופצה ולשון ים עובר על הפרצה, ואם אינו במלואו י' ואין בפרצה יותר מעשרה, מתר למלאת ממנו ולהכניס לבית, נפרצה במלואה או שיש בפרצה יותר מעשרה, ואם נשאר במקום שנופרץ גדודים גבוהים י' והמים מכסים אותו, מתר למלאות ממנו בחצר, אבל אסור להכניס לבית אלא אם כן עשו מחצה גבוה עשרה על המים, לא נשאר גדודים, אסור אפלו למלאת בחצר:

סימן שנו - דיני חצר פחות מארבע אמות וביב. ובו ג' סעיפים.

א חצר שפחותה מד' אמות על ד' אמות שהיא סמוכה לרשות הרבים, אין שופכין לתוכה מים בשבת בימות החמה, שפינון שאין בה ד' אמות אין סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום ראוי לכלע בה והוי כאלו שופך לרשות הרבים, לכך צריך לעשות גומא שתהא חללה מחזקת סאתים. הגה וכל גומא שהיא חצי אמה על חצי אמה ברום שלשה חמשי אמה מחזקת סאתים (רמב"ם), בין אם יעשנה בפנים בחצר או בחוץ, אלא שאם יעשנה בחוץ צריך לבסותה בנסרים, כדי שתהא מקום פטור ויפלו המים מידו למקום פטור, ובין שיעשה גומא ייכול לשפך בה כל מה שירצה, ואם אינה מחזקת סאתים, לא ישפך בה כלל. וואם יש בחצר ד' על ד', אפלו הוא אריך וקטין, ואו בימות הגשמים בחצר כל שהוא, מתר לשפך בה כל מה שירצה. והחצר ואכסדרה (פרוש, בית שיש לו ג' דפנות, ודפן ד' שמעמידן בו דלת אינה מגפפת כל עקר אלא ברחבו של בית כלו, ופועמים שעושים לה אמה א' פצים מכאן ואמה א' פצים מכאן, כך פרש הערוך, ופצים הוא מעט

פתל ישר ושוה) שאין בא' מהם לבד ד' אמות, מצטרפין לד' אמות להחזיר לשפך בהם. הגה והוא הדין שתי דיוטאות שלפני ב' עליות ועליהם מצויכה שראוי המים לכלע בהם, אם הם סמוכות זו לזו מצטרפות (בית יוסף בשם הרב ר' יהונתן) ובמה דברים אמורים, בחצר הסמוכה לרשות הרבים, אבל אם היא סמוכה לפרמלית, אפלו היא קטנה הרבה אינה צריכה גומא אפלו בימות החמה (ועין לקמן סימן שע"ז):

ב יביב שמכסה ד' אמות במשך ברשות הרבים ויש בו ד' על ד', מתר לשפך אפלו על פי הביב אפלו בימות החמה, אף על פי שהמים יוצאים מיד מידו לחוץ, ויכלבד שלא יהא סילון של עין שאין המים ראויים לכלע, אבל אם עשוי כעין רצפה של אבנים, מבליעים ושרי. ואלהרמב"ם, אפלו היה ארך הביב או הצנור מאה אמה לא ישפך על פיו בימות החמה, אלא שופך חוץ לביב והם יורדים לביב:

ג במה דברים אמורים, כשהמים יוצאים לרשות הרבים, אבל אם היו יוצאים לכרמלית מתר לשפך על פי הביב אפלו בימות החמה. הגה ויש אומרים דאין חלוק בין פרמלית לרשות הרבים (בית יוסף בשם תוספות והרא"ש בפרק כיצד משתתפין), ודוקא פרמלית שהיא תוך העיר, דמחלף ברשות הרבים עצמה אפלו בזמן הזה דלית לן רשות הרבים, אבל פרמלית שהיא מחוץ לעיר או חצר שאינה מערבת, שרי (מרדכי פרק הזורק וסמ"ג ודעת עצמו) (תשובת מהר"ם סימן צ'). ועיר המפקת חומה ולא ערכו בה, כחצר שאינה מערבת דמי (מרדכי סוף פרק הדר ותרומת הדשן סימן ע"ג וע"ד). ואם הצנור למעלה מעשרה, שעוברים המים דרך מקום פטור לכרמלית, יש להקל (מהרי"ל), וכן עקר:

» באר הגולה «

ג בית יוסף ס משנה בערובין פ"ז וכדמפרש לה רב וכפרוש רש"י שם בלשון ראשון ע כדמפרש לה רב ששת שם פ פרוש שהעליונה משתמשת דרך התחתונה בנחת דאורי עלה צ טור משמעות הגמרא שם ק שם וגם כן משמעות הגמרא [סימן שנו] א בערובין פ"ז ב רמב"ם פרק ב וכן כתבו הרי"ף והרא"ש וכו' יהודה וכדמפרש לה בגמרא שם ג הרמב"ם משמעות הגמרא שם ד טור ה בריתא שם י"ג ו כפרוש רש"י שם ז שם בבביתא ח שם בגמרא ט כפרוש רש"י שם [סימן שנו] א משנה שם בערובין פרק ט ב טור וכן כתב הריטב"א וס"ס שם דאדם עשוי להסתפק סאתים מים וכי מסתפק טפי לא שכיח הוא ולא גזרי בה רבנן ג שם בגמרא וכפרוש רש"י וכן כתב הרמב"ם בפרק ט"ו ד שם בגמרא ה משנה שם ו הרמב"ם שם וכתב הרב המגיד שלמד דין זה מפה שאמרנו גבי ספינה בכרמלית לא גזרו שבת ק' ז משנה שם וכו' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי תוספות שם בשם רשב"ם ח כפרוש רש"י שם ט בפרק ט"ו וחקמים שם במשנה י הרמב"ם שם, ומוציא הדין צנתינו לעיל סוף סעיף א'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שנח - דין איזה מקומות נקראים מקפים לדירה. ובו י"ד סעיפים:

א כל שלא הקף לדירה, כגון גנות ופרדסים וברגנן, שאינם עשויים אלא לשמר בתוכן, אסרו חכמים לטלטל בתוכה יותר מד' אמות אם הוא יותר מסאתים, אבל אם הוא סאתים, שהוא שעור ע' אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים, מותר לטלטל בכלו בין שהוא מרבע בין שהוא עגל כיון אריף וקטין, יוכלבד שלא יהא ארכו יותר משנים בקרבו אמה אחת. ואם הקף לדירה, יאפלו יש בו כמה מילין מותר לטלטל בכלו. הגה ועין לקמן סימן ת"א דין סתם עירות אי מקפות לדירה. ויש אומרים דסתם קרפיות שלנו מקרי מקפות לדירה, דרגילים לפתח פתח תחלה ואחר כך להקיף (מרדכי פרק עושין פסין). ויש אומרים עוד, דכל קרפף שהוא סמוך לביתו מקרי הקף לדירה, כי דעתה עלוה (הגהות אשרי פרק ב דעריבין), ויש חולקין בזה (בית יוסף בשם תוספות):

ב יומה נקרא מקף לדירה, זה שבנה בו בית דירה, או שפתח לו פתח מביתו ואחר כך הקיפו. ואם היה מקף שלא לשם דירה ורוצה להקפו לדירה, אין צריך לפרץ כלו אלא יפרץ בו פרצה ביותר מעשרה ונמצא בית פתוח בו בלא הקף ויחזור ויגדר הפרצה כלה ואם היה פתח על י" אמות והעשר אמות פתח הן והרי הוא פתוח ולכסוף הקף. והאם פרץ אמה וגדרה וחזר ופרץ אמה אצל מה שגדר וחזר ועשה בן עד שהשלימו לעשרה, מותר. הגה ואם קשה עליו לפרץ הכתל, יש אומרים דיוכל להניח עפר אצל הכתל משני צדדים עד שיתמעט הכתל מגבה י',

ורחב העפר רחב מד' בארץ י' אמות בארץ הכתל, ואם אין בגובה העפר עשר, אם כן הרי כאלו פרץ שם הכתל, שלא נשאר שם גבוה עשר למעלה מן העפר דהוי כקרקעית הקרפף, ואף אם חוזר ולוקח משם אחר כך העפר, הואיל ובטלו שם שבת אחת. ויש חולקים דעפר לא הוי בטול אלא אם כן אין עתיד לפנותו לעולם. (תרומת הדשן סימן ס"ה, הרא"ש פרק קמא דספה):

ג טל גבוה י', דינו כקרפף:

ד קרפף יותר מסאתים שנטע בו אילנות למעט אורו, לא הוי מעוט (אפלו יש בהן גבה עשרה ורחב ארבעה) (המגיד פרק י"ו), והוא הדין לחופר בו בור:

ה יבנה בו עמוד ונתמעט בכך, אם הוא רחב ג' טפחים הוי מעוט:

ו יבנה מחצה בארץ עשר לפני מחצה הראשונה לבטלה שתהיה כמו שאינה ויהיה מקף לדירה על ידי השגיה, אם הרחיקה מהראשונה ג' טפחים, מותר:

ז טח טיט על מחצות הראשונות למעט אורו ונתמעט, אם הטיט עבה שאם תנטל מחצה הראשונה ראויה לעמד בפני עצמו, הוי מעוט, ואם לאו לא הוי מעוט:

ח יבנה מחצות על הראשונה להקפו על גדם לדירה, אינו מועיל, וואם נבלעו התחתונות ונשארו העליונות מאליהם, נתר על גדם. אבל תל יותר מסאתים ועשה מחצות אפלו על שפתו לדירה, מועיל, שהרי דר באויר מחצות שעשה עתה:

ט קרפף יותר מסאתים שהקף לדירה ונטע רבו אילנות, אפלו אינם נטועים שורות שורות אינם מבטלים הדירה. אבל אם נרע רבו, הנרעים מבטלים הדירה אפלו אין

בהם אלא סאתים. ונרע מעוט, אם אין בו אלא סאתים מותר, יותר מסאתים אסור:

י מי שיש לו גנה בחצרו, אם הוא רב החצר, אפלו אין בה אלא בית סאתים לא יטלטל ממנו ומן החצר לבית, ואם הוא יותר מסאתים, לא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות, ואם היא מעוט החצר, מה שיש בה יותר מסאתים אסור כל החצר, ואם יש בה סאתים או פחות, אסור להוציא ממנה לבית:

יא קרפף יותר מבית סאתים שהקף לדירה ונכנסו בו מים, ואם ראויים לשתייה אין מבטלין הדירה, אפלו אם המקום שנתפשטו שם יותר מסאתים ואפלו הם עמקים הרבה, ואם אינם ראויים לשתייה, דינם כנרעים, ויהא שיהא בעמקם עשרה טפחים:

יב קרפף בית ג' סאין וקרה ממנו בית סאה, מותר אפלו אם הקרוי משפע:

יג קרפף בית סאתים מצמצם וחסר שגפוצו במלואם זה לזה, הקרפף אסור, מפני שמקום המחצה מיתרו ונעשה יותר על סאתים:

יד קרפף יותר מבית סאתים שלא הקף לדירה, ופתח בו פתח ועשה מחצה לפניו יותר מעשרה והתר על ידי מחצה זו, שעל ידיה בטלה מחצה ראשונה שלא היתה לשם דירה, ואחר כך נפלה מחצה אחרונה, חוזר לאסור:

סימן שנח - דין רחבה שאחורי הבתים. ובו סעיף אחד:

א ארחבה שאחורי הבתים יתרה על בית סאתים ולא הקפה לדירה, אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. ואם פתח לה פתח מביתו ואחר כך הקיפה, אפלו אם יש גרן בינה לבית הוי הקף לדירה. הגה ומה שאין

באר הגולה

(סימן שנח) א משנה בערוכין כ"ג וכו' עקיבא שם ב שם במשנה וברבי יוסי ג שם ד שם במשנה ה שם בגמרא כ"ד וכו' נחמן ו שם בשם שמואל ז שם ר' יהונתן ח שם בגמרא נ"ד בעין ונפשטא ט משמעות הגמרא מהא דרב חסדא שם כ"ה י פשוט שם כ שם בגמרא ל שם וכלשנא קמא וברבא מ שם כ"ה וברבא הראב"ד והר"ה נ שם וברב ששת הרא"ש ורמב"ם פרק ט"ז ס שם בעין ונפשטא ע שם כ"ד רב נחמן וכן פסק הרא"ש וכן נראה מדברי רמב"ם פרק ט"ז פ שם וכלשנא בתרא לקלא רא"ש ורמב"ם בפרק ט"ז צ טור לדעת הר"מ ק שם כ"ד רבא ר שם פאמימר ש שם בפרוש רש"י ת שם כ"ה וברבא ויגרסת רמב"ם בפרק ט"ז וקמו שפתח הרא"ש לדעת האור זרוע א שם גרסין ארזילא ויכפרוש רש"י ב שם ויכפרוש רש"י ג שם כההוא עבדא דבסתנא ויכפרוש רבנו תם (סימן שנח) א ערוכין כ"ד מימרא דרב כהנא ב שם מימרא דרב נחמן

אנו נזהרין לטלטל בתצורות שאחורי הבתים, משום דבזמן הזה סתמן מקפין לדידה, כמו שנתבאר לעיל גבי קרפף (דעת עצמו):

סימן שם - דין הקף מחצות ד'שבת. ובו ג' סעיפים:

א *יחיד ששבת בבקעה והקיף מחצות גרועות, כגון שתי בלא ערב או ערב בלא שתי, בעד סאתים מתר לטלטל בכלו, מסאתים ואילך אין מטלטלין בו אלא בד', וכן הדין אם הם שנים. ואם הם ג' ישראלים, חשובים כשיצא יומתו לטלטל בכלו אפלו הוא גדול הרבה, ובלבד שלא יקיפו יותר מקדי צרפם, שלא ישאר בית סאתים פנוי שאין צריכים לו לתשמיש, אכל אם נשאר בית סאתים פנוי, אין מטלטלין בכל המקף אלא בד' אמות. *במה דברים אמורים, כשהקיפו יותר על שש סאין, אכל אם לא הקיפו יותר על שש סאין, אף על פי שיש סאתים פנוי, כיון שהם ג' מתר. הגה אינו יהודי אינו מצטרף לשיצא, ויש אומרים דהוא הדין קטן אינו מצטרף (רמב"ם פרק י"א):

ב יהיו שלשה והקיפו כל צרפם ומת אחד בשבת, מתרים בכל השבת, כיון שגננס השבת בהתר. היו שנים והקיפו יותר מסאתים ונתוספו עליהם בשבת, אסורים, כיון שגננס שבת באסור:

ג יהיו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה וערכו יחד, אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר, שנמצא האמצעי פרוץ במלואו לחיצונים והחיצונים שיש להם גופים עודפים עליו מפל צד, נותנים להם כל צרפם באמצעי אפלו הוא גדול הרבה, שאנו רואים כאלו כלם דרים בתוכו ויהי י"ג ביחד, "ואף בחיצונים נותנים להם כל צרפם, דכיון שנעשו שיצא באמצע, הנה לה אינך כחצר לאמצעי. *ויש אומרים שהחיצונים אינם מתרים אלא עד סאתים, ואם אחד מהם יותר מסאתים גם האמצעי אסור, שהרי הוא פרוץ במלואו. ואם החיצונים פרוצים במלואם לאמצעי והאמצעי מגפף, ויחיד בכל אחד, אין נותנין לכל

אחד אלא בית סאתים, ואם אחד מהחיצונים יותר מבית סאתים הוא לבדו אסור, ואם האמצעי יותר מבית סאתים גם החיצונים אסורים, שהרי הם פרוצים למקום האסור להם, אכל אם אחד בכל אחד מהחיצונים ושנים באמצעי, או שנים בכל אחד מהחיצונים ואחד באמצעי, נותנין לשני החיצונים כל צרפם, דחשיבי כל מה שבאמצעי כאלו הוא בחיצונים. *במה דברים אמורים, כשאין פתוחים זה לזה יותר מ', דאם בן הנה לה פרצה וגם המגפפים אסורים. ל'כל זה כשפתלי קטנה נכנסים לגדולה וכשפתלי קטנה מפלג ג' טפחים מפתלי ארץ הגדולה, דאז אוסרת הגדולה על הקטנה (עין לקמן סימן שע"ד סעיף ג'), דאם לא בן הנה לה נראה מבחוץ ושוה מבפנים, ונדון משום לחי, וכלם חשיבין מגפפין וכאלו אין אחד מהם נפרץ לחברו, ואין נותנין להם באחד מהם אלא בית סאתים:

סימן שםא - דין גג הסמוך לרשות הרבים. ובו ב' סעיפים:

א *גג הסמוך לרשות הרבים בתוך י' טפחים יולמעלה מעשרה לחצר, הואיל ורבים משתמשים בו הרי זה כרשות הרבים, ואסור לבעל הגג להשתמש בו מחצרו עד שיעשה לו סלם קבוע מחצרו. *איזהו סלם קבוע, כל שקבעו שם בין לחול בין לשבת:

ב *החצר שנפרצה במלואה או ביותר מ' לרשות הרבים, מקום המחצית נדון כצדי המחצית נדון כצדי רשות הרבים, שהוא פרמלית (כמו) שהוא החצר. *ואם נפרץ בקרן זוית, אפלו בפחות מ' אסור. וכן בית שנפרץ בקרן זוית אפלו בפחות מ' ונפרץ גם הקרוי עד שנשאר באלכסון, אסור. *אכל פרצה שאינה בקרן זוית, אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם אפלו ביותר מ', "והוא שלא יהא פי תקרה משפיע, דליכא פה. הגה ויש אומרים דבעינן גם בן ברחב הקרוי ד' טפחים, (תוספות והרא"ש פרק ביצד משתפין וסמ"ג וטור). ואמרינן פי תקרה יורד וסותם אפלו

בב' מחצות אם יש כאן ב' מחצות שלמות דבוקות זו בזו, אכל זו כנגד זו לא (טור):

סימן שםב - איזה מחצית קרויה מחצית למלוא. ובו י"ב סעיפים:

א *כל מחצית שלא נעשית לדור בתוכה, אלא לצניעות או לשמר מה שיתנו בתוכה כ'או לישב בה כדי לשמר השדות, היא מחצית לטלטל מה שבתוכה, אכל אינה מחצית לעשות מה שבתוכה מקף לדידה אם הוא יותר מבית סאתים. *הלכה אילן שענפיו יורדים למטה, אם אינם גבוהים ג' מן הארץ ועקרון במקום שמחברין לאילן הוא גבוה י', חשוב מחצית ומתר לטלטל בכלו, "והוא שישמלא האויר שבין הענפים בעצים או בקש וקשר הענפים שלא יגידם הרוח, שכל מחצית שאינה יכולה לעמד ברוח מצויה אינה מחצית, וידוקא עד בית סאתים, אכל יותר מבית סאתים לא, אפלו נטעו לקף, כיון שאינו עשוי לדור בתוכו אלא להסתופף בצלו לשמר השדות:

ב *העלובה ה' והשלימו לעשרה, שעשה עליו מחצית גבוה ה', חשובה מחצית לטלטל ולכל דבר:

ג *מחצית העומדת מאליה, דהינו שלא נעשית לשם מחצית, כשרה. *מחצית שנעשית בשבת, כשרה. והני מלי שנעשית בשבת בשוגג, אכל במזיד, הויא מחצית להחמיר לחיוב הזורק מרשות הרבים לתוכה אכל לא להתיר לטלטל בתוכה. *והני מלי שלא היה שם מחצית תחלה, אכל היתה שם והסירה וחרה ונעשית, אפלו במזיד, חזרה להתיר הראשון, כגון ב' או ג' שהקיפו במחצלאות סביבותיהם כרשות הרבים והבדילו גם ביניהם במחצלאות וערכו יחד, מתרים לטלטל מזה לזה, נגללו המחצלאות, נאסרו, חזרו ונתפרסו, אפלו במזיד, חזרו להתיר הראשון:

ד *לספינה, מתר לטלטל בכלה אפלו היא יותר מבית סאתים, דחשיבה מקפת לדידה, ועין לעיל סימן שס"ו וסוף סימן שפ"ב). *כפאה לדור תחתיה, הוי רשות

באר הגולה

[סימן שם] א משנה ערובין ט"ו ב שם בגמרא ג כמו דהדר רב נחמן ואוקים אמונא עליה ודרש ד שם ח מרדכי ממשמעות הגמרא מימרא דרב גדל י"ז ו י"ז כרב הונא וכו' ט ראש"ש והרמב"ם פרק ט"ו ז שם צ"ח ח הריטב"א בשם אחרים ורשב"א וכן כתב הרב המגיד בשם רשב"א בפרק ט"ו ט רש"י וכן כתב הטור י שם בעיות ונפשטו לקלא כ ריטב"א ל שם [סימן שםא] א ערובין פרק ד ב תוספות בשם רבנו תם ג הרב המגיד בשם הרשב"א בפרק י"ד ד שם בשם הרשב"א ה משנה שם צ"ד ובגמרא שם ו משנה שם וכו' יוסי ולחמרא ז שם פלגתא דרב ושמאל וכלשנא בתרא וקרב וכן כתב הרא"ש דבשל סופרים הלך אחר המקל וכן נראה דעת הרא"ש והרמב"ם בפרק י"ז ושאר פוסקים ח דעביד פי ארזילא כ"ה וכפרוש רש"י [סימן שםב] א ערובין כ"ו ב שם ק' ג טור וכן כתב הרב המגיד בשם הרשב"א ד משנה שם צ"ט ה הכי מוקי לה בסנה כ"ד ו שם בעיא בגמרא ז שם ט"ו ח שם צ"ג ט שם ט"ו י שם כ"ה ושבת ק"א כ מהא דספיות קשורות ונגללו בשבת ק"א וכפרוש התוספות ל ערובין צ' וקרב מ שם בגמרא

היחיד אף עליה, כפאה לזפתה, יאין משלטלין בה אלא בד' אמות אם היא יותר מסאתים:

ה ככל עושים מחצה בכלים ובאכפות, בין ישל ערב לבד כגון של חבלים, או של שתי לבד כגון קנים נעוצים בארץ, ומתרים עד סאתים אפלו ליחיד בישוב, ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו ובין קנה לחברו ג' טפחים, וואפלו בכעלי חיים, ובלבד שיהיו כפותים, וואפלו באנשים שעומדים זה אצל זה בפחות מג' וואפלו כשהם מהלכים, חשוכים מחצה וכניהם רשות היחיד, שהוא שלא ידעו שהעמדו לשם מחצה ואפלו ה' מהם ידע אסור, ואפלו אם לא הודיעם שעושה מחצה עתה, אם קרוב הדבר שידעו, כגון שעושה מהם מחצה פעם אחת, לא יעשה מהם מחצה עוד:

ו באם באו מתחלה שלא לדעת, להשתמש במחצה זו, אלא יעמיד אותם אחר שלא לדעתו. הגה ואין לעשות מחצה של בני אדם רק בשעת הצורך ובשעת הדחק. ואם שכח דבר אחד ברשות הרבים, יותר עדיף להוליך שם תינוקות שיביאו הדבר בלא מחצה מלעשות מחצה של בני אדם ושיביאנו גדול (בית יוסף בשם שבלי הלקט סמ"ג וס"ה):

ח יפרוץ מרבה על העומד אסור, האלא אם כן כל פרצה מהם פחותה משלשה טפחים:

ט יפרוץ פעומד, מתר, בין בשתי בין בערב, ובלבד שלא יהא במקום אחד פרוץ יותר מעשר, אכל עד עשר אמות מתר מפני שהיא כפתח:

י האם עשה צורת פתח, אפלו לפרצה יתרה מעשר מתר. וואפלו לא נעץ אלא ד' קונדסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח על גביהן, מתר. והני מלי בחצר ומבוי

שיש בהם דיוורין, אכל בבקעה לא מהני בשביל הרוחות על ידי צורת פתח. יולהרמב"ם אין צורת הפתח מועיל לפרצה יותר מעשר, אלא אם כן עומד מרבה על הפרוץ (ואז מהני אפלו בבקעה בכל הרוחות) (בית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק):

יא למהו צורת פתח, קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן, אפלו אינו נוגע בהן אלא שיש ביניהן כמה אמות, ובלבד שיהא גבה הקנים שמכאן ומכאן י' טפחים ויהיו מכונים כנגד קנה העליון. ואם חבר הקנה העליון לשני הקנים או לאחד מהן מן הצד, לא מהני. וצריך שיהיו הקנים שבצדדים חזקים לקבל דלת כל שהוא, אפלו של קש או של קנים, אכל קנה שעל גבן סגי בכל שהוא, ואפלו גמי מהני:

יב כפה (פרוש, שער העשוי כפה, רש"י) אם יש ברגליה, דהינו קדם שהתחיל להתעגל, י' טפחים, מתרת משום צורת פתח:

סימן שסג - דיני מבוי ורחי. ובו 5"ו סעיפים:

א מקום שיש לו ג' מחצות, אסור חכמים לטלטל בו עד שיעשה שום תקון ברביעית:

ב יחצר שנפרץ במלואו, עד עשר אמות נתר בפס רחב ד' טפחים שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ, ואם ירצה לתקנו בשני צדי הפרצה, ידי בשני פסין של שני משהויין, והוא הדין לנשתיר מהם כהל רביעי בנוי כשעור ד' טפחים במקום אחד או אם נשתיר מהשני צדדים טפח מכאן וטפח מכאן, וכל זה בגבה י' טפחים, וואפלו אין בפרצה ד' טפחים, כיון שהוא במלואו צריך תקון עד שיהא בה פחות מג'. ואם יש בפרצה יותר מעשר אמות, אפלו אינה במלואו צריך לתקנה בצורת פתח:

באר הגולה

ג חמבוי שיש לו ג' מחצות ופרוץ מצד רביעי, התירו בלחי (פרוש, פרוש, פרוש) הקרש האחד, לוחא חדא) טשעביו ורחבו כל שהוא, שיעמדנו בפתח המבוי, ויהיה גבהו י' טפחים, ומכל דבר שיעשונו פשר, אפלו מבעלי חיים, בלבד שיקשרנו שם בחבלים לכתלי המבוי ביתדות שיוצאים מן הפתלים בענן שאינו יכול לרבע, כדי שלא יתמעט גבהו מ' טפחים. ואפלו קשר שם אדם, נמי הוי לחי. אור זרוע):

ד לאם יש קצת כהל ברוח רביעי, עולה משום לחי, ובלבד שיהא בו רחב טפח:

ה מלחי דאי נשיב בה זיקא לא מצי קאי, לא חשיב לחי:

ו יצריך שלא יהא הלחי רחוק מן הכהל ג' טפחים:

ז סלחי אפלו שכרים ושכרי שכרים כשרים בו. הגה ולכן עושין לחי מסיד טחוי בפתל, ובלבד שיהיה שלא יתמחה יותר: משלש לארץ (תרומת הדשן סימן ע"ד):

ח ילחי שיעשונו מציץ אשרה, פשר:

ט בפין שנראית בליטת הלחי לעומדים בתוך המבוי ונאינה נראית לעומדים בחוץ, בפין שנראית לעומדים בחוץ נגד חלל המבוי (תוספות והרא"ש פרק קמא דערובין) ונאינה נראית לעומדים בפנים פשר:

י שהרחיקו מהכהל ג' או שהגביהו מהארץ ג', פסול. והאם הגביהו פחות מג', אף על פי שאין בו אלא ז' ומשהו, פשר:

יא אפלו לא עשונו לשם לחי אלא שגודמן לו שם מאליו, פשר, ובלבד שישמכו עליו מערב שבת, אכל לא סמכו עליו מערב שבת, כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאים עכשו לסמך על זה, לא. (אכל לא היה שם לחי אחר מערב שבת, כאלו סמכו עליו דמי) (בית יוסף בשם רש"י והגהות אשרי והמגיד פרק ט"ז):

ג שם וכפרוש רש"י ס משנה שם ט"ו ע משנה שם י"ז וכתב הרב המגיד שהוא מסוגיא דסבא וצניתינו לעיל בסעיף א ק ערובין מג בעבדא דזיקי ר פן משמע שם וכן כתב הרא"ש והשוכה כלל ב' יש הרב ר' יונתן שם מהא דצניתינו בסעיף ג' ת ארחות חיים בשם הרשב"א א התוספות שם בעבדא דנחמיה ב הריטב"א ג הרמב"ם בפרק ט"ו מעבדא דבי גנא שם ד משנה שם ט"ו ה רש"י שם והרמב"ם בפרק ט"ו ממשנה דמקפין בקנים שם ט"ו ו שם בגמרא ט"ו ז משנה שם ט"ו ח משנה בריש ערובין ט שם יש אומרים מסקנת הגמרא אלא דמתניתין י שם בדברי הרא"ש סימן י"ג בפרוש השני כ טור בשמו בפרק ט"ז ל ערובין י"א מ שם וברב נחמן הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ט"ז נ רמב"ם שם מהא דכפה ערובין י"א ס ממשמעות הגמרא שם, וכן כתב הרא"ש שם ע שם בגמרא פ שם צ שם (סימן שסג) א ערובין ה' ב שם יש אומרים ג שם ד שם בפרוש הרב ר' יהונתן וכן משמע מדברי רש"י ה בבית יוסף כתב לאו דוקא טפח דבמשהו מכאן ומשהו מכאן סגי ו שם ז משנה שם ט"ו ח משנה שם שאי אפשר ודמפרש לה שם בגמרא ט משנה שם י"ד וכתבא קמא י שם וכתבא קמא כ טור וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ז מדין המחצה בסימן שס"ב סעיף ה' ושם צניתינו ל תוספות בפרק קמא דערובין והגהות מיוני פרק י"ז מ הגהות אשרי בפרק קמא נ הרב רבנו יהונתן בפרק קמא דערובין ס הגהות פרק י"ז ע מסקנת הגמרא בפרק דף ט"ז ולא אמרנו דכתבתי מכתת שיעורה אף על פי שצריך שיהיה בגבהו י' טפחים כבר ישוב זה שם הרב המגיד בפרק י"ז פ מסקנת הגמרא בפרק ט' צ כנה לפרוש רש"י ק כנה ... לפרוש רש"י ... ר כנה לפרוש התוספות ש שם י"ב ת הרב המגיד בפרק י"ז בשם הרשב"א א שם בגמרא ט"ו וכאב"י וזו אחד מן הלכות יע"ל קג"ם ב שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנא שלים בשם כל ישראל.

שְׁנֵי הָיוּ זֶה וְזֶה עֹלָתָהּ זֶה בְּכֹנֶה עַד שֶׁיַּעֲשֻׂה זֶה
בְּצַד זֶה. וְיֵשׁ פִּסְלִים:

כד יִפְרַס עַל הַקֹּרֶה מַחְצֵלֶת וְאֵינָהּ נֹגַעַת עַד
הַקֶּרֶקֶע, אִם גְּבוּהָה מִהָאָרֶץ ג' טַפְחִים
פְּסוּלָה, שֶׁהָיָה כֶּסֶף הַקֹּרֶה וְאֵינָהּ נִרְאִית
וּבְטִלָה מִהֵיכָל קוֹרָה, וּמִחֻצָּה גַם כֵּן אֵינָה,
כִּינֵן שְׂגֻבָה מִהָאָרֶץ ג'. אֲבָל אִם הָיְתָה
קוֹרָה רַחְבָּה וְנִמְשַׁכֶּת קֶצֶת לְמִטָּה מִי
בְּשָׂרָה:

כה יִנְעֵץ שְׁתֵּי יְתָדוֹת עֲקָמוֹת עַל שְׁנֵי כְּתָלֵי
הַמְּבֹרֵי וְעֲקָמִימוֹתָהּ נֹטָה לְתוֹךְ הַמְּבֹרֵי
וְנִמְן הַקֹּרֶה עֲלֵיהֶם, וְאֵין בִּיתְדוֹת טַפַּח
שֶׁהוּא שְׁעוֹר קוֹרָה לְהֵיכָל נִחְשָׁבִים
כְּקוֹרָה, אִם אֵינָם גְּבוּהִים מִכְּתָלֵי הַמְּבֹרֵי
שֶׁלֹּשָׁה וְאֵין בְּנִטְיָתָן ג' בְּשָׂרָה, שֶׁאֵינוֹ
רוֹאִים כָּאֵלוֹ הֵם עַל כְּתָלֵי הַמְּבֹרֵי וְכָאֵלוֹ
הַקֹּרֶה נֹגַעַת בְּמְבֹרֵי, וְאִם יֵשׁ בְּגִבְהָן אוֹ
בְּנִטְיָתָן ג' פְּסוּלָה:

כו הָא דְּמְבֹרֵי נִתְר בְּלָחִי אוֹ קוֹרָה יִדְוָקָא
כְּשֶׁאֵינוֹ נִמּוֹךְ פָּחוֹת מִי טַפְחִים מְרוּחִים,
כִּלְאִי הָא רַחְבּוֹ יוֹתֵר מִי אַמּוֹת
מִצְמָצְמוֹת, וְיִשְׁיֵיחַ אֲרָכּוֹ ד' אַמּוֹת
מְרוּחֹת אוֹ יוֹתֵר, אֲבָל אִם חִסֵּר אֶחָד מִכָּל
אֵלוֹ אֵין לוֹ תִּקְוָה, אֲלָא בְּצוּרַת פֶּתַח.
וְאִם הָיָה בְּגִבְהָ חָלָלוֹ יוֹתֵר מִעֲשָׂרִים
אִמָּה מִצְמָצְמוֹת אֵינוֹ נִתְר בְּקוֹרָה, יֵאָבֵל
נִתְר הוּא בְּלָחִי, וְאִם רוּצָה לְהַכְשִׁירוֹ
בְּקוֹרָה, צָרִיךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהּ צִיּוֹר וְכִיּוֹר
(פְּרוּשׁ, צִיּוֹר אֶחָד בְּכָתֵל מִן הַסִּיד אוֹ עַל
שְׁמֵי קוֹרָה), שֶׁעַל יְדֵי כֵּךְ הַכָּל מִסְתַּכְּלִים
בָּהּ. וְאִם הָיָה גְּבוּהָ יוֹתֵר מִכ' וּבִנְיָן בְּנִין
תַּחַת הַקֹּרֶה לְמַעֲטוֹ מִכ', דִּי בְּבִנְיָן רַחֲב
טַפַּח בְּרַחֲב הַקֹּרֶה, אֲבָל אִם אֵינוֹ גְּבוּהָ
עֲשָׂרָה וְחֻקֵּק בּוֹ לְהַשְׁלִימוֹ לִי, צָרִיךְ

הִיא רַחְבָּה ד' טַפְחִים אֵין צָרִיךְ לְהֵיכָל
חֻזָּקָה לְקַבֵּל אֲרִיח:

יח מִצְמָצְמִידִים, דְּהֵינּוּ אִם הִיא נִסְמָכֶת עַל
יְתָדוֹת הַיּוֹצֵאִים מִן הַכֶּתֵּל, שֶׁאֵין בְּרַחֲבָן
טַפַּח וְלֹא בְּאֶרְכָּן שְׁלֹשׁ, יֵשׁ אוֹמְרִים
שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְהִי חֻזָּקִים לְקַבֵּלָהּ וְלִקְבֵּל חֻצִּי
לְבָנָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין צָרִיךְ שֶׁיְהִי
חֻזָּקִים אֲלָא כְּדִי לְקַבֵּלָהּ בְּלָבָד:

יט אִם הָיְתָה הַקֹּרֶה עֲגֻלָּה, צָרִיךְ שֶׁיְהִי
בְּהֶקְפָּה ג' טַפְחִים, שֶׁאִין יֵשׁ בְּרַחְבָּה טַפַּח:

כ הָיְתָה עֲקָמָה, וְעֲקָמִימוֹתָהּ נֹטָה חוּץ
לְמְבֹרֵי אוֹ לְמַעֲלָה מִד' אוֹ לְמִטָּה מִי,
רוֹאִין כָּל שְׂאֵלוֹ יִטַּל הַעֲקָמִימוֹת וְאֵין בֵּין
זֶה לָזֶה ג' בְּשָׂרָה, וְאִם לֹא פְּסוּלָה:

כא הָיְתָה יּוֹצֵאָה מִכְּתָל זֶה וְאֵינָהּ נֹגַעַת
בְּכָתֵל זֶה, כְּגוֹן שֶׁסְּמָכָה עַל עֲמֻדִים, וְכֵן
שְׁתֵּי קוֹרוֹת אַחַת יּוֹצֵאָה מִכְּתָל זֶה וְאַחַת
יוֹצֵאָה מִכְּתָל זֶה וּפְגַעוּ זֶה בְּזוֹ בְּאִמְצָע
הַמְּבֹרֵי, אִם אֵין בֵּינֵיהֶם ג' בְּשָׂרָה, יֵשׁ
בֵּינֵיהֶם ג' פְּסוּלָה:

כב הָיְתָה שְׁתֵּי קוֹרוֹת זֶה בְּצַד זֶה, וְלֹא בְּזוֹ
לְקַבֵּל אֲרִיח וְלֹא בְּזוֹ לְקַבֵּל אֲרִיח, אִם יֵשׁ
בְּשִׁתִּיָּהן כְּדִי לְקַבֵּל אֲרִיח לְרַחְבּוֹ דְּהֵינּוּ
טַפַּח וְאֵין בֵּין זֶה לָזֶה ג' טַפְחִים, אֵין
צָרִיךְ לְהַבִּיא קוֹרָה אַחֲרָת, וְאִם לֹא צָרִיךְ
לְהַבִּיא קוֹרָה אַחֲרָת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ
שֶׁיְהִי קְרוֹבוֹת זֶה לָזוֹ בְּתוֹךְ טַפַּח:

כג הָיְתָה אַחַת לְמַעֲלָה וְאַחַת לְמִטָּה, וְרוֹאִים
אֵת הָעֲלִיּוֹנָה כָּאֵלוֹ הִיא לְמִטָּה וְאֵת
הַתַּחְתּוֹנָה כָּאֵלוֹ הִיא לְמַעֲלָה, וּבְלָבָד שֶׁלֹּא
תִּהְיֶה הָעֲלִיּוֹנָה לְמַעֲלָה מִךְ' וְלֹא תַּחְתּוֹנָה
לְמִטָּה מִי' וְלֹא יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם ג' טַפְחִים
לֹא בְּגִבְהָ וְלֹא בְּמִשְׁךְ, כְּשֶׁרוֹאִין אוֹתָהּ

הַמִּשְׁךְ הַלְכוֹת שַׁבַּת, סִימָן שֶׁסָג - דִּינֵי מְבֹרֵי
וְלָחִי

יב יִלְחִי הָעוֹמֵד מֵאֲלִיו, אֲפִלּוֹ סְמָכּוֹ עֲלִיו
מִעֵרֵב שַׁבַּת, אִם הַמְּבֹרֵי רַחֲב יוֹתֵר מִח'
אַמּוֹת, דִּאֵם הַלָּחִי בּוֹלֵט לְתוֹכוֹ ד' אַמּוֹת
אֵינוֹ נִדּוֹן מִשּׁוֹם לָחִי וְצָרִיךְ לָחִי אַחֵר
לְהַתִּירוֹ, וְיִנְעֵמִידָנוּ בְּרוּחַ שְׁכָנֵדָנוּ, וְאִם
יִרְצָה לְהַעֲמִידוֹ אֲצִלּוֹ, יַעֲשֶׂנוּ יָמַעַט עַב אוֹ
דֶּק יוֹתֵר מִהַבְּלִיטָה כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה נֶכֶד שֶׁהוּא
לְשֵׁם לָחִי. הִגַּה וְאִם הָעֲמִידוֹ לְשֵׁם לָחִי,
דֹּאִית לֵה קָלָא שֶׁתִּקְנֵנוּ לָחִי לְמְבֹרֵי זֶה, אֲפִלּוֹ
רַחֲב ד' אַמּוֹת הָיָה לָחִי:

יג לָחִי הַמוֹשָׁךְ עִם דְּפָנוֹ שֶׁל מְבֹרֵי שֶׁהָעֲמִיד
חָדוּ כְּנִגְדַּ עֲבֵי הַכֶּתֵּל וְיִדְשֹׁה מִבְּפָנִים
וְנִרְאָה מִבְּחוּץ שֶׁאֵין חָדוּ שֶׁל לָחִי מִכְּסָה
כָּל עֲבֵי הַדֶּפֶן פָּחוֹת מִד' אַמּוֹת נִדּוֹן
מִשּׁוֹם לָחִי וּמִשְׁתַּמֵּשׁ עִם חָדוּ הַפְּנִימִי ד'
אַמּוֹת נִדּוֹן מִשּׁוֹם מְבֹרֵי וְאִסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
בְּכָל הַמְּבֹרֵי שֶׁהָיָה אֵין כָּאֵין לָחִי:

יד יְעוֹד יֵשׁ הַכָּשֵׁר אַחֵר לְמְבֹרֵי הַפְּרוּץ בְּרוּחַ
רְבִיעִית, כְּקוֹרָה שֶׁיִּנְיַחָהּ עַל רֹאשׁ הַמְּבֹרֵי,
וְצָרִיךְ שֶׁיִּנְיַחָהּ עַל כְּתָלֵי הַמְּבֹרֵי, אֲבָל
אִם נִנְעֵץ שְׁתֵּי יְתָדוֹת אֲצֵל הַמְּבֹרֵי בְּחוּץ
אֲפִלּוֹ בְּסִמּוּךְ לוֹ וְהֵינִיחִם עֲלֵיהֶם, פְּסוּל:

טו וְצָרִיךְ שֶׁיִּנְיַחָהּ כְּדִי לְהַתִּיר הַמְּבֹרֵי, אֲבָל
אִם לֹא נַעֲשִׂית לְשֵׁם כֵּךְ, אֲפִלּוֹ סְמָכּוֹ
עֲלֵיהָ מִעֵרֵב שַׁבַּת פְּסוּלָה:

טז קוֹרָה זֶה שֶׁאֲמַרְנוּ צָרִיכָה שְׁעוֹר, וְיִלְפִיקָךְ
אִם עֲשֵׂאָה מַעֲצֵי אֲשֶׁרָה, פְּסוּלָה, דְּכִינֵן
דְּלִשְׁרִיפָה קִמָּא, כְּתוּבָתָהּ מִכְּתַת שְׁעוֹרָה:

יז שְׁעוֹר הַקֹּרֶה, רַחְבָּה טַפַּח וְעָבִיָּה כָּל
שֶׁהוּא, רַק שֶׁתִּהְיֶה חֻזָּקָה כְּדִי לְקַבֵּל אֲרִיח, וְאִם
שֶׁהִיא חֻצִּי לְבָנָה שֶׁל ג' טַפְחִים. וְאִם

⌘ ⌘ בְּאֶר הַגּוֹלָה ⌘ ⌘

ג שֶׁם ה' וְכִרְבּ הוֹנָא בְּרִיָּה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ ד' כְּנָה ה שֶׁם כְּרַב כְּפָא כְּנָה ו שֶׁם כְּרַב הוֹנָא בְּרִיָּה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ ז כְּנָה ח שֶׁם מִימְרָא דְּרַב הוֹנָא ט כְּנָה י מִשְׁנָה שֶׁם י"א
כ שֶׁם בְּגִמְרָא וְכִרְבָּא וְהִירִיף וְהִרָא"ש וְהִרְמִי"ש בְּפֶרֶק י' ל הִרָא"ש שֶׁם גְּבִי לָחִי הָעוֹמֵד מֵאֲלִיו וְהִרְבּ הַמְּגִיד בְּפֶרֶק י"ז בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א מ מִשְׁנָה שֶׁם מ"ג נ שֶׁם בְּגִמְרָא
פ' וְכר' חִיָּא בְּר אִשִּׁי ס מִשְׁנָה שֶׁם פ"ג וְכִתְנָא קָמָא ע שֶׁם בְּגִמְרָא י"ד וְכר' אֲלֵעָא אֲמַר רַב הִרָא"ש וְהַמְּקָרְכִי בְּשֵׁם רַבְנֵי תַם שֶׁם וְהוּא הִדִּין בְּפֶרֶק י"ז בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א
פ שֶׁם בְּגִמְרָא וְכִפְרוֹשׁ רִשִּׁי צ כְּרַב חֲסָדָא שֶׁם הַרְמִי"ש בְּפֶרֶק י"ז וְסמ"ג ק כְּרַבָּה בְּר רַב הוֹנָא הִרָא"ש בְּשֵׁם הִרָמ"ו וְהַסְפִּים עֲמוּר מִשְׁנָה י"ד ש בְּגִמְרָא כְּפִירוֹשׁ הַמִּשְׁנָה
ת בְּרִיתָא שֶׁם א בְּרִיתָא שֶׁם ב הַרְמִי"ש בְּפֶרֶק י"ז ג טוֹר וְכֵן כְּתַב הַהוֹת מִימּוֹנֵי הַתְּדֻשּׁוֹת בְּשֵׁם מִהִרָם וְכֵן פְּרוּשׁ רַבִּי יְהוֹנָתָן ד' בְּרִיתָא דְּרַבִּי יוֹסִי ב' יְהוּדָה שֶׁם טוֹר
בְּשֵׁם הַרְמִי"ש ה הַרְמִי"ש שֶׁם ו טוֹר בְּשֵׁם ר"מ מְרוֹטְנִיבּוֹרָג וְאֲבִיו הִרָא"ש וְכֵן הוּא בְּנִסָּח הִרָי"ף דָּאִין תְּלָכָה כר"י ב' יְהוּדָה ז שֶׁם בְּגִמְרָא ח הִרָא"ש שֶׁם וְלֹא
כְּהַרְשָׁב"א, וְכֵן פֶּסֶק הַטּוֹר ט שֶׁם ח' וְכִאוּקִימָתָא דְּרַב אִשִּׁי וְכִפְרוֹשׁ רִשִּׁי י שֶׁם בְּגִמְרָא ה' כ מִשְׁנָה רִישׁ עֲרוּבִין ל שֶׁם בְּגִמְרָא ג' מ מִשְׁנָה רִישׁ עֲרוּבִין וְכִרְבָּא שֶׁם
בְּגִמְרָא ג' נ בֵּית יוֹסֵף וְכֵן כְּתַב הִרְבּ הַמְּגִיד בְּפֶרֶק י"ז ס שֶׁם בְּגִמְרָא ג' וְכִרְבּ דִּימִי וְכִפְרוֹשׁ רַבִּי יְהוֹנָתָן ע שֶׁם בְּגִמְרָא ד' וְכִרְבּ יוֹסֵף וְהִירִיף וְהִרָא"ש וְהִרְמִי"ש בְּפֶרֶק י"ז
פ שֶׁם ה' וְכִאֲבִי דְּכָל פָּחוֹת מִי' לֹא מְקַרֵּי דִּפֵּן וְצָרִיךְ תִּקּוּן כְּשֶׁעוֹר מִשְׁךְ הַמְּבֹרֵי לֹאֲבִי

לחק ד' אמות לתוף המבוי על פני כל רחבו. אין מבוי נמר בלחי או קורה עד שיהיו פתוחים לתוכו שני חצרות ולכל חצר שני בתים (ואפלו כל החצרות פתוחות זו לזו) והרא"ש ומרדכי (השור), ויש חולקים בזה (בית יוסף בשם הר"ף והרמב"ם), שישלא יהא בכל פתח מאלו פחות מד' טפחים, ושיהיו דיוורים אוכלים בכל בית, שמקום הפת גורם, ואפלו היה הבית תהא' לאב והשני לבן, אף על פי שהבן מקבל פס משלחן אביו ואוכל בביתו, הרי הם נדונים בשנים, ואפלו צדו א' אינו יהודי ואחד ישראל מהני. עוד צריך, בשיהא ארפו יותר על רחבו, ואם חסר א' מאלו, אינו נמר אלא בפס ארבעה או שני פסין שני משהוין או צורת פתח. הגה ויש אומרים דנוהגין האידנא לתקן כל המבואות בצורת הפתח, דכל המבואות שלנו יש להם דין חצרות (תרימת הדשן סימן ע"ד). והמנהג הפשוט במדינות אלו לתקן על ידי חבל הקשור לרחבו של מבוי, ודין חבל זה אינו קורה שהרי אין רחבו טפח, ולא מהני אלא מטעם צורת הפתח דמהני למעלה אפלו בגמי, כדלעיל סוף סימן שס"ב, ועל כן יש לזהר להעמיד תחת החבל שני קנים גבוהים עשרה מקננים תחת החבל, ואז מהני אפלו במבוי מפלש בתורת צורת פתח או אפלו בחצר ובכל מקום שצורת הפתח מהני (ויכמו שנתבאר לעיל סוף סימן שס"ב) (דעת עצמו):

כז יחצר שארכו יותר על רחבו, דינן במבוי ונמר בלחי או קורה. הגה אף על פי שאין חצרות ובתים פתוחין לתוכו, הואיל ואינו קרוב לרשות הרבים אלא פתוח למבוי והמבוי פתוח לרשות הרבים (בית יוסף בשם תשובת מהרי"ל בשם סמ"ק):

כח "מבוי שאין ברחבו ג' טפחים אין צריך שום תקון, שהוא כסתום. ויש אומרים דכל שאין בו ד' טפחים אין צריך שום תקון:

כט מבוי שצדו אחד כלה לים וצדו אחד כלה לאשפה של רבים, אין צריך כלום,

שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות, ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון (פרוש, יבש כעין אי שנדחו המים ממנו, שנעשה ראוי לזריעה). הגה ויש חולקים וסוברים דחישנין שמא יעלה הים שרטון ואין כאן מחצה (הרא"ש ורש"י וטור המגיד):

ל מבוי שצדו אחד ארך ואחד קצר, אפלו אין צד הארך עודף על הקצר ד' אמות, אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר, אבל אם ירצה יעשה שם צורת פתח באלכסון, ויתוף המבוי יכול להניח הקורה באלכסון, ומשמש בקצר כנגד הקצר ובארץ כנגד הארך:

לא להעמיד לחי באמצע המבוי אם יש חצר מהלחי ולחוץ ועשו גם החיצונים לחי לראש המבוי, אוסרים אלו על אלו עד שיערכו יחד, ואם אין שם חצר, או שיש חצר ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי, שמן הלחי ולפנים מתירים ממנו ולחוץ אסורים. אבל אם עשו באמצע שני פסים, או פס ד' אם אינו רחב יותר מ', או שעשו צורת פתח אם הוא רחב יותר מ', אפלו אם יש חצר מהתקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תקון לראש המבוי, כל אחד יכול לערב ויהיה מתר בחלקו:

לב יזה שהקשרנו להעמיד לחי באמצע המבוי, הוא הדין להעמיד קורה באמצע המבוי. וכל זה בליש באותו חצר מבוי המקשר תורת מבוי, שלא יהא ארכו פחות מד' אמות, ושיהא ארכו יתר על רחבו, ושיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, הא לא הכי, צריך פס משהו מכאן ופס משהו מכאן או פס ד' בצד אחד:

לג מבוי שהוא רחב כ' אמות, עושה פס רחב ד' אמות ומעמידו באמצע, וחשוב כל צד מצדי הפס במבוי בפני עצמו כיון שארך הפס ד' אמות, ויתן קורה בראשו, ויצריך לזהר שתהא הקורה מנחת על הפס או תוף ג' טפחים, וצריך שיהא בכל מבוי משנים אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים וחצרות פתוחים לתוכו וכל תנאי (מבוי), ימנה שמן הפס עד כהל האמצעי

של מבוי יש לו דין מבוי עקם, שהרי אלו שני המבואות מתעקמים ובאמצע פתוחים בשני ראשיהם לרשות הרבים. הגה ויש אומרים דאין לו דין מבוי עקם אלא אם כן יש מן הפס עד כהל האמצעי יתיר מעשר אמות (הרא"ש ורובנו ירחם וטור):

לד צד אפסר לעשות תקון אחר למבוי שהוא רחב כ' אמות, שירחיק שתי אמות מהכהל ויעשה פס רחב ג' אמות, ויעשה כן גם בצד השני וישאר פתח רחב עשר אמות, או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וכן יעשה בצד השני, ואו ירחיק שתי אמות ושני טפחים ויעשה פס שתי אמות וד' טפחים, וכן יעשה בצד השני, וכן כל פיוצא בזה, ובלבד שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכהל, דאם לא כן אמי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומכסל לה. וצריך לזהר דלא לשבק פתחא רבא ועייל בזוטא, שאם יעשה כן בטל תקון המבוי, אלא אם כן עשה צורת פתח לזוטא:

לה הפס זה שאמרנו שעושה כן למעט רחב המבוי, אין צריך שיהא פס אחד שלם, אלא בקנה קנה פחות מג' סגי, דפחות מג' כשלם דמי:

לו מבוי ששונה מתוכו ומדרון (פרוש, מקום משפץ) לרשות הרבים או ששונה לרשות הרבים ומדרון לתוכו, אם הולף ומתלקט מעט מעט עד שמגביה עשרה מתוף ארבע אמות, הרי הוא כאלו יקוף כלו ואינו צריך שום תקון (ובזה, הפל הרי כמחצה (בית יוסף):

סימן שסד - דין מבוי המפלש ויעשו כנגד. ובו ה' סעיפים:

א מבוי המפלש בשני ראשיו לרשות הרבים או צד אחת לרשות הרבים וצדו השני לכרמלית. הגה או שני ראשיו פתוחין לכרמלית (ריב"ש סימן ת"ה), צריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן, אבל אם צדו אחד פתוח לרשות הרבים וצדו השני לחצר שאינה מערבית, אין צריך

צ שם י"ב ק תוספות ורא"ש וכפרוש רש"י ע"ד ושאר פוסקים ר כן צריך לומר שהם פסקו שאין הלכה כרב ש הרב המגיד בפרק י"ז מהלכות ערוכין ת שם ובגמרא על גבי פניא ונפשטא א הרא"ש והגהות מימוני בפרק ב מהלכות ערוכין מפסקת בגמרא שם ע"ד ב שם י"ב ג שם בפרוש רש"י ד רמב"ם בפרק י"ז מהלכות ערוכין מתוף הגמרא דלעיל ה רמב"ם בפרק י"ז מהלכות ערוכין ונלא כרב אחלאי י"ב ו הראב"ד והרא"ש והמרדכי בשם ר"מ והוא הדין בשם הרשב"א ז ש ח ח הרי"ף והרמב"ם בפרק י"ז לפי גרסתם ט שם בגמרא ובקרא י הרא"ש בשם הראב"ד והוא הדין בפרק י"ז בשם הרשב"א כ הרא"ש שם בשם ר"מ והמרדכי ל התוספות שם כ"ט והרא"ש מ הרא"ש בשם ר"מ שם והמרדכי והגהות מימוני בפרק ה מהלכות ערוכין נ הרא"ש שם מהירושלמי והוא הדין בשם הרשב"א ס שם ע שם בגמרא י פ טור בשם הרא"ש והרב המגיד בפרק י"ז בשם הרשב"א צ ואפלו בפחות מ' אמות לדידן דקימא לן כרב דאמר תורתו כמפלש בית יוסף ק מפלש שם בגמרא ר הרב המגיד בשם הרשב"א בפרק י"ז מהלכות שבת ש הגהות אשרי ת הגהות מימוני פרק י"ז בשם הר"מ והמרדכי ברש"י ערוכין ושאר פוסקים א שבת ק' (סימן שסד) א ערוכין ה ברייתא וגמרא וכתבא קמא, הרי"ף הרא"ש והרמב"ם בפרק י"ז ב טור וסמ"ק בהגהות

אֵלָא לְחִי אִו קוֹרָה בְּשֵׁנִי רֵאשִׁיו. הִגָּה וְכָל זֶה, שֵׁישׁ לוֹ תְּנָאִים הַמְבָאִים לְעִיל סִימָן שֶׁס"ג סְעִיף כ"ו בְּדִין מְבוֹי, אֲבָל אִם אֵינָן רַק בְּחֶצֶר, צָרִיךְ תַּקֵּן חֶצֶר מִשְׁנֵי צִדָּיו:

ב לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים עֲצֻמָּה אֵינָה נִתְּרָת אֵלָא בְּדִלְתוֹת, יְהוּא שְׁנַעְלֹת בְּלִילָה, הָיִישׁ אֹמְרִים אָף עַל פִּי שְׁאִין נִנְעָלוֹת, אֲבָל צָרִיךְ שִׁיחֵיו רֵאוּיוֹת לְנַעַל, שָׂאֵם הָיוּ מִשְׁקָעוֹת בַּעֲפָר, מִפְּנֵה אוֹתָן וּמִתַּקְנָן שִׁיחֵיו רֵאוּיוֹת לְנַעַל, וְאַחֵר שֶׁעָשָׂה לָהּ תַּקֵּן דִּלְתוֹת, חֲשׂוּבָה בְּלֵה בְּחֶצֶר א' וְאֵין מְבוֹאוֹתֶיהָ צָרִיכִין תַּקֵּן:

ג יִמְבוֹי עָקֵם כְּמִין יִדְלִי"ת, דִּינוּ כְּאֵלוּ הִיָּה מִפְּלֵשׁ בְּעַקְמִימוֹת, וְצָרִיךְ צוּרֶת פֶּתַח בְּעַקְמִימוֹת, וּבְשֵׁנִי רֵאשִׁיו לְכָל אֶחָד לְחִי אִו קוֹרָה, אִו צוּרֶת פֶּתַח בְּכָל אֶחָד מִשְׁנֵי רֵאשִׁיו, וְלְחִי אִו קוֹרָה בְּעַקְמִימוֹת. וְאִם עָשׂוֹי כְּמִין סְחִי"ת, צָרִיךְ צוּרֶת פֶּתַח בְּשֵׁנִי עַקְמִימוֹתָיו וְלְחִי אִו קוֹרָה בְּשֵׁנִי רֵאשִׁיו:

ד מְבוֹאוֹת הַפְּתוּחִים אֵלוּ לֹאֵלוּ וְאֵין הַעֲקוֹם שֶׁל אֶחָד מֵהֶם נוֹטָה לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, כִּינֹן שִׁפְתִּיחַת הַמְבוֹי הַחִיצוֹן לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, הָרִי אוֹתוֹ מְבוֹי שִׁפְתוֹת אֵלָיו בְּעַקְמִימוֹתוֹ חֲשִׁיב בְּפִתּוֹחַ לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, וְכֵן מְבוֹי הַפְּתוּחַ לְאוֹתוֹ מְבוֹי וְכֵן כָּלֵם:

ה יִמְבוֹי הַעָשׂוֹי כְּנִדָּל, דְּהֵינּוּ לְמְבוֹי גְּדוֹל שֶׁהִרְבֵּה מְבוֹאוֹת קְטָנִים פְּתוּחִים לוֹ וְרֵאשִׁי הַשְּׁנִיִּים פְּתוּחִים לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, אֲפֹלוּ אֵין פִּתְחֵי הַקְּטָנִים שְׂמֻכָּאן וּמִכָּאן מְכֻנְיִים זֶה כְּנִדָּה זֶה, עוֹשֶׂה לְכָל אֶחָד בְּמָקוֹם פִּתְיִחוֹ לְמְבוֹי גְּדוֹל צוּרֶת פֶּתַח וּבְרֵאשׁוֹ הַשְּׁנִי הַפְּתוּחַ לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים לְחִי אִו קוֹרָה יִוְכְּמְבוֹי הַגְּדוֹל, אִם הוּא מִפְּלֵשׁ, עוֹשֶׂה צוּרֶת פֶּתַח מִצַּד אֶחָד וּמִצַּדוֹ הַשְּׁנִי לְחִי אִו קוֹרָה, וְאִם הוּא סָתוּם עוֹשֶׂה לְחִי אִו קוֹרָה בְּרֵאשׁוֹ

סִימָן שְׁס"ה - דִּין מְבוֹי שְׁנִפְרִין.
וְכו' ח' סְעִיפִים:

א יִמְבוֹי שְׁנִפְרִין בּוֹ פְּרָצָה מִצַּדוֹ כְּכִלְפִי רֵאשׁוֹ, אִם נִשְׂאָר עוֹמֵד בְּרֵאשׁוֹ פֶּס רַחֲב ד' טַפְחִים מִתֵּר, וְהוּא שְׁלֹא תֵּהֵא הַפְּרָצָה

יֹתֵר עַל י', וְאִם לֹא נִשְׂאָר פֶּס ד' אֲסוּר, אֵלָא אִם כֵּן הִתֵּה הַפְּרָצָה פְּחוֹת מִג' טַפְחִים:

ב יִנְפְרִין מִצַּדוֹ יִשְׁלֹא כְּכִלְפִי רֵאשׁוֹ, שְׁעוּרוֹ כִּי, אֲפֹלוּ לֹא נִשְׁתִּיר מִן הַכֶּתֶל בִּיסוּד כְּלוּם, הִנְהוּא דִּלֹּא בְּקַעֲזִי בֵּה רַבִּים (אֲבָל אִי בְּקַעֲזִי בֵּה רַבִּים, אֲפֹלוּ לֹא נִפְרִין רַק ד' טַפְחִים, צָרִיךְ לְתַקְנֵהוּ שֶׁם) (הַרִי"ף וְהַרֵּא"שׁ וְטוֹר):

ג יִמְבוֹי שְׁנִפְרִין בְּמִלּוּאוֹ לְחֶצֶר וְנִפְרִין הַחֶצֶר מִצַּד הַשְּׁנִי לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, אִם לֹא עָרְבוּ בְּנֵי חֶצֶר עִם בְּנֵי הַמְבוֹי, חֶצֶר מִתֵּר אֲפֹלוּ נִפְרִין נִגְדַּ פְּרָצַת הַמְבוֹי, וְאֲפֹלוּ בְּקַעֲזִי בֵּה רַבִּים, וּבְכִלְבֵּד שְׁלֹא יֵהֵא יֹתֵר מִעֲשָׂר, וּמְבוֹי אֲסוּר אֲפֹלוּ אֵינוּ כְּנִגְדַּ פְּרָצַת הַחֶצֶר, דְּכִינֹן שְׁלֹא עָרְבוּ עִם הַמְבוֹי אוֹסְרֶת עָלָיו, "וּכְגוֹן" שֶׁשְׁנִכְסוּ כְּתִלֵי הַמְבוֹי בְּחֶצֶר בְּעִנְיָן שְׁאִין הַגְּפּוּפִין שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּחֶצֶר נִרְאִין לְמִי שְׁעוֹמֵד בְּמְבוֹי אֲבָל אִם נִרְאִים עוֹלִים לוֹ מִשּׁוּם לְחִי וּמִתֵּר. וְאִם עָרְבוּ בְּנֵי הַחֶצֶר עִם בְּנֵי הַמְבוֹי וְהַפְּרָצָה שְׂמֻכְמְבוֹי לְחֶצֶר יֵאֵינוּ מִצַּד הַחֶצֶר, וּפְרָצוֹת הַחֶצֶר מִצַּד הַשְּׁנִי אֵינָן מְכֻנְוֹת כְּנִגְדַּ פְּרָצַת הַמְבוֹי, וְהַחֶצֶר שֶׁל רַבִּים, גַּם הַמְבוֹי מִתֵּר, אֲבָל אִם לֹא עָרְבוּ, אִו אֲפֹלוּ עָרְבוּ לִפְרָצַת הַחֶצֶר לְמְבוֹי מִצַּדוֹ, אִו אֲפֹלוּ בְּאֻמְצָע הַחֶצֶר וּפְרָצַת הַחֶצֶר מִצַּד הַשְּׁנִי כְּנִגְדַּה, יֵאֵלוּ אֲפֹלוּ אֵינָה כְּנִגְדַּה וְהַחֶצֶר הוּא שֶׁל יִחִיד, אֲסוּר. וְאִם נִפְרִין לְרַחֲבָה פְּחוֹתָהּ מִסְּאִתִּים, אִו יֹתֵר עַל סִאֲתִים וְהִקָּף לְדִירָה, דִּינוּ כְּאֵלוּ נִפְרִין לְחֶצֶר, אֲבָל אִם יִתֵּר עַל סִאֲתִים וְלֹא הִקָּפָה לְדִירָה, הוּי כְּאֵלוּ נִפְרִין לְכַרְמְלִית וְצָרִיךְ תַּקֵּן:

ד מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ תַּחַת הַקּוֹרָה יִכְנִגְדַּ הִלְחִי. וְהִגִּי מְלִי בְּפִתּוֹחַ לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, יֵאֲבָל בְּפִתּוֹחַ לְכַרְמְלִית אֲסוּר בֵּין תַּחַת הַקּוֹרָה וּבֵין כְּנִגְדַּ הִלְחִי, מִפְּנֵי שְׂמֻצְרָף לְכַרְמְלִית שְׂאֲצֵלוֹ, שְׂמֻצָּא מִינֹן אֵת מִינּוּ וְנִעוּר:

ה שֶׁאֵף עַל פִּי שְׂמִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ תַּחַת הַקּוֹרָה, לֹא יֵשֵׁב אָדָם בְּרֵאשׁ הַמְבוֹי וְחִפֵּץ בְּכִידוֹ, שְׂמֵא יִתְגַּלְגַּל הַחִפֵּץ מִכִּיד לְרֵשׁוֹת

הַרְבִּים וּיְכַיֵּנוּ אֵלָיו כִּינֹן שְׁאִין הַכֶּר בִּינוּ לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, יֵאֲבָל עַל פֶּתַח הַחֶצֶר מִתֵּר, בֵּין פְּתוּחַ לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים בֵּין פְּתוּחַ לְכַרְמְלִית, שֵׁישׁ בּוֹ הַכְּרָא:

ו אֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבוֹת עַל פֶּתַח הַמְבוֹי וְכִדְיָהֵן בְּכִידוֹ אֵין מִמְחִין בְּכִידוֹ, דְּכִינֹן דְּמִידִי דְּרַבְנָן הוּא, מוֹטָב שִׁיחֵיו שׁוּגָגוֹת וְלֹא מְזִידוֹת:

ז יִמְבוֹי שְׁנִטְלוּ קוֹרוֹתָיו אִו לְחִיָּו בְּשִׁבְתָּ, אָף עַל פִּי יִשְׁתֵּתֵר לְמַקְצַת שְׁבֶת אֲסוּר מִשֵּׁם וְאֵילָף, בֵּין פְּתוּחַ לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים בֵּין פְּתוּחַ לְכַרְמְלִית. וְיִישׁ מִי שְׂאֹמֵר דְּהִנִּי מְלִי בְּעִיר שְׂאֵינָה מְקַפֶּת חוֹמָה, אֲבָל בְּעִיר מְקַפֶּת חוֹמָה מִתֵּר. הִגָּה וְיֵישׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה וּלְהַתִּיר. וְכָל זֶה, שִׁיחֵיהָ רֵאשִׁי לְעַמּוֹד כָּל הַשְּׁבֶת, אֲבָל אִם הִיָּה עוֹמֵד לְסִתֵּר מִעָרֵב שְׁבֶת, אֲסוּר לְאַחֵר שְׁנִסְתֵּר. וְאִם סָפַק אִם נִסְתֵּר מִעָרֵב שְׁבֶת אִו לֹא, אֲזִלְיִן לְקַלָּא (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן ע"ג):

ח יִמְבוֹי שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ וְנִשְׁבְּרָה הַקּוֹרָה, אוֹתוֹ חֶצֶר שֶׁהָעֲרוֹב מְנַח בּוֹ וְחֶצְרוֹת הַפְּתוּחוֹת לוֹ מִתֵּר, אֲבָל חֶצְרוֹת שְׁאִין פְּתוּחוֹת לְאוֹתוֹ חֶצֶר אֲסוּרוֹת:

סִימָן שְׁס"ו - דִּין עָרוֹב לְחֶצֶר שֶׁהִרְבֵּה בְּנֵי אָדָם דְּרִים בּוֹ. וְכו' מ"ו סְעִיפִים:

א יִחֶצֶר שֶׁהִרְבֵּה בְּתִים פְּתוּחִים לְתוֹכוֹ, אֲסוּר חֲכָמִים לְטַלְטֵל מִבְּתֵיהֶם לְחֶצֶר עַד שִׁיעָרְכוּ, דְּהֵינּוּ שְׁגוּבִים פֶּת מִכָּל בֵּית וּבֵית וְנוֹתָנִים אוֹתוֹ בְּאֶחָד מִבְּתֵי הַחֶצְרוֹת, שֶׁעַל יְדֵי כֵּךְ אֵנוּ רּוֹאִים כְּאֵלוּ כָּלֵם דְּרִים בְּאוֹתוֹ הַבֵּית וּכְאֵלוּ כָּל הַחֶצֶר מִיִּחָד לְאוֹתוֹ בֵּית:

ב יִיּוֹשְׁבֵי אֲהֵלִים אִו סְכוּת אִו מִחְנֶה שֶׁהִקְיִפוּהוּ מִחֻצָּה, אֵין מִשְׁלִטְלִין מֵאֲהֵל לְאֲהֵל עַד שִׁיעָרְכוּ כָּלֵם. אֲבָל שִׁיעָרָה שֶׁהִקְיִפוּהָ מִחֻצָּה אֵין צָרִיכִים לְעָרֵב, לְפִי שְׂכָלֵם מְעָרְבִים וְאֵין אוֹתָם אֲהֵלִים קְבוּעִים לָהֶם. הִגָּה בְּתִים שֶׁבִּסְפִינָה צָרִיכִים עָרוֹב, אָף עַל פִּי שֵׁישׁ לְסְפִינָה מִחֻצוֹת. וְאִם אֵין לְסְפִינָה מִחֻצוֹת, אֲסוּר לְטַלְטֵל בְּסְפִינָה רַק בְּד' אַמּוֹת (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם שְׂבָלִי לְקַט). וְעֵינֹן לְקַמֵּן סוּף סִימָן שְׁפ"ב וְסִימָן ת"ה סְעִיף ד':

— ❧ — בְּאֵר הַגּוֹלָה — ❧ —

ג מִפְּרֵשׁ בְּבִרְיָתָא וּגְמָרָא שְׂצִינְתִּי לְעִיל ד' הַרִי"ף וְהַרֵּא"שׁ ה' הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק י"ז מְסוּנָא דְּגִמְרָא שֶׁם אֲלָבָא דִּר"ן וְכַתֵּב הֵרֵב הַמְּגִיד שֶׁכֵּן עָקֵר ו' שֶׁם כֶּרֶב וּכְפֹרוֹשׁ רִש"י וְכֵן הִסְפִּימוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהַרֵּא"שׁ ז' כִּנֹּה ח' שֶׁם כְּפֹרוֹשׁ רִש"י ט' כִּנֹּה י' הַרֵּא"שׁ בְּתִשְׁבֻּבָה כ' שֶׁם בְּגִמְרָא ח' וּכְפֹרוֹשׁ רִש"י וְכֵן כַּתֵּב הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק י"ז מֵהִלְכוֹת שְׁבֶת וְהַטּוֹר וּפְרוֹשׁ נִדָּל הוּא שֶׁרֶץ שֵׁישׁ לוֹ שְׁנֵי שׁוּרוֹת רִגְלָיִם ל' כִּנֹּה מ' פִּשְׁטוֹ מֵהָא דְּצִינְתִּי בְּרִישׁ הַסִּימָן (סִימָן שְׁס"ה א' עֲרוּבִין ה' מִשְׁמָה דְּרַב אֲמִי וְרַב אֲסִי הַרִי"ף וְהַרֵּא"שׁ ב' כִּנֹּה ג' שֶׁם ד' כִּנֹּה ה' שֶׁם ו' ו' שֶׁם ז' כִּנֹּה רֵשׁוֹת הַרְבִּים ח' הַרֵּא"שׁ שֶׁם מֵהָא דִּר' זִירָא ט' ט' כִּנֹּה רֵשׁוֹת הַרְבִּים י' כִּנֹּה רֵשׁוֹת הַרְבִּים כ' כִּנֹּה רֵשׁוֹת הַרְבִּים ל' כִּנֹּה רֵשׁוֹת הַרְבִּים מ' פְּרוֹשׁ, דְּנִרְאָה כְּמְבוֹי אֲרָף וּמִשּׁוּף עַד רֵשׁוֹת הַרְבִּים שֶׁכְּנִגְדַּ נ' כִּנֹּה רֵשׁוֹת הַרְבִּים ס' זְמִינִן דְּמִקְלִיף עֲלָהּ וּכְנָה לָהּ בְּתִים וְהָיָה לָהּ מְבוֹי שֶׁכָּלָה לְצַדָּה וְאֲסוּר ע' תּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם ר"י וְכֵן כַּתֵּב הַרֵּא"שׁ וְהַטּוֹר וְעֵינֹן לְעִיל בְּסִימָן שְׁס"ח פ' שֶׁם בְּגִמְרָא ח' צ' כֶּרֶב וְרַבִּי חֵזָא ור' יוֹחָנָן ק' שֶׁם ט' וּכְרָבָא ר' שֶׁם ש' שְׁבֶת קמ"א ת' הַרֵּא"שׁ שֶׁם א' בִּיצָה ל' ב' מִשְׁנֵה עֲרוּבִין צ"ד וּכְרָבִי יוֹסִי וְהַרִי"ף וְהַרֵּא"שׁ וְהַרְמַב"ם בְּפֶרֶק י"ז ג' שֶׁם בְּגִמְרָא צ"ה ד' תְּרוּמַת הַדָּשָׁן ה' מְדֻכִּי פֶּרֶק ו' דְּעֲרוּבִין וְהִנְהוּת מִיּוֹנִי פֶּרֶק ג' (סִימָן שְׁס"ן א' בְּרִיָּתָא שְׁבֶת ו' ב' רַמְב"ם בְּפֶרֶק ח' מֵהִלְכוֹת עֲרוּבִין וְכַתֵּב הֵרֵב הַמְּגִיד שֶׁהוּא מִתְּרוּשְׁלָמִי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנא שלים בשם כל ישראל.

אפלו הם גדולים, ולא על ידי בתו אפלו אינה סמוכה על שלחנו כל זה שלא בגרה, "ולא על ידי אשתו שמעלה לה מזונות או שאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ואפלו יש לה בית בחצר, אבל מזכה על ידי בנו שאינו סמוך על שלחנו אפלו הוא קטן, ועל ידי בתו שבגרה ואינה סמוכה על שלחנו, ועל ידי אשתו שאינו מעלה לה מזונות אפלו אין לה בית בחצר, ולכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר. הגה ובידעבד סומכין על דברי המקל בערוב. וכן גדול שיש לו אשה, אף על פי שסמוך על שלחן אביו מזכין על ידו (הנהגות אשרי והנהגות סמ"ק וכל בו), ואפלו לכתחלה. ואין צריך להודיע לאותם שזכה להם קדם השבת, אלא אם מודיעם בשבת מתר לטלטל (כל בו):

יא כבני חבורה שהיו מסבין לאכל וקדש עליהם היום, הפת שעל השלחן סומכין עליה משום ערוב, ליהוה שמסבין בבית, שהוא מקום הראוי להניח שם ערוב, אבל בחצר לא (והוא הדין אם יש להם פת בשתפות בא' מן הבתים, סומכין עליו משום ערוב):

יב מאפטרופוס של קטן יכול לערב בעדו:

יג ימצוה לחזור אחר ערובי חצרות:

יד סמברך על מצות ערוב:

טו עימתי מברך, בשעה שמקבץ אותו מבני החצר או בשעה שמזכה להם. ואומר בבהדין ערובא יהא שרא לן לאפוקי ולעיוולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לכל הבתים שבחצר. ואם גבו הערוב ולא ברכו עליו, אין הברכה מעבכת ומתרים לטלטל:

דאין מערבין רק כפת שלם הינו, שכל הערוב ביחד יהיה פת שלם, ולכן נהגו לקבץ מקל בית ובית מעט קמח ועושין חלה אחת שלמה ומערבין בה (המגיד והנהגות הראב"ד פ"ק א מהלכות ערובין), וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו. וצריך לזהר שיהא בחלה השעור המפרש לקמן סימן שס"ח סעיף ג' ואף על פי שנסתיר מן הקמח ולא נעשה מקלו חלה, אפלו הכי הוי ערוב, ולא גרע מאלו אחד מזכה לכלם, ואדעתא דהכי נתנו קמחם מתחלה, כן נראה לי:

ז ואם אחד מזכה לכלם יכול לערב בפרוסה:

ח שמערבין כפת אחד ועדשים, אבל לא כפת דחן:

ט ואם אחד מבני החצר רוצה לתן פת בשביל כלם, שפיר דמי, ובלבד שיזכנו להם על ידי אחר, וכשזוכה בו "צריך להגביהו מן הקרקע טפח, וצריך לזכות לכל בני החצר או המבוי ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך. ויש אומרים שאף על פי שלא יזכה בפרוש למתוספים עליהם, לב בית דין מתנה עליהם. וואם נתוספו דיוורין לאחר שנתמעט הערוב מן השעור, צריך להוסיף מחמתן:

י כשמזכה להם על ידי אחר, לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים אפלו אם אינם סמוכים על שלחנו ולא על ידי עבדו ושפחתו הבגננים, אבל מזכה הוא על ידי בנו ובתו הגדולים אפלו סמוכים על שלחנו, ועל ידי עבדו ושפחתו העבדים אפלו הם קטנים, ועל ידי אשתו אף על פי שהוא מעלה לה מזונות, ואפלו אין לה בית בחצר. ויש אומרים שאינו מזכה על ידי בנו ובתו הסמוכים על שלחנו

המשך הלכות שבת, סימן שסו - דין עירוב

לחצר שהרבה בני אדם דרים בו

ג הבהית שמניחים בו הערוב אין צריך לתן פת. ואין צריך שיהיה בערוב שוה פרוטה. ואין מניחים אותו בחצר אלא בבית שראוי לדירה לאפוקי בית שער, אכסדרה ומרפסת. וצריך שיהא בו ד' אמות על ד' אמות. ואפלו הוא של קטן. ואם רגילים לתנו תמיד בבית ידוע, אין להם לשנותו ולתנו בבית אחר, מפני דרכי שלום. ואפלו קטן יכול לגבות הערוב ולקבצו. הגה והמנהג בזמן הזה להניח הערוב בבית הפנסת, וכן נהגו הקדמונים. ונראה לי הטעם, שלנו יש להם דין שתוף ואין צריך להניח בבית דירה. ועין לקמן סימן שפ"ו ושפ"ז:

ד צריך לתן כל הערוב בכלי אחד. ואם חלקו ונתנו בשני כלים אינו ערוב, אלא אם כן נתמלא האחד ואז מתר, והוא שיהיו שני הכלים בבית אחד:

ה צריך שלא יקפיד שום אחד מהם על ערובו אם יאכלנו חבירו, ואם מקפיד אינו ערוב, לכה צריך לזהר שלא לערב בדבר שתמן לצורך השבת:

ו אין מערבין בפרוסה אפלו היא גדולה הרבה, אבל בשלמה אפלו קטנה מאד מערבין, ובלבד שיהא בהם כל כף שיהא בהם "בשעור. ומהיה, אם נוטל ממנו כדי חלת נחתום, שהוא אחד ממ"ח, מערבין בה אפלו לא היתה טבולה לחלה. ואם נפרסה וחברה בקיסם, שהכנים הקצה האחד בתוף הפת והקצה השני בתוף הפרוסה, אם אינו נפר ששפרסה, מערבין בה. הגה ויש שפרשו הא

— באר הגולה —

ג שם בגמרא מ"ט ד שם וברכה ה שם פ"ק ה ו משנה שם ז ס"ה ג' ח לפרוש התוספות על וקטן מאי טעמא ט גשין נ"ט י לפרוש רש"י על וקטן בערובין שם כ ערובין מ"ט ל הרב המגיד וישן נראה מהגמרא שם ובשם רשב"א מ שם וברך יהודה אמר שמואל נ המרדכי והרא"ש שם ושאר פוסקים ס משנה שם פ' ובר' יהושע ע נתבאר בסימן שס"ח פ שם בגמרא פ"א צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ר הרא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ש שם בגמרא פ"א ת משנה שם ע"ט א שם בגמרא ב הרב המגיד בפ"ק א מהלכות ערובין בשם הרשב"א ג ריטב"א בשם רב"ז ד שם ה משנה שם ו טור בשם רמב"ם בפ"ק י"א ושאר פוסקים ולא דמי למציאה בחשון משפט סימן ר"פ, דשם אין האב זוכה אלא כדי שלא תהא לו איבה פיון שהפן סמוך על שלחנו, אבל במה 19 שהאב רוצה לזכות לאחרים על ידי בנות זוכים הם לאחרים כאגש דעלמא, רמב"ן בתשובה בסימן ר"ב ז הר"ף והרמב"ם והר"ן בפ"ק ב דביצה וברבנן דפליגי עליה דר' מאיר וסביר שיש לאשה קנן בלא בעלה, ושאר פוסקים ח הר"ש שם בערובין ושאר פוסקים כ"י ב קא מציעא י"ב ט פדמוקין לה בשלהי גדרים י טור כ ערובין כ"ה פלשטא קמא ל שם אוקימתא דרבא מ מרדכי פ"ק ד ערובין נ טור בסימן שצ"ה מעבדא דתרי גברי רבנן ערובין ס"ח ס שם בטור ורמב"ם בפ"ק כ"א מהלכות ערובין ע שם ושם פ גסח שבלי לקט צ בית יוסף

א "אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו, אפלו אם מחה בה שלא לערב ואפלו אין רגיל לערב עמהם, והני מלי בשאוסר עליהם, כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר, אבל אם הוא פתוח לשתי חצרות, באחת רגיל לצאת ולבא תדיר, שאוסר עליהם, ובאחת אינו רגיל לצאת ולבא, כרגיל שאוסר, מערבת שלא לדעתו אפלו אינו רגיל לערב, ובשאינו רגיל לצאת ולבא נמי, אף על פי שאין אוסר, אם רגיל לערב עמהם מערבת שלא לדעתו, אבל אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם, אינה מערבת שלא לדעתו. ויכל זמן שלא מחה בה בפרוש, אפלו אם אינו רגיל לערב עמהם ואינו אוסר, מערבת שלא בידיעתו, דמסתמא ניחא לה, אבל אינה יכולה לזכות משלו לאחרים שלא בידיעתו. והוא אין הבעל והאשה בעיר, יכולים בני הבית לערב שלא בידיעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר אחד, ואפלו אם היה פתוח לשתי חצרות, אם הוא רגיל לערב באחד מהם מערבין עליו, אבל אם אינו רגיל לא. אבל בני החצר אין יכולים לקח פתו מביתו לערב שלא מדעת ואחד מבני הבית, אפלו רגיל עמהם ואוסר עליהם. ויש אומרים דאין אשתו מערבת אלא שלא בידיעתו, אבל אם אומר שאינו רוצה לערב עמהם לא. והוא רגיל לערב עמהם ועכשו אינו רוצה, בני חצר נכנסים לתוך ביתו ונוטלים ממנו בעל כרחו, ואם אינו רגיל אינם יכולים לטל ממנו בעל כרחו, אבל היו כופין אותו בבית דין לערב עמהם. או היו בית דין יורדין לנכסיהגה מי שאינו רגיל לערב וערב עם בני החצר וחסר מערבו, צריך לחזר ולזכות. אבל אם רגיל לערב, הוי ערוב בעל כרחו (הרא"ש פרק הדר):

א "ערבו ואחר כך נתקלקל ובא אחד מבני החצר לחזר ולתקנו, באם בא לערב ממין

הראשון, אפלו כלה אין צריך להודיע, ונאפלו מערב עליהם משלהם, ואם בא לערב ממין אחר, אם כלה הראשון צריך להודיע להם אם מערב משלהם, ואם משלו, אין צריך להודיעם כלל. ואם לא כלה הראשון אלא נתמעט, אף על פי שמערב משלהם אין צריך להודיעם:

ב ונתוספו דיורים בחצר, אם הבית פתוח לשתי חצרות צריך להודיעם, מפני שאולי אינם רוצים לערב עם אלו:

ג הפמה הוא שעור הערוב בתחלתו, כזמן שהם י"ח או פחות, שעורו כגורגרת לכל אחד, ואם הם יותר מ"ח, אפלו הם אלף או יותר, שעורו מזון שתי סעדות, שהם י"ח גורגרות, ושהם כששה ביצים, ויש אומרים שהם כשמונה ביצים:

ד ונתמעט משעורו אחר שנכנס שבת ראשונה ונשתייר בו אפלו כל שהוא, כשר אף לשאר שבתות:

ה אם נתעפש פת הערוב ונפסל מלאכל, הרי הוא כמו שפלה לגמרי וצריך לערב מחדש: הגה ולכן נהגו לעשות הערוב חלת מצה שאינה ממנה להתעפש (כל בו ובית יוסף סימן שנד), ועוד דיוכלים לשמרה בימי הפסח ויכולים לשמר הערוב כל השנה (דעת עצמו), וזה טוב יותר מלערב כל שבת ושבת, שלא ישקחו מלערב. מיהו, אם רוצים לערב כל ערב שבת ולאכל הערוב כל שבת, הקשות בידם ועין לקמן סימן שצ"ד:

א "הנותן מעות לנחתום ואמר לו. אם יבאו בני החצר לקנות ממך כפר לערוב זכה לי בערוב שיהא לי חלק עמהם בשביל מצה זו, אינו ערוב, אפלו ערב החנוני (לכל האחרים) וזכה גם לזה עמהם. אבל אם אמר לה ערב לי, קנה ערוב. ואפלו אם אמר זכה לי, ואם נתן לו כלי בתורת קנין שיקנה לו בו, קנה ערוב. והן אם זכה לו הנחתום על ידי אחר, ואו שקנה במצה שנתי לו לחם מן השוק,

קנה ערוב. ואם נתן לו מצה לבעל הבית ואמר לה זכה לי בערוב, קנה ערוב:

א "הדר בבית שער, אכסדרה ומרפסת שבחצר, אינו אוסר על בני החצר, שאינם חשוכים דירה, אבל הדר בבית התבן, בבית העצים, בבית הקקר, ובבית האוצרות, אוסר:

ב בבעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר והשאלין או השכירין לאחרים, ויש לו בכל אחד מהם דברים שאינם נשלים בשבת מחמת כבדן או מחמת אסור, שהם דברים שאסור לטלטלם אפלו לצורך מקומן, אין הדברים בהם אוסרים עליו ילפי שנעשו כלם כאורחים אצלו, ולפיכך גם הם מתרים להוציא מבתיהם לחצר אף על פי שלא נתנו ערוב. והוא אין הבתים שלו, לא קנויות ולא שכורות, אף על פי שיש לו בהם דברים שאסור לטלטלם, אוסרים זה על זה. הגה ויש אומרים דכל זה כשאין דיורים בחצר אלא הם, אבל כשיש דיורים אחרים ומולכים ערבין אצלם, צריכין כל אחד לערב (הרב ר' יהונתן פרק ביצד משתפין). אחד ששכר בית מן העובד כוכבים והשכיר א' מן הבירה לחברו, אם מתחלה לא שכרה אדעתא דהכי, הוי לה כאלו כל הבירה שלו והשכיר אחד מן הבתים לחברו, אבל אם שכרה מתחלה אדעתא דהכי, הנה לה שני בתים ולא מהני אף על פי שיש לאחד תפיסת יד בבית חברו. (מהרי"ק שרש מגן אברהם):

ג יחמש חבורות ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחצות, ואם עובדים כלם זה על זה, שאין פתח פתוח לחצר אלא החיצון וכלם עובדין דרך עליו, אין צריכין לתן בערוב אלא שנים הפנימיים, וכל האחרים חשוכים בבית שער להם. ואם היה לכל אחד פתח פתוח לחצר, הגה או שאין עובדים זה על זה, רק כל אחד יש לו פתח פתוח לבית שער שלפניהם והבית שער פתוח לחצר (בית יוסף), ואם המחצות מגיעות

[סימן שסז] א ערובין פ' מימרא דשמואל וכפרוש הטוספות הרא"ש שם ג הרא"ש שם ד תוספות שם ורא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ה תוספות שם כפי שפרש הרא"ש שם אהא דשמואל אחד מבני המבוי שרגיל וכו' ז לשון טור ח הרמב"ם בפרק ה הלכות ערובין ט שם בגמרא י בית יוסף ושכן כתב הרב המגיד בריש פרק בענין המבוי [סימן שסח] א משנה ערובין ט' ב שם בגמרא בתרוין השני וכפרוש רש"י ג כפרוש ר' יהונתן ד משנה שם פ' ובגמרא ע"א ה משנה וגמרא ו רמב"ם סוף פרק א מהלכות ערובין ז טור בסיומן ת"ט ח משנה שם פ' ט כפרוש ר' יהונתן י הרמב"ן [סימן שסח] א משנה שם פ"א ובתקמים ב כאשר הגהתי בן הוא ברש"י וכן הגיה הבית יוסף בטור ג שם בגמרא ד שם ה הרא"ש שם ו הרמב"ם פרק ו מהלכות ערובין ז שם במשנה [סימן שסח] א משנה ערובין פ"ה ב שם במשנה וכו' יהודה ג שם בגמרא ובירמא פ"ה ד רש"י שם והרמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין ה בית יוסף מדברי הרמב"ם שם ומדברי הטור ושאר פוסקים ו משנה שם ע"ב ובגמרא שם ז רש"י שם והתוספות ושאר פוסקים וכו' יוחנן ע"ה ח הרב המגיד בפרק ד מהלכות ערובין בשם הרשב"א

לתקרה בתוך ג' טפחים דהוי כל אחד
חדר בפני עצמו, טאפלו הן של יריעות,
אם בני החצר נותנים הערוב באחד
משאר בתי החצר, צריך כל אחת ואחת
מחבורות שבטרקלין לתן ערוב, אבל אם
נתנו הערוב בזה הטרקלין, אין צריכין
לתן ערוב כלל, שכלם דרים בבית זה,
ובית שמניחים בו הערוב אין צריך לתן
ערוב, וכן אם אין דיורין אחרים בחצר,
אינם צריכים ערוב. חלקוהו במחצות
שאין נוגעות לתקרה, (אפלו) אם בני
החצר נותנין ערובן באחד משאר בתי
החצר די בערוב אחד לכל החמשת
חבורות: הגה אם מקצתן עשו מחצות
ומקצתן לא עשו, אותן שעשו הם מחלקים
ואותן שלא עשו הם כמשתפין (המגיד פרק
ד). וְאִם הָיוּ דְיוּרִין בְּעֲלִיּוֹת מִמֶּשׁ, אָפְלוּ
נִתְּנוּ בְּנֵי הַחֲצָר הָעֶרֶב בְּטָרְקָלִין, צְרִיכָה
כָּל חֲבוּרָה וְחֲבוּרָה לִתֵּת עֶרֶב. לְאֶבֶל מִי
שֵׁישׁ לוֹ מְלָמֵד אוֹ סוֹפֵר בְּבֵיתוֹ, וְכֵן
תְּלָמִידִים הַלּוּמָדִים בְּפָנֵי הָרֵב וְדָרִים
בְּבֵיתוֹ כָּל אֶחָד בְּחִדְרוֹ, אָפְלוּ יֵשׁ לְכָל
א' פֶּתַח פְּתוּחַ מִלְּחָצֵר וְאוֹכֵל וְיִשָּׁן
בְּחִדְרוֹ, אֵינָם אוֹסְרִים :

הַמִּי שְׂאוּכֹל בְּמָקוֹם אֶחָד וְיִשֵּׁן בְּמָקוֹם
אֶחָד, מָקוֹם אֶכְלָתוֹ הוּא הַעֵקֶר וְשֵׁם הוּא
אוֹסֵר. ^עהַלֶּכֶךְ הָאֶחָיִן שְׂאוּכֹלִים בְּבֵית
אֲבִיהֶם וְיֹשְׁנִים בְּבִתְּהֶם, אֵינָם אוֹסְרִים,
וְאִם נוֹתֵן לָהֶם פֶּרֶס וְאוֹכְלִים בְּבִתְּהֶם,
אוֹסְרִים. ^פוְהִנֵּי מְלִי כְּשֹׁנְתָנִים בְּנֵי שְׂאֵר
הַחֲצֵר עֲרוּכִן בְּמָקוֹם אֶחָד, אֲכָל אִם הָיוּ
בְּנֵי שְׂאֵר הַחֲצֵר נוֹתְנִים הָעֲרוּב בְּאֶחָד
מִבֵּתִים אֵלּוּ, אוֹ שְׂאִין עִמָּהֶם דִּיּוּרִים
בַּחֲצֵר, אֵינָם צָרִיכִים לַעֲרֹב:

ז יַעֲשֶׂה בָּתִּים זֶה לַפְּנִים מִזֶּה וְזֶלֶם עוֹבְרִים
מִזֶּה לָזֶה וְיוֹצֵאִים דֶּרֶךְ הַחֵיצוֹן לַחֲצֵר שְׁנַיִם
הַפְּנִימִיִּים לְבֹד צְרִיכִים לָתֵן בְּעֶרְוֹב וְהַשְׁאָר
פְּטוּרִים, שֶׁחֹשְׁבִים כֻּלָּם כְּבֵית שְׁעָר:

**סימן שעה - פֿאַאַחד מִבְּנֵי חֵזֶר נִפְרָד
מִשָּׁם אִז מֵת. וְכו' סְעִיפִים:**

אינו אוסר. ה'יש אומרים, שגם אינו יהודי אם הלך לשבת בחדר אחרת אינו אוסר. וכן נראה עקר. (ואם בא האיני יהודי בשבת, עין לקמן סימן שפ"ג):

ד טאָד מן החצר שמת בשבת, אם ערב,
אָפּלו יִרְשׁוּ א' מִבְּנֵי הַשּׁוּק אִינוּ אוֹסֵר,
וְאִם לֹא עֶרֶב, אִם יִרְשׁוּ אֶחָד מִן הַשּׁוּק,
'כָּל זֶמֶן שָׁאִינוּ כָּא לְדוֹר עִמָּהֶם אִינוּ
אוֹסֵר, כָּא לְדוֹר בְּשֶׁבֶת בְּבֵית מוֹרִישׁוֹ,
אוֹסֵר. וְאִם יִרְשׁוּ אֶחָד מִבְּנֵי הַחֲצֵר, אִם
עֶרֶב הַיּוֹרֵשׁ וְהָיָה דָּר עִם הַמוֹרִישׁ בְּבֵית
אֶחָד, אִינוּ אוֹסֵר אָף עַל פִּי שְׁלֹא עֶרֶב
הַמוֹרִישׁ, וְאִם לֹא הָיָה דָּר עִם הַמוֹרִישׁ
אֲלֹא בְּבֵית אַחֵר שֶׁבְּחֲצֵר, אוֹסֵר כֹּאֲף עַל
פִּי שְׁעֶרֶב הַיּוֹרֵשׁ, כִּיּוֹן שְׁלֹא עֶרֶב הַמוֹרִישׁ.
וְאִם מִבְּעוֹד יוֹם מֵת וִירְשׁוּ אֶחָד מִן
הַשּׁוּק, הָרִי זֶה אוֹסֵר, לְהוֹאֵא שֶׁבֶת הַיּוֹרֵשׁ
בְּבֵית מוֹרִישׁוֹ בְּשֶׁבֶת :

יֶאֱחָד מִבְּנֵי הַחֹצֵר שֶׁהִיָּה גּוֹסֵס, אָף עַל פִּי
שְׁאִינוֹ יָכוֹל לְחִיּוֹת בּוֹ בַּיּוֹם, אוֹסֵר עַד
שִׁיזְכוּ לוֹ בַּפֶּת וַיַּעֲרְבוּ עָלָיו, וְכֵן קִטָּן
אוֹסֵר אָף עַל פִּי שְׁאִינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל בְּזֵית,
אֲבָל הָאוֹרֵחַ אֵינוֹ אוֹסֵר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר
בְּסִימָן ש"ע:

❖ פאר הגולה ❖

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שעב - דיני שתפי הדירות לערוב. ובו י"ט סעיפים:

א "גגין וחדרות וקרפיפות, כלן רשות אחד הם לכלם ששבתו בתוכן, שמתר לטלטלם מזה לזה, אפלו הם של בעלים הרבה ולא ערבו יחד, מתר לטלטל מחצר לחצר אחרת או לגג או לראש כתל שביניהם, ומגג לגג אחר הסמוך לו אפלו גבוה ממנו הרבה, ומהגג לקרפף כשאינו יותר מסאתים, או שהקף לדירה אפילו הוא יותר מסאתים, יאו למבוי שמתקן בלחי או קורה אפלו לא ערבו בו. יואף על פי שערכו בני חצר לעצמן, דשכיחי מאני דבתים בחצר, מתר לטלטל כלים ששבתו בחצר זו לחצר אחרת, ולא חשיבן שמא יטלטל גם כלים ששבתו בבית לחצר אחרת או לגג וקרפף:

ב "קרפף יותר על סאתים שלא הקף לדירה הוי פרמלית, ואסור לטלטל ממנו לקרפף אחר, להכניס ולהוציא מזה לזה, כי אם שתי אמות בזה ושתי אמות בזה:

ג ישתי חצרות שרוצות לערב יחד להתיר אף כלים ששבתו בבתים, אין צריכות ערוב אחר, אלא הערוב שעשו כבר יולכנו אחד מבני החצר בשביל כלם ויתננו באחד מבתי חצר שניה, ואם ירצה יוליך שם אפלו פת משלו וכלם מתרים. הגה והוא שערכו בני חצרו עמו תחלה (תשובת הרא"ש סימן י"ו), או שאין צריך לערב, כמו שנתבאר סימן ש"ע (בית יוסף). והוא שערכו בני החצר השניה לעצמה. ואין בני חצר השניה צריכים פת אחר, אלא הערוב שעשו כבר, מתיירן:

ד "אין שתי חצרות יכולות לערב יחד אלא אם בן יהא פתח ביניהם או חלון שיש

בו ד' טפחים על ד' טפחים, טייהיה קצתו בתוך י' טפחים הנמוכה לארץ, ואז אם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבין כל א' לעצמו. (ועין לקמן סימן שפ"ו סעיף ב, ישראלים הדרים בכ' וג' מקומות כיצד יערבו):

ה "חלון שבין שני בתים, אפלו הוא למעלה מי', אם רצו מערבין יחד, והוא הדין לארבה שבין בית לעלה, שאפלו הוא למעלה מי' אם רצו מערבין יחד, ואפלו אין שם סלם לעלות בו: הגה ומכל מקום בעינן שיהא רחבו ד' על ד' (בית יוסף). ואם עשו סריגה לפני החלון, בטל לה מתורת חלון (המגיד פרק ג):

ו "בית שבין שתי חצרות והוא פתוח לשניהם וערב עם שתייהם אבל החצרות לא ערבו זה עם זה, אין לטלטל כלים ששבתו בבתים מחצר לחצר על ידי בית זה שביניהם. ליהיה בין שתי חצרות כתל גבוה י' טפחים, יאו שהיה קרקע של אחת מהחצרות גבוה מחברו ה' טפחים ועשו עליו מחצה ה' להשלימו לעשרה, אין יכולים לערב יחד. יואם היה הכתל גבוה לשניהם י' והיו בראשו פרות, בני שתי החצרות יכולים להורידם לחצרות וכן להעלות עליו מפרות ששבתו בחצרות ולהורידם ממנו לחצר אחרת, בין שהכתל רחב ד' או אינו רחב ארבעה, אבל פרות ששבתו בבית, אם הכתל רחב ד' אסור להעלות לו ולא להוריד ממנו, ואם אינו רחב ד' מתר (ובלבד שלא יחליפו, כדלעיל סימן שמ"ו סעיף א). ואם היה הכתל גבוה לאחת מהחצרות י' ולשניה אינו גבוה י', כגון שקרקעו של אחד גבוה משל חברו, מי שאינו גבוה לו י' מתר להשתמש בו אף בכלים

ששבתו בבית, והשני אסור להשתמש בו אף בכלים ששבתו בחצר, והוא שיהא הכתל רחב ד', אבל יאם אינו רחב ד' מתר לשתייהן להשתמש בו אף מן הבתים, אפלו ערבה כל אחת לעצמה:

ז "נפרץ הכתל, עד י' אמות הרי הוא כפתח, והוא שלא יהא נפרץ במלואו, יואם נפרץ ביותר מעשר, חשוב כחצר אחת וצריכים לערב יחד. (וכל שכן אם אין ביניהם מחצה גבוהה י' דצריכין לערב יחד) (הרב ר' יהונתן פראק חלוץ):

ח "כתל שבין שתי חצרות גבוה י' לשניהם, והעמיד אצל הכתל סלם רחב ד' וכן כנגדו בחצר השניה, אפלו אין הסלמות זה כנגד זה, אם אין ביניהם ג' חשיבי כפתח. היו מפלגים זה מכנגד זה ג', אם הכתל רחב ד' עדין חשובים כפתח, ואם אינו רחב ד' לא חשיבי כפתח. באיזה סלם אמרו, כשיש בו ד' שליבות, אבל פחות מכאן לא, אלא אם בן זרועותיו ושליוותיו כבדות, שאז כבדו קובעו. יואם אין הכתל, גבוה אלא י' וזקף סלם גבוה ז' ומשהו במשך ד' אצל הכתל, מתירו בין להשתמש עליו בין לערב יחד, בין שלא נשאר ג' עד ראש הכתל. יעקב חוליא מראש הכתל למעטו מגבה י', אם יש בה משך ד' מהני, בין לעשותו כפתח לערב יחד בין לענן שיכול להשתמש בכל הכתל, ואם אין בו ד' אינו חשוב כפתח לערב יחד, וכן אינו מועיל להשתמש בכל הכתל, שאינו משתמש אלא כנגד המקום שנתמעט:

ט "הנה אצטבא למטה אצל הכתל למעטו מגבה י', אם יש בה ד' אך במשך הכתל יובולט ד', מועיל להשתמש בכל הכתל, אבל אינו חשוב כפתח לערב יחד עד

— ❧ — באר הגולה — ❧ —

סימן שעב א משנה ערובין פרק ט וכו"ש שם בגמרא צ"א ב רש"י שם במשנה וגמרא ורמב"ם בפרק ג מהלכות ערובין ושאר פוסקים ג ברייתא שם ד שם בגמרא כר' יוחנן ושמואל ה רש"י בשבת ק"ל ו ברייתא ערובין מ"ח וכפרוש רש"י שם ע"ג בפשיטתא דרבא הבעיא דאב"י ז טור ח משנה שם ע"ו ט ברייתא שם וממתניתין נמי דיקינן ה כי י שם בגמרא על זה בעיא ונפשטא כ שגלי הלקט ל משנה שם ע"ו מ טור מהא דגדוד ה' ומחצה ה' מצטרפין צ"ג וכדלעיל בסימן שפ"ב ג משנה שם ס לפרוש התוספות שם וכן כתב הה"ח ורא"ש שם ע פרות מבית זה לבית אחר דרך הכתלים בן הוא לד' האוסרים אכל הבית יוסף פסק להתר כנראה ממה שכתב לעיל בסמוך והג"ה זו היא לדעת האוסרים ולעיל בסימן שמ"ה הביא הבית יוסף שתי הדעות פ מהא דצינתי לעיל בסימן זה ז מהא דרב נחמן ע"ז ק הרמב"ם בפרק ג מהלכות ערובין ר הרב המגיד שם ש משנה שם ת כפרוש ר' יהונתן א שם במשנה ב שם בגמרא ע"ו ג שם ע"ח ד שם בגמרא ה שם בגמרא ו תוספות

שִׁנְיָע לְרֹאשׁ הַכֶּתֶל, וְאִם אֵין בָּהּ ד' עַל ד', אֵינוּ מוֹעִיל אֲפֹלוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנִגְדּוֹ: י כִּפְּה סִפְסַל שֵׁשׁ בּוּ ד' עַל ד' וְגִבּוּהַ כָּל שְׂהוּא וּמַעֲט בּוּ גִבּוּהַ מִי, מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנִגְדֵּי הַמַּעֲט, וּבִלְבָד שִׁיחְבְּרוּ בְּטִיט: יא "בְּנֵה אֲצֻטְבָּא עַל אֲצֻטְבָּא, אִם יֵשׁ בַּתְּחִתּוֹנָה ד' עַל ד', או אִם אֵין בָּהּ ד' עַל ד' וְיֵשׁ בְּעִלְיוֹנָה ד' עַל ד', וְאֵין בֵּין זֶה לְזֶה ג' טַפְחִים, טַמְהֵי לְהַתִּיר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עֲלֵיו, אֲבָל לֹא מְהֵי לְמַהוּ פֶּתַח לְעֵרֵב יָחַד: יב "זִיז הֵיוּצָא מִן הַכֶּתֶל וְיֵשׁ בּוּ ד' עַל ד' וְהֵנִיחַ עֲלֵיו סֵלֶם כָּל שְׂהוּא, מוֹעִיל לְהַתִּיר לוֹ תַּשְׁמִישׁ הַכֶּתֶל, וְהוּא שְׂלֹא תִּהְיֶה שְׁלִיכָה הַתְּחִתּוֹנָה גִּבּוּהָ מִן הָאֶרֶץ ג' וְלֹא יִהְיֶה בֵּין שְׁלִיכָה לְשְׁלִיכָה ג', וְהוּא שִׁנְיָע הַסֵּלֶם עַל גֵּב הַיִּז, אֲבָל סוּמְכוֹ אֲצֻלוֹ לֹא. יֻכַּל זְמַן שְׂאֵין גִּבּוּהַ הַכֶּתֶל כ' טַפְחִים דִּי בְּזִיז אֶחָד שְׁמַנְיָחוּ בְּאֻמְצָע, שְׁהָרִי אֵין גִּבּוּהַ עֲשָׂרָה עַד הַיִּז וְלֹא גִבּוּהַ י' מִמֶּנּוּ עַד רֹאשׁ הַכֶּתֶל, וְאִם הוּא גִּבּוּהַ כ', צָרִיף שְׁנֵי זִיזִין, אֶחָד בְּתוֹף י' הַתְּחִתּוֹנִים וְאֶחָד לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ בְּתוֹף עֲשָׂרָה הַעֲלִיּוֹנִים, שְׂאִם הָיָה הַיִּז גִּבּוּהַ עֲשָׂרָה לֹא סָגִי לֹה בְּסֵלֶם כָּל שְׂהוּא וְהוּא שְׂלֹא יִהְיֶה הַיִּזִּין זֶה בְּנִגְדֵּי זֶה שְׂרָאוֹי לְהִטִּיל סֵלֶם מִזֶּה לְזֶה: יג "הַעֲמִיד שְׁנֵי סֵלְמוֹת זֶה בְּצַד זֶה וְלֹא הָיָה בְּשִׁנְיָהֶם מִשָּׁף ד', וְהִרְחִיקֶם זֶה מִזֶּה כְּדִי שִׁיְהִי בְּשִׁנְיָהֶם ד' וּמִלֹּא הָאוֹרִי שְׁבִינְיָהֶם בְּקֶשׁ, אֵינוּ מוֹעִיל לֹא לְהַתִּירוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עֲלֵיו וְלֹא לְעֵרֵב יָחַד, שְׂמָקוֹם מַעֲמַד הַרְגֵּלִים הוּא בְּאֻמְצָע הַסֵּלֶם וְאֵין רָאוֹי לְעֻלּוֹת בְּקֶשׁ. וְאִם הַעֲמִיד הַסֵּלֶם בְּאֻמְצָע וְהִקְשׁ מִן הַצַּד, מְהֵי בֵּין לְהַתִּירוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עֲלֵיו בֵּין לְעֵרֵב יָחַד: יד "אֵין הַסֵּלֶם רָחֵב ד' וְחֻקֵּה אֲצֻלוֹ בַּכֶּתֶל לְהַשְׁלִימוֹ לְאַרְבָּעָה, דִּי לוֹ שִׁיחֻק בְּגִבָּה י'. וְאִם לֹא הַעֲמִיד סֵלֶם כָּלֹל אֲלֹא חֻקֵּה בַּכֶּתֶל כְּמִין שְׁלִיכוֹת שֶׁל סֵלֶם לְעֻלּוֹת בּוּ, צָרִיף שִׁיחֻק בְּכָל גִּבָּה הַכֶּתֶל, וּמוֹעִיל בֵּין לְהַתִּיר תַּשְׁמִישׁ בֵּין לְעֵרֵב יָחַד: טו יִהְיֶה אֵילָן בְּצַד הַכֶּתֶל וְעֲשָׂהוּ סֵלֶם לַכֶּתֶל, אִם רָצוּ מְעַרְבִין אֶחָד, אֲבָל אִם עֲשָׂה

אֲשָׁרָה סֵלֶם לַכֶּתֶל, אֵין מְעַרְבִין אֶחָד, מִפְּנֵי שְׂאִסּוֹר לְעֻלּוֹת עֲלֵיהָ מִן הַתּוֹרָה, שְׂהָרִי אִסּוֹרָה בְּהִנָּחָה. "וְהָרֹאשׁ ז"ל כְּתָב בַּחֲפֹף, דְּאֵילָן אֵינוּ מוֹעִיל וְאֲשָׁרָה מוֹעִילָת, וְהוּא שְׂתֵּהָא יְבִשָּׁה: טז "חֲרִיץ שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת עֲמָק י' וְרָחֵב ד', אֵין יֻכָּלִין לְעֵרֵב יָחַד אֲפֹלוּ מִלֵּא תָבֵן וְקֶשׁ כָּל זְמַן שְׂלֹא בְטָלוּ. וְאִם הָיָה מִלֵּא עֶפֶר וְצִרוֹת, אֲפֹלוּ סִתְמָא שְׂלֹא בְטָלוּ צָרִיכִים לְעֵרֵב יָחַד (וְעֵין לְעִיל סִימָן שְׁנ"ח סְעִיף ב). הִגָּה שְׂאִי אֲפֶשֶׁר דָּאִם מִלֵּאִם בְּפִרוֹת סִתְמָא בְטָלוּ לֹה דְּדִרְכָן לְעֻשׂוֹת שְׂם אוֹצֵר (הִגָּהוֹת אֲשֵׁרִי): יז "נִתֵּן עֲלֵיו נֶסֶר כְּמִין גֶּשֶׁר מִשְׁפַּת הַחֲרִיץ אֶל שְׂפָתוֹ, אִם הוּא רָחֵב ד' חֲשׁוֹב כְּפֶתַח וּמְעַרְבִין אֶחָד, וְאִם רָצוּ מְעַרְבִין שְׁנַיִם. הִגָּה וְהוּא הָדִין אִם מִלֵּא בְּרָחֵב ד' בְּדָבָר הַמְבָשֵׁלוֹ שְׂם (בֵּית יוֹסֵף). "וְאִם נִתֵּן הַנֶּסֶר לְאַרְףּ הַחֲרִיץ שְׂבִימָשׁ ד', אֲפֹלוּ אֵין בּוֹ אֲלֹא כָּל שְׂהוּא חֲשׁוֹב כְּפֶתַח, שְׂהָרִי מַעֲטוֹ מִד': יח "אִם הַחֲרִיץ עֲמָק לֵאחֶר י' וְלִשְׁנֵי אֵינוּ עֲמָק י' אוֹ שְׂהוּא שְׁנֵה לְשִׁנְיָהֶם, דִּינוֹ בַּכֶּתֶל: יט "גִּידִישׁ שֶׁל תָּבֵן שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, אִם הוּא גִּבּוּהַ י', כָּל אֶחָד מְעַרֵב לְעֻמּוֹ. נִתְמַעֲט בַּחֲלֵל מִי צָרִיכִים לְעֵרֵב בִּיחָד, וּבְעוֹד שְׂלֹא נִתְמַעֲט גִּאֲסוֹר לְשׁוֹם אֶחָד מִהֶן לִתֵּן מִן הַתָּבֵן לְתוֹף קֶפְתּוֹ בְּשִׁבְתּוֹ לְהַאֲכִילָה לְבִהְמָתוֹ, וְאֲפֹלוּ לְהַעֲמִידָה שְׂם כְּדִי שְׂתֵּאֲכַל אִסּוֹר, "אֲבָל יֻכָּל לְעַמֵּד בְּפִנְיָה כְּדִי שְׂלֹא יִהְיֶה לֹה דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת אֲלֹא לְשֵׁם. "וְלֹהֲרֹאשׁ, אֲפֹלוּ בַּחֲלֵל אִסּוֹר לִתֵּן מִמֶּנּוּ לְקֶפְתּוֹ וְכֵן לְהַעֲמִיד הַבִּהְמָה בְּיָדִים. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים, בְּגִידִישׁ שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, יֻכָּל גִּידִישׁ שְׁבִין שְׁנֵי בֵּתִים מִתֵּר לְהַאֲכִיל לְבִהְמָתוֹ מִמֶּנּוּ בְּיָדִים: סִימָן שְׁעֵג - דִּין שְׁתֵּי גִזּוּזְטָרְאוֹת בְּשְׁתֵּי עֲלִיּוֹת. וְכֹ סְעִיף אֶחָד: א "שְׁתֵּי גִזּוּזְטָרְאוֹת (פְּרוּשׁ, נֶסֶרִים בּוֹלְטִים מִשְׁפַּת תִּקְרָת הַעֲלִיָּה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, רש"י) הַבּוֹלְטוֹת מִשְׁתֵּי עֲלִיּוֹת זֶה בְּנִגְדֵּי זֶה וְנִתֵּן

בְּיִנְיָהֶם נֶסֶר רָחֵב ד', הָרִי הוּא כְּפֶתַח וּמְעַרְבִין יָחַד. הִגָּה וְאִם אֵין הַמְּרַחֵק שְׁבִינְיָהֶם ד', אֲפֹלוּ בְּלֹא נֶסֶר נִמִּי דִּינָא הָכִי (הַמְּגִיד פֶּרֶק ג'), וְאִם רָצוּ, כָּל אֶחָת מְעַרְבָת לְעֻמָּה. אֲבָל כֵּאֵם הָיוּ זֶה שְׂלֹא בְּנִגְדֵּי זֶה, שְׂאֶחָת מִשׁוֹכָה לְמִזְרָח וְאֶחָת לְמַעְרָב, אֵינָם יֻכָּלִים לְעֵרֵב יָחַד, וְכֵן אִם הָיְתָה אֶחָת גִּבּוּהָ מִחֲבֶרְתָּהּ, לֹא חֲשִׁיב פֶּתַח. יִהְיֶה מִלֵּי כְּשִׁמְרָחֻקוֹת זֶה מִזֶּה ג' טַפְחִים, אֲבָל אִם הֵם תּוֹף ג' זֶה לְזֶה, בֵּין בְּרַחוּק בֵּין בְּגִבָּה, חֲשִׁיב שְׂפִיר כְּפֶתַח: סִימָן שְׁעֵד - נִקְטָם בְּשִׁבְתּוֹ פֶּתַח אוֹ חֲלוֹן בְּמָקוֹם שְׂעֵרֵב בּוּ. וְכֹ ד' סְעִיפִים: א "עֲרֹבוּ דֶּרֶךְ חֲלוֹן אוֹ פֶּתַח שְׁבִינְיָהֶם וְנִסְתָּם בְּשִׁבְתּוֹ, כִּמְתָרִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ דֶּרֶךְ גִּבָּה הַכֶּתֶל וְחֻרְיֹו. יֻאֲפֹלוּ אִם עֵרֵב לְשִׁנָּה וְנִסְתָּם הַפֶּתַח בַּחֲלֵל וְנִפְתַּח בְּשִׁבְתּוֹ (וְאֲפֹלוּ סִתְמָה בְּמִזִּיד) (אֲגוּר), חֲזוֹר הָעֵרֹב לְהַתִּירוֹ. "וְלֹהֲרַמְב"ם אֵין מִתֵּר לְטַלְטֵל אֲלֹא כָּל אֶחָת לְעֻמָּה, אֲבָל מִזֶּה לְזֶה לֹא: ב "הָיָה כֶּתֶל שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת וְעֵרְבָה כָּל אֶחָת לְעֻמָּה וְנִפְרָץ הַכֶּתֶל בְּשִׁבְתּוֹ, מִתָּרִים לְטַלְטֵל כָּל הַשִּׁבְתּוֹ כָּל אֶחָד בַּחֲצֵרוֹ, וְאֲפֹלוּ כָּלִי הַבֵּית. אֲבָל חֲצֵר שְׁנִפְרָצָה בְּשִׁבְתּוֹ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים אוֹ לְכַרְמָלִית, אִסּוֹר: ג "חֲצֵר קִטְנָה שְׁנִפְרָצָה "קִדְּם שִׁבְתּוֹ בְּמִלּוּאָה לְגִדּוּלָה "וְאֵין בְּפִרְצָה יוֹתֵר מִי אֲמוּת, גִּדּוּלָה מִתָּרִת לְהוֹצִיא כָּלִים שְׂשֻׁבְתּוֹ בְּבֵית לְחֻצְרָה אִם עֵרְבָה לְעֻמָּה, וּקִטְנָה אִסּוֹרָה לְהוֹצִיא כָּלִים שְׂשֻׁבְתּוֹ בְּבֵית לְחֻצְרָה אֲלֹא אִם כֵּן עֵרְבוּ יָחַד, "וְהֵינּוּ כְּשִׁנְכִּסִּין כְּתָלִי קִטְנָה לְגִדּוּלָה, יֻכָּשְׁתְּתִלִּי קִטְנָה מִכָּלִים ג' טַפְחִים מִכָּתְלִי אֶרֶץ הַגִּדּוּלָה, דָּאִם לֹא כֵּן הָיְתָה קִטְנָה נִתְרַת עַל יְדֵי "נִרְאָה מִבְּחוּץ וְשְׁנֵה מִבְּפָנִים: ד "כֵּן גִּטָּן שְׁנִפְרָץ קִדְּם שִׁבְתּוֹ יִבְמִלּוּאוֹ לִגֵּג גִּדּוּל, (קִטָּן) אִסּוֹר לְהַעֲלוֹת עֲלֵיו כָּלִים שְׂשֻׁבְתּוֹ בְּבֵית, וְגִדּוּל מִתֵּר, "וְהוּא שִׁיְהִיו מִחֻצוֹת הַבֵּית נִפְרוֹת לְמִי שְׂעוּמָד עַל הַגֵּג, אֲבָל אִם אֵינָם נִפְרוֹת, כְּגוֹן שְׂהִגָּג בּוֹלֵט עֲלֵיהֶם, הָיוּ כְּרָמָלִית, "אֲלֹא אִם כֵּן פֶּתוּחַ לוֹ מִהַבֵּית חֲלוֹן אֲרָבַע עַל אֲרָבַע:

— בְּאֵר הַגּוֹלָה —

שְׂם וְהָרֹאשׁ בְּשֵׁם ר"מ אֶהָ אֲצֻטְבָּא עַל גִּבֵּי אֲצֻטְבָּא שְׂם ז שְׂם בְּגִמְרָא סִפְסַל ח שְׂם ט הָרֹאשׁ שְׂם בְּשֵׁם הֲר"מ י שְׂם בְּגִמְרָא ע"ז וְע"ח כ שְׂם ל שְׂם ע"ח בְּעִיָּא בְּגִמְרָא וְנִפְשֻׁטָּה מ שְׂם נ שְׂם ע"ח בְּעִיָּא דְּרַב יוֹסֵף מְרָבָא וְכִדְאִמֵּר לֹה רַבָּה ס כְּמֵאן דָּאִמֵּר בְּשֵׁם ר' אֲלִיעֶזֶר וְאִיכָא דָּאִמֵּרִי בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן שְׂם ע מִשְׁנָה שְׂם פ שְׂם בְּגִמְרָא צ שְׂם בְּגִמְרָא ק מִשְׁנָה שְׂם ר שְׂם בְּגִמְרָא ע"ט ש פְּרוּשׁ רש"י שְׂם וְכֵן כְּתָב הַטּוֹר ת שְׂם עַל זֶה א מִשְׁנָה שְׂם ע"ט ב פְּרוּשׁ רש"י שְׂם וְכֵן כְּתָב הַטּוֹר ג שְׂם בְּגִמְרָא דְּחִלְשִׁין דְּלָמָּא שְׂקִיל טוֹבָא וּמִמַּעֲט מַעֲשָׂרָה וְקָא מִטְּלָטֵל בַּחֲצֵר הָאוֹסֶרֶת אֲבָל הַבִּהְמָה אוֹכֵלָת מַעֲט מַעֲט ד שְׂם ה הָכִי מִפְּרָשׁ שְׂם לְמַתְנִיתִין דְּתַנּוּ אֵלוּ מֵאֲכִילִין מִכָּאן וְכֹ ו שְׂם ז בְּרִיתָא שְׂם וּמִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא שְׂם כִּין דְּאִיתָא מִחֻצוֹת כִּי מִפְּתַח מִנְּפָרָא לֹה מִלְתָּא (סִימָן שְׁעֵג) א מִשְׁנָה עֲרוּבִין ע"ח ב שְׂם בְּגִמְרָא ע"ט ג שְׂם בְּגִמְרָא (סִימָן שְׁעֵד) א עֲרוּבִין צ"ג בְּעִיָּא וְנִפְשֻׁטָּא ב פְּרוּשׁ רש"י שְׂם וְכֵן כְּתָב הַטּוֹר ג הָרֹאשׁ שְׂם ד כְּפָרָק ג מִהֲלָכוֹת עֲרוּבִין ה שְׂם צ"ג וְכִשְׂמוּאֵל הַסִּקְמָת הַפּוֹסְקִים ו דָּאִי בְּשִׁשְׁבְּתּוֹ בַּחֲצֵר אֲפֹלוּ מִחֲצֵר לְחֻצֵּר נִמִּי ז מִשְׁנָה שְׂם צ"ב ח בֵּית יוֹסֵף דָּאֵלוּ בְּשִׁבְתּוֹ כִּין שְׂתֵּהָרָה הָתֵּרָה כְּדִלְעִיל ט מִשְׁנָה שְׂם ד' ט"ו י שְׂם בְּגִמְרָא ט' כ כִּזָּה ל דְּהוּא אֲמִרִין חֲזִינָן כָּאֵלוּ רָאשֵׁי הַכְּנִיסָה שֶׁל כְּתָלִי הַקִּטְנָה סְנִיפִין לִב' כְּתָלִי אֶרֶץ הַגִּדּוּלָה מ מִשְׁנָה שְׂם צ"ב נ שְׂם פְּרוּשׁ רש"י ס שְׂם בְּגִמְרָא אֲלֹא כְּרַב עַן כְּתָב הָרֹאשׁ שְׂם

סימן שעה - מה הם הדברים השרויים בקצור שאינם אוסרים. ובו ד' סעיפים:

א "מרפסת שהוא דרך לעליות הפתוחים לה, ועומדת בקצור ועולים לה בסלם ובני העליות יורדים ממנה לחצר ועובדים לרשות הרבים, אינם אוסרים על בני החצר, וסלם תורת פתח עליו, והוא כשתי חצרות ופתח ביניהם, שאם רצו מערכים יחד ואם רצו כל אחד מערב לעצמו, ובלבד שיערכו כל בני מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המתרת במקומה:

ב "אם לא ערכו יחד ויש בקצור תל או עמוד שהוא משתף בין שניהם, אם אינם גבוהים י' טפחים יהרי אלו נחשבים בין החצר ובין המרפסת ושניהם אסורים להוציא שם כלים שבפתים, ואם הם גבוהים מקרקעית החצר י' טפחים (ובתוך עשרה למרפסת) (טור) ויהם בתוך ד' טפחים למרפסת, בני מרפסת מתרים לפי שתשמישו (להם) בנחת מלבני החצר, ואם היו רחוקים מהמרפסת ד' טפחים או יותר אף על פי שגבוהים י' (מן החצר ותוך י' למרפסת) (טור) הרי אלו בכלל החצר והמרפסת, לפי ששניהם אפשר להשתמש בהן על ידי זריקה, לפיכך שניהם אסורים להוציא שם כלים ששבתו בפתים עד שיערכו:

ג "היתה מצבה ד' טפחים לפני המרפסת, אין המרפסת אוסרת על בני החצר, שהרי נחלקה מהם:

ד "זיזים היוצאים מהכתלים, כל שהוא למטה מ' טפחים הרי זה נחשב מהחצר ובני החצר משתמשין בו, וכל שהוא בתוך י' טפחים העליונים הסמוכים לעליה, אנשי עליה משתמשין בו, והנשאר בין י' התחתונים עד תחלת י' העליונים מן הזיזין היוצאים, שניהם אסורים בו, ואין משתמשין בהם בכלים ששבתו בפתים אלא אם כן ערכו:

סימן שעו - בור ובאר שבין שתי חצרות. ובו ד' סעיפים:

א "בור שבין שתי חצרות ואין ביניהם פתח או חלון שיוכלו לערב, או שיש ביניהם ולא ערכו, אין ממלאים ממנו בשבת אלא אם כן עשו מחצה י' למעלה מן המים, וצריך שיהיה טפח מן המחצה יורד בתוך המים. ואם היתה המחצה כלה בתוך המים, צריך שיהיה טפח יוצא ממנה למעלה מן המים כדי שתהיה נפרת רשות זה מרשות זה. וכן אם עשו על פי הבור קורה רחבה ד' טפחים, זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצד האחר. הגה ודוקא אם בא למלאת בכלים של בית, אבל בכלים של חצר לא בעינן שום תקון, דהא חצרות רשות אחת הן, כדלעיל סימן שע"ב (הגהות מימוני פרק ט"ו):

ב "באר שבאמצע השביל בין שני פתלי חצרות, אף על פי שהיא מפלגת מכתל זה ד' טפחים ומכתל זה ד' טפחים, שניהם ממלאים ממנה ואין צריך זיזים על גבן, שאין אדם אוסר על חברו דרך אור. הגה ודוקא כשאין החצרות פתוחות לשביל רק בחלונות (טור והמגיד פרק ג מהלכות ערוכין). ויש אומרים דאם אינן מפלגים ד' אוסרים אפלו בקהאי גונא (בית יוסף בשם רש"י):

ג "שתי חצרות וביניהם ג' חרבות, כל אחד מתר באותה שאצלו להשתמש בה דרך חלונות על ידי זריקה, והאמצעית מתרת לשניהם. ואם היו שלשתן סמוכות לבתים, ושהיתה האמצעית כנגד השתים כשלשה ראשי זנזן, כל אחד מתר בחרבה שאצלו, והשלישית הקרובה לשתי החצרות אסורה לשתייהן:

ד "בית הכסא שבין שני בתים ולא ערכו יחד, רשות שניהם שולטת בו ואסורים (ועין לעיל סימן שנה):

סימן שעו - דין שתי עליות זו כנגד זו הפתוחות לחצר. ובו סעיף אחד:

א "שתי עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו, ואחת עשתה גמא בקצור כדי לשפך

בכור שאין בה ארבע אמות מימה והשניה לא עשתה, אם ערכו יחד, שתייהן מתרות לשפך מימה, ואם לא ערכו יחד והאחת ערכה לעצמה והשניה לא ערכה כלל, זו שלא ערכה אסורה ושערכה מתרת, ובלבד שלא תשפך להדיא בגמא, אלא תשפך בעליה והם יורדים לגמא הגה דכחו בקצור שאינה מערכת שרי (טור). והוא הדין אם הקצר יותר מד' אמות ושתייהם מתרים בכי האי גונא ואין צריכים לגמא (בית יוסף):

סימן שעח - דין חצרות הפתוחות זו לזו. ובו ד' סעיפים:

א "שלוש חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, וערכה כל אחת מהחיצונות עם האמצעית והחיצונות לא ערכה יחד, החיצונות אסורות זו עם זו, והאמצעית מתרת עם כל אחת מהן והן מתרות עמה. גמא דברים אמורים, כשנתנה אמצעית ערכה כזו וערכה כזו "או שנתנו החיצונות ערוכין באמצעית בשני בפתים, אבל אם נתנו שתי החיצונות ערוכין באמצעית בבית א', שלשתן מתרות זו עם זו:

ב "שתי חצרות זו לפני זו ופנימית פתוחה לחיצונה והחיצונה למבוי ויש לפנימית דריסת רגל על החיצונה, אם ערכה פנימית לעצמה ולא החיצונה, או שערכה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהחיצונה ולא ערב, פנימית מתרת והחיצונה אסורה. ערכה החיצונה ולא פנימית, או שערכה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהפנימית ולא ערב, שתייהן "אסורות. ערכה כל אחת לעצמה, כל אחת מתרת בחצרה:

ג "ערכו ביחד ונתנו ערוכין בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא ערב, שתייהן אסורות עד שיכבטל רשותו. ואם נתנו ערוכין בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא ערב, שתייהן אסורות, אבל אם שכח אחד מן החיצונה ולא ערב, פנימית מתרת:

באר הגולה

[סימן שעה] א הטור מדברי רש"י בערוכין במשנה דלקמן ב משנה שם פ"ג ג טור ד שם בגמרא פ"ד וכתב הרמב"ם והרב המגיד בפרק ד מהלכות ערוכין ו שם במשנה פ"ג ז שם ח רמב"ם בפרק ד מהלכות ערוכין מהא דשמואל ערוכין ס' ט בריהא שם פ"ד וכתב **[סימן שעו]** א משנה ערוכין פ"ו ב שם בגמרא וכתב הנהד"ה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ג ושאר פוסקים ג שם ד שם פ"ה וכפרוש הרמב"ם בפרק ג מהלכות ערוכין ה שם ו דכיון ששניהם אינם יכולים להשתמש באמצע אלא בנריקה ולא בטלטול אין אדם אוסר על חברו דרך אור שאין לו עליו תשמיש אלא באור ז כזה חרבה . . חרבה חצר חרבה חצר ח ח דשניהם משתמשים בה דרך שלשול, ורשות שניהם היא ט הגהות פרק טו מהלכות שבת **[סימן שעו]** א משנה ערוכין פ"ח ב שם בגמרא פ"ט ג חספות רא"ש שם **[סימן שעו]** א משנה ערוכין פ"ה וכו' שמעון ב שם מ"ז ג שם בגמרא מ"ה ד דמקא אמצעית כאלו דרה בהם ואין דיורי חיצונים באמצעית ה שם בגמרא ו דהשתא לא מחברין חיצונים בהדדי ז משנה שם מ"ה ובגמרא ח דרגל האסורה במקומה אסרת שלא במקומה ט שם במשנה ובגמרא י דכיון דערוכה אצלה יכולה להסתלק מהחיצונה דאמרין לחקוני שתפתח ולא לעוותי, וסוגרת הדלת ומשתמשת לעצמה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

רשותם, שיבטל כל אחד מהם רשותו לכל בני החצר, בין אם מבטלין לרבים שערכו, וכלכד שכל אחד מהם יבטל לכל אחד, בין אם מבטלין לאחד שלא ערב, אבל אין מבטלין לשנים שלא ערכו, בין אם מבטלין רבים וערכו בין אם הוא יחיד שלא ערב, שהרי אף לאחר שיבטלו להם הם שנים, ואחד אוסר על חברו. "ואפלו אמר לאחד אני מבטל לך על מנת שתחזור ותבטל לחברך, אינו מועיל:

סימן שפא - דיגי המבטל רשותו ועבר והוציא. וכו' ז' סעיפים:

א "המבטל רשותו והוציא אחר כך מביתו לחצר, בשוגג אינו אוסר, במזיד אוסר, שהרי חוזר מבטלו שובטל. "וואם החזיקו בו כבר, שהוציאו מביתם לחצר או שהכניסו מחצר לביתם, אינו יכול לחזור מבטלו. "ולרש"י אין חזקה מועלת אלא אם כן החזיקו משחשכה:

ב "יש בטול רשות מחצר לחצר, "לא שנא שתי חצרות ופתח ביניהן וערכו כל אחת לעצמה ולא שנא ערכו יחד, יכולה כל אחת לבטל רשותה לחברתה להיותה מתרת להשתמש בה ולא היא, לא שנא שתי חצרות זו לפני זו לפנים מזו ולא ערכו אלא החיצונה לבדה, שפנימית אוסרת על החיצונה, יכולה לבטל לה רשותה שלא תשתמש ולא תעבר עליה אלא בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מתרת, או אם ערכו יחד ונתנו ערוכין בחיצונה ושכח אחד מהפנימית ולא ערב יכול לבטל רשותו, דהינו שיבטל רשותו לכל אחד מבני הפנימית וגם לכל אחד מבני החיצונה ויהיה הוא לבדו אסור וכלם מתרים:

האחרים, אוסר עליהם. מה בתקנתם, יבטל להם רשותו, שיאמר רשותי מבטלת לכם או קנויה לכם, "ואין צריך לקנות בקנין סודר, "ויכול לבטל אף משתחשף. "ואם דר עם ד' או ה' צריך לבטל לכל אחד ואחד, שיאמר רשותי מבטלת לך ולך. "ויש אומרים שדי שיאמר רשותי מבטלת לכלם. "ואם בטל רשותו סתם, לא בטל אלא רשותו שיש לו בחצר, הלכך הם מתרים להוציא מביתם לחצר, וגם הוא, שהוא אורח בעלמא, אבל אסורין להוציא מביתו לחצר, וגם הוא. "ויש אומרים שצריך לנעל ביתו כדי שלא יבא להוציא באסור, ולא יפתחונו אלא בשרוצה לצאת ולבא וינעלנו מיד אחר צאתו ובוואו:

ב "אם בטל להם גם רשות ביתו, מתרין בין הוא בין הם להוציא לחצר, מביתו בין מביתם:

ג אם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשפירו, "יש אומרים שמועיל כמו בטול, "ויש אומרים שאינו מועיל:

ד "לאם בני החצר שערכו מבטלים רשותם לאחד שלא ערב, הוא מתר להוציא מביתו לחצר ולא מביתם (אם לא שבטלו בפרוש גם רשות ביתם) (בית יוסף), והם אסורים אף מבית לחצר, "ולא אמרין שיהיו כאורחים, שאין רבים נעשים אורחים אצל יחיד. "והוא הדין אם היו שנים לבד ובטל אחד מהם לחברו, המבטל אסור אף בשל חברו, וחברו מתר אף בשל עצמו, וכן רבים שלא ערכו שנתנו רשותם לרבים שערכו, לפי שהיחיד נעשה אורח אצל הרבים, ורבים אינם נעשים אורחים אפלו אצל הרבים ולא היחיד אצל היחיד. "שכחו שנים ולא ערכו, יכולים לבטל

המשך הלכות שבת, סימן שעח - דין חצרות הפתוחות זו לזו

ד "אם יחיד דר בפנימית ויחיד בחיצונה או שנים בחיצונה וערכו, אין היחיד שבפנימית אוסר על החיצונה. הגה והוא הדין רבים שהם יחיד, ואין צריך לערב בדרך שנתבאר לעיל סימן ש"ע (המגיד פרק ד):

ה "ג' חצרות זו לפני זו ויחיד בכל אחת, אף על פי שרבים דורסים בחיצונה אינם אוסרים, שכל אחת מתרת במקומה. ואם היו ב' בפנימית ולא ערכו, הרי הם אוסרים על היחידים שבאמצעית ושבחיצונה. זה הכלל, רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה, ורגל המתרת אינה אוסרת שלא במקומה:

סימן שעט - דיגי חצרות ובתים ביניהם. וכו' ב' סעיפים:

א "שתי חצרות וג' בתים ביניהם פתוחים זה לזה ורוצים לערב יחד, חצר זה בא דרך בית שאצלו ונתן ערוכו בבית שבאמצע וכן עושה השניה, ומתרים בשלשמן, שכל בית שאצל החצר חשוב לו כבית שער ואין צריך לתן פת, והאמצעי הוא בית שמניחין בו ערוכ ואין צריך לתן פת:

ב "שתי חצרות ושני בתים ביניהם ולא ערכו יחד אלא כל אחת לעצמה, ובא בן חצר זה דרך בית שאצלו והניח ערוכו בבית שאצל השני, וכן עשה השני, שגם הוא הניח ערוכו בבית הסמוך לחצר האחרת, ולא קנו ערוכ, שכל אחד הניח ערוכ בבית שער של חצר אחרת:

סימן שפ - דיגי בשול רשות. וכו' ד' סעיפים:

א "אחד מבני החצר ששכח ולא ערב עם

— ❧ — באר הגולה — ❧ —

כ שם במשנה ל שם בגמרא וכשמואל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ד מהלכות ערוכין [סימן שעט] א גמרא ערוכין ע"ה ב שם ע"ו בענין ונפשטא [סימן שפ] א משנה ערוכין ס"ט ב שם ובסימן פרק ב ג ברייתא שם ד שם במשנה ובבית הלל ה שם בגמרא דף ע' בענין ונפשטא ודף כ"ו וברבנן ו טור וכתב הרב המגיד שכן משמע מדברי רש"י (בדף כ"ו) ושלשון הרמב"ם בזה צריך תלמוד ז משנה וגמרא ס"ט לרבנן דקמא לן קומיהו ח הרא"ש שם וכדפרש רש"י ט פשוט שם בגמרא כ"ו ואפלו לרש"י י הרא"ש בריש פרק הדר וכן פתח הטור כ ה"ר"ם והמרדכי בפרק הדר, וכן נוטים דברי הרמב"ם בפרק ב' מהלכות ערוכין ל משנה שם ס"ט מ שם בגמרא נ הרב המגיד בפרק ב מהלכות ערוכין ס משנה ובריתא שם ס"ט וע' ע פשוט שם בגמרא דף ע' מיתורא דמתניתין [סימן שפא] א משנה בערוכין ס"ט וכו' יהודה הסכמת הפוסקים ב ברייתא שם וכו' יהודה ולא כר' יהודה דמתניתין דהלכה בדרבי המקל בערוכ ג טור בשם רש"י בדף ס"ח ד גמרא ס"ו וברבי יוחנן הסכמת הפוסקים ה שם משמעות הגמרא

ג יֵשׁ בְּטוֹל רְשׁוֹת בְּחֶרֶבָה, שְׁאֵם הָיוּ שְׁנֵי בָתִּים וְחֶרֶבָה בִּינֵיהֶם שְׁהִיא שֶׁל שְׁנֵיהֶם וְשָׁכְחוּ וְלֹא עָרְבוּ, יָכוֹל אֶחָד לְבַטֵּל רְשׁוֹתוֹ לְחַבְרוֹ וְלִהְיוֹתוֹ מֵתָר בּוֹ:

ד יֵשׁ בְּטוֹל רְשׁוֹת מִבֵּית לְבֵית, שְׁאֵם הָיוּ שְׁנֵי בָתִּים וּפְתַח בִּינֵיהֶם וְלֹא עָרְבוּ, אֶחָד מִבְּטֵל רְשׁוֹת לְחַבְרוֹ וְאֶפְלוּ הַמִּבְטֵל מֵתָר לְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ לְבֵית חֶבְרוֹ, "אֲבָל אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִבֵּית חֶבְרוֹ לְבֵיתוֹ, שְׁאֵז הָיָה חֲזוֹר וּמְחֻזָּק בְּרְשׁוֹת שְׁבִטָּל. טוֹכֵן אִם יֵשׁ לוֹ חֶדֶר פְּתוּחַ לְבֵיתוֹ וּבִטֵּל רְשׁוֹת בֵּיתוֹ, אֲסוּר לְהוֹצִיא מִהַחֲדָר לְבֵיתוֹ. הֵגָה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין לְבַטֵּל מִבֵּית לְבֵית אֲלֹא אִם כֵּן יִשְׁאִיר לַעֲצֻמוֹ חֶדֶר אֶחָד שְׁלֹא בִטֵּל, וְאֵז מֵתָר לְהַכְנִיס אֶפְלוּ מִבֵּית חֶבְרוֹ לְבֵיתוֹ, וְטוֹב לְהַחֲמִיר לְכַתְחֻלָּה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יִרְחֵם וְרַבֵּנוּ תָם וְהַגְהוֹת מִמּוֹנֵי פֶרֶק ב' מֵהַלְכוֹת עֲרוּבִין):

ה יִשְׁנֵי בָתִּים בְּשְׁנֵי צְדֵי רְשׁוֹת הָרַפִּים וְהַקִּיפּוֹם אֵינֶם יְהוּדִים מִחֻצָּה בְּשֶׁבֶת בְּעִנְיָן שִׁישׁ בִּינֵיהֶם כְּמוֹ חֶצֶר שְׁשֻׁנֵי בָתִּים פְּתוּחִים לֹו וְהָרִי הֵם אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה, אֵינֶם יְכוּלִים לְבַטֵּל כָּל אֶחָד לְחַבְרוֹ:

ו כִּיֹּרֶשׁ מִבְּטֵל רְשׁוֹת, שְׁאֵם לֹא עָרַב מוֹרִישׁוֹ וּמֵת בְּשֶׁבֶת וְהִיֹּרֶשׁ בָּא לְדוֹר בְּחֶצֶר לְאוֹסֵר, יָכוֹל לְבַטֵּל רְשׁוֹתוֹ:

ז "מִבְטָלִין וְחֻזְרִין וּמִבְטָלִין, כְּלוּמָר, שְׁמִבְטָלִים רְשׁוֹתֵם בְּגִי חֶצֶר זֶה לְבִנְיָ חֶצֶר אַחֲרָת אוֹ לְאֶחָד מִבְּנֵי חֶצֶר עַד שִׁיֹּצִיאוּ מֵה שִׁירְצוֹ, וְחֻזְרִין וּמִבְטָלִים לְאוֹתָם שְׁבִטָּלוּ לָהֶם עַד שִׁיֹּצִיאוּ גַם הֵם מֵה שִׁירְצוֹ:

סימָן שֶׁפֶב - אִם דִּירַת אֵינוּ יְהוּדִי מַעֲבֶבֶת בְּעָרוּבוֹ. וְבוֹ כ' סְעִיפִים:

א "הֶדֶר עִם עִכוּם" בְּחֶצֶר אֵינוּ אוֹסֵר עָלָיו, עַד שִׁיֹּהִי ב' יִשְׂרָאֵלִים דָּרִים בְּשְׁנֵי בָתִּים לְאוֹסְרִים זֶה עַל זֶה, אֵז הַעִכוּם אוֹסֵר עֲלֵיהֶם. וְאֵינוּ מוֹעִיל שְׁבִטָּל הַעִכוּם רְשׁוֹתוֹ, אֲלֹא צָרִיף שִׁשְׁפִּירוּ מִמֶּנּוּ. הֵגָה יִשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׁפִּיר אוֹ הִשְׁאִיל בֵּיתוֹ לְאֵינוּ יְהוּדִי אֵינוּ אוֹסֵר עָלָיו, דְּלֹא הִשְׁפִּיר אוֹ הִשְׁאִיל לוֹ בֵּיתוֹ כְּדִי שִׁיֹּאסֵר עָלָיו (הַמַּגִּיד פֶּרֶק ב'), אֲבָל אִם הַבֵּית שֶׁל אֵינוּ יְהוּדִי וְשָׁכְרוּ יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ וְאֵינוּ יְהוּדִי דֶר בֵּית

עֲמוֹ, אֵין שְׁכִירוֹת הַבֵּית מוֹעִיל לַעֲנִין שְׁכִירוֹת הָעָרוֹב (אוֹר וְרוּעָה). יִשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׁאִיל אוֹ הִשְׁכִּיר בֵּית לְחַבְרוֹ (בְּמִקּוֹם שְׁדָרִים אֵינֶם יְהוּדִים), אִף עַל פִּי שִׁישׁ לוֹ תַּפְסִיסָה בְּבֵית לֹא מֵהֵנִי, וְצָרִיכִים לְשַׁכֵּר מֵאֵינוּ יְהוּדִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מִשְׁנֵה כֶּסֶף):

ב יֵאֵם בְּטָלוּ הַיִּשְׂרָאֵלִים רְשׁוֹתָם לְאֶחָד מֵהֶם כְּדִי שִׁיֹּחֲשֵׁב כִּיחִידִי אֲצֵל הָאֵינוּ יְהוּדִי, אֵינוּ מוֹעִיל:

ג יֵאֵם אֵין לְאֵינוּ יְהוּדִי דְרִיסַת רֶגֶל עַל הַיִּשְׂרָאֵלִים אֵינוּ אוֹסֵר, כְּגוֹן שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת זֶה לְזֶה וְאֵין לָהֶם דְרִיסַת רֶגֶל זֶה עַל זֶה, וּבְחֶצֶר אֶחָד דֶּר אֵינוּ יְהוּדִי וּבְחֶצֶר אַחֵר דָּרִים ב' יִשְׂרָאֵלִים אוֹ יוֹתֵר, מִכְּנִיסִין וּמוֹצִיִּין מִחֶצֶר זֶה לְחֶצֶר זֶה בְּשֶׁבֶת דֶּרֶךְ חֲלוּץ שְׁבִינֵיהֶם וְאֵין צָרִיף לְשַׁכֵּר מִהָאֵינוּ יְהוּדִי:

ד הַשְׁוֹכֵר מִן הָאֵינוּ יְהוּדִי סֶתֶם, מוֹעִיל, וְאֵין צָרִיף לְפָרֵשׁ לוֹ שֶׁהוּא לְהַתִּיר הַטְּלָטוּל, וְאֵין צָרִיף לְכַתֵּב שׁוּם כְּתִיבָה עַל הַשְׁכִּירוֹת:

ה יִשְׁוֹכְרִין מֵאֵינוּ יְהוּדִי אֶפְלוּ בְּפִחוֹת מִשְׁוֹה פְּרוּטָה: וּמֵתָר לְשַׁכֵּר מִמֶּנּוּ בְּשֶׁבֶת (מִרְדְּכִי רִישׁ פֶּרֶק הֵדֶר) (וְעֵין לְקַמֵּן סִימָן שפ"ג):

ו יָכֹל זְמַן שְׁאֵין הָאֵינוּ יְהוּדִי חֲזוֹר כִּי מוֹעִיל הַשְׁכִּירוֹת, וְאֶפְלוּ לְזַמֵּן מֶרְבָּה: וְאֵינוּ יָכוֹל לְחֹזֵר מִשְׁכִּירְתוֹ עַד שִׁיֹּחֲזִיר הַדָּמִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רש"י פֶּרֶק הֵדֶר):

ז יֵאֵם שְׁכָרוּ מִהָאֵינוּ יְהוּדִי לְזַמֵּן יָדוּעַ לְכַשִּׁיכְלָה הַזְּמַן צָרִיף לְחֹזֵר וְלְשַׁכֵּר שְׁנִית, וְצָרִיף לְחֹזֵר וְלַעֲרֹב, דָּאִין עָרוֹב רֹאשׁוֹן חֲזוֹר וְנַעוֹר:

ח יֵאֵם שְׁכָרוּ מִהָאֵינוּ יְהוּדִי לְזַמֵּן יָדוּעַ וּבְתוֹף הַזְּמַן הַשְׁכִּיר הָאֵינוּ יְהוּדִי דִירְתוֹ לְאַחֵר, דִּי בְשְׁכִירוֹת הָרֹאשׁוֹן:

ט 'ה' הַדָּרִים בְּחֶצֶר, אֶחָד שׁוֹכֵר מִהָאֵינוּ יְהוּדִי בְּשִׁבִּיל כָּלָם:

י יֵאֵם שְׁכָרוּ מִמֶּנּוּ בְּעַל כְּרָחוּ אֵינוּ מוֹעִיל, אִף עַל פִּי שֶׁהָיָה רִגִּיל לְהַשְׁכִּיר מִקֶּדֶם:

יא לְאֲבָל מֵאֲשֶׁת אוֹ מִשְׁכִּירוֹ וְלִקְיֹטוֹ שׁוֹכְרִים אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מוֹחָה, (וְשָׁכְרוּ שֶׁל

שְׁכִירוֹ וְלִקְיֹטוֹ שֶׁל בְּעַל הַבֵּית הוּא כְּשָׁכִיר בְּעַל הַבֵּית עֲצֻמוֹ) (רִיב"ש סִימָן תכ"ז):

יב יֵאֵם אֵינוּ רוּעָה לְהַשְׁכִּיר, יִתְקַרֵּב לוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַחֶצֶר עַד שִׁיֹּשְׁאִיל לוֹ רְשׁוֹתוֹ שִׁיֹּהִיא לוֹ רְשׁוֹת לְהַנִּיחַ בּוֹ שׁוּם דָּבָר, דִּהְיוּ לֹה בְּשָׁכְרוֹ וְלִקְיֹטוֹ, יוֹמְשָׁכִיר שְׁלֹא מִדַּעַת הָאֵינוּ יְהוּדִי. סִינֵשׁ אוֹמְרִים שְׁאֵין צָרִיף לְהַשְׁכִּיר, אֲלֹא נוֹתֵן עָרוֹבוֹ וְדִיו:

יג יֵאֵם יָחַד לוֹ מִקּוֹם בְּבֵית שְׁמִשְׁאִיל לוֹ, כִּיֹּן שְׁאֵינוּ כְּשִׁלּוּחוֹ בְּכָל הַבֵּית לֹא מֵהֵנִי:

יד יִשְׁכָרוּ מִשְׁכִּירוֹ וְלִקְיֹטוֹ לְזַמֵּן, אִף עַל פִּי שֶׁשָּׁלְקוּ תוֹף הַזְּמַן מִהֵיוֹת שְׁכִירוֹ וְלִקְיֹטוֹ, מֵתָרִים עַד תָּם הַזְּמַן. אֲבָל אִם שְׁכָרוּ מִמֶּנּוּ סֶתֶם, כִּיֹּן שֶׁשָּׁלְקוּ נִתְבַטֵּל הַשְׁכִּירוֹת. הֵגָה וְהוּא הֵדִין אִם שְׁכָרוּ מִגִּזְרֵי הַמֶּלֶךְ וְנִסְתַּלַּק לְגִמְרֵי מִן הַמֶּלֶךְ. אֲבָל אִם לֹא סָלְקוּ רַק מִן הַגִּזְרֵי וְעָדִין אוֹכַל פֶּרֶס הַמֶּלֶךְ, עָדִין מִקְרִי שְׁכִירוֹ וְלִקְיֹטוֹ וְיִכָּוֵל לְשַׁכֵּר מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן גַּם שְׁכִירוֹת הָרֹאשׁוֹן עָדִין קָנִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רש"ב א):

טו יֵאֵם יִשְׂרָאֵל וְאֵינוּ יְהוּדִי דָרִים בְּבֵית אַחַת, צָרִיף לְשַׁכֵּר מִהָאֵינוּ יְהוּדִי וְלַעֲרֹב עִם הַיִּשְׂרָאֵלִים. הֵגָה אִם יֵשׁ לְכָל אֶחָד דִּירָה בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, וְהוּא הֵדִין ב' (אֵינֶם יְהוּדִים) הַדָּרִים בְּכֵהָא גִּזְרָא בְּבֵית א', צָרִיף לְשַׁכֵּר (מִשְׁנֵיהֶם) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְהוֹת אֲשֵׁרִי):

טז יֵאֵם יֵשׁ לְאֵינוּ יְהוּדִי ה' שְׁכִירִים אוֹ לְקִיטִים יִשְׂרָאֵלִים דָּרִים בְּבֵיתוֹ, אֵין דִּירְתָם חֲשׁוּבָה דִּירָה שִׁיֹּאסְרוּ זֶה עַל זֶה (דְּשְׁכִירוֹת שֶׁל אֵינוּ יְהוּדִי אֵינוּ אוֹסֵר אִם שְׁכָרוּ מִבְּעַל הַבֵּית) (בֵּית יוֹסֵף):

יז יִשְׁתִּי חֲצֵרוֹת זֶה לְפָנִים מִזֶּה וְיִשְׂרָאֵל וְאֵינוּ יְהוּדִי בְּפָנִימִית וְיִשְׂרָאֵל בְּחִיצוֹנָה, אוֹ שִׁיִּשְׂרָאֵל וְאֵינוּ יְהוּדִי בְּחִיצוֹנָה וְיִשְׂרָאֵל בְּפָנִימִית, "וְאֶפְלוּ אֵינוּ יְהוּדִי בְּפָנִימִית וְשְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים בְּחִיצוֹנָה, אוֹסֵר יוֹיֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר שְׁאֶפְלוּ אֵינוּ יְהוּדִי בְּפָנִימִית וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד בְּחִיצוֹנָה אוֹסֵר:

יח יֵאֵם יְהוּדִי שֶׁהִשְׁכִּיר בֵּיתוֹ לְחַבְרוֹ אֵינוּ יְהוּדִי, אִם נִשְׁאָר לוֹ שׁוּם תַּפְסִיסָה בְּבֵית, שִׁישׁ לוֹ רְשׁוֹת לְהַנִּיחַ שָׁם שׁוּם כְּלִים, יְכוּלִים לְשַׁכֵּר מִמֶּנּוּ, וְאִם לֹא נִשְׁאָר לוֹ שׁוּם תַּפְסִיסָה, יֵאֵם יָכוֹל הַמִּשְׁכִּיר לְסַלֵּק

סוף באר הגולה

ו שֵׁם וְכר' יוֹחֲנָן הַסְּכֵמַת הַפּוֹסְקִים ז' תּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם רש"י אֲעֻבְדָּא דְהֶמֶן בְּר' רִיסְתָק וְכֵן פֶּסֶק הָרַא"שׁ וְהַטּוֹר ח' טוֹר וְהַגְהוֹת מִמּוֹנֵי בְּשֵׁם סמ"ק וּסמ"ג ט שֵׁם י' בְּרִיתָא שֵׁם ע' כ' שֵׁם וְכֵרֶב נִחְמָן הַסְּכֵמַת הַפּוֹסְקִים ל' עַל פִּי מֵה שְׁנֵיבְאָר בְּסִימָן ש"ע א מ' שֵׁם וְכֵרֶב הַסְּכֵמַת הַפּוֹסְקִים וְכֵן כְּתַב רמב"ם בְּפֶרֶק ב' מֵהַלְכוֹת עֲרוּבִין [סִימָן שֶׁפֶב א] מִשְׁנֵה עֲרוּבִין ס"א וְכר' אֲלִיעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב בְּגִמְרָא שֵׁם ס"ב ב' מִבְּאֵר בְּסִימָן ש"ע מ' הֵם שְׁאֵינֶם אוֹסְרִים ג' שֵׁם בְּגִמְרָא ס"ד בְּעֻבְדָּא דְהֶמֶן בְּר' רִיסְתָק ד' הָרַא"שׁ בְּתִשְׁבּוּכָה ה' שֵׁם פ"ה וְכֵרֶב שֶׁשֶׁת וְכִפְרוֹשׁ הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם הָעָרוֹב ו' שֵׁם הָיוּ ז' הָרַא"שׁ וְהַמְרָדְכִי בְּרִישׁ פֶּרֶק הֵדֶר בְּשֵׁם ר"מ הֵדֶר בְּשֵׁם ר"מ וְהַגְהוֹת מִמּוֹנֵי בְּפֶרֶק ב' מֵהַלְכוֹת עֲרוּבִין ח' תְּשׁוּבַת הַרמב"ן סִימָן ר"ז ט שֵׁם י' שֵׁם בְּגִמְרָא ט"ו כ' כִּי מִשְׁמַע בְּדָף ס"ג בְּעֻבְדָּא דְהֶמֶן בְּר' רִיסְתָק ל' פְּשׁוּט מִהֵהוּא עֻבְדָּא וְכֵן כְּתַב הַרש"ב א' בְּתִשְׁבּוּכָה מ' פְּשׁוּט מִהֵהוּא עֻבְדָּא שֵׁם ס"ד נ' רמב"ם בְּפֶרֶק ב' מֵהַלְכוֹת עֲרוּבִין וְהַרש"ב א' בְּתִשְׁבּוּכָה צ' תּוֹסְפוֹת ס"ד מֵהָ דר' יוֹחֲנָן בִּירוּשְׁלַמִי שֵׁם ק' בְּכָלִי ס"ד ר' שֵׁם בְּגִמְרָא ס"ה ש' שֵׁם ת' הַרמב"ם בְּפֶרֶק ד' מֵהַלְכוֹת עֲרוּבִין א' שֵׁם בְּגִמְרָא ב' שֵׁם מִעֻבְדָּא דְרִישׁ לְקִישׁ וְתַלְמִידֵי רַבִּי חֲנִינָא

השוכר תוך זמן יכולים לשכר ממנו, ואם לאו אינו מועיל אלא אם כן ישכרו מהשוכר. הגה והוא הדין איש אחר שיש לו תפיסה בבית יכולים לשכר ממנו, דלא גרע משכירו ולקטו (בית יוסף בשם ריב"ש סימן תכ"ז):

יט יחצר שישאל ואינו יהודי דרים בה ובית אחד של ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר וחלונות ביניהם, אינו יכול לערב דעמו דרך החלון שביניהם כדי להוציא פלוני דרך בית שכנו הפתוח לחצר, אבל אם פתח פתוח ביניהם, מותר. וי"ש מי שאומר דאף אם פתח פתוח ביניהם אסור:

כ יחצר שישאל ואינו יהודי שרויים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו ערוב דרך חלונות, אף על פי שהם מתרים להוציא מבית לבית דרך חלונות, הרי הם אסורים להוציא מבית לבית דרך פתחים מפני האינו יהודי עד שישפיר. הגה ספינה שיש בה ישראלים רבים ויש להם בתים מיחדים, צריכים לערב ולשכר רשות מן האינו יהודי בעל הספינה או להקליעו בשכר הספינה (בית יוסף בשם שבלי לקט). וענין לעיל סימן שס"ו סעיף ב':

סימן שפג - בשאלין האינו יהודי בבית אינו מעצב. ובו סעיף אחד:

א "אינו יהודי הדר עם שני ישראל ואין האינו יהודי בביתו, אינו אוסר ועין לעיל סימן שצ"א, ויערבו ויהיו מתרים. בא האינו יהודי בשבת, אוסר והערוב בטל, ומיהו, יכולים לשכר ממנו בשבת ואחר כך יבטל האחד לחברו ויהיה היחיד מותר, וכל שכן אם מת העובד כוכבים בשבת, שייבטל אחד לחברו ויהיה היחיד מותר:

סימן שפד - אינו יהודי אבקנאות, אם מעצב. ובו ב' סעיפים:

א "אינו יהודי הנכנס לשם אבקנאות, אם נכנס שלא ברשות אינו אוסר לעולם, ואם נכנס ברשות, אם הוא רגיל לבא אוסר מיד, ואם אינו רגיל אינו אוסר עד לאחר שלשים יום:

ב יאנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים, בין בחזקה בין ברצון, יאם יש לבטל בתים באותן מקומות שנכנסו האנשים יהודים בלי שאלה לטלטלם בשבת, אינם אוסרים עליהם:

סימן שפה - דין צדוקי וכותי בערוב. ובו ד' סעיפים:

א "צדוקי הרי הוא פושטל ומבטל רשות, אבל ערוב אינו מועיל כיון שאינו מודה בערוב:

ב ככותי הרי הוא כשאר עמים ואין לו תקנה אלא בשכירות:

ג "ישראל מוקר לעבודת אלילים או לחלל שבתות בפרהסיא, יאפלו אינו מחללו אלא באסור דרבנן, הרי הוא כעובדי אלילים. ואם אינו מחלל אלא בצנעה, אפלו מחללו באסור דאורייתא, הרי הוא כישאל ומבטל רשות:

ד "ישראל שהמיר והיו לו בתים בשכונת ישראל שעברו לכל השנה, אם אין לו פתח אחר כלל, הוא אוסר בכל שבת שחל לאחר שהמיר, אבל אם יש לו פתח אחר לשכונת האינו יהודי, אפלו הוא פתח קטן שלא היה רגיל בו מתחלה, דוחין אותו אצל פתח הפתוח לשכונת האינו יהודי:

סימן שפז - דיני שתוף בערוב. ובו ט' סעיפים:

א "אסרו חכמים לטלטל מן החצרות למבוי, והתירוהו על ידי שתוף, בשגובין פת או דבר אחר ממניי מאכל מכל חצר וחצר ונותנים אותו באחד מן החצרות, ואנו רואים כאלו פתוח כל המבוי לאותו חצר. וימפני שאינו אלא לשתוף החצרות, יכולים לתנו באויר החצר או בבית שאין בו ד' על ד', ואין צריך לתנו בבית, רק שיהיה במקום המשתמר, הלכך אין נותנים אותו באויר המבוי (ועין לעיל סימן שס"ו):

ב "ישראלים שדרים בג' מקומות חלוקים ודלתות כל אחד מהמקומות נעולים בלילה והשמש גובה קמח מפלם, אינו מועיל להם להשתתף, ששתוף מבוי צריך

שיהיה מנח פחצר שבמבוי, ואלו שנבדלים זה מזה ורחוקים אין שתופן אחד ואין מבואיתן כאחד. הגה ואם ערכו במקום א', אין האחרים שלא ערכו אוסרים עליהם, הואיל ואין להם דריסת הרגל זה על זה, פי אין כל העיר חשוכה כמבוי א' אף על פי שישבין בהקף חומה אחת (בית יוסף סימן שצ"ב בשם חזוה התנופה):

ג יבכל משפטי ערובי חצרות ושעורו, ושאשתו מערכת בשבילו, ושמשערבין שלא לדעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר א', ושקטן יכול לגבותו, וששכול אחד לזכות לכלם (ושאם היו שתפין אין צריך לערב), כך דיני שתוף: הגה ואפלו היה משתף עם שכניו בסחורה, לזה כיון ולזה בשמן, אין צריך להשתתף, והוא שיהיה בכלי אחד (טור סימן שס"ו):

ד ימשתתפין בכל מיני מאכל, יאפלו ד' וה' מיני מאכל מצטרפין למזון שתי סעודות:

ה יבכל מיני מאכל משתתפין, חוץ מגדגדניות שהקשו לזרע, ותבלין ופולין יבשים, ולא בעלי בצלים שלא גדלו ארץ זרת, ולא בכמהין ופטירות ולא בכפניות, ולא בעדשים, ולא בחטים ושעורים, ולא בקרק שהוא בשיל ולא בשיל, ולא במים לבדם ולא במלח לבדו, אבל אם ערכם יחד משתתפין בהם. וי"ש אומרים דדוקא כשנתן לתוכן שמן. וי"ש אומרים שמשערבין בתבלין:

ו יבכל דבר שרגילים ללפת בו את הפת, שעורו ללפת בו פת הנאכל לשתי סעודות, וכל שאין מלפתין בו הפת, שעורו כדי לאכל ממנו שתי סעודות. ובשר חי לא הוי לפתן, וצריך כדי שיאכל ממנו שתי סעודות, אבל צלי הוי לפתן, ושעורו ללפת בו שתי סעודות. חמץ הוי לפתן, וכן יין מבשל, אבל יין חי לא הוי לפתן, ושעורו שתי רביעיות, וכן שעור שאר משקים:

ז ימשתתפין בשני ביצים, אפלו חיים, כב' רמונים, בה' אפרסקים, בליטרא ירק בין חי בין מבשל, בפולים לחים כמלא היד, בתפוחי יצר מלא הקב:

» באר הגולה «

ג שם ע"ד גבי מימרא דרב יהודה אמר רב וכפרוש רש"י שם ד התוספות והרא"ש שם בשם ר"י ה לרש"י שם ו הרמב"ם בפרק ב' מהלכות ערובין כפי פרושו במימרא דלעיל וכתב הרב המגיד אף על פי שיש לאתרוגים בזה שיטה אחרת דינו של רבנו אמת ופרושו נראה (סימן שפג) א מצבדא דרב חנינא בר יוסף וכו' בההוא פונדק כפרוש רש"י שם בנסחאות שלפנינו ערובין ס"ה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ב מהלכות ערובין (סימן שפד) א וירושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש אמנתיתין דאנשי חצר וכו' ס"ט ב תשובת הרשב"א ג כרבי יהודה במשנה פ"ה (סימן שפה) א משנה ערובין ס"א ובגמרא בפרוש המשנה וכו' שמעון בן גמליאל, הרא"ש בשם ר"מ והרמב"ם בסוף פרק ב ב פשוט בריש חלין ד' ג בריתא ערובין ס"ט ד תוספות והרא"ש והמרדכי שם וכן דעת רש"י ה הרשב"א בתשובה (סימן שפז) א מדברי רמב"ם בפרק א ושנוי בריתא שבת ו' ובפרוש רש"י שם ב משנה ערובין כ"ו ובריתא פ"א ג בריתא וגמרא פ"ה ובפרוש רש"י שם ד בריתא ס"ה ג' ה הרשב"א בתשובה ו ממשמעות המשנה ע"ג ז צינתי בריש הסימן ח ממשנה בריתות י"ג והובא בערובין כ"ט וגמרא שם ט שם בגמרא כ"ח י שם בגמרא כל זה וכן כתב הטור ושאר פוסקים כ תוספות והגהת אשר"י ל רמב"ם בפרק א' מהלכות ערובין וסמ"ג מ שם בגמרא כ"ט: ג שם בגמרא ס בריתא לענין מעשר עני וכן לערוב

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון נ"ו: - כו השון - כו שבט - כו אייר - כו אב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שפו - דיני שיתוף בעירוב

ח "משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לגזיר ביין ולישראל בתרומה. וכן פ' (הנדר) מאכל זה או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהיני דוקא בשנדר או נשבע שלא יאכלנו, אבל אם נדר או נשבע שלא ינהג ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף בה) (טור):

ט "אמר על כפר היום חל ולמחר קדש או קונם, משתתפין לו בה, שפין השמשות עדין לא נהקדשה ודאי וראויה היתה מבעוד יום, אבל אם אמר היום קונם ולמחר חל, אין משתתפין לו בה, שאינה ראויה עד שתחשף. והצר הפתוח לשני מבואות ושתף עם כל א' מהם, מחר עם כל א' מהם לטלטל ממנו לחצר ומחצר לתוכו, ואסור לטלטל כלים ששבתו במבוי זה למבוי האחר דרך החצר. "ואם לא שתף עם שום אחד מהם, אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבא בחל דרך עליהם, אוסר על שניהם, ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל, אותו שרגיל אוסר ושאינו רגיל אינו אוסר. ואם שתף עם אותו שאינו רגיל, החרגיל לעצמו אם שתפו ביניהם. "וכן אם היה רגיל עם שניהם ושתף עם אחד מהם, מחר השני, שהרי סלק עצמו ממנו. "ואם המבוי שרגיל בו שתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שתפו והוא לא שתף לא עם זה ולא עם זה, דוחים אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מחר,

כיון שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שתף עמהם, ויש רוח לאחרים שעל ידי זה יהיו מתרים, כופין אותו על מדת סדס: סימן שפז - שתפין במבוי צריכין לערב בחצרות. ובו סעיף אחד:

א "המשתתפין במבוי צריכין לערב בחצרות כדי שלא ישכחו התינוקות תורת ערוב, שהרי אין התינוקות מכירים מה נעשה במבוי, לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת, סומכין עליו ואין צריך לערב בחצרות, שהרי התינוקות מכירים בפת. ויש אומרים שאם לא ערבה כל חצר לעצמה אין סומכין על השתוף, אבל כשכל חצר ערבה לעצמה ואחר כך נשתתפו במבוי ולא ערבו דרך פתחים שביניהם, מתרים להשתמש בחצרות שבמבוי דרך פתחים שביניהם, שסומכים על שתוף במקום ערוב, ואם ערבו דרך פתחים שביניהם ולא נשתתפו במבוי, מתרות להשתמש החצרות במבוי, שסומכים על ערוב שערכו החצרות דרך פתחים במקום שתוף. הגה ויש אומרים דסומכין אשתוף במקום ערוב אפלו לא נשתתפו אלא ביין, וכן סומכין אערוב במקום שתוף (הרא"ש והמרכ"י פרק הדר וטור). ולעיל סימן שס"ו סעיף ז בהג"ה בתבתי דאנו נוהגין לכתחלה שלא לעשות רק שתוף אחד בקמח, ונראה לי הטעם, כי ערוב שלנו שכל אחד מבני החצר נותן לשתוף הוי כערוב ושתוף ביחד ולכתחלה אין לעשות יותר, והא שהצריכו שתוף וערוב הינו בזמן הגמרא שבני החצר לא נתנו לשתוף, רק החצר ערבו ביחד ואחד מבני החצר נתן לשתוף, אבל בכהאי גוונא לכלי עלמא אין עושין רק שתוף א', ואי

עבד יותר וברך עליו הוי כרבה לבטלה (דעת עצמו ותשובת מהר"ם שהביא הבית יוסף): סימן שפח - דין אם לא ערבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי. ובו סעיף אחד:

א "אם לא ערבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי, מתר לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו, בין ערבו חצרות עם הבתים בין לא ערבו. יולקח רבנו משה בר מימון, דוקא בשלא ערבו חצרות עם הבתים, אבל אם ערבו חצרות עם הבתים א אין מטלטלין במבוי אלא בארבע אמות: סימן שפח - אינו יהודי שיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף. ובו סעיף אחד:

א "אינו יהודי הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה או לקרפף, אפלו אין בו אלא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אינו אוסר על בני מבוי אפלו מכניס ומוציא גמלים וקרונות דרך המבוי כל היום, שחפץ יותר באותו שפתוח לו מאחוריו לבדו שיש לו אויר, והוי פתחו למבוי כמו שאינו רגיל, שאינו אוסר, והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים, אבל אם אין בו אלא סאתים, קטן הוא ולא ניחא לה בה. וישאל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושכח ולא ערב, אם הקרפף יותר מסאתים, אוסר, לפי שאינו ראוי לו ואינו מסתלק מן המבוי, ואם הקף לדידה, אפלו יותר מסאתים אינו אוסר כיון שראוי לו. ויש מי שאומר דאדרבה, אם הקף לדידה, אפלו בית סאתים אוסר, שפיון שהקף לדידה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי:

באר הגולה

ע משנה שם כ"ו וכתנא קמא הרא"ש והרמב"ם בפרק א מהלכות ערובין פ' שם בגמרא ל' צ' רמב"ם בפרק א ק' שם בגמרא ל"ו בעיא ונפשטא ר' משנה שם מ"ה לענין חצרות וכו' שמעון ומשמע בגמרא מ"ט שהוא הדין לחצר שבין ב' מבואות ש' שם בגמרא וכן פתב הרמב"ם בפרק א מהלכות ערובין ת טור א שם בגמרא [סימן שפז] א ברייתא ערובין פ"א וכו' מאיר ב' שם ובמאן דאמר בפת פלי עלמא לא פליגי ג בפרוש רש"י שם ובתוספות ע"ב ושאר פוסקים ואין דעת הרמב"ם בן בפרק א ובפרק ה [סימן שפח] א שבת ק"ל ודלא כמימא דרב שם ב בפרק ה' מהלכות ערובין וקרב [סימן שפט] א ערובין ס"ו מימא דאמוראי ב טור בשם רש"י [וכן פתב הרב המגיד בריש פרק א מהלכות ערובין] וישן משמע מדברי הרמב"ם שם ג תוספות בשם ר"י שם

הנה מובא באן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון נו - עמוד א]

סימן שצ - מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו וצדו אחד וישראל. ובו ב' סעיפים:

א "מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד וצדו אחד וישראל, ובית של ישראל אחר אצלו פתוח לרשות הרבים ולא למבוי, וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול לערב דרך החלון שביניהם להוציא כליו למבוי דרך בית ישראל שכנו הפתוח למבוי, אבל אם פתח ביניהם, מתר. ויש מי שאוסר אף בפתח פתוח ביניהם:

ב "מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד וישראלים, והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל וערכו כלם דרך חלונות, אף על פי שנועשו כפאנשי בית אחד ומתרים להוציא ולהכניס דרך חלונות, הרי אלו אסורים להשתמש במבוי דרך פתחים עד שישקרו מן האיני יהודי:

סימן שצא - דין במו"ל רשות לאותן שישבחו לערב. ובו ב' סעיפים:

א "ככל משפטי בטול למי ששכח ולא ערב בחצרו, כן הוא במבוי, שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה, מבטלת רשותה לשאר בני המבוי או הם לה באף על פי שהם רבים, שבני החצר גבי מבוי חשובים כיהודי בחצר. וככל משפטי ישראל בחצר עם האיני יהודי, כן הוא במבוי או בעיר, שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המקפת חומה עד שיהיו שתי חצרות של בתי ישראל בעיר, אבל חצר אחת לא, אפלו אם הרבה בתים של ישראל פתוחים לתוכה, והוא שתהא העיר מקפת חומה לדירה, וסתם עצירות הן מקפות לדירה, וסתם מבצרים אינם מקפים לדירה. וכשיש שתי חצרות של בתי ישראל בעיר, "צריכים לשכר מפל חצר וחצר של אינו יהודי ואין מספיק במה שישכר משר העיר. הגה ויש אומרים דדוקא לענין להוציא ולהכניס לרשות אינו יהודי, אבל לטלטל במבוי יכול לשכר מן השר, שהרי דרך המבוי הוא של השר ויכול לסלק כל האינם יהודים משם (ריב"ש סימן תש"ו). "במה דברים אמורים, בשר שאין הבתים שלו יוגם אין לו רשות להשתמש

בבתי בני העיר כלל, אפלו בשעת מלחמה, אבל במקום שכל צרכי העיר אינם נעשים אלא על פי השר או הממנה שלו, ודאי ששכירות מהשר ההוא או משכירו ולקוטו מהני, שהרי יש לו רשות להשיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם:

ב "ישראלים הדרים בחצר יחידי בעיר של אינם יהודים שהיא מקפת חומה, ועברו יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאכסנו בחצר אחרת, אינם אוסרים עליהם, דאורח אינו אוסר, ומתרים לטלטל בכל העיר (ועין לעיל סוף סימן ש"ע):

סימן שצב - דיני ערובין בעיר.

ובו ח' סעיפים:

א "עיר שהיתה קנזן יחיד, אפלו נעשית של רבים, משתתפים כלם שתוף אחד ויטלטלו בכל המדינה, וכן אם היתה של רבים ויש לה פתח אחד, משתתפים כלם שתוף אחד. אבל אם היתה של רבים ויש לה שני פתחים, שהעם נכנסים בזה ויוצאים בזה, אפלו נעשית של יחיד אין מערבין את פלה, אלא מניחין ממנה מקום א' אפלו חצר אחת ובית לתוכה, ומשתתפין השאר, ויהיו אלו המשתתפין כלם מתרים בכל העיר חוץ מאותו מקום ששירי, ויהיו אותם הנשארים מתרים במקומם בשתוף שעושים לעצמם, ואם היו הנשארים רבים, אסורים לטלטל בשאר כל העיר, ודבר זה משום הכר הוא, כדי שידעו שהעירוב התיר להם לטלטל בעיר זה שרבים בוקעים בה, שהרי במקום שנשאר ולא נשתתף עמהם אין מטלטלים בו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן. ואם רצו לערב מבוי מבוי בפני עצמו כל שכן דמהני, דאין שיור גדול מזה. הגה וצריך שיעשו ביניהם שני פסין של שני משהויין אם הוא רחב עשר אמות, וביתר מ' צריך צורת פתח. (טור):

ב "עיר של רבים שיש לו פתח אחד וסלם במקום אחר, מערבין את פלה ואין צריך שיור, שאין הסלם שבחומה חשוב כפתח, ויאפלו העמיד הרבה סלמות זה בצד זה

עד רחב י', לא חשיב כפתח. ואם יש לה שני פתחים ויש אשפה לפני אחד מהם, כאלו אין שם אלא פתח אחד:

ג "הבתים שמניחים אותם שיור, אף על פי שאינם פתוחים לעיר, אלא אחוריהם לעיר ופניהם לחוץ, ואפלו הוא (רק בית אחד, אפלו) בית הבקר או בית התבן שאין צריך לערב, עושים אותם שיור ומערבין את השאר:

ד "עיר שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי אחד, הרי זה אוסר על כלם, ואם בנו מצבה על פתח המבוי אינו אוסר עליהם. לפיכך, עיר שהיתה קנזן יחיד, אפלו נעשית של רבים, אין מערבין אותה לחצאין, אלא או פלה או מבוי מבוי, ובונה כל מבוי ומבוי מצבה על פתחו אם רצה לחלק רשותו מהם, כדי שלא יאסר על שאר המבואות:

ה "במה דברים אמורים שאין מערבין אותה לחצאין, בעיר מקפת חומה גבוה י' טפחים ויש לה דלתות, אבל אם לא היתה העיר פלה מכשרת במחצות ובאו להכשיר חציה ולערכה, הרשות בידם:

ו "זה שאמרנו שאין מערבין אותה לחצאין הינו לומר שאין לחי וקורה מועיל לסלקם זה מזה, אבל בפס ארבעה או בשני פסין שני משהויין, נחלקים אלו מאלו ומערבין לחצאין. ואם הוא רחב מעשר אמות, עושה צורת פתח. הגה או יעשה מחצה גבוה י' לפתח מבואו (טור). יש אומרים, הא דעיר של יחיד אסור לחלק הינו לארפה, מאחר דשניהם צריכים לילף לרשות הרבים שבתוכה, אבל לרחבה ואלו יוצאים בשער זה ואלו יוצאים בשער זה ואין להם דריסת הרגל זה על זה, מערבין לחצאין ועושין תקון ביניהם, כמו שנתבאר לעיל סימן שס"ג דעד י' מהני לחי או קורה וביתר מעשרה צורת הפתח (הנהות ממוני פרק ה מהלכות ערובין והרא"ש והטור):

ז "עיר של רבים ונתמזקה ועמדה על חמשים דיורים, אין צריך שיור:

ח "המזקה בשתוף לכל בני העיר, אם ערכו כלם ערוב אחד אין צריך להודיעם,

באר הגולה

סימן שצ א ערובין ע"ד וצינתי לעיל בסימן שפ"ב ב רמב"ם בפרק ה מהלכות ערובין ועין במה שצינתי לעיל **סימן שצא** א משנה ערובין על גבי ובגמרא שם ב גלומר וקמא לן דאין מבטלין רשות לרבים שלא ערכו כמבאר בסימן ש"ע ג הרא"ש ויש פרק הדר ורבנו ירמיה בספרו ד תוספות ה טור והמרדכי בשם ר"מ ונהל בו וצינתי מוצא הדין לעיל בסימן שפ"ב ו בית יוסף וכן כתב הרשב"א בתשובה ז הרב המגיד בפרק ב מהלכות ערובין ושאר פוסקים ח בית יוסף **סימן שצב** א משנה ערובין ג"ט וכפרוש הרמב"ם כפי מה שצינתי בסימן שפ"ה סעיף ז' ב שם בגמרא דף ס' ג הרב ר' יהונתן בפרוש שם ד שם בגמרא ג"ט משמה דרב נחמן ה שם ס' משמה דשמואל ו שם ג"ט בעבדא דר' זיקא ז שם ס' בעבדא דבני קנזאי ח רמב"ם פרק ה מהלכות ערובין מהא דעביד דקה ג"ט ט הרב המגיד בפרק ה ושפן כתב רמב"ן ושפן משמע מלשון רמב"ם בבאורי הרא"ש שם ושפן כתב התוספות וכן כתב ר"מ כ רבנו ירמיה מבריתא דר' יהודה בגמרא שם ס' ל הרמב"ם בפרק ה מהלכות ערובין

שזכות הוא להם. מדין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר, או מי שהלך לשבת בעיר אחרת, או אינו יהודי שהיה עמם בעיר, דין הכל כדינם בחצר ומבוי: **סימן שצג - דין ערוב ביום טוב שחל בערב שבת ודין בין השמשות לערב.** ובו ג' סעיפים.

א אין מערבין ערובי חצרות ושתופי מבואות ביום טוב שחל להיות בערב שבת. ואם שכח ולא ערב מערב יום טוב וחלו שני ימים טובים ביום החמישי ויום ששי, יערב ביום טוב על תנאי, שיאמר אם היום חל יהא זה ערוב ואם היום קדש אין בדברי כלום, ולמחר יאמר אם היום קדש הרי ערבתי מאתמול ואם היום חל יהא זה ערוב. והני מלי בבי' ימים טובים של גלויות, אבל בבי' ימים טובים של רשות הרבים לא, ידיקומא אריכתא דמנא (ועין לקמן סימן תקכ"ח):

ב אחד ערובי חצרות ואחד שתופי מבואות ימערבין אותם בין השמשות, והאפלו אם כבר קבל עליו תוספת שבת. ויש אוסרים אם קבל עליו תוספת שבת:

ג יערב לשנים, לאחד מבעוד יום ונאכל הערוב בין השמשות ולאחד ערב בין השמשות, שניהם קנו ערוב, שלאותו שנאכל ערובו בין השמשות אנו חושבים אותו לילה ולאותו שהניח ערובו בין השמשות חושבים אותו יום. האכל אם ערב עליו בין השמשות ונאכל ערובו בין השמשות, אסור:

סימן שצד - ספק ערוב מה דינו. ובו ג' סעיפים:

א ספק ערוב, כגון ספק אם היה קנים בין השמשות אם לאו, מתר, והוא שהיה לו חזקת פשרות, כגון שהניחו שם וארע בו ספק, באכל אם לא היה לו חזקת פשרות, כגון ספק אם הנח שם אם לאו, לא:

ב יוצריף שהיה הערוב בין השמשות במקום שראוי לשלו, הלכך, אם נפל עליו גל ואינו יכול לשלו בלא מרא וחצינא, אסור: הגה והערוב אין צריך להיות קנים רק

בין השמשות (טור), ויכול לאכלו כשודאי חשכה (הגהות אשרי ומרדכי פרק בכל מערבין). ויש לבצע עליו בשחרית בשבת (מנהגים), ודוקא במקום שנהגים לערב כל ערב שבת, אבל צריך טפי לערב על כל השנה בפעם אחת, כדלעיל סימן שס"ח (בית יוסף):

ג נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח קדם שחשכה, אם אי אפשר להוציא הערוב אלא אם כן עשה "מלאכה גמורה בין השמשות, הרי זה כמי שאבד ואינו ערוב, שהרי אי אפשר לאכלו:

סימן שצה - דיני ברפת ערוב. ובו סעיף אחד:

א מצוה לחזור אחר שתופי מבואות. ומברך עליו על מצות ערוב ואומר בזה השתתף יהיה מתר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצרות למבוי (ומהם לבתים) (בית יוסף בשם שפלי לקט) בשבת. אימתי מברך עליו, בשעה שמקבץ אותו מבוי המבוי או בשעה שמופה להם: הגה ואם גבו אותו לשם ערוב ושכחו ולא ברכו עליו, הרי ערוב, כי אין הברכה מעצבת (אגור ושפלי לקט. עין סוף סימן שס"ו):

הלכות תחומין

סימן שצו - דין ארבע אמות שיש לכל אדם בשבת. ובו ב' סעיפים:

א שבו איש תחתיו, מכאן שכל אדם יש לו כד' אמות בכל מקום, אפלו יצא חוץ לתחום. ומוודדים לכל אדם באמה שלו. ואם היה ננס באבריו, נותנים לו ד' אמות בינוניות של כל אדם, שכל אחת מהן ו' טפחים. הגה ואלו ד' אמות מודדין לו מנחחות והוא באמצען (טור). ויש אומרים דמתר להלך ד' אמות לכל צד, אבל לטלטל אין לו רק ד' אמות עם אלכסון, כמו שנתבאר לעיל סימן שמ"ט (טור בשם הר"ה והמגיד פרק י"ב בשם רשב"א):

ב בכל מקום שקדש עליו היום, אם הוא מקף לדיירה, אפלו אין בו עתה דיוורין חשוב כלו כד' אמות, והוא אינו מקף לדיירה, עד סאתים חשוב כלו כד' אמות.

— באר הגולה —

ואפלו שבת בתל גבוה ובקמה קצורה ושפלים מקיפות אותה, חשיבי כארבע אמות עד סאתים:

סימן שצז - דין שביבת הניחוד וכליו ומהלך אלפים אמה. ובו י"ח סעיפים:

א כל אדם יש לו אלפים אמה לכל רוח, חוץ מד' אמותיו או מהמקום ששבת בו:

ב יקדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות (בינוניות) (טור) שהם תחום שבת:

ג יבשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביום טוב אלא אלפים אמה לכל רוח, כך כליו ובהמתו אין יכול שום אדם להוליכם חוץ אלפים אמה של בעליהם. והוא ערבו בעליהם לרוח אחת, אין שום אדם יכול להוליכם לרוח האחרת אפלו פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים לילך הגה ועין לעיל סוף סימן ש"ה אם מתר למסר בהמה לאינו יהודי במקום שיש לחוש שיוציאנה חוץ לתחום:

ד המוסר בהמתו לבנו, הרי הוא כרגלי האב:

ה ימסרה לרועה, אפלו נתנה לו ביום טוב, הרי היא כרגלי הרועה. והוא מסרה לשני רועים הרי היא כרגלי בעליה, מפני שלא קנה אחד מהם:

ו ישור של פשם, כרגלי מי שלקחו לשחטו ביום טוב. וכן אם שחטו בעליו ביום טוב ומכר בשרו, כל אחד מהלוקחים מוליק מנתו למקום שהוא הולך:

ז ישור של רועה, כרגלי אנשי אותה העיר:

ח כפלים המיוחדים לאחד מהאחים שבבית הרי הם כרגליו, ושאין מיוחדים, אין יכולים להוליכם אלא למקום שפלו יכולים לילך:

ט לשנים ששאלו חלוק, זה לילך בו שחרית וזה לילך בו ערבית, לא יוליכו אלא למקום ששניהם יכולים לילך, ואם ערב זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב, לא יזיזוהו ממקומו:

מ שם [סימן שצג] א ברייתא ביצה ט"ז וכתנא קמא ב שם בגמרא ז' וברבא וכמו שכתב הר"ף והרא"ש שם ג שם ד משנה שבת ל"ד ובגמרא בפרוש המשנה ופרוש רש"י ותוספות שם ושאר פוסקים ה טור בשם ר' שמריה והמרדכי גם בשם ר' יואל ו שם במרדכי בשם מקצת תלמידי ו שחזר בו הרב ז מימרא דרבה בשבת ל"ד וערובין מ"ו ח רבי יונה שם בשבת [סימן שצד] א משנה ערובין ל"ה וברבי יוסי ורבי שמעון ב משמעות הגמרא שם ל"ו ג שם במשנה הנזכרת ד משנה שם לד ה באוקימתא דאביי ורבא שם ועין בסימן ש"ד סעיף ז' פרטי הדין [סימן שצה] א סימן ז' צנתי לעיל בסוף סימן שס"ו [סימן שצז] א ברייתא ערובין מ"ח ב כתנא קמא במשנה שם מ"א הר"ף והרמב"ם בפרק י"ב וכ"ז ג צנתי לעיל סימן שמ"ט סעיף א' וב' ד פשוט שם סעיף א לרבנן דקיימא לן כותיהו ה ברייתא ג' לענין השוכת שם והוא הדין למערב וכן כתב הרב המגיד בשם הרשב"א [סימן שצז] א משנה ערובין מ"א ומ"ה ופשוט בכמה מקומות ב שם בגמרא מ"ב ג משנה ביצה ל"ו ובגמרא שם ד שם ל"ו ה משנה שם ל"ו ז שם ברייתא ובר' דוסא ז שם במשנה ובגמרא בפרוש המשנה שם ובפרוש רש"י וכן כתב הטור ח שם מימרא דשמאל ל"ו ט רמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב י שם ל"ח כ משנה שם ל ברייתא שם ל"ו

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ה כל בית דירה שהוא יוצא מהעיר, אם היה בינו ובין העיר ע' אמה ושני שלישים, שהוא צלע בית סאתים המרובעות, או פחות מזה, הרי זה מצטרף לעיר ונחשב ממנה, וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח, מודדין חוץ מבית דירה זה. הגה ויש אומרים שאין מתחילין למדוד מיד מן הבית, אלא מותחין חוץ על פני רחב העיר נגד הבית ומרחיקין משם שבעים אמה ושירים ומתחילין, וכן בכל מקום שמודדין (טור), וכן נראה לי להקל:

ו היתה בית קרוב לעיר בע' אמה ובית שני קרוב לבית הראשון בע' אמה ובית שלישי קרוב לשני בע' אמה, וכן עד מהלך כמה ימים, הרי הכל כעיר א', וכשמודדין מודדין מחוץ לבית האחרון, והוא שהיה בית דירה זה ד' אמות על ד' אמות או יותר. וכן בית הנכנס שיש בו בית דירה לחזנים, ובית תפלה של אינם יהודים שיש בו בית דירה לכהנים, והאצרות שיש בהם בית דירה, והגשר והקבר שיש בהם בית דירה, ושלש מחצות שאין עליהם תקרה ויש בהם ד' אמות על ד' אמות, והבית הבנוי פים, וישתי מחצות שיש עליהם תקרה ומעזיבה, ומערה שיש בגן על פיה ויש בה בית דירה כל אלו מצטרפין עמה אם היו בתוך ע' אמה ושירים, ומאותו הבית היוצא רואים כאלו חוץ מתוח על פני כל העיר ומודדין חוץ מאותו החוט אלפים אמה, אצל שתי מחצות שאין עליהם תקרה אף על פי שדרים ביניהם, והגשר והקבר ובית הנכנס ובית תפלה של אינם יהודים והאצרות שאין בהן בית דירה, והבור והשית והמערה והשובך ובית שבספינה, כל אלו וכיוצא בהם אין

הסעדה יכול לילך בו, אלא אם כן זכה להם מערב יום טוב על ידי אחר במנות אלו:

סימן שצח - דין היאך מודדין אלפים אמה. וכו' י"א סעיפים:

א הבא למדד אלפים אמה של תחום העיר, אם היתה העיר אריקא וקטינא או שהיתה מרובעת ולא לרובע העולם, הואיל ויש לה ד' זוויות שוות מציחים אותה במות שהיא ומודדים לה אלפים אמה לכל רוח מדר ורוחתיקה:

ב היתה צגלה, עושין לה זוויות ורואים אותה כאלו היא בתוך המרבע, ומודדין חוץ מצלעות אותו מרבע אלפים אמה לכל רוח, שנמצא משתכר הזוויות. וכן אם היתה העיר משולשת או שיש לה צלעות רבות, מרבעים אותה ואחר כך מוציאים חוץ למרבע אלפים אמה לכל רוח:

ג וכשהוא מרבעה, מרבעה ברובע העולם, כדי שתהא כל רוח ממנו משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכונת כנגדם:

ד היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד א', רואין אותה כאלו פלה רחבה. והיתה עשויה כמין גם או כקשת, אם יש בין שני ראשיה פחות מדר' אלפים אמה מודדין לה מן היתר, ורואין את כל הרחב שבין היתר והקשת כאלו הוא מלא בתים, ואם היה בין שני ראשיה ד' אלפים, אין מודדין לה אלא מן הקשת. הגה ויש אומרים מן המקום שנתקצר שם הקשת, שאין בו ד' אלפים אמה. וכל זה, שיש בין הקשת והיתר יותר מאלפים, אכל אם אין ביניהם אלפים, מודדין בכל ענן מן היתר, וכן נראה להקל (הגהות מימוני פרק כ"ה מהלכות שבת והרא"ש והטור):

המשך הלכות תחומין, סימן שצז - דין שביתת היחיד וכליו ומהלך אלפים אמה

י משנים שלקחו בהמה בשתפות ושחטוה ביום טוב, אף על פי שלקח כל אחד מנות, הרי כל הבשר כרגלי שניהם, אכל אם לקחו חבית של זין וחלקיה ביום טוב, חלקו של כל אחד מהם כרגליו: יא יהשואל פלי מחברו מערב יום טוב, אפלו לא לקחו עד הלילה, הרי הוא כרגלי השואל. ואם שאלו ממנו ביום טוב, אף על פי שדרכו לשאלו ממנו בכל יום טוב, הרי הוא כרגלי המשאל:

יב שהאשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעסתה ותבלין לקדרתה ביום טוב, הרי העסה ותבשיל כרגלי שתייהן:

יג שלקח מחברו ביום טוב גחלת, לא יליכנה אלא כרגלי הנותן, אכל אם הדליק גר או עץ משלהבת חברו, הרי הוא כרגלי זה שהדליק:

יד פבור של יחיד הרי הוא כרגלי בעליו, ושל אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר, ושל הפקר כרגלי הממלא:

טו נהרות המושכים ומעינות הנובעים, והרי הם כרגלי הממלא. והיו באים מחוץ לתחום לתוך התחום, ממלאים מהם בשבת ואין צריך לומר ביום טוב:

טז מלא מים מבור של הפקר לצורך חברו, הרי הם כרגלי הממלא:

יז מי שהיו לו פרות מפקדים בעיר אחרת וחוקה ממנו וערכו בני אותה העיר לבא אצלו, לא זביאו לו מפרותיו, שפרותיו כמוהו. כמה דברים אמורים, כשיחיד להם גרן זווית, אכל אם לא יחד להם, הרי הם כרגלי זה שהם מפקדים אצלו:

יח ימי שזמן אצלו אורחים ביום טוב, לא יוליכו בידם מנות למקום שאין בעל

— ❦ — באר הגולה — ❦ —

מ ברייתא שם וברב, הרי"ף והגאונים ורמב"ם בפרק ה' מהלכות יום טוב נ משנה וגמרא שם ס משנה שם ע משנה שם פ משנה שם צ ברייתא שם ק כפרוש הרא"ש וכן איתא בתוספות וכן דעת הר"ן ר רמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב וכתב הרב המגיד שהוא סמוגיא דפרק מי שהוציאיהו מ"ו ש שם בגמרא וברב ששת, כתב הר"ן שכן נראה דעת הרי"ף ודעת הרמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב ת משנה שם א הכי מפרש לה שם בגמרא אלבא דרב דקומא לן פותה ב שם בגמרא וברב ג משנה שם [פי' שצח] א ברייתא ערובין נ"ה ובגמרא שם ב משנה שם ג"ב וברייתא נ"ה ג רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ד ברייתא שם ה ברייתא שם ו ברייתא שם ז שם בגמרא וברב הונא פן דעת הרי"ף והרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ח משנה שם ובפרוש רש"י שם ובגמרא נ"ה ט רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת מעבדא דהוי אחי לבי כנישתא דדניאל שם כ"ד י ברייתא שם נ"ה כ בעיא שם ולא נפשטה ופסק רמב"ם בפרק כ"ח לקלא ל שם בברייתא דר' חיא וגמרא שם מ שם בברייתא

מצטרפין עמה. הגה ואם היו שני בתים כאלו נגד העיר, דינם כעיר העשויה כקשת (טור):

ז יהיו שתי עירות זו סמוכה לזו קמ"א אמות ושלש, כדי שיהיה ע' אמות ושירים לזו וע' אמה ושירים לזו, חשובים שתיים בעיר אחת, ונמצאת כל עיר מהן מהלכה את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה. הגה וכן חומת העיר שנפרצה מב' רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שביניהם עד קמ"א אמה ושלש, דינו כסתם (טור). אבל בית אחד, אפלו גדול הרבה, אין לו דין עיר לתת לו ע' אמה ושירים (תוספות והרא"ש פרק פיצד מעברין וטור):

ח יהיו ג' כפרים משלשים, אם יש בין האמצעי ובין כל א' מהחיצונים אלפים אמה או פחות מכאן (מלבד רחב העיר האמצעי) (טור) ובין שנים החיצונים רפ"ג אמות פחות שליש כדי שיהיה בין כל אחד מהם ובין האמצעי כשתראה אותו כאלו הוא ביניהם קמ"א ושלש, הרי שלשתן כמדינה אחת ומודרים להם אלפים אמה לכל רוח מחוץ לשלשתן (וגם אומרים דאין מוודין מן האמצעי רק מחומותיה). (תוספות והרא"ש פרק פיצד מעברין וטור):

ט עיר שיושבת על שפת הנחל שרוב העתים הוא יבש ומשתמשים בו, שאינו מלא אלא בשעת הגשם, אם יש לפניה מצבה רחב ד' אמות על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל, נמצא הנחל בכלל העיר, ומוודין לה אלפים אמה משפת הנחל השני, ויעשה הנחל פלו בכלל העיר מפני המצבה הבנויה בצדה, ואם לא היה שם מצבה, אין מוודים להם אלא מפתח בתיים, ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם:

י יושבי צריפים, דהינו שיושבים באהלים שעושים מהוצין וערכה, אין להם דין עיר, ולפיכך אין מוודין להם אלפים אמה אלא מפתח בתיים (אם אין להם כמין הקף מחצה י' או חריץ י' סביב

בתיים) (בית יוסף בשם שבלי לקט). ויאם יש שם שלש חצרות של שני שני בתים קבועים של אבן או של נסרים, אלו עושים את כלם קבע ויש להם דין עיר ומרבעים אותה ונותנין לה אלפים אמה לכל רוח כפאר העירות:

יא עיר שהקפה ואחר כך ישבה, מוודין לה ממקום שישבתה, לשבה ואחר כך הקפה, מוודין לה מחומתה:

סימן שצט - במה מוודין התחומין, ומקום המדידה, ומי הוא המווד. ובו י"א סעיפים:

א אין מוודין תחום העיר אלא בחבל של פשתן בשל נ' אמה, לא פחות, שהוא נמתח ביותר, ולא ארך יותר, מפני שאינו נמתח כראוי:

ב יאם יש נהר לפניו לסוף ע"ה אמה, לאחר שמדד נ' אמה חוזר לאחוריו כ"ה אמה, כדי שיהא החבל של נ' אמה שלם עד הנהר:

ג ישים החבל כנגד לבו וימתחנו בכל כחו:

ד לא ימדד אלא כנגד העיר, אפלו אם יש הרים וגאיות כנגדה, לא ילך מפנגדה בצדה שהוא לשר וימדד שם ויחזור כנגד העיר לפי מדה שמדד שם, אלא ימדד כנגד העיר. וכשיגיע להר, אם הוא כל כך זקוף שאם יורידו חוט המשקלת מראשו לא יתרחק מפנגדו למטה בשפולו ד' אמות, אז אין צריך למדד (כל כך) הירידה והעליה אלא אם יש מישור בראשו, ואם אין מישור בראשו אינו מווד כלל. ואם חוט מתרחק מפנגדו ד' אמות ומתלקט י' מתוף ה', דהינו שבהלוך ה' אמות של שפוע עולה י' טפחים, אז רואים אם אין משפתו אל שפתו אלא נ' אמה, מבליעו בחבל של נ' אמה, כשזוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחר כנגדו בשפתו מזה ומותח חבל מזה לזה, ואם אינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מוודו בחבל של ד' אמות, וכן יעשה, אחד עומד ברגלי הנהר למטה ואחד למעלה ממנו ברחוק ד' אמות,

ונותן התחתון החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו, ועולה התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה ד' אמות ומוודין בבתחלה, וכן יעשה עד שימדד פלו. ויאם הוא משפע יותר, שבהלוך ד' אמות עולה י' טפחים, אז הקלו בו ולא הטריחוהו להבליעו בחבל של נ' אמה על ידי קורות, אלא אם אין בו אלא נ' אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אמד הדעת, ויאם יש בו יותר מנ' אמה מוודו בחבל של ד' אמות:

ה מהגיע לגיא, אם חוט המשקלת מתרחק מפנגדו למטה ד' אמות, אז רואים אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו, ואם לאו מוודו בחבל של ד' אמות, ויהא שלא יהא צמק יותר מאלפים, אבל אם הוא צמק יותר מאלפים, מווד הירידה והעליה של כל השפוע. ויאם אין החוט מתרחק מפנגדו ד' אמות, אז אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו, ויאם לאו, אינו מווד כלל השפוע של ירידה ועליה אלא המישור של מטה ונאפלו אם צמק יותר מאלפים:

ו מהגיע להר (או לגיא) וכל מה שהוא ממנו מפנגד העיר הוא רחב מנ' אמה, שאינו יכול להבליעו, כגון שהוא במזרח העיר וכל ארך מזרח אינו יכול להבליעו, אם יכול להבליעו בתוף אלפים של צד צפון או דרום, ילך שם ויבליעו כיון שהוא עדין בתוף התחום של צד העיר, אבל אם אינו יכול להבליעו בתוף אלפים של צד העיר, לא יתרחק יותר לצד העיר כדי להבליעו:

ז אין סומכין אלא על מדידת אדם ממחה שהוא יודע מדת הקרקע:

ח יהיו לנו תחומי שבת מחזקין וכא ממחה ומדד, רבה בתחום מהם ומעט בתחום, שומעין לו אף בתחום שרבה. הגה מדד ומצא מדתו במזרחית צפונית תרה על שפנגדה במזרחית דרומית, מותח החוט של סימן התחום מזה לזה באלקסון (הרא"ש וטור), ויש אומרים בשנה כפי המקום שרבה בו (בית יוסף בשם רש"י ורשב"א).

ע- באר הגולה

ג משנה שם ג' ויכדמפרש לה רב הונא שם והרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ושאר פוסקים ש שם במשנה ובגמרא מפרש לה הכי אלכא דרב הונא ע שם בגמרא ס"א פ הרי"ף שם צ לשון הרמב"ם בפרק כ"ח מה"ש פרוש דקה הנזכר בגמרא ובפוסקים והרב נקט מצבה במקום דקה) ק שם בגמרא ג"ה ר שם וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ש רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת מהא דעיר תדשה מוודין לה משיבתה לשבה וכו' שם בית יוסף [סימן שצט] א גמרא ערובין ג"ה ב משנה שם ג פלגתא בירושלמי והכריע הטור כמאן דאמר שחזור לאחוריו ד משנה שם ג' ה בפרוש רש"י ג"ה בשם התוספותא ו משנה שם ובפרוש התוספות ורא"ש בשם רבנו חננאל ז משנה שם כ"ו ח בגמרא ג"ח מימרא דרב יהודה ט הרא"ש שם, פאשר ההנתי פן הוא ברא"ש שהביא הבית יוסף י שם מימרא דרבא כ התוספות ורא"ש שם ל שם בגמרא בפרוש המשנה מקדדן מ ברימא שם ובפרוש רש"י ג הרא"ש שם ס משנה שם ג' ויגמרא ג"ח ע שם במשנה ובפרוש רש"י פ שם בגמרא צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ר הרא"ש שם ש הנו מאי דאמר רב יהודה שם ת כלשנא בפרא דרב יוסף א משנה שם ג' ויכפרוש רש"י שם ב משנה שם ובפרוש רש"י והרמב"ם ג רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת

ט יאם באו ב' ממחים ומדרו את התחום, אחד רבה ואחד מעט, שומעין למרבה, ויכלבד שלא ירבה יותר ממדת אלקסונה של עיר. ופיצד בעת שירבה זה, נאמר שמה הא' מקרן אלקסון של עיר מדר האלפים ולפיכך מעט מדתו, ונמצא צלע המתחון בינו ובין העיר פחות מאלפים, וזה האחרון מדר אלפים מצלע העיר, ואין מחזיקין על הראשון ששעה ביותר על זה:

י יעושין התחומין כטבלא מרבעת, דהינו שמודר על פני כל ארץ העיר למזרח אלפים אמה לחוץ, וכן לצפון, ואחר כך רואים כאלו היתה טבלא מרבעת בקרן למלאתו, ונמצא התחום בקרן אלפים ואלכסון, ושהם אלפים ות"ת, אבל לא ימדר מאמצע הקרן אלפים באלכסון וכן בקרן שפגגדו ויתן החוט מזה לזה, שאם פן מפסיד הת"ת שבקרן, וגם לא יהיה התחום כנגד העיר אלא אלה ותכ"ח:

יא טאפלו עבד אפלו שפחה נאמנים לומר עד כאן תחום שבת, אבל קטן לא בעודו קטן, אבל נאמן הגדול לומר זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן, וסומכין על עדותו:

סימן ת - מי שישב לו בדרך לנחה ולא ידע אם הוא בתחום או לא. וכו' סעף אחר:

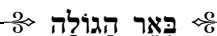
א "מי שהיה בא בדרך לכנס לעיר וישב בדרך לנחה וחסכה לו ולא ידע שהוא בתחום העיר ואחר כך מצא עצמו בתחומה, קנה שביתה בעיר, ונכנס לתוכו בשבת ומהלך את כלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח, אבל אם לא היה דעתו לכנס למדינה זו, קנה שביתה במקומו ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח, ואם כלים אלפים אמה במקום שביתתו בחצי העיר, אינו מהלך בעיר יותר מחציה. הגה והוא הדין אם היה בדעתו לכנס לעיר ואמר שביתתי במקומי נמי דינא הכי (הפגיד פרק כ"ז):

סימן תא - מי שישן בדרך וחסכה לו קונה אלפים אמה לכל רוח. וכו' סעף אחר:

א "מי שישן בדרך וחסכה לו קנה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח. ודוקא באדם, משום דהואיל ואם היה געור היה קונה, ישן נמי קונה, אבל חפצי הפקר אינם קונים שביתה, והם כרגלי הזוכה בהם תחלה שיכול להוליכן למקום שילך הוא, אבל חפצי האיננו יהודי קונין שביתה במקומן אף על פי שבעליהם לאו בני שביתה ניהו, גזרה חפצי אינו יהודי אטו חפצי ישראל. ואם הוציאן אינו יהודי חוץ לתחומן והביאן לעיר, יכולים לטלטל בכלה, שכלה כד' אמות, וכלבד שתהא מקפת לדירה, והסתם צירות מקפות לדירה, שבונים בתים תחלה ואחר כך מקיפים אותם, אבל סתם מבצרים אינם מקיפים לדירה. הגה ולכן יש לזהר ישראל שהשאל כליו לאינו יהודי והחזירן בשבת, שלא לטלטל חוץ מד' אמות אם אין העיר מקף מחצה, שהרי הפלים קנו שביתה אצל האיננו (אור זרוע):

סימן תב - דין חריץ מים בין שני תחומין. וכו' סעף אחר:

א "חריץ מלא מים מכנסים שהוא בין שני תחומי שבת, מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתחום עיר אחרת, שתי העצרות אסורות למלאות ממנו אפלו בתוך תחומם, בשהמים שבתוך התחום קונים שביתה העיר ומתערכים אלו עם אלו, וצריך לעשות מחצה בסוף התחומין להפסיקן, ונאפלו היא תלויה שאינה מגעת לקרקע החריץ ושל קנים בעלמא סגי. הגה וכו' של תכן העומדת בין שני תחומין, אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן ואין חוששין שמה יקח אחד מחלק חבירו (גמרא פרק חלוין). ואם המים מושכין אין צריך שום תקון, שאינם קונים שביתה ודרי הם כרגלי המקלא:

סימן תג - דין בקעה שהקיפוה אינם יהודים. וכו' סעף אחר:

א "שבת בבקעה והקיפוה אינם יהודים בשבת מחצות לדירה, אינו הולך בה אלא אלפים אמה, שאינה כלה כד' אמות פיון שלא שבת באויר המחצות, ומטלטל בכלה על ידי זריקה, שיכול לזרק אפלו חוץ לאלפים, שהרי רשות היחיד גמור הוא פיון שהקף לדירה (אבל לטלטל ממש חוץ לד' אמות אסור אפלו תוך אלפים) (בית יוסף בשם תוספות הגהות אשרי פרק מי שהוציאהו):

סימן תד - דין אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים. וכו' סעף אחר:

א "המהלך חוץ לתחום למעלה מ' טפחים, כגון שקפץ על גבי עמודים שגבוהים י' ואין בכל אחד מהם ד' טפחים על ד' טפחים, הרי זה ספק אם יש תחומין למעלה מ' או לאו, יומה שיהיה בדרךנן יהיה ספקו להקל. הגה מיהו, אם היה הולך בדרך זה או על ידי קפיצת שם מתוך י"ב מיל חוץ לי"ב מיל, אזלינן לחמרא, למאן דאמר תחומין י"ב מיל הוי דאורייתא (דעת עצמו ותשובת רמב"ם) ויהואיל ואין בימים ובנהרות אסור תחומין דאורייתא לדברי הכל לפי שאינם דומין לגגלי מדבר, ימי שבא בספינה בשבת והגיע לנמל אם משוכנס השבת עד שהגיע לנמל לעולם היתה למעלה מ' מקרקע הים או הנהר, יורד ואינו נמנע ויש לו אלפים אמה במקום שפגע בו למטה מ'. הגה ואם הוא ספק אם הוא למעלה מ' או לא, אזלינן לקלא (הפגיד פרק כ"ז). ואם כבר יצא אלפים מקום שפגע למטה מ', דאין לו רק ד' אמות, מכל מקום אם צריך לצאת מן הספינה מכח גשמים שיורדים עליו או שחמה זורחת עליו או שצריך לנקבו וצריך מכח זה לכנס בעיר, הנה לה כל העיר כד' אמותיו וכיון דעל (אור זרוע ומרדכי והגהות אשרי פרק מי שהוציאהו). ועין לקמן סימן ת"ו. ועין לעיל סימן רס"ו, מי שרוכב בדרך וחסכה לו בערב שבת פיצד יעשה:

ד משנה שם ה שם בגמרא ו פפרוש רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ז משנה שם ח מ"ש ז"ל כל אמתא ברבוע אמתא ותרי חמשי באלכסונא ותרי חמשי דאלפים הוו ת"ת ט משנה שם צ"ח י משנה כתבות מח [סימן ת] א משנה ערובין מ"ה וברבי יהודה ב בית יוסף מדברי הרמב"ם והרב הפגיד בפרק כ"ז מהלכות שבת [סימן תא] א משנה ערובין מ"ה וברבי יוחנן בן נורי לקלא גמרא שם מ"ז ב שם בגמרא וכתבמים וקלא דהלכה בדברי המסל בערוב ג שם מ"ז וכו' יוחנן בגמרא ד שם בעבדא דהנהו דברי ה נתבאר בסימן שצ"ח ושם צינתי [סימן תב] א ברייתא דרבי חייא ערובין מ"ז ב ולא הוי פנכסי הפקר דאין קונים שביתה במקומן דכיון דסמוכים לעיר הם דעת בני העיר עליהם ג שם בגמרא ד צינתי לעיל סימן שצ"ז [סימן תג] א גמרא ערובין מ"ב וכשמואל דתנא בותה [סימן תד] א בעיא בגמרא ד' מ"ג ולא נפשטא וכתב רמב"ם בפרק כ"ז מהלכות שבת ב הרב הפגיד שם בשם תשובת הרמב"ם ג שם ושם ד רמב"ם והרמב"ן והרשב"א מפתיתין דערויבין מגן אברהם במעשה דר' גמליאל אוקי לה שם בגמרא במהלכת למטה מ'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויוכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון נז - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחוץא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תחומין

סימן תה - דין היוצא חוץ לתחום. ובו ט' סעיפים:

א מי שיצא חוץ לתחום אפלו אמה אחת לא יפסד להיות כבני העיר ואין לו אלא ד' אמות מעמידת רגליו ולחוץ:

ב היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום, יפסד:

ג מי שקדש עליו היום והוא חוץ לתחום העיר אפלו אמה אחת לא יפסד להיות כבני העיר, ואינו מהלך אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שקדש עליו היום:

ד מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, מותר לעשות לו מחצה של בני אדם שערכו לאותו רוח ויכולים לילך שם, ויעשו סביבו כמו מחצה ויפסד ביניהם, והוא שלא ידעו אותם שנעשית בהם המחצה שלשם כך נקרא, ואכל אם יצא לדעת, אסור:

ה מי שהוציא חוץ לתחום עובדי כוכבים או רוח רעה או שאר כל אנס או ששגג ויצא, אין לו אלא ד' אמות. החזירוהו לתוך התחום, כאלו לא יצא, והרי כל העיר כד' אמות כבתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. ואכל אם חזר לדעת, אין לו אלא ד' אמות. הגה וכן אם נכנס לספינה ויצא הספינה חוץ לתחום וחוזה לאחוריה לנמל שהפליגה משם, הרי הוא כאלו לא יצא, דהנה לה כמו שהוציא וחוזה עובדי כוכבים ו החזירוהו (אור ורע):

ו טתנוהו עובדי כוכבים חוץ לתחום בדיר או בסתר ומערה או בעיר אחרת מקפת חומה לדירה, או שגאנס בשאר אנס, או ששגג ויצא חוץ לתחום ונכנס לאחד

מאלו ונזכר והוא בתוכו, מהלך את כלו. ואכל אם יצא חוץ לתחום לדעת, אף על פי שהוא בתוך אחד מאלו, אין לו אלא ד' אמות:

ז כי שהפליגה ספינתו בים, מהלך את פלה, הואיל ושבת באויר מחצות. ואם נפתחו דפני ספינה בשבת, אם היא מהלכת, מהלך את פלה, ואם היא עומדת, אינו מהלך בה אלא ד' אמות. הגה ואם באמצעו יש לו מחצות ויבראשו אין לו, אזלינן בטר אמצעי, ואפלו אין לו כלל רק יש בו לחקק י, דאמרין חוקקין להשלים (אור ורע):

ח מיצא לדעת והחזירוהו עובדי כוכבים, אין לו אלא ד' אמות. וימיהו, אם החזירוהו לעירו (המקפת מחצות לדירה) (הרא"ש פרק שהוציא ורפנו ורסם ח"ח ואור ורע), פלה כד' אמות, ואפלו יצא לדעת וחזר לדעת (ועין לעיל דין סתם עירות, סימן ת"א):

ט ספרות שהוציאו חוץ לתחום והחזירוהו אפלו במזיד, לא הפסידו מקומם, שכל העיר להם כד' אמות וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח כבתחלה, אם הוא יום טוב, ואם הוא שבת, מתירין באכילה במקומם ונאפלו לאותו ישראל שהחזירוהו לצרכו במזיד, מאי טעמא, אנוסים הם. וכל זמן שלא החזירו להם חוץ למקומם, אם הוציאן בשוגג, מתירין לאכלם ואסור לטלטלם חוץ לד' אמות, ואם הוציאם במזיד, אסור לאכלם אפלו מי שלא הוציאם, ויש מתירים למי שלא הוציאם:

סימן תו - מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת. ובו סעיף אחד:

א מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, שאין

לו אלא ד' אמות, והצריך לנקבו, יכול לצאת מהם עד שימצא מקום צנוע לפנות. ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומו, שאם לא ימצא צנוע עד תחומו יכול לכנס, ולאחר שנכנס הוי כאלו לא יצא פינן שנכנס ברשות. ואכל אם יצא מקום צנוע קדם, לא יפסד אלא פנה שם, ויתרחק ממקום שנפנה עד שיקלה הריח, ושם יש לו ד' אמות, ואם נתרחק מהריח ונכנס בתחומו, כאלו לא יצא. ואם יצא לדעת, אין לו תקנה. זה שאמרנו בהצריך לנקבו, גיש אומרים אפלו לקטנים ויש אומרים דוקא לגדולים:

סימן תז - מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום. ובו ג' סעיפים:

א מי שיצא חוץ לתחום ברשות, כגון חקמה הבאה לילד וכיוצא בזה, יש לה אלפים אמה לכל רוח באותו מקום שהגיע לו, ואם הגיע לעיר הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח חוץ לעיר (עין לעיל סוף סימן רמ"ח):

ב היתה יוצא ברשות והוא הולך בדרך ואמר לו כבר נעשית המצוה שצאת לעשות, יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח. ואם היה מקצת התחום שיצא ממנו ברשות מבלע בתוך אלפים אמה שיש לו ממקומו, הרי זה חוזר למקומו וכאלו לא יצא:

ג יכל היוצאים להציל נפשות ישראל מיד עובדי כוכבים או מן הנקר או מן המפלת, יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו. ואם היתה יד העובר כוכבים תקיפה והיו מפתחים לשבת במקום שהצילו, הרי אלו חוזרים בשבת למקומם ובכלי זינם:

באר הגולה

סימן תח א משנה ערובין נ"ב וכתנא קמא וכן כתב רמב"ם בפרק כ"ו ב שם בגמרא וכלשנא בתרא ג משנה שם כ"ב ד שם בגמרא מ"ג בעבדא דתמיהה ה שם מ"ו משמעות הגמרא שם וכן פסק הרא"ש שם ז משנה שם מגן אברהם וכפרוש רש"י שם ח שם בגמרא מדיוקא דמתניתין ט שם במשנה וכו' שמעון בן גמליאל וכו' פסק רב שם בגמרא מ"ב תוספות והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת י שם מ"ה מדיוקא דמתניתין כ שם במשנה כר' שמעון בן גמליאל ל הנהותא אשירי שם מ שם בגמרא מ"א מדיוקא דמתניתין ג הרא"ש והמדרכי שם בשם ר"מ מסוגית הגמרא ס שם בגמרא מגן אברהם ע הנהותא אשירי בשם תוספות פ ברייתא שם בגמרא וכתנא קמא צ הרא"ש שם ק מדרכי בשם הר"מ **סימן תין** א פשוט בגמרא ערובין מגן אברהם וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ו ב הרא"ש בפסקיו שם ג טור בשם ר"מ ד שם בשם אביו הרא"ש **סימן תין** א מדברי רמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת משנה דראש השנה כ"ג והובאה בערובין מ"ה ב משנה ערובין מ"ד ובאוקימתא דרב שימי ג שם במשנה וכהני תרי אוקימתות הא דרב וקא דרב נחמן שם בגמרא מ"ה הרא"ש שם ורמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת

סימן תח - דין הנחת הערוב וקנינת השביתה. ובו ד' סעיפים:

א (מתר לערב ערובי תחומין ולקנות שביתה סוף התחום. ולכן) כמי שיצא מהעיר בערב שבת והניח מזון ב' סעדות בחוק מהעיר בתוך התחום וקבע שביתתו שם, אף על פי שחזר לעיר ולן בביתו, נחשב אותו כאלו שבת במקום שהניח בו השתי סעדות, וזהו הנקרא ערובי תחומין, ויש לו להלך ממקום ערובו למחר אלפים אמה לכל רוח, לפיכך כשהוא מהלך ממקום ערובו למחר אלפים אמה כנגד העיר, אינו מהלך בעיר אלא עד סוף מדרתו, ויאה היתה העיר מכלצת בתוך מדרתו, תחשב העיר כלה כד' אמות וישלים מדרתו חוצה לה. כיצד, הרי שהניח את ערובו ברחוק אלה אמה מביתו שבעיר לרוח מזרח, נמצא מהלך למחר ממקום ערובו אלפים אמה למזרח, ומהלך ממקום ערובו אלפים אמה למערב, אלה שמן הערוב עד ביתו ואלה אמה מביתו בתוך העיר, ואינו מהלך בעיר אלא עד סוף האלה. ואם היה מביתו עד סוף העיר פחות מאלה אפלו אמה אחת, שנמצאת מדרתו פלטה חוץ לעיר, תחשב המדינה כלה כד' אמות ויהלך חוצה לה תתקצ'ו אמה תשלום האלפים. לפיכך, אם הניח ערובו ברחוק אלפים אמה מביתו שבעיר, הפסיד את כל העיר, ונמצא מהלך מביתו עד ערובו אלפים אמה ואינו מהלך מביתו בעיר לרוח מערב אפלו אמה אחת. הגה ויש אומרים דאפלו פלטה מדרתו באמצע העיר מהלך בכל העיר כלה, אבל לא חוצה לה, ויש להקל (טור והנהגות מימוני פרק כ"ז מהלכות שבת בשם סמ"ק ורש"י). ואם פלטה מדרתו בסוף העיר, ואף על גב דעדין עבור לפני העיר, כל העיר כד' אמות, דלא אמרינן עבור של העיר פציר להחמיר (המגיד פרק כ"ז מהלכות שבת). כל מקום שהניח ערוב תחומין ויש לו אלפים לכל רוח, אסור לו לילך לצפון ולדרום רק

נגד רחב המקום שקנה בו שביתה, ואם אינו רק ד' אמות, כגון שאין הערוב ברשות היחיד, אסור לו לילך לכל רוח אלפים רק ברחב ד' אמותיו עם זיוותיהן, כדלעיל סימן שצ"ח סעיף ב, ומכל מקום אם פלטה המדה סוף העיר וכלה כד' אמותיו מתר לילך כל רחבה ויש אלפים חוץ לעיר לצפון ולדרום, אף על פי שאין לו רחב כל כך נגד המקום שקנה בו ערוב (הרב ר' יהונתן)

ב 'המניח ערובו ברשות היחיד, אפלו היתה מדינה גדולה כגינה, ואפלו עיר חרבה או מערה הראויה לדיורין, מהלך את כלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח:

ג 'המניח ערובו בתוך העיר לשבת בה, לא עשה כלום אין מודדין ממקום ערובו, אלא הרי הוא כבני העיר כלם שיש להם אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיר, וכן אם נתן ערובו במקומות המצטרפים לעיר שמודדין התחום חוץ מהם, הרי זה כנותנו בתוך העיר:

ד 'נתן ערובו חוץ לתחום אינו כלום (ויש לו תחום מביתו) (מימוני והמגיד פרק ו מהלכות ערובין):

סימן תטו - דין מקום נתינת הערוב. ובו י"ג סעיפים:

א 'הנותן ערובו בבית הקברות אינו ערוב, לפי ששבת הקברות אסור בהנאה, וכיון שרוצה בקיום הערוב שם אחר קנינה הרי נהנה בו. ואם נתנו בבית הפרס הרי זה ערוב, ואפלו היה כהן, מפני שיכול להכנס שם במגדל הפורח או שינפח והולך:

ב 'צריך שיהא הוא וערובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר לו לאכלו בין השמשות, לפיכך אם נתפון לשבת ברשות הרבים והניח ערובו ברשות היחיד או ברשות היחיד והניח ערובו ברשות הרבים, אינו ערוב, שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בין השמשות אלא בעברה, 'אכל אם נתפון לשבת ברשות היחיד או ברשות הרבים והניח ערובו בכרמלית או שנתפון לשבת בכרמלית והניח ערובו ברשות היחיד או

ברשות הרבים, הרי זה ערוב, שבשעת קנינת הערוב שהוא בין השמשות מתר להוציא ולהכניס מכל אחד משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה, שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק:

ג 'נתנו בראש הקנה או הקונדס הצומחים מן הארץ, אינו ערוב, 'המפני שמאחר שהם רפים ונוחים לקטם ויתחייב חטאת, גזרו בהם (ואם הם רפים כניק עין לעיל ריש סימן של"ו) אפלו בין השמשות, אפלו במקום מצוה, ואם היו תלושים ונעוצים, הרי זה ערוב:

ד 'נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבעוד יום או שנפלו עליו גל, אם יכול להוציאו 'בלא עשיית מלאכה דאורייתא, הרי זה ערוב:

ה כל המניח ערובו במקום, יש לו במקום ערובו ד' אמות. 'לפיכך, המניח ערובי שלו בסוף התחום ונתגלגל, בתוך ד' אמות הרי זה ערוב, חוץ לד' אמות אינו ערוב:

ו 'אבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד' אמות, או שהיתה תרומה ונטמאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשכה הרי זה ערוב, שקנינת הערוב בין השמשות 'אם ספק, כשר, שספק הערוב כשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, 'אכל אם לא היה חזקת פשרות, כגון ספק אם הנח שם אם לא, לא:

ז 'ליצד עשית ערוב, אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו ולהחשיף שם, זה הוא עקר מצותו, 'ואפלו לא אמר שביחתי במקומי אלא החשיף שם ושחק, לא שנא מי שיוצא מביתו להחשיף על התחום ולא שנא מי שבא בדרך וחשקה לו קונה, אלפים אמה בלא אמיירה. 'ואם אינו רוצה לטרח להחשיף שם, ילך מבעוד יום ויניח שם 'מזון שתי סעדות, כל א' וא' כפי מזונו ואם 'הוא חולה, או רעבתן, שעורו שתי סעדות 'בינוניות שהם 'כששה ביצים (ועין לעיל סימן

» < באר הגולה »

[סימן תח] א פשוט בכמה מקומות ובפרק ד ובפרק ב דערויבין ועין בסימן תטו' שדוקא לדרב מנה מערבין ב רמב"ם בפרק ז מהלכות ערובין ג שם מגמרא דף ס' ד רמב"ם בפרק כ מהלכות שבת וכן משמע מדברי הסמ"ק ה שם ו שם בגמרא דף ס"א וכו' אלעזר הרא"ש ממשמעות הר"ף והרמב"ם בפרק ו' ז משנה שם ס' עבדור של עיר וכל שפן בתוך העיר ח רמב"ם בפרק ו מהלכות ערובין ממשמעות הגמרא שם ובפרוש רש"י [סימן תטו] א משנה ערובין כ"ו וכתבא קמא ואפלו לישאל רמב"ם בפרק ו' מהלכות ערובין ממשמעות הגמרא שם ב משנה שם ל"ב ובכמה דוכתי ג שם במשנה דמוקי לה שם בגמרא כרבי ד משנה שם ל"ד ה שם בגמרא ו משנה שם ל"ד וצניתי לעיל בסימן שצ"ד ז שם בגמרא ל"ב באוקימתא דרבי ח משנה שם ל"ה וקדמפרש לה רבא שם וכפירש רש"י ט שם במשנה י שם במשנה כר' יוסי וברבי שמעון כ צניתי לעיל בסימן שצ"ד ל משנה מ"ט וברבי יהודה מ הרא"ש שם בפרק הנזכר ופשוט הוא מדין וישן לעיל סימן ת"א נ שם במשנה ס משנה שם פ"ב ע בריתא שם ל' פ' ארעבתן קאי דאלו לחולה בשתי סעדות כפי מזונו סגי, בית יוסף בפרוש דברי הטור צ רמב"ם בפרק א מהלכות ערובין מסוגיא דגמרא שם

ש"ח סעיף ג') מפת קאו מפל דבר שמשותפין בו שתופי מבואות, וְאִם הוּא לַפֶּתֶן, בְּכַדִּי לֹאכֹל בּו שְׁתֵּי סַעֲדוֹת סָגִי, וְאוֹמֵר בְּזֶה הָעָרֹב אֲדִיָּה מִתֵּר לִילָף לְמִחֵר אֲלֵפִים אִמָּה, וְחֹזֵר וְלֵן בְּבִיתוֹ, וְאֶפְלוּ הַכִּי מוֹדְדִים לוֹ תַּחֲמוֹמוֹ מִמָּקוֹם עָרֹבּוּ, שְׁאֵנוּ רוֹאִים כְּאֵלּוּ דֵּר שֵׁם, שְׁאֵל הַתְּלִמִּידִים הָאוֹכְלִים אֶצֶל בְּעָלֵי בָתִּים שֶׁבִּתְהִיָּה בִּשְׂדֵה וְחֹזְרִים וְלָנִים בְּבִית רַבָּם, מוֹדְדִין לָהֶם תַּחֲמוֹם מִבֵּית רַבָּם שֶׁהוּא מָקוֹם לִינָתָם שֶׁהוּא לָהֶם עָקָר, שֶׁשֵּׁם הָיוּ חֲפָצִים גַּם לֹאכֹל אֵלּוּ הָיָה שֵׁם מְזֻנָּם:

ח אם ירצה ישלח הערוב על ידי שליח, ויאמר בזה הערוב יהא פלוני מתר לילף, ויבליכד שלא יהא חרש שוטה וקטן או שאינו מודה בערוב, ואם שלחו על ידי חרש שוטה וקטן או עובד כוכבים או אחר שאינו מודה בערוב, אינו ערוב. וְאִם אָמַר לְאֶחָד לְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ וּשְׁלָחוֹ עַל יְדֵי אֶחָד מֵאֵלּוּ, וְאֶפְלוּ שְׁלָחוֹ עַל הַפִּיל אוֹ עַל הַקּוֹף וְרָאָה מִרְחוֹק שֶׁהִגִּיעַ שֵׁם וְנָתַן לוֹ, הָיָה עָרֹב אִף עַל פִּי שְׂלֵא רָאָה שֶׁהִנִּיחוֹ הָאֲחֵר, דְּחֻזָּקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ, וְכֵן רַבִּים שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ בְּעָרֹבֵי תַּחֲמוּמִין וְרָצוּ לְשַׁלֵּחַ עָרֹבָם בְּיַד אֲחֵר, הָרִי אֵלּוּ מִשְׁלָחִין:

ט באחד או רבים שאמרו לאחד צא ערב עלינו וערב עליהם באיזה רוח שרצה, הרי זה ערוב ויוצאים בו, שהרי לא יחדו לו רוח:

י האומר לחברו ערב עלי בתמרים וערב עליו בגרונגרות, בגרונגרות וערב עליו בתמרים, אמר לו הנח ערובי במגדל והניחו בשוכף, בשוכף והניחו במגדל, בבית והניחו בעליה, בעליה והניחו בבית, אינו ערוב. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ עָרֹב עָלֵי סֵתָם וְעָרֹב עָלֵי, בֵּין בְּגִרֹּנְגְרוֹת בֵּין בְּתַמְרִים, בֵּין בְּבֵית בֵּין בְּעֵלְיָה, הָרִי זֶה עָרֹב:

יא ימי שבא בדרך ומפיר אילן או גדר

בסוף אלפים אמה וירא שמא תחשף קדם שניגע שם, ואמר שביתתי תחתיו בעקרו, קנה שביתה בעקרו ויש לו משם אלפים אמה, האף על פי שאינו יכול להגיע שם מבעוד יום במהלך בינוני אלא אם פן ירוץ, מתר לילף לשם בנחת אף על פי שאינו מגיע שם מבעוד יום, אָבֵל אִם לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִגִּיעַ שֵׁם כָּלִל מִבְּעוֹד יוֹם לֹא יָזוּז מִמָּקוֹמוֹ, שֶׁהָרִי עָקָר דַּעְתּוֹ מִכָּאֵן וְגַם שֵׁם לֹא קָנָה. וְדוֹקָא שְׂיַחַד ד' אַמּוֹת וְהֵם בְּתוֹף אֲלֵפִים אִמָּה, יִכְגוֹן שְׁאֵמַר שְׁבִיתִי בְּעָקְרוֹ וּמִכָּאֵן עַד עָקְרוֹ אֵין יוֹתֵר מֵאַלְפִים, אָבֵל אִם אֵין כָּל הָאֵילָן בְּתוֹף אֲלֵפִים וְלֹא יָחַד מָקוֹם תַּחְתּוֹ, לֹא קָנָה שְׁבִיתָה, דְּשִׁמָּה הָיָה בְּדַעְתּוֹ עַל ד' אַמּוֹת שֶׁהֵם חוּץ לְאַלְפִים, וְגַם כָּאֵן לֹא קָנָה, שֶׁהָרִי עָקָר דַּעְתּוֹ מִכָּאֵן, וְלֹא יָזוּז מִמָּקוֹמוֹ. וְאִם כָּלּוּ עוֹמֵד תוֹף אֲלֵפִים וְלֹא יָחַד מָקוֹם שְׁבִיתָתוֹ, כְּגוֹן שְׁאֵמַר שְׁבִיתִי תַּחְתּוֹ, יֵשׁ לוֹ ד' אֲלֵפִים מִמָּקוֹמוֹ לְצַד הָאֵילָן חוּץ מִשְׁעוֹר מִשְׁף תַּחְתּוֹ שֶׁל אֵילָן, כְּגוֹן אִם שְׁעוֹר הָאֵילָן כ' אִמָּה יֵשׁ לוֹ אֲלֵפִים פָּחוֹת כ' אִמָּה "וְלֹהֲרַמְב"ם, הַקּוֹנֶה שְׁבִיתָה בְּרַחוּק מָקוֹם וְלֹא סִים מָקוֹם שְׁבִיתָתוֹ, לֹא קָנָה שְׁבִיתָה שֵׁם אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה עוֹמֵד בּוֹ כְּשֶׁחֲשָׁבָה, וְכֵן אִם אָמַר שְׁבִיתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְהוּא רַחוּק מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מֵאַלְפִים, קָנָה שְׁבִיתָה בְּמָקוֹמוֹ, וְהָאוֹמֵר שְׁבִיתִי תַּחַת אֵילָן פְּלוֹנִי, אִם יֵשׁ תַּחְתּוֹ ח' אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר לֹא קָנָה שְׁבִיתָה, שֶׁהָרִי לֹא כּוֹן מָקוֹם שְׁבִיתָתוֹ, לְפִיכָף צָרִיף לְהַתְּכּוֹן לְשִׁבַּת בְּעָקְרוֹ אוֹ ב' אַמּוֹת שֶׁבְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדְרוֹמוֹ, וְאִם הָיָה תַּחְתּוֹ פָּחוֹת מִח' אַמּוֹת וְנִתְּכּוֹן לְשִׁבַּת תַּחְתּוֹ, קָנָה, שֶׁהָרִי מִקְצַת מָקוֹמוֹ מְסִים. וְכֵן דַּעַת הַרִ"ף בְּזֶה:

יב טהיו שנים, אחד מפיר ואחד אינו מפיר, מוסר שביתתו למפיר ואומר שביתתנו במקום פלוני:

יג ודוקא לכא בדרך התיירו לו כהאי גונא אָבֵל לֹא לָמִי שֶׁהוּא בְּבִיתוֹ, וְאִם אָמַר כֵּן לֹא עָלָה לוֹ וְאֵין לוֹ אֶלָּא שְׁבִיתַת בֵּיתוֹ: סִימָן תִּי - דִּין הַפְּחוּזִיק בְּדֶרֶךְ בְּרִי לְקִנְיָנוֹת שְׁבִיתָה. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א טמי שנתכנון לקבע שביתתו במקום ידוע אצלו, והחזיק בדרך והלך כדי שניגע לאותו מקום ויקנה בו שביתה, אף על פי שלא הגיע ולא עמד שם אלא החזירו חברו ללון אצלו או שחזר מעצמו ללון או שנתעכב, יש לו להלך למחר עד מקום שנתכנון לו ומאותו המקום אלפים אמה לכל רוח, שפיון שגמר בלבו לקבע שם שביתתו והחזיק בדרך, נעשה כמי שעמד שם או שהניח ערובו שם. כִּמְהָ דְּכָרִים אֲמורִים, כְּעִנִּי, שְׁאֵין מְטִרִיחִין אוֹתוֹ לְהִנִּיחַ עָרֹב, או בְּרַחוּק, כְּגוֹן שֶׁהָיָה כָּא בְּדֶרֶךְ, אָבֵל אִם לֹא הָיָה עִנִּי וְלֹא רַחוּק לֹא:

ב זה שאמרנו שהקונה שביתה ברחוק מקום שיחזיק בדרך, לא שניצא וילך בשדה, יאלא אפלו ירד מן העליה לילף לאותו מקום וקדם שניצא מפתח הקצר החזירו חברו, הרי זה החזיק וקנה שביתה. וְכָל הַקּוֹנֶה שְׁבִיתָה בְּרַחוּק מָקוֹם יֵאֵין צָרִיף לוֹמַר שְׁבִיתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אֶלָּא כִּינּוֹן שְׁגָמַר בְּלָבוֹ וְהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ כָּל שֶׁהוּא, קָנָה שֵׁם שְׁבִיתָה, וְאֵין צָרִיף לוֹמַר מִי שְׁנִיצָא בְּרַגְלִיו וְעָמַד בְּמָקוֹם שֶׁקּוֹנֶה בּוֹ שְׁבִיתָה שְׁאֵין צָרִיף לוֹמַר כָּלוּם, אֶלָּא כִּינּוֹן שְׁגָמַר בְּלָבוֹ, קָנָה:

ג האנשי העיר ששלחו אחד מהם להוליך להם ערובם למקום ידוע והחזיק בדרך והחזירו חברו ולא הולף ערובם, הם לא קנו שביתה באותו מקום, שהרי לא הנח שם ערובם, ואין להם להלך במדינתם אלא אלפים אמה לכל רוח, והוא קנה שם ערוב, שהרי הוא כא בדרך ונתכנון לשבת שם והחזיק בדרך, לפיכך יש לו לילף לאותו מקום למחר וילף ממנו אלפים אמה לכל רוח:

באר הגולה

ק משנה שם כ"ו ופרק ב ועין בסימן שפ"ו ר שם בגמרא ע"ש ש שם בעין ונפשטא ת משנה שם ל"א א שם במשנה וגמרא שם ב בריתא שם ג' ג בריתא גטין ס"ה וברבנן באוקימתא דרבה ד משנה ערובין מ"ט ה שם בגמרא נ"א וקאיא דאמרי בשם רבא ו שם במשנה מ"ט ז שם בגמרא כשמואל הסבמת הפוסקים ח בפרק ז מהלכות ערובין כפי פרושו בדברי שמואל כמו שכתב הרב המגיד שם ט בריתא שם י' שם בגמרא נ"א וברב נחמן הסבמת הפוסקים [סימן תין] א במשנה ערובין נ"ב ב רמב"ם פרק ז מהלכות ערובין וכתב הרב המגיד שהוא מסבם מר' מאיר ור' יהודה לפי אוקימתא דרב נחמן שם ג שם מעבדא דרב נחמן פר אושעיא כפי גרסת הרי"ף ד שם בבריתא וכדר' יוסי וקאיאמא דרב יוסף ה משנה שם וברבי יהודה הרמב"ם בפרק ז' מהלכות ערובין

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות עירובי תחומין

סימן תיא - מי שהיה ביתו במזרח ונתן הערוב במערב, וכו' סעיף א':

א "מי שהיה במזרח ביתו בשדה ואמר לשלוחו לערב לו במערב, אם נתן הערוב מהלאה לביתו בענין שהוא רחוק ממנו יותר מאלפים וביתו קרוב לו בתוך אלפים, הערוב אינו כלום ונשאר לו שכיתת ביתו, נתן הערוב בענין שהוא לו בתוך אלפים, אף על פי שיש בו ביתו לו בתוך אלפים, קנה שכיתתו במקום ערובו ולא בביתו:

סימן תיב - דין החולק ערובו.

ובו סעיף א':

א "ערב חצי היום הראשון לרוח צפון והשני לרוח דרום, שטעה והיה סבור שאפשר לעשות כן, באו שאמר לשנים ערבו עלי, אחד ערב עליו לצפון ואחד לדרום, אם הניח כל אחד ערובו בסוף אלפים לא יזוז ממקומו, שאין ידוע איזה ערוב קנה לו, ואם לא נתנו הערובים בסוף אלפים, הולך מה שאפשר לו לילך מכת שניהם. ביצד, נתן כל א' ערובו לסוף אלף מביתו, יש לו אלף אמה מביתו לכל א' מהערובים, נתן אחד למזרח לסוף אלף והשני למערב לסוף ת"ק, הולך למערב אלף מכת מה ששיר לו הערוב שבמזרח, ולמזרחו אלף ות"ק מכת מה ששיר לו הערוב שבמערב:

סימן תיג - דין המערב לרבים.

ובו סעיף א':

א "המערב לרבים משלו, אומר הרי ערוב זה בשביל כל בני העיר, ובכלבד שיהא בו מזון שתי סעודות לכל אחד, וכל מי שירצה יסמך עליו, ויצריף לזכות להם על ידי אחר הראוי כמו בערובי תצרות (ועין לעיל סימן שס"ו סעיף י'). ויצריף להודיעם. וכל

מי שהודיעו מבעוד יום, אפילו לא גמר בלבו לסמך עליו מבעוד יום אלא לאחר שחשקה, הרי ערוב, אבל אם לא הודיעו מבעוד יום, אינו יכול לסמך עליו לאחר שתחשף. וכן מי שהניח ערוב לכל שבתות השנה ואמר איזה מהם שארצה אלף ואסמך עליו, אף על פי שלא גמר בלבו עד למחר, יכול לסמך עליו. וכן מי ששמע שיש לחכם לבא ואינו יודע לאיזה רוח, והניח שני ערובים ואמר לאותו צד שיבא החכם יקנה לי ערוב, לרוח שבא לו החכם קנה לו. או אם אמר אם לא יבא כלל אהיה בכני עירי, או אם יבאו שנים, למקום שארצה אלף, הכל לפי תנאו. וכן אם אמר לשנים או לג' הריני מערב על איזה מהם שארצה, אף על פי שלא ברר את מי רצה עד שתחשף, הרי ערוב:

סימן תיד - שלא לערב אלא

לדעתו. וכו' ב' סעיפים:

א "אין מערבין ערובי תחומין לאדם אלא לדעתו, שמא אינו רוצה לערב באותו רוח שרצה זה, בחוץ מבני ובתו הקטנים אפילו אינם סמוכין על שלחנו ועבדו ושפחתו הפנענים ואפילו מחו בו שלא לערב עליו, ואפילו ערבו הם ערוב אחר, אינו כלום, אבל בנו ובתו הגדולים אפילו סמוכים על שלחנו והעבדו ושפחתו העברים ואשתו, אינו מערב עליהם אלא מדעתם, ואם ערב עליהם ושמעו ושתקו ולא מחו יוצאים בערובו, אבל אם מחו בו או שערכו הם ערוב אחר לעצמם, אין ערובו ערוב להם:

ב "קטן בן שש שנים או פחות, יוצא בערוב אמו ואין צריך להניח עליו מזון שתי סעודות לעצמו:

סימן תטו - שלא לערב ערובי תחומין

באר הגולה

א "אין מערבין ערובי תחומין אלא לדבר מצוה, כגון שהיה רוצה לילך לבית האבל או לבית המשתה של נשואין או להתקביל פני רבו או יחברו שבא מן הדרך וכיוצא באלו. הגה או שרוצה לילך לטל ביום טוב או שבת בפרדס, שיש בו שמחה, כזה מקרי דבר מצוה (תריומת הדשן סימן ע"ו), או "מפני היראה, כגון שהיה רוצה לברך מן העובדי כוכבים או מן הלסטים וכיוצא בזה (ואז מתר לו לילך אפילו לדבר הרשות) (טור והגהות אשרי פרק ביצד מערבין). ואם ערב שלא לאחד מקל אלו אלא לדברי הרשות, הרי זה ערוב:

ב "אין מערבין ערובי תחומין בין השמשות. ואם ערב, ערובו ערוב:

ג "אמרו לו שנים צא וערב עלינו, אחד ערב עליו מבעוד יום ואחד ערב עליו בין השמשות, זה שערב עליו מבעוד יום נאכל ערובו בין השמשות וזה שערב עליו בין השמשות נאכל ערובו משחשקה, שניהם קנו ערוב. כ"ש חולקים:

ד "כשמינית ערובי תחומין מכרך על מצות ערוב, ואומר בזה הערוב יהא מתר לי לילך ממקום פלוני אלפים אמה לכל רוח, ואם מערב לרבים אומר יהא מתר לפלוני ולפלוני או לבני מקום פלוני:

סימן תטז - דין ערובי תחומין ביום טוב שחל להיות סמוך פסח.

ובו ה' סעיפים:

א "יום טוב שחל להיות סמוך לשבת, בין מלפניה בין מלאחריה, או שני ימים טובים של גלויות, יש לו לערב שני ערובין לשתי רוחות, וסמך על איזה מהם שירצה ליום הראשון ועל הערוב שברוח

השנייה ליום השני, או מערב ערוב אחד לרוח אחת וסומך עליו לאחד משני הימים, וביום השני יהיה כבני העיר וכאלו לא עשה ערוב, ויש לו אלפים אמה לכל רוח במה דברים אמורים, בשני ימים טובים של גליות, באכל בשני ימים טובים של ראש השנה, הרי הן כיום א', ואינו מערב לשני ימים אלא לרוח אחת. יוכן מתנה אדם על ערובו ואומר, ערוב לשבת זו אבל לא לשבת אחרת, לשבת אחרת אבל לא לשבת זו, לשבתות ולא לימים טובים, לימים טובים ולא לשבתות:

ב המערב לשני ימים טובים של גליות או לשבת יום טוב, אף על פי שהוא ערוב אחד לרוח אחת לשני הימים, צריך שיהיה הערוב במקומו מצוי כליל הראשון וכליל ב', כל בין השמשות. ה"פצד הוא עושה, מוליכו בערב יום טוב או בערב שבת ומחשיף עליו ונוטלו בידו ובא לו אם היה ליל יום טוב, ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם עד שתחשף, ואוכלו אם היה ליל שבת או מביאו אם היה יום טוב, מפני שהן שתי קדשות, ואינם כיום אחד כדי שגאמר מליל ראשון קנה הערוב לשני ימים. ¹ נאכל הערוב בראשון, קנה הערוב לראשון ואינו ערוב לשני. ² ערב ברגליו בראשון, צריך לערב ברגליו בשני, והוא שילף ויעמד באותו מקום ויחשב שם בלבו שיקנה שם שביתה, ולא יאמר כלום מפני שאסור לעשות שום הכנה מיום טוב לשבת או משבת ליום טוב אפלו בדבור, וכל שכן שאינו יכול לערב כפת שלא ערב בו כבר ביום הראשון, מפני שהיה צריך לקרות עליו שם ערוב ונמצא מכין. ערוב בראשון במאכל, אם רצה לערב ברגליו בשני הרי זה ערוב, ואם רצה לערב כפת, צריך לערב באותה הפת עצמה שערב בה בראשון, שאין צריך לומר כלום, שפכר קרא שם ערוב, ואם בן אינו מכין כלום:

ג טזה שאמרנו שיש לו לערב ב' ערובין בשתי רוחות לשני הימים, הוא שיהיה אפשר לו להגיע לכל אחד משני הערובים ביום הראשון, אבל אם אי אפשר להגיע לערוב של יום השני ביום הראשון אין

ערוב השני ערוב, שהערוב מצותו שיהיה בסעדה הראויה מבעוד יום, וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה הערוב ביום הראשון הרי זה אינה ראויה מבעוד יום. פיצד, הרי שהניח ערובו ברחוק אלפים אמה מביתו לרוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון, והניח ערוב שני ברחוק אמה אחת או מאה או אף ברוח מערב וסמך עליו ליום שני, אין זה השני ערוב, שהרי ביום הראשון אין זה ערוב השני ראוי לו מבעוד יום לפי שאינו יכול להגיע אליו, שהרי לא נשאר לו ברוח מערב כלום, אבל אם הניח ערובו ברחוק אף ות"ק מביתו ברוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון, והניח ערוב שני ברחוק מביתו לרוח מערב בתוך ת"ק אמה וסמך עליו ליום השני, הרי זה ערוב, שהרי אפשר שיגיע לו ביום הראשון:

ד יום הפסחים הרי הוא כשבת, בין לענין יערוכי חצרות בין לענין ³ ערובי תחומין: **ה** יום טוב נוהג בו ערובי תחומין אבל לא ערובי חצרות:

הלכות ראש חודש

סימן תיז - הלכות ראש חודש

א ראש חודש מתר בעשית מלאכה. והנשים שנוהגות שלא לעשות בו מלאכה הוא במנהג טוב. הגה ואם המנהג לעשות מקצת מלאכות ולא לעשות קצתן, אזלינן בתר המנהג (בית יוסף):

סימן תיח - דין תענית בראש

ח' שב' סעיפים:

א ראש חודש אסור בתענית:

ב אין גזרין תענית על הצבור בראש חודש חנכה ופורים. ואם התחילו, שגזרו להתענות כף וכף ימים והתחילו בהם קדם ראש חודש ¹ אפלו יום א' אין מפסיקין, ומתענין ² ומשלימין:

ג יחיד שקבל עליו תענית כף וכף ימים ופגע בו ראש חודש, או שקבל עליו להתענות בראש חודש, יאם קבלו בלשון קבלת תענית בעלמא אין צריך התרה, ואם קבלו עליו בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר, צריך התרת חכם. (ועין ביורה דעה בסימן רט"ו סעיף ג):

✽ באר הגולה ✽

ד יאם נשבע להתענות כף וכף ימים וארע בהם ראש חודש, השבועה חלה עליו מטעם אסור כולל. ואם נשבע בפרוש להתענות בראש חודש, נראה לי שחלה עליו שבועה כיון שאינו אלא מדברנו, אלא שמדברי ה"הרמב"ם נראה לכאורה שהוא מדאורייתא (ועין לעיל סימן תק"ע): **ה** המתענה בראש חודש או בחנכה ופורים תענית חלום, צריך למיתב תענית לתעניתה:

סימן תיט

א מצוה להרבות בסעדת ראש חודש:

סימן תכ - אם הנשים רשאיות לקונן בראש חודש. ובו ב' סעיפים:

א על המת נשים מענות, שפולן אומרות באחד, ומטפחות, דהיינו להכות כף אל כף, אבל לא מקוננות, שתהא האחת אומרת והאחרות עונות אחריה, ואחר שנקבר המת, לא מענות ולא מטפחות:

ב באומרים צדוק הדין וקדיש. הגה ואין נוהגין כן, ועין ביורה דעה סימן ת"א סעיף ו' בהגה, וכן בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון (מנהגים), וכן בערב שבת אחר חצות. יש אומרים שאם קוברין מת בלילה, שאין אומרים קדיש ולא צדוק הדין (כל בו):

סימן תכא - קריאת ובראשי חדשיכם קדם פסוקי דזמרה. ובו סעיף אחד:

א נוהגין באשכנז שאומרים פרשת ובראשי חדשיכם שחרית אחר פרשת התמיד, ובספרד אין נוהגין לאמרה, לפי שצתידין לקרות אותה בספר תורה:

סימן תכב - סדר התפלה והלל

בראש חודש. ובו ז' סעיפים:

א ערבית שחרית ומנחה מתפלל י"ח ברכות ואומר יעלה ויבא ברכה. ואם לא אמרו בערבית אין מחזירין אותו (ובא"ה) מקום שגזרו שאינו חוזר, עין לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' וה', בין שראש חודש יום אחד בין שהם שני ימים, מפני שאין מקדשין את החדש בלילה, אבל אם לא אמרו שחרית ומנחה, מחזירין אותו. ¹ ואם נזכר קדם שהתחיל מודים, אומר במקום שגזרו. ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל מודים, אם נזכר קדם שהשלים תפלתו

ב משנה שם ל"ט וכו' יוסי דבריתא ושנאו רבי במשנה בלשון חכמים ג צינתי לעיל בסימן ת"ג ד לשון הרמב"ם בפרק ח מהלכות ערובין ה משנה שם ל"ח ו שם במשנה ז בריתא שם ובגמרא ל"ח ח שם ל"ח ט שם בגמרא נ"א ולשון רמב"ם בפרק ח מהלכות ערובין י רמב"ם שם וסמ"ג כ פרייתות יג ל שם מ הרי"ף והרא"ש בפ"ק דיו"ט וכן פסק הרמב"ם בפרק הנזכר [סימן תיז] א ערכין י ובתרגומה ה"ח ובתבואה הרי"ף והרא"ש בפ"ק דמועד קטן ב ירושלמי פ"ק דתענית ובפרק מ"ד מפרקי ר' אליעזר [סימן תיח] א משנה תענית ט"ו ב שם ג שם בגמרא וכו' יוסי ד מסקנת הגמרא שם ה בריתא תענית י"ב והביאה הרא"ש בפרק ט דנדרים ו שם בשם י"ח מפרשים ובשם הרמב"ם ז בית יוסף מדברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות שבועות ח פרק ב מהלכות נדרים ט הגהת מ"מניי בפ"א מהלכות תענית [סימן תיט] א טור מהא דירושלמי דמגלה ה' אהא דתנן באלו אמרו מקדימין וכו', ומן התורה ומן הנביאים ומן הפסיקתא וכו' הרוקח [סימן תכ] א משנה מועד קטן כ"ח ב טור בשם תלמידי רש"י בשם רש"י וביורה דעה בסימן ת"א בשם רמב"ם ובשם תשובת הגאונים [סימן תכא] א טור צינתי לעיל סימן מ"ח [סימן תכב] א בריתא שבת כ"ד ב שם בריתא ג גמרא ברכות כ"ט

חוזר לרצה, ואם לא נזכר עד שהשלים תפלתו חוזר לראש.¹ ואם הוא רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו ונזכר אחר שהשלים תפלתו קדם שיעקר רגליו, חוזר לרצה. הגה ואם הוא ספק אם הזכיר או לאו, אין צריך לחזור (פל בו הלכות תפלה). וש"צ ששכח מלהזכיר בשחרית, עין לעיל סימן קכ"ו:

ב "וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויגיש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין ושבלי לקט) ולבסוף יהללוהו, והיחיד אין מברך עליו. ויגיש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נוהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורמב"ם), וכן נוהגין במדינות אלו. ומכל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דבשחרית קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שוחר טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

ג "בענין הפסוקים שבפסלין בו וכן בפסוקים שש"צ אומר והקהל עונים אחריו, כל מקום פפי מנהגו:

ד "לענין הפסקה, אפלו באמצע שואל בשלום אדם שהוא צריך לנהוג בו כבוד, ומשיב שלום לכל אדם, אבל בענין אחר לא יפסיק. הגה ודוקא בראש חדש ופסח בימים שאין גומרין הלל, אבל כשגומרין אותו, לענין הפסקה דינו כמו בקריאת שמע, ועין לקמן סימן תפ"ח סעיף א:

ה "אם הפסיק בו ושהה, אפלו שהיה כדי לגמר בלו, אין צריך לחזור לראש:

ו "הקורא הלל למפרע, לא יצא. (שעה, יחזר למקום ששעה בו) ובנו ירחם:

ז ימצות קריאת הלל מעמד:

סימן תכג - סדר קריאת התורה בראש חדש. ובו ד' סעיפים:

א "אומר קדיש תתקבל וכו', במוציאין ספר תורה וקורים בו ד', אין פותחין מהם ואין מוסיפין עליהם, ואין מפטירין בנביא:

ב וקורא הכהן ג' פסוקים. שהם, וידבר, צו, ואמר, ילולי חוזר וקורא ואמר, וקורא את הכבש אחד ועשירית האיפה, וישאל קורא עלת תמיד עד ובראשי חדשיכם, ורביעי קורא ובראשי חדשיכם עד הסוף:

ג "אומר קדיש ואשרי ובא לציון, ואין אומרים יענה ה' ביום צרה, ומחזיר ספר תורה למקומו ועומדים להתפלל תפלת מוסף, ומחזיר ש"צ התפלה ויאומר כתר, וכשמגיע למלא כל הארץ כבודו אומר לעמקם משפחים כמו בקדשת שחרית, ואחר ששים חזרת התפלה אומר קדיש, ויאומר מזמור ברכי נפשי את ה':

ד נוהגים לחלץ תפלין כשרוצים להתפלל מוסף:

סימן תכד - דין הנקבת יצלה ויבא בבכרת המזון. ובו סעיף אחד:

א "מזכירין יצלה ויבא בבכרת המזון, ויבא לא אומר אין מחזירין אותו. ואם נזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, יאומר ברוך שנתן ראש חדש לעמו ישראל לזכרון. הגה ועין לעיל סימן קפ"ח סעיף ו:

סימן תכה - דיני ראש חדש שחל להיות בשבת. ובהיות בשבת. ובו ג' סעיפים:

א "ראש חדש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יצלה ויבא בעבודה, ויאינו מזכירי של שבת ביצלה ויבא. ומוציאין שני ספרים, וקורין בראשון שבעה בסדר היום, ובשני קורא מפטיר וביום השבת ובראשי חדשיכם עד סוף הפרשה, ומפטירין השמים כסאי, (ואם מזכיר של ראש חדש, עין לעיל סימן רפ"ד סעיף ב), וחזן מראש חדש אלול שחל להיות בשבת שמפטירין עניה סערה. הגה ויש אומרים השמים כסאי (טור) ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים, וכן נוהגין במדינות אלו, אבל ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין שמעו, (אבודרהם) ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים, ויש אומרים השמים כסאי, וכן עקר במקום שאין מנהג (תרומת הדשן סימן י"ט ומנהגי מהרא"ק). ואם ארע ראש חדש בד' פרשיות, מפטירין בשל פרשה (מנהגים). ועין לקמן סימן תרפ"ה:

ב "ראש חדש שחל להיות באחד בשבת, מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חדש, (ואין דוחין עניה סערה ולא שמעו משום מחר חדש) (מנהגים). ואם ראש חדש שני ימים, שבת ויום ראשון, ומפטירין השמים כסאי, וינוהגים לומר אחר כך פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן, לזכר שמחר גם כן הוא ראש חדש הגה ויש אומרים שאין להפסיק מנביא לנביא, ואין אומרים רק הפטרת ראש חדש (תרומת הדשן סימן ב') ופסקיו סימן צ"ד), וכן נוהגין, אבל אם הפטרה באותו נביא עושין כן, וכן אם היה חתנה בראש חדש או בשאר שבתות, שאין דוחין הפטרה:

ג "ראש חדש שחל להיות בשבת, כולל במוסף בבכרה רביעית שבת וראש חדש ויחזיתם מקדש השבת וישאל וראשי חדשים:

סימן תכו - ברכת הללנה וזמנה. ובו ד' סעיפים:

א "הרואה לבנה בחדושה, מברך אשר במאמרו ברא שחקים וכו'. הגה ואין לקדש החדש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנין מאורה (אגור):

ב "אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבשם ובגדיו נאים: הגה ודוקא אם ליל מוצאי שבת הוא קדם י' בחדש, אז ממתינין עד מוצאי שבת, אבל אם הוא אחר כך אין ממתינין עד מוצאי שבת, שמא יהיו ב' לילות או ג' או ד' עננים ולא יראו הלכנה ויעבר הזמן. וקשמקדשין אותה בחל י"ש ללבש בגדים נאים (תרומת הדשן סימן ל"ה). אין מקדשין הלכנה קדם ט' באב ולא קדם יום הכפורים (מהרי"ל) ובמוצאי יום הכפורים מקדשין אותה דאז שורין בשמחה אבל לא במוצאי תשעה באב או שאר תענית (דעת עצמו). ואין מקדשין אותה במוצאי שבת שחל בו יום טוב (מהרי"ל הלכות יום טוב). יתולה עיניו ומישר רגליו ומברך (מעמד) (טור) ואומר ג' פעמים סימן טוב תהיה לכל ישראל, ברוך יוצרך וכו'. הגה ודוק:

באר הגולה

ד שם כלשנא בתרא דרב נחמן בר יצחק וכן פסקו הר"ף והרא"ש והרמב"ם ה פסגית כ"ח ו וכן נראה מדברי הר"ף ומפרוש רבנו יונה ז רש"י ח בהלכות תנפה ט טור מהא דפסקה ל"ח מייתי מנהג קריאת ההלל וכתב הר"ן שם מנהגא קרי לה היכא דנהוג נהוג וכו' י מימרא דרבא ברכות י"ד כ הרא"ש שם ורב המפרשים ל רשות הרבים ל"ד וכו' יומתן ידיה מ מגלה י"ז ג שבלי הלקט בשם הר"מ [סימן תכג] א טור ב משנה מגלה כ"א ג שם וברכ ד טור ה שבלי הלקט בסימן מ"ה וכן הוא מנהג ספרדים ו טור בשם מנהג ספרד [סימן תכד] א שבת כ"ד וברכ דתניא בותה ב מימרא בברכות מ"ט ג צינתינו בסימן קפ"ח סעיף ו [סימן תכה] א ברייתא ביצה י"ז ערובין מ' ב טור מרדכי בפרק ב' דשבת ג מימרא דרב הונא מגלה ל"א ד מרדכי שם והרד"א וכתב עליו הבית יוסף שהוא הנה בקי בהגי מלי טובא ולכן ראוי לסמוך על דבריו ה שם בגמרא ו בית יוסף בשם חמיו הרב ר' יצחק סב"ע ז בית יוסף ח צינתינו לעיל סעיף א' ט תוספות והר"ן מהא דאומיב לוי לרבי ברכות מ"ט [סימן תכו] א מימרא דרב יהודה סנהדרין מ"ב ב טור בשם מסכת סופרים ג שם

ג' פֿעמים כְּנִגְדָּה וְאוֹמֵר כְּשֶׁם שְׁאֲנִי רוֹקֵד כּו',
וְאוֹמֵר תִּפְּל עֲלֵיהֶם וְגו', וּלְמַפְרֵעַ כְּאֶבֶן יִדְמוּ
כו' ג' פֿעמים, וְיֹאמֵר לְחִבְרוֹ ג' פֿעמים שְׁלוֹם
עֲלֶיךָ וּמְשִׁיב הָרוּי כְּשׁוֹאֵל (טור). וְנוֹהֲגִין לִזְמֹר
דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם, שְׁמִלְכוּתוֹ נִמְשָׁל
לְלִבְנָה וְעֵתִיד לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ, וּכְנִסֶּת

יִשְׂרָאֵל תִּחְזֹר לְהִתְדַבֵּק בְּבַעֲלָה שֶׁהוּא
הַקִּבְ"ה, דְּגִמְתַּת הַלִּבְנָה הַמִּתְחַדֶּשֶׁת עִם הַחֲמָה,
שְׁנֶאֱמַר שְׁמֶשׁ וּמָגֵן ה', וְלִכְּנָן עוֹשִׁין שְׁמִחוֹת
וְרִקְוִדִין בְּקִדּוּשׁ הַחֲדָשׁ דְּגִמְתַּת שְׁמִחוֹת נִשְׁוֹאִין
(בַּחֲזִי פֶרֶשֶׁת וַיֵּשֶׁב וד"ע):
ג' יַעַד אֵימָתִי מְבָרְכִין עֲלֶיהָ, עַד י"ו מִיּוֹם

הַמוֹלָד וְלֹא י"ו בְּכֻלָּל. (וְאֵין לְקַדֵּשׁ אֶלָּא
עַד חֲצִי כ"ט י"ב תשצ"ג מִן הַמוֹלָד)
(תְּשׁוּבַת מֵהַר"ל):
ד' הָאֵין מְבָרְכִין עֲלֶיהָ עַד שְׁיַעֲבֹרוּ שְׁבַעַה
יָמִים עֲלֶיהָ. הַגָּה וְאֵין מְקַדְּשִׁין הַלִּבְנָה תַּחַת
הַגָּג (הַגְהוֹת אֶלְפָּסִי הַחֲדָשׁוֹת):

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ד שֶׁם בְּסִנְהֶדְרִין וְכִנְהֶרְדְּעִי הַהַר"י גִּיקְטְלִיא בַּעַל שְׁעָרֵי אוֹרָה בְּתִשְׁבֵּה

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון כ': - 5 שבט - 5 אב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!

(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקויים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ח.) "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

רוצה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים וזכה ורוצה בשמחתה. וכל האוכל בשר או שותה יין בסעודה המפסקת, עליו הכתוב אומר ותחי עונותם על עצמותם:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקס - לעשות זכר לחורבן, וכו' ה' סעיפים:

א משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו פאותו תדור שאין בונין לעולם בגין מסידי ומבירי בגנין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשיר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד. והלוקח חצר מסידת ומבירת (פרוש מצירת), הרי זו בחוקתה ואין מתיבים אותו לקלה בכתלים:

ב ובן התקינו שהעורף שלחן לעשות סעודה לאורחים, מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. ובשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב, משיירה מין ממני התכשיט שנוהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם. ובשחתתו נושא אשה, לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפלין: הגה ויש

ארץ הרים וגבעות בארץ ישראל, וכבוס של שאר ארצות אפשר שהוא כבוס של ארץ ישראל ואסור. ועוד יש מי שפרש דגהוץ הינו מים ואפר או נתר וברית, וכבוס הינו במים לבד, ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד, ונמצא שכל כבוס של זמן הזה הוי גהוץ ואסור מדינא אפלו בכלי פשתן ללבשן מיהא: הגה ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ראש חדש עד אחר התענית, אם לא לצורך מצוה, כגון אשה הולבשת לבנים מתרת לכבס וללבש לבנים ולהציע תפתיה (רוקח ואור זרוע), אבל ב'ט' באב עצמו לא תלבש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה (הגהת שערי דורא) וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות. ואסור לתן כלים לכובסת אינה יהודית לכבס מראש חדש ואילך, אבל קדם ראש חדש מתר לתת אף על פי שכובסת אחר ראש חדש (תוספות פרק ב דתענית ומהרי"ל):

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנד - דברים האסורים בתשעה באב, סעיף כה

כה כל האוכל ושותה בתשעה באב אינו

המשך הלכות ארץ ישראל

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דיני שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, סעיף ג

ג שבוע שחל בו ט' באב אסורים לספר ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבשו עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפלו אין לו אלא חלוק אחד, אסור, וכן המכבסים מקדם בין ללבש בין להציע בהם המטה, ואפלו מטפחות הידים והשלחן, אסור. וכבוס שלנו מתר, אבל גהוץ (פרוש, מעבירין על הגגדים אכן חלק להחליקו, ערוך) שלנו אסור. וכלי פשתן אין בהם משום גהוץ והרי הם ככבוס שלנו ומתר. והגי מלי לגהץ ולהניחן עד אחר ט' באב, אבל אסור ללבשן בשבוע זה. ונהגו לאסר אפלו כלי פשתן ואפלו ככבוס שלנו, בין ללבש בין לכבס ולהניח, ואין להקל בדבר כיון שנהגו, וכל שכן דאפשר דמדינא נמי אסור, שהרי יש מי שכתב דכבוס שלנו קרי (גהוץ) לשל בני בבל, שאין מתלבנים יפה לפי שמימיהם הם עכורים, שאינו

מקומות שנהנו לשפר כוס בשעת חפה או לשום מפה שחנה או שאר דברי אבילות בראש החתן (כל בו). וכל אלה הדברים כרי לומר את ירושלים, שנאמר אם אשבתך ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

ג וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה ויש אומרים דוקא מי שנגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, או בבית המשפחה (טור). ואסור לשמעם מפני החרבן. ואפלו שיר בפה על תנין אסורה, שנאמר בשיר לא ישנתו יוני. וכבר נהנו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי חכב"ה על תנין: הגה וכן לצרד מצוה כגון בבית חתן וכלה, הכל שרי (תוספות וסמ"ג ונהגות מקומי):

ד וכן גזרו על עטרות חתנים שלא להניח כלל, ושלל וניח החתן בראשו שום כליל, שנאמר, חסר המצנפת והרים העטרה. וכן גזרו על עטרות הכלה אם היא של כסף, אבל של גדיל מותר לכלה. ודוקא לחתן וכלה, אבל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו:

ה אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקסא - דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחרבן, ובו ה' סעיפים:

א הרואה ערי יהודה בחרבן אומר ערי קדשך היו מדבר וקורע (ואינו חייב לקרע אלא בשמגע סמוך להם כמו מן הצופים לירושלים) (בית יוסף):

ב הרואה ירושלים בחרבנה אומר, ציון היתה מדבר שממה וקורע, ובשרואה בית המקדש אומר, בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוד אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה לחרבה, וקורע. ומהיכן חייב לקרע, מן הצופים, ואחר כך בשרואה המקדש קורע קרע אחר, וכל קריעה טפה. ואם בא דרד המקדש שאר רואה המקדש תחלה, קורע על המקדש טפה, ואחר כך בשרואה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל שהוא:

ג אם קרע על אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע בשרואה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע

אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחלה, אין צריך לקרע על שאר ערי יהודה:

ד כל המקרים האלו בידו ומעמד, וקורע כל בסותו שעליו עד שיגלה את לבו, ואינו מאחה קרעים אלו לעולם, אבל רשאי לשלול למללן ללקטן ולתפרן במין סלמות:

ה היה הולך ובא לירושלים הולך ובא, תוך ל' יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע (והוא הדין בערי יהודה ובמקדש):

הלכות תענית, סימן תקסב - דין קבלת התענית, סעיף יב

יב תענית שגוזרים על הצבור, אין כל יחיד צריך לקבלו בתפלת המנחה, אלא ש"צ מקריז התענית ודברי הוא מקבל. ויש אומרים דהני מלי בארץ ישראל שחיה להם נשיא, לפי שגזרתו נקמת על כל ישראל, אבל בחוץ לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם כיחידים שכל אחד מקבל על עצמו:

הלכות תענית, סימן תקסו - דיני תענית צבור, סעיף ד

ד נוהגים להרבות סליחות בברכת סלח לנו. ויש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות, וכן הנהיגו הפקמנים בארץ ישראל, והוא המנהג הנכון:

הלכות תענית, סימן תקעה - דיני תענית שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים, ובו י"ג סעיפים:

א סדר תעניות שמתעניין בארץ ישראל על הגשמים כך הוא, הגיע י"ז במר חשון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' וב' וכל התלמידים ראויין לקר. ודין תעניות אלו בדין תענית יחיד:

ב הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים ודווקים ומתחננים בדרך שעושים בכל התעניות:

ג עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', ובאלו מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשית מלאכה ביום אבל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף

בחמין, לפיכך נועלין את המרחצאות, אבל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מטר, ואסורים בסיכה, אלא אם כן הוא להעביר את הזהמא, ואסורין בהם בתשימיש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים בבשאר תעניות:

ד עברו אלו [ולא נענו], בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני, וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתריעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומורדין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ונועלים את התעניות, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אומן התניות המוכרות אכילה ושתיה) (בית יוסף בשם רש"י). כרי שימצאו לקנות לסעדת הלילה, ובחמישי פותחין כל היום חניות המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לחנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לחנות אצטבא לפניו, פותח בדרכו בחמישי ואינו חושש:

ה עברות ומניקות מתענות, אבל לא בג' ראשונות ולא בז' אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כרי קיום הנדר. (ואסור להן להקמיר ולהתענות) (תשב"ץ סימן תכ"ח):

ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והני מלי בשמתענין על הגשמים, לפי שפשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אבל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובכנין של שמחה (אלא אם כן בתלו נוטה לפל) (טור). וממעטין בארוסין ונשואין אלא אם לא קים מצות פריה ורביה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנופין וכמנדים למקום, ועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבר ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ומתרין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתענין עוד,

שאינן הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר בשלא ירדו גשמים כלל, אבל ירדו ברביעה (פרוש, המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו') וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שיירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שיירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעבר זמנם. וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאת מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שיירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשתות, מתענים על הגשמים בכל צת שלא יהיה להם מים לשתות ואפלו בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מפת בצרת ומתענים וזועקים עד שיירדו גשמים או עד שיעבר זמנם:

ט במה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אבל במקומות ששונות הגשמים שלהם קדם שבועה עשר במר חשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חנוכה ופורים, ושוהין אחר כך כמו ששה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י כל תענית שגוזרים הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם כלילה ודינם בדין שאר תעניות, שאין גוזרים על הצבור תענית בגזון צום כפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא היו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משפסונו בעמק הארץ התרבה טפח, ובכינונית שני טפחים, ובכנדה ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועין לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות לא ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב תקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג אם ירדו להם גשמים כליל תעניתם קדם ששלה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

הלכות תענית, סימן תקעו - על איזה דברים מתענין ומתריעין, סעיפים: ב, ט, י, יא

ב וכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. היו בה אלה ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה. הרי דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גלילות עליהם (ודוקא דאיכא דבר בבבל ולא במקצתה) (ר"ן פרק ג דתענית). הנה דבר במדינה ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתיקו מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ט וכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנה אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית וכול הארץ מתענין ומתריעין עליהם, ועל הגובאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אבל על החגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד. ועכשו שאין אנו מכירין מינים הללו, על כלם מתריעין:

י וכן על המזונות. כיצד, הרי שהחולו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, בגזון כלי פשתן בבבל וזון ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרף התגר למכר שנה י' בששה, הרי זה צרת צבור ומתריעין עליה, ובשבת זועקים עליה, אבל אין תוקעין עליה בשבת:

יא וכן על המטר. כיצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם, הרי אלו מתפללים עליהם, שאין לה צרה ויתרה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתייהם קבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים ובתייהם בגוים באבנים ורב גשמים מוכה להם, ואין מתענים להעביר המוכה. ועכשו בצפת מצויים מפלת בתים מפני הגשמים, ומתפללים עליהם:

הלכות תענית, סימן תקפ - ימים שמתענים בהם, סעיף ב

ב באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. ככ"ו בו מת יהושע בן נון. כ"י באייר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה'. ככ"ח בו מת שמואל הנביא. ככ"ג בסיון בטלו הכפורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. ככ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא בן סגן הכהנים. ככ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הכהן. כ"ח בו כבה נר מערבי בימי אחז. כ"ו באלול מתו מוציא דבת הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחפש ר' עקיבא. ב' בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל. ב' במרחשון עורו עיני צדקיהו ונחטו בניו לעיניו. ככ"ח בכסלו שרף יהויקים המגלה שכתב ברוך מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה וננית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם ג' ימים. ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. ככ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פילגש בגבעה. בז' באדר מת משה רבנו עליו השלום. בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

הלכות ראש השנה, סימן תרא - סדר יום שני של ראש השנה, סעיף ב

ב אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

הלכות יום הכפורים, סימן תריב - אסור אכילה ביום כפור ושעור פמותה, סעיף ז

ז אבל עלי קנים פטור ולולבי גפנים שלבלבו קדם ראש השנה פטור דעין בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) מראש השנה ועד יום הכפורים חיב:

הלכות לולב, סימן תרסג - סדר תפלת חל המועד, סעיף א

א בחל המועד מוציאין ספר תורה וקורין בו ד' בקרבנות הקוג שבפרשת פנחס. וביום הראשון של חל המועד קורא כהן וביום השני ולוי וביום השלישי וישראל חוזר וקורא וביום השלישי, והרביעי קורא ספקא דיומא וביום השני וביום השלישי,

ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה ויש
אומרים ששנים הראשונים קורין בספקא
דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והר'
חוזר וקורא כל ספקא דיומא דהינו מה
שקראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים.
וביום הז' הבהן קורא ביום התמישי, לוי ביום
הששי, ישראל ביום השביעי, והרביעי קורא
ביום הששי וביום השביעי, וכן אנו נוהגין
(רש"י בשם רבותיו ומהר"י ומנהגים). ובא"ר
ישראל שאין שם ספקא דיומא אין קוריים
בכל יום אלא קרבן היום בלבד, כי ביום
ב' הוא א' לחלו של מועד קורא ב'חן
וביום השני, וחג' העולים אחריו חוזרים
וקורים אותה פרשה עצמה, ועל דרך זה
בכל יום משאר הימים:

הלכות מגלה ופורים, סימן תרפח - דין
כרכים המקפידים חומה מימות יהושע בן נון.
ובו ח' סעיפים:

א כרכים המקפידים חומה מימות יהושע בן
נון אפלו אינן מקפיד עכשו, קורין בט"ו
אפלו אם הם בחוצה לארץ ואפלו אין
בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים

ממלאכתן ועוסקין בצרכי צבור). והוא
שהקף ואחר כך ישב או שישב תחלה
על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי
כשנודע שישב תחלה על דעת שלא
להקיפו. (אבל מסתמא, הקפה ובלבסוף
ישבה, ר"ן):

ב וכן הכפרים הנראים עמהם, אפלו אינם
סמוכים כגון שהם בהר, או שסמוכים
להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם
בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר
ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת
חומה מימות יהושע קורים בט"ו הואיל
ונעשה בו הנס:

ג כפרים ועירות גדולות וכרכים שאינם
מקפידים חומה מימות יהושע בן נון קורים
בי"ד:

ד כרף שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם
לאו, קורים בי"ד ובט"ו ובלילהון, ולא
יכרף כי אם בי"ד, שהוא זמן קריאה לרב
העולם:

ה בן עיר שהלך לכרף או בן כרף שהלך
לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן
קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו,

ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן
הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא
שם: הגה ואם הוא במקבר או בספינה,
קורא ביום י"ד כמו רב העולם (כל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין
המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה
בערב שבת, וגוברים מעות מתנות עניים
ומחלקים אותם בו ביום. וביום שבת
מוציאים ב' ספרים ובשני קורין ויבא
עמלק, ואומרים על הנסים, ואין עושין
סעדת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש בים והיוצא בשירה ואינו מוצא
מגלה להוליד עמו, יקראנה בי"ג או
בי"ב או באחד עשר בלא ברכה. ואם
אי אפשר להמתין עד ימים הללו, יש
אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש.
הגה והכי נהוג, ומיהו אם נדמן לו אחר
כך מגלה חוזר וקורא אותה ביום י"ד
אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מכל מקום
קרא אותה שלא בזמנה (כל בו ובית יוסף):
ח בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה
בידו מגלה ואחר כך נדמנה לו בט"ו,
קורא אותה בט"ו:

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ראש חודש

סימן תכז - פשראש חדש ב' ימים
היאך בותבין בשטרות. ובו סעיף אחד:
א "פשראש חדש שני ימים, בותבין בשטרות ביום הראשון ביום ראש חדש שהוא יום ל' לחדש שעבר, (והמנן לחדש מיום השני וכותבין בו באחד לחדש) (טור).
הגה לשמעברין השנה בותבין באדר ראשון אדר סתם ובשני אדר השני (טור):

סימן תכח - סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות. ובו ח' סעיפים:
א "אלו הימים שאין קובעים בהם המועדים, לא אד"ו ראש השנה, ולא גא"ו יום הכפורים, ולא זכ"ד פורים, ולא בד"ו פסח, ולא גה"ז עצרת והושענא רבה, לא ג' חנוכה, ולא אג"ו צום אסתר, ולא בד"ו צום תמוז ואב. לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג לעומר, וסימן פל"ג, וביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת כשיהיו כסדרן או חסרים:

ב "אלו הימים שהקבעו בהם ראשי חגים ולא בזולתם. ניסן אגה"ז, אייר בגה"ז, סיון אגד"ו, תמוז אגה"ו, אב בדו"ו, אלול אבד"ו, תשרי בגה"ז, מרחשון גדו"א, כסלו א"ב ג"ד ה"ו, טבת אבגד"ו, שבט בגדה"ז, אדר זכד"ו, (ובעבור אדר הראשון בדה"ז ושני בדו"ז):

ג "סימן לקביעת המועדים. א"ת כ"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"ף. פרוש, ביום א' של פסח יהיה לעולם תשעה באב, וסימן על מצות ומריים יאכלהו, ביום ב' בו שבעות, וביום ג' בו ראש השנה, ביום ד' בו קריאת התורה שהוא שמחת תורה, ביום ה' בו צום כפור, ביום ו' בו פורים שעבר:

ד "לעולם קורין צו את אהרן קדם פסח בפשוטה ומצרע במעברת, חוץ מבה"ח מעברת (וה"ש מעברת) שקורין אחרי מות

קדם הפסח. ולעולם קורין פרשת במדבר סיני קדם עצרת, ט' באב קדם ואתחנן. אתם נצבים קדם ראש השנה, ולכן פשראש השנה ביום כ"ג, שיש שתי שבתות בין ראש השנה לסכות, צריכים לחלק נצבים וילף, כדי שיקראו וילף בין ראש השנה לצום כפור, והאזינו בין צום כפור לסכות, וסימן. כ"ג המלך פת וילף, אבל פשראש השנה ביום ה"ו, אז אין בין ראש השנה לסכות אלא שבת אחת שקורין בה האזינו אז וילף עם נצבים קדם ראש השנה. וסימן לפשוטה, פקדו ופסחו, ולמעברת סגרו ופתחו, מנו ועצרו, צומו וצלו, קומו ותקעו:

ה "פרשת האזינו מחלקין פרשיותיה כדרך שהיו מחלקין אותה במקדש, שהיו קורין השירה פעם אחת לששת ימי השבוע, וסימן, הזי"ו ל"ך, האזינו, זכור, ירמיהו, וירא, לו חכמו, כי אשא אל שמים עד סוף השירה, והשביעי קורא מסוף השירה עד סוף הפרשה. הגה ודוקא בשבת מחלקין הפרשיות, אבל במנחה בשבת וב' וה' אין לחוש (מרדכי פרק הקורא עומד):

ו "קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהם, אלא א' קורא כלם, ומתחילין בפסוקים שלפניהם ומסיים בפסוקים שלאחריהם, אבל קללות שבמשנה תורה יכולין להפסיק בהם, "ואף על פי כן נהגו שלא להפסיק בהם (וכן נוהגין שלא לקרות אחד בשמו לעלות אלא קורין מי שירצה):

ז "שמונה פסוקים אחרונים שבתורה אין מפסיקין בהם, אלא יחיד קורא את כלם:
ח "מ"ו בתמוז ואילף מפטירין ג' דפרענותא, ז' דנחמא, תרתי דתיובתא. ג' דפרענותא, דברי ירמיהו, שמעו דבר ה', חזון ושעיהו, שבע דנחמא, נחמו, ותאמר ציון, עניה סערה, אנכי, רני

» < באר הגולה »

עקרה, קומי אורי, שוש אשיש. וביום צום גדליה במנחה מפטירין דרשו, ובשבת שבין רשות הרבים ליום הכפורים מפטירין לעולם שובה ופשראש השנה כב"ג, שיש שבת בין יום הכפורים לסכות וקורין בו האזינו, מפטירין בו וידבר דוד. לויש אומרים שפשראש השנה כב"ג, שוילף בין ראש השנה ליום הכפורים מפטירין בו דרשו, ובשבת שבין יום הכפורים לסכות שקורין האזינו מפטירין שובה: הגה והמנהג פסקא הראשונה. ובשאר שבתות השנה מפטירין מעין הפרשה (טור). ובשקורין שתי פרשיות, מפטירין באחרונה (מרדכי פרק בני העיר), מלבד באחרי מות וקדושים דמפטירין הלוא כבני כשיים שהיא הפטרת אחרי מות (מנהגים). ונוהגין להפטיר בפתחה שוש אשיש, ואין דוחין מפניה שום הפטרה הנזכרת כאן, ולא של ד' פרשיות ולא של ראש חדש או מחר חדש או חנוכה או שירה (מרדכי פרק בני העיר והטור ומנהגים), אבל שאר הפטרות דוחין מפניה. וכבר נתבאר לעיל סימן תכ"ה דאין מדלגין מנביא לנביא (וגם נתבאר שם סעיף ב' אם דוחין מפני של ראש חדש אחת מאלו הפטרות שנוכרות כאן):

הלכות פסח

סימן תכט - שאין נופלין על פניהם בקל' חדש ניסן. ובו ב' סעיפים:

א "שואלין בהלכות פסח קדם לפסח שלשים יום. הגה ומנהג לקנות חטים לסלקן לעניים לצורך פסח, וכל מי שדר בעיר י"ב חדש צריך לתן לזה (א"ז):

ב "אין נופלין על פניהם בכל חדש ניסן, ואין אומרים צדקתך בשבת במנחה, ואין מספידין בו, ואין מתעניין בו להזכיר בצבור, והפסחות מתעניין בו בערב פסח: הגה גם אין אומרים צדוק הדין בכל חדש

[סימן תכז] א טור וכן פתב באבן העזר סימן קכ"ו בשם רבנו פרץ [סימן תכח] א טור ב שם ג שם ד שם ה טור בשם רב פלסוי גאון מימרא דרב ראש השנה ל"א ו משנה מגלה ל"א ברייתא שם ופירוש הרב ר' מנחם ח הרמב"ם ט מימרא דרבה מנחות ל' י טור בשם פסיקתא כ בית יוסף ומדברי הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות תפלה וכן פתב התוספות והמרדכי בפרק ד' דמגלה ל טור [סימן תכט] א פסחים ו'. ב טור בשם מצא כתוב במסכת סופרים ובפרק בתרא וכן פתב הרומח סימן רמ"ה ג בית יוסף בשם מסכת סופרים שבגדינו ד פרוש הבית יוסף שהתלמידים שנוהגים להתענות בה"ב מפני חלול השם וכו' בדלקמן סימן תק"פ גם בניסן מתעניין

ניסן, ונהגו שאין מתעניין בו תענית כלל אפילו יום שמת בו אביו או אמו, אכל תענית חלום מתעניין, ואין אומרים מזמור לתודה ולא ארץ אפים ולמנצח בערב פסח ולא ביום טוב (מנהגים), ונהגים להרבות קצת באכילה ושתיה ביום אחר הקדש, והוא אסור חג (גמרא ורש"י פרק לולב):

סימן תל - ובו סעיף אחד:

א "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו. הגה והמנהג לומר במנחה ההגדה מתחלת עקדים היינו עד לכפר על כל עונותינו ופוסקים לומר ברכי נפשי (מנהגים):

סימן תלא - זמן בדיקת החמץ.

ובו ב' סעיפים:

א "בתחלת ליל י"ד בודקין את החמץ לאור הנר בחורין ובסדקין, בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ:

ב "יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה ולא יאכל עד שיבדק, ויאכלו אם יש לו עת קבוע ללמוד לא ילמד עד שיבדק, ויאם התחיל ללמוד מבעוד יום אין צריך להפסיק, (ויש אומרים שצריך להפסיק וכן נראה לי עקר):

סימן תלב - דין ברכת בדיקת

חמץ. ובו ב' סעיפים:

א "קדם שיתחיל לבדק יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על בעור חמץ, ואם התחיל לבדק בלא ברכה יברך כל זמן שלא יסיים בדיקתו (כל בו). ויזהר שלא ידבר בין הברכה לתחלת הבדיקה, ב"טוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמר כל הבדיקה, כדי שישלים אל לבו לבדק בכל המקומות שמכניסים בו חמץ:

ב "בברכה אחת יכול לבדק כמה בתים. ואם בעל הבית רוצה, יעמיד מבני ביתו אצלו בשעה שהוא מברך, ויתפזרו לבדק איש איש במקומו ועל סוף ברכה שברך בעל הבית: הגה ונהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבדוק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה (מהר"י ברי"ן), ומיהו, אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבקר אם נמצא. (כל בו):

סימן תלג - דיני בדיקת החמץ.

ובו י"א סעיפים:

א "הבדיקה צריך שתהיה לאור הנר ולא לאור הלכנה. ויאם עבר ולא בדק ליל י"ד, כשבדק ביום י"ד לא יבדק לאור החמה אלא לאור הנר, ויבדק בדיקת שאורה רב אם בדק לאור החמה דיו, ויהא הדין כנגד ארבה שבחדר:

ב "אין בודקין לאור האבוקה אלא לאור הנר, ויאל בנר של חלב ולא של שמן ולא של שמן אלא בנר של שעה: הגה והוא יחידי, אכל ב' גרות ביחד אפילו קלועים, דינם כאבוקה (מהרי"ל בשם אגדה):

ג "בודק כל המקומות שיש לחוש שמא הכניסו בהם חמץ. ולכן כל חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה, שפעמים אדם נכנס בהם ופתו בידו, אכל אוצרות וכן שאין מסתפק מהם, וכן מתבן וכיוצא בו, אין צריך בדיקה:

ד "חורי הבית וזיוני הבולטים מהבתלים שאינם גבוהים הרבה ולא נמוכים הרבה, צריכים בדיקה, אכל הגבוהים שאין יד האדם מגעת שם והנמוכים פחות מג' טפחים, אין צריך בדיקה:

ה "בג היציע והמגדל שגגיהם משפעים ומפני כך אין גגיהם ראויין לשום תשמיש, אין צריך בדיקה אפילו הם בתוך הבית:

ו "לפת של בקר אין צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ הבהמות יאכלוהו, וכן לול של תרנגולים אין צריך בדיקה, מפני שאם היה שם חמץ התרנגולים יאכלוהו, וכן באמצעה של חצר אין צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ העורבים ושאר עופות המצויים שם יאכלוהו, ויהי מלי מספק חמץ, אכל ודאי חמץ לא: הגה אכל לקמן סימן תמ"ה סעיף ג' מבאר דמותר להשליך חמץ במקום שהעופות מצויים, כל שכן שאין צריך לבקר משם אפילו חמץ ודאי עד לאחר זמן אסורו:

ז "חור שבין יהודי לחברו, כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטל בלבו ודיו, וישיבין יהודי לאינו יהודי אין צריך

בדיקה כלל, שמא יאמר כשפים הוא עושה לי, ונמצא בא לידי סכנה:

ח "כתל שנשתמש בו חמץ בחורין ונפל ונעשה גל, אפילו אינו גבוה ג' טפחים כדי חפישת הכלב אין צריך לבדק תחתיו, כיון שיש בו סכנת עקרב שמצויים בגלים, חשיבין שמא אחר שישלים בדיקתו שאינו עוסק במצוה יחפש אחר מחט שנאכל לו ויבא לידי סכנה, והני מלי בסתם, אכל בידוע שיש תחתיו חמץ אם אין עליו גבה ג' טפחים צריך להוציאו משם במרא וחשיבין כענין שאין בו סכנה, ואם יש עליו גבה ג' טפחים מבטלו בלבו ודיו:

ט "מרתף שמסדרין בו שורות של חביות זו אצל זו עד שנתמלא כלו, וחורין ומסדרין שורות אחרות על התחנות עד הקורה, אין צריך לבדק אלא שורה העליונה ואחרת למטה ממנה, דהינו שורה על פני רחב המרתף ולא על כל שטח המרתף, אלא העליונה הרואה את הקורה ואת הפתח ואחרת למטה ממנה:

י "בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה, מפני שהתינוקות מכניסים בהם חמץ:

יא "המכבד חדרו ב"ג בניסן ומכון לבדק החמץ ולבכרו ויזהר שלא להכניס שם עוד חמץ, אף על פי כן צריך לבדק כליל י"ד: הגה וכל אדם צריך לבדק חדריו קדם הבדיקה (מרדכי ריש פסחים). והפסחים או פתי יד של בגדים שנותנים בהם לפעמים חמץ צריכין בדיקה (מהרי"ן):

סימן תלד - דינים הנוהגים תבא אחר הבדיקה. ובו ד' סעיפים:

א "אחר הבדיקה יהא נזהר בחמץ שמשייר להצניע שלא יצטרף בדיקה אחרת, כגון אם יטלנו עכבר בפניו, או אם יחסר לחמו כגון שניח עשר כפרות וימצא ט', אכל בסתם, שאינו יודע אם חסר ממנו אם לאו, לא. ויאם כפה עליו כלי ולא מצאו אין צריך לבדק שודאי אדם נטלו לכך, יכפה עליו כלי או יתלנו באויר או יניחנו בתבה, מקום שאין עכבר יכול לבא:

באר הגולה

וכו' עכ"ל וכבר כתב רמ"א בהג"ה המנהג: [סימן תל] א תוספות בשבת פרק ז וכן כתב הל' בו ושבלי הל'ט: [סימן תלא] א משנה ריש פסחים ב הרב המגיד בשם התוספות ג מימרא דאב"י שם ז' ד' ר' יונה שם מלשנא דאב"י: [סימן תלב] א מסקנא דגמרא פסחים ד' ב טור בשם אביו הרא"ש וכן כתב הרשב"א בתשובה ג טור ד שם מתוספתא דברכות: [סימן תלג] א ברייתא פסחים ז' וח' ב שם בירושלמי ג מימרא דרבא שם בבלי ד' שם בגמרא ה ברייתא שם. ו טור בשם אביו הרא"ש למנהג אשכנז א משנה ריש פסחים ח ברייתא וגמרא שם ח ט שם בברייתא י טור ורפנו ורחם וכן כתב הרא"ש בתשובה כ שם בברייתא ל שם בברייתא מ שם מימרא דרבא נ שם בית יוסף בשם סמ"ק ס שם בברייתא ע שם בברייתא וכלילימו פ משנה ל"א וברייתא מ' ובגמרא שם צ בתוספות שם ח ק משנה ריש פסחים וכתב הל' וכתבפרש לה רב שם בגמרא ח וכן פסק הרמב"ם בפרק ב מהלכות חמץ ושאר פוסקים ר טור בשם הירושלמי ש שם בשם ראב"ן [סימן תלד] א משנה פסחים י וכתבפרש לה רבא ורב מרי שם דף ט ב בירושלמי כתבו הרא"ש שם

ב יאחר הבדיקה מיד בלילה ובטלנו, ויאמר כל חמירא דאיתא ברשותי דלא חזיתא ודלא בערתה לבטל ולהוי כעפרא דארעא: הגה ויאמר הבטול בלשון שמבין (מהר"י ברי"ן), ואם אמרו בלשון הקדש כל חמירא כולל חמץ ושאר (ת"ה סי' קל"ד), אבל בשאר לשונות צריך להזכיר כל אחד בפני עצמו (דעת עצמו), ויטוב לחזור ולבטלו פעם אחרת ביום י"ד סוף שעה חמישית קדם שתגיע שעה ששית, שמשתיגע שעה ששית נאסר ואין בידו לבטלו. הגה ואין לבטלו ביום, אלא לאחר ששורף החמץ כדי לקיים מצות שרפה בחמץ שלו (מהרי"ו):

ג הבטול היום יאמר דחזיתא ודלא חזיתא דבערתה ודלא בערתה:

ד ישלוחו יכול לבטל. (וכשמבטל שליח צריך שיאמר, חמצו של פלוני יהא בטל וכו') (תשובה מהר"י ברי"ן) ואם אין האיש בביתו יבטל במקום שהוא, ואם אינו עושה כן, טוב שתבטל אשתו:

סימן תל"ה - דין מי שצא בדק בליל י"ד. ובו סעיפים אחד:

א אלא בדק בליל י"ד, יבדק ביום י"ד באיזו שעה שיזכר מהיום, לא בדק כל יום י"ד יבדק בתוך הפסח. לא בדק בתוך הפסח יבדק לאחר הפסח, כדי שלא יבטל בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה. יוצל הבדיקה שלאחר הפסח לא יכרך:

סימן תל"ו - דין המפרש בנים והיוצא בשניא. ובו ג' סעיפים:

א המפרש מבישה לים או יוצא בשניא ואינו מניח בביתו מי שיבדק, תוף שלשים יום זקוק לבדק. (ולא יכרך אז על בעור חמץ) (כל בו) קדם לי יום אין צריך לבדק (וכשמגיע פסח יבטלנו) (טור). וואם דעתו לחזור קדם הפסח, צריך לבדק ואחר כך יצא, דחישין שמא יחזור ערב פסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער, וכן העושה ביתו אוצר, תוף לי יום זקוק לבדק ואחר כך כונס אוצרו לתוכו, קדם לי יום, אם דעתו לפנותו קדם הפסח, צריך לבדק ואחר

כך עושה אוצר, ואם אין דעתו לפנותו קדם הפסח אינו צריך לבדק: הגה ואוצר חטים יש חטים מחמצים בקרקעית הבור, אם נעשה האוצר שלשים יום קדם הפסח אינו זקוק לבער, אלא מבטלו בלבו וידיו, ומיהו, לאחר פסח כשמפנה האוצר אסור להנות מאותן חטים. ואם אין שם חמץ ידוע אלא ספק, מותר למכר האוצר כך ביחד. (תשובת הרשב"א סי"ט):

ב יישיש אומרים, דקדם לי יום שאין צריך לבדק הינו כשאין דעתו לחזור בתוך הפסח, ואף על פי שדעתו לחזור קדם הפסח או אחריו אין צריך לבדק, כיון שהוא קדם שלשים, (וכשגיע פסח יבטלנו) אבל אם דעתו לחזור בתוך הפסח, צריך לבדק, אפלו מראש השנה והוא שכתב ולא בדיק, יבטל כשיגיע הפסח, ולא יכרך על הבטול: הגה גם אשתו תבדק ותבטל בביתו, דלמא ישפח לבטל במקום שהוא (כל בו):

ג יישראל היוצא מבית אינו יהודי תוף שלשים יום ונכנס בבית אחר בעיר זו או הולך לעיר אחרת אינו צריך לבער בית האינו יהודי, שהרי לקיים מצות בעור באותו בית אחר, אבל אם הוא מפרש או יוצא בשניא ולא יכנס בפסח בבית, ייש מי שאומר שחל עליו חובת הבעור כיון שהוא תוף לי יום וצריך לבער בית האינו יהודי שהוא יוצא ממנו, כדי לקיים מצות בעור, (אף על פי שהאינו יהודי יכנס לבית בפסח, ויש אומרים שאינו צריך לשכנס בו האינו יהודי) (טור):

סימן תל"ז - המשפיר בית לחברו על מי חל חובת בעור. ובו ד' סעיפים:

א המשפיר בית לחברו לצורך י"ד וממנו ואילך יזקנהו באחד מהדרכים ששכירות קרקע נקנה בו, אם עד שלא מסר לו המפתח חל י"ד על המשפיר לבדק, ואם משמסר לו המפתח חל י"ד על השוכר לבדק:

ב השוכר בית מחברו ב"ד ואינו יודע אם הוא בדוק, אם הוא בעיר שואלו אם בדקו, וואם אינו בעיר, חזקתו בדוק ומבטלו בלבו וידיו:

ג המשפיר בית לחברו בחזקת בדוק, ונמצא שאינו בדוק, על השוכר לבדק, ואינו מקח טעות, ואפלו במקום שבודקים בשכר, שהרי מצוה הוא עושה: הגה ויש אומרים דצריך להחזיר לו שכר הבדיקה הואיל והתנה בהדיא שיהיה בדוק. (המגיד פרק ב ומשמע לעיל סימן י"ד):

ד יבית שהחזק שלא בדקו המשפיר, ואמרו אשה או עבד או קטן אנו בדקנוהו הרי אלו נאמנים, והוא שיהא קטן שיש בו דעת לבדק:

סימן תל"ח - עכבר שנכנס למקום בדוק וכבר בפיו. ובו ב' סעיפים:

א עכבר שנכנס לבית בדוק וכבר בפיו, ונכנס אחריו ומצא פוררין, אפלו כדי כל הכפר, צריך לחזור לבדק הבית אחר הכפר שהכניס, לפי שאין דרכו של עכבר לפרר, והני פוררין מעלמא אתו ולא מאותו כפר, אבל אם תינוק נכנס לבית בדוק וכבר בידו ונכנס אחריו ומצא פוררין, אין צריך לחזור ולבדק, שחזקתו שאכלו ואלו הפוררין שנפלו ממנו בשעת אכילה, שדרך התינוק לפרר. ויש אומרים שאם אין בפוררין כדי כל הכפר צריך לחזור ולבדק. (דיני עכבר נכנס ויוצא השמיט הרב הואיל ולא שכיחי):

ב יבנות חמץ למעלה על הקורה, מחיבים אותו להביא סלם להורידו, מפני שפעמים יפל מהקורה, אבל אם היה חמץ בבור אין מחיבים אותו להעלותו, אלא מבטלו בלבו וידיו:

סימן תל"ט - דין מי שבדק ולא מצא מספר בפרות שהניח. ובו ד' סעיפים:

א א"ט צבורין של מצה ואחד של חמץ, ובא עכבר ונטל ולא ידענו אם נטל חמץ או אם נטל מצה, ונכנס לבית בדוק, צריך לחזור ולבדקו. (מיהו, אם הכפר קטן שיכול העכבר לאכל, תלינן להקל שאכלו ואין צריך לבדק) (טור), שכל הקבוע, כמחצה על מחצה. ואם פרש הכפר ממקום קביעתו ונטלו העכבר משם, אין צריך לחזור ולבדק, דכל דפריש מרובא פריש:

- 8 - באר הגולה -

ג מימרא דר' יהודה שם ז הרי"ף והרא"ש שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה טור בשם הרב ר' פרץ וכן כתב רבנו ירחם ו שם וכן כתב הרב המגיד בפרק ב בשם בעל העטור ז כל בו [סימן תל"ח] א משנה פסחים י ובפרוש התוספות וכן פסק הרי"ף והרמב"ם ב טור וכן כתב הרמב"ם [סימן תל"ח] א מימרא דרב פסחים ו ב מימרא דרבא שם ובפרוש הר"ן בשם אחרים וכן כתב הטור בשם הרמב"ם והרי"ף גיאוצא ג גם זה שם בגמרא ד טור ובפרוש רש"י שם ה טור ו שם בשם אבי העזרי ו שם ושם: [סימן תל"ח] א ברייתא פסחים ד' בפרוש הר"ן ב בית יוסף וכן כתב הרב המגיד בפרק ב מהלכות חמץ ומצה ג שם בגמרא ד בפניא שם וכן פשט רב נחמן בר יצחק אף על גב דדחי לה בגמרא וכן כתב הרמב"ם בפרק ב והרא"ש כיון דמדברגין הוא, דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי ה שם בפניא ונפשטא ו שם בגמרא ז טור בשם הרמב"ם [סימן תל"ח] א מימרא דרבא פסחים י ב כן כתבו שם התוספות והרי"ן וכן כתב הטור ג בפניא שם בגמרא ולא נפשטא וכתב רמב"ם בפרק ב' דצריך להורידו וכו' [סימן תל"ח] א גמרא פסחים ט

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

הבבלי ושכר המדי וכל פיוצא באלו מדברים הנאכלים, אבל דבר שיש בו תערכת חמץ ואינו ראוי לאכילה מותר לקנימו בפסח, כגון ערכת העפדנין שנתן לתוכה קמח, ועורות אפלו נתנן שעה אחת קדם זמן הבעור הרי זה מותר לקנימו, ואם לא נתן העורות ונתן הקמח קדם ג' ימים לשעת הבעור מותר לקנימו, שהרי נפסד והבאיש תוף ג' ימים חייב לבער, יוכן הקילור והרטיה והאספגנית והתריאק"ה שנתן לתוכו חמץ, מותר לקנימן בפסח, שהרי נפסד צורת החמץ:

ב יהפת עצמה שעפשה והנפסלה מלאכל הפלב, ומלוגמא שגסרתה, אינו חייב לבער:

ג יבגדים שפכסו אותם בחלב חשה וכן גירות שדפקו אותם בחמץ, וכל פיוצא בזה, מותר לקנימן בפסח, שאין צורת החמץ עומדת: הגה ולכן מותר לדבק גירות בחלון תוף ל' לפסח, ולש מחמירין אם נראה מבחוץ (תרימת הדשן סימן ק"י ופסקיו סימן קמ"ט ומהרי"ו):

ד ידבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל, או שאינו מאכל כל אדם כגון, התריאק"ה וכיוצא בו, אף על פי שמתר לקנימו אסור לאכלו עד אחר הפסח, ואף על פי שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא, הרי זה אסור לאכלו: הגה ולקמן סימן תמ"ז סעיף ד בהגה יתבאר דיש חולקים ומתירים אם נתבטל קדם הפסח והכי קמא לן:

ה השכר שעושים מחטים ושעורים חכים לבערו, וכן אם העמיד גבינות בחלא משכר שעורים או חטים, חייב לבערם:

לבערו, אפלו אם כבוש תחת ידו כגון שהוא גר תושב ושרוי עמו בחצר, והצריך לעשות לפניו מחצה גבוה י' טפחים, כדי שלא ישכח ויאכלנו: הגה ואינו יהודי שהניח חמץ בבית ישראל בלא רשותו, כופה עליו כלי (ריב"ש סימן ת"א), ודוקא ביום טוב, אבל אם הוא קדם יום טוב צריך לעשות מחצה, (עין לקמן סימן תמ"ז סעיף א):

ג ואינו יהודי שגנב לבית ישראל וחמצו בידו אינו זקוק להוציאו אף על פי שהישראל רוצה חמץ של אינו יהודי אין בכך כלום, אבל אסור להעלותו עמו על השלחן ואפלו בהפסק מפה:

ד הישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל חברו או אצל האיני יהודי, אף על פי שקבל עליו הנפקד אחריות, עובר עליו (אף) המפקיד:

סימן תמא - דיני מי שהלה על חמין. ובו ב' סעיפים:

א "אינו יהודי שהלה לישראל על חמצו ומשכנו בידו ואמר לו מעכשו יהא שלך אם לא אפרע לך לזמן פלוני והגיע הזמן ולא פרעו מותר, באפלו לא הגיע הזמן שקבע עד אחר הפסח, דמשהגיע הזמן ולא פרעו נקנה לו למפרע והוי לה חמצו של אינו יהודי:

ב הישראל שהלה לאינו יהודי על חמצו אם משכנו בידו ואמר לו מעכשו, והגיע הזמן אפלו אחר הפסח ולא פרעו אפלו אין אחריותו עליו אסור, משום דקני לה למפרע. אבל אם לא אמר לו מעכשו ואין אחריותו עליו, מותר:

סימן תמב - דין תערכת חמין. ובו י"א סעיפים:

א תערכת חמין עובדים עליו משום כל נראה וכל ימצא, כגון המורקס וכוותח

המשך הלכות פסח, סימן תלט - דין מי שבדק ולא מצא מספר ככרות שהניח

ב יב צבורין אחד של חמץ ואחד של מצה, וב' בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק, וכאו שני עכברים זה נטל חמץ וזה נטל מצה, ואין ידוע לאיזה בית נכנס זה שנטל החמץ, וכן שני בתים בדוקים וצבור אחד של חמץ ובא עכבר ונטל, ואין ידוע לאיזה בית נכנס, או שידע שגנב לאחד מהם, ונכנס אחריו ובדק ולא מצא כלום, או שבדק קצת מהבית ומצא כפר, אין צריך לחזר ולבדק. (כף הם דברי הרמב"ם אבל מסקנת הפוסקים אינו כן):

ג הניח ט' ככרות חמץ ומצא י' צריך לבדק אחר כל הט' יוכן אם הניח עשרה ומצא ט' צריך לבדק אחר כל הי', שאינו אומרים מה שהניח נטל ואלו אחרים הם, הניש אומרים הני מלי בקשורים יחד, אבל אם אינם קשורים יחד אין צריך לבדק אלא אחר האחד:

ד הניח חמץ בנזית זו ומצאו בנזית אחרת, צריך לחזר ולבדק:

סימן תמ - דין חמצו של אינו יהודי שהפקד אצל ישראל. ובו ד' סעיפים:

א "אינו יהודי שהפקיד חמצו אצל ישראל אם הוא חייב באחריותו מגנבה ואבדה בין שהוא בביתו בין שהוא בכל מקום ברשותו, חייב לבערו: הגה ואפלו חזר והפקידו ביד אינו יהודי אחר (הגהות אלפסי פרק קמא דפסחים). ב'ניש אומרים שאפלו אינו עליו אלא שומר חנם שחייב בפשיעה, חייב לבערו, באפלו אם אינו חייב באחריותו בדין אלא שידוע שהאינו יהודי אדם ויכפהו לשלם אם יאבד, חייב לבערו, ויש חולקים:

ב יואם אינו חייב באחריותו, אינו חייב

— ס' באר הגולה —

ב שם בגמרא ולשון הרמב"ם בפרק ב' ואיני בשבטל וסגי מדאורייתא וקמו שכתב שם בגמרא וכן כתב הרב המגיד שם ג' שם י' וכתבמים תוספות סוף פ"ד דמעשר שני ד שם בגמרא ובתוספתא בכתבמים ה תוספות שם מהא דביצה י' ו שם בגמרא וכתבמים [סימן תמ] א ברייתא וגמרא פסחים ה ב טור בשם בה"ג והרא"ש. ג שם בשם רמב"ם בפ"ד מהלכות חמץ ומצה ד שם בברייתא ובגמרא. ה מימרא דרב שם ו. ו ברייתא שם ז והרשב"א בתשובה ח טור בשם ר"י והרא"ש והרמב"ם בפרק ב [סימן תמא] א משנה פסחים ל' וקאוקימתא אלפא דרבא בדר ל"א הסקמת הפוסקים. ב טור בשם הראב"ד והרא"ש וכן כתב הר"ן ג שם במשנה ד כ"כ הרא"ש וכן פסק הטור [סימן תמב] א משנה פסחים מ"ב וכו' אליעזר טור בשם הרמב"ם ב ברייתא שם דף מ"ה וכו' נתן ג תוספתא בכתב הר"ף שם וטור בשם בעל העטור וכן כתב הרמב"ם בפ"ד ד ברייתא שם ד' מ"ה ה תוספות שם ושאר פוסקים ו טור בשם הרמב"ם ושם ז שם ושם ח הרא"ש בשם ר"ת בפרק ג דפסחים

ו טנהגו לגר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ, ויש להם על מה שישמכו, ואם יש חמץ בסדק שאינו יכול לחטט אחריו, יטיח עליו מעט טיט:

ז 'בצק שבסדקי ערכה, אם יש כזית במקום אחד חיב לבער, ואם לאו, אם היה עשוי לחזק בו שבדי הערכה או לסתם בו נקב, בטל במעוטה, ואם לאו חיב לבער:

ח כהיו בו שני חצאי זיתים בבי מקומות וחוט של בצק ביניהם, רואים כל שאלו ינטל החוט גשלין עמו חיב לבער, ואם לאו אין צריך לבער. במה דברים אמורים, בערכה, אבל בבית, אף על פי שאם נטל החוט אין גשלין עמו חיב לבער, מפני שפעמים מקבץ אותם. ליהיה חצי זית בבית וחצי זית בעליה, חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה, חצי זית בבית זה וחצי זית בבית שלפנים ממנו, מהואיל ואלו החצאי זיתים דבוקים בכתלים או בקורות או בקרקעות, אינו חיב לבער, אלא מבטלו בלבו ודיו:

ט יחמץ שנתעפש קדם זמן אסורו, ונפסל מאכילת הכלב, או ששרפו באש (קדם זמנו) (ר"י) ונתרף עד שאינו ראוי לכלב, או שיחדו לשיבה וטח אותו בטיט, מתר לקימו בפסח:

י ידיו שהוא מבטל בשכר שעורים, מתר לכתב בו:

יא יערכות שלשין בהן חמץ, אין לסמוך על מה שרוחצים אותן בחמין ומנקרין החמץ מהן, כי אי אפשר לנקרן שלא ישאר בהן בין הכל כזית, והכלי מצרפו, וצריך לתנן במתנה לאינו יהודי עד לאחר הפסח או לטוחן בטיט, והוא הדין לבצק שבכלי נסרים שאינו יכול להוציאו: הגה וטוב לעשות כן בכלים שמניחים בהם קמח כל השנה (מהרי"ו). וכן בכלים שמניחים בהם פת כל השנה, ומפה שהיתה מנחת על שק קמח לא מהני לה נעור, וצריכה כבוס כדי להשתמש עליה בפסח (מהרי"ל):

סימן תמוג - דין חמץ בערב פסח לאחר שש' ובו ג' סעיפים:

א א חמץ משש שעות ולמעלה ביום י"ד

אסור בהנאה, (אפלו חמצו של אינו יהודי, אסור להנות ממנו) (טור סימן ת"ן וריב"ש סימן י"ח), באסוריהו חכמים שתי שעות קדם, דהינו מתחלת שעה ה', וימיהו כל שעה ה' מתר בהנאה, ורשאי למכרו לאינו יהודי, ואפלו הרבה ביחד שודאי לא יאכלנו קדם פסח, ויכול להאכילו לבהמה חיה ועוף, ויכלבד שיעמד עליהם לראות שלא יצניעו ממנו, ויבער מה ששיריו ממנו, ומתחלת שעה ו' ולמעלה אסוריהו גם בהנאה: הגה ובשנת העבור שהיום ארץ, אלו הד' שעות לפי ענין היום, ומתר לאכל חמץ עד שליש היום, (רמב"ם בפרוש המשנה ריש ברכות ומהרי"ו), ויש אומרים עד ב' שעות קדם חצות (תרומת הדשן סימן קכ"א):

ב הישראל שהיה בידו חמצו של ישראל אחר בפקדון יעבדנו עד שעה ה' ואם לא בא בעליו ימכרנו לאינו יהודי, ואם לא מכרו, חיב לבערו בזמן אסורו אפלו אם אינו חיב באחריותו:

ג ט"א קנו שום דבר בחמץ אחר שש שעות, מתר, מפני שחמץ אינו תופס דמיו:

סימן תמוד - דין ערב פסח שחל להיות בשבת. ובו ח' סעיפים:

א א י"ד שחל להיות בשבת, בודקין ליל י"ג יומבערים הכל לפני השבת, ומשירין מזון ב' סעודות לצרף השבת, דסעודה ג' זמנה אחר המנחה, ואז אינו יכול לעשותה לא במצה ולא בחמץ אלא במצה עשירה, וצריך לעשותה קדם שעה עשירית: הגה ובמדינות אלו שאין נוהגין לאכל מצה עשירה, גדלקמן סימן תס"ב סעיף ד בהגה יקום סעודה ג' במיני פרות או בשך ודגים, גדלעיל סימן רצ"א סעיף ו בהגה:

ב ט"ז לבער בערב שבת קדם חצות, כדי שלא יבאו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות, (וביום השבת יבטלנו) (טור):

ג יאין מבשלין לשבת זה דיסא וכיוצא בזה, ואין עושין בו פת הצנוקה בקערה: הגה ואם עבר ובטל והמאכל דבוק בקדרה ואי

אפשר לקנחו, יש להדחיו מעט להעביר החמץ (מהרי"ו):

ד יאחר שאכל בשבת זה סעדת שחרית, ינער המפה שאכלו בה ויקנח הקערות באצבעו ויטמנה א' מן העין עם שאר כלי החמץ, ואם נשאר פת, יכול לתנו לאינו יהודי על מנת שלא לצאת בו לרשות הרבים, דרך הערמה ודבר מועט:

ה יאם נשאר חמץ אחר שאכלו, מבטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב ומבערו:

ו ט"א על פי שלא ישאר החמץ בבית אחר סעדת שחרית סעדת שחרית, צריך לבטל החמץ בדרך שהוא מבטל בשאר שנים:

ז ה'הולך ביום י"ד לדבר מצוה, כגון למול את בנו או לאכל סעדת ארוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בביתו, אם יכול לחזור לביתו ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער, ואם לאו יבטלנו בלבו. כואם היה הולך להציל מן הנזר ומן הדלקה וממהפלת ומיד האנס, יבטלנו בלבו, ולא יחזור אפלו יש שהות, לואם יצא לצרף עצמו יחזור מיד, עד כמה הוא חוזר עד כביצה, פחות מכאן מבטלו בלבו ודיו:

ח ייהיה לו עסה בביתו והוא טרוד במקום אחר וירא שמא תחמץ, מבטלה בלבו קדם שתחמץ, אבל אם התמיצה אין הבטול מועיל אם הוא אחר זמן אסורו:

סימן תמה - דין בעור חמץ. ובו ג' סעיפים:

א א יציד בעור חמץ שורפו או פוירו וזורה לרוח או זורקו לים, ואם היה החמץ בקשה ואין הים מחתכו במהרה, הרי זה מפררו ואחר כך זורקו לים: הגה והמהנהג לשרפו וטוב לשרפו ביום, דמאי דנותר שהיה נשרף ביום (דעת עצמו). אף אם רוצה לשרפו מיד אחר הבדיקה כדי שלא יגרנו חלדה הרשות בידו: (הנהגות מימוני פרק ג וכל בו):

ב יאם נתנו לאינו יהודי קדם שעה ו' אין צריך לבער. ואם שרפו קדם שעה ששית, הרי זה מתר להנות בפחמין שלו בתוף הפסח, אבל אם שרפו משעה ששית

א באר הגולה

ט טור בשם ראב"ן על פי סמך מן הירושלמי משנה שם דף מ"ה כלשנא בתרא דרב יהודה הרי"ף והרמב"ם בפרק ב כ שם מימרא דשמואל ל בעיא שם ולא נפשטא מ רמב"ם בפרק ד נטור בשם בעל העשור ואביו הרא"ש נ ברייתא שם ס תרומת הדשן ע טור בשם ר' יחיאל מפריש פ רוקח [סימן תמג] א ברייתא פסחים כ"א וכו' יהודה טור בשם הרמב"ם בפרק א והרא"ש ושאר פוסקים ב משנה דף י"א וכו' יהודה גמרא שם ג משנה דף כ"א ובגמרא שם ד ברייתא שם וכב"ה ה שם במשנה ו כך פרש הרא"ש שם א בגמרא ד' ח שם י"ג בעבדא דיוחנן חקוקה ט טור בשם ר"ת במעשה דשפתה גויה אחת ותוספות בחלין דף ד [סימן תמד] א רמב"ם בפרק ג' ב משנה פסחים מ"ט וכו' אלעזר בר' צדוק וכו' אלעזר איש ברתומא בברייתא י"ג ג טור בשם רבנו תם ד בית יוסף ולקמן סימן תע"א ה טור והמרדכי בשם רש"י ו כל בו בשם רב האי ושאר פוסקים ז טור בשם תשובת הרא"ש ח רמב"ם ב' ג' ב בית יוסף י משנה מ"ו כ שם במשנה ל שם בפרוש הרמב"ם מ שם וקרב יהודה נ ברייתא ז ובדמפרש לה רב אחא בר יעקב שם [סימן תמה] א משנה פסחים כ"ח וכתבמים ב הרמב"ם בפרק ג וקרב יוסף ג משנה שם כ"ז ובגמרא שם ד לשון הרמב"ם בפרק ג ממשנה ובמסקנת הגמרא כ"ו ולחמרא

ולמעלה, הואיל והוא אסור בהנאה, הרי זה לא יסיק בו תנור וכינים ולא יבשל ואם בשל או אפה, אותה הפת ואתו התבשיל אסורים בהנאה, וכן הפחמין שלו אסורים בהנאה הואיל ושרפו אחר שנאסר בהנאה:

ג. קדם זמן אסורו יכול להשליכו במקום שהעורבים מצויים שם, ואם מצאו אחר זמן אסורו שלא אכלוהו העורבים, אף על פי שהמקום הפקר לא יניחנו שם, אלא יבערנו: (ואם לא מצא חמץ בשבדק ישרף הכלי שלקח לכדיקה כדי שלא ישפח חובת בעור (מהרי"ל):

סימן תמו - מי שמוצא חמץ בתוך המוצר. ובו ד' סעיפים:

א. המוצא חמץ בביתו, אם הוא כהל המועד יוציאנו ויבערנו מיד, ואם הוא יום טוב יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו: (לפי שלא יוכל לטלטלו ביום טוב (ריב"ש), גם לשרפו במקומו אסור (ר"ן):

ב. יוש מי שאומר, דיום טוב שני דינו כהל המועד לענין זה:

ג. לגג של אינו יהודי שהיה סמוך לגגו של ישראל ונתגלגל החמץ מגגו של אינו יהודי לגגו של ישראל, הרי זה דוחפו בקנה, ואם היה בשבת או ביום טוב כופה עליו כלי, (דאסור לטלטלו ביום טוב ושבת):

ד. ימצא פת בפסח בביתו ואינו יודע אם הוא חמץ או מצה, מותר אפלו באכילה, דאזלינן בתר בתרא. ואם הוא מעפש הרבה שאי אפשר לו להתעפש כל כך משנכנס הפסח, אז ודאי הוא חמץ. ואם עברו מימי הפסח שנוכל לתלות שנתעפש משנכנס הפסח עד עתה, אם אנו נוהגים לאפות בפסח פת חם בכל יום, תולין להקל אפלו הוא מעפש הרבה, שאנו תולים לומר בכל יום אפה פת חם ונתנו עליו ולפיכך הרבה להתעפש:

סימן תמו - דיני תערובת חמץ בתוך הפסח. ובו י"ב סעיפים:

א. חמץ בפסח אסור תערובתו בין במינו בין שלא במינו כבמשוה, אפלו בהנאה: הגה

וצריך לשרף הכל, ולא סגי בפדיון דמי החמץ ולמכר השאר (מרדכי פרק קמא דפסחים ופסקי מהרא"י סימן קס"ד ותשובת מהר"י ברי"ן). מיהו, כלים שנתבשל בהם מתרים לאחר הפסח, ואין צריך שבינה או הגעלה. (דעת עצמו ותוספות פרק כל שעה), ודין תערובתו בדין שאר התערובת, אלא שמה שאסור בשאר תערובת פחות מס' אסור בחמץ במשוה, אבל אם בשאר תערובת לא היה צריך ס' אלא קלפה או נטילת מקום, אף בחמץ בן, שחם בחם בלא רטב די בקלפה כשאר אסורים. וכן אם נגע כפר חמץ בכפר מצה ושניהם חמין ואין שם דבר המפפפון, לא אסור אלא מקום מגעו בלבד, לפי שאינו מבליע יותר: הגה וברין ריחא מלתא לענין תבשיל שיש בו חמץ עם שאר תבשילין, יש מקלין במקום דהיה מותר בשאר אסורים (מרדכי פרק כל שעה), ויש מחמירין דמשוה מיהו איכא (הגהות סמ"ק ותוספות דעבודת ורה) ודוקא במקום ששייך בו ריחא, אלא דבשאר אסורים לאו מלתא היא, כמו שיתבאר ביורה דעה סימן ק"ח בסעיף ד':

ב. חמץ שנתערב משש שעות (ולמעלה) עד הלילה אינו אסור במשוה, אלא דינו כשאר אסורין, (ונותן טעם לפגם גמי שרי), (דעת עצמו אלבא דכלי עלמא):

ג. יחטה שנמצאת בערב פסח בתרנגולת מבשלת, מותר לבטלה בס', אבל אם חממו התרנגולת בפסח בעוד שהחטה בתוכה, חוזרת לתן טעם בתוכה בפסח והוי כמשוה: הגה ומיהו, בחמום כלי שני אין לחוש (הגהות מימוני פרק א), ויש מחמירין בכלי שני בפסח, וטוב להחמיר אם היד סולדת בו, דבלאו הכי לא מקרי כלי שני:

ד. יאם נתערב החמץ קדם פסח ונתבשל בס', אינו חוזר ונעור בפסח לאסור במשוה, ויש חולקים: הגה ונוהגין כסבא הראשונה בכל תערובות שהוא לח בלח (תרומת הדשן סימן קי"ד) מיהו בדבר יבש שנתערב או שיש לחוש לתערובת כגון פת שנפל ליין אף על פי שנטלו משם אסור

בפסח, דחשיבין שמה נשאר בו פוררין ונותנין טעם בפסח (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

ה. כבשר יבש וגבינה ודגים שנמלחו קדם הפסח ט"ל נזהרו בהם, מותר לאכלם בפסח. מיהו, דגים מלוחים השרויים במים בפסח בכלי חמץ, יש להחמיר לזהר מהן מפני שהם בולעים בפסח מפליטת הכלים, וחמץ בפסח במשוה: הגה ויש חולקין ומחמירין. ובמדינות אלו המנהג להחמיר לכתחלה שלא לאכל גבינות ודגים וכשר יבש, אבל אם הדיחו הכשר ג' פעמים קדם פסח נוהגין לאכלו. ובכרפשות אין מועיל הדחה, לפיכך אין להשרות הטבחות הנבשות (מהר"י ברי"ן), ובדיעבד אין להחמיר באלו, אבל בשמן מהמך בכלי חמץ אסור מדינא אם לא היו נזהרין בשעת עשייתו מחמץ, ושלל התיכור אותו בכלי חמץ שהם בני יומן (מרדכי ריש פרק כל שעה וסמ"ג והגהות מימוני פרק א), וכן כל דבר שמבשלים בכלי חמץ, כגון יין מבשל או מרקחת וכדומה, אסור בפסח, אבל ביום טוב האחרון יש להקל בו (פסקי מהר"א סימן קע"ו), והוא הדין אם נתערב משהו מדברים אלו תוך המאכל, שאין להחמיר לאסור התערובות, כן נראה לי. יש מחמירין להסתפק מחמץ יין שמסתפקין ממנו כל השנה, דחשיבין שמה נתנו בו מן הנשאר מן הסעודה ולפעמים יש בו פוררין לחם (מהרי"ל) ובמקומות אלו שאין חמץ יין מצוי לא ראיתי מחמירין בזה. ועוד יש מחמירין לכתחלה שלא למלאת מן יין וחמץ יין תוך ל' לפסח בכלי חמץ, ואם מלאוהו תוך ל' נוהגין שלא לשותותו בפסח (תשובת מהר"י ברי"ן) והמקל לא הפסיד, כל שכן במקום שאין יין וחמץ מצוי, כנ"ל. חבית יין שדבקו נסריו בבצק, אם הוא תוך כ' חדשים קדם פסח, צדין רף הוא ונותן טעם בפסח ואסור לשותותו, ואם נתנוהו קדם לכן, כבר נתיבש ואינו נותן טעם בפסח ושרי, (מרדכי ריש פרק כל שעה וסמ"ג והגהות מימוני פרק א). מיהו, אם יש פניית בצק במקום אחד חייב לבערו אף על פי שעשו לחצק (פסקי מהרא"י סימן קמ"ט) בדלעיל סימן תמ"ב סעיף ז:

באר הגולה

ה. הגהות מימוני פ"ג [סימן תמו] א. מימרא דרב פסחים ו ב. ארחות חיים ג. הריב"ש בתשובה בשם הרי"ף גאות ד שם בגמרא ז [סימן תמו] א. מימרא דרבא פסחים ל: ב. הסכמת רב הפוסקים וכתב רמב"ם בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות משום דהוי דבר שיש לו מתיירין ורא"ש בשלהי ע"ז כתב דחמץ דלא בדילי מנה כלי שמתאחזק בו ג. הרב המגיד בסוף פרק ד מהלכות חמץ ומצה ושכן כתבו המפרשים (עין ביורה דעה סימן ק"ה בסעיף ד') וה' ששם פסק כדי נטילה ד תוספות בע"ז סעיף ו והרא"ש בפרק ב' דפסחים ושאר פוסקים ה. תרומת הדשן סימן קי"ד בשם הגהות ו שם וכן כתב הטור בשם רש"י ובעל העיטור ז פן נראה מדברי רמב"ם ספ"ד וקרב המגיד בשם הרבה מהגאונים והרי"ף גאות ור' ירמיה בשם הרשב"א ח טור בשם רש"י ט פן כתב רש"י בתשובת י טור בשם תשובת אביו הרא"ש

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

סימן תמט - דין חמץ שנמצא

בחנות ישראל והפועלים אינו

יהודי או בהפסח. ובו סעיף אחר:

א "חנות של ישראל ומלאי (פרוש הסתירה וכלי החנות) של ישראל ופועלים הנכנסים לשם אינם יהודים, חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה. חנות של אינו יהודי ומלאי של אינו יהודי ופועלים הנכנסים לשם ישראל, חמץ שנמצא שם מותר אפילו באכילה, כן היא גרסת רש"י ורבנו האי, אבל רבנו חננאל גורס בהפסח:

סימן תנ - דין ישראל ואינו יהודי שיש להם שתפות. ובו ז' סעיפים:

א "ישראל שזוהו כפר מחברו קדם הפסח צריך לפרעו אחר הפסח, ויש בו משום גזל אם אינו פורעו:

ב "ישראל שמקבל מאינו יהודי ברבית כפרות בכל שבוע, יאמר לו קדם פסח שיתן לו בשבוע של פסח קמח או מעות, ובין שהתנה עמו כך, אף על פי שאחר הפסח נותן לו כפרות חמץ, חליפי הקמח והמעות הן ושרי:

ג "ישראל ואינו יהודי שיש להם תנור בשתפות, אומר לאינו יהודי קדם הפסח טל אתה של פסח ואני אטל אחר כך:

ד "ישראל שהיה לו תנור ואפה בו אינו יהודי חמץ בפסח, אפילו מעות אסור לקבל בשכרו, דהנה לה משתכר באסורי הנאה, ואם "קבל כפר המעות, מותר להנות מהם:

ה "יש מי שמתיר להשכיר תנורו לאינו יהודי על מנת שיאפה בו מצה, ואם יאפה בו חמץ אין זקוק לו: הגה וכן מותר להשכיר לו בית לדור בו, ואף על פי שמכניס בו אחר כך חמץ שרי (אגור):

שמא יפל מחמץ נקשה שבהן לתוך מאכל,

(פסקי מהרא"י סימן קס"ו):

סימן תמח - דין חמץ שעבר

עליו הפסח. ובו ז' סעיפים:

א "חמץ של אינו יהודי שעבר עליו הפסח מותר אפילו באכילה:

ב "אם אינו יהודי מביא לישראל דורון חמץ ביום אחרון של פסח, לא יקבלנו הישראל, וגם לא יהא נכר מתוך מעשיו שחפץ בו, וטוב שיאמר שאינו רוצה שיקנה לו רשותו:

ג "חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה, ואפילו הניחו שוגג או אנוס, "והוא מכרו או נתנו לאינו יהודי ישמחוץ לבית קדם הפסח, אף על פי שהישראל מכרו לאינו יהודי וידע בו שלא יגע בו כלל, אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו, מותר, ובכלבד שיתננו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי, או שימכרנו לו מכירה גמורה בדבר מועט, ואכל מתנה על מנת להחזיר לא מהני:

ד "רשאי ישראל לומר לאינו יהודי בשעה ה' או קדם, עד שאתה לוקח חמץ במנה קח במאתים שמא אצטרף ואקחנו ממך אחר הפסח, ואכל לא ימכר לו ולא יתן לו על תנאי, ואם עשה כן הרי זה עובר בכל יראה וכל ימצא:

ה "חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אף על פי שבטל:

ו "אסור להאכיל חמצו בפסח אפילו לבהמת אחרים או של הפקר:

ז "אסור לתן בהמתו לאינו יהודי להאכילה בימי הפסח, אם הוא יודע שמאכיל אותה פסלת שעורים שהוא חמץ:

המשך הלכות פסח, סימן תמו - דיני תערובת

חמץ בתוך הפסח

ו "מלח ששמו במדוכה, מותר למלח בו בשך בפסח, (משום דאינו מפליט בצונן):

ז "בסר שדכין קדם פסח במדוכות מחמצות, מותר לאכלו בפסח: הגה משום דאינו מפליט בצונן, ואפילו אם נעשה בפסח אינו אסור אם היה הפלי נקי, אבל אם חתכו בסכין של חמץ תוך הפסח יש להחמיר, דסתם סכין אינו נקי ויש לחוש לחמץ הדבוק עליו (מהרי"ל), אבל אם נתערב אותו דבר בתבשיל אין לחוש ולהחמיר ולאסור מספק, כנ"ל:

ח "זיתים שנתהוו להחכם בסכין חדשה, אפילו לא נזהרו לכבשם בקדירה חדשה, אם אינה בת יומא מתרת לכלי עלמא:

ט "יבש בביש, אף על גב דבשאר אסורים חד בתרי בטיל, חמץ במצה אפילו באלף לא בטיל, ויש אומרים דחמץ שנה לשאר אסורין בזה:

י "נותן טעם לפגם מותר גם בפסח: הגה ויש מחמירין וכן נוהגין באלו המדינות. ובמקום שיש מנהג להחמיר, אפילו משהו ונותן טעם לפגם אסור (תרומת הדשן סימן קצ"ח):

יא "בין חמץ שנתערב קדם פסח ועבר עליו הפסח, בין שנתערב בפסח ויפער עליו כל הפסח, בין שעבר הפסח על החמץ ונתערב לאחר הפסח, בטל בס' (ובפחות מ' מס' סגי לה בהשקלת הנאת האסור לים המלח (הגהות ממוני פ"ק א):

יב "חמץ נקשה, אפילו בעיניה, אינו אסור בהנאה אחר הפסח, והפירא"ש חמץ גמור הן ואסורים בהנאה אחר הפסח: הגה יש גמיעין לשחק על השלחן עם קלפים הנקראים קרטי"ן בפסח, דחוששין

באר הגולה

כ מרדכי פ"ק ב' דפסחים ו'שם כתב במדוכה של חמץ ל סמ"ק בסימן רכ"א מ טור אפילו לדעת בעל התרומות דכין דבשעת כבישה נותנים בהם מים בטל חורפיהו נ הרי"ף בסוף פ"ק בתרא דעבודת כוכבים והמרדכי בפ"ק ב דפסחים והרשב"א בתורת הבית. ס טור בשם אביו הרא"ש שם בעבודת גלולים ע טור בשם רבנו יונה ורבנו תם ורש"י ורא"ש ורב הפוסקים פ מימרא דרבא שם ו'שם בגמרא ל' צ הריב"ש בתשובה [סימן תמוח] א משנה פסחים כ"ח ב טור בשם אביו הרא"ש בפ"ק ב דפסחים ג משנה שם ד רמב"ם בפ"ק א ה תוספות פתבה הרא"ש בפ"ק ב דפסחים ו בית יוסף מדברי תרומת הדשן ז שם בתרומת הדשן ח שם בתוספתא הנופרת ט רמב"ם בפ"ק ד י טור בשם הירושלמי ורא"ש בפ"ק ב' דפסחים ורב"י ויתנן כ שם בשם הירושלמי ל אגדה [סימן תמט] א ברייתא פסחים ל"א [סימן תנ] א טור בשם רש"י ובשאר פוסקים מהא דבי ר' ינאי על זה ס"ה ב טור בשם אבי העזרי' ג שם בשם תשובת רש"י ד טור בשם רשב"א ו'שם מפרש שהביאו לו אחר הפסח ה שם ועין לעיל סוף סימן תמ"ג ו שם ממשנה ריש פ"ה דעבודת גלולים

יג. תכלי שיש בו טלאי, אם קדם הטלאי לכלייעת האסור אין צריך להסירו, דכבולעו כף פולטו, ואם קדמה בליעת האסור לטלאי, צריך להסיר הטלאי קדם הגעלה, או ישים גחלים על מקום הטלאי עד שישרף גוף האסור אם ישנו ואחר כך מגעיל כל הכלי. ואם הוא של עץ אין לו תקנה, אלא אם כן ירחיב הסדק כל כך שיוכל להוציא משם מה שבתוכו: הגה רשם שעושים האמנים בתוף כלים מתר להגעילן מאחר שנעשה מחדש, וינקרם היטב (אסור וקתר והגהות):

יד. כפוי של ברזל שמכסים בו הקדרה צריך הגעלה, כיון שמזיע בכל שעה מחם הקדרה. ואם נתנהו בפסח על הקדרה בלא הגעלה, כל התבשיל אסור, שזעת הכפוי מתערב בתבשיל:

טו. כפוי של ברזל שמשמים אותו על התורה כשנאפית על הכירה, צריך לבון:

טז. ימדוכה מתרת בהגעלה, ואם היא גדולה שאינו יכול להכניסה בירה, משים בה מים ורתחים ומכניס בתוכה אבן ורתחת ועולה הרתחה בכל שפתה, דכל כהאי גוונא הוי הגעלה דכלי ראשון: הגה ויש מחמירין ללבן המדוכה (טור יורה דעה בשם ר' יואל, ותשובת רשב"א וטור בשם רש"י ורבנו תם), אף בלבון כל דהו, דהינו שישרף עליו קש מבחוץ סגי (דעת עצמו) ונוהגין ללבנו לכתחלה, מיהו סגי לה בהגעלה אם אין בו גומות (מהרי"ל). ואם המדוכה של עץ, יש לקלפו בכלי אפנות, דחלישנין לגומות, ולהגעילו אחר כך (הגהות מימוני פרק ה):

יז. יהיה שערכים עליו כל השנה וכן יערכה שלשין בה, צריכים הגעלה: הגה ולא מהני בה קלוף בכלי אפנות, וכן כל דבר שצריך הגעלה לא מהני לה קלפה (מהרי"ו), והמנהג שלא להשתמש בפסח בערבות ודפין שלשין עליהן כל השנה, אפלו על ידי הגעלה, וכן עקר (מרדכי פרק כל שעה וכל בו), וכבר נתבאר לעיל סימן תמ"ב סעיף י"א:

יח. הנפה, צריך לדקדק בה מאד לנקותה מפתיתי החמץ הנדבק בה ונסרף ונדבק בנקבי אריגת הנפה ובגזן שבה, וישפשפו אותה במים יפה יפה, והוא הדין לכל שאר כלי הלישה, ששפשפו בהם עקר גדול: ונהגו שלא להשתמש בנפה על ידי הגעלה, ואין לשנות (מהרי"ל ובית יוסף) וכן בכל פיוצא בזה, כגון הכלי שקורין רי"ב איזין או הפיס של רחים (מהרי"ל), בכלן לא מהני להו הגעלה, וכן סלים שמשמשין בהן חמץ דינם כנפה, אבל שקים ושנים נוהגין בהן קתר על ידי כבוס, וצריך להתיר כל התפירות שבהן קדם הכבוס (תרומת הדשן סימן ק"ו):

יט. טהרת שקורים פאל"ה יש אומרים שאין מועיל לה הגעלה וצריך לקנות חדשה:

כ. להשלחנות והתבות שמצניעים בהם אוכלין כל השנה גילים לערות עליהם ורתחין, לפי שלפעמים נשפך מרק מן הקדרות לתוכן:

כא. לחביות של חרס שנתנו בהם שכר שעורים מתרים בהגעלה או בערוי ג' ימים. הגה והגעלת החבית יעשה בדרך זה, לבן אבנים וישימים בהם ויערה עליהם ורתחים מקלי ראשון, וינגלגל החבית שגזיע הגעלה לכל מקום (הגהות מימוני פרק ה), ובדיעבד אם נתנו בהם יין או דבש בלא הגעלה רק שהדיחן היטב תחלה מתר לשותות ממנו בפסח (מרדכי פרק כל שעה והגהות אשרי פרק ב דעבודת אילים ותרומת הדשן בסימן ר"א):

כב. כל הכלים אפלו של חרס, שנשתמש בהם חמץ בצונן, מתר להשתמש בהם מצה אפלו בחמין, חוץ מבית שאור ובית חרסת, שאף על פי שלא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן אסור להשתמש בהם מצה בחמין, אבל בצונן להניח בהם מצה אפניה מתר, אבל אסור ללוש בהם, וכל זה בלא הגעלה, אבל על ידי הגעלה,

אפלו בית שאור וחרסת מתרים אם אינם של חרס, אבל לשל חרס לא מהני הגעלה, ואפלו לא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן לא ישתמש בהם מצה אפלו בצונן, והאידינא נהגו עלמא דלא לאשתמושי בפסחא במאני דפחורא עתיקי (פרוש), כלי חרס ישנים. ותנור של בית החרף דינו ככלי חרס, ואסור לשום שום דבר על התנור בפסח (מהרי"ו):

כג. כלי חרס המצופין בהתוף זכוכית, דינם ככלי חרס: הגה ויש מקומות שנהגו שלא להשתמש בכלי חרס גליזאר"ט אפלו חדשים (מהרי"ל), ואין להחמיר רק במקום המנהג (תשובת מהרי"ו):

כד. כלי עץ המצפים בסמנים שקורין ברגים, דינם ככלי חרס: הגה ויש מקומות שמחמירים שלא להשתמש בכלים צבועים, אפלו הן חדשים, (מהרי"ל) וכן המחפין בבדיל, ואין להחמיר בזה רק במקום שנהגו אסור (תשובת מהרי"ל):

כה. כל כלי השתיה, בין צלוחית בין כוסות, מתרים בשטיפה, בין שהם של זכוכית בין שהם של עץ בין שהם של מתכת בין שהם של חרס, ואף על פי שלפעמים נוהגים בהם לחם חם, כיון שרכ תשמישן אינו אלא בצונן סגי בשטיפה, שלא הלכו בכל כלי אלא אחר רב תשמישו: הגה מיהו יש מחמירים ומצריכים הגעלה, וכן נוהגין (ועין לעיל סעיף ו):

כו. כלי זכוכית, אפלו מכניסין לקיום ונאפלו משתמש בהם בחמין, אין צריך שום הכשר, שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו: הגה ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפלו הגעלה לא מהני להו, וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו (סמ"ק ואגור). וכן כלי פספס שיש בתוכן התוף זכוכית שקורין גישמעלצ"ט אין להגעילו, אבל מבחוץ אינו מזיק (תרומת הדשן סימן קל"ב):

באר הגולה

ת טור בשם אבי העזרי א טור ב שם וכן כתב הגהות מימוני בהלכות הגעלה ממשנה סוף פרק קמא דמכשירין ג טור לדעתו וכן דעת רב הפוסקים ד טור בשם ר"י ורא"ש ה רבנו ירחם וכן כתב בהגהות מ"י פרק ב ו טור וכן כתב הגה"מ בפרק ה' ז בגמרא דפסחים ל' ח כל בו ט כל בו י הגה"מ פרק ה ותרומת הדשן מדברי הסמ"ק כ טור ל טור בשם ר' יואל ובית יוסף בשם רב הפוסקים כיון דתשמישו בצונן מ מהא דשמואל פסחים ל"ז כגרת הרא"ש שם נ הרא"ש שם בשם ר"י ושא"ר פוסקים ס שם בגמרא דף ל' ע כגרת הר"י שם וקמו שפרש הר"ן שם פ שם בגמרא צ טור בשם רב האי ק טור מהא דצינתיו לעיל סעיף ד ר תשובת הרשב"א ש הר"ן בפרק ב' דפסחים ת הרשב"א בתשובה

הנה מובא באן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים ואהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח, סימן תנא - דיני הגעלות כלים

בז אשפור ישן שצלו בו עופות בפסח, מתירין, אף על פי שמקדש צלו בו בשור מלוח ממלח שלא נבדק: הגה מיהו אין להתיר רק בדיעבד. וכן הברכות שבפסחיות של יין נוהגין להדיחן (אגור מהרי"ל), וכן העצים שתוחבין בהם כלי שתיה צריכין הדחה לשום בהם כלים בפסח (מהרי"ו):

סימן תנב - זמן הגעלת הכלים.
ובז ז' סעופים:

א איש לזהר להגעיל קדם שעה חמישית, כדי שלא יצטרף לדקדק אם הכלים בני יומן או לאו, (או אם יש ס' במים נגד כלי שמגעיל או לאו) (טור), וכן אם מגעיל כלים שבליעתן מועטת עם כלים שבליעתן מרובה וכן אם משהה הכלים בתוך היורה יותר מדאי ואינו משהה אותן כל כך, וכן כדי שלא יצטרף לזהר שלא ינחוו המים מרתיחתן: הגה אף רבים חולקים וסבירא להו דאין הגעלה מועלת כלום אם אין המים רותחים (בן משמע מהרא"ש וסמ"ג ותרומת הדשן סימן קל"א ואגור וטור בסימן ק"ה) על כן יש לזהר אפלו קדם זמן אסורו שלא ינחוו מרתיחתן כל זמן שמגעיל (דעת עצמו) וישל אכניס הכלים עד שירתיחו המים, בוכן כדי שלא יצטרף להגעיל היורה הגדולה שמגעילים בה תחלה וסוף: הגה ואם לא הגעיל קדם זמן אסורו יכול להגעיל עד הפסח, שאז חמץ במשהו ואינו מועיל הגעלה, שחזור ובולע, אבל מתר ללבן כלי תוך הפסח (דעת עצמו ותשובת רשב"א) וכשמגעיל קדם פסח לאחר שש, צריך לזהר בכל הדברים הנזכרים שאין צריך לזהר בהן קדם שש:

ב איש לזהר מלהגעיל כלי הבשר וכלי חלב ביחד, אלא אם כן אחד מהם אינו בן

יומו, (וכל שכן כלי של אסור. על כן נהגו שלא להגעיל שום כלי בן יומו:

ג ילא יניח כלים הרבה לתוך כלי ויגעילם יחד (אם נוהגים זה בזה):

ד האם מגעיל בצבת יגלגל הכלי, דאם לא כן במקום הצבת לא סליק דיקולא דמנא:

ה יאין מגעילין בחמי טבריה אפלו כלים שדינן ככלי שני, מפני שאינה תולדת האור, וכבולעו כך פולטו, מה בולעו על ידי תולדת האור אף פולטו על ידי תולדת האור: הגה מיהו אם נשתמש בו רק במי טבריה, מגעילו בהן (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואין מגעילין בשום משקה רק במים, מיהו בדיעבד מהני הגעלה בכל משקה (בית יוסף בשם ארחות חיים). אם מגעיל הרבה כלים ביורה עד שמרב פליטת הכלים נעשו המים כציר, אין להגעיל עוד באותן המים (ר"ן פרק כל הבשר):

ו יפלי גדול שאינו יכול להכניסו תוך כלי אחר מחמת גדלו, עושה שפה לפיו כבטיט כדי שיתמלא היטב ויגיעו המים בשפתו וממלאו מים ומרתיחו, ט"א יקח אבן רותחת או לפיד אש וישליכנו לתוכו בעודו רותח ומתוך כך ירתיחו המים יותר ויעלו על שפתו:

ז נוהגין לשטף הכלי במים קרים אחר הגעלה מיד:

סימן תנג - דיני החטים ומתינתם למצות. ובז ז' סעופים:

א אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה, בחטים ובשעורים ובקסמין ובשבטל שועל ובשפון, (והמנהג לקח לכתחלה חטים) (מהרי"ל), באכל לא בארז ושאר מיני קטניות, וגם אינם באים לידי חמוץ, יומתר לעשות מהם תבשיל: הגה ויש אוסרים (טור ונהגות מימוני פרק ה ומדרכי פרק כל שעה). ונהמנהג באשכנז להחמיר,

ואין לשנות. מיהו, פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל, וכן מתר להדליק בשמנים הנעשים מהם, ואין אוסרים אם נפלו לתוך התבשיל (יב) וכן מתר להשהות מיני קטניות בבית (תורת הבית סימן קי"ג) וזרע אקליז"א (מהרי"ל) ואני"ס אליגד"ר אין מיני קטניות, ומתר לאכלן בפסח, כן נראה לי:

ב יהעושה עשה מן החטים ומן הארז אם יש בה טעם דגן, יוצא בה ידי חובתו בפסח:

ג האם לא בפרו החטים מאכילת עכבר, אין בכך כלום: הגה וכן אם לא בפרו ממנו אותו דגן שצמח. מיהו צריך לראות שאין בו כל כך שלא יהא ששים כנגדו מן ההתר (נהגות מימוני בשם סמ"ק ותרומת הדשן סימן קי"ד):

ד יהחטים שעושים בהם מצת מצוה, טוב לשמרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירה, ולפחות משעת טחינה. ובשעת הדחק מתר לקח קמח מן השוק:

ה טהאידנא אסור ללתת, בין חטים בין שעורים:

ו שקים שנותנים בהם קמח כל השנה, אם רוצה לתן בהם קמח ומכבסים אותם יפה, צריכים להתיר קדם הכבוס כל התפירות שבהם בקצוות או אם הם מטללים:

ז ככשמוליכים השקים שיש בהם קמח מהרחים, אסור להניחם על גבי בהמה שאין אפף או עור עב תחת השק: הגה וכן יזהר לכתחלה שלא להניח הרבה שקים עם קמח זה על זה במקום שאפשר (מדרכי סוף פרק אלו עובדין):

ח לנוהגין לנער הרחים, משום דזמנין נתנו בהם תבואה לתותה לסלת, מונוהגים שקמח הראשון שנשטחן אחר הנקור שומרים אותו עד לאחר הרגל. הגה ואנשי

❧ באר הגולה ❧

א מדרכי בפרק ב דפסחים [סימן תנג] א טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב דפסחים ג הרשב"א בתשובה ד מדרכי בפרק ב דפסחים בשם הרוקח ה מצא כתוב בשם ספר הגאון ו ארחות חיים ז עבודת גלולים ע"ז ח לשון הרי"ף והרא"ש ט הרא"ש ונהמנהג בפרק ב דפסחים י טור בשם תשובת רש"י ושאר פוסקים [סימן תנג] א משנה פסחים ל"ה ב שם בגמרא ג מהא דרב הונא שם ד משנה פרק ב דחלה וכתבו הרמב"ם בפרק י ה לדעת הטור ותשובת הרמב"ן בסימן קי"ו ו טור בשם הרי"ף מימרא דרבא שם מ' ז כמו שכתב הרא"ש ממיקרא דרב הונא שם ח טור בשם גאון ט הרי"ף והרא"ש בפרק ב דפסחים ורמב"ם בפרק ה י תרומת הדשן כ שם ל האגור בשם מהרי" מולין ותשובת אשכנזים מ שם

מַעֲשֵׂה רִגְלִים לִילֵךְ בַּעֲצָמָם אֶל מְקוֹם הַרְחִים לְרֵאוֹת הֵם בַּעֲצָמָם לְטַחֲנִת קִמְחֵיהֶם (מְרַדְכִי):

ט יִצְרִיךָ לְטַחֵן הַחֲשִׁים יוֹם אוּ יוֹמִים לִפְנֵי הַלִּישָׁה, וְאִם טַחְנוּ בַּעֲרֵב פֶּסֶח, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁאִסּוֹר לִלוֹשׁ מִצָּה בּוֹ בַּיּוֹם, לִפִּי שְׁהִקְמָה בַּשַּׁעַת טַחֲנָה רוֹתַח וּמְחַמֵּם הַמֵּים וְהַעֲסָה נֹחָה לְהַחֲמִיץ:

סימן תנדר - באיזה מצה אינו

יוצא ידי חובתו. ובו ד' סעיפים:

א "אין יוצאין לא בפת סבין ולא בפת מרסן, יאכל לש הוא את העסה בסבין ובמרסן שבה ויוצא בה. ויוצא במצה מסלת נקיה ביותר, ואין אומרים אין זה לחם עני. הגה נטוב לכתחלה שלא לעשות המצה רחבה יותר מדאי, דהוי פאשישה (מהרי"ו):

ב געטת הפלבים, בזמן שהרועים אוכלים ממנה יוצאים בה, ואם לאו אין יוצאין בה, ישאין זו משמרת לשם מצה: הגה כך הם דברי הרמב"ם, אכל יש אומרים הטעם משום שאינו קרוי לחם כל זמן שאין הרועים אוכלים ממנו, וכן נראה עקר (טור) יורה דעה סימן ש"ל, ור"ש בפרוש דמסכת חלה פרק קמא):

ג הליכא בזמן הזה דידע למחלט, הלכך כל מין חליטה אסור:

ד יאין אדם יוצא ידי חובתו במצה גדולה, במה דברים אמורים כשגזול מצה, יאכל אם גזל חטים או קמח ועשאו מצה, יוצא בה שנקאה בשנוי, ודמים לבד הוא חיב לו: (ולענין ברכה, ע"ל ריש סימן תרמ"ט):

סימן תנה - דין מים שצ'נו. ובו

ו' סעיפים:

א "אין לשין אלא במים שלנו, בין שהם מי בורות ומעיינות בין שהם מי נהרות. ושוואבין אותה מבעוד יום (סמוך לבין השמשות) [ד"ע והנהגות מימוני פרק ה] או בין השמשות, יוצאין לשין בהן עד שיעבר הלילה כלה, ויכולים לשאב יום אחד למים הרבה, ואם הזמן חם יניחם

במרתף שהוא קר, ואם הזמן קר יניחם באויר כי המרתף הוא חם, ויצריך להשכים ולהכניסם לבית קדם שיזרח השמש ואפלו ביום המענן: הגה ואם לא הכניסם בהשפמה, אם לא עמדו כל כך עד שהתחמו, אינו מדיק, ויותר טוב להעמידם תחת התקרה שמא ישכח להכניסם בהשפמה (בית יוסף בשם ארחות חיים). וכשמוליך המים תחת אויר הרקיע יש לכסותו (תורת הבית סימן קט"ו בשם סמ"ג וסמ"ק ומהרי"ק).

כשחל פסח באחד בשבת יש לשאב המים אור י"ג, דהנינו כליל ה' (מְרַדְכִי סוף פרק קמא דפסחים). לכתחלה יש לשאב מן הנהרות ולא מן הבארות (אשרי ומְרַדְכִי), אכל כשהנהרות גדולות מהפשרת שלגים וגשמים, טוב יותר לשאב מן הבארות (מהרי"ו). ואין לשפף מים שלנו מכח מת או תקופה הנפלת (מְרַדְכִי פרק כל שעה והנהגות מימוני פרק ה), ומכל מקום טוב לכתחלה להשים בהם ברזל. גם אסור לשאב מים על ידי אינו יהודי למצות של מצוה, ואף לשאר מצות ישאב ישראל (מְרַדְכִי ומהרי" ברי"ן ומהרי"ל) אם אפשר. ונוהגין לטל מים מיחדים למצה של מצוה. ונוהגין לקח כלי חרס חדשים, ואין לשנות המנהג אכל בשל עץ אין להקפיד (כל בו):

ב יש אומרים שמים המכנסין בסיסטירנה מתר ללוש בהם סמוך לשאיבתן, ואין להקל בדבר אם לא בשעת הדחק:

ג ט"אין ללוש במים חמין אפלו לא נתחממו אלא בחמה, ולא במים הגרופים מדוד גדול שנתחמו עבה ותלוי על מקום האש ומים שבתוכו פושרים, אפלו כשאין האש תחתיו, ואם עבר ולש, בין באלו לבין במים שלא לנו, אסור. ויש חולקין ומתירין בלש במים שלא לנו, ויש אומרים דבשוגג מתר, ובשעת הדחק יש לסמך עליהם. הגה ואפלו בלא דחק יש להתיר אם עבר בשוגג ולש במים שלא לנו (רבנו ירחם ובית יוסף):

ד מים שלא לנו שנתבטלו חד בתרי במים שלנו, לשין בהם:

ה עוהגין שלא לתן מלח במצה, ונכון הדבר. (ואפלו בדיעבד יש לאסור) (מְרַדְכִי ודעת עצמו):

ו פ'לש המצה בקצח ושמשמין ובמיני תבלין, כשרה, בין שיש בה טעם מצה, וימכר מקום אין לתן בה תבלין, לפי שהוא חד ומחמם העסה: הגה ופלפלין אפלו בדיעבד אסור, וכן אם נפל בה סיד (מהרי"ב):

סימן תנו - שעור כמות אישת

המצות. ובו ג' סעיפים:

א "אין לשין לפסח עסה גדולה משעור חלה, שהיא מ"ג ביצים וחמש ביצה בינונים, והוא עשרון. וכן ישער אותה. ימלא כלי מים ויערה המים ממנו לכלי אחר, ואחר כך יתן ארבעים ושלש ביצים, ויחזיר בו המים שיערה ממנו והמים שינתרו יתנם בכלי אחר, והכלי המחזיק אותם הוא המדה למלאתו מקמח, ובהמדה מחוקה ולא גדושה, ושעורה מקמח חטה מצרית חמש מאות ועשרים דראהם מצריים בקרוב. הגה ולא ידחק הקמח במדה, דאם כן לא ללוש יפה. וטוב לומר בשעת נתינת הקמח למדה, שעושה לשם מצוה (מהרי"ל):

ב יאם לש יותר משעור זה, מתר בדיעבד: ג יאף על פי שאין מודדין קמח ביום טוב ללוש, ויום טוב של פסח שאין לשין עסה גדולה מעשרון מתר למדד. ויש אוסרים, אלא יקח באמד הדעת, ולא ירבה על עשרון (והכי נהוג).

סימן תנו - דין הנהגת החלה

בעפת מצה. ובו ב' סעיפים:

א "מפני שצריך לדקדק בשעור העסה שלא להרבות בה משום חשש חמוץ ומוטב שימצט בה, לכן טוב לקרב העסות יחד בשעת הפרשת חלה שישקו זו בזו, דשמא יש בהם שלא היה בה בשעור. ויאות אי אפשר להפריש חלה בעודה עסה מפני המהירות, ופרישנה אחר אפייה מיד, שיתן כל המצות בסל והסל מצרפם לחלה, וזהו הדרך היותר נכון. הגה ואם

באר הגולה

נ האגור בשם שבלי הלקט על פי הירושלמי [סימן תנדר] א טור בשם הרמב"ם בפרק ו ממשנה ז' פרק ב דחלה ב ברייתא פסחים ל"ו וכפרוש רמב"ם וכן פסק הרא"ש דברי הר"ף: ג משה פרק קמא דחלה ד הרמב"ם לפי פרושו שם שהעסה הנעשית לכלבים ושלם יאכל ממנה שום אדם אינה חכית בחלה ואינה לחם גם לענין חובת מצה בפסח ה טור בשם הגאונים וכן פסק שאר פוסקים ו הרמב"ם שם וכן דקדק הרא"ש מפרק ב דפסחים והרב המגיד מן הירושלמי ז הרב המגיד שם [סימן תנה] א מיקרא דרב יהודה פסחים מ"ב ב הרא"ש שם וכן פתב הכל בו ג רש"י ובעל הלכות גדולות ושאר רב פוסקים ד תשובת הרשב"א ה טור בשם אביו הרא"ש ו ארחות חיים ז ארחות חיים בשם הראב"ד ח בית יוסף ט שם בגמרא מ"ב י כפרוש רש"י שם כ שם וכרב אשי ל טור בשם הר"ף והר"ף גאות לפרוש דבמים שלא לנו פליגי וכן פתב הרמב"ם בפרק ה מ טור לפרוש רש"י וכן פסק הרא"ש שם ג שם בשם אבי העזרי ורבנו ירחם ס סמ"ג בשם ר' יחיאל וסמ"ק ע טור ובית יוסף פ רמב"ם בפרק ה והרא"ש והמְרַדְכִי בפרק ב דפסחים מהא דמנחות כ"ג צ טור בשם רוקח ושם כתבו פלפלין אסור התבלין כתב הכל בו בשם הראב"ד [סימן תנו] א מיקרא דרבא פסחים מ"ח ב טור ושאר פוסקים ג תשובת הרשב"א והרא"ש בהלכות חלה ושאר פוסקים ד טור בשם הר"ר יונה והרא"ש ושאר פוסקים ה תוספות והרא"ש לדעת הפתח ו שם בביצה כ"ט והר"ן ז הר"ף והרמב"ם והעשור ושאר פוסקים [סימן תנו] א טור ב מיקרא דרב יוסף וכו' אליעזר פסחים מ"א

היה בו שעור חלה ושכח להפריש, יפריש אחר כך, ואפלו צרוף סל לא צריך. ואם לקח ממקצת העסות וממקצת לא לקח ונתערבו, צריך לקח חלה מכל אחד ואחד, או ללוש עסה אחת ויקח ממנו גם כן על אותו שנתערבו, ואם מכיר מזה אחת שחייבת בחלה, נוטל ממנה על האחרת (הגהות מימוני פרק ג ומרדכי ריש פרק אלו עוברין ובית יוסף בשם תוספות פרק קמא דביצה):

ב יהלש עסה ביום טוב של פסח לא יקרא שם לחלה עד שתאפה, שאם יקרא לה שם אינו ראוי לאפותה, ואם יניחנה כך תחמיץ ואינו ראוי לשפפה ביום טוב. וואם שכח וקרא לה שם, יטילנה לצונן וימנענה מלהתחמיץ: הגה ואם יש כהן קטן שלא ראה קרי או גדול שטבל לקריו, מתרים לאפות החלה בשבילו (טור). ויש אומרים שאין מאכילין חלה בזמן הזה לשום כהן (מהרי"ו). יש אומרים דמתר ביום טוב ללוש פחות מכשעור כדי לפטר עצמו מן החלה (ר"ן ריש פרק אלו עוברין):

סימן תנח - מצוה ללוש המצה בערב פסח. ובו סעיפים:

א "ונהגים שלא ללוש מצת מצוה בערב פסח עד אחר שש שעות, שהוא זמן הקרבת קרבן פסח, ובי"ד שחל להיות בשבת בלשין בערב שבת אחר שש שעות:

סימן תנז - מקום וסדר לישת המצות. ובו ו' סעיפים:

א "אין לשין במקום השמש, בויכוס המענן אסור תחת כל אור הרקיע, משום דיומא דעיבא בלה שמשא: הגה ועל כן נהגו לזהר מללוש נגד החלון הפתוח אפלו אין שם שמש, שמא יהיה מענן ולאו אדעתה (תרומת הדשן סימן קצ"ג) וכן יש לזהר מלהוליך המצות לתנור תחת הרקיע מגלה, וכן המים או הקמח (הגהות מימוני פרק ה בשם סמ"ק, ומהרי"ו). בלא יתקרב ללוש אצל התנור מפני חם התנור:

ב "לא יניחו העסה בלא עסק ואפלו רגע אחד, ויכל זמן שמתעסקים בו אפלו כל

היום, אינו מחמיץ. וואם הניחו בלא עסק שעור מיל הני חמץ, ושעור מיל הני רביעית שעה וחלק מעשרים מן השעה: הגה ויש להתמיר למהר בענין עשיית המצות, כי יש לחוש שהשחיות יצטרפו לשעור מיל או שיהיה במקום חם שממחר להתחמיץ (הגהות מימוני פרק ה ומרדכי פרק אלו עוברין). ויאהר שנתעסקו בבצק ונתחמם בידיים, אם יניחוהו בלא עסק מיד יחמיץ. וואם התחילו בשתי עסות באחד והחמיצה האחת, בידוע שהחמיצה גם השנית, אפלו אין רואין בה סימני חמץ. וואם החמיצה עד שיש בה סדקים, אפלו לא נתערבו הסדקים זה בזה אלא אחד הולך הנה ואחד הולך הנה הני חמץ גמור והאכלו חייב ברת. ואם אין בו סדק, אלא הכסיפו (פרוש נשתנה מראיתו ללבן. ערוף) פניו כאדם שעמדו שערותיו, האכלו פטור: הגה ואם המצה עשויה וקרא שלא תבא לידי חמץ, מתר לשברה ולחזור לעשותה כדי שהעסק יבטל החמץ, מיהו, טוב לזהר לבתחלה (מהרי"ל בשם אגדה ורוקח):

ג "אם האשה שהיא לשה היא מקטפת במים, לא תקטף באותם מים שמצננת בהם ידיה מפני שהם מתחממים ומתחמיצים את העסה, אלא יהא לה כלי אחר מלא מים שתקטף בו: הגה ומיהו, בעברה ולא צננה ידיה, מתר (רמב"ם פרק ה):

ד "אם לש אחר זמן אסור חמץ אלו המים עם שאר המים שרוחצים בהם הערבה לא ישפכם אלא במקום מדרון כדי שלא יתקבצו במקום אחד ויחמיץ: הגה והכלים שמתקנים בהם המצות והספיין שחותרין בו העסה, יגררם תמיד בשעת עשיה שלא ידבק בהם הבצק, ולאחר עשיה ידיהם וינגבם היטב לחזור ולתקן בהם פעם שנית (מהרי"ל), וזהו צדיף טפי ממה שנהגין לגררן, כי אי אפשר לנקותן היטב על ידי גרידה, והתחמיר, יגררן ואחר כך ידיתן (דעת עצמו). וביום טוב מתר לעשותו על ידי אינו יהודי, ואם אין אינו יהודי יטילם לצונן או יתנם לתנור שיאפה הבצק שעליהם. והערבות

שאפשר לתת דבר בתוכו, מתר להדיח, וכן כל פיוצא בזה. ויש לזהר בערבה שלשין בה שלא יהיה בו שום גמא או סדק שלא יוכל לנקרו אחר הלישה ותחמיץ, ואחר כך כשחזור ולש בו מתערב בבצק (מהרי"ל) ולא יתן הערבה על בר או כסת צמר בשעת הלישה, שמחמם הערבה, אבל על של עור שרי (מהרי"ו):

ה "לעברה ולשה תחת השמש, הפת מתרת:

ו "אם העסה רכה לא יוסיף בה קמח, אלא עושה עסה קטנה מגבול קשה ויערבה עם העסה הרכה: הגה וירחיק המצות מהקמח, כי הקמח הנדבק בהן בא אחר כך בתבשיל ומתחמץ (מרדכי ריש פרק אלו עוברין):

סימן תס - דיני מצת המצוה.

ובו ז' סעיפים:

א "אין לשין מצת מצוה ולא אופין אותה על ידי אינו יהודי ולא על ידי חרש שוטה וקטן:

ב "הרא"ש היה משתדל במצת מצוה ועומד על עשייתה ומנזר העוסקים בהם ומסייע בעריכתה, וכן ראוי לכל אדם לעשות להטפל הוא בעצמו במצוה:

ג "יהלש אחר זמן אסור חמץ יאמר בשעת לישה כל פרוורים שיפלו בשעת לישה ויעריכה, ויכן בצק הנדבק בפלים אני מבטל אותם, כדי שנמצא שמבטלן קדם חמוץ:

ד "אין עושין סריקין המצירין, דהינו לציר בפת כמין חיה ועוף, יאכל כל מה שעושים אותו במסרק כדי שלא יתפח וכן מה שמנוקבין המצות, מתר, ומכל מקום טוב למהר לעשותן שלא להשהות בהם: הגה ויש לעשות המצות רקיקין ולא פת עבה כשאר לחם, כי אין הרקיקין ממהרין להתחמיץ:

ה "אין עושין בפסח פת עבה טפח:

ו "אין להקל במה שהחמירו הקדמונים שלא לעשות פאנדי"ש או פלאדוני"ש:

ז "אין לתן ביצים שלמים במצה, שתאפה עמהם:

באר הגולה

ג משנה פסחים משנה ז וכו' אליעזר הסבמת הפוסקים ד הרא"ש שם בשם רבנו תם (סימן תנח) א טור בשם אבי העזרי על פי הירושלמי ב שם בשם אביו הרא"ש ובשם המדקדקים שאופין הכל קדם מועד שאם יש משהו חמץ יתבטל קדם זמן אסור (סימן תנז) א מימרא דרבא פסחים מ"ב ב יומא כ"ח א הרא"ש שם בפרק ב דפסחים ד מהא דרבא שם וכפשוטו"י או ממשנה מגן אברהם ובחכמים ה בריתא שם מ"ו ו שם בנמצא ז תשובת הרא"ש כלל י"ד ח משנה שם מ"ח ט משנה שם מ"ח ו בחכמים י מימרא דרבא שם מ"ב וכפשוטו הר"ן כ משנה שם מ"ב וגמרא מ"ב ל הרמב"ם בפרק ה שלא כדעת הרא"ש דאסור מ תרומת הדשן (סימן תכ) א טור בשם השאלות ורב כהן צדק וכן פסקו שאר פוסקים ב שם ג טור וכן כתב המרדכי בפרק ג' דפסחים ושאר פוסקים ד שם במרדכי ושאר פוסקים ה בריתא פסחים ל"ו ו טור וכן כתב הכל בו ז רבי ירחם ממשמעות הגמרא ל"ו ח ארחות חיים ט שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תסא - דיני אפיית המצה.

ובו ה' סעיפים:

א תנור שאופים בו חמץ, צריך לזרז כשיסיקוהו כדי לאפות בו מצה, שילכו הגחלים על פני פלו, ואין די לו בלהקה, דכמו שבוילע על ידי גחלים כך פולט על ידי גחלים, ושיהו נוצות נתזין ממנו, הלכך אם הסיקוהו כמה פעמים קדם הפסח אינו מספיק, אלא אם בן פון להחירו לצרף פסח, כי שמא לא הלכו הגחלים על פני פלו כל זמן שלא פון לכך. ויש נוהגין להטיל בו קרקע חדש כדי שלא יצטרכו הפסח, ומנהג יפה הוא: הגה וכשמקשירו על ידי הפסח, טוב וישר הוא לחזר ולהסיק לצרף האפייה ולא לעשות הכל בפסח אחד (תשובת מהרי"ב):

ב יטפקא (פרוש, אחד מן הרעפין שמכסין בהם הגג, קופי בלע"ז) של חרס חדשה, לא שגא הסיקה מבפנים או מבחוץ, מתר, כיון שהאור שולט תחתיה, אף על פי שאין שלהבת עולה על גבה מתחת רתח והפת נאפית מיד ואינה באה לידי חמוץ, אבל צריך להסיק תחלה, בין תנור בין כוביא בין באלפס בלא מים בין בקרקע, אבל להדביקו תחלה ואחר כך להסיק ייש אוסרים, וטוב לזרז, ויש מי שאומר שראוי למחות שלא יעשו חררות ברמץ (פרוש, אפר חס צינורוני בלע"ז):

ג המצה שנאפית עד שאם פורסין אותה אין חוטטין נמשכים ממנה, יוצאין בה: (הגה) ויש לזרז שלא ללקחה מן התנור קדם לכן (דעת עצמו) ולהחזירה כי תוכל לבא לידי חמוץ (מהרי"ל):

ד יוצא אדם במצה שרויה והוא שלא נמוקה, אבל אם בשלה אינו יוצא בה:

ה ואם אפו חמץ עם מצה, לא נאסרה, אלא אם בן נגעה בחמץ, ונוטל ממקום שנגעה כדי נטילת מקום והשאר מתר. הגה מצה שנתכפלה בתנור ודבוקה עד שאין שולט שם האש, אוסרין אותה תוך הפסח, אבל שאר מצות שבתנור מתרים, וקדם פסח אין לאסר רק מקום דבוקה (תרומת הדשן סימן קנ"ז ופסקיו סימן קמ"ה). מצה נפוחה באמצעייתה אסורה, אבל אם עלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת בשעת אפיה, מתרת (מהרי"ל) אם שני מצות שוכבות זו על זו בתנור קדם אפייתן, אסורים, דהיינו במצה כפולה (מהרי"ו), וכן יש לזרז שלא יגעו זה בזה בתנור בעודן לחין, כי אין האור שולט במקום נגיעתן ובאין לידי חמוץ (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן תסב - דין מי פרות אם

מחמיצין. ובו ז' סעיפים:

א מי פרות בלא מים אין מחמיצין כלל, ומתר לאכל בפסח מצה שנלושה במי פרות אפילו שהתה כל היום, אבל אין יוצא בה ידי חובתו מפני שהיא מצה עשירה, וקרא כתיב, לחם עני:

ב מי פרות עם מים ממחרים להחמיץ יותר משאר עסה, הלכך אין ללוש בהם, ויאים לש בהם יאפה מיד:

ג מתר ללוש בזין אף על פי שאי אפשר לו בלא טפת מים שנופלת בשעת הבציר, ואף לכתחלה רגילים לתן מים בשעת הבציר כדי להחיר נצוק, ואף על פי בן אין לחוש להם, הואיל וכבר נתבטלו המים בזין קדם שלשו העסה:

ד מי ביצים ושאר משקים, כלם הוו בכלל מי פרות: הגה ובמדינות אלו אין נוהגין ללוש במי פרות, ואפילו לקטף המצות אין נוהגין רק לאחר אפייתן בעודן חמין, ואין

לשנות, אם לא בשעת הדחק לצרכי חולה או זקן הצריך לזה:

ה יהלש עסה במי פרות טוב לעשותה פחות משעור עשרון כדי שלא תתחייב בחלה:

ו חטא שנמצאת בדבש או בזין וחמץ מתר, ובלבד שלא נתערב בהם מים:

ז יש לזרז המלח מחטים שלא יהיו בתוכו, כי כשהמלח מתלחלח הוא נכנס מעט מעט בחטים ומתחמץ:

סימן תסג - אם מתר לחרף שני שבילים יחד, ודיני ברמץ. ובו ג' סעיפים:

א מתר לחרף שני שבילים ביחד, ולא חישינן שמא יצאו מים מאחת לחברתה, שהם מי פרות ואינם מחמיצין:

ב בותיקא, שהוא תבשיל העשוי משמן ומלח עם קמח מתר, והוא שלא יהא בו מים: הגה ולידין שנוהגין להתמיר במי פרות גם זה אסור:

ג יפרמל שמהבהבין אותו באור וטוחנין אותו, אין מבשלים הקמח שלו במים, שמא לא נקלה באור יפה ונמצא מחמיץ בשמבשלים אותו. וכן בשמוללין הקדרות החדשות (פרוש, שנותנים קמח לתוך המאכל להקפות), אין מבשלים בהם אלא מצה אפוייה שחזר וטחנו אותה:

סימן תסד - חרדל שנתערב

בתוכו קמח. ובו סעיף אחד:

א חרדל או שאר מיני טבול שיש בהם מים אין נותנין בהן קמח. ואם נתן לתוך החרדל, יאכל מיד ולא ישהנו שמא יחמיץ. ובשאר מיני טבולין, כיון שאינם חדין כמו חרדל ודאי החמיץ, וצריך לשרפו אם הוא אחר זמן אסור חמץ: הגה והמנהג שלא לאכל חרדל כלל בפסח אפילו נתערב קדם פסח, דהיינו כמיני קטניות שנוהגין בו אסור (הגהות ממוני ריש פרק ה ותרומת הדשן סימן ק"ג):

באר הגולה

[סימן תסא] א טור בשם הרב רבנו יונה ב טור בשם רב נטורי א שם בשם רב עמרם ד ארחות חיים ה בריתא פסחים ל"ו ו בריתא שם מגן אברהם וכו' יוסי ז טור בשם רבנו תם ח בית יוסף לדעת הרא"ש שהביא הטור [סימן תסב] א טור בשם ר"י ממימרא דר' יהושע בן לוי פסחים ל"ה ב שם בבריתא ג טור מבריתא דאין לשין וכו' שם ד שם בריתא ובחכמים ה סמ"ג ז טור בשם ר"מ והרא"ש ב"ב דפסחים. ז סמ"ק סימן ר"ט בשם ר' נתנאל מפני שאינה מקבלת טמאה ואסור לשרפה ואסורה לטמאים כדלעיל בס"ס תצ"ו בהג"ה עין ביהודה דעה סימן שכ"ד ח טור ודלא כהירושלמי וכן כתב הרא"ש בפרק ב' דפסחים ט הנהגות ממוני פרק ט [סימן תסג] א פסחים מ' ויברא ב שם ל"ט ג בריתא שם וכמבאר בסימן דלעיל סעיף ב' ד שם מימרא דמר זוטרא ה לשון רמב"ם בפרק ה' [סימן תסד] א משנה פסחים מ' וכת"ק וכדמפרש לה רב כהנא

סימן תסה - דיני מרסן בפסח.

ובו ג' סעיפים:

א אין שורין מרסן למרגנולים בשום פנים כולא חולטין: הגה וכשנותנים להם שעורים או חטים לאכל, יזהר שלא להשליכם במקום לח שיבאו לידי חמוץ (מהרי"ו):

ב אין האשה שפה מרסן על בשרה אפלו יבש:

ג אם שפשפו מרסן באוז לח ממים, יש מי שאומר שהאוז אסור: הגה והכי נהוג לענין אסור חמץ שהוא במשהו, ויש לזהר שלא להקב העופות בקשין, שמא יהיו שם חטים או דגן מחמץ ויתן טעם בעופות בשעת ההקבוב:

סימן תסו - אם הרק ומי רגלים

ודמיו מהמיצים. ובו ו' סעיפים:

א לא ילעס אדם חטים ויתן על גבי מפתו מפני שהן מחמיצות, שהרק מחמץ:

ב הנותן שעורים לבהמתו ומצא בהם ריר, צריך לבצערם: הגה אכל מסתם אין לחוש, הואיל וכבר בטל (דעת עצמו) ויש מחמירין לבצר כל הנותן מן הבהמה אף על פי שאין רואה עליו ריר (מרדכי ריש פרק אלו עוברין בשם הרמב"ם):

ג ישק מלא קמח שנתלחלח מזעת החומה מתר י"ש אוסרים:

ד הנפלו מים על קמח או נתלחלח השק, יאחו בידו כל המקום המלחלח בשק עד שצריך כל הקמח שבשק, ואם אי אפשר לעשות כן, ירקד הקמח והשאר מתר, ודוקא כל זמן שהוא מלחלח, אבל אם נתיבש הלחלוחית לא מהני רקוד, דמפרך ומתערב עם השאר, ואסור לאכלו בפסח, אלא ירקדנו וישמרנו עד אחר הפסח. ואם נתיבש בפסח אסור להשהותו:

ה הטל מחמץ, וכן מי רגלים ומי הפה והחטם והעין והאזן (אכל דם) (רבנו ירמיה) וחקב וזעת אדם אינו מחמץ (טור):

ו קמח שנפל עליו דלף אפלו כל היום, אינו בא לידי חמוץ, כוהוא שיהיה הדלף טורד בלי הפסק, לויאפנו מיד לכשיפסק. ואם הוא מספק אם הדלף טורד אם לאו, אסור:

סימן תסז - דין חטים שנפלו

עליהם מים ותבשיל שנמצא

לתוכו חטה. ובו מז סעיפים:

א דגן שנטבע בנהר או שנפל עליו מים, כשם שאסור לאכלו כף אסור לקנימו, אלא מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קדם הפסח. ואם מכרו לאינו יהודי קדם הפסח, מוכר מעט לכל אחד ואחד כדי שיכלה קדם פסח, שמא יחזיר האינו יהודי וימכרנו לישראל:

ב דגן זה שננטע בנהר או שנפלו עליו מים, אף על פי שלא נתבקע, אסור, דכיון דמינח גיחתי אתי לידי חמוץ: הגה ולכן יש לזהר שלא יבאו מים או גשמים מזלפים על החטים, כי אז אפלו לא נתבקעו אסורות. ודגן שהיה מנח בעליה וירדו גשמים דרך הגג בקצת המקומות ונתלחלחו, אותן שנתלחלחו אסורות, אבל שאר מקומות מתר להשהותן מכת ספק ספקא, שמא לא ירדו עליהם גשמים, ואם תמצא לומר ירדו שמא לא נתחמץ, אבל לאכלן בפסח אסור ולא מהני ספק ספקא (אגור וכל בו):

ג חטים שבאו בספינה, אם הם יבשות וקשות ולא נשתנה מראיהן, אחזקי אסורא לא מחזקינן:

ד ישנה שרבו גשמים וירדו על ערמות שבשדות עד שהיו קצת מהשבלים שעל הערמות מעלים צמחים, אין חוששין לסתם חטים של אותה שנה:

ה דגן שבמחבר שנתביש לגמרי ואין צריך ליניקה, כמאן דמנח בכדא דמי ומקבל חמוץ אם ירדו עליו גשמים:

ו חטים שנמצאו בהם מבקעות, אותן שאין מבקעות מתרות, מפני שהדבר מצוי שבשעת גשמים עליונית הגדיש ותחתיתו מתחמץ ומתבקע, ואין המים נוגעים באמצעיתו כלל:

ז ישראל שיש לו בורות מלאים חטים וחושש שמא יש בקרקעית הבור ובקירותיו חטים מבקעים מלחות הבור והארץ, בבטול בעלמא סגי (ועין לעיל סימן תל"ו סעיף ח):

ח תבשיל של אינו יהודי, אין מחזיקים בו אסור, ואוכלים אותו בפסח: הגה מיהו יש מחמירין (מרדכי פרק כל שעה, והנהגות מימוני פרק ד) והמנהג במדינות אלו שלא לאכל דבש, רק אותו שמביאים בחביות מן הפורת, שעושין ממנו משקה שקורין מע"ד, ותאנים יבשים וענבים יבשים שקורין רוזיני" גדולים או קטנים, תלוי במנהג המקומות, כי יש מחמירים שלא לאכלן, ויש מקלין, ולכך נהגו במדינות אלו להחמיר שלא לאכל שום פרות יבשים, אם לא שידוע שנתבישו בדרך שאין לחוש לחמץ. וצוק"ר אסור לאכלו, אפלו להשהותו אסור (תרומת הדשן סימן קי"ד). וביום טוב האחרון אוכלין פרות יבשים וצוק"ר קנדי"ל שאין בו חשש חמוץ (מהרי"ל) והמנהג במדינות אלו שלא לאכל פרכם שקורין זפריין, או נעגליף, (מהרי"ל) מיהו אינן אוסרין תערבתן, וכנ"ל:

ט תבשיל שנתבשל ונמצא בו שעורים או חטים, אם נתבקעו ממש הרי כל התבשיל אסור, ואם לא נתבקעו ממש, התבשיל מתר: הגה ואין המנהג כן, אלא אוסרים הכל במשהו אפלו לא נתבקעו, ואותם חטים או שעורים שורפים אותם:

י תרנגולת מבשלת שנמצא בה בפסח חטה מבקעת, מתר למכרה לאינו יהודי, שאינה נמכרת יותר ביקר בשביל החטה שנמצאת בתוכה: הגה ובמדינות אלו נוהגין לשרף הכל (ועין לעיל סימן תמ"ז סעיף ג). כיוצא נמצאת ביום שמיני של פסח, מתר להשהותה עד אחר הפסח:

יא לאם נמצאת חטה בקועה בעסה או במצה אפוייה, יסיר ממנה כדי נטילת מקום, והשאר מתר. ויש מי שאוסר כל העסה יאו אותה מצה, וראוי לחוש לזכריו, אם לא במקום הפסד מרבה או בשעת הדחק: הגה וכן נוהגין תוף הפסח לאסור אותה מצה שנמצא בה החטה ומתירין את האחרות, בין שנמצא בה אפוייה או חיה, ואמרין כאן נמצאת כאן היתה, ואם נמצאת בעסה, אוסר כל העסה. ודוקא תוף הפסח, אבל קדם פסח אין אוסרין רק כדי נטילה, והכי נהוג:

ס - באר הגולה

סימן תסה א משנה פסחים לט ב טור בשם הגאונים וכדלעיל ג משנה שם וכתב הרא"ש שם דהאינא יש למנען וכן כתב הטור בשמו ד טור בשם אבי העזרי וסימן תסז א משנה פסחים ל"ט ב טור וכן כתב המרדכי בשם רוקח בפרק ג פסחים ג טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב' פסחים ד טור בשם ר' אליעזר מגרמיו"א ה שם ו מרדכי בשם ר"י מוינא בפרק ב' פסחים ז ירושלמי ח ר' ירמיה ואחרות חיים ט שם באחרות חיים י ברייתא שם ל"ט כ שם בגמרא ל הרא"ש שם וסימן תסז א לשון הרמב"ם בפרק ה מעבדא דהוא ארכא דטבעה וכו' פסחים מ' וכפי גרסתו שם בגמרא ב טור בשם רבנו אפרים והג"ה בשם ר"ח ב טור בשם בעל הלכות גדולות ובשם רב צמח גאון ד תשובת הרשב"א ה רשב"א בתשובה מהא דפסחים ל"ג ו תשובת הר"ן ז בתשובה להרמב"ם בסימן קס"ח ח טור והנהגות מימוני בשם ראב"ן והרא"ש בתשובה כלל כ"ד ט טור בשם הרי"ף וכן כתב הרמב"ם בפרק ה' ב' מרדכי בפרק ב' פסחים. כ טור בשם ר"א ממין ושאר פוסקים. ל טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב' פסחים. מ שם בשם אחרים וכן כתב הרשב"א בתשובה סימן קע"ז ג טור בשם קצת גדולים

יב סאם מלגו (פרוש, שהתחיהוה במים להעביר הנוצה) תרגולת ואחר כך מצאו במים גרעין חטה בקוצה, אסורה התרגולת. "ואם נמצאת חטה בקוצה או לחם חמץ בכלי של מים ואין בו כדי לתן טעם, ששהמים צוננים, ובשלו באותם מים תבשיל או לשו עסה מתר. ג' ויש מי שאוסר אם הוא בתוך הפסח. הגה ויש מי שמתיר אפלו במליגת תרגולת משהם דאמרינן שמה אחר כך נפלה לשם (תא"ו נ"ה מח"ו ומהרי"ב) ויש מי שאוסר בשאר בשר ומתיר בתרגולת מכח ספק ספקא, (מרדכי פרק כל שעה) ולענין מנהג, נראה לאסור בשאר בשר או בחטה שלמה אפלו בתרגולת. ודוקא אם נמלגו תרגולת דהינו שהיו המים חמין, אבל אם היו צוננים ושרו שם התרגולת אין לאסור מספקא, ובמקום דאיכא למימר שמה נתעכל החטה בתרגולת, כגון שהיא שבוכה (מהרי"ב) אפלו במליגה יש להתיר מכח ספק ספקא, מיהו, אם נתערבו התערובות ויש הפסד מרבה ומניעת שמחת יום טוב, יש להקל בכל זה בספקות אסור דרבנן שהוא משהו ויש להתיר שאר תבשילין שיש בהן תערובות מאותה תבשיל של הבשר שנשרה במים או נמלג כף נראה לי:

יג ואם הגעילו יורה מחמצת בת יומא וינדרו המים (המחמצים) לבזר שבתוך הפסח אסור לשתות מימיו בפסח בשביל שנתערבו:

יד ואם נמצאת חטה מבקעת בתרגולת קדם מליחה, די בשטיפה, ואם אחר מליחה די בקלפה. ב' ויש מחמירין לומר שמעמיק כל סביבותיה וחותך ומשליף, ואם נמלחו עמה תרגולות אחרות קולף את כלם: הגה ויש מחמירים לאסור כל מה שנמלח ביחד, אבל העקר לאסור אותה חתיכה בלה שנמצאת החטה עליה ולהתיר האחרות על ידי קלפה קצת, ואם רוצה יוכל למכר הכל לאינו יהודי, כמו שנתבאר סימן תמ"ז סעיף א' אף על גב דאין נוהגין בן בשאר תערובות חמץ, בן נראה לי:

טו תרגולת צלויה שנמצאת בה חטה מבקעת בתוך הפסח, חותך מקום פפועו לפי אמד הדעת. ו' ויש אוסרים את בלה לפי שכלשהפכים השפור מתפשט הטעם בכל התרגולת. ו' וכן יש מי שאוסר כל התרגולות הצלויות עמה באותו שפור הנוגעות זו בזו, כי על ידי הפוך השפור מתפשט מזו לזו:

טז יחטה או שעורה שנמצאת בזפק העוף לאחר שהבכהו אותו, העוף מתר, והחטה והשעורה צריך לשרפם, ודלא חשיבי כמעבילים:

סימן תסח - שלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות. ובו י' סעיפים:

א העושה מלאכה בערב פסח מחצות ולמעלה, כהיו משמתינן אותו, ואפלו לעשות בחנם אסור. ו' ויש מי שאוסר אפלו על ידי אינו יהודי, ויש מי שמתיר (וכן הוא המנהג):

ב הבמה דברים אמורים, כשעושה מלאכה להשתפר (או בחנם) והוא מלאכה גמורה, לתפר בגדים ממש (בית יוסף) אבל מתקן הוא כליו ליום טוב, וכן מי שכותב ספרים לעצמו דרך למודו, מתר:

ג יקדם חצות מקום שנהגו לעשות מלאכה עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין: הגה ולדידן, מקום שנהגו שלא לעשות (מהרי"ו). ודוקא מלאכות גמורות, אבל שאר מלאכות, אפלו מנהג ליכא (מהרי"ב):

ד ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין, לא יעשה ובישוב מפני המחלקת, אבל עושה הוא במדבר, וההולך ממקום שאין עושים למקום שעושין לא יעשה, ונותנים עליו חמרי מקום שיצא משם וחמרי מקום שהלך לשם, ואף על פי כן לא יתראה בפניהם שהוא בטל, מפני אסור, לעולם אל ישנה אדם מפני המחלקת: וכן מי שדעתו לחזור למקומו, נוהג כאנשי מקומו בין להקל בין

להחמיר, והוא שלא יתראה בפני אנשי המקום שהוא בו מפני המחלקת:

ה אפלו במקום שנהגו לעשות, לא יתחיל בתחלת מלאכה בארבעה עשר אף על פי שהוא יכול לגמרה קדם חצות, כאלא שלשה אפניות בלבד הם שמתחילים בהם במקום שנהגו לעשות, ועושין עד חצות ואילו הם, החיטים והספרים והכוכבים, אבל שאר אפניות אם התחיל בהם קדם ארבעה עשר הוא שיגמר עד חצות: הגה ויש מקלצין לומר ששלשה אפניות הנזכרים מתחילין ועושין עד חצות, אפלו במקום שנהגו שלא לעשות, ואם התחיל מבעוד יום בשאר אפניות והוא לערך המועד עושין עד חצות, וקחי נהוג (טור בשם הרא"ש):

ו מושיבין שוככים לתרגולים בארבעה עשר, מדיהינו לתקן מקום שיעמדו התרגולים והתרגולות:

ז תרגולת שישבה על הביצים שלשה ימים או יותר ומתה, מושיבין אחרת תחתיה כדי שלא יפסידו הביצים:

ח גורפין (פרוש, מוציאין במגרפה, והוא כלי מיוחד לקח) זבל מתחת רגלי בהמה:

ט הנזבל שבחצר לא יוציאנו אלא יסלקנו לצדידן, ואם נתרבה בחצר יוציאנו לאשפה:

י מולכים ומביאים פלים מבית האמן כל היום אף על פי שאינם לצרך המועד: הגה ונהגו שלא להקזין דם בשום ערב יום טוב, ואין לשנות (כל בו בשם מהרי"ו):

סימן תסח - שלא ליחד בשר לפסח. ובו סעיף אחד:

א אסור לומר על שום בהמה, בין חיה בין בשחוטטה, בשר זה לפסח לפי שנתאם שהקדישו מחיים לקרבן פסח ונמצא אוכל קדשים בחוץ, יאלא יאמר, בשר זה ליום טוב: הגה וגדי מקלס (פרוש, שלם על ראשו ועל כרעיו ועל קרבו), אף על פי שלא פרש ואמר, זה לפסח, אסור לעשותו (טור), כדלקמן ריש סימן תע"ו, אבל מתר לומר חטים אלו לפסח:

באר הגולה

ס טור בשם ראב"ן ע שם בשם אבי העזרי פ דתתי בעינן שיהא יותר מששים ושיהיו המים צוננים צ כן פרש הבית יוסף דברי הטור דמתיר לדעת הרא"ש ק טור והמרדכי בפרק ב דפסחים ר בית יוסף ש בית יוסף ת ר' ירחם: א טור בשם הרא"ש ורשב"א בשם רא"ם ב כל בו בשם הראב"ד ג טור בשם הרא"ש בשם ר' אליעזר ממין לגסח הבית יוסף, וכן כתב ארחות חיים ד טור בשם הרמב"ם ה שם בשם הרא"ש אביו ו ה"ר סוף פרק ב דפסחים ובאר שם דסגי בקליפה ועור הנזק חשיב קליפה ז טור בשם אביו הרא"ש דאין ללמד אסור מטמאה דלענין אסור לא הוי עכול וכן כתב התוספתא בחלין צ"ו ומרדכי בפרק ב' דפסחים ונהגות מלוגי בפרק א בשם ס"ה [סימן תסח] א משנה פסחים ג"ב ב שם בגמרא ג מרדכי שם ד רוחב בסימן ש"י ה טור בשם אבי העזרי וכן כתב הרא"ש ו משנה שם ג"א ז משנה שם ח שם ג"א ט משנה שם ג"ה י הרא"ש שם כ שם במשנה פסחים ל טור בשם הרמב"ם בסוף הלכות יום טוב מ משנה שם ו כפרוש הרמב"ם בסוף הלכות יום טוב לפי גרסתו כמב' בבית יוסף בסימן תקל"ו נ שם ברמב"ם לפי פרוש שם בגמרא וכמו שכתב הבית יוסף שם ס משנה שם ע בריתא שם וכדמפרש לה רבא פ משנה שם [סימן תסח] א מיקרא דרב פסחים ג"ג ב בפרוש רש"י שם והרא"ש שם ג טור בשם מנהג אשכנז ד שם בגמרא יכרב פסא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תע - שהבכורות מתעניין

בַּעֲרֵב פֶּסַח. ובו ג' סעיפים:

א "הבכורות מתעניין בערב פסח בין בכור מאב בין בכור מאם. ויגוש מי שאומר שאפלו נקבה בכורה מתענה (ואין המנהג כן) (מהרי"ל):

ב "אם חל ערב פסח בשבת, יש אומרים שמתענים הבכורות ביום ה', ויש אומרים שאינם מתענים כלל: הגה אכל יש לנהג כסבא הראשונה. ונהגין כשהאב בכור, האם מתענה תחת בנה הבכור כשעדין קטן, ואם אין האב בכור, הוא מתענה בעד בנו עד שיגדל:

ג "האיסטניס מתענה בערב פסח כדי שיאכל מצה לתאבון:

סימן תעא - בערב פסח אחר שעה

עשירית אסור לאכל פת. ובו ג' סעיפים:

א "אסור לאכל פת משעה עשירית ולמעלה כדי שיאכל מצה לתאבון, אבל אוכל מעט פרות או ירקות, אבל לא ימלא כרסו מהם (ואם הוא אסטניס שאפלו אוכל מעט מזיק באכילתו, הכל אסור) (רפנו ירחם) ויין מעט לא ישתה משום דמסעד סעיד, אבל אם רצה לשתות יין הרבה שותה, מפני שכשהוא שותה הרבה גורר תאות המאכל:

ב "וקדם שעה עשירית מתר לאכל מצה עשירה: הגה אבל מצה שיוצאין בה בלילה אסורים לאכל כל יום ארבעה עשר (ר"ן פרק

אלו עוברין בשם הרמב"ם והמגיד פרק ו). וקטן שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיציאת מצרים מתר להתאכילו (תרומת הדשן סימן ז). ויש נוהגין שלא לאכל חזרת בערב פסח כדי לאכל מרור לתאבון (תא"ו ג"ה ח"ג), וכן ביום

ראשון של פסח כדי לאכל כליל שני לתאבון, וכן נוהגין קצת למעט באכילת מצה ביום א' מהאי טעמא (כל בו), ויש מחמירין עוד שלא לאכל פרות כדי לאכל התרסת לתאבון, ואין לחוש למנהג ההוא, ויש מחמירין שלא לפרר או לשבר המצות בערב פסח שלא לבא לאכל מהם (מהרי"ל), ואין לחוש גם לזה. מצה שנאפה כתקנה ואחר כך נתפררה ונלושה בינו ושמן, אינה נקראת מצה עשירה ואסורה לאכלה בערב פסח (מהרי"ו):

ג "אם התחיל לאכל קדם שעה עשירית ומשכה סעדתו עד הלילה, דינו כמו בשבתות ושאר ימים טובים, שנתבאר סימן רע"א סעיף ו'. (ומצה לרחץ ולגלח בערב יום טוב וללבש בגדים נאים כמו בשבת, ועין לעיל סימן ר"ס ורס"ב):

סימן תעב - דיני הסבה וד'

פוסות. ובו ט"ז סעיפים:

א "יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום כדי לאכל מיד כשתחשף, יראף אם הוא בבית המדרש יקום, מפני שמצוה למהר לאכל בשביל התינוקות שלא ישנו, אבל לא יאמר קדוש עד שתחשף:

ב "יסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו, ויכין מקום מושבו שישב בהסבה דרך חרות: הגה ואפלו עני שאין לו כרים ישב על הספסל (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים):

ג "כשהוא מסב לא יטה על גבו ולא על פניו ולא על ימינו, אלא על שמאלו. (ואין חלוק בין אטר לאחר) (טור בשם רש"י ותרומת הדשן סימן קל"ו):

ד "אשה אינה צריכה הסבה אלא אם בן היא חשובה: הגה וכל הנשים שלנו מקרי חשובות (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים ורפנו ירחם) אף לא נהגו להסב פי סמכו על

דברי ראבי"ה דכתב דבזמן הזה אין להסב (דעת עצמו):

ה "בן אצל אביו צריך הסבה אפלו הוא רבו מבקק, תלמיד לפני רבו אין צריך הסבה, אפלו אינו רבו מבקק, אלא אם בן יתן לו רבו רשות, לתלמיד חכם מפלג בדורו, אף על פי שלא למד ממנו כלום, חשוב כרבו ואין צריך הסבה. (ונוקא כשאוכלין על שלחן א', אבל אם אוכל על שלחן בפני עצמו צריך להסב):

ו השמש צריך הסבה:

ז "כל מי שצריך הסבה, אם אכל או שתה בלא הסבה לא יצא, וצריך לחזור לאכל ולשתות בהסבה: הגה ויש אומרים דבזמן הזה דאין דרך להסב כדאי הוא ראבי"ה לסמוך עליו שבידיעבד יצא בלא הסבה (אגדה פרק ערבי פסחים), ונראה לי, אם לא שתה כוס שלישי או רביעי בהסבה אין לחזור ולשתות בהסבה, ויש בה חשש שנראה כמסויה על הפוסות, אבל בשני כוסות ראשונות יחזור וישתה בלא ברכה (מנהגים) וכן באכילת מצה, ולכתחלה יסב כל הסעדה (מהרי"ב):

ח "צריך לשתות ארבע כוסות על הסדר, ואם שתאן ע"ה אחר זה שלא בסדר לא יצא:

ט "שעור הכוס רביעית לאחר שימזגנו (אם רוצה למזגו), וישתה פלו או רבו, ויזאם יש בו הרבה רביעיות שותין ממנו כל כך בני אדם כמנזן רביעיות שבו. ויש אומרים שצריך לשתות רב הכוס אפלו מחזיק כמה רביעיות. (וצריך לשתות השעור שלא בהפסק גדול ביניהם) (בבית יוסף בשם רוקח):

י "מי שאינו שותה יין מפני שמזיקו או שונאו, צריך לזקק עצמו ולשתות לקים מצות ארבע כוסות:

באר הגולה

וסימן תעז א טור בשם מסכת סופרים פרק אחרון ב שם בשם אבי העזרי ונהגות מימוני בפרק ו ג תשובת אשכנזים בשם ספר אגדה ד תרומת הדשן וכן כתב הרומם והאגור בשם מהר"י מולון ה שם בשם אביו ו מהא דרב ששת פסחים ק"ח **[סימן תעא]** א משנה פסחים צ"ט ב הרא"ש שם ג הרמב"ם בפרק ו ומדברי הר"ף ד מהא דרבא ברכות ל"ה, וכן כתבו התוספות שם ה הרא"ש בריש פרק ערבי פסחים ו טור בשם הר"ף וזהו הספיק הרא"ש ביהא דשמואל שם ק: **[סימן תעב]** א ברייתא פסחים ק"ט וכפירוש רש"י ב ברייתא שם ג משנה שם צ"ט ו כמו שכתב התרומת הדשן ד טור ה משנה שם צ"ט ו שם בגמרא ק"ח ז שם ח שם ט תוספות והרא"ש שם י שם בגמרא כ הרא"ש והמרדכי מדקדוק סוגיות הגמרא ל תרומת הדשן מ שם בגמרא בענין ונפשטא וכן הספיקת הפוסקים ג הרא"ש שם מדויק לשון הגמרא וכתב הרמב"ם בשעת אכילת פזית מצה וכן כתבו שאר פוסקים ובהנהגות כתבו וכן פזית אפיקומן ס שם בגמרא ק"ח ע בן פרש הרא"ש ושאר פוסקים פ שם בגמרא צ כל בו וארחות חיים ק הרמב"ן ומהר"ר ש"ט ר הרשב"א בתשובה מהא דנדרים מ"ח ומהירושלמי

יא שִׁמְצוֹה לַחֲזוֹר אַחֵר זֵין אָדָם (וְאִם אֵין הַלָּכֵן מִשְׁבַּח מִמֶּנּוּ) (טור):

יב תִּיּוֹצְאֵין בֵּינָן מִבָּשֶׁל וּבִקּוֹנֵיטוֹן:

יג אֶפְלוּ עָנִי הַמִּתְפַּרְנֵס מִן הַעֲדָקָה יִמְכֹּר מִלְּבוּשׁוֹ אוֹ יִלְוֶה אוֹ יִשְׁפִּיר עֲצָמוֹ בַּשָּׂבִיל זֵין ל' כּוֹסוֹת:

יד גַּם הַנָּשִׁים חַיִּבוֹת בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת וּבִכָּל מִצְוֹת הַנוֹהֲגוֹת בְּאוֹתוֹ לִילָה:

טו יִתְיַנּוּקוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לַחֲנוּךְ, מִצְוֶה לִתֵּן לָכָל אֶחָד כּוֹסוֹ לִפְנֵי: הַגָּה וְאֵין לָקַח כּוֹס שְׁפִיר צָר כְּעֵין קְלוּ"ג גְּלַא"ז מִפְּנֵי שְׁלֹא יוֹכֵל לִשְׁתּוֹת רַב־עֵיט בְּאֶחָד (מַהרִּי"ב), וּבְכּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּלֹא הַכִּי אֵין לּוֹקֶחֶין אוֹתוֹ, וְעַן לְעֵיל סִימָן קפ"ג סְעִיף ד' בַּהֲגָה, וְכֵן הַכּוֹס שֶׁל קְדוּשָׁה. וְעַן לְעֵיל סִימָן רע"א סְעִיף י'. (בְּבֵית יוֹסֵף):

טז הַמִּצְוֶה לַחֲלֹק לַתִּינּוּקוֹת קָלִיּוֹת וְאַגּוּזִים כְּדִי שִׁירָאוּ שְׁנֵי וַיִּשְׁאַלוּ:

סימָן תַּעֲג - דִּינֵי כּוֹס רֹאשׁוֹן וְסֹדֶר הַפֶּסַח עַד כּוֹס שְׁנִי. וְבוֹ ז' סְעִיפִים:

א מִזְוֲגִין לוֹ כּוֹס רֹאשׁוֹן וּמִקְדָּשׁ עָלָיו וּמִכֶּרֶךְ יִשְׁתַּחֲוֶינּוּ, וְאִם חָל בִּשְׁבַת אוֹמֵר וַיִּכְלוּ, וְאִם חָל בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת אוֹמֵר יִקְנֶה"ז. וְאִם שָׁכַח לְהַבְדִּיל וְלֹא נִזְכָּר עַד שֶׁהִתְחַיֵּל הַהֲגָדָה יִשְׁלִים הַהֲגָדָה עַד גָּאֵל יִשְׂרָאֵל וְאַחֵר כֶּף יַבְדִּיל: הַגָּה וְאֵין לִטַּל גְּדִי כָּלל קֹדֶם קְדוּשָׁה (רַבֵּנוּ יִרְמֵיָה וְהַר"שׁ בְּתַשׁבּוּבָה וּמְרַדְכֵי פֶרֶק עַרְבֵי פֶסְחִים). וְאִם אֵין גְּדִי נְקִיּוֹת יִטַּל מֵעַט, אֲכָל אֵין לְכַרֵּךְ עַל הַנְּטִילָה. וּבַעַל הַבֵּית לֹא יִמּוֹג בְּעֲצָמוֹ רַק אַחֵר יִמּוֹג לוֹ, דְּרַךְ תְּרוּת (מַהרִּי"ב):

ב יִשׁוּתָה בְּהַסְכָּה יִוָּאֵינוּ מִכֶּרֶךְ אַחֲרֵי:

ג וְאִם יִרְצֶה לִשְׁתּוֹת פְּמָה כּוֹסוֹת, הַרְשׁוּת בִּידוֹ. וְיִמְכֹּל מְקוֹם רְאוּי לְזַהֵר שְׁלֹא לִשְׁתּוֹת בֵּין רֹאשׁוֹן לְשְׁנִי אִם לֹא לְצַרֵּךְ גָּדוֹל, כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁתַּכֵּר וַיִּמְנַע מִלַּעֲשׂוֹת הַסֹּדֶר וּקְרִיאַת הַהֲגָדָה:

ד מִבִּיאֵין לִפְנֵי בַעַל הַבֵּית קְעָרָה שֵׁשׁ בָּה שְׁלֹשׁ מִצּוֹת וּמְרֹדֶר וְחִרְסַת וְכִרְפֵס אוֹ יִרַק אַחֵר (וְחִמָּץ אוֹ מִי מִלַּח) טוֹשְׁגֵי תַבְשִׁילִין, אֶחָד זָכָר לִפְסַח וְאֶחָד זָכָר לַחֲגִיגָה. וְנִהְיָ

בְּכֶשֶׁר וּבִיָּצָה: הַגָּה וַיִּסְדֵּר הַקְּעָרָה לִפְנֵי בַעֲנָן שְׁאֵין צָרִיךְ לַעֲבֹר עַל הַמִּצְוָה, דִּהְיָנוּ הַכִּרְפֵס יִהְיֶה לְמַעַלָּה מִן הַכֹּל, וְהַחִמָּץ סְמוּךְ לוֹ יוֹתֵר מִן הַמִּצְוָה, וְהַמִּצְוֹת מִן הַמְרֹדֶר וְהַחִרְסַת, וְהֵם יִהְיוּ יוֹתֵר קְרוּבִים אֵלָיו מִן הַכֶּשֶׁר וְהַבִּיָּצָה (מַהרִּי"ל). וְהַכֶּשֶׁר נִהְיָ שִׁיחִיָּה זְרוּעַ. וְנִהְיָ שֶׁהַכֶּשֶׁר יִהְיֶה צָלִי עַל הַגָּחִלִים וְהַבִּיָּצָה תִּהְיֶה מִבְּשֵׁלֶת. (וְהוּא הַדִּין צְלוּיָה, וְכֵן נִוְהָגִין בְּעִירָנוּ):

ה יֵאלוּ יִרְקוֹת שִׁיּוּצְאֵין בָּהֶם יְדֵי חוֹכְתָּה: חֲזֵרַת, עֲלִשִׁין, תַּמְכָּא, חִרְחִיבָנָא (פְּרוּשׁ, מִינֵי עֲשָׂבִים מְרִים) מְרֹדֶר. וַיּוֹצְאִים בְּעָלִין שְׁלֵהֶם וּבִקְלָחֵן, לְאָכֹל לֹא בִשְׁרֵשׁ, אֶלָּא שְׁבָעִלִין אֵין יּוֹצְאֵין אֶלָּא אִם בֵּן הֵם לַחִים, וּבִקְלָחִין יּוֹצְאִים בֵּין לַחִים בֵּין יְבֻשִׁים, יֵאָכֵל לֹא כְּבוּשִׁים וְלֹא שְׁלוּקִים וְלֹא מִבְּשִׁלִּים. וְכֹלֶם מִצְטָרְפִים לְכַוִּיָּת, שְׁהוּא הַשְׁעוֹר שְׁלֵהֶם, וְעַקֵּר הַמִּצְוָה בַּחֲזֵרַת, וְאִם אֵין לוֹ חֲזֵרַת יִחֲזוֹר אַחֵר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן כְּפִי הַסֹּדֶר שֶׁהֵם שְׁנוּיִים: הַגָּה וְאִם אֵין לוֹ אֶחָד מֵאלוּ הַיִּרְקוֹת, יִקַּח לַעֲנָה אוֹ שְׁאָר יִרַק מֵר (אֲגוּר), וְחִרְסַת יַעֲשֶׂה עֵב, זָכָר לִטֵּיט, וְאַחֵר כֶּף נִוְהָגִין בּוֹ מֵעַט חִמָּץ אוֹ זֵין אָדָם, זָכָר לָדֵם (טור). וְעוֹשִׁין הַחִרְסַת מִפְּרוֹת שְׁנִמְשָׁלוּ בָּהֶם יִשְׂרָאֵל (תּוֹסֵפוֹת פֶּרֶק עַרְבֵי פֶסְחִים), כְּגוֹן תַּפּוּחִים, תְּאֵנִים, אֲגוּזִים, רְמוֹנִים, שְׁקָדִים. וְנוֹתְנִין עָלָיו תַּבְלִין, כְּגוֹן קֶמְחוֹן וְזִנְגִּיבִיל הַדּוּמִיִּם לְתַכּוֹן, שֶׁהֵי מְגַבֵּלִין בּוֹ הַטֵּיט. (טור):

ו יִנוּטֵל גְּדִי לְצַרֵּךְ טַבּוּל רֹאשׁוֹן וְלֹא יִכְרֵךְ עַל הַנְּטִילָה. וְיִקַּח מִהַכִּרְפֵס פִּסְחוֹת מִפְּנִיָּת וּמִטְבּוֹל בַּחֲמָץ וּמִכֶּרֶךְ בּוֹרָא פְּרִי הָאֲרָמָה וְאוֹכֵל, וְאֵינוּ מִכֶּרֶךְ אַחֲרֵי. וְיִקַּח מִצָּה יִהְיֶה מִצְעָנָה לְשִׁתִּים, וְיִתֵּן חֲצִיָּה לְאַחֵד מִהַמְסַבִּין לְשִׁמְרָה לְאַפִּיקוֹמָן, וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ תַּחַת הַמִּסָּה, וְחֲצִיָּה הַשְּׁנִי יִשֵּׁם בֵּין שְׁתֵּי הַשְּׁלֵמּוֹת. וְיִגְבִּיֶה הַקְּעָרָה יִשְׁיֵשׁ בָּהּ הַמִּצְוֹת וַיֹּאמֶר, הֵא לַחֲמָא עֲנִיא, עַד מָה נִשְׁתַּנָּה: הַגָּה וַיֹּאמְרוּ בְּלִשׁוֹן שְׁמַבְיָנִים הַנָּשִׁים וְהַקְטָנִים אוֹ יִפְרֹשׁ לָהֶם הַעֲנָן, וְכֵן עָשָׂה ר"י מְלוֹנְדֵרִי כָּל הַהֲגָדָה בְּלִשׁוֹן לַעֲזִי, כְּדִי שִׁבְיָנוּ הַנָּשִׁים וְהַקְטָנִים. (כָּל בּוֹ וּמַהרִּי"ל). אֶתְּאֵז יַצְנָה לְהַסִּירָם מֵעַל

הַשְּׁלָחַן וּלְהַנִּיחֵם בְּסוֹף הַשְּׁלָחַן כְּאִלוֹ כָּבֵר אֲכָלוּ, כְּדִי שִׁירָאוּ הַתִּינּוּקוֹת וַיִּשְׁאַלוּ:

ז כִּמְזוּגִין לוֹ מִיָּד כּוֹס שְׁנִי, כְּדִי שִׁיִּשְׁאַלוּ הַתִּינּוּקוֹת לְמָה שׁוֹתִים כּוֹס שְׁנִי קֹדֶם סְעֵדָה. וְאִם אֵין חֲכָמָה בָּבֵן, אֲכִיּוּ מִלְּמָדוֹ. אִם אֵין לוֹ בֵּן, אֲשֶׁתּוֹ שׁוֹאֵלָתוֹ. וְאִם לֹא, הוּא שׁוֹאֵל אֶת עֲצָמוֹ וְאֶפְלוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים שׁוֹאֵלִים זֶה לְזֶה מָה נִשְׁתַּנָּה וְכוּ', (וּבְשִׁהֲבֵן אוֹ הָאִשָּׁה שׁוֹאֵלָת אֵין צָרִיךְ לוֹמַר מָה נִשְׁתַּנָּה, אֶלָּא מִתְחִיל עֲבָדִים) (מַהרִּי"ל) וּבְשִׁמְתַּחֲלִיל עֲבָדִים הֵייוּ לְפָרְעָה, מִחֲזִיר הַקְּעָרָה שְׁבָה הַמִּצְוֹת לִפְנֵי וְקוֹרָא כָּל הַהֲגָדָה. וְיִכְשִׁיגֵיעַ לְמִצְוֶה זֶה צָרִיךְ לְהַגְבִּיָּה לְהִרְאוֹתָהּ לְמַסְבִּין, שֶׁתַּחֲבֹב הַמִּצְוָה עָלֵיהֶם (וַיֵּשׁ לְהַגְבִּיָּה מִצְוֶה הַפְּרוּסָה שֶׁהִיא כָּלָחֵם עֲנִי) (מַהרִּי"ו), וְכֵן כְּשִׁיגֵיעַ לְמְרֹדֶר זֶה. וְיִכְשִׁיגֵיעַ לְלִפְיָכָךְ מִגְבִּיָּה, כָּל אֶחָד כּוֹסוֹ בִּידוֹ עַד שְׁחוֹתָם גָּאֵל יִשְׂרָאֵל: הַגָּה וְנִוְהָגִין לְזַרֵּק מֵעַט מִן הַכּוֹס בְּאַצְבַּע (דַּעַת עֲצָמוֹ) כְּשִׁמְגִיעַ לָדֵם וְאֵשׁ וְתַמְרוֹת עֶשֶׂן, וְכֵן כְּשִׁמְכִיר הַמְּכּוֹת דַּצ"ךְ עַד"ש בַּח"ב בְּכָלל וּבִפְרָט, הַכֹּל ט"ז פְּעָמִים (מַהרִּי"ל). וְיִהְיֶה הַפֶּת מְגֻלָּה בְּשַׁעַר שְׁאוֹמֵר הַהֲגָדָה עַד לְפִכָּךְ שְׁאוֹחֵז הַכּוֹס בִּידוֹ, וְאֵז יִכְסֶּה הַפֶּת (אֲגוּר וּבֵית יוֹסֵף):

סימָן תַּעֲד - עַל כּוֹס ב' אֵין מִכֶּרֶכִּין. וְבוֹ סְעִיף אֶחָד:

א שׁוֹתָה כּוֹס שְׁנִי אֶתְאֵין מִכֶּרֶךְ עָלָיו לֹא בִּרְכָה רֹאשׁוֹנָה וְלֹא בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה, שְׁאֵין מִכֶּרֶכִּין בּוֹרָא פְּרִי הַגָּפֵן כִּי אִם עַל כּוֹס שֶׁל קְדוּשָׁה וְעַל כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וַיֹּאֲזִין מִכֶּרֶכִּין עַל הַגָּפֵן כִּי אִם אַחֵר כּוֹס רַב־עֵי: הַגָּה וְהַמְנַהֵג בֵּין אֲשַׁכְּנוּיִם לְכֶרֶךְ בִּרְכָה רֹאשׁוֹנָה עַל כָּל כּוֹס וְכוּס, אֲכָל בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה אֵין מִכֶּרֶכִּין רַק אַחֵר הָאֲחֵרוֹן לְבַד, וְכֵן דַּעַת רַב הַגָּאוֹנִים:

סימָן תַּעֲה - יִתֵּר דִּינֵי הַסֹּדֶר. וְבוֹ ז' סְעִיפִים:

א יִטַּל גְּדִי וְיִכְרֵךְ עַל נְטִילַת גְּדִים וְיִקַּח הַמִּצְוֹת פֶּסֶדֶר שֶׁהֵנִיחֵם הַפְּרוּסָה בֵּין שְׁתֵּי הַשְּׁלֵמּוֹת, וַיִּיאָחֲזֵם בִּידוֹ וְיִכְרֵךְ הַמוֹצֵא וְעַל אֲכִילַת מִצָּה, וְאַחֵר כֶּף יִבְצַע

— ❧ — בְּאֵר הַגּוֹלָה — ❧ —

ש טור בשם הירושלמי פֶּרֶק ג דְּשָׁקִלִים ת שֶׁם בְּשֶׁם הִירושלמי א מִשְׁנֶה פֶסְחִים צ"ט בְּכַבְלִי ב כְּפֹרוֹשׁ הַרש"ב שֶׁם ג שֶׁם ק"ח ד הַר"ש שֶׁם בְּתַשׁבּוּבָה וְהַמְרַדְכֵי ה בְּרִיתָא שֶׁם ק"ח [סימָן תַּעֲג] א מִשְׁנֶה פֶסְחִים ק"ד ב פֶּן מִשְׁמַע ק"ג גְּבִי יִקְנֶה"ז ג סֶפֶר אֲחֻחוֹת חִיִּים בְּשֶׁם רַבּוֹ ד מִסְקָא דְּגִמְרָא ק"ח ה טור בְּסִימָן תַּע"ד בְּשֶׁם רַב שְׁרִירָא וְרַב הַאי וְהַר"ש וְהַר"י מִשְׁנֶה ק"ז ז כָּל בּוֹ בְּשֶׁם ר' יְהוֹנָתָן ח טור בְּסִימָן תַּע"ה בְּשֶׁם הַתּוֹסֵפוֹת וְהַר"ש ט שֶׁם בְּגִמְרָא ק"ד י טור כ מִשְׁנֶה שֶׁם ל"ט ל הַגְמ"מ בְּשֶׁם ר"ת וְסַמ"ג מ שֶׁם בְּגִמְרָא נ שֶׁם בְּמִשְׁנֶה ס שֶׁם בְּגִמְרָא ע הַגְהוֹת מִימֵינוּ פ צִנְתִּי בְּסִימָן ק"ח סְעִיף ד' צ שֶׁם בְּגִמְרָא ק"א ק הַר"ש שֶׁם, ר"י שְׁאָר פּוֹסְקִים וְתַשׁבּוּבָה מַהרִּי"ל כְּדִי לְאַפּוֹקֵי נִפְשָׁה מִפְּלִגְתָּא דְּפּוֹסְקִים בְּכֶרֶכָה אַחֲרוֹנָה ר הַר"ש וְהַמְרַדְכֵי וְשְׁאָר פּוֹסְקִים ש טור וְהִרְוֹקֶת ת הַר"ש בְּתַשׁבּוּבָה וְשְׁאָר פּוֹסְקִים א שֶׁם בְּגִמְרָא קט"ז וְכֵן כְּתַב הַתּוֹסֵפוֹת וְרַשְׁבֵּי"ם שֶׁם ב מִשְׁנֶה וּבְרִיתָא שֶׁם קט"ז ג טור מְהָא דְּלָחֵם עֲנִי כו' קט"ד ד שֶׁם ק"א ה טור בְּשֶׁם מְנַהֵג אֲשַׁכְּנִי וְשְׁאָר פּוֹסְקִים [סימָן תַּעֲד] א טור בְּשֶׁם אֲבִיּו הַר"ש שֶׁם בְּכָרֶךְ עַרְבֵי פֶסְחִים וְרַב כְּהֵן צָדֵק וְכָתַב הַר"ש שֶׁם שְׁכָן נִהְיָ ב שֶׁם בְּשֶׁם רַב שְׁרִירָא וְרַב הַאי וְהַר"ש וְהַר"י [סימָן תַּעֲה] א פֶסְחִים קט"ו ב בְּרִכּוֹת ל"ח

מהשלמה העליונה ומהפרוסה גמשתיהן ביחד, ויטבולם במלח: הגה ואין המנהג לטבל במלח בליזה ראשונה, דפת נקי אין צריך מלח. ויאכלם בהסבה ביחד פזית מכל אחד. ויאם אינו יכול לאכל בשני זיתים ביחד, יאכל של המוציא תחלה, ואחר כך של אכילת מצה, ואחר כך יקח פזית מרור וישקענו פלו בהרסת, ולא ישהנו בתוכו, שלא יבטל טעם מרירותו, וימטעם זה צריך לנער הרסת מעליו, ויכרך על אכילת מרור ויאכלנו בלא הסבה, ואחר כך נוטל מצה שלישית ובוצע ממנה וכוורקה עם המרור וטובלה בהרסת: הגה ויש אומרים דאין לטבלו, וכן הוא במנהגים, וכן ראיתי נוהגין, ואומר זכר למקדש בהלל, ואוכלן ביחד בהסבה. ומשפך על אכילת מצה כלא יסית בדבר שאינו מענין הסעדה עד שיאכל פריכה זו, כדי שתעלה ברפת אכילת מצה וברפת אכילת מרור גם לכריכה זו:

ב יאם אין לו נקודות לטבול ראשון אלא מרור, יכרך עליו בטבול ראשון בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור, ובטבול השני יטבולנו בהרסת ויאכלנו בלי ברכה:

ג בלע מצה יצא, אבל אם בלע מרור לא יצא, דטעם מרור בעיני וליבא. ואפלו אם בלע מצה ומרור באחד, ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא. ויאם ברכם בסיב ובלעו, אף ידי מצה לא יצא, לפי שאין דרך אכילה בכך:

ד אכל מצה בלא פונה, כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכל, יצא ידי חובתו, כיון שהוא יודע שהלילה פסח ושהוא חייב באכילת מצה, אבל אם סבור שהוא חל או שאין זו מצה, לא יצא:

ה אכל פזית מצה והוא נכפה בעת שטותו ואחר כך נתרפא, חייב לאכל אחר

שנתרפא, לפי שאותה אכילה היתה בשעה שהיה פטור מכל המצות: ואל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית יצא, ובלבד שלא ישהה בין אכילה לחברתה יותר מכדי אכילת פרס: (ועין לקמן סימן תרי"ב סעיף ג):

ז ואין חייב אכילת מצה אלא בליזה הראשון בלבד: הגה ונהגו לעשות שלש מצות של סדר מעשרון, וזכר לחמית תודה. ועושים בהם סימן לידע איזה ראשונה או שניה או שלישית, ומניחים הראשונה עליונה והשניה באמצע והשלישית בתחתונה לכריכה, ואם שנה לא עכב (טור בשם הרא"ש) ואופין אותם גם כן כסדר (כל בו ואבודרהם). ואם נשברה אחת מהן לוקחין אותה לשניה דבלאו הכי פורסין אותה (אגור). וראף בליזה הראשון יוצא בכזית.

(ושעור פזית עין לקמן סימן תפ"ו):

סימן תעו - מנהג אכילת צ"י בליל פסח. ובו ב' סעיפים:

א מקום שנהגו לאכל צלי בלילי פסחים אוכלים, מקום שנהגו שלא לאכל אין אוכלין, גזרה שמא יאמרו בשר פסח הוא, ובכל מקום אסור לאכל שה צלוי פלו באחד בליזה זה, מפני שנהגה באוכל קדשים בחוץ. ויאם היה מחתך או שחסר ממנו אבר או שלק בו אבר והוא מחבר, הרי זה מתר במקום שנהגו: הגה ולא יאכל ולא ישתה הרבה יותר מדי, שלא יאכל האפיקומן על אכילה גסה או ישתפר וישן מיד (מהרי"ל):

ב ואפלו בשר עגל ועוף, כל דבר שטעון שחיטה, אסור לאכל צלי במקום שנהגו שלא לאכל צלי: הגה נוהגים בקצת מקומות לאכל בסעדה ביצים, וזכר לאבלות, ונראה לי הטעם משום שליל תשעה באב נקבע בליל פסח, ועוד, וזכר לחרבן, שהיו מקריבין קרבן פסח. ויש נוהגין שלא לאכל שום טבול בליזה רק ב' טבולים שעושים בסדר (מהרי"ל):

באר הגולה

סימן תעו - דיני אכילת האפיקומן. ובו ב' סעיפים:

א לאחר גמר כל הסעדה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה פזית כל אחד, וזכר לפסח הנאכל על השכע. ויאכלנו בהסבה ולא יכרך עליו. ויהא זהיר לאכלו קדם חצות. (ויקדים עצמו, שגם ההלל יקרא קדם חצות) (ר"ן פרק ערבי פסחים וסוף פרק ב דמגלה):

ב אם שכח ולא אכל אפיקומן ולא נזכר עד שנטל ידיו, או שאמר הב לן ונכרך, אוכל אפיקומן בלא ברכת המוציא. ואם לא נזכר עד שברך ברכת המזון, יאם נזכר קדם שברך בורא פרי הגפן, יטל ידיו ויכרך המוציא ויאכל האפיקומן, (ויחזור ויכרך ברכת המזון ויכרך בורא פרי הגפן וישתה הכוס) (בית יוסף). ויאם לא נזכר עד אחר שברך בורא פרי הגפן לא יאכל אפיקומן, ויסמך על מצה שאכל בתוך הסעדה, שכלן שמורות הן משעת לישנה. יאכל במקום שנהגו לעשות שמור למצת מצוה משעת קצירה, אפלו לא נזכר עד אחר ההלל, יטל ידיו ויכרך המוציא ויאכל האפיקומן: הגה ויחזור ויכרך על הכוס, ואין לחוש בזה שמוסיף על הכוסות (תשובת הרא"ש כלל כ"ד). ואם נאכר האפיקומן, יאכל פזית אחד ממצה שמורה אחרת (רוקח):

סימן תעו - שלא לאכל אחר אכילת האפיקומן. ובו ב' סעיפים:

א אחר אפיקומן אין לאכל שום דבר: הגה ולא יאכלנו בשני מקומות, דלא עדיף מאלו הפסיק בשנה דאסור לאכלו משום דהרי בשני מקומות (טור):

ב כמי שישן בתוך הסעדה והקיץ, אינו חוזר לאכל. בני חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעדה חוזרים ואוכלים, נרדמו כלם ונעורו, לא יאכלו, נתמנמו כלם, יאכלו: הגה וכל זה אינו אלא שישנו לאחר שהתחילו לאכל האפיקומן, אבל שנה קדם לזה לא הוי הפסק (טור ורבונו ירמם):

ג הרא"ש והמרדכי שם ושאך פוסקים ד טור בשם הירושלמי ה טור ו משנה פסחים ל"ט ז מימרא דר' פפא קט"ו ח טור בשם ר' יונה ט ברייתא שם י טור בשם ר' שמעיה בשם רש"י והרא"ש כ טור בשם אחי הר"ר יחיאל ל שם בגמרא קט"ו יכרב חסדא מ שם בגמרא נ שם ס ראש השנה כ"ט ע פרוש הר"ן שם לפי מאי דקימא לן מצות צריכות פונה פ טור בשם הרמב"ם בברייתא בריה שם צ בברייתא פסחים קט"ו ק פשוט שם בגמרא ק"כ ר שם [סימן תעו] א משנה פסחים כ"ב ב ברייתא שם ג שם ע"ד טור בשם הירושלמי [סימן תעו] א הרי"ף והרא"ש בסוף פרק ערבי פסחים רמב"ם ב צינתי לעיל בסימן תע"ב ס"ו ג מימרא דרבא אלבא דר' אלעזר בן צוריה ק"כ וכתב הרא"ש שזכרון להחמיר וש"פ ד טור בשם ר' פנץ והגהות ממוני בשם סמ"ק ה שם בשם אבי העזרי וכן כתב הרא"ש ו שם ז הרא"ש בתשובה כלל כ"ד [סימן תעו] א משנה פסחים ק"ט וכדמפרש לה שם בגמרא שמואל ור' יוחנן וכלשנא קמא דרב יהודה אמר שמואל ב משנה שם וברבי יוסי וכפרוש רמב"ם בפרק ח' דרבי יוסי אסיפא קאי והוא הדין לענין מצה מעבדא דרבא שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תעט - ברפת המזון על

בום שלישי. ובו סעיף אחר:

א אחר כך מוזגין לו כוס שלישי, ומברך עליו ברפת המזון ובורא פרי הגפן ושותהו בהסכה, בלא יברך אחריו, בלא ישתה יין בינו לכוס רביעי: הגה מיהו, מכוס שלישי יכול לשותות כמה פעמים, והכל מחשב שתיה אחת אף על גב דהפסיק ביניהם, (מהרי"ל ומהרי"י ותשב"ץ). **מצינה לחזור אחר זמון:** הגה והגדול שבהן אומר הודו ואנא, והאחרים עונין אחריו, (כל בו) והגדול יכול לתן לקטן רשות (מהרי"ל). וכול לזרף לזמון לענין הלל אף על גב שלא אכל עמם. ונהגו שבעל הבית מברך ברפת המזון בליל פסח, שנאמר, טוב עין הוא יברך והוא מקרי טוב עין, שאמר כל דכפין ייתי ויכול וכו':

סימן תפ - סדר בום רביעי. ובו

סעיף אחר:

א כוס רביעי מתחיל לא לנו וגומר עליו את ההלל, ואינו אומר יהללוך, אלא אומר אחר גמר ההלל בהלל הגדול, שהוא מהודו לה' עד על נהרות בבל, שהם כ"ו כי לעולם חסדו, ואחר כך אומר גשמת כל חי וישתבח עד ומעולם ועד עולם אלה אל, ואז יאמר יהללוך עד מלך מהלל בתשבחות, ושותהו בהסכה בלא ברכה תחלה (וכבר נתבאר לעיל סימן תע"ד דאנו נוהגין לברך) ומברך אחריו על הגפן, ואם שותהו בלא הסכה יצריך לשותות פעם אחרת בהסכה (וענין לעיל סימן תע"ב סעיף ו), ומברך לפניו בורא פרי הגפן לפי שהסיח דעתו מלשנות עוד: הגה ויש אומרים שיש לומר שפך חמתך וכו' קדם לא לנו (ר"ן פרק ערכי

פסחים) ולפתח הפתח כדי לזכר שהוא ליל שמורים, ובכנות אמונה זו יבא משיח וישפך חמתו על המפחדים בה' (מהרי"ב) וכן נוהגין, ויכול לגמר הלל אף שלא במקום סעודה. (רמב"ם והמגיד פרק ח):

סימן תפא - שלא לשותות אחר

ארבע כוסות. ובו ב' סעיפים:

א אחר ארבע כוסות אינו רשאי לשותות יין אלא מים: הגה וכל המשקין דינן כיון (בית יוסף). ומי שהוא אסטניס או תאב הרבה לשותות, יכול לשותות כוס חמישי ויאמר עליו הלל הגדול. (מרדכי):

ב **ביחב אדם לעסק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בנסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שתחטפנו שנה:** הגה וכל דין ליל ראשון יש גם כן בליל שני (אגור). ונוהגים שלא לקרות על מטתו רק פרשת שמע ולא שאר דברים שקורין בשאר לילות כדי להגן, כי ליל שמורים הוא מן המזיקין:

סימן תפב - דין מי שאין לו

מצה שמורה. ובו סעיף אחר:

א מי שאין לו מצה משמרת אלא פזית, מברך על אכילת מרור ואוכל, וכשגומר סעדו ממצה שאינה משמרת מברך על אכילת מצה ואוכל אותו פזית ואינו טועם אחריו כלום: הגה מי שאין לו ב' הלילות רק ג' מצות, יברך ליל ראשון המוציא ועל אכילת מצה, וכן הכריזה הכל מן הפרוסה וב' השלמות לליל ב'. (אבודרהם בשם אבן עזר):

סימן תפג - דין מי שאין לו יין.

ובו סעיף אחר:

א מי שאין לו יין בליל פסח מקדש על הפת, שמברך המוציא ובוטע ומניח ידיו עליו עד שגומר הקדוש ומברך על אכילת

מצה ואוכל, ואחר כך אוכל שאר ירקות, ומסלק השלחן ואומר מה נשתנה וכל ההגדה עד גאל ישראל, ומברך על המרור ואוכל, ואחר כך בורך מצה ומרור ואוכל: הגה בלא ברכה. ובמקומות שנוהגים לשותות משקה הנעשה מדבש, שקורין מע"ד, יכול לקח אותו משקה לארבע כוסות אם אין לו יין (מהרי"ל). ויש אומרים שאין עושין קדוש על שאר משקין, כמו שנתבאר לעיל סימן ער"ב סעיף ט'. ולי נראה דלענין ד' כוסות יש לסמוך אמאן דאמר דמקדשין על שאר משקין אם הוא חמר מדינה, כמו שנתבאר לעיל סימן ער"ב:

סימן תפד - מי שרוצה לעשות הסדר

בהרבה בתים. ובו סעיף אחר:

א מאן דכעי לברוכי בתרי או בתלת בתי, מברך ברישא בביתו ואכיל כל מאי דצריך ומברך ברפת המזון ויהדר מברך לכל חד חד וחד בביתו, ושתי אנהו פסא דקדושה ודאגדתא ואכלי ירקי ומצה, ואיהו לא אכיל ושתי בהדיהו, ושביק להו למגמר סעדניהו ומברך ומאנהו ברפת המזון, ואי לא ידעי, יקרא מלה במלה ויהדר אזיל לביתא אחרתא ועביד הכי, ויהדר אזיל לביתו וגמר הלילא ושתי פסא דהלילא. ואי בעי לאקדומי להנך בתי ברישא, בריך להו ולא אכיל ולא טעים, ויהדר אזיל לביתו ומקדש. ואם ירצה, יגמר הכל בביתו ואחר כך ילך לקדש בבתי האחרים ולא יאכל וישתה עמם:

סימן תפה - דין מי שגשבע

שלא לאכל מצה. ובו סעיף אחר:

א אמר שבוועה שלא אכל מצה סתם, אסור לאכל מצה בליל פסח, אמר שבוועה שלא אכל מצה בליל פסח לוקה ואוכל מצה בליל פסח:

~*~ באר הגולה ~*~

[סימן תעט] א משנה פסחים קי"ז ב צינתיו לעיל סימן תע"ג סעיף ב ג משנה קי"ז ד טור בשם מדרש תהלים **[סימן תפ]** א משנה פסחים קי"ז וכמו שדקדק הרא"ש שם ב ברייתא שם וברב יהודה שם ג ברבי יוחנן שם וכמו שכתב הטור בשם הרשב"ם ד כרב יהודה שם ה צינתיו לעיל סימן תע"ד ו ג זה שם ז צינתיו לעיל סימן תע"ב סעיף ו ח צינתיו לעיל בסימן תע"ד **[סימן תפא]** א טור בשם אביו מדרבי ר' יוסף טוב עולם וישן פתח הר"ף וישן פתחו כל הגאונים ב טור בשם תוספתא מהא דמצעשה ברבי אליעזר ור' יהושע וכו' **[סימן תפב]** א טור בשם אביו הרא"ש לסקרת הר"ף בסוף פסחים וישן פתח רבנו רבנו יונה **[סימן תפג]** א טור בשם הר"ף בסוף פסחים **[סימן תפד]** א טור בשם הר"ף סוף פסחים ב מהא דרב אשי ראש השנה כ"ט ג מהא דתני אהבה שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה הר"ף שם **[סימן תפה]** א וירושלמי בפרק ג דשבוועות וכתבוהו הר"ף והרא"ש בסוף פסחים וכמו שפרש הר"ן שם

סימן תפו - ובו סעיף אחד:

א *שעור פזית יש אומרים דהוי פחצי ביצה: הגה ויאכלנו בחד ולא מעט מעט ובקורות צריך למעך חלל האויר שבין הנרק ולשער שעור הפזית בקורות עצמן ולא באויר שביניהם:

סימן תפו - סדר תפילת ערבית של פסח. ובו ד' סעיפים:

א סדר היום *ערבית ושחרית ומנחה אומר ג' ראשונות וג' אחרונות וקדשת היום באמצע אמה בחרתנו וכו' ותמן לנו ה' אלהינו את יום חג המצות הזה את יום טוב במקרא קדש הזה (ועין לעיל סימן ת"צ סעיף ג) זמן חרותנו, יעלה ויבא והשיאנו, וחותם מקדש ישראל והזמנים, ויום אמר מקדש השבת וחזר בו תוך כדי דבור, יצא אחרי שהוא יודע שהוא יום טוב. ואם חל בשבת, האומר את יום המנוח הזה ואת יום חג המצות הזה ויחותם מקדש השבת וישראל והזמנים, ויזאין אומרים ברפת מעין שבע:

ב אין שלית צבור מקדש בבית הכנסת:

ג *שכח לומר אמה בחרתנו ואמר יעלה ויבא, יצא: הגה ואפלו היה שבת אם הנזכיר ביצלה ויבא יצא (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואם אמר אמה בחרתנו והזכיר בו שבת, אפלו הכי צריך לחזור ולהזכירו ביצלה ויבא (תשובת מהרי"ל), מיהו, אם לא הזכירו ביצלה ויבא אין צריך לחזור (בית יוסף) וש"צ ששכח להזכיר של יום טוב בשחרית, עין לעיל סימן קכ"ו:

ד *בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בצבור בנעימה בכרחה תחלה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גליות: הגה וכל זה אין אנו נוהגים כן, כי אין אנו אומרים בלילה בבית הכנסת ההלל כלל:

סימן תפח - סדר תפילת שחרית של פסח. ובו ג' סעיפים:

א *שחרית נקנסים לבית הכנסת וקורים הזמירות של שבת ומתפללין תפלת

שחרית, בגומרין ההלל (ומבכרין) לקרות ההלל. ויזאין מפסיקין בו אלא בדרך שאמרו בקריאת שמע, באמצע הפרק שואל בשלום אביו או רבו ומשיב שלום לאדם נכבד שנתן לו שלום, ובין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב בשלום לכל אדם: הגה (וידקא בב' ימים הראשונים שגומרים בהם ההלל דינא הכי לענון הפסקה, אבל בימים שאין גומרין עין לעיל סימן תכ"ב סעיף ד). והוא פסק באמצע ושהה אפלו כדי לגמור את כלו, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק:

ב בהלל אפלו עשרה קורין כאחד:

ג *מוציאין שני ספרים וקורין בראשון חמשה גברי, (ואם מוסיפין ביום טוב עין לעיל ריש סימן רפ"ב) בפרשת בא, "מן משכו עד מארץ מצרים על צבאתם, ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס, ובחדש הראשון, ומפטיר ביהושע בעת ההיא, ומתפללין תפלת מוסף, ויזאין מזכירין ג' שם מקאן ואילך, (ועין לעיל סימן קי"ד) וכן פוסקים משם ואלף מלשאל בכרפת השנים: הגה ונוהגין לומר בכל יום טוב בתפלת מוסף פסוקי מוסף היום אחר שאמר על ידי משה עבדך כאמור:

סימן תפט - סדר תפילת ליל שני של פסח וספירת העומר. ובו י' סעיפים:

א *בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספר העומר. ואם שכח לספר בתחלת הלילה, יהולף וסופר כל הלילה, ומצוה על כל אחד לספר לעצמו. וצריך לספר ימעמד ולברך תחלה. וסופר הימים והשבועות ביצד, ביום הראשון אומר היום יום אחד (בעמר), עד שמגיע לז' ימים ואז יאמר היום שבעה ימים שהם שבוע אחד (בעמר), וביום ח' יאמר היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד (בעמר), וכן עד שיגיע לארבעה עשר יאמר היום ארבעה עשר ימים שהם שבועות (בעמר), ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום:

באר הגולה

ב ואם טעו ביום המען וברכו על ספירת העמר, חוזרים לספר כשתחשף, והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות:

ג המתפלל עם הצבור מבעוד יום, מונה עמהם בלא ברחה, ואם יזכר בלילה יברך ויספר: הגה ואפלו ענה אמן על ברפת הקהל, אם היה דעתו שלא לצאת יחזר ויברך ויספר בלילה (בית יוסף בשם רשב"א):

ד *מי ששואל אותו חברו בית השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך שאם יאמר לו היום כך וכך אינו יכול לחזור ולמנות בכרחה אבל קדם בית השמשות, כיון שאין זמן ספירה אין בכך כלום: הגה וכשהגיע הזמן אסורין לאכל עד שיספר, ואפלו התחיל לאכל פוסק וסופר. מיהו אם התחיל לאכל קדם שהגיע הזמן אין צריך להפסיק אלא גומר אכילתו וסופר אחר כך (דעת עצמו למאן דאמר ספירה בזמן הזה דאורייתא):

ה *אם אינו יודע החשבון ופתח אדעתא דלסיים כמו שישמע מחברו ושתק עד ששמע מחברו וסיים כמוהו יצא:

ו אם פתח ואמר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך עולם אדעתא דלימא היום ד' שהוא סבור שהם ד' ונזכר וסיים בה' והם ה' או איכפא שהם ד' ופתח אדעתא דלימא ד' וטעה וסיים בה' אינו חוזר ומבכר:

ז שכח ולא ברך כל הלילה ליספר ביום בלא ברחה:

ח *אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברחה, יאכל אם הוא מספק אם דלג יום אחד ולא ספר, יספר בשאר ימים בכרחה:

ט *ליל שבת וליל יום טוב מבכרים וסופרים אחר קדוש בבית הכנסת, ויבמוצאי שבת ויום טוב, קדם הבדלה אחר קדיש תתקבל. ויכשחל יום טוב האחרון של פסח במוצאי שבת דאז אומר קדוש והבדלה בפעם אחת, יש לספר קדם

ויסימן תפז א בית יוסף מדברי תוספות חלין ק"ג [סימן תפז] א טור מהא דרב שבת כ"ד ותוספות פ"ג ב טור בסימן תקפ"ב בשם מסכת סופרים ומנהג ספרד וז"ל הסכים בית יוסף ג ברכות מ"ט ד תוספות דברכות יב ה ביצה יז ו ברכות מ"ט ז טור בשם בעל העשור על שם רבנו נסים ושאר פוסקים ח טור בשם מנהג אשכנז ושאר פוסקים ט ארחות חיים י בן מנהג הספרדים [סימן תפח] א לשון טור ב מיקרא ערכין י' ג טור בשם הר"מ מרובנבורג ד צינתינו לעיל סימן תכ"ב ה גס זה צינתי שם ו ברייתא מגלה כא ז הרא"ש ושאר פוסקים בשם רב עמרם וכתבו ואולי רבנו סבוראי הנהיגו כן והגאונים אחריהם שייצאו ב' ספר תורה וסמכו אהא דאמרו שאמר הקב"ה לאברהם וכו' מגלה ל"א ח ברייתא מגלה שם ט צינתינו לעיל בסימן קי"ד [סימן תפט] א ברייתא מנחות ס"ו ב פשוט ממשנה מגלה כ"א ג ברייתא מנחות ס"ו ד הרא"ש בסוף פסחים מבקשה תחל וכו' ה מיקרא דאביי שם ס"ו וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בסוף פסחים ו הרא"ש בתשובה וכן כתב הטור ז תשובת הרשב"א ח מהר"ר דוד אבןדרהם בשם מחזר ויטרי ופרש שם השעם ט שם לשון הרמב"ם שאם מנה ולא ברך יצא י טור בשם אבי העזרי כ בית יוסף לפי מה שכתב הר"ן שרב הפוסקים מסכימים שספירת העמר עקשו מדברנו ודלא כמו שכתב הטור בשם אבי העזרי ל טור בשם הרא"ש וכן כתבו שאר פוסקים לדעת ר"ת בתוספות מנחות ס"ו מ שם בשם בה"ג וכן כתבו התוספות בשמו שם במנחות ס"ו נ תרומת הדשן ס שם סימן ס' ע שם פ אבןדרהם צ שם בתרומת הדשן דיש לאחר הבדלה היתר שנוכל

שְׁמִכְרִינָן עַל הַכּוֹס בְּבֵית הַכֹּנֶסֶת: הַגָּה
וְאִם אֵין לוֹ זֵין וְצִירִף לְקַדֵּשׁ יִקְנֶה"ז, עֵינָן
לְעֵיל סִימָן רצ"ו:

י אָסוּר לְאַכֵּל חֵדֶשׁ אַף בְּזִמְן הַזֶּה, בֵּין
לְחֵם בֵּין קָלִי בֵּין כְּרַמֶּל, עַד תַּחֲלֵת לַיִל
י"ח בְּנִיסָן, וּבְאַרְצָן יִשְׂרָאֵל עַד תַּחֲלֵת לַיִל
י"ז בְּנִיסָן:

סִימָן תצ - סֶדֶר תַּפְּסֵלֶת יוֹם שְׁנֵי וְתַפְּסֵלֶת
חָצִי שֶׁל מוֹעֵד. וְבוֹ מ' סְעִיפִים:

א "בְּיוֹם ב' קוֹרִין בְּפִרְשֵׁת אָמֵר שׁוּר אוֹ כֶּשֶׁב
עַד סוֹף הָעֵנָן, וּמִפְטִיר קוֹרָא כְּמוֹ בְּיוֹם
רִאשׁוֹן, וּמִפְטִיר בְּמִלְכִים בְּפֶסַח דִּיאֲשִׁיחוּ
מוֹיִשְׁלַח הַמֶּלֶךְ עַד וְאַחֲרָיו לֹא קָם כְּמוֹהוּ:
ב יוֹם ג' שְׁהוּא חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד, עֲרֻבִית
וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה מִתְפַּלֵּל כְּדִרְכוֹ וְאוֹמֵר
יַעֲלֶה וְיָבֵא בַּעֲבוּדָה, וְאִם לֹא אָמֵר
מִחֲזִירֵין אוֹתוֹ, וְכֵן מִזְכִּירוּ בְּכִרְפֵת הַמִּזְוֵן,
וְאִם לֹא אָמֵר אֵין מִחֲזִירֵין אוֹתוֹ, וּבְמוֹסָף
מִתְפַּלֵּל כְּדִרְךָ שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּמוֹסָף שֶׁל יוֹם
טוֹב: הַגָּה אֵלָּא כְּשֶׁמִּגִּיעַ לְעַל יְדֵי מִשָּׁה
עֶבֶדְךָ מִפִּי כְבוֹדְךָ כְּאִמּוֹר, אוֹמֵר וְהִקְרַבְתָּם
עֲלֶה וְגו' עַד וּשְׁנֵי תַמִּידִין בְּהִלְכָתָן (טור):

ג יְנוּהֲגִים שְׁבִיּוֹם טוֹב אוֹמֵר אֵת יוֹם טוֹב
מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה יִבְחָלוּ שֶׁל מוֹעֵד אוֹמֵר
אֵת יוֹם מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה. (וְאֵנָּה אֵין נִוְהֲגִין
לוֹמֵר מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּלֵל, לֹא בְּיוֹם טוֹב וְלֹא
בְּחַל הַמוֹעֵד) (טור):

ד "כָּל הַיָּמִים שֶׁל חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד וּשְׁנֵי יָמִים
אַחֲרוֹנִים שֶׁל יוֹם טוֹב קוֹרִין הַחֵלֶל בְּדִלּוּג
כְּמוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ:

ה יִסְמָן הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל ח' יָמֵי הַפֶּסַח מִשָּׁף,
תּוֹרָא קֹדֶשׁ בְּכִסְפָּא, פֶּסֶל בְּמִדְבָּרָא, שְׁלַח
בּוֹרָא. וְזֶה הַסֶּדֶר לֹא יִשְׁתַּנֶּה כִּי אִם
כְּשֶׁחַל פֶּסַח בְּיוֹם ה' שְׁבִיּוֹם ג' שְׁהוּא
שֶׁבֶת קוֹרָא רֹאֵה אֶתָּה אוֹמֵר אֵלֵי שְׁהוּא
פֶּסֶל, וּבְיוֹם א' ב' ג' קוֹרִין קֹדֶשׁ,
בְּכִסְפָּא, בְּמִדְבָּרָא:

ו כָּל יָמֵי חַל הַמוֹעֵד וּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים
אַחֲרוֹנִים קוֹרִין (הַרְבִּיעִי) "בְּסֶפֶר שְׁנֵי
בְּקִרְבָנוֹת הַמוֹסָפִין שֶׁבְּפִנְהֻס וּמִתַּחֲחִיל
וְהִקְרַבְתָּם, עַד סוֹף פֶּסָקָא:

ז "בְּלִיל יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן מִקְדָּשִׁין עַל הַיֵּין
וְאֵין אוֹמְרִים זִמְן: הַגָּה וְאוֹמְרִים בְּתַפְּלָה

וּבִקְדוּשׁ זִמְן חֲרוּתָנָה, כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן
(מַהֲרִ"ל וּמִנְהַגִּים):

ח 'מִפְטִירִין בְּיוֹם שְׁבִיעִי וְיִדְבַּר דָּוָד, וּבְיוֹם
הַשְּׁמִינִי עוֹד הַיּוֹם כָּנֹב לְעַמּוֹד:

ט יִשְׁבֶּת שָׁחַל בְּחַל הַמוֹעֵד, עֲרֻבִית שַׁחֲרִית
וּמִנְחָה מִתְפַּלֵּל כְּדִרְכוֹ שֶׁל שֶׁבֶת וְאוֹמֵר
יַעֲלֶה וְיָבֵא בַּעֲבוּדָה, וּבְמוֹסָף אוֹמֵר סֶדֶר
מוֹסָף יוֹם חַל הַמוֹעֵד, אֵלָּא שֶׁמִּזְכִּיר שֶׁל
שֶׁבֶת וְאוֹמֵר וְתַתֵּן לָנוּ אֵת יוֹם הַמָּנוּחַ
הַזֶּה וְיוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה, וְכֵן אוֹמֵר אֵת
מוֹסָפֵי יוֹם הַמָּנוּחַ הַזֶּה וְיוֹם חַג הַמַּצּוֹת
הַזֶּה וְחֻתָּם מִקְדָּשׁ הַשֶּׁבֶת לְיִשְׂרָאֵל
וְהַזְמִינִים, וּמִפְטִירִין הִתֵּה עָלֵי: הַגָּה וְאֵין
מוֹזְכִּירִין בְּכִרְפֵת הַהַפְטָרָה לְפֶסַח לֹא בְּאִמּוֹר
וְלֹא בְּחִתְמָה וְנוֹהֲגִין לוֹמֵר שִׁיר הַשִּׁירִים
בְּשֶׁבֶת שֶׁל חַל הַמוֹעֵד. וְאִם חַל שֶׁבֶת בְּיוֹם
טוֹב הָאֲחֵרוֹן אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ שֶׁבֶת, וְכֵן
הַדִּין בְּסִכּוֹת עִם קִהְלָת. וְנוֹהֲגִין לוֹמֵר רוֹת
בְּשִׁבְעוֹת (אֲבוּדְרָהִם). וְהַעֲם נִוְהֲגוּ שֶׁלֹּא
לְכַרֵּךְ עֲלֵיהֶם עַל מִקְרָא מְגַלָּה וְלֹא עַל
מִקְרָא כְּתוּבִים:

סִימָן תצא - סֶדֶר הַבְּדִלָּה
בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב. וְבוֹ מ' סְעִיפִים:

א "בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב בֵּין בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב
לְחַל בֵּין בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב לְחָלוּ שֶׁל
מוֹעֵד, בְּמִדְבָּרָה בְּתַפְּלָה כְּמוֹ בְּמוֹצָאֵי
שֶׁבֶת, אֵלָּא שְׁאִינוּ מְכַרְךָ לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא
עַל הַבְּשָׂמִים:

ב יוֹם טוֹב שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת אוֹמֵר
בְּאִתָּה בְּחִרְתָּנָה וְתוֹדִיעֵנִי:

סִימָן תצב - תַּעֲנִית שְׁנֵי וְחִמְיִשִּׁי וְשְׁנֵי
אַחֵר הַמוֹעֲדִים. וְבוֹ סְעִיפָא אֶחָד:

א "יֵשׁ נִוְהֲגִים לְהַתְעַנּוֹת שְׁנֵי וְחִמְיִשִּׁי וְשְׁנֵי
אַחֵר הַפֶּסַח וְכֵן אַחֵר חַג הַסִּכּוֹת,
וּמִמִּתְחִילִים עַד שֶׁיַּעֲבֹר כָּל יְחִדֶּשׁ נִיסָן
יִתְשָׁרֵי וְאֵז מִתְעַנִּים: הַגָּה מִזֶּד בַּה"ב
שֶׁאֲפָשֶׁר לְהַתְעַנּוֹת (דַּעַת עֲצֻמוֹ) וּבִאֲשָׁכָנוּ
וְצִרְפֵת נִוְהֲגוּ לְהַתְעַנּוֹת וְעוֹשִׁין אוֹתוֹ כְּמוֹ
תַּעֲנִית צָבוּר לְקִרְוֹת וְיַחַל (טור):

סִימָן תצג - דִּינִים הַנִּוְהֲגִים
בְּיָמֵי הָעֵמֶר. וְבוֹ ד' סְעִיפִים:

א "נִוְהֲגִים שֶׁלֹּא לִשְׂאֵה אִשָּׁה בֵּין פֶּסַח לְעֶצֶר

עַד ל"ג לְעֵמֶר, מִפְּנֵי שְׁבָאוֹתוֹ זִמְן מִתּוֹ
תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא, בְּאֵכָל לְאָרֶס וּלְקַדֵּשׁ
שִׁפְיָר דְּמִי. וְנִשְׁוֹאִין נָמִי, מִי שֶׁקָּפֵץ וְכִנֵּס
אֵין עוֹנֵשִׁין אוֹתוֹ: הַגָּה מִיָּהוּ מַל"ג בְּעֵמֶר
וְאֵילָף הַכֵּל שָׁרִי (אֲבוּדְרָהִם בֵּית יוֹסֵף וּמִנְהַגִּים):

ב יְנוּהֲגִים שֶׁלֹּא לְהִסְתַּפֵּר עַד ל"ג לְעֵמֶר,
שְׁאוּמְרִים שְׂאֵז פֶּסְקוֹ מִלְמוֹת, וְיֹאֲרִין
לְהִסְתַּפֵּר עַד יוֹם ל"ד בְּכַקֵּר, אֵלָּא אִם כֵּן
חַל יוֹם ל"ג עֲרֹב שֶׁבֶת, שְׂאֵז מִסְתַּפְּרִין בּוֹ
מִפְּנֵי כְבוֹד הַשֶּׁבֶת: הַגָּה וּבְמִדְּנֻת אֵלּוֹ אֵין
נוֹהֲגִין כְּדִכְרִיו, אֵלָּא מִסְתַּפְּרִין בְּיוֹם ל"ג
וּמִרְבִּים בּוֹ קֶצֶת שִׁמְחָה וְאֵין אוֹמְרִים בּוֹ
תַּחֲנוּן (מַהֲרִ"ל וּמִנְהַגִּים). וְאֵין לְהִסְתַּפֵּר עַד
ל"ג בְּעֲצָמוֹ וְלֹא מִבְּעֶרֶב (מַהֲרִ"ל) מִיָּהוּ, אִם
חַל בְּיוֹם רִאשׁוֹן, נִוְהֲגִין לְהִסְתַּפֵּר בְּיוֹם ו'
לְכָבוֹד שֶׁבֶת, (מַהֲרִ"ל) וְיָמֵי שְׁהוּא בְּעַל בְּרִית
אוֹ מִלְּכָנוּ, מִתֵּר לְהִסְתַּפֵּר בְּסִפְרָה לְכָבוֹד
הַמִּלָּה (הַגָּהוֹת מִנְהַגִּים):

ג יֵשׁ נִוְהֲגִים לְהִסְתַּפֵּר בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵיךְ,
וְטַעוֹת הוּא בְּיָדָם: הַגָּה מִיָּהוּ בְּהִרְבָּה
מִקּוֹמוֹת נִוְהֲגִים לְהִסְתַּפֵּר עַד רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵיךְ,
וְאוֹתָן לֹא יִסְתַּפְּרוּ מַל"ג בְּעֵמֶר וְאֵילָף אֵף עַל
פִּי שֶׁמִּתֵּר לְהִסְתַּפֵּר בְּל"ג בְּעֵמֶר בְּעֲצָמוֹ,
וְאוֹתָן מִקּוֹמוֹת שְׁנוֹהֲגִין לְהִסְתַּפֵּר מַל"ג בְּעֵמֶר
וְאֵילָף לֹא יִסְתַּפְּרוּ כָּלֵל אַחֵר פֶּסַח עַד ל"ג
בְּעֵמֶר, וְלֹא יִנְהֲגוּ בְּעִיר אַחַת מִקְצֵת מִנְהַג זֶה
וּמִקְצֵת מִנְהַג זֶה מִשּׁוּם לֹא תִתְגַּדְּדוּ, וְכָל שֶׁכֵּן
שְׁאִין לְנוֹהֵג הַתֵּר בְּשִׁתְּיָהֶן (דַּעַת עֲצֻמוֹ):

ד יְנִוְהֲגוּ הַנָּשִׁים שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה מִפֶּסַח
וְעַד עֶצֶר מִשְׁקִיעַת הַחֹמֶה וְאֵילָף:

סִימָן תצד - סֶדֶר תַּפְּסֵלֶת חַג
הַשְּׁבִיעֻתוֹת. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א "בְּיוֹם נ' לְסִפְרִית הָעֵמֶר הוּא חַג שְׁבִיעֻתוֹת,
וְסֶדֶר הַתַּפְּסֵלָה כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח,
אֵלָּא שְׁאוּמְרִים אֵת יוֹם חַג הַשְּׁבִיעֻתוֹת הַזֶּה
זִמְן מִתֵּן תּוֹרָתָנוּ. בְּיוֹגֻמְרִים הַחֵלֶל.
וּמוֹצִיאִין יְשֵׁנֵי סְפָרִים וְקוֹרִין בְּרֹאשׁוֹן
יְחִמְשָׁה "מִבְּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי עַד סוֹף הַסֶּדֶר,
וּמִפְטִיר קוֹרָא בְּשִׁנֵּי וּבְיוֹם הַבְּכוּרִים
וּמִפְטִיר בְּמִרְכָּבָה דִּיחֻזְקָאֵל וּמִסִּים בְּסוֹק
וְתִשְׁאֲנֵי רוּחַ:

⌘ באר הגולה ⌘

ק מִמִּקְרָא דְּרִבְיָנָא מִנְחֹת ס"ח וְעֵין בִּינְיָה דַּעַת סִימָן רצ"ג [סִימָן תצ] א מְגַלָּה בְּרִיתָא ל"א ב בְּרִיתָא שֶׁבֶת פָּרָק ד ג צִינְתִּיו לְעֵיל בְּסִימָן תע"ו ד טוֹר בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַב
הֵא"י ה מִימְרָא עֲרֻכִין י' ו מִימְרָא דְּאֲבִי מְגַלָּה ל"א ז הֵא"ש וְהַמְדָּרְכִי שֵׁם וְשֶׁאֲר פּוֹסְקִים ח צִינְתִּיו לְעֵיל בְּסִימָן תפ"ח סְעִיפָא ט סָכָה מו מִימְרָא דר' יוֹחָנָן י מִימְרָא
דְּרַב פֶּסָא מְגַלָּה ל"א כ בְּרִיתָא בִּיעָה י"ז וְעוֹרֹבִין מ' ל כְּרַבִּי דְּפִלְגִי אֶת"ק רש"י וְתוֹסְפוֹת שֵׁם וְהַרְמַב"ם בְּפָרָק ח מֵהִלְכוֹת תַּפְּלָה [סִימָן תצא] א יוֹמָא פָּרָק ח ב בְּרִיתָא
פֶּסָחִים ק"ד ג רַמְב"ם בְּפָרָק כ"ט מֵהִלְכוֹת שֶׁבֶת, וְכֵן כְּתַב הַטּוֹר מִשְׁמַעוֹת הַגִּמְרָא פֶּסָחִים ק"ב דְּחִשְׁבִּי יִקְנֶה"ז וְלֹא חִשְׁבִּי בְּשָׂמִים ד בְּרִכוֹת ל"ג [סִימָן תצב] א תוֹסְפֵתָא
בְּקִדּוּשִׁין פָּרָק א אֶתָּה דִּסְקָבָא דְּשִׁתָּא וְגֵלָא וְכֵן כְּתַב הַטּוֹר בְּשֵׁם מִנְהַג אֲשָׁכְנוּ וְצִרְפֵת ב צִינְתִּיו לְעֵיל סִימָן תכ"ט ג לפי שְׁהוּא מְרַבָּה בְּמוֹעֲדוֹת [סִימָן תצג] א לְשׁוֹן טוֹר
ב שֵׁם הַר"ץ גֵּאוֹת שֶׁכֵּן הוֹרֵי הַגְּאוֹנִים ג טוֹר וְהַר"י בֵּן שׁוּעִיב בְּדִרְשֵׁת י"ט ח' שֶׁל פֶּסַח ד שֵׁם בְּדִרְשֵׁת ה רַשְׁב"ץ בְּתִשְׁבֻּהָ ו בֵּית יוֹסֵף ז טוֹר וּמִסְמִיךְ לְמִנְהַגָא
מִקְרָא דְּשֶׁבֶת שֶׁתָּנוּ וְכו': [סִימָן תצד] א לְשׁוֹן הַטּוֹר ב צִינְתִּיו לְעֵיל רִישׁ סִימָן תפ"ח ג גַּם זֶה צִינְתִּי שֵׁם ד מִשְׁנֶה מְגַלָּה כ"א ה בְּרִיתָא שֵׁם ל"א

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון ס"ח: - ח כפלו - ח אדר - ח סיון - ח אלול

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח, סימן תצד - סדר תפלת

חג השבועות

ב יביום השני קורין בפרשת כל הפסח עד סוף סדרא, ומפטיר קורא כמו אתמול, ומפטיר בחבקוק מן וה' בהיכל קדשו עד למנצח בגינותי:

ג יאסור להתענות במוצאי חג השבועות: הגה ואין אומרים תתנון מתחלת ראש חדש סיון עד ח' בו, דהינו, אחר אסור חג (הגהות מימוני הלכה ב' ומנהגים) ונוהגין לשטח עשבים בשבועות בבית הפנסת והבתים, וזכר לשמחת מתן תורה ונוהגין בכמה מקומות לאכל מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות. ונראה לי הטעם, שהוא כמו השני תבשילין שלוקחים בליל פסח וזכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלים מאכל חלב ואחר כך מאכל בשר, וצריכין להביא עמקם ב' לחם על השלחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לב' הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים:

הלכות יום טוב

סימן תצה - איזה מלאכות אסורים ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א כל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אכל נפש, וחוץ מהוצאה והבערה, יוכן מכשירי אכל נפש שלא היה אפשר לעשותה מאתמול: הגה ויש מחמירין אפלו באכל נפש עצמו כל שאינו מפיג טעם כלל, אם עשאו מערב יום טוב (אליהו זוטא ומהרי"ל). מיהו אם לא עשאו מערב יום טוב ויש בו צרך יום טוב מתר לעשותו על ידי שנוי (סמ"ק ור"ן):

ב יקצירה וטחינה ובצירה וסחיטה וצידה, אף על פי שהם מלאכת אכל נפש, אסורים חכמים:

ג יאין מוציאין משא על הבהמה ביום טוב:

ד ימקצה, אף על פי שמתר בשבת החמירו בו ביום טוב ואסרוהו: הגה ויש מתירין מקצה אפלו ביום טוב (טור בשם פוסקים), אבל נולד אסור לדבריהם אפלו בשבת. וכל מקצה שאינו בעלי חיים, כגון אוצר של פרות ועצים, סגי כשיאמר מכאן אני נוטל ואין צריך שיירשם (רמב"ם ורמ"א נתיב ד ח"ג) ומתיר להכין מיום טוב ראשון לשני בב' יום טוב של גלויות (כל בו). וענן לעיל סימן ש"י כל דיני מקצה:

סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלויות. ובו ג' סעיפים:

א יבגלויות שעושין שני ימים טובים מספק, כל מה שאסור בראשון אסור בשני, והיו מנדין למי שמזלזל בו, ואם הוא צורך דרבנן לא היו מחמירין לנדותו אלא היו מלקין אותו:

ב אין חלוק בין ראשון לשני אלא בלענן מת, יוכן לכתל את העיני: הגה או שאר חלי שאין בו סכנה (ר"ן פרק אין צדין). ואף על פי שאסור בראשון אלא על ידי אינו יהודי אם אין בו סכנה, בשני מתר אפלו על ידי ישראל, חוץ מיום טוב שני של ראש השנה, דשני ימים קדשה אחת אריכתא הן: הגה ודוקא שבות דרבנן דמא דמכתל עינא אבל אב מלאכה אסור לישראל לעשותו אפלו ביום טוב שני (ר"ן פרק אין צריך והמגיד פרק ד):

ג יבני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לשוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדיין לא הקבע להיות כמותן, אבל אם הגיע לשוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין בשוב, וכל

חוץ לתחום אין נותנין עליו חמרי מקום שהלף לשם:

סימן תצז - דיני הכנה ביום טוב. ובו י"ז סעיפים:

א יאין צדין מן הביכורים: הגה אפלו במקום שאינם מחסרים צידה לפי שהביכר רחב הרבה והדגים נשמים אלף ואילף (המגיד פרק ב):

ב ידגים ועופות וחייה שהם מקצה אין משקין אותן ביום טוב ואין נותנים לפניהם מזונות ישמא יבא לקח מהם וכל מה שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מקצה, אסור לטלטלו:

ג יאפלו ספק צידה אסור, כגון מצודות חיה דגים ועופות שהיו פרושות מערב יום טוב ולמחר מוציא בהם, אסורים, אלא אם כן ידוע שנצודו מבעוד יום. והוא מצא המצודות מקלקלות מבערב יום טוב, כידוע שמעבר יום טוב נצודו:

ד יספק מוכן מתר ביום טוב שני, משום דהוי ספק ספקא:

ה יאם סכר אמת המים בפניסה ובנציאה מערב יום טוב, מתר לקח ממנה דגים ביום טוב, דהנה נצודין ועומדין (מאחר שאמת המים היא צרה ואינן יכולים להשטם) (המגיד פרק ב):

ו יאנזים ותרגולים יוניים שבפתי או שבחצר העומדים לאכילה מתר לצודן ואין צריך זמון:

ז שאר כל חיה ועוף שמתחסרים צידה שצריך לומר הבא מצודה ונצודנו, אסור לצודן ולתן לפניהם מזונות, וכל שאין מחסרים צידה, מתר לצודם ולתן לפניהם מזונות:

— באר הגולה —

ו שם ז אגור בסימן תרנ"א בשם ר' ישעיה וכן כתב ר' יעקב בן חביב בפרק ב דחגיגה בעין יעקב בעבדא דמת אלכסנדראי בלוד [סימן תצה] א משנה ביצה ל"ו ומגלה ז ב משנה וגמרא ביצה י"ב וכבית הלל ג ברייתא מגלה שם וכו', והנה ד הרא"ש בריש פרק ג דביצה ובירושלמי מסמיה להו אקראי ה רמב"ם בפרק ה' וסמ"ג ו מסקנת הגמרא אלא דרב נחמן בריש ביצה דבית הלל סבירא לה ביום טוב כרבי יהודה וכן פסק הר"ף ורמב"ם בפרק א' וכן הסכימו האחרונים [סימן תצז] א פסחים נ"ב בעבדא דנתן בר אחא ב מימא דרבא ביצה ז' ג מהא דאמימר שם כ"ב ד ארחות חיים מעבדא דרמי בר חמי חלין ק"י [סימן תצז] א משנה ביצה כ"ג ב שם במשנה ג פרוש התוספות וכן כתב הרמב"ם בפרק ב מהלכות יום טוב ד משנה שם כ"ד וכמאן דאסר בגמרא שם ספק מוכן ה ברייתא שם וכו' שמעון בן אלעזר ו הרא"ש דלונ"ל וכן כתב הר"ן משום דאי אפשר שיבא לפניך ספק מוכן ביום טוב שני אלא בשני ספקות וענן לקמן סימן תקט"ו ז מימא דרב שם כ"ה ח ברייתא שם ט משנה שם כ"ד כר' שמעון בן גמליאל ובדמפרש לה שמואל בגמרא

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון סח - עמוד א]

ח אֵל וְכִי שִׁקְנֵנוּ בְּפָרֶס וְנִלְדוּ בּוֹ עֲפָרִים וְעִדְדִין הֵם קִטְנִים שְׁאִין צָרִיכִים צִידָה מִתֵּרִים בְּלֹא זְמוֹן וְדוֹקָא בְּפָרֶס הַסְמוּךְ לַעִיר כִּתּוּף שְׁבָעִים אָמָה דִּדְעָתָהּ עֲלֶיהָ. לְוָהָא, אֶפְלוּ זְמוֹן אֵין מוֹעִיל לָהּ בִּינוֹן שְׁמִרְסָתָהּ צִידָה:

ט מִיּוֹנֵי שׁוֹבֵךְ יוֹנִי עֲלֶיהָ וְצָפָרִים שִׁקְנֵנוּ בְּטַפִּיחִים (פְּרוּשׁ, כָּלִי חֶרֶס הַבְּנוּיִים בְּכַתְלִים לִקְנֵן בָּהֶם הַעוֹפּוֹת) אֶסּוּר לְצִידָן, לְפִיכָךְ אֵין זְמוֹן מוֹעִיל לָהֶם. וְהֵנִי מְלִי בְּגוֹדִלִים, אֶכֶל בְּקִטְנִים שְׁאִינָם מִפְּרִיחִים יִמְתָּר לְצִידָן, אֶכֶל זְמוֹן צָרִיכִים:

י פִּיעֵד הוּא הַזְמוֹן, סְאֹמֵר זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל לְמַחֵר, וְאֵין צָרִיךְ לְנַעֲנֵעַם, "אֶכֶל בְּאוֹמֵר מִכָּאן אֲנִי נוֹטֵל לְמַחֵר לֹא סָגִי:

יא סְאֵם זְמַן כָּל הַשׁוֹבֵךְ וְאֵין צָרִיךְ אֶלָּא לְזוּג, אֵינוּ מוֹעִיל: הַגֵּה וְאֵם הוּא אֶפְשָׁר שִׁצְטָרֵךְ כָּל הַשׁוֹבֵךְ, יָכוֹל לְהַזְמִין כָּל הַשׁוֹבֵךְ וּלְמַחֵר נוֹטֵל מֵה שְׁצָרִיךְ, (וּבְנוֹ יִרְחֵם הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי פֶרֶק קָמָא דְּבִיעָה):

יב זְמוֹן שְׁנִים וּמִצָּא שְׁלֹשָׁה, אוֹ זְמוֹן שְׁחוּרִים וּלְכָנִים בָּקָנִים הַמְּכַדִּים בְּמַחְצָה וּמִצָּא שְׁחוּרִים בְּמָקוֹם לְכָנִים וּלְכָנִים בְּמָקוֹם שְׁחוּרִים, אֶסּוּרִין, אֶלָּא אִם כֵּן מִפְּיָן:

יג זְמוֹן ג' וּמִצָּא ב', מִתֵּרִים, (וְאֶפְלוּ הֵיוּ מְקַשְׂרִים בִּיחֵד מִנְתַּחֲמִי מִהֲדִד) (בֵּית יוֹסֵף):

יד יִזְמֵן בְּתוֹךְ הַקֵּן וּמִצָּא לִפְנֵי הַקֵּן אֶסּוּרִים, וְאִם אֵין סְבִיבוֹתֵיהֶם קֵן אַחֵר הָרִי אֵלוּ מִתֵּרִים, "וְהֵנִי מְלִי בְּמִדְדִין, אֶכֶל אִם הֵם מִפְּרִיחִין, אֶסּוּרִים, וְאֶפְלוּ יֵשׁ קֵן אַחֵר בְּתוֹךְ נ' אָמָה, אִם הוּא בְּקֶרֶן זְוִית שְׁאִינוּ יָכוֹל לְרֹאוֹתוֹ מִקֵּן זֶה, בִּינוֹן שְׁאִינָם מִפְּרִיחִין אֶלָּא מִדְדִין, מִשּׁוֹם דְּכָל הֵיכָא דְּמִדְדָּה וְלֹא הָדָר חֲזִינָה לְקַנָּה לֹא מִדְדָּה: (וְאִם הַזְמִין תּוֹךְ הַקֵּן וּמִצָּא עַל פֶּתַח הַקֵּן, מִתֵּרִים) ("א):

טו הָאֵינוּ יְהוּדִי שֶׁהֵבִיא דוֹרוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם טוֹב בְּגִי יוֹנָה קִטְנִים מִשּׁוֹכְכוֹת שֵׁישׁ לוֹ בַּעִיר, בִּינוֹן שְׁאִין צָרִיךְ צִידָה, מִתֵּרִים:

טז הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, טוֹב לוֹ שְׁלֹא יִבְדֵּק עַד שִׁפְשִׁיט, שְׁאֵם תִּמְצָא טְרֵפָה לֹא יִהְיֶה רִשְׁאִי לְהַפְשִׁיטָה:

יז כִּאִם נִמְצְאָת טְרֵפָה אֶסּוּר לְטַלְטֵלָהּ, אֶכֶל מִתָּר לְמַכְרָה לֹאֵינוּ יְהוּדִי כְּדֶרֶךְ שֶׁהִתִּירוּ

מִכִּירָה לְיִשְׂרָאֵל, שְׁלֹא יִשְׁקַל וְלֹא יִצְרִיכֵם סְכּוּם דְּמִים, וְאִם אֵינוּ מִאֲמִינוּ יִקַּח מִמֶּנּוּ מִשְׁכוֹן:

סִימָן תַּצִּיחַ - דִּינֵי שְׁחִיטָה בְּיוֹם טוֹב, וְבוֹ כ' סְעִיפִים:

א אֵין מִרְאִין סָפִין לְחֻכָּם בְּיוֹם טוֹב לְרֹאוֹת אִם הוּא רְאוּי לְשַׁחֵט בּוֹ, שְׁמָא תִּהְיֶה פְּגוּמָה וְיֹאמֵר לוֹ אֶסּוּר לְשַׁחֵט בָּהּ מִפְּנֵי פְּגִימָתָהּ, וְיִלָּךְ וְיִחַדְּדָנָה בְּמִשְׁחָזָה, יִבְחֹכֶם שְׂרָאָה סָפִין לְעַצְמוֹ, יָכוֹל לְהַשְׁאִילוֹ לְאַחֵרִים: הַגֵּה וְעַכְשָׁו בְּזְמַן הַזֶּה שְׁכָל שׁוֹחֵט רוֹאֶה סָפִין בְּעַצְמוֹ, כָּל הַרוֹצֵה לְשַׁחֵט בְּיוֹם טוֹב יִבְדֵּק סָפִינוּ מִעֲרַב יוֹם טוֹב, וְלֹא בְּיוֹם טוֹב שְׁמָא יִשְׁחִינֵנוּ (דַּעַת עַצְמוֹ וּמַהֲרִי"ל וְהַגְּהוֹת שְׁחִיטָה) מִיָּהוּ, אִם לֹא בְּדָקוּ מִעֲרַב יוֹם טוֹב וְהוּא שַׁעַת הַדָּחֵק, יָכוֹל לְבַדְּקוֹ בְּיוֹם טוֹב (שְׁחִיטָה יִשְׁנִים):

ב יָכוֹל לְהוֹלִיךְ סָפִין וְהִבְהִמָּה אֶצֶל טַבַּח לְשַׁחֵט, וְאֶפְלוּ גָדִי קֶטֶן שְׁצָרִיךְ לְהוֹלִיכּוֹ עַל כַּתְפוֹ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּה אֶפְשָׁר לְהוֹלִיכֶם מֵאַתְמוֹל. (וְהוּא הָדִין שֶׁהִטְבַּח יָכוֹל לְהוֹלִיךְ הַסָּפִין אֶצֶל הַבְּהֵמָה) (בֵּית יוֹסֵף):

ג דְּבִהּמוֹת שְׁיִוצָאוֹת וְרוֹעוֹת חוּץ לְתַחֲנוּם וּבָאוֹת וְלָנוֹת בְּתוֹךְ הַתַּחֲנוּם, הָרִי אֵלוּ מוֹכְנוֹת וְלוֹקְחִין מִקֵּן וְשׁוֹחֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב, אֶכֶל הַרוֹעוֹת וְהַלָּנוֹת חוּץ לְתַחֲנוּם, אִם בָּאוּ בְּיוֹם טוֹב אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַצִּין וְאֵין דַּעַת אֲנָשִׁי הָעִיר עֲלֵיהֶן. וְהֵנִי מְלִי בְּבִהּמוֹת יִשְׂרָאֵל, "אֶכֶל שֶׁל אֵינוּ יְהוּדִי לִית בָּהוּ מִשּׁוֹם מְקַצָּה, דָּאִין הָאֵינוּ יְהוּדִי צָרִיךְ הֵכֵן, אֶלָּא אִם כֵּן בָּאוּ בְּשִׁבְלִי יִשְׂרָאֵל שְׁאֵזוּ אֶסּוּר לְפִיכָךְ אֵינוּ יְהוּדִי שֶׁהֵבִיא בְּהֵמָה בְּמִקְוֵלִין (פְּרוּשׁ, מָקוֹם שֶׁשָּׂם שׁוֹחֲטִים בְּהֵמָה) אִם יָדוּעַ שְׁלָנוֹת חוּץ לְתַחֲנוּם אֶסּוּרוֹת, וְאִם סָפֵק, מִתֵּרוֹת אֶפְלוּ בָּאוּ לְצָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִמְקַצָּה הוֹלְכִים בְּסָפֵק לְהַקֵּל. וְאִם הֵבִיאוּם לְצָרֵךְ הָאֵינוּ יְהוּדִי, אוֹ אֶפְלוּ סֶתֶם בַּעִיר שְׂרָפָה אֵינָם יְהוּדִים, מִתָּר, שְׁכָל הַמֵּבִיא לְצָרֵךְ הָרֵב מִבֵּיא:

ד דְּבִהּמוֹת הַיְדוּעוֹת לָלוֹן חוּץ לְתַחֲנוּם וְנִמְצְאוּ בַּעִיר בְּיוֹם שְׁנִי, אֲנִי אוֹמֵר שְׁמָא מִבְּעֵרֵב הַכְּנִיסֵן וְחוּץ לְחוֹמָה לָנוּ וּמִתֵּרוֹת,

וְכָל שָׁפֵן הַשְּׁחוּטוֹת בְּבִקְרָה, שְׁחִזְקָה מִבְּעֵרֵב הַכְּנִיסֵן לְתוֹךְ הַתַּחֲנוּם:

ה "עַגֵּל שְׁנוֹלֵד בְּיוֹם טוֹב, מִתָּר לְשַׁחֵטוֹ אִם הָאֵם טְעוּמָתָהּ לֹאכִילָהּ, וְהוּא דָּקִים לָהּ בְּגוּיָה שְׁכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו: הַגֵּה וּבְעִינֵן גַּם כֵּן שֶׁהַפָּרִס עַל גְּבִי קָרְקַע (טוֹר וְהוֹרָא"ש) דִּחְלָשִׁין שְׁמָא יִרְאֶה בּוֹ רִיעוּתָא בְּאֲבָרִים הַפְּנִימִיִּים וְנִמְצָא שַׁחֵט בְּיוֹם טוֹב שְׁלֹא לְצָרֵךְ, כִּךְ נִרְאֶה לִי מִדְּבָרֵי הוֹרָא"ש וְהַטּוֹר. "וְאִם הֵיוּ שְׁבָת יוֹם טוֹב סְמוּכִים זֶה לָזֶה, נוֹלֵד בְּזֶה מִתָּר בְּזֶה:

ו כִּבְהֵמָה מִסְּפָנֵת שְׂרָא שְׁמָא תְּמוּתָהּ, וְהוּא אֶכֶל כְּבֹר וְאֵין צָרִיךְ לָהּ, אֶסּוּר לְשַׁחֵטָה אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לְשִׁהוֹת בְּיוֹם כְּדִי לְאֶכֶל מִמֶּנָּה פְּזִית צָלִי מִבְּעוֹד יוֹם (וְאֶפְלוּ אֵין שִׁהוֹת לְנִתְחָה וּלְבִדְקָה תַּחֲלָה) (טוֹר) וּכְשֵׁשׁ שִׁהוֹת בְּיוֹם וּשְׁחִטָה מֵאֵינוּ נוֹטֵל עוֹרָה אֶלָּא אִם כֵּן שִׁיר מִמֶּנּוּ אֶכֶר אַחַד וּמִבִּיאוֹ עִמּוֹ. הַגֵּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין לְהַפְשִׁיטָה כָּלִל אֶלָּא אִם כֵּן שַׁחֵטָה לְצָרֵךְ יוֹם טוֹב, וְכֵן רְאוּי לְהוֹרוֹת (הַגְּהוֹת אֶלְפִּסִּי פֶרֶק אֵין צָדִין):

ז אִם שַׁחֵט בְּהֵמָה בְּשָׂדֶה, לֹא יִבְיָאָנָה בְּמוֹט אוֹ בְּמוֹטָה כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשָׁה בַּחֲלִי, אֶלָּא יִבְיָאָנָה בִּידוֹ אֲבָרִים אֲבָרִים:

ח סְעוּף שְׁנִידֶרֶס בְּרַגְלִים וְיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁנִתְרַסְקוֹ אֲבָרֵיו וְלָכֵן צָרִיךְ שֶׁהִיָּה מַעַת לַעַת וּבִדְיָקָה אַחֵר שְׁחִיטָה, מִתָּר לְשַׁחֵטוֹ בְּיוֹם טוֹב וְלֹא חִיּוּשִׁין שְׁמָא יִמְצָא טְרֵפָה, אֵף עַל גִּב דְּאִתְלִיד בָּהּ רִיעוּתָא:

ט "כְּבוֹר בְּזְמַן הַזֶּה שְׁאִינוּ יָכוֹל לְשַׁחֵטוֹ בְּלֹא מוֹם, אֵין חֻכָּם יָכוֹל לְרֹאוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב אִם יֵשׁ בּוֹ מוֹם, וְאֶפְלוּ אִם עֶבֶר וְרֹאֲהוּ וּמִצָּא שֵׁישׁ בּוֹ מוֹם אֵינוּ יָכוֹל לְשַׁחֵטוֹ, אֶכֶל אִם נוֹלֵד בְּמוֹמוֹ וְעֶבֶר וְרֹאֲהוּ, נִשְׁחָט עַל פִּיו. "וְאִם רָאָה הַמוֹם מִעֲרַב יוֹם טוֹב וְרָאָה שֶׁהוּא מוֹם שְׁרָאוּי לְשַׁחֵט עָלָיו, יָכוֹל לְחַקֵּר עָלָיו בְּיוֹם טוֹב אִם נָפַל בּוֹ הַמוֹם מֵאֲלִיו וּמִתִּירוֹ: הַגֵּה וְאִם נָפַל כְּבוֹר לְבוֹר, אֶסּוּר לְהַעֲלוֹתוֹ, דִּקָּא אֵינוּ רְאוּי לְשַׁחֵטוֹ, אֶלָּא עוֹשָׂה לוֹ פְּרִנְסָה בְּמִקְוֵמוֹ (רַמְבַּם פֶּרֶק ב):

י קִאוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁנִּפְלּוּ לְבוֹר, מַעֲלָה אֵת הָרִאשׁוֹן עַל מִנֵּת לְשַׁחֵטוֹ וְאֵינוּ שׁוֹחֲטוֹ, וְחוֹזֵר וּמַעֲרִים וּמַעֲלָה אֵת הַשְּׁנִי, רָצָה זֶה שׁוֹחֵט, רָצָה זֶה שׁוֹחֵט:

בְּאֵר הַגּוֹלָה

י מִסְקָנָא בְּגִמְרָא שֶׁם כ"ה כ טוֹר מֵהָא דְּקֶרֶפֶף בְּמִשְׁנָה ל"א פְּרוּשׁ הַמְּפָרְשִׁים ל שֶׁם בְּגִמְרָא כ"ה מ בְּרִיתָא שֶׁם כ"ד נ מִשְׁנָה י" ס כב"ה שֶׁם ע שֶׁם בְּגִמְרָא פ רַבְּנֵי יִרְחֵם צ מִשְׁנָה וּגְמָרָא שֶׁם ק שֶׁם בְּמִשְׁנָה ר שֶׁם בְּמִשְׁנָה ש שֶׁם בְּגִמְרָא ד' י"א ת הַרְשִׁבָּא בְּתוֹשֻׁבָה א טוֹר וְכֵן פֶּתַח ר"י בְּחֶלֶק ב בְּשֶׁם הַמְּפָרְשִׁים ב שֶׁם לְדַעַת הַרִי"ף שְׁפּוֹסֵק בְּיוֹם טוֹב כר' יְהוּדָה בְּמִקְצָה וּבְבִהּמָה בְּרִיאָה אֵינִי, וְעַן בְּסִמָּן תְּקִי"ח בֵּית יוֹסֵף [סִימָן תַּצִּיחַ] א בִּיצָה כ"ח וּבְרַבֵּנּוּ ב שֶׁם וּבְרִיתָא יוֹסֵף ג בְּרִיתָא שֶׁם י"א כְּבִית הֵלֵל ר מִשְׁנָה וּבְרִיתָא שֶׁם מ' וּכְתַנָּא קָמָא ה הִר"ן שֶׁם עַל פִּי הַירוּשְׁלָמִי ו א"ח בְּשֶׁם הַרְשִׁבָּא ז שֶׁם בְּשֶׁם הַרְשִׁבָּא ח בְּרִיתָא בִּיצָה ז' ט הוֹרָא"ש שֶׁם י טוֹר בְּשֶׁם בַּעַל הַעֲטוּר וְאֵבִי הוֹרָא"ש כ מִשְׁנָה בִּיצָה כ"ה וּכְתַנָּא ל וְכַתְּבָה הַבֵּית יוֹסֵף אֶפְלוּ לֹא גָמַר בְּלָבוֹ לְאֶכֶל בִּינוֹן דְּקִנְיָא לָן כְּמָאן דְּאִית לָהּ הוֹאִיל וְכו', הַרִי"ף וְהוֹרָא"ש וּרְמַבַּם בְּפֶרֶק א' מֵהִלְכוֹת יוֹם טוֹב מ הִר"ן ס בְּשֶׁם הַרְשִׁבָּא נ שֶׁם בְּמִשְׁנָה ס בְּעִזָּא שֶׁם ל"ד וּנְקִיט הוֹרָא"ש וְהוֹרָמַם בְּפֶרֶק ב' וְרַשְׁבָּא לְקַלָּא ע מִשְׁנָה שֶׁם כ"ה כ"ו וְכר"ש הַרִי"ף וְהוֹרָא"ש פ שֶׁם וְכר"ש צ שֶׁם כ"ז ק בְּרִיתָא שֶׁם ל"ז וְכר' יְהוֹשֻׁעַ הַסְּפָמֵת הַפּוֹסְקִים

יא יִבְהֶמָה חֲצִיָּה שֶׁל אֵינוּ יְהוּדִי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל יְכוּלִים לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב, וְאֶפְלוּ יֵשׁ לָהֶם שְׂתִים יְכוּל לְשַׁחֲט שְׂתִיהֶן:

יב שֶׁשּׁוֹחֲט בְּהֶמָה בְּיוֹם טוֹב אֵינוּ רֹשָׁאִי לְתֵלֵשׁ הַצֶּמֶר לַעֲשׂוֹת מְקוֹם לְסַבֵּין, אֲלֵא מִפְּנֵהוּ (בִּידוּ ב"י) וּמוֹשְׁכוֹ אֵילָף וְאֵילָף, וְאִם נִתְלַשׁ נִתְלַשׁ:

יג הַשּׁוֹחֲט אֶת הָעוֹף, הֲלֵא יִמְרֹט אֶת הַנוֹצָה כְּדִי לַעֲשׂוֹת מְקוֹם לְסַבֵּין:

יד הֲלֵא יִשְׁחַט אָדָם חַיָּה וְעוֹף בְּיוֹם טוֹב אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן מִבְּעוֹד יוֹם. וְאִם עֶבֶר וְשִׁחַט, אִם יֵשׁ לוֹ דָּקָר (פְּרוֹשׁ, כְּעִין יִתָּד שֶׁל בְּרוֹזֶל שְׁחוּפְרִין בּוֹ אֶת הַקְּרָקַע) נַעוֹץ מִבְּעוֹד יוֹם בְּעֶפֶר תַּחוּת, מִכְסָּהוּ בּוֹ (אֶפְלוּ) הִיָּה צָרִיף לְכַמָּה דְּקִירוֹת, שְׂרִי (בֵּית יוֹסֵף):

טו כִּאֲפֹר פִּירָה שֶׁהִסֵּק מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב מִתֵּר לְכַסּוֹת בּוֹ, אֲבָל אִם הִסֵּק בְּיוֹם טוֹב אֲסוּר אֲלֵא אִם כֵּן הוּא חֵם שְׂרָאוֹי לְצִלוֹת בּוֹ בִּיצָה. וְאִם שִׁחַט, מִתֵּר לְכַסּוֹת בּוֹ אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ רָאוֹי לְצִלוֹת בּוֹ בִּיצָה (וּמִיָּהוּ), עֲדִיף טָפִי לְכַסּוֹת בְּדָקָר נַעוֹץ בְּעֶפֶר תַּחוּת אִם יֵשׁ לוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרֹא"שׁ וְטוֹר):

טז יִהְיֶינָם עֶפֶר הָרֶבֶה לְבֵיתוֹ לְצָרָף גִּנְתּוֹ וְהוּא כְּנוֹס בְּמִקְוֶה אֶחָד, מִתֵּר לְכַסּוֹת בּוֹ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא צָבוּר, דַּעְתּוֹ עָלָיו לְכָל מָה שִׁיִּצְטָרֵף, אֲבָל אִם הִכְנִיס מֵלֵא קֶפֶה לְצָרָף גִּנְתּוֹ לֹא, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁהוּא מוֹעֵט בְּטֵל:

יז הַמְכַנִּיס אָדָם מֵלֵא קֶפֶתוֹ עֶפֶר לְפִית בְּסֶתֶם, וְעוֹשֶׂה בּוֹ כָּל צָרָכוֹ, (וְעֵין לְעִיל סִימָן ש"ח סְעִיף ל"ח) וְלֹא אֲמָרִינֵן שֶׁהוּא בְּטֵל אֲגַב קְרָקַע הַבֵּית, יִהְיֶה שִׁיחַד לוֹ קָרֵן זֵוִית, דְּכִינֵן שְׁטַחוֹ מוֹכָחַא מִלְתָּא דְּלִצְרָכוֹ בְּעִי, וְאִם הוּא עֶפֶר תַּחוּת, מִתֵּר לְכַסּוֹת בּוֹ:

יח הַכּוֹי (פְּרוֹשׁ, בְּרִיָּה שְׁנוֹלְדָה מִתִּישׁ וְצָבִי) אֵין שּׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאִם שִׁחַטוֹ אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ, וְאֶפְלוּ יֵשׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן, מִפְּנֵי שֶׁהִרְאָה יֹאמֵר וְדָאִי חַיָּה הוּא, דָּאִם לֹא כֵן לֹא הִיּוּ מְטִירְחִין לְכַסּוֹת דָּמוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְכֵאֲ תֵּהִיִּר חֲלָבּוֹ. וְלִעֲרֹב אִם

רְשׁוּמוֹ נִכְר יִכְסֶּנּוּ: הִגָּה וְדוֹקָא שֶׁשִּׁחַטוּ בְּקָרֵן זֵוִית וְכֵהָא גִּנְתָּא, אֲבָל אִם שִׁחַטוּ בְּאֶמְצַע הַחֲצֵר, אֶפְלוּ דָם בְּהֶמָה יְכוּל לְכַסּוֹת אִם יֵשׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן, דְּהוּי לֵה כְּגָרֵף שֶׁל רְעִי וְצָרִיף לְכַסּוֹת שְׁלֵא יִתְלַכְלוּ כְּלוּי בְּחֲצֵר (הַגְהוֹת אֶלְפִּסִּי פֶּרֶק קָמָא דְּבִיצָה):

יט כִּשְׁחַט בְּהֶמָה וְחֲצִיָּה וְנִתְעַרֵּב דָּמָם וְיֵשׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן אוֹ אֶפֶר פִּירָה, אִם יְכוּל לְכַסּוֹתוֹ בְּדִקְרִיָּה אַחַת, שְׂאִין צָרִיף לְהִרְבּוֹת בְּשִׁבְלִי דָם בְּהֶמָה, יִכְסֶּנּוּ, וְאִם לֹא לֹא יִכְסֶּנּוּ:

כ לְשַׁחֲט צִפּוֹר מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְלֹא כֶּסָּה דָּמוֹ, לֹא יִכְסֶּנּוּ בְּיוֹם טוֹב

סימן תצט - דִּין מְלִיצָה וּמְלִיצָה
בְּיוֹם טוֹב. וְבוֹ ה' סְעִיפִים

א אֵין מְרַגְלִין בְּיוֹם טוֹב. פִּיצָד הוּא מְרַגֵּל, זֶה הַמוֹצֵא כָּל הַבָּשָׂר מִרְגֵּל אֶחָד כְּדִי שִׁיִּצְאֵא כָּל הָעוֹר שְׁלָם וְלֹא יִקְרַע, מִפְּנֵי שֶׁטּוֹרֵחַ בְּהַפְשֵׁט זֶה טָרַח גְּדוֹל וְאֵין בּוֹ צָרָף לְמוֹעֵד:

ב כִּאֲסוּר לְמַלֵּג גְּדִי אֲלֵא אִם כֵּן מוֹלֵגוֹ לְאָכַל הָעוֹר:

ג בְּהֶמָה שֶׁנִּשְׁחַטָה בְּיוֹם טוֹב, לְהַגְבִּיהָ עוֹרָה וְלִתְנָהּ בְּמִקְוֶה דְּרִיסַת הַרְגָּלִים אִף עַל פִּי שְׂאִין עָלָיו בָּשָׂר כָּלָל, וְיִמְתֵּר לְמַלֵּחַ עָלָיו מְלִיצָה קֶלָה כְּדִרְף שְׁמוּלְחִים לְצִלִּי, וְיִמְתֵּר לְהַעֲרִים לְמַלֵּחַ כָּאֵן מַעֲט וְכָאֵן מַעֲט עַד שִׁיִּמְלֵא אֶת כָּלוֹ, וְאֲבָל אִם נִשְׁחַטָה מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, אֲסוּר: הִגָּה וְנוֹצוֹת שֶׁל עוֹף דִּינֵן כְּמוֹ בְּעוֹר, דְּמִתֵּר לְטַלְטֵלֵן כְּדִי לְהַצְנִיעֵן כְּמוֹ בְּעוֹר:

ד אֵין מוֹלְחִין אֶת הַחֲלָבִים וְלֹא מִהַפְכִין בָּהֶם אֶפְלוּ לְשַׁטְחֵן עַל גְּבִי יְתוּדוֹת אִף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁחַטָה בְּיוֹם טוֹב, וְכֵן אֲסוּר לְמַלֵּחַ בָּשָׂר עֲלֵיהֶם בְּאֹוִיר:

ה הַעֲלִי שֶׁהוּא דָּף עֶב וְכִבֵּד וְכָלִי הוּא אֲלֵא שֶׁמֵּלֵאכְתּוֹ לְאֲסוּר לְכַתֵּשׁ בּוֹ הַרִיפּוֹת, מִתֵּר לְטַלְטֵלוֹ לְקַצֵּב עָלָיו בָּשָׂר, וְיִלְאֲחֵר שֶׁקַּצֵּב עָלָיו אֲסוּר לְטַלְטֵלוֹ מִמַּחְמָה לְצֵל (אֲבָל לְצָרָף גּוֹפּוֹ וּמִקְוֶה שְׂרִי):

סימן תק - הַנְּצָרָה לְבָשָׂר בְּיוֹם טוֹב הִיאָה יִתְנַהֵג, וְסִדָּר מְלִיצָה. וְבוֹ ה' סְעִיפִים

א אֵין קוֹנִים בָּשָׂר בְּפִסּוּק דָּמִים, לֹאמֵר לְטַבַּח תֵּן לִי בְּסֵלַע אוֹ בְּשִׂתִּים, וְכֵן לֹא יֹאמֵר לוֹ, הִרְיִי שְׂתָף עִמָּךְ בְּסֵלַע, אֲלֵא מַחֲלָל לָהֶם שְׂלִישִׁית אוֹ רִבְעִית כְּפִי הַחֲלָקִים שֶׁדָּרָף לְחֲלֹק בְּעִיר בְּלֹא פִסּוּק דָּמִים, וּמִבְּאֵי שְׂתִי בְּהֵמוֹת וְיֹאמֵר זֶה כְּזוֹ, וְלִמְחֹר שְׂמִין הַנִּשְׁאָרָה וְכִפִּי שֶׁשּׁוּה כָּף רַפְּעָה לוֹ: הִגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדוֹקָא יִשְׂרָאֵל לִגְבִי יִשְׂרָאֵל שְׂרִי כֵהָא גִּנְתָּא, אֲבָל יִשְׂרָאֵל עִם אֵינוּ יְהוּדִי אֶפְלוּ בְּכֵהָא גִּנְתָּא אֲסוּר (הַגְהוֹת אֲשֶׁרִי פֶּרֶק אֵין צָדִין):

ב כִּאֲסוּר לְשַׁקֵּל בָּשָׂר אֶפְלוּ בְּבֵיתוֹ לְיָדַע כְּמָה יִבְשָׁל. וְאֶפְלוּ לְתַנּוּ כִּכָּף מֵאֲזֵנִים לְשִׁמְרוֹ מִן הַעֲבָרִים אֲסוּר הֲאִם הִיא תְּלוּיָה בְּמִקְוֶה שְׂרַגִּילִים לְשַׁקֵּל בָּהּ. וְאֶפְלוּ לְשַׁקֵּל מִנָּה כִּנְגֵד מִנָּה אֲסוּר. וְיִמְתֵּר לְשַׁקֵּל בִּידוֹ, שְׁלֹזְקָה חֲתִיתִּיכָה בִּידוֹ וּמִשְׁעַר כְּמָה יֵשׁ בָּהּ, וְטַבַּח אֲמֵן. אֶפְלוּ זֶה אֲסוּר, וְאֲבָל אִם הוּא יוֹדֵעַ לְכַנּוֹן דָּרָף חֲתִיתִּכּוֹ לְחַתֵּף לִיטְרָא אוֹ חֲצִי לִיטְרָא, חוֹתֵף בְּדָרְכּוֹ וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ:

ג אֵין נוֹקֵבִין נֶקֶב בְּבָשָׂר בְּסַפִּין לְתַלּוֹתוֹ בּוֹ, אֲבָל כִּיד מִתֵּר, וְאִם לַעֲשׂוֹת בּוֹ סִימָן, מִתֵּר אֶפְלוּ בְּסַפִּין:

ד כְּמוֹלְגִין הָרֹאשׁ וְהַרְגָּלִים וּמִהַבְּחִים אוֹתָם בְּאֹוִר, אֲבָל אֵין טוֹפְלִין אוֹתָם בְּסִיד וְלֹא בַּחֲרִסִּית וְלֹא בְּאֲדָמָה, דְּמִתְחַזִּי כְּעַבּוּד, וְאֵין גּוֹזְזִין אוֹתָם בְּמִסְפָּרִים, שְׁנוֹרָאָה כְּעוֹשֶׂה לְצָרָף הַשָּׂעִר:

ה לְמִתֵּר לְמַלֵּחַ כְּמָה חֲתִיתִּכּוֹת בְּכַת אַחַת אִף עַל פִּי שְׂאִין צָרִיף אֲלֵא אַחַת: הִגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא שְׂרִי לְהַעֲרִים רַק קֶדֶם אֲכִילַת שְׁחִירָת, (ר"י וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם סמ"ג) וּמִתֵּר לְמַלֵּחַ הַבָּשָׂר בְּיוֹם טוֹב, אִף עַל פִּי שֶׁהִיָּה אֶפְשָׁר לְמַלְחוֹ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב (מַהֲרִ"ל וְתֵרִימַת הַדָּשָׁן סִימָן פ"ד):

ו כְּמוֹהֲגִין לְנֶכֶר בָּשָׂר בְּיוֹם טוֹב אֶפְלוּ נִשְׁחַט מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב. (וְטוֹב לְשִׁנּוֹת קֶצֶת אִם יוֹכֵל לְשִׁנּוֹת בְּאִזְנָה דְּכָר) (מַהֲרִ"ל וְתֵרִימַת הַדָּשָׁן סִימָן פ"ד):

בְּאֹר הַגּוֹלָה

ר גְּמָרָא שֶׁם כ"א ש טור בְּשֵׁם ר"י וְאֵבִי הָרֹא"שׁ ת שֶׁם בְּשֵׁם הַרְמְב"ם בְּפֶרֶק ג' מִהֲלָכוֹת יוֹם טוֹב א מִשְׁנֶה בִּיצָה ב' וְכִדְמַפְרֵשׁ לֵה אֲמוֹרָאִי שֶׁם ב שֶׁם בְּמִשְׁנֶה וְגִמְרָא ג יְרוּשְׁלָמִי כְּתוּבוֹ הַתּוֹסֵפוֹת וְהָרֹא"שׁ שֶׁם ד בְּרִיתָא שֶׁם בְּבָבְלִי וְכִפְרוֹשׁ רש"י ה שֶׁם מִימְרָא דְּרַב הוּדָה ו שֶׁם מִימְרָא דְּרַב זוֹטְרָא ז פְּרוֹשׁ וְאֵין צָרִיף דָּקָר נַעוֹץ וְרִישָׁא נְמִי אֲבִיר בְּעֶפֶר תַּחוּת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַטּוֹר וְהַבֵּית יוֹסֵף ח מִשְׁנֶה חֲלִין פֶּרֶק ו ט גְּמָרָא בִּיצָה ח' י פְּשׁוּט וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הָרֹא"שׁ שֶׁם כ בְּרִיתָא שֶׁם וְכִרְבִּי יוֹסִי ב' אֲסִינְאָה ל מִימְרָא דְּרַבָּא שֶׁם [סִימָן תצטא] א בְּרִיתָא כְּבוֹרוֹת ל"ג וְכִפְרוֹשׁ רמב"ם בְּפֶרֶק ג מִהֲלָכוֹת יוֹם טוֹב ב טור בְּשֵׁם בה"ג, וְעֵין לְקַמֵּן סִימָן ת"ק ג מִשְׁנֶה בִּיצָה יֵשׁ אוֹמְרִים וְכִבִּית הֵלֵל ד בְּרִיתָא וְגִמְרָא שֶׁם ה יְרוּשְׁלָמִי כְּתוּבוֹ הַרִי"ף וְהָרֹא"שׁ שֶׁם וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב רַבְנֵי יְרֵחָם שֶׁהַעֲרָמָה זֶה מִתְּרַת לְכָל אָדָם ו שֶׁם בְּבָבְלִי מִימְרָא דְּעוֹלָא וְכִפְרוֹשׁ הַטּוֹר, וְכֵן נִרְאֶה מִדְּבָרֵי הָרֹא"שׁ וְכֵן כְּתַב הֶרֶב הַמַּגִּיד בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א בְּפֶרֶק ב מִהֲלָכוֹת יוֹם טוֹב ז בְּרִיתָא שֶׁם וְכִתְנָא קָמָא ח מִשְׁנֶה שֶׁם ט בְּרִיתָא שֶׁם י לְדַעַת הַרִי"ף וְלִדְעַת רַבְנֵי יוֹנָה וְהָרֹא"שׁ אֲסוּר טור: [סִימָן תק] א מִשְׁנֶה בִּיצָה כ"ו וְכִדְמַפְרֵשׁ רש"י שֶׁם בְּגִמְרָא וְכִרְבִּיָּא שֶׁם ב מִשְׁנֶה שֶׁם כ"ה ג טור ד מִשְׁנֶה וְגִמְרָא שֶׁם ה שֶׁם בְּגִמְרָא ו טור וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת רמב"ם בְּפֶרֶק ד מִהֲלָכוֹת יוֹם טוֹב ז שֶׁם בְּגִמְרָא וְכִפְרוֹשׁ הַר"ן, וְכֵן פְּרוֹשׁ הָרֹא"שׁ ח הֶרֶב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק ה מִהֲלָכוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ט שֶׁם בְּגִמְרָא י שֶׁם כ בְּרִיתָא שֶׁם ל"ד וְדִין מְלִיצָה הֲגִיד בְּסִימָן תצ"ט ל מִימְרָא דְּשִׁמְוֵאל שֶׁם מ"ד וְכִפְרוֹשׁ רַבְנֵי יְרֵחָם דְּרַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה לְהוֹסִיף עַל דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל כָּא דְּאֶפְלוּ לְהַעֲרִים וְלִמְלַח חֲתִיתִּיכָה אַחַת וְאֶחָד כָּף לְטַל אַחֲרָת וְלֹאמֵר כּוֹז אֲנִי וְרוֹצֵה מִתֵּר וְעַל זֶה קָאִי הַגְהוֹת רמ"א מ מְרַדְּכִי בְּפֶרֶק קָמָא דְּבִיצָה וְשָׂאֵר פּוֹסְקִים מִקָּא אֲדָא בַר אֲהֵבָה לְעִיל

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות יום טוב

סימן תקא - עצים האסורים והמותרים ביום טוב. ובו ז' סעיפים:

א אין מבקעין עצים מן הקורות שעומדות לבנון ולא מקורה שנשברה ביום טוב, אפלו אם היתה רעועה מערב יום טוב וקורבה להשבר, אבל אם נשברה מערב יום טוב, אם אי אפשר להסיקה בלא בקוע מבקעין ממנה חתיכות גדולות, בלא יבקע לא בקורה ולא במגל ולא במגרה אלא בקופיץ (פרוש, ספין של קצבים, ויש עושין בו ב' ראשין דומה קצת לקורה רש"י), יבצעד הקצר שלו אבל לא בצד הרחב. ויש מי שאוסר אפלו בקופיץ לפי שאין אנו בקיאים מהו, ולא התירו אלא בספין:

ב העצים גדולים קצת וראויים להסקה בלא בקוע לא יבקע כלל, ואפלו לשבם ביד י"ש מי שאוסר:

ג אין מביאין עצים מן השדה אפלו היו מכוסין שם במערב, אבל מגבב הוא בשדה משלפניו (וכן בחצר לוקח מלפניו) (בית יוסף ורמב"ם) ומדליק שם. "ומביאין מהמכוסין שברשות היחיד אפלו היתה מקפת שלא לשם דינה, טובלבד שיהיה בה מסגרת ותהיה בתוך תחום שבת, ואם חסר אחת מכל אלו הרי הן מקצה:

ד 'עלי קנים ועלי גפנים, אף על פי שהם מכוסים בקרפה, כיון שהריות מפזות אותם הרי הם כמפוזרין, ואסורים, ואם הניח עליהם כלי כבד מערב יום טוב הרי אלו מוכנים:

ה יעצים שנשרו מן האילן ביום טוב אין מסיקין בהם (ועין לקמן סימן תק"ז סעיף ב):

ו כלים שנשברו ביום טוב אין מסיקים בהם מפני שהם נולדו, (ואם הסיק בכלים אסור להפך באש לאחר שהדליקו במקצת, דאז הרי שבר כלי, אלא אם כן רבה עליהם עצים מוכנים) (המגיד פרק ב ור"ן פרק קמא דביצה), אבל מסיקין בכלים שלמים מאו בכלים שנשברו מבעוד יום:

ז ישקדים ואגוזים שאכלו מערב יום טוב, מסיקין בקלפיהם ביום טוב, ואם אכלם ביום טוב אין מסיקין בקלפיהם: הגה גם אין להסיק עם האגוזים והשקדים עצמן, אלא אם כן הם עדין בקלפה (בית יוסף), ולפידיהם שנשאר מיום טוב ראשון שברו מתר לחזר ולהדליקם אפלו ביום טוב שני של ראש השנה או יום טוב אחר שבת (הרא"ש ומרדכי ריש ביצה ובית יוסף):

סימן תקב - דיני האש ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א אין מוציאין אש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים ואין עושים פחמים, ואין גופחין במפות אלא בשפופרת, וינהגו התר במפות של בעלי בתים על ידי שנוי, להפכן מלמעלה למטה: הגה ומתיר לכסות האש בכלי או בעפר מוכן אם אינו מכבהו. ודוקא לצורך יום טוב ראשון, אבל לצורך יום טוב שני אסור (מהרי"ל). "העושה מדורה ביום טוב, כשהוא עורך את העצים אינו מניח זה על זה עד שיוסדר המערכה מפני שגורא כבונה, אלא או שופך העצים בערוב או עורך בשנוי, ביצד, מניח עץ למעלה ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ. וכן הקדירה, אוהז אותה ומכניס האבנים תחתיה, אבל לא יניחנה על גבי האבנים, וכן המטה, אוהז

(הקדשים) למעלה ומכניס הרגלים תחתיהם. אפלו ביצים לא יעמיד אותם שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ויתחיל מלמעלה למטה, וכן כל פיוצא בזה צריך שנוי: הגה וכן שלחן שיש לו דפנות המגיעות לארץ (תוספות) צריך שנוי, אבל מתר להושיב שלחן שלנו על רגליו ואין בזה משום בנן. ויש אומרים דאפלו מגיע לארץ, כל זמן שאין צריך לאור של תחתיו שרי (טור):

ב יאגדה של עצים שהדלקה במדורה, כל עץ שלא אחזה בו האש מתר לשמטו, ואינו דומה למסיר שמן מהנר: הגה ומתיר לקח עץ הדלוק מצד זה של מדורה ולהניחו בצד אחר הואיל ואינו מכניס לכבוי (מרדכי):

ג אין סומכין את הקדירה ולא את הדלת בבקעת. הגה אבל מתר לצלות בו (הרי"ף), וכל שכן שמתר להסיק בו עם שאר עצים אף על גב שאינו ראוי להסיק בפני עצמו (ר"ן):

ד "לדידן מתר לבשל בקדרות חדשות ביום טוב: הגה ויש אסרין (הרא"ש והטור) וכן המנהג, אם לא על ידי הדחק, ולכן נהגו כשקונין קדרות חדשות בפסח מבשלין בהם קדם יום טוב (דעת עצמו):

סימן תקג - שלא להכין מיום טוב להכין. ובו ב' סעיפים:

א אסור לאפות או לבשל או לטחטח ביום טוב לצורך מחר, אפלו הוא שבת או יום טוב, ואפלו בשני ימים של ראש השנה, יאכל ממלאה אשה קדרה בשר, אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת: הגה וכל שכן שיכול לטחטח אף על פי שאין צריך אלא לכזית (סמ"ק). וכן יכולה לבשל הרבה קדרות ולאכל מכל אחת מעט (בית יוסף ורובנו ירקם ותשובת הרשב"א). "ודוקא

באר הגולה

סימן תקא א משנה וגמרא ביצה דף ל"א ב משנה שם ג שם בגמרא כלשונא בתרא רמב"ם בפרק ד' מהלכות יום טוב ד טור בשם סמ"ק בשם תוספות ה כן נראה מדברי רמב"ם בפרק ד וכן כתב שאר פוסקים ו טור בשם אביו הרא"ש ז מימרא דשמואל שם ומתניתין יחידא היא ח משנה וגמרא שם כרבי יוסי שם בגמרא וקפירוש הרמב"ם בפרק ב וכן דעת העשור י מימרא דרבא שם כ מימרא דרבי יוחנן שם ל שם ל"ב וכו' והנה דשבת כ"ח וקכ"ד מ שבת קכ"ד ג בריקתא שם נ"ט וכו' והנה רמב"ם בפרק ב מהלכות יום טוב ועין לקמן סימן תק"ד **סימן תקב** א משנה ביצה לג ב משנה שם ל"ב ג בריקתא שם ל"ד ד תוספות שם ה מימרא דרב והנה שם ל"ב ול"ג ולשון הרמב"ם בפרק ד ו מימרא דרב והנה קינסא שרי שם כ"ב וקפירוש הרמב"ם בפרק ד ז משנה שם ל"ב וס"ה הרמב"ם שם בפרק ד דלא התירו לטלטל עצים אלא להסקה בלבד ח פרוש קדרות שלנו שכל תקונין נגמר בתנור של יוצרים, ולא דמי לקדירה חדשה דאמר ריש לקיש שם ל"ד סמ"ג והמרדכי ור"י ובית יוסף **סימן תקג** א בריקתא ביצה יז ב הגהות מימוני בשם סמ"ק ג בריקתא שם ד טור בשם העשור ותוספות י"א

קדם אכילה, אבל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר, אכל ממנה בנית, דהוי הערמה מיהו אם עברה ובשלה (או שחט) מתר לאכלו:

ב ימלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד: הגה אבל צריך להשים הכל אצל האש בפעם א' אבל אסור להוסיף אם כבר החבית אצל האש, דטרחא שלא לצורך הוא (המגיד פרק א):

סימן תקד - דין התבלין ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א "דכין את התבלין בדרך, שאם ידוף אותם מבעוד יום יפיג טעמן, אבל מלח אינו נדוף ביום טוב אלא אם כן השתהה המכתש או שידוף בקערה וכיוצא בה כדי שישנה, שאם שחק המלח מערב יום טוב לא יפיג טעמו. יואין שוחקין את הפלפלין ולא יאת החרדל ברחים שלהם משום דהוי בעבדין דחל, (אלא) דף אותם במדוכה בכל התבלין: הגה ומיהו, נוהגין לשנות קצת בדיכתי תבלין (הנהגות מימוני פרק ג בשם סמ"ג), וכן ראוי להורות:

ב "מתר להוליך תבלין ומדוף אצל מדוכה או מדוכה אצלם יאפלו דרך רשות הרבים, אף על פי שהיה אפשר להוליכם מערב יום טוב:

ג יאין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה, שגה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיין שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל: הגה ומתר לגרר גבינה ביום טוב על הכלי שהוא מורג חרוץ, מיהו, צריך שנוי מעט כמו דיכתי מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

ד "מתר אדם למדד תבלין לתן בקדרה בשביל שלא יקדיח תבשילו (פרוש, שלא ישרפנו ויקלקלנו מחמת רבוי תבלין):

סימן תקה - דין החולב בהמה ביום טוב. ובו סעיף אחד:

א "בהמה שהיא עומדת לאכילה ורוצה לחלב אותה לאכל החלב, אם לקדרה

שאין בה אכלין אסור, ואם יש בה אכלין מתר, ויגזון שבא החלב לתקנו, יאו יש בה פרוירין והחלב נבלע בהם. ואכל החולב כל צאנו לא התר מפני פרוסה שנותן בכלי. הגה ואינו יהודי החולב בהמה ביום טוב וישאל רואהו, יש להקל (רשב"א בתשובה), אף נהגו בו אסור ואין לשנות. מיהו ביום טוב של גליות מתר ביום טוב שני (הנהגות אשרי ריש ביצה). ואם מתר לומר לאינו יהודי לחלב בהמתו בשבת, ענין לעיל סימן ש"ה סעיף כ' וענין לקמן סימן תק"י סעיף ה' אם מתר להעמיד חלב ולעשות גבינה ביום טוב:

סימן תקו - דיני ליישה ביום טוב. ובו ט' סעיפים:

א "אין מודדין קמח ביום טוב כדי ללוש, אלא יקח באמד הדעת: הגה ומתר לקח הקמח מן הכלי אף על פי שעושה גמא בקמח (ר"ן פרק קמא דביצה ופרק פירה):

ב יאין מרקדין הקמח בתחלה אפלו על ידי שנוי, אבל אם רקדו מאתמול ונפל בו צרור או קיסם ורוצה לרקדו פעם שנית, מתר אף בלא שנוי: הגה ויש אומרים דמתר לטל הצרור או הקיסם בידי אכל יש מחמירין ואוסרין (המגיד פרק ג). ואם לא נפל בו דבר אלא שרוצה לרקדו שנית כדי שיהא הפת נאה, יצריך שנוי קצת, כגון על גבי שלחן: הגה והוא הדין דמתר לעשות על ידי אינו יהודי אפלו תחלת הרקידה אם ישנה קצת (בית יוסף):

ג "הלש עסה ביום טוב, יכול להפריש ממנה חלה ולהוליכה לכהן (שרי, אפלו הפרישה מאתמול). אבל עסה שגולשה בערב יום טוב, אסור להפריש ממנה חלה ביום טוב: הגה אלא אוכל ומשיר קצת ולמחר מפריש מן המשיר חלה. ומתר לאפות הפת על ידי שיאכל ממנו ויפריש אחר כך חלה (בית יוסף). ואם רוצה, יוכל ללוש עוד עסה ביום טוב, ויצרפם יחד ויפריש מאותה עסה גם על מה שלש מערב יום טוב (הנהגות מימוני פרק ג ומרדכי פרק אלו עוברין ובית יוסף בשם תוספות פרק קמא דביצה):

ע - באר הגולה

ד "המפריש חלה ביום טוב והיא טמאה, לא יאפה אותה ולא ישרפנה, שאין שורפין קדשים ביום טוב, אלא מניחה עד הערב ושורפה:

ה "מתר לעשות ביום טוב פתין גדולים, ולא חישינן שמתוך כך יבא לאפות יותר ממה שצריך:

ו "היה לו קמח או עסה בשתפות עם אינו יהודי, אסור לאפותה ביום טוב, אלא יחלקנה ויאפה את שלו:

ז יאם יש לאדם הרבה פת נקיה אינו אופה פת אחרת, יאלא אם כן יש לו פני בית שרגיל להאכילם פת הדראה, אבל אם יש לו פת הדראה הרבה יכול לאפות פת נקיה:

ח לאסור לעשות שאור ביום טוב יאלא על ידי שנוי, מפני שהיה אפשר לעשותו מבעוד יום:

ט יאפלו נשחטה בהמה מערב יום טוב, מתר להפריש המתנות ביום טוב: **סימן תקז - דין אפייה ביום טוב.** ובו ז' סעיפים:

א "אופין כפורני, דהינו תנורים שלנו הגדולים ופיהם בצד, ובלבד שלא תהא חדשה, דחישינן שמא תפחת ויפסד הלחם וימנע משמחת יום טוב. ומחמין חמין באנטיכי (פרוש יורה גדולה):

ב יאף על פי שעצים שגששו מן הדקל ביום טוב או בשבת שלפניו אסור להסיקן, יאם נשרו ביום טוב בתוף התנור מרבה עליהם עצים מוכנים (שלא יהיו עצי אסור נפרים) (ר"ן פרק קמא דביצה) ומבטלן, ובלבד שלא יגע בהם עד שיתבטלו ברב, יאכל אם נפלו בתנור בשבת, אסור להסיקן ביום טוב שלא תחריי אפלו על ידי בטול ברב:

ג יאסור לקח עץ מבין העצים לחתות בו האש בתנור, דהוי מתקן מנא:

ד יתנור שגפלו לתוכו משיח הטטי אם אפשר לאפות ולעלות בו בלא גריפה ולא יתחרה הפת או הצלי, אסור לגרפו, מפני שהוא מטלטלו שלא לצורך, אבל מתר

ה מרדכי בשם רבני קולנא והרשב"א בתשובה ו שם בביתא [סימן תקד] א משנה ביצה י"ד וכב"ה ב שם בגמרא ברב פפרוש הרי"ף וכן כתב הרמב"ם בפרק ג משנה שם כ"ג וכתבם הספמתי הפוסקים ד הרב המגיד בפרק ג בשם רשב"א וכן כתב הר"ן ה משנה שם י"א ובבית הלל ו בית יוסף כמו שכתב הר"ן בדין הולכת הספין ז בביתא וגמרא שם י"ד ח הרב המגיד בפרק ד וישן נראה מדברי קצת הגאונים דנחתום שאמרו שם בגמרא כ"ט לאו דוקא והוא הדין לכל אדם [סימן תקה] א מימרא דרב חסדא שבת קמ"ה ב הר"ן בפרק קמא דביצה ושאור פוסקים ג סמ"ג בהלכות שבת ד הריב"ש בתשובה [סימן תקז] א ביצה כ"ח כשמאכל ב הרא"ש שם ג בביתא שם וכתבא קמא ד מעבדא דאמוראי שם ה שם בגמרא ל"ז ו שם ט' וכאביה דשמאל ויבדע רב הפוסקים ז נתבאר במה דצינתי לעיל בסמן תנ"ז סעיף ב ח בביתא ביצה כ"ב ובבית הלל ט מימרא דרב חסדא שם כ"א י סמ"ק והר"ן בפרק ט"ו דשבת בשם התוספות מביתא דהציל פת נקיה וכו', כ הרא"ש שם ל מרדכי בפרק קמא דביצה מ בית יוסף נ מהרי" אבויבה בשם הרשב"א: [סימן תקז] א בביתא ביצה לד ב רמב"ם בפרק ג' ג הרב המגיד בפרק ב ד מהא דרב מתנה שם ד' ה טור בשם אחיו הר' יחיאל ו מימרא דרבא שם ל"ג ז משנה וגמרא שם ל"ב

להשכיב והאש שבו כדי שיהיה חלק ולא יגע בפת כלל, אף על פי שאם היה נוגע בו לא היה כדי לחרכו, טאבל אם יש בטיח שנפל לתוכו כדי לחרוך הפת או הצלי אם היה נוגע בהם, אף על פי שבלא גריפה היה אפשר לאפות ולצללות בו, כיון שהיה מתחרף מתר לגרפו, דחשיב טלטול לצרף. ודוקא בתנורים שלהם שהיו מדבקים הפת סביבם ואין צריך לגרפם אלא מהטיח שנפל לתוכו, אבל תנורים שלנו, כיון שאי אפשר לאפת בהם בלא גריפה, מתר לגרפן מהאפר והגחלים, ואף על פי שהוא מכבה, אי אפשר בלא כן, וכשם שמתר להבעיר לצרף אכל נפש, כך מתר לכבות לצרף אכל נפש, והרי זה כמניח בשר על הגחלים, וכן נהגו:

ה' תנור וכירים חדשים אין סכין אותם בשמן ולא טשין אותן במטלית, אבל מתר להסיקן באפלו הסק ראשון, ובלבד שלא יפיגם בצונן כדי לחסמן. לואם הסקו יותר מדאי והצרכו להפיגם בצונן כדי לאפות בהן, מתר. לפיכך מתר לשרות במים המכבדת שמכבדין בה התנור אף על פי שמכבה:

ו' ימתר לאפות תנור מלא פת אף על פי שאין צריך אלא פת אחר. ודוקא בתנוריהם שהיו קטנים והיו מדבקים הפת בדפנותיהם, ומתוך שהוא מלא אין מקום לחמו להתפשט והפת נאפה יפה, אבל בתנורים שלנו אין לאפות יותר ממה שצריך:

ז' ימתר לסתם פי התנור בטיט ורפש שעל שפת הנהר, והוא שרכבו מאמש או יעשה בו סימן ונתקו לצד אחר, אבל לגבל טיט ביום טוב אסור. ומתר לגבל אפר לסתם בו פי התנור:

סימן תקח - דברים האסורים ביום טוב להכנת צלי. ובו ב' סעיפים:

א' אין מלבנים את האבנים לצלות או לאפות עליהם מפני שמחממן, ואין

שוכרין את התרס ואין חותכין את הניר לצלות עליהם. ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו:

ב' יפוצעים אגוזים במטלית, ולא חישנין שמא תקרע:

סימן תקט - במה דינים פריטים להלכות יום טוב. ובו ז' סעיפים:

א' שפוד (שנרצף), אף על פי שהוא יכול לפשטו בידו, אין מתקנין אותו: הגה ודוקא שיוכל לצלות בו בלא תקון, אבל אם אינו יכול לצלות בו כך ונשבר ביום טוב, מתר לתקנו (טור), ואין מורין כן לרבים (רפנו ירחם חלק ג), שלא יבאו לתקן גם כן בנשבר מערב יום טוב, והוא הדין לכל מכשירין שאי אפשר לעשותו מערב יום טוב:

ב' שפוד שרוצים לצלות בו והנה ארץ יותר מדאי אסור לחתכו ולא לשרפו. אין משחזין את הסכין במשחזת שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או חרס או אבן, ואין מורים דבר זה לרבים, כדי שלא יבא לחדדה במשחזת. במה דברים אמורים, כשיכולה לחתך בדחק או שנפגמה, אבל אם אינה יכולה לחתך כלל אין משחזין אותה אפלו על העץ, ישמא יבא להשחיתה במשחזת:

ג' ועופות שממלאים אותם בשר וביצים, מתר לתפרם ביום טוב, והוא שיתקן מערב יום טוב החוט וישמנו במחט ויזהר שלא יחתך בחוט ביום טוב: הגה וכן נהגו לשרף החוט הנשאר בעוף לאחר שתפרו בו:

ד' ימתר לחתך ביום טוב אגד גדיים ועופות מקלסים וחוטאים תפורים, וכן יכולים לשרף פתילה או סמרטוט שקושרים בו העוף:

ה' ימתר ללבן ביום טוב כלי ברזל שאפו בו פלאדיין של גבינה ואחר הלבון יאפה בו פשטיד"א של בשר, והוא שכשיתלבן יתנו אותו על המאכל מיד, אבל אם הוא בלוע מנבילה וכיוצא בה, אסור ללבנו לאפלו לאפות בו דבר החר: הגה והוא הדין דאסור להגעיל כלי ביום טוב (מקדכי סוף ע"ג

וא"ו והנהגות מיומני פרק א) ומתר ללבן שפוד שצלו בו בשר שאינו מלוח ורוצה לחזר ולצללות בו ביום טוב (מהר"א מפראג):

ו' אין נוקבין נקב חדש בחבית ביום טוב:

ז' להטביל כלי חדש ביום טוב, דינו כמו בשבת, יבדאיתא בסימן שכ"ג סעיף ז': הגה ודין הדחה ושפשוף כלים ביום טוב, דינו כמו בשבת בדאיתא סימן שכ"ג ומתר לטלטל מקצה לצרף אכל נפש ושמחת יום טוב (מקדכי פרק בכל מערבין ובית יוסף בשם התוספות פרק קמא דביצה):

סימן תקי - במה דברים האסורים לעשות ביום טוב ואיזו מהם מותרים על ידי שנוי. ובו יא סעיפים:

א' מוללין מלילות ומפרכין קטניות בדרבן ביום טוב, יומנפת מעט מעט ואוכל, ואפלו בקנון ותמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה:

ב' יבהורר קטניות ביום טוב בורר בדרבן בחיקו ובתמחוי אם רוצה לאכלו בו ביום (המגיד פרק ג), אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה, יבמה דברים אמורים כשהאכל מרבה על הפסלת, אבל אם היתה הפסלת מרבה על האכל בורר את האכל ומניח את הפסלת, ואם היה טרח בכרירת הפסלת מן האכל יותר מטרח ברירת האכל מן הפסלת, אף על פי שהאכל מרבה, בורר את האכל ומניח את הפסלת: הגה ולוזהם ובטנים שנשתברו ועדין בקלפיהם, לא מקרי הקלפה פסלת, כיון דאדחתיה בהכי ועדין מערבין (טור):

ג' אין מסננין החרדל במסננת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת של עץ, אבל בשל מתכות מתר:

ד' אין תולין המשמרת ביום טוב לסנן בה שמרים, אבל אם היתה תלויה ועומדת מתר לתן בה שמרים לסנן, וימצרים ותולה אותם לתן בה רמונים ואחר כך נותן בה שמרים: הגה ושאר דיגי סנון ביום טוב כמו בשבת, בדאיתא סימן ש"ט (בית יוסף):

באר הגולה

ח לשון הטור לדעת הרא"ש אביו ט כן פרש הרא"ש שם י בריתא שם ל"ד כ הרא"ש שם וכן כתב הטור ל שם בבריתא מ טור בשם ר"מ מרזובנוג נ בריתא שם י"ז וכו' שמעון בן אלעזר אמר שם ס הרא"ש שם ושאור פוסקים ע מימרא דרב אשי שם ל"ב פ כפרוש רמב"ם בפרק ג צ כפרוש רש"י שם ק טור בשם רש"י אהא דאמר רבינא וקיימא שרי שם [סימן תקח] א משנה ביצה ל"ג וכפרוש רמב"ם בפרק ג אהא דאיתא שם בגמרא ואמרי לה לחסמן כמו שכתב הרב המגיד שם ב כפרוש הרמב"ם שם ג בריתא שם [סימן תקט] א מימרא דשמואל ביצה כ"א ופרש רש"י נרצף שנגעם וכן פסק הרמב"ם בפרק ד ב מקדכי בפרק ד דביצה בשם אבי העזרי ג משנה שם ולשון הרמב"ם בפרק ד ד שם בגמרא מעבדא דרבא ורבה ה שם מימרא דרב יוסף ו כן פרוש הרמב"ם שם ז ר"י בחלק ב בשם הראב"ד וכן כתב הפל בו ח האגור בשם שבלי הלכת ומקדכי בפרק ד' דביצה ט תשב"ץ סימן ש"פ י מקדכי פרק ב דביצה בשם ר"י כ הנהגת מ"י פרק א ל פרוש כיון דאסורא בלע צריך לבון גמור שמשיר מקלפתה ונכר בטוב דלהכשרה הוא עושה מ הרא"ש בתשובה דהו מכשירי אכל נפש דיכול לעשותה מערב יום טוב נ צינתיו לעיל: [סימן תקין] א מימרא דרבא ביצה י"ב ב בריתא שם ג משנה שם י"ד וכבית הלל ד בריתא כר' גמליאל ובגמרא שם ה בריתא שבת קל"ד ו משנה שם קל"ז וכחכמים ז מימרא שם דאמוראי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנא שלים בשם כל ישראל.

בשכיליו. ודוקא להזמינו: הגה לביתו, אבל לשלח לו לביתו על ידי פותי שרי (הגהות מימוני פרק א בשם אליהו וז"ל). אצל עבדו ושפחתו, וכן שליח שנשפלה לו, וכן פותי שבא מאליהו, מתר להאכילו עמו ולא חישינו שמא ירבה בשכיליו: הגה ומתו להרבות בשכיל עבדו ושפחתו באותה קדרה שמבשל בה לעצמו (מרדכי פרק ב דביצה), אבל לשאר פותים בכל ענין אסור (אחרות חיים ותוספות). וישראל האופה בתנור של פותי וצריך לתת לו פת אחד, לא ייחד לפותי אחד קדם אפייה, דאז אופה של פותי, אלא יאפה סתם וימן לו אחר כך אחד (כל בו):

ב יבני החיל של פותים שנחננו קמח שלהם לישראל לאפות להם פת, אם אינם מקפידים כשישראל נותן ממנו לתינוק, מתר לאפות להם:

ג האסור לבשל ולאפות לצורך כלבים, אבל ימתר לטלטל מזונות ולתן לפניהם: הגה אבל אסור להוציא בשכילן מרשות לרשות (הגהות מימוני והמגיד פרק א), וכן אסור לגבול המרסן לעופות (מרדכי), כי אם על ידי שנוי (כל בו), ומתו להרבות בשכיל הכלבים באותה קדרה שמבשל בה לעצמו, אפלו אם יש לו דבר אחר שיוכל לתן לכלבים אם היה רוצה (בית יוסף בשם הר"ן והירושלמי):

סימן תקיג - דין ביצה שנוצרה ביום טוב. ובו ח' סעיפים:

א ביצה שנוצרה ביום טוב אסור בלגע בה: הגה דהנינו לטלטלה (מרדכי ריש ביצה ופרק כל הכלים), וכל שכן שלא לאכלה. ואם נתערבה אפלו באלף, כלן אסורות:

ב גספק אם נולדה ביום טוב או בחול, אסורה:

ג יביצה שנוצרה ביום טוב שנחבשה בשוגג עם בשר ותבשיל, האם יש ששים

יא אין מביאין עצים לא בחבל ולא בקפה ולא במחצלת, אבל מביא במטפחת ובחיקו:

סימן תקיא - הבצירה וההחם מים מתר ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א מתר לעשות מדורה להתחמם בנגדה: הגה יש אומרים דאסור להחם בית החורף ביום טוב דלפעמים אין חקר גדול ואינו אלא למפנקים, והוי כמרחץ ומגמר דאסור (בית יוסף בשם תשובת אשכנזים), ונהגו להקל:

ב ימתר להחם ביום טוב מים לרחץ ידיו, אבל לא כל גופו אפלו אינו רוחצו בבת אחת: הגה אבל מתר לרחץ תינוק במים שהוחמו על ידי ישראל ביום טוב (מרדכי פרק ב), אבל אסור לחמם לצרכו אפלו על ידי אינו יהודי (מהרא"מ מפראג), אבל כשצריך להם לבשל או להדיח, או מתר להרבות בשכיליו (כל בו). ודין חמי טבריה כמו בשבת, כדאיתא סימן שכ"ו (בית יוסף) אצל במים שהוחמו מערב יום טוב מתר לרחץ כל גופו אפלו באחד, מיהו, דוקא חוץ למרחץ אבל במרחץ אסור: הגה ויש אוסרים בכל ענין, וכן נוהגין (טור והרא"ש):

ג יאדם מתר לטבל ביום טוב משמאיתו:

ד אין עושין מגמר דהנינו לפזר מיני בשמים על הגחלים, בין להריח ובין לגמר הבית או הכלים, אצל אם עושים כדי לתן ריח טוב בפרות למתקן לאכילה מתר אפלו אם מפזרן על גבי גחלת של עץ. הגה ואסור לסחף כוס מבשם על הבגדים, משום דמוליד בהן ריחא (המגיד פרק א והגהות אשרי סוף פרק ב דביצה):

סימן תקיב - שאל רבש"ל לצורך עכו"ם ביום טוב. ובו ג' סעיפים:

א אין מבשלים לצורך פותים ביום טוב, לפיכך באסור להזמין שמה ירבה

המשך הלכות יום טוב, סימן תקי - כמה

דברים האסורים לעשות ביום טוב

ה אין עושין גבינה ביום טוב (ואין מעמידין חלב ביום טוב) (הגהות מימוני פרק ג ור"ן סוף פרק ד דביצה ובית יוסף בשם הרוקח) והוא הדין דאין עושין חמאה מן החלב ביום טוב (ריב"ש סימן קכ"א):

ו אין גוזזין את הירק במספרים שדרךן לחתכם בהן מן המחבר:

ז מתקנים את הקונדס והעכביות: הגה ומתר למלח הרבה חתיכות צנן ביום טוב אם רוצה לאכלן אף על פי שאסור בשבת, ויש מחמירין (מהרי"ל):

ח יאף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב אפלו שלא לצורך, לא ישא משאות גדולות בדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות. פיצד, המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקפה לתת לתוכו ד' או ה' פדים, אלא יביאם על כתפו או לפניו אחד או שנים, דמוכח שלצורך יום טוב הביאם: הגה ודוקא כשמולכן ממקום למקום, אבל מזוית לזוית (בית יוסף בשם רש"י), או מבית לבית באותו חצר (א"י) שרי בכל ענין:

ט המוליך את התבן לא יפשיל את הקפה לאחוריו, אלא נוטלה בידו:

י יוכן משאות שדרךן לשא אותם במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו, ושדרךן לשא אותן מאחוריו ישא אותן על כתפו, ושדרךן להנשא על הכתף ישא אותן בידו לפניו או יפרש עליהן בגד, וכל פיוצא בזה משנוי המשא. ונאם אי אפשר, כגון שזמן הרבה אורחים וצריך למהר ולהביא לפניהם, עושה בדרך. "במה דברים אמורים, בנושא על האדם, אבל על גבי בהמה לא יביא כלל:

— באר הגולה —

ח פניא ונפשטא שם קל"ד ט בריקא ביצה ל"ד י שם והם מיני ורקות שליש טרח בתקונם כ לשון הרמב"ם בפרק ה' ל משנה שם כ"ט וכפרוש רש"י שם מ שם במשנה נ מהא דאתקין רבא במחצא שם ל' ס שם בגמרא וכפרוש הטור ע רמב"ם בפ"ה וצנינתי לעיל בסימן תצ"ה פ תוספות פרק ג דביצה [סימן תקיא] א משנה ביצה כ"ח ובבית הלל ב הרי"ף ותוספות מהא דאמרו להן חכמים משנה שבת ל"ח ג טור בשם הרי"ף ורמב"ם בפרק א' וסמ"ג ד משנה ביצה י"ז ובבית הלל בפרק א' וסמ"ג ה משנה שם כ"ב ובחכמים ו שם בגמרא כשמאל ז שם כ"ג וירקא [סימן תקיב] א בריקא שם ובגמרא כ"א ב מיקרא דר' יהושע בן לוי שם ג הרא"ש שם ד טור בשם בה"ג ורמב"ם בפרק א מהא דכעי מרב הונא ופשטא שם ה בריקא שם ו הרא"ש שם [סימן תקיג] א בריקא ביצה ג' ב עין בבית יוסף ג שם בברייתא וגמרא ד לשון כל בו ה טור לדעת רבנו תם

כַּנְגְדוֹ הַכֹּל מִתֵּר חוּץ מִן הַבִּיצָה, יֵאָכֵל
אִם לִבְנוֹ בּוֹ הַתְּכַשִּׁיל וְכִיּוּצָא בְּזָה, מִיָּדִי
דְּלִחְזוּתָא וְטַעמָא עֲבִיד, לֹא בְטִיל:

ד' יִמָּתֵר לְכַפּוֹת עָלֶיהָ כְּלִי כְּדִי שְׁלֹא תִשָּׁבֵר,
וְיִבְלָכֵד שְׁלֹא יִגַע בָּהּ הַכְּלִי:

ה' טֵאֵם נולֶדָה בְּיוֹם טוֹב ראשֹׁן, מִתֵּר בְּיוֹם
טוֹב שְׁנֵי בִשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלִילוֹת,
אֲכָל בִּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל ראש השָׁנָה
וְכֵן בִּשְׁבֹּת יוֹם טוֹב הַסְמוּכִים זֶה לָזֶה
נולֶדָה בְּזָה אֲסוּרָה בְּזָה: הֵגֵה וְאֵם יוֹם טוֹב
בְּיוֹם א' ב' וְנולֶדָה בִּשְׁבֹּת שֶׁלִּפְנֵיהֶם מִתֵּר
בְּיוֹם ב' שֶׁל גְּלִילוֹת (מַהרִ"ל):

ו' יִבִּיצָה שְׂעִיבָא רַבָּה מִעֲרֵב יוֹם טוֹב וְחִזְרָה
וְאַחֵר כֶּף נולֶדָה בְּיוֹם טוֹב, מִתֵּר. כְּלִפְיָכָף
אֲפִלּוּ בְּדֶק בִּקְנָה שֶׁל תְּרַנְגֵּלֶת עֲרֵב יוֹם טוֹב
סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה וְלֹא מִצָּאָה בָּהּ בִּיצָה
וּלְמַחֲר הַשִּׁפְסִים וּמִצָּא בָּהּ בִּיצָה, מִתֵּר,
שֶׁתְּרַנְגֵּלֶת אֵינָה יולֶדֶת בְּלִילָה וְאֵנוּ תולִין
שְׂמֵאֲתָמוּל יֵצֵא רַבָּה וְחִזּוֹר, לִוְהוּא שֵׁישׁ
תְּרַנְגוּל זָכָר תוֹךְ ס' בָּתִּים וְאֵינוּ מִפְסִיק
נָהָר שְׁאִין בּוֹ גֶּשֶׁר, שְׁאֵם לֹא כֵן אֲפֻשֶׁר
שֶׁתִּלֵּד בְּלִילָה וְאֲסוּר, אֲכָל אִם לֹא בְּדֶק
מִעֲרֵב יוֹם טוֹב, אֲפִלּוּ לִיכָא זָכָר בְּהֵדָה
שְׂרִיָא, שְׁאֵנוּ תולִים שְׂמֵאֲתָמוּל נולֶדָה,
וְיִבְלָא זָכָר רַבָּן יולֶדוֹת בְּיוֹם, לִפְיָכָף מִתֵּר
לִקַּח בִּיצִים מִן הָאֵינוּ יְהוּדִי יְבִלִיל ראשֹׁן
שֶׁל יוֹם טוֹב, דְּתִלִּין שְׂמֵעֲרֵב יוֹם טוֹב
נולֶדוֹ, וְכֵן בְּלִיל שְׁנֵי שֶׁל שְׁנֵי יוֹם טוֹב שֶׁל
גְּלִילוֹת, סֵאָבֵל לֹא בְּלִיל שְׁנֵי שֶׁל ראש
הַשָּׁנָה וְלֹא בְּלִיל יוֹם טוֹב שְׁאֵחֵר הַשְּׁבֹּת:
הֵגֵה וְאֵינוּ יְהוּדִי הַמְּבִיא בִיצִים בְּיוֹם טוֹב
ראשֹׁן וּמִסִּיחַ לִפִּי תָמוּ שְׁנוּלָדוֹ מֵאֲתָמוּל,
מִתֵּר לְסִמֵּךְ עָלָיו, (מְרַדְכִי רִישׁ בִּיצָה) וְדוֹקָא
בְּיוֹם טוֹב שֶׁחֵל בְּאֲמָצֵעַ הַשַּׁבּוּעַ, אֲכָל בְּיוֹם
טוֹב שֶׁחֵל בְּאַחַד בִּשְׁבֹּת שְׁאֵז יֵשׁ לַחוּשׁ שְׂמֵא
נולֶדָה בִּשְׁבֹּת וְאֲסוּר מְדַאורִיתָא בְּיוֹם טוֹב,
אֵין אֵינוּ יְהוּדִי מִסִּיחַ לִפִּי תָמוּ נֶאֱמָן, וְדוֹקָא
בְּיוֹם טוֹב ראשֹׁן, אֲכָל בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי אֲפִלּוּ
ראש השָׁנָה נֶאֱמָן, דְּאֵינוּ אֵלָא דְּרַבָּנָן, (תְּרוּמַת
הַדָּשָׁן סִימָן ע"ט):

ז' הַשְׁוֹחֵט תְּרַנְגוּלָת וּמִצָּא בָּהּ בִּיצִים

גְּמוּרוֹת מִתֵּרוֹת, וְאֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב שֶׁל
אַחֵר הַשְּׁבֹּת:

ח' אֲפֻרָּח שְׁנוּלֵד בְּיוֹם טוֹב אֲסוּר וְאֵם
נולֵד בִּשְׁבֹּת, אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ:

סִימָן תְּקִיד - שְׂעִיבָא לְכַפּוֹת בְּיוֹם
טוֹב. וְבו' י"א סְעִיפִים:

א' אֲסוּר לְכַפּוֹת דְּלָקָה בְּיוֹם טוֹב בְּאֲפִלּוּ
אִם רוֹאָה בִּיתוֹ שְׁנוֹשְׂרָף, אִם אֵין שֵׁם
סִכְנָת נִפְשוֹת וְאֵין מְכַבֵּין הַבְּקַעַת וְאֲפִלּוּ
כְּדִי שְׁלֹא יִתְעַשֵּׂן הַבֵּית אוֹ הַקִּדְרָה יֵאוּ
כְּדִי לְשַׁמֵּשׁ מִשְׁתּוֹ: הֵגֵה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּוָקָא
אִם אֲפֻשֶׁר לְהַצִּיל הַקִּדְרָה בְּלֹא כַבּוּי, אֲכָל
אִם אֵי אֲפֻשֶׁר לְהַצִּיל אוֹ לְכַשֵּׁל הַקִּדְרָה
בְּעֵנֶן אַחֵר רַק שְׂיִכְבָּה, מִתֵּר לְכַפּוֹת (הֶרָא"שׁ
וּמְרַדְכִי וּר"ן פֶּרֶק ב' דְּבִיצָה וּרְשִׁב"א וְטוֹר), וְכֵן
נִרְאֶה לִי עָקֵר. וְכֵן בְּבֵית אִם יִשְׂרָף הַבֵּית
לֹא יִהְיֶה לוֹ מְקוֹם לְאָכֵל שֵׁם וְיִפְסִיד
סִעֲדָתוֹ, מִתֵּר לְכַפּוֹת, אֲכָל אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית
אַחֵר לְאָכֵל שֵׁם אֲסוּר לְכַפּוֹת מִשּׁוּם הַפֶּסֶד
מִמוֹנוֹ (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם אֶרְחוֹת חַיִּים):

ב' יִלְהַטוּת הַנֵּר כְּדִי לְהַרְחִיק הַשֶּׁמֶן מִן
הַפִּתִּילָה, חֲשִׁיב כַּבּוּי וְאֲסוּר, ה'וֹכֵן אֲסוּר
לִקַּח פִּתִּילָה מִנֵּר הַדְּלִיק אֲפִלּוּ לְתַנָּה בְּנֵר
אַחֵר, שֶׁהִרִי בְּשִׁמְצוּצָא מִיָּד הוּא מְכַבָּה
אוֹתָהּ: הֵגֵה וּמִתֵּר לְהוֹסִיף פִּתִּילוֹת לְנֵר דּוֹלֵק
כְּדִי שְׂיִכְבֵּיר הַרְבֵּה וְיִכְבָּה בְּמַהֲרָה (ר"ן פֶּרֶק
אֵין צִדִּין):

ג' יֵנֵר שֶׁל שְׁעוֹה שְׂרוּצָה לְהַדְּלִיקוֹ בְּיוֹם טוֹב
וְחֵם עָלָיו שְׁלֹא יִשְׂרָף כִּלּוֹ, יִכּוֹל לִתֵּן
סְבִיבּוֹ קֵדָם שְׂיִדְלִיקֵנוּ דְּכָר הַמוֹנֵעַ מִלְּשַׂרְף
בְּעֵנֶן שְׂיִכְבָּה כְּשִׁנְיָע שֵׁם. הֵגֵה וְיֵשׁ
מִתִּירִין לַחֲתוֹךְ נֵר שֶׁל שְׁעוֹה בְּאוּר, דְּהֵינּוּ
שְׂמִדְלִיקִים גַּם לְמִשָּׁה כְּדִי לְקַצֶּרָה וְכֵן נוֹהֲגִין,
אֲכָל עַל דִּי סִכִּין אֲסוּר (הַגְּהוֹת מִימוֹנֵי פֶּרֶק
ז וְהַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי וּמְרַדְכִי וְתוֹסֵפוֹת פֶּרֶק קמ"א
דְּבִיצָה) וּמִתֵּר לְהַעֲמִיד נֵר בְּמִקְוֶם שֶׁהִרִית
שׁוֹלֵט כְּדִי שְׂיִכְבָּה, אֲכָל אֲסוּר לְהַעֲמִידוֹ שֵׁם
אִם כֶּכֶר הָרוֹחַ מְנֻשָּׁב (מַהרִ"ל):

ד' יֵנֵר שְׂכַבָּה וְרוּצָה לְהַדְּלִיקוֹ בּוֹ בְּיוֹם, מִתֵּר
לַחֲתוֹךְ ראש השָׁנָה הַפִּתִּילָה כְּדִי שְׂיִהָא נוֹחַ לְדַלֵּק:
הֵגֵה וְשִׁירִי שֶׁמֶן וּפִתִּילָה מִתִּירִין אֲפִלּוּ בְּיוֹם

טוֹב אַחֵר שְׁבֹת אוֹ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל ראש
הַשָּׁנָה (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם רַב הַפּוֹסְקִים):

ה' חֵנֵר שֶׁל בִּטְלָה דְּהֵינּוּ, שְׁאִין צְרִיף לוֹ,
אֲסוּר לְהַדְּלִיקוֹ, סֵאָבֵל שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת לֹא
חֲשִׁיב שֶׁל בִּטְלָה וּמִתֵּר לְהַדְּלִיקוֹ אֲפִלּוּ
בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי אַחֵר מִנְחָה, וְאֵין בְּזָה מִשּׁוּם
מִכִּין לַחֵל, שֶׁהִרִי בְּהַדְּלָקָתוֹ יֵשׁ מִצָּוָה
לְאוֹתָהּ שְׁעָה. כ' וְלִתְקֵן הַפִּתִּילוֹת וְהַעֲשִׂיוֹת
בְּיוֹם טוֹב אַחֵר מִנְחָה, אִם רוּצָה לְהַדְּלִיק
בּוֹ בְּיוֹם מִתֵּר, וְאִם לֹא אֲסוּר: לֹאֵין נוֹתֵנִין
נֵר עַל גְּבִי אֵילָן מִעֲרֵב יוֹם טוֹב, כ' דְּהִישִׁינֵן
שְׂמֵא יִכָּא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵילָן:

ז' אֵין פּוֹחֲתִין נֵר שֶׁל חֶרֶס, דְּהֵינּוּ בְּעוֹדוֹ
רֶף, כְּמוֹ בִיצִים שֶׁל יוֹצֵר, לְמַעַף אוֹתוֹ
כְּדִי לַעֲשׂוֹת לוֹ בֵּית קְבוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
עוֹשֶׂה כְּלִי:

ח' סֵאֵין חוֹתְכִין הַפִּתִּילָה לִב', אֵלָא אִם כֵּן
עַל יְדֵי שְׁנוֹתֵן שְׁנֵי רִאשִׁיָּה בְּפִי שְׁנֵי גִרוֹת
וּמְדַלִּיקָה בְּאֲמָצֵעַ, ס' הוּא שְׂיִהָא צְרִיף
לְשִׁתִּיקָה:

ט' אֵין גּוֹדְלִין אֶת הַפִּתִּילָה וְלֹא מִהֲבַהֲבִין
אוֹתָהּ, אֲכָל אִם אֵינָה קָשָׁה כָּל צֶרְפָּה כָּוֹל
לְמַעֲכָה בְּיָדוֹ כְּדִי לְהַקְשׁוֹתָהּ, וּמִתֵּר
לְשִׁרְתָּהּ בְּשֶׁמֶן, (שְׁאִין בּוֹ נֵר דְּלוֹק) (בֵּית
יוֹסֵף בִּשְׁם הָרוֹקַח):

י' מִתֵּר לְהִסִּיר הַפֶּחֶם שֶׁבְּראש הַנֵּר
כְּשֶׁהוּא דּוֹלֵק, יֵאָכֵל אֵינוּ חוֹתֵךְ ראש
הַפִּתִּילָה בְּכִלִּי:

יא' ס' הַמְדַּלִּיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב, צְרִיף לְכַרֵּךְ
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנוֹ לְהַדְּלִיק נֵר
שֶׁל יוֹם טוֹב:

סִימָן תְּקִטוֹ - דִּין דְּבָרִים הַבָּאִים בְּיוֹם
טוֹב מִחוּץ לְתַחֲנוּם. וְבו' ט' סְעִיפִים:

א' אֵינוּ יְהוּדִי שֶׁהִבִּיא דוֹרוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם
טוֹב, אִם יֵשׁ מִמֵּינוּ בְּמַחֲבֵר אוֹ בְּשִׁמְחָסֵר
צִידָה, אֲסוּר אֵף לְמִי שְׁלֹא הוּבָא בְּשִׁבְלֵו
לְאָכֵלוֹ בּוֹ בְּיוֹם (וְאֲפִלּוּ עֲבָר וְנָתַן לִפְּנֵי
וְלַעֲסוֹ, אֲסוּר לְכַלּוֹ) (ר"ש בְּפִירוּשׁ הַמִּשְׁנָה פֶּרֶק
ח מִשְׁנָה ב דְּתְרוּמוֹת), וְאֲפִלּוּ לְטַלְטֵלֵן אֲסוּר,
וְלַעֲרֵב מִתֵּרִים כְּכִדִּי שְׂעִישׁוֹ וּבִשְׁנֵי יָמִים

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ו' שְׂעִירֵי דוֹנָא וּמִצָּא כְּתוּב בִּשְׁם מַהר"ר אִיסְרֵלְן וְעֵין בִּינְיָה דְּעָה סִימָן ק"ב ז' בְּרִיתָא שֵׁם ח' צִנְתִּי לְעִיל סִימָן ש"י סְעִיר ו' וְעֵין שֵׁם ט שֵׁם בְּגִמְרָא וְכָרֵב י' מִימְרָא דר'
יוֹחֲנָן שֵׁם כ' מִימְרָא דְּרַב מֵאֲרִי שֵׁם ל שֵׁם בְּגִמְרָא מ' כְּפִירוּשׁ רש"י וְתוֹסֵפוֹת וְהֶר"ן שֵׁם נ' הֶרָא"שׁ וְהַמְרַדְכִי וְהֶר"ן שֵׁם ס טוֹר וְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים ע' בְּרִיתָא שֵׁם ב' פ' הֶרָא"שׁ
וְהֶר"ן שֵׁם וְשֵׁן נִרְאֶה מִדְּבַרֵי הֶר"ף וְהֶרֶב הַמְּגִיד בְּפֶרֶק א' מֵהֲלֻכוֹת יוֹם טוֹב בִּשְׁם הַמְּפָרְשִׁים צ שֵׁם בְּגִמְרָא ו' וְכָרֵב טוֹר בִּשְׁם הַגְּאוֹנִים הֶר"ף וְרַמְבַּם בְּפֶרֶק ב' וְשֶׁאֵר
פּוֹסְקִים ק טוֹר בִּשְׁם אֲחִיו הֶר' יִחִיאֵל [סִימָן תְּקִיד] א' מֵהָא דְּכַעֲי אֲבִי מִרְבָּה וּפְשֻׁטָה בִיצָה דף כ"ב ב' שֵׁם בְּגִמְרָא כְּרַבָּן הֶר"ף וְרַמְבַּם וְרַבָּנּוּ וְרַחֵם ג' כְּשִׁיטַת
אֲבִי שֵׁם כ"ב וְכֵן הַסְפִּימוֹ רַב הַפּוֹסְקִים ד' מְעַבְדָּא דְּעוֹלָא שֵׁם ה' הֶרָא"שׁ שֵׁם ו' טוֹר ז' מִימְרָא דְּרַב יְהוּדָא קִינְבָא שְׂרִי וּכְפִירוּשׁ הָעֶרְוֶן הֶרָא"שׁ שֵׁם ח' הֶרָשִׁלְמִי בְּפֶרֶק ה'
דְּבִיצָה וְכָרֵב יוֹחֲנָן וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵפוֹת וְהֶרָא"שׁ טוֹף פֶּרֶק ב' דְּבִיצָה ט הֶרָא"שׁ שֵׁם י' טוֹר בִּשְׁם תְּשׁוּבַת אֲבִיו כָּלֵל ה' סִימָן ח' וְכִמּוֹ שְׁפָרַשׁ הַבֵּית יוֹסֵף כ' תְּשׁוּבַת הֶרָשִׁב"א
כְּמוֹ שְׁפָרַשׁ הַבֵּית יוֹסֵף ל' מִימְרָא דְּרַב, שְׁבֹת מֵה מ' רַמְבַּם בְּפֶרֶק ד' נ' מִשְׁנָה בִיצָה ל"ב וּכְפִירוּשׁ רש"י ס' שֵׁם בְּמִשְׁנָה ע' שֵׁם וְכָרֵב י' הֶרָדָה וְכַתְּנִי רַבִּי חִזָּא טוֹר בִּשְׁם
הֶר"ף וְרַמְבַּם בְּפֶרֶק ד' פ' הֶרָשִׁלְמִי הִבִּיאוּ הֶרָא"שׁ צ' בְּרִיתָא שֵׁם ק שֵׁם מִימְרָא דְּרַב ר' טוֹר בִּשְׁם הֶרַמְבַּם ש' הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי בְּפֶרֶק ו' דְּבִיצָה וְהַמְרַדְכִי בְּפֶרֶק ב' דְּשְׁבֹת
בִּשְׁם הֶרָשִׁלְמִי וְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים [סִימָן תְּקִטוֹ] א' מִימְרָא דְּרַב פֶּפָּא בִיצָה כ"ד ב' עֲרוּבִין ל"ט ג' הֶר"ף וְהֶרָא"שׁ שֵׁם

טובים של גליות, אם הובא ביום ראשון ימחר מיד כליל יום טוב שני בכדי שיעשו: הגה יש מחמירין לאסור עד מוצאי יום טוב שני (טור בשם ר"ח ורש"י וסמ"ג), ונוהגין להתמיר אם אינו צריך יום טוב לצורך אורחים ובכחאי גונא דאז נהגין להקל לאחרים שלא הובא בשבילן (תרומת הדשן סימן ע"ה). ה"ן אם הובא ביום טוב שני, צריך להמתין במוצאי יום טוב בכדי שיעשו, ואכל בב' ימים של ראש השנה או ביום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניו בין מאחוריו, אם הובא בראשון, צריך להמתין עד מוצאי יום טוב ושבת בכדי שיעשו, וישעור כדי שיעשו, הינו, כדי שילך האיני יהודי למקום שלקט, ויגמר המלאכה ויחזור לבא, ואם נסתפק לו מהיכן הביא שערך כדי שניבא מחוץ לתחום:

ב אפלו תלשן האיני יהודי או צדן לעצמו או נפל מן האילן מעצמו או נצוד מעצמו, אסור לאכלו בו ביום ולטלטלו אף למי שלא הובאו בשבילו, אכל לערב מתרין מיד במוצאי יום טוב אף למי שהובאו בשבילו:

ג טאפלו אם הוא ספק אם נלקטו או נצודו היום אסורים, אכל אם נכר בהם כשלא נלקטו ושללא נצודו היום, מתר למי שלא הובאו בשבילו, ואם לא באו מחוץ לתחום, מתר אף למי שהובאו בשבילו: הגה אינו יהודי מסיח לפי תמו שלא נלקט היום או נצוד היום, נאמן (ועין לעיל סימן תקי"ג סעיף ו):

ד אינו יהודי שהביא דורון לישראל מדברים שיש במינם במחבר ביום טוב א' של ראש השנה שחל להיות בה' בשבת, יש מתירים לאכלם בשבת בכדי שיעשו, ויש אוסרים: הגה ולדין דנהגין להתמיר בשני ימים טובים של גליות נמי דינא הכי, ולענין הלכתא נראה, דבשני ימים טובים של ראש השנה יש להתמיר בשבת, אכל בשני ימים טובים של גליות יש להקל בשבת שהוא לאחריה, ודוקא בפרות שאין צריך הקנה

ביום טוב שלפני השבת, אכל דבר שצריך להקין ביום טוב שני לצורך השבת אסור מאחר דנהגין לאסור, ואף לטלטל ביום טוב שני אם לא לצורך אורחים וכיוצא בזה (תרומת הדשן סימן ע"ח):

ה ידבר שאין במינו במחבר ואינו מחסר צידה, אם בא מתוך התחום מתר לכל, ואם באו מחוץ לתחום אסור לאכלן למי שהובאו בשבילו ולכל בני ביתו, אכל מתר לטלטלן בתוך ד' אמות או בתוך העיר מקפת חומה או מבצר שידוע שהקף לדידה, ואחרים מתרים אף לאכלם, ולערב (יום טוב ראשון) צריך להמתין מי שהובאו בשבילו בכדי שיעשו: הגה ומתירין אחר כך, אפלו לדין שנוהגין להתמיר בשאר דברים, כמו שנתבאר:

ו יבעיר שרפה אינם יהודים, מן הסתם כל המביא לצורך הרב מביא: הגה מחצה על מחצה, או שידוע שלקט לצורך שניהם, אסור (בית יוסף וסמ"ג):

ז אם הוא ספק אם באו מחוץ לתחום, אם הוא אינו יהודי השורי עמו בעיר ופרות המצויים בעיר מתר, ואם לאו אסור:

ח ידבר שאין במינו במחבר שהובא לישראל ביום טוב ראשון של ראש השנה, מתר בשני, והוא הדין לשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה:

ט ישראל ששגר דורון לחברו על ידי אינו יהודי מערב יום טוב ונתעצב האיני יהודי והביאם ביום טוב מחוץ לתחום, מתר אפלו למי שהובא בשבילו לאכלם, ואכל אסור לכל ישראל לטלטלם חוץ לד' אמות או חוץ לעיר המקפת חומה או חוץ למבצר שידוע שהקף חומה לדידה: הגה ודוקא שהיה דעתו מאתמול, דלית בה אסור מקצה, אכל אם לא היה עליו דעתו מאתמול, אף על גב דלית בה אסור תחומין אסור משום מקצה, דכל של ישראל צריך הקנה מבטור יום ואפלו למי שלא הובא בשבילו אסור (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

באר הגולה

סימן תקטז - דין איזה דברים מתרים לשלח ביום טוב, ובו ג' סעיפים:

א מתר לשלח לחברו ביום טוב בהמה חיה ועוף, אפלו חיים, וננות שמנים וסלתות וקטניות, אכל לא תבואה, לפי שמחפסת טחינה, שהיא מלאכה האסורה ביום טוב:

ב יכל דבר שמתר לשלח ביום טוב לא ישלחנו בשורה, דהינו ג' בני אדם או יותר זה אחר זה נושאים כלם מין אחד, יאכל אם כל אחד נושא מין אחד, מתר:

ג המשלחים כלים אף על פי שאינם תפורים, ושהם ראויים לשען עליהם, ואפלו יש בהם פלאים, אם הם קשים, ומשלחין תפלין, בין שראויים להניחם בחל: הגה וכל פיוצא בזה אפלו דרך רשות הרבים מתר לשלחן (בית יוסף):

סימן תקיז - באיזה אופן מתר לקח ביום טוב מן התקוני מיני מאכל. ובו ד' סעיפים:

א אומר לתקוני לתת לו ביצים או אגוזים או שאר מיני מאכל ומשתה, דינו ביום טוב כמו בשבת (כמו שנתבאר לעיל סימן שכ"ג סעיף ד). ונאם הוא אינו יהודי, אסור לקח ממנו דבר שבמינו במחבר או שבמינו מחסר צידה, אלא אם כן נכר בהם שלא נלקטו ושללא נצודו היום, וכן לא יקח ממנו ביצים שמא נולדו היום, אכל דבר שאין בו משום מחבר ולא משום צידה ולא משום נולד מתר לקח ממנו אפלו הובא היום מחוץ לתחום, וכן קמח שנעטחן היום בעיר שרפה אינם יהודים, מתר לקח ממנו דאדעתא דאינו יהודי טחינה, והוא הדין לקח ממנו פת שאפה בו ביום, (וכן אם נאפה בשבת שלפניו) (בית יוסף):

ב ישראל שאמר לאינו יהודי מבטור יום תקנה לי יונים למחר, לא יפה עושה, אכל אם עשה כבר, מתר לאכל מהם ביום טוב, והוא שלא יהיו מפרחין, אכל אם רגיל בכך, אסור לאכל מהם, דאין זה חשוב דיעבד בין שרגיל בכך:

ד בפרוש רש"י שם ה שם בערובין ו תוספות שם ושאר פוסקים ז הר"ן בפרק ב' דביצה והרשב"א בתשובה והרב המגיד בפרק ב' ח מעבדא דמחזא ערובין מ' ט צינתיו לעיל בסימן תצ"ז סעיף ג' י אפלו ביום טוב שני (והא דפסק לעיל שם דפסק מוכן מתר ביום טוב שני התיב בספק הבא ממילא, אכל הקא כל שבמינו מחבר ורכן של בני אדם ללקט אותן ביום, כן כתב הר"ן בפרק כ"ג דשבת) כ מעבדא דמחזא ערובין מ' ל כל בו בשם חכמי לוגיל הראב"ד והרשב"א דמונטפליר מ תשובת הרשב"א וטור בשם בעל העטור ובעל הלכות גדולות אפלו בשאר יום טוב נ מיקרא דרב פפא ביצה כד ס הרא"ש שם ובפרק ד דערוכין והר"ן בפרק ג דביצה ע טור בשם הר"ף ובעל התרומות והר"ן והרשב"א פ ארחות חיים בשם הרשב"א ממשה פרק ב' דמכשירין צ טור בשם הרשב"א ק שם ורא"ש ושאר פוסקים בשם חכמי לוגיל ר בארחות חיים ש כל בו והרשב"א בתשובה ת ס ברשב"א [סימן תקטז] א משנה ביצה י"ז וכבית הלל ב טור בשם רמב"ם ואביו הרא"ש ג שם בגמרא ד שם בענין ולא נפשטא ורמב"ם בפרק ה פסקה לקלא ה משנה שם ו שם בגמרא י"ד ועין ביריה דעה סימן ש"ז א ז שם ט"ו בעבדא דרב ששת [סימן תקיז] א משנה ביצה כ"ט ב הרא"ש שם בשם בעל הלכות גדולות ג הרא"ש שם מעבדא דמחזא ערובין מ ובעבדא דדברי שם מ"ז ד תוספות בעבדות גלולים סעיף ו ועין כמה שצינתי לעיל שכ"ה סעיף ד' ה טור בשם אביו הרא"ש בתשובה קלל כ"ד

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

חתיכות, מעמידין אותן ביום טוב, ויהוא שלא יתקע:

ג ה' להחיר ולהפקיע ולהחך חותמות שבכלים ושבפךקע ולשבר פותחות, כדינם בשבת כך דינם ביום טוב (ועין סימן ש"ד סעיף ז):

ד ילקטם קש או קיסם או תבן או עצי בשמים, דינן ביום טוב כדינן בשבת (כדאיתא סימן שכ"ב סעיף ד):

ה יקמטים שעושים הנשים בבתי זרועותיהן ובבתי שוקיהן, אסור לעשותן ביום טוב, משום תקון מנא:

סימן תקב - לבבד הבית:

א *לכבד הבית, כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן של"ז):

סימן תקכא - דין שלשול פרות ביום טוב במקום למקום. ובו ג' סעיפים:

א *משלין פרות דרך ארבה, (פרוש, מן פי ישל זיתך, כלומר, מפילין הפרות לארץ) ביום טוב, כולא ישלשלם בחלונות ולא יורידם בסלמות ולא יטלטלם מגג לגג אף על פי שהן שוין:

ב ימחר לכסות פרות או פדי יין או לבנים מפני הדלף:

ג ילתן כלי תחת הדלף, כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן של"ח סעיף ח):

סימן תקכב - קצת דברים האסורים למלא ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א *אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו. (ודין חגור, דינו ביום טוב כמו בשבת, ועין לעיל סימן ש"א סעיף ט"ו):

ב *אין יוצאין בכסא, אחד האיש ואחד האשה. ג'איש שהיו רבים צריכים לו,

מקצה (רמב"ם פ"ק א ומרדכי ריש פ"ק בכל מערבין):

ד *מתר לטלטל סלם של שוכף משוכף לשוכף טאפלו ברשות הרבים, אבל סלם של עליה אסור בטלטול:

ה כלהוציא גרף של רעי ולהחזירו, כדינו בשבת כך דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן ש"ח סעיף ל"ה):

ו לבהמה שמתה ביום טוב, אם היתה מסכנת מערב יום טוב, הרי זה מחתכה לכלבים, ואם לא היתה מסכנת, אף על פי שהיתה חולה הרי זה מקצה ולא יזינה ממקומה:

ז *מתחילין בערמות התבן אם הוא תבנא סריא (פרוש סרוחה) ואית בה קוצים, שעומד להסקה:

ח ינטלים עצים הסמוכים לדפני הספה ומסיקין בהם: הגה והוא הדין אם נרק חבילות על הספק דאינן בטלות לגבי הספק אם דעתו להסיקן מחר לטלן משם:

ט סבית שהוא מלא פרות מוכנים ונפחת, נוטל ממקום הפחת:

סימן תקיט - צירי דלתות מחר להסיר ולהחזיר לצירף יום טוב. ובו ה' סעיפים:

א *מסלקין תריסי (פרוש, קרשים שנועלים בהם החניות) חניות ומחזירין אותם ביום טוב, כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן ולא ימנע משמחת יום טוב. בפמה דברים אמורים, כשיש להם ציר באמצע, אבל יש להם ציר מן הצד אסור, גזרה שמה יתקע, ושאיין להם ציר מן הצד כל עקר, אפלו בבית מחר להחזיר:

ב גפלים שהם מפצלים, כגון מנורה של חליות וכסא ושולחן שהם חתיכות

המשך הלכות יום טוב, סימן תקיז - באיזה אופן מותר ליקח ביום טוב מן החנוני מיני מאכל

ג ילומר לחברו, מלא לי כלי זה יין, דינו ביום טוב כמו בשבת: הגה כדאיתא סימן שכ"ג. והוא הדין דאסור להטיל גורלות ביום טוב כמו בשבת כדאיתא לעיל סימן שכ"ב סעיף ו:

ד ילא ימד אדם שעורים לתן לפני בהמתו, אלא משער ונותן לה:

סימן תקיח - דיני הוצאה מרשות לרשות ביום טוב. ובו ט' סעיפים:

א *מתוך שהתרה הוצאה לצרף אכילה התרה שלא לצרף, כגון כקטן ולולב וספר תורה גובלים: הגה הצריכים לו קצת או שמתירא שלא יגבאו או שאר פסידא (הגהות סמ"ק ורמב"ם ירחם) אבל אכנים וכיוצא בהן, אסור: הגה ומתן לשחק בכדור אפלו ברשות הרבים, אף על גב שאינו אלא טיול בעלמא (תוספות ורמב"ם ירחם). ואם הניח ערוב, מחר לטלטל ולהוציא כל שיש לו תורת כלי אף על פי שאינו לצרף היום כלל (ר"ן פ"ק ב דביצה):

ב *אסור לישאל לישאל שום דבר ביום טוב לצרף אינו יהודי: הגה אבל מחר לשלח לו על ידי אינו יהודי, כגון שצריך להחזיר משכון לאינו יהודי אלם וכדומה לזה (מרדכי סוף פ"ק קמא דביצה ובית יוסף בשם תוספות פ"ק קמא דכתבות):

ג ילקח עץ שאינו מיוחד לשפוד וצלה בו בשר, אסור לטלטלו אחר כך, שאינו כלי, אלא שומטו ומניחו בקרן זוית כדי שלא יזוקו בו, ואפלו אין עליו בשר כלל: הגה ולצרף אכל נפש מחר לטלטל הכל אפלו

באר הגולה

ו צינתיו לעיל סימן שכ"ג ז צינתיו לעיל סימן שכ"ד סעיף ב' [סימן תקיח] א גמרא ביצה י"ב ב משנה שם ובבית הלל ג הרי"ף ושאר פוסקים ד שם ה מרדכי בסוף פ"ק קמא דביצה והתוספות בכתבות ז ו מימרא דאמונא ביצה כ"ז ז שם ובכרבינא ח משנה שם ט ובבית הלל ט כלשנא קמא שם בגמרא קלאא הרא"ש בשם הגאונים ושאר פוסקים י ברייתא שם וכו' והנה ב צינתיו לעיל בסימן ש"ח סעיף ל"ד ל שם כ"ז וכדמתרגם ועינא למתניתין וכגוסת הרי"ף, וכן כתבו שאר פוסקים מ משנה וגמרא שם ל' ג משנה שם ל' וכדמפרש לה שמואל שם ס משנה שם ל"א וכתנא קמא ואפלו הנה כגון גמור בית יוסף לדעת הרמב"ם בפ"ק ב' והשעם לפי שאין הפרות מקצים מחמת עצמן רמב"ן [סימן תקיח] א משנה ביצה י"א ב אוקימתא דאב"י שם ג לשון רמב"ם בפ"ק ד' מהלכות יום טוב ממשנה שם כ"א ד מדין תריסי חניות יא ה צינתיו לעיל סימן ש"ד סעיף ו ו סעיף י ו צינתיו לעיל סימן שכ"ב סעיף ד' ז מהא דקטורי בידי שם כ"ג [סימן תקב] א צינתיו לעיל סימן של"ז [סימן תקכא] א משנה ביצה ל"ה ב בכריתא וגמרא שם ג צינתיו לעיל בסימן של"ח סעיף ז' ד גם זה שם [סימן תקכב] א ברייתא ביצה כ"ה ב שם בכריתא ג שם בגמרא

מִתֵּר, יוֹמוּצִיִּין אוֹתוֹ עַל הַכֶּתֶף אֶפְלוֹ
בְּאַפְרִיזִין:
ג. מִי שֶׁנִּתְּכָוּצוּ (פְּרוּשׁ), שֶׁנִּצְמָתוֹ וְנִעְשׂוּ
קָצִירִים) גִּידֵי שׁוֹקִיו, יְכוּל לִצְאָת בְּמַקֵּל:
ד. יֵאֵין מִנְהִיגִין בְּהֵמָה בְּמַקֵּל:
סִימָן תִּקְבָּר - דִּינִים הַנּוֹהֲגִים בְּבִהֲמוֹת
בְּיוֹם טוֹב. וְבוֹ ד' סְעִיפִים:
א. מִסִּירִים זְבוּכִים הַנִּתְּלִים בְּבִהֲמָה, אֵף עַל
פִּי שֶׁהֵן עוֹשִׂין חֲבוּרָה:
ב. יֵאֵין מִגְרָדִין בְּהֵמָה בְּמַגְרֶדֶת בְּיוֹם טוֹב,
מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁרֵת שְׁעָר:
ג. יֵאֵין מִיִּלְדִּין בְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל מִסְעָדִין
אוֹתָהּ, שְׂאוּחִז בּוֹלֵד שְׂלֵא יִפֹּל לְאַרְץ וְנוֹפֵחַ
לוֹ בְּחֻטְמוֹ וְנוֹתֵן לוֹ דָּד לְתוֹךְ פִּיו:
ד. יְבִהֲמָה שֶׁרַחֲקָה וְלָדָהּ, מִתֵּר לְזֶלֶף (פְּרוּשׁ),
לְשַׁפֵּף מִי שֶׁלִּיתָהּ עָלָיו וְלִתֵּן מֵלָא אֲגָרוֹף
מֵלֶח בְּרַחֲמָה כְּדִי שֶׁתִּרְחַם עָלָיו, אֲבָל
הַטְּמָאָה אֲסוּר לַעֲשׂוֹת לָהּ כֵּן: הַגָּה וְעֵין
לְעִיל סִימָן רמ"ו סְעִיף ג. בְּהַגָּה אִם אָדָם
מַצִּיָּה עַל שְׂבִיתָת בְּהֵמָתוֹ בְּיוֹם טוֹב:
סִימָן תִּקְבָּר - בְּמָה דְּבָרִים הָאֲסוּרִים
בְּיוֹם טוֹב. וְבוֹ ב' סְעִיפִים:
א. יֵאֵין עוֹלִין עַל גִּב אֵילָן, וְלֹא רוֹכְבִין עַל
גִּב בְּהֵמָה וְלֹא שֹׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְלֹא
מִסְפָּקִין לְהַכּוֹת כֶּף עַל יָרֵךְ, וְלֹא מִטְפָּחִין
לְהַכּוֹת כֶּף עַל כֶּף, וְלֹא מִרְקָדִין, וְלֹא
דִּנִּין, וְלֹא מְקַדְשִׁין, וְלֹא כּוֹנְסִים, וְלֹא
מִנְיָמִים, וְלֹא מְגַרְשִׁין, וְלֹא חוֹלְצִין, וְלֹא
מְקַדְשִׁין, וְלֹא מַחְרִימִין, וְלֹא מְפַרְשִׁין
תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת: הַגָּה וְדִין פְּדִיּוֹן הַבֶּן,
כְּדִינוֹ בְּשִׁבְתָּ כֶּף דִּינוֹ בְּיוֹם טוֹב. וְעֵין לְעִיל
סִימָן שִׁל"ט סְעִיף ד':
ב. כִּשְׂכִּיב מֵרַע דִּתְקִיף לָהּ עֲלֵמָא טוֹבָא, שְׂרִי
לְגַרְשׁ אֶפְלוֹ בְּשִׁבְתָּ:
סִימָן תִּקְבָּה - דִּין הִלְוָאָה בְּיוֹם
טוֹב. וְבוֹ ב' סְעִיפִים:
א. הִלְוָאָה יוֹם טוֹב נִתְּנָה לְתַבַּע בְּדִין (וְעֵין
לְעִיל סִימָן ש"ז סְעִיף י"א):
ב. יִבְאֵי צִדְקָה גּוֹבִין מִהַחֲצוֹת בְּיוֹם טוֹב,
אֲבָל לֹא יִכְרִיזוּ כְּדֶרֶךְ שֶׁמְכַרְזִין בַּחֲל, אֲלֵא
גּוֹבִין בְּצִנְעָה וְנוֹתְנִים לְתוֹךְ חִיקָם וּמַחְלִיקִים
לְכָל שְׂכוּנָה וּשְׂכוּנָה בְּפָנֵי עֲצָמָה:

סִימָן תִּקְבּו - דִּין מֵת בְּיוֹם טוֹב.

וְבוֹ י"ב סְעִיפִים:

א. מֵת הַמֵּטֵל לְקָבְרוֹ, אִם הוּא בְּיוֹם טוֹב א'
(לֹא יִתְעַסְקוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֶפְלוֹ יִסְרִיחַ וְאִי
אֶפְשָׁר בְּעֻמְמִין), (אֲבָל) יִתְעַסְקוּ בּוֹ עֻמְמִין,
יֵאֶפְלוּ מֵת בּוֹ בְּיוֹם (וְעֵין לְעִיל סִימָן ד"ש)
וְאֶפְלוּ אִם יְכוּלִין לְהַשְׁהוֹתוֹ עַד לְמִתָּה
שְׂלֵא יִסְרִיחַ יְיָ לְזֶה בְּעֻשִׂיתָ (קָבֵר) וְאַרְוֶן
וְתִכְרִיכִין, אֲבָל לְהַלְבִּישׁוֹ וּלְחַמֵּם לוֹ מִיַּם
לְטַהֵרוֹ וּלְהוֹצִיאָהּ וּלְשׁוּמָה בְּקָבֵר, מִתֵּר עַל
יְדֵי יִשְׂרָאֵל: הַגָּה וְטוֹב לְזַהֵר לְטַהֵרוֹ עַל יְדֵי
קֶשׁ עַל גִּב עוֹר אוֹ נֶסֶר וְלֹא עַל יְדֵי סְדִינִים,
שְׂלֵא יִבֵּא לְיַדֵּי סְחִיטָה (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן
פֶּרֶק ב):
ב. יֵמֵת בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן, אֲסוּר לְהַלְבִּישׁוֹ עַד
יוֹם טוֹב שְׁנִי כְּדִי שֶׁיִּתְעַסְקוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל:
ג. הַבְּשִׁבָּת וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא יִתְעַסְקוּ בּוֹ
כָּלֵל אֶפְלוֹ עַל יְדֵי עֻמְמִין, אֶפְלוֹ הַהוֹצִיאָה
עַל יְדֵיהֶם וְלִהְיוֹתָ כְּכוּף, (פְּרוּשׁ, בְּחִפְיָהּ)
הַעֲשִׂיָּה מֵאֲתָמוּל:
ד. 'בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי יִתְעַסְקוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל, אֶפְלוֹ
בְּיוֹם שְׁנִי שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאֶפְלוֹ לֹא
אֲשַׁתְּחָה, אֶפְלוֹ לְחַתֵּךְ לוֹ הֶדֶס מִהַמְּחַבֵּר
וְלַעֲשׂוֹת לוֹ תִּכְרִיכִין וְאַרְוֶן "וְלִחְצֵב לוֹ
קָבֵר וּלְחַמֵּם לוֹ מִיַּם לְטַהֵרוֹ וּלְגַזּוֹ לוֹ
שְׁעָרוֹ, טוֹאֵם אֵין בְּאוֹתָהּ הָעִיר מְקוֹם
קְבֻרָת לְיִשְׂרָאֵל, מוֹלִיכִין אוֹתוֹ לְעִיר
אַחֶרֶת שֵׁשׁ בָּהּ שְׂכוּנָת קְבֻרָת אֶפְלוֹ חוּץ
לְתַחֲנוּם, 'וּמִשְׁכִּירִין לוֹ סְפִינָה לְהוֹלִיכּוֹ
מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, דְּיוֹם טוֹב שְׁנִי לְגַבֵּי מֵת
בַּחֲל שְׁוִיָּה רִבְנָן, וְאֶפְלוֹ אֶפְשָׁר בְּעֻמְמִין
יִתְעַסְקוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל: הַגָּה אֲבָל בְּאַשְׁכְּנִז
וּבְמִדְיָנוֹת אֵלּוּ אֵין נִוְהֲגִין כֵּן, אֲלֵא כָּל הַיָּכָא
דְּאֶפְשָׁר בְּעֻמְמִין עוֹשִׂין הַקָּבֵר וְהָאָרוֹן
וְתִכְרִיכִין עַל יְדֵי עֻמְמִין, וְשֹׁאֵר הַדְּבָרִים
עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵלִים כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן אֲבָל
אִם לֹא אֶפְשָׁר בְּעֻמְמִין מִתֵּר לַעֲשׂוֹת הַכָּל עַל
יְדֵי יִשְׂרָאֵל (מְרַדְכִי הַלְכוֹת אֲבָל תְּרוּמַת הַדָּשָׁן
סִימָן פ"ב), כִּחוּץ מִן הַכֶּפֶה שְׂבוּנִים עַל
הַקָּבֵר, שְׂאִין בּוֹנִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב: הַגָּה
אֲבָל מִתֵּר לְכַסּוֹתוֹ בְּעֶפֶר כְּדֶרֶכּוֹ בַּחֲל (בֵּית
יוֹסֵף), וְדִלֵּא כִּשֵׁשׁ מִחִמְרִין, כֵּן נִרְאֶה לִי.

לְבִמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁרוֹצִים לְקָבְרוֹ בּוֹ
בְּיוֹם, אֲבָל אִם אֵין רוֹצִים לְקָבְרוֹ בּוֹ בְּיוֹם,
אֵין עוֹשִׂים לוֹ שׁוּם דְּבָר אֲסוּר מִלְּאֲכָה
אֶפְלוֹ עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, אֲבָל טְלִטּוּל
מִתֵּר. (וְדִין קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה אִם מֵת לוֹ
מֵת בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן אוֹ שְׁנִי, עֵין לְעִיל סִימָן
ע"א סְעִיף ב. וְלִקְמָן סִימָן תַּקמ"ח כְּסְעִיף ה):
ה. הַחֹפֶר קָבֵר לְמֵת בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי מִתֵּר לוֹ
לְטַל שְׂכָר:
ו. מִתֵּר לְלוּוֹת הַמֵּת בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן תוֹךְ
הַתַּחֲנוּם, וּבְיוֹם טוֹב שְׁנִי אֶפְלוֹ חוּץ לְתַחֲנוּם
וְחוּזְרִין לְמְקוֹמָם בּוֹ בְּיוֹם, סוֹכְנִין מִתֵּר
לְהַחֲזִיר כָּלִי הַקְּבוּרָה שְׁהוֹלִיכּוֹ עִמָּהּ חוּץ
לְתַחֲנוּם:
ז. הַמְּלוּיִם אֵת הַמֵּת, אֲסוּרִים לְרַכֵּב עַל
בְּהֵמָה אֶפְלוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי, וְאֶפְלוֹ
הָאֲבָלִים, אֲבָל הַקּוֹבְרִים שְׂצָרִיכִים לְקָבְרוֹ,
אִם אִי אֶפְשָׁר מִתִּירִים לָהֶם בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי
לְרַכֵּב עַל גְּבִי בְּהֵמָה:
ח. אִם נוֹדַע לְבָנִי עִיר אַחַת שִׁישְׂרָאֵל מֵת
רְחוֹק מִשָּׁם ד', אוֹ ה' יָמִים וְלֹא נִתֵּן
לְקְבוּרָה, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא יוֹכֵלוּ לְהַגִּיעַ לוֹ
עַד לְאַחֵר הַמּוֹעֵד, מִתֵּר לִצְאָת לְדֶרֶךְ בְּיוֹם
טוֹב שְׁנִי כְּדִי לְמַהֵר קְבוּרָתוֹ: הַגָּה וּמִתֵּר
לְהִבִּיאַת מֵת בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי מִחוּץ לְתַחֲנוּם
הָעִיר לְקָבְרוֹ בְּקְבוּרַת יִשְׂרָאֵל אֵף עַל פִּי
שֶׁהִיא אֶפְשָׁר לְקָבְרוֹ בְּמְקוֹמוֹ (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם
תְּשׁוּבַת רִשְׁב"א):
ט. יִתְנוּק שְׂמֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, אִם גָּמְרוּ
שְׁעָרוֹ וְצִפְרָנָיו, הוּא בְּחֻזְקָת כֵּן קִנְיָא,
וְדִינוֹ כְּמֵת גְּדוֹל, אֵף עַל פִּי שְׂאִין אֲנוֹ
יודָעִים אִם כָּלוּ לוֹ חֲדָשִׁין, דֶּרֶב נָשִׁים
יִוִּלְדוּת וְלֹד קִנְיָא:
י. יִנְפְּלִים, שֶׁנִּהְיָ לְהַסִּיר עֲרֻלָּתוֹ בְּצוּרֹר אֲבָן
אוֹ בְּקִנְיָא, אֲסוּר אֶפְלוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי שֶׁל
גְּלִיּוֹת: הַגָּה וְאֲסוּר לְקָבְרוֹ בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא
מִנְיָחוֹ עַד לְמִתָּה (בֵּית יוֹסֵף):
יא. יֵאֵין קוֹרְעִין עַל הַמֵּת אֶפְלוֹ בְּיוֹם טוֹב
שְׁנִי, אֶפְלוֹ קְרוֹכִיו:
יב. כְּשֶׁמֵּת בְּלִיל יוֹם טוֹב שְׁנִי מִשְׁכִּימִין
וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ קֹדֶם תַּפְלָה כְּשֶׁמֵּת בְּיוֹם,
קוֹבְרִין אוֹתוֹ אַחֵר הָאֲכִילָה: הַגָּה וְדִין

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ד. מֵהָא דְּאִמְרַיִם וּמִר זוֹטְרָא שֶׁם הַ צִּנְתִּי לְעִיל בְּסִימָן זֶה וּ מִשְׁנָה שֶׁם ל"ב וְכַתְּ"ק [סִימָן תִּקְבָּנ] א מִשְׁנָה בִּיצָה כ"ג וְכַר' אֶלְעָזָר כֵּן עֲצוּרָא דְּאִמְרַיִם מְקַרְדִּין וּבְפִרְשׁ
רמב"ם, וְכֵן אֵיתָא בְּעִירוֹ ב פִּשְׁוֹת לְדַעַת הַבֵּית יוֹסֵף ג מִשְׁנָה וּגְמָרָא שְׁבַת קכ"ד ג בְּרִיתָא וּגְמָרָא שֶׁם [סִימָן תִּקְבָּד] א מִשְׁנָה בִּיצָה ל"ו ב צִנְתִּי לְעִיל סִימָן שִׁל"ט
[סִימָן תִּקְבָּה] א גְּמָרָא שְׁבַת קמ"ח וְכַרְבָּה טוֹר בִּשְׁם הַתּוֹסְפוֹת וְכֵן פֶּסֶק רמב"ם בְּפֶרֶק ד ב טוֹר בִּשְׁם הַרמב"ם וְכַתְּב הַרֵב הַמַּגִּיד שֶׁהוּא יְרוּשָׁלַיִם וּבְרִיתָא בְּמַסְכֵּת דְּמֵאִי
[סִימָן תִּקְבּו] א מִימָרָא דְּרָבָא בִּיצָה ו ב טוֹר בִּשְׁם אֲבִיו הַרֵא"ש וְכֵן פֶּתַח הַר"ן דְּאֶפְלוֹ מִר זוֹטְרָא שְׂרִי אֲמִירָה לֵאֲנוֹ יְהוּדִי וְהָא דְּאִמְרַיִם וְהוּא דְּאִשְׁתְּחִי קָאִי אִיוֹם טוֹב
שְׁנִי דְּמִתְעַסְקִים בּוֹ יִשְׂרָאֵל ג לְשׁוֹן הַגְּהוֹת מִימוֹנֵי בְּפֶרֶק א בִּשְׁם רַבִּינ' וְכֵן פֶּתַח הַטוֹר בִּשְׁם ר' יִחִיאֵל הַלּוֹי וְאֲבִיו הַרֵא"ש בְּפִסְקִי שֶׁם וּבְתַשׁוּבָה וְשֹׁאֵר פּוֹסְקִים ד אֲרָחוֹת
חִיִּים ה הַר"ן בְּפֶרֶק קָמָא דְּבִיצָה וְשֶׁכֶן פֶּתַח הַרמב"ן בְּסֶפֶר תוֹרַת הָאֲדָם וְהַרִיב"ש בְּתַשׁוּבָה ו מִימָרָא דְּרָבָא בִּיצָה ז ז שֶׁם בְּגְמָרָא וְכַרְבָּ אֲשִׁי ח הַרֵא"ש וְהַר"ן שֶׁם
ט הַרש"ב"א בְּתַשׁוּבָה י רֹקֵחַ בְּסִימָן כ"א כ טוֹר ל הַרֵא"ש בְּפֶרֶק ק דְּמוֹעֵד קָטָן מ רַבְנֵי יִתְחֵם נ טוֹר בִּשְׁם בַּה"ג וְשֹׁאֵר פּוֹסְקִים ס הַרמב"ן בְּתַשׁוּבָה ע רמב"ן בְּסֶפֶר
תוֹרַת הָאֲדָם פ הַרש"ב"א בְּתַשׁוּבָה צ טוֹר בִּשְׁם הַרֵב ר' יַעֲקֹב כֵּן הַרֵב ר' יַעֲקֹב הַלְכָן וְכֵמוֹ שְׁפָרַשׁ הַבֵּית יוֹסֵף ק הַגְּהוֹת מִימוֹנֵי בְּפֶרֶק א' מִהַלְכוֹת מִלְּהָ רמב"ם בְּפֶרֶק
ז מִהַלְכוֹת יוֹם טוֹב וְשֹׁאֵר פּוֹסְקִים ש כָּל בּוֹ בְּסִימָן קי"ד

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? – אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון עא - עמוד ג]

סימן תקל"ג - מלאכות המותרים

בחל המועד. ובו ה' סעיפים:

א "מותר לטחן קמח לצורך המועד אפילו כון מלאכתו במועד, ולקץ עצים מהמחבר, ולהטיל שר, בין של תמרים בין של שעורים לצורך המועד ושלל לצורך המועד אסור. ומיהו אין צריך לצמצם אלא עושה בהרחה, ואם יותיר יותר. באכל לא יערים לטחן או לעשות (שר) יותר בכונה, או אם יש לו קמח (או שר) לא יערים (לעשות אחר) ויאמר מזה אני רוצה, באכל אם יש לו לחם מותר לטחן (לפת) דפת חמה עדיף, (והוא הדין בשכר אם התחדש עדיף בלא הערמה שרי) (המגיד פרק ז):

ב "מותר לעקר פשתן מפני שראוי לכסות בו את האכלים, ולעקר בשות, שראוי להטיל בו שר לצורך המועד, ולעקר שמשמן, שהיבשים שבו ראויים לאכל מיד:

ג "פרות שנתבשלו קצת ונאכלין על ידי הדחק, מותר ללקטן כדי לאכלן, ואם לקטן לאכלן והותר, וחושש שמא יתלעו אם לא יכבשם להוציא לחה מהם, יכול לכבשם, באכל אסור ללקטם תחלה כדי לכבשם, ואם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד, מותר לקנותו ולכבשו:

ד "עד אדם דגים כל מה שיכול לצוד, ומולח הכל במועד, שהרי אפשר שיאכל מהם במועד אם יסחט אותם בידו פעמים רבות עד שיתרככו, (ומותר לצודן בפרהסא, שנפר לכל שהוא לצורך המועד) (מרדכי):

ה "כל מלאכות שהם לצורך המועד, כשעושין אותם אמניהם עושין בצנעה. כיצד, הצידים (של חיות ועופות) והטוחנין והבוצרים למפר בשוק הרי אלו עושים בצנעה לצורך המועד: הגה ומתר לחלב בהמה אפילו שלא לצורך המועד, דהרי דבר האבד (תרומת הדשן סימן י"ג ובית יוסף):

סימן תקל"ד - דיגי בבום בחל

המועד. ובו ג' סעיפים:

א אין מכבסין במועד. "ואלו שמכבסין, הבא ממדינת הים, והיוצא מבית השכנה,

ומבית האסורין, בומנה שהתירו לו חקמים ברגל, ומי שגדר שלא לכבס ונשאל ברגל והתירו לו, ומטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג, ובגדי קטנים, יובעלת הפתם שנמצא במועד, ומי שאין לו אלא חלוק אחד, וכלם מכבסין בדרך, אפילו בנתר ואהל (פרוש, מיני ברית) 'בפרהסא על גבי הנקה: הגה מיהו, לא יכבסו רק הצריך להן, דהינו חלוק אחד (מרדכי והגהות אשרי פרק אלו מגלחין) מיהו בגדי הקטנים ביותר, דהינו אותן שמלפפים בהם ומשתתנים ומוציאין רעי, בהם מותר לכבס ד' וה' בפעם א' כי צריך להרבה מהם כל רגע, והא דמותר לכבס בפרהסא הינו דוקא כשרוחץ על גב הנקה, משום דמתכבס יותר יפה על גב הנקה, אבל אם אינו פוכס על גבי נקה, לא יכבס רק בצנעה ולא בפרהסא, כן נראה לי:

ב "כל כלי פשתן מותר לכבס, וכל נהגו כן, והנה לה דברים המותרים ואחרים נהגו בהם אסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם:

ג "מביאין מבית האמן פלים שהם לצורך המועד, כגון פרים וכסותות וצלוחיות, אבל פלים שאינם לצורך המועד, כגון מחרשה או צמר מבית הצבע, אין מביאין. ואם אין לאמן מה יאכל, נותן לו שר ומניחן אצלו. ואם אינו מאמינו, ימניחן בבית הסמוך לו. ואם חושש שמא יגנבו, מפני לחצר אחרת, באכל לא יביאם לביתו אלא בצנעה:

סימן תקל"ה - שאל לפנות מחצר

לחצר בחל המועד. ובו ג' סעיפים:

א "אין מפנין מחצר לחצר, אפילו מבנוחה לנאה, ולא לפנות דירתו ולא לפנות פליו שאינם לצורך המועד: הגה כל שכן שאסור להסיע ממנו מעיר לעיר (מרדכי פרק מי שהפך) באכל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר, ואם אין הבתים פתוחים לחצר אלא למבוי, יש אומרים שמבית לבית הסמוך לו מותר: הגה ואם מתירא מחמת גנבה בחצר שדר שם, מותר אפילו

מחצר לחצר המשתמר ואפילו מעיר לעיר בדבר האבד שרי (הגהות אשרי ומרדכי):

ב "יש מתירים לפנות מחצר של אחר לחצר שלו, ואפילו מנאה לבנוחה:

ג "הכל שבחצר אסור להוציא, אלא יסלקנו לצדדים. ואם נתרבה עד שנעשה חצר פרפת, מוציאין אותו לאשפה:

סימן תקל"ו - כל צרכי בהמה מותר לעשות בחל המועד. ובו ד' סעיפים:

א "מי שצריך לרכב במועד לטיל או לצורך המועד ולא נסה ללכת ברגליו, יכול לטל צפרני הסוס ולתקן ברגליו והאף והרסן וכל צרכי רכיבה, ובכלב שלא יכון מלאכתו במועד: הגה ומתר לרכב במועד אפילו מעיר לעיר אפילו בחנם, וכן נהגו, אלא שאסור לתקן צרכי הרכיבה אם אינו רוכב לצורך או לטיל (בית יוסף):

ב "מותר לסרק הסוס כדי ליפותו:

ג "אין מרביעין בהמה במועד, באכל מקיזין לה דם, ואין מונעין ממנה כל רפואה, האפילו יש בה מלאכה:

ד "אין מושיבין תרנגולת על הביצים לגדל אפרוחים, ואם הושיבה קדם המועד וברחה מצליחה יכול להתזירה, (אכל אסור להושיב אחרת אפילו מתה הראשונה) (בית יוסף), והוא שיהיה לו בתוך ג' ימים לבריתה:

סימן תקל"ז - דין מלאכת דבר

האבד. ובו ט"ז סעיפים:

א "דבר האבד מותר לעשותו בחל המועד בלא שנוי (מיהו בכל מה דאפשר להקל בטרחה יעשה) (כל בו). בלפיקה, בית השלחין (פרוש, הארץ הצמאה) שהתחיל להשקותה קדם המועד מותר להשקותה, שפיון שהתחיל להשקותה קדם לכן אם לא ישקנה עכשו תפסד, אבל שדה הפעל שאין משקין אותה אלא להשביחה יותר, אסור להשקותה:

ב "אפילו בבית השלחין לא התירו אלא היבא דליבא טרחא יתרא, כגון מן המעזין בין חדש בין יסן שהוא ממשיכו ומשקה, אבל לא ידלה וישקה מן הברכה או ממי

— באר הגולה —

וסימן תקל"ג א ברייתא מועד קטן י"ד ב ברייתא שם וכתנא קמא טור בשם אביו הרא"ש ושא"ר פוסקים ג הרשב"א בתשובה ד שם בגמרא מימרא דרב יהודה ה שם ט"ז וברב פפא ופרוש הרא"ש ו טור ז לשון רמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב באיבא דאמרי משמה דרבא שם י"א ח משנה שם י"ג וכתנא קמא: וסימן תקל"ד א משנה מועד קטן י"ג ב צינתיו לציל סימן תקל"א ג הירושלמי שם ד מרדכי בשם רבי אבהו ה מימרא דרבי יוחנן שם י"ח ו מרדכי שם ז שם מירושלמי שם ח מימרא דר' יוחנן שם וכן הסקמת רב הפוסקים ט הרא"ש שם וכמו שכתב ר"י בשמו י ברייתא במועד קטן י"ג ופסחים ג"ב כ בגרסת הרי"ף והרא"ש שם ל רמב"ם בפרק א וקפי גרסת ספרים [סימן תקל"ה] א משנה מ"ק י"ג ב בדרמפרש לה אב"י שם ופרוש הנמוקי יוסף ג טור והגהות אשרי ד הרא"ש בשם הראב"ד מירושלמי ושאין גמרא דידן חולק בזה ה ברייתא אוקימתא דרבא פסחים ג"ה [סימן תקל"ו] א מימרא דרב חמא בשם ר' מאיר י"ז וכמו שכתב הרא"ש שם ב רמב"ם וסמ"ק מהא דרבא שם ג ברייתא שם י"ג ד ברייתא ומימרא דאמריא שם י" ה תוספות שם ו משנה פסחים ג"ה באב"י ז אוקימתא דרב הונא שם אפילו תוף ג' לשיבתו באוקימתא דרב אמי שם, בית יוסף לדעת רמב"ם בסוף הלכות יום טוב [סימן תקל"ז] א משנה מועד קטן י"א ו"ב וכו' יוסי ובגמרא שם ב משנה שם ב' וד' וכו' אליעזר בן יעקב הסקמת הפוסקים ג שם בגמרא ד משנה שם ב'

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו יבחנא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות חול המועד

סימן תקל"ט - דיני הסחורה בחדל המועד. וכו' י"ד ע"פ:

א "כל סחורה אסורה אפלו כל שהוא, בין לקנות בין למכור ואפלו אם הלך מעות על מנת שיתנו לו אחר כך יין או סחורה אחרת בפרעון חובו כדי להשפיר, אינו יכול לילך ולתבע, אלא אם כן אינם מצויים אחר המועד, דהנה לה דבר האבד אם לא ילך בחל המועד למקום ויתבע: הגה מיהו, אם מודמן לו רוח מרבה במועד יכול למכור בצנעה, ויוציא לשמחת יום טוב יותר ממה שיהיה דעתו להוציא (בית יוסף):

ב "מי שהלך לחברו מעות, מתר לתבעו בחל המועד לגבת מעותיו, "ואין צריך לומר שמתר לגבות חובו מן העכו"ם:

ג מכר לחברו פרקמטיא קדם מועד, ייש מי שאוסר לתבע דמיה במועד, אלא אם כן יהא הלוקח אדם שאינו מצוי במקום המוכר ונזדמן לו בחל המועד, דהוי כדבר האבד. ולי נראה, שפירין שזקף עליו המעות בחובו קדם המועד, הנה לה כהלואה ומתיר לגבות ממנו בחל המועד אפלו הוא אדם שמצוי במקום המוכר: הגה וכן מתיר לקבל במשפט בשביל חובותיו המתירים לתבע (מרדכי סוף פרק מי שהפקד) וכן מתיר לעשות זקיפה עם חובותיו במועד כדי להבטיחן, דכל זה בכלל דבר האבד ושרי (המגיד פרק ז ונמוקי יוסף פרק קמא דמועד קטן):

ד "אם יש לו סחורה שאם לא ימכרה עתה יפסיד מהקרן, מתיר למכרה. אבל אם לא יפסיד מהקרן, לא. "מכל מקום אם הוא בענין שאם ימכרה עתה יהיו לו מעות ברוח ויוציא יותר לשמחת יום טוב, מתיר

למכור. ונראה לי, שלא נאמרו דברים הללו אלא במי שיש לו מעות מועטים וחס עליהם מלהוציא כל כך לשמחת יום טוב ואלו היו לו מעות ברוח היה מוציא יותר, אבל מי שיש לו מעות ברוח להוציא לשמחת יום טוב ככל אשר יתאנה ואין בדעתו להוציא כל כך, לא נתיר לו למכור כדי שיוציא יותר:

ה אם הוא דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד, כגון ספינות או שירות שבאו או שהם מבקשים לצאת ומכרו בזול או לקחו ביקר, מתיר לקנות ולמכור לאפלו שלא לצורך תשמישו אלא לעשות סחורה ולהשפיר, והוא הדין לירידים הקבועים מן מן לזמן, (ואפלו מעיר לעיר מתיר לפע בכחאי גונא) (ר"ע) "אבל מקומות שיש להם יום השוק יום אחד בשבוע, אינו מתיר למכור ולקנות ביום השוק שבתוך המועד, שאין זה דבר האבד, שאם אינו נמכר ביום השוק שבתוך המועד ימכר ביום השוק שלאחר המועד: הגה ונתיר שקונה מזה ומוכר לזה וחוץ וקונה ומוכר מתיר, דהוי דבר האבד (כל בו):

ו "מציאה אסור לטרוח ולחפש עליה, כגון נהר שהציף דגים על שפתו אסור לאספם כדי לבקשם, אלא אם כן יהיו ראויים לאכל מהם במועד:

ז המלוה את חברו על חפץ או על סחורה על תנאי שאם לא יפרע לו לסוף ח' ימים שיהא קנוי לו, "יש מתירים "יש אוסרים:

ח "עכו"ם שפרע לישאל יין בחובו מתיר לקבלו ממנו, דכמציל מידו דמי:

ט "מי שצריך לקנות יין בעת הצורך שתיית כל השנה, ואם יעבר המועד לא

ימצא כמו שמוצא עתה, דבר האבד הוא ומתיר לקנות ולתקן החביות ולזפתן, ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד, "אבל יותר מכדי צורך שתיתו לא יקנה: הגה ואם הוא דבר שאינו מצוי אחר כך להרויח בו, מתיר (בית יוסף):

י ימוכרי תבלין או ירק וכל דבר שאינו מתקנים, פותחין ומוכרים כדרךם בפרהסיא, שהכל יודעין שהם לצורך המועד:

יא "מוכרי פרות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד. "כיצד, אם היתה החנות פתוחה לזוית או למבוי פותח בדרך, ואם היתה פתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת. "וערב יום טוב האחרון של חג הסוכות מוציא ומעטר את השוק בפרות בשביל כבוד יום טוב (ומתיר לקנות לצורך יום טוב שני של יום טוב האחרון) (טור והרא"ש):

יב "אין לוקחים בתים ואכנים עבדים ובהמה [אלא] לצורך המועד, או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל, "או לצורך השכיר שמוליך הדברים הנקנים שאין לו מה יאכל: הגה ודוקא הני דאיכא פרסום בקנייתו ואושי מלתא, אבל שאר פלים נהגו לקנות בצנעה (המגיד):

יג "להלוות לכוותי ברבית לאותם שרגילים ללוות ממנו, מתיר, משום דהוי דבר האבד, ולאותם שאינם רגילים ללוות גם כן מתיר, והוא שייקחו רבית של שבוע ראשון ויוציאו בשמחת יום טוב: הגה ומתיר לקח ערבות במועד על הלואה שיעשה אחר המועד (הגהות אשרי):

יד "הלואה דשלחנות בקביעות וחלוף, אסור:

באר הגולה

וסימן תקל"ט א מימרא דרבא י' ב הרא"ש שם ג מעבדא דרבנא שם ד הרא"ש שם ב שם תשובת ר"י בשם רבנו תם ה הגהות אשרי בשם רש"י והרב המגיד ו טור ז בית יוסף לדעת רבנו תם ח מימרא דרבי יוסי בר אבין שם והרא"ש שם מהנה דמיתא שם וכן הירושלמי ט הרא"ש שם מהירושלמי בעבדא דרבי אושעיא ועבדא דר' יונה י בית יוסף ושפן נראה מהמדרש פרק קמא דמועד קטן ומדברי הרמב"ם כ ירושלמי והביאו רא"ש שם והרמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב ל טור לדעת אביו הרא"ש וכן דברי הרב המגיד שם לדעת רמב"ם ושפן כתבו הראב"ד וקצת מפרשים וכתב הבית יוסף שפן נראה גם כן בדברי הרי"ף והגאונים מ רא"ש וכמו שפרש הבית יוסף וכן כתב בתשובות נ צנתינו לעיל סימן תקל"ג סעיף ד ס טור בשם ע שם לדעת הטור וכן כתב בהגהות אשרי פרק קמא דמועד קטן פ הרא"ש בפרק ב' דמועד קטן צ גם זו שם ק טור ר מהא דרב יהודה שם במועד קטן ש משנה שם י"ג ת בריתא שם א שם בבביתא כפרוש הרמב"ם: ב משנה שם ג מהנהת אשרי שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה תוספות בפרק קמא דמועד קטן

סימן תקמ - דיני בגין וסתירה

בחל המועד. ובו ח' סעיפים:

א "בגין אפלו כל שהוא אסור. וזו ח' סעיפים:
גדר גנתו (או כהל חצרו שבינו לחברו)
(מרכי פרק קמא דמועד קטן והנהגות מימוני
פרק ח) בונה מעשה הדיוט, ג' דהינו
שמניח אבנים זו על זו ואינו טח בטיט,
ואו גדר אותו בקנים וגמא וכיצא בהם.
וכן אם עשה מעקה לגג בונה אותו
מעשה הדיוט. אבל כהל חצר הסמוך
לרשות הרבים שנפל, בונה בדרך. ואם
היה נוטה לכל סותרו מפני הסכנה ובונהו
בדרך: הגה ואפלו אינו נוטה רק לחצר או
למבוי מטר לסתרו מפני הסכנה ולחזור
ולבנותו, וכן בשאר דברים דאיכא למחש
לסכנה, בונה וסותרו בדרך (בית יוסף בשם
רבנו ירחם בנמוקי יוסף):

ב "מטר לטל גבשושית שבבית:

ג "סדקים שבגג מטר לסתמן ביד וברגל
אבל לא בכלי אמונות:

ד "ציר הדלת והמפתח (והמנעול) (גמרא)
והצנור והקורה ביין שהם של עץ בין
שהם של ברזל שנשברו לאפלו מערב יום
טוב, וכול לתקנם בלא שנוי, מפני שזה
הפסד גדול הוא, שאם יניח הפתח פתוח
ודלתות שבורות נמצא מאבד כל מה
שבבית, (ולכן מטר, ובלבד שלא יכון
מלאכתו במועד) (רבנו ירחם):

ה "מטר לבנות מעשה הדיוט אבוס שתאכל
בו הבהמה:

ו "מטר לבנות מעשה הדיוט אצטבא לישב
או לישן עליה:

ז "תנור וכירים שאפשר שייכשו ויאפה
בהם במועד עושין, ואם לאו אין עושין
אותם, (והוא הדין עשית קדרות ואלפסין
שרי בבכאי גונא) (נמוקי יוסף סוף פרק קמא
דמועד קטן והמגיד פרק ח). ובין כך ובין כך
"בונים על חרס של תנור ועל הפירה
הטפלה שלהם:

ח "נוקרים את הרחים ופוחתים להם עין
(פרוש, נקב שעושים באמצע הרחים)

ומעמידים אותם. וכוונתם אמת המים של
רחים, וקוצצים צפרני החמור של רחים:
הגה ומטר לחדד סכין במועד, וסכין שנשבר
במועד מטר לעשות אחרת (המגיד פרק א):

סימן תקמא - דיני אריגה בחל המועד. ובו ח' סעיפים:

א "מטר לעשות מצודות דגים מערכה שהוא
מעשה הדיוט, אבל לא האריגים מחוטים,
שהוא מעשה אמן: הגה ומטר לתקן
הפתילות לנרות בחל המועד, דמעשה הדיוט
הוא (נמוקי יוסף פא"מ ורבנו ירחם נ"ד ח"ה
ובית יוסף):

ב "מסרגין (פרוש הוא קעין האריגה אלא
שבסרגיה יש רוח מה בין חוט לחוט)
המטות אבל אין מפשילין חבלים בתחלה:

ג "מטר למעך בגדי פשתן בידים אחר הכבוס
כדי ללבן ולרכך, אבל אין עושין קשרי
בתי ידים מפני שהוא מעשה אמן (ומטר)
להחליק הבגדים עם הזכוכית בדרך, הואיל
והוא לצרך המועד) (סמ"ג ורבנו ירחם):

ד "אסור לתקן מלבושיו ומנעליו הקרועים,
וכן אסור לומר לאינו יהודי לתקנם (מיהו,
על ידי שנוי שרי לתקנם קצת לצרך המועד)
(רבנו ירחם):

ה "מי שצריך לו בגד במועד, אם היה
הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה
עושה אותה בדרך, ואם היה אמן מהיר
הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט, דהינו
שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת
למעלה ואחת למטה פשני הכלב. הגה
וכל אדם יחמיר על עצמו לחפור בשנוי זה,
ולא מהני לאמן לתפר על ידי שישנה
באחיזת המחט בידו אלא בעיני שנוי הנכר
(תרומת הדשן סימן פ"ז):

סימן תקמב - שאל לעשות

מלאכה לאחרים בחל המועד

א"ל בחנם. ובו ב' סעיפים:

א "אפלו מלאכות המתרות, אינם מתרות
לעשותן אלא לעצמו או לאחרים בחנם,
אבל בשכר אסור. וזמיהו אם אינו נותן
לו שכר קצוב אלא שאוכל עמו בשכרו,

מטר: הגה ודבר האבד מטר לעשות אפלו
בשכר קצוב (כל בו):

ב "כל מלאכה מטר לעשותה על ידי פועל
שאין לו מה יאכל כדי שישתפר ויגרום:
סימן תקמג - דין מלאכה על ידי אינו
יהודי בחל המועד. ובו ג' סעיפים:

א "כל דבר שאסור לעשותו, אסור לומר
לאינו יהודי לעשותו:

ב "אינו יהודי שקבל מערב יום טוב לבנות
ביתו של ישראל בקבלנות, אסור להניח
לעשות בחל המועד אף על פי שהוא חוץ
לתחום. אבל אם נתן לו מלאכה בתלוש
קדם המועד בקבלנות לעשותה בתוך ביתו
של אינו יהודי, מטר:

ג "מטר לתן לאינו יהודי מלאכה בקבלנות
או בשכר יום שיששנה אחר המועד,
ובלבד שלא ימדר וישקל וימנה בדרך
שעושה בחל: הגה ואף אם יעשה אינו
יהודי אחר כך מלאכה שרי, הואיל והתנה
עמו לעשותה אחר המועד (מרכי ריש פרק
מי שהפך ובית יוסף ורבנו ירחם):

סימן תקמד - דין צרכי רבים

בחל המועד. ובו ב' סעיפים:

א "צרכי רבים מטר לעשותה בחל המועד,
כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם
המכשולות, ולצין הקברות כדי שיהיה
מהם הפהנים, ולתקן המקנאות: הגה
ודוקא צרכי רבים כאלו שהם צריכים לגוף
האדם, אבל שאר צרכי רבים כגון בגין בית
הכנסת (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א), אסור
לעשות במועד, והוא הדין דלשאר צרכי
מצוה אסור לעשות מלאכת אמן במועד,
והוא הדין דלשאר צרכי מצוה אסור לעשות
מלאכת אמן במועד (ריב"ש סימן רנ"ו):

ב "בורות ומעיינות של רבים שנפל בהם
עפר ונתחלקלו מטר לתקנם, ואפלו אין
רבים צריכים להם עתה, כיון שאינו
מעשה אמן, אבל לחפור להם בורות
מחדש שהוא מעשה אמן, אם הרבים
צריכים להם עתה מטר ואפלו אם פונו
מלאכתן במועד, ואפלו בפרהסיא
ובטרחה יתרתה, ואם אין צריכים להם

באר הגולה

סימן תקמא א ממשמעות הגמרא דמועד קטן ז' ב משנה שם ז' ג בריקתא שם ו' ד אוקימתא דרב יוסף שם ה משנה שם י"א ו אוקימתא דרב יוסף וברייתא שם
ומימרא דרב חסדא שם ז' ז בריקתא שם ונגרסת הראב"ד ושאר פוסקים דלא גרסי לר"ה ח פסקי תוספות פרק קמא דמועד קטן וסמ"ג וסמ"ק ושאר פוסקים ט משנה
שם י"א י שם במשנה כ ממשמעות הגמרא שם ל מהא דתנן שם ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד מ מהא דר' יהודה שם י' וכפרוש הטור בשם אביו הרא"ש והרב
המגיד נ מהא דרבא ס שם י"א מהא דרב יהודה ע משנה י' וכפרוש רמב"ם בפרק ח' פ משנה שם וכתנא קמא וקדמפשי' רב יהודה ורב חייאל בגמרא שם צ רמב"ם
שם ק מימרא דר' יהודה שם **סימן תקמא** א מימרא דרב מועד קטן י"א ב משנה שם ח' וכתנא קמא שם בגמרא ג מימרא דרבא שם וכפרוש רמב"ם וסמ"ג ד שם
ה הרא"ש שם ושאר פוסקים אהא דתנן הדיט תופר בדרך ח' ו לשון רמב"ם פרק ז' מהלכות יום טוב ממשנה דלעיל ומגמרא שם **סימן תקמב** א הרא"ש מהא
דרב חמא דשרי לאבונגרי וכו' מועד קטן י"ב ב שם בגמרא ופרוש רש"י ג שם י"ג בעניא ונפשטא **סימן תקמג** א בריקתא מועד קטן י"ב ב שם כדאמר רב משרשיא
ג הרא"ש שם בשם הראב"ד והנהגות מימוני בשם סמ"ק ד בריקתא שם הלכות חל המועד סימן תקמב תקמא **סימן תקמד** א משנה ריש מועד קטן וברייתא ה' ב שם
במשנה ג אוקימתא דר' יוחנן שם ד הרא"ש שם בשם הראב"ד

עמה לא יעשו. האכל בורות שיחין ומערות של יחיד אסור לחפור אותם מתדש, ואפלו צריך להם עתה, ואם היו עשויים כבר ונתקלקלו, אם צריך להם עתה מתר לתקנם ואם אין צריך להם עתה אסור לתקנם, ואכל מתר להמשיך מים לתוכן ואפלו אין צריך להם עתה:

סימן תקמ"ה - דיגי בתיבה בחל

המועד. ובו י"א סעיפים:

א אסור לכתב בחל המועד ואפלו להגיה אות אחת בספר אסור: הגה ולצרף רבים, יש אוסרים כל שאינו לצרף המועד (תרימת הדשן סימן פ"ה), ויש מתירין (כל בו ובית יוסף). ונהגו להקל בכתב שלנו שאינו מעשה אמן:

ב ינראה לי שאם אין להם ספר תורה כשר לקרות בו בצבור מתר להגיהו בחל המועד כדי לקרות בו בצבור, וכן בספרי מקרא וגמרא שצריך לקרות במועד, מתר להגיהם במועד משום דהוה דבר האבד. ואם אין להם ספר תורה כלל, אם אפשר לכתבו בלה בחל המועד על ידי סופרים הרבה יכתבוהו, דצריך המועד הוא לקרות בתורה בצבור במועד: הגה והוא הדין שאר ספרים ללמד בהם (תרימת הדשן סימן פ"ה ורוקח):

ג יכתב אדם תפלין ומזוזות לעצמו, וטוה על ירכו תכלת (וציצית) (בית יוסף) לבגדו. יואם אין לו מה יאכל, כותב ומוכר לאחרים כדי פריסתו: הגה או שיהיו לו הוצאותיו יותר ברוח לשמחת יום טוב (טור) ואם כתבן כדי להניחן במועד, בכל ענין שרי (סמ"ג) ואינו אסור רק בתיבה, אכל עשינת שרי (בית יוסף בשם תוספות):

ד מתר לכתב חשבונותיו ולחשב יציאתו: הגה והוא הדין הכתבים שכותבים בשמליון על משפנות שרי, (הגהות מרדכי כל בו ומהרי"ל סוף פרק מי שהפך

ה ימתר לכתב שטר קדושין ושטרי פסיקתא, גטין ושוכרים דיתיקי, מתנות, פרוזבולין, אגרות שום ואגרות מזון, (פרוש, שטרי פסיקתא, שאדם פוסק לתת לבנו או לבתו כף וכף. ופרוש דיתיקי, שטר צנאה, דא תהא

למיקם ולהיות. ופרוש פרוזבול, פרוז בולי ובוטי, כלומר, תקנת המלוה שלא יאבד ממנו ותקנה ללוה שימצא מי שילווה. ופרוש אגרות שום, ששמו בית דין נכסי לזה ונתנם למלוה. ואגרות מזון, שמכרו בית דין את הקרקע למזון האשה והבנות וכתבו מעשה בית דין על זה, אי נמי, שקבל עליו לזון את בת אשתו, שטרי חליצה ומאנין ושטרי ברורין ופסקי דינין: הגה ומתיר לכתב כתבה במועד (כל בו), ויש אוסרים (סמ"ק), ואגרות שאלת שלום שאדם שולח לחברו, ואפלו על דבר פרקמטיא שאינה אבודה. (ויש אוסרים בשאלת שלום) (טור בשם הלכות גדולות) ונהגו להחמיר אפלו בכתובה שלנו שהיא כתיבה משיט"א):

ו אין פותכין שטרי חוב במועד, ואם אינו מאמינו מלוה ללוה (והלזה צריך למעות) או שאין לו לסופר מה יאכל, הרי זה יכתב: הגה ומתיר לכתב שטר מכירה במועד (תוספות). אכל אין לכתב שטר אריסות וקבלנות שקבל קדם המועד (רפנו ירוחם):

ז יכל הדברים שמתר לכתב, אפלו בלא שנוי מתר, וכל מה שאסור לכתב, לאפלו על ידי שנוי אסור: הגה וכלוחות של שעה מתר לכתב, לפי שאינו כתב המתקנים (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ח מי ששילחו לשאל ממנו שאלה ואין השליח רוצה להתעכב עד אחר המועד, מתר לכתבה, וכן מתר להעתיקה, מפני שחשוב דבר האבד:

ט יואם שמע דבר חדוש, מתר לכתבו כדי שלא ישבח, וכן אם ראה ספר מחדש מתר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד:

י יבזמן הפית היין דיני בין דיני ממונות בין דיני נפשות, והיו משמתין ומפני למי שלא קבל עליו הדין):

יא ימתר לקבל בשביל חובותיו בחל המועד: **סימן תקמ"ו - דיגי ארוסין ונשואין בחל המועד. ובו ה' סעיפים:**

א אין נושאין נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מזבמין. יומתר לארס

ובלכד שלא יעשה סעדת ארוסין הארוס בבית ארוסתו בשעת ארוסין. יומתר לעשות רקודין ומחולות. ולעשות סעדת הארוס עם מרעיו שלא בבית ארוסתו, וכן לסעד הארוס בבית ארוסתו שלא בשעת ארוסין, מתר:

ב ימתר להחזיר גרושתו מן הנשואין:

ג יחל מתרים לשא בערב הרגל ולעשות סעדה ברגל, בין בתולות בין אלמנות:

ד ימתר לעשות ברגל סעדת ברית מילה וכן סעדת פדיון הבן:

ה יעושה אשה כל תכשיטיה במועד. יבוחלת ופוסקת (פרוש מחלקת שעה לכאן ולכאן, רש"י) ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה בסיד וכיוצא בו, והוא שתוכל לסלקו במועד. יומעברת שער מבית השחי ומבית הערוה, בין ביד בין בכלי ומעברת ספין על פדחתה:

סימן תקמ"ז - דין מי שמת לו

מת בחל המועד. ובו י"ב סעיפים:

א חל המועד אסור בהספד ותענית, לפיכך אין מניחין את המטה ברחוב, שלא להרגיל את ההספד. יומטעם זה אין מוליכין את המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתקן:

ב ינשים מענות, דהינו שכלם עונות כאחת, אכל לא מקוננות, דהינו שאחת מדברת וכלן עונות אחריה, ולא מטפחות, דהינו להפות כף על כף. נקבר המת, אף לא מענות:

ג יכל לי יום לפני המועד אסור להספיד על המת שמת לו לפני לי יום קדם המועד. ואפלו אם יש לו הספד בלא זה, כגון שמת לו מת בתוך לי שמתר לספדו, אפלו מת ערב הרגל אסור להספיד עמו על המת שמת לפני לי יום קדם המועד:

ד מי שבא לו שמועה בתוך לי יום קדם הרגל ינראה לי שמתר לספדו, ואף על פי שהיא רחוקה:

ה ינראה לי שמה שאנו נוהגים בחשלוים השנה לספד המת ולהזכיר נשמתו אינו בכלל זה ומתיר לעשותו בתוך לי לרגל:

» באר הגולה «

ה שם ורמב"ם בפרק ח' מהלכות י"ט ממסקנת הגמרא שם ו ברייתא שם ז הסכמת הפוסקים [סימן תקמ"ה] א משנה מועד קטן י"ח ב בבית יוסף ידקא מלשנא דהרמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב וכן כתב בתרימת הדשן והרוקח ג משנה שם וברבי יהודה ד ברייתא שם י"ט וכו' יוסי ה תוספתא פתובה הרי"ף והרא"ש שם ופרש הרמב"ם בפרק ו השעם דאין אדם נזהר בתקונו ונמצאו כמעשה הדין והרשב"א כתב דשם לא יזכר ויאבד ממנו ו משנה שם ז פרש הרי"ף והרא"ש והרמב"ם מהירושלמי ח בית יוסף מהא דהתירו סתם ט משנה שם י כפרוש רש"י שם כ מרדכי בשם הרי"ף ל טור בשם ריב"א מ תשובת הרא"ש כלל כ"ג ג טור בשם אביו הרא"ש ס הגהות סמ"ק מהא דמלתא חדתי שאני תמורה י"ד ע ברייתא שם במועד קטן י"ד פ מרדכי שם בפרק ב בשם אבי העזרי מירושלמי [סימן תקמ"ו] א משנה מועד קטן ח ב מימרא דשמואל י"ח ג הריב"ש בתשובה ד שם במשנה ח ה ברייתא שם דעקר שמחה ונשואין ביום ראשון הוא ו הרשב"א בתשובה ז התוספות שם ח משנה שם ט ברייתא שם ט' י הרמב"ם בפרק ז' דסבירא לה דתנא קמא לא פליג ארבי יהודה כ שם ושם בברייתא [סימן תקמ"ו] א משנה מועד קטן כ"ז ב נמוקי יוסף ג משנה שם כ"ט ד משנה שם ח' ואפלו בחנם כשמואל שם טור בשם הראב"ד והרא"ש והרמב"ם בפרק ז' ה כפרוש הראב"ד ו בית יוסף מהירושלמי ז שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

(מיהו, מתר לישן עם אשתו בחדרו ואין צריך שמיירה):

ח יאף על פי שאין אכלות נוהג במועד אנינות נוהג בו, שאם מת לו מת בחל המועד אסור בדברים שאונן אסור בהם. ואם מת ביום טוב ואינו רוצה לקברו בו ביום, אין עליו דין אנינות, אלא אם כן צריך להחשיף על התחום להכין לו צרכי קבורה, אז חל עליו דין אנינות משה שמחשיף. אבל אם מת ביום טוב שני והוא רוצה לקברו בו ביום, או ביום טוב ראשון ורוצה לקברו על ידי אינו יהודי, חל עליו אנינות:

ו יאף על פי שאין אכלות ברגל, אם מת לו מת ברגל מתעסקים בו ברגל לנחמו, ולאחר הרגל פשיכולו שכעה למיתת המת, אף על פי שערין לא פלה האכלות, מלאכתו נעשית על ידי אחרים סבכתייהם, ועבדיו עושים לו בצנעה בתוך ביתו, ואין צריך לנחמו אחר הרגל מנין הימים שנחמוהו ברגל:

ז כמת לו מת קדם הרגל ונהג אכלות לאפלו שעה אחת לפני הרגל, בטלה ממנו גזרת שכעה, וימי הרגל עולים למנין ל', הרי ז' לפני הרגל והרגל, ומשלים עליהם עד ל'. מודוקא שנהג אכלות באותה שעה, אבל אם שגג או הזיר ולא נהג אכלות, או שהיה סמוך לחשכה ולא היה יכול לנהג, אין הרגל מבטל האכלות ודינו כדן קובר מתו ברגל:

ח יאם נהג שכעה ופגע בו הרגל, מבטל ממנו גזרת ל', אפלו חל יום שכעה בערב הרגל מתר לספר ולכבס בערב הרגל: הגה והוא הדין הרחיצה לדין ונהגין אסור רחיצה כל ל'. ומת רחץ סמוך לערב ואין צריך להמתין עד הלילה

יא אין חופרים פוכין בחפירה וקברות בבנין בחל המועד להיות מוכנים למת שימות, אבל מחנכין אותה, אשאם היה ארץ מקצרו או מאריכו או מרחיבו:

יב אין לתלש עצבים ועפר בחל המועד בבית הקברות כמו שנוהגים לעשות בחל: (דין צדוק הדין במועד, עין ביוה דעה סימן ת"א סעיף ו):

סימן תקמח - דיני אכלות בחל המועד. ובו כ' סעיפים:

א הקובר את מתו בתוך הרגל לא חל עליו אכלות ברגל, אלא לאחר הרגל מתחיל למנות ז' ונהג בהם אכלות ומונה ל' מיום הקבורה ונהג בשאר הלכות ככל גזרת שלשים:

ב במקומות שעושין שני ימים טובים במונה השכעה מיום טוב שני האחרון אף על פי שאינו נוהג בו אכלות, הואיל ומדבריהם הוא, עולה לו מן המנין, ומונה מאחרי ששה ימים בלבד: הגה אם יום שני של ראש השנה עולה למנין ז', עין ביוה דעה סימן שצ"ח ס"ג בהגהות:

ג הקובר את מתו ביום טוב שני של גליות שהוא יום טוב האחרון או ביום טוב שני של עצרת, נוהג בו אכלות אם היה אותו היום מיתה וקבורה, והואיל ויום טוב שני מדבריהם ואכלות יום ראשון של תורה, ידחה עשה של דבריהם מפני עשה של תורה, אבל אם קברו ביום טוב ב' של ראש השנה אינו נוהג בו אכלות, ששניהם ביום ארץ: הגה ויש חולקים דסבירא להו דאין נוהג אכלות בשום יום טוב שני, וכן מנהג פשוט ואין לשנות (ובנו תם והרא"ש):

ד זה שאמרנו שהקובר מתו ברגל לא חלה עליו אכלות, הני מלי דברים של פרהסיא, ואל דברים שבצנעה נוהג

המשך הלכות חול המועד, סימן תקמז - דין מי שמת לו מת בחול המועד

ו אין קורעין על המת בחל המועד אלא לקרוביו ששה חזקים להתאבל עליו, וכן על חכם או על אדם פשוט או אם עמד שם בשעת יציאת נשמה, ועל קרוב שחזק להתאבל עליו ועל חכם קורע אפלו אינו בפניו, אלא שבאה לו שמועה במועד אם הוא בתוך ל' יום, ועל אדם פשוט אינו קורע אלא אם כן ידע בין מיתה לקבורה: הגה ויש חולקים. ונהגו בני אשכנז שלא לקרע במועד כי אם על אביו ואמו, ועל שאר המתים קורעים לאחר המועד (מהרי"ל ותרומת הדשן סימן רפ"ח), ובמקום שאין מנהג יש לקרע על כלם:

ז אין חולצין כתף אלא קרוביו של מת המחזיקים להתאבל עליו, או על חכם:

ח ימכרין בחל המועד, והוא שלא יכרו ברחבה אלא קרוביו של מת. ולא יכרו האבל בתוך ביתו אלא על משות זקופות, לפי שאין כפית המטה ברגל כלל:

ט על החכם מכרין הכל בחל המועד בתוך הרחבה בדרך שמכרין את האכלים, שהכל אכלים עליו:

י עושין כל צרכי המת בחל המועד. גוזזין שערז ומכבסים כסותו ועושין לו ארון בחרצ שבו המת כדי שיהא נפר שהוא לצרף המת, ואם לא היו להם נסרים מביאים קורות ונוסרים מהם נסרים בצנעה בתוך הבית, ואם היה אדם מפרסם עושים אפלו בשוק, ואכל אין פורתין עץ מן היער לנסר ממנו נסרים לארון, ואין חוצבין אבנים לבנות בהם קבר. ובמקום שהיהודים מעט דרים במקום אחד והכל יודעים פשיש מת בעיר, הכל חשוב כמפרסם:

✽ באר הגולה ✽

ח משנה שם כ"ד ט הרא"ש שם בשם הראב"ד מירושלמי י ברייתא שם כ"ה כ הרא"ש שם בשם הראב"ד מהא דאב"י בעבדא דרב ספרא ל שם במשנה כ"ד מ צינתינו לעיל נ שם במשנה ס ברייתא שם כ"ה ע ברייתא שם ח' פ משנה שם צ שם בביתא וכו' שמעון בן גמליאל ק ירושלמי כתבוהו הרי"ף והרא"ש שם ר ירושלמי ש תוספות שם והטור ושאר פוסקים ת משנה וגמרא שם א בדמפרש רב יהודה שם ב הגהות מימוני בפרק ח מהלכות יום טוב בשם הר"מ [סימן תקמח] א טור בשם בעל הלכות גדולות והרי"ף והרא"ש בפרק ג דמועד קטן ב לשון רמב"ם בפרק י מהלכות אכלות ג שם כדעת בה"ג והרי"ף ד הרשב"א בתשובה לדעת הגאונים ה הרמב"ם שם ו תוספות והרא"ש בריש כתבות והרמב"ן בספר תורת האדם ז הרא"ש אביתא דמי שמתו משל לפניו וכו' מועד קטן כ"ג ח ברייתא שם ט"ט ט ר"י י כפרוש רש"י שם כ משנה שם י"ט ל כחכמים בברייתא שם כ' מ רא"ש שם בשם הראב"ד מדקתני קים כפית המטה נ שם במשנה ס שם בגמרא וכאבא שאול

(הנהגות מ'מוני ומרדכי והנהגות אש"ר). ואין צריך לומר אם כל יום ח' להיות בשבת ערב הרגל שמתו לספר בערב שבת, וואם לא גלח בערב הרגל מתו לגלח אחר הרגל, שהרי כבר נתבטל ממנו גזרת שלשים, אבל בתוך הרגל לא יגלח, כיון שהיה אפשר לו לגלח קדם הרגל. וואם כל יום שבעה שלו בשבת ערב הרגל, מתו לגלח בחל המועד, כיון שלא היה אפשר לו לגלח קדם:

ט והא דרגל מבטל גזרת שלשים, בשאר מתים. אבל באביו ואמו שאסור לספר עד שיגיעו בו חבריו, אפלו פגע בו הרגל לאחר ל' יום אינו מבטל:

י וואם חל א' מימי האבלות חוץ מהשביעי בערב הרגל, מתו לכבס, ולא ילבושו עד הלילה. וטוב לזהר מלכבס עד אחר חצות, כדי שיהא נפר שמפני הרגל הוא מכבס. יאכל לרחץ אסור עד הלילה. ויגיש מתידין לרחץ אחר תפלת המנחה סמוך לחשכה: הגה ולידין דנוהגים אסור רחיצה כל ל', אסור לרחץ, דהא הרגל לא בטל ממנו רק גזרת שבעה, והוא הדין לענין כבוס במקום דנוהגין אסור כבוס כל ל':

יא הראש השנה ויום הכפורים חשיבי כרגלים לבטל האבלות:

יב ונהג שעה אחת לפני הפסח, אותה שעה חשוכה בשבעה, וח' ימי הפסח הרי חמשה עשר, ומשלים עליהם (עוד) ט"ו:

יג בשעה אחת לפני עצרת חשוכה כז', ועצרת, כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת בעצרת יש לו תשלומין כל ז' חשוב כז', הרי י"ד, ומשלים עליהם (עוד) י"ו, ויום ב' של עצרת עולה למנין הי"ו:

יד בשעה אחת לפני ראש השנה בטלה ממנו גזרת שבעה מפני ראש השנה, וגזרת שלשים מבטל ממנו יום הכפורים, וימגלח בערב יום הכפורים, והוא הדין לקובר מתו בשלשה לתשרי שמגלח בערב יום הכפורים:

טו בשעה אחת לפני יום הכפורים בטלה ממנו גזרת שבעה מפני יום הכפורים,

וגזרת שלשים מבטל ממנו החג, ומגלח בערב החג:

טז ישעה אחת לפני החג והחג הרי י"ד, ושמניני עצרת שבעה הרי כ"א יום, ויום שני של שמניני עצרת הרי כ"ב, ומשלים עליהם ח':

יז ישמע שמועה קרובה בשבת או ברגל ולמוצאי שבת ורגל נעשית רחוקה, דינו כדיון שמע שמועה רחוקה אחר השבת והרגל, אלא שבשבת וברגל נוהג דברים שבצנעה:

יח ישמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל, אינו נוהג בהם אפלו דברים שבצנעה אלא למוצאי שבת או הרגל נוהג שעה אחת ודיו:

יט ישמע שמועה קרובה בשבת, שבת עולה ליום אחד, ולמחר קורע, והוי לה יום ששי שביעי לאבלות:

כ ואם עשרה ימים אחר החג שמע שמע לו מת בערב החג, אף על פי שאם נמנה שעה אחת לפני החג שבעה, ושבעת ימי החג ויום שמניני עצרת כ"א ועשרה ימים אחרים הרי ל"א, אין לזה דין שמועה רחוקה, אלא דין שמועה קרובה, שאין הרגל עולה למי שלא נהג אבלות קדם לו כלל, וכל שכן למי שלא היה יודע שמע לו מת:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

סימן תקמ"ט - להתענות ד' צומות. ובו ב' סעיפים:

א חובבים להתענות בתשעה באב ובי"ז בתמוז ובג' בתשרי ובי' בטבת, מפני דברים הרעים שארעו בהם:

ב יאף על גב דכתיב בקרא בחדש הרביעי בתשעה לחדש הבקעה העיר, אין מתעניין בט' בו אלא בי"ז, מפני שאף על פי שבאראשונה הבקעה בט' בו, כיון שבשניה הבקעה בי"ז בו, תקנו להתענות בי"ז בו, משום דחרבן בית שני חמיר לן:

~> באר הגולה ~>

סימן תקנ - הקדל שיש בין ט' באב ליתר צומות. ובו ד' סעיפים:

א הכל חובבים להתענות ארבע צומות הללו ואסור לפרץ גדר: הגה מיהו, עברות ומיניקות שמצטערות הרבה אין להתענות (הנהגות מ'מוני וסמגיד פרק ה), ואפלו אינן מצטערות אינן מחיבות להתענות, אלא שנהגו להחמיר. ודוקא בג' צומות, אבל בט' באב מחיבות להשלים (בדלקמן סימן תקנ"ד סעיף ה):

ב בצומות הללו חוץ מט' באב מתירים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום:

ג יכל ד' צומות הללו אם חלו להיות בשבת נדחין לאחר השבת: הגה ואם חלו בערב שבת, קורים בשחרית ומנחה ויחל (בית יוסף), ואם יש חפה ביום התענית בערב שבת, נוהגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל, ואחר כך עושין תפלה (ועין לעיל סימן רמ"ט סעיף ד' אם משלימין התענית):

ד בשבת קדם לצום מכריז שליח צבור הצום, חוץ מט' באב וצום כפור וצום פורים, וסימנך, אכ"ף עליו פיהו, (ומנהג האשכנזים שלא להכריז שום אחד מהם):

סימן תקנא - דיגי שבוע שחל ט' באב להיות בתוכה. ובו י"ח סעיפים:

א משנכנס אב ממעטין בשמחה. ויבר ישראל דאית לה דינא בהדי פותי, לשותמיט מנה, דריע מזלה: הגה מילה שהיא מראש חדש עד ט' באב, נוהגין שהמוהל ובעל ברית ואבי הבן לובשין בגדי שבת (מנהגים), אבל בלאו הכי אסור. אפלו בשבת של חזון אין מחליפין ללבש בגדי שבת, כי אם התנות לכד (מרדכי הלכות ט' באב והנהגות אש"ר פרק ב דתענית ואגדה ורוקח). אבל פורשין פרקת של שבת, אם לא שארע ט' באב בשבת ונדחה, שאז אין פורשין פרקת של שבת. ומי שיש לו נשואין בשבת נחמו, מתו ללבש בגדי שבת בשבת של חזון (מהר"ל):

ע שם בכריתא וקאבא שאלו פ שם בריתא וגמרא קאבא שאלו צ הרא"ש שם בריתא דעל כל המתים כו' שם ק הרא"ש שם בשם הראב"ד ר מימרא דרב הונא שם י"ט ש הנהגות מ'מוני בשם רבינו ור"י הלוי ת משנה שם וכו' שמעון בן גמליאל א מימרא דרב ענני בר ששון שם כ"ד ב שם וכו' אמר ר' אלעזר אמר ר' אבהו ג שם מימרא דרב פפא ד רמב"ן וכן כתב השו"ה שם ו מימרא דרבינא שם ז מימרא דרבי יוסי בר אבין שם ח הרא"ש שם בשם רמב"ן דכיון דאפתי שמועה קרובה היא הוי קובר את מתו ברגל ט גס זה מדברי הרא"ש בשם הרמב"ן י טור בשם סמ"ק כ רבנו ירחם בנתיב כ"ח בשם בעל המאור וכן כתב הרמב"ן בספר תורת האדם [סימן תקמ"א בריתא ראש השנה י"ח ב תוספות שם והרמב"ן בספר תורת האדם [סימן תקנ] א רמב"ן בספר תורת האדם טור ושאר פוסקים ב תוספות בסוף פרק בתרא דתענית ושאר פוסקים ג משנה מגלה ה' וכפרוש רש"י שם וכן כתב רמב"ם בפרק ה מהלכות תענית ד אבוהרבה [סימן תקנא] א משנה תענית כ"ו ב מימרא דרב פפא שם כ"ט

ב ימראש חדש עד התענית ממעטים במשא ובמתן ובבנין של שמחה, בגון בית חתנות לבנו ^האו בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, ^יבגון אכורני של מלכים שנותעים לצל להסתופף בצלו, או ימיני הדס ומיני אהלים. ^{יא}ואם היה בתלו נוטה לפל, אף על פי שהוא של שמחה מתר לבנות, (ולצרך מצוה הכל שרי) ^{יב}ר"ן סוף פרק קמא (תענית). ^{יג}ואין נושאים גשים ואין עושין סעדת ארוסין, אבל לארס בלא סעדה מתר, ואפלו בט' באב עצמו מתר לארס, שלא יקדמנו אחר: הגה ונוהגין להחמיר שאין נושאים מי"ז בתמוז ואילף עד אחר ט' באב (מנהגים):

ג ישובע שחל בו ט' באב אסורים לספור ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבוש עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפלו אין לו אלא חלוק אחד, אסור, וכן המכבסים מקדם בין ללבוש בין להציע בהם המטה, ואפלו מטפחות הידים והשלחן, אסור. ^יוכבוס שלנו מתר, אבל גהוץ (פרוש), מעבירין על הבגדים אפן חלק להחליקו, ערוף) שלנו אסור. וכלי פשתן אין בהם משום גהוץ ויהי הם ככבוס שלנו ומת. ^{יב}יהי מלי לנהוץ ולהניח עד אחר ט' באב, אבל אסור ללבוש בשבוע זה. ^{יג}ונהגו לאסור אפלו כלי פשתן ואפלו ככבוס שלנו, בין ללבוש בין לכבס ולהניח. ^{יד}ואין להקל בדבר מין שנהגו, וכל שפן דאפשר מדינא נמי אסור, שהרי יש ^{טז}מי שכתב דכבוס שלנו קרי (גהוץ) לשל בני בבל, שאין מתלבנים יפה לפי שממיהם הם עכורים, שאינו ארץ הרים וגבעות פארץ ישראל, וכבוס של שאר ארצות אפשר שהוא ככבוס של ארץ ישראל ואסור. ועוד ייש מי שפרש דגהוץ הינו מים ואפר או נתר וברית, וכבוס הינו במים לבד, ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד, ונמצא שכל כבוס של זמן הזה הוי גהוץ ואסור מדינא אפלו בכלי פשתן ללבוש מיהא: הגה

ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ראש חדש עד אחר התענית, אם לא לצרך מצוה, כגון אשה הלוכשת לבנים מתרת לכבס וללבוש לבנים ולהציע תחתיה (רוקח ואור ורוע), אבל בט' באב עצמו לא תלבש לבנים רק לוכשת חלוק בדוק ויפה (הגהת שרי דורא) וכן לכבוד שבת לוכשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות. ואסור לתן כלים לכוכסת אינה יהודית לכבס מראש חדש ואילף, אבל קדם ראש חדש מתר לתת אף על פי שכוכסת אחר ראש חדש (תוספות פרק ב תענית ומהרי"ל):

ד לאחר התענית מתר לספור ולכבס מיד. ^אואם חל ט' באב ביום ראשון או בשבת ונדחה לאחר השבת, מתר בשתי השבתות, בין שקדם התענית בין שאחריו. ^בויש מי שאומר שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו חוץ מיום ה' ויום ו': הגה ונוהגין להחמיר מתחלת ראש חדש לענן כבוס, אבל תספרת נוהגים להחמיר מי"ז בתמוז (מנהגים):

ה אסור לעבריות לכבס בגדי העובד כוכבים בשבוע זה:

ו כלים חדשים, בין לבנים בין צבועים, בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבת זה, (ואנו מחמירין מראש חדש ואילף):

ז יש אומרים שאסור לתקן בגדים חדשים ומנעלים חדשים בשבת זה, ^אויש להחמיר בזה מראש חדש: הגה והוא הדין דאסור לקנותו, וכן אפן ישראל אסור לעשותו לאחרים, בין בשכר בין בחנם (תרומת הדשן ובית יוסף). ונהגו להקל בזה אבל אם ידוע ומפרסם שהמלאכה של אינו יהודי שרי (תרומת הדשן). וכן נהגו לתת לאמנים אינם יהודים לתקן כלים חדשים תוך זמן זה כדי שיהיו מוכנים לאחר התענית, ומיהו טוב למעט בזה במקום דאפשר, דלא עדיף משאר משא ומתן דממעטין:

ח ינשי דנהיגי דלא למשתי (פרוש, לסדר ולצרך החויטין שהולכין לארכו של בגד, והוא מלשון או בשתי או בערב) עמרא מדעילי אב, מנהגא (ונוהגין שלא לקדש

החדש עד אחר תשעה באב) (מהרי"ל ודעת עצמו):

ט יש נוהגים שלא לאכל בשר ושלל לשותות יין בשבת זו (ומתיר בחמץ של יין) (אגדה ומהרי"ל). ^אויש שמוסיפין מראש חדש עד התענית. ^בויש שמוסיפין מי"ז בתמוז: הגה ומצניעים מראש חדש ואילף הסכין של שחיטה, (ובנו ירחם נתיב י"ח חלק ג והגהות מיומני), שאין שוחטים כי אם לצרך מצוה, כגון לחולה או שבת או מילה וכיוצא בו:

י יש מי שאומר, שהנוהגים שלא לאכל בשר בימים הנזכרים, מתירים בתבשיל שנתבשל בו בשר, ^אואסורים בבשר עוף ובשר מלוח ויין תוסס. ^בומתיר לשותות יין הבדלה ובכרת המזון: הגה ונוהגין להחמיר שלא לשותות יין בכרת המזון ולא בהבדלה (תשובת מהרי"ל סימן ק"ו) אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק מתר בעצמו לשותות הבדלה. ובסעדת מצוה כגון מילה ופדיון הבן וסיום מסכת וסעדת ארוסין, אוכלים בשר ושותין יין כל השניכים לסעדה, אבל יש לצמצם שלא להוסיף, ובשבוע שחל ט"ב בתוכה אין לאכל בשר ולשותות יין רק מנזן מצמצם, וזה אפלו בערב תשעה באב שרי (מנהגים ומהרי"ל), ובלבד שלא יהיה בסעדה שמפסיק בה (ד"ע):

יא כל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו אסור, פורץ גדר הוא וינשכנו נחש (ומתיר לשותות כל שכר, אפלו של דבש שקורים (מע"ד):

יב לתספרת שבוע זה, אחד ראשו ואחד כל שער שבו, אסור:

יג מובזקן, כל שמעבב את האכילה מתר:

יד יאסור לגדולים לספור לקטנים ולכבס פסותם בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה: הגה מיהו, בגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי שמוציאים בהם רעי ומשתיינין בהם, הני ודאי משרא שרי ואפלו בגדי שאר קטנים נוהגים להקל (בית יוסף):

✽ באר הגולה ✽

ג ברייתא ובגמרא יבמות מ"ג וכפרוש הרמב"ן בספר תורת האדם וכן העתיק הטור ד ברייתא וגמרא ה רמב"ם פרק ג תענית ו שם בגמרא ז שם ברמב"ם ח טור בשם הירושלמי כתובה הרי"ף ורא"ש שם בתענית ט שם ביבמות י טור בשם רבנו נסים כ משנה תענית כ"ג ובקאימתא דרב ששת שם וברייתא ל רמב"ן בספר תרומת הדשן ושאר פוסקים מהא דרב ששת דבטלו קצרי דבי רב מ ברייתא שם וכפרוש רש"י נ מהא דר' יוחנן ס טור בשם אבי העזרי ע בית יוסף פ הר' יהודה בר יאובן צ נמוקי יוסף ק משנה תענית כ"ט וכו' מאיר וכו' שמעון בן גמליאל ותרנוהו לקלא כרבא שם ר ירושלמי כתובה הרא"ש והר"ן ש טור בשם סמ"ג וסמ"ק ת תרומת הדשן ובית יוסף מהירושלמי א טור בשם הרמב"ם ב שם בשם רבנו שמואל בן נטרנאי והגהות מיומני בשם הרוקח ג טור לדעתו ד שם בשם הירושלמי פרק ד' דפסחים ו שם נתן טעם שבו פסקה אפן השתיה והשעם כי השתות יתרסון ה טור משום דאיכא נוסחאי דגרסי בירושלמי בן וכן כתב הרמב"ם בפרק ח ו שם ובשם הרמב"ם ז שם וכתב הקל בו בשם הרב ר' אשר מפני שבו בשל התמיד וגם נסוף היין ח כל בו ט מרדכי שם י מ"כ תשובה אשכנזית כ הרשב"א בתשובה ל טור בשם הרמב"ן מ שם נ בהלכות שמחות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ט ככל זה בסעדה המפסקת שאין דעתו לאכל עוד אחריה סעדת קבע וכשהוא אחר חצות, אבל אם היה קדם חצות, או אחר חצות ודעתו לאכל אחריה סעדת קבע, אין צריך לזהר בדברים הללו: הגה ומנהג בכל גלילות אשכנז לאכל סעדה קבוצה קדם מנחה, ואחר כך מתפללין מנחה ואוכלים סעדה מפסקת (מהרי"ל). ונוהגין להקבות קצת בסעדה ראשונה כדי שלא יזיק להם התענית, הואיל ופוסקים מבטלים יום כמו ביום פפור, ויש קצת ראיה לזה ממדרש איכה רבתי. מיהו מי שיוכל לסגף עצמו יודע בעצמו שאין התענית מזיק לו ומחמיר על עצמו, נקרא קדוש, כן נראה לי:

י לאם חל תשעה באב באחד בשבת, או שחל בשבת ונדחה לאחר השבת, אוכל בשר ושותה יין בסעדה המפסקת ומעלה על שלחנו אפילו בסעדת שלמה בעת מלכותו. (מיהו, צריך להפסיק מבטולי יום), (סמ"ק):

יא מי שקבל עליו תענית שני וחמישי כל ימות השנה וארע ערב תשעה באב להיות בשני, ישאל על נדרו, או לזה תעניתו ופירע: הגה והגאונים כתבו דמתענה עד אחר תפלת מנחה ואוכל סעדה המפסקת קדם ביאת השמש (הגהות אשרי ומרדכי והרומת הדשן סימן ע"ה) וכן נוהגין והוא הדין מי שמתענה תענית חלום (מהרי"ל):

יב יאין אומרים תחנה ערב תשעה באב במנחה משום דאקרי מועד. ואם הוא שבת אין אומרים צדקתך (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תקנג - דין סעדה

המפסקת. ובו ב' עיפויים:

א אף על פי שאכל סעדה המפסקת מותר לחזור ולאכל, אלא אם כן קבל עליו בפרוש שלא לאכל עוד היום: הגה וקבלה

ישתה יין ולא יאכל שני תבשילין: הגה ואף משקים אחרים כמעט בשתינתן ממה שרגיל לשתות (טור ובית יוסף בשם תוספות ורזקח). וכן לא יאכל אחר סעדתו צנון ומליח, דברים שנוהג בהם בשאר פעמים, כדי שיתנהג בפרישות (מרדכי):

ב יאפלו בשר מלוח שעברו עליו יותר משני ימים ולילה אחת ובשר עופות ודגים וזין מגתו, דחינו שאין לו יותר משלשה ימים, נהגו לאסור:

ג יאפלו בשל מין אחד בשתי קדרות מקרי שני תבשילין וכן יש להתחמיר ולזהר משני מינים בקדרה אחת, אלא אם כן הוא דבר שדרכו בכך כל השנה כגון אפונין (מיני ורעונין ובלע"ז ציצר"י) שנותנים עליהם בצלים וביצים. ותבשיל הנעשה מדבר שנאכל כמות שהוא חי מקרי תבשיל לענין זה: הגה ואין חלוק בין צלי למבשל לענין זה (מרדכי הל' ט' באב):

ד ימתר לאכל פרות כשהם חיים אפילו כמה מינים:

ה ינוהגים לאכל עדשים עם ביצים מבשלים בתוכם שהם מאכל אבילים: הגה ויש נוהגים לאכל ביצים קשים שהוא גם כן מאכל אבילים (הגמ"י פ"ה):

ו מי שאפשר לו לא יאכל בסעדה המפסקת אלא פת חרבה במלח וקיתון של מים: הגה ויש מחמירים לטפל אחר אכילתו פת באפר ולאכלו על שם ויגרס בחצץ וגו':

ז ינהגו לישוב על גבי קרקע בסעדה המפסקת (ואין צריך לחלץ מנעליה) (הגהות מימוני ורמב"ם פ"ו ובית יוסף):

ח יש לזהר שלא ישבו שלשה לאכל בסעדה המפסקת כדי שלא יתחבבו בזמון, אלא כל אחד ישב לבדו ויכרך לעצמו:

המשך הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דין שבוטע שחל תשעה באב להיות בתוכה

טו מי שתכפוהו אבלות של מת ושל שבת זו והכביד שער, מקל בתער אבל לא במספרים, ומכבס כסותו במים אבל לא בנתר ובחול:

טז ע"ש נוהגים שלא לרחץ מראש חדש, פ"יש שאין נמנעין אלא בשבת זו. פ"יש מתענים מ"ז בתמוז עד ט' באב: הגה ולצורך מצוה שרי, ולכן נדה ורחצת וטובלת (מהרי"ל). ואפלו אם טובלת ליל י' מתר לה לרחץ בערב ט' באב אם אי אפשר לה לרחץ ליל י' (אגדה). ונראה שהוא הדין אשה הלוכשת לבנים יכולה לרחץ מעט בדרך בשרא שנה, הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. ונוהגין שלא לרחץ אפילו בצונן מראש חדש ואילך (תרומת הדשן סימן ק"ו) ואפלו בערב שבת של חזון אסור לרחץ כי אם ראשו ופניו וידיו ורגליו, בצונן (מהרי"ל ותשובת מהרי"ל סימן ט"ו ובית יוסף). ויש מקלים בחפפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת:

יז יטוב לזהר מלומר שהחנינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אלא על פדיון הבן אומר ולא נחמין המצוה. (וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב מתר לברך ולאכלו בין המצרים), (בגמ"י ואב סימן קס"ג ותשובת מהרי"ל):

יח יצריך לזהר מ"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי מד' שעות עד ט' שעות, (משום שבהם קטב מרירי שולט), ולא יבו התלמידים בימים ההם:

סימן תקנב - דין ערב תשעה

באב. ובו י"ב עיפויים:

א א"ערב תשעה באב לא יאכל אדם בסעדה המפסקת שאוכלה אחר חצות בשר ולא

סג - באר הגולה

ס ברייתא מועד קטן י"ז וכאוקימתא דרב חסדא ע טור בשם אבי העזרי פ מרדכי שם צ טור מיום שהבקעה העיר ויש אומרים כנגד ג' שבועים שהתענה דניאל ק תשובה אשכנזית בשם ספר חסידים ר בית יוסף לדעתו ש הנהגות מימוני החדשות והרוקח בסימן ש"ט ממדרש איכה רבתי ומדרש תהלים מזמור נ"ח [סימן תקנב] א משנה תענית כ"ז וכתבא קמא ב טור והנהגות אשרי בסוף תענית בשם אור זרוע ג שם בשם הרי"ץ גיאור ד שם בשם הרמב"ן ה שם בשם אביו הרא"ש ו שם ז ב"י ח טור מהא דרבי יהודה בר אלעאי תענית ל' ט שם בשם אבי העזרי י שם בשם אביו הרא"ש והנהגות מימוני כ מיקרא דרב יהודה שם ל' ותרויהו לקלא ל ברייתא שם כ"ט וכן כתב הטור בשם אביו הרא"ש מ תרומת הדשן סימן ער"ה בשם תשובת הרא"ש נ הנהגות מימוני [סימן תקנב] א טור בשם התוספות ואביו הרא"ש וכן

בלב אינה קבלה, אלא צריך להוציא
בשפתיו (בית יוסף בשם התוספות):

ב בתשעה באב לילו כמו לכל דבר, ואין
אוכלים אלא מבעוד יום, ובין השמשות
שלו אסור כיום כפור. הגה ומת' ברחיצה
וסיכה ונעילת הסנדל עד בין השמשות.
מיהו, בחל נזהגין לחלץ מנעלים קדם
שיאמר ברכו, ואם הוא שבת חולצים לאחר
ברכו, מלבד שלים צבור שחולץ קדם ברכו
(הגהות מימוני) רק אומר תחלה המבדיל
וכו', (מנהגים בשם מהר"ק). ונהגו שלא
ללמד בערב ט' באב מחצות ואילך כי אם
בדברים המתירים בט' באב, ולכן אם חל
בשבת אין אומרים פרקי אבות (מהרי"ל
ומנהגים) וכן לא יטיל ערב תשעה באב:

**סימן תקנד - דברים האסורים
בתשעה באב.** וכו' כ"ה סעיפים:
א "תשעה באב אסור ברחיצה וסיכה ונעילת
הסנדל ותשמיש המטה, ואסור לקרות
בתורה נביאים וכתובים ולשנות במשנה
ובמדרש ובגמרא, בחלכות ובאגדות,
משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי
לב. בתינוקות של בית רבן בטלים בו.
אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים
שבירמיה, ואם יש ביניהם פסוקי נחמה
צריך לדלגם:

ב יומת' ללמד מדרש איכה ופרק אלו
מגלחין, וכן ללמד פרוש איכה ופרוש
איוב:

ג "יש מי שאוסר ללמד על ידי הרהור:

ד יומת' לקרות כל סדר היום ופרשת
הקרבנות ומשנת איזהו מקומן ומדרש
רבי ישמעאל: הגה ומת' לחזר הפרשה
בט' באב (מנהגים):

ה יעבור ומיניקות מתענות בט' באב בדרך
שמתענות ומשלימות כיום כפור, "אכל
בג' צומות אחרים פטורים מלהתענות,
טואף על פי בן ראוי שלא תאכלנה
להתענג במאכל ובמשתה אלא כדי קיום
הנולד (ועין לעיל סימן תק"נ סעיף א):

ו "חיה כל ל' יום וכן חולה שהוא צריך
לאכל אין צריך אמד, אלא מאכילין אותו

מיד דבמקום חלי לא גזרו רבנן: הגה
ומיהו, נזהגין להתענות כל זמן שאין להם
צער גדול שהיה לחוש לסכנה, והמקל לא
הפסיד:

ז ירחיצה אסורה בט' באב, בין בחמין בין
בצונן, אפלו להושיט אצבעו במים אסור:

ח לטבילה של מצוה בזמנה מתרת. "אכל
בזמן הזה אין טבילה בזמנה, הלכך לא
תטבל בו, יוכן נהגו:

ט "אם היו ידיו מלכלכות בטיט ובצואה,
מת' לרחץ להעביר הלכלוך, ולא יטל כל
ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך:
הגה ואם עשה צרכיו אם מת' לרחץ, דינו
כמו ביום כפור. ועין לקמן סימן תרי"ג
סעיף ג:

י "נוטל אדם ידיו שחרית, וצריך לזהר
שלא יטל ידיו אלא עד סוף קשרי
אצבעותיו:

יא יולאחר שנגב ידיו ועדין לחות קצת,
מעבירים על עיניו. "ואם היה לפלוף על
גבי עיניו ודרכו לרחצם במים, רוחץ
ומעבירו ואינו חושש דהנה לה בטיט
וכצואה שרוחץ בדרכו ואינו חושש:

יב "החולץ להקביל פני רבו או אביו או מי
שגדול ממנו או לצרכי מצוה, עובר במים
עד צוארו ואינו חושש, "וכן בחזרה
מת':

יג "שהולך לשמר פרותיו, עובר במים עד
צוארו ואינו חושש, אכל בחזרה אסור:

יד "הבא מן הדרך ורגליו בהות, מת' לרחץ
במים: הגה ומת' לשרות מפה במים בערב
ט' באב, ומוציאה מן המים והיא מתנבכת
ומקנח בה פניו ידיו ורגליו, אפלו אינו
עושה רק לתענוג שרי פיון שהיא נגובה
(טור):

טו "סיכה אינה אסורה אלא של תענוג, אכל
מי שיש לו חטטין בראשו סך בדרכו
ואינו חושש:

טז בנעילת הסנדל, דוקא של עור, אכל של
בגד או של עץ או של שעם (פרוש, קלפי
עץ) וגמי מת', יושל עץ מחפה עור אסור:

❧ באר הגולה ❧

יז יאכל ומנחה שמהלכים בדרך מתרים
בנעילת הסנדל, וכשנגיעו לעיר יחלצו,
וכן בט' באב: הגה וכן במקום שדרים בין
האינים יהודים לא יחלץ כי אם ברחוב
היהודים, וכן נהגו (טור והגהות מימוני
והגהות מרדכי ריש פרק קמא):

יח "יש מי שאומר שלא יישן בליל ט' באב
עם אשתו במטה, ונכון הדבר, משום לך
לך אמרינו לזוירא:

יט "אם חל ט' באב בשבת מת' בכלל, אפלו
בתשמיש המטה: "יש אוסרים תשמיש
המטה וכן נזהגין (טור בשם ר"י ואגור
ומנהגים):

כ "אין שאלת שלום לחברו בתשעה באב.
והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום,
משיבים להם בשפה רפה ובכבוד ראש:

כא "יש מי שאומר שלא ילך ויטיל בשוק,
כדי שלא יבא לידי שחוק וקלות והתול:

כב "מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב
עושין, במקום שנהגו שלא לעשות אין
עושין, ובכל מקום תלמידי חכמים
בטלים, וכל הרוצה לעשות עצמו תלמיד
חכם לענין זה, עושה, ואפלו במקום
שנהגו שלא לעשות, מת' על ידי אינו
יהודי אפלו בביתו. ופרקמטין להרויח
ולהשתפר, במקום שנהגו שלא לעשות
מלאכה אסור, ובמקום שנהגו לעשות
מת' אלא שממעט, שאפלו משנכנס אב
ממעטין מלשא ולתת: הגה ולא נהגו
באסור מלאכה כי אם עד חצות (מנהגים).
ונהגו להחמיר עד חצות בכל מלאכה שיש
בה שהי קצת אפלו מעשה הדיוט, אכל דבר
שאין בה שהי, כגון הדלקת נרות או קשינה
וכדומה, מתרת. ולחלב הפרות, טוב לעשות
על ידי אינו יהודי אם אפשר באינו יהודי:

כג לימלאכת דבר האבד מת', בדרך שאמרו
בחלו של מועד:

כד "כל העושה מלאכה בתשעה באב אינו
רואה סימן ברכה מאותה מלאכה:

כה "כל האוכל ושותה בתשעה באב אינו
רואה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על
ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. "וכל

כתב הרי"ף לענין תענית צבור שפוסק מבעוד יום בפרק קמא דתענית ב רמב"ם בפרק ה' מהא דפסחים נ"ד (פרוש מפני הטרור) [סימן תקנד] א ברייתא תענית ל'
ב כר' יהודה שם ג הגהות מימוני התשעות בשם הנל בו ד תשובת מהרי"ל ה אגור בשם מהר"י מולין ו טור בשם הרמב"ן ז מימך דרכא פסחים נ"ד ח הרב המגיד
פרק ה' מהלכות תענית מהא דרכא והרשב"א בתשובה ט שם י טור בשם הרמב"ן בתורת האדם ושאר פוסקים כ מימך דר' אלעזר פסחים נ"ד כ ברייתא תענית י"ג
וכתנא קמא מ תוספות בשם ר"י ביצה י"ח נ מהרי"ק בסימן ל"ה ס ה"א בשם הסבכת הפוסקים פ טור בשם הירושלמי כפי גרסתו ופרושו
צ שם בשם הרי"ף גאות וכן כתב הרמב"ן בתורת האדם ק ברייתא יומא ע"ז ר מהא דרב יוסף שם ש מהא דרכא שם ת טור בשם הירושלמי שם א ברייתא יומא שם
ב ממשקעות הגמרא שם ע"ח וכן פסקו הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בהלכות יום כפור ג טור יורה דעה סימן שפ"ב ד ירושלמי בפרק קמא דתענית וכתבנוהו הרי"ף והרא"ש
ה הגהות מרדכי דמועד קטן ו טור בשם אביו הרא"ש מלשון התוספתא ושכן כתב רמב"ן ז תוספות וירושלמי, וכן פסקו הפוסקים ח כל בו ט משנה פסחים נ"ד וכו'
שמעון בן גמליאל תוספות י רוקח כ רשב"א בתשובה ל שם בתשובה מ ברייתא תענית ל' נ ברייתא שם ס ברייתא שם

האוכל בשר או שותה יין בסעדה המפסקת, עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם:

סימן תקנה - דיני תפלין וציצית בט' באב. ובו ב' סעיפים:

א "נוהגים שלא להניח תפלין בתשעה באב שחרית ולא טלית, אלא לובשים טלית קטן תחת בגדים בלא ברכה, ובמנחה מניחים ציצית ותפלין ומברכים עליהם:

ב יוש מי שנוהג לשכב בליל תשעה באב מטה על הארץ, יומשים אכן תחת ראשו: הגה ויש לאדם להצטער בענין משכבו בליל תשעה באב, שאם רגיל בב' פרים לא ישכב כי אם באחד (תוספות סוף תענית). ויש בני אדם משימים אכן תחת מראשותיהם, וזכר למה שנאמר וינח מאבני המקום, שראה ה' חרפן (מדרכי דמועד קטן). מיהו, עברות שאינן יכולין להצטער אינן חייבות בכל אלה (תוספות). וימעט אדם מכבודו והנאתו בתשעה באב בכל מה שאפשר:

סימן תקנו - תשעה באב שחר' ביום ראשון. ובו סעיף אחד:

א "ליל תשעה באב שחר' באחד בשבת, כשרואה ה'ר אומר בורא מאורי האש, ואין מברך על הבשמים, ובליל מוצאי תשעה באב מבדיל על הכוס ואינו מברך לא על ה'ר ולא על הבשמים:

סימן תקנו - לומר נחם ונחנו בתשעה באב. ובו סעיף אחד:

א "בתשעה באב אומר בבונה ירושלים נחם ה' אלהינו את אבלי ציון וכו', ונחנו בשומע תפלה. ואם לא אמר לא זה ולא זה אין מחזירין אותו: הגה והמנהג פשוט שאין אומרים נחם רק בתפלת מנחה של תשעה באב, לפי שאז הציתו במקדש אש ולכן מתפללים אז על הנחמה (רוקח ואבודרהם). מי שאכל בתשעה באב יאמר נחם בברכת המזון (מהרי"ל):

סימן תקנה - במוצאי תשעה באב אין

אובליין בשר. ובו סעיף אחד:

א "בט' באב לעת ערב הציתו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי, ומפני כך מנהג בשר שלא לאכל בשר ושלל לשותות יין בליל עשירי ויום עשירי: הגה ויש מחמירין עד חצות היום ולא יותר (הגהות מ'מוני). אם חל תשעה באב בשבת ונדחה ליום א', מתר לאכל בשר ויין יום ב', אבל בלילה אסור מפני אכלות של יום (מהרי"ל):

סימן תקנו - מנהגי תשעה באב ודין מילה בתשעה באב. ובו י' סעיפים:

א "אם חל תשעה באב במוצאי שבת, אין אומרים צדקתך במנחה בשבת: הגה ומבדילין בלילה בתפלה כשאר מוצאי שבת (הגמ"ר הלכות ט' באב), ואם שכח מלהבדיל, עין לעיל סימן רצ"ד סעיף ג. ומתפללים בנחת ודרך בכי כפאבלים. וכן עושים בקריאת איכה (הגהות מ'מוני), ובכל איכה מגביה קולו יותר (מהרי"ל), וכשמגיע החזן לפסוק השיבנו אומרים אותו הקהל בקול רם ואחר כך החזן וחזור הקהל ואומרים השיבנו בקול רם, וכן החזן (הגהות מ'מוני):

ב ב' בליל ט' באב (מתפללים ערבית ואומרים איכה וקנינות), (הגהות מ'מוני ומהרי"ל), ואומר אחר קנינות ואיכה סדר קדשה, ומתחיל מואתה קדוש. וואם חל במוצאי שבת, אין אומרים ויהי נעם: הגה ולא למנצח בנגינות, ולא ויתן לך (כל בו). ומסירין הפרכת מלפני הארון, על שם בצע אמרתו (מנהגים):

ג ליל תשעה באב ויומו יושבים בבית הכנסת לארץ עד תפלת המנחה. (ועכשיו נהגו לישוב על ספסליהם מיד אחר שיצאו מבית הכנסת שחרית, ומארכיין עם הקנינות עד מעט קדם חצות). "ואין מדליקין נרות בלילה, כי אם נר אחד לומר לאורו קנינות ואיכה:

ד "אין אומרים תחנון (ולא סליחות) (הגהות אשרי) בט' באב ואין נופלים על פניהם,

משום דמקרי מועד: הגה וקורין בתורה פי תוליד בנים, ומפטירין ב'קמזה אסף אסיפם. וכל הקדישים שאומרים אחר איכה עד שיוצאים למחר מבית הכנסת אין אומרים תתקבל. ואין אומרים אל ארץ אפים (טור ומנהגים). ולא למנצח (מנהגים). ולא פטום הקטרת (מדרכי). ואין צריך לשנות מקומו בתשעה באב:

ה יבשעת הקנינות אסור לספר דבר ולצאת חוץ, כדי שלא יפסיק לבו מן האבל, וכל שכן שלא לשוח עם העובד בוכבים. (ונוהגין לומר קצת נחמה אחר הקנינות לפסק בנחמה) (הגהות מ'מוני):

ו "אם יש אבל בעיר, הולך בלילה לבית הכנסת, וגם ביום עד שיגמרו הקנינות:

ז "אם יש תינוק למול מלין אותו אחר שגומרים הקנינות. ויש ממתינין למולו עד אחר חצות. ומברכים ברכת המילה בלא בשמים, (והמנהג כסבא ראשונה) וואם היולדת מצויה במקום המילה יברך על הכוס ותשתה ממנו היולדת, והוא שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס. וואם אינה שם, יברך על הכוס ויטעים לתינוקות:

ח מבעל ברית לובש בגדים אחרים, אף לא לבנים ממש: הגה ואבי הבן והמוהל והסנדק כלם נקראים בעלי ברית (בית יוסף). ומתר ללבש בגדי שבת לאחר שגמרו הקנינות ובאין למול התינוק, אבל לא ללבשו לבנים (מהרי"ל):

ט יט' באב שחר' להיות בשבת ונדחה ליום א', בעל ברית מתפלל מנחה בעוד היום גדול ורוחץ ואינו משלים תעניתו, לפי שיום טוב שלו הוא:

י "נוהגים שלא לשחט ושלל להכין צרכי סעדה עד אחר חצות: הגה והולכים על הקברות מיד שהולכים מבית הכנסת (בית יוסף בשם תוספות). ואם ארע מת בט' באב אין אומרים צדוק הדין תשב"ץ):

— ❧ — באר הגולה — ❧ —

סימן תקנה א טור ב כל בו בשם הר"ש מאבא ג הנהגות מדרכי [סימן תקנו] א טור בשם בה"ג וישן הספים הרא"ש וכן כתב רב נטוראי וכן כתבו פוסקים [סימן תקנו] א וירושלמי כתבוהו הר"ה והרא"ש בסוף מסכת תענית וכתבו דנהגו לאמרו בבונה ירושלים מהא דמשמה דרב במסכת עבודת גלולים ב מהא דתני רב אושעיא שבת כ"ד [סימן תקנה] א ברייתא תענית כ"ט [סימן תקנו] א טור וכן כתב אשרי"י והנהגות אשרי"י בסוף תענית והמדרכי בריש מועד קטן ב טור ג שם ובשם רב צמח זאון ורבנו נסים ושאר פוסקים ד הנהגות בשם מהר"ם ומהנה הצרפתים ה הרא"ש בסוף תענית ממדרש איכה רבתי ו טור והמדרכי בריש מועד קטן והרומק והנהגות אשרי"י ז מסכת סופרים פרק י"ח וכן כתב הרמב"ן בספר תורת האדם והטור ח הרא"ש בסוף תענית בשם הר"מ ט טור י שם וכן כתב המדרכי לב' הדעות ושאר פוסקים כ הרשב"א בתשובה ל טור בשם התוספות, דלא חישינן דלמא אתי למסרף ולשתות אף בלא זה כיון שאינו דבר קבוע מ שם נ טור מעשה ברבי יעב"ץ מהא דתניא אמר ר' אליעזר בר צדוק תענית י"ב ס הרא"ש סוף תענית בשם הר"מ

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

רשאי לשללן למללן ללקטן ולתפרן במין סלמות:

ה"ה הולך וקא לירושלים הולך וקא תוף ל' יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע (והוא הדין בערי יהודה ובמקדש):

הלכות תענית

סימן תקסב - דין קבלת התענית. ובו י"ג סעיפים:

א"כל תענית שלא שקעה עליו חמה, דהינו שלא השלימו כעד צאת הכוכבים (דהינו שיצאו ג' כוכבים בינונים או שהלכנה זורחת בכת ותאיר על הארץ) (הגהות אשרי פרק קמא תענית והגהות מימוני פרק א) אינו תענית, ואם דעתו לאכל קדם לכן אינו מתפלל עננו: הגה מיהו, נוהגין להתפלל עננו אף על פי שאין משלימין עד צאת הכוכבים, וכן דעת מקצת רבנותא (תרומת הדשן סימן קנ"ו), ונראה לי דדוקא ביחיד דאומר עננו בשומע תפלה, דכלא הכי יכול להוסיף כמו שנתבאר לעיל סימן קי"ט, אבל ש"צ לא יאמר עננו אלא אם כן משלימין, וכן נוהגין:

ב"יש אומרים שמי שרגיל להתענות עשרת ימי תשובה כיון שאין רגילות לקבלם בתפלה אין צריך להתענות עד צאת הכוכבים אלא עד שיצא מבית הכנסת: הגה והיחיד מתפלל עננו (הגהות אשרי ומדכי פרק קמא תענית) וכן חתן יתפלל עננו קדם שוכנס לחפה ואז יוכל לשתות מכוס של ברכה (תרומת הדשן סי' קנ"ז) אבל מי שמתענה מ"ז בתמוז עד תשעה באב צריך להשלים אף על גב דאינו צריך קבלה, וכן מי שאינו מתענה כל עשרת ימי תשובה רק מתענה יום או יומים, בעי קבלה

ד"וכן גזרו על עטרות חתנים שלא להניח כלל, וישראל יניח החתן בראשו שום כליל, שנאמר, הסר המצנפת והרים העטרה. וכן גזרו על עטרות הפלה כ"אם היא של כסף, אבל של גדיל מותר לכלה. ודוקא לחתן וכלה, לאכל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו:

ה"מאסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

סימן תקסא - דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בקרבן ובו ה' סעיפים:

א"הרואה ערי יהודה בקרבן אומר ערי קדשך היו מדבר וקורע (ואינו חייב לקרע אלא בשמיעה סמוך להם כמו מן הצופים לירושלים) (בית יוסף):

ב"הרואה ירושלים בקרבן אומר, ציון היתה מדבר שממה וקורע, וכשרואה בית המקדש אומר, בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה להרבה, וקורע. ומהיכן חייב לקרע, מן הצופים, ואחר כך כשיראה המקדש קורע קרע אחר, ויכול קריעה טפח. ואם בא דרך המקדש שאז רואה המקדש תחלה, קורע על המקדש טפח, ואחר כך כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל שהוא:

ג"האם קרע על אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע כשיראה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחלה, אין צריך לקרע על שאר ערי יהודה:

ד"כל הקרעים האלו בידו ומעמדו, וקורע כל כסותו שעליו עד שיגלה את לבו, ואינו מאחה קרעים אלו לעולם, ואכל

המשך הלכות תשעה באב
סימן תקס - לעשות זכר להרבה. ובו ה' סעיפים:

א"משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באותו הדור שאין בונין לעולם בנין מסיד ומכיר כבנין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשיר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד. ויהלוקה חצר מסידת ומכירת (פרוש, מצירת), הרי זו בחזקתה ואין מחיבים אותו לקלף בפתלים:

ב"וכן התקינו שהעורף שלחן לעשות סעודה לאורחים, מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב, משירה מין ממיני התכשיט שנוהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם. והכשהחתן נושא אשה, לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפלין: הגה ויש מקומות שנהגו לשבר כוס בשעת חפה או לשום מפה שחנה או שאר דברי אבלות בראש החתן (כל בו). וכל אלה הדברים כדי לזכר את ירושלים, שנאמר אם אשפך ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

ג"וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה ויש אומרים דוקא מי שרגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, או בבית המשתה (טור). ואסור לשמעם מפני התרבה. ואפלו שיר בפה על היין אסורה, שנאמר בפסוק לא ישתו יין. ובכר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקב"ה על היין: הגה וכן לצרף מצנה כגון בבית חתן וכלה, הכל שרי (תוספות וסמ"ג והגהות מימוני):

— ❧ — באר הגולה — ❧ —

וסימן תקס"א בריתא ברא ס' ב לשון הרמב"ם בסוף הלכות תענית מבריתא דאין מסידין וכו' ג שם בבריתא ד שם בבריתא וקפדוש רמב"ם שם ה מימרא דר' יצחק שם ו משנה סוטה מ"ט ז מהא דמר עוקבא גטין ז' ח משנה סוטה מ"ט ט מהא דרבינא ומר בר רב אשי גטין ז' י משנה שם בסוטה כ דמפרש ר' יוחנן ובריתא שם ל רמב"ן בתורת האדם בשם רבנו תם מהא דגיתין ז' מ מימרא דרבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי ברכות ל"א [סימן תקס"א] א מימרא דר' אלעזר מועד קטן כ"ו ב בריתא שם ג קדין מי שמת לו מת אחר מת ד הרמב"ם לפי פרושו שם בגמרא הא דפגע במקדש וכו' ה וכן דקדק רא"ש שם והרב המגיד בסוף הלכות תענית בשם הרמב"ן ו הרמב"ם שם מבריתא דאלו קרעים שאין מתאחים וכו' שם בגמרא מועד קטן כ"ז ז בריתא שם ח ירושלמי בפרק ט דברכות והביאו הרא"ש פרק ב דמועד קטן וכן כתב הרמב"ם [סימן תקס"ב] א מימרא דרב חסדא תענית י"ב ב הרא"ש שם ג טור בשם אבי העזרי

והשלמה (תרומת הדשן סי' קמ"ז). ונראה לי
דדוקא בסתם אבל אם התנה שלא להשלים
הרשות בידו דלא עדיף משאר תענית:

ג יחיד שקבל עליו תענית סתם בערב שבת,
צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אם לא
שפרש בעת קבלת התענית עד שישלימו
הצבור תפלתם (ועי' לעיל סימן רמ"ט):

ד "תענית חלום צריך להתענות עד צאת
הכוכבים ואפלו בערב שבת (ועי' לעיל
סימן רמ"ט סעיף ד):

ה יכל תענית שלא קבלו עליו היחיד מבעוד
יום אינו תענית: הגה להתפלל עגנו, ולא
לענין אם חייב תענית סתם ומתענה כף לא
יצא ידי נדרו (מרדכי והגהות ממוני פרק א).
מיהו, יש אומרים דמתפלל עגנו (מרדכי בשם
ר"י), וכן נראה לי לנהוג בתענית יחיד. ולכלי
עלמא המתענה תענית חלום מתפלל עגנו
אף על פי שלא קבלו עליו מאתמול:

ו יאימתי מקבלו, בתפלת המנחה אומר
"בשומע תפלה או ט"אחר שסיים תפלתו
קדם שיעקר רגליו, הריני בתענית יחיד
מחר. יהי רצון שתהא תפילתי ביום תענית
מקבלת. ואם לא הוציא בפיו, אם הרהר
בלבו שהוא מקבל תענית למחר יהי
קבלה, כו' והוא שיהרהר בן בשעת תפלת
המנחה: הגה וטוב יותר לקבלו אחר תפלה
מבשעת תפלה כדי שלא להפסיק תפלתו
(המגיד והגהות ממוני כל בו ובית יוסף):

ז לקבל עליו תענית בתפלת המנחה, אף
על פי שהוא אוכל ושותה בלילה, לא
הפסיד כלום, כו' וכן אם קבל עליו
להתענות ג' או ד' ימים או יותר זה אחר
זה, להתענות בימים ויאכל בלילות, אף
על פי שהוא אוכל כל הלילה, לא
הפסיד כלום, דהוי קבלה לכלם אף על
פי שלא קבל כל אחד ואחד במנחה
שלפניו: הגה ואם קבל להתענות שני ימים
רצופין, מתר לאכל בלילה שבניהם, אם
לא פרש בקדיא אף על הלילה (מרדכי פרק
קמא דתענית), ואז מתפלל כל יום במנחה
עגנו, (פסקי מהרא"י סימן ק"ח):

ח אם קבל עליו בתפלת המנחה ג' או ד'
תעניות ולא רצופין זה אחר זה, כגון
שקבל עליו להתענות שני וחמישי ושני
וכיוצא בזה, יוש מי שמסתפק אם סגי
בקבלה אחת לכלם או אם צריך קבלה
לכל אחד ואחד: הגה מיהו, נהגו העם
לקבלם בקבלה אחת וסגי בהכי, וכן דעת
מקצת רבנותא (מרדכי והגהות ממוני):

ט סקבל עליו להתענות למחר והתענה,
ובלילה שלאחר התענית נמלך להתענות,
אף על פי שלן בתעניתו, שלא אכל
בלילה והתענה כל היום השני, אינו
תענית, מפני שלא קבלו עליו מבעוד
יום:

י "מתענה אדם תענית שעות, כו' והוא שלא
יאכל כל היום. כפיצד, (הרי) שהיה
טורד בחפציו ומתעסק בצרכיו ולא אכל
עד חצות או עד ט' שעות, ונמלך
להתענות בשעות שנשארו מן היום, הרי
זה מתענה אותם שעות ומתפלל בהם
עגנו, שהרי קבל עליו התענית קדם
שעות התענית. וי'יש אומרים שגם זה
תענית שעות וצריך שיקבלנו עליו
מאתמול, והיכי משפחת לה, כגון שקבל
עליו מאתמול להתענות עד חצי היום
וכשהגיע לחצי היום נמלך וגמרו, או
שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום
ואילך ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי
היום ראשון, הרי זה תענית שעות:

יא אם קבל עליו התענית עד חצי היום ואכל
אחר כך, או שאכל עד חצי היום וקבל
עליו תענית משם ואילך, אינו נקרא
תענית להתפלל עגנו, שאכל נקרא תענית
לענין שצריך להשלים נדרו:

יב "תענית שגוזרים על הצבור, אין כל יחיד
צריך לקבלו בתפלת המנחה, אלא ש"צ
מכריז התענית ודרי הוא מקבל. וי'יש
אומרים דהני מלי בארץ ישראל שהיה
להם נשיא, לפי שגזרתו קיימת על כל
ישראל, אבל בחוץ לארץ צריכים כל
הצבור לקבל על עצמם פיהדיים שקל
אחד מקבל על עצמו:

יג י'יש מי שאומר שמי שנדר ואמר אם לא
אלף למקום פלוני אשב בתענית, מאחר
שמה שהתנה הוא דבר הרשות, הוי
אסמכתא (פרוש, שאדם סומך בדעתו שיוכל
לעשות דבר אחד ועל סמך זה הוא נדר או
מתחייב בדבר מה). אבל אם אמר, אם לא
אעשה מצוה פלונית אשב בתענית, וכן
אם אמר, אם יצילני ה' מצרה, או, אם
יצליח דרכי, לא הוי אסמכתא:

סימן תקסג - דין מי שהרהר
בלבו להתענות. ובו סעיף אחד:

א "מי שהרהר בלבו שלא בשעת תפלת
המנחה להתענות למחר, לא הוי קבלה,
דלא עדיף מהוציא בפיו להתענות למחר,
דלא הוי קבלת תענית כיון שלא קבלו
בתפלת המנחה:

סימן תקסד - דין ליל ששפני
התענית. ובו סעיף אחד:

א "כל תענית שאוכלים בו בלילה, בין צבור
בין יחיד, הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה
עמוד השחר, כו' והוא שלא ישן (שנת קבע)
(טור), אבל אם ישן (שנת קבע), אינו חוזר
ואוכל ולא שותה אלא אם בן להתנה
לאכל או לשותות: הגה ויש אומרים
דבשתיא אין צריך תנאי, דמסתמא דעתו של
אדם לשתיה אחר השנה והוי כאלו התנה
(טור ומרדכי והגהות ממוני והגהות אשרי):

סימן תקסה - דין תפלת עגנו.
ובו ו' סעיפים:

א "יחיד אומר עגנו בשומע תפלה, בין יחיד
שקבל עליו תענית כפי יחיד המתפלל עם
הצבור בתענית צבור, כו' וכן ש"צ שמסדר
תפלתו בלחש כפיד דמי ובשומע תפלה:
הגה ואמרו קדם פי אתה שומע וכו', ולא
יחתם בעונה בעת צרה, אלא כשמיגיע לבכל
עת צרה וצוקה יסיים פי אתה שומע תפלת
וכו' (בית יוסף בשם תוספות). ולא ישנה
ממטבע הברכה, אפלו כשמתענה יחיד יאמר
עגנו בצום תעניתנו וכו' (רשב"א סימן נ"ח):

ב י'אם שכח מלומר עגנו, אין מחזירין אותו
(ועי' לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' וה), ואם
נזכר קדם שצריך רגליו "אומר בלא
חתימה, (לאחר תפלתו):

באר הגולה

ד צינתי לעיל בסימן רמ"ט ה גם זה צינתי שם ו מיקרא דשמואל שם ז שם י"ב כשמואל ח טור רבנו תם ט כפרוש רש"י י טור רבנו תם דהוי בכלל
נדיב לב מנה דשבועות כ"ו כ עי' לקמן סימן תקס"ג ל מיקרא דר' הונא שם מ לגרסת ר"מ שם נ טור בשם הרא"ש ס מיקרא דרב הונא י"ט וכגרסת ספרים שלנו
הרא"ש שם ע שם במקרא עבודה זרה ל"ד פ אוקימתא דרב חסדא שם י"א צ לפרוש רש"י שם ק לפרוש הרא"ש שם וסמ"ק והר"ן והראב"ד בהשגות פרק ח ר מהנהו
תרי מיקרא דר' חסדא ש הרא"ש שם אהא דר' יהודה ור' יונה שם בירושלמי והתוספות בעבודה זרה שם ת הרא"ש שם בשם הראב"ד מהירושלמי דר' יהודה נשיאה
גזר תעניתא וכו' והגהות ממוני פרק א' וכן נראה מדברי הרמב"ם א הר"ן בשם הרמב"ן ב רבנו יוחנן נתיב י"ט [סימן תקסג] א צינתי לעיל סעיף י' [סימן תקסד] א ברייתא
תענית י"ב וכרבי ב כלשנא בתרא דרבא שם טור בשם אביו הרא"ש ושאר פוסקים ג ירושלמי שם וכן הסכמת רב הפוסקים [סימן תקסה] א מיקרא דר' יצחק ורב
ששת תענית י"ג ב הרא"ש שם ג כל בו ד ברייתא שבת כ"ד ה טור לדעתו

ג י"ש אומרים שאין היחיד אומר עננו כי אם במנחה, שמא יאחזנו בלמוס ונמצא שקרן בתפלתו, אבל ש"צ אומרו וגם בתפלת שחרית כשהוא מתפלל בקול רם, שאי אפשר שלא יתענו קצת מהקהל. והבארבע צומות גם היחיד אומרו בכל תפלותיו, דאפלו יאחזנו בלמוס ויאכל שיף שפיר למימר עננו ביום צום התענית הזה, כיון שתקנו חכמים להתענות בו: הגה ונהגו בכל הצומות שלא לאמרו כי אם במנחה, מלבד ש"צ שאומר שחרית כשמתפלל בקול רם:

ד טוב לומר בתחנונים שאחר תפלת המנחה לאחר אלהי נצור וכו' רבון כל העולמים, גלוי ונדע לפניה שבזמן שביית המקדש קים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבים ממנו אלא חלבו ודמו וכו':

ה אין היחיד רשאי לומר שלש עשרה מדות בדרך תפלה ובקשת רחמים, דדבר שפקדושה הם, אבל אם בא לאמרו דרך קריאה בעלמא, אומרים: הגה וכן אין ליחיד לומר סליחות או ויעבר (מהרי"ל בשם אור ורוע):

ו להתענה ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה, הוא נענש על כך:

סימן תקסז - דיני תענית צבור. ובו ח' סעיפים:

א בתענית צבור אומר ש"צ עננו בין גואל לרופא בוחתם ברופא אתה ה' העונה לעמו ישראל בעת צרה, (ואם שכח, עין לעיל סוף סימן קי"ט סעיף ד). יקוררים ויחל בשחרית ובמנחה, בין שחל בב' וה' בין שחל בשאר הימים: הגה ומפטירין במנחה דרשו, ובשחרית אין מפטירין חוץ מתשעה באב, וקורים אפלו כשחל בערב שבת (מהרי"ל). ואם מתענים בראש חודש, קורים שחרית פרשת ראש חודש ומנחה בשל

תענית (ר"ן סוף פרק קמא דתענית ובית יוסף בשם רוקח):

ב כשהצבור גוזרים תענית על כל צרות שלא תבא עליהם, וכן בתענית שני וחמישי ושני שאחר הפסח ואחר החג שנוהגים באשכנז להתענות הצבור, ונהגו הראשונים לומר ש"צ עננו בין גואל לרופא ולקרות ויחל: הגה מיהו, אם קבעו התענית בב' וה', אין דוחים פרשה השכב בשחרית, אלא קורין בשחרית בפרשה ולערב קורין ויחל, בלבד בה"ב שמתענין אחר הפסח וספות שקורין שחרית וערבית ויחל, והכי נהוג. ה"ש שתמהו עליהם והקשו עליהם, והרא"ש ישב קשיתם, הלכך למנהג הראשונים שומעין. ומיהו, היכא שגוזרים תענית שלא לשום צרך ואלא לשוב בתשובה, י"ש נוהגים לדונו כתענית צבור לענין עננו בין גואל לרופא וקריאת ויחל, ויש נוהגים לדונו כתענית יחיד שאף ש"צ אינו אומר עננו אלא בשומע תפלה ואין מוציאין ספר תורה:

ג ט"אין ש"צ אומר עננו ברכה בפני עצמה אלא אם כן יש בבית הכנסת י' שמתענין, ואפלו אם יש בעיר י' שמתענין, כיון שאין בבית הכנסת י' שמתענין לא:

ד נוהגים להרבות סליחות בברכת סלח לנו. י"ש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות, וכן הנהיגו הקדמונים בארץ ישראל, והוא המנהג הנכון:

ה בתענית צבור, ש"צ שאינו מתענה לא תתפלל:

ו י"ש מי שאומר שאין עומד לקרות בתורה בתענית צבור מי שלא התענה. ואם הפכה אינו מתענה יצא הפכה מבית הכנסת, ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה:

ז בתענית צבור יעמדו שנים אצל ש"צ, מזה אהד ומזה אהד, שיאמרו עמו סליחות:

ג - באר הגולה

ח ס"ל תענית צבור יש בו נשיאות פנים במנחה חוץ מביום הכפורים: הגה ובגלילות האלו אין נוהגין בנשיאות פנים רק במוסף של יום טוב, וכבר נתבאר בהלכות נשיאות פנים (מרדכי דתענית והגהות מימוני פרק א):

סימן תקסז - טעיקה ורחיצת הפה שמתר בתענית. ובו ג' סעיפים:

א השרוי בתענית יכול לטעם כדי רביעית, ובלבד שיפלט, יבויים הכפורים ובתשעה באב אסור: הגה ויש מחמירין בכל תענית צבור, והכי נוהגין (תוספות והגהות מימוני פרק א ותרומת הדשן סימן קנ"ח):

ב י"ש אומרים שלא התירו רביעית בפעם אחת אלא מעט מעט, ה"ש אומרים שאפלו בפעם אחת יכול לטעם עד כדי רביעית, אם ידע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע כלום:

ג ימי שדרכו לרחץ פיו בשחרית, בתענית צבור לא כשר למעבד הכי, אבל בתענית יחיד שרי כיון שפולט, ואפלו יש במים שרוחץ יותר מרביעית: הגה ומתיר ללעס עצי קנמון ושאר בשמים ועץ מתוק ללחלח גרונו ולפלט, מלבד ביום הכפורים דאסור (מרדכי דתענית והגהות מימוני פרק א):

סימן תקסח - דיני גדר תענית. ובו י"ב סעיפים:

א אנדר להתענות יום זה ושכח ואכל, משלים תעניתו, והוא הדין אם היה תענית חלום או שהיה תענית צבור באו שהיה יום ידוע לו להתענות ביום שמת בו אביו או רבו. יאכל אם נדר להתענות יום א' או שני ימים וכשהתחיל להתענות שכח ואכל פזית, אבד תעניתו וחייב לצום יום אחר. (ויש מחמירין דאפלו בנדר להתענות יום זה דחייב להשלים, מכל מקום מחמירין להתענות יום אחר) (תרומת הדשן סימן ק"ט):

ו שם בשם הגאונים ז פירוש הבית יוסף בדברי הגאונים וכן נראה מדברי הסמ"ג והרמב"ם דתענית י"ז י שם בשם רב נתן כ הרשב"א בתשובה ל תשב"ץ סימן ק"ה מהירושלמי פרק קמא דתענית י"ג ב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות תפלה ג טור בשם רב שר שלום ד טור ה שם בשם אבי העזרי בשם אביו ר' יואל ורבו ר' שמשון ו שם ז הרא"ש והמרדכי ח שם במרדכי והגהות מרדכי י שם וכתב הבית יוסף ונהגה נהגא ופשטה ט טור וכן כתב רשב"א בתשובה י טור בשם ר"י מהא דעבודת גלולים ח' כ שם וכתב הבית יוסף טעמא דלא אמרו להוסיף אלא קצת ברכות ולא להאריך ל שם בשם רב נתן מ מהרי"ק בשרש ט' נ טור בשם מדרש מהא דאחרון וחור הרוקח והמרדכי בשם פירוש רבנו חננאל ס צנתי לעיל סימן קכ"ט (סימן תקסז) א בציא ונפשטא ובריתא ברכות י"ד ב תוספות ורא"ש בשם ר"מ ג רא"ש בפרק קמא דתענית בשם הר"י בפרצלוני ד הגהות מימוני בפרק א' והרוקח ה רשב"א ו תרומת הדשן (סימן תקסח) א הרי"ף בפרק קמא דתענית בשם הירושלמי ב טור ג שם בירושלמי

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, ליזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תענית, סימן תקסח - דיני נדרי תענית

ב י' הנודר לצום י' ימים באיזה יום שירצה ויהיה מתענה ביום אחד מהם, ה'הצטרף לדבר מצוה או מפני כבוד אדם גדול (או שמצטרף) (טור), הרי זה לזה ופורע יום אחר, שהרי לא קבע הימים בתחלת הנודר. אבל אם לא קבל עליו קדם לכן להתענות יום אחד, אלא במנחה קבל עליו להתענות למחר, מקרי תענית זה ואינו יכול ללוותו: הגה וכל שפן יום זה ממש, כגון שאמר בתחלת נדרו, אתענה יום פלוני או אתענה ב' וה' כל השנה או כדומה לזה (תרומת הדשן סימן ע"ר וכל בו). וכן אם היה תענית חלום אינו יכול ללוותו: הגה וכל שפן שאינו יכול ללוות ולפרע תענית צבור (תרומת הדשן סימן ק"ט וכל בו ורבנו ירושם). מיהו, תענית בה"ב שנוהגים להתענות אחר פסח וסוכות, או אפילו בעשרת ימי תשובה, וארע בהם ברית מילה, מצוה לאכל ואין צריך התרה, כי לא נהגו להתענות בכהאי גוונא. ודוקא כשאוכלים שם, אבל אם שולחים לו לביתו אין לו לאכל. ואם קבל עליו התענית במנחה צריך להתענות (הגהות מימוני פרק א). יש אומרים שאם מצטרף הרבה בתעניתו יכול לפדותו בממון, והוא הדין באנס אחר (הרא"ש בשם הראב"ד ורבנו ירושם ג"ה חלק א), ונראה דוקא בקבל עליו תענית בעלמא, אבל אם קבלו דרך נדר, צריך לקיים נדרו:

ג ימי שנודר להתענות סף תעניות, יכול לדחותם עד ימי החורף ויכול ללוות יום ארץ ושלם יום קצר, דכל א' מקרי יום (תרומת הדשן סימן ס' והגמ"ר):

ד י"ש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים יש להשוותם למ' תעניות שאינם

רצופים: הגה ויש אומרים, דבאדם חלש סגי לו בב' ימים רצופים, אבל אדם בריא ג' ימים (הגהות מנהגים בשם מהר"י ברי"י). ונראה לי דכל זה לא מירי אלא במי שנתחייב לצום מ' ימים שאינם רצופים מכת תשובה כדי להצטרף, ואז משוינן האי צער להאי צער, ועל פיכא בזה נאמרו דינים אלו בדברי האחרונים ז"ל, אבל מי שנודר לצום מ' יום, צריך לקיים מה שנודר, ולא גרע מיום זה דאינו לזה ופורע, ואפילו למאן דאמר דאפילו יום זה לזה ופורע, הכא מודה דצריך לקיים נדרו, כל שפן מ' יום שלפני יום כפור שמתענים לזכר עליית משה בקר, שמי שקבל עליו, שאין להם תשלומין בב' או ג' ימים רצופים:

ה המתענה תענית חלום ביום טוב או בחלו של מועד או בראש חודש או בחג ופורים או בערב יום הכפורים, צריך למיתב תעניתא לתעניתה כדין המתענה תענית חלום בשבת. (ועין לעיל סימן רפ"ח סעיף ד):

ו אין תענית צבור בכבל לאסר במלאכה ולהפסיק מבעוד יום אלא תשעה באב בלבד, כהלכה יחיד שקבל עליו תענית לא חושנין שמה תענית צבור קבל עליו, ומתר בכלן, למפל מקום לכתחלה טוב לומר בשעת קבלת תענית הריני בתענית יחיד לפניה מחר:

ז בשארע יום שמת אביו או אמו באדר והשנה מעברת יתענה באדר ב': הגה ויש אומרים דיתענה בראשון (מהרי"ל ומהר"י מינץ), אם לא שמת בשנת העבור באדר שני דאז נוהגים להתענות בשני (תרומת הדשן סימן רצ"ה). וכן המנהג להתענות בראשון, מיהו, יש מחמירין להתענות בשניהם (פסקי מהר"י בשם מהר"י מולין):

באר הגולה

ח אין צריך להתענות אלא ביום מיתת אביו ולא ביום קבורה:

ט אם ארע יום מיתת אביו בשבת או בראש חודש, ידחה למחר: הגה ואין נוהגין כן, אלא אין מתענין כלל, וכן בשאר ימים שאין בהם תחנון:

י הנודר לילך על קברי צדיקים שבמקום פלוני ונתעבב ימים רבים, ואחר כך ארע שהשפירוהו ללכת שם די בהליכה זו:

יא הנודר לצום סכום ימים רצופים וארע בהם תענית חובה, עולין לו:

יב צל השרוי בתענית, בין שהיה מתענה על צרתו או על חלמו, בין שהיה מתענה עם הצבור על צרתם, הרי זה לא ינהג עדיוני בעצמו ולא יקל ראשו ולא יהיה שמח וטוב לב, אלא דואג ואונן, כענין שנאמר, מה יתאוונן אדם חי:

סימן תקס"ט - דין נדר בנע
צרה. ובו ב' סעיפים:

א יחיד המתענה על צרה ועברה, או על חולה ונתרפא או מת, צריך להשלים כל התעניות שקבל עליו, אבל צבור שמתענין על שום דבר ונענו יקדם חצות, לא ישלימו. ואם תלמידי חכמים ורב צבור רוצים להשלים, אין היחיד רשאי להפריש עצמו מהם:

ב יחיד שמתענה על צרה ונודע שקדם קבלת התענית כבר עברה, אין צריך להשלים: הגה והוא הדין לצבור ששמועו אחר חצות שקבלו התענית בטעות, אין צריכים להשלים (תרומת הדשן סימן ר"פ):

סימן תקע - חגגה ופורים וימים שאין אומרים בהם תחנה שנגפשו בתוך ימי נדרי תענית. ובו ג' סעיפים:

א יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים וארע בהם שבתות וימים טובים או ראש

ד מימרא דרב וכלשנא קמא דשמואל הרמב"ם בפרק ד' והרא"ש הרמב"ם שם מעבדא דרב אושעיא בר אידי ו שם בגמרא ז פתבי מהר"ר איסרלן סימן ס' והגהות מרדכי סוף פרק ה דבבא מצינא ח שם בפתחים ט הגהות מימוני פרק א מהלכות תענית מעבדא דלוד בבביתא ראש השנה י"ח י מימרא דר' זמניה תענית י"א כ רבייה ל הקדמי בשם רבייה מ תשובת מהר"ל לידעו ג אגדה דמקאמר שמואל יום שמת בו אביו שבועות כ' ס מהרי"ק בשורש ל"א ע מהרי"ל בתשובה פ שם ממשנה ישראל יוצאין ידי חובת שמחה בנדרים ונדרות וכו' בפרק קמא דתניגא צ רמב"ם בפרק א [סימן תקס"ט] א ברייתא תענית י' ב רא"ש ממשנה דהוי מתענין ונדרו להם גשמים וכו' וכן משמע מדברי רמב"ם ג שם וכו' אלעזר ד תרומת הדשן בסימן ר"פ בשם אור זרוע ה שם ממשנה דיש דברים שהם כגולד ואינם וכו' נדרים ס"א [סימן תקע] א צינתי לעיל בסימן ת"ח סעיף ג לענין ראש חודש ועין שם ובכורה דעה בסימן רט"ו סעיף ב'

חדש חנכה ופורים או ערב יום הכפורים, אם קבלו בלשון קבלת תענית בעלמא אין צריך התרה, ואם קבלו בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר, צריך התרה חכם. ויפתח בחרטה, שיאמר לו אלו שמת אל לבך שיארגעו בהם אלו הימים לא היית נודר, ומתיר לו. ולהרמב"ם, משקבל עליו בלשון נדר ופגעו בו שבתות וימים טובים או ערב יום הכפורים או ראש חדש, חייב לצום בהם אם לא יתירו לו אכל אם פגע בו חנכה ופורים, נדרו בטל ולא יצום בהם, מפני שהם מדבריהם וצריכים חזוק: הגה והמנהג פסקא הראשונה. מי שנדר להתענות סף ימים ואמר חוץ מימים טובים, אין חנכה ופורים בכלל, ואם אמר שדעתו היה עליהם, הולכים אחריו (תשובת הרשב"א סימן תרנ"ט) אכל ערב יום הכפורים בכלל, והכי נהוג, ודלא כמו שפסק ביוה"ד דעה סימן רט"ו סעיף ד'.

ב הנודר להתענות בשבת ויום טוב וערב יום הכפורים וחנכה ופורים, דינו שוה לנודר להתענות כף וכף ימים וארגעו בהם ימים הללו, אם הוציאו בלשון נדר דינו כמקבל עליו בלשון נדר, ואם הוציאו בלשון קבלת תענית בעלמא דינו כמקבל בלשון קבלת תענית:

ג אם נשבע להתענות כף וכף ימים וארגעו בהם ימים הללו, השבועה חלה עליהם מטעם אסור כולל, אכל אם נשבע להתענות בשבת או ביום טוב בפרוש, לא חלה עליו שבועה, דאין שבועה חלה על דבר מצוה, אלא לוקה על שנשבע לשווא ואוכל. ואם נשבע להתענות בחנכה ופורים, חלה שבועה עליו כיון שאינן אלא מדרבנן (ויש להחמיר שבועתו ואינו מתענה). ונראה לי דהוא הדין לראש חדש וערב יום הכפורים שאינם אלא מדרבנן, אלא שמדברי הרמב"ם נראה שהם של תורה:

סימן תקע"א - מי הם החוטאים לישב בתענית. ובו ג' סעיפים:

א "היושב בתענית, אם יכול לסבול התענית נקרא קדוש, כיון לאו, כגון שאינו בריא וחסר, נקרא חוטא:

ב תלמיד חכם אינו ראוי לישב בתענית מפני שממזעזע במלאכת שמים, יאלץ אם כן כשהצבור מתענים שלא יפרש עצמו מהם. והמלמדי תינוקות דינם בתלמידים חכמים:

ג יעיר שהקיפיה כותים וכן יחיד הנדרף מפני אנסין או מפני לסטים או מפני רוח רעה, אינם ראויים להתענות, שלא לשבר בדם, יאלץ לקבלו עליהם להתענות כף וכף תעניות לכשיצטלו, וכן אם גזרו גזרה וגזרו שלא להתענות עליו, לקבלו עליהם להתענות כף וכף תעניות כשיצבור הגזרה:

סימן תקע"ב - באיזה ימים אין גוזרים תענית צבור. ובו ג' סעיפים:

א "אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה ביום חמישי, שלא להפקיע (פרוש), שלא ליקר השער) שצריכים, כיוצא בזה במקום שאין לחוש לכך:

ב "אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חודשים או בחנכה ופורים או בחלו של מועד ואם התחילו להתענות על הצורה יאכלו יום אחד ופגעו בהם יום מאלו, מתענין והמשלימין היום בתענית:

ג יצבור שבקשו לגזר תענית בה"ב ופגע בתענית ט"ו בשבט, התענית נדחה לשבת הבאה, כדי שלא יגזרו תענית בט"ו בשבט, שהוא ראש השנה לאילנות: הגה מיהו, אם התחילו להתענות אין מפסיקין, כמו בראש חודש וחל המועד (בית יוסף):

סימן תקע"ג - שבטלה מגלת תענית. ובו סעיף אחד:

א "הלכתא, בטלה מגלת תענית, וכל הימים הפתוחים בה מתר להתענות בהם, וכל שכן לפניהם ולאחריהם, חוץ מחנכה ופורים שאסור להתענות בהם בעצמם, אכל לפניהם ולאחריהם מתר, כיון שבתות וימים טוב וראשי חודשים מתרים לפניהם ולאחריהם: הגה מי שיש לו נשואין בחנכה אין לו להתענות, אכל אם יש לו נשואין בניסן מתענה ביום חפתו אפלו בראש חודש ניסן מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם כדלקמן סוף סימן תק"פ (הנחות מנהגים ולקוטי מהר"ש):

❦ באר הגולה ❦

סימן תקע"ד - שנותנין בתענית הקרי המקום שניצא ושהלך דשם. ובו ה' סעיפים:

א "ההלך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין ודעתו לחזור, צריך להתענות כל תעניות שקבלו עליהם:

ב "ההלך ממקום שאין מתענין למקום שמתענים, יתענה עמהם אפלו דעתו לחזור. וימיהו. כיון שלא קבל עליו תענית, אם יצא מן העיר חוץ לתחום, מתר לאכל ואין צריך להשלים: הגה ודוקא שצא לשם ביום התענית, אכל אם בא לשם מבעוד יום, צריך לקבל עליו התענית וצריך להשלים (טור):

ג ישכח ואכל, אל יתראה בפניהם כאלו אכל, ולא ינהג עדוניהן בעצמו לומר הואיל ואכלתי מעט אוכל הבה (ואפלו שלא בפניהם אסור לנהג עדוניהן בעצמו) (מרדכי פרק קמא דתענית):

ד "מצוה להרעוב אדם עצמו בשנת רעבון, ויאסור לשמש מטתו חוץ מליל טבילה. וילחשוכי בנים (פרוש, ולמנועי בנים) מתר (ועין לעיל סימן ר"מ סעיף י"ב):

ה "כל הפורש מן הצבור אינו רואה בנחמתן, וכל המצטער עמהם זוכה ורואה בנחמתן:

סימן תקע"ה - דיגי תענית שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים. ובו י"ג סעיפים:

א "סדר תעניות שמתענין בארץ ישראל על הגשמים כף הוא, הגיע י"ז במר חשון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' וב' בוכל התלמידים ראויין לכך. ודין תעניות אלו כדין תענית יחיד:

ב "הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים כדרך שעושים בכל התעניות:

ג יעברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', ובאלו

ב גס זה שם ועין שם ג גס זה שם ועין שם [סימן תקע"א] א אוקימתא דנקרא תענית י"א אלקא דר' אלעזר ב שם אלקא דשמואל ג מימרא דרב ששת שם ד סמ"ג וסמ"ק ה ירושלמי ו סמ"ג בשם התוספתא ז בית יוסף מהא דבמ"ר ו יזרא גזרו שמא תענית ח' [סימן תקע"ב] א משנה תענית ט"ז ב הרב המגיד ודעת הרמב"ם ושבן פתבו הגאונים ג משנה שם ד כרב אשי שם י"ח ב פתקמים שם ו הגהות מימוני פרק א מהלכות שופר (ולשון המרדכי ריש ראש השנה ומתוך לשונו דקדק הבית יוסף דלאו למימרא דאם התחילו מפסיקים, דלא חמיר מחנכה ופורים אלא יגזרו לומר דמעקרא דוחים מלהתחיל להתענות עד שבת הבאה) [סימן תקע"ג] א מסקנת הגמרא ראש השנה י"ט ב ברייתא תענית י"ז [סימן תקע"ד] א ברייתא תענית י' ב שם ברייתא ג טור בשם ריב"א ד שם ברייתא ה מימרא דרב יהודה שם י"א ו מימרא דריש לקיש שם ז ברייתא שם ח ברייתא שם [סימן תקע"ה] א משנה תענית י' ב ברייתא שם וברבי יוסי ג שם משנה ד משנה שם י"ב

מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשיית מלאכה ביום האכל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין, לפיכך נוצלין את המרחצאות, ואכל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מחר, ואסורים בסיכה, האלא אם כן הוא להעביר את הזהמא, ואסורין בהם בתשימש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים בבשאר תעניות:

ד טעברו אלו [ולא נענו], בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושלפני אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתריעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומורידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ינועצלים את התניות, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אותן התניות המוכרות אכילה ושתיה) (בית יוסף בשם רש"י), כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה, ובחמישי לפותחין כל היום חניות המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לחנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לחנות אצטבא לפניו, פותח בדרךכו בחמישי ואינו חושש:

ה ז עברות ומניקות מתענות, אכל לא בג' ראשונות ולא בז' אחרונות. וומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הנלד. (ואסור להן להחמיר ולהתענות) (תשב"ץ סימן תכ"ח):

ו ז אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והני מלי כשמתענין על הגשמים, לפי שפשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אכל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז קשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובבגנן של שמחה (אלא אם כן כתלו נוטה לפל) (טור), וממעטין בארוסין ונשואין יאלא אם לא קים מצות פריה ורבייה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחבירו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנוזפין וכמגדים למקום, שיעם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבד ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ויתרין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתענין עוד, השאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה יהואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל, אכל ירדו ברביעה (פרוש, המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו') וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעבר זמנם. וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאת מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשותות, מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשותות ואפלו

בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מפת בצרת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעבר זמנם:

ט לפמה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אכל במקומות שעונת הגשמים שלהם קדם שבעה עשר במר חשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים, ושהיו אחר כך כמו שפשה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י יכל תענית שגוזרים הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם בלילה ודינם כדן שאר תעניות, שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום פפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא סהיו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משיכנסו בעמק הארץ התרכה טפח, ובכינוניות שני טפחים, ובכבנדה ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועין לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות לא ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולעבר תקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב ז אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אכל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג ז אם ירדו להם גשמים כליל תעניתם קדם שעה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

באר הגולה

ה ברייתא שם י"ג ו מיקרא דר' חסדא ובריתא שם מהא דתנן נוצלים את המרחצאות ז שם במשנה ח רמב"ם בפרק ג ט שם במשנה (והגרסא כמו שהגהתי) י משנה שם ט"ז כ משנה שם י"ב ל ברייתא שם י"ד מ בית יוסף משמענות פרוש רש"י ז שם בברייתא ס פרוש רמב"ם בפרק ג' ע ברייתא י"ד ו באוקמא דרב אשי שם פ רמב"ם וסמ"ג מירושלמי צ שם בגמרא בעבדא דר' יהודה נשיא ובריתא ק משנה וגמרא שם י"ב ר רמב"ם שם ש ברייתא שם י"ד ת שם במשנה א וירושלמי ב רמב"ם שם ג שם במשנה ד רמב"ם שם ה שם במשנה ו וירושלמי וקביאו הר"ף והרא"ש והרמב"ם שם ז משנה שם י"ח ח אוקמא דרב נחמן שם ופרוש ראשון ברש"י וכן כתבו הפוסקים ט ברייתא שם י משנה וגמרא ובריתא שם כ שם במשנה ל הרמב"ם בפרק ג מהלכות תענית והוא מבאר בירושלמי וגם נראה מן הגמרא שלנו מ כן הגיה הבית יוסף נ רמב"ם שם מהא דשמואל אין תענית צבור בבבל ס ברייתא שם כ"ה וכתבם ע משנה שם י"ט וכרבי אליעזר פ שם במשנה י"ט צ הרשב"א בתשובה ק שם בתשובה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תענית

סימן תקעו - ע"א איזה דברים מתעניין ומתריעין. ובו ט"ז סעיפים:

א "כשם שמתענים ומתריעים על הגשמים כך מתענים על שאר הצרות, כגון פותים שפאו לערף מלחמה עם ישראל או לטל מהם מס או לקח מזם ארץ או לגור עליהם צרה אפלו במצוה קלה, הרי מתעניין ומתריעין עד שירחמו. וכל הערים שסביבותיהם מתענים אכל אין מתריעין, אלא אם כן תקעו להתקבץ לעזרתם. ואפלו לא באו אלא לעבר דרך ארצם, שאין להם מלחמה עמהם אלא על פותים אחרים ועוברים על מקום ישראל, מתעניין ומתריעין:

ב "וכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. ויצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. והיו בה אלה ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. ויצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה. והנה דבר בארץ ישראל, מתעניין שאר גליות עליהם (וידוקא דאיכא דבר בכלה ולא במקצתה) (ר"ן פרק ג דתענית). והנה דבר במדינה ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתיקה מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ג "ואם היה דבר בחזירים, מתעניין, מפני שמעיהם דומים לשל בני אדם, וכל שכן אם היה דבר בעכו"ם ולא בישראל שמתענים:

ד "וכן מתעניין על המפלת שבעיר. כיצד הרי שרבתה בעיר מפלת לפתלים בריאים שאינן עומדין בצד הנקה, הרי זה צרה ומתעניין ומתריעין עליה, וכן על הרעש ועל הרוחות שהם מפילים הפגון והורגים, מתענים ומתריעין עליהם:

ה "וכן מתעניין על החלאים. כיצד, הרי שגרד חלי אחד לאנשים הרבה באותה העיר, כגון אסכרה (פרוש, חלי סוגר הגרון, מענין וסכרו מעינת תהום) או חרחור וכיוצא בהם, והיו מתים מאותו חלי, הרי זה צרת צבור וגוררין עליה תענית ומתריעין. וכן חפוף לח הרי הוא כשחין פורח, ואם פשט ברב הצבור מתעניין ומתריעין עליו, אכל חפוף יבש צועקים עליו בלבד: הגה ובאלו חלאים אין צריך שימנותו בג' ימים זה אחר זה כמו בדבר שהוא בא מכח שנוי אור, אלא מתענים ומתריעים על אלו החלאים מיד (בית יוסף):

ו "וכן על חיה רעה שנשטלתה, אפלו לא הזיקה אלא נראית בלבד, מתעניין ומתריעין בכל מקום אפלו הרחוקים אכל אם אינה משלחת, אינה אלא מקרה. איזו היא משלחת, נראתה בעיר ביום הרי זה משלחת, נראתה בשדה ביום, אם ראתה ב' בני אדם ולא ברהה מפניהם, הרי זה משלחת ואם היתה שדה שסמוכה לאגם וראתה ב' בני אדם ורדפה אחריהם, הרי זה משלחת, לא רדפה אחריהם, אינה משלחת. ואם היתה באגם, אפלו רדפה אחריהם אינה משלחת, אלא אם טרפה שניהם ואכלה א' מהם, אכל אם אכלה שניהם באגם אינה משלחת, מפני שהיה מקומה ומפני הרעבון טרפה לא מפני שהיא משלחת:

ז "בתים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות, הואיל והם מקום גדודי חיה, אם עלתה לגג ונטלה תינוק מערסה (פרוש, משה קטנה, מענין הנה ערשו ערש ברזל) הרי זה משלחת, ואם לא הגיע למדה זה אינה משלחת, שאילו בני אדם שפגנו בעצמם ובאו למקום החיות. ואכל שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששלחו והזיקו, כגון שלוח נחשים ועקרבים שמזיקים ואינם ממיתים, ואין צריך לומר צרעים ויתושין והדומה להם, אין מתענים עליהם ולא מתריעין:

ח "וכן על ירקון והשדפון משהתחיל פתבואה, אפלו לא התחיל אלא במקום אחד הפמלא פי התנור, מתעניין ומתריעין (אפלו הרחוקים (טור), רק שיהיו באותו הפרכיא) (ר"ן):

ט "וכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית וכול הארץ מתעניין ומתריעין עליהם, ועל הגובאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אכל על החגב אין מתעניין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד. ועכשו שאין אנו מכירין מינים הללו, על כלם מתריעין:

י "וכן על המזונות. כיצד, הרי שהוזלו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, כגון כלי פשתן כבכל וזיין ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמטן עד שיצטרך התגר למכר שנה י' בששה, הרי זה צרת צבור ומתריעין עליה, והבשפת זועקים עליה, אכל אין תוקעין עליה בשבת:

יא "וכן על המטר. כיצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם, הרי אלו

באר הגולה

וסימן תקעו א לשון הרמב"ם בפרק ב' ממשנה דתענית י"ט ומעבדא דרב יבמות ט"ג ב' שם במשנה וכתנא קמא ג ברייתא שם כ"ב ד שם במשנה ה ברייתא שם כ"א ו רמב"ם בפרק ב' מלשון המשנה דתנן מוציאה ת"ק רגלי דמשמע הגברים לבד מהטף וכו' וכן משמע מהירושלמי דאמר בחורים ולא זקנים והוא הדין לאינהו ז עבדא דרב נחמן משום דגבירה לוקה שפחה לא כל שכן ח עבדא דשמואל שם ט עבדא דרב יהודה שם י' תוספות והר"ן לסבא ראשונה כ משנה שם י"ט ל ברייתא שם כ' מ טור בשם הרמב"ם בפרק ב' שנהו נכלל בכלל מפלת ג לשון הרמב"ם שם מברייתא שם י"ט ס שם מברייתא וקמא בכא קמא פ' ע משנה תענית י"ט פ ברייתא שם כ"ב צ לשון הרמב"ם בפרק ב' מהו ברייתא וקדמפרש לה שם בנקמא ק רמב"ם בפרק ב' מברייתא כ"ב וקדמפרש רב פפא ר טור בשם רמב"ם שם מברייתא שם י"ד ש במשנה שם י"ט כפרוש רמב"ם ת פרוש דבר מועט וכו' עקיבא בברייתא כ"ב ותרב המגיד שם א רמב"ם ממשנה י"ט וברייתא כ"ב ב ברייתא בכא בתרא צ"א ג אוקימתא דרבי יוחנן שם ד אוקימתא דרב יוסף שם ה רמב"ם שם בפרק ב' ו רמב"ם שם מהא דרב וברייתא כ"ב

מתפללים עליהם, שאין לה צרה יתרה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם קבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללים על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בניינים באבנים ורב גשמים טובה להם, ואין מתענים להעביר הטובה. ועליו בצפת מצויים מפלת בתים מפני הגשמים, ומתפללים עליהם:

יב וכל עיר שיש בה צרה מכל אלו, אותה העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננים ומתריעין בשופר עד שתעבר הצרה, וכל סביבותיה מתענות אצל לא מתריעות, אצל מבקשים עליהם רחמים. ובכל מקום אין מתענין ולא זועקים ולא מתריעים בשבת ויום טוב על שום צרה, חוץ מצרת המזונות שזועקים עליהם בשבת:

יג העיר שהקיפוה אנסין או נהר, וספינה המטרפת בים, אפלו יעל יחיד הנודף מפני אנסין או לסטים או רוח רעה, או חולה שאר חלי שיש בו סכנת היום (ולברך החולה בשבת, עין לעיל סוף סימן רפ"ה) זועקים ומתחננים בתפלות בשבת, אצל אין תוקעין, אלא אם בן תוקעין לקבץ העם לעזר אחיהם ולהצילם:

יד תעניות אלו שמתענים על הצרות, אין מתענין בהם לא עברות ולא מניקות ולא קטנים, ומתרים לאכל בלילה אף על פי שמתענים למחר, חוץ מתעניות הגשמים:

טו לצבור שהיו להם שתי צרות אין מבקשים רחמים אלא על אחת מהם, דכתיב, נצומה ונבקשה מאלהינו על זאת, ואומרים, אף על פי שיש בלבנו צרות רבות, על צרה פלונית באנו להתפלל. ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר, מבקשים רחמים על הרעב, משום דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי יהיב:

טז בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני הצרות, בית דין והזקנים היו יושבין בבית הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרית עד חצי היום, ומסירין המכשולים ומזהירין ודורשין

וחוקרים על בעלי חסם ועברות ומפרישין אותן, ועל בעלי זרוע ומשפילין אותם, וכיוצא בדברים אלו, ומחצי היום ולערב רביע היום קורין בתורה ומפטירין בנביא, ורביע היום האחרון מתפללים מנחה ומתריעים ומתודין וזועקים כפי כחם:

סימן תקעז - אם נתברבו הגשמים עד שמששטשים הפרקע, איך מתנהגים. ובו סעף אחד:

א בכל מקום אם רב גשמים מטשטשים הפרקע ומונעים המחרשה, מתריעים ומבקשים רחמים. ביום הענין נחפז ואין פנאי להתריע כסדר שאר תעניות, אין גוזרין בו תענית על הצבור, שאין הצבור יכולים להתענות בכל יום, אלא מתריעין בכל יום ובכל תפלה, ובהתענה בפה די. ואם היחידים רוצים להתענות, רשאים הם בכך, ובהתענה הפה, דהיינו בענין אבינו עננו יאמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיתקשר רחמך את פעסך ויגלו רחמך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין ובטובך הגדול רחם עליהם, שאין פרענות בא לעולם אלא בשביל ישראל, והם עמך ונחלתך אשר הוצאת מארץ מצרים, ואינם יכולים לקבל לא רב רעה ולא רב טובה, השפעת עליהם רב טובה אינם יכולים לקבל, כעסת עליהם אינם יכולים לקבל, יהי רצון שיהא רוח בעולם וזכר רחמך:

סימן תקעח - שכל יחיד יתענה ויתפלל על צרתו. ובו סעף אחד:

א אדם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם, כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרתו. כיצד, היה לו חולה, או תועה במדבר או חבוש בבית האסורים, יש להתענות ולבקש רחמים בתעניתו, בלא תענה בשבת ומועד חגכה ופורים וראש חודש:

סימן תקעט - סדר תפלות בא"י התעניות. ובו ג' סעיפים:

א בכל יום משבעה תעניות אחרונות של

גשמים מתפללים על סדר זה. מוציאים את התבה לרחובת של עיר וכל העם מתקבצים בומתכסים בשקים, ונותנים אפר מקלה (פרוש, אפר של דבר שנשרף, לאפוקי עפר בעלמא שגם הוא נקרא אפר) על גבי התבה יועל גבי ספר תורה כדי להגדיל הבכיה ולהכניע לבם, וא' מן העם נוטל האפר ונותן בראש הנשיא ובראש אב בית דין במקום הנחת תפלין כדי שישלמו וישובו, וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו, ואחר כך מעמידים ביניהם זמן חכם והם יושבים. הלא היה שם זמן חכם, מעמידין חכם. לא היה שם לא זמן ולא חכם, מעמידין אדם של צורה. ואומר לפניהם דברי כבושים (פרוש, דברים שכובשין ומעוררין הלב לתשובה). אחינו, לא שק ולא תענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים, שפן מצינו שלא נאמר באנשי גינוה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם, אלא וירא אלהים את מעשיהם, ובקבלה הוא אומר קרעו לבבכם ואל בגדיכם. ומוסיף בענינים אלו כפי כחו עד שיקניע לבם וישובו תשובה גמורה. ואחר שגומר זה דברי כבושים ועומדים בתפלה, ומעמידים שליח צבור הראוי להתפלל בתעניות אלו. ואם היה אותו שאומר דברי כבושים ראוי להתפלל מתפלל, ואם לאו מורידין אחר. ומי הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו, איש שהוא רגיל בתפלה ורגיל לקרות בתורה נביאים וכתובים, ומטפל ואין לו, ויש לו יגיעה בשדה, ולא יהיה בכניו ובני ביתו וכל קרוביו והנלוים אליו בעל עברה, אלא יהיה ביתו ריק מן העברות ולא יצא עליו שם רע בילדותו, שפל בדרך ומרצה לעם, ויש לו נעימה וקולו ערב. ואם היה זמן עם כל המדות האלו, הרי זה מפאך, ואם אינו זמן, הואיל ויש בו כל המדות האלו יתפלל:

ב כסדר התפלה ויש ברכות שהוא מוסיף ותקיעות שהוא תוקע, מבאר יפה בטור בסימן זה:

— ❧ — באר הגולה — ❧ —

ז רמב"ם שם מהא דעיר שלא ירדו עליה גשמים משנה י"ט וכתבא קמא ח טור בשם רמב"ם שם ממשנה שם י"ט וכתבא קמא ט ברייתא שם כ"ב וכפרוש הר"ן י סבירא לה דלא פליג תנא קמא אר' יוסי בהא דהא קמא לן דמתללין שבת לפקוח נפש כ רמב"ם בפרק א וכתב הרב המגיד שזהו מוכח מן הגמרא ומספסם מן הפוסקים ל רמב"ם שם מעבדא דר' שמואל בר נחמני שם ח' מ לשון הרמב"ם פרק א ממיקרא דאפי' י"ב: [סימן תקעין] א לשון הר"ש בר צמח מבריתא תענית כ"ב ב שם בהרשב"ץ בשם רבנות ג שם מרפכת מתפללות ר' ישמעאל בן אלישע כהן גדול ושל חוני המעגל [סימן תקענח] א טור בשם הרמב"ם בפרק א מהלכות תענית וכתב הרב המגיד אף על פי שאין לו הכרע מן הגמרא דברים נראין הם מדרכי התשובה לחפש בדרךיו בעת צרתו ב מבריתא דייחידים מפסיקים לראשי חדשים [סימן תקעט] א משנה תענית ט"ו ב גמרא שם ט"ז מפרש טעמא ועקרו בירושלמי רש"י ג רמב"ם בפרק ד וכתב הבית יוסף ולא ידעתי מנין לו ד מיקרא דרב יוחנן שם י ה ברייתא שם ו שם ט"ז ז משנה שם ח ברייתא שם ט שם וברמב"ם שם י שם וברמב"ם אפי' כ שם במשנה ט"ז וגמרא ט"ז

ג לשבע תעניות האלו, אחר שמתפללים יוצאים כל העם לבית הקברות ובוכים ומתחננים שם, כפולמר, הרי אתם מתים כאלו אם לא תשובו מדרךכם. (ולפי זה, אם אין קברי ישראל, הולכים על קברי פותים) (גמרא):

סימן תקפ - ימים שמתענים בהם. ובו ג' סעיפים:

א אלו הימים שארעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם, ואף על פי שמקצתם בראש חדש י"ג מי שאומר שיתענו בו. (וטוב שלא להשלים בראש חדש):

ב באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשרה בו מתו מרים ונסתלק הבאר. בכ"ו בו מת יהושע בן נון. ב' באדר מת עלי הכהן ושיני בניו ונשבה ארון ה'. בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הכפורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הכהנים. בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הכהן. ב"ח בו נכה נר מערכי בימי אחז. גבי"ז באלול מתו מוציאי דבת הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחפש ר' עקיבא. בו' בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל. בז' במרחשון עורו עיני צדקניה ונחטטו בניו לעיניו. בכ"ח בכסלו שרף יהויקים המגלה שכתב כרוף מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה ונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם ג' ימים. יובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. בכ"ג בו נתקצצו כל ישראל על שבט בנימין על עגון פילגש בגבעה. בז' באדר מת משה רבנו עליו השלום. בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

ג י"ג מי שאומר שגזרו שהיו מתעניין בכל ב' וה' על חרבן הבית ועל התורה

שנשרפה ועל חלול השם, ולעתיד לבא יהפכם ה' לששון ולשמחה:

הלכות ראש השנה

סימן תקפא - דיני ימי תחנונים וערב ראש השנה. ובו ד' סעיפים:

א אנוהגים לקום באשמרת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים: הגה ומנהג בני אשכנז אינו כן אלא מראש חדש ואילך מתחילין לתקע אחר התפלה שחרית, ויש מקומות שתוקעין גם כן ערבית, ועומדים באשמרת לומר סליחות ביום א' שלפני ראש השנה, ואם חל ראש השנה ב' [ואז] ג' מתחילין מיום א' שבוע שלפניו (מנהגים). ואכל אסור לצאת מביתו כדי לנס לבית הכנסת לשמע הסליחות, מלבד בערב ראש השנה שמרבים סליחות יכול האכל לנס לבית הכנסת (פסקי מהרי"א סימן קל"ג). וידקדקו לחזור אחר ש"ץ היותר הגון והיותר גדול בתורה ומעשים שאפשר למצא שיתפלל סליחות וימים נוראים, ושיהא בן שלשים שנים, גם שיהא נשוי (כל בו). מיהו, כל ישראל פשרים הם, רק שיהיה מרצה לקהל, אכל אם מתפלל בחזקה אין עונין אחריו אמן. וכן צריך שיוציא כל אדם בתפלתו, ואם יהיה לו שונא ומכונן שלא להוציא, גם אהביו אינם יוצאים בתפלתו (הגהות מנהגים ישנים). ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום (כל בו):

ב ינוהגים להתענות ערב ראש השנה: הגה והמדיקקים נהגו שכל א' מתענה עשרה ימים (מדיקי סוף פרק קמא דראש השנה וריש יומא), וכן נכון לעשות. וכל אלו התעניות אין צריך להשלים, ואין קורין בהם ויחל אפלו ערב ראש השנה. ועין לעיל סימן תקס"ב סעיף ב. ואם חל ברית מילה בערב ראש השנה יכולים לאכל (בית יוסף בשם תשובה אשכנזית). ורבים נוהגין לאכל בערב ראש השנה קדם עלות השחר (מהרי"ל),

משום חקות העמים שהיו נוהגים להתענות בערב חגיגה, ויכולין לאכל בלא תנאי אחר שכן נהגו (ר"ע):

ג אין נופלים על פניהם בערב ראש השנה בתפלה אף על פי שנופלים על פניהם באשמרת בסליחות. ואין תוקעין בערב ראש השנה (מנהגים):

ד ימכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה: (ויש נוהגין לטבל בערב ראש השנה משום קרי) (כל בו) ויש מקומות נוהגין לילך על הקברות ולהרבות שם בתחנונים ונותנים צדקה לעניים (כל בו):

סימן תקפב - סדר תפילת עשרת ימי תשובה וראש השנה. ובו ט' סעיפים:

א א"י ימי תשובה אומר המלך הקדוש, המלך המשפט. ואם טעה או שהוא מספק, אם הוא בהמלך הקדוש חוזר לראש, ואם הוא בהמלך המשפט, אם נזכר קדם שיעקר רגליו בחזרה לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר, ואם לא נזכר עד שיעקר רגליו (עין לעיל סוף סימן קי"ז) חוזר לראש (עין לעיל סימן קי"ח):

ב אם אמר האל הקדוש ותוף כדי דבור נזכר ואמר המלך הקדוש, אינו צריך לחזור. וכן הדין בהמלך המשפט:

ג יבשבת בינתיים ערבית יאמר בברכת מעין שבע המלך הקדוש. הגה והוא הדין אם חל ראש השנה בשבת. וחזתם בשל שבת לבד, וכן כשחל יום כפור בשבת (מהרי"ל מנהגים):

ד ייש נוהגים להתפלל בראש השנה ויום הכפורים בכריעה, וצריכין הם לזקוף בסוף הברכות:

ה ואם לא אמר זכרנו וימי כמוף אין מחזירין אותו. הגה ואפלו לא עקר רגליו עדין רק ששים אותה ברכה (תרימת הדשן). והוא הדין אם לא אמר וכתב ובספר נמי דינא הכי (טור):

ו אומר בתפלה ותתן לנו את יום הזכרון הזה ואינו מזכיר ראש חדש:

ז אם חל בחל אומר יום תרועה מקרא קדש, ואם חל בשבת אומר זכרון תרועה:

באר הגולה

ל ירושלמי שם מ' שם בבבלי ט"ז [סימן תקפ] א טור בשם בעל הלכות גדולות ב שם ג כפי גרסת הבית יוסף הוא שבועה באלול ד בכל בו איתא שמת בו עזרא הסופר ה שם [סימן תקפא] א טור בשם רב האי וכן הוא מנהג הספרדים ב טור בשם מנהג אשכנז על סמך מדרש ר' תנחומא ולקחתם לכם ביום הראשון כו' ג שם בשם מנהג אשכנז ד שם על סמך מדרש ר' סימון פי מי גוי גדול כו' [סימן תקפב] א מימרא דרב ברכות י"ב ומדפליג ר' אלעזר ואמר יצא שמע מנה דלרב לא יצא הרא"ש והרי"ף והרמב"ם בפרק י מהלכות תפלה ב כרב אשי שם ל"ד וכפרוש רמב"ם והרי"ף וכן כתבו התוספות ג תשובת הרשב"א מהא דנקיט כסא דתמרא בידה וכו' ברכות י"ב וקדעת הגאונים ד ה"ר מנחם בפרק י מהלכות תפלה ה טור בשם מנהג אשכנז ו טור בשם אביו הרא"ש וישנן כתב הרמב"ם בשם הגאונים ז כו' חסדא ורבא ערובין מ' ח טור בשם רב שר שלום והרא"ש בסוף ראש השנה וכן כתב במסכת סופרים פרק י"ט

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ותר"ת ג' פ'עמים: הגה וטוב לתקע בצד זמין אם אפשר לתקע בכף (מנהגים). וכן יתפף השופר למעלה, שנאמר עלה אלהים בתרוצה (רוקח ומהרי"ל):

ג יאם התחיל לתקע ולא יכול להשלים ישלים אחר, ואפלו ג' או ד', ודי בכרקה שברך הראשון, והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת כרקה. ואפלו אם ברך ולא יכול לתקע כלל, השני תוקע בלא כרקה ולא הויא כרקה לבטלה:

ד יאחר תוקע ולא ש"ץ כדי שלא יתבלבל, ואם הוא מבטח שחזור לתפלתו, רשאי לתקע: הגה ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לש"ץ לתקע, אכל תקיעות שתוקעין מלשם דהינו קדם שמתפללין מוסף מתר לש"ץ לתקע (כל בו). ואם אין השליח צבור תוקע מלשם, ראוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הכרכות, כי המתחיל במצוה אומרים לו גמר (רמב"ם וארחות חיים). נוהגין להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה, ונכון הוא:

ה יחוטל שזכר לתקע בראש השנה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וימים טובים, אינו רואה מאותו שזכר סימן כרקה: סימן תקפו - דיני שופר ש"ל ראש השנה. ובו כ"ג פ'עפים:

א יאשופר של ראש השנה מצותו בשל איל, יוכסוף. יובדיעבד כל השופרות כשרים, בין פשוטים בין כפופים. ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים, ושל פרה פסול בכל גונא, יוכן קרני רב החיות שהם עצם אחד ואין להם מבפנים זכרות, פסולים (וכן שופר מבהמה יטמא פסול) (ר"ן פ'ק ד דראש השנה):

לישן ביום ראש השנה (ירושלמי), ומנהג נכון הוא:

סימן תקפד - סדר קריאת התורה בראש השנה. ובו ד' פ'עפים:

א יאין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים: הגה ונוהגין לומר אבינו מלכנו על הסדר ואם הוא שבת אין אומרים אותו (ר"ן פ'ק ב דראש השנה וריב"ש סימן תקי"ב) ומאריכים בפיוטים ותפלות עד חצות (מהרי"ל):

ב יבומציאין ב' ספרי תורה, בא' קורין ג'ה מוה' יפקד את שנה עד ויהי אחר הדברים האלה, ואם הוא שבת קורין בו ז', ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס ובחדש השביעי ומפטיר ויהי איש אחד מן הנמנים עד וירם קרן משיחו: הגה ויש מקומות שנוהגים לקרות התוקע ממנין החמשה העולים לספר תורה (כל בו):

ג יבני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאין אצלם ספר תורה אפלו בראש השנה ויום הכפורים. (ועין לעיל סוף סימן קל"ה):

ד ימלין בין קריאת התורה לתקיעת שופר: סימן תקפה - ברבת השופר.

ובו ה' פ'עפים:

א יצריך לתקע מעמד: הגה ונוהגין לתקע על הבימה במקום שקורין:

ב יקדם שיתקע יכרך לשמע קול שופר ויכרך שהחנינו: הגה ואין חלוק בין אם יכרך לעצמו או שפכר יצא ומכרך להוציא אחרים, אפלו הכי התוקע מכרך ב' ברכות הנזכרות (בית יוסף ותרומת הדשן). ייתקע תשר"ת ג' פ'עמים ותש"ת ג' פ'עמים

המשך הלכות ראש השנה, סימן תקפב - סדר תפלת עשרת ימי תשובה וראש השנה

ח יאינו אומר מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון יוכן אינו אומר והשיאנו. ובתפלת מוסף אינו אומר ואין אנו יכולין לעלות ולנאות לפניה אלא ואין אנו יכולים לעשות חובותינו לפניה, (וחתמין ודברך אמת וכו') (טור):

ט יאף על פי שכל ימות השנה מתפללים בלחש, בראש השנה ויום הכפורים נוהגין לומר בקול רם, ולהטעות לא חישנין בין שמצויים בידם מחזורים: הגה ונוהגין שכל אחד אומר לחברו לשנה טובה תכתב (טור):

סימן תקפג - דברים שנוהגים לאכל בראש השנה. ובו ב' פ'עפים:

א ייהא אדם רגיל לאכל בראש השנה ורביא דהינו תלמן, פרתי, סלקא, תמרי, קרא. וכשיאכל רביא ביאמר יהי רצון שיכרבו זכיותינו, פרתי, יכרתו שנאינו, סלקא, יסתלקו אויבינו, תמרי, יתמו שנאינו, קרא, יקרע גזר דיננו ויקראו לפניה זכיותינו: הגה ויש נוהגין לאכל תפות מתוך בדבש (טור) ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה (אבודרהם), וכן נוהגין. ויש אוכלים רמונים ואומרים נרקה זכיות כרמון. ונוהגין לאכל בשר שמן וכל מיני מתיקה (מרדכי דיומא):

ב יאוכלים ראש כבש לומר נהיה לראש ולא לזנב יזכר לאילו של יצחק: הגה יש מדקדקים שלא לאכל אגוזים, שאגוז בגימטריא חטא, ועוד, שהם מרבים כיתה וניעה ומבטלים התפלה (מהרי"ל). והולכין אל הנהר לומר פסוק ותשליך במצלות ים כל חטאתינו וגו' (מנהגים), וגם נוהגים שלא

באר הגולה

ט שם בשם רב האי י שם בשם ר"י מגרמנא ומנהג אשכנז וספר כ פסקי תוספות סוף ראש השנה [סימן תקפג] א מימרא דאב"י בריתות ר' ע"א והוריות י"ב ב מרדכי ריש ראש השנה בשם מנהג רב האי ג טור והמרדכי דמסקתא יואר ד שם בשם מהר"מ מרומטענבורג [סימן תקפד] א מימרא דרבי אבהו ראש השנה ל"ב ב צינתי בסימן תפ"ח ג גם זה צינתי שם ד בריתא מגלה ל"א ופרוש הר"ן לפי ששיתיהו נפקדו בראש השנה ה מרדכי בסוף פ'ק קמא דראש השנה מהירושלמי פ'ק ז דיימא ו הגהות אשר"י שם, וכתב בתרומת הדשן סימן רס"ה משום דף הסדר ברית אברהם ועקבת יצחק [סימן תקפה] א טור והגהות מימוני בשם סמ"ק משום דגמרין לכם שופר מלכם דעמר ב הרא"ש פ'ק בתרא דר"ה בשם ראב"ה מהירושלמי וכן כתב רמב"ם ור"י ג מהא דאתקין ר' אבהו בקשרי ראש השנה ל"ד ד טור בשם רבנו יונה ה שם בשם ר' האי מהא דתנן ל"ב השני מתקיע ולא אמר תוקע ו מבריתא ד' פרוטות אין בהן סימן כרקה לעולם וחד מניהו שזכר מתרגמין פסחים נ' [סימן תקפז] א מימרא דר' אבהו ראש השנה ט"ז ב מימרא דר' לוי שם דף כ"ז ג משנה שם ד טור בשם הרמב"ן ה (הקשה שארי הרב ר' מרדכי קראשניק פק"ק ז"ל מהא דתנן בנדה פ'ק ו כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ומשמע שם דכלי עלמא היא וכמו שכתבו התוספות בשם רבנו תם בחלין דף נ"ט, ואם כן אינה בהמה טמאה ונראה לעניית דעת דארי שילדתו בהמה טמאה והיצא מן השמא טמא דתנן בפ'ק קמא דבכורות)

ב והגזול שופר ותקע בו יצא, אפלו לא נתאשו העלים ממנו:

ג ותקע בשופר של עבודת כוכבים של ישראל לא יצא, שאינה בטלה עולמית וכתותי מיכתת שעורה, "אכל בשל עבודת כוכבים של עובד כוכבים וכן במשמשי עבודת כוכבים של עובד כוכבים לא יתקע, ואם תקע בו" (יצא, "והוא שלא נתפון לזכות בו, אכל אם נתפון לזכות בו לא יצא, דהנה לה עבודת כוכבים של ישראל. (ויש מחמירין דאפלו בשל עובד כוכבים אינו יוצא אלא בנתבשל בערב יום טוב) (מדרש) (ועין לעיל סימן תרמ"ט סעיף ג):

ד שופר של תקרבת עבודת כוכבים, אפלו היה של עובד כוכבים שתקע בו, לא יצא, משום דאינה בטלה עולמית:

ה "המדר הנאה משופר, אדם אחר תוקע בו וזה יוצא ידי חובתו. לאכל אם אמר קונם לתקיעתו עלי, אסור לתקע בו אפלו תקיעה של מצוה:

ו "היה קולו עב מאד או דק מאד, כשר, שכל הקולות כשרים בשופר:

ז אם נקב, יאם לא סתמו, אף על פי שגשגתה קולו כשר, (מיהו, אם יש שופר אחר אין לתקע בזה, כי יש אומרים שאין לתקע בשופר נקוב) (כל בו ותשובת הרא"ש). "ואם סתמו שלא במינו, אף על פי שאינו מעכב את התקיעה לאחר סתימה, שחזר קולו לכמות שהיה בתחלה, פסול אפלו נשתיר בו רבו. ואם סתמו במינו, אם נשתיר רבו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה אלא חזר קולו לכמות שהיה קדם שנקב, כשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול. ואם הוא שעת הדחק, שאין שופר אחר מצוי, יש להכשיר "בסתמו במינו אם נשתיר רבו אפלו לא חזר קולו לכמות שהיה, וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינו אם נשתיר רבו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה קדם שנקב:

ח "נסדק לארכו פסול, "יש אומרים אפלו בכל שהוא פסול אלא אם כן הדקו הרבה בחוט או במשיחה (ונשתיר שער התקיעה

ממקום הקשירה ולמעלה לצד הפה) (כל בו), "ויש אומרים דוקא ברבו. ואם דבקו, כשר, אפלו אם דבקו בדבק. "ויש מי שאומר שאינו כשר אלא כשדבקו בעצמו, שחממו באור עד שנפשר וחבר קצותיו זה עם זה. "ואם נסדק כלו אפלו מצד אחד פסול, "אפלו חממו באור וחבר סדקיו זה עם זה:

ט "נסדק לרחבו, במעוטו כשר ברבו פסול, אלא אם כן נשאר מהסדק לצד פיו שער תקיעה דהינו ד' גודלים, וכשנשתיר בו כף כשר אפלו אם מעכב את התקיעה. "ויש מכשירים בנשתיר אפלו שלא לצד פיו:

י "דבק שכרי שופרות זה עם זה ועשה מהם שופר, פסול, "אפלו אם יש בשכר שפנגד פיו שער שופר:

יא "הוסיף עליו כל שהוא, בין במינו בין שלא במינו, פסול, "אפלו היה בו מתחלה שער שופר:

יב "הפכו ותקע בו לא יצא, בין הפכו בדרך שהופכים החלוק, שהחזיר פנימי לחיצון, בין שהניחו כמו שהיה אלא שהרחיב את הקצר וקצר את הרחב והוא הדין אם תקע במקום הרחב פסול) (ר"ן פרק ב דראש השנה):

יג "היה ארף וקצרו, אם נשאר בו שער תקיעה כשר:

יד "גרדו מבפנים או מבחוץ עד ששפשו דק מאד כמו גלד כשר:

טו "לא הוציא זכרותו אלא נקב בו, כשר. לאכל אם הוציא הזכרות ועשה ממנו שופר, כגון שנקב בו, פסול:

טז "צפהו זהב במקום הנחת פה, פסול, שלא במקום הנחת פה, כשר. צפהו זהב מבפנים, פסול, מבחוץ, אם נשתנה קולו מכמות שהיה, פסול, ואם לאו, כשר. "יש מפרשים מקום הנחת פה הינו עבי השופר לצד פנימי שמניח שם פיו, והצד החיצון מן העבי עצמו קרוי שלא במקום הנחת פה, "ויש מפרשים דעביו במקום הקצר הוא מקום הנחת פה, ושלא במקום הנחת פה הינו כל ארף השופר מצד הקצר עד צד הרחב:

יז "המצירים בשופר צורות במיני צבעונים כדי לנאותו, לא יפה הם עושים, (אכל מתר לתקע בשופר עצמו צורות כדי לנאותו) (בית יוסף):

יח "אם נתן זהב על עבי השופר בצד הרחב, הינו הוסיף עליו כל שהוא ופסול:

יט "הרחיק את השופר ונפח בו ותקע בו, פסול:

כ "נתן שופר לתוף שופר, אם הפנימי עודף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי בפיו ותקע בו, כשר: הגה ולי נראה דאפלו אינו בולט בצד הרחב רק שנה לחיצון, הואיל ובולט לצד הפה תקע בפנימי יצא, כן נראה (לי) (וכן משמע מלשון הרא"ש). "והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוף החיצון, ואם לאו פסול:

כא "שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יום טוב אפלו בדרך שיש בו משום שבות. כיצד, היה השופר בראש האילן או מעבר הנגר ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו. "העל ידי אינו יהודי מתר, דהוי שבות דשבות (פרוש, אסור אמירה לאינו יהודי באסור דאורייתא הוא משום שבות, שאמרו חז"ל לשבת מזה אמירה לאינו יהודי, ובאסור דרבנן הוא שבות דשבות) ובמקום מצוה לא גזרו. (ועין לעיל סימן ש"ח):

כב "אם אינו יהודי הביא שופר מחוץ לתחום, תוקעין בו. והוא הדין אם עשה אינו יהודי שופר ביום טוב, מתר לתקע בו:

כג "יכול לתן בתוכו מים או יין לצחצחו, אכל מי רגלים אף בחל אסור מפני הכבוד:

סימן תקפז - דין התוקע לתוף הבור. ובו ג' סעיפים:

א "התוקע בתוף הבור או בתוף המערה, אותם העומדים בתוף הבור והמערה יצאו והעומדים בחוץ, "אם קול שופר שמעו יצאו, ואם קול הכרה שמעו לא יצאו, וכן התוקע לתוף חבית גדולה וכיוצא בה, אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הכרה שמע לא יצא:

❦ באר הגולה ❦

ו הרא"ש מהירושלמי ז בריתא חלין פרק ט וזמנו שפרשו התוספות והרא"ש שם ט שם בתוספות והרא"ש ושאר פוסקים י שם כ מימרא דרבא שם בראש השנה ל הר"ן ושאר פוסקים ועין ביונה דעה סימן רט"ו מ בריתא שם כ"ז נ ירושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש שם ס משנה שם וכו' נתן בבריתא שם וכלשנא קמא דר' יוחנן טור בשם הגאונים ורמב"ם בפרק א ע דעת ר"י ורא"ש שהביא הטור וזמנו שכתב הרא"ש טעמו שם בפסקיו פ משנה ובריתא שם צ הרא"ש שם בשם הרמב"ן ש משנה שם וכפרוש המפרשים ט טור וקרוקת בשם אביו הריב"ק א בריתא שם וכפרוש הרא"ש דבמעוטו הרי נקב ב הרא"ש והר"ן וסמ"ג וסמ"ק והגהות מימוני, וכן נראה מדברי הרמב"ם ג בעל העטור ורי"ן גיאוד ד משנה שם ה טור ו בריתא שם ז הרא"ש שם משום דשופר א' אמר דחמנא ולא ב' ח בריתא שם וכרב פפא ור' מתנא שם וכפרוש א' שברא"ש וכהירושלמי ט בריתא שם י בריתא שם כ שם בגמרא ובירושלמי ל טור והר"ן מ שם בבריתא נ הר"ן שם ס הרא"ש שם וכן כתב הטור ע טור בשם הרמב"ן פ הרא"ש שם צ טור בשם הרמב"ן ק בריתא שם וכפרוש הרא"ש והר"ן שם ר הרא"ש שם ש משנה שם ל"ב ט טור בשם רבנו יונה וצנתינו לעיל בסימן ש"ז סעיף ה' ועין שם א הגהות אשרי בפרק בתרא דראש השנה וטור בסימן תרנ"ה בשם הרשב"א ושאר פוסקים ב משנה שם ד' ל"ב ג בריתא שם דף ל"ג [סימן תקפז] א משנה ראש השנה כ"ז וגמרא שם ב כפרוש רש"י ורמב"ם בפרק ב'

ב יאם התחיל לתקע בבור ועלה חוץ לבור וגמרה, יצא, שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר: הגה וכן אותם שהיו בבור בתחלת התקיעה (גמרא):

ג י' השומע מקצת תקיעה שלא בחיוב ומקצתה בחיוב, או שאומר לתוקע במתעסק בזה להוציאני ידי חובתי, ותקע ומשך בה שעור תקיעה, "לא יצא. ויש אומרים שיצא אי אפא שעור תקיעה בחיוב: הגה והוא הדין אם שמע מקצת התקיעה קול הקרה, כגון שהיה התוקע בבור והוא עומד בחוץ ובאמצע התקיעה יצא לחוץ (טור):

סימן תקפח - זמן תקיעת שופר. ובו ה' סעיפים:

א "זמן תקיעת שופר ביום ולא בלילה, ומצותה משעת הנגן החמה ואילוף. ואם תקע משעלה עמוד השחר, יצא. וי' אם שמע מקצת תקיעה קדם שעלה עמוד השחר ומקצתה אחר שעלה עמוד השחר לא יצא: הגה ואם היה שעור תקיעה כמה ששמע ביום, נתבאר סימן תקפ"ז סעיף ג':

ב ישמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא, ואפילו הם מט' בני אדם, תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה. ויש אומרים דדוקא בשלא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה כבא:

ג ישמע ט' תקיעות מט' בני אדם שתקעו כלם באחד, לא יצא, שאין כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה: הגה ואם שנים תקעו כא' כל הסדר, ואפילו אחד תקע בחצוצרות יצא, דיהיב דעתה על השופר (הנהגות אשרי וגמרא פרק ראיהו בית דין):

ד יהיה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה, תקיעה אחת מוציאה את שניהם:

ה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר: הגה ואסור לטלטלו אם לא לצורך גופו ומקומו (אור זרוע והנהגות אשרי סוף פרק כמה מדליקין):

סימן תקפח - מי הם הראויים לתקיעת שופר. ובו ט' סעיפים:

א אכל שאינו מחייב בדבר אינו מוציא

אחרים ידי חובתו:

ב יחפש שוטה וקטן פטורים. וחרש יאפלו מדבר ואינו שומע אינו מוציא, דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא: הגה אכל שומע ואינו מדבר מוציא אחרים ידי חובתם (בית יוסף):

ג יאשה פטורה, משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא:

ד יאנדרוגינוס מוציא את מינו. טמטום אפלו את מינו אינו מוציא:

ה ימי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא אפלו עצמו, וצריך שיתקע לו בן חורין להוציאו:

ו יאף על פי שגששים פטורות וכולות לתקע, וכן אחר שיצא כבר יכול לתקע להוציאן, טאכל אין מברכות, ולא יברכו להן: הגה והמנהג שהגששים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא על בן גס כאן תברכה לעצמן, אכל אחרים לא יברכו להן אם כבר יצאו ואין תוקעין רק לנשים, אכל אם תוקעין לאיש המחייב מברכין לו אף על פי שברך יצאו, כמו שנתבאר סימן תקפ"ה סעיף ב' הגה א' (ד"ע):

ז ימדד הנאה מחברו מטר לתקע לו תקיעה של מצוה, ידדוקא כשהוא תוקע מאילו להוציאו, אכל אם אמר לו המדד תקע והוציאני, אסור: הגה ואם אמר קונם תקיעותי עלי, בכל ענין אסור (ר"ן):

ח ילמתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו, וכן השומע מן המתעסק לא יצא, וכן התוקע לשורר ולא נתפון לתקיעת מצוה לא יצא. ינתפון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתפון התוקע להוציאו, או שנתכונן התוקע להוציאו ולא נתפון השומע לצאת, לא יצא ידי חובתו עד שיתפון שומע ומשמיע:

ט ימי שתקע ונתפון להוציא כל השומע תקיעתו ושמע השומע ונתפון לצאת ידי חובתו, אף על פי שאין התוקע מתפון לפלוני זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו, יצא, שהרי נתפון להוציא לכל מי שישמענו. לפיכך מי שהיה מהלך בדרך

או יושב בתוך ביתו ושמע תקיעות מש"צ, יצא אם נתפון לצאת, שהרי ש"צ מכון להוציא את הרבים ידי חובתם:

סימן תקצ - סדר הראוי לתקיעת שופר. ובו ט' סעיפים:

א אפמה תקיעות חייב אדם לשמע בראש השנה, תשע, לפי שגמרא תרועה ביובל ובראש השנה ג' פעמים, וכל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה, ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חדש השביעי אחד הן, בין בראש השנה בין ביום הכפורים של יובל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם, תר"ת תר"ת תר"ת:

ב יתרועה זו האמורה בתורה, נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שבירים או אם הם שניהם יחד, לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים:

ג ייש אומרים ששעור תקיעה פתורעה, ושעור תרועה פשלשה יבבות, ידהינו ג' כחות בעלמא כל שהוא, והם נקראין טרומיטין. וילפי זה צריך לזהר שלא יצריך בשביר פשלשה טרומיטין (ויש אומרים דאין לחוש אם האריך בשבירים קצת, וכלכד שלא יצריך יותר מדאי, (וכן נוהגין) (מרדכי והנהגות אשרי פרק י"ט). שאם בן יצא מכלל שבו ונעשה תקיעה, וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת יותר מבשל תש"ת ובשל תש"ת יותר מבשל תר"ת, ומיהו, אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש, שאין לה שעור למעלה, וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שצריך, וכן אם מוסיף על ג' שבירים ועושה ד' או ה' אין לחוש. ויש אומרים ששעור יבבא ג' טרומיטין, ושעור תרועה פשלשה יבבות שהם ט' טרומיטין, ושעור תקיעה גם בן תשעה טרומיטין פתורעה, ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשבירים, וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשעור י"ב טרומיטין. ומי שלא האריך בתקיעה כשעור הזה והאריך בשבירים, לא קיים מצוה לא כמר ולא כמר:

א - באר הגולה

ג מימרא דרבא שם ד רבנו ירמיה שם ב שם יש אומרים ושכן עקר ושלמה נראה שהסכים הרא"ש וכן פתב הטור בשם בעל העשור ו שם בשם יש אומרים וכן פתב הטור [סימן תקפח] א משנה מגלה כ' ב מימרא דרבה ראש השנה כ"ח ג מימרא דר' יוחנן ובריתא שם ל"ד ובריתא דר' ר' הרב המגיד בפרק ג בשם הרמב"ן ושלמה נתפון רמב"ם שם ה שם בבריתא ובריתא הרא"ש והרמב"ם ושאר פוסקים י' וירושלמי בפרק ב' דמגלה והביאו הר"ן שם בראש השנה ז משנה ראש השנה כ"ט [סימן תקפח] א שם במשנה ב שם ג כל בו ורשב"ן ד משנה קדושין כ"ט ה בריתא ראש השנה שם ו מימרא ובריתא שם ז בריתא ל"ג וקאוקימתא דאב"י דר' יוסי ור' שמעון היא וכן פסק הרא"ש בשם רבנו חננאל והרב המגיד בשם רשב"א בשם הראשונים וכן פסק הר"ן ממה שאמרין גדול המצוה ועושה וכו' מדקאמר גדול שמע מזה דאינו מצוה ועושה נמי יש לו שכן ח טור בשם אבי העזרי והרא"ש ט הרמב"ם והנהגות בשם רש"י וסמ"ג והאגור בשם רבי ישעיה י מימרא דרב שם כ"ח כ ר"ן ל משנה שם ל"ב מ מסקנת הגמרא שם נ כרבי יונה שם וכו' יוסי בריתא שם כ"ט דמצות צריכות פנה ס משנה שם כ"ו [סימן תקצ] א משנה וגמרא ראש השנה ל"ג ב בריתא שם דפליגי אמתניתין וכדאמרינן רבי אבהו שם ג שם במשנה קאוקימתא דאב"י ובריתא ד טור בשם רש"י שם ה התוספות והרא"ש שם ו שם בשם הריב"ש והרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ה ואין אומרים פסוק במלכות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פרעניות של ישראל, ואין אומרים פסוק זכרונות של יחיד:

ו חיש קורים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק וכוים שמחתכם, שאין מזכיר בו שופר אלא חצוצרות, טוהרא"ש ו"הר"ן כתבו לקים המנהג:

ז יוצקת יצחק היום לזרעו תזכר, כך היא הנסחא המפרסמת, והמדקדק לומר לזרע יעקב תזכר משנה מטבע שטבעו חכמים בכרכות, ואינו אלא טועה: הגה ואומרים עלינו ומלך, והש"ן מוסיף אוחילה ושאר פייטנים, כל מקום לפי מנהגו (טור):

ח ליל יתפלל ביחיד תפלת מוסף בראש השנה עד אחר ג' שעות היום:

סימן תקצב - תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות. ובו ד' סעיפים:

א א"מחזיר ש"ן התפלה, ותוקעין על סדר הברכות למלכות, בתשרית פעם א' ולזכרונות תשרית ולשופרות תשרית. ינעכשו נוהגים לתקע למלכות תשרית ג' פעמים ולזכרונות תשרית ג' פעמים ולשופרות תשרית ג' פעמים: הגה ויש אומרים שתוקעים תשרית למלכות פעם אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם רבנו תם ומנהגים), וכן המנהג במדינות אלו. ונהגו לומר כל פעם אחר שתקעו היום הרת עולם וארשת (מהרי"ל), ואפלו בשבת שאין תוקעין אומרים היום הרת עולם, אכל לא ארשת (מנהגים):

ב יחיד אינו מפסיק לתקע בברכות ואפלו יש לו מי שיתקע לו. הגה אלא תוקעים לו קדם שיתפלל מוסף, ואין צריך לתקע לו שנית (כל בו ובית יוסף בשם ארחות חיים):

לתקיעה, או לאחר שתקע ג' שברים שתק והפסיק ואחר כך תקע שברים אחרים ואפלו שבר אחד, בכל אלו הוי הפסק והפסיד גם תקיעה ראשונה:

ט אם תקע שני תשרית או ב' תשרית או שני תשרית כהגן וטעה בשלישי, ואין צריך לחזר אלא לאחרון שטעה בו. שאם תקע בצד הרקב של השופר לא יצא: הגה ואחר שתקעו אומר הש"ן פסוק אשרי העם יודעי תרועה, ואשרי, ומחזירין הספר למקומו:

סימן תקצא - סדר תפלת מוסף ביחיד. ובו ח' סעיפים:

א יתפללו הצבור בלחש תפלת מוסף ט' ברכות ויש"ן יתפלל גם כן עמהם בלחש:

ב המנהג פשוט בכל בני ספרד שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף קלל: הגה והמנהג הפשוט באשכנז ובגלילות אלו לומר פסוקי מוסף ראש השנה, ואין אומרים פסוקי מוסף ראש חדש, אלא אומרים מלבד עלת החדש ומנחתה ועלת התמיד וכו', ושני שעירים לכפר ושני תמידין בהלכתן (טור). ואומרים גם כן מוספי יום הזכרון (ר"ן סוף ראש השנה ורבנו ירמיה וכל בו):

ג צריך לומר, את מוספי יום הזכרון, כדי לכלל גם מוסף ראש חדש. וגם ביום שני יאמר את מוספי:

ד האומרים עשרה פסוקים של מלכות וי של זכרונות וי של שופרות בכל ברכה, ג' מהם של תורה, ג' של כתובים, ג' של נביאים וא' של תורה, ואם רצה להוסיף על אלו י', רשאי: (ומיהו, אם לא התחיל בשום פסוק רק אמר ובתורתך כתוב לאמר, יצא) (טור):

המשך הלכות ראש השנה, סימן תקצ - סדר הראוי לתקיעת שופר

ד ישלשה שברים צריך לעשותם בנשימה אחת, אכל ג' שברים ותרועה תשרית חיש אומרים שאין צריך לעשותם בנשימה אחת, והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מפדי נשימה. ט"ז אומרים שצריך לעשותם בנשימה אחת. וירא שמים יצא ידי כלם, ובתקיעות דמישב יעשה בנשימה אחת ובתקיעות דמצמד יעשה בב' נשימות: הגה והמנהג הפשוט לעשות הכל בב' נשימות, ואין לשנות:

ה אם תקע תשרית בנשימה אחת, יצא, ליש מי שאומר שלא יצא:

ו אם האריך בתקיעה אחרונה של תשרית כשעור שתי תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשרית ובשביל הראשונה של תשרית, לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת, ויש אומרים שאפלו בשביל אחת לא עלתה לו: הגה ואם תקע תקיעה אחת בין ב' סדרים, והתנה שאיזה מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו אותה תקיעה, יצא (בית יוסף):

ז אם טעה בתשרית ואחר שתקע ב' שברים טעה והתחיל להריע, אם נזכר מיד יתקע שבר אחר, ואם לא נזכר עד שגמר התרועה שהתחיל בה בטעות לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע, אלא חזר ותוקע ג' שברים ומריע ותוקע, אכל אם ארע בתשרית או תשרית, הפסיד גם תקיעה ראשונה:

ח אם הפסיק בתרועה בין תקיעה לשברים או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה, וכן אם הריע שתי תרועות זו אחר זו, או שתקע אחר התרועה תקיעה כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה

באר הגולה

ז טור בשם ר"מ ח שם בשם רבנו תם ורב המפרשים ורב המגיד לידעת רמב"ם ושאר פוסקים ט שם בשם הרי"ף גאות והרא"ש והרמב"ן י תרומת הדשן כ ירושלמי והרא"ש לידעת הטור והר"ן ל ר"י בשם הרא"ש וקצת מפרשים מ משנה שם ל"ג רמב"ם בפרק ג' ורמב"ן ורשב"א נ טור בשם הירושלמי ס שם בשם מעשה במגנצא ע שם בשם הרמב"ן פ שם בשם הרא"ש צ מהא דאתקין רב צוריא שם ל"ד ק טור בשם רמב"ן מהתוספתא ד שם בשם הרמב"ן ש ר"ן מהירושלמי (סימן תקצא) א טור וכן פתב הרא"ש בתשובה כלל ד' סימן י"ט ב הריב"ש בתשובה ג טור ד ר"ן ור"י ושבן היו נוהגים גדולי הדור ה משנה וגמרא ראש השנה ל"ב ו משנה שם ז בריתא שם ח טור בשם רמב"ן והר"ף גאות וכן פתב הר"ן בשם הרשב"א ט שם י בשם הרא"ה והרמב"ם בסדר תפלתו כ ריב"ש בתשובה ל מיקרא דר' יוסף מסכת עבודה זרה ד' (סימן תקצב) א ממשמעות המשנה ראש השנה ל"ג ב הרי"ף והרמב"ם בפרק ג ג בית יוסף ד בריתא שם

ג הלא ישיח, לא התקע ולא הצבור, בין תקיעות שמלשלב לתקיעות שמעמד (מיהו, בענין התקיעות והתפלות אין הפסק) (פרדכי ומהר"ל), ואם סח דברים בטלים אין צריך לחזור ולברך (טור), ואין צריך לומר שלא ישיחו בין ברכה לתקיעות אם לא בענין התקיעות:

ד יזה שתוקע כשהן יושבין תוקע על סדר הברכות: הגה ומיהו, אינו מעבב ויכול אחר לתקע, אלא שראוי לעשות כן, וכבר כתבתי לעיל סימן תקפ"ה:

סימן תקצג - אם הברכות והתקיעות מעבבות זו את זו. ובו ב' סעיפים:

א "ברכות של ראש השנה ויום הכפורים מעבבות זו את זו, שאם אינו יודע כלם לא יאמר מה שידע מהם, אלא לא יאמר כלום:

ב יוכן תקיעות מעבבות זו את זו. והני מלי שאינו יודע אלא מקצת הסימן שלא יעשה אותו מקצת שידע, גאכל תשר"ת תש"ת תר"ת אין מעבבין זה את זה, ואם ידע לעשות אחד מהם או שנים, עושה: הגה אבל הברכות אין מעבבין התקיעות וכן התקיעות אין מעבבין הברכות ואינה מהם שידע יעשה (טור), וכן סדרן אינו מעבב (ר"ן סוף ראש השנה), ואם התפלל קדם שתקע, נצא:

סימן תקצד - יחיד שלא התפלל אין חבירו מוציא. ובו סעיף אחד:

א "יחיד שלא תקע, חבירו יכול לתקע לו להוציאו ידי חובתו, אבל יחיד שלא התפלל ט' ברכות, אין חבירו יכול להוציאו: הגה ויש חולקין ואומרים דאם לא יכול להתפלל, חבירו יכול להוציאו בתפלתו. (ר"ן סוף ראש השנה ופרדכי והגהות אשרי בפרק קמא דראש השנה):

סימן תקצה - מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא בתפלה. ובו סעיף אחד:

א "מי שאינו בקי בתקיעות ולא בסדר תפלת מוסף ולפניו שתי עירות, באחת בקיאים

בתקיעות ולא בתפלת מוסף ובאחת בקיאים בתפלת מוסף ולא בתקיעות, הולך למקום שבקיאים בתקיעות, אפלו של מוסף ודאי ושל תקיעות ספק: הגה מיהו, אם יכול לילך למקום המתפללים ויש שהות ביום שישמע אחר כך התקיעות במקום שתוקעין, יקום שתי המצות, דכל היום כשר לתקע. (בית יוסף בשם ירושלמי):

סימן תקצו - ובו סעיף אחד:

א "לאחר התפלה מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה: הגה ויש מקומות נוהגין לחזור ולתקע ל' קולות (מנהגים ישנים), ולאחר שיעזאו בזה שוב אין לתקע עוד בחנם. אבל קטן אפלו הגיע לחנוכה מתר לומר לו שיתקע, (המגיד פרק ב מהלכות שופר) ומתר לו לתקע כל היום (אור זרוע דראש השנה):

סימן תקצז - אם מתר להתענות

בראש השנה. ובו ג' סעיפים:

א "אוכלים ושותים ושומחים, ואין מתענין בראש השנה ולא בשבת שובה, באמנם לא יאכלו כל שבוע למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם:

ב ייש מקומות שקבלה בידם שכל מי שרגיל להתענות בראש השנה ומשנה רגילותו ואינו מתענה אינו משלים שנתו. הגה ומי שאינו ירא לנפשו אין צריך להתענות כל ימיו (כל בו ומנהגים). רק צריך התרה כמו שאר נדר (כל בו):

ג "המתענה פעם אחת בראש השנה תענית חלום, אם היה ביום ראשון צריך להתענות שני הימים כל ימיו, ואם היה ביום שני "יתענה כל ימיו יום שני בלבד: הגה ואין צריך למיתב תענית לתעניתו, דהא יש אומרים דמצוה להתענות בראש השנה (תרומת הדשן סימן רע"ה). ואין אומרים ענגו בראש השנה כמו שאין אומרים אותו ביום הכפורים (הגהות במנהגים):

סימן תקצח - ובו סעיף אחד:

א "ראש השנה שחל להיות בשבת אומרים צדקתך במנחה: הגה ויש אומרים שלא

לאמרו (ר"ן סוף ראש השנה ומנהגים), וכן אנו נוהגים:

סימן תקצט - ובו סעיף אחד:

א "ליל ראש השנה שחל להיות במוצאי שבת אומרים ותודיענו:

סימן תר - ביצה שנוצדה בראש השנה ודיני הקדוש. ובו ג' סעיפים:

א "ביצה שנוצדה ביום טוב הראשון וכן מה שנוצד בו וכן מה שנתלש בו, אסור בשני: הגה וכבר נתבאר לעיל סימן תקי"ג סעיף ה' וסימן תקט"ו:

ב בקדוש ליל שני (ילבש בגד חדש (הגהות מימוני פרק כ"ט מהלכות שבת) או במניח פרי חדש ואומר שהחנינו. ואם אין מצוי (בגד חדש או) פרי חדש, יעם כל זה יאמר שהחנינו:

ג יאם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחנינו בשופר ביום שני. הגה ויש אומרים לאמרו אפלו אם חל יום ראשון בחל, וכן המנהג במדינות אלו. (הגהות מימוני הלכות שופר):

סימן תרא - סדר יום שני של

ראש השנה. ובו ב' סעיפים:

א ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) (טור) "נקורים מוהאלהים נסה את אברהם עד סוף סדרא, ומפסיר קורא כמו אתמול, ומפסיר בירמיה כה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים. יבמוצאי ראש השנה מבדילין כמו במוצאי שבת, אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש:

ב גאף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

סימן תרב - סדר ימי תשובה.

ובו סעיף אחד:

א "בכל הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים מרבים בתפלות ותחנונים: הגה ואומרים אבינו מלכנו ערב וברך, מלבד

» באר הגולה »

ה הרי"ף והרא"ש שם בשם ריש מתיבא והרמב"ם בפרק ג ורמב"ם שם [סימן תקצג] א ברייתא ראש השנה ל"ד ב שם בברייתא ג הר"ן וכן משמע מדברי הרא"ש ז"ל [סימן תקצד] א ברייתא ראש השנה ל"ד ב אפלו הוא בור אין הסופר מוציא בתפלה טור בשם הרי"ף גאות ורב שריא [סימן תקצה] א ברייתא ראש השנה ל"ד [סימן תקצו] א טור בשם רב עמרם [סימן תקצז] א טור בשם רב האי והרי"ף גאות וכן כתב הרא"ש בפסקיו סוף ראש השנה והמדרכי בתחלה והגהות מימוני פרק א ומהמדרש שצינתי לעיל בסימן תקפ"ה א אגדה ג אגור ד הגהות מימוני והאגור בשם אגדה שקבלה מקדמונינו ה תרומת הדשן סימן רע"א [סימן תקצח] א טור בשם רב עמרם והכל בו בשם רב האי [סימן תקצט] א טור בשם אבי העזרי וכן כתב הרא"ש בסוף ראש השנה [סימן תר] א מימרא דרב ושמאל ביצה ג' ויברא דף ד' ב טור בשם אביו הרא"ש ומהר"ם מרשנבורג משום דאיכא פלגתא בין גדולי הפוסקים והגאונים אם יש לברך שהחנינו ג האגור פדעת רש"י ורשב"ם והעשור ד טור [סימן תרא] א ברייתא מגלה ל"א ב טור וצינתי לעיל בסימן תצ"א ג הרי"ף בפרק קמא דביצה והרמב"ם בפרק ה' מהלכות קדוש החודש ובפרק א מהלכות יום טוב [סימן תרב] א טור שם ובסימן תקפ"א

בשבת (טור). ואפלו אם חל מילה שאין
אומרים תחנון, אפלו הכי אומרים אבינו
מלכנו (מנהגים). ואומרים בכל יום ג' פעמים
ודוי קדם עלות השחר, מלכד בערב יום
כפור שאין אומרים אותו אלא פעם אחת
(רוקח). ואין גותנין תרם וכן אין משביעין
אדם בבית דין עד אחר יום כפור (מהר"ל).
אין מקדשין הלכנה עד מוצאי יום כפור.
ושבת שבין ראש השנה ליום כפור המנהג
לומר בו צדקתך וצדקתך:

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ולאמו שמתו (כל בו) וכן נכון, וכן כתבו מקצת רבנותא. ואם פבו גרות אלו ביום הפורים, אין לומר לאינו יהודי שיתחזר וינדלקים (מהרי"ל ומהרי"ו). מי שפכה גרו ביום פפור, יחזר וינדלקנו במוצאי יום פפור, ואל יכנו עוד אלא יניחנו לחלק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה במוצאי יום פפור גרו, לא הוא ולא אחר, כף נמצא במנהגים ישנים. ויש אומרים שיש להציע השלחנות ביום פפור כמו בשבת (מרדכי ומנהגים), וכן נוהגין. יש שנהגו ללבש בגדים לבנים נקיים ביום פפור דגמת מלאכי השרת, וכן נוהגין ללבש הקיטל שהוא לבן ונקי, גם הוא בגד מתים, ועל ידי זה לב האדם נקנע ונשבר (ד"ע מהנהגות מימוני פרק ז דשביבת עשור):

סימן תריא - שצ"ל יום הפורים דינו ביומו. ובו ב' סעיפים:

א "יום הפורים לילו ביומו לכל דבר. ומה הם הדברים האסורים בו, מלאכה, אכילה, שתיה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המטה. ואין חיוב כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתיה:

ב יכל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביום פפור, וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביום הפורים כן, אלא שבשבת זדונו בסקילה ויום הפורים זדונו בכרת. וכל שאסור לטלטל בשבת אסור לטלטלו ביום הפורים. והתירו לקנב ירק ולפצע אגוזים מן המנהגה ולמעלה כשחל בחל. והאידנא נהגו לאסור: הגה אם נפלה דלקה ביום הפורים, מתר להציל סעדה אחת לצורך לילה כמו שמציל בשבת לסעדת מנחה (ר"ן פרק כ"ט). וכבר נתבאר סימן של"ד כיצד נוהגים בזמן הזה בדלקה בשבת, והוא הדין ביום פפור. ונהגו שהתינוקות משחקים באגוזים (אגדה ומהרי"ל) ואין למחות בגדם אפילו קדם

ג יאם הפסיק מאכילתו בעוד היום גדול, יכול לחזור ולאכל כל זמן שלא קבל עליו התענית: הגה ועין לעיל סימן תקנ"ג דאם קבל בלב לא הוי קבלה:

ד "בערב יום הפורים אין לו לאכל אלא מאכלים קלים להתעכל, כדי שלא יהא שבע ומתנאה בשיתפלה: הגה וכן אין אוכלים דברים המחממים את הגוף, שלא יבא לידי קרי, וכן אין לאכל מאכלי חלב, שמרבים זרע, אף בסעדת שחרית נוהגין לאכלן. (מהרי"ל):

סימן תרט - הטמנת חמין בערב יום פפור. ובו סעיף אחד:

א "מתר להטמין חמין מערב יום הפורים למוצאי יום הפורים: הגה ויש אומרים שאין להטמין ביום הפורים (עין פטור), וכן המנהג במדינות אלו (מהרי"ל):

סימן תרי - הדלקת הגרות ביום פפור. ובו ד' סעיפים:

א "מקום שנוהגים להדליק גר בליל יום הפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. (ואם יש לו גר בבית חייב להדליק בחדר ששוכב שם, כדי שלא יבא לידי תשמיש עם אשתו מאחר שרואה אותה אצל הגר שבביתו) (מהרי"ל). ויאות חל להיות בשבת חייבין הכל להדליק: הגה ומברכין להדליק גר של שבת ושל יום הפורים:

ב "יש מי שאומר שמברך על הדלקת גר יום הפורים: הגה וכן המנהג במדינות אלו:

ג "בכל מקום מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים:

ד "נוהגים בכל מקום להרבות גרות בבתי כנסיות ולהציע בגדים נאים בבית הכנסת: הגה ונוהגים שכל איש גדול או קטן עושין לו גר (מרדכי, ומהרי"ו), גם גר נשמה לאביו

המשך הלכות יום הכיפורים, סימן תרז - סדר היודי במנחה בערב יום כיפור

ו יכל הקהל לוקים מלקות ארבעים אחר תפלת המנחה, שמתוך כך יתן אל לבו לשוב מעברות שבידו: הגה ונהגו שנהלקה אומר ודוים בשעה שנהלקה, והמלקה אומר והוא רחום יכפר עון וגו' שלשה פעמים, שהם ל"ט תבות, כנגד ל"ט מכות (מנהגים). ונהגו להלקות ברצועה כל דהו, דאינו רק זכרון למלקות, ויקח רצועה של עגל, על דרך שנאמר ידע שור קנהו (כל בו). ונהלקה לא יעמד ולא ישב, רק מטה (מנהגים), פניו לצפון ואחריו לדרום (מהרי"ל). יום הפורים אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו, אבל המבעט בו ומחשב בלבו מה מועיל לי יום פפור זה, אינו מכפר לו (רמב"ם פרק ג מהלכות שגגות):

סימן תרח - סדר סעדה המפסקת. ובו ד' סעיפים:

א "אוכלים ומפסיקים קדם בין השמשות, שצריך להוסיף מחל על הקדש. ביותספות זה אין לו שעור, אלא קדם בין השמשות, שזמנו אלה ות"ק אמה קדם הלילה, צריך להוסיף מחל על הקדש מעט או הרבה:

ב "ינשים שאוכלות ושותות עד שחשכה והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחל על הקדש, אין ממחין בידן כדי שלא יבואו לעשות בידן: הגה והוא הדין בכל דבר אסור אמרינן מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין, ודוקא שאינו מפרש בתורה אף על פי שהוא דאורייתא, אבל אם מפרש בתורה, מוחין בגדם (ר"ן פרק ד דביצה ורא"ש בשם העטור). ואם יודע שאין דבריו נשמעין לא יאמר ברבים להוכיחן רק פעם אחת, אבל לא ירבה בתוכחות מאחר שידע שלא ישמעו אליו, אבל בנחיד חייב להוכיחו עד שיכנו או יקללנו. (ר"ן סוף פרק הבא על יבמות):

» באר הגולה «

ז שם בשם מנהג אשכנז וכן כתב הרא"ש שם והכל בו (סימן תרח) א ברייתא יומא פרק ח ב הרא"ש שם ועין במה שצינתי בסימן תקנ"ג א כל בו בשם הר"מ (סימן תרט) א טור (סימן תרי) א משנה פסחים ג"ג ב ברייתא פסחים שם וכו' שמעון בן אלעזר וכפירוש הרמב"ם ג טור בשם אביו הרא"ש ד משנה שם בפסחים ה טור וכן כתב הרא"ש ביומא (סימן תריא) א טור מהא דמפסיקין מבעוד יום וצינתי בסימן תר"ח ב משנה יומא ע"ג ג משנה מגלה ז' ד הרמב"ם ממשנה דלעיל ה שבת קי"ד

מנחה, ונשתרשב המנהג מדין הפצעת
אגונים הנזכר (ד"ע):

**סימן תריב - אסור אכילה ביום כפור
ושעור במוחה. ובו י' סעיפים:**

א האוכל ביום הכפורים כחובת הגסה
חייב, והוא פחות מכביצה מעט, ושעור
זה שנה לכל אדם, גבין לנגס בין לעוג
מלך הבשן:

ב יכל האכלים מצטרפים לשעור זה,
האפלו מלח שעל הבשר וציר שעל ירק,
יאכל אכילה ושתייה אינן מצטרפות:

ג יאכל וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה
ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי
אכילת פרס מצטרפין, ואם לאו אין
מצטרפין:

ד שעור אכילת פרס יוש אומרים ד' ביצים
ט"ש אומרים ג' ביצים שוחקות (רשב"א):

ה הא דבעינן שעור, היינו, לחיוב פרת או
חטאת אכל אסורא איכא בכל שהוא:

ו יאכל אכלים שאינם ראויים לאכילה לאו
שאכל אכילה גסה בגזון מיד על אכילה
שאכל ערב יום הכפורים עד שקץ במזונו
פטור: הגה ואם אכל מאכלים מבשמים או
מתבלים על אכילתו חייב ברוחא לבסומי
שכיחא (פל בו) ואסור ביום כפור לטעם דבר
להפליט אפלו עצי בשמים וענן לעיל סימן
תקס"ז סעיף ג' בהג"ה:

ז יאכל עלי קנים פטור ולולבי גפנים
שילכלכו קדם ראש השנה פטור דעץ
בעלמא הם ואם ללכלכו (בארץ ישראל)
מראש השנה ועד יום הכפורים חייב:

ח יכס (פרוש שפסס ופצע אותם בשניו)
פלפלי או זנגבילא אם הם יבשים פטור
דלא חזו לאכילה, ואם הם רטבים חייב:

ט ההשותה ביום כפור מלא לגמיו (פרוש,
מלא פיו), חייב ומשערים בכל אדם לפי
מה שהוא, הגדול לפי גדלו והקטן לפי
קטנו. ואלא מלא לגמיו ממש, אלא כדי
שיסלקנו לצד א' בפיו ויראה כמלא
לגמיו, והוא פחות מרביעית באדם

בינוני. ויכול המשקים מצטרפים
לכשעור: הגה שתייה משקין שאינן ראויין
לשתייה, כגון ציר או מוריס וחמץ חי, פטור,
אכל חמץ מזוג חייב. (טור):

י שתייה מעט וחזר ושתייה, אם יש מתחלת
שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה
ידי שתיית רביעית, מצטרפין לכשעור,
ואם לאו אין מצטרפין. וי"ש אומרים
ששעור צרופ השתיית כדי אכילת פרס
כמו צרופ אכילות: הגה מתר לגע ביום
כפור באכלין ומשקין ולתן לקטנים, ולא
חלישין שיאכל או ישתה אם יגע. (תרומת
הדשן סימן קמ"ו):

**סימן תריג - אסור רחיצה ביום
כפור. ובו י"ב סעיפים:**

א אסור לרחץ ביום הכפורים ב"בין בחמין
בין בצונן, ואפלו להושיט אצבעו במים
אסור, ואם היו ידיו או ירגליו או שאר
גופו מלכלכים בטיט או בצואה או
שנטף דם מחטמו, מתר לרחצם, שלא
אסרו אלא רחיצה של תענוג:

ב ינוטל אדם ידיו שחרית ומבוקר על נטילת
ידים, ויזהר שלא יטל אלא עד סוף קשרי
אצבעותיו, (ולא יכון להנאת רחיצה רק
להעביר הרוח רעה מעל הידים) (הגהות
מימוני):

ג ואם הטיל מים ושפסף בידו או עשה
צרכיו וקנח, מתר לרחץ, דהנה לה ידיו
מלכלכות (ורוחץ עד סוף קשרי אצבעותיו).
טואם רוצה להתפלל, אפלו לא קנח נמי
מתר לטל עד סוף קשרי אצבעותיו: הגה
וכן כהן העולה לדוכן נוטל ידיו אף על פי
שהן טהורות, דכל רב רחיצה שאינו מכון בה
לתענוג מתרת (הגהות מימוני פרק ב מהלכות
יום הכפורים ומהרי"ל). ולכן אפלו בא מן
הדרך ורגליו כהות מתר לרחצן (בית יוסף)
בשם הגהות מימוני וסמ"ג וטור הלכות ט' באב):

ד מי שהוא אסטניס ואין דעתו מישבת
עליו עד שיקנח פניו במים, מתר: הגה
ונהגו בזה להחמיר, ואפלו ברחיצת העינים
שהיא קצת רפואה נהגו להחמיר (מהרי"ל).

באר הגולה

ואסור לרחץ פיו ביום הכפורים, כמו
שנתבאר לעיל סימן תקס"ז סעיף ג':

ה כההולך לבית המדרש או להקביל פני
אביו או רבו או מי שגדול ממנו בהקמה
או לצרכי מצוה, יכול לעבר במים עד
צוארו בין בהליכה בין בחזרה, ויכלכל
שלא יוציא מתחת שפת חלוקו להגביה
שולי חלוקו על זרועו, מיהוא שלא יהיו
המים רודפים, דאם כן אף בחל אסור
מפני הספקנה, אפלו אם אינם מגיעים אלא
עד מתנים:

ו יהא דשרי לעבר בגופו במים לדבר מצוה,
דוקא לעבר בגופו במים עצמן, אכל
לעבר בספינה קטנה יש מי שאוסר:

ז הרב אסור לעבר במים כדי לילך אצל
תלמידו:

ח כההולך לשמר פרותיו, מתר לעבר במים
בהליכה אכל לא בחזרה: הגה וכן משמע
דמתר לעבר במים, אפלו היה לו דרך שיכול
להקיף ביבשה מתר לעבר, דלמעט בהלוח
עדיף טפי (אור זרוע):

ט אסור להצטנן בטיט לח אם הוא טופח
על מנת להטפית, ואסור להצטנן בכלים
שיש בהם מים אפלו הם חסרים, בין של
חרס בין של מתכת, אכל אם הם ריקים
מתר, ויכן בפרות ובתינוק: הגה ואסור
לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין
כלים נגובים ולהצטנן בה ביום כפור,
דחלישין שמא לא תנגב יפה ויבא לידי
סחיטה (הגהות מימוני פרק ב ומרדכי וסמ"ק
ומנהגים). החולה רוחץ כדרכו אף על פי
שאינו מסכן (רמב"ם):

י שכלה כל שלשים יום מתרת לרחץ פניה:

יא ימי שראה קרי בזמן הזה הכפורים,
אם לח הוא, מקנחו במפה ודי, ואם יבש
הוא או שנתלכלך, רוחץ מקומות
המלכלכים בו לבד ומתפלל, ואסור לרחץ
גופו או לטבל אף על פי שבישאר ימות
השנה הוא רגיל לטבל לתפלה:

יב בזמן הזה אסור לאשה לטבל ביום
הכפורים אפלו הגיע זמן טבילתה בו
ביום:

וסימן תריב] א משנה יומא ע"ג ב מסקנא דגמרא שם ג שם וכאפי' ד משנה שם ה שם בגמרא פ"ו שם במשנה ו הא דציר מצטרף דאכשורי אכלא הוא וחשיב
כאכל ז טור בש' הרמב"ם בפ"ק ג והתוספות שם ושמ בגמרא פ' ח רש"י שם כר' שמעון משנה ערובין פרק ב ט רמב"ם שם והרשב"א כר' יוחנן בן ברוקא י יומא
דף ע"ג וכו' יוחנן כ משנה שם דף פ"א ל מימרא דריש לקיש שם מ ברייתא שם נ מימרא דרבא שם ס משנה שם ע"ח ע משנה י"א פרק י"ז דכלים פ מימרא
דשמואל יומא שם צ שם בגמרא ק שם במשנה ר רמב"ם שם מהתוספתא ש טור בשם הראב"ד מבריתא דכריתות י"ג [סימן תריג] א משנה יומא ע"ג ב ממשמעות
הגמרא שם ע"ח ובפסחים נ"ד ג ברייתא יומא ע"ז ד הגהות מימוני מהתוספות ה רוקח ו תוספות שם מהא דיד לפה תקצץ שבת ק"ט ז הרא"ש שם ח טור ט בית
יוסף י טור בשם גאון כ ברייתא יומא ע"ז ל מימרא דרב ושמואל שם וכפרוש רש"י שם דאינו נראה כמלבוש אלא כגושא על כתפיו מ שם וכאפי' נ טור בשם בה"ג
ס בעיא שם ולא אפשטא ופסקו הפוסקים להמרא ע ברייתא שם פ מהא דרב יוסף ואפי' שם צ שם ע"ח וכאפי' ק שם כרב אשר ר כרב יהודה ורבה שם ש משנה
שם וכו' אליעזר הסכמת הפוסקים ת רמב"ם בפ"ק ג א וסיים שם פ"ק שטבלתה תקנה זו ב צינתיו לעיל סימן תקצ"ד

סימן תריד - דיני סיכה ונעילת

הסנדל. ובו ד' סעיפים:

א "אסור לסוך אפלו מקצת גופו, ואפלו אינו אלא להעביר הנהמה. אבל אם הוא חולה באפלו אין בו סכנה, או שיש לו חטטין בראשו, מותר:

ב "אסור לנעל סנדל או מנעל של עור. אפלו קב הקטע וכיוצא בו, אפלו של עין ומחפה עור, אסור. אבל של גמי או של קש או של בגד או של שאר מינים, מותר אפלו לצאת בהם לרשות הרבים. ומותר לעמד על פרים וקטנות של עור, ומכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה (מרדכי דיומא ותרומת הדשן סימן קמ"ט):

ג "החיה, כל ל' יום מתרת לנעל את הסנדל, "והחולה ביוצא בה אף על פי שאין בו סכנה, וכן מי שיש לו מכה בגוליו:

ד "מותר כל אדם לנעל סנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכנו, אם מצויים שם עקרבים או דברים הנושכים: הגה ואם ירדו גשמים ורוצה לילך לביתו מבית הכנסת או להפך והוא אסטניס, מותר לנעל מנעליו עד שמגיע למקומו (מהרי"ל):

סימן תרטו - יום הכפורים אסור בתשיש המטה. ובו ב' סעיפים:

א "יום הכפורים אסור בתשיש המטה. "ואסור לגע באשתו כאלו היא נדה, וכן "אסור לישן עם אשתו במטה:

ב "הרואה קרי ביום הכפורים ידאג כל השנה, ואם עלתה לו השנה מבטח לו שהוא בן העולם הבא:

סימן תרטז - הקטנים מתי יתחילו להתענות. ובו ב' סעיפים:

א "התינוקות מתרים בכל אלו, חוץ מבנעילת הסנדל, שאין חוששין כל כך אם לא ינעלו. הגה ומתיר לומר לעובד כוכבים לרחצן ולסוך, אבל להאכילם אפלו בידים שרי (טור):

ב "קטן (הכריא) בן ט' שנים שלמות וכן י' שנים שלמות מחנכין אותו לשעות.

"פיצד, הנה רגיל לאכל בב' שעות ביום מאכילין אותו בג', הנה רגיל לאכל בג' מאכילין אותו בד', לפי כח הבן מוסיפין לענות אותו בשעות (והוא הדין לקטנה הבריאה) (טור). "בן י"א בין זכר בין נקבה, מתענין ומשלימין מדברי סופרים כדי לחנכן במצות: הגה ויש אומרים שאין צריך להשלים מדברבן כלל (ר"ן ואור זרוע והגהות מימוני בשם ה"ג ורוקח ורא"ם), ויש לסמוך עליוהו בנער שהוא כחוש ואינו חזק להתענות (תרומת הדשן סימן קכ"א) וכל מקום שמחנכין אותו באכילה, כן מחנכין אותו ברחיצה וסיכה (טור). "בית י"ב ויום אחד ובן י"ג ויום אחד שהביאו שתי שערות, הרי הם בגדולים לכל מצות ומשלימים מן התורה, אבל אם לא הביאו שתי שערות עדן קטנים הם ואינן משלימין אלא מדברי סופרים: הגה ואפלו הוא בן וכחוש צריך להשלים דחישנין שמא נשרו השערות (תרומת הדשן סימן קנ"ה). "קטן שהוא פחות מכן תשע אין מענין אותו ביום כפור כדי שלא יבא לידי סכנה: הגה אפלו אם רוצה להתמיר על עצמו מוחין בידו (כל בו):

סימן תריז - דין עברה ומניקה ויוצרת ביום הכפורים. ובו ד' סעיפים:

א "עברות ומניקות מתענות ומשלימות ביום הכפורים:

ב "עברה שהריחה (ופניה משתנים, אף על פי שלא אמרה צריכה אני) (רבנו ירום נתיב כ"ו), גולחשין לה באזנה שיום הכפורים הוא, אם נתקברה דעתה בזכרון זה מוטב, ואם לאו מאכילין אותה עד שתתישב דעתה:

ג "כל אדם שהריח מאכל ונשתנו פניו, מסכן הוא אם לא יתנו לו ממנו, ומאכילין אותו ממנו:

ד "יוצרת, תוף ג' ימים לא תתענה כלל. מג' עד ז', אם אמרה צריכה אני, מאכילין אותה. מכאן ואילך הרי היא ככל אדם.

~> באר הגולה ~>

יומים אלו אין מונין אותם מעת לעת, כגון אם ילדה בשבועה בתשרי בערב אין מאכילין אותה ביום הכפורים אם לא אמרה צריכה אני, אף על פי שלא שלמו לה ג' ימים עד יום כפור בערב, משום דכיון שזכנס יום רביעי ללדתה מקרי לאחר שלשה:

סימן תריח - דין חוליה ביום הכפורים. ובו י' סעיפים:

א "חולה שצריך לאכל, אם יש שם רופא בקי, אפלו הוא עובד כוכבים, כשאומר אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החלי ויסתפק, מאכילין אותו על פיו, ואין צריך לומר שמא ימות. אפלו אם החולה אומר אני צריך, שומעים לרופא. ונאם החולה אומר צריך אני, אפלו מאה רופאים אומרים אין צריך, שומעים לחולה:

ב "רופא א' אומר צריך ורופא א' אומר אינו צריך, מאכילים אותו: הגה והוא הדין לשנים נגד שנים, ואפלו קצתן יותר בקיאין מקצתן, כן נראה לי:

ג "ואם החולה ורופא אחד עמו אומרים שאינו צריך ורופא (אחר) אומר צריך, יאו שהחולה אינו אומר כלום ורופא אחד אומר צריך ושנים אומרים אינו צריך, אין מאכילין אותו:

ד "אם שנים אומרים צריך, אפלו מאה אומרים אינו צריך, ואפלו החולה אומר עמהם שאינו צריך, מאכילים אותו מאחר ששנים אומרים צריך: הגה והוא הדין אם החולה ורופא אחד עמו אומרים צריך, אף על פי שמאה רופאים אומרים אינו צריך מאכילין אותו (טור), ולא חישנין דהחולה אומר צריך משום דמאמין לרופא זה שאומר צריך (בית יוסף בשם מהרי"א):

ה "אם החולה אומר אני צריך והרופא מספק, מאכילין אותו, אבל אם הרופא אומר אינו צריך והחולה אומר אני יודע, אין מאכילין אותו:

[סימן תריד] א ברייתא יומא ע"ז ב כן פרש הרא"ש שם ג הרי"ף ורא"ש מפסקא דגמרא ע"ח ד משנה שם ע"ג וכו' אלעזר ה הסקמת הפוסקים ו רמב"ם בפרק ג מדין התנה ר"ז רמב"ם שם והטור מהא דשמואל שם [סימן תריז] א משנה יומא ע"ג ב בשם ספר אגדה ג הנהות מרדכי דמועד קטן הלכות תשעה באב ד תנא דבי רבי ישמעאל שם פ"ח [סימן תריז] א ברייתא יומא ע"ח ב משנה שם פ"ג וכןמוקי לה רב חסדא ורב נחמן ג ברייתא שם ד כרב הונא ורב נחמן שם ה כרבי יוחנן שם הרי"ף ורמב"ם בפרק ב שם ו רמב"ם שם והפל בו [סימן תריז] א מיקרא דרבא פסקים דף ג"ד ב משנה יומא דף פ"ב ג מעבדא דרבי שם ד הרא"ש שם מעבדא דאממר ומר זוטרא כתבות ס"א ה הרא"ש שם בשם רמב"ן ושאור פוסקים ו תרומת הדשן מדברי התוספות גשין ח' [סימן תריח] א משנה יומא פ"ב ב הרא"ש שם ג מיקרא דר' ינאי שם פ"ג ד שם ה הרמב"ם פרק ג וכתב הרב המגיד משום דספק נפשות להקל ו מסקנת הגמרא שם ח שם בגמרא ט וירושלמי בשם ר' יוחנן וכתבו הרא"ש והר"ן והרב המגיד י שם בשם הרמב"ן

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתקדמים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

(מהרי"ו). והנהגים המתפללים כל היום לא יעורו כל הלילה, כי מאבדין קולם כשאינם יושנים (מהרי"ל):

סימן תרכ - מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית. ובו סעיף אחר:

א "טוב לקצר בפיוטים ובסליחות שחרית כדי למחר, בענין שיתפלל מוסף קדם שבע שעות:

סימן תרכא - סדר קריאת התורה ומילה ביום כפור. ובו ו' סעיפים:

א מוציאין שני ספרים, "בראשון קורים ששה בפרשת אחרית מות עד ויעש כאשר צוה ה', ואם חל בשבת קורים שבעה, ומפטיר קורא בשני בפניחם ובכעשור להדש ומפטיר בישעיה ואמר סלו סלו פנו דרך עד כי פי ה' דבר:

ב ימילה ביום הכפורים, מלין בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה, ולאחר המילה אומרים אשרי. (והמנהג למול אחר אשרי) (מנהגים). ואם הוא במקום שצריך לצאת מבית הכנסת, אין מלין עד אחר חזרת ספר תורה, וחוזרים ואומרים קדיש:

ג המברכין על המילה בלא כוס. (ויש אומרים דמברכין בכוס ונותנים לתינוק הנמול, וכן נהגין):

ד במוסף יאמר ש"צ סדר עבודה: הגה ונהגין לפל על פניהם כשאומרים והפניהם והעם, גם בעלינו לשבת, אבל ש"צ אסור לעקר ממקומו בשעת התפלה כדי לפל על פניו, ויש למחות ביד העושים בן:

ה יסדר הודוי חטאתי עייתי פשעתי:

ו ינהגו לדור צדקות ביום הכפורים בעד המות (ומצריין נשמותיהם דהמתים גם בן יש להם כפרה יום הכפורים) (מרדכי):

של יום הכפורים בברכת המזון, שאומר יעלה ויבא בבונה ירושלים:

סימן תריט - סדר ליל יום הכפורים. ובו ו' סעיפים:

א ליל יום הכפורים נוהגים שאומר ש"צ בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם העברנים. ינוהגים שאומר כל נדרי וכו', ואחר כך אומר שהחננו יבלא כוס: הגה ואחר כך מתפללים ערבית. ונוהגים לומר כל נדרי בעודו יום, וממשיך בנגונים עד הלילה. ואומרים אותו ג' פעמים, וכל פעם מגביה קולו יותר מבראשונה (מהרי"ל). וכן אומר הש"ץ ג' פעמים ונסלח לכל צדת וגו', והקהל אומרים ג' פעמים, ויאמר ה' סלחתי בך בך (מנהגים). ואל ישנה אדם ממנהג העיר אפלו בנגונים או בפיוטים שאומרים שם (מהרי"ל):

ב יבלי יום הכפורים ומחרתו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקול רם:

ג אם חל בשבת, אומרים ויכלו ויכרה אחת מעין שבע וחזרתם מקדש השבת ואינו מזכיר של יום הכפורים. (ואין אומרים אבינו מלכנו בשבת, אבל שאר הסליחות והתחנונות אומר כמו בחל) (ריב"ש סימן תקי"ב ומנהגים):

ד יצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו:

ה יש שעומדים על רגליהם כל היום וכל הלילה:

ו ינוהגים ללון בבית הכנסת ולומר שירות ותשבחות כל הלילה: הגה וטוב לישן וחוק מן הארון (מרדכי). ומי שאינו רוצה לומר תשבחות ושירות בלילה לא יישן שם

המשך הלכות יום הכיפורים, סימן תריח - דין חולה ביום הכיפורים

ו אם הרופא אומר שאינו מכיר את החלי, הרי הוא באדם דעלמא ואין דבריו מעלין ולא מורידין. הגה מיהו, אם נחלש הרבה עד שצריך לרוב בני אדם שאצלו שהוא מסכן אם לא יאכל, מאכילין אותו (אסור והתר הארץ)

ז לשמאכילין את העבירות או את החולה מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשעור, הלכך מאכילין אותו מ כשני שלישי ביצה בינונית, וישוהו כדי אכילת ד' ביצים. והשתיה יבדקו בחולה עצמו כמה היא כדי שיסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לגמיו:

ח ינישקוהו פחות מאותו שעור, וישוהו בין שתיה לשתיה כדי אכילת ארבע ביצים, ולפחות ישוהו בין שתיה לשתיה כדי שעור שתית רביעית. ואם אמדוהו שאין השעורים הללו מספיקים לו או שהחולה אומר בן או שנסתפקו בדבר, מאכילים ומשקים אותו כל צרכו (מיד):

ט מי שאחזו בלמוס, והוא חלי שבא מחמת רעבון, וסימנו, שעניו בהות ואינו יכול לראות מאכילין אותו עד שאירו עיניו. ואם אין שם מאכל של התר, מאכילין אותו מאכל אסור. ואם יש כאן שני מיני אסורים אחד קמור מחברו, מאכילין אותו הקל תחלה: הגה אם צריך לבשר ויש כאן בהמה שצריכין לשחטה ובשר גבלה מוכנת, עין לעיל סימן שכ"ח סעיף י"ד:

י חולה שאכל ביום הכפורים ונתישב דעתו בענין שיכול לברך, צריך להזכיר

❧ באר הגולה ❧

כ רבנו ירחם ל הרא"ש שם מהא דכריתות י"ג מ הר"ן שם ג שם ס שם וכן כתבו הרא"ש שם והטור ע משנה יומא פ"ג פ בריקתא שם צ טור בשם אביו הרא"ש והנהגות מימוני ותשובת הרשב"א [סימן תריט] א טור בשם מנהג אשכנזי ושאר פוסקים מהא דר' שמעון חסידא ב לדעת רבנו הם והביאו הטור ובית יוסף הנסח שמתיר על העתיד כדאיתא ביה דעה סימן ר"א וכן נהגו בפאלאנא והרא"ש הסכים למה שקבת רב סעדיה גאון כמנהג הקדמונים להתיר השבועות משנה שעברה כגון נדרי שגגות ואנסין, וכן מנהג הספרדים ג ערוכין מ' ד טור בשם מנהג אשכנזי על פי מדרש רבה פרשת ואתחנן ה מימרא דרבא שבת כ"ד ו טור על פי פרקי ר' אליעזר וכן כתב הנהגות מימוני בשם מכילתא א טור על פי מדרש שהביא בסימן תר"ו ח שם מבריקתא מיקרי ירושלים יומא י"ט [סימן תרכ] א טור והנהגות מימוני [סימן תרכא] א משנה מגלה כ"ח ב בריקתא שם ל"ח ג מרדכי והרוקח והנהגות אחרונות מרדכי פרק י"ט דשבת ד שם בהנהגות ה מרדכי בשם ר"י בר שמשון ו טור ושאר פוסקים מההוא דנחית קמה דרבא יומא ל"ד וכו' וכו' ז בריקתא שם ל"ב וכתבמים טור בשם הר"ף ובה"ג ורב פלטי ור"ח מרדכי על פי ספרי בעגלה ערופה אשר פדית אלו המותם וכו' אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון פב - עמוד א]

סימן תרכב - סדר תפלת

מנחה. ובו ד' סעיפים:

א *למנחה אומר אשרי ובא לציון. ואין אומרים ואני תפילתי אפלו אם חל להיות בשבת. הגה ואין אנו נוהגין לומר אשרי ובא לציון קדם מנחה רק קדם נעילה, וכן כתבו קצת רבנותא (מרדכי והגהות מימוני סוף ספר אהבה וסוף הלכות יום כפור וכל בו ומנהגים). ואין אומרים אין כאלהינו ביום כפור (מנהגים):

ב *במוציאין ספר תורה וקורין ג' בפרשת עריות עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר ביונה יוממים מי אל כמוך ומכרף לפניה ולאחריה, ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת וחותרם בשל שבת: הגה ואין אומרים על התורה ועל העבודה במנחה (הגהות מימוני סוף הלכות יום כפור ומהרי"ל ומנהגים והגמ"ד):

ג *אם חל בשבת אומרים צדקתך ואומרים אבינו מלכנו: הגה ובמדינות אלו אין אומרים צדקתך ולא אבינו מלכנו:

ד *אין נושאים פנים במנחה ביום הכפורים. וכהן שעבר ועלה לדוכן. הרי זה נושא פסיו ואין מורידין אותו:

סימן תרכג - סדר תפלת

נעילה. ובו ו' סעיפים:

א *לנעילה "אומר אשרי וקדיש ואינו אומר ובא לציון: הגה וכבר כתבתי דהמנהג במדינות אלו לומר אשרי ובא לציון קדם נעילה:

ב *זמן תפלת נעילה כשהחמה בראש האילנות, כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה. וצריך ש"צ לקצר בסליחות ופסוקים שבאמצע התפלה, וגם אין לו למשך בתפלת נעילה כל תבה ותבה בדרך שמושך בשאר תפלות, כדי שיגמר יקדם שקיעת החמה. (ואומר במקום כתבנו חתמנו) (טור):

ג *אם חל בשבת מזכיר בה של שבת, ואכל בודי שלאחר התפלה אין מזכירים בו של שבת. והגה מלי יחיד, אבל ש"ץ בין שאומר בתוך תפלתו מזכיר בו של שבת. ואם לא הזכיר בזה, אין מחזירין אותו:

ד *אומר כתר כמו במוסף:

ה *נושאים פנים בנעילה, (והמנהג במדינות אלו שלא לשא פנים ואומרים אבינו מלכנו):

ו *בסוף הסליחות אומרים ז' פעמים ה' הוא האלהים (ופעם אחת שמע ישראל וג') פעמים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (מנהגים). ועין לעיל סימן ס"א. ותקעים תשר"ת: הגה ויש אומרים שאין לתקע רק תקיעה אחת (מרדכי והגהות מימוני סוף הלכות יום כפור ואגור), וכן נוהגין במדינות אלו. ותוקעין לאחר שאמר קדיש לאחר נעילה, וקצת מקומות נוהגו לתקע קדם קדיש:

סימן תרכד - סדר מוצאי יום

הכפורים. ובו ה' סעיפים:

א *מתפללים תפלת ערבית, ואומר הבדלה בחונן הדעת:

ב *צריך להוסיף מחל על הקדש גם ביציאתו, שימתינו מעט אחר יציאת הכוכבים:

ג *מבדילים על הכוס, ואין מכרכים על הבשמים אפלו אם חל להיות בשבת:

ד *מכרכים על האור. ואין מכרכים במוצאי יום הכפורים על האור שהוציאו עתה מן האבנים. ויש אומרים שמכרכים עליו מעמוד ראשון ואילך:

ה *ישראל שהדליק מעובד כוכבים, אין מכרכין עליו במוצאי יום הכפורים, אף על פי שבמוצאי שבת מכרכין עליו, שאין מכרכים במוצאי יום הכפורים אלא על האור ששבת מבעוד יום ממש או על האור שהדלק ממנו, וכן נוהגו להדליק מעששיות של בית הכנסת. ומיהו, אפלו אם הדלק ביום הכפורים, אם הדלק בתוך כגון לחולה, יכולים לברך עליו: הגה יש אומרים להבדיל על נר של בית הכנסת (המגיד פרק כ"ט ואבודתהם ואור זרוע), ויש אומרים שאין להבדיל עליו אלא מדליקין נר אחר ממנו, והנכון להבדיל על שניהן ביחד, דהינו להדליק נר אחד מנר בית הכנסת, ולא יבדיל על נר עצמו של בית הכנסת לחוד

(מהרי"ל). ושאר דיני נר עין לעיל סימן רצ"ח. ואוכלים ושמים במוצאי יום הכפורים דהיי קצת יום טוב (טור ומהרי"ו ואור זרוע). ויש מחמירים לעשות שני ימים יום כפור, ויש לזה התרה, ואין לנהוג בחמרא זו משום דיש לחוש שיבא לידי סכנה (אור זרוע). מי שמתענה תענית חלום למחרת יום כפור אין צריך להתענות כל ימיו (מנהגים). אין אומרים תחנונות ולא צדקתך וצדקתך מיום כפור עד סכות. והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום כפור בעשיית הספה כדי לצאת ממנו אל מצוה (מהרי"ל ומנהגים והגהות מימוני פרק ב דברכות, מהרי"ו):

הלכות כפה

סימן תרכה - ובו סעיף אחד:

א *בסכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסכות הושבתי את בני ישראל, הם ענני כבוד שהקיפם בהם לכל יום שרב ושמש. ומצוה לתקן הספה מיד לאחר יום כפור, דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה (מהרי"ל):

סימן תרכו - העושה ספה תחת האילן

או תחת הגג. ובו ג' סעיפים:

א *אין לעשות ספה תחת בית או אילן. והעושה ספתו תחת האילן, יש אומרים שאם יתאילן צלתו מרבה מחמתו, פסולה בכל ענין אף אם הספה צלתה מרבה מחמתה, אבל אם האילן חמתו מרבה מצלתו, אם הספה צלתה מרבה מחמתה בלא אילן כשרה אפלו לא השפיל הענפים למטה לערבה עם סכך הספה, אבל אם אין הספה צלתה מרבה מחמתה אלא על ידי האילן, צריך שישפיל הענפים ויערבה עם הסכך בענין שלא יהיו נפרים, ויהא סכך רבה עליהם ומכשיל. ויש אומרים שאפלו אם הספה צלתה מרבה מחמתה בלא האילן והאילן חמתו מרבה מצלתו, אם ענפי האילן מכונים כנגד סכך הכשר פסולה, בין שהאילן קדם בין שהספה קדמה, בין שענפי האילן מכונים כנגד סכך הכשר: הגה מיהו, אם השפיל הענפים למטה וערבן עם הסכך שאינן נפרים,

סוף באר הגולה

[סימן תרכב] א טור והמרדכי בשם סדר רב עמרם ב ברייתא מגלה ל"א ג טור ד שם וכן כתב רא"ש והמרדכי והר"ן ב דשבת ה טור והר"ן ו ר"ן ז צינתינו בסימן קכ"ט ועין שם [סימן תרכג] א טור ב הרא"ש בשם הר"ם בסוף יומא מהירושלמי בריש פרק בתרא דתענית וכתב שם הר"ף ושאר פוסקים ג בית יוסף וסעד לדבריו מהגהות מימוני שם ד פרבי יוחנן שם בירושלמי דאמר נעילת שערי היכל דהינו ביום ה מימרא דרבי יהושע בן לוי שבת כ"ד ו הרא"ש והמרדכי שם ושאר פוסקים ז טור ח משנה תענית כ"ו ט סמ"ג שקבל מרבנו יהודה בר יצחק [סימן תרכד] א הר"ף והרא"ש מהא דרב יומא פ"ז ב ברייתא שם פ"א ג רמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת ושאר פוסקים ד מימרא דר' יוחנן פסחים נ"ד ה שם בגמרא ו כל בו ז הרב המגיד בפרק כ"ט מהלכות שבת בשם הרמב"ן ח טור מהא דאור ששבת פסחים נ"ד וכפרש רש"י שם [סימן תרכה] א טור [סימן תרכו] א משנה סכה ט' ב אוקימתא דרבה שם ג טור בשם רש"י וכן כתב התוספות ד שם בשם אבן העזרי והראב"ן וכן כתב הר"ן

בטלין והספכה כשרה (הרא"ש והר"ן). וכן אם הניח סכך הכשר על סכך הפסול מקרי ערוב וכשר (מרדכי פרק קמא דסכה). אבל אם הענפים כנגד האויר שבין הסכך הכשר (או שהסכך הרבה שאפלו נטל נגד האילן נשאר כשעור) (טור) כשרה, הואיל וצל הכשר הוא מרבה מחמתה, שאפלו אם נטל האילן יש שעור בכשר להכשירו, ובכל זה לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכך, דין אחד להם:

ב אם קצץ האילן להכשירו ולהיות הוא עצמו מהסכוף, כשר, והוא ישינענעו שיגבה כל אחד לבדו ומניחו וחזור ומגביה חבירו ומניחו, ואם לאו, פסולה משום תעשה ולא מן העשוי: הגה אבל מתר לעשות סכה תחת מחבר או בית ולהסירו אחר כך, ולא מקרי תעשה ולא מן העשוי הואיל ואין הפסול בסכך עצמו (כל בו והנהות אשרי פרק קמא דסכה):

ג יעושה סכה למטה בבית תחת הגג שהסירו הרעפים, אף על פי שושארו עדין העצים הדקים שהרעפים מנחים עליהם, כשרה: הגה וכן מתר לעשות הסכה תחת הגגות העשויות לפתח ולסגר, ומתר לסגן מפני הגשמים ולחזור ולפתחן (מהרי"ל), ואפלו ביום טוב שרי לסגן ולפתחן (אגדה דיומא ומהרי"ו) אם יש להם צירים (ד"ע) שסוגר ופותח בהן, ואין בזה לא משום סתירה ובגנן אהל ביום טוב ולא משום תעשה ולא מן העשוי, רק שיזהר שלא ישב תחתיהן כשהן סגורים שאז הסכה פסולה:

סימן תרכז - דיני הישן בסכה.

ובו ד' סעיפים:

א (צריך לישב באויר הסכה). הישן תחת המטה בסכה, אם היא גבוהה י' טפחים לא יצא:

ב הישן תחת הפלה בסכה, אם אינה גבוהה י' טפחים או שאין לה גג רחב טפח, יצא:

ג יעצים היוצאים מארבע ראשי המטה, אסור לפרס עליהן סדין ולישן תחתיו אפלו אם אינם גבוהים י', אבל אם אחד יוצא באמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו ונותנים כלונסות (פרוש), עצים ארפים כעין קנה של רמח) מזה לזה, מתר לפרס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין לה גג רחב טפח למעלה, והוא שלא יהיו גבוהים י' טפחים. והישן מכשירין אפלו בגבוהים י' טפחים:

ד יפרס סדין תחת הסכך לנוי, אם הוא בתוך ד' טפחים לגג כשרה, ואם הוא רחוק ד' טפחים מן הגג פסולה. ואם אינו לנוי אף על פי שהוא בתוך ד' טפחים פסולה. (ויש לזהר שלא לתלות שום נוי סכה רק בפחות מד' לספה) (מהרי"ל):

סימן תרכח - דיני סכה תחת

סכה. ובו ג' סעיפים:

א סכה שתחת סכה, העליונה כשרה והתחתונה פסולה. יוהני מלי, שיכולה התחתונה לקבל פרים וכסותות של עליונה ואפלו על ידי הדחק יושב ביניהם י' טפחים, אבל אם אין ביניהם י' טפחים, או שיש ביניהם י' טפחים אבל אינה יכולה לקבל פרים וכסותות של עליונה אפלו על ידי הדחק, והתחתונה כשרה אם היא מסככת כהלכתה אפלו אם העליונה למעלה מכ', ואם אינה מסככת כהלכתה ומתפשטת על ידי סכך העליונה, צריך שלא יהא סכך העליונה גבוה מן הארץ למעלה מכ' אמה:

ב יעושה סכתו בראש העגלה או בראש הספינה אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, פסולה, אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, אפלו אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים, כשרה:

ג יעשה בראש הגמל או בראש האילן כשרה, ואין עולין לה ביום טוב. מקצתה

על האילן ומקצתה בדבר אחר, אם הוא בעננין שאם נטל האילן תשאר היא עומדת ולא תפל עולין לה ביום טוב, ואם לאו אין עולין לה ביום טוב:

סימן תרכט - מפה צריף להיות

הסכה. ובו י"ט סעיפים:

א דבר שמסככין בו צריך שיהיה צומח מן הארץ ותלוש ואינו מקבל טמאה, אבל דבר שאינו צומח מן הארץ, אף על פי שגדולו מן הארץ ואינו מקבל טמאה, יבגין עורות של בהמה שלא נעברו שאינם מקבלים טמאה או מיני מתכות, אין מסככין בהם. (וכן אין מסככין בעפר) (ר"ן):

ב יוכן דבר שמקבל טמאה, כגון שפודין וארוכות המטה וכל הכלים, אין מסככין בהם, והאפלו אם נשברו שלא נשאר בהם שעור קבלת טמאה:

ג יסככה בחצים שאין להם בית קבול כשרה, וישש בהם בית קבול פסולה:

ד יסככה בפשתן, כשלא נדק ולא נפץ כשרה, דעץ בעלמא הוא, אבל אם נדק ונפץ פסולה:

ה יבחבלים של פשתן פסולה, של גמי ושל סיב כשרה:

ו יבמחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי, בין שהיא חלקה שהיא ראויה לשכיבה, בין שאינה חלקה שאינה ראויה לשכיבה, אם היא קטנה, סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת טמאה ואין מסככין בה אלא אם כן עשאה לסכוף: הגה דהינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה לסכוף (הרא"ש פרק קמא דסכה). ואם היא גדולה, סתמא עומדת לסכוף ומסככין בה, אלא אם כן עשאה לשכיבה (דהינו שמנהג המקום לשכב עליה). יוהני מלי שאין לה שפה, אבל אם יש לה שפה בעננין שראויה לקבל, אפלו אם נטל שפתה אין מסככין בה: הגה במקום שנהגו לקבץ מחצלאות בבגין כעין תקרה, אין מסככין בהם (כל בו):

⚭ באר הגולה ⚭

ה משנה שם י"א ו כר' יוסף משמה דרב ובריתא וכפרוש רש"י שם ז טור [סימן תרכז] א משנה סכה כ' וכדמפרש לה שמואל ב פתתי לשני דר' יהודה אמר שמואל דלא פליגי שם י"א טור בשם הרא"ש וכן פתח הר"ף ורמב"ם בפ"ק ה' ג משנה שם י' ד טור והר"ן מבריתא שם ה מדברי הר"ף שם וכן פסק הרמב"ם בפ"ק ה' וקמו שתרין הרב המגיד שם ו שם כר' חסדא ורבה בר רב הונא הר"ף ורא"ש ורמב"ם ז רא"ש שם [סימן תרכח] א משנה סכה ט' ב מהא דרב דימי שם י"ד ג שם בגמרא ד מימרא דרבי ירמיה שם ו בגמרא רש"י ה שם ו משנה וקמרא שם כ"ב וכו' ג ד משמעות הגמרא שם ח משנה שם ט דאסור להשתמש ביום טוב כבצלי חיים ובמחבר: [סימן תרכט] א משנה סכה י"א ב כדלף רב ששת ורב חסדא מקראי ג רש"י בפרוש המשנה והרא"ש שם אהא דר' ששת וכו' ד משנה שם ט"ו ה מימרא דרב אמי שם ו מימרא דרב י"ב ז מימרא דרבי יוחנן שם וכפרוש הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ק ה' ח הרמב"ם שם מהירושלמי ט משנה שם י"ט ו כאוקימתא דרב פפא כ' ובתנא קמא וכו' ישמעאל בר' יוסי ור' דוסא בבריתא, הר"ף והרמב"ם בפ"ק ה' י שם בגמרא כ ציתיו לעיל סעיף ב'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גיליון פב - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

לספוף, שפסולה מן התורה, אינה נהנת בהתרה אלא צריכה נענוע:

יח יוכן אסרו לספוף בנסרים שרחפן ד', 'אפלו הפכן על צדן שאין בהם ד'. ואם אין ברחפן ד' כשרים, 'אפלו הם משפים שדומים לכלים. 'ונהגו שלא לספוף בהם כלל:

יט פרס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר, יכלומר שלא יהיו עליו וקיסמין נושרים על שלחנו, פסולה, אבל אם לא פרס אלא לנאותה, כשרה, והוא שיהא בתוף ד' לספוף. 'ויש אומרים שספף שהיא מסככת בהלכתה וירא שמא ייבש הספף או ישרו העליון ותהיה חממה מרבה מצלתה, ופרס עליה סדין שלא תתיבש או תחתיה שלא ישרו העליון, כיון שהסדין גורם שעל ידו צלתה מרבה מחממה, פסולה, אבל אם לא כון בפריסת הסדין אלא להגן מפני החמה והעליון או לנאותה, כשרה, ובלבד שיהא בתוף ד' לספוף. 'ומיהו לכתחלה לא יעשה אלא אם כן הוא נכר לכל שמכון כדי להגן, או שהוא שרוי במים, שאז נכר לכל שאינו שוטחו שם אלא ליבש:

סימן תרל"א - דיגי דפנות הספפה.

ובו י"ג עיפויים:

א כל הדברים כשרים לדפנות (ואין צריך להעמידם דרך גדילתן). (טור) 'וואפלו חממה מרבה מצלתה מחמת הדפנות כשרה: הגה מכל מקום לא יעשה הדפנות מדבר שריחו רע (ר"ן) או דבר שמתיבש תוף ז' ולא יהא בו שעור מחצה. (ד"ע):

ב ידפנות הספה אם היו שמים זו אצל זו כמין ג"ם, עושה דפן שיש ברחבו יותר על טפח ומעמידו בפחות מג' לאחד

בד' טפחים: הגה וכל מה שדרכו ליבש תוף שבעה, מיד דיגינן לה כאלו הוא יבש (ר"ן פרק קמא דספח) והוי אור ופוסל בו אפלו מן הצד. (הגהות מ"מני פרק ד דספח): יג רכל דבר המחקר אין מספכין בו ודינו בדין האילן: יד שיש דברים שאסרו חכמים לספוף בהם לכתחלה, והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טמאה וריחם רע, 'או שנושרים עליהן, דחשיבין שמא מתוף שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הספה:

טו יוכן אסור לספוף בחבילה, 'מפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הספה ליבשה ואחר כך נמלך עליה לשם סבה, ואותה סבה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפסול, וגזרו על כל חבילה אטו זאת, וכיון ששפני זה אסורוהו, לא הצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה, 'ואין זה בפחות מכ"ה קנים, הלכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה מתר לספוף בה, 'ואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראשם השני, אינה נקראת חבילה כיון שעקרן אחד, 'ואם אגד עמהם קנה אחר ויש בין שניהם כ"ה הויא חבילה. הגה וכל חבילה שאינה קשורה משני ראשיה שיכולין לטלטלה כף, אינה חבילה ומתר לספוף בה (בית יוסף בשם הפוסקים):

טז 'חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרם במגנן ומיד כשיקננה תקונה יתירנה, אינה חבילה:

יז אם ספף בחבילה והתירה, כשרה, כיון שאין אסורה אלא משום גזרה. 'אבל חבילה שהעלה ליבש ונמלך עליה

המשך הלכות סוכה, סימן תרכח - ממה צריך להיות הסכך

ז ייש להסתפק אם מתר להניח סלם על הגג כדי לספוף על גביו: הגה ולכן אין לספוף עליו, ואפלו להניחו על הסכך להחזיקו אסור, והוא הדין בכל כלי המקבל טמאה, כגון ספסל וכסא שמקבלין טמאת מדרס. (מהרי"ל):

ח 'לחבר פלונסאות הספה במסמרות של ברזל או לקשרם בכלאות (פרוש, חתיכות של בגדים בלויים) שהם מקבלים טמאה אין קפידא:

ט יכל מיני אכלים מקבלים טמאה ואין מספכין בהם:

י ענפי תאנה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים, אם פסלת מרבה על האכל מספכין בהם, ואם לאו אין מספכין בהם. 'ואם קצרים לאכל יש לידיים תורת אכל לקבל טמאה וצריך שיהא בפסלת כדי לבטל האכל והיד. ואם קצרים לספוף, אז אין לידיים תורת אכל ואדרבא הם מצטרפים עם הפסלת לבטל האכל. 'ואם קצרים לאכל ונמלך עליהם לספוף, אין המחשבה מוציאה הקדות מתורת אכל עד שיעשה בהם מעשה שגבר שרוצה אותם לספוף, כגון שידוש אותם:

יא 'מספכין בפנינוג"ו הנקרא בערבי שמר: (והוא מאכל בהמה, ואין בני אדם אוכלים אותו אלא לרפואה). (רמב"ם ירחם נתיב ח חלק ב וכל בו):

יב 'ספף בירקות שממהרין ליבש, אף על פי שפסולים לספוף מפני שמקבלים טמאה, אין דינם כסכך פסול לפסל בד' טפחים, אלא כאור חשיבי לפסל בג', ואם אין דרכם ליבש, דינם כסכך פסול ופוסלים

— ❦ — באר הגולה —

ל תשובת הרמב"ן מ תרומת הדשן נ ברייתא שם י"ג ס שם וכתנא קמא שם ע שם בגמרא פ אוקימתא דברייתא שם בגמרא י"ג וכתנא קמא צ הרא"ש בתשובה כלל כ"ד וספר ארחות חיים בשם ר' יחיאל והרא"ש מאירא ק מימרא דשמואל וכפרש רש"י שם ושאר פוסקים ר משנה שם י"א ש שם י"ב בגמרא וכאב"י ת שם י"ג וכאב"י א משנה שם י"ב ב מימרא דר' יוחנן שם ג ירושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש והרמב"ם בפרק ה ד מימרא דרב ורב חסדא שם י"ג ה שם מימרא דרב חסדא אלבא דרבנן דרבנן דמבנות אוב משנה סוף פרק י"א דפרה ו מימרא דמרימ סבה י"ג ז משנה שם י"ב ח טור בשם הר"י קרקישנא ט משנה שם ואוקימתא דשמואל אלבא דרב יהודה הסכמת הפוסקים י שם בגמרא וקרב הונא כ שם ט"ו ל טור בשם סמ"ק מ משנה י' נ כפרש רש"י וכן כתב הר"ן וטעמא כיון דלצרף אדם הוא פסולה מה שאין כן לנאותה דצרף סבה הוא, מרדכי ס שם בגמרא פרב חסדא ורבה בר רב הונא ע התוספות והרא"ש בשם תשובת הגאונים ושאר פוסקים פ טור מעבדא דבגמין עבדא דר' אשי שם [סימן תרל"א] א משנה סבה י"ב ב ברייתא שם וכתנא קמא ג ברייתא שם ו' ד שם בגמרא פרב סימון ואיחיקא ר' יהושע בן לוי

מהדפנות, וינעמיד קנה (כנגד הכתל) (טור)
כנגד אותו טפח, ויעשה לה צורת פתח,
שיעמיד קנה עליו ועל הטפח, וכשרה אף
על פי שהקנה שעל גביהו אינו נוגע בהן:
הגה ואם הטפח והדפן מגיע לסכף אין צריך
קנה על גביהן (מרדכי והגהות מימוני פרק ד).
ומה שנהגו בצורת הפתח עגלה הוא לנוי
בעלמא. (פן כתב המרדכי):

ג יהיו לה שני דפנות זו כנגד זו ויבניהם
מפלש, עושה דפן שיש ברחבו ד' טפחים
ומשהו ומעמידו בפחות מג' סמוך לאחד
משתי הדפנות וכשרה, וגם בזה צריך
לעשות צורת פתח, שיתן קנה מהפס על
הדפן האחד. וינעש אומרים שאין זה צריך
צורת פתח: הגה אבל אם איכא דפן ז' בלא
לבוד אין צריך כאן צורת הפתח עד סוף
הכתל, הואיל ואיכא דפן ז' שהוא שעור
הכשר סכה, וכל שפן שאין צריך צורת
הפתח כשהדפן שלמה, ומה שנהגו בצורת
הפתח כשיש לה דפנות שלמות אינו אלא
לנוי בעלמא. (ר"ן והמגיד פרק ד וכל בו ובית
יוסף בשם מרדכי):

ד כבמה דברים אמורים, בעושה סכתו
במקום שאין דפן אמצעי כנגדה, אבל
העושה סכתו באמצע החצר רחוק
מדפנות החצר, אף על פי שאין לה אלא
שתי דפנות זו כנגד זו די לה בתקון
המתיר, כשתי דפנות העשויות כמין ג"ס:

ה כשהכשירו בשתי דפנות העשויות כמין
ג"ס בטפח וצורת פתח, אפלו אם יש
בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם
צורת פתח, שכשמצטרף כל הפרוץ יהיה
מרבץ על העומד, כשרה, (רק שלא יהיו
הפתחים בקרנות כי המחצות צריכין להיות
מחברים כמין ג"ס) (ר"ן), ובלבד שלא יהא
בהם פרצה יתרה על י' אמות ואם יש בה
צורת פתח, אפלו ביותר מ'. וילהרמב"ם,
אפלו יש לה צורת פתח, אם יש לה פרצה
יותר מ' פסולה, אלא אם כן עומד מרבץ
על הפרוץ: הגה ונהגו עכשו לעשות
מחצות שלמות כי אין הכל בקיאי בדין
המחצות (כל בו). ומי שאין לו כדי צרכו

למחצות, צריך אז לעשות ג' מחצות שלמות
מד' שאינן שלמות. (מהרי"ל):

ו לנעץ ד' קונדסין, בין באמצע הגג בין
על שפת הגג, וסכף על גבן, פסולה. וינעש
מכשירין בנעץ על שפת הגג, משום
דאמרינן גוד אסיק מחיצתא:

ז סכף על גבי סמבוי שיש לו לחי (פרוש,
עץ כמין עמוד) או על גבי "באר שיש לו
פסין (פרוש, קרשי עץ סביבות הבאר
לעשות רשות היחיד), הרי זה סכה כשרה
לאותו שבת שבתוך החג בלבד, מתוך
שלחי זה ופסין אלו מחצות לענין שבת
נחשב אותם כמחצות לענין סכה. (ואין
להתיר אלא במקום שלחי ופסין מתירין
לענין שבת, דאז שיד מגו) (ר"ן):

ח סכף על גבי אכסדרה שיש לה פצימין,
בין שהיו נראים מבפנים ואין נראין
מבחוץ בין שהיו נראים מבחוץ ואין
נראין מבפנים, כשרה. לא היו לה פצימין
פסולה, ימפני שהיא סכה העשויה
כמבוי, שהרי אין לה אלא ב' צדי
האכסדרה, ואמצע האכסדרה אין בו כהל
ושכנגדו אין לו פצימין (פצים, פרוש לחי
ומזונה). (כל זה הוא לשון הרמב"ם, אבל
אחרים חולקין, ולכן אין לעשות סכה
בכהאי גוונא):

ט שהיו דפנותיה גבוהים ז' ומשהו והעמידם
בפחות מג' סמוך לארץ, כשרה אפלו הגג
גבוה הרבה, ובלבד שיהא מכון כנגדן,
ואפלו אינו מכון ממש ירק שהוא בתוך
ג' כנגדו, כשרה. ואם אינו גבוה אלא י'
טפחים, אפלו אין בדפן אלא ד' ושני
משהויין כשרה, שמעמידה באמצע
ואמרינן לבוד למעלה ולמטה וחשוב
בסתם. והיו הדפנות גבוהות מן הארץ ג'
טפחים, פסולה:

י העושה סכתו בין האילנות והאילנות
דפנות לה, ואם היו חזקים או שקשר
אותם וחזק אותם עד שלא תהא הרוח
מצויה מנידה אותם תמיד, ומלא בין
האזורים בתבן ובקש כדי שלא תניד אותם
הרוח וקשר אותם, הרי זה כשרה. העל

פן אין נכון לעשות כל המחצות מיריעות
של פשתן בלא קנים אף על פי שקשרן
בטוב, זמנין דמנתקי ולא אדעתה ויהי
לה מחצה שאינה יכולה לעמוד בפני רוח
מצויה. והרצאה לעשות בסדינים, טוב
שיארג במחצות קנים בפחות מג':

יא יעושים מחצה מבצלי חיים, שיקשר שם
בהמה לדפן:

יב יוכל לעשות מחברו דפן לסכה
להכשירה, ואפלו ביום טוב, ובלבד שלא
ידע אותו שהעמד שם שבשביל מחצה
העמד שם, אבל בחל אפלו אם הוא יודע
שפיר דמי: הגה ואפלו ביום טוב אינו אסור
אלא באותו ג' דפנות המתירים בסכה אבל
בדפן רביעית שרי (השגת הראב"ד והמגיד פרק
ד דסכה) וענין לעיל סימן שס"ב סעיף ה:

יג הסומך סכתו על פרעי המטה והפרעים
הם מחצות, אם יש בה גבה י' טפחים מן
המטה לסכף כשרה, ואם לאו פסולה,
ואם סמוך הסכף על עמודים והפרעים הם
דפנות, אפלו אין גבוה י' מהמטה עד
הסכף כשרה, כיון שיש י' טפחים מהארץ
עד הסכף:

סימן תרל"א - סכה שחמתה
מרבץ מצלתה ויותר דיג הסכף.
ובו י' סעיפים:

א סכה שחמתה וצליתה שוין מלמעלה,
פסולה לפי שהחמה מתפשטת ברחוקה
ויהיה למטה חמתה מרבץ מצלתה, אבל
אם חמתה וצליתה שוים מלמטה, כשרה:

ב אם ברכ ממנה צלתה מרבץ שני
משהויין ובמעוט ממנה חמתה מרבץ
משהו, בענין שכשנצטרף יחד החמה והצל
של כל הסכה יהיה צלתה מרבץ מחמתה
משהו, כשרה: הגה ויש מחמירין אם
הסכה גדולה ויש מקום ז' על ז' שחמתו
מרבץ, אף על פי שבצרוף כל הסכה הרי
הצל מרבץ (ר"ן סוף פרק קמא דסכה):

ג ידרוך הסכוף להיות קל כדי שיראו ממנו
הכוכבים והגדולים. היתה המעבה כמין
בית, אף על פי שאין הכוכבים נראים
מתוכה, כשרה:

באר הגולה

ה כלשנא בתרא דרבא שם ו שם וכו' סימון אמר ר' יהושע בן לוי ז' הרא"ש שם בשם יש אומרים וישבן דעת הרי"ף והרמב"ם וכן כתב הר"ן ח שם בשם יש שפסקו
כך ט ר"ן מהא דאמרינן בגמרא שם י ברייתא שם כ בפרק ה מהלכות סכה ל ברייתא ד' מ בעיא ולא נפשטא בגרסת הרי"ף ולחמרא כרבנן ואלבא דרב נחמן וכן כתב
אבי העזרי ורבי ישעיה והרא"ש נ רב שריא גאון לפי גרסתו דלא גריס איבעיא להו והרי"ף גאות והרמב"ם וכן כתב הטור בשם ס מימרא דרבא שם ע מימרא
דרבא שם פ גם זה שם י"ח צ שם י"ט מצבדא דרב כהנא ק כרבא שם ר לשון הרמב"ם כפי פירושו שם בגמרא כמו שכתב הרב המגיד שם ש ברייתא שם ט"ז
ת משנה שם י"ז א מימרא דאבימי שם ב שם במשנה ג משנה שם כ"ז ד אוקימתא דגמרא שם ה טור בשם ה"ר פרץ ו רמב"ם בפרק ד טור מהא דצינתי לעיל
בסימן שס"ב סעיף ה ז גם זה שם ח משנה שם כ"א וכו' יהודה ובאוקימתא דאביי וכדמפרש בירושלמי הרי"ף ורא"ש, וכתב עוד הרא"ש שצנא דר' יהודה לפרושי
דברי תנא קמא אתא וליכא קמא פלגמא [סימן תרל"א] א הכי דיקינן בגמרא דסכה כ"ב מהמשנה שם ב מימרא דר' יוחנן י"ט וכפרוש הרא"ש שם ג וירושלמי הביאו
הרא"ש ד רמב"ם ח משנה שם כ"ב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

לספך קדם שיעשה שאר הדפנות, כמו בחוטט בגדיש. (הגהות מימוני פרק ה):

סימן תרל"ו - דין סכה ושנה. ובו ב' סעיפים:

א "סכה ושנה, דהינו שעשה קדם שיפנסו שלשים יום שלפני החג, כשרה, יוכלבד שיחדש בה דבר עתה בגופה לשם החג, יואפלו בטפח על טפח סגי אם הוא במקום אחד. ואם החדוש על פני פלה, סגי אפלו כל דהו. ואם עשה לשם החג אפלו מתחלת השנה כשרה בלא חדוש:

ב יוצר כלי חרש שיש לו ב' סכות זו לפנים מזו ועושה קדרותיו בפנימית ומוכרם בחיצונה, הפנימית אינו יוצא בה ידי סכה, כיון שהיא דירתו כל השנה אינו נכר שדר בה לשם מצוה, והחיצונה יוצא בה, שהרי אינו דר בה כל השנה:

סימן תרל"ז - דין סכה שאולה וזוזה. ובו ג' סעיפים:

א "מי שלא עשה סכה, בין בשוגג בין במזיד, עושה סכה בחלו של מועד אפלו בסוף יום שביעי, וכן יכול לצאת מסכה זו ולישב באחרת:

ב יוצאין בסכה שאולה וכן יוצאין בשל שתפות:

ג "סכה זוזה, כשרה, כיצד, אם תקף על חברו והוציאו מסכתו וגזלה וישב בה, יצא, שאין הקרקע נגזלת: הגה מיהו, לכתחלה לא ישב אדם בסכת חברו שלא מדעתו, כל שכן אם דעתו לגזלה, וכן לא יעשה סכה לכתחלה בקרקע של חברו שלא מדעתו וכן בקרקע שהיא של רבים (הגהות אשרי ואור זרוע), מיהו, כדיעבד יצא. וכן לא יקצצו ישראל הסכך בעצמם אלא יקנו אותם מעובדי כוכבים, דכל גזל אין עושין ממנו

סימן תרל"ד - שלא תהיה פחות מן שבועה על שבועה. ובו ד' סעיפים:

א "סכה שאין בה ז' על ז', פסולה. וילענין גדל, אין לה שעור למעלה:

ב "אם היא עגלה, צריך שיהא בה כדי לרבע ז' על ז':

ג "יש בה ז' על ז' ונתן בה בגדים לנאותה וממעטים אותה מז' על ז', פסולה:

ד "מי שהיה ראשו ורבו בסכה ושלחנו חוץ לסכה ואכל, כאלו לא אכל בסכה אפלו אם היא סכה גדולה, גזרה שמה ימשך אחר שלחנו:

סימן תרל"ה - דין סכת גנב"ך ורקב"ש. ובו סעיף אחד:

א "סכה אף על פי שלא נעשית לשם מצוה כשרה והוא שתהיה עשויה לצל כגון סכת נכרים, נשים, בהמה, כותיים, רועים, קצצים, ברגנין, שומרי שדות, אבל סכה שנעשית מאלה פסולה, לפי שלא נעשית לצל. בליפיקך החוטט בגדיש ועשהו סכה אינה סכה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל (ומה שעושה אחר כך הרי תעשה ולא מן העשוי) (טור). בליפיקך אם עשה בתחלה כשנתן שם הגדיש חלל טפח במשך ז' לשם סכה והטט בה אחר כך והשלימה לי, כשרה, שהרי נעשית סכך שלה לצל. ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סכה גדולה, אינה כשרה פלה על ידי משך ז' שהניח תחלה. ואם חקק משני צדדים ד' אמות יותר על הז', אף הז' פסולה, דסכך פסול פוסל מן הצד בד' אמות: הגה ואין לעשות הסכך קדם שיעשה הדפנות, ואם עשה טפח סמוך לסכך, מתר

המשך הלכות סוכה, סימן תרל"ג - דין גובה הסוכה

ב "היתה גבוה יותר מכ' והוציין (פרוש, ענפים קטנים עם העלין שלהם) יורדים למטה, אם צלתן מרבה מחמתן כשרה, ואם לאו, פסולה:

ג "סכה שחללה יותר מכ' אמה ותלה בה דברים נאים ועל ידי פן נתמעט חללה, לא הוי מעוט, וכן אם מעטה בכרים וכסתות לא הוי מעוט, ואפלו בטלם:

ד "מעטה בתבן ובטלו, הרי זה מעוט, ואין צריך לומר עפר ובטלו, אבל סתם אינו מעוט ואפלו בעפר עד שיכבטלו בפה:

ה "היתה גבוה מכ' ובנה בה אצטבא כנגד דפן האמצעי על פני פלה ובה שעור סכה, כשרה כל הסכה אפלו מהאצטבא והלאה:

ו "אם בנה האצטבא מן הצד, אם יש מן האצטבא עד כתל השני פחות מד' אמות, כשרה לעל האצטבא דוקא, ואם לאו פסולה:

ז "אם בנה האצטבא באמצע, אם יש ממנו לפתל לכל צד פחות מד' אמות, כשרה על האצטבא אפלו אם גבוה יותר מ', ואם יש בינה לפתל ד' אמות, פסולה ואפלו האצטבא גבוה י':

ח "סכה שאינה גבוה י' טפחים, פסולה:

ט "היתה גבוה מ' והוציין יורדין לתוך י', אפלו אם חמתן מרבה מצלתן, פסולה. אבל אם הוציין יורדין לתוך י' אינם פוסלים:

י "היתה נמוכה מ' וחקק בה להשלימה לי ויש בחקק שעור הכשר סכה, אם אין בין חקק לפתל ג' טפחים, כשרה, יש ביניהם ג' טפחים, פסולה:

✽ באר הגולה ✽

ד שם דף ז' ה מימרא שם י' ו שם בגמרא ג' ד' ז שם ד' ח שם כרנן משנה פרק ט"ו דאקלות הרי"ף ורא"ש שם ורמב"ם בפרק ד ט שם י טור בשם רש"י ושלחן הספים אביו הרא"ש וכן כתב הרמב"ם כ שם בגמרא ל כפרוש רש"י שם וכן כתב הרא"ש מ שם בגמרא נ כרנא שם דלא אמרינן גוד אסיק מחצתא דבעינן מחצות הנקרות ס משנה שם ר"ש סכה ע שם בגמרא ד' פ מימרא שם י' צ שם בגמרא ד' [סימן תרל"ד] א מימרא דרב הונא סכה ג' וכפרוש הרא"ש שם ורי"ף בסוף פרק ב ובגמרא ט"ו ב רמב"ם ג כרבי יוחנן שם ד כרבי אשי שם י' ה משנה שם כ"ח וכבית שמאי [סימן תרל"ה] א ברייתא שם ח' ב משנה שם ט"ו ג מימרא דרב הונא שם ד טור בשם אבי העזרי [סימן תרל"ו] א משנה סכה ט' וכבית הלל ב הרא"ש שם בשם הירושלמי ג כדאמרי חבירא שם ד כר' יוסי שם ה שם במשנה ואפלו לבית הלל ונפקא מנה שאין צריך לחדש בה דבר ותוספות ו מימרא דר' לוי משום ר' מאיר וכפרוש רש"י שם [סימן תרל"ז] א ברייתא כ"ז וכחכמים ב שם וכחכמים ג ברייתא שם וכחכמים ד מכל שכן דהא עדיפא משאולה, ריב"ש ה ברייתא ל"א וכחכמים וכאוקימתא דרב נחמן

סָכָה לְכַתְחָלָה. (מהר"ל) וְאִם גִּזַּל עֲצִים וְעִשָּׂה מִהֶם סָכָה, יֵאָף עַל פִּי שְׁלֹא חִבְרָן וְלֹא שָׁנָה בָּהֶם כָּלוּם יֵצֵא, תִּקְנַת חֻקִּים שְׁאִין לְכַעַל הָעֲצִים אֲלֵא דְמִי עֲצִים בְּלִבָּד. יֵאָבֵל אִם גִּזַּל סָכָה הָעֲשׂוּיָה בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה אוֹ בְּרֹאשׁ הָעֶגְלָה וְיֵשֵׁב בָּהּ, לֹא יֵצֵא: הַגָּה וְהוּא הָדִין אִם רְאוּבֵן בָּנָה סָכָה בְּקֶרֶק שְׁמֵעוֹן, וְשִׁמְעוֹן תָּקַף אֶת רְאוּבֵן וְגִזַּל סִכְתּוֹ הַבְּנוּיָה בְּקֶרֶק שְׁלוֹ, לֹא יֵצֵא בָּהּ, וְאִין כָּאן תִּקְנַת הַשְּׂבִים הוּאִיל וְלֹא טָרַח בָּהּ וְלֹא הוֹצִיא עָלֶיהָ הוֹצָאוֹת (וְהַגָּהוֹת אֲשֶׁר פָּרַק בַּדְּסָה):

סימן תרל"ח - סָכָה וְנוֹיָה אֲסוּרִין כִּל שְׂבִיעָה. וְבוֹ ב' סְעִיפִים:

א אֲעִי סָכָה אֲסוּרִים כָּל שְׁמוֹנֶת יְמֵי הַחֵג, בֵּין עֲצֵי דְפָנוֹת בֵּין עֲצֵי סָכָה (וְאֶפְלוֹ קִיסָם לְחַצֵּץ בּוֹ שְׁנֵי אֲסוּרִים) (מהר"ל), וְאִין נִאוּתִין מִהֵן לְדַבֵּר אַחֵר כִּכָּל שְׁמוֹנֶת הַיָּמִים, מִפְּנֵי שְׂיוֹם הַז' כָּלוֹ הַסָּכָה מִקְּצֵה עַד בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, וְהוּאִיל וְהַקָּצָה לְבֵין הַשְּׁמֻשׁוֹת שֶׁל שְׂבִיעֵי הַקָּצָה לְכָל הַיּוֹם הַגָּה וְאֶפְלוֹ נִפְלָה הַסָּכָה אֲסוּרִים, וְלֹא מִהֵנִי בָּהּ תִּנְאִי (טור), אֲבָל עֲצִים הַסְּמוּכִים לְסָכָה מִתְּרִים וְעִי לְעִיל סִימָן תִּקְי"ח סְעִיף ח'. וְיֵאָם אַחֵר שְׁעִשָּׂה הַשְּׁעוֹר הַצִּירִף מִן הַדְּפָנוֹת וְנִשְׁלַם הַכָּשֵׁר סָכָה הוֹסִיף דִּפָּן, לֹא מִתְּסָרָא, אֲבָל אִם עִשָּׂה אַרְבַּעַתָּן סָתָם, כָּלָן אֲסוּרוֹת וּמִקְצוֹת: הַגָּה וְכָל זֶה לֹא מִיֵּרִי אֲלֵא בְּסָכָה שִׁישֵׁב בָּהּ פַּעַם אַחַד, אֲבָל אִם הִזְמִינָה לְסָכָה וְלֹא יֵשֵׁב בָּהּ לֹא נֶאֱסָרָה, דְּהִזְמִנָּה לֹא מִלְתָּא הִיא (וְהַגָּהוֹת אֲשֶׁר פָּרַק הַמַּבִּיא):

ב יִכּוֹן אֲבָלִים וּמִשְׁקִים שְׁתוּלִין בְּסָכָה כְּדִי לְנִאוּתָהּ, אֲסוּר לְהַסְתַּפֵּק מִהֶם כָּל שְׁמוֹנֶת אֶפְלוֹ נִפְלוּ (וּבִיּוֹם טוֹב וְשַׁבָּת אֲסוּר לְטַלְטֵלֶם דְּמַקְצִים הֵם) (טור). וְאִם הִתְנָה עָלֵיהֶם בְּשַׁעַה שְׁתֵּלָאם "וְאָמַר אֲנִי בּוֹדֵל מִהֵן כָּל בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת (שֶׁל ח' יָמִים) (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם אֲרָחוֹת חֲיִים), הִרִי זֶה מִסְתַּפֵּק מִהֶם בְּכָל עֵת שִׁירָצָה, שֶׁחֲרִי לֹא הִקְצָה אוֹתָם וְלֹא חָל עָלֵיהֶם קִדְשַׁת הַסָּכָה וְלֹא נִחְשְׁבוּ כְּמוֹתָהּ "וְדוֹקָא שְׁמִתְנָה בְּזֶה הַלְשׁוֹן, אֲבָל אִם אָמַר אֲנִי מִתְנָה עָלֵיהֶם לְאֲכָלִם כְּשִׁיפְלוּ, אֵינּוּ כָלוּם. וְיֵאָם אָמַר אֲנִי מִתְנָה עָלֵיהֶם לְאֲכָלִם אִימְתִי שְׁאֲרָצָה,

מִהֵנִי, שְׁגָם בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת כְּכָלִּ: הַגָּה וְצִירִף לְעִשׂוֹת הַתִּנְאִי קִדְם בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת הַרְאִשׁוֹן (ד"ע כְּסִכְרַת אֲרָחוֹת חֲיִים שֶׁחֲבִיא הֵבִית יוֹסֵף וְלֹא כְּמַהרִי"ל). וְשֶׁ מִן הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁכְּתוּב דְּבִזְמַן הַזֶּה אִין נוֹהֲגִים לְהִתְנֹת (מהר"ל), וְהִקִּי נִהוּג בְּנוֹיִין הַתְּלוּיִים בְּסָכָה, אֲבָל בְּנוֹיִין שְׁנוּתִיִּים בְּדְפָנוֹת, כְּגוֹן סְדִינִים הַמְּצִירִים, נוֹהֲגִין לְטַלְטֵלֶם מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים אֶפְלוֹ בְּלֹא תִנְאִי, מִשּׁוּם דִּישׁ אוֹמְרִים דְּאִין אֲסוּר אֶפְלוֹ בְּדְפָנוֹת עֲצָמָן כָּל שְׁכָן בְּנוֹיִין, וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב לְהִתְנֹת עָלֵיהֶם (דְּרָכֵי מִשָּׁה). אִם סָכָה בְּהֶדֶס אוֹ תִּלָּה בְּסָכָה אֲתֵרוֹג לְנוֹי, מִתֵּר לְהִרִית בּוֹ, דְּלֹא הִקְצָה מִרִּיחַ, וְכִי שְׁלֹא יֵצֵא בּוֹ, דְּאֲסוּר בְּטַלְטוּל. וְיֵשׁ אוֹסְרִים בְּהֶדֶס (ר"ן סוֹף פָּרַק לִילֵב הַגִּזַּל) כְּדִלְקָמֶן סִימָן תרנ"ג:

סימן תרל"ט - דִּינֵי יִשְׁבִּית בְּסָכָה. וְבוֹ ח' סְעִיפִים:

א אֲבִיצַד מִצּוֹת יִשְׁבִּית בְּסָכָה, שִׁיחִיָּה אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ (וְיֵשׁ וּמִטִּיל) (טור) וְדָר בְּסָכָה כָּל שְׂבִיעַת הַיָּמִים, בֵּין בִּיּוֹם בֵּין בְּלִילָה, כְּדִרְךָ שֶׁהוּא דָר בְּבִיתוֹ בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה, וְכָל ז' יָמִים עוֹשֶׂה אָדָם אֶת בֵּיתוֹ עֲרֵאִי וְאֶת סִכְתּוֹ קָבַע. כִּפְיָד, כָּלִים הַנָּאִים וּמִצְעוֹת הַנָּאוֹת בְּסָכָה יִכְלִי שְׁתִּיָּה כְּגוֹן אֲשִׁישׁוֹת וְכוּסוֹת, בְּסָכָה, אֲבָל כָּלִי אֲכִילָה (לְאַחֵר אֲכִילָה) (טור) כְּגוֹן קִדְרוֹת וּקְעֻרוֹת חוּץ לְסָכָה. הַמְּנוּרָה בְּסָכָה, וְאִם הִתְנָה סָכָה קִטְנָה, מִנִּיחָה חוּץ לְסָכָה. הַגָּה וְאֵל עִשָּׂה שׁוֹם תִּשְׁמִישׁ בְּזוּי בְּסָכָה כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה מִצּוֹת בְּזוּיוֹת עָלָיו (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם אֲרָחוֹת חֲיִים):

ב יִכְלִי וְשׁוֹתִים וְיִשְׁנִים בְּסָכָה כָּל ז' בֵּין בִּיּוֹם בֵּין בְּלִילָה, "וְאִין יִשְׁנִים חוּץ לְסָכָה אֶפְלוֹ שְׁנַת אֲרַעִי, אֲבָל מִתֵּר לְאֲכָל אֲכִילָת עֲרֵאִי חוּץ לְסָכָה. וְכִמְהָ יִכְלִי עֲרֵאִי כְּכִיָּצָה מִפֶּת. וְיִמְתֵּר לְשִׁתּוֹת מִיָּם וְיִין וְלֶאֱכָל פְּרוֹת (וְאֶפְלוֹ קָבַע עָלֵיהֶם) (ד"ע) חוּץ לְסָכָה. "וּמִי שִׁיחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלֹא יִשְׁתֶּה חוּץ לְסָכָה אֶפְלוֹ מִיָּם, הִרִי זֶה מִשְׁבַּח. "וְתִבְשִׁיל הָעֲשׂוֹי מִחֲמֻשֶּׁת מִיָּנִים, אִם קוֹבַע עָלָיו חֲשִׁיב קָבַע וְצִירִף סָכָה: הַגָּה וְכִי שְׁנוֹהֲגִין לְהַקֵּל עֲכָשׁוּ בְּשָׁנָה שְׁאִין יִשְׁנִים בְּסָכָה וְכִי מִדְּקָדְקִין בְּמִצְוֹת, יֵשׁ

אוֹמְרִים מִשּׁוּם צָנָה, דִּישׁ צִירִף לִישׁוֹן בְּמִקְוֹמוֹת הַקְּרִים (מְדֻכִּי פָּרַק הַיִּשּׁוֹן), וְלִי נִרְאָה, מִשּׁוּם דְּמִצְוֹת סָכָה אִישׁ וּבִיתוֹ אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ כְּדִרְךָ שֶׁהוּא דְרָךְ כָּל הַשָּׁנָה, וּבְמִקְוֹם שְׁלֹא יוֹכֵל לִישׁוֹן עִם אִשְׁתּוֹ שְׁאִין לוֹ סָכָה מִיִּתְדַת פְּטוּר. וְטוֹב לְהִתְחַמֵּר וְלִהְיוֹת שֵׁם עִם אִשְׁתּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא דָר כָּל הַשָּׁנָה אִם אֶפְשָׁר לִהְיוֹת לוֹ סָכָה מִיִּתְדַת:

ג יִכְלִיָּה בְּסָכָה בְּלִיל יוֹם טוֹב הַרְאִשׁוֹן חוּבָה, אֶפְלוֹ אֲבָל כִּפְזִית פֶּת יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, מִכָּאן וְאִילָף רְשׁוֹת, רְצָה לְאֲכָל סְעֻדָּה, סוֹעֵד בְּסָכָה, רְצָה אֵינּוּ אוֹכֵל כָּל ז' אֲלֵא פְרוֹת וּקְלִיּוֹת חוּץ לְסָכָה אוֹכֵל, לְדִין אֲכִילַת מִצָּה בְּסָכָה: הַגָּה וְלֹא יִכְלִי בְּלִילָה הַרְאִשׁוֹנָה עַד שִׁיָּה וְדֵאִי לִילָה (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם אֲרָחוֹת חֲיִים), וְיִכְלִי קִדְם חֲצוֹת לִילָה (מהר"ל וְמהר"ל). וְלֹא יִכְלִי בִּיּוֹם מִחֲצוֹת וְאִילָף כְּדִי שִׁיִּכְלֵל בְּסָכָה לְתַאֲבוֹן (מהר"ל), דְּמִנְא דְּאֲכִילַת מִצָּה:

ד כִּכָּל ז' הַיָּמִים קוֹרָא (וְלוֹמַד) בְּתוֹף הַסָּכָה. וּכְשֶׁמִּבִּין וּמִדְּקָדֵק בְּמִה שִׁיִּקְרָא (וְיִלְמַד, יְכוֹל לְלַמֵּד) חוּץ לְסָכָה כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה דַּעְתּוֹ מִיִּשְׁבִּית עָלָיו. הַמְּתַפַּלֵּל, רְצָה מִתְפַּלֵּל בְּסָכָה אוֹ חוּץ לְסָכָה:

ה יִיָּרְדוּ גְשָׁמִים, הִרִי זֶה נִכְנָס לְתוֹף הַבֵּית. מִאִימְתִי מִתֵּר לְפָנוֹת, מִשְׁיָּרְדוּ לְתוֹף הַסָּכָה טְפוֹת שְׁאֵם יִפְלוּ לְתוֹף הַתְּבַשִּׁיל יִפְסֵל, אֶפְלוֹ תְּבַשִּׁיל שֶׁל פּוֹל: הַגָּה וְאֶפְלוֹ אִין תְּבַשִּׁיל לְפָנָיו (סמ"ג וְהַגָּהוֹת אֲשֶׁר). וּמִי שְׁאֵינּוּ כְּקִי בְּזֶה הַשְּׁעוֹר, יִשְׁעֵר אִם יָרְדוּ כָּל כָּף גְּשָׁמִים לְבֵית אִם הִיָּה יוֹצֵא, יֵצֵא מִסִּכְתּוֹ גַּם כֵּן (אוֹר זָרוֹעַ וְהַגָּהוֹת אֲשֶׁר פָּרַק הַיִּשּׁוֹן וּמְדֻכִּי פָּרַק בִּמְיוֹנֵי פָּרַק וְמהר"ל). וְכָל זֶה דוֹקָא בְּשָׂאֵר יָמִים אוֹ לִילוֹת שֶׁל סִכּוֹת, אֲבָל לִילָה הַרְאִשׁוֹנָה צִירִף לְאֲכָל כְּזִית בְּסָכָה אִף אִם גְּשָׁמִים יוֹרְדִין (טור וְהר"ן וְהר"א"ש), וּיִקְדַּשׁ בְּסָכָה כְּדִי שִׁיִּאֲמַר זְמַן עַל הַסָּכָה (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן צ"ה):

ו הִיָּה אוֹכֵל בְּסָכָה וְיָרְדוּ גְשָׁמִים וְהִלָּף לְבִיתוֹ וּפְסָקוֹ הַגְּשָׁמִים, אִין מִחֲבִיבִין אוֹתוֹ לְחִזּוֹר לְסָכָה עַד שִׁיִּגְמַר סְעֻדָּתוֹ:

ז הִיָּה לִישׁוֹן וְיָרְדוּ גְשָׁמִים בְּלִילָה וְנִכְנָס לְתוֹף הַבֵּית וּפְסָקוֹ הַגְּשָׁמִים, אִין מִטְּרִיחִין אוֹתוֹ

— סָכָה בְּאֵר הַגִּזָּלָה —

ו שֶׁם בְּגִמְרָא ז' רִשִּׁי. אֵהָא דְּאָמְרוּ דְּמִדּוֹר וּבְגוֹלָה [סִימָן תרל"ח] א בְּרִיתָא סָכָה ט' ב בִּיצָה ל' ג הִרִין בְּפָרַק דְּבִיצָה ד בְּרִיתָא בִּיצָה ל' ה אוֹקִימָתָא דְּאִבִּי וְרָבָא שֶׁם ו טור וְשָׂאֵר פּוֹסְקִים מִהָא דְּאִבִּי וְרָבָא לְעִיל ז שֶׁם בִּשְׁם בַּה"ג [סִימָן תרל"ט] א מִשְׁנָה סָכָה כ"ט ב בְּרִיתָא שֶׁם ג מִמִּמָּר דְּרָבָא שֶׁם כ"ט ד לִשׁוֹן הַרְמִיב"ם בְּפָרַק ו ה מִשְׁנָה וּבְרִיתָא שֶׁם כ"ה ו שֶׁם בְּגִמְרָא כ"ו פד טַעֲמִים בַּר בִּי רַב וְעִיל לְכָלָה וּפְרָשׁוֹ תוֹסְפוֹת וּרֵא"ש בְּבִיצָה ז מִהָא דְּרָבָא וּמִסְקִנָּה הַגְּמָרָא יוֹמָא ע"ט ח מִשְׁנָה סָכָה כ"ו ט הִרָא"ש שֶׁם בִּשְׁם הַתוֹסְפוֹת פָּרַק ו דְּבִרְכוֹת י מִשְׁנָה שֶׁם כ"ז פְּתֻכִּים כ טור וְהר"ן שֶׁם ל דְּגִמְרִין ט"ו הַגְּמָרָא בְּסָכָה מ"ט הַגְּמָרָא בְּחַג הַמִּצְוֹת מ מִמִּמָּר דְּרָבָא שֶׁם כ"ח כְּפִירוֹשׁ רִשִּׁי וְכֵן פְּרָשׁוֹ שְׂאֵר פּוֹסְקִים ג מִשְׁנָה שֶׁם ס בְּרִיתָא שֶׁם דָּף כ"ט ע שֶׁם בְּבִרְתָּא

לחזור לספה כל אותה הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר. הגה ויעור משנתו (טור). מי שהוא ישן בספה וירדו גשמים אין צריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל, דבגשמים מועטים הוי צער לישן שם ויוכל לצאת (מהרי"ו). וכל הפטור מן הספה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליו שחר ואינו אלא הדייטות (הגהות מימוני פרק ו). וכשיצא מן הספה מפת גשמים אל יבעט ויצא, אלא יצא כנכנע, כעבר שמוג כוס לרבו ושפכו על פניו. (מהרי"ל):

ח פנהגו שאין מברכים על הספה אלא בשעת אכילה (והכי נהוג):

סימן תרמ - מי הפטורים משיבת ספה. ובו י' סעיפים:

א אנשים ועבדים וקטנים פטורים מן הספה, בטמטום ואנדורגיגוס חכים מספק, וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין חב:

ב יוקטן שאינו צריך לאמו, שהוא כבן יחמש כבן שש, חב בספה מדברי סופרים כדי לחנוכו במצות:

ג חולים ומשמישהו פטורים מן הספה. ולא יחילה שיש בו סנה, אלא אפלו חש בראשו (או) חש בעיניו. ויש מי שאומר שאין המשמשים פטורים אלא בשעה שהחולה צריך להם. (ומי שמקויו דם חב בספה) (אור זרוע ונהגות אשרי פרק הישן):

ד מצטער פטור מן הספה, הוא ולא משמשו (אבל בלילה ראשונה אפלו מצטער חב לאכל שם בנות) (כל בו). איזהו מצטער, זה שאינו יכול לישן בספה מפני הרוח או מפני החובכים והפרעושים וכיוצא בהם או מפני הריח. ידוקא שבה לו הצער במקרה אחר שעשה שם הספה, אבל אין לו לעשות סבתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני: הגה ואם עשה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתיה או בשנה, או שאי אפשר לעשות לו אחד מהם בספה

מחמת דמתירא מלסטים או גנבים כשהוא בספה, אינו יוצא באותה ספה כלל, אפלו בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו (מרדכי פרק הישן). מי שפכו לו הנרות בספה בשבת ויש לו גר בביתו, מתיר לצאת מן הספה כדי לאכל במקום גר, ואין צריך לילך לסבת חבירו שיש שם גר אם יש טרח גדול בדבר (תורמת הדשן סימן נ"ג ופסקיו סימן נ"ה). ואם בא רוח לכבות הנרות בספה מתיר לפרש סדין או בגד מן הצד. אבל לא תחת הסכך (אור זרוע). מי שלא יוכל לישן בספה מחמת שחר לו בפשוט ידיו ורגליו לא מקרי מצטער, וחב לישן שם אף על גב דצריך לקפף ידיו ורגליו (תורמת הדשן סימן צ"ב) ולא יוכל אדם לומר מצטער אני אלא בדבר שדרך בני אדם להצטער בו (טור). ואין המצטער פטור אלא אם ינצל עצמו מן הצער, אבל בלאו הכי חב לישב בספה אף על גב דמצטער (מרדכי פרק הישן):

ה לאכל חב בספה:

ו מתן ושושביניו וכל בני החפה פטורים מן הספה כל ז' ימי המשטה. (וסעדת ברית מילה וכן הסעדה שאוכלין אצל היולדת, חבין בספה) (מהרי"ק שרש קע"ט):

ז ישלוחי מצוה פטורים מן הספה ביום ובין בלילה (ועין לעיל סימן ל"ח):

ח הולכי דרכים ביום פטורים מן הספה ביום וחיבים בלילה, הולכי דרכים בלילה, פטורים בלילה וחיבים ביום: הגה ודוקא כשיוכלו למצא ספה, אבל אם אינם מוצאים ספה יוכלו לילך לדרךם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה, כשאר ימות השנה שאינו מניח דרכו משום ביתו (ר"ן פרק הישן). ואף על פי שאינו הולך רק ביום פטור אף בלילה, דאין לעשות לו שם דירה. וההולכים לכפרים לתבע חובותיהם ואין להם ספה באותן הכפרים, יחמירו על עצמן לשוב לבתיהם בכל לילה לאכל בספה, ואף

על גב דיש להקל, מכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ט פשומרי העיר ביום, פטורים ביום וחיבים בלילה, שומרי העיר בלילה, פטורים בלילה וחיבים ביום:

י פשומרי גנות ופרדסים פטורים בין ביום ובין בלילה, ושאם יעשה השומר סנה ידע הגנב שיש לשומר מקום קבוע ויבא ויגנב ממקום אחר. לפיכך אם היה שומר כרי של תבואה שיוכל לשמר כלה ממקום אחד, חב לעשות סנה במקום ששומר: הגה והעושים זין אצל העובד פוכבים בספות פטורים בין ביום ובין בלילה, דצריכים לשמר שלא יגעו העובדי פוכבים (הגהות מימוני פרק ז בשם סמ"ק וכל בו). ואם הוא בענין שאין צריך שמור, חבין:

סימן תרמא - שאין מברכין שהחנינו על עשיית הספה. ובו סעיף אחד:

א העושה סנה בין לעצמו בין לאחר, אינו מברך על עשייתה, באכל שהחנינו היה ראוי לברך כשעושה אותה לעצמו, אלא שאנו יסומכים על זמן שאנו אומרים על הכוס של קדוש: הגה ואם לא אכל לילה ראשונה בספה, אף על פי שברך זמן בביתו, כשאוכל בספה צריך לברך זמן משום הספה. ואם ברח זמן בשעת עשיה סגי לה. (ר"ן פרק לולב וענדה):

סימן תרמב - ובו סעיף אחד:

א אם חל יום ראשון של ספות להיות בשבת, אומרים בערבית ברכה אחת מעין שבע וחזרתם בה בשבת בלכד:

סימן תרמג - סדר הקדוש. ובו ג' סעיפים:

א סדר הקדוש זין קדוש וספה ואחר כך זמן, לפי שהזמן חוזר על קדוש היום ועל מצות ספה:

ב בלהרמב"ם מקדש מעמד ומברך לישב בספה ויושב, ואחר כך מברך זמן. (ואין נוהגין כן, אלא מקדשין מושב, וכן דעת הרא"ש):

ג באר הגולה

פ מרדכי שם והרב המגיד בפרק ו וכדעת רבנו תם שהביא הטור וכו' יותנן שם במקרא מ"ה דכלהו אמוראי קימי בותא [סימן תרמ] א משנה סכה כ"ח ב רמב"ם גריש פרק ו ונלמד מדין השופר וצניחתי בסימן תקפ"ט ג שם במשנה ד רמב"ם שם מבריתא בערובין פרק ב ופרוש כבן חמש וכו' שלמות וכל חד וחד לפום חורפה ה משנה סכה כ"ה ו בריתא שם כ"ז ז ארחות חיים ח מימרא דרבא שם ט שם פרק י שם פרקא כ הרא"ש שם ל מימרא דרב כ"ו מ גס זה שם נ משנה שם כ"ה ס ברייתא שם כ"ז ע שם בברייתא פ שם בברייתא צ שם בברייתא ק פרקא שם [סימן תרמא] א מימרא דרב חסדא מנחות מ"ב ב ברייתא סכה מ"ו ג פרב כהנא שם [סימן תרמב] א שבת כ"ד [סימן תרמג] א מסקנת הגמרא סכה נ"ו ב כפ"ו בשם מנהג רבותיו וחקמי ספרד

הנה מובא באן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם ארנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

נוהגין במדינות אלו שאין לולבין מצויין (הנהגות מימוני פרק ז):

ו' נקטם ראשו דהינו שנקטמו ירב העלין העליונים, פסול: הגה ואם נקטם העלה העליון האמצעי שעל השדרה, פסול (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול). ודוקא דאיכא אחר, אכל ליכא אחר מברכים עליו (מרדכי פרק ג ומנהגים):

ז גסדק, לאם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שנראו כשנים פסול: הגה ואפלו לא נחלקה התימית העליונה בענין שיפסל הלולב מכת נחלקה התימית:

ח מיש לו כמין קוצים בשדרתו, או שנצמח ונכוץ, או שהוא עקם לפניו, שהרי שדרו כגב בעל חטוטרת, פסול. וכן אם נעקם לאחד ממאדיו, פסול, אכל אם נעקם לאחריו כשר, שזו היא בריתו:

ט אם כפוף בראשו, פסול. ודוקא כששדרתו כפופה, אכל עליו כפופים בראשו כמו שדרה להיות הרבה לולבים, כשר:

סימן תרמו - דיגי הדס. ובו י"א סעיפים:

א הדס שנקטם ראשו, כשר. בנשרו רב עליו, אם נשתירו ג' עליו בקן אחד, כשר:

ב יהיו ענביו מרבות מעליו, אם ירקות כשר, ואם אדמות או שחורות פסול וואם מעטן, כשר. ואין ממעטין אותם ביום טוב, לפי שהוא כמתקן. "עבר ולקטן, או שלקטן א' א' לאכילה, הרי זה כשר. (ומיום ראשון ואילך כשר בכל ענין) (בית יוסף בשם ארחת חיים):

ג ענף עץ עבות האמור בתורה הוא ההדס שעליו חופין את עצו, כגון ג' עליו או יותר בגבעול אחד, אכל אם היו שני

פרק ח) פסול: הגה וכל שכן אם נפרצו ונעקרו למטה מן השדרה דפסול אפלו אגדן (טור ור"ן פרק לולב הגזול). וכן אם נתקשו העליון בעץ ואין יכולין לחברן אל השדרה, פסול (טור ובית יוסף). וכל זה ברב עליו, אכל אם מעוט עליו נעשו כף ושאר עליו נשאר ונדרין הלולב נשאר מכסה בעליו, כשר (ר"ן פרק לולב הגזול):

ג ברית עליו של לולב כף היא, כשהם גדלים, גדלים ב' ב' ודבוקים מאבן, וגב של ב' עליו הוא הנקרא תימית. נחלקה התימית (ברב העליון) (טור ובית יוסף), פסולה. והיו עליו אחת אחת מתחלת בריתו ולא היה תימית, או שכל עליו כפולים מצדו האחד וצד השני ערם בלא עליו, פסול: הגה ויש מפרשים לומר דאם נחלק העלה העליון האמצעי שעל השדרה עד השדרה, מקרי נחלקה התימית ופסול, והכי נוהגין (תרומת הדשן סימן צ"ז) מיהו, לכתחלה מצוה מן המבחר נוהגין לטל לולב שלא נחלק העלה העליון כלל, כי יש מחמירין אפלו בנחלק קצת. ואם אותו העלה אינו כפול מתחלת בריתו, פסול (כל בו):

ד ילא היה עליו זה על גב זה כדרה כל הלולבין אלא זה תחת זה, אם ראש זה מגיע לעקר שלמעלה ממנו עד שנמצא כל שדרו של לולב מכסה בעליו, כשר, ואם אין ראשו של זה מגיע לצד עקרו של זה, או שאין לו הרבה עליו זה על זה אלא מפל צד יוצא אחד למטה סמוך לעקרו ועולה על ראשו, פסול:

ה לולב שבישו ירב עליו (או שדרתו) (טור), פסול. טושעור היבשות, משיכלה מראה ירקות שבו וילבניו פניו: הגה ויש אומרים דלא מקרי יבש אלא כשנתפרק בצפרן מחמת יבשותו (טור בשם התוספות), וכן

המשך הלכות סוכה, סימן תרמג - סדר הקידוש

ג יבשאר ימים מברך על הספה קדם ברפת המוציא. ונוהגים לברך על הספה אחר ברפת המוציא קדם שיטעם: הגה הכי נוהגין בחל אכל בשפת יום טוב שיש בהן קדוש, מברך לאחר קדוש (מהרי"ו). ואם קדש בבית ואכל בספה או איכא עין לעיל סימן רע"ג סעיף ב':

סימן תרמד - סדר ההלל כ"י ימי החג. ובו ב' סעיפים:

א שחרית אחר חזרת התפלה נוטלין הלולב ומברכין על גטילת לולב בושחנינו וגומרים ההלל, וכן כל שמונת ימי החג, ומברכים לגמור את ההלל, בין צבור בין יחיד. ואין מפקינן בו אלא כדרך שאמרו בקריאת שמע, באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. ואם פסק באמצע ושהה אפלו כדי לגמור את כלו, אין צריך לחזור אלא למקום שפסק:

ב בהלל אפלו עשרה קורין באחד:

הלכות לולב

סימן תרמה - דיגי לולב. ובו ט' סעיפים:

א לולב שנקטם עליו זה מעל זה ולא נדלדלו בעלי החירות, כשר אפלו לא אגדו: הגה ומפל מקום, מצוה מן המבחר בלולב שאין עליו פרודות לגמרי (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול):

ב נפרצו עליו, והוא שידלדלו משרדו של לולב בעלי החירות (דהינו שאינן עולים עם השדרה אלא תלוין למטה (המגיד

באר הגולה

ג טור בשם מהר"ם מרונבונג ד שם בשם אביו הרא"ש [סימן תרמד] א בריתא ספה מ"ו ב הרא"ש ומהא דרב פהנא דמסדר להו אפסא דקדשה הכי נמי דלולב מברכין לה בשעת גטילה ג צינתיו לעיל סימן תפ"ח ד גם זו צינתיו שם ה גם זו צינתיו שם [סימן תרמה] א משנה ספה כ"ט וכתנא קמא ב שם במשנה ג לשון הרמב"ם פרק י"ז ד כלשנא בתרא משמה דר' יהושע בן לוי שם ל"ב ה מימא דרבא שם ו משנה שם כ"ט וכאוקימתא דאב"י שם ל"ב ז שם במשנה ח טור וכן כתב הרא"ש ט שם בשם ראב"י י שם במשנה כ טור בשם אביו הרא"ש ל בריתא שם ל"ב וכדמפרש רב פפא וקפריש רמב"ם בפרק ח' מ שם בבריתא נ כאוקימתא דרבא שם ס כלשנא קמא דרב נחמן שם ולחמרא ע שם בבריתא פ הרא"ש בתשובה [סימן תרמו] א עין לקמן סעיף י ומהא שצינתיו שם ב בריתא שם ל"ב ג משנה שם ל"ב וכאוקימתא דרב ל"ג ד שם במשנה ה שם בגמרא ו בריתא שם ל"ב וכדמפרש רב יהודה

העלים בשנה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהם, 'אין זה עבת, אבל נקרא הדס שוטף: הגה ופסול אפלו בשעת הדחק, ואיכא מאן דאמר בגמרא דכשר, ועל כן נוהגין באלו המדינות לכתחלה לצאת באלו ההדסים המובאים ואין ג' עליו בגבעול אחד. ויש מי שכתב בהדסים שלנו אין נקראים הדס שוטף הואיל והם ב' על גב ב', ואינן כהדס שוטף הנזכר בגמרא, ולכן נהגו להקל כמו שכתב מהר"י קולון ומהר"י איסרלן ז"ל בתשובותיהם:

ד' יצאו הרבה בקן אחד ונשרו מהם עד שלא נשארו אלא שלשה בקן אחד, כשר, אפלו נשרו רבם, כגון שהיו ז' ונשרו מהם ד' ונשארו ג':

ה' למצוה בעינן כל שעור ארץ ההדס שיהא עבות, ולעכובא ברבא (ואפלו אינו בראשו) (טור):

ו' יבשו עליו, פסול. כמשו, כשר:

ז' שעור היבשות, אפלו אם נפרץ בצפרן אם עדין ירקים הם, כשר, ואינם נקראים יבשים אלא כשילבינו פניהם:

ח' יבשו רב עליו ונשתיר בראש כל בד מהג' בדין קן אחד ובו ג' עליו לחין, כשר. ויש מפרשים, שאפלו מהג' שבחד קנא יבשו שנים ולא נשאר כי אם אחד לח, כשר, והוא שיהיה העלה שהוא מרוב על שניהם:

ט' אם אותם עלים שלא יבשו הם כמושין, יש פוסלין ויש מכשירין:

י' ננקטם ראשו כשר אפלו לא עלתה בו תמרה, והוא הדין ליבש ראשו. ויש פוסלין בנקטם ראשו: הגה וטוב להחמיר במקום שאפשר באחר (המגיד). ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העצים (ר"ן):

יא' אם אין לו אלא הדס שענביו מרבים מעליו ביום טוב, נוטלו ואינו מברך עליו:

סימן תרמוז - דיני ערבה. ובו ב' סעיפים:

א' ערבי נחל האמור בתורה הוא מין ידוע הנקרא כן, עלה שלו משוף כנחל ופיו

חלק וקנה שלו אדם (ואפלו בעודו ירק כשר) (בית יוסף). ורוב מין זה גדל על הנחלים, לכך נקראו ערבי נחל. ואפלו היה גדל במדבר או בהרים, כשר. ויש מין אחד דומה לערבה, אלא שעלה שלו עגל ופיו דומה למסר (פרוש, מגרה סיג"ה בלע"ז), וקנה שלו אינו אדם, וזהו הנקרא צפצפה, והיא פסולה. ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאוד כמו פי מגל קטן, וזה כשר:

ב' ערבה שביבשה או שנשרו רב עליה או ישננטם ראשה, פסולה, אבל כמושה או שנשרו מקצת עליה, כשרה. והרמב"ם מכשיר בנקטם ראשה:

סימן תרמח - דברים הפסולים באתרוג. ובו כ"ב סעיפים:

א' אתרוג היבש, פסול. ושעור היבשות, כשאינו מוציא שום לחה. ויבדק על ידי שיעבור בו מחט ובו חוט, ואם יש בו לחה יראה בחוט, (ואתרוג שהוא משנה שעברה, ודאי יבש הוא ופסול) (תרומת הדשן מהר"ל סימן ה):

ב' אתרוג שנבקב נקב מפלש כל שהוא, פסול. ושאינו מפלש, אם היה כאסר פסול, ואם חסר כל שהוא פסול. ויש אומרים דגם בנקב מפלש בעינן חסרון משהו, ושאינו מפלש, בחסרון כאסר: הגה ונהגו להכשיר הנקבים שנעשו באילן על ידי קוצים. אף על פי שיש בהם חסרון שיהיו דרך גדלתן (תרומת הדשן סימן צ"ט). מיהו, אם רואה שאין העור והבשר קים תוף הנקב, פסול לסבךא הראשונה אף על פי שאינו מפלש, ובשעת הדחק יש להקל פסבךא האחרונה להכשיר חסרון שאינו כאסר ואינו נקב מפלש (דעת עצמו):

ג' מפלש, יש מפרשים כפשוטו דהינו שנבקב מצד זה לצד זה, ויש מפרשים, שפיון שנבקב עד חדרי הדרע שהגרעינים בתוכו מקרי מפלש:

ד' אתרוג שנמוח כל בשרו בפנים וקלפתו החיצונה קימת וחדרי הדרע קימים בפנים, כשר. ויש פוסלים:

ה' נסדק כלו מראשו לסופו, אפלו אינו חסר כלום, פסול, אבל נשאר בו שיעור למעלה ולמטה אפלו כל שהוא, כשר. ויש מי שאומר דדוקא מלמטה, אבל בחטמו אפלו כל שהוא פסול. הגה ויש מחמירין לפסל בנסדק רבו. וכל שלא נסדק רב קלפתו העבה לא מקרי נסדק (רבנו נסים):

ו' נקלף הקלפה החיצונה שלו, שאינו מחסרו אלא נשאר ירק כמות שהוא בריטתו, אם נקלף כלו פסול, לאם נשאר ממנו כל שהוא כשר. ויש אומרים שצריך שישתיר כסלע:

ז' נטל דדו, והוא הראש הקטן ששושנתו בו, פסול: הגה ויש מחמירין אם נטלה השושנתא, דהינו מה שאנו קורין פטמא (ר"ן), וטוב להחמיר במקום שאפשר, מיהו, לענין דינא אין לפסל אלא אם כן נטל הדד, דהינו העץ שראש הפטמא עליו, והראש נקרא שושנתא (המגיד). וכל זה דוקא שננטלה, אבל אם לא היה לו דד מעולם כשר, וכן רב האתרוגים שמביאים במדינות אלו (הרא"ש):

ח' נטל העץ שהוא תלוי בו באילן מעקר האתרוג ונשאר מקומו גמא, פסול: הגה ואם ינטל קצת העץ ונשאר עבי כל שהוא, שכל רחב הגמא מכסה, כשר (טור):

ט' עלתה חזזית (פרוש, תרגום או ילפת או חזזית) עליו, אם כב' או כג' מקומות, פסול. ואם במקום א', אם עלה על רבו פסול, ואם על חטמו, אפלו כל שהוא פסול. וחטמו הינו ממקום שמתחיל להתקצר ולהתחיד כלפי ראשו:

י' יש אומרים דהא דבב' וג' מקומות פסול הינו דוקא בשנתפשט הנמור ברבו אף על פי שבשטח החברבורות הוא מעוט, אבל במעוטו כגון שפלים מצד א' של

באר הגולה

ז שם משמה דאמימר ח בריתא שם ט טור בשם הרא"ש שהקריע כדברי הראב"ד י שם במשנה כ בריתא שם ל"א ל טור בשם הראב"ד וכן כתב הר"י והרב המגיד מ בריתא שם ל"ג וכדמפרש רב חסדא נ טור בשם אביו הרא"ש ש שם בשם אביו הרא"ש פ משנה שם ל"ד וכו' טרפון הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק ח ורמב"ן צ הראב"ד בהשגתו שם וזה לשונו וכבר הופיע רוח הקדש בבית מדרשונו מכמה שנים והעלינו שהא פסול בסתם מתני' וכו' וכתב הרב המגיד ויש קצת אחרונים מחמירין כדברי הרא"ז וז' וכן ראוי להורות עד כאן לשונו וכמו שכתב הרמ"א ק ארחות חיים בשם בעל ההשקפה (סימן תרמו"א) א בריתא סבא ל"ג ל"ד כ רמב"ם בפרק ח והביאו הטור וכן כתב הרא"ש ג בריתא שם ל"ד ד בריתא שם וכדמפרש אפי' ה משנה שם ל"ג ו צנתי לעיל בסימן י' ז גם זה שם (סימן תרמו"א) א משנה דף ל"ד ב טור בשם הראב"ד ג שם במשנה ובגמרא משמה דעולא וכפרוש רבי ישעיה והרא"ש שהביאו הטור וכן כתב התוספות דעולא אספא קאי אנבק ולא חסר וכן כתב הרמב"ם ד שם בשם ר"ח וכן כתב הראב"ד שפרש דעולא ארישא אנבק וחסר כל שהוא קאי ה בה"ג והר"ף והראב"ד ו הרא"ש בשם הירושלמי ושכן פרש ר"י וכן כתב הר"ן ז בעניא שם בגמרא ולא נפשטא ונקט הר"ף לקלח ח טור בשם יש מחמירין ולזה הסכים ט משנה שם ל"ד ובגמרא ל"ו וכפרוש רש"י ורא"ש י הר"ן שם כ שם במשנה וברבא שם ל"ו וכפרוש התוספות בשם ר"ח ל הר"ף והרא"ש ורמב"ם מ תוספות בשם ר"ח נ שם במשנה נטלה פטמתו כפרוש הר"ף ורמב"ם שם בפרק ח ס בריתא ל"ה נטלה בבנתו כפרוש הר"ף שם והרמב"ם שם ע שם במשנה וברבא שם בגמרא פ טור בשם הראב"ד והרא"ש וכן כתב הריב"ש

אתרוג, כשר. וי"ש פוסלים אפלו במעוטו של צד אחד:

יא אם הוא מחצה על מחצה במקום א', וי"ש מכשירים וי"ש פוסלים:

יב מהטמו ואילך, דהינו במקום שמתחיל לשפע עד הפטמא, פוסל חזית וכל שנוי מראה בכל שהוא. וי"ש מי שאומר שהוא הדין דייב פוסל שם בכל שהוא:

יג חזית הוא כמו אבעבועות וי"ש בו ממש, שמקומו נפר במשויש שהוא גבוה מהאתרוג: הגה ולכן יש להכשיר אותו חזית שקורין בלשון אשכנז מו"ל לפי שאינן גבוהים משאר האתרוג (מהרי"ל). וי"ש מי שכתב דיש להכשירם מטעם דנחשבים מראה אתרוג, מאחר דרגילים להיות הרבה כף (תרימת הדשן סימן צ"ט):

יד אם עלתה בו חזית בענין שפסול, או שהוא מנמר אם כשקולפו חוזר למראה האתרוג, כשר (לאחר שנקלף ולא חסר כלום):

טו נפל עליו מים בתלוש ותפח או סרח, או שהוא כבוש בחמץ או מבשל או מנמר, פסול:

טז גאם הוא שחור או לכן, במקום א' פוסל ברבו, כב' או בג' מקומות דינו כחזית לפסל אפלו במעוטו:

יז מקום שהאתרוגים שלהם פצין שחורות מעט, כשרים, ואם היו שחורים ביותר באדם כושי, הרי זה פסול בכל מקום:

יח העגל כדור, פסול:

יט יגדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת, פסול. ועשאו כמו ברייתו, אף על פי שעשאו דפין דפין, כשר:

כ התיום, דהינו שגדל ב' דבוקים זה בזה, כשר:

כא הירק שדומה לעשבי השדה, פסול, אלא אם בן חזור למראה אתרוג כשמשחין אותו, כשר:

כב שעור אתרוג קטן, פחות מכביצה פסול, אבל אם הוא כביצה, אפלו אם הוא בסר שעדין לא נגמר פרו, כשר. ואם היה גדול כל שהוא, כשר:

סימן תרמט - דברים הפוסלים בארבעה מינים. ובו ו' סעיפים:

א כל ארבעה המינים פסולים בגזול ובגנוב, כבין לפני יאוש בין לאחר יאוש. אבל גזול וקנאו בלא סיוע המצוה, כגון גזל לולב ושפחה, כשר, דקניה בשנוי מעשה, דומיהו, לא יכרך עליו. וי"ש מי שאומר דלא נפסל גזול וגנוב אלא לגנב ולגזלן עצמו, אבל לאחרים כשר בשאר הימים חוץ מיום ראשון: הגה ומשום זה יש לזהר שלא יקצץ הישראל בעצמו אחד מדי מינים שבלולב לצרף לולבו, דקרקע אינה נגזלת, וסתם כותים גזולי קרקע הם, ויבא בגזלה לידו, אלא יקצצנו כותי ויקנה מהם (תשובת הרשב"א סימן תתצ"ב הגהות אשרי סוף פרק לולב הגזול). ואין חלוק בזה בין ארץ ישראל או חוץ לארץ (אור ורוע). לולב שאגדו כותי ועשאו, כשר כמו סכת כותי. (מרדכי הלכות קטנות):

ב וכן שאול ביום א', משום דבעינן לכה: הגה והמדר הנאה מלולב של חברו או מלולבו של עצמו אינו יוצא בו ביום א', דלא הרי שלכם (תשובת רשב"א סימן תשמ"ו ותשמ"ז):

ג וכן של עיר הנדחת ושל אשרה של ישראל פסול, אבל של עבודת כוכבים לכתחלה לא יטל, ואם נטל יצא מיום א' ואילך, דלא בעינן לכה: הגה ודוקא שלא נתפנו לזכות בו, אבל אם נתפנו לזכות בו הרי לה של ישראל דאינו יוצא בו, ודוקא קדם שנתבטל, אבל אם נתבטל ביד עכו"ם, אפלו מכון לזכות בו אחר כך יוצא בדיעבד (רבנו ירחם נתיב ח חלק ג ור"ן). ועין לעיל סימן תקפ"ו:

ד טגנות הצעירים של עובדי כוכבים וכיוצא בהם מבתי שמשיהם, מתר לטל משם לולב או שאר מינים למצוה (ואפלו האילן נטוע לפני עבודת כוכבים, כל זמן שאין עובדין האילן) (רבנו ירחם נתיב ח חלק ג):

ה כל אלו שאמרנו שהם פסולים מפני מומין שבארנו או כמפני גזל וגנבה, ביום טוב הראשון בלבד, אבל בשאר ימים הכל כשר: הגה ויש פוסלין בגזול כל ז' ימים, והכי נהוג, אבל שאול יוצא בו (טור והמגיד

בשם פוסקים). ומתר לטל לולב של חברו בלא דעת חברו בשאר ימים, דניחא לה לאינש למעבד מצוה בממונה והרי כשאויל (תרימת הדשן סימן ק' ופסקיו סימן קנ"ט). וחסר, כשר בשאר ימים (טור). ונטל פטמתו או עקצו דינו כחסר, וכשר מיום ראשון ואילך (רבנו ירחם נתיב ח חלק ג) מיהו, אם נקביוהו עכברים לא יטלנו אף שאר הימים משום מאוס (כל בו), עד שייסיר נקור העכברים. אבל אם היה יבש או מנמר שפסול כל ז' ימים, אף אם חתף היבשות או הנמור פסול כל ז' הואיל ובא מכת פסול (הגהות אשרי פרק לולב הגזול). ומתר לכתחלה להתנות על אתרוג שיהיה בלו ליום ראשון ושאינו בודל ממנו כל בין השמשות של ליל ב' ואילך, ומתר אז לכתחלה לאכל ממנו מיום ב' ואילך ולצאת ידי מצוה עם הנשאר (בית יוסף בשם הרא"ש), אלא שאין אנו בקיאים בתנאים, כדלעיל בסוף סימן תרל"ח בהג"ה: להפסול שהוא משום עבודת כוכבים, או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה, או מפני שאינם מינים, או שהם חסרים השעור, בין ביום טוב ראשון בין בשאר ימים פסול (וחזית פוסלת כל שבעת הימים) (רבנו ירחם נתיב ח חלק ג ור"ן פרק לולב הגזול). מהעושים שני ימים טובים, פסולי ראשון נוטלין בשני אבל ברוכי לא מברכינן (ואם יש לחברו לולב ואתרוג כשר יכרך על של חברו מדעתו (דעת עצמו):

ו יבשעת הדחק שאין נמצא כשר, כל הפסולים נוטלין ואין מברכינן: הגה ויש מכשירין לולב יבש אפלו לברך עליו (רמב"ם פרק ח והמגיד), וכן נוהגין לברך על לולבין יבשים אפלו בדאיכא אחרים לחים (אגור) אבל בשאר מינים אין לנהג הכי. ויש מקלין אפלו בחדש יבש (הגהות מימוני ומרדכי), ויש לסמך עליהו בשעת הדחק. ואף על גב דחסר כשר בשאר ימים, אין לחתף אתרוג לב' או ג' חלקים ולחלקו ולצאת בו אפלו בשעת הדחק, ודוקא חסר ונשאר העקר קים כשר, אבל כי האי גונא מקרי חתיכת אתרוג ולא אתרוג (ר"ן ופסקי מהרא"י סימן נ"ב). וכל זה לענין לברך עליו, אבל בלא ברכה יכול לטל כל הפסולין ולא יכרך עליהם (טור):

סוף הגולה

צ שם בשם אחיו ר' יחיאל ק שם בשם הראב"ד ר מימרא דרבא שם וכפרוש רש"י שם ש טור בשם הראב"ד וכן כתב הר"ן ונאחות חיים בשמו ובשם הריטב"א ת הרא"ש שם ושאר פוסקים א הרא"ש שם ב ברייתא שם ל"ז ג שם ברייתא וכפרוש הרא"ש ד שם במשנה וכאוקימתא דרבא שם ל"ז וכפרוש הר"ף והרמב"ם שם ה שם בברייתא ו שם ז מימרא דרבא שם ח שם בברייתא וכתנא קמא ט שם במשנה כרבי יהודה תוספות והרא"ש שם י שם במשנה וכו' יהודה כ שם בברייתא ובחכמים (סימן תרמט) א משנה סכה כ"ט ל"ב ל"ג ל"ד ב שם בגמרא וברבי שמעון בן יוחאי ג הר"ן שם מהירושלמי וכן כתב התוספות דמשמע בן שם בגמרא ל' ד שם ה ארחות חיים ו משנה מ"א וברייתא שם ז משנה כ"ט ל"ב ל"ג ל"ד ח מימרא דרבא שם ל"א ט ארחות חיים י רמב"ם שם מהא דרבי חנינא מטבל ביה כ מהא דצינתי לעיל סעיף ב ל רמב"ם שם מ הר"ן שם נ טור בשם הראב"ד וכן הכריע הבית יוסף

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות לולב

סימן תרנ - שעור הדס וערבה.
ובו ב' סעיפים:

א "שעור הדס וערבה ג' טפחים, ושדרו של לולב ד' טפחים, כדי שיהא שדרו של לולב יוצא מן ההדס טפה, באמה בת ה' טפחים בעשה אותה ו', צא מהם ג' להדס, נמצא שעור הדס וערבה טפחים ומחצה שהם י' גודלים, וישעור שדרו של לולב י"ג גודלים ושליש גודל. ויש מי שאומר ששעור שדרו של לולב י"ד גודלים. ויש אומרים ששעור הדס וערבה י"ב גודלים ושדרו של לולב ט"ז גודלים (וכן נוהגים לכתחלה):

ב ואין להם שעור למעלה. ויש מי שאומר שאפלו הוסיף בארץ ההדס והערבה כמה, צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם טפה:

סימן תרנא - נטילת הלולב

וברכתו. ובו ט"ו סעיפים:

א מצות ד' מינים, שישטל כל אחד לולב אחד וב' ערכות וג' הדסים. (ובמקום הדחק דליכא הדס כשר סגי לה בחד דלא קטום) (בית יוסף סימן תרמ"ו בשם ארחות חיים). בומצוה לאגדם בקשר גמור, דהינו ב' קשרים זה על זה, משום נזי. ויכול לאגדם במין אחר. וואם נשרו מהעלין בתוך האגדה בענן שמפסיק, אין לחוש (דמין במינו אינו חוצץ, אבל שלא במינו חוצץ, על פן יזהר לקח החוט שרגיל להיות סביב ההדס) (מהרי"ל). וואם לא אגדו מבעוד יום או שהתר אגודו, אי אפשר לאגדו ביום טוב בקשר גמור אלא אגדו בעניבה: הגה ויש מי שכתבו לעשות הקשר בדרך אחר, שפוכין סביבות ג' מינים

אלו ותוכבין ראש הכרך תוף העגול הכרוך (טור), וכן נוהגין. ויש לקשר ההדס גבוה יותר מן הערבה (מהרי"ו). וישפיל ההדס והערבה תוף אגוד הלולב כדי שישטל כל ג' מינים בידו בשעת ברכה (מהרי"ל). ויש שכתבו לעשות בלולב ג' קשרים, וכן נוהגים (מקדכי פרק לולב הגזול):

ב ישטל האגדה בידו הימנית, וראשיהם למעלה ועקריהם למטה, ויהא תרוג בשמאלית:

ג טאטר נוטל לולב בימין כל אדם ואתרוג בשמאל כל אדם, דכתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן ולא בתר ימין ושמאל דידה. הגה ויש אומרים דאזלינן בתר ימין דידה, ויש לטל הלולב בימין דידה והאתרוג בשמאל דידה (הרא"ש ומהרי"ו) וכן נהגו, וכן עקר. ואם הפך יצא (מהרי"ל ומנהגים). ושוטט בב' ידיו, נוטל הלולב בימין ואתרוג בשמאל בכל אדם (כל בו):

ד 'אדם שאין לו יד, נוטל לולב בזרועו, וכן האתרוג:

ה יכרך על נטילת לולב ושהחנינו קדם שישטל האתרוג כדי שיכרך עובר לעשייתו, לאו יתפך האתרוג עד שיכרך: הגה ויכרך מעמד (מהרי"ל וכל בו). ולא יכרך רק פעם אחת ביום אף על פי שנוטלו כמה פעמים (מהרי"ו):

ו מלא יכרך שהחנינו בשעת עשית לולב אלא בשעת נטילתו:

ז יאם עשה בית יד ונתן בו הלולב ונטלו, שפיר דמי, דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה, ובלבד שיהא דרך כבוד, אלא אם אינו דרך כבוד, כגון שנתן הלולב בכלי ונטלו, לא יצא. וואם כרך עליו סודר ונטלו מ'א שפך [סודר] על ידו ונטלו, יש

אומרים דלא יצא: הגה ונהגו להחמיר להסיר התפלין (מהרי"ל) וטבעות מידם, אבל מדינא אין לחוש הואיל ואין כל היד מכסה בהן (אגדה פרק מקום שנהגו):

ח ינענע בשעה שמכרך, וכן ינענע בהודו לה' פעם אחת (ומנענעים בכל הודו שיאמר) (טור והרא"ש), ובהודו לה' שבסוף שכופלים אותו, שלית צבור והצבור מנענעין ב' פעמים, וכן באנא ה' הושיעה נא מנענע ב' פעמים לפי שכופלים אותו: הגה ויש אומרים שהש"ץ מנענע גם כן כשיאמר יאמר נא ישראל כו' אבל לא ביאמרו נא, וכן נהגו (הגהות אשר"י פרק לולב הגזול ומהרי"ל ומנהגים):

ט שהנענע הוא, שמוליך ידו מנגדו והלאה וינענע שם ג' פעמים בהולכה וג' פעמים בהקאה (טורף הלולב ומכסס העלין בכל נענוע) (ר"ן פרק לולב הגזול), ואחר כך משה ידו לצד אחר ועושה בן וכן לכל צד מארבע צדדין ומעלה ומטה: הגה וההולכה וההקאה היא עצמה הנענע, פי מוליך ומביא ג' פעמים לכל רוח (טור בשם גאון). ומטין ראש הלולב לכל צד שמנענע נגדו. וכשמנענע למטה הופכו למטה ומקרי דרך גדלתן (בית יוסף), הואיל ומחזיק אותן בידו דרך גדלתן (בית יוסף). ויש מדרקדקין שלא להפך הלולב כשמנענעין למטה (מהרי"ל ובית יוסף בשם אביו וכן שמע ממהר"ר שכנא שראו בן ממהר"ר יעקב פולק וכן כתב בכתבי האר"י). והמנהג כסבא ראשונה וכן נראה לי עקר:

י ייקף דרך ימין ונענעו מזרח דרום מערב צפון:

יא יצריך לחבר האתרוג ללולב בשעת נענועו ולנענע בשניהם יחד. (וכל

באר הגולה

וסימן תרנ"א בריתא ספ"ה ל"ב וכו' טרפון שם בגמרא רא"ש וזה"ב ב פרוש לשפה חלקים בטפחים קטנים ג טור וכן כתב הר"ן בשם התוספות והרבנו יונה ד הרמב"ן שסביבא לה דטפת העודף של לולב מזה רבנו תם שצריך שיהא טפח שלם ה הרי"ף ורמב"ם ובעל העשור וכתבא קמא ו הרי"ף ורמב"ם ורא"ש ז הר"ן שם וסימן תרנ"א א משנה ספ"ה ל"ד וברבי ישמעאל ב בריתא ל"ג וברבנן ושמ בגמרא ג משנה שם ל"ה וכו' מאיר ד שם ל"ו וברבא ה בריתא שם דעניבה אסור ומוקי לה כר"י ולידידן דקניא לן דעניבה לאו קשייה היא מתר לאגדו ו מימרא דרבא שם ל"ז ז משנה דר' שמעון בן יוחאי שם מ"ה ח שם ל"ז ט בעל העשור וכן כתב הטור י רוקח כ טור בשם הרמב"ם בפ"ק י ל שם בשם ר"י תוספות ל"ט מ הרא"ש מבריתא מ"ו מהא דרב פהנא שם לענין ספ"ה ג שם ל"ז וברבא שם ס מ"ב ע תוספות יומא ג"ח ופסחים ג"ז וכתבו המרדכי בפ"ק ג דספ"ה וכן כתב ר"י פ ר"ן שם צ תוספות והרא"ש מדין הקטן משנה מ"ב ומבריתא ק ברכות ל' ר משנה ספ"ה ל"ז וכתב הלל ש מימרא דרבא ל"ז ל"ח ת תוספות והרא"ש שם בשם הערוך על פי הירושלמי א הרא"ש וכן כתב הטור בשם ב תשובת מהרי"ל ג ה"ר מנחם מראקנטי בקרשת אמר

הנענועים אינן מעכבין ובאיהו דרף שנענע
 יצא בדיעבד:
יב מינים הללו מעכבין זה את זה, שאם
 חסר לו א' מהם לא יברך על השאר,
 "אכל נוטלן לזכר בעלמא (בין ביום א' בין
 בשאר ימים) (הרא"ש ורבנו ירחם נתיב ח חלק
 ג מהרי"ק שרש מ"א) 'ואם היו ארבעתן
 מצויים אצלו ונטלם אחד אחד, יצא: הגה
 ובכלד שיהיו כלם לפניו (רמב"ם פרק ו.)
 ונטל הלולב תחלה ויברך על הלולב ודעתו
 גם על האחרים (הרא"ש ור"ן ותשובת הרשב"א
 סימן קנ"ו). ואם סח ביניהם, צריך לברך על
 כל אחד בפני עצמו (הגהות מיימוני):
יג ואם חסר לו א' מהמינים, לא יקח מין
 אחר במקומו:
יד "לא יוסיף מין אחר על ד' המינים, משום
 בל תוסיף:
טו "לא יטל יותר מלולב א' ואתרוג א', אבל
 בערבה והדס מוסיף בה כל מה שירצה.
 'ויש מי שפוסל להניח הדס שוטטה בלולב
 נוסף על הג' בדין עבות, כיוש מתירין.
 'והמקדקקים אינם מוסיפים על ב' ערבות
 וג' הדסים עבות:
סימן תרנג - זמן נטיילת לולב.
ובו ב' סעיפים:
א "מצות לולב ביום ולא בלילה. וכל היום
 כשר לנטילת לולב, כשאם לא נטל
 שחרית יטלנו אחר כך יומפל מקום
 זרזים מקדימים למצות ונוטלים אותו
 בבקר. 'וזמנו הוא משתגף החמה, "ועקר
 מצותו בשעת ההלל. 'ואם צריך להשכים
 לצאת לדרך, נוטלו משעלה עמוד השחר:
 הגה והמקדקק יאחז הלולב בידו כשנכנס
 מביתו לבית הכנסת גם בשעת התפילה, וכן
 יחזירו לביתו, כדי לחבב המצוה (טור):
ב "אסור לאכל קדם שישלנו. ואם שכח ואכל
 ונזכר על שלחנו, ביום הראשון שהוא מן
 התורה יפסיק אפלו יש שהוא ביום לטלו
 אחר שאיכל, ומיום א' ואילך, אם יש
 שהוא לא יפסיק, ואם לאו יפסיק: הגה
 ואם התחיל לאכל יותר מחצי עשה שהגיע
 זמן חיובו, אפלו ביום א' אין צריך להפסיק
 בדאיכא שהוא ביום (ר"ן פרק לולב הגזול):

סימן תרנג - הדס אסור להרים
בו. ובו ב' סעיפים:
א "הדס של מצוה אסור להרים בו, אבל
 אתרוג כשל מצוה מותר להרים בו מן
 הדין, אלא שלפי ג' שנהלקו אם מברכים
 עליו אם לאו, ייש למנע מלהרים בו:
ב "עבד להושענא ולא אגבהה למיפק בה,
 שריא בהנאה:
סימן תרנג - שניכול להחזיר הלולב
במים ביום טוב. ובו סעיף אחד:
א "מקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד
 בעלה ומחזירתו למים, ותוסיף עליו מים
 אם צריה, אבל לא תחליף המים. ובחל
 המועד כמצוה להחליפם כדי שישאר לח
 והדור: הגה ונהגין לקח כל יום חל
 המועד ערבה חדשה ולקשרה בלולב, והוא
 הדור מצוה:
סימן תרנג - ובו סעיף אחד:
א "נכרי שהביא לולב לישראל מחוץ לתחום,
 מותר לטלו אפלו מי שהובא בשבילו: הגה
 ועין לעיל סימן תקפ"ו סעיף כ"א וכ"ב וסימן
 ש"ז סעיף ג' אם מותר לומר לנכרי לילך
 אחריו או לחלל יום טוב בשבילו:
סימן תרנג - שצריך לחזר אחר הדור
מצוה בקניית האתרוג. ובו סעיף אחד:
א "אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו
 בצמצום, כגון שהוא כביצה מצמצמת,
 ואחר כך מצא גדול ממנו, מצוה להוסיף
 עד שליש מלגו בדמי הראשון כדי
 להחליפו ביותר נאה. כיוש מי שאומר,
 שאם מוצא ב' אתרוגים לקנות והא' הדר
 מחברו, יקח ההדר אם אין מיקרים אותו
 יותר משליש מלגו בדמי חברו: הגה ומי
 שאין לו אתרוג או שאר מצוה עוברת, אין
 צריך לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו
 המבזבז אל יבזבז יותר מחמש אפלו מצוה
 עוברת (הרא"ש ורבנו ירחם נתיב י"ב חלק ב).
 ודוקא מצות עשה, אבל לא תעשה, יתן כל
 קמונו קדם שיעבר (הרשב"א וראב"ד) (ועין
 לקמן סוף סימן תרנג"ח בהג"ה):
סימן תרנג - ובו סעיף אחד:
א "קטן הידוע לנענע לולב כדינו, אביו חזב
 לקנות לו לולב כדי לחנכו במצות:

סימן תרנג - דיני לולב ביום
טוב ראשון. ובו ט' סעיפים:
א "מן התורה אין מצות לולב חוץ למקדש
 אלא יום ראשון, וחכמים תקנו שיהא נטל
 בכל מקום כל ז':
ב כביום שבת אינו נוטל אפלו אם הוא יום
 ראשון: הגה ואסור לטלטל הלולב בשבת,
 דהוי כאבן (ר"ן סוף פרק לולב הגזול והמגיד
 פרק ד וכל בו), אבל האתרוג מותר בטלטול
 דראוי להרים בו. ואסור לתנו על הכגד
 אפלו ביום טוב, דמוליד ריחא (מהרי"ל):
ג "אין אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון
 בלולב של חברו שהשאלו, דבעינן לכם
 גמשלכם. 'ואפלו אמר יהא שלך עד
 שתצא בו ואחר כך יהא שלי בכתחלה,
 לא יצא, דהוי כמו שאל. "ואם נתנו לו
 במתנה מותר:
ד יתנו לו על מנת להחזירו, הרי זה יוצא
 בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על מנת
 להחזיר שמה מתנה. 'ואם לא החזירו, לא
 יצא "אפלו נתן לו את דמיו ואפלו נאנס
 מידו, וכן אם החזירו לאחר זמן מצותו
 לא יצא. הגה ומותר לתת לו אתרוג במתנה
 על מנת שלא יקדישנה, דלא גרע ממתנה
 על מנת להחזיר (ר"ן פרק ה דנדרים):
ה "נתנו לו סתם, הוי כאלו אמר לו על
 מנת שתחזיריהו לי, דמסתמא על דעת כן
 נתנו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו
 אחר, ואם לא החזירו לא יצא: הגה
 וצריך לחזר ולתנו לבצעו במתנה כדי
 שיהיה של בעלים ויצאו בו (הרא"ש ורבנו
 ירחם נתיב ח חלק ד). 'ומיהו, אפלו לא
 החזירו ילדו אלא לאחר ואחר לאחר
 והאחרון מחזירו לבעלים, יצא:
ו כלא יתנו ביום ראשון לקטן קדם שיצא
 בו, מפני שהקטן קונה ואינו מקנה
 לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו
 לו אינו מחזר. כיוש מי שאומר שאם הגיע
 לעונת הפעוטות מותר. "ואם תופס עם
 התינוק, כיון שלא יצא מידו שפיר דמי:
ז ישתפים שקנו לולב או אתרוג בשתפות,
 אין אחד מהם יוצא בו ידי חובתו ביום
 הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה: הגה

~*~ באר הגולה ~*~

ד משנה וגמרא מנחות דף כ"ז וכתבנוהו הרי"ף והרא"ש בפרק ג דספסא ה הרא"ש שם בשם הראב"ד ו רמב"ם בפרק ד וכתבנוהו הרי"ף ז ברייתא שם ל"ט ח שם ברייתא
 ט תשובת רמב"ם בסוף ימיו וזכור מ"ש בחבורו י' בה"ג כ רב טוראי ורב פלטי ל בית יוסף (סימן תרנג) א משנה מגלה ב ב משנה ספס ל"ח ג ברייתא פסחים ד'
 ד שם במגלה ה משנה ספס ל"ז ו ברייתא ברכות ל' ז משנה ובריתא ספס ל"ח ג ב שם ג' ר' שמחה ואבי
 העזרי ורביאם הטור ד סמ"ק ה הגהות אשרי בפרק ד דביצה (סימן תרנג) א מימרא דרבא ספס ל"ז ב שם ג' ר' שמחה ואבי
 בשם הרשב"א ונהגות אשרי פרק ד' דספסא והמקדק בפרק ג דספסא (סימן תרנג) א מימרא דרב הונא בבבא קמא ט' ובפרוש הסמ"ג בשם רבי יעקב ב פרוש רש"י שם
 (סימן תרנג) א משנה ספס מ"ב (סימן תרנג) א משנה ספס מ"ד ג משנה ובריתא שם מ"א ד הרא"ש שם ה שם בבריתא
 ו ממעשה דרבי שמעון בן גמליאל ורבי יהושע וכו' בבריתא שם ז מימרא דרבא שם ח הרא"ש שם בשם בעל העטור ט שם ובפרוש הטור והר"ן י טור כ מימרא דר'
 זירא מ"ו ל ר"ן שם מ מרדכי ונהגות אשרי בשם אור זרוע נ מימרא דרבא בר רב הונא בבא בתרא קל"ו ורביא הרי"ף ורא"ש בפרק ג דספסא וכן כתב הרמב"ן

וְדוֹקָא שְׁלֹא קָנוּ לְצַרְף מְצוּה, אָבֵל אִם קָנוּ לְצַרְף מְצוּה יוֹצֵאִים בּוֹ מִסְתַּמָּא, דְּאִדְעָתָא דְהֵכִי קִנְאוּהוּ (הַמְגִיד):

ח הַאֲחִים שֶׁקָּנוּ אֶתְרוּגִים מִתְפִּיסֵת הַבֵּית וְנָטַל אֶחָד מֵהֶם אֶתְרוּג וְיָצָא בּוֹ, אִם יָכוֹל לְאָכְלוֹ וְאִין הָאֲחִים מְקַפִּידִים בְּכָף יָצָא, וְאִם הָיוּ מְקַפִּידִים לֹא יָצָא עַד שִׁיתָנוּ לוֹ חִלְקָם בְּמִתְנָה. "וְאִם קָנָה זֶה אֶתְרוּג וְזֶה פָּרִישׁ אוֹ שֶׁקָּנוּ בְּאֶחָד אֶתְרוּג רְמוֹן וּפְרִישׁ מִתְפִּיסֵת הַבֵּית, אֵינּוּ יוֹצֵא בְּאֶתְרוּג עַד שִׁיתָנוּ לוֹ חִלְקָם בְּמִתְנָה, וְאִף עַל פִּי שְׂאֵם אָכְלוּ אִין מְקַפִּידִים עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁכָּל שְׂאִין שֵׁם מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִין מְחִילָתֶם בְּסֶתֶם מוֹעֵלָת, אָבֵל בְּשִׁישׁ שֵׁם מֵאוֹתוֹ הַמִּין, אִפְּלוּ הִיָּה מַעֲלָה מֵאַחֲרִים, מְחִילָתֶם בְּסֶתֶם מוֹעֵלָת, לְפִי שְׂאִינֶם מְקַפִּידִים:

ט מֵה שְׁנוֹהֲגִים בְּמָקוֹם שְׂאִין אֶתְרוּג מְצוּי שֶׁכָּל הַקֹּהֵל קוֹנִים אֶתְרוּג בְּשִׁתְּפוּת, הַטַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁבִּינָן שֶׁקִּנְאוּהוּ לְצֵאת בּוֹ מִסְתַּמָּא הָיוּ כְּאֵלוֹ פָּרְשׁוֹ שֶׁכָּל הַקֹּהֵל נוֹתְנִים חִלְקָם לְכָל מִי שֶׁנִּשְׁטַל לְצֵאת בּוֹ עַל מִנַּת שִׁיחֲזִירוּהוּ לָהֶם: הַגָּה וְגוֹבֵין מַעוֹת אֶתְרוּג לְפִי מִמּוֹן, דְּהִדּוּר מְצוּה מִנַּח טְפִי עַל צִשְׁרִים מַעַל עֲנִיִּים. וְאִשָּׁה פְּטוּרָה מִלְּתֵן לְמַעוֹת אֶתְרוּג הוֹאִיל וְאֵינָה חִיֶּבֶת בּוֹ (תְּשׁוּבַת מַהְרִ"ל סִימָן קי"ד). וְכָל אִדָּם יִשְׁתַּדֵּל וְיִהְיֶה זְרִיו בְּמַצוּה לְקַנּוֹת לוֹ אֶתְרוּג וְלִוְלֵב לְבַד כְּדִי לְקַים הַמַּצוּה בְּתַקְנָה (הַגְהוֹת מְמוֹנִי סוֹף הַלְכוֹת לִוְלֵב):

סִימָן תְּרֵנְטוּ - סֵדֶר קְרִיאת הַתּוֹרָה בְּסִבּוֹת. וְבוֹ סְעִיף אֶחָד:

א "מוֹצִיאִין ב' סְפָרִים, ב' קוּרִים שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׁב בְּפֶרֶשֶׁת אָמֵר, וּבִשְׁנֵי קוּרָא הַמִּפְטִיר קְרִבְנוֹת הַמוֹסָפִין וּבְחִמְשָׁה עֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי, בַּמִּפְטִיר בְּזִכְרִיהָ הֵנָּה יוֹם בָּא וְכוּ':

סִימָן תְּרֵם - סֵדֶר הַקָּרָה הַבִּימָה. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א נוֹהֲגִים לְהַעֲלוֹת סֵפֶר תּוֹרָה עַל (הַבִּימָה) "וְלִהְיוּהוֹם פַּעַם אַחַת בְּכָל יוֹם, וּבִשְׁבִיעִי מְקַפִּידִים אוֹתָהּ ז' פַּעֲמִים זָכָר לְמַקְדָּשׁ: הַגָּה וּמוֹצִיאִים ז' סְפָרֵי תּוֹרָה עַל הַבִּימָה בְּיוֹם שְׁבִיעִי (מַהְרִ"ל), וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁמוֹצִיאִים כָּל סְפָרֵי תּוֹרָה שֶׁבִּהְיָל (מִנְהָגִים).

(וְהֵכִי נוֹהֲגִין בְּמִדְּיוֹת אֵלּוּ) שֶׁהָיוּ מְקַפִּידִים אֶת הַמִּצְוָה. וְהַקְּדוּתָּה לְצַד יָמִין. (וּבִשְׁבֹּת אִין מְקַפִּידִים) (טוֹר). (וְאִין מוֹצִיאִין סֵפֶר תּוֹרָה עַל הַבִּימָה):

ב בְּנוֹהֲגִים לְהַקְיָה אִף מִי שְׂאִין לוֹ לִוְלֵב: הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂמִי שְׂאִין לוֹ לִוְלֵב אֵינּוּ מְקַיֵּי, וְכֵן נוֹהֲגִין (טוֹר בְּשֵׁם רַש"י ור"ן פֶּרֶק לִוְלֵב). וּבְיוֹם שְׁבִיעִי נִשְׁטַלִּין הַעֲרֵכָה עִם הַלִּוְלֵב לְהַקְיָה (בֵּית יוֹסֵף). מִי שְׂאֵרֵעַ לוֹ אָבֵל בְּחָג אֵינּוּ מְקַיֵּי, וְכֵן אָבֵל כָּל י"ב חֲדָשׁ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ (כָּל בּוֹ), וְכֵן נִהְגוּ:

ג יֵישׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאִין אוֹמְרִים הוֹשַׁעְנָא בְּשִׁבְתָּ, וְלֹא נִהְגוּ כֵן:

סִימָן תְּרֵסָא - וְבוֹ סְעִיף אֶחָד:
א "בְּלִיל יוֹם טוֹב שְׁנֵי אוֹמֵר קֹדֶשׁ וְזִמְן אַחֲרָיו מִיד, וְאַחֲרֵי כֵן בְּרֶכֶת סֵפֶה (זוֹ דַּעַת הָרַא"ש, וְכֵן רָאוּי לְנַהֵג):

סִימָן תְּרֵסַב - סֵדֶר תְּפִלַּת יוֹם ב' שֶׁ' סִבּוֹת. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א "בְּיוֹם שְׁנֵי מִבְּרַף עַל נְטִילַת לִוְלֵב וְכֵן בְּכָל שְׂאֵר יָמִים:

ב "אֵינּוּ מִבְּרַף זִמְן בְּיוֹם שְׁנֵי עַל הַלִּוְלֵב יֵאָלֵא אִם כֵּן חַל יוֹם רֵאשׁוֹן בְּשִׁבְתָּ:

ג "מוֹצִיאִים ב' סְפָרִים וְקוּרִין בָּהֶם פְּרִשָּׁה שְׁנִקְרָאוּ אֶתְמוֹל, וּמִפְטִיר בְּמִלְכִּים וְיִקְהַלּוּ עַד בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

סִימָן תְּרֵסַג - סֵדֶר תְּפִלַּת חַ' הַמוֹעֵד וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א "בְּחַל הַמוֹעֵד מוֹצִיאִין סֵפֶר תּוֹרָה וְקוּרִים בּוֹ ד' בְּקִרְבָּנוֹת הַחֵג שֶׁבְּפֶרֶשֶׁת פֶּנַחֶס. וּבְיוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַל הַמוֹעֵד קוּרָא כֵּהֵן וּבְיוֹם הַשְּׁנִי וְלֹוּי וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְיִשְׂרָאֵל חוּזָר וְקוּרָא וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְהַרְבִּיעִי קוּרָא סְפָקָא דִּיּוֹמָא וּבְיוֹם הַשְּׁנִי וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה קוּרִים בְּשְׂאֵר יָמִים. הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁשְּׁנֵים הָרֵאשׁוֹנִים קוּרִין בְּסְפָקָא דִּיּוֹמָא וְהַשְּׁלִישִׁי קוּרָא בְּיוֹם הַמִּתְרַת וְהַד' חוּזָר וְקוּרָא כָּל סְפָקָא דִּיּוֹמָא דְהִינּוּ מֵה שֶׁקְרָאוּ שְׁנֵים הָרֵאשׁוֹנִים, וְכֵן אֵנּוּ נוֹהֲגִים. וּבְיוֹם הו' הַכֵּהֵן קוּרָא בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי, לְוִי בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי, יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְהַרְבִּיעִי קוּרָא בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְכֵן אֵנּוּ נוֹהֲגִין (רַש"י בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ וּמַהְרִ"וּ וּמִנְהָגִים).

— ❧ — בְּאֵר הַגּוֹלָה — ❧ —

וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂאִין שֵׁם סְפָקָא דִּיּוֹמָא אִין קוּרִים בְּכָל יוֹם אֲלֹא קְרִבְנָן הַיּוֹם בְּלִבְד, כִּי בְּיוֹם ב' הוּא א' לְחֵלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד קוּרָא כֵּהֵן וּבְיוֹם הַשְּׁנִי, וְהַג' הַעוֹלִים אַחֲרָיו חוּזְרִים וְקוּרִים אוֹתָהּ פְּרִשָּׁה עֲצֻמָּה, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה בְּכָל יוֹם מְשַׁאֵר הַיָּמִים:

ב "שִׁבְתָּ שֶׁל חַלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד עֲרִבִית וְשִׁחְרִית וּמִנְחָה, מִתְפַּלֵּל שֶׁל שִׁבְתָּ וְאוֹמֵר יַעֲלֶה וְיִבָּא בְּעִבּוּדָה, וּבְמוֹסָף אוֹמֵר אֶתָּה בְּחִרְתָּנוּ, וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ, אֶת יוֹם הַמִּנּוּחַ הַזֶּה אֶת יוֹם חַג הַסְּפּוֹת הַזֶּה, וְחוֹתָם מְקַדָּשׁ הַשִּׁבְתָּ וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְמִנִּים: הַגָּה וְנוֹהֲגִין לומר קְהֵלַת בְּשִׁבְתָּ שֶׁל חַל הַמוֹעֵד אוֹ בְּשִׁמְנֵי עֲצֵרֶת אִם אִקְלַע בְּשִׁבְתָּ (מַהְרִ"ל). וְעֵין לְעִיל סִימָן ת"צ:

ג מוֹצִיאִין ב' סְפָרִים, 'ב' קוּרִין רָאָה אֶתָּה אוֹמֵר אֱלִי, וּמִפְטִיר קוּרָא בְּקִרְבָּנוֹת שֶׁל סְפָקָא דִּיּוֹמָא, וּמִפְטִיר בִּיחֲזָקָאֵל וְהִיָּה בְּיוֹם בָּא גּוֹג:

סִימָן תְּרֵסַד - סֵדֶר יוֹם הוֹשַׁעְנָא רַבָּה. וְבוֹ י"א סְעִיפִים:

א בְּיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁהוּא הוֹשַׁעְנָא רַבָּה נוֹהֲגִים לְהַרְבּוֹת בְּמִצְוֹתִים כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב: הַגָּה וְאִין אוֹמְרִים נִשְׁמַת, וְאוֹמְרִים מִזְמוֹר לְתוֹדָה. וְאוֹמְרִים אִין כְּמוֹף שְׁמַע 'יִשְׂרָאֵל וְכוּ' כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב. וְאוֹמְרִים קִדִּישׁ שֶׁלְאַחַר תְּפִלַּת מוֹסָף בְּגִינוֹן יוֹם טוֹב. וְאִין רְגִילִין לְעֲשׂוֹת מְלָאכָה שֶׁל חַל עַד אַחֲרֵי יְצִיאַת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְיֵשׁ לוֹמֵר פְּזוֹמֹן זְכוֹר בְּרִית כְּשִׁישׁ מִלָּה בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה, וְאוֹמְרִים אוֹתוֹ קֶדֶם אָנָּה אֶזְנֵן חֵין כו'. כְּתִבּוֹ הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל, שִׁישׁ סִימָן בְּצֵל הַלְבָנָה בְּלִיל הוֹשַׁעְנָא רַבָּה שִׁיקְרָה לוֹ אוֹ לְקוֹרְבִיו בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁכְּתִב שְׂאִין לְדַקְדֵּק בְּזֶה כְּדִי שֶׁלֹּא לְתַרַע מְזֻלָּה, גַּם כִּי רַבִּים אֵינֶם מְבִינִים הַעֲנָן עַל בְּרִיו, וְיוֹתֵר טוֹב לִהְיוֹת תָּמִים וְלֹא לְחַקֵּר עֲתִידוֹת, כְּנ"ל. וּמִרְבִּים קֶצֶת בְּגִירוֹת כְּמוֹ בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים: הַגָּה וְהַמְדַּקְדָּקִים נוֹהֲגִים לְטַבֵּל עֲצָמָן קֶדֶם עֲלוֹת הַשַּׁחַר כְּמוֹ בְּעֶרֶב יוֹם הַכְּפּוּרִים (מִנְהָגִים). וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לְלַבֵּשׁ הַקִּיטָל כְּמוֹ בְּיוֹם כְּפּוּר "לְפִי שֶׁבְּחָג נְדוּנִים עַל הַמֵּוֹם. בְּנוֹהֲגִים לְהַתִּיר בּוֹ אֲגוּדוֹ שֶׁל לִוְלֵב, גְּמוּקִיפִים ז' פַּעֲמִים, וּמִרְבִּים תְּחִנוּנִים עַל הַמֵּוֹם:

ס מִימָרָא דְלְעִיל עַ בְּגִנְסַת הָרִי"ף שֵׁם וּכְפּוּרֵשׁ הָרִי"ן וְכֵן כְּתִב הַרְמַב"ם וּכְפּוּרֵשׁ הָרַב הַמְגִיד שֵׁם פ טוֹר בְּשֵׁם הַרְשַׁב"ם וְהִבְיָאוּ הָרַא"שׁ בְּפֶרֶק ג דְּסֵפֶה [סִימָן תְּרֵנְטוּ] א צִנְתִּי לְעִיל בְּסִימָן תִּפ"ח ב בְּרִיתָא מְגַלָּה ל"א [סִימָן תְּרֵסָא] א מְהָא דְתֵנָן בְּכָל יוֹם הָיוּ מְקַיִפִין וְכוּ' סֵפֶה מ"ד ב וְכֵן כְּתִב בְּאֶרְחוֹת חַיִּים בְּשֵׁם י"א ג טוֹר בְּשֵׁם רַב שְׁרִירָא גָאון [סִימָן תְּרֵסָא] א רַא"שׁ בְּפֶרֶק ד דְּסֵפֶה בְּשֵׁם יֵשׁ מִן גְּדוּלִים אֵתָּה דָאֲמַר ר' יְהוּדָה סֵפֶה וְאַחַר כֵּן זִמְן שֵׁם י"ו [סִימָן תְּרֵסַב] א מִסְקָנָה הַגְמָרָא סֵפֶה מ"ו וְכַרְבִּי ב טוֹר בְּשֵׁם ר' שְׁלֵמָה בַּר שְׁמַעוֹן וְר"י וְרַא"שׁ ג טוֹר ד צִנְתִּינוּ לְעִיל סִימָן ת"צ [סִימָן תְּרֵסַג] א מְשֻׁנָּה מְגַלָּה כ"א ב שֵׁם ל"א ג מְהָא דְאֶתְקִין אֲמִימַר סֵפֶה נ"ה וְכִמּו שְׁפָרַשׁ הָרִי"ף וְהָרַא"שׁ בְּשֵׁם גָאון ד בֵּית יוֹסֵף ה צִנְתִּינוּ בְּסִימָן ת"צ ו בְּרִיתָא מְגַלָּה ל"א [סִימָן תְּרֵסַד] א מְשֻׁנָּה רֵאשׁ הַשָּׁנָה ט"ו ב טוֹר וְהַמְדַּקְדִּי בְּפֶרֶק ג דְּסֵפֶה וְסָמָךְ לָזָה כְּפַת חֶסֶר ו' פְּרוּשׁ ו' יָמִים יְהִיָּה כְּפוֹת ג מְהָא דְתֵנָן וְאוֹתוֹ יוֹם הָיוּ מְקַיִפִין כו' סֵפֶה מ"ה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

של גליות אסור אף בשמיני, ומתיר
בתשיעי יאפילו חל להיות באחד בשבת.
יניש אסורים בחל להיות באחד בשבת:

ההפריש שבועה אתרוגים לו ימים, כל
אחד יוצא בו ואוכלו למחר, אבל ביומו
אסור, שהקצה לכל אותו היום:

סימן תרסו - דיני סבה ביום
השביעי. ובו סעיף אחד:

א אף על פי שגמר מלאכל ביום השביעי
שחרית לא יסתר סכתו, אבל מוציא הוא
את הפלים ממנה מן המנחה ולמעלה
ומתקן את הבית לכבוד יום טוב האחרון.
בואם אין לו פנות פליו ורוצה לאכל בה
בשמיני, צריך לפחות בה מקום ארבעה
על ארבעה לעשות הכר שהוא יושב בה
שלא לשם מצות סבה, שלא יהא נראה
כמוסיף: הגה ואם רוצה לאכל בסבה אחר
החג אין צריך לפחות בה, דלא נראה
כמוסיף רק ביום שמיני (מנהגים). ואם הצריך
לסעד בשאר היום צריך לאכל בסבה,
שמצותה כל שבועה. ובחזון לארץ שצריך
לישב בה בשמיני, גמר מלאכל ביום
השמיני מוריד פליו ומפנה אותם ממנה.
ואם אין לו מקום להוריד את פליו ורוצה
לאכל בה בתשיעי, אינו יכול לפחות בה
מפני שהוא יום טוב, ומה יעשה להכרא,
אם היתה קטנה שאסור להניח בה הנר
בשאר הימים, יניחנהו בה, ואם היא גדולה
שמותר להניח בה הנר, מכניס בה קדרות
וקערות וכיוצא בהם, כדי להפיר שהיא
פסולה ושכבר נגמרה מצותה:

סימן תרסז - סבה ונוה אסורין
גם ב' שמיני. ובו סעיף אחד:

א אסבה ונוה אסורים גם בשמיני. ובחזוזה
לארץ שעושים שני ימים טובים, אסור גם
בתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם חל שבת

לדבריו. יכתב עוד, דגם אחר נטילה
ונענוע צריך לתפס הערכה לבדה להפיר
שהיא חובה, ובשעת החבטה ישלנה בפני
עצמה ויוציא בה ידי חובתו: הגה והמנהג
פשוט לטל הערכה עם הלולב בשחרית
בשעת הנענוע ובשעת הקפה עד שעת
החבטה, ונוטלים הערכה לבדה. יותר טוב
שלא לטלה עם הלולב כלל. ואף הנוטלה עם
הלולב, נראה לי דלאחר שהקיף יסיר הלולב
מידו ויאחז הערכה, שהם ההושענות
שעושין. לבר, כל זמן שאומרים תחנונים על
המים, ומנענעים ההושענות בשעה שאומרים
ההושענות ואחר כך חובטים אותם:

ח י"ש מי שאומר שהושענא שבלולב אף
על פי שנוקרה אין לפסע עליה (וענין לעיל
סימן כ"א גבי ציצית):

ט י"ש מי שאומר שאסור להנות מן הערכה
לאחר נטילתה אם לא התנה עליה
מעקרא, דלכלא יומא אתקצאי למצותה:
הגה נהגו להצניע ההושענות לאפית מצות
כדי לעשות בה מצוה. (מהרי"ו ומהר"ל):

י י"ש מי שאומר, שיש לזהר שלא יקץ
ישאל ערכה למצוה משדה עכו"ם אפילו
ברשות העכו"ם:

יא אם חל יום הושענא רבה ביום א'
וקצצו עובדי כוכבים ערכה בשבת
והביאו, פשרה: הגה מיהו, אם צוה
ישאל לקצצה ואיכא פרהסיה בדבר, יש
להחמיר אם יש לו ערכה אחרת. (בית יוסף
בשם תשובת הרשב"א):

סימן תרסה - אתרוג אסור
לאכל בשביעי. ובו ב' סעיפים:

א אתרוג בשביעי אסור, שחרי הקצה לכל
ז', ואפילו נפסל אחר שעשה בו מצוה
אסור כל ז' ימים, ובשמיני עצרת מותר.
ובחזוזה לארץ שעושים שני ימים טובים

המשך הלכות לולב, סימן תרסד - סדר יום
הושענא רבה

ב ינוטלים ערכה ביום זה מלכד ערכה
שבלולב, ויניש מברכין עליה. הגה ונהגו
ששמש בית הכנסת מביא ערכה למכר, כמו
שהיה המנהג בזמן שבית המקדש קיים (ר"ן
פרק לולב וערבה):

ג י"ש מי שאומר שאף ביום זה מקיפים
בלולב ולא בערכה, ויניש נהגו בן אלא
להקיף בו גם בערכה:

ד השעור ערכה זו, אפילו עלה אחד בכד
אחד: הגה מיהו, מכער הוא להיות עלה
אחד בכד אחד (טור בשם רב האי), על בן
נהגו לעשות ההושענות ימים משום זה אלי
ואנהו. ט"שעור ארבה כשעור ארץ ערכה
שבלולב: הגה וכל הפוסל בערכה שבלולב
פוסל בערכה זו (מדברי ר"ן פרק לולב וערבה).
והובט בה על הקרקע או על הפלי
פעמים או שלש: הגה ויש אומרים שצריך
לנענע בה (טור בשם רש"י), ונהגו לעשות
שתיקה, מנענעין בה ואחר כך חובטין אותה:
ה יואינה נטלת אלא בפני עצמה, שלא
יאגד דבר אחר עמה, אבל אם יש בידו
דבר אחר אין לחוש:

ו יאין אדם יוצא ידי חובתו בערכה
שבלולב אפילו הגביה אותה ב' פעמים,
אחד לשם לולב ואחד לשם ערכה. ויש
אומרים שיוציא בה:

ז י"ש מי שאומר שאינו יכול לטלה עם
הלולב בשעה שהוא יוצא ידי חובתו, עד
אחר שיברך ויטל וינענע בתחלה, ואם
נטלה עובר משום כל תוסף, ואחר הנענוע
הראשון יכול הוא לטלה עם הלולב, וכל
שכן בשעת הקפה. ואף על פי שמה שכתב
שאם נטלה עובר משום כל תוסף טעות
הוא בעיני, מפל מקום אין הפסד לחוש

— באר הגולה —

ד שם בגמרא מ"ד ה מהא דר' אליעזר בר צדוק ורב שם דסברי דמנהג נביאים הוא וכרבי יהושע בן לוי טור בשם הרי"ף והרא"ש ו הר"ן ופנן כתב רש"י בתשובה והרמב"ם
בסוף פרק ז בית יוסף ח קרב ששש שם בגמרא הסקמת הפוסקים ט הר"ן י שם בגמרא חביט וכפרוש הרמב"ם והביאו הטור כ מימרא דרב אמי שם ל שם וכרבי אמי
טור בשם הרמב"ם מ הרב ר' שלמה בן הרשב"ץ ובשם הגאונים והרשב"א בתשובה נ שם ס הגהות אשרי בשם אור ורוע בפרק ד דמגלה ע הנהות מימוני בשם ר"א ממין
פ מצא כתוב מהא דרב הונא סבה ל' צ מרדכי בשם רבי אביגדור כהן בפרק ג דספה (סימן תרסה) א כר' יוחנן סבה מ"ב שם וכאבי"ג טור בשם אביו הרא"ש ד שם
בשם ר"ש ה שם ורב אשי הסקמת הפוסקים (סימן תרסו) א משנה סבה מ"ח ב שם בגמרא וכרבי חיא בר אבא ג מסקנת הגמרא שם מ"ד ד כרבי יהושע בן לוי שם מ"ח
ה שם בגמרא וברבא (סימן תרסו) א מימרא דר' יוחנן סבה מ"ז דמגו דאתקצאי למצותה לאכל בה בין השמשות אי מתרמי לה סודה אתקצאי לכלא יומא

במוצאי יום טוב האחרון של חג, בנהגים שלא להסתפק מגוי סבה עד מוצאי שבת, ויש מתירים: הגה ויש שנהגו כשהיו יוצאים מן הספה היו אומרים 'הי רצון שנוקה לי שבספה של ליתן (פל ב)'. ואסור להכין ביום טוב לצרף ליל יום טוב, ולכן אסור להעמיד השלחנות והספסלים בבית לצרף הלילה דהוי חכמה. (הגהות ממוני ומהרי"ל):

סימן תרסח - סדר תפילת ליל שמיני יומיו. ובו ב' סעיפים:

א ליל שמיני אומר בתפלה ותתן לנו את יום שמיני חג העצרת הזה: הגה ואנו נוהגין שאין אומרים חג בשמיני, דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג, אלא אומרים יום שמיני עצרת. (מנהגים) ובהורן לארץ אוכלים בספה בלילה וביום מפני שהוא ספק שביעי, ואין מברכין על ישיבתה, ומקדשין ואומרים זמן:

ב שחרית מוציאין שלשה ספרים וקורין בראשון מוזאת הברכה עד סוף התורה, ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות, ובשלישי ביום השמיני עצרת, ומפטיר ויהי אחרי מות משה. ובמקום שעושים שני ימים טובים אין מוציאין ביום הראשון אלא ב' ספרים, וקורין באחד 'חמשה בפרשת ראה מכל הכבוד, ויום הוא שבת קורין ז' ומתחילין עשר תעשר, והמפטיר קורא בשני ביום השמיני עצרת, ומפטיר במלכים ויהי ככלות שלמה. ומחזיר הספרים ואומר קדיש ומכריז משיב הרוח ומוריד הגשם:

סימן תרסט - סדר סעוף אחד:

א במקום שעושין שני ימים טובים, ליל תשיעי מקדשים ואומרים זמן, ולמחר מוציאין ג' ספרים, וקורין באחד 'וזאת הברכה עד סוף התורה, ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות, ובשלישי קורא המפטיר כמו אתמול ב'מפטיר ויהי אחרי מות משה: הגה וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה לפי ששמחין ועושין בו סעדת משתה לגמרה של תורה. ונוהגין שהמסים התורה והמתחיל בראשית נודרים

נדבות וקוראים לאחרים לעשות משתה (טור). ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת כמו שמקיפים עם הלולב. והכל משום שמחה. ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה, וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין אסור בדבר (מנהגים ורי"ב סימן פ"ד). עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה וקורים להם פרשת המלאך הגואל וגו'. ובליילה קורים בספר תורה הנדרים שבתורה, וכל מקום לפי מנהגו. עוד נהגו לסים התורה אף על קטן העולה, אף על גב דיש אומרים דדוקא תלמיד חכם צריך לסים (מרח"י הגהות קטנות). בזמן הזה שהחזן קורא אין לחוש (דעת עצמו). במקום שאין להם רק ב' ספרי תורה, קורין בראשונה וזאת הברכה ובשניה בראשית, וחוזרין ולוקחין הראשונה לענינו של יום. וכן עושין כל מקום דבעינן ג' ספר תורה ואין להם רק שניים. (מצא כתוב):

הלכות חנכה

סימן תרע - דברים האסורים והמתירים בחנכה. ובו ג' סעיפים:

א "ככ"ה בכסלו (מתחילין) ח' ימי חנכה, ואסורים בהספד ותענית אבל מתירין בעשית מלאכה. ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות. ויש מי שאומר שאין להקל להם:

ב הרבוי הסעדות שמרבים בהם הם סעדות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה: הגה ויש אומרים שיש קצת מצוה ברבוי הסעדות, משום דבאותן הימים היה חנכת המזבח (מהר"א מפראג). ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעדות שמרבים בהם ואז הוי סעדת מצוה (מנהגים). יש אומרים שיש לאכל גבינה בחנכה, לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב (פל בו ור"ן):

ג אין מספידין בהם אלא לחכם בפניו: הגה ואין מתענין יום שמת בו אב או אם ותענית חלום בחנכה, עין לעיל סימן

תקס"ח סעיף ה'. ולענין צדוק הדין עין לעיל בהלכות ראש חדש סימן ת"כ בהג"ה, ועין לקמן סימן תרפ"ג:

סימן תרעא - סדר הדלקת נר חנכה ומקום הנחתו. ובו ח' סעיפים:

א "צריך לזהר מאד בהדלקת נרות חנכה. ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק:

ב כבמה נרות מדליק, בלילה הראשון מדליק א', מכאן ואילך מוסיף והולך א' בכל לילה, עד שבליל אחרון יהיו שמונה. ויאפלו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר: הגה ויש אומרים דכל אחד מבני הבית ידליק (הרמב"ם) וכן המנהג פשוט. ויזהרו לתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד כדי שיהא הפר פמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג):

ג ינר שיש לו שתי פיות, עולה לו בשביל שנים:

ד המלא קצרה שמן והקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי, כל פתילה עולה בשביל נר א', לא כפה עליה כלי, אפלו לנר אחד אינו עולה לפי שהוא כמדונה: הגה ולכן יש לזהר להעמיד הנרות בשונה בשנה ולא בעגול, דהוי כמדונה (הגהות ממוני בשם סמ"ק). ומתיר להדליק בפמטות שקורין לאמפ"א מאחר שכל נר מבדל הרבה מחברו (תרומת הדשן סימן ק"ה). ויזהרו כשעושים נרות אפלו בשענה, שאין לדבוק בחד ולתדלקן, דהוי כמדונה (פסקי מהר"י סעיף ה), אפלו בנרות של שבת יום טוב יזהרו שלא לעשות בן (אור ירוש):

ה ינר חנכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ. אם הבית פתוח לרשות הרבים, מניחו על פתחו, ואם יש חצר לפני הבית, מניחו על פתח החצר. ויום היה דר בעליה, שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים. ובשעת הספנה שאינו רשאי לקים המצוה, מניחו על שלחנו ודיו. וצריך נר אחר להשתמש לאורו. ואם יש מדונה, אין צריך נר אחר. ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדונה, צריך נר אחר:

באר הגולה

ב טור בשם אביו הרא"ש וכ"כ התוספות בביצה ל' ג שם וכ"כ התוספות בסנה' א: [סימן תרסח] א ברייתא סנה' מ"א וכפרוש התוספות והרא"ש שם ב מסקנת הגמרא שם מ"ז ג מימרא דרבי יוחנן וכו' נחקן וישם בברייתא ד משנה מגלה כ"א ה ברייתא שם ל"א ו פרש רש"י על שם ביום השמיני שלח את העם [סימן תרסט] א ברייתא מגלה ל"א ב תוספות שם בשם יש אומרים שרב האי גאון תקן לומר בן ונגד התלמוד שם וכ"כ הטור בשם הירושלמי וישן המנהג [סימן תרע] א ברייתא שבת כ"א ב טור מברייתא דלעיל שעשאהו יו"ט בהלל והודא ג כדי שיהא להם הכר שאסור להשתמש לאורן ד טור ה שם בשם מהר"ם מרוטנבורג ו מימרא דרבא מועד קטן כ"ז [סימן תרעא] א רמב"ם בפרק ב ממשנה דאפלו עני שבישראל וכו' פסחים צ"ח וזכי נמי משום פרסומי ניסא ב ברייתא שבת כ"ג ובבית הלל ג תוספות שם וכ"כ הטור ד מימרא דרב הונא שם כ"ג ה מימרא דרבא שם ו ברייתא שם כ"א וכפרוש התוספות שם ז שם ברייתא ח מימרא דרבא שם

ו' טמניחו למעלה מג' טפחים, ומצוה להניחו
'למטה מי' טפחים, ואם הניחו למעלה מי'
טפחים יצא, יאכל אם מניחו למעלה מכ'
אמה, לא יצא: הגה ואפלו לקחה כף דלוק
והניחה למטה מכ' לא יצא, והדלקה עושה
מצוה (בית יוסף בשם תוספות):

ז' למצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח
משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין וגר
חנכה משמאל. יואם אין מזוזה בפתח,
מניחו מימין יואם הניחו בידלת עצמו,
יניחנו מחציו של כניסה לצד שמאל:
הגה ומיהו, בזמן הזה שפלטו מדליקין
בפנים ואין הכר לבני רשות הרבים כלל,
אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח
הסמוך לפתח, ומכל מקום המנהג להדליק
בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם ואין
לשנות, אלא אם כן רבים בני הבית, שצדיף
יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד מלעבר
הנרות ביחד ואין הכר כמה גרות מדליקין.
ומכל מקום יזהרו שלא להדליק במקום
שמדליקין הנרות כל השנה, כי אז לא יהיה
הכר כלל, ואף כי אין הכר רק לבני הבית,
מכל מקום הכר קצת מיהא בעי. "ובבית
הכנסת מניחו בכתל דרום (או בדרום
המנוחה, ומסדרן ממזרח למערב) (תרומת
הדשן סימן ק"ד, בית יוסף), ומדליקין
וממברכין (בבית הכנסת) משום פרסומי
נפא: הגה ואין אדם יוצא בנרות של בית
הכנסת, וצריך לחזר ולהדליק בביתו (ריב"ש
סימן קי"א). ונוהגין להדליק בבית הכנסת
בין מנחה למערב. ויש נוהגין להדליק
בערב שבת קדם מנחה (כל בו ואבודורם)
ואם רוצים למחר להתפלל לאחר שברך
הש"ץ והדליק אחד מהן, יוכל השמש
להדליק הנשארם והש"ץ יתפלל. (מהרי"ל):

ח' יחצר שיש לו ב' פתחים מב' רוחות, צריך
להדליק בשתיהן מפני החשד. ואם ב'
פתחים ברוח א' (והם בבית אחד) (כל בו)
די לו באחד מהם. הגה ואם מדליק בב'
פתחים, אינו מברך רק באחד מהם ובשני
מדליק בלא ברכה (ר"ן), מיהו בזמן הזה
שכלם מדליקין בפנים ממש ואין הכר לבני

רשות הרבים כלל, אפלו יש לחצר או לבית
הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים
אלא פעם אחת בפנים, כן נראה לי, וכן
המנהג פשוט:

סימן תרעב - זמן הדלקת גר חנכה. ובו ב' סעיפים:

א' אין מדליקין גר חנכה קדם שתשקע
החמה אלא עם סוף שקיעתה, לא
מאחרים ולא מקדימים. יושב מי שאומר
שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג
המנחה ולמעלה, יוכל לברך שימתן בה שמן
עד שתכלה רגל מן השוק:

ב' ישכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת
החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל
מן השוק שהוא כמו חצי שעה, שאז
העם עוברים ושבים ואיבא פרסומי נפא,
הלכך צריך לתן בה שמן כזה השעור.
יואם נתן בה יותר, יכול לכבותה לאחר
שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש
לאורה לאחר זה הזמן: הגה יש אומרים
שבזמן הזה שמדליקין בפנים אין צריך
לזהר להדליק קדם שתכלה רגל מן השוק
(ד"ע וטור בשם התוספות), מכל מקום טוב
יותר לזהר גם בזמן הזה. ומיהו, הגי מלי
לכתחלה אכל אם עבר זה הזמן ולא
הדליק, מדליק והולך כל הלילה, יואם
עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו
תשלומין: הגה ובבילות האחרות ידליק
כמו שאר בני אדם אף על פי שלא הדליק
בראשונה (מ"כ בשם מהרי"ל ואגדה וד"ע):

סימן תרעג - שמנים ופתילות הפשוטות לחנכה. ובו ד' סעיפים:

א' כל השמנים והפתילות כשרים לגר
חנכה, ואף על פי שאין השמנים
נמשכים אחר הפתילה ואין האור נחלה
יפה באותם הפתילות: הגה ומיהו, שמן
זית מצוה מן המבחר (מרדכי וכל בו
ומהרי"ל). ואם אין שמן זית מצוי, מצוה
בשמנים שאורן זך ונקי. ונוהגין במדינות
אלו להדליק בנר של שנהה פי אורן צלול
כמו שמן. יואפלו לבלי שבת שבתוף ימי
חנכה מחר להדליק בגר חנכה השמנים

— באר הגולה —

והפתילות שאסור להדליק בהם גר שבת:
הגה אם אינו נותן בנר רק כדי שעור
מצותו. (תשובת הרשב"א סימן ע"ד), לפי
שאסור להשתמש בנר חנכה בין בשבת
בין בחול. יואפלו לבדק מעות או למנותן
לאורה אסור. יאפלו תשמיש של קדשה,
כגון ללמד לאורה אסור. יושב מי
שמחיר בתשמיש של קדשה ונוהגים
להדליק גר נוסף, כדי שאם ישתמש
לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו
שהדלק אחרון, ונוניחנו מרחוק קצת
משאר גרות מצוה: הגה ובמדינות אלו
אין נוהגים להוסיף, רק מניח אצלן השמש
שבב מדליק הנרות, והוא צדיף טפי. ויש
לעשותו יותר ארוך משאר גרות, שאם בא
להשתמש ישתמש לאותו גר (מרדכי). אם
נתערב גר חנכה האסור בהנאה בשאר
גרות, אפלו אחד באלף לא בטיל, דהרי
דבר של מנין (תרומת הדשן סימן ק"ג). אלא
ידליק מן התערובות כל כך, שבודאי גר
של חתר דולק עם גר של אסור, ואז מחר
להשתמש אצלן (דעת עצמו):

ב' להדלקה עושה מצוה. טלפיקך אם כבתה
קדם שעבר זמנה, אינו זקוק לה. יואפלו
כבתה בערב שבת קדם קבלת שבת שצדין
הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה. יוכן אם
לאחר שהדליקה בא לתקנה וכבה אותה
בשוגג, אינו זקוק לה: הגה ואם רוצה
להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה, אין
לכרך עליה (רשב"א סימן תקל"ט ור"ן):

ג' גר של חרס שהדליק בו לילה אחת,
נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה אחרת,
אלא לוקח חדשים בכל לילה. ואם אין
לו אלא ישן, מסיקו בכל לילה באור. וגר
של מתכת אין צריך חדש ושל זכוכית או
של חרס מבסה דינו כמתכת:

ד' אין חוששין לפתילות להחליפם עד
שתכלה:

סימן תרעד - שמתר להדליק

מגר לגר. ובו ב' סעיפים:

א' מדליקין גר חנכה מגר חנכה. יודוקא
להדליק זה מזה בלא אמצעי, אכל מזה

ט טור בשם מהר"ם מרונבוביג י מימרא דרבא שם כ מימרא דרבא שם מ כרב שמואל מדפתי שם נ טור בשם אבי העזרי ונהגות
מרדכי בשם ר' יקרי ס שם בשם סמ"ק והמרדכי שם ע שם פ כמו שמברכין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג צ מימרא דרב הונא ובדמפרש
רבא שם כ"ג [סימן תערב] א לשון הרמב"ם בפסק ד מבריתא שבת כ"א ב בשם מהר" אבוהה ג שם בגמרא לתרוצא בתרא ד שם בגמרא לתרוצא קמא ה פן
פרשו הרי"ף ורא"ש שם לתרוצא בתרא אין צריך לשענוא ו תוספות שם בשם הר"י פורת וכן משמע מדברי הרא"ש ז טור ושפן כתב ר' יצחק בר יהודה וכן
כתב המרדכי שם [סימן תרעג] א מימרא דרב שבת כ"א ב שם ג מימרא דרב שם כ"ב ד טור בשם אביו הרא"ש וכתב הר"ן שם דכיון ששל ידי נס שנעשה
במנוחה תקנוהו ונעשאוהו פמנוה שאין משתמשין בה כלל ה טור בשם בעל העשור וכן כתב בשבלי הלקט ו טור ורובנו ירחם ז שם ברובנו ירחם ח מסקנת
הגמרא כ"ג ט כר' חסדא ורבי ירמיה טעמיה דרב י תרומת הדשן כ הר"ן בשם תשובת הרשב"א ל טור בשם מהר"ם מרונבוביג על פי מסכת סופרים וכן כתבו
שאר פוסקים מ שבלי הלקט [סימן תערד] א מימרא שבת כ"ב וברב וכמאן דאמר משום בזוי מצוה רא"ש בשם הרי"ף וכן כתב הרמב"ן

לִזְה עַל יְדֵי גֵר שֶׁל חַל אֲסוּר. בְּיָשׁ
מִתִּירִים גַּם בָּזָה, יֵאָלֵא אִם כֵּן הוּא
בְּעִנְיַן שֵׁשׁ לְחוּשׁ שִׁיכָבָה הַגֵּר שֶׁל חַל
קִדְּם שִׁידֻלִּיק גֵּר אַחֵר שֶׁל חֲנֻכָּה: הַגָּה
וְנִהְיָ לְהַחֲמִיר בְּנִרוֹת חֲנֻכָּה שֶׁלֹּא לְהַדְלִיק
אֶפְלוּ מִגֵּר לִגֵּר, דְּעֵקֶר מִצְוַתוֹ אֵינוֹ אֶלָּא גֵר

א' וְהִשְׁאָר אֵינוֹ לְמִצְוָה כָּל כָּף, וְלִכְּנֵן אֵין
לְהַדְלִיק זֶה מִזֶּה (הַגָּהוֹת מִזְמוּנֵי וּמִרְדְּכִי). וְכָל
זֶה אֵינוֹ רַק בְּעוֹד שְׂדוּלָקִים לְמִצְוַתָּן, אֲבָל
אַחֵר שֶׁעָבַר זְמַן הַמִּצְוָה מִתִּירִים בְּחִנּוּכָה, כָּל
שָׁפֵן שֶׁמִּתֵּר לְהַדְלִיק מִהֵּן (נִמּוּקֵי יוֹסֵף,
הַלְכוֹת קֹטְנוֹת):

ב יֵשׁ מִי שֶׁאָמַר, שֶׁגֵּר שֶׁל בֵּית הַכְּנָסֶת וְשֶׁל
שִׁבְתָּ וְשֶׁל חֲנֻכָּה כָּלֵם שֶׁל מִצְוָה הֵם וּמִתֵּר
לְהַדְלִיק זֶה מִזֶּה: הַגָּה וְהוּא הִדִּין גֵּר שֶׁל
תִּלְמוּד תוֹרָה אוֹ גֵּר לְחוּלָה הַצָּרִיף גֵּר (נִמּוּקֵי
יוֹסֵף, הַלְכוֹת קֹטְנוֹת). וּבְעִנְיַן גֵּר שֶׁל בֵּית
הַכְּנָסֶת עֵין לְעִיל סִמֵּן קנ"ד סְעִיף י"ד:

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ב בָּשֶׁם בְּעַל הַתְּרוּמוֹת וְכֵן כָּתַב הַר"ן כְּשֶׁמוֹאֵל ג תְּרוּמַת הַדָּשָׁן ד טוֹר בָּשֶׁם סֵפֶר הַתְּרוּמָה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחש לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו יבחנה שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות חנוכה

סימן תרעה - שהדלקה עושה מצוה ולא הנקה. ובו ג' סעיפים:

א "הדלקה עושה מצוה ולא הנקה, שאם היתה מנחת במקומה שלא לשם מצות הנקה, מדליקה שם ואין צריך להסירה ולהניחה לשם מצות הנקה. לפיכך, עשוית שהיתה דולקת כל היום, שהדלקה מערב שבת למצות הנקה, למוצאי שבת מקצה ומדליקה לשם מצוה, מכל מקום צריך שידלקנה במקום הנחתה, גשם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה. וכן אם מדליקה ואוחזה בידו במקומה לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא אוחזה:

ב "יש מי שאומר דכיון שהדלקה עושה מצוה, צריך שיתן שמן בנר כדי שעור קדם הדלקה, אבל אם בנר והדליק ואחר כך הוסיף שמן עד כדי שעור לא יצא ידי חובתו:

ג "אשה מדלקת נר חנוכה, שאף היא חייבת בה. אבל אם הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה כלום, ואף על פי שהניחה גדול. ויש מי שאומר, בקטן שהגיע לחנוכה מתר: הגה ולידין דכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו, קטן שהגיע לחנוכה צריך להדליק גם כן:

סימן תרעו - סדר הברכות

ומהדלקה. ובו ה' סעיפים:

א "המדליק בליל ראשון מכבד ג' ברכות, להדליק נר חנוכה ושעשה נסים ושהחנינו. וואם לא בנר זמן בליל ראשון, מכבד בליל שני או בשניכור:

ב ימליל ראשון ואילך מכבד ב', להדליק

ושעשה נסים: הגה ויברך כל הברכות קדם שיתחיל להדליק (מהרי"ל):

ג "מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנוכה מכבד שעשה נסים, ובליל ראשון מכבד גם שהחנינו, וואם אחר כך בליל ב' או ג' בא להדליק, אינו חוזר ומכבד שהחנינו:

ד "אחר שהדליק אומר הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות וכו':

ה "יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל ב' כשיסוף נר אחד סמוך לו, יתחיל ויברך על הנוסף שהוא יותר שמאלי כדי להפנות לימין, וכן בליל ג' כשיסוף עוד אחד סמוך לב' נרות הראשונות יתחיל בנוסף, ובו יתחיל הבכר, ואחר כך יפנה לצד ימין, וכן בכל לילה, נמצא שתמיד מכבד על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים נתוסף הנס:

סימן תרעז דין אכסנאי בחנוכה. ובו ד"ס

א "אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו, צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה. וואם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק בפתחו, יאף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשנה והוא אוכל על שלחן בעל הבית, והוא הדין לבן האוכל אצל אביו: הגה ויש אומרים, בדבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש ידליק במקום שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשב"א סימן תקמ"ב):

ב "קטן שהגיע לחנוכה צריך להדליק:

ג "יש אומרים שאף על גב שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל, מדליק בבכרות: הגה כי חייב

לראות הנרות (מקדכי), וכן נוהגין. ואפלו אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות, אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק ומכבד עליהם, וכן נוהגין (תרומת הדשן ומהרי"ל בתשובת מהרי"ל סימן קמ"ה):

ד "הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, שהרי הקצה למצותו. ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו:

סימן תרעח - נר של שבת קודם לגר של חנוכה. ובו סעיף אחד:

א "מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום ביתו (ועין לעיל סימן רס"ג סעיף ג). וואם יש לו לשל שבת ואין לו לגר חנוכה וליין לקדוש היום, יקנה לגר חנוכה משום פרסומי נסא: הגה והוא הדין נר חנוכה קדם ללין הבדלה. ועין לעיל סימן רצ"ו סעיף ה':

סימן תרעט - ובו סעיף אחד:

א "בערב שבת מדליקין נר חנוכה תחלה ואחר כך נר שבת: הגה ומכבד עליהם כמו בחל, אף על פי שמדליקין בעוד היום גדול (תרומת הדשן סימן ק"ב):

סימן תרפ - שאלא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת. ובו ב' סעיפים:

א "בליל שבת צריך לתן שום דבר לחץ בין הנרות לפתח, בשביל הרוח שלא יכבה הנרות כשפותח את הדלת:

ב "בערב שבת אסור לקבץ הנרות בדלת עצמה אחורי הדלת, ויש מי שמתיר (ועין לעיל סימן רע"ז סעיף א):

סימן תרפא - אין מבדילין בנר חנוכה במוצאי שבת. ובו ב' סעיפים:

א "במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנוכה,

באר הגולה

[סימן תרעה] א מסקנת הגמרא שבת כ"ג ב מימרא דר' יהושע בן לוי שם ב מימרא דר' יהושע בן לוי שם דאף הם היו באותו הנס ופרש רש"י שגזרו הנינים על כל הבתולות הנשאות שיעצלו להגמון תחלה ועל ידי אשה נעשה הנס ז מסקנת הגמרא שם ח הר"ן בשם בעל העשור [סימן תרעו] א מימרא דרב יהודה שבת כ"ג ב טור בשם תשובת אביו הרא"ש ג שם במימרא הנזכרת ד שם וכפרושי רש"י בשם רבנו יצחק בן יהודה משום רבנו יצחק ב' תשובת אשפנזי ו טור בשם מסכת סופרים ז מהרי"ק בשם ר' קכ"ד על פי המקדכי בפרק ב' דשבת בשם ר"מ: [סימן תרעו] א מימרא דר' זירא שבת כ"ג ב מהא דרב הונא שם ג טור בשם תשובת אביו הרא"ש ד ארחות חיים ה מהרי"א אבוביב בשם ארחות חיים וכן כתב המקדכי ו הרא"ש בפרק ב' דשבת בשם שאלות דרב אחאי ומהרדכי בשם גלמדינו פסיקתא רבתי ז טור בשם הר"מ מרשנבורג [סימן תרעה] א מימרא דרבא שבת כג ב שם בענין וקדד פשטה [סימן תרעט] א טור בשם בה"ג [סימן תרפ] א טור ונתבאר בסימן רע"ז ב טור לפי פרוש רש"י ג שם בשם ר"מ מרשנבורג בשם רבו ה"ר שמואל

שאין נהנים לאורו ואין מבכרין על הנר עד שיאורו לאורו:

ב במדליקין נר חנכה בבית הכנסת קדם הבדלה: הגה וכל שכן בביתו שמדליק ואחר כך מדליק שהרי כבר הבדיל בבית הכנסת:

סימן תרפב - דין על הנסים

בחנכה. ובו ג' סעיפים:

א "כל ח' ימי חנכה אומר על הנסים בכרפת המזון בכרפת הארץ, ובתפלה בכרפת מודים. בואם לא אמר אין מחזירין אותו (ועין לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' וה). ימיהו, אם נזכר באותה ברכה, כל זמן שלא הזכיר את השם, אפילו נזכר בין אותה להשם, חוזר: הגה יש אומרים כששכח על הנסים בכרפת המזון, כשמיניע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו כו' (כל בו, ויכר נתבאר סימן קפ"ו סעיף ד):

ב יגם במוסף של שבת ושל ראש חודש צריך להזכיר של חנכה, אף על פי שאין מוסף בחנכה:

ג "אין אומרים כשם שעשית וכו', אלא מסיים ועשית עמכם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת. ויש אומרים שאומרים אותו:

סימן תרפג - ובו סעיף אחד:

א "כל שמונת ימי חנכה גומרין את ההלל: הגה וכל שמונת ימי חנכה אין אומרים תחנון וצדקתך וצדקתך ולמנצח וצדוק הדין, גם בערב חנכה במנחה. ועין לעיל סימן קל"א (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תרפד - סדר קריאת

התורה בחנכה. ובו ג' סעיפים:

א "קורין בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא שלשה בכל יום, במתחילין בכרפת כהנים (ויש אומרים שמתחילין ביום פלות משה (טור), וכן אנו נוהגין) וקורא אותו עם כהן ולוי, וישאראל קורא ביום הראשון. (ויש אומרים שהכהן קורא כל אותה הפרשה עד ביום הראשון, והלוי והישאראל קורין ביום הראשון) (מנהגים) (וכן נוהגין). יביום שני

קורא כהן ביום השני עד פר אחד בן בקר, ולוי עד ביום השלישי, וישאראל חוזר וקורא ביום השני, ועל דרך זה בכל יום: הגה ויש אומרים שישאראל קורא ביום שלאחריו, דהיינו ביום השלישי, וכן בכל יום וכן נוהגין (הנהגות מימוני פרק י"ח). יביום שמיני מתחילין ביום השמיני, וגומרין כל הסדר, וקורין פרשה ראשונה של בהעלותך, (ונוהגים לסים פן עשה את המנוחה) (מנהגים):

ב בשבת שבחנכה מוציאין ב' ספרים, בא' קורא בפרשת השבוע ובשני קורא בשל חנכה, ומפטיר רני ושמחי. ואם חלו בו ב' שבתות, מפטיר בב' ובמלכים בנרות דשלמה: הגה ואם חל חתנה בשבת זו, מפטירין בשל חנכה (מנהגים):

ג "אם חל ראש חודש טבת בשבת מוציאין ג' ספרים, וקורין ו' בפרשת השבוע, ובשני קורא א' בשל ראש חודש ומתחיל וביום השבת, ובג' קורא מפטיר בשל חנכה, ומפטיר רני ושמחי. ואם חל ראש חודש בחל מוציאין ב' ספרים, וקורין בא' ג' בשל ראש חודש, ובשני קורא א' בשל חנכה. בואם טעה החזן וקרא ד' בשל ראש חודש, אם לא הוציא ספר ב' אין צריך לקרות יותר, אבל אם הוציא ספר ב', משום פגמו צריך לקרות ה' בשל חנכה: הגה ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנכה צריך להפסיק לקרות בשל ראש חודש (אבודרהם הלכות ברכות). ואם צריך לברך על קריאת ראש חודש, עין לעיל סימן ק"מ:

סימן תרפד - סדר ד' פרישיות.

ובו ו' סעיפים.

א "ראש חודש אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים בשהיא כי תשא עד ועשית כדור נחשת, ומפטיר ויברת יהוידע, ומוציאין ג' ספרים, באחת קורא פרשת השבוע ובשני של ראש חודש ובשלישי קורא מפטיר בפרשה שקלים:

ב יבשבת שניה מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת השבוע, ובשני קורא זכור את אשר עשה לך עמלק, ומפטיר פקדתי את אשר עשה עמלק:

ג יבשבת שלישי שהוא ט"ו באדר מפסיקין, ובשבת ד' שהוא כ"ב לאדר מוציאין ב' ספרים, בא' קורא בפרשת השבוע ובשני קורא פרשת פרה, ומפטיר וזרקתי עליכם מים טהורים (ועין לעיל סימן קל"ז סעיף ה):

ד יבשבת חמישי שהוא כ"ט באדר מוציאין ב' ספרים, בא' קורא פרשת השבוע ובשני החדש הזה לכם, ומפטיר בראשון באחד לחדש:

ה חל ראש חודש אדר הסמוך לניסן תוך ימי השבוע, ואפילו בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו ומפסיקין בשניה, כדי שתהא פרשת זכור בשבת הסמוכה לפורים מלפניה. ואם חל פורים בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת זכור בשבת שלפניו:

ו ט"המים שראוי לקבץ בהם ראש חודש אדר זכור וסימן לשבתות ההפסקה זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו כלומר כשחל ראש חודש בשבת מפסיקין בהמשה עשר בו וסימן זט"ו, וכשחל ביום ב' מפסיקין בו' בו וסימן ב"ו, וכשחל ביום ד' מפסיקין בד' בו וסימן ד"ד, וכשחל ביום ו' מפסיקין בשתי שבתות, ב' בו וי"ו בו, וסימן ובי"ו:

ז יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדמה חביבים לקרוא מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנגן צריכים לבא למקום שיש מנגן בשבתות הללו כדי לשמע פרישיות אלו שהם מדאורייתא: הגה ואם אי אפשר להם לבא, מכל מקום יזכרו לקרותם בנגינתם ובטעמם (מצא פתוח):

הלכות מנחה ופזורים

סימן תרפו - דין תענית אסתר.

ובו ג' סעיפים:

א "בחנכה ופורים מתיר להתענות לפניהם ולאחריהם:

ב במתענים ב"ג באדר, ואם חל פורים בא' בשבת מקדימין להתענות ביום חמישי:

באר הגולה

סימן תרפא א טור בשם הירושלמי ב תרומת הדשן סימן ס' [סימן תרפב] א כרב הונא רב ששת שבת כ"ד ב הרי"ף והרא"ש מהא דתני ר' אושעיא שם וכן כתבו התוספות שם ובשם תוספתא דברכות וכן כתב הטור בשם ג טור ד מסקנת הגמרא שם ה טור בשם י' אומרים ואביו הרא"ש דלא ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות ו שם בשם י' אומרים דכיון דצרך רבים הוא שרי וכן כתב בארחות חיים שפך היא הנסחא ברב התפלות וכן כתב בגנזח הרמב"ם ובמסכת סופרים [סימן תרפג] א מימרא דר' יוחנן משום ר' יהוצק צרכין י' והטעם מפני שהנסח נתחדש בכל יום ועוד שכל יום נשיא שלו חלוק משל חברו וכל אחד צריך לגמר הלל על קרבנותיו שכלי הלל [סימן תרפד] א משנה מגלה ל"א דאיתא בפסיקתא שבכ"ה בכלסו נשלם מלאכת המשכן טור ב שם בשם י' מקומות ג שם בטור ד שם ה שם ו בריתא שם במגלה ז שם ואף על גב דנרות דשלמה קדימי טפי אפילו הכי צדיפי לן דזכרנה דנבואות עתיד ניהו ר"ן ח מימרא דרבי יצחק נפתח מגלה כ"ט ט במאי דסלק מנה ועוד דפסוקי נסא צדיף הרא"ש י מימרא דר' יצחק שם כ וקת וקל בו בשם רש"י: [סימן תרפד] א משנה בריתא מגלה כ"ט ב כשמואל ותניא פותה ג שם בבריתא ד שם במשנה ובריתא ל' ה שם ו שם ז כרב שם ח שם ויכר להקדים זכירה לעשיה ט הרי"ף והרא"ש שם י תוספות ברכות י"ג [סימן תרפז] א תוספות תענית י"ח וכן כתב הרא"ש בפך קמא דמגלה ב הרא"ש שם אהא דאיתא שם ב י"ג זמן קהלה לכל היא

הגה ותענית זו אינה חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך, כגון מעברות או מניקות או חולה שאין בו סכנה, ואפלו רק פואבי עינים, שאם מצטערם הרבה לא יתענו ויפגעו אחר כך. אבל שאר בריאים לא יפרשו מן הצבור (חודשי אגדה בשם מחזר ויטרי). ואם חל פורים ביום א', שמתענין ביום ה' שלפניו, וכל בו ברית מילה, מתר לאכל על המילה, ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים (הגהות מנהגים):

ג י"ג מתענים ג' ימים, זכר לתענית אסתר: סימן תרפז חיוב קריאת המגלה. ובו ב"ם א חיב אדם לקרות המגלה בלילה ולחזור ולשנותה ביום. יושל לילה, זמנה כל הלילה, ושל יום, זמנה כל היום, מהגן החמה עד סוף היום. ואם קראה משעלה עמוד השחר, יצא:

ב ימבטלים תלמוד תורה לשמע מקרא מגלה, קל וחמר לשאר מצות של תורה שכלם נדחים מפני מקרא מגלה, ואין לה דבר שנדחה מקרא מגלה מפניו יחוצ ממת מצוה שאין לו קוברים (כדי צרכו), שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא: הגה וכל זה לא מירי אלא בדאיכא שהות לעשות שתיקה, אבל אם אי אפשר לעשות שתיקה אין שום מצוה דאורייתא נדחת מפני מקרא מגלה (ר"ן ובית יוסף בשם תוספות ומהר"א מורח"י, והא דמת מצוה קודם הינו דוקא בדאפשר לו לקרוא אחר כך (מהר"א מורח"י):

סימן תרפח - דין ברכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון. ובו ח' סעיפים:

א ברכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון באפלו אינן מקפין עכשו, קורין בט"ו באפלו אם הם בחוצה לארץ ואפלו אין בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים ממלאכתן ועוסקין בצרכי צבור). והוא שהקף ואחר כך ישב יא שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי בשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. (אכל מסתמא, הקפה ולבסוף ישבה, ר"ן):

ב וכן הפפרים הנראים עמהם, אפלו אינם סמוכים כגון שהם בהר, או שסמוכים

להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, ויבלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת חומה מימות יהושע קורים בט"ו והואיל ונעשה בו הנס:

ג הפפרים ועירות גדולות ופרכים שאינם מקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים ב"ד:

ד כפרך שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם לאו, קורים ב"ד ובט"ו וכליליהון, ולא יכרך פי אם ב"ד, שהוא זמן קריאה לרב העולם:

ה מן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (כל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, וסוגיכים מעות מתנות צניים ומחלקים אותם בו ביום. וכיום שבת מוציאים ב' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, "ואין עושין סעדת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש בים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגלה להוליד עמו, יקראנה ב"ג או ב"ב או באחד עשר בלא ברכה. ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, יגש אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש. הגה והכי נהוג, ומיהו אם נדמן לו אחר כך מגלה חזר וקורא אותה ביום י"ד אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מכל מקום קרא אותה שלא בנמנה (כל בו ובית יוסף):

ח מן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגלה ואחר כך נדמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו:

סימן תרפט - שהכל חיבים בקריאת מגלה. ובו ו' סעיפים:

א הכל חיבים בקריאתה אנשים ונשים

וגרים ועבדים משחררים. יומחנכים את הקטנים לקרותה:

ב יאחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו, והוא שישמע מפי מי שהוא חיב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא יחש או הקטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא. יגש אומרים שהנשים אינם מוציאות את האנשים: הגה יגש אומרים אם האשה קוראה לעצמה מכרכת לשמע מגלה, שאינה חייבת בקריאה (מרדכי פרק קמא דמגלה):

ג יאנדרוגינוס מוציא מינו, ולא שאינו מינו. טמטום ומי שחציו עבד, אפלו מינו אינו מוציא: הגה יש אומרים דאפלו את עצמו אינו מוציא וצריך לשמע מאחרים (בית יוסף):

ד השומע מגלה ממי שהוא מדר הנאה ממנו יצא:

ה מקום שאין מנין, אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים, אחד פוטר את כלם, ואם כלם יודעים, כל אחד קורא לעצמו:

ו מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמע מקרא מגלה:

סימן תרצ - דיני קריאת המגלה. ובו י"ח סעיפים:

א קורא אדם את המגלה בין עומד בין יושב, אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור: הגה ואסור לחזן לקרא את המגלה עד שאומרים לו קרא. (מרדכי פרק הקורא):

ב באפלו שנים ואפלו עשרה יכולים לקרותה ביחד, ויוצאים הם והשומעים מהם:

ג יצריך לקרותה בלה, והמתוך הכתב, ואם קראה על פה לא יצא. יוצריך שתהא כתובה בלה לפניו לכתחלה, אבל בדיעבד יאם השמיט הסופר באמצעה תבות אפלו עד חציה וקראם הקורא על פה, יצא: הגה אבל אם השמיט תחלתה או סופה, אפלו מעוטה לא יצא (ר"ן). ואפלו באמצעה, דוקא דלא השמיט ענין שלם. (בית יוסף בשם ארחות חיים): אבל ביותר מחציה, אפלו הן כתובות אלא שהן משטטטות ואין רשומן נבר, פסולה:

באר הגולה

ג טור בשם מסכת סופרים ואף על פי שאותן היו בניסן לא רצו להתענות בניסן לפי שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן: [סימן תרפ"א א מימרא דרבי יהושע בן לוי מגלה ד' ב רמב"ם פרק א ממשנה שם ג ברייתא שם ג' ד בציא דרבא שם והדר פשטא [סימן תרפ"א] א משנה ריש מגלה ב ברייתא שם ג' ג טור וכן כתב הר"ן בשם התוספות והרמב"ן על פי הירושלמי וישן דעת הגאונים ד תוספות והרא"ש שם דר' יהושע בן לוי ארי בלא הקף מימות יהושע בן נון ה מימרא דר' יהושע בן לוי שם ו טור בשם מהר"מ מרוטנבורג ז מימרא דר' יהושע בן לוי שם ובריתא שם ח שם בגמרא ב' ט שם בגמרא ג' משנה דרבא ואמרי לה כדי י' שם במשנה כ רמב"ם בפרק א' מהא דתקנה קרי בטבריא ב"ד וט"ו וכו' ה' ל שם מ רמב"ם שם א' ממשנה י"ט וטקאקיתא דרבא וכפרוש רש"י שם נ משנה שם ב' ס מצא כתוב בשם מנהג ירושלמי ע הר"ן בפרק קמא דמגלה פ טור בשם שדרו ממתיבתא צ הנהת אשרי בשם אור ורוע וכן איתא בירושלמי ק שבלי הלקט ועל פי הירושלמי [סימן תרפ"א] א ברייתא בריש ערכין ב' ב רמב"ם בפרק א משנה ג משנה י"ט ד שם וכדעת הר"ף ורא"ש וכן הוא בקצת נסחאות ספרי רמב"ם וצין בכסף משנה שם ו בית יוסף ה שם וכתבא קמא, אבל נשים מוציאות לאנשים טור בשם רש"י בריש ערכין ו' שם בשם בה"ג וכן כתב המרדכי בשם ראב"י ז תוספות כתבה הרא"ש בפרק קמא דמגלה ח ארחות חיים ט שם י טור בשם הירושלמי [סימן תרצ] א משנה מגלה כ"א ב טור בשם הרמב"ם בפרק ג ג שם במשנה ובריתא שם דכין דחביבה יתבי דעתייהו ושמי ד משנה שם י"ט וכו' מאיר שם בגמרא ה משנה שם י"ו ו מימרא דרב שם י"ט לכלי עלמא ז ברייתא שם י"ז ח אוקימתא דגמרא שם ורבה קרוי בלה כפרוש הרמב"ם בפרק ג וכן כתב הטור וארחות חיים

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? – אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליין פט - עמוד א]

מעבד, או שפכתה כותי או אפיקורוס, פסולה. ודינה כספר תורה לענין הקף גויל, וחטוטרת חתי"ן, ותלית ההי"ן וקופי"ן, וכל גופות האותיות בצורתן, ובחסרות ויתרות: הגה גם צריך לכתבה מן הכתב (ר"ן), ולהוציא כל תבה מפיו קדם שיכתבה, כמו בספר תורה (מהרי"ק). ועושיין כל פשוטיה סתומות. ואם עשאן פתוחות פסולה (הגהות מיומני פ"ב ופסקי מהרא"י סימן צ"ג). ובדיעבד אין לפסל מגלה משום חסרות ויתרות, דלא גרע מהשמיט בה הסופר אותיות דכשרה (הגהות מיומני פ"ב ור"ז), וכמו שנתבאר סימן תרצ"ז סעיף ג'. וצריכה עמוד בסופה, וחלק בראשה כדי להקיפה בו. כיון אומרים שצריכה תגין, ויש אומרים שאינה צריכה: הגה ונהגו להתייגה גם נהגו שלא לעשות לה עמוד כלל בסופה. (מהרי"ל):

ג. מעשרת בני המן צריך לכתבה כשירה, ולא כשאר שירות שחלק על גבי כתב, אלא מגיח חלק בין כתב לכתב, וזאת לא עשה בן פסולה:

ד. צריך להאריך בו"ו דיונתא (בכתיבתה, ויש אומרים בקריאתה) (ר"ן בשם הרא"ש ומהרי"ל ובית יוסף בשם ארחות חיים) וצריך לכתב איש בראש דפא ואת בסופה:

ה. אם תפרה בחוטי פשתן, פסולה:

ו. אם הטיל בה ג' חוטי גידים, כשרה, ובלבד שיהיו משלשות. ומפני שיש בו פרושים שונים צריך לצאת ידי כלם, ויעשה ג' תפירות בראשה וג' בסופה וג' באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד האחר: הגה ואם אין לו גידין יותר, מוטב לתפר הנשאר בחוטי פשתן מלהניחה בלא תפירה (הגהות מיומני פרק ב' וכל בו). אבל אם יש לו גידין יתפר כלם בגידין, והתפירה תהיה מבחוץ ולא מבפנים (רמב"ם ויהם נתיב י חלק ד בשם ארחות חיים):

ז. צריך להניח שיור בראש היריעה ובסופה כשתופרם יחד, ובמשהו סגי:

ח. אין קורין בצבור במגלה הכתובה בין הכתובים, ואם קרא לא יצא, אלא אם בן היתה איתה על שאר היריעות או

חסרה כדי שיהא לה הכר, אבל היחיד קורא בה בנאפלו אינה חסרה או יתרה ויוצא בה ידי חובתו, ודוקא כשהיא כתובה בגליון כספר תורה:

ט. מגלה שהיא נקודה, וכן אם כתב בה בדרך הראשון ברכות ופיוטים, אינה נפסלת בכך:

י. אם אין מגלה כשרה, יקורין אותה בחמש בלא ברכה:

יא. אם קרא במגלה גזולה יצא: הגה ואם מברכים עליה, ציץ לעיל סימן תרמ"ט לענין לולב הפסול, והוא הדין פאן:

סימן תרצב - דיני ברכות המגלה. ובו ד' סעיפים:

א. הקורא את המגלה מברך לפניו שלשה ברכות, על מקרא מגלה ושעשה נסים ושהחנינו, ויביום אינו חוזר ומברך שהחנינו: הגה ויש אומרים דאף ביום מברך שהחנינו (טור בשם רמב"ם והרא"ש והמגיד). וכן נוהגין בכל מדינות אלו. וא' יכול לברך והשני קורא (הגהות אשרי פרק ב'). ובלאחריה נוהגים לברך הרב את ריבנו וכו'. ואם לא ברך לא לפניו ולא לאחריה, יצא: הגה ונהגו לומר בלילה אשר הניא אבל לא ביום (כל בו ובית יוסף בשם ארחות חיים). ואין לברך אחריה אלא בצבור:

ב. אין לשוח בעוד שקורין אותה:

ג. יאף על פי שיצא כבר, מברך להוציא את אחר ידי חובתו:

ד. מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לבית הכנסת וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישוב בתענית כל כך, יכול לשמע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה: הגה אבל אסור לאכל קדם שישמע קריאת המגלה אפלו התענית קשה עליו (תרומת הדשן סימן ק"ט):

סימן תרצג - סדר תפילת פורים. ובו ד' סעיפים:

א. אחר קריאת המגלה בערבית אומר ואתה קדוש. ואם חל במוצאי שבת באומר ויהי נעם קדם ואתה קדוש: הגה ואומרים ויתן לה. וקורין המגלה ואחר כך מבדילין (מנהגים):

ב. יאמר על הנסים בלילה וביום: הגה ואם לא אמרו אין מחזירין אותו (טור). ואין אומרים על הנסים רק ביום י"ד אבל לא בט"ו (ב"י בשם א"ח ומנהגים). ובלי ל"ד, אף על פי שלא קראו המגלה צדין אומר על הנסים בתפילת ערבית. (הגהות מיומני פ"ב):

ג. אין קורין בו הלל, ואין נופלין על פניהם: הגה ואין אומרים למנצח ואל ארף אפים (מנהגים ובית יוסף בשם תוספות):

ד. מוציאין ספר תורה וקורין בפרשת ויבא עמלק ואף על פי שאין בה אלא ט' פסוקים, יכופלין פסוק אחרון כדי להשלים לעשרה פסוקים: הגה ואין המנהג לכפל פסוק האחרון של הפרשה. וקורין המגלה ואחר כך סדר קדשה. הגה כשיש מילה בפורים מלין התינוק קדם קריאת המגלה. (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תרצד - דין מעות פורים לעניים. ובו ד' סעיפים:

א. חייב כל אדם לתן לפחות שתי מתנות לשני עניים: הגה יש אומרים שיש לתן קדם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזכר למחצית השקל שהיו נוהגין בארץ. ומאחר שג' פעמים כתוב תרומה בפרשה יש לתן ג' (מרדכי ריש פ"ק דיומא) ויש לתנו בליל פורים קדם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ויש לתן ג' חצאי גדולים במדינות אלו, כי אין מטבע ששם מחצית עליה מלבד זו. ובמדינות אויסטרייך יתנו ג' חצי ווינר שנקראו גם בן מחצית, וכן לכל מדינה ומדינה ואין חייב לתנו רק מי שהוא ממן כ' ולמעלה. ויש אומרים שנותנים מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחצית אלו, ואין נוהגין בן:

ב. אין משנים מעות פורים לצדקה אחרת: הגה ודוקא הגבאים (מרדכי פרק קמא דבבא בתרא), אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה:

ג. אין מודקדקים במעות פורים, אלא כל מי שפושט דרו לטל נותנים לו. ומקום שנהגו לתן אף לעכו"ם, נותנים:

ד. במקום שאין עניים, יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה:

ע - באר הגולה

ח. טור בשם רמב"ם ט שם בשם רמב"ם י מבריתא דבבא בתרא י"ג ובגרסת התוספות וכן כתב בספר התרומה והרא"ש בפרוש המשנה פרק ג דמסכת ידים אפלו לפי מה שכתב שם לקים גרסת הספרים כ טור בשם ר"ת ל שם בשם בעל ה"ג מ מימרא דרב שילא שם ט"ז נ טור בשם הירושלמי ס מימרא דרבי יוחנן שם ע טור בשם הירושלמי פ מימרא דרב שם י"ט צ שם ק פרוש רש"י ותוספות ופרוש הר"ף ופרוש הרמב"ם ר מימרא דר' יוחנן י"ט ושם בתוספתא ש מימרא דר' יוחנן שם ת בפרוש רש"י וכן פסק הר"ף ורא"ש ורמב"ם א אוקימתא דרבא שם ב טור ג שם ד רשב"א בתשובה ה אבל לכתחלה אין לכתבה כך דלדעת המרדכי בפרק ד דמגלה היא פסולה ו בית יוסף לדעת ז טור בשם בעל התרומות וכן כתב רשב"א בתשובה מדין השופר הגזול ונתבאר סימן תקפ"ו: [סימן תרצב] א מהא דרב ששת מגלה כ"א ב טור בשם הרמב"ם ג משנה ובגמרא שם ד טור בשם תוספתא ה טור לדעתו וכן כתב רשב"א בתשובה ו שם מהא דתני אהבה ראש השנה כ"ט ז תרומת הדשן: [סימן תרצג] א טור בשם יש אומרים ב שם ג שם ד מסקנת הגמרא מגלה י"ד ה טור בשם תשובה שמצא וכן כתב בארחות חיים ו משנה שם ל"ז ז בית יוסף שכן נהגו: [סימן תרצד] א מהא דתני רב יוסף מגלה ז ב ברייתא במציעא ע"ח ג שם ד ר"מ בשם רבי אפרים ה מרדכי בפרק קמא דמגלה

סימן תרצה - דיני סעדת

פורים. ובו ד' סעיפים:

הגה מצנה אלהרבות בסעדת פורים (טור).

ובסעדה אחת יוצאים (מדרכי סוף פ"ק).

א בסעדת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו: הגה ומפל מקום גם בלילה ישמח וינרקה קצת בסעדה. (תשובת מהרי"ב):

ב יחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי: הגה ויש אומרים דאין צריך להשתפר כל כך, אלא ישתה יותר מלמודו (כל בו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי (מהרי"ל) ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכונן לבו לשמים. ואין להתענות בפורים מלבד תענית חלום. ועין לעיל סימן תקס"ח וסימן תק"ע. יש שנהגו ללבש בגדי שבת ויום טוב בפורים, וכן נכון (מהרי"ל). ונוהגים לעשות סעדת פורים לאחר מנחה וערבית ותפלו בלילה, ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול, ורב הסעדה צריכה להיות ביום (מנהגים), ולא כמו שנוהגין להתחיל סמוך לערב ועקר הסעדה היא ליל ט"ו. וכשחל פורים ביום ששי יעשו הסעדה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים). ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (תרומת הדשן). יש אומרים שיש לאכל מאכל זרעונים בפורים, וזכר לזרעונים שאכל דניאל וחבריו בבבל (כל בו). טוב לעסק מעט בתורה קדם שיתחיל הסעדה, וסמוך לדרך ליהודים היתה אורה ושמחה ודרשין אורה זו תורה (מהרי"ב). ויחייב במשחה ושמחה קצת בב' ימים י"ד וט"ו (מנהגים), וכן נהגו. ויש אומרים דאם הדיק אחד את חברו מפת שמחת פורים פטור מלשם (תרומת הדשן סימן ת"י). ועין בחשן משפט בדיני נזיקין:

ג יאמר על הנסים בכרפת המזון, בכרפת הארץ ואם התחיל סעדו ביום ומשכה עד הלילה, יאמר על הנסים דבתר תחלת סעדה אזלינן. ויש מי שאומר שאין לאמרו (ונוהגין בסבא ראשונה):

ד יחייב לשלח לחברו שתי מנות בשר או של מיני אכלים, שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו, שתי מתנות לאיש אחד.

"וכל המרבה לשלח לרעים משכה. ט"אם אין לו, מחליף עם חברו, זה 'שולח לזה סעדו זה' שולח לזה סעדו, כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו: הגה ויש לשלח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגלה). ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביה ובעלה, ומשלוח מנות כאיש, ואשה תשלח לאשה ואיש לאיש, אכל לא בהפקד, שלא יבא איש לשלח לאלמנה ויבאו לידי ספק קדושין, אכל במתנות לאביהם אין לחוש:

סימן תרצו - דיני הספד ותענית ונשיאת מלאכה בפורים. ובו ח' סעיפים:

א פורים מתר בעשית מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין (והאידנא נהגו בכל מקום שלא לעשות) (כל בו). ויהעושה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם, יאלא אם הוא בגן של שמחה, בגן בית חתנות לבנו או אביו ונקי של מלכים, דשרי: הגה ומתר לעשות כל מלאכת מצוה, כגון לכתב פסקי הלכות, וכן מתר לעשות אפלו מלאכות גמורות לצורך פורים (תרומת הדשן סימן קי"ב):

ב האפלו במקום שנהגו, לא נהגו אלא ביום מקרא מגלה בלבד, אבל לאסור את של זה בזה אינו מנהג:

ג יום י"ד ויום ט"ו אסורים בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, ובין לבני כרכים שהם עושין ט"ו בלבד בין לבני עירות שהם עושים י"ד בלבד. והנשים מענות בהם, שכלן עונות קאחת, ומטפחות, שמכות כף אל כף, אכל לא מקוננות, שתהא אחת מדברת וכלן עונות אחריה. נקבר המת, לא מענות ולא מקוננות:

ד כל דברי אכלות נהגים בהנפה ופורים: הגה ומפל מקום ילף לבית הכנסת לשמע המגלה (תוספות פ"ק דמועד קטן). ואם יוכל לאסוף מנן לביתו לקרות המגלה עדיף טפי (מהרי"ל). ויש אומרים שאין אכלות נהג בפורים, לא ביי"ד ולא בט"ו (הרא"ש ומנהגים), וכן נוהגין, ואפלו אכלות יום ראשון נדחה מפני פורים (ד"ע), אכל דברים שבצנעה נהג.

ואף על פי שאין נוהג אכלות בפורים, עולה לו למנן ד' מי אכלות כמו שבת, וכן פסק הרב בעצמו בטור וז"ל דעה סימן ת"א:

ה אם חל פורים במוצאי שבת והאכל יושב בבית הכנסת בשבת במנחה, לא יצא משם עד שיתפלל תפלת ערבית וישמע קריאת מגלה, ולמחרת לא יצא מפתח ביתו:

ו ייש מי שאומר שהאכל חייב לשלח מנות: הגה אכל אין שולחין לאכל כל י"ב חדש (מהרי"ל) וכמו שיתבאר ביורה דעה סימן שפ"ה, עין שם. ואם אין בעיר אלא האכל עם אחר, חייב לשלח לאכל כדי לקיים לשלח מנות, אלא אם כן מחל האכל על מנתו (מהרי"ב ש):

ז ייש מי שאומר שאונן מתר בבשר וזין, דלא אתי עשה דיחיד דאכלות ודחי עשה דרבים דאורייתא, לשמח בפורים דדברי קבלה גינהו שהם כדברי תורה: הגה וכל שפן שחייב במקרא מגלה ותפלה וקריאת שמע. ונראה לי דדוקא בלילה אף על פי שמתו מטל לפניו, אכל ביום שרוצה לקברו, קבורת מתו קודם, כמו שנתבאר לעיל סימן תרפ"ז ולכן קורא ומתפלל אחר כך, דלא צריך מיום טוב ושבת, כמו שנתבאר לעיל סימן ע"א, כנ"ל:

ח מתר לשא אשה בפורים. הגה בין ביי"ד בין בט"ו. וכל שפן שמתר לעשות פדיון הבן (תוספות פ"ק דמועד קטן). מה שנהגו ללבש פרצופים בפורים, ונכר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר, אין אסור בדבר מאחר שאין מכונים אלא לשמחה בעלמא, וכן בלבישת כלאים דרבנן. ויש אומרים דאסור, אכל המנהג כסבא הראשונה. וכן בני אדם החושפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזל, ונהגו כך, ובלבד שלא יעשו דבר שלא כהגן על פי טובי העיר (תשובת מהר"י מינץ סימן י"ז):

סימן תרצז - אין אומרים תחנה ביי"ד וט"ו שבאדר א' ודין תענית והספד בהן, ובו סעיף אחד:

א יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור יענה ה'

באר הגולה

סימן תרצה א שם במקרא דרכא שם ג גם זה מימרא דרכא שם ד שבת כ"ד כרב הונא ורב ששת ה הנהגה מימוני בפרק ב מהלכות מגלה בשם הר"מ ואחרות חיים בשם הר"י מקורביל ו טור בשם אביו הרא"ש ז צנתינו לעיל ייש סימן תרצ"ח ד רמב"ם בפרק ב מהלכות מגלה ט מהא דאב"י בר אבין שם במקלה י כפרוש הר"ן שם **סימן תרצז א** כרבה ברה דרכא מגלה ה' דמלאכה לא קבילו עליהו ב כשנויא קמא שם במקרא אהא דלטיה רב ג רמב"ם בפרק ב מהלכות מגלה מהא דלטיה רב שם ד כשנויא בתרא שם במקרא בעבדא דרבי דנטע נטיעה בפורים ה שכלי הלקט ו מהא דתני רב יוסף שמחה מלמד שאסורים בהספד שם במקרא ז מימרא דרכא מהא דמגלה תענית שם ח משנה סוף מועד קטן ט רמב"ם בפרק י"א מהלכות אכל י רוקח ט טור בשם הר"מ מרשבנבורג וכן כתבו שאר פוסקים בשם ל אחרות חיים מ תשובת רשב"א וסיוס דבענינים אלו הולכים בהם להקל דמדרבנן הם **סימן תרצז א** בית יוסף על פי המנהג

ביום צרה וצורך בראשית, אכל
שאר דברים אין נוהגים בהם. יי"ש
אומרים דאף בהספד ותענית מתרים: הגה

והמנהג פסקא הראשונה. יש אומרים שחז"ל
להרבות במשנה ושמחה ביי"ד שבאדר
ראשון (טור בשם הרי"ף) ואין נוהגין כן, מכל

מקום ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי
המחמירים וטוב לב משנה תמיד, (הגהות
מימוני בשם סמ"ק):

נשלים טור אורח חיים והלכות מגלה.

שבח והודאה לנורא עליה. הוא יזכנו לגמור את בלה. ונציגנו מכל מכשול ותקלה. ברוך ה' לעולם אמן:

~*~ באר הגולה ~*~

ב טור בשם הסמ"ג והרמב"ם בפ"ב מהלכות מגלה וכן דעת הר"ן ממשנה דאין בין אדר א' וכו' מגלה ו' בתרוצא בתרא בגמרא דמתניתין חסורי מחסרה וכו' וכן כתב הרי"ף
שם ג שם בשם אביו הרא"ש והגהות מימוני והמרדכי בשם הר"מ

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים!"

גליון צ': - 5 כספ - 5 סיון

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הבטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!

(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקויים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ח.) "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

הלכות ארץ ישראל

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן א - דין השקמת הבקר, סעיף ג

ג ראוי לכל ירא שמים שיהא מצד ודואג על חרבן בית המקדש:

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן ג - הנהגת בית הכסא, סעיף ז

ז המטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש, מקום ש יכולים לראות משם הר הבית, ומשם והלאה אין יכולים לראות, רש"י), [לא] ישב ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין:

הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור ודין ההולך בדרך, סעיפים: ד, ז

ד צריך לפתח פתחים או חלונות בנגד ירושלים כדי להתפלל בנגדו, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב חלונות:

ז ולא אחורי בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחורי בית הכנסת

הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל בשמתפלים. ויש מפרשים בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם כשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכר שמחזיר אחוריו לבית הכנסת, אבל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו בנגד ארץ ישראל בראוי ואחוריו לכתל ביתו שהוא כתל בית הכנסת, מותר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

הלכות תפלה, סימן צד - צריך לכוון נגד ארץ ישראל, ודין הרוכב או יושב בספינה, סעיפים: א, ב, ג, ד

א בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ וחזיר פניו בנגד ארץ ישראל, ויכוון גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בארץ ישראל, וחזיר פניו בנגד ירושלים, ויכוון גם למקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בירושלים, וחזיר פניו למקדש, ויכוון גם בן לבית קדשי הקדשים. היה עומד אחורי הכפרת, מחזיר פניו לכפרת:

ב אם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצטרך פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ, ולירושלים אם הוא בארץ ישראל, ולמקדש אם הוא בירושלים: הגה ואנו שמחזירין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערבה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור וסמ"ג). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש כי זהו דרך המינים, רק מכונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי החדשים). ומי שרוצה לקים אקראם הרוצה להעשיר יצפין או להחכים נדרים, מכל מקום יצטרך פניו למזרח:

ג מי שאינו יכול לכוון הרוחות, יכוון לבו לאביו שבשמים:

ד היה רוכב על התמור אין צריך לירד ולהתפלל אפילו אם יש לו מי שתופס תמורו, אלא מתפלל דרך הלכו. וכן אם היה בספינה או על גבי קרון, אם יכול לעמד עומד, ואם לאו יושב במקומו ומתפלל. או אם היה הולך ברגליו, מתפלל דרך הלכו אף אם אין פניו בנגד ירושלים, אפילו שלא במקום סנה, כי אם יעמד ויתפלל יקשה בעיניו אחור דרכו וישרד לבו ולא יוכל לכוון. והכל

לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו. ויש מחמירין לעמד באבות, וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

הלכות תפלה, סימן צה - כוון איבריו בשעת תפלה, סעיף ב

ב צריך שיכף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב באלו עומד בבית המקדש, וכלבו יכון למעלה לשמים:

הלכות תפלה, סימן קיז - דיני ברכת השנים, סעיף א

א ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר. ומתחילין לשאל מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחר תקופת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל ה'ס'), (הגהות ממוני פרק ב). ובארץ ישראל מתחילין לשאל מליל ו' במרחשוון. וישאלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומשם ואילך פוסקין מלשאל:

הלכות בית הכנסת, סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת, סעיף יא

יא אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו, מותר להשתמש בו בחרבנו, אבל בישבו לא מהני תנאי, ואפלו בחרבנו, להשמיש מגנה כגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

הלכות דברים הנהגים בסעודה, סימן קע - דברי מוסר שיהג אדם בסעודה, סעיף ב

ב נקני הדעת שבידו שלם לא היו מסבין בסעודה אלא אם כן יודעים מי מסב עמם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישוב אצל עם הארץ בסעודה:

הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המכרף איך יתנהג בכוס של ברכת המזון, סעיף ב

ב יתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לברכת הארץ ואז מוזגו להודיע שבת הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למזגו (טור), וכן נוהגין באלו האצות. ויוציאו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלדידן שאין לנו הרבה זין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו

היין לשם ברכה, וחבית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה ומלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

הלכות ברכת הפרות, סימן רח - דין ברכה מעין ג' אחר חמשת מיני פרות וחמשת מיני דגן, סעיף י

י בברכה אחת מעין שלש של פרות וחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה, ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

הלכות ברכות, סימן רכז - דיני ברכות פרטיות, סעיף ב

ב הרואה מקום שנעקרה עבודת כוכבים, אם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת כוכבים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה, ואומר בשמיהו, בשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנוה במקום אחר, מכרף על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים ועל מקום שנתנוה לשם שנתן ארף אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

הלכות ברכות, סימן רכה - ברכת ימים ונהרות, הרים וגבעות, סעיף א

א על ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית. ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול:

הלכות שבת, סימן רמח - דין המפליג בספינה והחולף בשניא בשבת, סעיף ד

ד היוצאים בשניא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, כי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, ובים ראשון ובשני ובשלישי מותר לצאת, ואם אחר כך יאירע לו סכנה ויצטרך לחלל שבת מפני פקוח נפש, מותר ואין כאן חילול. והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שניא אפלו בערב שבת, בין דרכו מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמם

לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו יכול ללכת עמם חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחחו מחוץ לעיר ורוצה לבגס לעיר מחר, דבין דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה יש אומרים, כל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שניא תוך ג' ימים, כי חושבים הכל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שסמכו:

הלכות שבת, סימן רס - דיני הכנסת שבת, סעיף ב

ב כשיהיה סמוך לחשכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה, ויאמר להם הדליקו את הנר. ובמקום שאין מעשרין אין צריך לומר עשרתם (טור):

הלכות שבת, סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת, סעיף א

א ספק חשכה, והוא בין השמשות (והינו, כדי שעור הלילה ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה (טור בסימן רצ"ג וכדלקמן סוף סימן ב), ושעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים), אין מעשרין את הנר, ואין מטבילין את הכלים, ואין מדליקין את הנרות, ואין מערבין ערובי תחומין (ועין לקמן סימן תט"ו סעיף ב), אבל מעשרין את הדמאי, וטומנין את החמין, ומערבין ערובי חצרות (ועין לקמן סימן שצ"ג). ומתר לומר לאינו יהודי בין השמשות להדליק נר לצורך שבת, וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לצורך מצוה או שהוא טרוד ונחפז עליה. הגה וכן מי שקבל עליו שבת שעה או שנים קדם חשכה, יכול לומר לאינו יהודי להדליק הנר וישאר דברים שצריך (מהר"י סימן ק"ו). (ועין לקמן סימן שמ"ב):

הלכות שבת, סימן רסט - דין הקדוש בבית הכנסת, ובו סעיף אחד:

א נוהגין לקדש בבית הכנסת. ואין למקדש לטעם מין הקדוש אלא מטעמו לקטן, דאין קדוש אלא במקום סעדה (ועין לקמן סימן רע"ג). ומעקרא לא נתקן אלא

בשכיל אורחים דאכלי ושתו כבי כנישתא להוציאם ידי חובתם, ועכשו אף על גב דלא אכלי אורחים כבי כנישתא לא בטלה התקנה, זהו טעם המקומות שנהגו לקדש בבית הכנסת, אבל יותר טוב להנהיג שלא לקדש בבית הכנסת, וכן מנהג ארץ ישראל: הגה ונהגו לעמד בשעה שמקדשין בבית הכנסת:

הלכות שבת, סימן שו - באיזה חפצים מתר לדבר בשבת, סעיף יא

יא מתיר לקנות בית בארץ ישראל מן האיני יהודי בשבת, וחותם ומעלה בערבאות. הגה שלהם, בבית שלהם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא נזרו (אור זרוע):

הלכות שבת, סימן שלט - כמה דינים פרטיים הנוהגין בשבת, סעיף ד

ד אין דינין. הגה ולכן היה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענין כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו כלום (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שפלי הל'קט). ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (רפנו תם), ואפשר דהוא הדין הפניסה לחפה שרי (סמ"ג). ואף על גב דלא קאמא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הדיןאין ביום ו' עד הלילה דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל ויכבד הכינוי לסעודה ולנשואין והוי ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס אז. ומפל מקום לכתחלה יש לזהר שלא יבא לידי כך (ועין בטור אכן העזר סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מיבמין, ואין כונסין, ולא מקדשין ולא מעריכין ולא מתרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, ואין פודין הפן, ואין מגדשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דחקיף לה ע'למא). וכלם אם נעשו, שונגין או מודין או ממעין, מה שעשו עשוי:

הלכות שבת, סימן שפו - דיני שתוף בערוב, סעיף ח

ח משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לזיר ביין ולישראל בתרומה, וכן (הנודר) מאכל זה או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהני דוקא כשנדר או נשבע

שלא יאכלנו, אבל אם נדר או נשבע שלא ינה ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי ע'למא אין משתתף בה) (טור):

הלכות ערובי תחומין, סימן תט - דין מקום נתנת הערוב, סעיף ו

ו אבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד' אמות, או שהיתה תרומה ונטמאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשבה הרי זה ערוב, שקנתה הערוב בין השמשות אם ספק, פשר, שספק הערוב פשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, אבל אם לא היה חזקת פשרות, כגון ספק אם הנה שם אם לאו, לא:

הלכות ראש חדש, סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש חדש, סעיף ב

ב וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין (ושפלי לקט) ולבסוף יהללוד, והיחיד אין מברך עליו. ויש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נזהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורפנו תם), וכן נוהגין במדינות אלו. ומפל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דכשנחיד קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שוחר טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

הלכות פסח, סימן תפט - סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העמר, סעיף י

י אסור לאכל חדש אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין פרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן, ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

הלכות יום טוב, סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלויות, סעיף ג

ג בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לשוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדן לא הקבע להיות

במותן, אבל אם הגיע לשוב ואין דעתו לחזור, נעשה במותן ואסור בין במדרב בין בשוב, וכל חוץ לתחום אין נזהגין עליו חמרי מקום שהלך לשם:

הלכות יום טוב, סימן תקד - דין התבלין ביום טוב, סעיף ג

ג אין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיון שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל: הגה ומתיר לגרר גבינה ביום טוב על הפלי שהוא מורג חרוץ, מיהו, צריך שנוי מעט כמו דיבת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

הלכות יום טוב, סימן תקכד - כמה דברים האסורים ביום טוב, סעיף א

א אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מטפחין להכות כף על כף, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מיבמין, ולא מגדשין, ולא חולצין, ולא מקדשין, ולא מתרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הגה ודין פדיון הפן, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב. ועין לעיל סימן של"ט סעיף ד:

הלכות חול המועד, סימן תקלא - דיני גלויות בחול המועד, סעיף ד

ד ואלו מנלחין במועד, מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפלו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנהג שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שעות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטיל:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דיני שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, סעיף ג

ג שבוע שחל בו ט' באב אסורים לספר ולכבס, אפלו אינו רוצה ללכשו עתה

אֵלָא לְהַנִּיחוּ לְאַחַר ט' בָּאב, וְאַפְלוּ אֵין לוֹ
אֵלָא חֲלוּק אֶחָד, אֶסוּר, וְכֵן הַמַּכְבִּסִּים
מַקְדֵּם בֵּין לְלִבֵּשׁ בֵּין לְהַצִּיעַ בְּהֵם הַמַּשָּׂה,
וְאַפְלוּ מִטְּפָחוֹת הַיָּדִים וְהַשְּׁלָחָן, אֶסוּר.
וְכַבּוּס שְׁלָנוּ מִתָּר, אֶבֶל גְּהוּץ (פְּרוּשׁ),
מַעֲבִירִין עַל הַבְּגָדִים אֶבֶן חֶלֶק לְהַחֲלִיקוֹ,
עֲרוּץ) שְׁלָנוּ אֶסוּר. וְכָלִי פֶשֶׁתָּן אֵין בְּהֵם
מִשּׁוּם גְּהוּץ וְהָיָה הֵם כְּכַבּוּס שְׁלָנוּ וּמִתָּר.
וְהָיָה מִלִּי לְגַהֲצָן וְלַהֲנִיחָן עַד אַחֲרֵי ט' בָּאב,
אֶבֶל אֶסוּר לְלִבֵּשׁן בִּשְׂבוּעַ זֶה. וְנִהְיָ לְאַסֵּר
אֶפְלוּ כָּלִי פֶשֶׁתָּן וְאַפְלוּ כְּכַבּוּס שְׁלָנוּ, בֵּין
לְלִבֵּשׁ בֵּין לְכַבֵּס וְלַהֲנִיחָן, וְאֵין לְהַקֵּל בְּדָבָר
כִּינּוּן שְׁנֵהֶגוּ, וְכָל שָׂכָן דֹּאפְשָׁר דְּמַדִּינָא נְמִי
אֶסוּר, שְׁחָרִי יֵשׁ מִי שֶׁכֶּתֶב דְּכַבּוּס שְׁלָנוּ קָרִי
(גְּהוּץ) לְשֵׁל בְּנִי בְּכָל, שְׂאִין מִתְּלַבְּנִים יָפָה
לְפִי שְׂמִימִיחָם הֵם עֲבוּרִים, שְׂאִינוּ אֶרֶץ
הָרִים וְנִכְעוּת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכַבּוּס שֶׁל
שְׂאִר אֲרָצוֹת אֶפְשָׁר שְׂהוּא כְּכַבּוּס שֶׁל
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶסוּר. וְעוֹד יֵשׁ מִי שֶׁפָּרֵשׁ
דְּגְהוּץ הֵינּוּ מִים וְאֶפְרָא אוֹ נֶתֶר וּבְרִית,
וְכַבּוּס הֵינּוּ בְּמִים לְבַד, וּבִזְמַן הַזֶּה אֵין
מַכְבִּסִּים בְּמִים לְבַד, וְנִמְצָא שֶׁכָּל כַּבּוּס שֶׁל
זְמַן הַזֶּה הָיָה גְּהוּץ וְאֶסוּר מַדִּינָא אֶפְלוּ
כְּכָלִי פֶשֶׁתָּן לְלִבֵּשׁן מִיָּהָ: הַגָּה וְאַנּוּ נוֹהֲגִין
לְהַחֲמִיר בְּכָל זֶה מִתְּחִלַּת רֹאשׁ חֹדֶשׁ עַד אַחֲרֵי
הַתְּעֻנִּית, אִם לֹא לְצַרְף מְצוּה, כְּגוֹן אִשָּׁה
הַלּוֹכֶשֶׁת לְבָנִים מִתָּר לְכַבֵּס וְלִלְבֹּשׁ לְבָנִים
וְלַהֲצִיעַ תְּחֻמֶּיהָ (רוֹקֵחַ וְאוֹר וְרוּעַ), אֶבֶל בִּט'
בָּאב עֲצָמוּ לֹא תִלְבֹּשׁ לְבָנִים רַק לּוֹבֶשֶׁת חֲלוּק
בְּדוּק וְיָפָה (הַגָּה שְׂעָרֵי הַיָּדָא) וְכֵן לְכַבּוֹד שְׁבֵת
לּוֹבֶשִׁים כָּלִי פֶשֶׁתָּן וּמַצִּיעִין לְבָנִים כְּמוֹ בִּשְׂאִר
שְׁבִתוֹת. וְאֶסוּר לִתֵּן כָּלִים לְכוֹכֶסֶת אִינָה
יְהוּדִית לְכַבֵּס מִרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאֵילָף, אֶבֶל קֹדֶם
רֹאשׁ חֹדֶשׁ מִתָּר לִתֵּן אֵף עַל פִּי שְׂכוֹכֶסֶת אַחֲרֵי
רֹאשׁ חֹדֶשׁ (תּוֹסֵפוֹת פָּרָק ב' דְּתַעֲנִית וּמַהֲרִי"ל):

**הַלְבוּת תַּשְׁעָה בָּאב וּשְׂאִר תַּעֲנִיּוֹת, סִימָן
תַּקְנֵד - דְּבָרִים הָאֶסוּרִים בְּתַשְׁעָה בָּאב,
סְעִיף כֹּה**

**כֹּה כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָה בְּתַשְׁעָה בָּאב אֵינוֹ
רוֹאֶה בְּשִׂמְחַת יְרוּשָׁלַיִם, וְכָל הַמִּתְאַבֵּל
עַל יְרוּשָׁלַיִם זוֹכֵה רוֹאֶה בְּשִׂמְחַתָּהּ. וְכָל
הָאוֹכֵל בִּשְׂרָא אוֹ שׁוֹתָה יֵין בִּסְעָדָה
הַמִּפְסָקָת, עָלָיו הַכְּתוּב אוֹמֵר וְתָהִי עֲוֹנוֹתָם
עַל עֲצָמוֹתָם:**

**הַלְבוּת תַּשְׁעָה בָּאב וּשְׂאִר תַּעֲנִיּוֹת, סִימָן
תַּקֵּס - לַעֲשׂוֹת זִכָּר לְחֻרְבָּן, וְבוֹ ה' סְעִיפִים:**

**א מִשְׁתַּחֲרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ תִּקְנֵנוּ חֻמִּים
שְׁחָיו בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר שְׂאִין בּוֹנִין לְעוֹלָם**

בְּנֵין מִסִּיד וּמִכִּיד בְּבָנִין הַמְּלָכִים, אֵלָא
טַח בֵּיתוֹ בְּמִיטָה וְסָד בְּסִיד וּמִשְׁרָי מְקוֹם
אִמָּה עַל אִמָּה בְּנֶגֶד הַפֶּתַח בְּלֹא סִיד.
וְחֲלוּקָה חָצֵר מִסִּיד וּמִכִּיד (פְּרוּשׁ),
מִצָּדָה), חָרִי זוֹ בְּחֻקָּתָהּ וְאֵין מִתְּנִיבִים
אוֹתוֹ לְקַלָּה בְּבִתְלִים:

ב וְכֵן הַתְּקִינוּ שְׁחֵעוּרָה שְׁלָחָן לַעֲשׂוֹת
סְעָדָה לְאוֹרְחִים, מִחֲסֵר מִמֶּנּוּ מְעַט
וּמִנִּיחַ מְקוֹם פְּנֵי בְּלֹא קֶעֱרָה מִן
הַקְּעֻרוֹת הָרְאוּיוֹת לִתֵּת שֵׁם.
וְכִשְׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה תְּכֵשִׁימִי הַכֶּסֶף
וְתוֹחֵב, מְשִׁירָה מִן מִמֶּנּוּ הַתְּכֵשִׁימִי
שְׁנוֹהֶנֶת בְּהֵם כְּרִי שְׁלֹא יִהְיֶה תְּכֵשִׁימִי
שְׁלָם. וְכִשְׁהִתֵּן נוֹשָׂא אִשָּׁה, לוֹקֵחַ
אֶפְרָא מִקְלָה וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ בְּמִקְוֹם
הַנִּתְּחַת תְּפִלִּין: הַגָּה וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁנֵהֶנּוּ
לְשֹׁבֵר בּוֹם בְּשַׁעַת חֲפָה אוֹ לְשׁוּם מִפָּה
שְׁחָרָה אוֹ שְׂאִר דְּבָרֵי אֲבִלוֹת בְּרֹאשׁ חֲתָנָה
(כָּל בֹּא). וְכָל אֵלָה הַדְּבָרִים כְּרִי לְזָכֵר
אֶת יְרוּשָׁלַיִם, שְׁנֵאמַר אִם אֲשַׁכְּחֶךָ
יְרוּשָׁלַיִם וְגו' אִם לֹא אֲעֲלֶה אֶת
יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמִחָתִי:

ג וְכֵן גִּזְרוּ שְׁלֹא לְגַנֵּן בְּכָלִי שִׂיר וְכָל
מִינֵי זֶמֶר וְכָל מִשְׁמִיעֵי קוֹל שֶׁל שִׂיר
לְשִׂמְחַת בְּהֵם: הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דּוֹקָא מִי
שְׁרָגִיל בְּהֵם, בְּנֵין הַמְּלָכִים שְׁעוּמְרִים וְשׁוֹכְבִים
בְּכָלִי שִׂיר, אוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה (טוֹר). וְאֶסוּר
לְשִׁמְעֵם מִפְּנֵי הַחֲרָבָן. וְאַפְלוּ שִׂיר בְּפָה
עַל חֲנִין אֶסוּרָה, שְׁנֵאמַר בְּשִׂיר לֹא
יִשְׁתֵּנוּ יוֹי. וְכִבֵּר נִהְיָ כָּל יִשְׂרָאֵל לְזִמֹּר
דְּבָרֵי תִשְׁבָּחוֹת אוֹ שִׂיר שֶׁל הַזְּרָאוֹת
וְזִכְרֹן חֲסִדֵי הַקִּבְ"ה עַל חֲנִין: הַגָּה וְכֵן
לְצַדִּיק מְצוּה בְּנֵין בְּבֵית חֲתָן וְכֵלָה, כָּל שְׂרִי
(תּוֹסֵפוֹת וּס"מ וְהַגָּהוֹת מִזְמוֹנִי):

ד וְכֵן גִּזְרוּ עַל עֲטוּרוֹת חֲתָנִים שְׁלֹא לְהַנִּיחַ
בְּלִיל, וְשְׁלֹא יִיחַ חֲתָנָה בְּרֹאשׁוֹ שׁוּם
כְּלִיל, שְׁנֵאמַר, הִסֵּר הַמַּצְנֶנֶת וְהָרִים
הַעֲטָרָה. וְכֵן גִּזְרוּ עַל עֲטוּרוֹת הַכֵּלָה אִם
הִיא שֶׁל כֶּסֶף, אֶבֶל שֶׁל גִּדִּיל מִתָּר
לְכֵלָה. וְדוֹקָא לְחֲתָן וְכֵלָה, אֶבֶל בִּשְׂאִר
כָּל אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לֹא גִזְרוּ:

ה אֶסוּר לְאַדָּם שְׂמִילָא פִּיּו שְׁחוּק בְּעוֹלָם
הַזֶּה:

**הַלְבוּת תַּשְׁעָה בָּאב וּשְׂאִר תַּעֲנִיּוֹת, סִימָן
תַּקֵּס - דִּין הַרְוָא עָרֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם
וְהַמִּקְדָּשׁ בְּחֻרְבָּנָן, וְבוֹ ה' סְעִיפִים:**

**א הַרְוָא עָרֵי יְהוּדָה בְּחֻרְבָּנָן אוֹמֵר עָרֵי
קִדְשֶׁךָ הָיוּ מִדְּבָר וְקוֹרֵעַ (וְאֵינוֹ חֵיב לְקָרֵעַ**

אֵלָא בְּשִׂמְנֵי סְמוּךְ לָהֶם כְּמוֹ מִן הַצּוֹפִים
לִירוּשָׁלַיִם) (בֵּית יוֹסֵף):

ב הַרְוָא יְרוּשָׁלַיִם בְּחֻרְבָּנָהּ אוֹמֵר, צִיּוֹן
הִתְהַ מִדְּבָר שְׂמִמָּה וְקוֹרֵעַ, וְכִשְׁרוּאָה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוֹמֵר, בֵּית קִדְשֵׁנוּ
וְתַפְאֲרָתֵנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבוֹתֵינוּ הָיָה
לְשִׁרְפָת אֵשׁ וְכָל מִחְמַדֵּנוּ הָיָה לְחֻרְבָּהּ,
וְקוֹרֵעַ. וּמִחֻבּוֹן חֵיב לְקָרֵעַ, מִן הַצּוֹפִים,
וְאַחֲרֵי כֵךְ בְּשִׁירָאָה הַמִּקְדָּשׁ קוֹרֵעַ קִרְעַ
אַחֲרֵי, וְכָל קִרְיָעָה טַפְחָה. וְאִם בָּא דְּבָר
הַמִּדְּבָר שְׂאִי רוֹאֶה הַמִּקְדָּשׁ תְּחִלָּה,
קוֹרֵעַ עַל הַמִּקְדָּשׁ טַפְחָה, וְאַחֲרֵי כֵךְ
בְּשִׁירָאָה יְרוּשָׁלַיִם מוֹסִיף עַל קִרְעַ
רֹאשׁוֹן כָּל שְׁהוּא:

ג אִם קִרְעַ עַל אַחַת מִעָרֵי יְהוּדָה אֵינוֹ
חוֹזֵר וְקוֹרֵעַ בְּשִׁירָאָה שְׂאִר עָרֵי יְהוּדָה,
חוּץ מִירוּשָׁלַיִם שְׁחוּזֵר וְקוֹרֵעַ עָלֶיהָ קִרְעַ
אַחֲרֵי בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ. וְאִם קִרְעַ עַל
יְרוּשָׁלַיִם תְּחִלָּה, אֵין צָרִיד לְקָרֵעַ עַל
שְׂאִר עָרֵי יְהוּדָה:

ד כָּל הַקְּרָעִים הָאֵלּוּ בִּידוֹ וּמַעֲמָה, וְקוֹרֵעַ
כָּל כְּסוּתוֹ שְׁעָלָיו עַד שְׁנִינָה אֶת לְבוֹ,
וְאֵינוֹ מֵאַחָה קִרְעִים אֵלּוּ לְעוֹלָם, אֶבֶל
רִשְׁאִי לְשַׁלֵּל לְמַלְלֵן לְלַקְטֹן וְלַחֲפֹרֵן
בְּמִין סְלָמוֹת:

ה הָיָה חוֹלֵף וְכֹא לִירוּשָׁלַיִם חוֹלֵף וְכֹא
תוֹף ל' יוֹם אֵינוֹ קוֹרֵעַ קִרְעַ אַחֲרֵי, וְאִם
לְאַחֲרֵי ל' יוֹם חוֹזֵר וְקוֹרֵעַ (וְהוּא הָדִין בְּעָרֵי
יְהוּדָה וּבַמִּקְדָּשׁ):

**הַלְבוּת תַּעֲנִיּוֹת, סִימָן תַּקֵּסב - דִּין קִבְלַת
הַתְּעֻנִּית, סְעִיף יב**

יב תַּעֲנִית שְׁגוּזִרִים עַל הַצָּבוּר, אֵין כָּל יָחִיד
צָרִיד לְקַבֵּל בְּתַפְסֵל הַמִּנְחָה, אֵלָא ש"צ
מִכְרִיז הַתְּעֻנִּית וְהָרִי הוּא מְקַבֵּל. וְיֵשׁ
אוֹמְרִים דְּהֵנִי מִלִּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁחָהּ
לָהֶם נָשִׂיא, לְפִי שְׁגוּזָתוֹ קִנְיָתָה עַל כָּל
יִשְׂרָאֵל, אֶבֶל בְּחוּץ לְאֶרֶץ צְרִיכִים כָּל
הַצָּבוּר לְקַבֵּל עַל עֲצָמָם פִּיחִידִים שְׁכָל
אֶחָד מְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ:

**הַלְבוּת תַּעֲנִיּוֹת, סִימָן תַּקֵּסו - דִּינֵי תַּעֲנִיּוֹת
צָבוּר, סְעִיף ד**

ד נוֹהֲגִים לְחֻרְבוֹת סְלִיחוֹת בְּכֻרְפַת סֶלַח
לָנוּ. וְיֵשׁ שְׂאִין נוֹהֲגִים לְזַמֵּר סְלִיחוֹת עַד
אַחֲרֵי סִינֵם י"ח בְּרֻכּוֹת, וְכֵן הַנְּהִיגוּ
הַקְּדֻמוֹנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַמִּנְהִיג
הַנִּבְנוֹן:

הלכות תענית, סימן תקעה - דיני תענית
שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים, וכו'
י"ג סעיפים:

א סדר תעניות שמתעניין בארץ ישראל על הגשמים כך הוא, הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' וב' וכל התלמידים ראויין לכך. ודין תעניות אלו בדין תענית יחיד:

ב הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים בדרך שעושים בכל התעניות:

ג עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', ובאלו מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשיית מלאכה ביום אבל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין, לפיכך נועלין את המרחצאות, אבל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מותר, ואסורים בסיכה, אלא אם כן הוא להעביר את הזהמא, ואסורין בהם בתשמיש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כשאר תעניות:

ד עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני, וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתריעין בהם בשופר על הנכרות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומורידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ונועלים את התעניות, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אומן) התעניות המוכרות אכילה ושתיה) (בית יוסף בשם רש"י), כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה, ובחמישי פותחין כל היום תעניות המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לתנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לתנות אצטבא לפניו, פותח בדרך ובחמישי ואינו חושש:

ה עברות ומניקות מתענות, אבל לא בג' ראשונות ולא בז' אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הנלד. (ואסור להן להחמיר ולהתענות) (תשב"ץ סימן תכ"ח):

ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והגני מלי כשמתעניין

על הגשמים, לפי ששעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אבל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובבנין של שמחה (אלא אם כן כחלו נוטה לפל) (טור), וממעטין בארוסין ונשואין אלא אם לא קיים מצות פריה ורביה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחבירו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנופין וכמנדים למקום, ועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבד ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרין ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ומתירין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתענין עוד, שאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל, אבל ירדו ברביעה (פרוש), המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו' וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעברו זמנם. וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאות מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשותות, מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשותות ואפלו בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מכת בצרת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעברו זמנם:

ט במה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אבל במקומות שעונת הגשמים שלהם קדם שבועה עשר במרחשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חגכה

ופורים, ושוהין אחר כך כמו ששה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י כל תענית שגוזרין הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם בלילה ודינם כדין שאר תענית, שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום בפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא היו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משיבנסו בעמק הארץ החרבה טפה, ובבינונית שני טפחים, ובכבודה ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועין לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב יתקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג אם ירדו להם גשמים בליל תעניתם קדם שעלה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

הלכות תענית, סימן תקעו - על איזה דברים מתעניין ומתריעין, סעיפים: ב, ט, י, יא

ב וכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. היו בה אף ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מניין אנשי המדינה לענין זה. היה דבר בארץ ישראל, מתעניין שאר גלויות עליהם (ודוקא דאיבא דבר בבבל ולא במקדמה) (ר"ן פרק ג דתענית). היה דבר במדינה ושיירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתייהן מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ט וכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית יבול הארץ מתעניין ומתריעין עליהם, ועל הגובאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אבל על התקב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין

בלבד. ועכשיו שאין אנו מכירים מינים הללו, על כלם מתרעין:

וכן על המזונות. ביצד, הרי שהחולו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, כגון בלי פשתן בכבל ויוון ושמן בארץ ישראל, ונתמזעט המשא והמתן עד שיצטרף התגר למכר שנה י בשושה, הרי זה צרת צבור ומתרעין עליה, ובשבת זועקים עליה, אבל אין תוקעין עליה בשבת:

וכן על המטר. ביצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצטרו להם, הרי אלו מתפללים עליהם, שאין לה צרה יתרה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם קבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בנויים באבנים ורב גשמים טובה להם, ואין מתענים להעביר המזכה. ועכשיו בצפת מצויים מפלת בתיים מפני הגשמים, ומתפללים עליהם:

הלכות תענית, סימן תקפ - ימים שמתענים בהם, סעיף ב

באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. בכ"ו בו מת יהושע בן נון. ב' באיר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארוז ה'. בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הכפורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הכהנים. בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הכהן. ב"ח בו כבה נר מערכי בימי אחז. ב"ו באלול מתו מוציא דבת הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחפש ר' עקיבא. ב' בו נגזרה גזירה על אבותינו שמימותו בחרב וקרעב ובדבר מפני מעשה העגל. ב' במרחשון עורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו. בכ"ח בכסלו שרף יהונקים המגלה שכתב ברוך מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה ונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם ג' ימים. ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פילגש בגבעה.

ב' באדר מת משה רבנו עליו השלום. בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

הלכות ראש השנה, סימן תרא - סדר יום שני של ראש השנה, סעיף ב

ב אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

הלכות יום הכפורים, סימן תריב - אסור אכילה ביום כפור ושעור כמותה, סעיף ז

ז אכל עלי קנים פטור ולולבי גפנים שלבלבו קדם ראש השנה פטור דעין בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) מראש השנה ועד יום הכפורים חייב:

הלכות לולב, סימן תרסג - סדר תפלת חל המועד, סעיף א

א בחל המועד מוציאין ספר תורה וקורים בו ד' בקרבנות החג שבפרכת פנחס. וביום הראשון של חל המועד קורא כהן וביום השני ולוי וביום השלישי וישראל חוזר וקורא וביום השלישי, והרביעי קורא ספקא דיומא וביום השני וביום השלישי, ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה ויש אומרים ששנים הראשונים קורין בספקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והר' חזר וקורא כל ספקא דיומא דהינו מה ששראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים. וביום ה' הכהן קורא ביום החמישי, לוי ביום הששי, ישראל ביום השביעי, והרביעי קורא ביום הששי וביום השביעי, וכן אנו נוהגין (רש"י בשם רבנתי ומהר"י ומנהגים). ובארץ ישראל שאין שם ספקא דיומא אין קורים בכל יום אלא קרבן חיום בלבד, כי ביום ב' הוא א' לחלו של מועד קורא כהן וביום השני, והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה, ועל דרך זה בכל יום משאר הימים:

הלכות מגלה ופורים, סימן תרפח - דין פרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון. ובו ח' סעיפים:

א פרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון אפלו אינן מקפין עכשו, קורין בט"ו אפלו אם הם בחוצה לארץ ואפלו אין בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים

ממלאכתן ועוסקין בצרכי צבור). והוא שהקף ואחר כך ישב או שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. (אכל מסתמא, הקפה ולבסוף ישבה, ר"ז):

ב וכן הפכרים הנראים עמהם, אפלו אינם סמוכים כגון שהם בהר, או שסמוכים להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת חומה מימות יהושע קורים בט"ו הואיל ונעשה בו הנס:

ג פכרים ועירות גדולות ופרכים שאינם מקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים ב"ד:

ד פרך שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם לאו, קורים ב"ד ובט"ו ובליליהון, ולא יכרך כי אם ב"ד, שהוא זמן קריאה לרב העולם:

ה בן עיר שהלך לפרך או בן פרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה ואם הוא במקדש או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (פל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, וגובים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום. וביום שבת מוציאין ב' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, ואין עושין סעדת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש פים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגלה להוליה עמו, יקראנה ב"ג או ב"ב או באחד עשר בלא פרכה. ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, יש אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש. הגה והכי נהוג, ומיהו אם נזדמן לו אחר כך מגלה חוזר וקורא אותה ביום י"ד אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מכל מקום קרא אותה שלא בזמנה (פל בו ובית יוסף):

ח בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגלה ואחר כך נזדמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו:

כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא

ב"ה, ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק - עיה"ק בית שמש יצ"ו

"מפעל העולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים מחבר עם רמ"א" קורא לכלל ישראל מגדול ועד קטן לעשות שיעור בכל יום בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א לכל הפחות שני סעיפים ליום, ובזכות זה יבוא משיח בב"א.

✓ לימוד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מסוגל לבנים תלמידי חכמים עוסקים בתורה ובמצות לשמה.

✓ לימוד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מסוגל לבנים בעלי הוראה.

✓ כוחם של הבית יוסף גדולים מאוד מאוד וכמו שאנו פוסקים כמוהם בזה העולם, ככה פוסקים כמוהם בשמים על כל אשר יאמרו כי הוא זה.

✓ כל מי שלומד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מבטל מעליו כל הדינים וניצול משונאיו ומכל הצרות.

✓ כל מי שלומד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א הם ממליצים עליו בשמים כל טוב ויש לו כח להפוך כל הגזירות קשות לרחמים.

✓ כדאי וכדאי לסמוך על כוחם הגדול והנורא של מרן הבית יוסף ומרן הרמ"א.

✓ וכדאי לעשות שיעור בכל יום בספר הקדוש שולחן ערוך מחבר עם רמ"א.

✓ מי שלומד בכל יום בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א ינצל ממלחמת גוג ומגוג.

✓ לימוד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מקרב ביאת המשיח.

✓ כדאי הם הבית יוסף והרמ"א לסמוך עליהם בשעת הדחק.

✓ לימוד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מסוגל לכל הישועות ולכל הרפואות.

✓ ומעשים בכל יום שאנשים נושעים על ידי לימוד שולחן ערוך מחבר עם רמ"א, זה בכה וזה בכה.

✓ לימוד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מסוגל לפרנסה בריוח.

✓ לימוד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מסוגל לשידוכים.

✓ לימוד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מסוגל לבנים.

✓ לימוד בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א מסוגל לרפואה.

✓ כמה אנשים שהיו להם מחלת הסרטן רח"ל והיה להם רפואה בזכות הלימוד שולחן ערוך מחבר עם רמ"א.

✓ כמה אנשים שניצולו ברגע האחרון מתאונת דרכים בזכות שהיה להם שיעור בכל יום בספר שולחן ערוך מחבר עם רמ"א.

"קריאת קודש"

המפעל העולמי קורא לכל אחינו בני ישראל בכל מקום שהם

ב"ה, ל"ד בעומר תשס"ז לפ"ק - עיה"ק בית שמש יצ"ו

בהקדשת מספר דקות בכל יום ללימוד הלכה היומית, אתה זוכה להיות בן עולם הבא !!!

המפעל העולמי ללימוד שו"ע אורח חיים מחבר עם רמ"א, קורא לכל אחינו בני ישראל בכל מקום שהם, בין בים, ובין ביבשה, בכל מקומות מושבותיהם ובכל קצוות פזוריהם! לכל השכבות ולכל הגילאים, זקנים עם נערים, רבנים ודיינים, בני ישיבות ואברכי הכולל, מלמדים וסופרים, שוחטים ומוהלים, בעלי בתים ועובדי עבודה, תינוקות של בית רבן ובחורי ישיבה, וסתם פשוטי עמך ויושבי קרנות – ראשי ישיבות ומלמדים ילמדו בהם עם התלמידים בכל יום ויום – ועי"ז תמלא הארץ דעה את ה' על ידי לימוד "הלכה" בכל יום שהוא תורה לשמה ועל ידי לימוד "הלכה" שהוא "תורה לשמה" נזכה לעלות לציון ברינה בביאת בן דוד גואלינו בב"א.

דבר השווה לכל נפש, בני תורה-בעלי בתים-בחורים, אשר צמאה נפשם לדבר ה' זו הלכה!

במשך חמש עד עשר דקות בכל יום מסיימים משך השנה כל הלכות אורח חיים הנוגעים בכל יום.

ותזכה על כל אחד לידע הלכות אלו על בורים!

ממלא כל שעות הפנאי כמאמר הכתוב: "והגית בו יומם ולילה!"

ההלכות מחולקים לכל יום, ויכולים לחלקם למשך היום, באופן שאינו מפריע שיעורים אחרים!

במשך הזמן מרגישים נועם מתיקות התורה ויערב מנופת צוף וכל טעם! ואם לא עכשיו אימתי?

טעמו וראו כי טוב ה'!

חברך חבא אית לי !!!

מצוה על כל אחד!!! ויחזק ג"כ את חבריו וקרוביו!!!

מצוה על כל אחד להתחזק ללימוד שולחן ערוך אורח חיים – מחבר עם רמ"א – ויחזק את חבריו וקרוביו שגם הם יצטרפו ללימוד שולחן ערוך מדי יום ביומו, ויהיה נמנה בין מזכי הרבים שצדקתם עומדת לעד, ועי"ז יהיה נכון לבו בטוח בה' שיזכה לבנים צדיקים!!!

דפי השולחן ערוך האלו להשיג בכל רחבי העולם ומביא בס"ד תועלת גדולה לרבים !!!

יש לכם עכשיו הזדמנות מצוינת! ! !

הננו בזה בדבר המפעל הנדול שולחן ערוך אורח חיים היומי, אשר המוני הלומדים מכל העולם כולו, מהם רבנים ידועים, מהם לומדים מופלגים, וכן פשוטי עמך אשר צמאה נפשם לדעת דבר ה' זו הלכה, יש לכם עכשיו הזדמנות מצוינת להצטרף ולרכוש ידיעה נרחבת בשולחן ערוך אורח חיים!

אנו קוראים לכל אחד ואחד ! ! !

אנו קוראים לכל אחד ואחד לקבוע בכל יום שיעור ללימוד הלכות אלו, לגמור כל שו"ע אורח חיים במשך שנה תמימה, שזה לוקח כחמש עד עשר דקות בלבד בכל יום!

כדאי לזכור ! ! !

וכדאי לזכור ש"כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא!"

למותר לציין ! ! !

למותר לציין גודל חשיבות במה שהוגים בתורת השולחן ערוך, שהרי אמרו חז"ל: "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה".

ראה את אשר לפניך ! ! !

ראה את אשר לפניך לוח יומי מסודר וערוך על כל סדר השו"ע אורח חיים, בכדי שיוכלו ללימוד ולהשלים את כל השו"ע אורח חיים מחבר עם רמ"א במשך שנה תמימה, והוא

קובץ ספרי
שלחן
ערוך
מחבר
ורמ"א

כרך ו'

הלכות שבת
ומועדים

שבת החדש
*

שבת
לג' חדשים
*

שבת השנתי
*

ראש השנה
ל' יום
*

פורים ז' ימים
*

פורים ל' יום
*

פסח ל' יום

6

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלחן
ערוך
מחבר
ורמ"א

כרך ה'

מועדים
וזמנים

ראש השנה
ל' יום
*

יום כיפור
ל' יום
*

סוכה ולולב
ל' יום
*

תנוכה ל' יום

5

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלחן
ערוך
מחבר
ורמ"א

כרך ד'

אורח חיים
לג' חדשים

כל שו"ע
או"ח
מחולק
לשלושה
חדשים

4

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלחן
ערוך
מחבר
ורמ"א

כרך ג'

אורח חיים
לג' חדשים

כל שו"ע
או"ח
מחולק
לשלושה
חדשים
מנוקד

3

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלחן
ערוך
מחבר
ורמ"א

כרך ב'

אורח חיים
החדשי

כל שו"ע
או"ח
מחולק
לחודש
אחד
בלבד

2

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלחן
ערוך
מחבר
ורמ"א

כרך א'

אורח חיים
היומי

מחולק
לכל ימות
השנה

1

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלח
ערוך
מחבר
ורמ"א

ברך י"ב

גודל מעלת
לימוד שו"ע

ספר א'
בן עולם הבא
ובו תשעה
ספרים

*

ספר ב'
ד' אמות של
הלכה

*

ספר ג'
כהררים
התלויים
בשערה

*

ספר ד'
שו"ע הל'
ארץ ישראל

12

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלח
ערוך
מחבר
ורמ"א

ברך י"א

אורח חיים
חלק ד'

מסימן תק"ל
עד
סימן תרצ"ז

*

בתוספות
שני ספרים

*

ספר א'
הלכות נדה

*

ספר ב'
שו"ע הלכות
ארץ ישראל
מלוקט מד'
חלקי שו"ע

11

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלח
ערוך
מחבר
ורמ"א

ברך י'

אורח חיים
חלק ג'

מסימן
שמ"ה
עד
סימן תקכ"ט

10

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלח
ערוך
מחבר
ורמ"א

ברך ט'

אורח חיים
חלק ב'

מסימן
רט"ז
עד
סימן שמ"ה

9

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלח
ערוך
מחבר
ורמ"א

ברך ח'

אורח חיים
חלק א'

מסימן א'
עד
סימן רט"ו

8

חברה מזכי
הרבים העולמי

קובץ ספרי
שלח
ערוך
מחבר
ורמ"א

ברך ז'

הלכות
שבת היוםי

מחולק לכל
ימות השנה

*

ובו ד' ספרים

*

השבת
בישראל
כהלכתה

*

העירוב
בישראל
כהלכתה

*

בן עולם הבא

*

שער ארץ
ישראל

7

חברה מזכי
הרבים העולמי